ECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
26 L
21

ERR. REGG. S. PAULI
SII ET CAROLI DE URBE
PLUT. O LOCULUS I NUM.

Digitized by Google

ss Blasij: ac Caroli

DVBIA REGVLARIA,

SIVE, ACCVRATA, BREVI'SQVE DISCVSSIO DIFFICVLTATVM,

Circa Religioſam perſonam, atque Familiam; ac etiam circa Sacerdotem regularem, Confeſſiones ſæcularium excipientem:

AVTHORE F. LAVRENTIO DE PORTEL,
Ordinis Minorum de Obſeruantiæ, Prouinciæ Algarbiorum in Portugallia; eiuſdem Prouinciæ quondam Prouinciali Miniſtro, ac Lectore Theologo.

Opus antehàc gemina Additionum in calce locatarum acceſſione, lectori incommodum: Nunc omnibus Additionibus in ſuam ſedem repoſitis, propè nouum.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LVGDVNI,
Sumptibus LAVRENTII DVRAND.
M. DC. XXXIV.
CVM PRIVILEGIO.

Collegij SS. Blasij, et Caroli De Urbe

DICATVR

OPVS SERAPHICO PATRI FRANCISCO.

IVRE Tibi, Beatiſſime Pater, offero Dubia Regularia. Te enim adhuc in terris agentem, pro dubiis reſoluendis conſuluêre doctiſſimi multi, tanquàm Doctorem, non humana, ſed diuina ſapientia prorſus affluentem. Deciſionem tuam in re difficili litteraria petiit doctiſſimus tũc Cardinalis Oſtienſis, poſtea Gregor. IX. Decretalium collector tanquàm ab ore Angeli tuum reſponſum accipiens. Refert etiam filius tuus D. Bonauentura cap. 11. tuæ hiſtoriæ, quod cùm in vrbe Senarum Doctor Theologus in quæſtionibus difficilibus te conſuleret, & miram tuam reſponſionem audiret, admirans dixit: Verè

Theologia patris iſtius puritate, ac contemplatione, tanquam alis in altum ſubuecta, eſt Aquila volans: noſtra verò ſcientia ventre graditur ſuper terram. De te denique, ô Doctor idiota, idem Doctor Seraphicus (ſed te inferior) affirmauit, quòd quamuis non haberes litterarũ ſacrarum peritiam, æternæ tamen lucis irradiatus fulgoribus ſcripturarum profunda, miro intellectus ſcrutabaris acumine: & myſteriorum abſcondita penetrabas. Quid ergo Regularia dubia non tibi dicentur tanta dexteritate dubia reſoluenti, vt tua hodie maiori luce, ac ſapiẽtia irradiata pateſcãt? At maiori alio titulo, tuum eſt hoc tantillum opuſculũ: ſcitum eſt enim apud Doctores, acquiſita à Monacho deberi Prælato, ac Monaſterio; ſicut à ſeruo obtenta, ſub Domini manẽt repoſita dominio. Accipe igitur, quod tuũ eſt, in domo tua, ab indigno, & inutili ſeruo acquiſitũ. Et per tua ſacra vulnera precor, vt me indignum ſeruum tuum numero, facias coram Deo in merito minimum recenſeri. Amen.

PRÆ

Præfatio ad Lectorem.

REM puto notiſsimam apud omnes, quantum his vltimis ſæculis Franciſcani Doctores laborauerint in Regularium priuilegiis colligendis, & explicandis. Primus huic operi incubuit doctiſsimus Fr. Alfonſus de Cazarubias, qui varia priuilegia antiquorum Pontificum ſparſim, & in confuſa congerie ſe poſita multo labore collegit, ordine alphabetico diſponens; propria etiam ſcholia inſerens aliquibus locis; quod opus per Antonomaziam Mendicantium compendium dici promeruit. Secundus fuit ſapientiſsimus Corduba Minorita, qui difficiliora loca eiuſdem compendij eruditis commentariis illuſtrauit. Tertius, Fr. Hieronymus à Sorbo Capucinus, qui retento ordine alphabetico eiuſdem compendij, recentia Breuia Pontificia ſuis locis apponens, perdoctas etiam proprias adhibuit notationes. Quartus, fuit priuilegiorum indefeſſus indagator Emanuel Rodriguez, qui tribus præcipuè tomis materiam proſecutus, tot, ac tanta dixit, vt nihil videatur poſſe amplius deſiderari. Clauſit tandem opus Pater miranda duobus tomis de eadem materia non poſtremis.

Quorum tot, ac tantorum virorum attentis, laboribus, & ſcholiis, & commentariis, temerarium quaſi foret, aliquid addere, vel ſperare nouum pro Regularium dubiis reſoluendis. Quia tamen prolixitas, multitudo, ac diffuſio, intellectus electionem obnubilant, legendi faſtidium cauſant, & memoriæ retinentiam impediunt: in gratiam Regularium, non inutile iudicaui, imò profuturum credidi, omnia, & præcipua à prædictis omnibus Doctoribus ſparſim, ac diffusè tradita in hoc breue compendium, ſeu Manuale redigere, additis multis ex aliis Doctoribus, meo labore collectis, quò poſsint à legentibus & faciliùs inueniri, & in memoria retineri. Omiſi, fateor, aliqua in illis Doctoribus contenta, quæ, quamuis docta, & erudita, directè tamen, & neceſſariò ad intentum Monaſticum compendioſum non inſeruiunt; vt in aliquibus prædictis Doctoribus digito poſſem oſtendere: cùm multas quæſtiones diſputant, vel Regularibus non omnino neceſſarias; vel ita prolixè, ac diffusè poſitas, vt multò paucioribus verbis, & poſſent reſolui, & faciliùs penetrari. Et huius rei teſtes, ac iudices ipſos legentes appello. Adde, quod non omnes, tot, ac tam grandes libros poſſunt emere, nec perlegere: neque in tam ampla ſegete, vel area granum purum colligere. Quamuis autem vt plurimum compendÿ breuitatem profiteor: in aliquibus tamen, ſed paucis, compendÿ limites tranſilio, coactus vel rei neceſsitate, vel nouitate, vel contradictione. Huiuſmodi eſt quæſtio de Abbatiſſa vidua, de Indulgentiis reuocatis, & aliis paucis,

paucis, ob cauſas prædictas, in quibus tantiſper à compendio digredior ob cauſas proximè dictas. Imò, & vt plurimùm timens illud, breuis eſſe laboro, obſcurus fio: ferè ratiunculas appono, ſemper tamen compendij breuitati intendens. Sed medium tenere quis poterit, vt, & prolixitatem, & ieiunitatem vitans, medium purum attingat? Cogita, Lector, quod magnæ vrbes non poſſunt ſine defectu in vngue ſolo depingi: parce igitur rudi pictori in tam parua materia tantam priuilegiorum, & materiarum copiam delineanti. Si autem hanc breuitatem pertæſus, reſpueris: conſule illos quinque Doctores fontes irriguos, latéque fluentes, in quorum latiſsimis libris fusè poteris euagari. VALE.

HAC IN VLTIMA EDITIONE

Beneuolo Lectori notanda.

QVOD moralium Philoſophorum facilè Princeps Seneca dicebat, candide Lector, non tam benè cum rebus humanis actum eſſe, vt meliora pluribus placerent; hoc in Opere, quod iterum tibi offero, verum reperire non fuit: tam multis enim eruditis, & politioris doctrinæ ſtudioſis probatum eſt, vt etiam neſcio cuius nugigeruli Excuſoris prurientem, aliorum diſpendiis fortunam fabricandi, auiditatem acriter ſtimulans, illum in hanc meſſem iniquè falcem iniicere, & Editionem alteram excudere compulerit. Sed, Deus immortalis! quàm diſpar ab illa! nam longo vſu ita obtuſis, & malè exaratis characteribus, tam vili tenuique papyro, tótque mendis paſſim & confertim obuiis perſperſa prodiit, vt eam veriùs deformaſſe, quàm efformaſſe dixeris; atque ideò minimè dubium, quin non ſolùm luce indignam, ſed etiam tenebris condemnandam arbitreris. Hoc meam ad tuum commodum aſſiduè ſpectantem ſolertiam vehementiùs acuens, vltimam hanc Editionem caſtigatiſſimam, terſiſſimámque tibi denuò concinnare mihi animum dedit; atque vt ab illa Corniculæ illius magis, magíſque diſſimilis euaderet, eandem Tractatus eiuſdem Authoris exquiſita doctrina perpoliti, atque non modico labore à me recuperati acceſſione, Partis ſecundæ adinſtar, locupletaui. Is complectitur *Reſponſiones aliquorum Caſuum moralium, ſpectantium præcipuè ad perſonas Regulares, ac etiam ſæculares*; quibus totius Operis ſtructura mirum in modum perficitur, tibíque propterea gratiſſimas, & maximo vſui futuras exploratum habeo. Alterum eiuſdem Authoris Volumen, exquiſita eruditione ab hoc non diſcrepans, & à quo non minorem vtilitatem capere poſſis, propediem, vt ſpero, in publicum edam. Interim vale, & fruere.

DE

DEDICATVR
OPVS ADDITIONVM
DIVO ANTONIO PADVANO.

SOLENT, vt plurimum, librorum Authores opera ſua dicare alicui perſonæ inſigni, tanquam patrono, cuius potentia, fauore, & auxiliis protegantur, tum à linguis mordentium, tum à cæteris hominum, ac temporum calumniis occurrentibus. Ego perſonam inſignem, cui fidam non habeo: & ferè cum languido illo piſcinæ vellem verè dicere, hominem non habeo, neque ad hoc intentum volo habere. Te ſolum, Beatiſsime Antoni, habere cuperem, & ob cauſas duas ſequentes habiturum me confido. Notiſsima eſt tua prærogatiua, ſeu interceſsio particularis, per quam tanquam Patronus communis inuocaris ab omnibus, non ſolùm, vt res iam perditæ compareant; ſed etiam ne perdantur in periculoſo itinere, néve in aliis periculis pereant: ídque cum proſpero paſsim euentu, vt fatentur, & experiuntur etiam aliquando infideles, & barbari, maximè in noſtra India Orientali: in qua, vt à perſonis fide dignis accepi, etiam infidelibus te pro rebus perditis inuocantibus, ſæpiùs eaſdem res amiſſas reſtituis. Præterea hoc opus, licèt tantillum, (quantum bene ſcio) res eſt Patris tui, ac noſtri Fran-

ciſci, cùm ſit ſerui Religionis illius, pro qua tu in illius exordio tanquam Zelator indefeſſus multa ſatis, ac dura ſuſtinuiſti. Ob has igitur cauſas, quia ſcilicet rerum amiſſarum reparatores, vel eiſdem ne perdantur inuigilas; tum quia opus Patris tui eſt, ſeu Religionis ipſius; tam opus, quàm Author operis tuo patrocinio commendantur, & committuntur, ne pereant. Vt qui aliquando, etiam rebus infidelium cuſtodiendis aſsiſtis, hoc etiam opus, & eius Authorem, Diuino beneficio Catholicum, ac de te bene ſperantem, tuo ſolito patrocinio tuearis. Amen.

PRÆ

Præfatio ad Lectorem.

In operi adiunctas Additiones.

EX dictis à Theologis in materia de Angelis, conſtat, quòd licèt Angeli in ſua prima creatione receperint à Deo ſpecies intelligibiles infuſas, per quas poterant intelligere omnia indiuidua naturalia creata, illorúmque proprietates: nihilominus per tales ſpecies non aduertérũt, neq; diſcurſum formarũt ſimul circa omnia illa obiecta naturalia per illas ſpecies repræſentata; ita vt vnica vice, ſeu intuitu ſimul cognoſcerẽt omnia in illis repræſentata. Fortaſſis enim, viribus tantùm naturalibus vnico intuitu nõ poterant aduertere ad tam multam, ac tam variam cognoſcibilium multitudinem. Id ergo fecerunt per interualla, & diſcurſu temporis, vtentes prædictis ſpeciebus ad libitum pro rebus quarum cognitioni ſe applicabant. Si verò hoc Angelis contigit habentibus ſpecies tam excellentes congenitas, vt non omnia ſimul aduerterent, non omnia ſimul intelligerent: quid mirum ſi miſer homo carens talibus ſpeciebus, & pauculas, & confuſas à rebus creatis magno cum labore emendicans, non ſimul cognoſcat, non ſimul aduertat omnia concernentia materiam, de qua

qua diſputationem ſuſcepit? Hac de cauſa multi,& graues Doctores poſt primam libri alicuius Impreſſionem, ſecundam auctiorem addiderũt, etiam cum titulo Additionum, vt quæ poſtea ſibi occurerunt, pro bono communi publicarent. Fecit hoc inter alios nuper noſter doctiſſimus Rodriguez, qui ad priorem Summam moralem, quam prius ſufficientem credidit, poſteà duos tomos addidit ſub titulo Additionum. Hoc idem mihi contigit. Feci, vt potui, in prima editione, Summam Dubiorum Regularium maximè circa priuilegia Pontificia, quam pro tunc ſufficientem credidi: poſtea ſciui illam aliquibus viſam fuiſſe nimis ieiunam, ſeu plus debito ſuccinctam, ne dicam, in aliquibus ſperatis mancam. Scio etiam multis illam non diſplicuiſſe; adeo vt mihi certò conſtiterit illius primæ editionis Impreſſionem ſecundò intentari, vel parari in alio Regno. Alij fortè, (quod ignoro) irriſerunt, quorum nihil timeo. Sed potius, vt omnibus morem geram, & meis Fratribus Religioſis obſequar, antiqui compendij formæ inſiſtens: hanc ſecundam editionem publicare decreui, ſub titulo, Additionum ad prædicta, & antiqua dubia Regularia. Quamuis autem in illo priori tomo poſita ſint potiora, & frequentiora Dubia Regularia: in hoc ſecundo, vt puto, non cõtinentur inania, neque parua, ſed valdè vtilia, & neceſſaria eiſdem Religioſis ſatis inſeruiant. Suppoſito

to verò, quod certò ſcio, impoſſibile eſſe me omnibus placiturum. Hoc tantùm dico, quod qui hac,& priori editione non fuerit contentus, vnum eligat ex duobus: vt vel ſpatioſos tomos adeat Rodriguez Mirandæ, & aliorum multorum, ſicut dixi in prima editione, ſi fortè cum illis quietus, & contentus maneat. Vel ſecundò aliam recopilationem talium dubiorum edat, & promulget ad gloriam Dei, & Religioſorum obſequium: pro qua ego gratias agam; & vtraque manu, ſicut dicit adagium, tamquam diſcipulus libenter amplectar. VALE.

LICENTIA.

Librum, in quo *Dubia Regularia ſingulari eruditione reſoluta*, continentur, compoſitum à doctiſſimo Patre Fratre Laurentio de Portel, ſacri Ordinis Seraphici Patris Franciſci profeſſore, ea diligentia qua potui perlegi, nihílque in eo reperi ſanctæ Romanæ Eccleſiæ fidei contrarium, aut Reipubl. offenſiuum, quin potius multis argumentis digniſſimus eſt, quod Typis excudatur, ad communem omnium Religioſorum vtilitatem, & inſtructionem. Habet enim quamplurima documenta egregia, quæ ex ſententiis Patrum, diuerſorúmque Authorum, quaſi in vnam catenam contextis, pulchro artificio coaptauit. In Monaſterio D. Bernardi, 7. Februarij. Anno 1618.

Fr. Melchior de Abreu.

Idem cenſuit Fr. Vincentius à Reſurrectione, 15. Martij 1618. & Fr. Ioannes à Septa Lector Theologiæ, 16. Cal. Ianuar.

Frater Emanüel ab Angelis Algarbiorum Prouinciæ in Luſitania Prouincialis Miniſter & ſeruus. Reuerendo admodum Fr. Laurentio de Portel eiuſdem Prouinciæ meritiſſimo Patri & alumno, ſalutem & pacem in Domino ſempiternam. Cùm muneris & officij noſtri ſit, non tantùm proſequi amore eos qui ex noſtris pro Dei Eccleſia in honorem Religionis Seraphicæ laborant, ſcribendo, & in lucem edendo opera præclara ſui ingenij, verùm etiam eis modis omnibus fauere. Per præſentes facultatem tibi concedo, vt typis mandare poſſis librum quendam à te elaboratum, cui titulus eſt, Dubia Regularia

ria vtriuſque fori tam ad ſubditos, quàm ad Prælatos attinentia. *Quod quidem opus, ſpero & communi Religioſorum, & aliorum vtilitati maximè profuturum eſſe. Dat. in noſtro Conuentu Deiparæ Virginis de Enxabregas, die 27. Ianuarij, anno à Chriſto nato* 1618.

Fr. Emanüel ab Angelis, Miniſt. Prouinc.

EÆdem facultates, præmiſſis Doctorum Approbationibus conceſſæ ſunt pro *Additionibus* poſtea editis anno 1623. Habetur namque in illius editionis veſtibulo, Approbatio F. Franciſci Olyſſiponenſis, & licentia Miniſtri Prouincialis F. Ioannis Olyſſiponenſis, vtraque data anno 1621. Item Approbatio Doctorum Feliciani Moutel, & Georgij Cabral; ac licentia ordinarij, & Inquiſitionis, ac Regiorum Miniſtrorum. Sed quòd hæ facultates & Approbationes, ſimiles planè ſint iis quas hîc damus, non eſt viſum illas hîc apponere.

QVod Author opus ſuum gemina fœtura editum variis Diuis nuncupatum voluerit, nos tametſi in vnicum volumen omnia compegerimus, nullum Tutelarium Diuorum honore ſuo fraudatum voluimus. Itaque hanc quoque ſecundam nuncupationem, adiungere, operæpretium duximus.

APPROBATIO.

ET vtilis multis eſt & erit tractatus iſte, qui *Dubia Regularia* pròponit, ita & vtiliter, in multorumque commodum in Galliis prodire poterit in lucem, ſicut & alibi prodiit. At verò nihil abſurdum dicit. Ita teſtor, & cenſeo. Lugduni 23. Februarij, 1628.

Fr. Robertus Berthelot, Epiſc. Damaſci.

LICENTIA.

FRatris Laurentij de Portel *Dubia Regularia* per Compendium reſoluta, quæ iam in lucem prodiêre ſumptibus Georgij Rodriguez Bibliopolæ Olyſſiponenſis, prælo hac in vrbe ſubiici, Laurentij Durand impenſis, ego Regis in Lugdunenſi Præfectura Conſiliarius & Procurator non impedio. Die 25. Februarij, 1628.

PVGET.

PErmittitur impenſis Laurentij Durand Bibliopolæ Lugdunenſis prælo ſubiicere *Dubia Regularia* per Compendium reſoluta à Fratre Laurentio de Portel. Factum die 29. Menſis Februarij, 1628.

AVSTREM.

DVBIA REGVLARIVM VTRIVSQVE FORI.

ABBAS, PRIOR, GVARDIANVS, & ſimiles Superiores Conuentuales.

Vide infra, *verb. Benedicere*; *verb. Diſpenſare*; *& verb. Prælatus.*

1 HI Omnes poſſunt ſibi ſubditos excommunicare. *cap. cùm in Eccleſiis. extra, de maioritat. & obedientia.* Sot. *in 4. diſt. 22. quæſt. 2. art. 1.* & eſt communis, etiam ſi ſit Rector Collegij. Henriquez, *tom. 2. lib. 13. cap. 24.* Habent enim iuriſdictionem fori externi, & conuocant ad Capitulum. Minorita Guardianus in tribus caſibus prohibetur excommunicare, videat ſua ſtatuta generalia, *verb. Excommunicatio.*

2 Abbas Benedictinus confert ordines Minores ſuis ſubditis, *c. quoniam, diſt. 19.* Et Iulius II. *Bulla 25.* Neque hoc reuocatur in Conc. Trid. *ſeſſ. 23. cap. 10.* pro ſuis ſubditis, ſed pro aliis.

Vide infra, *verb. Tridentinum Concil. tit. ſeſſ.* 23.

3 Abbates Ciſtertienſes poſſunt conſecrare altare cum oleo ſacro. Rodrig *tom.* 3. *Addit. Sum. c.* 19. *num.* 2. *ſeu concluſ.* 2.

4 Patres Societatis IESV in Indiis conſecrant calices, Henriq. *tom.* 2. *lib.* 9. *c.* 28. *n.* 2. *lit. H. gloſſ.*

5 Nomine *Monachi* in fauorabilibus intelligitur Abbas, non tamē in odioſis. Nau. *lib.* 3. *conſil. tit. de Regularibus conſil.* 75. *dub.* 15. Similiter nomine *Monachi* in odioſis non intelligitur Canonicus Regularis, benè tamen in fauorabilibus. Nau. *Comm.* 1. *de Reg. n.* 8.

6 Prior Dominicanus, & proinde communicantes habent erga ſuos ſubditos in foro conſcientiæ tantùm, & per ſe ipſos támen, omnem authoritatem abſoluendi, & diſpenſandi, quam habent Epiſcopi erga ſuos ſubditos: quæ eſt magna conceſſio, facta à Pio V. Habetur in Bullario Rodrig. *fol.* 920. Et idem conceſſit Greg. XIII. Fratribus S. Bern. in Hiſpān. illorum Comp. *verb. Abſolutio quoad fratres.* §. 11. Excipit tamen ibi hæreſim, & homicidium voluntarium, ſed conceſſio Pij V. nihil excipit.

7 Neque hi Prælati conuentuales, imò nec Generalis Ordinis, poſſunt dare profeſſionem Nouitio, qui nō habet pro ſe maiorem partem communitatis ſuffragantem. Et ſi contra fecerint, profeſſio eſt nulla. Nau. *lib.* 3. *conſil. titul. de Regul. conſil.* 62. Mirand. *tom.* 1. *q.* 15. *art.* 2. Ludouicus Beia, *in* 4. *part. reſp. moral. caſu* 7. §. *quartò quia.* Si verò Rodrig. oppoſitum dixit, *in Sum. verb. Nouitius, cap.* 8 *num.* 8. de hoc ſe retractat, *tomo* 3. *quaeſtionar. quaeſt.* 17. *art.* 7. & *artic.* 3. *eiuſdem quaeſtionis*, §. *aut nullitas.*

8 Omnes Prælati Conuentuales, etiam Guardiani, poſſunt eſſe Iudices conſeruatores, ſi eligantùr. Habent enim omnes dignitatem Eccleſiaſticam. Rodrig.

primo tomo quæſtionar. quæſtione 65. articulo tertio.

9 Hi omnes poſſunt ſe ipſos licentiare, ſeu vti omnibus illis licentiis, & quaſi diſpenſationibus, quas poſſunt concedere ſubditis. Miranda, *tom. 2. q. 19. art. 7.* ex Corduba, & Caiet. & Sanchez, *lib. 8. de Matr. diſp. 3. concl. 4.* vbi probat poſſe Prælatos conuentuales ſecum diſpenſare in illis in quibus diſpenſant cum ſubditis. Licèt verò de his Prælatis dicatur communiter quòd poſſunt eligere ſibi Confeſſorem eiuſdem Ordinis: aduertit Rodrig. *Addit. Sum. 2. par. c. 67.* quòd non poteſt eſſe talis electus Sacerdos ſimplex, ſed oportet vt ſit approbatus à ſuperiore potente approbare, & citat ad hoc declarationem Cardinalium.

10 Hi omnes abſque licentia Prouincialis poſſunt dare licentiam ſuis ſubditis, vt poſſint eſſe teſtes, & iurare coram Iudice ſæculari, vel Eccleſiaſtico. Rodrig. *tomo 2. quæſtionar. quæſt. 10. art. 4. & 5.* Si verò ſubditi iurent abſque licentia, teſtimonium valet: quidquid ſit de ſuo peccato. Rodrig. *Addit. Sum. 2. par. c. 151. num. 2.*

11 Poſſunt hi omnes dare licentiam ſuis ſubditis vt in die feſto inſtante neceſſitate laborent manibus, tanquam Prælati illorum. Azor. *tomo 2. libro 1. cap. 28. quæſt. 5.* Hoc tamen non poſſunt concedere ſæcularibus etiam ſeruitoribus ſuis, quia non ſunt Prælati illorum.

12 Vtrùm hi Prælati, & illorum ſuperiores poſſint ſubditos in foro conſcientiæ abſoluere à caſibus Bullæ Cœnæ, variant Doctores. Negat Sayrus, *libro 3. de cenſur. cap. 25. numero quinto,* & alij multi dicentes priuilegia Regularium reuocari in Bulla Cœnæ, & alibi. Sed quòd poſſint (exceptis quatuor, vel quinque) tenet Rodrig. *tomo 1. quæſtionar. quæſt. 20. art. 9.* dicens ſic reſponſum eſſe ab aliquibus Doctoribus Salmanti-

cenſibus. Idem repetit *in Addit.Sum.*1*.part.c.*6*.n.*3. dicens ita conceſſum eſſe à Gregorio XIII. Generali,& Commiſſario Generali Minorum : & proinde iuxta Rodriguez ſaltem hi poſſunt. Tenet cum Rodrig.Vega Minimus,1*.par.Sum.c.*49*.caſu* 1.Ambo tamen excipiunt hos caſus : hæreſim, ſchiſmaticum, falſificantes litteras Papæ,& portantes arma ad infideles.Et quintò excipit Rodrig *proximè citato loco Summæ*,conſpirationem factam contra Papam,& manus violentas contra Prælatum. In hac quæſtione Suarez,*tomo de cenſur.diſput.*21*. ſect.*3*. n.*4. ait attenta Bulla Cœnæ Sixti V. & Clement.VIII. ſolùm reuocari priuilegia abſoluendi in generali à caſibus prædictæ Bullæ:non verò reuocari ea priuilegia quæ in ſpecie concedunt caſus Cœnæ Domini. Vt ſi alicui Ordini concedatur in ſpecie abſoluere pyratas, vel ſurripientes bona naufragij, vel alia ibi contenta. Hæc inquam innuit Suarez ſpecificatè conceſſa,non reuocari. Elige quod placuerit. Et vide infra,*verbo Bulla Cœnæ.*

Hoc vnum ſcio,quòd ſi Procuratores Ordinum Romæ poſt lectam Bullam Cœnæ Domini, ſtatim recurrunt ad D.Papam,petentes nouam priuilegiorum Ordinis confirmationem voce tenus vniuerſalem (prout credo audiui illos facere, vel debere facere) tunc illa obtenta,nihil dubito poſſe Prælatos omnes abſoluere ſubditos ab omnibus caſibus Bullæ Cœnæ. Reualidatur enim priuilegium conceſſum à Pio V.& Greg.XIII. ſupra num.6.contentum,per quod poſſunt cum ſubditis omnia quæ poſſunt Epiſcopi cum ſuis:& Epiſcopi abſque dubio in foro interno poſſunt abſoluere a caſibus Bullæ Cœnæ,vt infra dicam,*verb.Epiſcopus.*Conſonat cum hoc Collector priuilegiorum Minorum, *verbo Abſolutio ordinaria quoad fratres*,§.13*.litter.B.C.* & Capucinus 2*.par.Compendij,fol.*328. dum conſulunt vt

Procu

Procuratores Ordinum poſt Bullam Cœnæ publicatam petant nouam confirmationem priuilegiorum: & tunc dicunt poſſe.

ADDITIO.

Vide, *verbo Confeſſor, à num.* 13.

1 VNuſquiſque iſtorum, non ſolùm poteſt excommunicare ſuos ſubditos, vt dictum eſt; verùm etiam poteſt ſibi reſeruare excommunicationem à ſe illis impoſitam per communem ſententiam, quod ſcilicet, qui poteſt excommunicare, poteſt ſibi ſuam excommunicationem reſeruare. Suarez *de cenſur. diſp.* 23. *ſect.* 1. *n* 2.

2 Poteſt etiam quiuis iſtorum ſuis ſubditis imponere veram cenſuram interdicti, & ſuſpenſionis. Henriq. *tom* 2. *lib.* 13 *de excom. c.* 24. *n.* 3. Et ex conſequenti, qui cenſuras violauerit manebit ſuſpenſus, & irregularis. Quòd verò has duas cenſuras poſſit ferre Prælatus cõuentualis, patet, quia plus eſt excommunicare, quàm interdicere, vel ſuſpendere; priuat enim excommunicatio pluribus, & maioribus bonis, quàm cæteræ cenſuræ: ac proinde ſi Prælatus conuentualis poteſt ſubditum excommunicare, quod eſt maius: poterit etiam interdicere, & ſuſpendere, quod eſt minus. *Reg.* 53. *de Reg. iur. in* 6. Cui licet quod eſt plus, licet vtique quod eſt minus. At Parochus, ſiue Prior parochianus non poteſt ſuis ſubditis imponere aliquam ex his tribus cenſuris, quia caret iuriſdictione fori externi, & quia teſte Henriq. *vbi ſupra*, hoc illis interdictum eſt per Concil. Trid.

3 Dixi quondam Pium V. conceſſiſſe Prouincialibus, & Prioribus Ordinis B. P. Dominici, vt ergà ſuos ſubditos reſpectiuè per ſe ipſos poſſint omnia, quæ

poſſunt Epiſcopi erga ſuos ſubditos ex conceſſione Concilij Tridentini, *ſeſſ.24.c.6.de reform.* diſpenſando ſcilicet cum illis & abſoluendo in caſibus reſeruatis, irregularitate, ſuſpenſione, quando hæc ſunt occulta, & non deducta ad forum contentioſum. Circa hæc claritatis, & conſolationis gratiâ, accipe ſequentia.

1 In illis quæ ibi cõceduntur Epiſcopo, & ad Sedem Apoſtolicam ſolent reſeruari, continentur ſequentia. Primò, peccata reſeruata, vt ſimonia in beneficiis. Secundò, cenſuræ reſeruatæ, quæ ſunt tres in ſpecie, Excommunicatio, Interdictum, Suſpenſio. Tertiò, Irregularitates. Quartò, Priuatio officiorum, vel beneficiorũ iam obtentorum. Quintò, Inhabilitas quâ quis ob culpam grauem inhabilitatur ne in poſterum poſſit aliquod officium, vel beneficium obtinere: Hæc verò tria vltima irregularitas, priuatio officiorum, & inhabilitas non ſunt cenſuræ, ſed pœnæ, & tamen Trident. *cit loco*, concedit Epiſcopis illa quinque vt poſſint illa omnia abſoluere, vel diſpenſare, quando ſunt reſeruata Sedi Apoſtolicæ, & ſunt occulta. Quamuis autem ibi Concilium ſolùm exprimat caſus reſeruatos, irregularitates, & ſuſpenſiones, & non exprimat priuationes officiorum, & inhabilitates: tamen ibi per ſuſpenſiones intelliguntur etiam priuationes officiorum, & inhabilitas, quæ lato modo ſunt ſuſpenſiones, & includuntur in verbo, *Suſpenſio.* Hæc enim in ſignificatione ampla, ſed vſitata, comprehendit etiam pœnas priuationis, & inhabilitatis, vt tenet Rodrig. *in expoſitione motus proprij Pij V. de ingreſſu mulierum in monaſteria religioſorum, n.*34. Cùm ergo Tridentinum ibi concedat Epiſcopis abſolutionem, & diſpenſationem iſtorum quinque, ſequitur, quòd hæc omnia poſſunt Prælati Dominicani, & cùm illis communicantes circa ſuos ſubditos, modo ſupra expoſito, per ſe ſcilicet, & reſpectiuè.

2 Sed quoniam ibi Tridentinum limitat, dummodo hæc ſint occulta, & non deducta ad forum contentioſum: Primò nota, non requirere Concilium vt illa quinque, vel aliquod illorum, ſint omnino occulta, ita vt à nemine ſciantur. Quamuis enim ab vno, imò & à multis ſint cognita, adhuc poterit Epiſcopus, & proinde Prælatus Regularis abſoluere, vel diſpenſare, ſi non ſint deducta ad forum contentioſum. Pro quo accipe ſequentia.

3 Ibi delictum occultum, non intelligitur ita occultum, vt ad iudicium deferri nequeat. Sed accipitur occultum vt diſtinguitur contra publicum: ac proinde etiam ſi delictum ab aliquibus ſciatur, & poſſit probari in iudicio, adhuc dicetur occultum, ſi in ratione delicti non eſt publicum. Erit autem publicum ſi in maiori parte viciniæ, Collegij, vel Monaſterij, vel Parochiæ ſit cognitum: dummodò ſaltem decem perſonæ inueniantur in illa vicinia, cæteríſve congregationibus. Hæc & ſequentia tradit Sanch. *lib. 2. Decal. c. 11. à n. 18. & ſeq.* cum ibi citatis.

4 Delictum alibi publicum, ſi ſit occultum in loco vbi petitur abſolutio, nec ſit ſpes vt in loco publicetur, ait Sanchez contra Suarez, *ibi citatum*, poſſe ab Epiſcopo abſolui, vel diſpenſari, ídque poterit Prælatus regularis. Et refert Sanchez, *citato loco*, ſic fuiſſe reſponſum à Doctoribus Salmantic. ea de re conſultis.

5 Delictum deductum ad forum contentioſum (quod prohibet Tridentinum ab Epiſcopo diſpenſari) tunc dicetur, quando ſaltem per vnum teſtem iam ad iudicem delatum eſt ſiue iuſtè, ſiue iniuſtè. Requiritur tamen vt reo ſit intimata iſta delatio: ſi enim non ſit illi intimata à iudice, non dicetur eius delictum deductum ad forum contentioſum.

6 Si delinquens iam delatus ad forum contentioſum fuerit abſolutus, ſiue per veros, ſiue per falſos teſtes, per ſententiam abſolutam diffinitiuam, non dicetur tale crimen iam impedire quin poſſit Epiſcopus, vel Prælatus regularis diſpenſare; ſed poterunt diſpenſare, etiamſi reus ſit iniuſtè abſolutus.

7 Si hoc delictum occultum, & reſeruatum, fuit commiſſum à duobus complicibus, & vnus tantùm delatus eſt ad iudicium, alter complex non delatus, poterit abſolui, ſi delictum non eſt publicum modo ſupra iam dicto.

8 Si tamen iam alicubi delictum deductum eſt ad forum contentioſum, & delinquens fugiat, iam non poterit Epiſcopus, vel Prælatus cum illo diſpenſare; quia vbicumque delictum deductum eſt ad iudicium, ſimpliciter dicitur deductũ ad forum contentioſum, & proinde non poteſt Epiſcopus diſpenſare. Et hoc de delatione delicti ad iudicium intellige ſiue ſit iudicium Epiſcopi, ſiue iudicis ſæcularis: omnia enim illa tribunalia habent verum forum contentioſum. Addit tamen Sanch. *loc. cit.* quod ſi delictum fuit delatum ad forum contentioſum, & ibi fuit punitum per ſententiam, poſt tranſactam punitionem poterit Epiſcopus, & proinde Prælatus abſoluere, diſpenſare, vel habilitare ſubditum. Et citat Armill. Gutierrez, & alios. Vide infra, *verb. Confeſſor aperiens litteras Sum. pœnitentiariæ, n.* 14.

9 Nota verò quòd *cit. loco Trident.* excipitur irregularitas orta ex homicidio voluntario, cuius diſpẽſatio ibi Epiſcopo denegatur. Licèt verò ibidem cõcedatur Epiſcopis vt poſſint abſoluere ab hæreſi occulta, multi Doctores dicunt hanc facultatem fuiſſe poſtea reuocatam à Gregor. XIII. De quo infra, *verb Epiſcopus.* Circa quæ duo aduerto diſpenſationem in irregu

irregularitate orta ex homicidio voluntario ibi negatam Epiſcopis, concedi aliàs Prælatis Religioſis erga ſubditos ſi ſit occulta non per citatam conceſſionem Pij V. factam Dominicanis: ſed per aliam Martini V. de qua dixi in prima Editione, *verb: Diſpenſare.* & infra redibit ſermo. Nota præterea quod abſolutio ab hæreſi ibi conceſſa Epiſcopo à Tridentino, non conceditur Prælatis Ordinum per illam conceſſionem extenſiuam Pij V. qua extendit conceſſionem illam Tridentini circa Epiſcopos, ad Prælatos Dominicanos, vt tenent communiter Doctores, maximè Suarez, *tom. de cenſur. diſp.* 41. *ſect.* 2. *n.* 7. & alij.

10 Quæris: Epiſcopus per citatam conceſſionem Tridentini poteſt abſoluere ab omnibus aliis caſibus Bullæ Cœnæ (excepta hæreſi ſecundùm aliquos) vt tenet inter alios Viuald. *Candelabro in expoſitione Bullæ Cœnæ, n.* 141. & alij: v. g. poſſunt abſoluere legentes libros prohibitos, & ſimiles delinquentes contra dictam Bullam ſi ſint occulti. Cùm ergo Pius V. illam eandem facultatem conceſſerit Prælatis Dominicanis circa ſuos ſubditos modo ſupra dicto, & aliis Prælatis cum eiſdem communicantibus: quæris, inquam, an hi Prælati poſſint abſoluere ſuos ſubditos à prædictis caſibus Bullæ Cœnæ, excepta hæreſi? Credo quod poſſunt in foro conſcientiæ, & cum illis diſpẽſare. Moueor primò, quia licèt in Bulla Cœnæ reuocentur priuilegia Religioſorum, explicat tamen Pater Antonius Souſa Conſultor ſancti Officij, *in Relect. Bullæ Cœnæ, diſput.* 100. *num.* 2. (licèt aliud agẽns) quod prædicta reuocatio poteſt intelligi, vt nõn reuocentur omnes conceſſiones factæ ad abſoluendum à prædictis caſibus, & cenſuris abſolutè; ſed ſolùm quando caſus illi publici ſunt: ſecus ſi ſint ſecreti. Nam ſi ſint ſecreti, & aliàs detur priuilegium abſol-

uendi tales caſus ſecretos, non videntur derogari hæc priuilegia præcedentia per illam reuocationem generalem Bullæ Cœnæ, niſi quoad abſolutionem in caſu publico. Probat citatus Author, quoniam per regulam iuris in 6. beneficium Principis (quale eſt priuilegium) debet eſſe manſurum, & perpetuum. Et fruſtra Religiones peterent cõfirmationem ſuorum priuilegiorum à quouis Summo Pontifice, ſi ſtatim illa ſingulis annis deberet reuocare. At Religioſi per citatam conceſſionem Pij V. & per alias conceſſiones habent facultatem abſoluendi ſubditos ab iſtis caſibus reſeruatis, ſi ſint occulti: Ergo non eſt credendum talia priuilegia reuocari à Papa quotidie: ac proinde poſſunt Prælati Regulares abſoluere ſubditos à prædictis caſibus Bullæ Cœnæ, ſi ſint occulti. Hoc idem tenet clarè Franciſcus Longus Capucinus, *in lib. de Caſibus reſeruatis à Clemente VIII. 1. part. ſect. 1. art. 23. à num. 2. vſque ad 5. fol. 63. & 64.* & ait eſſe probabile, Vega, *1. part. Sum. cap. 49. verſ. caſus reſeruati, caſu* 1. citãs Graffis, & Morgoucio, & Rodriguez: licèt ibi excipiat quatuor caſus Bullæ, videlicet, hæreſim, ſchiſmaticum, falſarium litterarum Papæ, & portantem arma ad infideles. Et confirmatur, quia Bulla Cœnæ, non obſtante ſua rigoroſa reuocatione non tollit quominus valeant priuilegia Bullæ Cruciatæ ad abſoluendum à caſibus Bullæ Cœnæ, exceptis illis qui exprimuntur in Bulla Cruciatæ, vt fatentur omnes Doctores; aliàs fideles deciperẽtur in illius receptione, quod non eſt dicendum. Ergo cùm priuilegia conceſſa Religioſis nõ ſint minoris valoris, quàm priuilegia Cruciatæ, cùm Cruciata non tollat priuilegia Religioſorum, iuxta communem ſentẽtiam: ſequitur priuilegia Religioſorum in foro conſcientiæ nõ tolli per reuocationem generalem Bullæ Cœnæ quoad caſus in illa
con

contentos ſi ſint occulti,excepta hæreſi,& proinde poterunt abſoluere ſubditos ab illis ſi ſint occulti, excepta hæreſi.

11 Quia verò tam crebrò facimus exceptionem abſolutionis ab hæreſi, dicentes, numquam Prælatos Regulares poſſe abſoluere ſubditos ab hæreſi, etiam occulta: cauſam reddimus; nam tribunal ſancti Officij habet multa priuilegia ſpecialia, per quæ reuocantur alia priuilegia in communi concedentia abſolutionem ab hæreſi. Addo ex Sanchez, *libro ſecundo Decalog. cap. 12. num.* 10 extare priuilegium, ſeu motum proprium Gregorij XIII. ſpecialiter hoc prohibentem: qui motus proprius ponitur ad litteram à Rodrig. *addit. ad Bullam Cruciatæ, ad §. 9. numero 66. fol* 492. quamuis (vt dicam quod ſentio) prædictus motus proprius ibi poſitus à Rodrig. ſolùm declarat per Bullam Cruciatæ non licere Confeſſoribus abſoluere ab hæreſi, vt patebit legenti. Ex dictis tamen ibidem ſatis colligitur mens Pontificis, quòd nolit hæreſim abſolui per quodcunque aliud priuilegium: & ita Doctores communiter aſſerunt. Vide quæ dixi ſupra, *in prima Editione, hoc eodem verbo Abbas.* In Bullario Rodrig. *fol* 816. ponitur conceſſio per quam Paulus III. conceſſit Abbatibus, Prioribus, Præſidentibus, & aliis Prælatis congregationis ſancti Benedicti Valiſoletani: *Vt annis ſingulis prima die Lunæ Quadrageſimæ omnes, & ſingulas vtriuſque ſexûs perſonas Religioſas, ac Donatos, & Eremitas præfatæ congregationis ſub eorum cura exiſtentes poſſint abſoluere ab omnibus peccatis, & cenſuris, & pœnis pro tempore incurſis, etiam in caſibus quantumcumque Sedi Apoſtolicæ reſeruatis, prout iam iſta facultate vſi fuerunt: & attento quòd abſolutio iſta eſt pro foro conſcientiæ tantùm, & pro perſonis Religoſis.* Sic ibi. Nota omnia verba: eſt enim ampla, & magna conceſſio, licet

pro

pro vna tantùm die duret. Sed nullum caſum excipit, & poteſt hòc inſeruire etiam ad ſupradicta. Verùm hæc conceſſio fortè amplius in ſequentibus explicabitur.

ABBATISSA, Priorißa.

1 NOn imponit præceptum ſpirituale Monialibus, caret enim poteſtate Eccleſiaſtica. Imponit tamen præceptum ciuile: & in materia graui tanquam mater familias obligat ad mortale pro bono graui Conuentûs. Sot. *in* 4 *diſt*. 20. *q*. 1. *art*. 4. cum communi.

2 Vota Monialium non diſpenſat, neque commutat: validè tamen irritat, ſicut mater carnalis erga filiam. Rodrig. *tom*. 1. *quæſt* *q*. 25. *art*. 7. Neque peccat vota irritans ſine cauſa, ſi illa facta ſunt abſque illius licentia: ſecus ſi facta ſunt de illius licentia, provt infra, *verbo Votum*.

3 Vt poſſit eligi Abbatiſſa debet habere 40. annos ætatis, & 8. profeſſionis cum vita laudabili. Si verò talis non reperitur in illo Conuentu, ſitque inconueniens extraneam adducere, poteſt eligi alia eiuſdem Conuentûs quæ ſit ætatis annorum ſupra triginta, & quinque profeſſionis. Tridentin. *ſeſſ*. 25. *cap*. 7. *de Regular*.

4 Abbatiſſæ quæ ſunt Ciſtercienſes, & Sanctæ Claræ durant ſolùm per triennium, quo finito non poſſunt continuare. Gregorius XIII. in Bulla propria, & Sixtus V. in alia, anno 1587. At Gregorius XIII. pro ſola Italia id præcepit circa omnes Abbatiſſas. Et Sixtus V. pro ſolis Abbatiſſis Sanctæ Claræ. Vnde notat Rodrig. *Addit. Sum. tom*. 3. *c*. 3. *num*. 6. poſſe extra Italiam

Italiam Abbatiſſas non Clariſtas finito triennio continuari,& reeligi.

In Portugallia verò Abbatiſſæ, Sanctæ Claræ in Prouincia Algarbiorum,& Portugalliæ debent vacare per ſex annos,provt Paulus V. ſpeciali Bulla decreuit, quam ego vidi. Et intra ſexennium reeligi non poſſunt.

5 In electione Abbatiſſæ non poteſt dare ſuffragium niſi Monialis habuerit tres annos habitus, vel circa. Compend. *verbo Abbatiſſa.* § 5. loquitur tamen ſolùm de Abbatiſſa S.Claræ,& cùm hoc non ſit ſtatutum Ordinis, ſed Bulla Papæ, in hoc non poterit diſpenſare niſi qui poteſt diſpenſare in Bullis Pontificiis. At per ſtatuta Generalia Franciſcana Romæ,anno 1612. non poteſt ſuffragium dare in electione Abbatiſſæ,niſi habuerit quatuor annos profeſſionis.

6 Poteſt eligi Abbatiſſa deſcendens ex Iudæis,hæreticis,&c. Item illegitima,idque ſine diſpenſatione. Miranda,*tom.* 1*.q.*6*.de Monial.art.*2*.&* 3. Quòd ſi diſpenſatio neceſſaria foret, poſſunt illarum Prælati diſpenſare.*ibidem:*& Rodrig.*tom.*1*.q.*10*.art.*21*.&* 22*.& q.*14*. art.*13.

7 Abbatiſſa admittens ſæculares intra clauſuram indebitè, ſi illos admittit virtute licentiarum Papalium reuocatarum per Gregorium XIII. Sixtum V.& alios, peccat mortaliter, & incurrit cæteras pœnas ibi contentas. Si verò Abbatiſſa, vel Monialis alia admittat intra clauſuram ſæculares indebitè, non virtute prædictarum Bullarum,ſed ad libitum; peccant mortaliter; ſed non incurrunt excommunicationem, neque alias pœnas; neque manent priuatæ officiis. Rodrig. *tomo primo quæſtionar. quæſt.* 47*. articulo primo.* §*. obſerua etiam.* & Miranda,*tomo* 1*.quæſt.*2*.de Monial.articulo* 10, *concluſ.* 1.

8 Non

8 Non obſtante quòd Sixtus V. citata ſua Bulla de triennio Abbatiſſæ dicat, non poſſe fieri Vicariam illam quæ deſiit eſſe Abbatiſſa in illo triennio, neque habere aliud officium regiminis, ſi tamen vſus obtinuit vt finito officio, Abbatiſſæ fiant Vicariæ, vel quid ſimile, poteſt tolerari, & tale regimen obtinere infra Abbatiſſam. Rodrig. *Addit. ad Sum. tomo 3. c. 3. concl. 7* & hic vſus introductus eſt in Prouincia Algarbiorum in Portugallia, vbi vidi hoc bis fieri.

9 In electione Abbatiſſæ ſuffragium dare poteſt Prælatus ordinarius præſes electionis, vt Prouincialis, & ſimiles ſuperiores: ſunt enim caput illius communitatis, & Prælati cum Monialibus faciunt vnum corpus morale ad eligendum. Probatur ex praxi multorum Epiſcoporum ſuffragantium in electionibus ſuarum Abbatiſſarum, vt pro certo ſcio in hoc Regno Portugalliæ, & facit exemplum in Ordine Minorum: nam illorum Generalis eo quòd per Bullam Apoſtolicam eſt Prælatus Tertiariorum viuentium in Congregatione, quando præſidet in electionibus Tertiariorum habet ſuffragium verè ſicut Prælatus, licèt Tertiarij ſint alterius Ordinis: ergo à ſimili licèt Moniales ſint alterius Ordinis, & ſexûs, id non prohibet quin illarum Prælatus in illarum electionibus ſuffragetur. Dixi, *Prælatus ordinarius*. quia ſi præſes electionis ſit delegatus, vel Commiſſarius, tale ſuffragium non habet, quia in rigore non eſt Prælatus ordinarius.

10 Abbatiſſa prima fundatrix alicuius Conuentûs poteſt continuari in officio Abbatiſſæ per viginti annos apud Clariſtas. Miranda *in expoſitione Reg. S. Claræ.* & ſtatuta S. Claræ. Mirand *citata expoſitione fol. 290.* poteſt etiam extendi vltra triennium illa Abbatiſſa quæ non fit per electionem, ſed per præſentationem; vel, ſi eſt

eſt præſes fœminarum non Monialium, vulgo, *das Donas.* Rodrig. *cit. c.* 3. *n.* 6.

Vide infra, *verb. Moniales, n.* 1.

AN MONIALIS QVÆ FVIT vidua poſſit eſſe Abbatiſſa.

TOTA dubitatio eſt an Monialis non virgo, ſeu vidua, poſſit eſſe Abbatiſſa, in Conuentu vbi non eſt mos vt conſecrentur velo virginitatis? Abſolutè negat Miranda, *tom.* 1. *q.* 7. *de Monial. art.* 6. & negauit olim Rodrig. 2 *locis q. Reg. mox citandis.* citat Miranda multa, *c.* & *gloſſ. iuris*, multos item DD. de quo infra. Et hanc ſolam rationem afferunt, quia ſcilicet non benè poteſt hortari ad virginitatem illa vidua quæ virginitatem non ſeruauit.

Poſſe tamen viduam fieri Abbatiſſam tenet Rodr. *Addit. ad Summ. tom.* 3. *cap.* 3. *verb. Abbatiſſa, num.* 9. vbi retractat ſe de oppoſito quod tenuerat, *in quæſtion. Regular. tom.* 1 *quæſt.* 64. *artic.* 4. & *tomo* 2. *quæſt.* 54. *art.* 3. & *citato loco Sum.* ait videre ſe praxim in oppoſitum per quam viduæ fiunt Abbatiſſæ. Hoc etiam innuit clarè Comitolus, *in Reſponſ. Moral. lib.* 4. *quæſt.* 19. vbi cùm diſtinguat quinque vela Monialium, profeſſionis ſcilicet, virginitatis, prælationis, ordinationis, &c. ait fœminam non virginem intrantem Ordinem, omnia vela poſſe ſuſcipere, excepto velo virginitatis: & proinde concedit clarè poſſe habere velum prælationis, quod eſt Abbatiſſæ. Idem innuit ea de cauſa, Sylueſt. *verb. Conſecratio virginum.* Et non diſſentit gloſſ. *cap. illud autem* 20. *quæſtion.* 1. *verb. velamen.* Et alij DD. dum loquentes de quinque velis Monialium ſolùm dicunt non poſſe velari velo virginum, illam quæ eſt non virgo: & proinde ſentiunt poſſe non virginem

velari

velari velo prælationis. Denique huic ſententiæ ſubſcripſit, & ſcripto firmauit P.Fr.Suarez dum viueret, cuius ſubſcriptionem retineo, in qua dicit, neque eſſe de iure diuino, neque naturali, neque Eccleſiaſtico quòd Abbatiſſa ſit virgo.

Poteſt afferri tex. pro hac ſententia: nam, *c. nemo presbyter. diſt.* 78. ſic habetur: *Nemo inter Diaconiſſas conſecretur, quæ minor ſit* 40 *annis, vel ad ſecundum matrimonium peruenerit.* Vbi, ſi per Diaconiſſam intelligitur Abbatiſſa, vt Miranda, & alij volunt, cùm exceptio firmet regulam; & ibi excipiatur à Diaconiſſa illa ſolùm quæ bis nupſit: ſequitur non excipi ab Abbatiſſa illam quæ ſemel nupſit: & ſic non eſt inauditum in iure quòd vidua ſit Abbatiſſa. Secundò probatur, quia Concil. Trid. *ſeſſ.*25. *de Regular. cap.*7. vbi ex profeſſo ponit qualitates eligendæ in Abbatiſſam; ſolùm ponit illas quæ ſunt poſita ſupra, *num.* 3. & nihil loquitur de virginitate: quod vtique debuit exprimere, ſi viginitas requireretur. Imò ibidem citat Concilium iura antiqua ad marginem in quibus continentur qualitates Abbatiſſæ ibi expreſſæ à Concilio: & non citat aliquem textum pro virginitate: qualis inter alia citatur à cõtrariis, *c. iuuenculas, de quo infrà.* 3. Ratio congruens ſuadet, quòd aliàs benemeritæ viduæ non excludantur ab hoc officio; ne fortè ſuboriatur murmur quòd reiiciantur, ſicut olim, *Actor.*6. factum eſt murmur Græcorum, eò quòd viduæ illorum deſpicerentur in miniſterio. Dixi, *aliàs benemeritæ*: imò aliquando magis emeritæ, quia viduæ cæteris paribus callent melius regimen domus ob praxim quam ante habuerunt, qua carent vt plurimum Moniales virgines, aliquando Conuentum ſeptennes ingreſſæ: imò & viduæ expertæ, & pertæſæ vanitates ſæculi ex accidente plus illas abominantur.

Vt verò vltimam rationem adducam, ſuppono vt certiſſimum ex Doctoribus Theologis & Canoniſtis, quod lex etiam Papalis tolli poteſt per contrarium vſum, vt fit quotidie. Et ad hoc, aliqui dicunt ſufficere decennium; aliqui dicunt ſufficere aliquando attentis circumſtantiis tempus breuius quàm decennium. Qui verò tempus amplius extendunt, dicũt per 40. annos ſufficientiſſimè legem tolli per contrarium vſum. Vide inter alios Suarez, *tom. de legib. lib.* 4. *cap.* 16. *à num.* 9. Hoc poſito contendo probare quod dato & non conceſſo, quod aliqua lex canonica prohibuit viduam fieri Abbatiſſam, talis lex eſt abrogata per contrarium vſum, & praxim multis ab hinc ſæculis. Affero triginta exẽpla pro diuerſis ætatibus: & ex lib. mox citandis vidi 23. viduas Abbatiſſas, quarum omnia nomina breuitatis gratia, ſi omittam videat qui voluerit citatis modò locis, quæ omnes Abbatiſſæ fuerunt viduæ, vel coniugatæ. Ergo Surius, *tom.* 1. *f.* 375. ponit Leam. &, *tom.* 1. *fol.* 725. ponit Paulam. &, *tom.* 4. *fol.* 673. Athanaſiam. Bern. de Brito, in Chronica Ciſter. *fol.* 366. ponit Vrracam, & *fol.* 450. ponit aliam. Baron. *in Calenda.* 9. *Octob.* ponit Publiam. Heribertus, *de vitis Patrum. fol.* 893. ponit Damianam. Arnoldus, *libro de ligno vitæ, ſeu ordine S. Benedicti, tom.* 2. *libro* 4. *cap.* 3. ponit vnam. *cap.* 4. ponit duas & *cap.* 14. ponit quinque. & *cap.* 15. ponit duas. & *cap.* 29. ponit vnam. & *cap.* 36. ponit vnam. & *cap.* 37. ponit aliam. & *c.* 39. ponit duas, quarum nomina vide ibi. Tritemius, *lib.* 3. *de viris Illuſtribus Ordin. S. Benedicti, c.* 38. ponit vnam. Carrilus, *in lib. fundationis Capucinarum Madriti, fol.* 68. ponit vnam, & ſic ſunt viginti quatuor, & in Portugallia recenter in Conuentu Matris Dei Olyſſiponenſ. quinquaginta ab hinc annis fuerunt tres viduæ Abbatiſſæ, & in Conuentu de Sacauem duæ, & hodie

quando hoc ſcribo Olyſſipone in Cōuentu ſanctiſſimæ Euchariſtiæ Dominicano eſt alia Comitiſſa olim do Vimioſo, vltra alias quæ nolo recenſere in Portugallia, & alias quæ in Regnis Caſtellæ recenter debuerunt inueniri, propter quod Rodrig. tanta praxi confuſus dictum retractauit, in vltima ætate, vt dixi, neque in libris citatis, neque pro recentibus lego, aut ſcio fuiſſe obtentam diſpenſationem, neque credibile eſt tot fuiſſe procuratas vel datas diſpenſationes, maximè cùm multæ illarum eſſent Religioſæ perfectæ virtutis. Si ergo lex canonica abrogatur per contrarium vſum, vt dixi: dato quod lex vlla hoc prohibuerit, nónne per tot annorum ſpatia iam euanuit? Sed ſoluamus loca in contrarium adducta.

Citant ergo pro parte contraria, *c. ſi quis omnem*, §. *nouimus*, 1. *quæſt*. 7. vbi dicitur: *Nouimus peccatricem Mariam, poſt conuerſionem, quamuis ſancta, & caſta, inter Diaconiſſas, non eſt computata.* Sed hæc verba nihil probant. Primò quia ibi adducuntur in exemplum, & adducta in exemplum non faciunt legem, vide ibi clarè. Secundò, ibi per Diaconiſſam non intelligitur Abbatiſſa: tempore enim Magdalenæ nec fuerunt Abbatiſſæ, nec Moniales trium votorum, ſed ibi per Diaconiſſam intelligitur officium particulare fœminarum, vel legendi homilias, & inchoandi Antiphonas in Choro, vel aliquid diuerſum; pro quo vide Baronium, *tom*. 1. *Annal. anno* 34. *cap*. 255. & Lorinum, *ad cap*. 6. *Act*.

2 Citant, *cap finale* 26. *quæſt*. 1. *cum ibi citatis*. Sed illa quæſtio vnum tantùm caput habet loquens de ſortilegiis, & nihil de Abbatiſſis, & proinde falsò citatur.

3 Citant gloſſ. *in cap. quomodo*, 31. *quæſt*. 1. *verb. eligatur*, ſed ibi gloſſ. nec dicit aliquid ex ſe, neque aliquid nouum,

nouum,ſed ſolùm ſe remittit ad cap. *Iuuenculas*, de quo ſtatim.

4 Citant gloſſ. *Clementinæ attendentes. de ſtat. Monachorum, §. ſtatuimus, verbo Rationabilis.* vbi gloſſ. ſic ait. (*ſi corrupta promota eſſet, per eum qui poſſet, non benediceretur.*) ſed ibi verbum, *non benediceretur*, non ſignificat, quòd non confirmaretur in officio Abbatiſſæ; ſed ſolùm, quòd non conſecraretur velo virginitatis. Patet clarè in text. vbi Papa cógit electam in Abbatiſſam intra vnum annum petere munus benedictionis; quod munus benedictionis non eſt confirmatio officij Abbatiſſæ, iam enim per annum erat in illo confirmata. Erat ergo munus conſecrationis per velum virginitatis, de quo non loquimur; & ſic gloſſa conformans ſe textui, bene dicit, quòd corrupta non conſecraretur, ſeu benediceretur. Non verò per *benediceretur* intelligit, confirmationem in officio Abbatiſſæ.

5 Citant cap. penult. 26. *diſt. vna tamen*, in quo gloſſa innuit, quòd vidua non poteſt eſſe Abbatiſſa, eo quòd non poteſt bene hortari ad virginitatem, quam non ſeruauit. Sed primò quidem, Textus ibi non eſt Papæ alicuius, ſed ſolùm D. Ambroſij, & proinde non facit legem. Secundò, ibi Ambroſ. non loquitur de Abbatiſſis, ſed de bigamis. Tertiò, non loquitur de hortatione ad virginitatem, ſed ad viduitatem: ait enim, quòd non poterit bene hortari ad viduitatem bigamus, qui coniugia frequentauit. Vnde gloſſa colligit ſuo iudicio, quòd non poterit vidua bene hortari ad virginitatem, quam non ſeruauit. Sed ego hîc dico quod non eſt neceſſe quod Abbatiſſa hortetur ad virginitatem, quia Moniales non promittunt virginitatem, ſed caſtitatem: & hanc vidua bene ſeruat, & poteſt ad illam hortari, vt infra dicam; & ſaltem ſemel vidua, non frequentauit coniugia, vt bigamus, de quo loquitur Am-

broſ. & ſic ſaltem ſemel viduá poterit eſſe Abbatiſſa, & confirmatur, quia viduus vir, ex vno tamen conjugio, non repellitur à Sacerdotio, quod eſt maius: ergo neque ſemel vidua ab officio Abbatiſſæ, quod eſt minus.

Vltimò citant, *cap. juuenculas* 20. *quæſt*. 1. vbi Gregorius Papa ſic præcipit cuidam Epiſcopo: *Iuuenculas fieri Abbatiſſas vehementiſſimè prohibemus. Nullam igitur fraternitas tua niſi ſexagenariam virginem velari permittat*, & ibi *velari* ſuppono, quòd ſit velo Prælationis.

Pro reſponſione noto primò quod ibi principale, imò & ſolum intentum Papæ, vt patet ex verbis poſitis in principio, eſt quòd Abbatiſſæ non fiant iuuenculæ, ſed in ætate matura, & vltimum verbum, *virginem*, videtur ibi acceſſorium.

Pro quo noto ſecundò, quòd aliquando Papa poſt definitionem fidei addit aliquod verbum, vel ſententiam, pro exemplo, vel pro ratione aſſignanda: & tunc ſententia addita poſt definitionem non eſt definitio fidei. Tenet hoc Lorinus, *ſuper* 2. *Epiſt. Petri, cap. primo, verſic.* 21. §. *accedit*; niſi aliàs illud additum ſit contentum in Scriptura ſacra, vel definitione, ponit Suarez exemplum, *tomo* 2. *de Incarn. quæſt.* 27. *diſput.* 4. *ſect.* 4 §. *dicendum eſt ergo*. Nam in Concil. Trident. *ſeſſ.* 6 *canon.* 23. definitur de fide, neminem in vita poſſe vitare omnia venialia, abſque priuilegio Dei: & additur: (*ſicut de B. Virgine tenet Eccleſia*) hoc verò ibi additum de B. Virgine, non eſt ibi definitio fidei (licèt aliàs in alio Concilio fuerit definitum) ſed ibi in Tridentino affertur tantùm in exemplum. Si ergo aliquando vna ſententia addita alicui definitioni, non habet vim definitionis, ſed additur vt exemplum, & acceſſorium: Maiori iure poterimus colligere quòd aliquando

vnum

vnum tantùm verbum additum alicui legi, vel in fine illius non pertinet ad eſſentiam legis, ſed ponitur vt acceſſorium,& declaratiuum.

His poſitis dico, quòd quando *citato cap.iuuenculas*, ſtatuitur,vt Abbatiſſa ſit ſexagenaria virgo: verbum, *virgo*,non facit partialem legem, vel conditionem legis; ſed eſt ſolum acceſſorium, idem valens quòd ſexagenaria Monialis. Non enim ait quòd ſit ſexagenaria,& virgo: vel ſexagenaria, quæ ſit virgo:ſed ſine puncto,ſeu ſine virgula,ponitur,*ſexagenaria virgo*:tanquam adiectiuum ad ſubſtantiuum, & tanquam acceſſorium ad principale.Vt nihil aliud ſit quàm ſexagenaria Monialis: appoſito nomine *virginis*,pro communiori ſignificato:quia ſcilicet communiter loquendo Moniales ſunt virgines. Neque iſta expoſitio videri poteſt violenta: violentior enim eſt expoſitio gloſſ. *ibi, verbo Sexagenaria*; cùm ait poſſe ibi per ſexagenariam intelligi, non annis, ſed moribus. Cùm tamen ibi intentum principale,& litterale,per ſexagenariam intelligatur de annis ætatis.Si ergo gloſſa ſic explicat verbum principale *ſexagenariam*: quid ſi nos explicemus hoc modo verbum, *virginem*, quod eſt accidentale?

Quòd ſi iſta expoſitio non placeat, & dictum cap. vellet obligare vt Abbatiſſa ſit virgo (quod non admitto) ſaltem per tam longam praxim tot annorum,in tot ſæculis quæ citauimus, quis neget eſſe abrogatum per contrarium vſum in tot exemplis adductis vltra alia, quæ facilè eſſet inuenire? Quæ exempla ſi fortè Doctores oppoſiti ſcirent,vel aduerterent,omnino dictum cum Rodrig.retractarent.

Ad rationem pro parte contraria, quòd ſcilicet vidua Monialis non poteſt bene hortari Moniales ad virginitatem; dico primò quòd ſi illa valeret, etiam

vir viduus Monachus non poſſet eſſe Prælatus Regularis, quia non bene hortaretur ad virginitatem quam abſolutè non ſeruauit. Hoc tamen nullus Doctor aſſeruit. Secundò dico, quòd Moniales non promittunt virginitatem, ſed caſtitatem, vt patet.; & proinde illarum Abbatiſſa non debet hortari ad virginitatem: vidua verò æquè benè poteſt hortari ad caſtitatem, quia illam ſeruat. Tertiò dico, quòd bene poteſt aliquis hortari ad virtutem quam non ſeruauit. Papa enim vt plurimum non ſeruauit obedientiam, neque paupertatem: & tamen efficaciter hortatur omnes Religioſos decretis ſuis ad paupertatem, & obedientiam. Et confirmatur, quia Dauid poſt adulterium, & homicidium, offert ſe Deo in Prædicatorem, *Pſalm.* 50. *Docebo iniquos vias tuas.* Et Salomon vanitatibus antea deditiſſimus, provt de ſe fatetur, *Eccleſiaſt.* 2. poſtea hortatur omnes vt fugiant vanitates, dicens: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* Et ſanctus Romualdus prius fuit homicida cum patre: & poſtea fundator Camualduenſium. Et Guillelmus Dux in Gallia fuit prius homicida, adulter, & ſchiſmaticus, vt ipſe confeſſus eſt coram Summo Pontifice, apud Surium, *tom.* 1 *fol.* 966. & poſtea reformauit Eremitas. S. Auguſtini.

ADDITIO.

1. Dixi olim, *hoc eodem verbo*, in electione Abbatiſſæ non poſſe ferre ſuffragium quæ non habuerit tres annos habitus, vel circa. Et in Ordine Minorum per ſtatuta generalia ad hoc requiri quatuor annos. Dixi item illud primum decretum de tribus annis eſſe decretum Papale Eugenij IV. in Compendio ibi citato. Nunc addo idem decreuiſſe Nicolaum V. apud Rodrig. *tom.* 2. *quæſt. Reg. q.* 54. *art.* 1. vnde ibi dixi

non

non poſſe in hoc diſpenſare, niſi illum cui ſpecialiter conceſſum fuerit poſſe diſpenſare in Bullis Pōtificiis. Quocirca Collectores, & Nuntij Apoſtolicæ Sedis, videriut ſi hanc ſpeciálem facultatem habent. Hoc vnum ſcio mihi dictũ fuiſſe ab Auditore vnius Collectoris, ſeu Nuntij, prædictum Collectorem non poſſe diſpenſare in Bullis Pontificiis. Hoc ipſum tenet Rodrig. in ſimili caſu mox citando, *in Summ. capitul.* 105. *verb. Electio. prope finem.* At poterit idem Nuntius vel Collector Apoſtolicus diſpenſare in ſtatuto illo Minorum, requirente quatuor annos in Moniali; ad dandum ſuffragium in electione Abbatiſſæ. Quomodo verò hi anni ſunt intelligendi, ſeu computandi, an requirantur completi, vel ſufficiant inchoati vide infra, *verb. Annus.*

2 *Citato proximo loco Sum.* ait Rodrig. quòd ſi Papa, vel potens validè diſpenſare, diſpenſet cum Moniali, vt reeligatur in Abbatiſſam ante finitum terminum vocationis præfixum à Sixto V. ob præteritam prælaturam, talis diſpẽſatio ante triennium vacationis debet intelligi pro vna tantùm vice: & ſic non poterit bis reeligi virtute illius primæ diſpenſationis, niſi id exprimat diſpenſatio, quia (ait Rodrig.) illa electio eſt odioſa, & proinde eſt reſtringenda ad vnam tantùm vicem, & citat ad hoc duos ibi Doctores.

3 Paulus III. in Bullar. Rodrig. *fol.* 820. *num.* 8. conceſſit Commiſſario tunc Romanæ Curiæ, vt Abbatiſſa Monialium Sanctæ Claræ de Obſeruantia poſſit diſpenſare cum ſuis Monialibus circa ieiunium ſuæ Regulæ, & circa eſum carnium, & lacticiniorum, ſeu ouorum, quando viderit prædictas Moniales propter debilitatem talia ieiunia, vél obſeruantias non poſſe commodè obſeruare: & non ſolùm exprimit propter debilitatem, ſed addit: *vel ob aliam legitimam cauſam.*

Vbi noto primò hanc non eſſe propriè diſpenſationem manantem à iuriſdictione Eccleſiaſtica:nam fœmina illius non eſt capax, vt omnes affirmant. Sed eſt tantùm declaratio Prælatæ,cui tunc ſtandum eſſe Papa permittit. Secundò noto,non ibi Papam exprimere cauſam morbi vel ægritudinis manifeſtæ:hęc enim diſpenſatione non indiget,ſed ad vitandos ſcrupulos etiam exprimit debilitatem, vel aliam cauſam legitimam.

4 Poterit Prouincialis abſens in electione Abbatiſſæ, quam iuſſit fieri per aliquem delegatum, mittere ſuum ſuffragium per ſcriptum ſecretum, vel conſtituere procuratorem, qui ſuo nomine ibi ſuffragium ferat,ita Azor,*tom.*1.*lib.*13.*c.*10.*q.*2. loquens expreſsè de electione Abbatiſſæ facta per Epiſcopum abſentem. Et probatur,quia cùm Prouincialis habeat ſuffragium in electione illa ſicut cæteræ Moniales, vt probaui,*in* 1.*Edit. verb. Abbatiſſa, n.*9. ídque poſſit facere quando eſt præſens, poterit idem facere quando eſt abſens per ſcriptum,vel procuratorem.Et hoc dicit ibi Azor. fuiſſe declaratũ Romæ à Cardinalibus, & contineri in priuilegiis Minimorum, *verbo Conciliũ.* Vnde pro Minoritis colligi videtur, quòd ſi Prouincialis committat alicui Religioſo ſpeciali vt celebret electionẽ alicuius Abbatiſſæ, poterit Prouincialis tali Religioſo tamquam ſuo procuratori committere, vt pro ſe, Prouinciali abſente, ſuffragium ferat in dicta electione Abbatiſſæ,argumento illorum quæ dicam infra, *verb. Commiſſarius*, de generali Ordinis mittente Commiſſarium delegatum vt præſens ſit in Capitulo prouinciali, vel Congregatione, cui poteſt tunc Generalis committere, vt tamquam ſuus procurator ſuffragium ferat in electionibus illius Capituli, vel Congregationis. Id tamẽ oportet vt Prouincialis expri

exprimat, & clarè committat. At Reginaldus, *tom.2. lib. 3. num.* 193. cócedit cum Azorio poſſe electorem absétem mittere procuratorem, qui ſuo nomine ſuffragium ferat. Negat tamen poſſe mittere ſuffragium per ſcriptum ſecretum: idémque tenet Syluest. *verb. Electio*, 1. *q*. 3. & confirmat, *ex cap. ſi quis. de electione in* 6. Vnde ſecuriùs puto quòd Prouincialis id faciat per procuratorem, & non per ſcriptum. Nam de illa declaratione Cardinalium dicente id poſſe fieri etiam per ſcriptum, non mihi conſtat, niſi ex ſolo dicto Azorij. Aduerto adhuc in libro Declarationum Cardinalium, impreſſo Duaci, Anno 1618. *f*. 344. referri declarationem Cardinalium ibi, §. *Aut alios*: in qua dicitur fore nullam electionem, ſi elector in mandato committat procuratori, vt eligat certam, & determinatam perſonam, aſſignat rationem; quia iam tunc electio non erit facta per ſuffragium ſecretum. Cùm enim procurator ille debeat oſtendere litteras teſtimoniales ſuæ procurationis, ſi in illis litteris ponatur quòd ferat ſuffragium pro certa perſona: iam ſuffragium erit publicum, & notum. Vnde colligo, quòd ſi in litteris procurationis non dicatur vt ferat ſuffragium pro certa perſona; in ſecreto autem, verbo tenus, id dicat procuratori, ita vt ſolus procurator audiat, tunc non impedietur electio, quia adhuc ſuffragium ſecretum eſt.

4 Noua quæſtio eſt, vtrùm in Ordine Minorum ſit valida electio Abbatiſſæ facta à Prouinciali ad crates, non per ſcriptum, ſeu per ſchedulas obſignatas, ſed audiendo tantùm ſuffragia voce tenus coram Secretario, & teſtibus: vt permittit Concilium Tridentinum Epiſcopo, *ſeſſ.* 25. *cap.* 7. *de Regular.* Rodriguez, *in Sum. tom.* 1. *cap.* 105. & *in addit. ad Sum. verb. Abbatiſſa concl.* 12. *ad finẽ*, tenet quòd talis electio in Ordi-

ne Minorum eſt irrita. Probat, quia Sixt. V. pro Ordine Minorũ conſtitutione propria ordinauit: *Quod electiones quorumcumque ſuperiorum, & Officialium per fratres celebrandę fiunt per ſchedulas ſcriptas, & clauſas.* Et poſtea addit irritum fore quidquid in contrarium factum fuerit à quocumque. Habetur hæc Bulla in ſtatutis generalibus Minorum Rebolledi, *fol.* 187. *pag.* 2. Et in Bullario Rodrig. *fol.* 1136. cùm ergo Abbatiſſæ ſint etiam ſuperiores Monialium, & illarum electio per Minores Fratres celebretur, ſequitur fore nullam, ſi celebretur ſine ſchedulis obſignatis.

Ego tamen credo talem electionem in Ordine Minorum fore validam, neque in illa peccari, ſi fiat cum cauſa. Probo primò, quia Concilium Trident. *citato loco*, prædictum modum ſuſcipiēdi ſuffragia ore tenus ſolùm audiendo, non ſolùm concedit Epiſcopo, ſed etiam ſuperioribus Religionum. Sic enim ait Concilium: *Epiſcopus ſiue alius Superior non ingrediatur, ſed ante feneſtellam vota audiat, vel accipiat.* At Sixtus V. in illa ſua Conſtitutione non dixit ſe reuocare Concilium Trident. quod oportebat dicere, ſi vellet reuocare conceſſionem ibi factam Prælatis Regularibus. Imò potius in fine prædictæ conſtitutionis exprimit Sixtus V. ſe illa concedere, vel decernere pro Minoritis, dummodò nõ contradicant Concilio Tridentino: ergo noluit in aliquo derogare Cócilio Tridētino: ac proinde cóceſſio ibi facta à Concilio, vt Prælatus etiam Regularis recipiat ſuffragia ore tenus in electione Abbatiſſæ non eſt reuocata. Nam iuris reuocatio maximè vitanda eſt præſertim Concilij Tridentini celeberrimi, vt tenet Suarez, *lib.* 5. *de Legibus, cap.* 33. & Sanchez, 1. *de Matrim. diſput.* 54. *num.* 5. Secundò, facit declaratio Cardinal. poſita in lib. impreſſo Duaci ſupra citato, qui, *fol.* 343. §. *in electione,* ſic

ſic ait : *Abbatiſſarum vota ore tenus accipi poſſunt à Superioribus cum duobus teſtibus.* Vbi ponitur in plurali, *Superioribus*, id eſt, ſiue ſit Epiſcopus, ſiue Regularis Prælatus. Tertiò probo ex verbis Sixti V. *in citata conſtitutione:* ibi, *Electiones Superiorum.* Nam per Superiores ſolùm intelligit Superiores Fratrum, cum quibus ibi loquitur in principio, & quorum ſtatuta confirmat : at Abbatiſſæ non ſunt ſuperiores Fratrum, vt patet : imò neque in vſu communi loquendi Eccleſiæ illæ dicuntur ſuperiores cùm careant iuriſdictione Eccleſiaſtica. Quartò probatur ex illo verbo Bullæ, *Et officialium.* Nam ſi hoc verbum intelligeretur de officialibus etiã Monialium, peccarent quotidie Prælati Minoritæ eligentes officiales Monialium, (vt Ianitrices, Magiſtras Nouitiarum, &c.) verbo tenus abſque ſcripto, & tamen has officiales quotidie eligunt validè ſine ſchedulis, ſolùm ore tenus : quod non faciunt in electione officialium Minorum Fratrum, vt in electione Diffinitorum, Cuſtodum, &c. Ergo ibi Sixtus V. per Superiores, & officiales, ſolùm loquitur de Fratribus, & illorum electionibus, non verò de electionibus Monialium. Et fauet ſtatutum Congreg. generalis Segouiæ, *tit. de election. §. Verum cum.* vbi de ſchedulis ſecretis electionum loquens, ſolas Fratrum electiones ſpecificat.

DE ABBATISSA ADMITTENTE ſæculares intra clauſuram abſque licentia.

Vide infra, *verbo Clauſura Monialium, n. 5.*

1 DIxi *hoc loco, in prima Editione, verbo Abbatiſſa, num. 7.* Abbatiſſam, & Moniales admittentes intra clauſuram ſæculares indebitè, vel etiam fœminas ſæculares, talem Abbatiſſam, & Moniales peccare

mor

mortaliter, ſed non incurrere pœnas Motus proprij Pij V. & aliorum Pontificum, niſi quando tales perſonas ſæculares admittunt virtute licentiarum reuocatarum à prædictis Pontificibus: ſic enim affirmat Rodriguez & Miranda, *locis ibidem à me citatis*. Et denuò poteſt pro eadem ſententia adduci Suarez, *tom. de Cenſur. diſp. 22. ſect. 6. numero* 11. vbi explicans eaſdem Bullas Pij, & Gregorij, ait Prælatos, & fratres admittentes fœminas intra clauſtra Conuentûs non incurrere pœnas illorum Motuum, niſi quando tales fœminas admittunt virtute licentiarum Papalium reuocatarum ab illis duobus ſummis Pontificibus: ſi verò illas recipiant non virtute licentiarum reuocatarum, ſed ad libitum, vel ad malum finem, tunc non incurrere ex vi talium Bullarum, ſed ſtandum eſſe ſtatutis, & pœnis decretis in ſua Religione. In quo Suarez concordat ſatis cum mente Rodrig. & Mirandæ, *citata quæſtione*; propter quæ hodie non diſcedo omnino ab iis, quæ citato loco dixi, ſecutus Rodrig. & Mirandam.

2 Poſtea tamen incidi in Azorium, & Ludoïcum Beja, quorum ille *tom. 1. Sum. lib. 13. cap. 8. quæſt. 10.* hîc verò *1. p. Reſponſ. Moral. caſu 30. fol. 48. & 49.* tenent oppoſitum, dicentes prædictam Abbatiſſam, & Moniales ſic admittentes ſæculares intra clauſuram, etiam non virtute licentiarum reuocatarum, incurrere pœnas dictarum Bullarum: & ex conſequenti eiſdem pœnis ligari perſonas ſæculares ſic admiſſas, & intrantes. Citant ambo hi Doctores Nauarrum, *in cap. ſtatuimus 19 quæſt. 3. numero* 61. vbi dicit Nauarr. quòd poſt prædictas Bullas, ambo Pontifices Pius V. & Gregorius XIII. declararunt ſuam mentem fuiſſe quòd etiam incurrerent prædictas pœnas illæ Moniales, quæ admittunt ſæculares intra clauſuram indebitè, non

ſolùm

ſolùm virtute licentiarum reuocatarum, ſed ad libitum quouis modo, illicito. Quo dato, ſatis dubia manet reſponſio Rodrig. Mirandæ, & Suarez. Neque hi tres Doctores videntur vidiſſe Nauarrum, *citato loco.* Nam authoritas tanti viri, qualis eſt Nauarr. Romæ illo tempore præſens, ídque referens de duobus illis Pontificibus cogit nos vt credamus ſic contigiſſe, & ſic declaraſſe: & proinde opinio Nauarr. Azorij, & Bejæ militat contra tres priores Doctores. Congerit Beja, *citato loco*, multas rationes pro ſua opinione tuenda.

Ego in re tam graui, ac difficili, pro opinione Rodrig. & Mirandæ duo ſolùm profero. Primum eſt, quòd Miranda poſt Nauarr. multos annos ſuum Manuale prælo dedit Romæ, ibíque ſuum opus fuit examinatum à cenſore Fidei, ſeu examinatore librorum, qui debuit Romæ ſcire praxim circa illam materiam, & præcedentes declarationes Pij V. & Gregorij XIII. ſi extarent: & tamen opinio Mirandæ ibi non fuit correcta, ſed tolerata. Secundò dico, idem quod in ſimili materia dicit Pater Soza, in ſua relectione Bullæ Cœnæ, *diſput.* 100. *numero* 7. §. *Ad fundamentum.* vbi reſpondens ad alias duas declarationes Pij V. & Gregorij XIII. adductas, ſeu relatas contra opinionem quam ibi ſequitur vt probabiliorem (poſſe ſcilicet hodie Epiſcopos abſoluere ab hæreſi occulta) per quas dicti duo Pontifices dicuntur oppoſitum declaraſſe, ſeu decreuiſſe: ait nihilominus Soza, prædictas declarationes Pij & Gregorij non extare authenticas: & credibile eſt quòd prædicti Pontifices tales declarationes in re tam graui toti Eccleſiæ diuulgarét. Sed quoniam (ait ille) nó eſt res certa de talibus declarationibus, teneri poteſt illa opinio, quæ aſſerit poſſe hodie Epiſcopum per Tridentinum abſoluere ab hæreſi occulta; nó

obſtan

obſtante quòd dicitur illos Pontifices oppoſitum declaraſſe, cùm id non certò conſtet. Hoc ipſum ego applico ad noſtrum caſum de Monialibus admittentibus ſæculares intra clauſuram indebitè: cùm enim ſint tres Doctores graues, & rationes claræ pro ſua opinione, id eſt, ſatis probabiles, quibus probatur prædictas Moniales non incurrere pœnas, quas affert Rodrig. *citato loco*: defendi poteſt illorum opinio, ſaltem pro foro interno, quamuis dicatur oppoſitum declaraſſe duos illos Pontifices; quorum declaratio non extat authentica, nec fuit Eccleſiæ promulgata.

Pro vltima reſolutione dico, quòd opinio Nauarri, & cæterorum, eſt tutior in conſcientia: At non condemnarem illum qui ſequi vellet oppoſitam. Illud ſaltem certiſſimum iudico cum Beja, *citato loco*, quòd ſaltem intrantes indebitè clauſuram non virtute licentiarum reuocatarum, incurrunt excommunicationem poſitam à Concilio Tridentino, *ſeſſ. 25. c. 5. de Regular.* contra ingredientes indebitè clauſuram Monialium. Ibi tamen Concilium ſolùm excommunicat dictos ſæculares ingredientes indebitè, & Moniales egredientes indebitè: non verò excommunicat Moniales indebitè admittentes dictos ſæculares.

DE VIDVA ABBATISSA.

IN prima Editione, *in quæſtione de Abbatiſſa vidua duobus, vel tribus locis*, dixi legem Pontificiam, ſiue Canonicam poſſe abrogari per contrarium vſum intra ſpatium decem annorum, etiam ignorante Pontifice: idem dixi, *verbo Lex, n. 11.* pro quo citaui Suarez. Nunc declaro quòd iſta doctrina intelligenda eſt de lege in principio ſuæ publicationis; ſi enim per primos

decem annos fuit vſu recepta, ſed contra illam communiter practicatum eſt, lex cenſetur abrogata per contrarium vſum, etiam ignoráte legiſlatore. Si verò lex iam fuit vſu recepta per decem annos, & radicata, tũc vt abrogetur per contrarium vſum, non ſufficiunt anni decem, ſed requiruntur quadraginta anni, vt explicat Suar. *cit. ibi, lib. 4. de Legib. c. 16. à n. 9.* Et ratio eſt quia lex in principio, quandiu eſt adhuc minus radicata minus tempus requirit vt abrogetur per contrarium vſum: At poſtquam eſt iam recepta, & magis radicata, petit longius tempus vt deſtruatur per contrarium vſum, videlicet quadraginta annorum: & ſic communiter tradunt Doctores.

Quando Pontifices dicunt Abbatiſſam debere eſſe tantùm triennalem, quales debeant eſſe hi tres anni completi ſcilicet, an ſufficiant quòd excedant per aliquod tempus? Vtrùm etiam tres anni quibus iubentur vacare debeant eſſe completi? Vide infra, *verbo Annus.*

ABORTVS.

Vide *verb. Diſpenſare.*

QVoniam Sixtus V. in ſua rigoroſa conſtitutione contra procurantes, conſulentes, & auxiliantes ad abortum, bis nominat Regulares, & illorum priuilegia omnino reuocat: & in Bulla Greg. XIV. moderatrice prædictæ Sixtianæ, video, vel timeo aliqua ab aliquibus non ſeruari, vel non obſeruari, viſum fuit breuiter ad hoc ſpectantia ſummare.

1 Ergo Sixtus in prædicta Bulla ſequentia decreuerat. Primò, vt quouis modo procurás abortú incurreret omnes pœnas quæ per leges ciuiles, & canonicas impo

imponuntur homicidæ: ſiue abortus eſſet fœtus animati ſiue inanimati. Secundò ſi eſſent Clerici, vltra prædictas pœnas, priuati erant ipſo facto omni officio, & beneficio, & dignitate Eccleſiaſticis obtẽtis, & inhabiles manent ad prædicta omnia in futurum obtinenda. Si verò eſſent ſæculares redduntur inhabiles ad ordines ſacros, &c. obtinẽdos. Tertiò, eaſdem pœnas extendit ad omnes procurantes, vel conſulentes quouis modo, vt fœminæ alicui daretur potio, vel remedium quoduis ad ſterilitatem, vel ad non concipiẽdum. Quartò, committit cuiuis iudici ſæculari, vel Eccleſiaſtico vt poſſit cauſam præuenire, & cõtra prædictos procedere, pœnas prædictas infligẽdo. Quintò, omnibus prædictis imponit pœnam excommunicationis, à qua per nullum priuilegium, etiam Regularium, neque per Iubilæum, poſſit quis abſoluere. Et vltimò dicit, quòd neque poſſit aliquis diſpenſare cum prædictis in irregularitate inde contracta virtute cuiuſcumque priuilegij, etiam ſi crimen occultum ſit, neque in foro conſcientiæ.

2 At Gregor. XIV. illius ſucceſſor, prædictam Bullam in duobus præcipuè reſtrinxit, dicẽs primò: quòd quilibet Sacerdos ab Ordinario approbatus pro Cõfeſſore, & ad hoc ſpecialiter deputatus, poſſit abſoluere à peccato abortus, & ab excõmunicatione ibi impoſita: ſiue peccatum fuerit factum ante Sixti V. Bullam, ſiue poſt illam Gregorianam. Secundò, decernit Gregor. XIV. quòd ſi fœtus non fuit animatus, vel ſi ſolùm datum ſit poculum vel remedium, ad non cõcipiendum, ſterilitatémve cauſandam, tunc non incurrantur pœnæ ſtatutæ à Sixto; ſed ſolùm tũc reguletur delictũ per ius commune canonicum; vel Cõc. Trident. Tertiò, ait Gregor. quòd Bulla Sixti quoad alia in ipſa contenta, maneat in ſuo robore, & vigore,

vnde

vnde multa licet, & oportet colligere.

3 Primò quod hodie procurans, vel cõſulens abortum fœtus inanimati neque incurrit excommunicationem,neq; irregularitatem : quia ius commune tales pœnas huic crimini non inflixit ; imò neque pœnam homicidij, vt ſuppono notiſſimum,& tenet inter alios Azor, *tom.2.lib.2.c.26.§. iure canonico*, peccauit tamen ſupradictus mortaliter & grauiter.

4 Secundò neque prædictas pœnas incurrit dãs remedium ne fœmina concipiat, vel vt ſterilis fiat:quia ius commune illas nõ imponit:peccatum tamen graue eſt. Et ob eandem cauſam, nõ incurrit illas pœnas qui animo impediendi conceptum prolis ſeminaret extra vas,vel cohiberet alio modo, quia ius commune hoc nõ plectit illis pœnis,vt tenet,& innuit Sayro, *tom.de cenſuris,lib.3.c.35.n.27*.peccatur tamen ibi ſicut in ſupradictis.

5 Tertiò,qui hodie procurant abortum fœtus animati,ſortito effectu, incurrunt excommunicationem. Nam Gregor. XIV. ait in ſua moderatoria, quod ab excommunicatione ibi incurſa abſoluat Sacerdos modo ſupra iam dicto. Vnde clarè ſupponit manere excommunicationem impoſitam taliter facienti,licèt non ſit reſeruata Papæ. Circa quam excommunicationem adhuc manentem idem approbat Vega, *in Sum. Morali, 1.par.caſu 4.verb. Aborſos*. Imò noto pro cõfeſſoribus Clericis, quod licèt ſint approbati, non tamẽ poterunt abſoluere ab iſta excommunicatione niſi fuerint ad id ſpecialiter deputati ab Epiſcopo: quia Greg. XIV. ait debere eſſe cõfeſſores ad id ſpecialiter deputatos, & idẽ credo ſecurius eſſe dicẽdum erga Cõfeſſores Regulares, vt ſcilicet non poſſint ab iſta excõmunicatione abſoluere, niſi ſpecialiter per ſuos Prouinciales deputẽtur, ſicut opus eſt deputen-

tur ad diſpẽſandum cum coniugatis pro petendo debito, quando impediuntur voto, vel coitu inceſtuoſo. Moueor, quia vt dixi, Greg. X I V. vltra approbationem Cõfeſſoris, requirit ſpecialem deſtinationem ſui ſuperioris, vt videtur. Niſi fortè dicas poſſe id facere Confeſſorem Regularem per priuilegia per quæ poteſt abſoluere ſæculares à cenſuris reſeruatis Papæ, vel Epiſcopo, de quo infra, *verb. Confeſſor.* Erga ſæculares, & erga Fratres minus poſſunt de ordinario. Vide ibi per totum. Sed tamen adhuc oppoſitum iudico probabilius & ſecurius propter ſpecialem deſtinationem requiſitam à Greg. XIV.

6 Quartò, circa peccatum abortus, quod Greg. ait poſſe abſolui, aduerto quòd ſi fœtus erat animatus, non poteſt Confeſſor ſæcularis illud abſoluere, quia iam eſt homicidium: & homicidium iure communi eſt reſeruatum Epiſcopo. Poterit tamen illud abſoluere Confeſſor Regularis erga perſonas ſæculares, per ſua priuilegia, de quibus infra. Dixi erga perſonas ſæculares, quia ſi pœnitens delinquens ſit perſona Religioſa, vidẽdum eſt an in ſuo Ordine homicidium voluntarium ſit caſus reſeruatus, maximè per acceptationem caſuum reſeruatorum Clemẽtis VIII. vel ſuarum conſtitutionum, vt communiter reſeruatur: & tunc Confeſſor Regularis non poterit tunc abortum abſoluere in Religioſo, niſi habuerit ſpecialem licentiam.

7 Quintò, Notiſſimum eſt quòd ſi fœtus erat animatus delinquens quicumque incurrit irregularitatem ortam ex homicidio voluntario, vt omnes fatentur. Et proinde etiam hodie per talem abortum fœtus animati, vt plurimum incurritur caſus reſeruatus, excommunicatio, & irregularitas. Dixi ſupra, *effectu ſecuto*; quia ſi datum eſt remedium ad faciendum abortum

tum fœtus animati, & tamen non eſt ſecutus effectus, ſed partus viuus exiit in lucem, neque excommunicatio incurritur, neque irregularitas, quia ius commune tali delicto has pœnas non imponit: & iuxta Iuriſtas, Conatus (tenet Iulius Clarus; *in pract. crimin. quæſt.* 92. cum multis latè) ſolus ad crimen non punitur pœna ordinaria. At per ſextum caſum reſeruatum à Clemente VIII. tunc, etiam effectu non ſecuto incurritur caſus reſeruatus à procurante, ſeu auxilium, & conſilium dante.

8 Sextò colligo procurantem vel conſulentem abortum animatum, ſecuto effectu, ipſo facto manere priuatum officio, beneficio, & dignitate Eccleſiaſtica: & ceſſante ſcandalo, teneri ſe abſtinere à tali officio, &c. modo infra dicendo, *verbo Eligere, & verbo Officia Ordinis:* eundem etiam dico manere inhabilem ad officia Ordinis in poſterum obtinenda. Quod patet, quia has omnes pœnas imponit ibi Sixtus Eccleſiaſticis. Et Gregorius XIV. dixit dictam Bullam Sixti manere in ſuo robore quoad alia: & circa has pœnas priuationis, & inhabilitatis, Gregorius nihil innouauit. Ita tenet Rodrig. *Addit. ad Sum. tom.* 3. *c.* 13. *n.* 4. citans Quarantam pro eodem.

9 Septimò infero, quòd contra procurantem abortum animatum effectu ſecuto, & probato delicto poſſunt hodie procedere iudices Eccleſiaſtici vel ſæculares vſque ad traditionem brachij ſæcularis: vt tenet Rodrig. *tom.* 2. *quæſt. q.* 33. *art.* 4. *in fine.* & patet, quia Gregorius circa hoc nihil innouauit.

10 Tota dubitatio eſt, an poſſint hodie Prælati Regulares diſpenſare cum ſubdito in irregularitate contracta ex abortu animato, ſecuto effectu? Negat Rodr. *citato proximè artic.* probat ex caſu à ſimili per Nauarr. *tom. Conſil. tit. de homicidio, libro* 5. *conſil.* 4. vbi Nauarrus

ait;illum qui occidit Clericum: & petiit diſpenſationem à Papa ſuper irregularitate, ſolùm exprimendo quòd occiderit hominem, tacendo circumſtantiam Clerici occiſi:ait Nauarr. hunc non manere diſpenſatum; quia homicidium Clerici eſt magis calificatum; ſi enim circumſtantia Clerici exprimeretur, ſaltem difficilius Papa diſpenſaret. Quem caſum applicat Rodrig. ad homicidium pueri occiſi in vtero: eſt enim homicidium nimis calificatum, eo quòd & perditur corpus,& damnatur anima; quod non fit in homicidio ordinario adulti,cuius anima per contritionem poteſt ſaluari: ac proinde cùm hoc homicidium fœtus animati ſit valde calificatum, licèt Prælati ordinum per priuilegia poſſint diſpenſare in irregularitate homicidij voluntarij hominis adulti occiſi (ait Rodrig.) non poſſe Prælatos in hac irregularitate diſpenſare, ſed ſolùm Papam.

Hoc non obſtante, ego dico (ſi crimen ſit ſecretum) poſſe Prælatos in hoc hodie diſpenſare: cùm enim poſſint diſpenſare in irregularitate orta ex homicidio voluntario (vt infra dicemus, *verbo Diſpenſare*) etiam poſſunt in iſta orta ex voluntario abortu animato. Probo primò, ex deſtructione fundamenti adducti à Rodrig. Nam Sanchez, *lib. 8. de Matrimon. diſp. 21. num. 22. & numero* 18. tenet quòd prædicta diſpenſatio obtenta ab illo qui occidit Clericum, non expreſſo nomine,& circunſtantia Clerici,ait fuiſſe validam ob multa quæ dicit *num* 18. *& num.* 22. ponit hanc rationem: nam irregularitas non ponitur ab Eccleſia ob grauius peccatum: non enim ponitur pro blaſphemia, pro periurio, hæreſi, & ſimilibus grauiſſimis, ſed ad libitum Eccleſiæ, maximè in crimine vbi deficit lenitas, & manſuetudo: licèt ergo vnum crimen ſit grauius alio, non ſequitur quòd illud grauius vel habeat

beat irregularitatem annexam, vel quòd eius irregularitas ſit indiſpenſabilior. Maximè quia vt ait *n*.18. ibi taciturnitas Clerici, non irritet diſpenſationem: quod in noſtro caſu inſeruit. Addo primò quòd etiam, vt plurimum, multi occiſi adulti pereunt in corpore, & damnantur in anima pœna damnatorum: quod eſt maius damnum, quàm illatum puero intra viſcera, qui non damnatur pœna ignis. Et nemo dicet non poſſe Prælatos Regulares diſpenſare cum ſubdito irregulari, occidente hominem adultum damnatum ad infernum: qualiter moriuntur multi, qui in rixa occiduntur, cùm occiſi fortè fuerunt aggreſſores, cum animo vindictæ: vel habentes alia mortalia, de quibus ibi rarò habetur contritio. Addo ſecundò quòd vt plurimum, ratione damni dati magis calificatum peccatum eſt homicidium viri adulti, quàm infantis in vtero. Primò, quia vita infantis adhuc incerta eſt propter abortum naturalem, partum periculoſum, &c. Vnde moraliter ob hæc, vita infantis, & matris reputatur vna tantùm vita. Quod non fit in vita hominis adulti. Secundò, quia occiſo infante intra vterum, non infertur damnum tertio, videlicet parentibus, filiis, vxori, familiæ, fratribus, ſicut infertur vt plurimum ex occiſione adulti. Tertiò, quia quando lex non diſtinguit, neque nos debemus diſtinguere, vt habet Corduba, *ſuper Compend. verbo Diſpenſare*, in caſu ſimili, extendendo priuilegium Martini V. quo conceſſit ſolùm in communi vt Prælati Regulares diſpenſarent in homicidio in communi: extendit Corduba ad caſuale, & voluntarium: quia lex, vel priuilegium non diſtinguit: ergo à ſimili cùm lex non diſtinguat de abortu, vel homicidio adulti: neque nos debemus diſtinguere. Adde quòd priuilegia Religionum ſunt amplè interpretandæ, vt Doctores communiter dicunt.

Maius argumentum pro Rodriguez videtur, ad probandum non poſſe Prælatos Regulares hanc irregularitatem diſpenſare: nam Sixtus V. dicebat in ſua Conſtitutione illam non poſſe diſpenſari à Prælatis Regularibus per ſua priuilegia, quæ reuocauit:& Greg. XIV. nihil temperauit circa irregularitatem : ſed quoad illam reliquit Bullam Sixti in ſuo robore. At nihilominus dico poſſe hodie Prælatos Regulares illam diſpenſare : quamuis enim ibi Sixtus V. reuocauerit priuilegia Regularium: poſtea tamen Clemens VIII. confirmauit priuilegia Minorum ex certa ſcientia : vt infrà dico, *verbo Confirmatio priuilegij* : & iuxta ibidem dicta, confirmatio priuilegij ex certa ſcientia reualidat priuilegia etiam reuocata ab anteceſſoribus:& proinde poſſunt omnes communicantes cum Minoribus in priuilegiis, in illa diſpenſare. Pari modo dico poſſe Prælatos diſpenſare cum ſubditis in iſta inhabilitate poſita à Sixto propter abortum animatum incurſam: nam licèt Sixtus V. expreſſerit ne diſpenſaretur in irregularitate, & proinde hanc reſeruauerit : non tamen reſeruauit inhabilitatem ibi poſitam. Sicut eodem ex capite ait Rodrig. *tom. 1. quæſt. q. 24. artic. vltimo*, poſſe Prælatos Regulares diſpenſare cum ſubditis in illa inhabilitate quam contrahunt Religioſi admittentes fœminas intra clauſuram ſuorum Conuentuum : licèt enim Pius V. & Gregorius XIII. taliter peccantes puniuerint excommunicatione, & inhabilitate ſimilibus : tamen in ſola ibi excommunicatione poſuerunt reſeruationem:& non poſuerunt circa inhabilitatem. Adde quòd ex priuilegio conceſſo Miniſtris infirmorum in Italia, per Gregorium XIV. poſt Sixtum V. poſſunt Prælati habilitare ſuos ſubditos, & abſtergere ab omni inhabilitate ; prout refert Capucinus, *verbo Abſolutio ordinaria quoad Fratres. fol. 27. §. Gregor. XIV.*

11 Pro

11 Pro conſolatione Religioſorum addo primò quòd ſi Religioſus habẽs aliquam huiuſmodi irregularitatem, vel inhabilitatem à quibus illius Prælatus poteſt diſpenſare, ſi, inquam, talis Religioſus præſens fuerit in Capitulo Viſitationis, vel Prouinciali, in quibus Prælatus dicit in generali, *Abſoluo vos ab omni cenſura: & diſpenſo vobiſcum in omni irregularitate, & habilito vos ad omnia:* ſi inquam hæc dicat: ille qui præsẽs fuerit, ſi ſit irretitus aliquo ex illis tribus, manet abſolutus à cenſura, irregularitate, & inhabilitate. Nam talis abſolutio datur ab habente poteſtatem, & ſortitur effectum. Ita in terminis Nauar. *in Sum. Latina. c.26.num.*13. ſic dicens: *Quòd Religioſi notare debent, qui ab irregularitate, & alijs cenſuris generaliter abſoluuntur in Viſitationibus à Superioribus, nam eſto tunc non meminerint illa, ſublata cenſentur, nec tenentur aliam abſolutionem quærere.* Sic ille.

12 Quæris adhuc an Prælatus Conuentualis, vel Prouincialis potentes diſpenſare prædictam irregularitatẽ, & inhabilitatem fœtus animati, poſſint hanc poteſtatem delegare, & proinde committere vni Confeſſori ſubdito vt hæc diſpenſet in foro conſciẽtiæ cum delinquente? Credo quòd poſſunt ita delegare, & committere. Nam quicumque habens poteſtatem ex priuilegio ſupremi Principis, habet illam vt ordinariam, vt probat Sãchez ex multis Iuriſtis, *lib.*2. *de Matrimon. diſp.*40. *n.* 14. Excipe niſi in priuilegio dicatur quòd per ſe faciant, vt dixit Pius V. in priuilegio cõceſſo Dominicanis: de quo ſupra, *verb. Abbas, n.* 6. At qui habet poteſtatem vt ordinariam, poteſt illam delegare; *cap. cùm Epiſcopus. de officio ordin. in* 6. cum aliis adductis per Sanchez, *lib.* 3. *de Matrimon. diſput.* 31. *num.* 1. Iam verò hæc poteſtas ad diſpenſandum in irregularitate orta ex homicidio voluntario

data Prælatis Religioſis eſt ex priuilegio Martini V. vt infra dicetur; & proinde eſt ordinaria, ac delegabilis. Et hæc duo dicta in hoc, *num.* 12. *&* 11. *praecedente*, applicare memento ad infra dicenda, *in verbo Diſpenſare*, & *verb. Prælatus.* vbi agitur an poſſint delegare.

13 Dixi ſupra Prælatos Regulares in hac irregularitate diſpenſare, ſi ſit occulta. Nam ſi ſit publica non poteſt ab illis diſpenſari, vt infra dicemus. Quamuis Cordub *in Sum. Moral. q.* 34. & Vega cum illo, *in Sum. Moral. p.* 2. *c.* 15. *caſu* 6. tenet probabile eſſe quod ſi homicidium eſt occultum apud ſæculares, & manifeſtum apud Fratres, poterunt Prælati in illo diſpenſare, & citat Corduba vnum text. ex iure Canonico fauētem, in fauorem Religionis: & quamuis Corduba dicat ibi, ſecurius eſſe, ac melius quod tunc in notorio apud Fratres, recurratur ad Papam: tamen Vega ait etiam probabiliter tunc etiam poſſe Prælatos. Elige ſecurius, ſed partem negantem, non poſſe ſcilicet quando eſt notorium, ita vt poſſit probari in iudicio, tenet Miranda; *tom.* 2. *q.* 8. *art.* 10. *concl.* 2.

14 Rodrig. *in Summ.* 2. *editionis tom.* 1. *cap.* 5. *ad finem*, ait, patrem fœtus animati, cui mater dixit ſe velle procurare abortum, ſi pater ſolùm taceat, nihil aliud faciendo, incurrere omnes pœnas à nobis ſupra dictas; quia tenebatur ex officio reſiſtere; vide quæ olim dixi, *in tract. de caſibus reſeruatis Clementis VIII. caſu* 6.

ADDITIO.

VLtra illa quæ hac de re dixi in prima Editione ſub eodem verbo: circa inhabilitatem incurſam à Clerico cauſante abortum animatum. Vide infra, *verb. Inhabilitas.*

1 Circa

Circa irregularitatem incurſam à Clerico cauſante abortum animatum:nota quòd in dubio,an fœtus fuerit iam animatus,vel non,debet talis Clericus ſe reputare irregularem. Ita Sanchez in terminis tenet, *lib.*1. *Decal. cap.*10. *num.* 43. citans decem graues Doctores. Vnde ſi ex ſignis materiæ eiectæ,vel ex die coitus, vel aliunde id non poſſit deprehēdi,ita vt pellatur omnis dubitatio , ſtante dubio de animatione fœtus,debet ſe reputare irregularem. Idem verò Sanchez, *eodem cap. num.* 45. limitat hoc ſic eſſe intelligēdum,vt talis irregularis debeat ſe reputare irregularem ſolùm quoad Ordines non recipiendos, vel in illis non miniſtrandum : hæc enim duo non poteſt admittere ſeu facere,quoniam hæc duo intrinſecè, & clarè includuntur in irregularitate. At iſte ſic irregularis non tenetur ſe reputare irregularem quoad alias pœnas annexas irregularitati,qualis eſt priuatio officij,vel beneficij,& inhabilitas ad hæc duo. Nam (vt ait Sanchez) pœna ordinaria ſtatuta delicto certo nō eſt imponenda delicto dubio , ſed extraordinaria pro dubij qualitate. Priuatio verò, & inhabilitas nō imponūtur delicto dubio : imponitur verò irregularitas etiam delicto homicidij dubij. Citat ad hoc multos, & graues Doctores, quos ibi vide,ſi placet. Vnde ſi ex materia eiecta in abortu dubitetur an ſit maſculus, vel fœmina , putandum eſt eſſe maſculum , & ſtante hoc dubio ſe debet reputare irregularem. In alijs verò irregularitatibus contractis ex aliis capitibus; quæ non ſunt homicidij , ſi detur dubium iuris, vel facti, non eſt quis cenſendus irregularis cum tali dubio. Vide Sanchez,*cit.loc.n.*47.*&* 48.& applica ad dicenda infra,*verb.Irregularitas.*

2 Ponit exemplum Sanchez , *citato cap. num.* 44. de illo qui dubitat, an conſilium à ſe datum fuerit cauſa

homicidij, vel abortus, eo quòd facta diligẽtia manet adhuc dubius, an alter habuerit animum reſolutum faciendi etiam abſque illo conſilio, & reſoluit ſtante tali dubio debere ſe reputare irregularem modo ſupra explicato. Et per hoc iudicabis de ſimilibus caſibus explicatis, & explicandis, in quibus dubium eſt; an quis concurrerit ad abortum, vel homicidium. Stante enim hoc dubio (quod dicitur dubium facti) debet ſe reputare irregularem circa prædicta, *numero præcedente.*

3 Qui approbauit, ſeu ratum habuit abortum factum ſuo nomine (etiam ſi ante non iuſſerit, nec conſuluerit) & approbauit poſt iam factum, peccauit mortaliter, vt patet, ſed non incurrit irregularitatem, nec cæteras pœnas impoſitas à Sixto V. Nam iſte nõ fuit homicida, cùm ad mortem iam illatam nõ ſit cooperatus. Secùs foret ſi approbaret percuſſionem, vel occiſionem Clerici factam ſuo nomine, etiam ſi approbaret poſtquam iam eſt facta, tunc enim incurreret excommunicationem, & cæteras pœnas, quæ apponuntur à iure approbanti percuſſionem iam factam in Clerico ſuo nomine. Non verò ponuntur in iure approbanti percuſſionem hominis ordinarij iam factum ſuo nomine. Dixi, *ſi approbauit abortum factum ſuo nomine iam factum:* quia ſi approbauit abortum antequam fieret, dicens, paranti abortum, *Bene facis* ſecuto abortu incurrit pœnas Sixti V. quia iam concurrit ad occiſionem fœtus animati.

4 Qui dixit fœminæ vt cauſaret abortum, vel illum procuraret, & hoc illi dixit tempore quo nondum fœtus erat animatus, intendens vt abortiret ante fœtum animatum; fœmina verò dilatans adhibuit medicinam poſt fœtum animatum, & abortiuit; talis conſulens incurrit irregularitatem, & cæteras pœnas.

Iam

Iam enim ſuo conſilio, vel mandato cauſauit abortum, & debuit ſuum conſilium, vel mandatum explicare, vel reuocare cum efficacia: ne fieret abortus poſt fœtus animationem. Vide infra, *verbo Homicidium*. Et colligitur clarè *ex c. vlt. de homicidio in 6*.

5 Qui dedit conſilium, vel medicinam, vt fieret abortus fœtus animati, etiam ſi remedium fuerit applicatum, ſi tamen effectus non eſt ſubſecutus, non incurrit irregularitatem, neque alias pœnas; quoniam verba legis ſunt accipienda cum effectu ſecuto, quem legiſlator intendit punire, vt ait Nauar. *lib. 5. Excomm. conſil. 60*. Et præterea conatus ſolus ad culpam non meretur pœnam ordinariam legis, effectu non ſecuto, vt fatentur communiter Doctores.

6 Quæ verò medicinæ poſſint applicari fœminæ ægrotanti cum periculo abortiendi fœtum inanimem, vel animatum, & quomodo hoc liceat, dixi olim, *in expoſitione caſuum reſeruatorum à dicto Papa Clemente VIII*. Vide hac de re inter alios Comitolum, *lib. 4. Reſponſ. Moral. q. 13*.

7 Vltimò aduerto quòd Prælatus diſpenſans cum ſubdito in pœnis incurſis propter abortum debet iniungere pœnitentiam condignam pro tanto crimine: quòd verò poſſit Prælatus Regularis diſpenſare cum ſubdito cauſante abortum fœtus animati quoad irregularitatem, & alias pœnas, dixi, ac probaui in prima editione, *hoc eodem verbo, Abortus*. Debet etiam Prælatus ſimiliter iniungere condignam pœnitentiam, quando diſpenſat cum ſubditis in quouis alio delicto per ſua priuilegia: aliàs peccabit grauiter omittens condignam pœnitentiam.

ABSOLVERE.

Vide infra, *verbo Confeſſor, per totum*, & *verbo Prælatus*, & *verbo Diſpenſare.*

ACCVSATIO.

1 SAltem in re graui danda eſt in ſcriptis ſubſcribente accuſatore, nè poſtea reſiliat à pœna impoſita contra malè accuſantes. D.Thom.2.2. *quæſt.*68. *art.*2.

2 Accuſator ſi non probet, iuxta multas leges incurrit pœnam talionis. Sed nota quòd ſi ſolùm probauit indicia criminis, vel diffamationem; excuſatur à pœna talionis, vel calumniæ; ſufficit enim probare aliquid ex illis duobus, & non requiritur, quod plenè probet. Iulius Clarus *q.*62.*n.*8, *practic.* & Repert. Inquiſitorum, *verbo Calumnia*, & practica Inquiſitorum, *verbo Accuſare*, & alij.

ÆDIFICARE.

Vide infra, *verbo Monaſterium.*

ALIENARE BONA ECCLESIÆ.

Vide infra, *verbo Reſtitutio, num.*1.& 20.& *verbo Pactum*: & *verbo Canonica portio.*

1 VT alienatio bonorum Eccleſiæ, vel Conuentûs debitè fiat, debet interuenire conſenſus Prælati, & conſenſus maioris partis Conuentûs ſimul: neque ſufficit conſenſus Prælati ſine conſenſu Conuen

uentus, neque è contra: & hoc debet fieri in bonum clarum Conuentus, vel Eccleſiæ. Rodrig. *tomo* 1. *q*. 27. *per totam*. Et Moniales ad hoc non ſolùm Prælatæ, ſed etiam Prælati debent habere conſenſum, aliàs factum non tenet, & facientes oppoſitum manent excommunicati, & ſuſpenſi ab officio. Rodrig. *citat. quæſt. articulo* 10. Et pro Monialibus hodie nimis conducit. Vide etiam Rodrig. *ibid. artic*. 2. § *infertur* 2. *& artic*. 9. *in medio*.

2 Prior, & Fratres Conuentûs Beatæ Mariæ de Monte Martha S. Hieron. in Hiſpan. habent priuilegium, vt Conuentus cum Priore poſſint alienare hæreditates, poſſeſſiones, redditus, & ſimilia inutilia Conuentui, ita vt illorum pretia in alia bona Conuentui vtiliora, & immobilia conuertantur. Et hac conceſſione gaudent communicantes, Rodriguez, *citata quæſt*. 27. *art*. 2.

3 Si alienatio fiat abſque ſolemnitate iuris, & tamen ſit euidenter in bonum Monaſterij alienantis, valet alienatio, quidquid ſit de peccato facientium. Rodrig. *cit. q. art*. 9.

4 Nullus contractus factus per Guardianum Minoritam, vel Abbatiſſam, etiam de conſenſu ſui Conuentus, eſt validus, niſi de conſenſu Prouincialis, vel Generalis, ob multa citata à Rodrig. *citata quæſt*. 27. *art*. 3. vide tamen infra, *verbo Canonica portio*. At facilis modus alienandi circa Minoritas eſt recurrere ad Syndicum, qui eſt Procurator Generalis Papæ, & habet amplam conceſſionem iuxta ſibi in Bullis, & litteris Commiſſoris datam. Et hoc circa bona ſaltem mobilia Conuentus.

5 Benedictus XIII. conceſſit Patribus S. Hier. Hiſp. vt poſſint de bonis immobilibus, (dummodo non ſint data pro fundatione Conuentus, vel à Papa, vel

a Re

à Regibus) alienare de conſenſu Conuentûs, & Prælati, vſque ad centum florenos auri, dummodò alienatio cedat in bonum Conuentûs. Compend. D. Hier. *verbo Alienare.* § 1. *& ibidem*, §. 2. extenditur conceſſio vſque ad ducentos florenos, dummodo pecunia conuertatur in vtilitatem euidentem Conuentûs. Et *ibidem*, §. 4. quòd poſſint bona legata, vel donata, quæ commodè adminiſtrari non poſſunt, alienare, dummodo pretium conuertatur in alias poſſeſſiones pro Conuentu.

ADDITIO.

1 POenæ impoſitæ in Iure Canonico contra alienantes bona Eccleſiæ obligant etiam Prælatos Regulares. Conſtat clarè ex priuilegiis Pontificiis, per quæ conceduntur à Papa licentiæ alienandi bona Conuentûs certo modo, quod non poſſent facere abſque prædictis licentiis. Et patet *ex cap. Abbatibus.* 12. *q.* 2. Intelligitur verò dicta prohibitio tam de bonis mobilibus, quàm de immobilibus. Addo prædictis pœnis multo magis obſtringi Prælatos Minoritas, quia minus dominium habent in rebus mobilibus ſuorum Conuentuum, quàm habeant cæteri Prælati Regulares in bonis ſuorum Conuentuum reſpectiuè. Ratio eſt, quia bona Minorum Fratrum particulari decreto ſunt poſita in dominio Papæ, & proinde cùm ſint bona Sedis Apoſtolicæ, minus poſſunt in illis Minoritæ, ſiue ſint mobilia, ſiue immobilia, quàm poſſunt cæteri Prælati in bonis immobilibus ſuorum Conuentuum. Si verò Syndicus Minorum inſcio Prælato alienauerit bona Conuentûs, talis Prælatus Minorita non incurret, quia Syndicus eſt Procurator Sedis Apoſtolicæ, & proinde ſoli Syndico imputabitur, ſi omnino Prælatus neſciuit.

2 Pœnæ autem impoſitæ in iure Prælatis indebitè alienantibus bona Eccleſiæ, ſunt excommunicatio, & pręterea actus annullatio, ſeu annullatio alienationis, *cap. ambitioſæ cupidit. in Extrauag. communibus de rebus Eccl. non alienandis. & cap. quicunque Epiſcoporum 17. q. 4.* vbi additur alia pœna, quod deiiciatur ab honore; id eſt, maneat ſuſpenſus. Vide Rodrig. *tom. 1. qq. Regular. q. 27.*

3 Quæris: an ſi ſeruus relinquitur Conuentui Religioſorum ſub conditione, ne poſſit vendi, vel alienari, & in caſu quo alienetur pertineat ad hæredes teſtatoris vel donatoris: quæris, inquam, an ſi ſeruus ſic relictus euadat inutilis, vt ſi fiat ebrioſus, furioſus, notabiliter inhoneſtus, vel latro, poſſit alienari per Prælatum, non obſtante conditione teſtatoris, vel donatoris? Reſpondeo primò, ſecundùm ius Canonicum talem ſeruum, (non relictum ſub conditione ne vendatur) poſſe alienari à Prouinciali. Habetur, *in cap. fugitiui 12. quæſt. 2.* vbi conceditur quòd ſerui Eccleſiæ ſi ſint fugitiui, poſſint alienari. Et eadem ratio erit ſi ſint ebrioſi, latrones & inhoneſti; eſt enim eadem omnino ratio, & proinde curret eadem diſpoſitio iuris. Oneroſum enim valdè eſt Conuentui, imò indecorum talem ſeruum poſſidere. Quod verò attinet ad clauſulam poſitam à teſtatore, vel donatore, quod ſcilicet ſi vēdatur ad hæredes pertineat, vel quid ſimile, conſului virum doctiſſimum in iure Cæſareo, qui mihi dixit, in tali caſu non poſſe vendi ſeruum: quòd ſi vendatur tradi debet hæredibus teſtatoris iuxta conditionem appoſitam: niſi fortè Rex diſpenſet in clauſula, vel conditione appoſita, & iubeat, vt illa non obſtante, diuendatur: ſed id debet fieri petitione ſpeciali exhibita Regi. Et idem dico ſi ſeruus relictus fuit ſub conditione, ne vendatur:

tunc

tunc enim neceſſaria eſt Regis diſpenſatio.

3 Præter alienationem bonorum Eccleſiæ, prohibẽtur etiã ſub eiſdem pœnis bona Eccleſiæ, pignorari, *c. ea enim* 10.*q*.2. §. *hoc ius*. Sed illa lex non eſt lex Eccleſiaſtica, ſolùm eſt lex Imperatoris ſæcularis, & ibi exponit Gloſſ. quod fuit lata pro ſola Eccleſia Conſtantinopolitana. At in noſtro Regno Portugalliæ, *lib*.2.*Ordin.tit*. 24.decernit lex pro omnibus Eccleſiis, vt nullus ſub pignore accipiat aurum, vel argentum, ornamenta, vel vaſa Eccleſiæ alicuius, etiam Regularis, & etiam Franciſcanæ. Si verò tanta fuerit Eccleſiæ neceſſitas, & aliter illi nequeant ſubuenire, niſi pignorando, aut vendendo, ad Regem ipſum Prælati recurrant pro licentia impetranda. Eos verò qui contra huius legis præſcriptum res Eccleſiæ alicuius, ſub pignore acceperint, vel pretio emerint abſque expreſſa Regis licentia, iubet vt amittant valorem rerum dictarum cum exceſſu nouem partium: Et res ſic pignoratæ, vel emptæ reddantur Eccleſiæ abſque vllo pretio ſoluto, ab Eccleſia. Sic lex illa valdè pia, & in fauorem Eccleſiæ ſatis ordinata.

APPELLARE.

1 POſſunt appellare Religioſi ad ſuperiorem, nõ a correctione ordinaria inflicta per Regulam, vel ſtatuta: ſed à ſententiis particularibus, quando iuxta prudentis arbitrium illis infertur grauamen iniuſtum: & hoc per modum querelæ. Eſt enim defenſio naturalis ipſa appellatio iuſta: ita vt iudex non recipiens appellationem iuſtam peccet mortaliter. Nau. *in Sum. cap*. 25. *num*.3. Ex dictis patet quòd ſi Religioſus Prælatus puniat delictum ſubditi cum pœna taxata in ſua Regula, vel ſtatutis, nõ poteſt ſubditus appel

appellare; ibi enim interuenit iuſta correctio iuxta ſtatuta, vbi non poteſt iudex argui de exceſſu. Excipe tamen, ſi in commiſſione delicti interuenit aliqua circunſtantia valdè minuens pœnam ſtatuti; vel in totum releuans: tunc non poterit appellare à tota pœna.

2 Appellationi friuolæ non tenetur iudex deferre, ſed tenetur repellere. Eſt autem appellatio friuola, illa quæ ponitur ſine cauſa legitima, vt quando quis appellat non grauatus iniuſtè: vel dilatandi cauſa: vel quia ſperat ſuperiorem iniuſtæ amicitiæ gratia fore mitiorem, &c. Rodriguez. *tom. 1. quaſtion. 8. articul. 13.* & Diuus Thomas 2.2. *q. 69. art.* 3. & ſic appellans peccat mortaliter.

3 Minoritis prohibuit Greg. XIII. ſub excommunicatione ne appellent ad ſæcularia tribunalia. Et Congregatio Cardinalium declarauit modum appellandi à Minoribus hunc eſſe ſeruandum: vt ſcilicet à Guardiano appelletur ad Prouincialem: ab hoc ad Generalem: ab hoc ad Protectorem Cardinalem: ab hoc ad Papam. Capucinus in Compend. verbo *Appellare.* At his non obſtantibus poteſt Religioſus omiſſis illis mediis ſtatim ad Papam ſeu Nuntium appellare, *c. ad Romanam. 26 q 6.* & Couarr. *in pract. q. cap. 4. n. 9.* & praxis obſeruat.

4 A iudice arbitro non licet appellare, & hoc in pœnam inconſtantiæ: inconſtantia eſt enim diffidere de illo quem elegiſti. Mirand. *in Ordine iudiciario q. 30. art. 5.*

5 Appellatio duos habet effectus. Primus eſt deuoluere cauſam ad ſuperiorem iudicem: ſecundus eſt ita ſuſpendere primi iudicis authoritatem, vt illius mandatum poſt appellationem non liget; etiam ſi iubeat ſub cenſuris. Gloſſ. *in cap. ad reprimendum, de offic.*

Ordinarij,verb.Conqueſtus,eſt communis:vide tamen in-*fra,n.*8.

6 A ſententia interlocutoria communiter non licet appellare, vt habetur *l.*1.*ff. de appell.* Excipitur caſus ſi in tali ſententia continetur damnum irreparabile,qualis eſt tortura, ab hac enim, vel à ſimili poteſt appellari,niſi friuolè appellet; quia hoc modo non licet: *l.ante ſententiam, ff.de appellat.*

7 Appellari poteſt à ſententia declarationis,qua quis declaratur excommunicatus, vel alterius cenſuræ. Syueſt. *verb. appellatio num.*7. Et ab ipſa excommunicatione lata ſub conditione poteſt appellari ante impletam conditionem, quia ante illam impletam non ligat. Sà *verb.Excommunicatio,n.*1.

8 Fuit aliquis electus legitimè:noluit præſes confirmare,appellauit electus: ſtante appellatione quæ prohibet amplius procedere; poteſt nihilominus præſes confirmare, & valet confirmatio. Rodriguez *tom.* 1. *quæſt.*11.*art.*6. & ſimiliter poteſt iudex à quo appellatum eſt ob cenſuram, poſt appellationem ab ipſo, ab illa abſoluere appellantem. Suarez *tom.de cenſur. diſp.*7. *ſect.*3.*n.*23.

ADDITIO.

1 Appellatio non ſolùm poteſt interponi contra ſententiam latam à iudice præcedente proceſſu iuridico;ſed etiam poterit interponi contra mandatum quoduis Superioris iniùſtum, & grauans, non præcedente proceſſu. Poteſt etiã quis appellare contra electionem nè fiat indebitè ſi ſit de Corpore Capituli: vt ſi præſes electionis omiſit vocare illos, quos vocare tenebatur, vel ſi omittat aliquam ſolemnitatem ſubſtantialem iuris,poterit,inquam, tunc appellari, vel à nocumento proprio ſibi ſperato,vel inferendo contra bonum

bonum commune, ſed illa prima appellatio facta contra ſententiam latam præcedente iudicio, dicitur appellatio iudicialis, id eſt, contra ſententiam latam in iudicio. Secunda verò appellatio facta à mandato grauante dicitur appellatio extraiudicialis. Ita Miranda *in Ordine iudic. quæſtion. 30. artic.* 2. citans Textus, & Doctores.

2. Iulius II. prohibuit Fratribus Prædicatoribus, ipſorúmque Monialibus, ne poſſent appellare à quouis ſuperiore amouente ſubditum ab officio Prouincialis, Prioris conuentualis, vel quouis alio: ſi dictus ſuperior ad talem amotionem, vel abſolutionem faciendam habuerit poteſtatem. Si verò appellauerit, etiam prætextu grauaminis, quocunque modo appellatio interponatur, talis ſubditus, vel ſubdita, Monialis ipſo facto cenſeantur abſoluti, & priuati ab officio abſque vlla declaratione. Refert Capucinus *addit. ad compend. verb. Appellare.* Ipſi Patres viderint quod circa hoc ſoleant practicare. Ego non poſſum non laudare tantum Pontificis zelum: & tantam ſubditorum obedientiam pro ambitionis etiam vmbra reſecanda. Doleo verò è cōtra videns alicubi tot appellationes aliquando interpoſitas pro iuſta officiorum priuatione cum clamore cœlum, ac terram implente, quaſi prædicta officia paterna hæreditate fuerint comparata.

3 Gregor. XIII. ſub excommunicatione prohibuit Minoritis ne appellarent ad ſæcularia tribunalia: habetur inter Conſtitutiones Gregorianas 34. Quæris; an Minorita grauatus (vt putat) a ſuo Prælato recurrat ad præſidem ſæcularis tribunalis, Regem ſcilicet, Proregem, Gubernatorem, vel ſimiles, petens ab eis remedium contra illud grauamen, an iſte talis incurrat illam cenſuram? Reſpondeo, quòd ſi iſte recurſus ſit ſo-

lùm rogando vt prædictus præſes roget Prælatum vt deſiſtat ab iniuſto grauamine, tunc Religioſus non incurrit, quia rogare non eſt appellare, ſed interceſſorem quærere, & intelligo hoc etiam ſi talis Religioſus per modum querelæ id roget. Quod etiam probo ex eo quod aliqui Sum. Pontifices prohibentes Religioſos appellare, eiſdem permittunt vt poſſint facere querelam. Si autem prædictus Minorita recurrat ad Præſidem ſæcularem, rogando vt mandet Prælato imperiosè, & authoritatiuè, vt deſiſtat, credo quòd incurret prædictam cenſuram: hoc enim in ſubſtantia eſt appellare. Nihil enim ad rem facit ſi appelletur verbo, dicendo, Appello: an verò appelletur opere, ſeu facto aliquo. Nam Rodriguez. *tom. 1. qq. quaſt. 30. art. 3.* innuit Religioſum grauatum ab inferiori, & adeuntem ſuperiorem pro remedio, ſentit illo ſuo diſceſſu appellare; cùm tamen coram inferiori verbo non appellauerit. An verò prædictus Minorita ſolùm rogans præſidem ſæcularem, vt roget Prælatum pro pœna ſibi minuenda, vel tollenda, incurrat aliam excommunicationem dicti Pauli V. impoſitã Minoritis recurrẽtibus ad ſæculares pro officiis ſibi dandis, vel pœnis tollendis, &c. dicam infra, verb. *Officia Ordinis.* in expoſitione prædicti Motus proprij citati Pontificis. Si verò ſubditus vim patiatur iniuſtè à Prælato, & non habet recurſum ad ſuperiorem, an pro vi iniuſta tollenda poſſit recurrere ad poteſtatem ſæcularem, non vt ſit iudex in cauſa principali, ſed ſolùm vt vim tollat, & faciat dari iudices ſuperiores pro ſola vi tollenda, ídque abſque incurſu Bullæ Cœnæ: Poſſe hoc fieri, fauet Suarez *tom. de Cenſ. in diſp. 21. ſeſſ. 2. excomm. 13.* Et Antonius Soza ſupra Bullam Cœnæ, *diſp. 75. concluſio. 1.* & tenet Fuſcus *de viſiſcet. libr. 2. c. 23. n. 5.* & Valaſq *conſul. 100. n. 2.* & Zeuallus *lib. 4. comm. q. 1. n. 102.*

4 Miranda *in Ordine iud.quæſt.30.art.5.concl.4.* aſſerit eandem excommunicationem incurrere omnes alios Religioſos cuiuſuis Ordinis appellantes ad ſæcularia tribunalia, ſiue ad ipſum Regem: citat Miranda Aragonem dicentem hanc cenſuram pertinere ad Bullam Cœnæ Domini: in qua prohibetur *in caſu* 15. cauſas Eccleſiaſticas tractari coram iudice ſæculari. Aſſerítque Miranda id Religioſis prohiberi etiam ſi recurrant, vt Rex, vel præſes ſæcularis Religioſum liberet à vi iniuſtè illata. Per hæc autem non eſt mihi mens diſputare an Princeps, vel Rex poſſit ſuam authoritatem, vel potentiam interponere cognoſcendo de cauſis perſonarum Eccleſiaſticarum vt illis ſuccurrat, liberando à vi iniuſtè illata per iudices Eccleſiaſticos. De hoc, inquam, nihil curo: ſolùm dico, Religioſi hoc eſſe interdictum, ſicut Miranda teſtatur *citato loco*, dicens per alias Bullas Pontificias idem eiſdem Religioſis prohiberi. Vide illum *citato loco.*

5 In *Clementina 1. de ſtatu Monachorum*, §. *quia verò*, excommunicantur Monachi, qui ſine Prælatorum licentia vadunt ad Curiam Principum ſæcularium animo inferendi damnum Prælatis, vel Monaſteriis. Vbi nota pro hac cenſura incurrenda, primò requiri vt ſubditus vadat ſine licentia. Secundò vt vadat cum animo nocendi. Tertiò vt nocumentum intentatum ſit contra Prælatos, vel Monaſteria. Vnde ſi vadat aliàs cum licentia: vel intendat nocere Religioſo particulari qui non ſit Prælatus, non incurret hanc cenſuram. Eſt enim pœna, & proinde reſtringenda. Addo verò quòd ſi vadat ſine licentia cum animo taliter nocendi, incurret duas excommunicationes, vnam poſitam in iſta Clementina, alteram poſitam contra Apoſtatas, exiens enim ſine licentia eſt Apoſtata.

ADDITIO AD ADDITIONEM.

1 PRimò aduertò (maximè pro Minoritis) in illorum ſtatutis generalibus Segouienſ. *cap. 6.* verbò *Appellare*: diſtinctionem fieri de illo, qui recurrit ad tribunalia, vel iudices ſæculares: ac de illo qui appellat ad tribunal ſæculare. In illo priori membro (quod minus reputatur) prohibetur peti fauorem, auxilium, vel conſilium, à iudice, Principeve ſæculari, vel Eccleſiaſtico, etiam per modum querelæ: & ita huic culpæ ſolùm imponitur pœna arbitraria Prælati; quia in hoc non appellatur iuridicè tanquam ad verum iudicem: ſed ſolùm illius fauor, vel quaſi brachium imploratur, abſque forma appellationis iuridicæ. In ſecundo verò membro, quando ſcilicet appellatur in forma iuris ad tribunal ſæculare, imponitur pœna excommunicationis ipſo facto per Bullam Gregorij XIII. citatam ad marginem ſtatuti prædicti, per quam id expreſsè prohibuit Minoritis. Imò & hæc excommunicatio coincidit cum excommunicatione Bullæ Cœnæ *in excommunicatione* 13. *vel* 14. per quam excommunicantur omnes qui appellant à iudice Eccleſiaſtico ad ſæcularem, vel laicam poteſtatem: vel à grauamine præſenti, vel futuro litterarum Apoſtolicarum, vel auocant, vel faciunt auocare cauſas à iudice Eccleſiaſtico ad iudicem ſæcularem. De quo vide Suarez, & Reginald. *in explicat. Bullæ Cœnæ ad Cenſuram* 13. & 14. & 15.

2 Ex dictis ſequitur, quòd religioſus, qui non appellauerit in forma iuridica ad tribunal ſæculare, ſed ſolùm à Principe, vel Prælato Eccleſiaſtico petierit auxilium, vel fauorem, non incurret (vt mox dicemus) cenſuram Bullæ Cœnæ, ſi tamen fuerit Minorita, incurret

curret aliam excommunicationem D. Pauli V. latam contra Minoritas petentes fauorem à ſæcularibus vt intercedant coram Prælatis Ordinis pro ſibi remittenda aliqua pœna, vel fauore faciendo, cuius motum proprium ſupra explicauimus in iſto libro, verb. *Officia Ordinis*. Hic etiam religioſus, ſi fuerit Minorita, implorans fauorem extra Ordinem, ſubiacebit pœnæ arbitrariæ Prælati ſecundùm ſtatutum Segouienſe citatum.

3 Tota dubitatio eſt, quam ſup. ver. *Appellare*, obiter, & cũ timore tetigimus, an ſcilicet religioſus, vel quiuis alius vim patiens iniuſtè à ſuo ſuperiore, ſiue per ſententiã, ſiue per mandatum ſimplex, poſſit recurrere ad principem ſæcularem, non appellando tanquã ad iudicem verum; ſed ſolùm inuocando eius auxilium tẽporale, ac petẽdo, vt ipſum defendat à præſenti vi & grauamine iniuſtè illato à ſuo Prælato: ita vt Princeps ſæcularis ſuadeat, vel iubeat, vt Prælatus abſtineat à tali grauamine iniuſto, vel alios iudices aſſignet, qui de grauamine iudicent, vel ſaltem vt Prælatus recipiat appellationem ſubditi ad ſuum ſuperiorem. An, inquam, hoc poſſit ſubditus facere ſine incurſu Bullæ Cœnæ, vel alterius Bullæ, vel ſtatuti regularis.

4 Materia eſt valde difficilis & grauis, & de qua recentiores variè loquuntur. Ego ſaluo meliori iudicio, & ſub correctione Matris Eccleſiæ, cum doctoribus infra citandis: credo, quòd nunquam religioſo hoc eſt licitum ſi per appellationem ad ſuperiorem Prælatum, vel alia via intra Ordinem poteſt vitare præſentem vim iniuſtè illatam; cùm enim per appellationem, quæ ſuſpendit omnia, vel alia via intra Ordinem id poterit facere, incurret prædictas cenſuras, vt patet, quæ clariſſimè contrarium iubent, & prohibent omnem appellationem ad iudicem ſæcularem, ſi appel-

letur à iudice Eccleſiaſtico. Si verò neque ſit locus appellationi,vel illa non recipiatur,& ſuperior, ad quem poſſit recurrere, longè diſtat, ita vt non poſſit illum adire inſtante grauamine,vel iam cæpto, & ſit iniuſtè illatum arbitrio boni viri: tunc credo poſſe religioſum, vel clericum recurrere ad Principem ſæcularem qualis eſt Rex,non tanquam appellantem ad iudicem competentem: ſed ſolùm vt ſibi ſuccurrat illo grauamine iniuſto tollendo vim ſibi factam modo quo licitè poteſt, imperando ſcilicet vel ſuadendo Prælato vt vel abſtineat à vi iniuſta, vel det locum appellationi, vel iudices nouos aſſignet: & per hoc Religioſus recurrens ad Principem ſæcularem cum prædictis circumſtantiis nullam cenſuram Bullæ Cœnæ, vel alterius Bullæ incurret. Hoc imprimis practicatur in hoc Regno Portugalliæ, & puto quòd in tota Hiſpania,in qua Rex Hiſpaniæ per Bullam propriam Papæ dicitur eſſe iudex vis,& grauaminis iniuſti, quæ fiunt Clericis à ſuis iudicibus Eccleſiaſticis. *Id eſt, Que he juyz das forças dos Eccleſiaſticos.* Huius Bullæ meminit Bannes *in ſuo tractat.de iuſt.& iure, quæſtion.67. concl.6.* Quamuis autem Azor.1*.p.ſua Sum.lib.5.cap.*12*.§. vnum eſt*,dicat, quòd cùm ipſe Romæ exiſteret, diligenter inquiſiuit de tali Bulla relata à Bannes: & in nullo regiſtro fuerit reperta:hoc non probat quòd Rex Hiſpaniç illam non habeat,potuit enim talis Bulla, vel non regiſtrari in indice aliarum: vel potuit ille author aliquod regiſtrum alicuius Notarij non inquirere.Quamuis autem Azor. *citato loco* cum multis citatis ibidem neget Regem, vel Principem ſæcularem poſſe ſe intromittere in cauſa Clerici,vel Religioſi pro vi iniuſta tollenda, & ſuccurrenda:id tamen vltrà praxim prædictam, tenent multi, ac graues Doctores Catholici, etiam recentiores.Hi ſunt Ioann. Chochier *in Theſaur. polit.*

*polit.aphor.libr.*2. *cap.*4. Fuſcus, *de Viſiſcet. libr.* 2. *cap.*23. *num.*5. Valaſcus *conſil.*100.*numer.*1.Zeuallos *libr.*4. *commun. q.* 1. *à numer.* 100. Menoch. *de recuperand.remed.*15. *numer.*214. Bouadilla *libr.*2.*cap.*18. *numer.* 104 & idem tenet Nauarr. (quando non eſt facilis recurſus ad Papam, vel Superiorem,) Vide Nauarr. *cap. cùm contingat. remed.*4.*numer.*13. Ioſeph. Seſe, *de inhibit.iniuſtitiæ cap.*8. *numer.*71.*& ſeqq.*§.3. Couar. *Pract. q.cap.*35.*numer.*3. Fauet Nauarr.*in Summ.cap.*27. *num.* 71. § 3. Fauet Suarez *tomo de Cenſuris in Expoſitione* 14. *cenſuræ Bullæ Cœnæ,* & *in excommun.* 13. eiuſdem Bullæ in fine vtriuſque, quatenus hoc remittit ad Papam: idem denique affirmat cum prædictis circunſtantis Fr. Antonius de Soza *in Explicatione Bullæ Cœnæ diſput.* 75. *numero* 3. *& ſeqq.* Et dicunt aliqui Doctores hanc etiam praxim vigere in aliquibus Regnis Chriſtianis, maximè in Gallia.

5 Non deſunt rationes pro iſta praxi, & opinione. Primam ponit Bannes *citata quæſtion.* §. *Vnde ſequitur:* nam ius Pontificium non derogat iuri naturali vt patet. at ius naturale dictat vt quiuis defendat innocentem iniuſtè oppreſſum, imò & ad illum defendendum tenetur ſi poteſt: ergo Princeps ſæcularis poterit defendere Eccleſiaſticum iniuſtè oppreſſum à ſuo Prælato, ſi de præſenti vim ſibi illatam aliter nequit effugere. Secunda eſt: quia non eſt nouum in iure Canonico vt ad Principem ſæcularem recurratur pro grauamine facto Eccleſiæ. Nam *cap filiis, vel nepotibus* 16. *q.*7. diffinitur, vt quando Eccleſiaſtici, Epiſcopi, vel Metropolitani bona Eccleſiæ defraudauerint, intimetur id Regis auribus. Vbi gloſſ. verb. *Regis*, ait: id faciendum eſſe vt Rex Eccleſiaſticum corrigat, quia per Eccleſiaſticum iudicem corrigi non poteſt, *iuxta cap petimus* 11.*quæſt.*1. Tertia, quia quando eſt periculum in

mora à regulis iuris recedendum eſt, *l. de pupillo*, *§. ſi quis riuos*, *ff. de nou. oper. nunciat.* Argum. *cap. baptizari. diſt. 5.* Eſt enim mora vitanda vbi timetur periculum, *cap. ne quod abſit. de conſecr. diſt. 4.* Quarta, quia Princeps ſæcularis eſt primus defenſor Reipubl. teſte Ariſtotele *Politic. 5. cap. 10.* Et facit *l ſi quis in hoc, Cod. de Epiſcopis, & Cler.* vbi ſic ait Iuſtinian. *Sitque cunctis laudabile factas Sacerdotibus aut miniſtris iniurias veluti crimen publicum proſequi.*

6 Hinc colliges quòd Minorita, & quiuis alius Religioſus, ſi recurrerit ad tribunal, vel Principem ſæcularem, non appellando tanquam ad iudicem, ſed inuocando auxilium vt ſe defendat à vi, vel grauamine iniuſto illato per Prælatum inferiorem, pro cuius liberatione non habet aliud remedium in præſenti: colliges, inquam, hunc talem Religioſum, neque incurrere Bullæ Cœnæ cenſuram, neque aliam alicuius Sum. Pontificis; neque ſubiacere pœnæ arbitrariæ impoſitæ per ſtatuta generalia Ordinis Minorum, vel alterius Religionis. Cauendum tamen eſt ne quis fallatur, an grauamen ſit graue, iniuſtum, & alia via euitabile, videlicet per appellationem, ſi acceptetur. Neque rationes pro parte oppoſita adductæ ab Azor. *citato cap. 12.* ſunt inſolubiles, in quarum ſolutione non immoror, quoniam breuitatem profiteor: & ad noſtrum intentum tot Doctores, ac rationes ſufficiunt. Vide citatos pro nobis Doctores, & Sozam *cit. diſp. 75.*

7 Obiicis, D. Paul. V. in ſua Bulla Cœnæ *excommunicatione 13.* (*alias 14.*) dum prohibet ſub excommunicatione, ne appelletur à iudice Eccleſiaſtico in cauſa Eccleſiaſtica, ad ſæculares, id prohibet etiam ſi fiat, *Prætextu violentiæ prohibendæ.* Sunt verba expreſſa Bullæ. Ergo Rex Hiſpaniæ non eſt iudex violentiæ factæ perſonis Eccleſiaſticis, vt illas ab ea defendat contra

tra iudices Eccleſiaſticos. Reſpondeo primò, quòd citata proximè verba, ſunt iam poſita in Bulla Cœnæ Gregor. XIII. ferè quinquaginta abhinc annis, vt videre eſt in Summ. Nauarr. *cap.* 27. vbi explicat Bullam Cœnæ latam à Gregor. XIII. vbi iam poſuit illa verba: *Neque prætextu vitandæ violentiæ.* Et nihilominus à Gregor. XIII. vſque in hunc diem, tot ac tales viri doctiſſimi non formidant tenere opinionem ſupra relatam cum Couar. & aliis poſterioribus. Secundò, quis audebit damnare tam pios, ac Catholicos Reges quales ſunt Rex Franciæ, & Hiſpaniæ, practicantes hanc opinionem in ſuis Regnis, ídque per officiales, ac miniſtros ſuos timoratos, doctos, & Catholicos, vt credat illos non curare de Bulla Cœnæ? Tertiò, quis credat Papam ignorare Romæ hanc opinionem publicè practicari in Gallia, & in Hiſpania tot abhinc annis? Si autem Papa ſcit, & tolerat per tot annos, vtique conſentit, ac proinde licitè fit. Quartò, quia prædicta excommunicatio clarè ligat illos qui appellant ad poteſtatem laicam: quæ verba poſſunt intelligi ſolùm de illis qui appellant ad iudicem laicum tamquam ad iudicem cauſæ Eccleſiæ vt iudicet proceſſum factum à iudice Eccleſiaſtico. Qui verò grauatus vi iniuſta à iudice Eccleſiaſtico recurrit ad regem cum ſupradictis conditionibus, petens liberari à violentia iniuſta, non appellat in rigore tamquam ad iudicem; ſed ſolùm recurrit ad brachium, vel gladium Regis, petens vt ipſe ſe defendat à vi iniuſta, & faciat per iudices non ſæculares, ſed per Eccleſiaſticos ſibi miniſtrari iuſtitiam: quod videtur poſſe facere per rationes ſupra adductas, ſub cenſura Eccleſiæ, & Doctorum.

8 Quando quis appellat à ſententia ſolùm interlocutoria, vel à grauamine facto extraiudicialiter, tenetur ſtatim reddere cauſam ſuæ appellationis, alias

Iudex regularis non tenetur illam admittere ſi non allegetur cauſa, verbi gratia: Iubet Prælatus incepto iam proceſſu, vt fiat talis diligentia pertinens ad ſententiam diffinitiuam: vel extra proceſſum iubet vt ſubditus faciat certum quid, quod ſubditus iudicat ſibi nociuum: in tali caſu ſi ſubditus appellet ad Superiorem, debet ſtatim allegare cauſam appellationis coram iudice inferiore, dicendo, ob talem, vel talem cauſam. Quam cauſam ſi non exponat non tenetur appellationi deferre. Habetur expreſsè *cap. 1. de appellat. in 6. in principio*, cum gloſſ. *ibidem*. Et in gloſſ. *cap. conſtitutio. de elect. in* 6. verb. *anteriora*, in Additione eiuſdem verb. ex Ioann. Andræa. Et iubetur appellans in tali interlocutoria cauſam exprimere, quia cùm iudex per interlocutoriam nondum ſit functus ſuo officio, nec iuriſdictionem amiſerit, adhuc eſt iudex vt iudicet de illa appellatione ab interlocutoria, quam ſi friuolam, & inanem iudicauerit, poterit illam repellere, & ad diffinitiuam procedere.

9 Secus dicendum eſt ſi ſubditus appellet à ſententia diffinitiua: tunc enim non eſt neceſſarium vt cauſas appellationis ſtatim exprimat, ſed ſufficit vt dicat; appello ab iſta ſententia, quam puto iniuſtam: & cauſas appellationis exprimam coram Superiore ad quem appello. Ita habet gloſſ. vtriuſque capitis proximè citati: & ratio eſſe poteſt, quia in ſententia diffinitiua iam iudex functus eſt officio ſuo: neque poteſt examinare cauſas appellationis. Excepto ſi appelletur de re parui momenti: vel quando reus confeſſus eſt crimen in iudicio, eíque ſolùm eſt impoſita pœna ſtatuta a lege, vel ſi crimen ſit euidenter probatum: tunc enim non admittitur appellatio, *cap. cum ſpeciali de appell. § porro.*

10 Iu

10 Iudex à quo appellatur etiamſi officio functus ſit in principali, adhuc tamen poteſt interdicere parti appellanti ne faciat illud propter quod appellauit, vel id quod ſequitur Gloſſ. *cap. 2. de matrimon. contract. contra interdictum Eccleſiaſt.* verb. *diſtrictius interdixit.* & colligitur clarè ex textu *ibidem.*

11 Si appellaui ab aliquo Prælato in aliqua cauſa, & appellatio fuit iuſta, & admiſſa, nihilominus maneo ſubditus illius in aliis cauſis, & poteſt me de alio crimine citare, & punire: ſecus ſi illum recuſaui iuſtè, & probaui mihi eſſe ſuſpectum ob aliquam cauſam in aliquo proceſſu, tunc enim mihi manet ſuſpectus in quacunque cauſa. Ita Gloſſ. *in cap. Paſtoralis, de appellat. verb. ad tempus.* Et colligitur ex tribus capitulis ibi citatis, maximè *ex cap. propoſuit. de appellat.* Vbi Papa dicit iudicem ſuſpectum in vno, poſſe nihilominus inquirere de aliquo crimine eiuſdem recuſantis quando crimen eſt adeo notorium vt de illo non poſſit reus reſpondere, neque excuſari. Declarat tamen ibi Papa, & gloſſ. *citato cap. Paſtoral.* quòd pendente appellatione non poteſt iudex à quo cognoſcere de alio crimine appellantis, quia pro tunc eſt ſuſpectus: finita verò appellatione poterit. At ſi ſemel probatum fuit iudicem eſſe ſuſpectum cauſa odij, vel conſanguinitatis, & ſimilium pro omni cauſa ſequenti manebit ſuſpectus.

12 Dixi *in prima editione hoc verb.* non poſſe appellari à iudice arbitro. Nunc declaro iudicem arbitrum eſſe duplicem: alius eſt arbiter iudex datus à iure quãdo ſcilicet ipſa lex iubet, vt Prælat. recuſatus det iudices arbitros ad cauſam decidendam: & dicuntur arbitri iuris, quia dãtur à iure, vel à iudice recuſato (de quo ſtatim:)

ſtatim:) & hi arbitri iuris ſi ferant ſententiam poteſt ab illis appellari:habetur expreſsè, *cap. ab arbitris, de off. & poteſt.* &c. *in 6.* cum Gloſſ. *ibidem*, & eſt communis opinio. Alij ſunt arbitri qui dicuntur compromiſſarij,qui ſolùm eliguntur à partibus vt cauſam dubiam diffiniant,ac reſoluant, eo pacto vt vtraque pars compromittat quòd ſtabit determinationi illius, vel illorum. Et ab hoc arbitro compromiſſario non poteſt appellare pars condemnata, vt dixi *citato loco*, & tenet Gloſſ. *citat. cap. ab arbitris, verbo appellandum*: pro quo citat duos textus, vnum iuris Canonici, alterum iuris ciuilis. Verùm per legem Portugalliæ *in Ordination. libr. 3. titul.* 16.§.1. etiam ab his arbitris compromiſſariis poteſt appellari,ſi ſententia ſit iniuſta, & hoc licèt ambæ partes prius ſe obligent ad ſtandum ſententiæ ſub certa pœna ſoluenda ab eo qui reſilierit. At Religioſi debent ſeruare in hoc legem iuris Canonici nõ Portugalliæ, ſicut & clerici tenentur ad ius Canonicum. Nihil tamen ibi lex loquitur quid ſit dicendum ſi vtraque pars prius iuret quòd ſtabit ſententiæ arbitri compromiſſarij. Et ego dico quòd præcedente tali iuramento, etiamſi pars aliqua ſe læſam dicat,non poterit appellare; quia tunc tenetur ex iuramento quod poteſt ſeruare ſine diſpendio animæ: & de tali iuramento iudicandum eſt ſicut de illo qui ob metum iurauit ſe daturum latroni 200.aureos, obligatur enim iuramento,iuxta communem.

EXCEPTIO CONTRA IVDICEM, ſeu recuſatio Iudicis.

13 SOlent aliquando ſubditi recuſare iudicem Prælatum dicendo illum ſibi eſſe ſuſpectum: In hoc caſu prima regula ſit. Taliter recuſans Prælatum

rum vt ſuſpectum debet coram eodem Prælato allegare cauſas exceptionis, qui Prælatus, ſi viderit cauſas eſſe friuolas,& inanes, poterit per ſe ipſum illas repellere,& in cauſa procedere; habetur expreſsè *in c. cum ſpeciali. de appellat.* iuncta ibi gloſſ. verb. *iuſtæ ſuſpicionis*, & gloſſ. paruula marginali quæ ad hoc citat Innoc. Hoſtienſ. & Ioann. Andr. Si verò recuſator nolit coram illo aſſignare cauſas recuſationis intra terminum à iure præfixum, vel ab ipſo iudice aſſignatum, iudex poterit procedere in cauſa vſque ad ſententiæ prolationem. Ita diffinit lex Portugalliæ *Ordin. libr. 3. tit. 21. §. 4.*

14 Si cauſa recuſationis ſit apparens, & probabilis, & Prælatus ſit ordinarius, vt Epiſcopus; Prouincialis,&c. poteſt talis Prælatus committere cauſam alicui perſonæ non ſuſpectæ, vel aliquibus iudicibus arbitris, qui cauſam illam iudicent. Si verò ſit iudex delegatus, non poteſt hæc duo facere ex ſuo imperio: ſed ex conſenſu partium litigantium aſſignante quauis parte ſuum arbitrum, poterit iudicari an ſit cauſa ſufficiens recuſationis, qui ſi iudicent non eſſe ſufficientem; procedet iudex delegatus in cauſa commiſſa: ſi verò iudicent eſſe cauſam ſufficientem, ceſſabit delegatio. Et ratio diuerſitatis eſt, quia iudex ordinarius habet magis radicatam iuriſdictionem quàm delegatus. Habentur hæc duo *citato cap. cum ſpeciali. de appellat.* iuncta gloſſ. verb. *de recuſatoris*, & *in cap. ſecundo de appellat.* maximè in gloſſ. ibi. verb. *coram eod. allegare:* & quòd Prælatus ordinarius ſi ſit ſuſpectus poſſit aſſignare alium iudicem non ſuſpectum, *habetur cap. ſi quis, de foro compet.* vel ipſa pars poteſt petere vt aliquem ſibi aſſociet, per textus quos citat gloſſ. *in cap. cùm contingat. de foro compet. verb. vel conſuetudine.*

15 Ad

15 Aduertat tamen iudex quòd ſi ſubditus acceptauit litigare, vel fieri proceſſum aliquem iuridicum coram Prælato ordinario, vel delegato; & poſt incæptum proceſſum vult recuſare illum iudicem tanquam ſuſpectum, non poterit ad hoc allegare cauſas ſuſpicionis, quæ iam exiſtebant ante litem inceptam. Cùm enim iam has cauſas ille ſciuerit, & nihilominus coram illo litigare conſenſit, iam videtur illis cauſis renuntiaſſe. Si verò hæ cauſæ, vel aliqua illarum orta fuit poſt litem incæptam, tunc poterit illam allegare, & ſi fuerit ſufficiens, recuſabitur iudex. Si denique iam ante litem incæptam erat orta cauſa ſuſpicionis, vel recuſationis, & ipſe recuſans illam ignorabat: poterit ſi id iurauerit, poſt litem inceptam illam allegare, prius iurans quod illam ignorabat ante litem inceptam. *cap. inſinuante. de off. delegat.* & Felin. *in cap. Paſtoral. numer.* 17. *de excep.* & ibi Decius *num.* 9. & Couar. *Pract. cap.* 26. *num.* 2. *verſic. Sic & poſt concluſum* In iure verò Ciuili aliud ſeruatur, de quo non curo.

ALTARE.

Vide infra, verb. *Miſſa*, quæ enim ibi dicuntur, etiam hîc inſeruiunt.

1 DVbitant authores ſi hodie poſt Trident. poſſint Religioſi celebrare extra Conuentus ſuos vbique in altari portatili, ſalua ſemper honeſtate, decentia, & firmitate illius vt olim habebant? Negat abſolutè Miranda *tom.* 1. *quæſtion.* 40. *art.* 9. citans pro ſe Suarez idem ſentientem. At Petr. Ledeſm. 1. *parte Sum. cap.* 20. *de Euchariſt. fol.* 120. *impreſſ. Olyſſip.* dicit hodie id licere Religioſis ſi Epiſcopus nõ prohibebat ſicut

ſicut poteſt prohibere: & tamen ſi non prohibeat, nos poſſe. Et citat Ledeſm. Medinam, & ait ſic ſentire alios. Idem ſentit Fr. Ioan. à Cruce *in ſua Epitom. priuil. libr. 2. cap. 5. §. ſi obiicias.* & Rodriguez *Additio. ad Summ. tom. 3. cap. 19. num. 3.* ait ſimiliter poſſe, & ſolùm eſſe reuocatum quoad cameras vbi ſæculares dormiunt: & proinde confirmare videtur quod dixerat *tom. 1. qu. q. 43. art. 4. & 5.* ex multis priuilegiis ibi citatis, poſſe Regulares hodie non contradicente Epiſcopo celebrare in domibus ſæcularium ſeruata debita decentia extra cameras vbi dormiunt, & in plateis, & in caſtris, & in grangiis, &c. Et citra vllum dubium id affirmat Rodriguez *citat. loco Summ.* poſſe facere fratres itinerantes cum proximè dicta moderatione. Et Compend. Societatis IESV *verbo Altare*, refert Paul. III. & Gregor. XIII. illis conceſſiſſe cum derogatione Tridentini, vt poſſint ſui Religioſi in miſſionibus, ad quas mittuntur, celebrare in altari portatili vbique gentium, etiam in caſtris militum, cum moderatione proximè poſita. Vide tamen verbum ibi poſitum (*in miſſionibus ſuis*) quid importet. Fauet Compend. D. Hieron. citandum, *num. 3. §. 2. & 3.*

2 Abbates Ciſtercienſes poſſunt conſecrare altare ſuorum Conuentuum, cum oleo tamen ſacrato non à ſe, ſed ab aliquo Epiſcopo. Neque hoc reuocatum eſt illis per Tridentinum: ídque poſſunt etiam pro Eccleſiis ſibi annexis intra ſuum territorium. Rodrig. *tomo 3. Addit. cap. 19. num. 2.* Hoc tamen priuilegio non vtuntur communicantes.

3 Intra ſuos Conuentus poſſunt Regulares communicantes cum Fratribus D. Hieronym. in Hiſpan. erigere altare, & in eo facere celebrare, cum debita decentia, ídque maximè vbi Fratres infirmi decum-

bunt, etiam in camera Prioris. Compend. D. Hieronym. verbo *Altare*, §. 1. Et idem conceſſit Gregor. XIII. Societati IESV, in eius Compendio, verbo *Oratoria* §. *vnico*, vt poſſint Prouinciales hæc Oratoria intra Conuentus pro Miſſis erigere. Ponit tamen ibi Collector vt non faciant id Prouinciales niſi in locis remotis ab oppidis. At Compend. D. Hieron. loquitur abſolutè.

4 Opinio antiqua dicebat hoc altare portatile, vulgo (*pedra de Ara*) ſi haberet ſolos angulos fractos in quibus chriſma ponitur, perdere conſecrationem, & in illo non poſſe celebrari. At ſecus dicendum eſt: & tenendum, quòd non ſolùm fractis angulis, ſed etiam fracta parte notabili petræ ſacræ, ſi pars remanens poteſt commodè capere calicem cum hoſtia, in illa poteſt licitè celebrari. Quia non ſolùm anguli, ſed tota petra conſecratur. Sic tenet Suarez cum multis quos citat, *tom. de Euchar. diſputat.* 81. *ſect.* 5. §. *tertiò additur.* Si verò neutra pars aræ manentis poſſit capere calicem, & hoſtiam, non poterit in illa celebrari. *ibid.* Suarez.

ANNVS, DIES, TEMPVS

SOlet aliquando in iure, vel aliquibus Bullis Pontificiis aſſignari certus terminus annorum, menſium, vel dierum, intra quem terminum temporis res aliqua facienda, vel omittenda ſit: idémque ſolet contingere in aliquibus ſtatutis Religionum. At in illo iure Bulla, vel ſtatutis ſæpius non exprimitur an illi anni vel menſes debeant eſſe completi, vel inchoati. Quapropter vtile fuerit tradere regulas breues, & claras, ex quibus poſſit cognoſci quando iubeantur anni, vel menſes completi: quando verò ſufficiant inchoati.

Hoc

Hoc in ſumma collegit ex Canoniſtis Azor. 1.*tom. Sum.libr.*5.*cap.*28.§.*Dubia eſt.* Ex quo accipe ſequentes regulas.

1 Si leges, canones, vel ſtatuta aſſignant tempus cum præpoſitione, *In*, per ablatiuum, videlicet, in anno tertio, quarto, vel ſimilibus, ſolùm requiritur annus inchoatus, & incæptus. Vnde ſi lex dicat: quòd nihil poſſit fieri niſi in anno tali, ſufficit quòd ſit annus inchoatus, & proinde ſufficit quòd duo, vel tres dies illius anni tranſierint: iam enim per illos eſt annus incæptus.

2 Si lex vtatur genitiuo dicens, ne quid fiat ab aliquo niſi fuerit decem annorum, vel quid ſimile, in tali caſu petit lex annos completos.

3 Si lex vtitur accuſatiuo cum præpoſitione, *Ad*, ſolùm requirit annum inchoatum. Citatur Bartol. *l. ſi qui, ff. de legatis, & l. qui filium, ff. ad Trebellianum.*

4 Si lex aſſignet annos vtens accuſatiuo cum præpoſitione, *Per*, vt per tres, vel quatuor annos, requirit annos completos. Citatur lex *non putabam*, & lex *ſi annos, ff. de condit. & demonſtrat.* Hinc colligo pro Minoritis, quòd lex Sixti V. iubentis vacare Abbatiſſas per tres annos requirit annos, ita vt ſi deſit vnus tantùm dies, non poſſint reeligi, iuxta mox dicenda. Nam Sixtus V. vſus eſt in ſua conſtitutione accuſatiuo cum præpoſitione, *Per*, per tres annos.

Quæris, an idem iudicium ſit quando lex aſſignat annos cum præpoſitione, *Poſt*, vtens accuſatiuo: vt ſi dicat, poſt ſex annos, vel quid ſimile? Credo etiam tunc requiri annos completos, cùm eadem ratio ſit in præpoſitione *Per*, & præpoſitione, *Poſt*. Confirmo exemplo: Nam cùm Pius V. in ſua Conſtitutione Paſtoralis, anno 1571. pro Minoritis decreuerit, vt fun-

ctus officio Generalis, non poſſit reeligi, niſi poſt 16. annos, & functus Prouincialatu non reeligatur niſi poſt annos 8. &c. *ibidem.* Cùm poſtea fratres dubitarent an illi anni deberent eſſe completi propter particulam ibi poſitam, *Poſt*, adiectam accuſatiuo: petierunt à Gregor. XIII. permitteret vt illi anni non intelligerentur rigoroſi, & completi. Qui proinde diſpenſauit, vt illi anni vacationis præſcripti à Pio V. non eſſent completi: ſed per illos intelligeretur tempus vacationis duarum electionum intermediarum, ſiue tales electiones fierent ſuis annis completis, ſiue non. Statutum verò Segouienſe congregat. Generalis, *titulo de Prouincialibus Miniſtris*, §. *Omnes igitur*, mandat ne Prouincialis antiquus reeligatur niſi poſt ſex annos expletos.

Ex hoc etiam infero Abbatiſſam ſanctæ Claræ in Portugallia debere vacare per ſex annos completos. Nam Paul. V. in Bulla de hoc edita dicit à ſe poſtulatum fuiſſe, vt illæ non poſſent reeligi, niſi poſt ſexennium. Et Papa dicit, vt vacent per ſex annos, cum præpoſitione, *Per*, & refert ſtatutum Ordinis, quod confirmauit decernens vt Abbatiſſæ vacarent ſexennio. Qui ablatiuus in materia odioſa, qualis eſt reelectio Abbatiſſæ, requirit etiam annos completos, vt mox dicemus. Si verò dicas, ſufficere pro electione, vel reelectione Abbatiſſæ tempus vacationis duarum electionum intermediarum, ſiue præceſſerint ſex anni completi, ſiue non: ſicut ſuprà diximus in reelectione Generalis, & Prouincialis: Reſpondeo, non ſufficere. Nam pro Generali, & Prouinciali diſpenſauit Gregor. XIII. At pro reelectione Abbatiſſæ non inuenio diſpenſatum ab aliquo ſucceſſore in Bulla Pauli V.

5 Si lex aſſignet annos cum præpoſitione, *Ante*, & cum

cum accuſatiuo, vt ante annum 22. vel 24. vel quid ſimile, requirit annos inchoatos, & inchoati ſufficiunt. Colligitur ex Tridentino, *ſeſſ. 23. c.* 12. vbi aſſignat annos requiſitos ad Ordines Sacros recipiendos cum præpoſitione, *Ante*, & accuſatiuo. Quos annos praxis Eccleſiæ declarauit ſufficere inchoatos. Pro Minoritis aduerto, quòd quando ſtatuta generalia Romæ edita ſub Generali P. Ferro requirunt quatuor annos profeſſionis vt Monialis ferat ſuffragium in electione Abbatiſſæ, non requirunt annos completos, ſed inchoatos. Nam ſtatuta illa Latino idiomate impreſſa vtuntur præpoſitione, *Ante*, cum accuſatiuo: dicunt enim: *Ante quatuor ab emiſſa profeſſione annos.* Vnde ſi Monialis iam inchoauit quatuor annos profeſſionis, poterit ſuffragari: ſed non debet computari annus nouitiatus. Nouiſſimè verò apud Minoritas Congregatio Generalis Segouiæ ordinauit ſic: Vt in electione Abbatiſſæ illæ ſolùm Moniales ſuffragentur, quæ ſextum profeſſionis annum exceſſerint.

6 In pœnis, & in materia odioſa, ſi nulla ex ſuprà dictis particulis apponatur, requiruntur anni completi: vt in pœna ſuſpenſionis, exilij, & ſimilium. At in materiâ fauorabili ſufficiunt anni inchoati. Sic Azor. *citato loco.* Hinc deducitur, quòd cùm reelectio Abbatiſſæ ſit res odioſa, teſte Rodriguez *in Summ. tom.* 1. *capit.* 103. anni iniuncti pro vacatione illius debent eſſe completi, & non ſufficient inchoati.

7 Notat autem Sanchez, *libr. 7. de Matrimon. diſput.* 104. *n.* 2. & 3. quòd quando lex requirit annum completum, etiamſi deſit vnus tantùm dies, factum in oppoſitum non tenet, pro quo citat multos. Idem tenet *lib.* 1. *de Matrimon. diſput.* 16. *n.* 4. vbi cum multis tenet, quòd ſi lex requirit ſeptennium completum, & deſit

vna ſolùm dies, factum non valet. Pro quo facit quod profeſſio facta ante annum nouitiatus, & ætatis 16. completos deficiente vna tantùm die, profeſſio erit nulla, vt omnes fatentur, & olim dixi, *ver. Nouitij annus.* Ait tamen Sanchez *citat. diſputat.* 104. quod vt annus dicatur completus, ſufficit quòd ſit iam inchoata dies vltima illius anni.

Vide infrà, *ver. Denunciatio.* vbi inuenies aliqua concernentia præcedentem materiam.

APOSTATA.

1 Apoſtata à Religione eſt ille, qui factus verè Religioſus deſerit Religionem, quam profeſſus eſt, ſine tranſitu ad aliam cum animo non reuertendi ad ſuam. Nauar. *lib. 5. conſil. tit. de Apoſtàtis, conſil.* 1. Vnde fugiens non verè profeſſus; vel qui habet animum reuertendi, vel animo tranſeundi ad aliam Religionem, non eſt in rigore Apoſtata in foro interno; reputatur tamen talis in foro externo.

2 Apoſtata non eſt, qui exit animo intrandi aliam Religionem etiam laxiorem: aut nimis ſæuiente Prælato: aut meritò credens ſe non eſſe profeſſum. Sà *in Aphoriſ. ver. Religio, num.* 71.

3 Fugiens ad Prælatum ſuperiorem, quia inferior Prælatus vult illum grauare notabiliter iniuſtè, non eſt Apoſtata. Rodrig. *tom. 1. quæſtionar. quæſt.* 30. *artic.* 2. Dixi, *quando vult grauare*, quia ſi iam grauauit, non licèt fugere pro ſola querela facienda, ad hanc enim faciendam tempus ſuppetit. Neque item poteſt fugere, ſi leuiter timet grauari. Erit tamen apoſtata fugiens ad ſuperiorem ſine fundamento, & ſine cauſa in foro externo, vt dixi. Hæ tamen apoſtaſiæ quibus itur directè ad ſuperiores, etiam abſque cauſa præceden

præcedente ſufficiente, non ſunt computandæ tres vel quatuor vt fugiens dicatur incorrigibilis, maximè ſi fiant abſque ſcandalo, & abſque aliis delictis. Non ſunt enim hæc crimina enormia, neque atrocia. Et ſic vidi Reſponſum in mea prouincia a R. Patre Generali.

4 Illi qui recipiunt Apoſtatas Camalduenſes, & Minoritas ſunt excommunicati: imò & hi qui Minoritis Apoſtatis dant auxilium, conſilium, & fauorem. Et contra illos detinentes hos Apoſtatas poſſunt Prælati Regulares fulminare excommunicationem, ſiue detentores ſint laici, ſiue Clerici. Sic Iulius II. & refert Rodrig. conceſſum Carmelitis, *in tomo 1. quæſtionar. quæſt. 30. art. 8.*

5 Ter, vel quater verus Apoſtata poteſt eiici ab Ordine. Imò talis eſſe poterit vna apoſtaſia, diuturna ſcilicet, habitu dimiſſo, cum multis ſcandalis datis extra Conuentum, vt propter hanc vnam tantùm debeat expelli. Rodrig. *vbi ſuprà, art. 15.*

6 Sixtus IV. conceſsit Patribus Sancti Hieronymi in Hiſpan. vt quicumque Apoſtata rediens ad Religionem impetrauerit litteras à Papa, vel Legato fauorabiles ad Prælatos Ordinis; ſi in illis litteris non fiat ſpecialis mentio criminum talis Apoſtatæ, litteræ ſint nullius effectus. Compendium illorum, *ver. Apoſtata,* §. 1. Et ſic in noſtra Religione litteræ Generalis datæ Apoſtatæ in fauorem illius, non valent vt Prouincialis ad quem redit in pœnis diſpenſet.

7 Bona Apoſtatæ acquiſita ab illo in apoſtaſia, ſi reuerſus fuit ad Ordinem, ſunt ſui Monaſterij, ſi verò moritur in apoſtaſia extra Ordinem, ſunt Cameræ Apoſtolicæ. Rodrig. *citat. quæſt. artic* 11. maximè §. *ſed contradicta.* Si verò ex bonis Apoſtatæ Monaſterium factum eſt locuples, & Apoſtata contraxit de-

bita in apoſtaſia, tenetur Monaſterium ad talia debita. Miranda *tomo* 1. *quæſt*. 51. *artic*.8. *concluſio*. 2. Si verò contraxit debita in apoſtaſia, & non affert bona vnde ſoluantur, non tenetur Syndicus Minorita illa debita ſoluere. Rodrig.*tom*.3.*Addit. ad Summ.c*.21. *num*. 8.Fauet dictum à Nauar.*lib*.3. *conſil. titul. de Regular. conſil*.73. quod ſcilicet Minorita non poteſt facere contractus ex vi Regulæ. Denique ſi Apoſtata affert bona lucrata per iniuſtitiam, reſtituenda ſunt dominis.Rodrig.*vbi proximè*.

8 Bona Apoſtatæ, qui ex vno Ordine tranſiuit ad alium in quo receptus eſt, & ex ſecundo tranſiuit ad ſæculum vbi multa bona acquiſiuit, pertinent ad Sedem Apoſtolicam.Nauar.*vbi proximè,conſil*.80.Vide infrà,*verb.Eiicere ab Ordine*.

9 Apoſtata exiens ab Ordine,& obtinens vt ſua cauſa in Rom. Curia tractetur, & ea de cauſa ad illam pergens ipſo facto tali obtentione fraudatur, & cauſa ipſa omnino extinguitur, & ad ſummum Pontificem auocatur.Sic conceſſum eſt Eremitis ſancti Auguſt. *in lib.ſuorum priuilegiorum,fol*.41.*pag*.2.

ADDITIO.

Vide infrà,*verb.Habitus.*

1 SI aliqua Religio reſeruauit caſum apoſtaſiæ iuxta decretum D. Clementis VIII. in eo caſu Religioſus fugiens à Conuentu committit caſum reſeruatum etiam ſi habitum non dimittat.Si verò talem caſum quoad culpam non reſeruauit, erit talis Religioſus excommunicatus tantùm; & abſolutus ab excommunicatione non indiget licentia vt abſoluatur à reſeruato. Hæc patet tum ex decreto ipſius Papæ, tum

tum ex iis quæ dixi olim in expoſitione caſuum eiuſdem Pontificis. Aliud eſt enim cenſuram eſſe reſeruatam; aliud caſum eſſe reſeruatum; aliud denique eſt, & caſum & cenſuram annexam eſſe vtrumque reſeruatum; quæ omnia poſſunt contingere.

2 Iuxta idem decretum Clementis VIII. Religioſus noctu exiens à Conuentu ſine licentia, etiam animo reuertendi, incidit in caſum reſeruatum, ſi ſua Religio illum caſum reſeruauit, etiam ſi reuertatur eadem nocte. Si verò Religio hunc egreſſum non reſeruauit, non erit peccatum illius reſeruatum. Sed quæris, an talis Religioſus incurrat excommunicationem ſtatutam Apoſtatis? Reſpondeo primò, talem peccare mortaliter cùm violet obedientiam in re grauiſſima. Secundò dico, ſaltem in Ordine Minorum, talem Religioſum manere excommunicatum. Nam ſtatuta generalia illorum Tolletana *tit. de Apoſtatis.* vbi Apoſtatæ excommunicantur, declarant eſſe Apoſtatas illos, qui ſine licentia Superiorum exierint ſine habitu, vel cum habitu, ſoli, vel aſſociati. Cùm ergo Religioſus prædictus noctu egrediens, exeat ſine licentia, in re grauiſſima, ſolus erit excommunicatus: nam ibi ſtatutum non diſtinguit, an parum, vel multum extra Conuentum moram trahat? Cæteri Religioſi videant formam quæ ponitur in ſuis Conſtitutionibus contra Apoſtatas.

3 Quæris; quis poſſit abſoluere talem Religioſum noctu egreſſum à Conuentu, & reuertentem? Dico pro Minoritis, prædicta ſtatuta generalia Tolletana non ponere excommunicationem reſeruatam contra Apoſtatas. Ac proinde in foro conſcientiæ credo illos poſſe abſolui à quouis Confeſſore ordinario. Secùs in foro externo, quia in tali foro ſemper Religio abſoluit in publico per Prælatos ſolos.

4 Dico ſecundò, in compendio Mendicant. *verb. Apoſtata*, multas dari conceſſiones Pōtificum, per quas concedunt Prælatis Ordinum aliquorum vt Prælati poſsint ſuos Apoſtatas excommunicare: ipſi tamen Pontifices ibi non excommunicant de facto: ſed concedunt vt excommunicent. Excipe duos ibi Pontifices qui excommunicant de facto, primus eſt Innoc. VIII. §. 22. qui de facto excommunicat Minoritas Apoſtatas, ſed non reſeruat excommunicationem. Secundus eſt Iulius II qui §. 27. excommunicatione reſeruata Sedi Apoſtolicæ punit Auguſtinenſes Apoſtatas, qui infrà octò dies mandante Generali ipſorum ad Conuentum non redierint. Quamuis autem citato loco compendij aliqui Pontifices de facto excommunicent Apoſtatas, loquuntur de Religioſis fugientibus ad alias Religiones: de quibus modò non eſt ſermo: iam enim alibi hac de re diximus.

5 Viſo ergo quòd Religioſus Minor Apoſtata per Innocent. VIII. & per ſtatuta generalia Tolletana non excommunicetur excommunicatione reſeruata, credo poſſe abſolui in foro conſcientiæ; à quouis Confeſſore Ordinis approbato per ſuum Prælatum. Secùs de foro externo, vt dixi *n. 3*.

6 Quæris, an ſit puniendus Religioſus, qui grauatus iniuſtè à ſuo Prælato inferiori recurrit ad ſuum Superiorem, & hac ſola de cauſa exit à Conuentu? Rodrig. ſecutus Nauarrum, & alios, in *tom. 1. qq. quæſt. 30 art. 3.* tenet non eſſe Apoſtatam: neque contrarium dici à Concil. Trid. *ſeſſ. 25. de Regul. c. 4.* è contrario cùm ego eſſem Prouincialis, accepi litteras à noſtro tunc Generali Reuerendiſſ. Soza, quibus atteſtabatur Cardinales Romæ deputatos pro dubiis Tridentini, declaraſſe illum Religioſum, qui fugit ab inferiore Prælato ad ſuperiorem, eſſe Apoſtatam. Ego pro conciliatione huius

huius contrarietatis dico, quòd ſi Religioſus iam eſt paſſus grauamen, nec de futuro aliud timet iniuſtè, non poterit adire ſuperiorem pro ſola reſtitutione famæ obtinenda: hoc enim fieri poteſt, vel per litteras, vel expectato tempore viſitationis, vel petendo iudices delegatos. Si verò grauamen iniuſtum nondum eſt illatum, ſed timetur, ac ſperatur certò moraliter de futuro, & eſt grauamen notabile, tunc poterit adire ſuperiorem abſque culpa apoſtaſiæ: & tunc habet locum opinio Nauar. & Rodrig. ob rationes ab illis aſſignatas. Explico vtramque partem per caſum ſimilem. Ille qui fuit læſus, vel percuſſus ab alio, tranſacto iam nocumento illato, non poteſt vltro percuſſorem quærere, vt vindictam per ſe ſumat: erit enim tunc peccatum vindictæ. Si verò in flagranti delicto (vt dicunt) aliquis illum aggrediatur vt nocumentum inferat, & fugere nec poſſit, nec debeat, poteſt aggreſſorem præuenire percutiendo prius cum moderamine inculpatæ tutelæ. Quod facile erit ad caſum præcedentem applicare.

7 Apoſtata etiam eſt, qui fugiens à Conuentu habitum quidem non dimittit, ſed tamen liberè vagatur animo non redeundi. Et incidit in excommunicationem capitis, *vt periculoſa, ne Clerici, vel Monachi.*

BAPTIZARE.

1 COmmuniter prohibetur Religioſis baptizare: non enim poſſunt aſſiſtere curæ, ſeu inſtitutioni ſpirituali baptizati. Et tamen Minoritæ poſſunt in extrema neceſſitate baptizare ſi deſit alius Sacerdos ſæcularis, vel Regularis: ſi verò hi deſint, etiam ſi ſint viri maſculi qui ſciant, poſſunt Minoritæ. Rodr. *tom.* 1. *q.q.* 31. *art.* 1.

2 Quid

2 Quid ſi Minorita Sacerdos adſit excommunicatus, ſed non denunciatus, & non ſit alius Sacerdos? Credo quòd adhuc poterit baptizare. Vide Sayrum *lib. 2. de cenſur. cap. 2. num. 16.*

3 In Indiis poſſunt Religioſi etiam in ſuis Eccleſiis conuerſos baptizare per conceſſiones multorum Pontificum citatas. Rodriguez *ibidem, articulo 3. & 4.* & idem poſſunt Minoritæ facere in terris Sarracenorum, vel paganorum, ad quos perrexerint zelo prædicandæ fidei. Compend. Minor. ver. *Baptizare* §. 1.

BENEDICERE.

1 GVardiani & ſuperiores Prælati Minorum poſſunt benedicere benedictione ſolemni, omnes ſuas Eccleſias, Oratoria, & ornamenta Eccleſiaſtica, in quibus Chriſma non interuenit (calice videlicet, & petra aræ exceptis) Compend. *ver. Benedicere,* §. 14. Non poſſunt verò Eccleſias conſecrare.

2 Poſſunt eaſdem Eccleſias non conſecratas, quando fuerint pollutæ, reconciliare. *eodem §. Compendij.* Et hoc poſſunt facere cum aqua benedicta ſolùm per ſe ipſos, neque opus eſt vt benedicatur aqua ab Epiſcopo niſi pro Eccleſia conſecrata. Tenet Capucinus ad citatum locum Compendij §. *primus caſus eſt*, & Henriquez *tomo 2. libr.* 13. *cap.* 51. §. *pollutio.* Quando enim Compendium *citato* §. dicit, requiri aquam benedictam per Epiſcopum, intelligit de Eccleſia conſecrata ſolùm, non verò de benedicta.

3 Poſſunt Guardiani, & illis abſentibus Vicarij ſeu Præſidentes, benedicere prædicta ornamenta, & cor-

poralia,tam ſui Monaſterij, quàm etiam vndecumque ſint, per conceſſionem factam Sanctæ Iuſtinæ de Padua, de qua Capucinus, *in Compend. vbi ſuprà.*

Circa hoc priuilegium quatenus ait poſſe prædictos benedicere corporalia extranea pro ſæcularibus ſcilicet Eccleſiis, Collector priuilegiorum Minorum *citato verbo* innuit eſſe reſtrictam: quia Capitulum generale Minorū Mechlinenſe reſtrixit vt pro ſuis Conuentibus poſſent Prælati benedicere corporalia: poteſt autem Capitulum generale, vel Prouinciale reſtringere vſum priuilegij vt infra dicetur. Et certè apud Minoritas non vidi eſſe in vſu benedicere corporalia extranea, credo enim id malè toleraturos Epiſcopos. Scio quod Rodr. debuit talem locum Compendij legere: & tamen is *1 tom. quæſt. q. 16. art. 2.* citans prædictam conceſſionem ait, etiā ſi ſint extra Ordinem, Compēdium verò Societatis Ieſu *ver. Benedicere*, §. 3. de prædicta conceſſione ſic aduertit. (Quod ad benedictionem tamen externorum, non niſi neceſſitas vrgeat, & Prælati,) id eſt Epiſcopi (diſtēt, & ſine illorum offenſione:) ſic ibi. Elige ſecurius. Circa Minoritas tamen, & prędictum ſtatutum Generale, noto forſitan prædictum ſtatutum non fuiſſe receptum, vel hodie non practicari: quia ibi prohibet Guardianis ne benedicant corporalia: quod hodie nō practicatur, imò benedicūt corporalia iuxta prædictam cōceſſionem ſuorū Conuentuum.

4 Si Eccleſiæ Minorum ſint conſecrandæ (idem dic de calice, & altari portatili) id non poteſt fieri niſi ab Epiſcopo in cuius diœceſi viuunt. Quod ſi hic rogatus facere noluerit, poſſunt illud petere à quouis alio Epiſcopo non impedito. Compend. *verbo citato*, §. 3. Idem dic reconciliatione Eccleſiæ conſecratæ.

5 In particulari verò pro reconciliatione Eccleſiæ nota, quòd non indiget reconciliatione, ſi intra ipſam parum

rum ſanguinis diſtillauit, guttatim ſcilicet tantùm: ius enim requirit effuſionem ſanguinis, quod denotat largitatem. Secundò, quando reformantur ædificia Eccleſiæ, non eſt rebenedicenda, niſi quando deiiciuntur omnes parietes, aut maior pars illorum. Capucinus *citato loco.*

ADDITIO.

1 PRæter illa quæ dixi olim *hoc verb. Benedicere,* nunc addo, quòd omnia quæ ibi dicuntur *n.* 1. poſſe facere Guardianum, poſſunt etiam facere Sacerdotes Ordinis non Prælati, dummodo ſint ad hoc ſpecialiter deputati in Capitulo generali, quod quia neque eſt in vſu, neque neceſſarium, tunc omiſi.

2 Addo præterea in Bullario Rodriguez *fol.* 513. inter conceſſiones Sixti IV. *num.* 12. ponit iſtam conceſſionem. *Sixtus conceſſit quòd omnes Fratres familiæ noſtræ poſſint benedicere paramenta altaris, miſſalia, & indumenta, exceptis corporalibus duntaxat.* Sic ibi. Per quam conceſsionem non poſſunt Sacerdotes Ordinis non Prælati benedicere Eccleſias, & corporalia, vt patet. Poſſunt tamen iſti non Prælati benedicere omnia alia ornamenta, & paramenta altaris, & omnes veſtes ſacerdotales. Et ſcio apud Patres Dominicanos iſtam conceſsionem eſſe in vſu; & ſic practicari vt Sacerdotes ordinarij benedicant omnia proximè dicta, etiamſi non ſint Prælati. Quod verò ſpectat ad Fratres Minores credo illos non poſſe vti præſente conceſsione, Nam Capitulum generale, imò, & ipſe Generalis poſſunt præcipere ne Religio vtatur hoc, vel illo priuilegio: vel vt vtatur hoc, aut illo modo, vt olim dixi in 1. Editione, *ver. Generalis, num.* 5. At conſtat ex Collectore priuilegiorum Mendicantium, *verb. Benedicere*

ad

ad finem, quòd Capitulum generale Mechlinenſe poſt Sixtum IV. decreuit, & præcepit quòd ſoli Prouinciales, Cuſtodes, & Guardiani benedicant ornaméta Eccleſiæ, & non alij: per quæ verba interdixit vſum talis priuilegij: vel potius reſtrixit illud ad ſolos Prælatos. Et ita puto ſeruari in praxi in tota noſtra Religione: ſaltem in hac mea Prouincia, in qua numquam vidi prædicta ornamenta benedíci niſi à Prælatis: imò neque Confeſſores noſtrarum Monialium illa benedicunt, ſed Guardianus illa benedicit pro Monialibus in ſuo diſtrictu viuentibus. Excipio illos Confeſſores Monialium qui in noſtro Ordine dicuntur Vicarij in capite, & habent ſubditos capellanos etiam in fori externi iuriſdictione. Nam hi Vicarij ſunt veri Prælati: & ita credo illos pro Eccleſia ſuarum Monialium poſſe prædicta benedicere ſicut Guardiani benedicunt. Pro quo vide quæ dicemus infra, *verb. Vicarius in capite*, fere in ſimíli materia: vel *ver. Vicarius Prouincialis in Ordine Minorum.*

3 Gregor. XIII. conceſſit Patribus ex Societate IESV, vt illi Religioſi, quos illorum Generalis miſerit ad terras remotiſſimas ad fidem prædicandam infidelibus, poſſint ibidem Eccleſias, hoſpitalia, & alia pia loca erigere ſine alicuius præiudicio. Et veſtes Sacerdotales, palas, corporalia, calices, & cæmeteria (ſi Epiſcopus Catholicus, qui ea faciat, ibi non fuerit) benedicere, ac prophanatas Eccleſias reconciliare poſſint. Sic ibi. Habetur Bulla in Bullario Rodriguez *à fol.* 807. *num.* 36. *&* 37. per quam conceſſionem, vt vides, conceditur ibi Sacerdotibus ordinariis quòd poſſint benedicere ornamenta Eccleſiæ, corporalia, & calices. Sed noto, quòd illa conceſſione non poſſunt vti, niſi in terris remotiſſimis infidelium: ſic enim textus Bullæ manifeſtè declarat. Quod idem poterunt Mino-

ritæ,

ritæ, & cæteri communicantes in citato priuilegio in terris remotiſſimis exiſtentes pro conuerſione infidelium. Id verò quod ponitur in dicta conceſſione (ſi ibi non adſit Epiſcopus catholicus) puto ſolùm intelligi pro conſecratione calicis, quem Prælatus Mendicantium non poteſt conſecrare, & pro benedictione corporalium facienda, à non Prælato Sacerdote. Corporalium enim benedictio ſolùm ſpectat ad Epiſcopum de iure communi, & per priuilegium ad Prælatos Mendicantes. Vnde in partibus illis remotiſsimis Religioſus Prælatus non indiget licentia Epiſcopi ad benedicenda corporalia, indiget tamen pro calice conſecrando: hunc tamen poterit ibidem conſecrare, tum Prælatus, tum Sacerdos ordinarius, ſi non ſit recurſus ad Epiſcopum catholicum. Poterit idem Sacerdos ſimplex ibidem benedicere corporalia deficiente Epiſcopo modo prædicto, non verò ſi ille poſſit adiri.

BONA.

De bonis tranſeuntium de vno Ordine ad alium, vide infrà, *verb. Religio, à num* 18.

1 BONA Religioſorum maximè Congregationis Montis Oliueti occupantes, ſunt excommunicati niſi poſt requiſitionem reddant. Rodriguez *tom.* 1. *quæſt.* 58. *art.* 7. & circa hoc multa & varia ſunt priuilegia indulta Regularibus quæ videre licet *citato loco* Rodriguez, & verbo *Exemptio*, & alibi ſæpe in multis Compendiis: maximè in Compendio Minorum, & Societatis IESV, *verb Bona.* & *verb. Monaſterium.*

2 Bona Fratrum electorum ad Epiſcopatum, vel maio

maiores dignitates pertinent ad ſuum Monaſterium: nec poſſunt ſe cum illa deferre. Compend. *verbo, Bona*, §. 1. & ſimiliter bona Epiſcopi titularis ſunt Monaſterij, Rodr. *tom. 3. q. 69. art. 4. in fine.* Et apud Dominicanos (& proinde communicantes,) electus in Epiſcopum, qui non reddit Ordini libros & cætera ſui vſus, manet ſuſpenſus. infra, *verb. Suſpenſio, num.* 2. *Suſpenſione* 9.

3 Bona malè acquiſita ſi ignoretur verus dominus, vel bona incerta, poſsũt Minoritæ recipere loco eleemoſynæ. Compend. *verb.* Bona, §. 2. Et hoc ipſum facere poſſint Guardiani de bonis intrantium Ordinem, ſi ſint aliàs debita, & neſciatur dominus, poſſunt enim illa conuertere in pios vſus. Comp. §. 4.

4 Bona Conuentualium D. Franciſci in Hiſpania applicantur Monialibus S. Claræ. Rodrig. *in Bullario, fol.* 1227. ex Clem. VIII.

5 Poſſunt Generalis, & Diffinitores paciſci cum illis qui debent bona Conuentibus, quæ vix poſſunt recuperari. Compend. D. Hieronym. *verb. Bona temporalia*, §. 2.

6 Bona Apoſtatarum ad quem pertineant, vide ſupra, *Apoſtata, n. 7. &* 8. & infra, *verbo Syndicus, num.* 8. Bona autem Fratrum viuentium extra Conuentum cum habitu retento, ſunt Cameræ Apoſtolicæ. Azor. *tom. 2. lib.* 8. *c.* 3. *q.* 15. Etiam ſi ibi viuant cum licentia ſuorum Prælatorum.

ADDITIO.

DIxi olim in hoc verbo, *Bona*, ad quem pertineant bona acquiſita per Apoſtatam in apoſtaſia; & de bonis Epiſcopi, qui antea fuit Religioſus. Nunc dicam de bonis acquiſitis à Religioſo eiecto ab

Ordine propter culpas, quæ extra Conuentum expulſus acquiſiuit cum quibus moritur. Item de bonis illius Religioſi, qui viuebat extra Conuentum, habitu retento, vel non retento, cum licentia tamen Prælati vel illius qui illam dare potuit.

1 Hanc quæſtionem vidi iam agitatam in praxi, & forte ob temporum varietatem diuerſis modis in hoc practicatum fuit. De præſenti puto probabiliorem ſententiam illam, quæ aſſerit bona Religioſi expulſi ab Ordine propter culpas, vel illius qui viuit extra illum cum licentia pertinere ad Cameram Apoſtolicam tanquam ſpolia Papæ. Ita in terminis Azor. *tom 2. lib. 8. cap. 4. quæſtion.* 10. citans ad hoc nouam Bullam Gregor. XIII. quam ego vidi: & habetur in tomo Bullarum Pontificum, collectatum à Petro Matthæo, *fol.* 720. & eſt in numero decimanona inter Gregorianas.

Credo autem hoc non habere locum in Religioſis Societatis IESV, qui eiiciuntur ante profeſſionem ſolemnem cum votis ſolùm ſimplicibus antecedētibus in biennio. Quamuis enim per illa vota ſimplicia ſint verè Religioſi, nō tamen ſunt profeſſi ſolemniter, de quibus ſolis prædicta conſtitutio loqui videtur. Vide infra, *verbo Eijcere ab Ordine*, ſed vt dixi, ſcio hac de re eſſe diuerſas opiniones, & practicari variis modis, & ego quæſiui à quodam officiali Nuntij Apoſtolici in hoc Regno, valdè perito, de praxi iſtius opinionis, & nihil mihi certum reſpondit. Vidi ego tamen, & habeo prædictam illam Bullam Gregor. XIII. quam citaui, in qua decernitur prædicta bona pertinere ad Cameram Apoſtolicam: id enim Papa poteſt mandare.

2 Bona mobilia, vel immobilia pertinentia ad Cōuentus Fratrum Minorum, & ipſos Conuentus, ſeu

Eccle

Eccleſias Nicolaus IV. & Alexander VI. receperunt in poteſtatem, ac dominium Sedis Apoſtolicæ: ac proinde Papa eſt dominus etiam temporalis omnium bonorum Ordinis Minorum. Si quid autem Ioan. XXII. poſtea decreuit in contrarium, *in Extrauag. Quia quorumdam:* dicitur id reuocaſſe in hora mortis. Ita reuocaſſe dicit Collector priuilegiorum Mendicantium, *verbo Bona, ad* §.8. & citat Capitulum generale Minorum Mechlinenſe, in quo publicè facta fuit mentio iſtius reuocationis. Itaque hodie prædicta bona ſunt ſub dominio, & poteſtate Sedis Apoſtolicæ: quod ad tria potiſſimum poteſt inſeruire: Primò, vt Minoritæ ſint ſecuriores in conſcientia, & puriores in voto paupertatis alieni omnino à dominio rerum temporalium, & illarum tantùm vſum habentes neceſſariũ. Secundò, vt videant Minoritæ Prælati ſe grauius peccare, ſi bona prædicta indebitè alienent; cùm non ſint bona ſua, ſed Sedis Apoſtolicæ. Tertiò, vt videant ſæculares qui prędicta bona Minorum indebitè vſurpant, vel furantur, ſe grauius peccare (maximè quando fuerint immobilia) cùm vſurpent bona Eccleſiæ. Et fortè poſſent timere aliquo modo Bullam Cœnæ excommunicantis illos qui bona Eccleſiæ diripiunt.

3 In Compendio Mendicantium, *verbo Bona*, §.10. ponitur priuilegium conceſſum Patribus ſancti Auguſtini, per quod excommunicantur excommunicatione reſeruata Sedi Apoſtolicæ omnes qui occupant, vel damnificant bona ſpectantia ad illorum Conuentus, vel perſonas, ſi taliter occupantes, vel damnificantes admoniti à fratribus intra triduum nõ reſtituerint, aut vexare non deſtiterint. Et ſimile priuilegium eiſdem conceſſiſſe Leonem X. refert Rodriguez, *tomo 1 quæſt. q. 38. art. 7. ad finem*, vbi clarè loqui-

tur de rapientibus bona mobilia,vel immobilia. Requiritur tamen ad incurſum illius cenſuræ, vt taliter occupantes, vel damnificantes bona iſta Conuentûs, vel perſonarum prius admoneantur, & non obediant.

BVLLA COENÆ.

1 TEnentur omnes Confeſſarij apud ſe habere Bullam Cœnæ,ex mandato Pij V. At ex conceſſo viuæ vocis oraculo Patribus Societatis IESV, *verbo Bulla Cœnæ*, ſufficit vt in quouis Conuentu ponatur vna Bulla in loco publico omnibus legenda,vt ſciant in illa contenta. Compendium illorum, *citato verbo*,§.1.

2 Eiſdem Patribus,*ibidem*,§.2. conceſſum eſt à Gregorio XIII. vt per Bullam Cœnæ conceſſiones illis factæ non cenſeantur reuocatæ:& hoc viuæ vocis oraculo,anno 1584.die 18.Martij.

3 Gregorius XIII. viuæ vocis oraculo conceſſit eiſdem Patribus, vt poſſint abſoluere capientes bona naufragantium, iniuncta illis reſtitutione poſſibili. Compendium Capucini, *verbo Abſolutio quoad ſaculares*, 1.*part. fol.*54. & ibidem citat Capucinus eiſdem conceſſiſſe Pium V. vt poſſent abſoluere damnatos ad triremes ab omnibus caſibus,etiam grauibus, ac ſi eſſent in mortis articulo.

Quomodo autem cæteri Confeſſores poſſint hodie vti iſta conceſſione, cùm per Bullam Cœnæ reuocentur priuilegia Regularium, & ſi poſſint hoc vti, vide aliquid ſupra,*verbo Abbas*,*n.*11.

ADDI

ADDITIO.

AN Prælati Regulares poſſint abſoluere ſuos ſubditos à caſibus contentis in Bulla Cœnæ (excepta hæreſi, quam ſemper excipio.) Vide ſupra, *verbo Abbas, Prior, &c. à n.* 10. *& ſeqq.*

BVLLA CRVCIATÆ.

1 MVlti Pontifices, maximè Clemens VIII. prohibuerunt, ne Religioſi omnes per Bullam Cruciatæ, vel alias particulares poſſent eligere, vel mutare Confeſſorem : neque virtute illarum poſſint abſolui à reſeruatis in Ordine: idémque decernit circa Moniales. Habetur Bulla Clementis VIII. in Bullario Rodriguez, *fol.* 1217. Sed in omnibus ſupradictis ſtent diſpoſitioni Prælatorum.

2 Poſſunt Confeſſores virtute Bullæ Cruciatæ commutare vota partim in ſubſidium temporale belli; partim in alia quæuis opera pia: vt ſic ſuauius fideles recipiant, & ob alias cauſas citatas ab Henriquez, *lib.* 8. *de Indulg. cap.* 30. *numero* 6. & Sanchez, *lib.* 8. *de Matrimon. diſput.* 15. *numero* 1. citante alios. Et dicente hoc eſſe de intentione Bullæ, & Regis impetrantis. Aduerte quòd Minoritis declarauit Vicarius Generalis in Hiſpania, poſſe illos vti Bullâ Cruciatæ, cum licentia Superiorum, ad lucrandas Indulgentias, & priuilegia in illa conceſſa : non ad eligendum Confeſſorem, neque ad caſus reſeruatos : & Bulla prædicta Clementis VIII. id videtur innuere, quia ſolùm prædicta duō prohibet, & non alia. Pro ſcrupulo verò Minoritarum recurrendo ad pecuniam iniecto à Collectore priuilegiorum pro quærenda Bulla Cruciatæ, notat

Miranda, *tomo ſecundo, quæſtione* 34. *articulo* 15. ex Corduba, nullum ibi dari ſcrupulum cum licentia Prælati: cùm ille iudicauerit illud eſſe neceſſarium, quale ſemper videtur eſſe, lucrari Indulgentias, & alias conceſſiones Bullæ. Aliud verò priuilegium quod circa hoc citat ibi Miranda, pro lucrandis conceſſionibus eiuſdem Bullæ per Paulum III. non eſt facile omnibus Minoritis, & ideo omitto. Priuilegia Cruciatæ non ceſſant etiam per reuocationem magni Iubilæi: imò etiam ſi dicatur in illo, reuocari omnes facultates conceſſas, etiam ad Regum inſtantiam ex quibuſcumque cauſis. Eſt enim Cruciata priuilegium per modum contractûs conceſſum quod non reuocatur niſi exprimatur. Sanchez *libro* 8 *de Matrimonio, diſp.* 3 *. numero* 10. ſecus ſi id reuocatione exprimatur Cruciata.

CANONICA PORTIO,
ſeu quarta funeralis.

1 HAnc tenentur ſoluere illi Religioſi, qui ante Concilium Tridentinum illam ſoluebant per quadraginta annos ante dictum Concilium. Vide in Tridentino, *ſeſſ* 25. *c.* 13.

2 Illi Conuentus qui erant iam fundati ante Tridentinum: & per quadraginta annos ob conſuetudinem præſcriptam non ſoluebant quartam funeralem; non tenentur illam hodie ſoluere. Talis eſt Conuentus Sancti Franciſci Setuualenſis in Portugallia. Rodrig. mox citandus.

3 Illi Conuentus, qui non erant fundati quadraginta annis ante Concilium Tridentinum pari modo non tenebuntur ad illam, quia nondum per quadraginta annos ſoluebant. Rodrig. *paulò infra.*

4 Illi

4 Illi Conuentus qui fundati ſunt poſt Concil. Trident. à fortiori non tenentur ſoluere quartam funeralem, quia nullo modo ante Concilium potuerunt ſoluere: & de his non loquitur Concil. Rodrig. latè *tomo* 1.*q.q.*39.*art.*2. Ex declaratione Pij V. & declaratione Cardinal. & aliis ibi citatis, & Mirand. *tomo* 2. *q.*48.*art.*7. Et idem dicendum de Conuentibus in poſterum ædificandis.

5 Iſta quarta funeralis eſt ſoluenda ſolùm de illis quæ deferuntur cum corpore defuncti, vino ſcilicet, tritico, & ſimilibus. Non verò de Miſſis, Candelis, Officiis defunctorum; neque de relictis in teſtamento dandis, vel deferendis poſt diem ſepulturæ. Rodriguez, & Miranda *locis citatis*, cum aliis *ibidem*.

6 Innuit Rodrig. 3.*tom.q.q* 56.*art* 5. cum ibi citatis, quòd ſi Parochus ſpoliauit funus antequàm veniret ad manus eorum, quibus debebatur, perdit quartam funeralem. Vide *ibi*.

7 Si moriens eligit ſepulturam apud Regulares, & in ſuo teſtamento relinquit legatum pium ſuæ Parochiali, quod æquiualet quartæ funerali, tale legatum computandum eſt pro quarta parte, & non debetur amplius quarta funeralis. Rodrig. *cit.q.*39.*tom.*1.*ar.*7. cum ſeptem Doctoribus ibi allegatis. Et Miranda, *q. cit.art.*11.*concl.*2.

8 Omnia ſupradicta locum habent etiam in Conuentibus Monialium. Pius enim V. in ſua Bulla generali verbo dicit non teneri ſoluere Monaſteria. Conuentus autem Monialium ſunt verè Monaſteria. Et prætereà Pius V. ibidem ſpecificat Moniales dicens: *Non autem de Miſſis, vel aliys Fratribus ipſis, ſeu Monialibus relictis.*

8 Iſtam quartam funeralem non tenentur ſoluere

Conuentus iuxta ſupradicta deobligati, ſi illorum Prælati ignorantes, illam aliquando ſoluerent, dummodo non ſoluerint per ſexaginta annos ſufficientes ad præſcriptionem, quia per hos actus contrarios non perditur priuilegium commune Ordinis, vt infra dicetur, *verbo Priuilegium.* Miranda, *articul.* 13.

9 Conuentus exemptus à ſolutione quartæ funeralis non poteſt illam renunciare, quia faceret contra bonum commune ſuæ Eccleſiæ: ſicut Clericus non poteſt renunciare priuilegio communi fori Eccleſiaſtici. Neque Parochus poteſt renunciare acceptionem illius ob eandem cauſam. Verum eſt tamen quòd Bonifacius VIII. & Leo X. citati à Rodriguez, *vbi ſupra articulo octauo* decreuerunt vt pacta, & compoſitiones factæ circa quartam funeralem à Guardianis, & Prioribus cum Clericis, ſint validæ, quamuis ſint factæ abſque licentia Prouincialium, vel Generalium. Bonifacius tamen primò dicit vt fiat cum conſenſu Conuentûs: & ego addo circa Minoritas debere fieri cum aſſenſu, & interuentu Syndici, qui eſt Procurator Papæ, & ſine quo contractus Minorum ſunt inualidi. Secundò addit Bonifacius, vt pacta ſint licita, & honeſta. Et Leo X. ait; dummodo ſequens Capitulum Generale, vel Prouinciale non irritet illas compoſitiones. Fortè autem non erit licitum, & iuſtum pactum, vbi Conuentus Minorum in vrbe quadam vbi ſunt duæ Parochiæ Clericorum ex quolibet defuncto remanet tantum cum tertia parte: & alias duas partes dat ſingulas ſingulis Parochiis. Vide tamen Rodriguez, *citato tomo primo, quæſtione* 27. *articulo ſeptimo.* Vbi abſolutè ait non poſſe Guardianum facere pactum vllum, abſque licentia Prouincialium.

cialium. Quæ duo illius loca ambigua ſunt, & indigent conſideratione.

10 In Clementina, *dudum. de ſepulturis*, §. *verum*, decernitur quòd Parochi nihil poſſint petere à Dominicanis, & Minoritis vltra quartam partem, & ibi caſſat, & annullat omnia pacta, & ſtatuta facta in contrarium. Quam annullationem Miranda, *citata quæſtione, artic.* 12. *concluſione* 2. etiam extendit ad pacta in poſterum facienda poſt ipſam Clementinam. At Leo X. fuit poſt illam, & potuit ius commune reuocare.

11 Quando iuxta prædicta noſtri Conuentus fuerint exempti à quarta funerali, ordinarij obligantes illos ad illam ſoluendam, & Rectores Eccleſiarum incidunt in graues pœnas, de quibus Rodriguez, *articul.* 9. & Mirand. *articul.* 14. Neque tunc Religioſi tenentur comparere coram Ordinariis, ſed coram Prælatis ſuis Regularibus, vel coram Legato Papæ.

ADDITIO.

1 PRæter dicta in prima Editione: quod Conuentus denuo ædificari poſt Concilium Tridentinum non teneantur ſoluere quartam funeralem, vide in Bullario Rodriguez, *folio* 1217. Bullam Clementis VIII. continentem proceſſum, & ſententiam latam in ſimili materia pro Conuentu Carmelitarum Diſcalceatorum apud Barchinonem.

2 Si quis ingrediatur aliquod Monaſterium animo mutandi vitam, & ibi moretur per aliquos dies, & ante ſuſceptionem habitûs moriatur durante tali animo mutandi vitam, & ſepeliatur in co-

ritæ, & cæteri communicantes in citato priuilegio in terris remotiſſimis exiſtentes pro conuerſione infidelium. Id verò quod ponitur in dicta conceſſione (ſi ibi non adſit Epiſcopus catholicus) puto ſolùm intelligi pro conſecratione calicis, quem Prælatus Mendicantium non poteſt conſecrare, & pro benedictione corporalium facienda, à non Prælato Sacerdote. Corporalium enim benedictio ſolùm ſpectat ad Epiſcopum de iure communi, & per priuilegium ad Prælatos Mendicantes. Vnde in partibus illis remotiſsimis Religioſus Prælatus non indiget licentia Epiſcopi ad benedicenda corporalia, indiget tamen pro calice conſecrando: hunc tamen poterit ibidem conſecrare, tum Prælatus, tum Sacerdos ordinarius, ſi non ſit recurſus ad Epiſcopum catholicum. Poterit idem Sacerdos ſimplex ibidem benedicere corporalia deficiente Epiſcopo modo prædicto, non verò ſi ille poſſit adiri.

BONA.

De bonis tranſeuntium de vno Ordine ad alium, vide infrà, *verb. Religio, à num* 18.

1 BONA Religioſorum maximè Congregationis Montis Oliueti occupantes, ſunt excommunicati niſi poſt requiſitionem reddant. Rodriguez *tom.* 1. *quæſt.* 38. *art.* 7. & circa hoc multa & varia ſunt priuilegia indulta Regularibus quæ videre licet *citato loco* Rodriguez, & verbo *Exemptio*, & alibi ſæpe in multis Compendiis: maximè in Compendio Minorum, & Societatis IESV, *verb. Bona.* & *verb. Monaſterium.*

2 Bona Fratrum electorum ad Epiſcopatum, vel maio

maiores dignitates pertinent ad ſuum Monaſterium: nec poſſunt ſe cum illa deferre. Compend. *verbo, Bona*, §. 1. & ſimiliter bona Epiſcopi titularis ſunt Monaſterij, Rodr. *tom. 3. q. 69. art. 4. in fine.* Et apud Dominicanos (& proinde communicantes,) electus in Epiſcopum, qui non reddit Ordini libros & cætera ſui vſus, manet ſuſpenſus. infra, *verb. Suſpenſio, num.* 2. *Suſpenſione* 9.

3 Bona malè acquiſita ſi ignoretur verus dominus, vel bona incerta, poſsũt Minoritæ recipere loco eleemoſynæ. Compend. *verb. Bona*, §. 2. Et hoc ipſum facere poſſint Guardiani de bonis intrantium Ordinem, ſi ſint aliàs debita, & neſciatur dominus, poſſunt enim illa conuertere in pios vſus. Comp. §. 4.

4 Bona Conuentualium D. Franciſci in Hiſpania applicantur Monialibus S. Claræ. Rodrig. *in Bullario, fol.* 1227. ex Clem. VIII.

5 Poſſunt Generalis, & Diffinitores paciſci cum illis qui debent bona Conuentibus, quæ vix poſſunt recuperari. Compend. D. Hieronym. *verb. Bona temporalia*, §. 2.

6 Bona Apoſtatarum ad quem pertineant, vide ſupra, *Apoſtata, n. 7. &* 8. & infra, *verbo Syndicus, num.* 8. Bona autem Fratrum viuentium extra Conuentum cum habitu retento, ſunt Cameræ Apoſtolicæ. Azor. *tom. 2. lib. 8. c. 3. q.* 15. Etiam ſi ibi viuant cum licentia ſuorum Prælatorum.

ADDITIO.

DIxi olim in hoc verbo, *Bona*, ad quem pertineant bona acquiſita per Apoſtatam in apoſtaſia; & de bonis Epiſcopi, qui antea fuit Religioſus. Nunc dicam de bonis acquiſitis à Religioſo eiecto ab

Ordine propter culpas,quæ extra Conuentum expulſus acquiſiuit cum quibus moritur. Item de bonis illius Religioſi, qui viuebat extra Conuentum,habitu retento, vel non retento, cum licentia tamen Prælati vel illius qui illam dare potuit.

1 Hanc quæſtionem vidi iam agitatam in praxi,& fortè ob temporum varietatem diuerſis modis in hoc practicatum fuit. De præſenti puto probabiliorem ſententiam illam, quæ aſſerit bona Religioſi expulſi ab Ordine propter culpas, vel illius qui viuit extra ilium cum licentia pertinere ad Cameram Apoſtolicam tanquam ſpolia Papæ. Ita in terminis Azor. *tom 2. lib. 8. cap. 4. quæstion.* 10. citans ad hoc nouam Bullam Gregor. XIII. quam ego vidi: & habetur in tomo Bullarum Pontificum, collectarum à Petro Matthæo, *fol.* 720.& eſt in numero decimanona inter Gregorianas.

Credo autem hoc non habere locum in Religioſis Societatis IESV,qui eiiciuntur ante profeſſionem ſolemnem cum votis ſolùm ſimplicibus antecedētibus in biennio.Quamuis enim per illa vota ſimplicia ſint verè Religioſi,nō tamen ſunt profeſſi ſolemniter, de quibus ſolis prædicta conſtitutio loqui videtur.Vide infra,*verbo Eijcere ab Ordine*,ſed vt dixi,ſcio hac de re eſſe diuerſas opiniones,& practicari variis modis, & ego quæſiui à quodam officiali Nuntij Apoſtolici in hoc Regno, valdè perito,de praxi iſtius opinionis, & nihil mihi certum reſpondit. Vidi ego tamen,& habeo prædictam illam Bullam Gregor. XIII. quam citaui, in qua decernitur prædicta bona pertinere ad Cameram Apoſtolicam: id enim Papa poteſt mandare.

2 Bona mobilia, vel immobilia pertinentia ad Cōuentus Fratrum Minorum, & ipſos Conuentus, ſeu

Eccleſias Nicolaus IV. & Alexander VI. receperunt in poteſtatem, ac dominium Sedis Apoſtolicæ: ac proinde Papa eſt dominus etiam temporalis omnium bonorum Ordinis Minorum. Si quid autem Ioan. XXII. poſtea decreuit in contrarium, *in Extrauag. Quia quorumdam:* dicitur id reuocaſſe in hora mortis. Ita reuocaſſe dicit Collector priuilegiorum Mendicantium, *verbo Bona, ad* §. 8. & citat Capitulum generale Minorum Mechlinenſe, in quo publicè facta fuit mentio iſtius reuocationis. Itaque hodie prædicta bona ſunt ſub dominio, & poteſtate Sedis Apoſtolicæ: quod ad tria potiſſimum poteſt inſeruire: Primò, vt Minoritæ ſint ſecuriores in conſcientia, & puriores in voto paupertatis alieni omnino à dominio rerum temporalium, & illarum tantùm vſum habentes neceſſariũ. Secundò, vt videant Minoritæ Prælati ſe grauius peccare, ſi bona prædicta indebitè alienent; cum non ſint bona ſua, ſed Sedis Apoſtolicæ. Tertiò, vt videant ſæculares qui prędicta bona Minorum indebitè vſurpant, vel furantur, ſe grauius peccare (maximè quando fuerint immobilia) cùm vſurpent bona Eccleſiæ. Et fortè poſſent timere aliquo modo Bullam Cœnæ excommunicantis illos qui bona Eccleſiæ diripiunt.

3 In Compendio Mendicantium, *verbo Bona*, §. 10. ponitur priuilegium conceſſum Patribus ſancti Auguſtini, per quod excommunicantur excommunicatione reſeruata Sedi Apoſtolicæ omnes qui occupant, vel damnificant bona ſpectantia ad illorum Conuentus, vel perſonas, ſi taliter occupantes, vel damnificantes admoniti à fratribus intra triduum nõ reſtituerint, aut vexare non deſtiterint. Et ſimile priuilegium eiſdem conceſſiſſe Leonem X. refert Rodriguez, *tomo 1 quæſt. q. 58. art. 7 ad finem*, vbi clarè loqui-

tur de rapientibus bona mobilia,vel immobilia. Requiritur tamen ad incurſum illius cenſuræ, vt taliter occupantes, vel damnificantes bona iſta Conuentûs, vel perſonarum prius admoneantur, & non obediant.

BVLLA COENÆ.

1 TEnentur omnes Confeſſarij apud ſe habere Bullam Cœnæ,ex mandato Pij V. At ex conceſſo viuæ vocis oraculo Patribus Societatis IESV, *verbo Bulla Cœnæ*, ſufficit vt in quouis Conuentu ponatur vna Bulla in loco publico omnibus legenda,vt ſciant in illa contenta. Compendium illorum, *citato verbo*,§.1.

2 Eiſdem Patribus,*ibidem*,§.2. conceſſum eſt à Gregorio XIII. vt per Bullam Cœnæ conceſſiones illis factæ non cenſeantur reuocatæ:& hoc viuæ vocis oraculo,anno 1584.die 18.Martij.

3 Gregorius XIII. viuæ vocis oraculo conceſſit eiſdem Patribus, vt poſſint abſoluere capientes bona naufragantium, iniuncta illis reſtitutione poſſibili. Compendium Capucini, *verbo Abſolutio quoad ſeculares*, 1.*part. fol.*54. & ibidem citat Capucinus eiſdem conceſſiſſe Pium V. vt poſſent abſoluere damnatos ad triremes ab omnibus caſibus,etiam grauibus, ac ſi eſſent in mortis articulo.

Quomodo autem cæteri Confeſſores poſſint hodie vti iſta conceſſione, cùm per Bullam Cœnæ reuocentur priuilegia Regularium, & ſi poſſint hoc vti, vide aliquid ſupra,*verbo Abbas*,*n.*11.

ADDI

Additio.

AN Prælati Regulares poſſint abſoluere ſuos ſubditos à caſibus contentis in Bulla Cœnæ (excepta hæreſi, quam ſemper excipio.) Vide ſupra, *verbo Abbas, Prior, &c. à n.10. & ſeqq.*

Bvlla Crvciatæ.

1 MVlti Pontifices, maximè Clemens VIII. prohibuerunt, ne Religioſi omnes per Bullam Cruciatæ, vel alias particulares poſſent eligere, vel mutare Confeſſorem : neque virtute illarum poſſint abſolui à reſeruatis in Ordine: idémque decernit circa Moniales. Habetur Bulla Clementis VIII. in Bullario Rodriguez, *fol.*1217. Sed in omnibus ſupradictis ſtent diſpoſitioni Prælatorum.

2 Poſſunt Confeſſores virtute Bullæ Cruciatæ commutare vota partim in ſubſidium temporale belli; partim in alia quæuis opera pia: vt ſic ſuauius fideles recipiant, & ob alias cauſas citatas ab Henriquez, *lib.*8. *de Indulg. cap.*30. *numero* 6. & Sanchez, *lib.*8. *de Matrimon. diſput.*15. *numero* 1. citante alios. Et dicente hoc eſſe de intentione Bullæ, & Regis impetrantis. Aduerte quòd Minoritis declarauit Vicarius Generalis in Hiſpania, poſſe illos vti Bullâ Cruciatæ, cum licentia Superiorum, ad lucrandas Indulgentias, & priuilegia in illa conceſſa : non ad eligendum Confeſſorem, neque ad caſus reſeruatos : & Bulla prædicta Clementis VIII. id videtur innuere, quia ſolùm prædicta duo prohibet, & non alia. Pro ſcrupulo verò Minoritarum recurrendo ad pecuniam iniecto à Collectore priuilegiorum pro quærenda Bulla Cruciatæ, notat

Miranda, *tomo ſecundo*, *quæſtione* 34. *articulo* 15. ex Corduba, nullum ibi dari ſcrupulum cum licentia Prælati: cùm ille iudicauerit illud eſſe neceſſarium, quale ſemper videtur eſſe, lucrari Indulgentias, & alias conceſſiones Bullæ. Aliud verò priuilegium quod circa hoc citat ibi Miranda, pro lucrandis conceſſionibus eiuſdem Bullæ per Paulum III. non eſt facile omnibus Minoritis,& ideo omitto. Priuilegia Cruciatæ non ceſſant etiam per reuocationem magni Iubilæi: imò etiam ſi dicatur in illo,reuocari omnes facultates conceſſas, etiam ad Regum inſtantiam ex quibuſcumque cauſis. Eſt enim Cruciata priuilegium per modum contractûs conceſſum quod non reuocatur niſi exprimatur. Sanchez *libro* 8 *de Matrimonio*, *diſp*.33. *numero* 10. ſecus ſi id reuocatione exprimatur Cruciata.

CANONICA PORTIO,
ſeu quarta funeralis.

1 HAnc tenentur ſoluere illi Religioſi, qui ante Concilium Tridentinum illam ſoluebant per quadraginta annos ante dictum Concilium. Vide in Tridentino, *ſeſſ* 25.*c*.13.

2 Illi Conuentus qui erant iam fundati ante Tridentinum; & per quadraginta annos ob conſuetudinem præſcriptam non ſoluebant quartam funeralem; non tenentur illam hodie ſoluere. Talis eſt Conuentus Sancti Franciſci Setuualenſis in Portugallia. Rodrig. mox citandus.

3 Illi Conuentus, qui non erant fundati quadraginta annis ante Concilium Tridentinum pari modo non tenebuntur ad illam, quia nondum per quadraginta annos ſoluebant. Rodrig. *paulò infra*.

4 Illi

4 Illi Conuentus qui fundati ſunt poſt Concil. Trident. à fortiori non tenentur ſoluere quartam funeralem, quia nullo modo ante Concilium potuerunt ſoluere: & de his non loquitur Concil. Rodrig. latè *tomo* 1. *q.q.* 59. *art.* 2. Ex declaratione Pij V. & declaratione Cardinal. & aliis ibi citatis, & Mirand. *tomo* 2. *q.* 48. *art.* 7. Et idem dicendum de Conuentibus in poſterum ædificandis.

5 Iſta quarta funeralis eſt ſoluenda ſolùm de illis quæ deferuntur cum corpore defuncti, vino ſcilicet, tritico, & ſimilibus. Non verò de Miſſis, Candelis, Officiis defunctorum; neque de relictis in teſtamento dandis, vel deferendis poſt diem ſepulturæ. Rodriguez, & Miranda *locis citatis*, cum aliis *ibidem*.

6 Innuit Rodrig. 3. *tom. q.q.* 56. *art* 5. cum ibi citatis, quòd ſi Parochus ſpoliauit funus antequàm veniret ad manus eorum, quibus debebatur, perdit quartam funeralem. Vide *ibi*.

7 Si moriens eligit ſepulturam apud Regulares, & in ſuo teſtamento relinquit legatum pium ſuæ Parochiali, quod æquiualet quartæ funerali, tale legatum computandum eſt pro quarta parte, & non debetur amplius quarta funeralis. Rodrig. *cit. q.* 39. *tom.* 1. *ar.* 7. cum ſeptem Doctoribus ibi allegatis. Et Miranda, *q. cit. art.* 11. *concl.* 2.

8 Omnia ſupradicta locum habent etiam in Conuentibus Monialium. Pius enim V. in ſua Bulla generali verbo dicit non teneri ſoluere Monaſteria. Conuentus autem Monialium ſunt verè Monaſteria. Et prætcrea Pius V. ibidem ſpecificat Moniales dicens: *Non autem de Miſſis, vel aliis Fratribus ipſis, ſeu Monialibus relictis.*

8 Iſtam quartam funeralem non tenentur ſoluere

Conuentus iuxta ſupradicta deobligati, ſi illorum Prælati ignorantes, illam aliquando ſoluerent, dummodo non ſoluerint per ſexaginta annos ſufficientes ad præſcriptionem, quia per hos actus contrarios non perditur priuilegium commune Ordinis, vt infra dicetur, *verbo Priuilegium.* Miranda, *articul.* 13.

9 Conuentus exemptus à ſolutione quartæ funeralis non poteſt illam renunciare, quia faceret contra bonum commune ſuæ Eccleſiæ: ſicut Clericus non poteſt renunciare priuilegio communi fori Eccleſiaſtici. Neque Parochus poteſt renunciare acceptionem illius ob eandem cauſam. Verum eſt tamen quòd Bonifacius VIII. & Leo X. citati à Rodriguez, *vbi ſupra articulo octauo* decreuerunt vt pacta, & compoſitiones factæ circa quartam funeralem à Guardianis, & Prioribus cum Clericis, ſint validæ, quamuis ſint factæ abſque licentia Prouincialium, vel Generalium. Bonifacius tamen primò dicit vt fiat cum conſenſu Conuentûs: & ego addo circa Minoritas debere fieri cum aſſenſu, & interuentu Syndici, qui eſt Procurator Papæ, & ſine quo contractus Minorum ſunt inualidi. Secundò addit Bonifacius, vt pacta ſint licita, & honeſta. Et Leo X. ait; dummodo ſequens Capitulum Generale, vel Prouinciale non irritet illas compoſitiones. Fortè autem non erit licitum, & iuſtum pactum, vbi Conuentus Minorum in vrbe quadam vbi ſunt duæ Parochiæ Clericorum ex quolibet defuncto remanet tantum cum tertia parte: & alias duas partes dat ſingulas ſingulis Parochiis. Vide tamen Rodriguez, *citato tomo primo, quæſtione* 27. *articulo ſeptimo.* Vbi abſolutè ait non poſſe Guardianum facere pactum vllum, abſque licentia Prouincialium.

cialium. Quæ duo illius loca ambigua ſunt, & indigent conſideratione.

10 In Clementina, *dudum. de ſepulturis*, §. *verum*, decernitur quòd Parochi nihil poſſint petere à Dominicanis, & Minoritis vltra quartam partem, & ibi caſſat, & annullat omnia pacta, & ſtatuta facta in contrarium. Quam annullationem Miranda, *citata quæstione, artic.* 12. *concluſione* 2. etiam extendit ad pacta in poſterum facienda poſt ipſam Clementinam. At Leo X. fuit poſt illam, & potuit ius commune reuocare.

11 Quando iuxta prædicta noſtri Conuentus fuerint exempti à quarta funerali, ordinarij obligantes illos ad illam ſoluendam, & Rectores Eccleſiarum incidunt in graues pœnas, de quibus Rodriguez, *articul.* 9. & Mirand. *articul.* 14. Neque tunc Religioſi tenentur comparere coram Ordinariis, ſed coram Prælatis ſuis Regularibus, vel coram Legato Papæ.

ADDITIO.

1 PRæter dicta in prima Editione: quod Conuentus denuo ædificati poſt Concilium Tridentinum non teneantur ſoluere quartam funeralem, vide in Bullario Rodriguez, *folio* 1217. Bullam Clementis VIII. continentem proceſſum, & ſententiam latam in ſimili materia pro Conuentu Carmelitarum Diſcalceatorum apud Barchinonem.

2 Si quis ingrediatur aliquod Monaſterium animo mutandi vitam, & ibi moretur per aliquos dies, & ante ſuſceptionem habitûs moriatur durante tali animo mutandi vitam, & ſepeliatur in co-

dem Conuentu, non debet quartam funeralem; quia per illum animum, & intentionem quam habebat mutandi domicilij deſiit eſſe parochianus ſuæ Parochiæ, & cenſetur mutatio domicilij. Ita Azor. *tomo 2. libro 9. cap. 13. quæſt. 4.* ex Archidiac. Geminian. & Ioan. Andr.

3 Quando Eccleſia Parochialis eſt interdicta ſua culpa, Parochianus alibi eligens ſepulturam, non debet quartam funeralem ſuæ Parochiæ ſic interdictæ. Azor. *vbi ſupra*, cum ibi citatis. Hoc maximè intelligitur ſi Parochia, aut aliquis illius Parochianus, vel Parochus cauſam dedit interdicto. Si verò Parochia cauſam interdicti non dedit, tunc quarta funeralis debetur etiam ſi interdicta ſit, culpa tamen alterius extra Parochiam. Videtur etiam Parochia ſolùm priuari dicta quarta funerali ob delictum proprium. Alios caſus ponit Azor. *citato loco vſque ad finem capitis*, qui vel ſunt parui momenti, vel non ſunt in vſu: imò, & contrarium aliquorum, quæ ibi ponuntur, ſolet apud nos practicari: & ideo omiſi illos hîc referre. Vide illum ſi placet.

ADDITIO AD Additionem.

1 IN 1. editione, *verb. Canonica portio, num.* 7. dixi cum Rodriguez, *ibi citato, quæſt.* 38. *qq. Reg. tom.* 1. *art.* 7. & Miranda, quòd ſi defunctus moriens ſepeliatur apud Regulares, & in ſuo teſtamento relinquat legatum ſuæ Parochiæ quod æquiualeat quartæ funerali: tunc Conuentus apud quem ſepelitur non debet quartam funeralem Parocho. Et citat pro hoc ſeptem Doctores, nullam aſſignans rationem, vel textum. Po-

ſtea

ſtea in caſu ſimili rogatus ſum, ſi haberem ad hoc probandum rationem aliquam. Reſpondi, me nullam habere: ſed me credere quòd tot ac tales Doctores cum fundamento id aſſerere debuiſſent. Hanc ſolam aſſignaui, & aſſigno: quod cùm Eccleſia decreuerit dari quartam funeralem Parocho ob compenſationem laboris tolerati ab illo in paſcendo Parochiano per totam vitam cum adminiſtratione Sacramentorum, & aliorum obſequiorum ſpiritualium: ſatisfeciſſe videtur parochianus huic debito ſufficienter, ſi moriens relinquit Parocho legatum æquiualẽs, ad quod relinquendum aliàs non tenebatur. Qui habuerit Doctores citatos à Rodrig. *citato loco*, eos conſulat, ibi enim cauſam, vel textum debent allegare.

2 Poſt hæc incidi *in cap. officij. de teſtamentis*, in quo aliquid ponitur ad hoc conducens. Ibi dicit Papa Innoc. III. quòd ſi aliquis moriens in teſtamento relinquit propriam portionem Epiſcopo (id eſt) quartam funeralem, & ſimul relinquit multa alia Monaſterio, vel Eccleſiæ, ſi illam portionem reliquit Epiſcopo ſub conditione, vt contentus ſit: & Epiſcopus acceptauit: tunc non poſſe Epiſcopum aliquid amplius petere de relictis Monaſterio. Si verò talem portionem reliquit Epiſcopo abſolutè, & ſine conditione, poterit nihilominus Epiſcopus de cæteris bonis vendicare. Et Gloſſ. *citat. cap. vendicare:* cauſam huius aſſignans ait: nam qui recipit vnum non intelligitur alij renunciaſſe, niſi hoc ſit dictum. Et citat *l. ff. de act. & obligat. l. quoties.* Et dat exemplum: quoniam vxor recipiens legatum relictum à marito, non ideo renunciat doti. In hoc autem videntur æquiparari dicta de Epiſcopo *in citat. cap.* ac ſi dicerentur de legato relicto Parocho. Quæ quidem videntur contrariari illorum Doctorum, & Rodrig. dicto: vel ſaltem dictum Rodriguez

vide

videtur limitandum, *per hoc caput citatum officij*, vt ſcilicet intelligatur quando legatum æquiualens relinquitur Parocho cum clauſula, vt contentus ſit illo pro quarta funerali, & Parochus acceptat. Tu modò elige quod verius iudicaueris.

CARDINALIVM Declarationes.

1. CVm hæ Cardinalium Declarationes quotidie citentur, & iam in libris impreſſis contineantur, breuiter dicendum, an illæ obligent in conſcientia, ſicut leges Pontificiæ. Rodriguez *tomo 1. quæſtionar. q. 11. art. 2.* aſſerit, quòd ſi illæ nobis proponantur authenticæ, ſignatæ cum ſigillo alicuius perſonæ conſtitutæ in dignitate, obligant nos ſicut lex Papalis: neque opus eſſe vt promulgentur denuò à Papa; quia iam ſunt publicatæ virtualiter in ſua lege, ſiue textu Tridentini, cuius ſunt declarationes factæ authoritate Papæ. Et eſt quidem hæc opinio ſecurior, etiam quoad iudicium externum. Alij verò, vt *ibidem* ait Rodriguez, abſolutè dicunt illas non obligare quoad vſque promulgentur à Papa. Eſt enim de ratione legis, vt promulgentur in ſpecie: & Papa hactenus non ſinit eas promulgari Eccleſiæ nomine ipſius. Ita conſtanter tenet Nauarrus, *lib. 5. conſil. tit. de ſententia excommunicationis, conſil. 15.* vbi ait, *ad finem quæſt. 1.* quod etiam deciſiones Rotæ non recipiuntur in toto orbe, neque in omnibus Academiis, cum Nauar. tenet Martinus del Rio, *lib. 6 Magic. diſquiſit c. 1 ſect. 3. prope finem*, & innuit Vega, *1. part. Summ. c. 62. caſu 41. §. Que acerca, ad finem*: & tenet Sanchez, *lib. 8. de Matrim. diſp. 4. n. 10.*

CAR

CARCER.

1 CArcerari non debet Religioſus, niſi prius contra illum ſit factus proceſſus ſummarius cum duobus teſtibus. Rodriguez *tom.2.quæſtion. q.17 art.4. & q.3.art.3.* Carcer enim Religionis non ſolùm ſeruit ad cuſtodiam, quemadmodum in ſæcularibus: ſed eſt etiam pœna, & nimis infamat, priuat habitu, & aliis multis in aliquibus Religionibus.

2 Carcer Religionum debet eſſe humanus, & ſecurus: aliàs pro homicida reputabitur Prælatus in hoc excedens. Rodriguez, *citata quæſt.art.3.*

3 A carcere, ſeu à carceratione non licet appellare. Iulius Clar. *lib.5.pract.§.final.n.2.* Et ratio eſt, quia carceratio non eſt ſententia, à qua poſſit appellari. In Religionibus tamen poſtea dabitur locus petendæ iniuriæ pro iniuſta incarceratione.

4 Reus fugiens à carcere, iuxta leges ciuiles, habetur pro confeſſo, etiam ſi maleficium non commiſerit. *l.in eos, ff de cuſtodia reorum.* Bartol. *in l.final.eod.* ſed hoc in Religionibus non habet locum; fugiens tamen à carcere Regularis eſt excommunicatus propter crimen apoſtaſiæ quam committit.

5 Carcerum effractores, qui effracto carcere, facta conſpiratione fugiunt, per eaſdem leges ciuiles capite puniuntur, *l.in eos proximè citata*, & id intelligitur, ſi nocte faciant: minus verò puniuntur, ſi fiat interdiu. At Religioſus carceris effractor non poterit ejici ab Ordine, ob hanc ſolam legem pœnam capitis imponentem, vt infra dicemus cum Rodriguez, *verbo Ejicere ab Ordine.*

CA

CASVS RESERVATI.

Vide infra, *verbo Nouitius, n. 29.*

1 QVot ſint caſus reſeruati in quauis Religione, & quis poſſit reſeruare ſtandum eſt cuiuſvis Religionis ſtatutis, & priuilegiis.

2 Ab illis non poſſunt Regulares abſolui per Bullam Cruciatæ, vt vidimus ſupra, *verbo Bulla Cruciatæ, numero* 1. Bene tamen Iubileum generale pleniſſimum.

3 Concedens caſus ſibi reſeruatos ſi aliquid ſpecialiter nominet, cætera ſimilia concedere cenſetur: cenſuras videlicet reſeruatas, &c. Attendenda tamen ſunt verba, & mens concedentis. Nauar. *in Summa, cap. 27. n. 255.*

4 Si ſuperior concedit omnem ſuam authoritatem ad abſoluendum, vel ad audiendam confeſſionem, concedit vt abſoluatur à reſeruatis habentibus cenſuram, & non habentibus cenſuram. Suarez, *tomo de Cenſur. diſput. 7 ſect. 4. numero* 13. Item, ſi concedit caſus reſeruatos, concedit etiam cenſuras illis annexas. Suarez *ibi.*

5 Omnes caſus reſeruati Papæ habent cenſuram annexam, & hac ſublata per habentem legitimam poteſtatem, etiam in foro externo, de peccato mortali remanente poteſt abſoluere ſacramentaliter quiuis Confeſſor approbatus. Nauarrus *citato capite, numero* 254.

6 Confeſſor Mendicans approbatus poteſt abſoluere ab omnibus caſibus reſeruatis Epiſcopo, ſiue reſeruentur à iure, ſiue ab homine, ſiue per ſtatuta, idque poteſt per priuilegia Mendicantium. Rodriguez late

latè, *tomo* 1. *Quaſtionar. quaſtione* 61. *art*. 2. cum multis citatis. Et denuo, *in Addition. ad Sum. tomo* 3. *capit*. 12. *concluſione* 1. conſentit Suarez *tomo de pœniten. diſputatione* 30. *ſect*. 2. *ad finem*. Neque obſtat quod Miranda *tomo* 1 *quaſtione* 46. *art*. 2. *concluſ. vnica*. conſtanter hoc negat adducens duas declarationes Cardinalium cõſulto Clemente VIII in quibus clarè, & rigorosè prohibetur Cõfeſſoribus Regularibus abſoluere à prædictis caſibus, & aliis caſibus ibi poſitis, neque ad hoc illos poſſe vti ſuis priuilegiis. Non, inquam, obſtat, quia prædictæ prohibitiones factæ ſunt pro ſola Italia, ibi enim in priori declaratione ſic dicitur: *Sacerdotibus tam ſæcularibus, &c. per vniuerſam Italiam extra vrbem degentibus*. Verba autem reſtrictiua, ſtrictè debent intelligi: vt in alio caſu pro ſola Italia habet Rodrig. *citato loco, Addition. c.* 3. *concluſio*. 6. vide infra, *verbo Confeſſor erga ſæculares*. alias probationes huius rei efficaciores.

7 Si ſit in dubio quòd caſus ſit reſeruatus, præſumitur non reſeruatus, & poteſt abſolui tanquam non reſeruatus. Sà in Aphoriſm. *verb. Caſus reſeruati, numero* 5. & Suarez, *tomo* 2. *de Religione, lib*. 4. *capite* 5. *numero* 15.

8 Si quis durante termino præfixo ad abſoluendum à reſeruatis nõ eſt recordatus alicuius reſeruati quem habebat, & tunc bona fide, & validè confeſſus eſt cætera peccata, poſtea tranſacto termino præfixo poteſt abſolui ab illo reſeruato. Sà, *verbo citato, numero* 7. & Sanchez, *lib*. 8. *de Matrimon. diſputation*. 15 *num*. 21. vbi aduertit quòd ſi intra tempus præfixum nullã fecit confeſſionem, eo tranſacto non gaudet hoc priuilegio. Dixi, *ſi validè confeſſus eſt*: quia ſi intra tempus aſſignatum fuit cõfeſſus, ſed inualidè, vel obliuio fuit culpabilis, credo contra Sà, *loco citato*; quòd neque in illa

illa confeſſione inualida, neque poſt illam abſoluitur à reſeruato vllo, neque à cenſura reſeruata. Sic Suarez *de pœnit. diſp.* 31. *ſect.* 4. *n.* 27. & Vega *in Sum.* 1. *p. cap.* 49. *caſu* 5. Error enim culpabilis, & dolus, nulli debet prodeſſe, *l.* 1. *ff. de dolo, &c.* Vnde non placet quod ait Rodr. *tom.* 1. *q.* 21. *art.* 7. videlicet quòd ſi confeſſus fui potenti abſoluere reſeruata, & dixi omnia reſeruata: ſed malitiosè tacui vnum mortale non reſeruatum, tunc ait poſſe me confiteri iterum, non habenti authoritatem, & poterit me abſoluere etiam à reſeruatis. Non, inquam, placet ob proximè dicta: maius enim beneficium eſt Iubilei, & ibi non ceſſat reſeruatio per confeſſionem inualidam.

9 Si ſubditus confeſſus eſt ſuo ſuperiori potenti abſoluere à reſeruatis, & confitens oblitus eſt alicuius reſeruati, & confitens dicat Prælato ſe ideo illi confiteri vt abſoluatur à reſeruatis, tunc ceſſat reſeruatio illius obliti. Secus ſi pœnitens illud prius non dicat. Suar. *vbi proximè.*

10 Qui in prima hebdomada Iubilei abſolutus eſt à reſeruatis, & poſtea commiſit aliud reſeruatum, non poteſt virtute Iubilei in ſecunda hebdomada abſolui ab illo reſeruato, quia ille fauor datur pro vna tantùm hebdomada. Suar. *tom.* 2. *de Relig lib.* 6. *de Voto, c.* 16. *num.* 17.

11 Qui tempore Iubilei fuit confeſſus, animo lucrandi illud, & faciendi ab illo iniuncta: & poſtea ex pigritia non fecit aliqua: non eſt lucratus indulgentiam quoad pœnam, ſed tamen manet verè abſolutus ab omnibus reſeruatis quæ fuit confeſſus. Suar. *citata ſect.* 4. *n.* 4. Secus ſi malè confeſſus fuit. Et de votis ibi diſpenſatis, vide *verb. Votum, n.* 52.

12 Clemens VIII. deſignauit vndecim caſus quos citát varij Doctores, maximè Capucinus in ſuo Compendio,

pendio, *fol.*31. circa quos primò aduerto Papam ibi illos vndecim non reſeruaſſe de facto pro omnibus Regularibus, vt aliqui malè putant: ſed ſolùm deſignauit materiam, vt ſcilicet Prælati regulares illos tantùm vel aliquem ex illis poſſent reſeruare: & extra illos vndecim nullus Prælatus poſſit aliquem reſeruare, niſi fortè in Capitulo Generali, vel Prouinciali.

Secundò noto Papam ibi non annullare, nec reuocare caſus antiquos reſeruatos in Religionibus per ſtatuta generalia facta in Capitulis generalibus, ſi qui eſſent reſeruati extra illos vndecim. Et ſic caſus antiqui Religioni Franciſcanæ non ſunt reuocati, neque excluſi per hos vndecim.

13 Quando Prælatus concedit authoritatem abſoluendi à reſeruatis, intelligitur de præteritis, & futuris faciendis durante termino præfixo ad abſoluendum. Vega *in Sum.* 1.*par. cap.*49.*caſu* 5.§ *Nota ſegun.* 14. In Ordine Minorum Guardiani non poſſunt ſubdelegare authoritatem abſoluendi à reſeruatis ad ſemper pro ſuo triennio: poſſunt tamen committere pro caſu præſenti iuxta tenorem ſuæ conceſſionis; concedere verò authoritatem pro reſeruatis Confeſſori, vel ſubdito petenti, non eſt delegare ad ſemper. Mirand. *tom.*2.*q.*34.*art.*14.

14 Si caſus eſt reſeruatus cum cenſura reſeruata, vt ſunt omnes Papales, aut ſimiles, etiam ſi quis abſoluat bona fide à peccato putans poſſe, & poſtea abſoluat à cenſura non tenet abſolutio ex defectu iuriſdictionis, quia reſeruatio poſita erat & ſuper caſum, & ſuper cenſuram: declaratur in confeſſione peccatorum, & cenſurarum non reſeruatarum. Si Confeſſor bona fide prius abſoluit à peccatis, vel etiam mala fide, quam abſoluat à cenſuris, peccabit cum mala fide, ſed tenet abſolutio: quia habebat iuriſdictionem ad

vtrumque. At quando & caſus, & cenſura ſunt reſeruata, vt in Papalibus ex defectu iuriſdictionis, neutrum tenet. Suarez *tom. de pœn. diſputat.* 29. *ſectio.* 2. *num.* 10.

15 Vt caſus ſit reſeruatus primò debet eſſe peccatum mortale, quia tanta pœna non imponitur pro veniali. Secundò debet eſſe peccatum graue, cuius reſeruatio conducat ad bonum commune. Tertiò, debet eſſe actus externus completus: ſi enim ſit inchoatus, non ſufficit vt veneficium inchoatum, vel venenum inceptum parari Clerico: hi enim actus ſunt incompleti in ordine ad ſuos fines. Et lex ibi pœnalis debet reſtringi.

16 Religioſi hoſpites, & tranſeuntes poſſunt abſolui à reſeruatis per Prælatum Conuentus in quo ſunt, vel per Prælatum habentem ius pro reſeruatis. Eſt enim praxis, ſaltem in familia Franciſcana. Et habens authoritatem paſſiuam vt abſoluatur à reſeruatis poteſt abſolui in quauis Prouincia à caſibus reſeruatis in toto Ordine. Rodriguez 1 *tom. quæſtion.* 21. *art.* 3.

Dubitas. Quid ſi caſus ſit reſeruatus in Prouincia hoſpitis per ſuum Prouincialem ſpecialiter: & non ſit reſeruatus in Prouincia in qua eſt; ſi poſſit abſolui? Caſus reſoluendus eſt per id quod dicunt multi, videlicet, ſæcularem vnius Diœceſis poſſe abſolui à reſeruato in ſua tantùm Diœceſi, per Confeſſorem Diœceſis vbi non eſt reſeruatus. Quod etiam militat in Fratre hoſpite; & melius in hoc, quia fauet praxis, & vnus Ordinis ſubditi vni Generali. Vide Suarez *vbi ſuprà, diſputat.* 30. *de pœnitent. ſect.* 1. *numer.* 6. *& ſect.* 2. *numer.* 3.

17 Si peccatum ſit pluries reſeruatum ab vno Prælato, vel ſemel ab alio, & iterum à ſucceſſore: obtenta

vna tantùm licentia abſoluitur ſufficienter. Si verò reſeruatum ſit ab inferiore, & poſtea reſeruetur à ſuperiore, non poteſt abſolui abſque licentia ſuperioris: quia non poteſt inferior diſpenſare in lege ſuperioris. Habens verò licentiam Generalis poteſt abſoluere à reſeruato per Prouincialem. Hoc tamen intellige de reſeruatis abſque cenſura. Si enim reſeruetur vnum peccatum per plùres leges, ac plures cenſuras, non ſufficit abſolutio vnius vt tollatur altera, ſed plures explicationes cenſurarum faciendæ ſunt, & impetrandæ: Suarez *tom. de pœn. diſp. 31. ad finem.*

18 Abſolutus à reſeruatis in articulo mortis à Confeſſore Ordinario non habente poteſtatem, non tenetur iterum ſe præſentare ſuperiori pro abſolutione. Secus ſi illud peccatum habeat cenſuram annexam; tunc enim pro illa conualeſcens debet adire ſuperiorem vt parti ſatisfaciat. Et ſic præſentatus non tenetur iterum confiteri ſuperiori: ſed paratus ſit ad obediendum iniunctis à Prælato. Suarez *de pœn. diſp. 30. ſect. 3. num. 6 & 7.*

19 Licèt Prælatus teneatur vt plurimum inclinari ad miſericordiam in abſolutione pro reſeruatis, maximè cùm timet ruinam ſubditi: ſi tamen arbitrio prudentis viri, viderit expedire bono petentis, & bono communi, poteſt, & debet negare: & hoc maximè in danda licentia pro futuro. Ita Angel. *Confeſſ. 3. num. 31.* Neque tunc peccabit, imò rectè faciet: hæc enim eſt intentio reſeruationis.

Quid ſi Prælatus iniuſtè neget authoritatem abſoluendi à reſeruatis? Quidquid ſit de peccato ſuo: ſubditus non obtinet licentiam, nec poteſt abſolui, quidquid alij dicant. Rodriguez *in Addition. ad Summ. libr. 3. cap. 6. concluſ. 6. & tom. 1. quæſt. 20. art. 30.*

20 Si quis confeſſus eſt omnia reſeruata, & non reſeruata Confeſſori non potéti abſoluere, qui tamen abſoluit bona fide, credens ſe poſſe: illa reſeruata non fuerunt abſoluta ex defectu iuriſdictionis. Iſte tamen tenetur poſtea confiteri de ſolis reſeruatis, non verò de non reſeruatis, hæc enim iam fuerunt validè abſoluta. Suarez *diſp. 50. cit. ſect. 5. n.* 27.

21 Abſque graui cauſa non poteſt ſuperior audire confeſſionem ſubditi pro ſolis reſeruatis, & pro non reſeruatis mittere illum ad alium Confeſſorem. Eſt enim hoc ſine cauſa dimidiare Sacramentum: ſi verò adſit cauſa grauiſſima, poteſt; eſt communis; quia ſicut cum cauſa grauiſſima poteſt pœnitens dimidiare confeſſionem, ne ſcilicet agnoſcatur ſocius, &c. Ita in ſimili cauſa poteſt confeſſarius dimidiare Sacramentum, vt in tempore peſtis vrgentiſsimæ poteſt parochus vocatus ad alium morientem. Aliqui notant non eſſe ad hoc cauſam ſufficientem in Prælato multitudinem negotiorum: negotium enim animæ, & Sacramenti præponderat omnibus. Dato autem quòd Prælatus bene dimidiet Sacramentum, tunc abſoluens à ſolis reſeruatis: tunc pœnitens Confeſſori inferiori ſola non reſeruata tenetur confiteri. Poteſt autem Prælatus licitè audire ſolum reſeruatum, & ſolum pro illo imponere pœnitentiam, non abſoluendo ſacramentaliter: & tunc remittere inferiori, cui pœnitens tenetur tunc etiam reſeruatum confiteri: & implere pœnitentiam ſuperioris. Hæc omnia de ſe patent, & ſunt communia.

22 Pœnitens non habens confeſſarium potentem abſoluere à reſeruatis: habens tamen neceſsitatem celebrandi ob notabile periculum infamiæ, confitẽdo tali Sacerdoti reſeruata, & non reſeruata, poteſt abſolui à non reſeruatis, etiam ſi reſeruata habeant cenſuram

anne

annexam reſeruatam : & poteſt communicare. Suarez *citato tom. de pœn. diſp. 31. ſect. 3. num. 5. & 6.* Huic enim pœnitenti non magis tunc prohibetur Sacramentum Pœnitentiæ quàm Euchariſtiæ: & tamen Euchariſtia tunc illi poteſt miniſtrari, quia ius naturale famæ obtinet : ergo & poteſt illi miniſtrari Sacramentum Pœnitentiæ quoad non reſeruata, non obſtante cenſura annexa.

Si verò hic taliter abſolutus à non reſeruatis, poſtea Superiorem adit pro reſeruatis, puto quòd ſola reſeruata tenetur conſiteri. Patet ex ſupradictis, & Nauarr. *lib. 3. conſil. tit. de Reg. conſil. 75. dub. 25.*

ADDITIO.

HOnoris mei cauſa, volo hoc loco rationem reddere cuiuſdam dicti, quod olim non clarè ſed virtualiter dixi in libello caſuum reſeruatorum Clement. VIII. In eo libello, ſeu potius tractatu ſignificaui caſus reſeruatos in noſtra Seraphica Religione in antiquis Capitulis generalibus ceſſaſſe per decretum illud dicti Clement. VIII. niſi denuo reſeruarentur iuxta illud ipſum decretum. Circa quod primò dico, quòd ſubmitto me, & do manus declarationibus Ordinis noſtri Prælatorum, & quod illi dicunt libentiſsimè ſequor, dicens illos antiquos non ceſſaſſe.

Ne tamen leuitatis arguar circa meum dictum antiquum legentes moneo, vt primò legant P. Fratrem Ludouicum Beia *3. part. ſuorum Reſponſ. Moral. caſu 16. fol. 326. pag. 2.* vbi citatus Pater præmittens ſe fuiſſe Romæ quando illud decretum Clementis VIII. fuit promulgatum, & quaſi oculatus teſtis, ait: Sum. Pontificem Clementem VIII. primò petiiſſe à Procuratoribus Religionum vt in ſcriptis ſibi præſentarent caſus

in ſuo Ordine reſeruatos. *Quibus per ſcriptum acceptis, & viſis ordinauit (ait citatus Pater) hos ſolos (vndecim videlicet quos ibi ſcribit) hos ſolos infrà ſcriptos cunctis Regularibus reſeruatos fore, eſſe, & haberi, & non alios praeſcripſit*: Hæc ille. Nota illa verba: *Cunctis Regularibus*. Item illa alia: *Et non alios.*

Eſt aliud motiuum, ſeu potius dictum ſatis magnum, videlicet Capucini à Sorbo Franciſcani, & Itali viri doctiſſimi. Hic in ſuis Additionibus ad Compendium, *ver. Abſolutio Ordinaria quoad Fratres 1. part. fol. 31. §. Circa diſpoſitionem*, cùm feciſſet mentionem de caſibus antiquis noſtri Ordinis, ſubiungit ſtatim in hunc modum ibidem: *Eſt aduertendum quod nunc per dictum Clementem VIII. aliud eſt Ordinatum: anno enim Domini 1593. cunctis Regularibus per publicum Breue infrà ſcriptos caſus reſeruatos fore præſcripſit*: ſic ille: Et mox apponit, ſeu tranſcribit vndecim illos caſus Clementis VIII. & idem Auctor ſtatim *fol. 32. ſequenti*, dicens poſſe iuxta idem decretum Clementis VIII. reſeruari alios caſus graues in Capitulo Prouinciali, ſiue ſint in diuerſa materia, ſiue in eadem materia, ſic ait: *Et tunc prout ab eodem Pontifice fuit nobis facta declaratio, in prædictis Capitulis poterunt reſeruari alij caſus à ſupradictis, etiam eiuſdem materiæ ſupradictorum caſuum; vt puta in materia lapſus carnis reſeruare etiam tactus impudicos, &c.* ſic ille. Nota

Verba illa de futuro: *Poterunt reſeruare tactus impudicos.* Vbi clarè videtur innuere ſe intelligere tactus impudicos olim reſeruatos in Ordine iam ceſſaſſe, ſi enim non ceſſarent (iuxta illius mentem dico) non indigebunt noua reſeruatione. Et ait ſic fuiſſe declaratum Capucinis à Clemente VIII. Fuit autem prædictus Pater Capucinus Italus eodem tempore viuens,

vir valde doctus Minorita, imò & Generalis Capucinorum. Idem aſſerit eiſdem ferè verbis cum Capucino, Frater Franciſcus Longus etiam Capucinus *in ſuo lib. de caſibus reſeruatis à Clemente VIII. caſu 9. n 29.* ſic dicens de tactibus impudicis: *Vt olim ſub at.* Quibus verbis idem innuit quod primus Pater Capucinus Sorbo. Scio tandem in hoc Regno Portugallæ inſignem Theologum, & publicum Lectorem Theologiæ in quadam Academia idem per ſcriptam epiſtolam tradidiſſe.

Hæc tamen, vt dixi, non affero, vt dicam illos prædictos antiquos caſus ceſſaſſe, imò ſto declarationi Prælatorum iam factæ, & dico illos non ceſſaſſe: ſolùm hæc dixi ne leuitatis arguar: cùm id quod dixi inueniatur ferè dictum à tribus viris citatis Religioſis, & ſatis doctis. Sed rediens ad meum intentum, *in hoc verb. Caſus reſeruati,* noto ſequentia.

1 Dixi olim in libello caſuum reſeruatorum à Clement. VIII. *prælud.* 7. illum qui fuit Confeſſus apud ſuum Superiorem de caſu reſeruato, à quo poterat abſoluere, ſi fecit Confeſſionem inualidam ex defectu doloris, vel integræ Confeſſionis, non recepiſſe abſolutionem veram à reſeruato, neque à cenſuris: nec proinde ablatam fuiſſe reſeruationem: & ideo non poſſe abſolui ab inferiore Confeſſore illius Prælati. Et eandem nunc ſententiam iudico ſecuriorem. Vidi tamen poſtea Suarez *libr. ſeu tom. de Pœn. diſp. 31. ſect. 4. num 9 & ſequentibus*, ſequentem, & citantem Caietanum, & Syluest. & Antoninum, quos tandem ſequitur Reginaldus *tom. 1. Praxis pœn. lib. 8. num. 64. & ſeqq.* qui omnes tenent oppoſitum, ac dicunt iam illam reſeruationem fuiſſe ablatam per illam Confeſſionem etiam inualidam. Quia, inquit, Suarez, ex quo ſubditus comparuit coram ſuperiore, eique peccatum integrè re-

uelauit (vt ſupponit hæc ſententia) & ſuperior ſufficientem ſatisfactionem iniunxit, ſuo muneri videtur ſatisfeciſſe quantum ad reſeruationem:& pariter ipſe pœnitens videtur ſatisfeciſſe fini, & intentioni reſeruationis:ac proinde etiam ſi ſuperior non abſoluat verè à peccatis, ſua tamen abſolutione tollit ſaltem reſeruationem.

Requirit tamen hæc opinio, vt pœnitens declaret omnino peccatum reſeruatum: neque circa illud particulare ſit impœnitens, ſed de illo mutet propoſitum iterum committendi, quamuis aliàs careat dolore circa alia peccata, vel illa integrè non fateatur. Et tamen idem Suarez *ibidem citato loco*, *num.* 10. credit, quòd etiam ſi in confeſsione facta ſuperiori nón doluerit de illo reſeruato confeſſo, ſi tamen mutet poſtea propoſitum illud committendi, & ſatisfaciat iniunctæ ſatisfactioni à ſuperiore, adhuc poterit abſolui à dicto olim reſeruato per Confeſſorem inferiorem. Et citat etiam Reginaldus Henriq. *lib.6. c.16. § 5. litter. B. C.* Limitat tamen Suarez *citato loco*, *n* 22. hoc non habere locum in confeſsione facta per Iubileum quando abſolutio datur per modum indulgentiæ:tunc enim de intentione concedentis requiritur confeſsio valida, nec ſufficit inualida, per quam reſeruatio tunc non deſinit in Iubileo, quia non ſatisfit intentioni ſuperioris. Hæc illi. Et quidem poteſt dicta opinio teneri in praxi propter tot, ac tales Doctores. Non tamen caret inſtantia talis opinio propter limitationem vltimam de confeſsione facta in Iubileo:etenim credendum pari modo eſt, etiam ſuperiorem Prælatum quando audit ſubditum confitentem de reſeruato, habere intentionem vt faciat confeſsionem validam, ſi enim ſciret illum inualidè confiteri, ferè certum eſt non daturum abſolutionem: & ex conſequenti etiam

tunc

tunc ſubditus non ſatisfacit intentioni ſuperioris : ac proinde, vel in vtroque caſu tollitur reſeruatio, vel in neutro tollitur. Tene quod volueris, vt enim dixi opinionem Suarez, & cæterorum citatorum defendi ac teneri poſſe non dubito.

2 Quando Papa in Iubileo concedit vt poſsit quis illud lucrari in quauis hebdomada ex illis duabus; is qui in priori hebdomada Iubileum lucratus eſt, & ſtatim commiſit vnum caſum reſeruatum, poterit in ſecunda hebdomada iterum lucrari Iubileum faciendo in eo præſcripta, & poterit abſolui ab illo reſeruato, quia tale priuilegium Iubilei eſt amplè interpretandum in fauorem priuilegiati. Ita Henr. *citato ſuprà loco*, §.3. & Reginald. *citato libr. num.* 64. Et hoc idem dicendum puto quando Prælatus concedit authoritatem abſoluendi à reſeruatis per tres, vel quatuor dies, poterit enim ſubditus abſolui à caſu reſeruato commiſſo intra terminum illorum dierum. Niſi fortè Prælatus dicat ſe concedere pro ſolis præteritis : vel limitet vt non abſoluatur caſus commiſſus ob confidentiam futuræ licentiæ concedendæ : tunc enim verbis ipſius ſtandum eſt.

3 Qui olim validè de reſeruatis confeſſus, & abſolutus eſt. à ſuperiore, vel ab habente eius vices, ſi poſtea vult confiteri generaliter, vel aliquas confeſsiones iterare maioris meriti gratiâ, non indiget noua licentia ſuperioris, vt à reſeruatis iam confeſsis iterum abſoluatur. Ita Reginald. *citato lib.*8. *num.*91.

ADDITIO AD ADDITIONEM.

1 SOlent Prælati Regulares pro abſolutione reſeruatorum caſuum aliquibus Religioſis grauibus

concedere ſuam authoritatem abſoluendi à reſeruatis actiuè,& paſſiuè,& quod illa vtantur durante ſuo officio. Nunc dubitas, an poſſit Prouincialis committere alicui ſuam authoritatem abſoluendi à reſeruatis,cum tali clauſula vt is cui illam committit poſſit etiam illam committere cuicunque alteri voluerit:quod idem eſt,ac inquirere, an Prouincialis poſſit alicui delegare ſuam authoritatem abſoluendi à reſeruatis, cum facultate vt is poſſit eandem authoritatem alteri ſubdelegare. Omiſſis dubiis, dico quòd poterit hoc facere, & ſi faciat valebit ſubdelegatio. At ego id non conſulerem cùm pauciſſimi ſint, in quibus talis confidentia debeat haberi, vt ſcilicet debitè poſſint illam ſubdelegare. Primum dictum, quod ſcilicet Prouincialis poſſit hoc facere,& quod validum erit, ſi fiat,colligo clarè ex traditis à Sanchez *libr. 3. de Matrimon. diſp. 31. num 6. & ſequentibus*, vbi probat cum multis Doctoribus quemcunque Prælatum ordinarium poſſe delegare partem ſuæ iuriſdictionis alicui, cum facultate vt is delegatus poſſit ſubdelegare: quod probat ex multis textibus. & Doctoribus. Addit tamen duas exceptiones: prima eſt,quod non deleget vniuerſam ſuam iuriſdictionem (id eſt, totum officium) quam habet: hoc enim non poteſt facere abſque conſenſu Superioris. Secunda eſt, quod talis delegatus non debet ſubdelegare nomine ſuo proprio, ſed nomine ipſius Ordinarij delegantis.Cùm ergo Prouincialis ſit ordinarius,vt patet, & poſſit, ac ſoleat durante ſuo officio delegare aliquibus authoritatem abſoluendi à reſeruatis, poterit etiam iuxta Sanchez illam ipſis delegare cum facultate ſubdelegandi quibus voluerint.

2 Inſtas: ergo Guardiani Minorum, & alij Prælati conuentuales locales poterunt etiam delegare ſuam authoritatem abſoluendi à reſeruatis alicui pro ſuo trien

triénio cum facultatẽ ſubdelegandi aliis. Fateor quòd per regulam traditam à Sanchez, idem in Guardianis dicendum videtur, ſunt enim Prælati ordinarij. Quia tamen vſus, & conſuetudo, non ſolùm abrogat legem, ſed illam exponit quomodo ſit ſeruanda. Ego, in Ordine Minorum, credo id non poſſe facere Guardianos. Primò quia minorem, ac ſtrictiorem poteſtatem habent quam Prouincialis. Secundò, quia in Ordine Minorum nunquam audiui quòd Guardianus poſſit pro ſuo toto triennio delegare alicui ſuam authoritatem abſoluendi à reſeruatis, ſed id ſolum faciunt pro præſenti neceſſitate. At Prouinciales habentes ampliorem iuriſdictionem illam ſolent committere pro toto tempore ſui officij: & proinde poterunt committere cum clauſula vt delegatus poſſit ſubdelegare, cui conſonat quod Sanchez ait *cit. diſp. num.* 11. quod Epiſcopus pleniorem habet facultatem ſubdelegandi, vel dandi licentiam ſubdelegandi quam habeat Parochus Ordinarius. Et circa Prouincialem, non eſt quod dicatur hoc non eſſe in vſu, & proinde perdi per contrarium vſum. Non, inquam, valet, quia hoc quod eſt ordinarium poſſe delegare cum facultate ſubdelegandi, non eſt priuilegium particulare Papæ, vt poſſit perdi per non vſum; ſed eſt annexum officio Ordinarij, & quaſi proprietas officium concomitans: & proinde notitia illius poterit quiuis Prælatus operari id quod eſt annexum, & proprietas officij.

CAPELLÆ MONASTERIORVM.

IN gratiam præcipuè Minoritarum, in quorum Eccleſiis donantur aliquando capellæ ſecularibus cum iure patronatus, & in gratiam cæterorum Religioſorum aduerto ex Rodriguez *tom.* 4. *Addit. ad Sum. ver.*

Pro

Procurator concl.6. quòd cæteri Religioſi, qui habent dominium rerum ſuarum temporalium, ſi donaturi ſunt aliquam capellam ſuæ Eccleſiæ alicui ſæculari, debent id facere pulſata campana, & de conſenſu maioris partis Capituli cum cæteris circunſtantiis requiſitis ad debitè alienandum bona Eccleſiæ. Cùm enim ſint domini rerum ſuarum, debet expectari illorum conſenſus. At ſi aliqua capella Eccleſiæ Minorum donanda ſit ſæculari, vel Clerico, non requiritur pulſatio campanæ, neque conſenſus Capituli, neque diffinitorij, ſed ſufficit quòd donet ſolus Syndicus Conuentûs, qui eſt procurator Papæ, & dominus illius capellæ in nomine Papæ. Debet tamen interuenire licentia Prouincialis: & non ſufficiet licentia Guardiani prout *ibi* Rodriguez notat. Ratio huius diuerſitatis eſt, quia, vt dixi, cæteri Religioſi ſunt domini illius capellæ, & ideo requiritur illorum conſenſus vt transferatur illud dominium. At Minoritæ non ſunt domini illius capellæ, ſed Papa: ideo non requiritur illorum conſenſus, ſed Papæ per ſuum Syndicum, ſeu Procuratorem, cum conſenſu ſolius Prouincialis.

CELEBRARE.

Vide ſuprà, *ver. Altare.* & infrà, *ver. Miſſa.*

CLAVSVRA
Monachorum.

Hæc violatur per apoſtaſiam, de qua iam ſuprà latè, vel etiam per admiſsionem fœminarum intra Conuentus Monachorum: pro quo ſufficit videre Rodriguez *in expoſitione Bull. Cruc.* quando exponit

exponit ſpecialiter motum proprium Pij V. de non admittendis fœminis intra Conuentus Monachorum. Vide etiam illum *tom. 1. quæſtionar. quæſtion.* 48. Ibi verò dicta, vel quia ordinaria ſunt, vel non ſunt magni momenti, omitto.

ADDITIO.

Vide infrà, *verb. Manus violenta, num.* 3.

HÆc violatur duobus modis. Primò per egreſſum illicitum Monachi à Conuentu qui eſt apoſtaſia, de qua diximus ſufficienter ſuprà, *verb. Apoſtaſia*, *& in* 1. *tom. eodem verbo.* Secundo modo violari poteſt per ingreſſum fœminarum prohibitum intra clauſuram Conuentûs. Et de hoc ſecundo modo noto, quòd Pius V. & Greg. XIII. particularibus Bullis prohibuerunt ſub grauibus pœnis ne Prælati Regulares, vel Religioſi admitterent fœminas intra Conuentum virtute licentiarum conceſſarum ipſis fœminis à Sede Apoſtolica: tales enim licentias ambo Pontifices reuocant, & annullant. Citat has duas Bullas, inter alios, Suarez *tom. de Cenſuris diſput.* 22. *ſect.* 6. *num.* 11.

1 Quo poſito, magna quæſtio eſt, vtrùm Prælati, & Fratres ſubditi admittentes fœminas intra ſuam clauſuram, non virtute alicuius licentiæ Papalis reuocatæ: ſed alia via, vel fortè ad libitum; vtrùm hi incurrant illas pœnas impoſitas in illis duabus Bullis? Quam quæſtionem ait Suarez fuiſſe motam ſuo tempore fortè Conimbricæ vbi tunc agebat. In hac quæſtione Rodr. *in explicatione Cruciata, n.* 6. *&* 7. tenet prædictos Fratres tales fœminas ſic admittentes incurrere prædictas pœnas. Probat, quia quamuis illi duo Pontifices ſolùm

ſolùm prohibuerint verbis claris ingreſſum fœminarum virtute licentiarum Papalium reuocatarum: Attamen finis illius legis potius eſt attendendus, quàm verba ipſius legis. Finis autem illius legis principalis fuit, ne tales fœminæ graues, & nobiles ingredientes virtute Papalium facultatum, turbarent quietem Cõuentus, & Religioſos inquietarent. Hic autem finis inquietãdi Religioſos per ingreſſum fœminarum etiam militat in ingreſſu fœminarum non habentium licẽtias Pontificias, vt patet: ac proinde reperto fine legis etiam in hoc ingreſſu abſque licentiis, tenebit lex prior loquens de ingreſſu fœminarum virtute facultatum. Quod ſi finis legis in ambabus Bullis fuit periculũ caſtitatis, hæc plus periclitatur in ingreſſu fœminarum minus nobilium abſque licentia Papæ, quàm in ingreſſu nobilium fœminarum cum prædicta licentia. Et citat Rodriguez, Nauarrum dicentem ſic in terminis declaraſſe prædictos Pontifices Pium, & Gregor. conſultos de hoc particulari poſt prædictas Bullas emanatas: & ſic practicari Romæ a Pœnitentiariis de conſilio Greg XIII.

Eſt quidem hæc opinio magis ſecura, tum quia eſt in re grauiſſima, & tot pœnis prohibita: tum quia munitur teſtimonio viri grauiſſimi Romæ agentis tempore dictorum illorum Pontificum. Sed hoc non obſtante contra Rodriguez in particulari libet arguere ad hominem. Videtur enim vel ſui oblitus, vel non loquutus conſequenter ad illud quod dixit, 1. *tom. q. Regul. quaſt.* 47. *art.* 1. vbi citans has eaſdem duas Bullas Pij, & Gregor. vtrobique loquentium de clauſura Monialium, & Monachorum, & vtrobique reuocantium licentias Pontificias ingrediendi in clauſuram Monialium, vel Monachorum virtute dictarum licentiarum reuocatarum, tenet Rodriguez *citat. artic.* 1.

Abba

Abbatiſſam, vel Moniales admittentes ſæculares intra clauſuram, non virtute Papalium licentiarum reuocatarum; ſed alia via quacunque, tenet prædictam Abbatiſſam, vel Moniales ſic illos admittentes non incurrere prædictas pœnas. Hoc probat fusè citans primò Caietanum dicentem, in excommunicatione, cùm ſit pœna grauiſſima, attendenda omnino eſſe ſingula verba, & ſingulos actus, quos prohibet, pœnæ enim ſunt reſtringendæ omnino. Vnde ſi excommunicatio prohibet hunc ſolùm actum, (vtpote ingredi virtute licentiæ Papalis) non eſt extendenda ad actum, vel rem, de qua non loquitur expreſsè: vt, verbi gratia, ad ingreſſum ſine tali licentia, & citat Caſtrum, & Abbatem dicentes, gratis, & abſque vlla ratione legem pœnalem extendi ad ſimilem caſum propter ſimilitudinem rationis. Et probat ex quadam Decretali, pœnam impoſitam danti licentiam illicitam, non extendi ad facientem aliquod malum virtute illius licentiæ: quia ſcilicet lex prohibet ſolùm illud primum, non hoc ſecundum, etiam ſi in hoc ſecundo maior ratio, & malitia punienda reperiatur. Quæ omnia huc valent applicari. Nam illi Pontifices ibi ſolùm puniunt admittentes fœminas virtute licentiarum reuocatarum: nihil verò ſtatuunt de admittentibus illas ad libitum: ac proinde ad hoc ſecundum non eſt extendenda illa lex pœnalis, etiam ſi in hoc ſecundo detur par ratio, ſeu maior ratio, vel maior malitia. Vnde ſoluitur ratio Rodr. *in principio hic ſuprà poſita.*

Igitur Suarez *tom. de Cenſur. diſput. 22. ſect. 6 num. 11 & ſeqq.* (dicens hanc quæſtionem motam fuiſſe ſuo tempore) tenet dictos Prælatos, vel ſubditos ſic admittentes fœminas intra clauſuram abſque licentiis Pontificum reuocatis, non incurrere pœnas illarum Bullarum niſi fortè per ſtatuta ſuæ Religionis prædi-

ctæ

ctæ pœnæ etiam ſint impoſitæ. Nullum pro ſe Doctorem citat Suarez : at Rodriguez *citato loco Cruciatæ* pro hac ſententia dicit aliquos eſſe Doctores. Faciunt pro hac opinione Suarez omnia illa quæ congerit Rodriguez *citata quæſt.*47.*art.*1.proximè adducta, quibus probat Rodrig. Moniales admittentes ſæculares abſque licentiis Papalibus reuocatis, non incurrere: omnes enim illæ rationes etiam militant in hoc caſu Monachorum admittentium intra clauſuram eaſdem fœminas abſque licentiis reuocatis.

Hæc præter meum intentum fuſius attuli,tum quia res eſt grauiſsima,tum quia quotidiana.Quòd ſi meam ſententiam poſtules : Dico primò (vt dixi)ſententiam Rodriguez eſſe ſecuriorem ob iam dicta. Quia tamen non teneor ſemper ſequi opinionem ſecuriorem ex duabus,ſi ſint ambæ probabiles.Dico ſecundò,per me liberum eſſe cuique ſequi vtramuis opinionem vel Rodriguez vel Suarez:quia quæuis illarum habet ſufficientia fundamenta. Quòd ſi tibi ingerat ſcrupulum dictum Rodriguez & Naúarr. dicentium Pium V. & Greg XIII.declaraſſe ſuam opinionem.Reſponde,illas duas declarationes non extare authenticas, pro quo vide ſuprà quæ diximus,*ver.Abbatiſſa*, *num.6.* in ſimili ferè materia.

Cùm verò Suarez dicat incurſuros eſſe has pœnas Prælatos,& Religioſos, ſi in ſua Religione per ſtatutum tales pœnæ ſint impoſitæ pro Ordine noſtro Minorum,noto tales pœnas nobis non eſſe impoſitas per ſtatuta generalia. Etenim ſtatuta generalia Tolletana *tit. de ingreſſu fœminarum in noſtros Conuentus*, *fol.* 143. *pag.*1. loquentia de materia præſenti : ſolùm dicunt Conſtitutionibus Apoſtolicis cautum eſſe, ne tales fœminæ admittantur:aliàs dicunt ſtatuta : *Sob pena de incurrir en todas las penas contenidas en la dicha Bulla.*

Que

Quæ verba ſtatuti ex ſe nullam pœnam nouam imponunt, vt patet ; ſed remittunt ſe ad pœnas contentas in illis duabus Bullis.

Si tandem quæras quæ ſint pœnæ ab illis duobus Pontificibus impoſitæ tranſgreſſoribus illarum, ait Suarez eſſe has. Primò, ſuſpenſionem à diuinis. Secundò excommunicationem reſeruatam Sedi Apoſtolicæ. Tertiò, priuationem officiorum præſentium, ſi quæ habent. Quartò, inhabilitatem ad officia, & dignitates in poſterum obtinendas.

2 Circa particulam verò poſitam à Pio V. contra Religioſos admittentes fœminas intra clauſuram etiam ſi non ſint Prælati : Notat Suarez, *cit. loco*, Monialem, (idem pari modo dic de Monacho, quæ non habet ex officio prohibere talem ingreſſum, etiam ſi non impediat, cùm poſſit, vel illi non reſiſtat) hanc ait non incurrere illas pœnas : quia talis, nec præſumit contra illam legem ; neque directè, vel indirectè cooperata eſt ad talem ingreſſum. Secùs autem erit ſi inuitet ad ingreſſum, vel aliquo poſitiuo modo faciat illam perſonam ingredi, quia iam tunc directè admitteret. Si verò Monialis (idem dic de Monacho) ex officio teneretur impedire, & non impediret, iam incurreret, quia iam tunc indirectè admittit: quia poteſt, & tenetur non admittere, & admittit. Excuſaretur tamen fortè, vel propter inaduertentiam, vel propter perturbationem animi, quia tunc non præſumeret contra legem, quæ præſumptio ibi requiritur.

3 Quæris ex prædictis, an Monachus, vel Monialis, quæ prædictas perſonas ſæculares illicitè ingredientes, non inuitauit ad ingreſſum, nec ex officio vllo modo tenebatur impedire, poſtquam tamen prædictas perſonas ingreſſas obuias habet, illas alloqui-

tur, comitatur, ſeu ad cibum, & potũ inuitat: an iſte talis Monachus dicendus ſit admittere tales perſonas ob prædictam alloquutionem, comitatum, &c. & propter hæc incurrat prædictas pœnas? Olim audiui has Moniales, vel Monachos talia facientes incurrere. Nunc re melius conſiderata, ſaluo meliori iudicio, credo non incurrere. Hoc patet primò ex prima explicatione Suarez, qui ait illos ſolos admittere, qui vel inuitant ad ingreſſum, vel officio obligati ad impediendum illum, non impediunt. Ac ille Monachus qui nihil horum fecit, nec tenebatur impedire, ex eo ſolùm quòd perſonas iam ingreſſas alloquitur, vel comitatur, nullo modo fuit cooperatus ad ingreſſum: ergo non incurrit. Lex enim tam valdè pœnalis reſtringi debet, & proinde puniens ſolos permittẽtes, vel admittentes ad ingreſſum, non puniet alloquentes, comitantes perſonas poſt ingreſſum. Id enim oportebat explicari à Papa in re tam pœnali. Quod confirmo: nam Pius V. in Bulla quæ incipit: *Decori, & honeſtati*, qua prohibuit, & puniuit grauibus pœnis Moniales egreſſas indebitè à clauſura, volens extendere prædictas pœnas etiam ad perſonas comitãtes, & recipientes eaſdem Moniales extra ſuos Conuentus; in eadem Bulla ſtatim expreſſit perſonas extra Conuentum illas comitantes, & recipientes: aliàs prædicti comitantes non incurrerent ſi non exprimerentur. Cùm ergo in noſtro caſu illi duo Pontifices ſolùm puniant malè admittentes, vel inuitantes ad ingreſſum: non vtique punient alloquentes, comitantes, vel hoſpitio recipientes poſt ingreſſum.

Ne fortè autem iterum nimiæ breuitatis arguar, epilogans dicta à Rodriguez, *in dicta expoſitione Cruciatæ*, circa hunc ingreſſum fœminarum in clauſuram Monachorum, per ſummam dico ſequentia, omittens

minus

minus principalia, & quæ ab omnibus ſunt cognita.

4 Occultans fœminas illicitè ingreſſas in Conuentum, ſi occultet bono fine, poſtquam ſunt ingreſſæ, vt propter honorem fœminæ, vel Fratris, & ſic de ſimilibus, non incurrit prædictas pœnas: quia hic nec fuit cauſa ingreſſus, neque contra legem præſumit. Rodrig. *citato loco, n.* 11.

5 Poſſunt licitè intrare fœminæ clauſuram Monachorum, vel ſi quando intrant clauſuram habetur ſermo prædicationis, vel fit officium lotionis pedum in Ioue Sancto intra clauſuram: vel quando datur habitus, vel fit profeſſio nouitij, ſi ſit conſuetudo fieri intra clauſuram, vel ſepelitur defunctus: & in his euentis poſſunt fœminæ intrantes ingredi capellas poſitas in clauſtro, quia hæ non ſunt officinæ ſecretæ. Rodriguez, *ibidem, n.* 18 Imò addit ibi Rodriguez, *n.* 16. rem notabilem, quòd ſcilicet, ſi fœmina nobilis petat ſibi dici Miſſam in capella poſita in clauſtro, huius Miſſæ audiendæ cauſa poteſt ingredi prædicta fœmina cum aliis fœminis illam comitãtibus. Quod numquam vidi fieri in praxi: ſi tamen fiat non videtur condemnandum.

6 Si in Conuentu aliquo clauſtrum ornetur tapetis, & ſimilibus: & mane per clauſtrum fiat proceſſio, non poterunt fœminæ veſperi intrare ad ſolùm videndum clauſtrum, abſque noua proceſſione. Poterunt tamen veſperi intrare ſi fiat alia noua proceſſio: & ait Rodriguez, *ibidem, num.* 20. huius rei gratia ad videndum clauſtrum licitè poſſe iterum fieri veſpere ſecundam nouam proceſſionem. Ex his duo licet colligere: primum eſt: Non bene apud aliquos Religioſos practicari (ſicut audiui) qui facta mane proceſſione, per clauſtrum ornatum cum proceſſione, clauſtri portas ape-

riunt veſpere, vt fœminæ vadant ad videndum ornamentum clauſtri non facta noua proceſſione: hoc enim imprimis ibi reprobat Rodrig. & probatur ex Bulla, quæ ſolùm concedit ingreſſum fœminis in clauſuram, quando celebrantur Diuina Officia. At quando intrant veſpere abſque proceſſione, non ibi fiunt Diuina Officia. Infero ſecundò, quòd ſi iuxta Rodriguez poteſt veſpere in die feſto fieri noua proceſſio, vt ornatus clauſtri valeat inſpici, poterit pari modo licitè à Prælato fieri proceſſio per clauſtrum in die non feſto, neque ſolito, vt intrent fœminæ nobiles pro videnda fabrica, & ædificio particulari clauſtri: eſt enim eadem ratio in videndo ornatu, & videnda fabrica clauſtri. Et prætereà facta proceſſione in hoc ſecundo caſu, iam in clauſtro fit Diuinum, ac pium Officium, qualis eſt proceſsio: & parùm ad hoc intereſt ſi ſit dies non feſtus, neque ſolitus vt in eo fiat proceſsio: hæc enim per accidens ſunt ad intentum, quia etiam Prælatus poterit inſtituere feſtum votiuum non ſolitum, & facere proceſsionem per clauſtrum, & nullus de hoc illum damnabit. Adde quòd ſi fœmina nobilis petens Miſſam in clauſtro extra diem feſtum, & ſolitum, poteſt intrare iuxta ſupradicta à Rodriguez, & Prælatus poteſt licitè dictam Miſſam concedere, eo quòd ſit Diuinum Officium: videtur quòd etiam poſsit concedere, & facere proceſsionem extra diem feſtum, & ſolitum, quia eſt Diuinum Officium. Lex enim, ſiue illa Bulla non diſtinguit, an illud Diuinum Officium fiat in clauſtro, in die feſto, vel fiat ex more ſolito: ſed loquitur abſolutè.

Scio Rodriguez hoc expreſsè negare in Cruciata, *poſt numerum* 15. *dubio* 1. vbi expreſsè dicit non poſſe Prælatum facere proceſsionem extraordinariam, vt intrent fœminæ ad videndum clauſtrum. Quia, inquit, Papa

Papa in illa ſua declaratione, ſolùm intendit vitare ſcrupulos: non verò permittere occaſionem relaxationis, & ſcandalorum, & abuſuum: qualis occaſio daretur in proceſſione extraordinaria. At, ſaluo meliori iudicio, hæc ratio, ſiue reſponſio non cogit. Nam in proceſſione extraordinaria non datur talis occaſio peccati, libertatis, vel relaxationis, cùm intrent multæ fœminæ, ac viri. Imò maior occaſio libertatis, relaxationis, & abuſuum dari poteſt quando fœmina intrat ad ſolam audiendam Miſſam priuatam, quam poſtulat ſibi dici in clauſtro, quod licitum eſſe conceſſit ſupra Rodriguez. Ergo licita erit ſimiliter proceſſio extraordinaria, in qua minor occaſio eſt relaxationis, libertatis, ſcandali, & abuſus, vt patet. Et propterea argumentor ad hominem. Nam ſi idem Rodriguez *ibidem, num.*20. (vt iam vidimus) ait poſſe Prælatum facere ſecundam vnam proceſſionem veſperè, vt mulieres intrent ad videndum clauſtrum, etiam ſi mane facta fuerit iam alia proceſſio: & illa proceſſio facta veſpere eſt inſolita, & eſt voluntaria ad libitum, ſolúmque vt videatur clauſtri ornatus: cur non poterit idem Prælatus extra feſtum facere aliam proceſsionem inſolitam, vt videatur fabrica templi. Hanc opinionem apud nullum reperi: puto tamen ſufficienter colligi ex dictis à Rodriguez, & non contradicere decretis in dictis Bullis Pontificiis. Dictum tamen volo iuxta cenſuram Eccleſiæ, & melius ſentientium, quibus me ſubjicio.

7 Circa pœnas verò incurſas ob tranſgreſsionem huius Motus proprij: notat Rodriguez primò Religioſum peccantem, & fœminas introducentem, ſi crimen eſt omnino ſecretum, non teneri ſtatim deponere officium in publico, quiá non tenetur ſe infamare, & eſſe executor legis contra ſe, quod ego olim iam

dixi in alio libro, *verbo Officia Ordinis, n.5.* At ſicut ibi dixi, *n.7.* ſi huic delinquenti offertur officium de futuro, tenetur renunciare, & non acceptare cum declaratione, ſeu moderatione ibidem poſita. Quod verò Prouincialis poſſit abſoluere, & tollere omnes illas quatuor pœnas, ſuſpenſionis, excommunicationis, priuationis, & inhabilitatis, dixi ſupra, *verbo Abbas, n.3.* & olim, *verbo Prælatus, & verbo Diſpenſare.* Vide infra, *verbo Inhabilitas.*

Clauſura Monialium.

Vide ſupra, *verbo Abbatiſſa, n.7.*

1 Moniales Ordinum Militarium ſancti Iacobi, Ioannis, & ſimiles cogi poſſunt hodie per Prælatos ad clauſuram, etiam ſi vſque in præſens illam non ſeruauerint. Rodriguez *tom.1. quæſt.q.44. art.2.* ex Tridentino id expreſſe decernente. Si verò aliquæ Moniales profeſſionem faciant ſub conditione quòd clauſuram non ſeruabunt, hæ non ſunt veræ profeſſæ: & ad clauſuram non tenentur. Miranda, *tomo 1. q.1. de Monialibus, art.4 concl.6.*

2 Ad clauſuram etiam tenentur ſeruitrices illæ, quæ ſolent in aliquibus Conuentibus vota tria eſſentialia promittere Rodrig. *cit. q.44 art.4. §.2. Aſſertio.* Aliæ verò ſeruitrices hæc vota non emittentes ad illam non tenentur.

3 Vt quis licitè ingrediatur clauſuram Monialium debet obtinere licentiam in ſcriptis ſuperioris illius Conuentûs, & examinatam neceſſitatem, aliàs incurrit pœnas, de quibus infra. Trident. *ſeſſ.25. c.5. de Regular.* Et hoc intellige quando debet ingredi in caſu particulari: non verò in ordinariis, quales ſunt circa

Medi

Medicum, Chirurgum, portātes ligna, onera, cæmentarios, & ſimiles operarios, pro his enim non requiritur licentia ſcripta; ſed ſtandum eſt conſuetudini regulatæ.

4 Cauſa dandi licentiam ad intrandam clauſuram debet eſſe moraliter neceſſaria: non verò requiritur neceſſitas logica, vel Metaphyſica: & minor neceſſitas requiritur vt intrent mulieres, quàm vt intrēt viri. Rodrig. *cit. q. art.* 4. Et proinde hæc neceſſitas regulanda eſt arbitrio prudentis, & timorati Prælati. Et Rodr. *cit. loc. art.* 6 dicit moralem, & ſufficientem eſſe neceſſitatem quam habet Matrona nobiliſſima ſi hæc non habet commoditatem manendi in ſæculo ſine magno diſpendio honoris, vt poſſit intrare, & manere intra clauſuram. Hoc tamen negat meritò Miranda *tom.* 1. *q.* 1. *de Monialium*, *art.* 7. Eſſet enim hoc hodie periculoſum contra tot Bullas Pontificias ſimiles ingreſſus prohibentes, & porta patens maneret vt multæ hoc procurarent.

5 De ancillis intrantibus ad ſeruitium Monialium tenenda eſt magna cautela, vt ſolùm illis dentur quæ non poſſunt excuſari: ſunt enim multa Breuia Pontificia id prohibentia, & taxātia. Paulus enim III. conceſſit vt Prouinciales Prouinciæ Caſtellæ P. N. Franciſci poſſent aſſignare Monialibus certum ancillarum numerum. Et Pius V. conceſſit quòd quilibet Conuentus poſſit habere tres vel quatuor. Et Sixtus V. conceſſit vt ſingulis decem Monialibus aſſignaretur vna ancilla.

6 Vide multas declarationes Cardinalium circa puellas ingreſſuras Conuentum Monialium educationis gratia, vel vt ſint Moniales futuræ apud Rodr. *tom.* 1. *q.* 46. *ar.* 10. *& in lib. particulari declaratio. Cardinalium*, quas omitto breuitatis gratia.

7 Ingredientes abſque licentia,& indebitè,incurrũt excommunicationem, & priuationem officiorum, & inhabilitatem ad futura officia; quæ ſunt tres pœnæ, valdè diuerſæ, & conſiderandæ pro diuerſis remediis cõtra illas obtinẽdis.Hæ patẽt in Trid.& Greg.XIII. Vt tamen incurrantur requiritur præſumptio, & dolus:ſi enim quis credens ſe habere cauſam iuſtam, & licentiam, quæ à parte rei tales non ſunt, ingrediens non incurrit prædictas pœnas, quia non facit præſumens.Rodr. *cit.q.art.*2.ex Nau.
8 Si Prælatus, vel alius indebitè, præſumens, & ad libitum, iubeat,aut conſulat vt aliquis intret clauſuram Monialium (quidquid ſit de intrante excommunicato)ipſe Prælatus malè iubens,vel conſulens, peccat mortaliter,ſed nõ incurrit prædictas pœnas.Ratio eſt,quia nulla excommunicatio hîc poſita ligat mandantes,vel conſulentes,ſed ſolùm ingredientes:lex autem pœnalis,eſt reſtringenda,non extendenda; & excommunicatio contra facientes lata, non ligat mandantes niſi lex illud exprimat.Nauar. *lib.*3.*conſil.tit. de Clericis non reſid. conſil.*10.*n.*6.
9 Poſſunt intrare clauſuram Regulares & laici in caſibus ſequentibus. Primò ad miniſtranda ſacramenta, quando Monialis venire non poteſt ad crates abſque diſpendio ſalutis. Et hoc fieri poteſt quoties ex præcepto Regulæ, vel ex alia pia, & rationabili cauſa cæteris Monialibus miniſtrantur Sacramenta Pœnitentiæ,& Euchariſtiæ : imò quoties infirma dixerit ſe indigere pœnitentiæ ſacramento.Rodr. *art.*4. *cit.queſt.*Et cauſa dandæ Euchariſtiæ ſacroſanctæ, poteſt Cõfeſſor vel Prælatus Monialium intrare, & celebrare intra clauſuram.Rodr.*ibid.* ex Leon X. & hodie eſt iam in praxi apud Minores.
10 Poſſunt intrare Cõfeſſores in articulo mortis,vt ſolùm

ſolùm aſſiſtant Moniali morienti, & dicant officium agoniæ. *Ibid.*

11 Ad ſepeliendam defunctam poſſunt intrare. Et tunc intrabunt ſolũ neceſſarij Religioſi: & in hoc ſeruetur conſuetudo laudabilis. In quodam Capitulo Prouinciali meæ Prouinciæ quidam Generalis declarauit poſſe ad hoc intrare ſex Fratres includẽdo Confeſſorem, Capellanos, & cæteros. Quid ſi ſæcularis, vir aut fœmina iubeat ſepeliri ſe intra clauſurã Monialium, & à ſæcularibus nobilibus deportetur corpus defunctum, vſque ad clauſuræ portam; an iidem ſæculares debeant intrare clauſuram, excluſis Fratribus: an verò debeant hi extra manere, & Fratribus tradere vt intrent Fratres & portent ad ſepulturam? Credo ſæculares nõ poſſe intrare, ſed poſſe intrare Fratres deputatos. Inclinat Rodr. *cit. art. 4. §. & aduertendum.* Et ratio dictat, quia plus requiritur vt tunc intrent ſæculares, quàm Fratres cũ Confeſſore aliàs deputati, ſæculares enim in caſu particulari indigẽt licẽtia in ſcriptis: & præterea quia tradere corpus ſepulturæ in Eccleſiis Fratrum pertinet ad ipſos Fratres, vt habet praxis: quando enim portitores defuncti hodie portant defunctum ad Eccleſias Fratrum, ſæculares deponunt corpus in Eccleſia, & tunc Fratres ſuis manibus tradunt ſepulturæ. Quod videtur facere ad intentum. Vide infra, *verb. ſepelire, §. vlt.* & hoc etiam probatur ex dictis mox, *in n. ſeq.* 13. quia ſcilicet tunc hi Fratres deputati obſequio iſti æquè benè, imò, & melius hoc poſſunt facere quàm ſæculares.

12 Ad aperiendum ſepulchrum poſſunt intrare ſæculares neceſſarij.

13 Poteſt quilibet Frater deputatus obſequio Monialium (Cõfeſſor, ſcilicet & Capellanus) intrare clauſuram ad facienda omnia illa quæ Moniales facere nõ

poſſunt, & poſſet ſæcularis, & illa æquè benè poteſt facere Frater ipſe, dummodo abſit dolus. Rodriguez 1. *tom. q.* 47. *art.* 4. Et in hoc caſu nota ex Corduba apud Capucin. 2. *par. Compendij, fol.* 124. quòd per Fratres deputatos obſequio Monialium, poteſt Prouincialis, vel Guardianus de eius licentia, etiam virtuali, deputare vnum Fratrem aptum ad aliquod opus faciendum, intra clauſuram: talis enim Frater tunc cenſetur deputatus obſequio Monialium, eo quòd ſit magis aptus, & à Prælato deſignatus. Vide Capucinum, *cit. loco.*

14 In omnibus caſibus ſupradictis, intrantes Fratres, & ſæculares expleto opere pro quo intrant, tenentur ſtatim exire, & non poſſunt ibi moram facere. Quod tamen non tollit paruam moram vrbanam, & moralem, dummodo non ſedeant ad colloquendum. Et nobis Minoritis R. Vicarius Generalis declarauit tempus moræ licitæ, pro Prælatis, & pro Confeſſoribus, quod viderint ipſi.

15 Pro incendio orto intra clauſuram, & illo extinguendo poſſunt intrare omnes neceſſarij quando illud Moniales nequeunt extinguere. Idem poſſunt pro inundatione grandi, & repentina, neceſſitas enim dictat, & concedit.

16 Generales Franciſcani debitis ſociis comitati poſſunt intrare ad proponendum verbum Dei.

17 Fratres Minores non obſtante prohibitione ſuæ regulæ, inuitati, & rogati à Prælatis Eccleſiæ, poſſunt cum illis intrare monaſteria ſuarum Monialium ad viſitādas officinas, & cætera pro quibus dicti Prælati poſſunt intrare. Leo X. & Rodriguez *art.* 8. & virtute verborum ibi contentorum poſſunt etiam Minoritæ viſitare prædictos Conuentus cum licentia dictorum Prælatorum. Aduertit tamen Mirāda, & benè, *tom.* 1.

quæſt.

*q.2.de Monial.art.*16 quòd ſi prædicti Prælati Eccleſiæ non intrent clauſuram, ipſi Fratres non poſſunt ſine illo intrare, ad ſepeliendam, verbi gratia Monialem. Papa enim citata conceſsione dicit) quòd poſsint cum ipſis intrare) vnde ſi Prælati nõ intrent, videtur quòd neque Minoritæ poſſunt ad ſepeliendum intrare ſine ipſis Prælatis. Adde quòd etiam intrante Prælato Eccleſiæ debent habere licentiam ſui Prælati Regularis.

18 Denique lex generalis ſit, quòd data vrgente neceſsitate cui ſolæ Moniales non poſſunt occurrere, & Prælatus creditur conceſſurus, poſſunt ingredi perſonæ neceſſariæ in neceſsitatibus quæ non poſſunt dilatari. Ponit etiam Collector priuilegiorum Compendij *verbo Ingreſſus Monaſterij Monialium*, quòd ſi fortè matrona coniugata, & prægnans Monaſterium cum licentia intrauit vt ibi maneret; tempore partus poteſt obſtetrix intrare ad illam iuuandam in partu, & per hunc caſum ſimiles expedies.

EGRESSVS MONIALIVM à clauſura.

19 Poteſt egredi Monialis, vel etiam poſſunt omnes, ratione incendij, lepræ, vel epidimiæ. Priores duo caſus clari ſunt. Tertius epidimiæ eſt peſtilentia. Quartus, ratione belli, maximè quando Conuentus eſt extra muros vrbis vel loci. Quintus, vrgente aliquo vitæ periculo graui in quo ratiò naturalis dictet plus valere præceptum naturale vitæ cõſeruandæ, quàm præceptum poſitiuum clauſuræ. Et in omnibus prædictis caſibus tenentur Moniales, trãſacto periculo reuerti ad Conuentum, ſub peccato mortali, & pœna excommunicationis. Eſt certiſsimum, & commune

mune ex decretis Pontificiis. Hoc & ſequentia vide apud Rodrig.*tomo 1.q.39.*

20 In omnibus prædictis caſibus ſi Prælatus adſit, debent expectare illius licentiam. Si autem abſit, & periculum ſit in expectatione licentiæ, poteſt Conuentus exire in cõmuni periculo. Semper verò erit neceſſaria ſpecialis licentia vt particularis Monialis causâ lepræ exeat. Et eadẽ licẽtia requiritur in ſequentibus caſibus.

21 Poteſt exire Monialis vt alibi ſit Abbatiſſa, vel Prælata. Innuitur in Concil. Trid. *ſeſſ.25.c.7.de Reg.* Addit verò Rodrig. *Addit.ad Sum.tom.3.c.3 concl.2.* quòd in tali caſu non poteſt exire cum ſola licentia Prouincialis; ſed debere obtineri licentiam Papæ, vel Legati ipſius: dicens ſic fuiſſe declaratum à Congregatione Cardinalium, quam citat, & retractat oppoſitum quod dixerat *in quæſt.Regul.* & ibi obiter etiam innuit, quòd, vt hæc exiens cum prædicta licentia, finito officio Abbatiſſæ reuertatur ad Priorem Conuentum, debet interuenire licentia alia ſpecialis reuertendi. Sed hoc in Portugallia non video receptum in praxi.

22 Cauſa correctionis, quando ſcilicet Monialis non poteſt bene puniri in ſuo Conuentu, poteſt deferri ad alium, vt ibi commodiùs puniatur. Nauarr. *lib.3.conſil. tit.de Regul.conſil.48.* & ibidem ait poſſe egredi ad fundandum alium Conuentum.

23 Etiam ſi Medicus dicat Monialem morituram, niſi vadat ad balnea extra Conuentum: non poteſt ſuperior dare licentiam, innuit Rodrig. *citata quæſt.49. tomo ſecundo, artic.3.* & tenet Miranda, *quæſt.3.de Monial. art.4.concl.2.* Et probatur, quia ille morbus non eſt lepra, neque epidimia: neque inficit totam communitatem. Et aperitur porta multis petentibus: maximè cùm multæ ſæculares fœminæ nobiles curentur abſque balneis; vel abſque illis moriantur.

24 Non

24 Non poſſunt Moniales egredi à porta clauſuræ, vt de nocte, vel ad Solis occaſum vadant claudere aliam portam claudentem ſpatium in quo ſæculares de die morantur, ſic Gregor. XIII. apud Rodriguez, *q. cit. art.* 1.

25 Comitolus, *lib. 6. Reſp. Moral. quæſt.* 3. dicit frangere clauſuram Monialem quæ ſe ponit in Rota, & facit illam volui verſus partem externam ad quam ſæculares accedunt etiam ſi non egrediatur à Rota, & ſtatim voluat illam. Et probat, quia hæc acceſſit ad locum ad quem ſæculares accedunt, quod expreſsè prohibetur in Bulla Gregorij XIII. & in hoc illi aſſentior: Non verò in eo quod ibidem ait frangere clauſuram Monialem, quæ extra limen clauſuræ pedem, ſeu ſuram ſolam emiſit corpore intus manente. Videtur enim hoc paruitas materiæ ad tantam pœnam: & in rigore iſtud non eſt egredi clauſuram, cùm maior pars coporis non egrediatur. Idem author ait, *eodem libro. q.* 22. peccare mortaliter Monialem, & incurrere cenſuram quæ intra rotam, & clauſuram admiſit infantulum lac ſugentem duorum vel trium annorum: & de hoc vidiſſe litteras vnius Cardinalis miſſas cuidam Epiſcopo, conſulto Papa Clem. VIII. in quibus idem aſſerebatur, at in Hiſpania hoc non video receptum; eſt tamen hoc valde Monialibus prohibendum.

26 Vt Moniales poſſint egredi in caſibus à Sede Apoſtolica permiſſis ſufficit illis vna tantùm licentia vnius ſuperioris, Epiſcopi ſcilicet, ſi illi ſunt ſubditæ: vel Prælati Regularis cui ſubduntur. Neque opus eſt vt Monialis ſubdita Regulari obtineat etiam licentiam ab Epiſcopo ad egrediendum. Rodrig *citat. q.* 49. *artic.* 6. vbi explicat Concil. Trid. oppoſitum innuens, & Miranda, *citat. quæſt. art.* 6. Hæc tamen debet eſſe in ſcriptis.

27 Moniales egredientes indebitè incurrunt excommunicationem ipſo facto. Eandem incurrunt Prælati dantes indebitè licentiam. Eandem incurrunt ſæculares comitantes Moniales indebitè egreſſas, & qui illas recipiunt. Pius V. apud Miranda, *art.* 7. de ſæcularibus illas recipientibus, intellige quando id facerent malo animo, & per longum tempus, vel recreandi gratia: ſecus ſi comitentur vt tueantur à periculo, vel affectu conſanguinitatis, maximè vt ſuadeant regreſſum ad Conuentum, illíſque ſubueniant in graui neceſſitate, iuxta explicationes adhibitas circa receptores, & fautores hæreticorum.

28 A pœnis quas Moniales incurrunt per egreſſum iniuſtum, vel Religioſi in ingreſſu indebito poſſunt abſoluere Prouinciales, ac diſpenſare. Vide Rodrig. *tom.* 1. *quæſt. q.* 24. *art.* 17. *per totum.*

ADDITIO.

Vide ſupra, *verbo Abbatiſſa, num* 5. & infra, *verbo Moniales.*

CLauſura Monialium violatur pariter per ingreſſum illicitum in clauſuram illarum, ſiue intrent homines, ſiue fœminæ, indebitè tamen. Violatur ſecundò per egreſſum illicitum Monialis à dicta clauſura. De priori modo, iam aliqua diximus, in alio libro, *verbo Clauſura.* Et in hoc primo, retracto quod dixi in prima Editione, *hoc eod. verbo, n.* 8. videlicet non incurrere pœnas Motus proprij Prælatum, qui indebitè iubet aliquem ingredi clauſuram Monialium. Nunc dico quòd taliter iubens etiam incurrit. Vide Sanchez, *tomo* 2. *Decalog. lib.* 6. *c.* 17 *n.* 35.

1 Adde ad hanc clauſuram etiam teneri Moniales

Tertij

Tertij Ordinis,ſi viuunt in congregatione collegialiter.Bullarium Rodr.*fol.984.col.1.n.33.*

2 Non poſſunt Epiſcopi, vel Superiores Regulares dare licentiam fœminæ vt maneat intra clauſuram Monialium, ratione ſecuritatis ob lites matrimonij, adulterij, & diſſenſionum inter vxoratos. Sic refert Rodriguez reſpondiſſe cõgregationem Cardinalium Epiſcopo Salmanticenſi:& ponit ibi verba Cardinalium: habetur in Bullario Rodrig. *fol.* 1200. & concordat quod ait Miranda *tom.1.quæſt.2.de Monialibus, art.7.* Scio Azorium, *tom.1.lib.13.cap 8 quæſt 4.* dicere eoſdem Cardinales Concilij Romæ declaraſſe poſſe recipi intra clauſuram licitè,viduam bonæ famæ,quæ cupit honeſtatis gratia intra Conuentum manere. Item poſſe recipi fœminam vxoratam, ſi vita illius alioqui tuta non ſit.Item poſſe recipi fœminam de licentia Epiſcopi, de adulterio ſuſpectam apud virum ſuum, eáque de cauſa vitæ periculum certò timet. Et hæc omnia ait haberi ex declaratione Cardinalium. Quod ſi ita fuit declaratum, vides duas declarationes in eadem materia, & in eadem re omnino contrarias.quia hæc adducta ex Azorio cõtradictoriè opponitur illi adductæ à Rodriguez, *in Bullario.* Ego non credo, Illuſtriſſimos Cardinales,cõtrarias declarationes in eadem re edidiſſe. Fortè falluntur Doctores illas citantes, vel non intelligentes. Vnde obiter videas cauſam ob quam non vult Papa prædictas declarationes imprimi authoritate publica Eccleſiæ. Videas item fortè hinc motos Doctores, qui dicunt, declarationes Cardinalium non obligare in conſciẽtia, neque in foro externo. Ego tamen in prædicto caſu ſtandum iudico, declarationi priori miſſæ ad Epiſcopum Salmanticenſem, ſecurius enim eſt illam ſequi, & ita video practicari in noſtro Seraphico Ordine

Ordine Minorum.

3 Dixi olim hoc verb. ad ſepeliendam Monialem poſſe ingredi ſex Fratres, ex declaratione Statuti meæ Prouinciæ: modò addo hoc in terminis conceſſiſſe Paulum III. nobis Minoritis. Habetur conceſſio in Bullario Rodr. *fol.* 792. in Paulo III. obtenta à Cardinali Quinhones.

4 Paulus III. conceſſit vt puella, vel fœmina ingreſſa Conuentum ſanctæ Claræ, vt ſtatim fiat nouitia, & habitum ſuſcipiat, poſſe per Abbatiſſam, & Moniales detineri in habitu ſæculari per decem, vel quindecim dies antequam induatur habitu Ordinis: vt poſſit in illis diebus experiri vitam ſuſcipiendam. Rodrig. *in Bullario, fol.* 820. *n.* 9.

5 Circa licentias reuocatas quas aliqui Pontifices conceſſerunt fœminis, vel ſæcularibus ad intrandam clauſuram Monialium, & poſtea ſequentes Pontifices reuocarunt: Aduerto Gregorium XIII. qui fuit vltimus, reuocans has licentias in Bulla, quæ incipit: *Vbi gratia*, anno 1575. promulgata generaliter reuocaſſe omnes licẽtias anteceſſorum ſicut fecerat Pius V. qui fuit annus 4 pontificatus ipſius Gregorij: Poſtea verò ìdem Greg. XIII. anno 1584. pontificatus ſui anno 13. in Bulla quæ incipit: *Quæ ſanctimonialium quietem*, prohibuit ſimiles ingreſſus in clauſurã Monialium; excepit tamen fundatrices monaſterij, dotatrices & coniuges Marchionum, Ducum, Comitum, ſuperiorum Principum, & filias iſtarum præcedentium. Citat has Bullas Rodr. *in Bullario, fol.* 1097. *& ſequentibus.* At nõ ſeruat ibi ordinem temporis, nam Bullam promulgatam à Papa reuocatoriam omnino, & prius publicatam ponit ſecũdo loco. Illam verò quæ poſterior fuit in publicatione, & quæ excipit fundatrices, &c. ponit priore loco. Ego nõ inuenio Bullã reuocatoriã illius

illius ſecundæ Bullæ, anni 1584. in qua excipit ab illa prohibitione fundatrices, & alias. Quòd ſi reuocata non eſt, manet integra. Credo, tamen non eſſe in praxi. Nàm cùm ego eſſem Prouincialis, quædam vxor cuiuſdam Marchionis obtinuit in ſcriptis Bullam Papæ, vt poſſet ingredi in Conuentus aliquos Monialium noſtræ Prouinciæ, per quod oſtenditur illam ſecundam Bullam Greg. non eſſe in vſu, etiam ſi renocata non ſit.

6 Quando Generalis intrat clauſuram Monialium, poteſt ſecum ferre quatnor, aut quinque ſocios ipſius Ordinis: at Prouincialis duos, vel tres tantùm Ita Vrbanus IV. conceſſit in Regula S. Claræ à ſe compoſita. Et notat Rod. 1. *tom. qq. Reg q. 47. art. 7.* quòd eoſdem ſocios duos, vel tres poteſt ſecum ferre Commiſſarius particularis delegatus à Prouinciali pro quo viſitando aliquo Conuentu Monialium.

CVIVS ÆTATIS PVELLÆ AD habitum recipi poſſint intra clauſuram.

1 DVobus modis puellæ recipi poſſunt intra clauſuram. Primò, & magis ordinario recipiuntur ad profitendum ſtatum Monialium habitúmque profeſſarum geſtandum vt Moniales fiant. Secundò poſſunt recipi ſolùm educationis gratia abſque animo profitendi, imò & cum animo non profitendi: ſed ſolùm ibi recipiuntur, vt Monialium exẽplis, & doctrina inſtructæ proficiant in virtute cum libertate tamen eligendi poſtea quemcunque vitæ ſtatum maluerint.

De priori ergo modo recipiendi ad habitum, ſeu ſtatũ profeſſionis tenet Azor. *tom 1 lib. 12. c. 17. v. 55. & 56.* iuxta Concil. Trid. non poſſe Prælatos Monia-

lium recipere has puellas ad habitum, & profeſſionem, vt intrent clauſuram, niſi habuerint duodecim annos ætatis: & ante hunc annum illas non poſſe recipere. Idem crediderunt multi viri docti, & Epiſcopi, anno 1586. in Concil. Prouinciali Tolletano, vt refert Rodr *tom.3.qq.Reg.q.12.art.2.*

Nihilominus dicendum eſt poſſe has puellas recipi à Superioribus intra clauſuram, vt ſuo tempore profiteantur, etiam ſi ſint minores duodecim annis, imò etiam ſi ſint ætatis infantilis nondum attingentes vſum rationis, in tertio, vel quarto anno ætatis. Ita Rodr. *tom.3.qq.Regular.q.12.art.2.* Et clarius, ac fuſius Sanch. *in lib.4.Decalog.cap.18.n.*34. citans alios. Concordat Miranda, *tom.1.quæſt.8. de Monialibus; artic.2.* Qui omnes ſolùm loquuntur poſſe recipi minorem duodecim annis, non tamen exprimunt de ætate infantili ſicut Sanchez, *in loco mox citando.* Igitur quòd hæ puellæ recipi poſſint ad habitum regularem minores duodecim annis, probat Sanchez, *cit. prius loco* ex Michaële Metina, *lib. 4. de ſacrorum hominum continentia, controuerſia 9. toto cap.*4. qui interfuit Concilio Tridentino, & teſtificatur ſe hac de re data ſuffragia conſideraſſe. Et non obſtante quòd Concil. Trid. *ſeſſ.25.de Regul.cap.*17. duo decernat: primum vt puella ſuſceptura habitum regularem maior ſit duodecim annis, & ante ingreſſum examinetur ab Epiſcopo de libertate: ſecundum, vt poſtea ante profeſſionem iterum examinetur ab Epiſcopo de eadem libertate: Nihilominus, ait Medina, Cócilium per hæc nó prohibuiſſe recipi puellas ad habitum regularem ante annum duodecimum. Sed ſolùm hæc duo intendiſſe. Primò, vt ſi puella ingrediés ſit maior duodecim annis quátæcumque ætatis ſupra ſit, duplex ſubeat examé Epiſcopi, alterum ante habitus ſuſceptionem, &

alte

alterum ante profeſſionem. Et primum petiit, quia ſæpè puellæ inuitæ habitum ſuſcipiunt: & poſtquam intrarunt inuitæ, præ verecundia non audent exire ante nouitiatum. Hoc verò examen non eſt iniunctum ibi pro puellis ante annum duodecimum intrantibus, quia vanum exiſtimauit Concilium id fieri propter debilem tunc, & tenerum vſum rationis puellæ. Sed hoc primum examen puellæ ante ſuſceptionem habitus iniunctum, vt notat Rodrig *citato loco*, per contrarium vſum, non eſt receptum in Hiſpania: & quoad hoc primum ibi decretum Concilij non eſt receptum. Solùm ergo manet ſecundum decretum eiuſdem Concilij, *ibid.* quòd ſcilicet ante profeſſionem vno menſe Epiſcopus examinet libertatem puellæ profeſſuræ. Itaque concludit ibi Sanchez poſſe has puellas recipi ante annum duodecimum, qui in fœminis eſt annus pubertatis: & addit Bullas Pij V. & Gregorij XIII. non iubere contrarium in his puellis receptis ad vitam Monaſticam: ſed in illis quæ recipiuntur educationis cauſa, vt infra dicemus. Imò idem Sanchez, *cit. cap. n.* 8. citans duos textus Iuris Canonici, ait, poſſe parentes iſtas puellas offerre Monaſteriis pro vita futura Monaſtica, etiam in ætate infantiæ, quæ in puella eſt infra annos quinque. Neque hoc ius antiquum eſt reuocatum in dicto loco Concilij Trident.

8 Et quod maius eſt, ait Sanchez, *citato cap.* parentes habere ius patrium hoc faciendi; nec puellas ab illis ſic oblatas Monaſteriis (idem dic de filiis maſculis) poſſe exire à dictis Monaſteriis, niſi poſt annum completum pubertatis, vt ait, *cit. c. n.* 9. Vnde puella poſita à parentibus in Monaſterio ante annum duodecimum non poterit inde exire libertatis gratiâ, niſi poſt completum annum duodecimum, quando puellæ aduenit pubertas. Ratio eſt, quia filius ante pubertatem eſt

ſub omnimoda poteſtate parentum, at poſt annum duodecimum poterit filia exire à Conuentu, inuitis parentibus.

9 Hinc mihi grauis quæſtio ſuborta eſt: vtrùm pater, vel mater, qui cogit filiam inuitam, vt intret Monaſterium pro vita futura eligenda, ſi iſta puella habeat vſum rationis, ſed tamen non habet annos pubertatis, videlicet annum duodecimum? An, inquam, talis pater incurrat excommunicationem Concilij Tridentini poſitam contra cogentes fœminas ingredi Monaſterium? Hanc quæſtionem apud nullum reperi Doctorem. Saluo tamen iudicio Eccleſiæ, & Doctorum, dicerem piè talem parentem, vel matrem non incurrere excommunicationem illam. Nam iuxta ſupra dicta, & Sanchez *citato cap.19. num.8. & 9. & aliis ibi numeris*, parentes etiam ex iure Canonico habent poteſtatem, & ius naturale offerendi filios Religioni; & talis filius ſic oblatus tenetur obedire patri ordinanti ſuam educationem: imò filius ſic oblatus non poteſt exire à Monaſterio ante annos pubertatis: & illud Ius Canonicum non fuit reuocatum à Concilio Tridentino, *ſeſſ.25.c.18 de Regular.* ergo pater non peccat, nec proinde excommunicatur cogens puellam ad Monaſterium ante annos pubertatis. Incurrit verò ſi cogat ingredi poſt annum pubertatis. Si autem hoc verum eſt in patre, etiam erit in matre, & tutore cogente ante annos pubertatis.

10 De ſecundo autem modo recipiendi puellas educationis gratiâ tantùm, eſt alia diuerſa diſpoſitio Pontificum. Et quod ſpectat ad annum certum ætatis, in quo recipi poſſint non inuenio. Nam Sanchez *cit.c. à n.34.* ſolùm dicit has non poſſe recipi ante pubertatem, ſicut illas, quæ recipiuntur ad habitum regularem: vnde innuit non poſſe recipi educationis gratia

ante

ante annum duodecimum. At Rodrig.*tom.* 1.*quæſt.Reg. q.* 46. *art.* 10. §.17. *declaratio*, ait Pium V. conceſſiſſe Ordini Sanctæ Claræ, vt puellæ deſtinatæ à parentibus ad Religionem poſſint recipi in habitu ſæculari, anno ſeptimo, vel octauo ſuæ ætatis, & in Conuentu manere vſque ad annum 12. vel 14. Et hoc tempore expleto liberè mittantur in domum parentum: ſi verò poſtea velint liberè ad Monaſterium redeant. Vbi loqui videtur de puellis recipiendis educationis gratia, illæ enim quæ recipiuntur ad habitum regularem ſtatim induuntur habitu Religionis. Ex alia verò parte proximè dicta conceſſio non videtur loqui de receptis educationis gratia: nam extat alia declaratio Cardinalium apud Rodrig. *citato articulo*, ſeptima in ordine, vbi puellæ receptæ educationis gratia permittuntur manere intra Conuentum vſque ad annum vigeſimumquintum ſuæ ætatis, & non amplius. Quibus attentis ſolùm reperio certum has receptas educationis gratiâ non poſſe manere in Conuentu poſt annos vigintiquinque ſuæ ætatis. Puto autem non poſſe recipi in ætate infantili, ſicut aliàs, neque ante pubertatem, propter dictum Sanchez, vbi ſupra, propter duas Bullas, quas citat. Et proinde recipi poterunt ab anno duodecimo completo, vſque ad annum 25 incluſiuè; vt autem hæ poſſint recipi, requiruntur ſequentes conditiones ex Rodrig. *citato loco*, & Azor. *tom.* 1. *lib* 13. *c.* 8. *q.* 4.

11 Prima eſt: dummodo Monaſterium tales puellas educationis gratiâ recipere conſueuerit. Si enim in illo Conuentu non ſit conſuetudo, non poterunt recipi. Vnde in Conuentibus Capucinarum primæ Regulæ Sanctæ Claræ non poterunt recipi, quia apud illas non eſt conſuetudo tales recipere.

12 Secunda eſt, vt id fiat licentia in ſcriptis Supe-

rioris talis Conuentûs, & Abbatiſſæ, & maiori parte Conuentûs ſuffragantis.

13 Tertia, vt ſine ancillis in conuentu maneant, neque inde exire queant cum libera poteſtate redeundi: & ſeruent clauſuram ſicut Moniales: & veſtitu honeſto induantur. Et ne in Monaſterio maneant vltra annum 25. Si verò ſemel à Conuentu exierint, amplius non admittantur: excepto ſi iuerint ad balnea, de licentia Superioris, vt notatur in declarationibus Cardinal. *tomo* 4. impreſſo, repertis in Bibliotheca Farinacij, *fol* 99. *col*. 1. vbi etiam dicit poſſe exire curandæ valetudinis gratiâ cum licentia in ſcriptis. Et noto quòd cùm *citato loco* in Declarationibus collectis à Farinacio, ponantur vndecim, vel duodecim circa modum, quo recipi debent puellæ educationis gratiâ, nulla ex illis aſſignat annum ætatis, in quo recipi debeant: & in vna tantùm dicitur quòd ibi non maneant, niſi vſque ad annum 25.

EGRESSVS MONIALIS à clauſura.

14 DIxi ſecundo modo violari clauſuram Monialium per egreſſum illicitum factum à Moniali extra clauſuram. Et quod attinet ad pœnas impoſitas Moniali taliter egredienti illicitè, Pius V. in Motu proprio, qui incipit, *Decori, & honeſtati*, decreuit quòd taliter egrediens indebitè incurrat excommunicationem reſeruatam Summo Pontifici. Secundò, quòd ſit priuata officiis, & dignitatibus Ordinis, ſi quas actu habet. Tertiò, vt ſit inhabilis in perpetuum ad officia Ordinis obtinenda. Eaſdémque pœnas imponit Prælato indebitè danti licentiam exeundi. Tertiò excommunicantur ipſo facto, omnes illi qui Monialem

nialem illicitè egredientem hoſpitio receperint, vel comitati,ſeu aſſociati fuerint,etiam ſi ſint conſanguinei.Monuerim verò,quod attinet ad hoc vltimum de receptatoribus Monialium fugitiuarum, eſſe explicãdum eo modo quo Doctores explicãt in Bulla Cœnæ incurrere,vel non incurrere excommunicationem ibi poſitam receptatores hæreticorum.Nam quemadmodum ibi excuſatur ab illa cenſura,recipiẽs hæreticum, non quia hæreticus eſt, neq; vt fauens hæreſi,vel hæretico,ſed ſolùm recipit,& fauet quia homo eſt,videlicet quia extremè, vel grauiter indiget,ne pereat: ſic enim recipiens non incurrit cenſuram. Sic in noſtro caſu qui reciperet Monialem indigentem grauiter quoad cibum, & honeſtatem, eámq; reciperet, ne illius honeſtas periclitaretur; imò vt eam reduceret ad Monaſterium, oblata commoda occaſione, iſte talis illam cenſuram non incurreret. Secùs ſi illam reciperet,vel comitaretur, approbando egreſſum:vel occultando ne inueniatur à Prælato, vel ſuadendo, ne redeat: vel dando occaſionem ſuo comitatu,vel hoſpitio,ne redeat ad Monaſterium:tunc enim incurreret.

15 Nauar.*c.ſtatuimus* 19.*q*.3.*n* 4. dicit quòd ſatis pia, & probabilis ſententia eſt,poſſe Prælatum dare licentiam Moniali,vt curetur extra clauſuram,quando patitur ægritudinem non contagioſam aliis,ſed ſibi ſoli nociuam,ita tamen grauẽ,vt intra clauſuram omnino curari non poſſit:illum ſequitur vel inclinat in illũ, Fr.Ioan.à Cruce, *de Statu Relig lib*.1.*c*.5.*dub*.4.*concl*.2. Sed tamen hoc non video practicari. Imò ſi ponatur in praxi patebit porta multis egreſſibus, re vera illicitis:ob multas fictiones, quæ in caſu poterunt inueniri.

ADDITIO AD ADDITIONEM.

1 VLtra olim iam dicta de clauſura Monialium ſolum occurrit adnotãdum quod tradit Rodriguez, *tom.3. Addit.cap.95.concl.5.* videlicet non incurrere pœnas impoſitas à Concil. Trid. Pio V. & Gregor. XIII. ingrediẽtibus indebitè clauſuram Monialium, illos qui ingrediũtur ſine licentia Monaſteria earum Monialium, quæ promittũt obedientiam, paupertatem, & caſtitatem ſolùm coniugalem, quales ſunt Moniales Ordinum Militarium. Has enim ait Rodriguez non eſſe ſimpliciter, & abſolutè Religioſas: idque tribus ex capitibus. Primò quia illa tria vota non promittunt ex vi ſuæ Regulæ, ſed ex vi ſuorum ſtatutorum. Secundò, quia illud votum Caſtitatis quod promittunt eſt ſimplex tantùm, & non ſolemne. Tertiò, quia non ſunt verè Moniales, id eſt, perfectè, quia ad hoc requiritur vt illa tria vota fiant ex vi regulæ, cum caſtitate omnimoda. Et de his tantùm Monialibus loquitur Concilium, Pius V. & Gregor. XIII.

2 At non loquitur Rodr. de Fratribus Minoribus, an peccent mortaliter intrando hæc Monaſteria, cùm ex vi regulæ prohibeãtur intrare Monaſteria Monacharum. *cap. 11. ſuæ regulæ.* Et quidem quòd Minoritæ non incurrant pœnas Tridentini, Pij V & Greg. XIII. ſi intrauerint iſta Monaſteria Monialium promittẽtiũ caſtitatem ſolam coniugalem (quales ſunt Ordinum Militarium, vt Olyſſipone, *o Moſtetro de Sanctos* Ordinis D. Iacobi: & Monaſterium S. Matthæi Ordinis S. Benedicti, ſi promittũt etiam caſtitatem cõiugalem, & aliæ ſimiles.) Quòd, inquam, Minoritæ intrantes hæc Monaſteria ſine licẽtia, & iuſta cauſa, non incur-

rant

rant prædictas pœnas, & cenſuras non diſceptabo, propter rationes citatas à Rodrig. *cit. loco*, & à Nauar. *citato ibi conſilio* 82. *de Regular.* At quòd Minoritæ non peccent mortaliter hæc Monaſteria ingrediendo ob prohibitionem generalem ſuæ regulæ, neque Rodrig. neque Nau. explicant; & hoc ego explicatum reperire deſiderarem.

3 Et quamuis ex mente Rodriguez, *citato loco*, & ex Nauar. *citato loco, & conſilio*, colligi poſſit eos dicturos non peccare mortaliter Minoritas ex vi regulæ talia Monaſteria intrãdo, tum quia iſtæ non ſunt veræ Monachæ, nec verè Religioſæ; tum quia, vt ait Nau. *cit. conſil.* 82. *num.* 4. verba Canonum, & legum propriè ſunt accipienda: & prædictæ Moniales non ſunt propriè, ac perfectè Moniales. Nihilominus ego tutius credo, ac defendo Minoritam ingredientem prædicta Monaſteria indebitè, quamuis non incurrat pœnas, & cẽſuras prædictas, tamen peccare mortaliter ob generalem prohibitionem regulæ. Quod primò probo ex verbis regulæ, quæ sũt verba generalia: ſunt enim ſaltem verba indefinita: *Non ingrediantur Monaſteria Monacharum.* Et indefinita æquipollet vniuerſali, vt ait Gloſſ. *cap. primi. de dolo, & cont. in* 6. *verb. Termino*, & ibi cit. Rurſus lex generaliter loquens, generaliter eſt intelligenda, *l. de pretio, ff de publ. in rem action.* Cùm ergo verba Regulæ ſint indefinita, & proinde generalia, videntur generaliter intelligenda de omni Monaſterio Monialium quæcunque illæ ſint, dummodo viuant collegialiter. Secundò, quia finis legis eſt attẽdendus præcipuè cùm ille ſit anima legis. at in Monaſteriis Monialium profitẽtium ſolam caſtitatem cõiugalem reperitur idẽ finis qui reperitur in Monaſteriis Monialium verarum, & profitẽtium caſtitatem omnimodam: ergo, probatur minor, quia in vtroq; iſtorum

Monaſteriorum finis ob quem prohibetur ingreſſus, eſt conſeruatio pudicitiæ Monialium, & vitatio periculi, vel occaſionis peccãdi: at iſte finis æquè militat in Monialibus profitentibus caſtitatem abſolutam, & in profitẽtibus caſtitatem cõiugalem: ídque ſiue promittãt vota ſolemniter, ſiue ſimpliciter, ſiue ex vi regulæ, ſiue ex vi ſtatuti: ſemper enim manet vtrobique idem periculum, quod eſt occaſio peccandi. Tertiò, id probo ex declaratione noſtræ regulæ edita à Nicolao III qui exponens *cit. cap.* 11. *Regula*, circa ingreſſum Monaſteriorum Monialium, *in art.* 13. ſic explicat prædictam prohibitionem Patris noſtri Frãciſci: *Nos itaque generaliter id eſſe prohibitum de quarumlibet cœnobijs Monialium reſpondemus.* Quo nil clarius, & generalius dici potuit. Idem videtur ſentire Collector priuilegiorum Mendicantium, *verb. Ingreſſus Monaſt. Monial. ad* §. 17. *litter. C, & D, & infra notab.* 2. *littera A.* Et ibidem ante finem, ait, non poſſe Minoritas ex vi regulæ intrare Monaſteria Monialium collegialiter viuentium, etiamſi illæ non ſeruent clauſuram. Quod idem docet Clypeus Monialium, *in Enchirid. Minorum, concluſ.* 2. §. *Additio.* Et fauet Miranda, *in explicatione noſtræ Reg. ad cap.* 11. §. *Quato a lo primero.* Vbi ait, *in dicto cap.* 11. *Regulæ*, prohiberi ingreſſum cuiuſcunque Monaſterij Monialium viuẽtium collegialiter, & profitentium Regulam approbatam ab Eccleſia, cum obedientia Religioſa. At prædictæ Moniales militares, licèt promittant caſtitatem coniugalem, profitentur tamen in manibus Prælatæ, & ſeruant obedientiam Religioſam. Denique ſtatuta generalia Minorum edita Segouiæ dum prohibent Minoritis intrare Monaſteria Monialium loquuntur ſimiliter, & ferè ad intentum: dum dicunt, intrantes etiam Conuentus Tertiariarum collegialiter viuen

nentium, eſſe trangreſſores noſtræ Regulæ Franciſcanæ.

COMMISSARIVS Prouinciæ.

1 HOc maximè ſpectat ad Ordinem Minorum. Hic fit duobus modis. Primus,& magis vſitatus eſt, quando quis mittitur ad viſitandam Prouinciam,& ſyndicandum Prouincialem. Circa quem primò nota incurrere excommunicationem illos qui prædictum Commiſſarium non recipiunt, vel perturbant in officio. Bullam Papæ citat Rodriguez, *tomo* 1. *quæſt.q.*54.*art.*4. Secundò etiam ſi in litteris Generalis vt plurimum illi committitur plenitudo poteſtatis, non intelligitur vt poſſit diſpenſare in ſtatutis Generalibus, neque in rebus grauibus facere ad libitum inconſultis Diffinitoribus Prouinciæ: neque vt poſſit creare Confeſſores, Prædicatores,&c. ſed attendenda eſt illa plenitudo poteſtatis, & menſuranda ad finem, viſitationem ſcilicet; vt quoad viſitandum, & concernentia viſitationem, habeant Commiſſarij plenam poteſtatem, vocandi ſcilicet, cogendi,&c. Videant illi ſibi prohibita in ſtatutis Generalibus. Et nouiſſimè R. P. Vicarius Generalis Antonius Treio, circa hoc fecit ſpecialem declarationem.

2 Secundus modus Commiſſarij Prouincialis in Ordine Minorum eſt quando Generalis, vel Commiſſarius Generalis propter diſtantiam, vel confidentiam alicui Prouinciali actuali pro ſuo triennio dant commiſſionem particularem, vt vltra iuriſdictionem ordinariam Prouincialis habeant commiſſionem pro diſpenſandis aliquibus ſpecialibus: & tunc videndus eſt tenor conceſſionis. Si enim ſolùm dicat quòd conce-

dit illi plenitudinem poteſtatis, committitur illi vt poſſit diſpenſare ſolùm in illis ſtatutis in quibus poteſt Generalis, vt dandi licentiam extra Hiſpaniam, vel ad Curiam Romanam,& ſimilia. Non poſſunt tamen tales Prouinciales facere id quod ſtatuta Generalia decernunt vt fiat cum Diffinitoribus, vel cum Capitulo,verbi gratiâ,non poſſunt priuare Guardianum, priuare incorrigibilem habitu,quemadmodum poteſt Generalis,de quo infra,*verbo Generalis*.Imò neque poteſt facere contra ſtatuta Prouincialia abſque conſenſu Prouinciæ,vt decernunt ſtatuta Generalia Salmanticentia,*c.*8.Rodrig.*cit.q.*54.*art.*1.*tom.*1.

ADDITIO.

Vide infra,*verbo Prælatus.num.*4.5.*&* 12.

IAm olim dixi hoc officium (ſaltem ſub hoc nomine)eſſe proprium pro Ordine Minorum.Vltra verò olim dicta,addo.

1 Quòd Gregorius XIII. in ſua Bulla,quæ incipit: *Quoniam noſtro Paſtorali*,inter alia circa hos Commiſſarios ordinat, ac iubet, vt nullus Prouincialis poſſit mutare illa quæ ſalubriter, & rectè ordinata fuerint à prædictis Commiſſariis, niſi de ſpeciali licentia Miniſtri Generalis,(idem dic de Commiſſario Generali) qui prædictum Commiſſarium inſtituit.Et addit Summus Pontifex,quòd factum in contrarium ſit irritum, & nullum: vltra excommunicationem ante contra talia mutantes fulminatam. Eandémque cenſuram fulminat contra quoſvis Religioſos,vel Religioſas Prouinciæ,qui prædictis Commiſſariis reſiſtere,vel ſe opponere auſi fuerint.

2 Prædicti Commiſſarius, ſeu Viſitator non habet

votum,

votum, ſeu ſuffragium electiuum in electionibus Prælatorum, Miniſtri ſcilicet Guardiani, Abbatiſſæ, & ſimilium, quia non eſt Prælatus ordinarius, ſed delegatus. Si tamen Prælatus Generalis prædictos Commiſſarios mittens illis in ſcriptis, concedat, quòd poſſint ferre ſuffragia in dictis electionibus, tunc poterunt habere tale ſuffragium; ſic enim ſtatutum eſt in Statutis generalibus Salmanticenſibus, *tit. de Commiſſariis Prouinciarum, fol.* 98. Quod puto niti huic fundamento. Nam ſicut ex Iure Canonico elector impeditus poteſt mittere Procuratorem, qui ſuo nomine in loco electionis pro ſe impedito ſuffragium ferat: ita Prælatus Generalis impeditus, neque veniens ad Capitulum, vel congregationes, in quibus habet ſuffragium electiuum, poteſt committere huic Commiſſario Prouinciæ, vt tamquàm procurator pro ſe ſuffragium ferat in illis electionibus quibus ipſe Prælatus Generalis non interuenit.

3 Quid ſi ipſe Prælatus Generalis, qui miſit hunc Commiſſarium Prouincialem, poſtea veniat ad Capitulum, vel congregationem, & ibi ſimul adſit cum ſuo Commiſſario Prouinciali: an poſſit talis Prælatus Generalis ibi ferre ſuum ſuffragium ex officio ordinario: & poſſit præterea dicere ſuo Commiſſario, vt etiam ferat ſuffragium in electionibus, & ſic dent ſuffragium Generalis ſimul, & Commiſſarius Prouinciæ? Saluo meliori iudicio, credo quòd non poteſt id committere tali Commiſſario in ſua præſentia. Moueor, quia verba prædicti Statuti Salmanticenſis ſolùm videntur loqui de dando ſuffragium tali Commiſſario in abſentia Prælati Generalis, quando ſcilicet Prælatus Generalis non præeſt electionibus, ſic enim habet ſtatutum loquens de Commiſſario Prouinciali: *No tendrá voto, &c. ſino es que el Prelado General que le embió le dé particular.*

facultad

facultad para ello;pero podrerà procurar que no ſe elija algu-no. Nota vltima verba,quibus ait,poſſe Commiſſarium Prouincialem impedire, ne aliquis indignus eligatur: ergo loquitur de Commiſſario Prouinciali, quando ipſe eſt Præſidẽs in electionibus,abſente Generali Prę-lato:nam quando Generalis Prælatus adeſt,& pręſidet, Commiſſarius Prouincialis non impedit, neque diri-git,nec gubernat. Secundò,quia ſi prædictus Prælatus Generalis concedit ſuo Commiſſario Prouinciali, vt pro ſe det ſuffragiũ ſicut Procurator,vt diximus:Pro-curator non dat ſuffragium,præſente ſuo Prælato, cu-ius fuerat Procurator,vt patet, aliàs vnus Capitularis daret duo ſuffragia.Tertiò,quia hoc dato pateret locus fraudi,ac dolo:poſſet enim Prælatus generalis mittere tres,vel quatuor Commiſſarios ad vnam tantùm Pro-uinciam nimis dilatatam,maximè quãdo iturus eſt in alias partes negotiis vocãtibus,& tunc in iſta Prouin-cia,in qua tres, vel quatuor fuêre Commiſſarij Viſita-tores , ipſe Prælatus Generalis poterit præſens ferre ſuum ſuffragium,& ſimul committere tribus illis Vi-ſitatoribus Commiſſariis, vt ferant ſuffragium in ele-ctionibus:quà enim ratione poteſt id committere vni, poteſt & committere aliis,qui fuerunt veri Commiſ-ſarij Viſitatores : & ſic accreſcere faciet tria,vel qua-tuor ſuffragia in electionibus,quod vt plurimum non erit in bonum Prouinciæ : vel ſaltem inquietudo ma-xima poterit inde reſultare.

COMMVNICARE.

Vide infra, *verbo Sacramentorum adminiſtratio,à n* 4.

COMMVNICATIO Priuilegiorum.

Vide infra,*verbo Priuilegium,à n.*19.*& ſeqq.*

1 Or

1 ORdines Mendicantes ob varias iam cóceſſiones communicant omnes ad inuicem in priuilegiis ſcriptis, vel per viuæ vocis oraculum, ita vt conceſſum, vel concedendum vni, concedatur & aliis. De quo latè Rodriguez citans conceſſiones, ſeu confirmationes, *tom.1.quæſt.quæſt.55.* Sunt verò Ordines Mendicátes hi; Prædicatorum, Minorum, Eremitæ S. Auguſtini, Carmelitæ, Serui B. Mariæ, Minimi, Societas IESV, S. Hieronymi Ieſuatorum, Carmelitæ diſcalceati, & hi omnes participant etiam priuilegia aliorum Ordinum non Mendicantium, Hoſpitalium, Congregationum, Confraternitatum illarúmq; perſonarum, etiamſi prædictis ſint conceſſa viuæ vocis oraculo. Comp. Societatis IESV, *verb. Communicatio priuil.§.2.3.& 5.& 6.*

2 Cæteri Ordines non Mendicantes videant quid poſſint: ego verò audio iam omnes ferè participare in omnibus cum Mendicantibus, de quibus in particulari. Rodr. *cit.quæſt.*

3 Moniales S. Claræ, primæ & ſecundæ regulæ. Item Dominicanæ, gaudent priuilegiis conceſſis Minoribus, ac Dominicanis. Rodriguez, *citat.quæſtion.art.*13. & è contra Minores gaudent omnibus priuilegiis conceſſis ipſis Monialibus S. Claræ. Comp. *verb. Communicatio priuil* §.14. vide etiam infra, *verb. Moniales, num.*11.

4 Tertiariæ Moniales viuentes in Cógregatione, ſi ſint ſubditæ Minoritis gaudét illorum priuilegiis: Si verò illis nó ſunt ſubditæ, non participant Minorum priuilegia. Rodriguez, *artic.*14. & Miráda, *quæſt.2.de Monialibus, art.4.concl.* 6. vide infra, *verb. Tridentin. num.*3 & 8. Et adde quòd quæcumque Moniales fuerint commiſſæ regimini Minorum, etiam ſi non ſint S. Claræ, neque Tertiariæ, gaudent illorum priuilegiis

legiis conceſſis,& concedendis Compend. Minorum, *verb cit.* §.4. vnde Moniales Conceptionis in Hiſpania, quæ non ſunt S. Claræ : & Moniales S. Ioannis in oppido de Eſtremoz in Portugallia, quæ etiam non ſunt S. Claræ, quia tamen ſunt ſubiectæ regimini Minorum, gaudent omnibus priuilegiis Minorum modo prædicto. Et idem dices de aliis ſi quæ fuerint huiuſmodi.

5 Patres Societatis IESV habent aliqua priuilegia cum limitatione, ne ſcilicet illis aliqua Religio communicet. Vt quod poſſint illorum Religioſi ordinari abſque interſtitiis, & extra tempora abſque examine de cantu à quouis Epiſcopo : & ſimilia. Quod verò non obſtante tali reſtrictione cæteri Mendicantes communicent etiam in illis priuilegiis tenet Rodriguez, *cit. q.* 55. *art.* 17. & Frater Ioan. à Cruce, *in ſua Epitom. priuileg. lib.* 2. *cap.* 4. §. 2. *ſequitur* : propter amplam confirmationem, & extenſionem priuilegiorum factam à ſequentibus Pontificibus. At negat Suarez, *tom. de legib lib.* 8. *cap.* 17. *prope finem*: & ego propter rationes ipſius efficaciores cum eodem ſentio. & ſic conſulo abſtinendum.

Illud verò omnes concedunt, quòd quando Summi Pontifices conceſſerunt priuilegia Societati IESV, tali modo vt ſubditi illius non communicent illis niſi concedantur illis à ſuo Generali : hæc limitatio non ligat alios Mendicantes : ſed inconſulto ſuo Generali gaudent illis priuilegiis. Tenet Mirand. *tom.* 2. *q.* 46. *art.* 5. *ad finem*, & alij.

6 Communicatio priuilegiorum intelligitur de priuilegiis conceſſis, tùm Ordini in communi : tum Religioſis in communi: tum domibus ſeu Conuentibus: non verò de priuilegio conceſſo vni Religioſo in particulari. Mirāda, *citat. quæſt. art.* 7. & alij. Vnde conceſſa

vni

vni Conuentui vnius Religionis, conceduntur toti Ordini illius Conuentus. Et proinde ratione illius Conuentus & Ordinis communicant omnes participantes. Eſt communis: & in praxi propter priuilegium conceſſum à Clement. VIII. Conuentui S. Stephani Salmanticenſi Prædicatorum, vt recipiant Nouitios abſque præuia informatione facta (de quo infrà, *ver. Nouitius*) tota Religio Prædicatorum gaudet illo priuilegio: & gaudent proinde omnes alij Mendicantes. Indulgentia tamen conceſſa vni Conuentui non ſic communicatur ab aliis: quia Indulgentia non eſt priuilegium. Vnde Indulgentia noſtræ Portiunculæ non communicatur aliis Ordinibus Mendicantibus.

7 Conceſſa Ordini Prædicatorum pro feſtiuitatibus ſanctorum illius Ordinis Dominici, Thomæ, & cæterorum: ſunt etiam conceſſa Ordini Minorum pro feſtis ſimiliter ſui Ordinis, etiam ſi Franciſcani canonizati ſint plures: hoc præcipuè intelligitur pro ſuſpenſione interdicti, de quo infrà. Sic Iulius II. conceſſit apud Rodrig. *cit. q. art.* 20.

8 Quando priuilegium vni Ordini conceſſum repugnat obſeruantiæ alterius Ordinis, iſte Ordo cui repugnat non poteſt vti illo priuilegio. Gregor. XIV. apud Rodrig. *art.* 22.

9 Si vna Religio participat priuilegium alterius Ordinis cui primò fuit conceſſum, iſta Religio participans poteſt ſe defendere per tale priuilegium contra illum Ordinem cui tale priuilegium fuit primò conceſſum: iam enim tale priuilegium factum eſt proprium iſtius ſecundi Ordinis per conceſſionem Papæ. Rodrig. *art.* 21. Exemplum. Si priuilegium non ædificandi intra canas 300. fuit primò conceſſum Minoritis, vt prope illorum Conuentus id non fiat: poſtea ſi Minoritæ velint ædificare prope Minimos intra di-

ctum ſpatium, Minimi defendent ſe contra Minores per idem priuilegium primò conceſſum Minoribus: quia iam illud factum eſt proprium Minimorum per communicationem: neque hoc eſt priuilegiatum agere contra priuilegiatum, vt dicetur infra, *verb. Priuilegium.*

Hoc tamen non habet locum quando familiares vnius Ordinis gaudent priuilegio alicuius Ordinis dependenter ab illo Ordine: non enim familiaris poteſt ſe defendere contra Ordinem cuius eſt familiaris: quia priuilegium illud non eſt factum proprium illius familiaris; quemadmodum priuilegium factum eſt proprium Ordinis ſecundi participantis.

10 Religioſi communicantes in priuilegiis non proinde communicant in pœnis, & prohibitionibus alterius Ordinis. Vt ſi in vna Religione lata ſit excommunicatio Papæ contra ſubornatores: hæc non extenditur ad alios Ordines, quia excommunicatio non eſt priuilegium neque fauor, ſed pœna. Et odia ſunt reſtringenda, & fauores ampliandi. Capuc. *Addit. ad Compend.* 1. *p. fol.* 201.

11 *Quamuis vna Religio non vtatur vno priuilegio ſibi conceſſo ob non vſum, vel quid ſimile: poteſt tamen alia Religio communicans vti illo priuilegio; Papa enim non concedit vſum priuilegij: ſed ius vtendi illo priuilegio. Mirand. *cit. q.* 47. *art.* 8. Si autem aliquod priuilegium in aliqua Religione legitimè ſit præſcriptum, nec poſitum omnino in vſu, non poterit illo vti talis Religio. Vtetur tamen alia Religio etiam participans in qua non eſt præſcriptum. Rod *cit. q.* 55. *art.* 19. Cætera vide infra, *verb. Priuileg. à n.* 18. *& ſeqq.*

CON

CONCEPTIO DEIPARÆ MARIÆ.

Vide omnino infra, verb. *Hæreſis, n.* 8. & verb. *Interdictum, n.* 3.

VIſo quòd hæc materia ſit valde pertinens ad Religioſos propter Bullas Pontificias denuo editas circa illam; non erit præter intentum, neque inutile ſequens adnotatio.

Igitur tribus, vel duobus abhinc annis, quidam Doctor Hiſpanus Cæſarauguſtæ, parùm doctus, vel ſaltem parum deuotus erga Deiparæ Matris immaculatam Conceptionem, inter alias abſurdas propoſitiones quas euomuit, fuit hæc vna: videlicet eſſe omnino illicitum, & nullo modo tolerandum, facere iuramentum, vel votum publicum in Academiis, vel confraternitatibus, vel in populo communi, per quod talis Academia, confraternitas, vel communitas iurent, & voueant ſe defenſuros quoad poterunt, Deiparam caruiſſe peccato originali. Ego tunc de mandatò Superiorum reſpondi, vt potui, ad illas omnes propoſitiones, & præcipuè quæſtionem tractaui, in qua probaui prædictum iuramentum, & votum eſſe licitum, & laudabile, & carere vmbra peccati: & quoniam video deuotionem illam iurandi alicubi practicari, & incrementa ſuſcipere, volui hoc loco per ſummam ponere id quod olim fuſius dixi ad prædicti iuramenti defenſionem, & incrementum.

1 Prædictum iuramentum, & votum eſſe licitum, & laudabile: probo primò Theologicè. Nam illud quod eſt materia voti, eſt etiam materia iuramenti, vt videri poterit apud Theologos, in materia vtriuſque, maximè Suarez, *tomo* 2. *de Relig. libro* 1. *cap.* 1. *& ſeqq.* & alios.

maximè Sayro, *lib.8.Clau.Regia,cap.7.* vbi agit de Iuramento,& *lib.6 c.3.* vbi agit de Voto:& probatur,quia omne votum poteſt iuramento confirmari:ergo materia vnius, eſt etiam materia alterius. Conſtat verò apud omnes actum pium, religioſum, & laudabilem eſſe materiam voti:ergo talis actus erit etiam materia Iuramenti. Tunc ſic: ſed iurare,vel vouere me defenſurum opinionem Scoti circa carentiam peccati originalis in Deipara, eſt actus pius,religioſus, & laudabilis:ergo eſt materia iuramenti: probanda eſt minor per partes.

2 Quòd ergo prædictum iuramentum ſit actus pius: probo: quia virtus,pietas eſt quæ colit Deum, parentes,& alios habitos loco parentum,vt Doctores fatentur,& Calepinus,*hoc verbo,Pietas.* Sed Deipara habita à nobis loco parentis honoratur,& colitur, dicendo illam caruiſſe originali,vt conſtat,& è contra,non colitur dicendo illud habuiſſe: ergo defendendo illam ab originali, eſt actus pius. Secundò, probo ex dicto Sixti V. Summi Pontificis, qui in Bulla relata à Rodrig.in Bullario,*fol.*1143.vbi concedit Minoritis poſſe recitare Officium cum octaua in feſto Conceptionis,prius ibi vocans Conceptionem Deiparæ puriſſimam:& hanc peterent Minoritæ celebrare cum octaua:ait Papa:*Nos tam pium,& laudabile propoſitum fouere volentes, &c.* Ecce Summus Pontifex vocat actum pium,velle celebrare Conceptionem iſtam,vt puriſſimam.

Quòd verò defendere Deiparam ab originali, permittente,& fauente Eccleſia, ſit actus Religioſus, tenet expreſsè Bellarminus, *tomo 1.controu. lib.3. de cultu Sanctorum, cap.16.§.Neque rationes.* vbi ait colere Sanctos, eſſe actum duliæ,& Religionis, non vt ſumitur Religio ſtrictè, ſed vt Religio communis,quæ reſpicit

etiam

etiam Sanctos. Quis autem neget, defendere Deiparam ab originali eſſe cultum illius, & decorem illius? Cùm ſit potius macula, ſeu renouare maculam illius, dicere quòd fuerit illo infecta? Quòd denique iſte actus ſit laudabilis, iam patuit ex Bulla citata Sixti V. vbi dicere Officium de puriſſima Conceptione, vocat actum pium, & laudabilem. Et confirmantur hæc omnia: nam ſi laudare aliquem ſanctum, quòd numquam peccauerit mortaliter, actualiter, vel quòd raro peccauerit, eſt actus pius, & laudabilis: talis etiam erit aſſerere Deiparam numquam habuiſſe peccatum etiam actuale, vel originale.

3 Secundò principaliter probatur quòd talis actus ſit materia voti, & iuramenti, applicando cæteras conditiones requiſitas ad materiam voti, & iuramenti. Prima eſt, quòd non ſit de materia impoſſibili. Secunda, quòd non ſit de re indifferenti. Tertia, quòd non ſit res mala. Quarta, quòd ſit res melior quàm oppoſita. Quinta, quòd non ſit impeditiuum maioris boni. Quæ omnes conditiones reperiuntur in aſſerendo Deiparam caruiſſe originali. Nam hoc non eſt impoſſibile, vt Scotiſtæ probant fuiſſe Deo poſſibile: nec Thomiſtæ negant. Secundò, hic actus non eſt res indifferens ad bonum, & malum: ſed reſolutè eſt actus pius, laudabilis, vt ſupra vidimus. Tertiò, non eſt res mala ob proximè dicta, ſed bona, & laudabilis, permittente Eccleſia, imò fouente. Quartò, iſte actus, dicere Deiparam caruiſſe originali, eſt melior ad honorem Deiparæ, quàm oppoſitus, nempe aſſerere illud habuiſſe. Quintò, iſte actus non eſt impeditiuus maioris boni, tale enim bonum non dabitur: ergo iſte actus eſt materia voti, & proinde iuramenti: ac proinde valde licitus, & honeſtus.

4 Tertiò, probatur ex praxi: multis enim iam ab hinc

annis, ducentis videlicet, nobilis Academia Pariſienſis in more habet tale iuramentum poſtulare ab omnibus Doctorandis, vt multi Doctores referunt tamquam rem toto orbe notiſſimam, maximè Caniſius, *libro 1. de Beata Virgine, c 7. fol. 36.* Et de aliis Academiis refert etiam Suarez, *tomo 2. de Incarnat. diſp. 3. ſect. 2.* Et in aliis Communitatibus, vt Cæſaraugustæ, Eboræ à ſenatu ſæculari, id eſt, à Camera in maiori Eccleſia congregata: & alibi. Iam verò mirum eſt, quòd ſi tale iuramentum, vel votum eſt malum, vel peccatum inuoluens, tot ab hinc annis tot Doctores Pariſienſes, tot viri doctiſſimi aliarum vrbium tale peccatum non cognouerint, nec aduerterint; & quod maius eſt, tot Summi Pontifices à tot annis illud ſcientes tale iuramentum non prohibuerint, tamquam malum Eccleſiæ. Et tamen conſtat nihil horum euenisse.

5 Quartò, probatur ex miraculis factis à Deo ad confirmandam iſtam actionem, defendendi ſcilicet Deiparam ab originali. Refert Bernardinus de Buſt. in ſuo Marial. *ſerm. 7. de Conceptione, 2. p. fol. 28. col. 2.* Quòd quidam Pater doctiſſimus ex familia Dominicana, cùm prius valde impugnaret Conceptionis immunitatem, in morbum incidiſſet, cúmque ſpem vitæ non haberet ob morbi grauitatem, votum fecit de mutanda opinione, & Deiparæ immunitate defendenda abſque originali, ſi tamen obtineret ſalutem: & ſtatim conualuit a morbo. Et *ſerm. 9. de Concept. part. 3. fol. 40. littera I. 1 parte*, refert illud ferè ſimile de quodam viro pio, ac deuoto, qui infirmatus ad mortem, iuſſit apponi in limine domùs ſuæ ſcriptam tabulam, qua dicebatur Deiparam caruiſſe originali; quo facto ſanitati redditus eſt. Tertium adhuc patentius miraculum refert noſter Cartagena, *tomo 1. B. Mariæ, libro 1. hom. 19. prope finem*, vbi dicit, noſtrum magnum Ale-

xandrum

xandrum de Ales, cùm adhuc eſſet Doctor ſæcularis, impugnaſſe immunitatẽ Virginis ab originali: cúmque paulò poſt infirmaretur ad mortem, deſperata ſanitate, votum vouit, quòd ſi à morbo ſanaretur, illam defenderet; ſanitatem obtinuit. Quid poteſt ampliùs deſiderari? Ecce tria miracula facta in fauorem huius actionis qua defẽditur Deipara ab originali. Et quod adhuc maius, & clarius eſt, ecce tantus Doctor qualis fuit Alexand. Ales, fecit hoc votum; nõ vtique facturus, maximè morti proximus, ſi videret actum iſtum eſſe malum, vel non eſſe materiam voti. Quod ſi eſt materia voti, & vtique etiam iuramenti, vt ſupra viſum eſt. Vltimum miraculum eſt, quod refert Petrus Nunnez à Caſtro, in ſuo Sancturali Seraphico, *fol. 79. col. 2. in fine*, de imagine lapidea, quæ Pariſiis eunti ad diſputationem publicã noſtro Scoto pro defenſione illius ab originali, & ipſi Scoto illius opem inuocãti, imago lapidea caput inclinauit. Cùm ergo Deus non confirmet opus malum miraculis, ſed potius puniat publicè aliquando: ſequitur non eſſe illicitum tale iuramentum, vel votum emittere Academiis, confraternitatibus, & communitatibus, quibuſcunque etiam ſæcularibus: ſed potius eſſe opus pium, honeſtum, ac proinde meritorium: per quod non eſt mens reprobare, vel infamare opinionem D. Thomæ ab Eccleſia permiſſam cum moderatione tamen à Summo Pontifice Paulo V. nuper oppoſita. Hæc ſufficiant pro nunc: multa enim de hoc ipſo dixi olim, & poſſem dicere. Et hæc dixi ad tollendum metum volentium prædictum exigere, vel conſtituere iuramentum, aut votum.

6 Redeuntes tandem ad noſtrum intentum, & morem compendij, (quod non omiſimus) in hoc Regno Portugalliæ, anno 1619. menſe Maij, de mandato ſu-

premi, & Generalis Inquiſitoris edicto publico, ex decreto (ſicut aiebat edictum) Sum. Pōtif. Pauli V. Pōtificis maximi, cōdemnata fuit iſta propoſitio inter alias; videlicet. *Feſtum Conceptionis immaculatæ, etiam in particularibus Eccleſiis inconſulto Pontifice quondam inſtitutum, ſic eius immunitatem ab originali conuincit, vt ei falſitas ſubeſſe non poſſit. Vnde quamuis eam de fide inſtitutio huiuſmodi feſti definire non potuerit, inter veritates tamen ad fidem pertinentes collocauit. Quare verum ſubiret martyrium, qui pro defenſione eius moreretur.* ſic ibi. Et meritò quidem damnata eſt prædicta propoſitio: tres enim in ſumma cōtinet errores. Primus eſt, quòd non poſſit ſubeſſe falſum opinioni Scoti de immunitate Deiparæ ab originali. Eſt enim manifeſtus error etiam in Logica, & Philoſophia, nam ſi talis immunitas Deiparæ adhuc eſt ſub opinione, & Summi Pōtifices, & omnes Doctores etiam Scotiſtæ, illam appellēt opinionem, nō definitionem, neque certitudinem ſciētiæ, error eſt, etiam in Logica, dicere huic opinioni non poſſe ſubeſſe falſum, quemadmodum poteſt euenire in quauis opinione quādiu pro opinione reputatur. Vide infra, *verb. Hæreſis, n.* 8. Secūdus error propoſitionis fuit, dicere quòd celebratio feſti Cōceptionis in Eccleſiis, collocauit opinionem Scoti inter veritates Fidei, licèt nō fuerit definita de Fide. Si enim per te (ô Author propoſitionis) iſta opinio eſt collocata inter veritates Fidei: ergo iam eſt de Fide. Nō enim video, imò nec intelligo diſcrimen inter hoc quod eſt, rem collocari inter veritates pertinētes ad Fidem, & rem eſſe de Fide. Opinio autem Scoti de Fide nullo modo eſt. Et proinde author ipſe ſibi eſt cōtrarius dum dicit opinionem Scoti nō eſſe de Fide, & collocari inter veritates Fidei. Tertius tādem error dictæ propoſitionis fuit quòd hodie moriēs pro defendēda Deipara

para ab originali, verum ſubiret martyrium. Eſt,inquam,error, quia cùm prædicta propoſitio non ſit de Fide, non poteſt dici Martyr occiſus pro illa non definita de Fide.

7 Obiicis; non ſolùm eſt verè Martyr moriens pro defenſione Fidei Theologalis:ſed etiam moriens pro quauis virtute, vt pro caſtitate,immunitate Eccleſiæ, & ſimilibus, vt omnes Doctores fatentur, & ſeruat praxis Eccleſiæ,in canonizãdis Sãctis Martyribus: at ſupra dictum eſt;defẽdere Deiparam ab originali eſſe actum pium, religioſum, laudabilem, & proinde eſt actus virtutis. Ergo moriens pro iſto actu, moritur pro actu virtutis, & proinde eſt verè Martyr. Reſpõdeo,Papam ibi propriè damnare illud dictum ad mẽtem Doctoris, cuius mens fuit dicere taliter morientem mori pro defenſione Fidei:conſtat hæc mens authoris, quia paulò ante dixerat opinioni Scoti non poſſe ſubeſſe falſum: dixerat item hanc opinionem Scoti eſſe collocatam inter veritates ad fidem ſpectãtes, cùm ergo dixit morientem pro hac veritate fore Martyrem, intellexit, quia moriebatur pro Fide, vel pro re quæ apud illum erat ferè de fide. Et hoc præcipuè voluit Papa damnare,dicens talem non eſſe Martyrem mortuum pro Fide. Secundò dico, neque taliter moriẽtem eſſe verè Martyrem, licèt moriatur pro actu pio,religioſo,& actu qui aliàs eſt actus virtutis.Virtus enim pro cuius defenſione moriẽs,dicẽdus eſt Martyr,debet eſſe virtus certa,& omnino indubitata,cui ex parte materiæ,vel obiecti nó poſſit ſubeſſe falſum:qualis eſt caſtitas, immunitas Eccleſiæ,prudẽs obiurgatio vitiorum,ſicut in Ioã.Baptiſta,quia in his actibus virtutum nó poteſt ſubeſſe falſum: cùm ſint virtutes indubitatæ.Si vero actus ſit dubius, ſeu opinatiuus, vel virtus aliqua nitatur opinioni,tunc actus

aliquis exercitus ab aliquo circa talem virtutẽ putatã, erit quidem pius, laudabilis, & meritorius: ſaltem ex bona fide operãtis, non tamen erit actus virtutis, cẽrtæ, & indubitatæ, cui ex parte materiæ non poſſit ſubeſſe falſum. Et proinde talis actus ſufficiet ad meritum, non verò ſufficiet ad martyrium: pono exemplum. Iuſtus aliquis requiritur ab hæreticis, vt faciat certum opus quod alias eſt licitum, & poteſt fieri, vel ſaltem non certò conſtat eſſe peccatum: taliter iuſtus renuit facere putans inuincibiliter quòd illud facere, ſit peccatum: & ideo dicit ſe velle mori pro omiſſione illius actus faciẽdi, quam omiſſionem pro tũc putat eſſe actum virtutis: taliter moriẽs ex parte ſubiecti ſui ipſius operãtis bona fide propter Deum habebit meritum virtuoſum (vt ita dicam) ex opere operantis, non tamen erit Martyr verus, quia ille actus non eſt actus virtutis à parte rei, cui ex parte obiecti poteſt ſubeſſe falſum. Eodem modo colens Deiparam vt carentem originali, facit actum pium, & virtuoſum: quia tamen hic actus non cadit ſupra obiectum indubitatæ virtutis, ſed opinatiuæ, ſeu quæ eſt ſub opinione, cui proinde poteſt ex ſe ſubeſſe falſum non ſufficiet ad martyrium, licèt ſufficiat ad meritum ex pia intentione operantis, & propter magnam probabilitatem opinionis Scoti tot miraculis, & Doctoribus cõfirmatã: quæ miracula Doctores, & rationes, & fauor Eccleſiæ multum iuuant, vt ſequens opinionem, & defendens Deiparam ab originali, dicatur piè, prudẽter, religiosè, & proinde virtuosè operari. Non tamen iſte actus virtutis erit ſufficiens ad martyrium, quia non exercetur circa virtutem indubitatam, ſed fundatam in opinione. Martyrium enim non attenditur penes intentionem morientis, ſed penes opus indubitatæ virtutis, pro qua moritur.

8 De

8 De moderatione verò circa opinionem D. Thomæ in publico non defendendam, vide quæ dixi olim, *verbo Prædicatores:* An verò poſſint in concione refutare opinionem D. Thomæ, aſſignando rationes contra illam, iuxta Bullam Pij V. ibidem citatam, vidi poſtea Comitolum è Societate IESV, qui *libro 6. Reſponſ. Moral. quæſt.* 40. ponit caſum ſequentem, qui contigit in ciuitate Peruſij in Italia, in quo ipſe fuit vocatus iudex. Quidam Concionator in concione dixit: Deiparam caruiſſe originali: & aliquibus rationibus probauit: ſimúlque ſubdocuit qualiter poſſent infirmari argumenta partis oppoſitæ: at conſideratè non fecit mentionem expreſſam argumentorum partis oppoſitæ, quæ tamen ex dictis à ſe poterant diſſolui. Fuit accuſatus talis Prædicator apud Vicarium Generalem, tamquam violator Bullæ Pij V. quo citato ait Comitolus in concilio Theologorum ad id vocatorum ſe adfuiſſe, & ſuffragium dediſſe, quòd prædictus Concionator non violauerit Bullam Pij V. Non enim diſputauit proponendo clarè argumenta oppoſita, quod ſolùm prohibet Pius V. ſolùm enim prohibet ne rationibus confirmemus opinionem Scoti adducendo, & ſoluendo argumenta contraria. Per accidens verò erit ſi probando opinionem Scoti non citando argumenta contraria, dicamus aliqua vnde ſoluantur oppoſita argumenta. Nam, vt bene ait Comitolus, ſemper in confirmatione vnius opinionis, ſiue in confirmatione vnius partis quæſtionis virtualiter continetur infirmatio partis oppoſitæ: & hanc confutationem tacitam ſeu virtualem non prohibet Pius V. ſi argumenta contraria taceantur: nec probationes adhibeantur ad ſoluenda oppoſita argumenta directè. Et concludit Comitolus prædictum Concionatorem fuiſſe abſolutum, & innocentem quoad hoc iudicatum.

9 Tan

9 Tandem Gregorius XV. anno 1622. die 2. Iunij, ſub excommunicationis ſententia,& aliis pœnis mandauit ne opinio D. Thomæ, etiam in priuatis colloquiis,vel ſcriptis practicetur,vel defendatur. Et quòd omnes recitantes D.Officium illa die,dicant in officio ſub nomine Conceptionis, & non Sanctificationis: quicunque illi ſint Clerici,vel Regulares.

CONCILIVM TRIDENTINVM.

Vide infra, *Tridentinum Concilium.*

CONFESSOR REGVLARIS, eiúſque præſentatio.

1 SEmel legitimè præſentatus,& approbatus, non tenetur amplius eidem Epiſcopo ſe præſentare: neque idem Epiſcopus poteſt illum amplius reprobare.Secus ſi culpæ ſuperueniant. Henriq.*lib 3.de pœn. cap.6.*§.6.cum multis citatis in gloſſ.Epiſcopus tamen ſucceſſor poteſt iterum examinare iam approbatum. Henriq.*ibid.littera S.* & eſt communis.

2 Quando Epiſcopus,ſine cauſa, vel maleuolè repellit à confeſſionibus Regularem præſentatum, clarè idoneum,vt graduatum in Theologia vel ſimilem, talis repulſus manet approbatus ab ipſo Papa, & ipſo iure.Henriq.*cit.c.6.*§.4.& Rodrig.*tomo* 1.*q* 59.*art.*1.

3 Si Epiſcopus ſine cauſa, & pro conſuetudine regulares clarè idoneos non approbet, niſi ad tempus vnius anni.Et hoc faciat omnibus: poſſunt tales idonei non ſtare illi approbationi annuali, ſed habere ſe pro approbatis in perpetuum. Rodrig.*cit.q.art.*8. cum Henriq. *cit.loco.* Secus ſi talem approbationem annualem det propter ſufficientiam examinati, quoad vſque

que plus diſcat. Aut ſi id facit vt reſtringat pro vno oppido, vel pro ſolis fœminis: vel certo genere hominum. Talis enim reſtrictio fundata in inſufficientia examinati, valet. Rodriguez vbi proximè, *articulo quarto*. Si verò clarè idoneum Epiſcopus approbet pro ſolis hominibus, non verò pro fœminis, eo quod non habeat quadraginta annos ætatis, ait Vega, *verbo, Confeſſor, caſu ſeptimo*, quod validè poterit fœminarum confeſſiones audire: & quod de hoc conſuluit viros doctos.

4 Regularis approbatus pro vna Diœceſi non manet approbatus pro alia, vel omnibus: ſed indiget approbatione ſecundi Epiſcopi. Per Bullam tamen Cruciatam, vel Iubileum, vel aliam ſimilem generalem per quam conceditur electio Confeſſoris approbati, poteſt prædictus Confeſſor in vna Diœceſi approbatus, eligi in aliis pro tunc tantùm. Henriq. *cit. c.* §. 7.

5 Confeſſor approbatus pro vna Diœceſi exiens ab illa, poteſt alibi audire confeſſiones viuentium in illa Diœceſi pro qua eſt approbatus, ſi illuc accedant. Rodrig. *tom.* 1. *q.* 60. *art.* 5.

6 Idem Confeſſor Regularis poteſt in Diœceſi pro qua eſt approbatus audire confeſſiones omnium fidelium exterorum vndequaque venientium. *art.* 6.

7 Confeſſores Societatis IESV, & cum illis communicantes, itinerantes ſiue mari, ſiue per terram; quamuis per aliquot dies morentur in aliquo loco (non repugnantibus Parochis) poſſunt prædicare, & audire confeſſiones fidelium, etiam ſi ibi non ſint præſentati: dummodo tamen in illo loco non ſit Epiſcopus. Quia tunc illius licentia debet obtineri: adde quod huius rei gratia non deflectant à recto itinere. Compendium Societatis, *verbo Confeſſarius*, §. 2. & Henriq. *cit. c.* 6. *n.* 8. *littera l. in gloſſ.*

8 Regularis approbatus à ſuo Prælato, & Epiſcopo poteſt valide audire confeſſiones illorum pro quibus eſt approbatus etiam contradicente Parocho, & hoc in Eccleſiis Regularibus. Rodrig. *cit. q. 60 art. 4* In Eccleſiis verò Parochorum debet petere licentiam: ſed quidquid ſit de peccato in non petenda ibi licentia, credo quòd confeſſio valida erit.

9 Poteſt Prælatus ſuum ſubditum Confeſſorem approbatum, priuare confeſſionibus ob culpam: ſi verò exiſtente tali priuatione Confeſſor audiat confeſſiones, erunt inualidæ. Henriq. *cit. c. 6 n 6. litt. T* & Rodrig. *cit. q. art. 2. § 2. dico.* Si verò Religioſus approbetur ab Epiſcopo ad confeſſiones ſæcularium, idque ſine licentia ſui Prælati, ſi in tali Ordine ſit ſtatutum annullans confeſſiones taliter factas, illarum abſolutiones ſunt nullæ: ſi verò in ſua Religione non ſit tale ſtatutum eas annullans, prædictæ confeſſiones ſunt validæ. Mirand. *tom. 1. q. 47. art. 12.* ex Bulla Iulij III. At Rodrig. *cit. q. art. 3.* abſolutè, vt videtur, tenet quòd prædictæ confeſſiones ſunt nullæ, ſi approbentur inſcio Prælato. Et ego idem ſentio; quia Clementina *dudum, de ſepulturis.* in præſentandis Confeſſoribus Minorum, & Prædicatorum, id innuit, dum ait quòd prius eligantur à Prælatis ſuis, &c. & nimis in hoc negotio tribuit electioni, & licentiæ Prælatorum tamquam conditioni ſine qua non.

CONFESSOR ERGA RELIGIOSOS.

10 DEbet Confeſſor Regularis pro confeſſionibus Regularium habere approbationem ſui Prælati, vt patet: & iuxta illam pro loco & tempore ſe debet habere iuxta morem ſui Ordinis. Vide, *verbo Nouitius, n. 36.*

11 In

11 In Ordine Minorum quilibet Frater approbatus eſt idoneus Cófeſſor pro quolibet Fratre ſui Ordinis. Rodrig. *tom.1. quæſt. quæſt.* 21. *art.*3. Excipe tamen ſi in aliqua Prouincia Minorum ſit ſtatutum ne Fratres illius Prouinciæ confiteantur extra Fratres illius Prouinciæ. Per ſtatuta enim generalia Tolletana, *tit. de abſolutione* ex Clemente IV. dicitur quòd circa confeſſiones Fratrum ſeruētur ſtatuta Religionis: ac proinde tunc cófeſſio facta Fratri alterius Prouinciæ erit nulla: quia ſtatuta Prouincialia sūt etiam ſtatuta Ordinis ab illo permiſſa, & approbata. Idem dicendum ſi in aliqua Prouincia ſit ſtatutum vt tales Cófeſſores illius ſint ſolùm Cófeſſores pro Fratribus Sacerdotibus illius: vel pro ſolis Fratribus illius: tūc enim prædicti Confeſſores non poterunt audire confeſſiones Fratrum alterius Prouinciæ, neque Fratrum ſuæ Prouinciæ, ſi non fuerint Sacerdotes. At quando non eſt tale ſtatutm, & conſuetudo promiſcua, & tolerata viget, fiet id quod ſupra citauimus ex Rodriguez.

12 Minoritis, & ferè omnibus aliis, prohibitum eſt confiteri Clerico ſæculari, vel Religioſo alterius Ordinis. At ſi ſint extra Conuentum itinerantes, neque habent Confeſſorem Ordinis, & obliti ſunt petere licentiam confitendi extraneo Confeſſori; poterunt id facere extra Conuentum, quia quando licentia datur ad itinerandum, in illa includitur licentia confitendi Sacerdoti extraneo attenta fragilitate naturæ humanæ, & neceſſitate celebrandi; ſi tamen ſubditus ante egreſſum præuideat, tenetur petere talem licentiam.

Circa quod primò nota, quòd oblata neceſſitate graui celebrandi extra Conuentum ſi habeat peccatum mortale, & non habeat niſi Confeſſorem ſæcularem, tenetur illi confiteri: & non poterit celebrare cum

cum ſola contritione; quia hîc militat præceptum diuinum, & Eccleſiaſticum generale confitendi, quod præualet præcepto poſitiuo Religionis non confitendi extraneo.

Nota ſecundò, iuxta omnes in tali caſu prædictum Confeſſorem ſæcularem non poſſe abſoluere hunc Religioſum ab aliquo reſeruato, quia nó habet ad id authoritatem: idem dic de Confeſſore Regulari alterius Ordinis. Sed quæris, num Religioſus hic extra Conuentum poſitus habens omnimodam neceſſitatem celebrandi, carens Confeſſore Ordinis: habet tamé peccatum reſeruatum; & habet à ſuo Prouinciali authoritatem paſſiuam, vt abſoluatur à reſeruatis, toties quoties: an, inquam, hic in tali caſu poſſit abſolui à Clerico ſæculari à reſeruatis? hoc dubium apud nullum reperi deciſum: ego ſaluo meliori iudicio, credo quod poterit, & valebit abſolutio ita, vt non indigeat alio recurſu. Probatur, quia tunc Clericus Confeſſor eſt legitimus Confeſſor abſoluens à mortalibus non reſeruatis: maximè ſi ante egreſſum petita eſt ad hoc licétia ſine fraude: & præterea ſubditus hic poteſt validè abſolui à quouis legitimo Cófeſſore, à reſeruatis propter licentiam Prouincialis: ergo nihil deeſt ad validam abſolutionem tunc à reſeruato illo. Vide numero proximè ſequenti hoc magis probatum.

13 Martinus V. conceſſit Patribus ſancti Hieronym. in Hiſpan. vt exiſtentes extra Conuentum poſſint eligere Confeſſorem Regularem, vel ſæcularem, qui eos abſoluat in omnibus caſibus à quibus abſolui poſſent exiſtétes in Monaſterio. In Comp. dicti Ordinis, *verb. Abſentes à Monaſterio*, §. 10. & eod. Compéd. *verb. Abſoluere*, §. 2. illis conceditur, vt abſentes à Cóuentu poſſint abſolui per Confeſſorem ſæcularem, ab omnibus caſibus excómunicationis, & aliis qualitercumque

cumque incurſis reſeruatis Epiſcopis per ius, ſiue per conſtitutiones, ſiue per conſuetudinem. Sed nota quòd per hoc non conceditur abſolutio à reſeruatis Prælatis Ordinis.

14 Regularis extra Conuentum habens licentiam confitendi cuiuis Confeſſori approbato poteſt confiteri Confeſſori alterius Ordinis, qui eſt Confeſſor tantùm Fratrum, & non ſæcularium. Nam Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *cap.* 15. quando in Confeſſore requirit approbationem Epiſcopi, loquitur tantùm de Confeſſionibus ſæcularium etiam Sacerdotum. Nihil verò loquitur de confeſsionibus Religioſorum adinuicem, vnde cùm talis Confeſſor, de quo proximè, ſit approbatus pro Regularibus, & Prælatus ſubditi id non vetet, imò virtualiter permittat in illo verbo generali (*Confeſſori approbato*) valida videtur talis confeſsio. Si verò non fuerit prædictus Regularis Confeſſor Fratrum in ſuo Ordine: tunc non poterit, quia eſt ſimplex Sacerdos. Rodriguez *tomo* 1. *quæſtion.* 62. *artic.* 4. & clarius Nauarr. *in Summ. Latina cap.* 4. §. *in poſtrema.* Et Suarez *tom. de pœnitent. diſputat.* 28. *ſection.* 4. *num.* 5. vbi ait cum Nauarr. poſſe Prælatum dare licentiam ſubdito itineranti, vt confiteatur cuilibet Sacerdoti idoneo, non approbato ab Epiſcopo: quibus verbis innuunt ambo poſſe Prælatum dare licentiam ſubdito itineranti, vt confiteatur ſimplici Sacerdoti aliàs idoneo, non approbato ab Epiſcopo. Idem tenet Fr. Ioan. à Cruce *in ſua Epitom. priuil. lib.* 1. *cap.* 6. §. *Nota idoneum.* & Vega Minimus *in Summ.* 1. *part. verbo Confeſſor, caſu* 2.

At non poſſum conſentire cum eo quòd ait Vega, *citato loco, caſu* 3. videlicet, quòd ſi Prælatus mittat extra Conuentú duos Fratres quorú neuter eſt Cõfeſſor Fratrum, ſed ſunt Sacerdotes ſimplices ambo, poſſe hos

ambos extra Conuentum ſe audire de Confeſſione adinuicem, ex virtuali licentia Prælati iubentis illos itinerari. Et arguo ad hominem, quia ille *citato caſu* 2. *præcedenti*, ait non poſſe Fratrem itinerantem confiteri alteri Religioſo alterius Ordinis niſi ſit Confeſſor Fratrum: ergo neque id poterit facere cum Religioſo eiuſdem Ordinis qui non eſt Confeſſor Fratrum. Si verò inſtes; quòd poteſt Prælatus ex Nauarr. & Suarez *citatis proximè*, dare licentiam ſubdito itineranti vt confiteatur Clerico non approbato, ac proinde poterit dare licentiam virtualem, vt confiteatur Regulari ſimplici Sacerdoti eiuſdem Ordinis. Reſpondeo primò attendendam eſſe praxim Religionis: in noſtra enim Franciſcana, in qua frequentiores ſunt egreſſus ſimilium Fratrum Sacerdotum ſimplicium, hoc nunquam vidi practicari, & res omnino noua apud nos videbitur: maximè quia Guardianus apud nos non poteſt facere cum ſua licentia Confeſſores Fratrum, ſed id ſolus Prouincialis poteſt facere. Dico ſecundò quòd ſi in aliqua Religione vel Prouincia, obtinuit conſuetudo ita faciendi non condemnabo, quia habet ſupradictum fundamentum pro ſe ſumptum ex Nauarr. & Rodriguez, & Suarez. Et præterea illud pro tunc non eſt Prælatum localem approbare in Confeſſorem abſolutè: ſed vti epichea, & vti illo quod ſecundùm ius commune alias poſſet facere niſi foret reſtrictum, ſed pro nunc videtur conceſſum. Sed tamen, vt dixi, apud Franciſcanos non conſulo propter rationem tactam, & inauditam conſuetudinem.

15 Poteſt Confeſſor Regularis ex Mendicantibus ſemel in vita, & in articulo mortis ſuos conſubditos abſoluere ab omnibus caſibus, & peccatis plenariè nullo caſu excepto cum omnimoda authoritate: ac diſpenſare cum illis in omni irregularitate, excepta illa

illa quæ oritur ex homicidio voluntario, & bigamia, & mutilatione membri. Et idem poſſunt circa Moniales, & Nouitios habentes propoſitum profitendi. Rodr. *tom.*1.*quæſt.*62.*art.* 6. & Compend. D. Hieronym. *verbo Indulgent. plenaria*, §.7. addit quod cùm aliquis Fratrum in dementiam, ſiue letargum inciderit, vel loqui non poterit, quiuis presbyter Regularis, vel ſæcularis tunc illum abſoluat pro iſta conceſſione. Addit tamen Collector Priuilegiorum Minorum, *verbo Abſolutio extraordinaria quoad Fratres*; quod vt tunc licitè detur abſolutio debet interuenire licentia Prælati. Circa Moniales verò Sanctæ Claræ ex dictis, & citatis ibi à Rodriguez facta eſt iſta conceſſio, vt quatuor diebus in anno abſoluantur plenariè modo prædicto, ſicut ſi ipſe Papa audiret Confeſſiones. Et hac rurſus conceſſione quoad quatuor dies in anno, gaudent Minores: quia ſicut dictum eſt ſuprà, *verb. Communicatio Priuilegiorum*, conceſſa Monialibus Sanctæ Claræ, etiam conceduntur Minoribus. Miranda *tom.*1. *quæſt.*33. *art.*9. & ſuprà, *verbo Communicatio priuileg. num.* 3.

16 Non poſſunt Confeſſores Fratrum de Ordinario circa illos abſoluendos, omnia quæ poſſunt Confeſſores Regulares erga ſæculares per Priuilegia conceſſa. Nam per Bullam conceſſam Patribus Societatis IESV Pauli III. (de qua infrà, *num*, 22.) poſſunt abſoluere ſæculares ab omnibus caſibus reſeruatis Sedi Apoſtolicæ, exceptis Bullæ Cœnæ, &c. Et tamen hoc non poſſunt de Ordinario erga Fratres: quia Paul. III. id conceſſit pro ſæcularibus, non verò pro Fratribus. Ita Rodrig. *in Addit. Sum. Moral tom.* 3. *c.* 12. *concluſ.* 2. Et proinde videat Confeſſor Regularis quid poſſit erga ſuos Fratres iuxta ſua priuilegia, vel regulam, vel ſtatuta.

17 At Confeſſores Religioſi, qui ſunt Confeſſores Monialium, poſſunt illa abſoluere ab omnibus reſer-

uatis Sedi Apoſtolicæ. Compend. *verbo Monialis* §. 12. & ibi dicitur quod hoc poſsint toties quoties. Excipe hæreſim, & caſus Bullæ Cœnæ iuxta dicta, *verbo Abbas.*

18 Poſſunt Confeſſores Regulares ſemel in vita diſpenſare cum Religioſo ipſos ad id eligente in confeſsione; diſpenſare, inquam, in omni irregularitate, excepto homicidio voluntario, bigamia, & mutilatione membri. ſic Eugen. IV. Religioſis de Guadalupe apud Rodrig. *q.* 62 *cit. art.* 13. Idem Eugenius IV. conceſsit Patribus S. Hieron. in Hiſpan. in illorum Compend. *ver. Abſoluere Fratres* § 9. vt Confeſſores à priore deputati poſsint abſoluere Fratres toties quoties ab omni excommunicatione incurſa diuina celebrando, vel Ordines ſacros recipiendo: & cum illis diſpenſare, in omni irregularitate, excepta bigamia, & homicidio voluntario.

Hæc conceſsio, ponderatione digna eſt, eò quòd ſit magna, & ob id quod dicit, debere ad hoc illos Confeſſores deputari ad hoc intentum, quod in aliis conceſsionibus Pontificum reperies. Vbi per deputationem Confeſſorum, non intelligo approbationem ad confeſsiones audiendas, hoc enim ſolis Prouincialibus conuenit: ſed intelligo debere eſſe deputatos, id eſt, deſignari debere iam Confeſſores factos, vt iuxta hanc, & ſimiles conceſsiones Papales poſsint Fratres abſoluere; eo modo quo neceſſe eſt vt Confeſſores Minorum diſpenſaturi cum ſæcularibus coniugatis ad petendum debitum, in caſibus prohibitis, deputentur à Prouincialibus, & ab illis particularem licentiam obtineant diſpenſandi in tali petitione. Et hoc applicabis in cæteris conceſsionibus ſimilibus vbi aliquid committitur Confeſſoribus deputatis,

19 Idem Compend. D. Hieron. *ver. Irregularitas*, §. 10. refert

refert priuilegium Montis Oliueti per quod conceditur quod poſsit Frater quicumque eligere Confeſſorẽ, qui illum abſoluat à quauis irregularitate, vt poſsit officia Ordinis recipere, vel retinere ex Pio IV. ſed hoc ſaltẽ apud nos Minoritas nõ video eſſe in vſu: maximè ſi ibi pro abſoluere ab irregularitate, intelligit habilitare ad officia: hoc enim ſolis Prælatis conceditur ſi loquamur de Ordinario, & pro ſemper. Vide *n. ſequenti.*

20 Martinus V. conceſsit eiſdem Patribus S. Hier. in ſuo Compend. *verb. Abſolutio ſpecialis.* §. 1. quòd Confeſſores in eodem Monaſterio expoſiti poſsint ſemel tantùm abſoluere, reconciliare, & habilitare omnes Fratres tam profeſſores quàm Nouitios de Guadalupe, in omnibus caſibus Papæ reſeruatis. Et in aliis delictis quibuſcũque etiã inhabilitatẽ inducentibus, & executionẽ ordinũ impedientibus: & abſoluere ab omnibus cenſuris à iure, vel ab homine, & cũ eis diſpenſare: ſiue inhabilitas cõtrahatur ante, vel poſt ingreſsũ Ordinis.

21 Poſſunt iidem Confeſſores cum Fratribus diſpenſare toties quoties in irregularitate contracta ex indebita celebratione ſi illam incurrerunt per ignorantiam, vel inaduertentiam. Rodr. *cit. art.* 13. vnde innuit quod ſi fuit contracta ſcienter, non poterunt illam diſpenſare: & proinde non eſt iſta magna conceſſio. Securior autem recurſus in Religioſo ſemper erit tum pro abſolutionibus, tum pro diſpenſationibus recurrere ad Prælatum, qui poteſt erga ſubditos quod iam diximus ſuprà, *verb. Abbas*, & copioſius dicetur infrà, *verb. Prælatus*, de poteſtate illius ad abſoluendum Fratres, & *verb. Diſpenſare.*

CONFESSOR REGVLARIS, erga ſæculares.

22 OMiſſis iis quæ ſunt leuiora, poſſunt Cõfeſſores Regulares abſoluere ſæculares ad ſuos Con-

uentus venientes pro quibus ſunt approbati, toties quoties ab omnibus peccatis,& cenſuris,Sedi Apoſtolicæ reſeruatis; exceptis cenſuris contentis in Bulla Cœnæ Domini.Et poſſunt etiam illorum vota in opera pia commutare (non diſpenſare)exceptis votis caſtitatis,Religionis,Romæ,Hieruſalem,& S.Iacobi. Sic Paul.III. conceſſit Patribus Societatis IESV, habetur in illorum Compend.*ver. Abſolutio* §.1.& idem poſſunt cum illis communicantes.Quibus verbis attentis non poſſunt virtute illius conceſſionis diſpenſare vota, neque diſpenſare in irregularitate.

Huic priuilegio videtur obſtare quod tradit Miranda *tomo* 1.*quæſt*.46.*art*.2. vbi affert duas declarationes Cardinalium de conſilio Clementis VIII. in quibus ſub grauibus pœnis prohibetur ſæcularibus Confeſſoribus,& Regularibus ne virtute aliquorum priuilegiorum abſoluant aliquem ſæcularem ab aliquo caſu reſeruato Papæ, vel Epiſcopis à iure, vel ab homine: ídque ſub pœnis grauibus ibi expreſſis, decernens abſolutiones datas fore nullas.Et videtur ſupponere Miranda prædictam reuocationem valere pro tota Eccleſia,paſſim enim in illo articulo,& aliis dicit hodie Religioſos non poſſe taliter facere.

At, ſicut iam ſupra tetigi, illa prohibitio facta eſt pro ſola Italia, vt videre licet in prima declaratione à Miranda adducta: ſub his verbis (*per vniuerſam Italiam extra vrbem degentibus.*) Quod adhuc ego probo: nam prædictæ declarationes factæ ſunt anno 601, & 602. provt ibi citat Miranda. At nouiſſimè poſt illos annos in Hiſpania viri doctiſſimi ſcripſerunt dicentes, vel innuentes poſſe Regulares abſoluere à prædictis reſeruatis virtute ſuorum priuilegiorum. Primus, & clarior,eſt Rodriguez *in Addit.ad Summ.Moralem, tom.*3.*cap*.12. *concluſ*.1. & 2. & *tom*.4.*cap*.118. *num*.18.

ſunt

ſunt verò impreſſæ illæ Additiones anno 612. Et pro caſibus Epiſcopo reſeruatis tenet Suarez *de pœn. diſp.* 30 *ſect.* 3. *num.* 16. *in fine.* Et Fr. Ioann. à Cruce *in ſua Epitom. priuileg.* eandem Bullam Paul. III. poſt illas declarationes, citat tanquam validam, *fol.* 123. Quam Epitomen prælo dedit anno 1617. Imò ipſe Rodrig. *in eiſdem Additionibus* 2. *part. cap.* 18. *concluſ.* 18. in particulari tractans hoc dubium, dicit, intelligi pro ſola Italia. Et Vega Minimus impreſſus anno 606. 1. *parte, verbo Caſus reſeruati*, *caſu* 1. & *caſu* 15. eandem Bullam Pauli III. citat vt validam. Non eſt autem credendum tot ac tales viros in hoc deceptos fuiſſe; & rem tam neceſſariam ignoraſſe, ſi extra Italiam illa prohibitio ligaret.

23 Poſſunt Confeſſores Regulares, ſi ſint docti, ſpecialiter a ſuo Prouinciali ad hoc deputati diſpenſare cum vxoratis fœminis, aut viris, vt petant debitum coniugale, à quo petendo impediti ſunt aliàs, ob votum caſtitatis emiſſum; vel ob coitum inceſtuoſum, vel cum affini: & hoc cum onere vt ſic diſpenſatos moneant vt ſi ſuperuixerint, abſolutè non contrahant cum illis conſanguineis, vel affinibus: vel omnino ſeruent votum caſtitatis antea emiſſum. Sic conceſſit Pius V. Minoritis anno 1569. Et nota quòd iſta licentia data vni Confeſſori ab vno Prouinciali, non expirat amoto Prouinciali ab officio: quia illa facultas non datur à Prouinciali, ſed à Papa, & licentia Papæ nunquam expirat: fuit verò ibi Prouincialis quaſi nudus Miniſter declarans, vel deſignans illum cui Papa concedit, eo modo quo Prouincialis deſignans Confeſſores præ ſæcularibus, non illis dat iuriſdictionem abſoluendi, ſed ipſe Papa: & proinde illa iuriſdictio non expirat amoto Prouinciali.

24 Poſſunt hi Confeſſores abſoluere ſæculares à ca-

ſibus Epiſcopis reſeruatis à iure,vel per ſtatuta.Rodriguez, *Addition.ad Sum.cap.*12. *concluſ.*1. *tom.*3. & citati *num.*22.

25 Poſſunt Confeſſores Regulares diſpenſare in votis ſæcularium quando talia vota fuerint Epiſcopo reſeruata, ſed ad hoc debent deputari quatuor Religioſi à Prælato,iuxta ſuprà dictum *n.* 18. de iſta deputatione. Sic conceſſit Eugen.IV.& Pius II.in Compend. Min. *verbo Abſolutio quoad ſæcul.*2. §. 16. *&* 17. *&* 19. Et Martinus V. idem conceſſit Benedictinis Vallis Oleti,vt citat Compend.Societatis IESV, *verb. Diſpenſare* §.10. Et hoc Compendium non facit mentionem de quatuor aſſignandis pro hoc à Prælato. Et idem habet Compendium D.Hieronym. *ver.Diſpenſatio in Sacramento Pœnitentiæ per communic.* §.3.toties quoties.

26 Paulus III. conceſſit eiſdem Patribus, vt poſſint ſæcularium vota commutare etiam ſi ſint iurata,exceptis illis, quæ ſunt excepta, *numer.* 22. Dummodo id non fiat cum præiudicio tertij. Rodrig. *tom.* 1.*queſtion.* 63. *articul.*4. Sed pro iſta diſpenſatione, & commutatione votorum erga ſæculares vide omnino ſcitu digna infrà, *verbo Diſpenſare*, *à numero* 14. *& ſequentibus.*

27 Poſſunt etiam illis commutare,omnia iuramenta votiua;excipe etiam illos quinque caſus *num.*22. poſitos. Rodriguez *citat. queſtio. artic.*5. Diſtinguuntur verò vota iurata,& iuramenta votiua hoc modo.Si dico, voueo,& iuro me tale facturum;eſt votum iuratum; ſi verò dico: Iuro me tale facturum in honorem Dei;eſt iuramentum votiuum. Et Rodriguez *citato artic.* 5. ait poſſe nos commutare iuramenta ſæcularium quando ſunt nuda, & ſimplicia iuramenta, vide infrà, *verbo, Votum.*

28 Poſſunt Regulares Confeſſores commutare, & diſpen

diſpenſare omnia vota pœnalia ſæcularium, etiam ſi ſint caſtitatis & Religionis poſt pœnam incurſam, ſeu votum fractum, verb grat. ſi quis ſic vouet: Promitto Deo me non fracturum tale ieiunium; quòd ſi fregero intrabo in Religionem Hic quandiu ieiunium non frangit, non obligatur ad Religionem: ſi verò fregerit, eſt obligatus ad illam quaſi ad pœnam fracti ieiunij. Et in hoc voto pœnali Religionis ſic incurſo ob pœnam, tenent multi Doctores quòd poſſunt diſpenſare Epiſcopi & priuilegiati (idem dic de voto caſtitatis ſimiliter pœnali) & cauſa eſt, quia quando votum Religionis reſeruatur Papæ, intelligitur quando illud promittitur abſolutè, ſimpliciter & independenter à pœna, & eſt ſimpliciter Religionis votum. Non verò eſt tale votum quando eſt pœnale, ſeu fit in pœnam, non enim tunc id promittitur abſolutè, & independenter. Sic tenet Henriquez *lib 7. tom. 1. cap. 30. num. 6.* citans multos, & Rodriguez *tom. 1. Quæſtionar. quæſtione 63. art. 7.* Sed ſecurius eſt, vt fiat per Bullas, & commutationem, non per diſpenſationem.

CONFESSOR REGVLARIS circa cenſuras & irregularitates ſæcularium.

29 POſſunt Regulares abſoluere nominatim excommunicatos ad inſtantiam partis, ſi ipſi iam ſatisfecerunt parti læſæ: & facta iſta ſatisfactione non eſt neceſſaria licentia excommunicantis pro foro conſcientiæ. Rodriguez *tom 1. quæſt. 61. art. 6.* imo *ibidem* ait manere abſolutos etiam pro foro externo. Hoc verò non poſſunt, ſi parti non ſatisfecerunt.

30 Poſſunt abſoluere illos qui Eccleſiis Regularibus violentiam fecerunt: vel etiam perſonis ſacris violen-

tiam intulerunt, ſatisfacta tamen parte: vel furtum ſacrilegum commiſerunt, patet partim ex Compendio Minorum, *verb. Abſolutio quoad ſæculares* 2.§.15. *& ex n.22. ſupra hoc verb.*

In abſolutione verò ab his cenſuris non tenentur Confeſſores Regulares ſeruare formam abſolutionis publicæ vtendo ſcilicet virgis, & dicendo Pſalmum, *Miſerere mei Deus.* Ita enim conceſſit Leo X. apud Compendium, *verb. Abſolutio quoad ſæculares* 1.§.13.

30 Non poſſunt Regulares Confeſſores erga ſæculares quæ Epiſcopi per Tridentinum poſſunt erga illos in foro conſcientiæ: & hoc eſt certiſſimum. Verbi gratia, non poſſunt abſoluere illos ab hæreſi: nec diſpenſare in impedimento matrimonij occulto inſtante periculo & neceſsitate, & ſimilibus. Vide infrà, *verb. Votum, num.64.*

31 Omnes prædictas abſolutiones à cenſuris poſſunt Confeſſores Regulares dare ſæcularibus etiam extra Sacramentum pœnitentiæ, ſi à ſolis cenſuris debeant abſoluere: ſecus ſi ab aliquo peccato etiam veniali debent abſoluere: tunc enim omnino intra Sacramentum fiet, vide infrà, *verbo Votum n.51.* Rodriguez *tom.1. q.61. art.7.* Et Suarez *tomo de Legibus, lib.8.c.6.n.16.*

CIRCA IRREGVLARITATES ſæcularium.

32 Compend. D. Hieronym. in Hiſpan. *verbo Abſolutio quoad omnes*, §.3. ait, poſſe ſuos Confeſſores de Guadalupe diſpenſare cum ſæcularibus in omni irregularitate contracta ratione alicuius excommunicationis, interdicti ſuſpenſionis, vel celebratione diuinorum à quibus cenſuris Epiſcopi poſſent abſoluere, vel in irregularitate diſpenſare, *& eod. verb.* §.18.

concedit, quòd ſemel tantùm diſpenſare poſſint in irregularitate Clericorum illam Eccleſiam viſitantium, & eos habilitare ex eo ſolùm quod exiſtentes publici concubinarij diuina celebrarunt. Et Sixtus IV. Minoribus conceſſit in Monument. Ord. *fol.* 68. *conceſſ.* 131. vt poſſint ſuos familiares qui ad hoc Confeſſorem elegerint abſoluere ab omnibus cenſuris, & diſpenſare cum illis in omni irregularitate, excepto homicidio voluntario, & mutilatione membri. Excipe caſus Bullæ Cœnæ.

33 Maius eſt quod refert Vega Minimus, *Sum. verb. Abſolutio, caſu* 44. §. *Dixe, que lo dicho.* vbi dicit ſuis Minimis conceſſum eſſe à quodam Legato, & confirmatum à Sixto IV. in hunc modum: *Vt poſſint confeſſiones audire, & ab omnibus caſibus, excommunicationibus, ſuſpenſionibus, & interdictis: ac ſuper quacumque irregularitate, Ordinario, tam à iure, quam ab eo reſeruatis, & præmiſſis toties quoties abſoluendi, & diſpenſandi, vota quæcumque, permutandi, & relaxandi, ac pœnitentiam ſalutarem iniungendi facere poſſint, ac valeant.* Sic ibi: vbi videtur loqui clarè de Confeſſoribus erga ſæculares, vt patet ex antecedentibus & ſequentibus ibi. Et ſic citat Rodriguez *tom.* 1. *quæſt.* 61. *art.* 3. & eodem modo citatur in Compendio. *verbo Abſolutio quoad ſæculares primo* §. 20. Quæ quidem conceſſio ob ſui magnitudinem mihi quoad praxim dubia videtur. Neque ſummi Pontifices erga ſæculares ita faciles ſunt in materia diſpenſationis iſtius, cùm etiam in Cruciata & in Iubileo pleniſſimo hanc facultatem, non dent ſic liberaliter, & Ioan. à Cruce *in ſua epitom. fol.* 128. citat hanc conceſſionem, ſed non facit mentionem de diſpenſatione in irregularitate. Imo Cordub. apud Capucinum in Compendio *fol.* 53. *ad citatum* §. 20. Compendij; ait prædictam conceſſionem Minimorum *in*

[illegible] *verb.*

verb. Diſpenſandi ibi poſito, nihil concedere Minimis erga vota ſæcularium: & ſic reſpondiſſe quendam Prouincialem Minimorum, quòd ſcilicet quoad diſpenſandum, ipſi non extendebant manus ad ſæculares: vnde ſupponitur quod per illam non poſſunt diſpenſare in irregularitatibus ſæcularium.

34 Poſſunt Confeſſores Regulares ſi ſint docti, & à Prouinciali deputati, aperire litteras deſtinatas à Papa Magiſtris Theologicis, vel Canoniſtis, etiam ſi tales Confeſſores, non ſint Doctores, & Magiſtri: & per illas poſſunt delatores illarum abſoluere iuxta illarum tenorem, & imponere pœnitentias in illis contentas, Compend. Societatis, *verbo Confeſſarius*. §.3. Sed nota quod Prouinciales non poſſunt ad hoc deſignare niſi viros valde doctos: nam Summus Pœnitentiarius has litteras clauſas non dirigit niſi Doctoribus graduatis in Iure Canonico, vel Theologia: & probatur, quia tales litteræ continent clauſulas multas, quæ requirunt magnam litterarum peritiam; ac maiorem quàm habeat Confeſſor Ordinarius. Quas clauſulas optimè, & fusè explicat Sanchez *lib.* 8. *de matrim. diſp.* 34. *&* 35.

ADDITIO.

QVondam hoc verbo, dixi *numer*. 9. cum Rodriguez ibi citato, probabilius eſſe Confeſſorem Regularem approbatum ab Epiſcopo abſque licentia ſui Superioris non poſſe validè confeſſiones audire, propter Clementinam *dudum. de ſepulturis*. Nunc in eadem opinione perſiſtens, illam amplius confirmo, per hæc, quæ ad alia dubia poterunt inſeruire. Quæ talia ſunt, deſumpta ex Suarez *locis infrà citandis*.

1 Quando lex præſcribit aliquam formam ſeruandam

dam pro aliquo actu faciendo, ſi illa forma præſcripta eſt ſubſtātialis, & omittitur, actus factus eſt nullus: patet in Sacramentis, in quibus ſi deſit forma, vel materia ſubſtantialis, nihil efficitur: ſecus ſi deſit cæremonia accidentalis. At ſi actu faciendo præſcribitur forma accidentalis tantùm, omiſſio illius non annullat actum. Ita Suarez *lib. 5. de legib. c. 31. & 32.* Ad cognoſcendum verò an forma præſcripta pro actu faciendo ſit ſubſtantialis, an verò accidentalis, ibidem Suarez, & alibi has Regulas aſſignat.

2 Prima eſt. Si forma præſcripta per legem ante factionem actus, continet naturalem æquitatem circa actum, tunc omiſſio eius reddit actum inualidum. Suarez *ibi. cap. 31. num. 3.* Tunc autem regula, ſeu forma præſcripta actui, continet naturalem æquitatem reſpectu actus, quando præſcribit rem valde neceſſariam ad talem actum. Secunda regula. Quando lex præſcribit formam actus faciendi, & ſimul denuo dat poteſtatem ad faciendum actum ſub tali forma, quæ poteſtas antea non dabatur, tunc talis forma omiſſa annullat actum, *cit. c. 31. n. 9.* Tertia regula ponitur à Suarez *cit. c. 32. n. 3.* Quando ante ipſum actum præcipitur fieri aliqua ſolemnitas, verbi gratia, informatio, vel examen præuium; omiſſio talis informationis, vel examinis omiſſi vitiant actum. Quia in his omnibus, ait Suarez, omittitur forma ſubſtantialis actus, & proinde redditur nullus.

3 His applicatis ad noſtrum intentum dico: In dicta Clem. *dudum. de ſepulturis.* præcipit Papa pro actu approbationis Confeſſorum facienda ab Epiſcopo, vt Prælati Prædicatorum Fratrum, & Minorum antequam ſuos Confeſſores præſentent Epiſcopo, ait Papa: *Eligere ſtudeant perſonas ſufficientes (fratres ſcilicet) idoneos, vita probatos, &c. ad tam ſalubre officium exequendum.*

Hæc

Hæc eſt forma præſcripta à Papa pro actu faciendo ante approbationem Confeſſorum. Quæ forma clarè requirit præuiam electionem, examen, & licentiam Prælatorum pro validitate approbationis futuræ Epiſcoporum. Quòd autem hæc forma ibi præſcripta à Papa ſit ſubſtantialis, cuius omiſſio annullet approbationem ſolam Epiſcopi: probo ex ſupradictis regulis. Primò, quia Prælatum Regularem prius examinare Fratres idoneos, doctos, probatæ vitæ, &c. continet naturalem æquitatem cum tali approbatione, imò rem neceſſariam reſpectu talis approbationis Epiſcopalis. Secunda regula etiam hîc reperitur, quia in tali forma ibi præſcripta in Clementina, denuo datur poteſtas ad approbandos Confeſſores, quæ antea iuridica talis non dabatur. Tertia regula patet, quoniam in præſcripta forma à Papa iubetur prius fieri informatio, ſeu examen à Superioribus Regularibus circa vitam, & ſufficientiam Fratrum approbandorum: ac proinde prædicta forma ibi præſcripta eſt forma ſubſtantialis talis actus, quæ proinde omiſſa reddet nullam approbationem factam ab Epiſcopo ſine licentia, approbatione, & examine Prælati Regularis, quæ omnia ibi præſcribuntur, & iubentur tamquam forma futuræ approbationis Epiſcopalis.

4 Quando in aliqua Bulla, vel Iubilæo conceditur facultas eligendi Confeſſorem approbatum ab Epiſcopo: intelligitur quòd ſit approbatus ab Epiſcopo, vel Superiori ipſius Confeſſoris: non verò approbatus ab Epiſcopo ipſius pœnitentis. Ita Suarez *tom. 4. de Pœn. diſp. 28. ſect. 6. num.* 10. Pater Ægidius *tom 2. diſp.* 8. *num.* 10. referens de hoc duas Cardinalium Declarationes. Quæ res explicatur in particulari per vnam ex illius duabus Declarationibus Cardinalium, quam citat Suarez *citat. loc. num.* 6. quam ſic tranſcriptam accipe

cipe. *S. D. N. declarauit tempore Iubilæi poſſe omnes Regulares confiteri peccata ſua Sacerdotibus approbatis ab Ordinario ad audiendas confeſſiones: in Bulla enim non fit mentio, niſi de Ordinario eorum qui audituri ſunt confeſſiones. Non autem de Ordinario pœnitentium* : ſic ibi. Quibus verbis clarè innuit poſſe per Iubilæum Religioſum, imò & Religioſam eligere Sacerdotem ſæcularem approbatum ab Epiſcopo ipſius Clerici; tunc enim eligitur Confeſſor approbatus ab Epiſcopo ipſius Clerici electi: neque tenebitur talis Monachus, vel Monialis eligere Confeſſorem Regularem Ordinis approbatum à Prælato ſuo Regulari, qui eſt Superior ipſius Religioſi, ſeu ouis pœnitẽtis. Imò iſtam declarationem citat Rodrig. in Bullario, *fol.* 1104 *col.* 2. ex Greg. XIII. & tranſit cum illa. Quoad ſæculares verò declarat Suarez *citat. loc. num.* 4. hoc exemplo ſi ſubditus Conimbricenſis exiſtat Olyſſipone, & ibi per Bullam Cruciatæ velit eligere Confeſſorem approbatum, ſufficiet eligere Clericum approbatum ab Epiſcopo Conimbricenſi: talis enim Clericus eſt approbatus ab Epiſcopo ipſius Clerici Confeſſoris electi.

5 Confeſſor approbatus in vno Epiſcopatu, poteſt eligi Confeſſor in quocumque alio Epiſcopatu vbi inuentus fuerit, ab illis, qui per Bullam facultatẽ habuerint eligendi Confeſſorem approbatum. Ita Cordub. *in Sum. Moral. q.* 10. *in Reſp. ad* 2. & Rodrig. *in Expoſit. Cruciatæ*, §. 9. *dubio* 2. & alij.

AN TEMPORE IVBILÆI POSSIT Monacha confiteri Sacerdoti ſæculari.

6 IVbilæum magnum voco illum, qui à Summis Pontificibus conceditur toti Eccleſiæ pro neceſſitatibus publicis, maximè quando primò eliguntur.

De tempore ergo ſolius Iubilæi magni, & generalis, Capucinus ad Compendium 1. *part.* in reſolutionibus de materia abſolutionum, *fol.* 91. §. *Hinc recentiores.* Primò dicit aliquos recentiores Pontifices in ſuis Iubilæis clarè expreſsiſſe poſſe etiam quemlibet Religioſum eligere Confeſſorem approbatum, ſiue Regularem, ſiue ſæcularem: & ſic declaraſſe Sixtum V. Gregor. XIV & Clement. VIII. in ſuis Iubilæis. Secundò dicit Capucinus, quòd ſi Papa id non explicet in Iubilæo, id non poteſt fieri, ſed debent ſtare iuri communi, & ſtatutis ſuæ Religionis.

Oppoſitum tenet Nauarr. *lib.* 5. *Conſiliorum, titul. de Pœnit. & remiſſionibus, conſil.* 19. vbi abſolutè, & ſine diſtinctione dicit tempore Iubilæi poſſe Religioſum (eadem ratio eſt de Moniali) eligere Confeſſorem Clericum ſæcularem. Probat primò, quia lex, per quam reditur ad Ius antiquum, eſt fauorabilis, & amplianda, quia res facilè redit ad ſuam antiquam naturam: *cap. ab Exordio* 35. *diſt.* cùm ergo ſecundùm iura antiqua quilibet Chriſtianus poſſet cuilibet Clerico ſæculari confiteri, ad quem morem conceſsio iſta generalis Iubilæi facit redire ſubditos, ſequitur quòd eſt conceſsio fauorabilis, & amplianda. Secundò quia, vt ait Nauar. vtile eſt populo Chriſtiano vt aliquando detur facultas confitendi aliis quàm Ordinariis confeſſariis: vnde Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *de Reg. cap.* 10. iubet vt Monialibus bis, vel ter in anno Confeſſores extraordinarij offerantur. Cùm ergo in Iubilæo oſtendat Papa maiorem liberalitatem, quàm in aliis conceſsionibus: & idem, det licentiam eligendi Confeſſorem, videtur quòd licèt non exprimat, id concedit etiam Regularibus. Adde quod ferè in omnibus Iubilæis Sum. Pontifices verba ponunt id clarè, vel virtute ſonãtia: ad quæ remitto lectorem. Quæ opinio Nauarri poteſt defendi, & practicari

cticari propter authoritatem tanti viri, & propter fundamenta ſufficientia ab eo allata. Et præterea quia Papa ſciens, & volens, id exprimit, & poteſt facere. Et aliquando conducit id concedi, propter infirmitatem fragilium pœnitentium: Maximè cùm iſta conceſſio Iubilæi magni rarò concedatur: neque ex hac conceſſione ſequentur inconuenientia illa, quæ ſequerentur, ſi vterentur ad hoc particularibus Bullis confraternitatum.

CONFESSOR DISPENSANS *cum coniugatis ad petendum debitum.*

7 DIxi olim hoc verb. *n.*23. Confeſſores Regulares participãtes in priuilegiis cum Minoritis, & deputatos ſpecialiter à ſuis Prouincialibus poſſe diſpenſare cum ſæcularibus coniugatis ad petẽdum debitum illis negatum ratione voti caſtitatis, vel ratione coitus inceſtuoſi. Nũc circa hoc aduerto, quòd conceſſio Pij V. ſolùm dicebat poſſe illos diſpenſare cum illis coniugatis, qui ante matrimonium fecerunt votum caſtitatis. Prædicta verba innuunt, quòd poſſit cum illis diſpenſari, qui iam nũc conſummarunt matrimonium, & viuunt ſimul in vita matrimoniali, cùm ipſum votum caſtitatis factum ſit ab vtroniis illorum antequam matrimonio iungerentur. In quo caſu nullus dubitat prædictos Confeſſores poſſe diſpenſare.

8 Sed dubium eſt an, ſi fecerunt votum caſtitatis antequam matrimonium conſummẽt, iam verò ſunt in facie Eccleſiæ iuncti per matrimonium ratum, nõdum conſummatum, poſſit talis Confeſſor diſpenſare cum illis, vt petant debitum, & conſummẽt matrimonium? Azor. *tom.*1. *lib.*11. *cap.*19. *qu.*20. cum aliis

credit non poſſe tunc diſpenſare,quia ille taliter impeditus tenetur intrare Religionem antequã matrimonium conſummet. At melius tenet Sanchez, *lib.* 4. *Decalog.c.*43.*num.*11.dicens etiam tunc cum illo poſſe diſpenſare, vt conſummet matrimonium. Ratio eſt, quia ſecundùm probabiliorem opinionem iſte talis non tenetur intrare Religionem, quia illam non vouit, ſed ſolam caſtitatem, (vt alibi Doctores multi dicũt in materia de voto.) Et è contra cùm iſte poſſit manere in ſæculo,& teneatur aliàs cõſummare matrimonium ratum reddendo debitum ſaltem intra bimeſtre, maneret in graui peccandi periculo petendi debitum, & ſic cum illo poteſt diſpenſari vt conſummet matrimonium. Et idem ſentit Sayro, *lib.6.Clau. Reg.c* 11.*n.*104. Veg. 1. *tom. Sum.c.*129.*caſu* 118 *puncto* 2. Atque idem dicendum eſt,in priori bimeſtri ante conſummationem.

9 Hinc obiter colliges quòd ſi quis contraxit matrimonium ratum,& ante consũmationem matrimonij veniat ad Confeſſorem Regularem petens, vt ſecum diſpenſet ad petendum debitum, & consũmandum matrimonium propter votum ſimplex Religionis quod antea fecerat,non poteſt Confeſſor Regularis cum illo diſpenſare ob duas cauſas.Prima eſt,quia iſte talis adhuc tenetur,& poteſt intrare Religionem, quia illam vouit. Secunda eſt, quia Pius V. per illam conceſſionem ſolùm conceſſit diſpenſari cum impeditis propter votum ſimplex caſtitatis præcedens:nõ verò cũ impeditis voto ſimplici religionis.Hoc enim votũ ſemper obligat ante consũmationẽ matrimonij. Et poſtquam matrimoniũ consũmatum eſt, is qui illud contraxit violato voto Religionis,nõ indiget diſpẽſatione ad petendum debitum:quia ex vi voti ſimplicis Religionis præciſè, non tenetur ad caſtitatem.

10 Quid

10 Quid ſi coniugatus fecit votum caſtitatis poſtquam iam conſummauit matrimonium? Dicendum eſt tunc Confeſſorem Regularem non poſſe cum illo diſpenſare ad petendum debitum ex vi illius Conceſſionis Pij V. Nam ibi Papa ſolùm concedit pro habentibus votum caſtitatis emiſſum ante matrimonium: non verò de facientibus votum poſt conſummatum matrimonium. Sic tenet Rodrig. *tomo* 1. *quaſt. Reg. q.* 63. *art.* 2. & Vega *cit. cap. caſu* 77. At iuxta Sanchez, *cit. cap. n.* 12. per aliud priuilegium poterunt id facere Regulares Confeſſores, per quod ſcilicet poſſunt diſpenſare in votis, quæ poſſunt Epiſcopi, & non ſunt reſeruata Papæ, vt tradit latè idem Sanchez, *eodem cap.* 43. *n.* 7. Aduertit etiam Sanchez, *cit. n.* 12. quòd ſi coniugatus fecit votum Religionis poſt conſummatum matrimonium, non poteſt cum ipſo diſpenſare Confeſſor Regularis, imò neque Epiſcopus, ſed ſoluto matrimonio tenetur intrare Religionem.

11 Colliges etiam, quòd licèt Pius V. conceſſerit vt poſſit talis Confeſſor diſpenſare cum coniuge, qui habuit coitum inceſtuoſum cum conſanguineo ſui cõiugis, hoc debet intelligi ſi talis coitus fuit habitus poſt contractum iam matrimonium. Nam ſi talis coitus præceſſit contractum matrimonium, nullo modo poterit diſpenſare, vt matrimonium conſummet, talis enim coitus præcedens matrimonium eſt impedimentum dirimens matrimonium, in quo nullo modo poteſt diſpenſari à Confeſſore Regulari. Si verò talis coitus fiat poſt contractum matrimonium, tunc non dirimit iam factum, & proinde poterit cum illo diſpenſare ad petendum debitum. Quòd ſi præcedente tali coitu inceſtuoſo matrimonium contraxerunt, & cõſummarunt, nullo modo poteſt cum illis diſpenſari vt petant debitum, quia matrimonium fuit nullum: &

tenentur ſeparari, vel remedium diſpenſationis quærere ad iterum contrahendum.

12 Rodriguez, *in Addit. ad Bullam Cruciatæ*, §. 9. *n.*120. aſſerit hanc poteſtatem conceſſam à Pio V. vt poſſimus diſpẽſare cum habentibus votum caſtitatis, reſtringendam eſſe, vt ſolùm illa poſſint vti Religioſi erga ſubditos illius Diœceſis, in qua ſunt Religioſi. Mouetur, quia hoc priuilegium cõcedit illa ſola vota, quæ poſſunt Epiſcopi diſpenſare. At Epiſcopus non poteſt diſpenſare, niſi in votis ſubditorum ſuæ Diœceſis. At melius Sanchez, *citato cap. num.* 15. tenet non reſtringi hoc priuilegium ad ſolos ſubditos illius Diœceſis; ſed extendi ad quoſcunque vndequaque venientes: nam, vt ait, illa reſtrictio, vt poſſint diſpenſare in ſolis votis, quæ poteſt Epiſcopus, debet ſic intelligi: id eſt, vt nequeant diſpenſare in votis Pontifici Sum. reſeruatis, in quibus ratione reſeruationis non poſſunt Epiſcopi diſpenſare. Cùm autem aliàs hanc poteſtatem diſpenſandi habeant à Papa, qui toti orbi præeſt, non eſt cur reſtringatur ad ſolos ſubditos illius Diœceſis. Hæc enim priuilegia amplianda ſunt, non reſtringenda.

13 Capucinus, *Addit. ad Compendium*, *verb. Votum notabili* 7. & Sayro, *lib.* 5. *Clau. Reg. cap.* 8. *num.* 10. *in fine*, tenent quòd Confeſſor Regularis non poteſt facere hanc diſpenſationem, niſi intra Sacramentum confeſſionis probent, quia hæ diſpenſationes committũtur Religioſis provt iudices ſunt in foro interno; ſicut diſpenſationes in foro externo committuntur officialibus Diœceſis, provt ſunt iudices fori externi. At Confeſſor non eſt iudex fori interni, niſi audiat in confeſſione: ergo. Quo non obſtante, magis placet opinio Sanchez, *citato cap.* 23 *num.* 17. vbi tenet cum Suarez quem citat, poſſe Confeſſarium Regularem

rem facere hanc diſpenſationem extra Sacramentum confeſſionis: quia priuilegia hæc diſpenſandi non petunt, vt diſpenſatio fiat intra Sacramentum pœnitentiæ: niſi priuilegium expreſsè dicat, vt fiat in Confeſſione, vel dicat in foro pœnitentiæ. Nec ſufficit dicere priuilegium quòd fiat diſpenſatio in foro interno, & à Confeſſore approbato, quia hoc non obſtante poteſt id facere Confeſſor extra Sacramentum Confeſſionis. Ratio eſt, quia nomen *Confeſſoris* ibi magis eſt nomen muneris, quam exercitij actualis, & ſolùm petit, vt pro munere confeſſiones audiendi ſit approbatus, non verò quòd actualiter confeſſiones audiat. Neque item requiritur Confeſſio, etiamſi dicat priuilegium, vt fiat diſpenſatio pro ſolo foro conſcientiæ. Nam hæc verba, in foro interno vel foro conſcientiæ, latius patent quàm illa, in foro pœnitentiæ, vel intra Sacramentum. Forum enim internum, vel forum conſcientiæ ſolùm dicunt, quòd non valeat diſpenſatio pro foro externo litigioſo. Et proinde diſpenſare in foro interno, vel in foro conſcientiæ poteſt fieri ſecretò extra Sacramentum, ad quietandam conſcientiam: taliter tamen diſpenſatus poterit aliàs puniri in foro externo litigioſo. De quo vide latius, & multos citantem Sanchez, *libro de Matrim. diſp. 34. n. 29.*

14 Quæris, an dato quòd prædicti Confeſſores Regulares poſſunt cum his diſpenſare extra Sacramentum, poſſint etiam cum illis diſpenſare in abſentia per ſcriptum, accepta informatione rei per ſcriptum: dari enim poteſt caſus, in quo vrgeat neceſſitas talis diſpenſationis, & ſit magna difficultas adeundi talis Confeſſoris regularis. Ego apud nullum inuenio hoc dubitatum. Et imprimis dico talem Confeſſorem Regularem ſic diſpenſantẽ in abſentia non violare mandatum D. Papæ Clem. VIII. quo prohibetur audire cõ-

feſſiones per ſcriptum in abſentia: hæc enim diſpenſatió cum his abſentibus ob votum caſtitatis, vel inceſtum, non eſt abſolutio Sacramentalis, vt patet. Secundò, de ratione diſpenſationis non eſt quòd fiat in præſentia: multi enim diſpenſantur in abſentia, à Papa videlicet, Epiſcopis, & cæteris Prælatis. Tertiò, quia in iſta diſpenſatione facta à tali Confeſſore Regulari in abſentia, non incurrunt, nec timentur illa pericula, quæ timentur in abſolutione Sacramentali facta in abſentia. Ac proinde his omnibus conſideratis, ſaluo iudicio Eccleſiæ, & Doctorum, puto hanc diſpenſationem, de qua eſt quæſtio, factam ſine Sacramento Pœnitentiæ fieri poſſe in abſentia per ſcriptum.

CONFESSOR REGVLARIS *aperiens litteras Papæ ex commiſſione ſui Generalis.*

15 DIxi olim *hoc verbo, num.* 34. ex priuilegio conceſſo Patribus Societatis IESV, poſſe Prouinciales committere Religioſis non vtcumque, ſed valde doctis vt aperiant, & exequantur litteras obſignatas datas Romæ à Papa, & deſtinatas Doctori Theologo vel Canoniſtæ innominato, qui illas aperiat, & examinet contenta in illis, & exequatur impendendo abſolutionem, & remedium pœnitenti latori, ſeu contento in illis litteris. Sed nota quòd Prouincialis non poteſt hoc committere, niſi id illi concedat Generalis: quia Gregor. XIII. id ſolùm conceſſit Generali Societatis IESV vt ipſe aliis committat. Et apud illos Generalis committit inferioribus. Et ita debet fieri in aliis Ordinibus, aliàs nihil fiet. Quod negotium quia grauiſſimum eſt, prout iam mihi contigit in praxi, vt ſciant Prælati quali viro tantum negotium committant,

mittant, & vt Religioſus taliter deſtinatus ſciat quid ſibi agendum ſit : non erit inutile hoc loco tranſcribere formam ſummariam ; & ordinariam talium litterarum, & ponere aduertentias ſeruandas à Confeſſore tales litteras aperiente. Quin potius ex doctrina hîc poſita addiſcere poſſunt aliqua, qui talem licentiam non habent. Igitur hac de re tota optimè, & in ſumma diſputat Sanch. *lib.8 de Matr. diſp. 34. & 35.* Ego in ſummam redigam : forma ergo ordinaria talium litterarum eſt hæc.

FORMA LITTERARVM obſignatarum Papæ Doctori Theologo, vel Canoniſtæ pro diſpenſando voto Religionis.

N. Cardinalis, &c. Diſcreto viro Confeſſori Magiſtro in Theologia; vel Decretorum Doctori ex approbatis ab Ordinario per latorem præſentium ad infra ſcripta ſpecialiter eligendo ſalutem in Domino, pro parte latoris nobis oblata petitio, continebat, quod ipſe alias graui morbo laborans ſe Religionem ingreſſurum ſimpliciter vouit; cùm autem ſicut eadem petitio ſubiungebat, lator prædictus ob ſtimulos carnis, quos ſentit, continenter viuere poſſe non ſperet; pro ſua conſcientia quiete cupit votum huiuſmodi ad effectum contrahendi matrimonium in alia pœnitentiæ, & pietatis opera per Sedem Apoſtolicam commutari. Quare ſupplicari fecit humiliter, ſibi ſuper id de opportuno remedio miſericorditer prouideri. Nos igitur qui Pœnitentiariæ D. Papæ curam gerimus, eiuſmodi ſupplicationibus inclinati authoritate Apoſtolica ſpecialiter nobis commiſſa diſcretioni tuæ committimus, quatenus ſi ita eſſe, ac latorem ſtimulis carnis adeo agitatum vt maximè dubites continere non poſſe, ac propterea de eius incon-

incontinentia probabiliter timendum, per diligentem oratoris examinationem, ac poſt monita, & conſilia opportuna illi præſtita inueneris: eundem à mutatione propoſiti abſoluas hac vice in forma Eccleſiæ conſueta: iniuncta ei pœnitentia ſalutari, ſibique votum prædictum, ad hoc vt matrimonium legitimè contrahere poſſit, in frequentiam Sacramentalis Confeſſionis peccatorum ſuorũ ſingulis ſcilicet menſibus ſemel, aut quoties tibi videbitur, & in alia pœnitentiæ opera perpetua per te iniungenda, inter quæ ſint etiã aliqua Religionis quæ quotidie facere teneatur ad eũ finem, vt ea adimplens meminiſſe sẽper poſſit obligationis, qua huiuſmodi voto adſtringebatur prout ſecundùm Deũ ipſius animæ ſaluti expedire iudicaueris, diſpenſando cõmunes in foro conſcientiæ tãtùm. Dat. Romæ, &c.

Prædicta cómiſſio, vt vides, eſt pro diſpẽſando voto ſimplici religionis pro quo petitur diſpẽſatio. Quãdò verò petitur à Papa diſpẽſatio in voto caſtitatis, ſolet forma ſequẽs adhiberi: & ſuppone prologum proponi eiſdẽ verbis à ſũmo Pœnitẽtiario, ſicut in ſupra dicta forma de voto Religionis quo prooemio omiſſo, ſic ſolet forma aſſignari; omiſſa itẽ narratione de ſtimulis carnis, quia pro vtroque voto eadem cauſa allegatur.

FORMA PRO DISPENSATIONE COMmiſſa Confeſſori in voto ſimplici caſtitatis.

Quatenus ſi ita eſſe, ac oratorẽ ſtimulis carnis adeo agitari vt maximè dubites continere poſſe, & propterea de illius incontinentia probabiliter timendum; per diligentẽ oratoris examinationẽ, ac poſt monita, & conſilia opportuna illi præſtita inueneris, eundem à mutatione propoſiti abſoluas hac vice, &c.

Ponit deinde eadem verba, quæ ſupra pro diſpenſatione voti Religionis: & in particulari loquens pro diſpenſando voti caſtitatis: iniungens caſdem

eaſdem pœnitentias, ſubdit hæc verba:

Et cum eodem, vt matrimonium ſic contrahere, & in eodem poſtmodum permanere, & debitum coniugale exigere licitè valeat, miſericorditer diſpenſes, in foro conſcientiæ tantùm: ita quod ſi coniugi ſuperuixerit, maneat poſtea cælebs, & in caſtitate, vtpote eodem voto, vt prius, obligatus. Quod ſi iterum contraxerit, & conſummauerit matrimonium, aut vnquam extra matrimonium fornicatus fuerit, ſciat ſe contra huiuſmodi votum acturum. Dat. Romæ, &c.

Aliquando verò ponitur clauſula, *vt litteræ iſtæ lanientur, ſeu rumpantur ſub pœna excommunicationis*: aliquando iubetur ne dentur parti, ſub pœna quòd aliàs non valeant. Quando autem eſt diſpenſatio in affinitate ex fornicatione occulta ad ineundum matrimonium, tenor eſt ferè idem vſque ad præfationem. Et quod ſpectat ad talem particularem diſpenſationem ſic dicitur:

Diſcretionis tuæ committimus, quatenus ſi ita eſt, dictum latorem à præmiſſis abſoluas hac vice in forma Eccleſiæ conſueta: iniunctâ eidem pro modo culpæ pœnitentiâ ſalutari, & alijs, quæ de iure fuerint iniungenda, dummodo impedimentum inde proueniens occultum ſit: cum eodem latore, quod præmiſſis non obſtantibus matrimonium cum dicta ſorore, & vterque inter ſe ſeruata forma Tridentini contrahere, & in eo poſtmodum remanere licitè valeant, iure diſpenſes. Prolem ſuſcipiendam exinde legitimam nunciando in foro conſcientiæ tantùm. Ita quod huiuſmodi abſolutio, & diſpenſatio latori in foro iudiciario nullatenus ſuffragetur: nullis ſuper his teſtibus adhibitis, aut litteris datis ſeu proceſſibus confectis, ſed præſentibus laniatis, quas laniare tenearis, neque latori reſtituas. Quod ſi reſtituas, nihil illi præſentes litteræ ſuffragentur. Dat. Rom.

Quando diſpenſatur in foro conſcientiæ in matrimonio inito, cum impedimento dirimenti affinitatis

occultæ ex fornicatione poteſt propoſitum prooemium eiuſdem tenoris, & narrationem cauſæ. Tenor ſic habet:

Diſcretioni tuæ committimus iniunctâ eorum cuilibet, pro tam enormi libidinis exceſſu, graui pœnitentia ſalutari ac confeſſione Sacramentali peccatorum ſuorum ſingulis ſcilicet menſibus, vel quoties animarum ſuarum ſaluti expedire indicaueris, & alijs quæ de iure fuerint iniungenda, quódque diligenter experiantur, an ſine ſcandalo poſſint ſeparari: quod ſi fieri poteſt, fiat omnino. Quod ſi fieri non poſſit, experiantur ſaltem, an cohabitantes tamquam frater, & ſoror continenter viuere valeant. Quod ſi neutrum fieri valeat, & ex cohabitatione incontinentiam, ex ſeparatione verò ſcandala oriri poſſe tibi viſum fuerit, cum ipſis latoribus de nullitate prioris conſenſus certioratis, ſed ita cautè, vt ſi illa adhuc ignorarit latoris delictum nuſquam detegatur, diſpenſa vt matrimonium inter ſe ſecretò contrahere valeant, prolem ſuſceptam, ſi qua ſit, & ſuſcipiendam exinde legitimam decernendo in foro conſcientiæ tantùm. Dat. Rom.

Aliquando denique prædictæ litteræ committũtur Theologo vt diſpenſet cum latore in cenſuris reſeruatis, in irregularitate homicidij, in inhabilitate, & ſimilibus, ſicut ego vidi: in quibus tenor in ſubſtantia eſt ferè ſimilis etiam quoad pœnitentiam iniungendam: & ex dictis pro prædictis commiſſionibus poterit expediri commiſſio diſpenſationis in pœnis attento tenore cuiuſque. Ex dictis autẽ iam patet quantum ſit negotium prædictas litteras aperire, & integrè executioni mãdare: & quantum ſcientiæ ſufficiẽtiam in Cõfeſſore aperiente requirant. Pro directione ergo Cõfeſſoris cui ſuus Generalis id commiſerit, vel habens ab illo commiſſionem, ponam ſequentes aduertentias, ex Sanch. *cit. loc.* ſed ſolùm per Summam.

1 Prima eſt,vt talis Confeſſor debeat eſſe Doctor,in Iure Canonico, vel in ſacra Theologia(idem enim eſt Doctor,& Magiſter Theologus,)præterea vt ſit Confeſſor approbatus;ſi enim has duas qualitates non habeat,non poterit illas aperire ex vi litterarum:poterit verò ex commiſſione ſui Generalis , ſi ſit ſufficienter doctus,& Confeſſor approbatus.

2 Secunda eſt,quòd non ſufficiet(pro ſæcularibus dico) quòd doceant publicè in Academia Ius Canonicum,vel Theologiam : neque item ſi habeant gradum Licentiati in quauis iſtarum ſcientiarum:quia nullus iſtorum eſt Doctor : Papa requirit vt habeant gradus Doctoris.Neque ſufficit vt ſit Doctor in iure Cæſareo, quia hæc ſcientia non exprimitur.

3 Tertia eſt, quòd illi Religioſi litterati, qui in ſuo Ordine per ſua ſtatuta dicuntur Magiſtri,vel Præſentati,vel Iubilati,vel quouis alio nomine,non poſſunt has litteras aperire,quia non ſunt Doctores graduati, quantumcumque ſint litterati , niſi Generalis id ipſis expreſsè committat. Si autem ſint Doctores per Academiam publicam , poterunt aperire ſine licentia Generalis,quia ad hos tales litteræ deſtinantur,Doctores videlicet.

4 Quarta non ſufficit quòd ſit Doctor exiſtimatus communi errore,vel populi voce, niſi ſit verè Doctor. Sufficiet verò quòd ſit verus Doctor,etiam ſi ſit indoctus, & ineruditus. De priori patet,quia exiſtimatus Doctor,non eſt verè Doctor.De ſecundo conſtat,quia talis indoctus habet verum gradum Doctoris , quem Papa requirit. Vt autem Prælatus hanc facultatem alicui committat , non eſt neceſſe quòd talis Religioſus ſit Doctor,Magiſter,vel Iubilatus ; ſed requiritur, vt ſit ita doctus , vt ferè æquiualeat Doctori, vel ſufficiat prædictas clauſulas intelligere , & exequi.

Credo

Credo autem ſufficere quòd talis Religioſus,non paucos annos,vt decem,ſacram Theologiam publicè profeſſus ſit.Notat verò Sanchez,*citata diſp.34.n.12.*quòd licèt hæ litteræ per errorem aperiantur ab illo qui verè Doctor non eſt, tales litteras non amittere ſuum valorem.

5 Quintò requiritur quòd talis Doctor ſit Confeſſor approbatus,circa quæ nota ſequentia.Primum ſufficere vt ſit approbatus ab Ordinario, quamuis eſſet occultè reuocata licentia Superioris pro audiendis confeſſionibus, ita vt talis reuocationis detur error communis, id eſt, ignoretur omnino talis reuocatio, etiam ab ipſo Confeſſore.Si enim de illa conſtet,non poterit aperire.Secundum eſt debere eſſe approbatum ab Ordinario,& non ſufficere approbationem Academiæ alicuius. Tertium eſt,ſi ſit approbatus cum limitatione,pro maſculis tantùm ob defectum ætatis ſenilis,tamen poterit eligi pro aperiendis his litteris, ſiue id petat vir,ſiue fœmina:quia cùm aliàs ſit Doctor,vel æquiualeat Doctori iuxta ſui Prælati iudicium,poterit ſufficienter tales litteras aperire,& ad hoc dicetur ſufficienter approbatus. Quartum eſt,quòd quantumcumque ille Doctor ſit indoctus,ſi tamen ſit approbatus ab Ordinario,ſufficit vt poſſit aperire.

6 Circa cauſam diſpenſandi allegatam, videlicet timorem incontinentiæ,non ſufficiunt quæcumque tentationes carnis,nec quodvis periculum lapſus in illas, nec timor vnius,vel alterius lapſus,ſed requiritur maximum periculum frequentis lapſus,ita vt ea perſona dici queat viuere incontinenter. Hoc patet ex verbis clauſulæ ibi : *Continenter viuere poſſe non ſperat* : quæ ſonant habitum viuendi incontinenter:& conſequenter periculum vnius, vel alterius lapſus non eſt iuſta cauſa in hoc diſpenſandi. Sufficiet tamen ad diſpenſandum

ſandum ſi hoc grande periculum frequentis lapſus proueniat, vel ex fragilitate complexionis, vel ex prauo habitu acquiſito.
7 Tenetur Confeſſarius examinare diligenter iſtam cauſam in ſecreto abſque teſtibus. Neque tenetur à pœnitente exigere iuramentum, quia ad conſcientiæ forum id non permittitur, ſed debet in Deo obteſtari, vt vera loquatur; quòd ſi Confeſſor per aliam viam nouerit pœnitẽtem falſum dicere, non poterit diſpenſare. Vnde intelliges quòd quando in Concil. Trid. *ſeſſ.22.c.5. de Refor.* dicitur diſpenſationes Pontificias non valere, niſi præſentẽtur Ordinario illius, qui impetrauit, id intelligi de diſpenſationibus fori externi, non verò de his quæ ſunt fori interni. Si verò Cõfeſſor iſte diſpenſaturus id iam nouit antea ex Cõfeſſione Sacramentali, nõ indiget nouo examine. Si autem Cõfeſſor neque examinet, neque conſcius aliàs ſit de illa iuſta cauſa; & re vera à parte rei eſt iuſta cauſa, quam ille neque ſcit, neque examinat, & tamẽ diſpenſat: diſpenſatio nulla eſt, quia non ſeruauit formam ſubſtantialem præſcriptam pro actu illo faciendo, ita Sanch. *cit. diſp.34. n.26*. Et facit quod aliàs docet Suar. *lib.5. de Legib. c.31. & 32.*
8 Quod attinet ad monita, & conſilia danda pœnitenti antequam Confeſſor diſpenſet, debet Confeſſor monere vt veritatem integrè, & ſincerè declaret, quia illa negata diſpenſatio non valebit. Attamen ſi Confeſſor talia conſilia, & monita omittat ſeruando reliqua, diſpenſatio valida erit.

Quod attinet ad clauſulam poſitam pro diſpenſatione voti ſimplicis Religionis, & caſtitatis, vt ſcilicet Confeſſor abſoluat pœnitentem à mutatione propoſiti circa tria vota iuxta probabiliorem opinionẽ, non requiritur, vt Confeſſor diſpenſaturus audiat pœni

pœnitentem in confeſſione Sacramentali : ſed habent illa verba hunc ſenſum: *Si pœnitens aliàs voluerit tibi ſacramentaliter confiteri, abſolues illum à tali mutatione propoſiti.* Si verò pœnitens noluerit ſacramentaliter confiteri, non obligatur ad illam. Vnde ſequitur poſſe prædictos Theologum, vel Canoniſtam Doctores, vel Religioſos tali priuilegio gaudentes facere prædictam diſpenſationem extra ſacramentum Confeſſionis, in ſecreto, ſeruatis aliis circunſtantiis, vt latè probat Sanchez, *cit. diſp* 34. *n.* 3.

10 Circa pœnitentias iniungendas taxatas in prædictis litteris de Confeſſione facienda ſingulis menſibus, &c. Nota primò teneri Confeſſorem iniungere aliquas confeſſiones ſtatis temporibus faciendas, & aliqua pœnitentiæ opera perpetua, quorum aliqua ſint quotidie exercenda. Id enim clarè innitur in dictis litteris. Secundò eo non obſtante, committitur arbitrio Confeſſoris quantitas aliorum operum pœnitentiæ, & pietatis, præter illa quæ quotidie facienda iubetur imponere. Tertiò, circa confeſſionem ſingulis menſibus iniunctam relinquitur arbitrio Confeſſoris, vt poſſit eſſe bimeſtris attento ſtatu pœnitentis occupati, diſtracti, & ſimiliter impediti, tali enim oneri fortè ſuccumbet cum periculo animæ; patet ex verbis clauſulæ de confeſſione menſtrua cùm dicitur: *Vel quoties tibi videbitur.* Quod verò attinet ad obligationem pœnitentis, in hac confeſſione menſtrua facienda: Noto quartò, ſatisfacere tali pœnitentiæ ſi confiteatur quouis die cuiuſvis menſis. Vt ſi, v.g. pro menſe Decembri confiteatur prima die Decembris. Pro menſe verò Ianuarij confiteatur vltima die ſequentis Ianuarij. Si verò talis pœnitens omittat confeſſionem in aliquo menſe (quidquid ſit de peccato omiſſionis) non tenebitur in conſcientia illam omiſſam confeſſionem ſupplere

plere menſe ſequenti: quia fuit onus præcedentis menſis, ſicut dicitur de Diuino Officio omiſſo in vno die. Neque tempore Quadrageſimæ in illo menſe quo confitetur vt Eccleſiæ ſatisfaciat, tenebitur ad hanc menſtruam confeſſionem iniunctam: quia ſummus Pœnitentiarius nouit fore, vt in aliquo illorum menſium coincidat Eccleſiæ præceptum, & tamen ad duplicem confeſſionem non obligat. Neque ſi iſte pœnitens aliàs ex voto vel ex pœnitentia iniuncta ab alio Confeſſore tenetur confiteri ſingulis menſibus, per has menſtruas confeſſiones non ſatisfaceret huic præcepto, de quo loquitur pro iſta diſpenſatione, ſed tenetur illas duplicare ſingulis menſibus. At Confeſſor huius obligationis conſcius prudenter ageret, ſi hunc non obligaret ad aliam confeſſionem menſtruam, ſi inde lapſus, vel omiſſionis periculum timeret: ſed poſſet trimeſtrem, aut quadrimeſtrem imponere, quia ei datur arbitrium circa talem confeſſionem menſtruam.

11 Circa alia opera pietatis, & pœnitentiæ iuſſa imponi putat Sanchez, *citata diſp. num.* 4. ſufficere vt in quauis hebdomada vna die qua poterat veſci carnibus ab illis abſtineat: vel vna die ſingulis hebdomadis ieiunet: vel vna die cilicio vtatur, vel flagellis carnem verberet: vel quoduis horum operum faciat vna die, in quauis hebdomada Quòd ſi viderit cõfeſſarius hoc graue fore pœnitẽti debili, poterit iubere, vt quoduis illorum operum faciat non ſingulis hebdomadis, ſed vna die in duabus, vel tribus hebdomadis. In particulari verò de operibus Religionis, quæ iubentur imponi quotidie pro diſpẽſando voto Religionis, vt ea quotidie exequens recordetur voti quo tenebatur, putat Sanchez ſufficere quòd quotidie iniungantur, vel Litaniæ, vel Pſalmi Pœnitentiales, vel quin

quinquies oratio Dominica, cum oratione Angelica. Quando verò diſpēſandum eſt votum caſtitatis iubet Sum. Pœnitentiarius vt imponãtur aliqua opera pietatis quotidie implenda, vt meminerit prioris voti. Quæ opera pietatis poſſunt eſſe quæcumque opera miſericordiæ, vt recitare quinquies orationem Dominicam, & Angelicam pro animabus Purgatorij, vel pro viuis in peccato exiſtentibus, vel eleemoſyna quotidiana, vel quoduis opus miſericordiæ.

12 Quod attinet ad clauſulam, *quod prædictę litterę lanientur, vel comburantur, & parti non dentur, aliàs non valeant:* Nota quòd ſi prædictæ litteræ facta diſpenſatione reſtituantur parti, & nihilominus Confeſſor reſipiſcens, illas repetat, & comburat, valebit diſpēſatio: quia hæc creditur meritò mens Pœnitentiarij, vt eæ litteræ non proſint, dum apud partem manſerint. Imò addit Sanchez, *num.* 42. quòd etiam ſi prædictæ litteræ maneant apud pœnitentem ſemper, diſpenſatio tamen valebit. Quia mens Pœnitētiarij eſt vt illæ ſic illi non ſuffragentur, id eſt, pro foro externo, vel litigioſo. Secùs pro foro interno. Circa illa autem verba quæ ponuntur pro diſpenſatione matrimonij initi, vel ineūdi, vt ſcilicet Confeſſor pronunciet illis prolem ſuſceptam, vel ſuſcipiendam fore legitimam, multa congerit Sanchez, *citat. diſp* 34. *à num.* 45. *vſque ad num.* 53. quæ licèt ſint ſatis erudita, quia tamen diffuſa ſunt, neque omnino ſpectant ad expeditionem harum litterarum, vt ſciantur, omitto libens, videat qui voluerit ſcire de ligitimatione prolis inde ſecuta: ibi enim etiam aliqua interſerit ſpectantia ad materiam irregularitatis. Innuit tamen ibi Sanchez teneri Confeſſorem in verbis declarare, ac dicere, quòd præter diſpenſationem factam, nomine Papæ legitimat prolem ſuſceptam, vel ſuſcipiendam: ſi enim hoc non dicat,

dicat,& non pronunciet, prædicta proles non cenſebitur legitimata.

13 Circa eandem diſpenſationem matrimonij initi, vel ineundi, additur in litteris: *Dummodo impedimentum inde proueniens occultum ſit.* Circa quod noto primò, hîc occultum ſumi vt diſtinguitur contra publicum. Quare licèt ab aliquibus tale impedimentum ſciatur, ac proinde probari poſſit, dicitur occultum. Et tunc ſolùm non dicitur occultum, ſed publicum quando eſt publicum non ſolùm in ciuitate,ſed etiam in maiori parte viciniæ,Collegij,Monaſterij, vel Parochiæ,dummodo ſaltem decem perſonæ inueniãtur, in quibuſuis dictarũ communitatum,in quibus id publicum eſt.Ita Sanch.*cit.diſp.*citans multos,& eſt communis expoſitio Doctorum circa crimen quando ſit dicẽdum publicum,vel occultum.Dicetur adhuc hoc impedimentum occultum:ſi copula ipſa ſit publica in ratione copulæ,non verò ſit publica in ratione impedimenti: id eſt, ſi ſciatur copula, at non ſciatur illud eſſe impedimentum dirimens matrimonium. Neque enim (ait Sanchez) verè dicetur delictum publicum ſi tantũ actus illius materialiter ſit publicus,niſi ſit publicus formaliter,id eſt,quatenus eſt delictum:& citat Nau. Henriq. Sà, Sayrum,Rodrig.& alios.Imò addit ibi Sanch.*n.56*.ex Nauar.Rodrig.& Sà,dici delictum occultum,quamuis vt delictum publicum ſit,ſi tamen ſit occultum quatenus eſt cenſuræ ſubiectum:quia videlicet non ſcitur publicè ob tale delictum incurri cenſuram illam, licèt duo vel tres delicti conſcij norint per id incurri cenſuram. De hoc tamen vltimo dicto dubitat Sanchez, & ego cum illo. Eſt tamen opinio talium trium Doctorum Nihil tamen dubitandum eſt de priori expoſitione communi Doctorum prius data de occulto, & publico.

14 Si tamen hoc impedimentum iam ſit deductum ad forum contentioſum, non dicitur occultum: quia iam ſpectat ad forum externum, in quo Papa nó vult ſic diſpenſari. Si tamen hic pœnitens deductus ad forum externum fuit ibi abſolutus, adhuc crimen dicetur occultum, & redactum ad actum priſtinum erit diſpenſabile: etiam ſi reus falſis teſtibus ſe defenderit; quia hoc non tollit quin crimé maneat occultú, cùm reus non amiſerit famam, per ſententiam enim illam recuperauit. Idque tenet Sanchez, *citata quæſt. vel diſput. n.* 57. etiam ſi contra reum fuerit ſemiplena probatio: quia hac ſola exiſtente, aut reus abſoluitur definitiuè, & ſic nullum poteſt eſſe dubium: Aut abſoluitur ab inſtátia, ſeu obſeruatione iudicij, & túc adhuc manet occultum. Hoc tamen vltimum quando exiſtit ſemiplena probatio in iudicio negat Suar. *de Cenſur. diſput.* 41. *n.* 6 credens iam tunc non dici occultum: quia crimen poſitum in foro externo cùm ſemiplena probatione, quomodocumque abſoluatur, iam nó poteſt dici occultum, & mihi hoc videtur verius quoad hoc vltimum de exiſtente ſemiplena probatione: At bene ibi aduertit Sanchez, *n.* 58. quod ita debet eſſe crimen deductum ad forum contentioſum, vt ſimul reus ſit citatus, illique intimata citatio: ſi enim crimé ſit delatum ad iudicem per denunciationem, iudex tamen apud ſe retineat, & parti non intimet, adhuc dicetur occultum. Citatio enim eſt primus actus iudicij, & proinde iſta non facta, adhuc non dicitur forum contentioſum ſubire. Vide ſupra, *verb. Abbas à num.* 4.

15 Circa alia verba pro diſpenſatione matrimonij irriti iterum celebrandi, iubetur etiam imponi cófeſſio méſtrua, de qua iam ſupra diximus: hîc ſolùm aduerte quod illa imponenda eſt vtrique coniugi, ſi ambo

bo peccauerunt:ſi verò vnus tantùm peccauit,illi tantùm erit iniungenda.

16 Circa id quod amplius iubetur, vt experiantur diſpenſandi,ſi viuere poſſint vt frater, & ſoror continenter ſeparatione non facta, vel ſi in ſeparatione deerit ſcandalum,credit Sanchez, *n.*60. quòd ſi Confeſſor ex præcedenti experientia,vel ex iis quæ cognouit in examine, intelligat illa duo non poſſe moraliter fieri, non erit neceſſarium experientiam expectare in illis duobus: quia non eſt credendum velle Eccleſiam fieri experientiam fruſtraneam: eò vel maximè, quia ſit maximum periculum incontinentiæ eam præmittendo:ac proinde moraliter loquendo rariſſimè, aut nunquam erit neceſſaria.

17 Quod denique dicitur in prædictis litteris: *Vt coniux impedimenti ignarus certior fiat de prioris conſenſus nullitate*, credit Sanchez,*n.*60. non eſſe de eſſentia diſpenſationis,ſed inſeruire quaſi inſtructionem confeſſarij, vt contractus matrimonij ſequentis ſit certior. Dat cauſam præcipuè, quia ſæpius hæ fruſtrarentur diſpenſationes,ſi id eſſet neceſſarium.Sæpe enim continget nó poſſe detegi nullitatem abſque periculo detegendi delictum, & maximè ſi impedimentum ſit ex parte fœminæ cuius delictum ſi viro detegatur, erit cauſa multorum iurgiorum,ac periculorum:& ſic Doctores multi conſulunt peti hanc diſpenſationem occultè tacita nullitate prioris conſenſus. Sic explicat Sanchez. Ego credo illum ſic clarius exponendum:ſi matrimonium fuit nullum, quia fœmina, v. g. ante matrimonium habuit copulam cum fratre præſentis mariti, tunc vt hoc matrimonium denuo ineatur, non eſt manifeſtandum delictum huic viro putato marito quod delictum fuit cauſa impedimenti.At credo omnino quòd dicendum eſt viro ſaltem remotè,&

quaſi conditionaliter, vt ſi fortè antea matrimonium fuerit nullum, denuo conſentiat. Si enim hoc ſaltem modo non conſentiat denuo, non iterabitur verè. neque contrahetur matrimonium, eo modo quo profeſſus nulliter ob occultum impedimentum ignoratum, non ratificat profeſſionem per quemcumque actum externum, niſi illi conſtet de impedimento, ſaltem in confuſo, & dicat ſe denuo conſentire, ſaltem ad cautelam.

Si quis autem videre cupit formam litterarum quas dirigit Papa Epiſcopis pro diſpenſatione matrimonij in foro externo, videat Sanchez, *citato loco, tota diſputat.* 35. Ego illa ibi dicta omitto, quia non ſpectant ad Religioſos directè: videant Epiſcoporum officiales.

CONSERVATORES.

Vide infra, verbo *Notarius, per totum*, & verbo *Abbas, num.* 8.

1 NOn eſt neceſſarium quòd Conſeruator nominetur per Prouincialem: ſufficit nominari per Prælatum Conuentualem, qualis eſt Guardianus. Rodrig. *tom.* 1. *quæſt q.* 65. *art.* 3.

2 Poſſunt eligi Canonici Metropolitanæ Eccleſiæ, & Vicarij Generales Epiſcopi. Rodrig. *ibid. art. eodem*, & de Vicariis, & Officialibus Generalibus Epiſcoporum conceditur Societati IESV, vt eligantur vbilibet conſtituti: & de Canonicis ſiue ſint Metropolitanæ, ſiue Cathedralis Eccleſiæ. Compend. illius, *verbo Conſeruator.* §. 1.

3 Perſonæ nominatæ in Conſeruatores tenentur acceptare ſub peccato: niſi iuſtam, & legitimam excuſationem dederint. *ibid. art.* 4.

4 Acce

4 Acceptante vno Conſeruatore electo non poteſt alius nominari, vel ſe intromittere, niſi prior nominatus ſit legitimè impeditus, vel nolit procedere, vel ſi procedat malitiosè. Rodrig. *art.* 5.

5 Poſſunt eligi extra Diœceſim in qua ſunt Conuentus. Reum tamen non poſſunt citare, vltra tres dietas computandas à fine Diœceſis in qua reus moratur: idque à fine Diœceſis, non à fine ædificiorum Diœceſis. Rodr. *eadem q. ar.* 7. Sed ibi aduert, quando citat Bertachinum dicentem vnam dietam continere viginti leucas, eſſe errorem impreſſionis: ſolum enim continet viginti milliaria, ſeu iter vnius diei, teſte Petro Vendrameno *ſuper Repert. Inquiſitorum*, verb. *Dieta.*

6 Poſſunt Conſeruatores ſubdelegare; ſed debent ſubdelegare perſonas, ſimiliter in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutas. Rodr. *q. cit. art.* 11.

7 Conſeruatores defendunt Regulares ab iniuriis verbalibus: & in poſſeſſione temporalium: & circa debita ciuilia, *a.* 11. *&* 12. & præcipuè circa ſua priuilegia.

8 Ipſi Religioſi pro debitis ciuilibus conueniri non poſſunt coram ſuo Conſeruatore: ſed citari debent coram ſuo Prælato. Rodr *cit. q. art.* 13.

9 Poſſunt Regulares eligere Conſeruatorem, qui defendat ſua animalia, ſeu pecora, damnum facientia in agris alienis: & hæc cauſa pertinet ad Conſeruatorem non ad iudicem ſæcularem. Rodr. *art.* 14. citans id iam contigiſſe in quodam caſu, & ſic fuiſſe iudicatum, damnis ſolutis.

10 Poſſunt Conſeruatores cognoſcere de iniuriis factis familiaribus Fratrum, qui intra Conuentus actualiter ſeruiunt, & morantur. Rodr. *art.* 17.

Et circa ſupra dicta *n.* 6. quod Conſeruatores poſſint ſubdelegare, credo quod Conſeruator principalis in Metropoli, poterit intra Diœceſim aliũ ſubdelegare

modo ſupra dicto, qui ſit propinquior alicui Conuentui pro aliquibus cauſis, quando ſcilicet extra Metropolim ſint aliquæ perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ.

11 Poſſunt Conſeruatores Religioſorum procedere contra alios Religioſos, & Eccleſiaſticos, Collegia, Vniuerſitates, & communitates habentes pariter authoritatem eligendi Conſeruatorem, non obſtantibus quibuſcumque inhibitionibus. Ita Gregor. XIII. conceſſit Patribus Societatis IESV, in illorum Compend. *verbo Conſeruator.* §. 1. & procedere per cenſuras vſque ad auxilium brachij ſæcularis. *ibid.* §. 3. citando etiam per edicta publica: *ibid.* § 4. cætera ſunt legiſtica, & ipſi electi ſcire tenentur.

ADDITIO.

VLtra iam dicta olim quoad hanc materiam duo tantùm aduerto: Primùm eſt, quòd illi qui hoc officio funguntur pro Religioſis, ſi velint videre amplas conceſſiones, quas Summi Pontifices pro hoc officio concedunt, videant, & legant Bullam Conſeruatoriam, quam Gregor. XIII. conceſſit Patribus Societatis IESV pro eligendo ſuo Conſeruatore: quæ Bulla ponitur per extenſum in Bullario Rodrig *fol.* 1048.

Secundum eſt quòd ſæpe contingit, vt Prouincialis, vel alius Prælatus velit eligere Conſeruatorem, & ignoret formam qua illum debet creare, vel eligere: & ideo voluit hìc tranſcribere formam breuem, ſed ſubſtantialem creandi Conſeruatorem alicuius Religionis, quæ fuit facta, & tradita à quodam Doctore Iuris Cæſarij profeſſore quondam iſtius ſcientiæ in publica Vniuerſitate.

FOR-

FORMA CREANDI Conſeruatorem.

N. Miniſter Prouincialis, &c. Domino N. Decano, Doctori, vel Vicario Generali, &c. Inter alia priuilegia, fauores, & gratias ab Apoſtolica Sede Religioſis conceſſas, hoc vnum non minus præcipuum eſt, vt poſſint eligere iudicem Conſeruatorem, qui, eo ipſo quod ab aliquo Prælato electus ſit, tenentur ex obedientia Summo Pontifici debita, dictum officium acceptare: & exinde poſſit Apoſtolica authoritate, & iuriſdictione reprimere, & compeſcere quamcumque perſonam prædictis Religioſis, eorúmve Monaſterijs, ac rebus quamcumque vim, & moleſtiam inferentem, vel quouis modo, illorum bonis, vel priuilegijs præiudicantem. Quapropter præſenti ſcripto in virtute prædictæ obedientiæ, conceſſionis, & gratiæ, nomino, & eligo perſonam veſtram (de cuius ſcientia, probitate, prudentia, & zelo iuſtitiæ confido, & certus ſum) eligo, & nomino in noſtrum iudicem Conſeruatorem, & pro taliter nominato habeo, reputo, & habendum declaro. Et hoc pro omnibus cauſis motis, & mouendis in iudicio Eccleſiaſtico, vel ſæculari; & apud quæcumque tribunalia, in quibus ſecundùm ius Canonicum, Breuia Pontificia, vel noſtra ſtatuta generalia, noſtram regulam, vel profeſſionem poſſimus, vel debeamus reſpondere per nos, vel ſyndicos noſtros, ſiue vt rei, ſiue vt actores. Quam nominationem, & electionem Conſeruatoris facio in forma meliori quam ſecundùm ius facere poſſum: & iuxta tenorem Breuium, ac Bullarum Apoſtolicarum, habens pro expreſſo, ſiue ſuppleto, quodcumque in hac nominatione, vel electione exprimi poſſet, vel deberet: idque vt nos defendas à moleſtijs, & iniurijs illatis, & conſerues in poſſeſſionibus, vel quaſi poſſeſſionibus noſtrorum priuilegiorum: & in om-

nibus iuribus nobis quomodolibet conuenientibus, contra quaſcumque perſonas cuiuſcumque dignitatis, qualitatis, conditionis, vel ſtatus fuerint, ſæcularis, vel Eccleſiaſtici: & in quocumque alio caſu, ad quem noſtra priuilegia ſe extendunt, & Summ. Pontificum conceſſiones indulgent. Et ſic perſonam veſtram in Domino obnixè rogo, quantum iuxta prædictas conceſſiones poſſum, vt tanquam noſter iudex Conſeruator nos defendat in omnibus annexis, vel conſecutiuis in cauſis noſtris tam motis quàm mouendis in futurum, quantum prædicti officij Conſeruatoris iuriſdictio patitur. Dato autem ad hoc aliquo impedimento, propter quod non poſſit nos tueri, cauſas inchoare, vel nòn proceſſare, & cum effectu, vel ſententia diffinitiua ad exitum perducere, nomino te iudicem Conſeruatorem cum poteſtate ſubdelegandi, vel ſubſtituendi alium iudicem Conſeruatorem ſemel, bis, vel quoties neceſſarium fuerit pro omnibus cauſis occurrentibus, vel pro aliqua parte alicuius cauſæ: per te olim nominatos, ego etiam pro ſpecialiter nominatis reputo, & pro ſubſtitutis, cum omni iuriſdictione, clauſulis, & declarationibus neceſſarijs in genere, vel ſpecie exprimendis. Dat. in hoc Conuentu, tali die, &c. Sub noſtro ſigillo, & ſubſcriptione manu propria.

Subſcribit N.

Alia forma creandi Conſeruatorem traditur in Enchiridio Fratrum Minorum duobus foliis ante finem operis: quæ quidem prolixior eſt, & minus iuridica: vide ibi ſi placet.

CORRECTIO FRATRVM.

MEſſis ampla, quia iudicialis; & fori externi, & quotidiana, imò ſatis neceſſaria. Et antequam llam per titulos diuidamus claritatis gratia, præſup-

ponen

ponendum eſt tanquam certiſſimum, & indubitatum Prælatos Regulares eſſe veros iudices cauſarum criminalium ſuorum ſubditorum: ſunt enim veri Prælati habentes forum externum, & proinde ſunt veri iudices. Quia ergo hæc correctio iudiciaria multos habet actus, denunciationem ſcilicet in inquiſitione, citationem partis, teſtes, ſententiam, & ſimiles actus, de illis ſummatim dicendum breuiſſimè quantum ſatis ſit ad ſubſtantiam tantùm.

CORRECTIO FRATERNA, & ſecreta.

1 CONſtat ex Euangelio ante denunciationem in inquiſitione, præmittẽdam eſſe correctionem fraternã modò aſſignato à Theologis. Quæ adeo neceſſaria eſt, vt ſi ſit ſpes quod illa proficiet, & ſufficiet, & de hoc ſit certitudo moralis, nõ eſt crimen denunciandum Prælato, etiam ſi crimen ipſum ſit cõtra cõmunitatem, vel contra proximum, vel etiam ſi ſit hæreſis, probatur euidenter: quia præceptum denunciandi poſitum à Prælato, eſt poſitiuum humanum tantùm; at præceptum correctionis fraternæ eſt naturale, quatenus à natura inſitum eſt, vt vnum membrum iuuet alterum, & illi ſuccurrat per influxum, &c. Et præterea idem præceptum correctionis eſt præceptum diuinum poſitiuum: & proinde præceptum correctionis fraternæ, ſi proſit, præualet præcepto poſitiuo Prælati iubentis denunciare. Ita D. Thom. *2.2.q.35.art.7.C.* agens etiam de hæreſi, & proditione, & Nau. *in Sum. cap.24.n.14.* & Nauar. *lib.2. de reſtit. cap.4.n.158.* Dixi *ſi ſit certitudo moralis, & ſpes emendæ;* quia ſi hæc deſit, ceſſat obligatio correctionis. Et proinde prudens vir debet attẽdere qualitatem perſonæ, & culpæ: ſi videlicet

ſit perſona ſuſpecta, maximè in crimine hæreſis; ſi ſit duræ ceruicis: ſi ſit indocilis, ſi proterua: ſi fecit ex prauitate, vel ignorãtia, vel leuitate: vel è contra ſi eſt perſona non ſuſpecta, docilis, ſimplex, ſi fecit ex leuitate, ignorãtia, ex fragilitate, vel à me non benè accipiet, & ſimilibus circunſtantiis: vel quòd reſponſum iam dederit: & ſic ad arbitrium prudentis ſi ſit certitudo moralis emendæ, corrigat ſecretè, non denunciet. Si non ſperet emendam denunciare tenetur.

3 Non obligat præceptum correctionis fraternæ in his ſequentibus. Primò, quando peccatum eſt veniale. Secundò, quando peccatum eſt publicum. Tertiò, quando etiam ſi ſit ſecretum, non ſperatur emenda attentis circunſtantiis poſitis, *n.* 1. Quartò, quando eſt crimen contra communitatem, vel contra proximum, & non eſt ſpes emendæ. Hæc omnia ſunt certiſſima, & paſſim obuia apud Doctores. Sextò, non obligat quando crimen modò quidem occultum eſt, ſed ego ſcio certò moraliter, quod ſtatim eſt diuulgãdum, quia ſcilicet vidit vnus tantùm maleuolus qui debet diuulgare: & ita ſentit D.Th. *in* 4. *diſt.* 19. *q.* 2. *art.* 3. *ad* 2. *& ibid.* Riccard. *art.* 3. & alij.

4 Si ſcio peccatum eſſe emendatum, neque eſſe occaſionem reciduandi, non poſſum denunciare. Eſt etiam communis, maximè Nau. *conſil.* 2. *de accuſationibus.* Et patet, quia ceſſat finis denunciationis, qui eſt correctio, id eſt, emẽdatio fratris, iam enim eſt emendatus. Et hæc ſufficiant in ſubſtantia pro Compendij ratione: cætera vide apud Doctores in propria materia.

DENVNCIATIO.

5 CONſtat obligari Religioſos ſub peccato mortali denunciare Prælato, proponẽti viſitationem:

nem : obligat enim Euangelium,per illa verba,*dic Eccleſiæ:*& Prælatus habet iuriſdictionem vt obliget.
6 Crimen ſecretum ſi ſit emendatum non debet denunciari,vt ſupra dictum eſt,*n.*4. ceſſat enim finis denunciationis quæ eſt emendatio proximi. Et ita neque Prælato tamquam patri dicendum eſt. Etiam ſi recipiat iuramentum,debet tacere ; quia mens iudicis non eſt,vel ſaltem non eſſe debet, interrogare de crimine ſecreto,& emendato.
7 Denunciare quis non tenetur illa quæ audiuit à parum fide dignis , ſi inde timet ſe à iudice irridendum. Nauarr.*in Summ. c.*25. *num.*26. debet enim ſcire per viſum, auditum, vel alio certo modo. Si verò audiuit à fide dignis,tenetur denunciare.Nauarr.*mox citandus.*
8 Nauarr.*in Summ.in cap.*25.*à num.*46. ponit ſeptem cauſas excuſantes à denunciatione. Prima eſt,quando peccatum eſt ſecretum,& emendatum, de quo iam ſupra.Secunda,defectus probationis peccati denunciandi.Ego tamen credo quòd ſi peccatum fuit publicum, vel non ſit ſpes emendæ , quod etiam ſi ego ſolus ſciam teneor dicere tanquam patri,etiam ſi non poſſim probare ; maximè quando feci correctionem fraternam , & non profuit : tunc enim meum ſolum dictum ſaltem proficiet vt Prælatus maiori authoritate charitatiuè,& ſecretò emendet.Tertia excuſatio poſita à Nauar.eſt,ſi audiui ab homine parum fide digno, de qua iam *n.*7. Quarta eſt,ſi iam is à quo audiui denunciauit.Quinta,ſi ſcio,quòd is qui furatus eſt rem, quæ iubetur denunciari, illam furatus eſt iuſto titulo compenſationis,ob aliud æquale ſibi debitum. Sexta, ſi ſcio tantùm per ſacramentalem confeſſionem. Dixi *tantùm*, quia ſi ſciui in ſacramento pœnitentiæ,& poſtea ſciui extra illud , bene poſſum , vt omnes dicunt.
Septi

Septima, ſi ſciui per ſolam conſultationem: tunc enim non teneor, imò non poſſum denunciare, nec rogatus reſpondere; quia aliàs periret remedium conſilij capiendi à doctis in Eccleſia Dei. Hæc ibi Nauar.

Et addit eodem loco, quòd is qui delictum non denunciauit intra tempus contentum in edicto, tenetur ad denunciandum tranſacto termino præfixo quàm citius commodè poſſit: ídque probat, *ex c. cùm dilectus, de dolo & contum.*

9 Denunciare non tenetur, qui attenta praxi, & omnibus circunſtantiis cum prudentia, ſcit certò moraliter denunciationem ſuam non profuturam, vt quia Prælatus negligens eſt in puniendo, vt iam aliis in cauſis innotuit in ſimili, vel quia ob affectum amicitiæ, vel conſanguinitatis non puniet. Et probatur, quia nemo tenetur ad actum fruſtraneum: & tunc denunciatio certò moraliter eſt fruſtranea. Nauarr. *lib. 5. conſiliorum tit. de hæreticis, conſil. 8 num. 5. & conſil. 4. num. 3.* & Sà *in Aphoriſm. verbo Correptio, num. 4.* Dixi, *certò moraliter,* quia, ſi tantùm dubitet an proficiet, tenetur denunciare.

10 Peccat mortaliter iudex ſi in viſitatione generali ſpecialiter inquirat de vita alicuius perſonæ particularis de qua non habet infamiam probatam, vel ſemiplenam probationem. Eſt communis, & probatur, quia tunc per illam ſpecialem inquiſitionem illam infamat. Imò ſi illi detur aliquis libellus infamatorius de aliquo extra viam accuſationis, ſi talis non ſit aliàs infamatus, non poteſt de illo inquirere, *vt patet ex c. inquiſitionis. de accuſationibus.* Dixi, *extra viam accuſationis,* quia ſi dans libellum illum, accuſet, poteſt, ac debet inquirere, etiam de non infamato.

11 Denunciare nõ tenetur quis de filio ſuo, de patre ſuo, fratre, marito, vxore, etiam ſi feratur ſententia excommunu

communicationis, quia ius poſitiuum non obligat cum tanto damno teſtimonium ferre. Suarez, *tomo de cenſur. diſput 20. ſect. 3 n. 10.* Vide infra, hîc, *verbo Teſtis.* Excipe crimen hæreſis, in quo iuxta ſecuriorem ſententiam etiam filius tenetur denunciare de patre.

12 Denunciator valet pro teſte, ſi is dicat vt teſtis, & iuratus: hoc latius probabitur, *verbo Teſtis, numero 26. ſub hoc verbo, Correctio Fratrum,* videlicet quòd valeat vt teſtis. Dixi, *ſi dicat vt teſtis,* quia ſi dicat incidenter, & caſu, vel dicat tanquam ad patrem, abſque iuramento, non valet vt teſtis. Innuit Vmbertus in ſua practica Inquiſit. *verbo Accuſatio. §. vlt. citans Baldum,* & ait, quòd ſi denunciator non dicat vt teſtis, ſufficiet eius dictum ad inquirendum, non ad puniendum. Vide ſtatim, *num. 14. & 15.* & infra, *verbo Litteræ, num. 1. 2. & 3.*

13 Si duo, vel tres teſtes denuncient Prælato aliquod crimen ſub iuramento: & tale crimen non ſit diffamatum, neque perſona infamata, non poteſt Prælatus illud publicè punire, ſed ſolùm ſecretò paternaliter monere, *c. inquiſitionem, §. tertiò de accuſat.* & conſonat ſtatutum generale Tolletanum Minorum, *c. 6. tit. de Correctionibus.*

Si verò crimen publicum ſit, & ſufficienter probatum, neceſſe habet Prælatus ſatisfacere ſcandalo, & pœnam infligere, vel totalem, vel minorem, attenta lege, ſtatutis, qualitate probationis, & qualitate perſonæ, attentiſque cæteris circunſtantiis aggrauantibus, vel alleuiantibus, iuxta arbitrium boni viri, & iuxta dicenda infra, *verbo Pœna.*

14 Si denunciator dicat Prælato ſe dicere vt patri, non vt Iudici, tūc non poteſt Prælatus agere vt iudex, ſed vt pater, maximè in crimine occulto, de quo non ſperatur emēda, & deeſt alia probatio. Tūc enim poteſt

Præla

Prælatus ſecretò monere culpatum. Si verò vltra hunc ſic delatorem alij teſtes ſuperueniant, & bono communi conueniat, vel bono particulari, tunc poteſt a debet agere vt Iudex. Aldrete *lib.* 1.*c.*6.*de Relig. diſcipl.*

15 Si ſocius criminis denunciet tanquam ad patrem, non debet cogi vt iudicialiter denunciet cum ſua infamia ſe prodendo, quia tunc ius naturale famæ præualet poſitiuo iuri denunciandi iudicialiter: colligitur ex Couarr. *in pract. cap.* 18. *num* 7. Satis enim fecit denunciando tanquam ad patrem. Et hinc clarius videbis quod poſſit denunciator aliquando dicere, non vt teſtis iudicialiter ſcilicet: ſed tanquam ad patrem, vel quid ſimile, & tunc denunciator non valet pro teſte. Sed ſi poſtea ſuperueniant alij teſtes, & conducat bono publico, vel particulari, poterit iterum vocari prior denunciator vt ſub iuramento denunciet iudicialiter. Adde quod legitimus denunciator eſt, qui fraternè correxit proximum ſecretè, & ſecundò coram teſtibus: (intellige quando dabatur locus correctioni) & præterea iudicialiter denunciat. Aldrete vbi ſupra, *num.* 16.

16 Superior non poteſt reum ſecretum publicare, etiam ex licentia denunciantis, quia denuncians, neque Prælatus non ſunt domini famæ denunciati, vt patet in lumine naturali. Secus ſi ſit crimen publicum, vel proceditur per accuſationem.

TESTIS.

17 PRo conditionibus teſtis vltra hîc dicta, vide infra, *verbo Religioſus, num.* 5. *&* 6. *& verbo Teſtamentum, numero* 7. & infra, *in fine, verbo Teſtis. & verbo Tortura.*

18 Non valet teſtimonium teſtis datum per ſcriptum factum

factum ab ipſo teſte, ſed ex ore ipſius debet iudex audire, & Notarius ſcribere: aliàs eſt nullum, *l. de minoribus, ff. de minor. § 2. & c. relatum, 5. q. 2.* & Rodr. *Add. ad Sum. tom. 4. c. 153. n. 6.*

19. Teſtis omni exceptione maior dicitur ille, qui per nullam exceptionem poteſt repelli. Pract. Inquiſit. Vmberti, *verb. Teſtis, §. 2. dicimus,* vide infra, *verb. Littera.*

20 Teſtis offerens ſe ad teſtificandum non vocatus à iudice, neque à parte, ſuſpectus eſt. Pract. Inquiſitorum vbi proximè, *§. 4. agendum.*

21 Poteſt Prælatus Regularis ſumere teſtes ſæculares in cauſis criminalibus contra Religioſos, quando crimen eſt publicum, ſcitum à ſæcularibus, & non ſunt teſtes Religioſi. Rodrig. *tom. 2. q. 28. art. 3. in fine, & eodem tom. quæſt. 10. art. 5.* Et probatur, quia aliàs crimina ſcandaloſa manerent impunita in Ordine, & præterea quia ædificantur ſæculares, ſi viderint crimina puniri.

22 Teſtis debet eſſe iuratus, ſub Euangeliis, cruce, vel in verbo Sacerdotis, vel quouis æquipollenti, eſt certiſſima ex multis textibus & praxi. Sed dubitas: an in Ordine Minorum teſtis iuſſus à Prælato ſub pœna obedientiæ tantùm, abſque iuramento, faciat teſtimonium iuridicum? Negat Rodrig. *tom. 2. q q 120. art. vltimo.* At quod ſit validum, & iuridicum tenet fusè, & efficaciter Miranda, *in Ordine iudiciali, q. 14. art. 8. concl. vnica.* Imò & ipſe Rodrig. aliud ſentiens, ſe retractat, *tom. 4. Add. cap. 153. concl. 7.* ſentiens cum Miranda eſſe iuridicum.

23 Si teſtis in articulo mortis retractat teſtimonium à ſe datum dum ſanus erat, priori teſtimonio dato ſtandum eſt, *l. ſi quis graui, § ſi quis moriens:* & ibi Bartol. Abbas, *in cap. per tuas. de probation.* Excipe niſi ſecun

ſecundum dictum fulciatur coniecturis ſufficientibus,& det rationem ſuæ reuocationis.

24 Socius criminis non poteſt eſſe teſtis contra ſocium ita vt valeat pro teſte,quia eſt ſuſpectus, & proinde infamis, facit tamen indicium ad inquirendum. Iul.Clar.*pract.crim.q.*21. cum ibi citatis, & eſt communis.Eſt autem ſocius etiam is qui fauit,conſulens, auxilians, &c.

25 Pœna totalis danda non eſt,niſi ſint duo teſtes,& conteſtes omni exceptione maiores, & crimen ſit publicum:aut ſi procedatur via accuſationis; tunc enim dabitur tota pœna etiam in crimine occulto. Eſt cõmuniſſima, & patet ex illo, *Matth.* 18. *In ore duorum vel trium ſtet omne verbum.* Excipe ſi ſit crimen difficilis probationis, qualia ſunt facta de nocte, vel ſolita ſemper fieri in occulto,vt in Sacramento Pœnitentiæ ſolicitando fœminas; & facta in loco ſecretiſſimo, tunc enim vnus teſtis cum indiciis ſufficiunt ad pœnam ordinariam. Imò abſque teſtibus ſufficit violenta probatio: qualis eſt ſi iſte viſus eſt exire cum gladio euaginato à domo vbi manet mortuus, vel veſte ipſius mortui cruentata induta,perforata:vel in manu illius furtum inuenitur, & cætera ſimilia. Et hæc eſt communis ſententia praxi firmata. Rodr. *tom.*2.*q.*12. *artic.*2.

24 Duo teſtes ſingulares non ſufficiunt ad pœnam totalem,dicunt tamen Caiet.2.2.*q.*70.*art.*2. & Sot.5. *de iuſt.q.*7. *art.*2. *ad* 1. quod in Religionibus valdè facinoroſi in delictis leuibus poterunt condemnari per duos teſtes ſingulares,idque in fauorem obſeruantiæ, non verò in re graui. Et tenet Rodrig. *in Addit.Sum. tom.*4. *cap.*148. multa pro hoc dicens. Sed nota duas modificationes, videlicet ſolùm in re leui, & quando reus eſt facinoroſus.

25 Si

25 Si verò teſtes ſingulares fuerint plus quàm duo, vt ſi ſint quatuor vel plures, & tendunt ad eundem finem, de vno ſcilicet delicto, nõ de pluribus, ſufficiunt ad pœnam totalem, dummodo tamen ſint bonæ famæ. Sed tamen communior opinio tenet quòd neque ſic dāda eſt totalis, vide Direct. Inquiſit. in Commen. Penhæ. *Com.* 121. qui teſtes ſint ſingulares vide infra in littera T, *verb. Teſtis, n.* 1. 2. *&* 3.

26 Primus denunciator valet pro teſte, ſi ſit denunciator verus, & dicat vt teſtis. Quando autem denunciator dicat vt teſtis, vide ſupra, *hoc verb. n.* 12. 14. *&* 15. Quod autẽ iſte verus denunciator valeat vt teſtis tenet Rodriguez, *tomo* 2. *quæſtionar. quæſtion.* 12. *articul.* 6. ex Soto, Simanc. Nauarr. & Banhes. Et probat ex illis verbis citatis Chriſti D. *Matth.* 18. de denunciante dictis. Adhibe tecum vnum vel duos, vt in ore duorum, &c. vbi clarè, per verbum (*tecum*) innuit quod ſequentes teſtes, ſunt etiam teſtes cum denunciante; & ſic vnus teſtis cum denunciante ſufficiunt ad pœnam totalem in crimine publico. Rodr. *Addit. ad Sum. tom.* 4 *c.* 146. *n.* 4.

27 Teſtis rogatus à iudice de crimine occulto; de quo non eſt infamia, neque ſemiplena probatio, tenetur tacere, & dicere ſe nihil ſcire, ſubintelligens ſe neſcire ad dicendum licitè. Rodriguez, *tom.* 2. *queſt.* 13. *articul.* 7. excipe ſi ſit crimen contra communitatem, vel contra proximum, & teſtis neſcit an reus omnino ceſſauit à propoſito faciendi; tunc enim tenetur prodere, maximè ſi intelligit locum non habere correctionem fraternam. Si enim ſtans coram iudice teſtis credat, & certò ſciat moraliter profuturam correctionem fraternam: taceat, & exiẽs corrigat fraternè; aliàs tenetur prodere, quando eſt contra bonum commune, vel particulare. Add. Sà in Aphoriſm. *verb.*

O

Teſtis, *num.6.* quod tunc teſtis debet prodere, ſi nequeat alio modo illi malo occurri, quod coincidit cum noſtro hic dicto. Vide infra, *verbo Religioſus*, *num.6.& 7.*

EXCEPTIONES OPPONIBILES contra teſtes.

28 POteſt reus, etiam Religioſus, opponere exceptiones validas ad annullādum, vel infirmandum teſtimonium teſtis contra ſe, vulgo dicuntur, *ſoſpeiçoens*; quarum cauſæ ordinariæ ſunt ſequentes.
29 Prima, & principalis eſt inimicitia: & hæc probatur ex multis capitibus. Primò, ſi præceſſerunt minæ de occidēdo, vel ſimile quid faciendo. Secundò, ſi hic teſtis iam me accuſauit de graui crimine: non verò ſi de me iam denunciauit in re parua, benè tamen ſi cōtra me depoſuit iam in graui cauſa criminali. Tertiò, ſi ille teſtis fuit à me olim detentus in vinculis, quādo ego fortè erā Prælatus, vel Iudex. Quartò, ſi dixit contra me verba iniurioſa. Quintò, ſi ego moui olim contra illum quæſtionem, quod eſſet Iudæus, ebrius, vel quid ſimile graue. Sextò, ſi commoratur, & conuerſatur cum meis inimicis. In omnibus his, vel omnes hi ſunt teſtes ſuſpecti. At prudens Prælatus in Religionibus debet circa hoc eſſe nimis circumſpectus, & nō facilè admittere exceptionem inimicitiæ capitalis inter Religioſos, maximè iam reconciliatos: qui quotidie communicant, & celebrant, maximè ſi ſint ſpectatæ vitæ. Hæc omnia Rodriguez, *tom.2. q.* 15. cum multis citatis, vbi etiam notat quòd ſi inimicitia fuit dolo procurata, ad finem ponēdi hanc exceptionem, nō ſufficiat, neque valet exceptio: vt ſi Petrus timens Franciſcum poſſe contra ſe teſtificari, ex induſtria

ſtria prouocet Franciſcum, vt alleget inimicitiam: ſi enim hoc conſtet, non valet exceptio.

30 Reus habens contra ſe vnum teſtem poteſt illi opponere crimen aliquod quod ſit verum, etiam ſi ſit ſecretum, ne ſit teſtis in ſua cauſa. Hoc tamen ſeruatis tribus conditionibus. Prima, vt hoc ſit omnino ſibi neceſſarium, & non poſſit aliter abſolui: ſi enim aliter poſſit, non poteſt detegere. Secunda, vt crimen ſecretum quod ſcit de teſte, non ſit magis infamatorium teſtis, quàm ſit infamia quam patitur reus. Si enim cauſa rei eſt leuis, & crimen detegendum grauiſſimum, vt ſodomiæ, vel ſimile, non poteſt: & ſic prudentis arbitrio ſeruanda eſt proportio criminum. Tertia, vt attendatur ſi teſtis accedit vocatus à iudice, & obligatus: an verò ſponte oblatus: ſi enim venit coactus, difficilius eius crimen detegetur, quàm ſi ſe obtulit ad teſtificandum. Rodrig *in Sum. de ordine iudiciali, c. 8. n. 4.* Dixi, *crimen verum:* quia pluſquam falſum eſt, quod ait Vega *in ſua Sum. 1. par. c. 112. caſu* 2. videlicet poſſe me falſum crimen objicere illi qui me falſo infamauit, & citat ad hoc duos Doctores. Eſt, inquam, falſiſſimum, quia non ſunt facienda mala, vt eueniant bona: & præterea, quia ſi non eſt licitum dicere mendacium officioſum, vt liberem innocentem à morte, quomodo licebit infamare falsò alium, quia me infamauit?

31 Cauſæ etiam generales exceptionum circa teſtes ſunt poſitæ in iure, ſi videlicet teſtis ſit infamis, ebrius, decrepitus, & ſic de aliis inhabilitatibus: vt ſunt etiam ſocij criminum, ſeu complices ob cauſam iam dictam.

32 Si teſti ponatur exceptio propter inimicitiam, vel aliam inhabilitatem, non ideo eius dictum omnino repellitur; ſed eſt nihilominus ſcribendum eius teſtimonium: ſi enim alias conformat cum indiciis, vel aliis teſtibus, relinquitur prudentis arbitrio, vt illius

dictum valeat tantum, vel tantum; ſaltem ad modum indicij. Director. Inquiſit. 3. *par. fol.* 449. *Comment.* 28. §. *Aliorum verò.*

SEMIPLENA PROBATIO.

32 VT in materia teſtium conſtet qualitas, vel quantitas probationis, breuiter dicendum quid ſit ſemiplena probatio, & quot modis fiat. Hæc igitur fit primò per vnum teſtem omni exceptione maiorem. Secundò per confeſſionem rei factam extra iudicium: factam, inquam, non calore iracundiæ, & debet probari per duos teſtes, qui viderint talem confeſſionem. Si item fiat confeſsio coram vero Iudice, non ſedente pro tribunali, & probetur per duos teſtes, eſt tantùm ſemiplena probatio. Illa verò quæ fit coram Iudice incompetente, neque eſt ſemiplena, neque ſufficit ad torturam. Rodrig. *in addit. Sum. tom.* 4. *cap.* 155. *num.* 7. Si verò fiat coram Iudice legitimo ſedente pro tribunali, eſt plena probatio. Vide tamen pro hoc infra, *num.* 47. *&* 48.

33 Tertiò fit ſemiplena probatio per ſcripturam rei clarè cognitam, in qua delictum fatetur. Quartò, per præſumptionem vehementem, quando ſcilicet talia ſunt indicia vt vehementer inducant ad credendum quòd reus id fecit. Nota verò quòd vnumquodque indicium etiam propinquum delicto, debet probari duobus teſtibus, teſte Iulio Claro, *pract. crim. q.* 22. Et ſunt notandæ qualitates indiciorum; alia enim ſunt grauia, & vehementia: alia leuia, & remota. Quintò, duo ſocij criminum faciunt ſemiplenam probationem. Hæc omnia Aldrete, *lib.* 2. *de diſcipl. Relig. c.* 8.

34 Sextò, efficiunt ſemiplenam probationem duo teſtes ſingulares, vel duo teſtes non idonei, ſeu infames,

mes,vel inhabiles,vt duæ fœminæ,hæ enim quantumcumque prudentes non ſufficiunt ad condemnandum vnum hominem,ſaltem in re graui, iuxta Rodrig. *Addit.tom.4.c.150.n.3*. Duæ tamen Moniales ſufficerent ad condemnandam aliam Monialem, cùm non ſint alij teſtes: ſed ſi res eſſet grauiſsima, ego expectarem tres teſtes Moniales. Sed ſaltem ad condemnandum vnum Monachum in re grauiſsima non ſufficiunt duæ fœminæ conteſtes,iuxta Rodrig.*ibidem*,ex Decio,& Maranta, quia ad hoc pro pœna totali plures requiruntur in re grauiſsima.

35 Per infamiam verò quantumcumque grauis illa ſit, & clamoroſa, numquam fit ſemiplena probatio. Neque item illam facit fuga Religioſi à carcere in quo detinebatur ob illud crimen:maximè ſi rediens det excuſationem fugæ,vt quia timebat calumniam, vel rigorem carceris,& ſimilia.Quando crimina ſunt difficilis probationis,vt quia facta de nocte,vel quia ex ſe fiunt in abſcondito,vt fornicatio, ſolicitatio fœminæ in confeſſione, minorem requirunt probationem, & tunc plures ſuſpiciones vel indicia probant ad pœnam.Vmbert.*in Pract.Inquiſit.verbo Suſpicio.* multa pro hoc citans.Secus quando crimen non eſt ex prædictis.

CITATIO REI.

36 HAbita notitia criminis,& rei,ſiue per inquiſitionem,ſiue per accuſationem,ex dictis teſtiũ, eſt de iure naturali, vt reus audiatur per citationem, vel vocationem.Hæc autem ita eſt de lumine naturali, vt probatione non indigeat, & textus ſint innumerabiles dicentes omnino totam ſententiam corruere, ſi reus nõ audiatur.Eſtque de iure naturali claro,ac diuino.Neque ſufficit vt hæc fiat,ſed vt debito modo fiat.

37 Citatio non valet ſi detur anguſtum tempus ad reſpondendum, vt 24. horarum, vel quid ſimile. Sicut enim citatio eſt de iure naturali, ita etiam congruum tempus ad reſpondendum eſt de iure naturali, vt reus ſe defendat, maximè in re graui. Eſt communis Iuriſtarum, ac de ſe patet.

38 Non valet citatio quando reus citatur ad locum periculoſum ſibi, ſiue non tutum, ſiue inhoneſtum, *cap. ex parte. de appellation.* Neque item ſi fiat à Iudice incompetente, *cap. ſi duobus. de appellat.* Neque item quando Iudex eſt inimicus manifeſtus. Vmbert. *practic. Inquiſit. verbo citatio.* Neque quando citatus, ſpoliatus primò fuit ſua poſſeſſione iniuſtè, *cap. ſi Epiſcopus* 30. *quæſt.* 2.

39 Quid ſi rei crimen ita notorium eſt, & ita probatum, vt etiam ſi vocetur, & audiatur, nullam omnino habet excuſationem, ſeu defenſionem ob euidentiam facti, & teſtium multitudinem? Nauarr. *lib.* 5. *Conſil. tit. de ſentent. excommun. conſil.* 25. *n.* 16. & Rodriguez *tomo* 2. *quæſt. q.* 18. *art.* 1. dicunt poſſe fieri ſententiam contra illum validam, pro quo citant textus, & maximè hoc in Religioſis ait Rodriguez poſſe fieri, & circa Prælatos ab officio amouendos. Sed tamen ego ſalua pace tantorum virorum, hoc non conſulerem, ſed dico etiam tunc citandum Religioſum, ſaltem per edicta. Ducor, quia in extrauag. communibus, *Extrauag. Rem non nouam*, tum textus, tum gloſſ. § *quis, quid, vbi,* dicitur quòd etiam in notoriis requiritur citatio, & ſatis notorius erat caſus de quo ibi eſt ſermo. Et addit Gloſſa, quòd neque Papa aliter poteſt procedere. Vide ibi multa alia ad hoc intentum, quia ſaltem probant, neque tunc poſſe procedi ad executionem ſententiæ.

ACCV

ACCVSATIO.

Vide ſupra hac de re, *verb. Accuſatio*, vbi duo ponuntur pertinentia ad hunc locum.

40 FInis accuſationis eſt proprij damni reparatio. At finis denunciationis eſt proximi emendatio. Vnde ſi accuſator, vel denunciator clarè prætendant infamiam proximi, peccabunt mortaliter, quia aberrant à debito fine cuiuſque, & finem malum ſibi proponunt.

41 Non poteſt Iudex reſcindere accuſationes coram ſe factas ſi ſint iuridicæ, graues, & accuſatore non petente: facit enim illi iniuriam, ac damnum illi infert, & aliquando etiam Reipub.

REVS.

42 REo Religioſo in re graui, maximè ſi ſit idiota, tenetur Prælatus dare aduocatum etiam ſi non petat. Aldrete, *lib.1.de diſcipl.Relig.c.2.n.3.*

43 Reus legitimè interrogatus ſciens contra ſe eſſe ſemiplenam probationem, tenetur reſpondere veritatem; oportet tamen vt ſibi conſtet de tali ſemiplena probatione. Eſt communis Doctorum. Sed ad conſolationem, vel remedium miſerabilium, non piget referre quod Rodrig. *tom.2.q.q.18. art.4.* cum Aragon, Salzedo, Petr. Nauarr. dicunt quòd ſi agitur de cauſa capitali, & periculo vitæ, non tenetur etiam tunc reus cum tāto damno fateri veritatem, neque in hoc peccare mortaliter: inclinat Sà in Aphoriſm. *verbo Actus iudiciales, tit.de reo, num.47.* Idem tenet denuò Ioan.Malderus, *tract.6.cap.2. de Iuſtitia, fol.527.* citās

pro ſe Scotum. Qui omnes fundantur, quia ſi nemo tenetur in ciuilibus, & criminalibus dicere teſtimoniũ cõtra patrem, matrem, fratres, &c. vt ſupra vidimus, etiã ſi feratur excõmunicatio, ne ſcilicet ſuo teſtimonio tãtum malum inferat perſonæ ſibi valdè cõiunctæ: quãto magis excuſabitur miſer reus à dicenda veritate contra ſe, in tãto periculo vitæ? Imò Malderus non ſolùm in cauſa capitali reum excuſat, ſed etiam in cauſa triremium, & quando agitur de confiſcatione omnium bonorum: in aliis leuioribus non. Ego hanc opinionẽ non conſulo contra communiorem. Solùm dico, quòd in praxi nõ damnarem reum illam ſequentem: neque illi dicerem illum peccare, maximè ſi viderem illum difficilem ad confitendum. Et qui hanc opinionem tenuerint cum Rodriguez non damnabo ob tot viros, & talem rationem.

44 Poteſt Iudex reo exhibere iuramentum, vt veritatem dicat in defectum teſtium, quando aliter fieri non poteſt probatio; maximè in principio proceſſus. Rodrig. *q.* 18. *art.* 11. *tomo* 1. & Miranda, *in ordine iudiciali, q.* 18. *art.* 8. Ego verò parcè hoc vtendum conſulo propter periculum peierandi. Vide infra, *verbo Littera, num.* 2.

45 Rei confeſſio extra iudicium, & in iudicio quid valeant, vide ſupra, *verbo Semiplena probatio, num.* 32. & infra, *n.* 47. *&* 48.

46 Reus indiciatus de vno crimine non poteſt interrogari de alio, niſi cõtra ipsũ reſpectu alterius criminis ſint indicia æquiualẽtia ſemiplenæ probationi, Rodrig. *cit. qu.* 18. *art.* 8. & eſt communis. Nec poteſt de ſociis interrogari, niſi ſint indicia ſufficientia quòd ſocios habuerit, Sà, *in Aphoriſm. verb. Reus.* Et tamen rogatus de ſociis tenetur prodere ſi ſit crimen cõtra communitatem, aut contra proximum tertium,

tium, & ſciat illos paratos adhuc ad malum, nec poteſt aliter illis obuiare. Rodr.*cit.q.*18.*art.*10.

47 Si reus confeſſus eſt crimen ſub ſpe veniæ promiſſæ à Iudice, nó valet confeſſio etiam iterata. Pract. Inquiſit. Vmbert. *verbo Confeſſio*, §. *confeſſio facta*. cum multis ibi citatis. Ex parte verò Iudicis ſi ſit ſupremus, valet promiſſio; ſi verò ſit Iudex ordinarius, non valet promiſſio, & peccat promittendo quod non poteſt, & proinde fallit. *Pract. Inquiſitorum, verbo Perſeuerantia.*

48 Si reus confitetur coram Iudice per metum, vel per errorem, non valet confeſſio. Fiet autem per errorem quando reus dicit credens ita ſe rem habere, ſed aliter ſe habet. Et hoc poteſt ante ſententiam reuocare. Aldrete, *lib.*2.*de diſcipl. Relig.lib.*2. *cap.*4.*num.*28. *& ſequentibus.*

49 Reus Religioſus in cauſa grauiſſima, poteſt torqueri per laicum, ſi deſint Religioſi qui id æquè benè poſſint ac velint: ídque abſque eo quod Prælatus peccet, vel incurrat excommunicationem. Ita Nau. *lib.*5. *Conſil.tit.de ſentent.excom. conſil.*42. Penha, *in Direct.*3. *p.q.*61. *comment.* 9. §. *illud addit.* Suarez, *tom.de cenſur. diſputation.* 22. *ſect.*1. Iul. Clar. *pract.crim.lib.*5.*qu.*64. *num.* 25. *cum citatis ibi.* Simanc. *tit.*65. *n.*47. Salzedo, *in pract.c.*126. Rodrig. *in Addit. Sum. tom.*4. *cap.* 155. *num.*15. & alij quos citant. Hoc tamen, vt dixi, non videtur faciendum niſi pro crimine pro quo leges ciuiles pœna capitis puniunt, & quando Religioſi ſufficientes deſint. Vide infra, *verb. Religioſus, n.* 10. *&* 11. & *verb. Tortura, in fine operis.*

50 Reus qui negauit crimen coram Iudice, & tamen damnatus eſt ad mortem, vel quid ſimile, non tenetur publicè fateri ſuum crimen ob honorem Iudicis. Sà, *cit.verb.Reus, n.*5.

In cauſis Religioſorum non tenentur Prælati ad apices iuris, hi ſunt: vt iudicium fiat tali loco, vel tali die: vt citatio fiat tali modo verborum: quod tale tẽpus certum aſſignetur litigantibus, & appellantibus: quod admittantur aliquando protelationes, & exceptiones inutiles: quod rei videant iuſiurãdum teſtium: quod reo teſtes publicentur, id eſt, illorum nomina: quod iudicium fiat cum tali & tali poma, & ſimilia. De ſubſtãtia ſunt: citare, & audire reum, dare tempus defenſionis, & aduocatum: probationes legitimæ, exceptiones vtiles, appellationes neceſſariæ, &c. ſine quibus reus non poteſt commodè ſe tueri.

IVDEX, SENTENTIA, POENA.

Pro Notario, vide infra, *verbo Notarius, num. 2. & ſequentibus.*

51 IVdex Regularis deficiente Regula, vel ſtatutis Ordinis ad arbitrandam pœnam (quibus prius debet ſtare) primò debet ſtare iuri canonico. Hoc deficiente recurrat ad ius ciuile. Et per ius ciuile primò intelligitur ius illius Regni in quo viuit. Rodr. *tom. 2. q. 21. art. 3.*

52 Quando crimina ſunt grauia, vt furtum, homicidium, vel ſimile: & crimen eſt publicum, ſed perſona occulta, poteſt iudex inquirere generaliter de delinquente, & illo inuento, punire illum iuxta probationes, etiam ſi de illo antea nulla fuit infamia: ídque in bonum Reip. Rodr. *tom. 2. q. 5. art. 6.* & probat praxis quotidiana.

53 Iudex Regularis torquens abſque ſufficienti probatione, vel ſufficientibus indiciis, tenetur de damno, neque illa confeſſio valet. Sà, *verb. Reus, n. 20.*

54 Iudex

54 Iudex ordinarius Regularis, vel alius, non poteſt commutare, minuere, vel augere pœnam ſtatutam à lege pro aliquo crimine, *c. licet, de pœnis*. Idque multo minus poteſt poſt latam ſententiam, *c. ſi quem. 2. q. 3*. Dixi, *ordinarius*, quia Iudex ſupremus bene poteſt, vt Generalis potens diſpenſare in lege. Excipe etiam ſi pœna legis ſit poſita in arbitrio Iudicis. Excipe etiam ſi proceſſum fuit via accuſationis, & pars læſa conſentit, vt pœna poſt ſententiam relaxetur. Hæc omnia Vmber. *in pract. Inquiſit. verbo Iudex*, per multa probans.

55 Quando crimina ſunt extraordinaria, vel habent particulares circunſtantias aggrauantes, vel minuentes, poteſt Iudex augere, vel minuere pœnam ordinariam. *l. hodie. ff. de pœnis, & l. quid ergo, ibidem*. Vide Sà *in Aphoriſm. verbo Iudex*, & Rodrig. *q. 42. art. 5. tom. 2*.

56 Sunt etiam cauſæ pœnæ alterandæ ætas: vt ſi ſit ſenex, vel puer, vel iuuenis, vel ſi reus ſit nimis litteratus, vel in aliqua arte inſignis. Sed hæc attendi poſſunt antequam ſententia feratur, non autem poſtea. Vmber. *pract. Inquiſit. verbo pœna. §. Quæ autem ſint*. Sed in Religionibus ad inſignem artificem non eſt reſpiciendum.

Quæ verò pœna imponi debeat Religioſis pro particularibus delictis, dicetur infra, *verbo Pœna*. vbi vide ſufficienter, recurrendúmque primò eſt ad ſtatuta Ordinis modo prædicto, *n. 51*. pro interim vide Rodrig. *tomo 2 à q. 27 vſque ad* 38. incluſiuè, quas omnes quæſtiones conſumit in ſpecificandis variis pœnis. Nos id breuius faciemus, *citato verbo Pœna*.

57 In Religionibus non ſolet publicari ſententia abſente reo, illóque non audito, quod dicitur ad rebellionem, id eſt, (à rebellia) cauſam vide apud Rodriguez, *Addit. tom. 2, c. 103. n. 6*.

58 Poſſunt Prælati punire iniuriam ſibi factam, ſi eſt notoria; & habet certam pœnam poſitam in lege: & vergit

vergit directè in vilipendium ipſorum. Si verò hæc tria non concurrant, non poſſunt. colligitur ex D. Thom.2.2.q.108.*art*.1.Iul.Clarus,*lib*.5.§.*fin.q*.35.*n*.26.

59 Communior ſententia, & praxis ſeruat quòd in ſententia ponatur cauſa ob quam fertur. Si tamen cauſa non ponatur,& ſolùm dicat,viſo proceſſu,&c. ſententia valet,Iul.Clar.*in pract.crim.q*.93.§ 2.

Cætera quæ pro hac materia dici ſolent, vel clara ſunt,& paſſim obuia: vel nimia,& vix neceſſaria, vel ſaltem excedunt rationem Compendij. Qui plura voluerit legat Iuriſtas ſupra citatos, & Aldrete nouiter per tres libros hac de re factos. Hîc tamen contenta ſunt ſubſtantialia. Et vtinam hæc verè obſeruentur. Circa quod omnino recordentur Religioſi duarum legum ciuilium quas citat Nauarr.*lib*.5.*Conſil.tit.de excommun.conſil*.42.*n*.9. videlicet,*l.conſulta. C.de teſtamentis*,*& l.repetita. C.de Epiſc.& Cler*. in quibus vertitur in opprobrium Religioſis, & Clericis oſtendere ſe peritos diſceptationum forenſium. Maximè cùm Religioſi liberentur per Ius Canonicum ab apicibus iuris. Et ſupra dicta ſufficiunt ad ſubſtantiam iuris.

ADDITIO.

1 DIxi prius, *hoc verbo*, *n*.3. quando peccatum eſt veniale tantùm, non obligare correctionem fraternam. Hoc intelligo,tum quia vt plurimum hæc non recipitur à Iudice,tum quia vt plurimum non iubetur denunciare. Addo nunc ex Sayro, *lib*.11.*Clau. Regia*,*cap*.5.*n*.10.quòd ſi iubeatur denunciari eo quòd illius emendatio ſemper inſeruit ad bonum Religionis, v.g. in Religioſis (vt ſilentij violatio) ſi verò iubeatur denunciari,debent,ac tenentur ſubditi denunciare, & poſſunt hoc facere abſque correctione fraterna,

terna,quia ſunt res leues,per quas non infamatur proximus vt plurimum, cùm certum ſit omnes peccare venialiter.At notat ibidem Sayro ex D.Thom.quòd ſi aliquod peccatum veniale tale eſſet vt infamaret notabiliter Religioſum,tunc non eſt denunciandum abſque correctione fraterna,quia per hoc eius fama grauiter læderetur, vt ſi eſſet vir grauiſſimus, & tale veniale ex ſuo genere valde infamaret: verbi gratia, ſi eſſet res turpis,& leuis,ſed in viro graui.

1 In libr.Monumenta Ordinis Minorum,*titulo*,*Conſtitutiones generales antiquæ,cap.5.fol.239.* habentur hæc verba,ex ſtatuto generali Minoritarum:*Teneantur autem fratres exeuntes, per obedientiam in reditu ſuo, ſecreto Guardiano exceſſus notabiles inuicem intimare.* Quibus verbis, & ex mox ibidem ſequentibus clarè patet ſtatutum illud præcipere, vt omiſſa correctione fraterna crimen occultum Prælato denuncietur, etiam antequam ſciat peccatum continuari. Quæris an tale ſtatutum fuerit iniuſtum,& ſit ſimiliter illicitum hodie id fieri in aliqua Religione. Reſpondeo primò non fuiſſe illicitum, ſed bonum & vtile, & poſſe hodie in aliqua Religione permitti vt tale, concurrente conditione mox dicenda. Ita tenet expreſsè Sayro, *libro* 11.*Clau.Reg. cap*.4. *numero* 20, citans Bannes, & Greg.de Valença *tomo 3.diſp.3.q.*10 *punct* 5. Conditio verò eſt, quòd in illa Religione ſit lex, vel ſtatutum generale,ab omnibus approbatum, vt qui voluerit in illa profiteri, in hoc conſentiat, & renunciet iuri ſuæ famæ,& honoris,vt fit in Religione Societatis IESV, quod poteſt facere,cùm ſit dominus ſuæ famæ, maximè quando illi renunciat in fauorem boni communis. Do exemplum. In Ordine Carthuſiano eſt lex,vel ſtatutum generale, vt nullus Religioſus carnem mãducet etiam in vltima hora mortis pro tuenda vita:cúmque

ſit

ſit ius naturale defendere vitam per eſum carnis, illa lex non eſt illicita, ſed ſancta, & à Sede Apoſtolica approbata: nam Religioſus ibi profeſſionem faciens iam conſentit renunciare iuri defendendi vitam per eſum carnis, cui iuri ipſe poteſt renunciare. At maius eſt renunciare defenſioni vitæ, quàm renunciare famæ per hoc ſtatutum, de quo agimus.

3 Hoc poſito clarius intelliges prædictum ſtatutum Minorum, & ſi quod ſimile viget in aliqua Religione approbata non fuiſſe, neque eſſe illicitum, ſed potuiſſe eſſe vtile, & laudabile. Nam licèt correctio fraterna ſit de iure naturali, & præterea de iure Diuino poſitiuo Euangelico: nihilominus primo iuri, id eſt, naturali, poteſt Religioſus renunciare, renunciando ſuæ famæ, ſicut Carthuſianus renunciat eſui carnis. Quod verò ſpectat ad ius poſitiuum Euangelicum, Chriſtus D. ſuo illo præcepto correctionis fraternæ, voluit nos ſolùm obligare quemadmodum obligat lex naturalis in eadem correctione ne fiat iniuria proximo: cùm ergo talis ingrediens Religionem vbi viget hoc ſtatutum libenter renunciet illi iuri naturali correctionis fraternæ: iam ibi non obligat lex Euangelica, quæ ſolùm poſita erat ad roborandum ius naturale cui iſte renunciauit. Et declaratur, quia quando duo præcepta poſita à diuerſis tendunt omnino ad eundem finem, ceſſante vno, vel diſpenſato vno ex illis, ceſſat, & diſpenſatur aliud. Cùm ergo ius naturale correctionis fraternæ, & præceptum Chriſti D. pro eadem correctione eodem omnino tendant: ceſſante præcepto iuris naturalis de correctione fraterna per renunciationem, quod eſt præceptum fortius obligans, ceſſabit etiam præceptum Chriſti D. de eadem correctione. quod eſt minus obligans, cùm ſit poſitiuum, & illud primum ſit naturale.

4 Di

4 Dixi, *ſi ſit ſtatutum generale ab omnibus approbatum*, quia ſi ſit mandatum ſolùm Superioris, non erat licitum, neque validum. Solus enim Prælatus non eſt dominus abſolutus famæ, vel honoris ſubditorum. Imò neque Summus Pontifex eſt dominus abſolutus famæ, & honoris fidelium.

5 Rediens ad noſtrum ſtatutum ſupra dictum Minoritarum, dico illud hodie nõ eſſe in vſu in Ordine noſtro, ſed per contrarium vſum eſt abrogatum. Video enim ſeruari, & commendari vt ſeruetur ordo correctionis fraternæ, & nullum Prælatum vidi oppoſitum mandantem, imò neq; legi ſcriptorem Minoritam, qui dicat prædictum ſtatutum apud nos eſſe in vſu. Dixi autem prædictum ſtatutum factum tali conditione eſſe licitum, & vtile, quia, vt ait Sayro, *cit. loc.* renunciante ſubdito iuri famæ, reſultat inde maius decus totius Ordinis, maius Religionis augmentum, & conſeruatio, imò & maior ſecuritas ipſius renunciantis, eiúſque maior profectus ſpiritualis in ſubmiſſione, humilitate, &c.

6 Correctio fraterna non ſolùm obligat poſtquam crimen ſecretò factum iam eſt: ſed etiam antequam fiat. Vt ſi video proximum paratum ac determinatum eſſe ad illud faciendum, Sayro, *lib.* 12. *Clau. Reg. c.* 14. *numero* 8. Vt ſi video, vel ſcio Petrum parare inſidias Ioanni, & probatur, quia vtrobique militat eadem lex charitatis erga proximum, tum in monendo ne peccatum iteret: tum ne peccatum intentatum committat.

7 Qui reuelat aliquod crimen factum ab aliquo, denũcians Prælato, ſi crimen erat occultum, & non fecit correctionem fraternã quam facere potuit, & tenebatur: tenetur reſtituere famã tali proximo, dicẽdo Prælato ſe non ſeruaſſe ordinem in corrigendo. Et

Præla

Prælatus tenetur in conſcientia non procedere cōtra illum. Patet primum, quia taliter denuncians illicitè læſit famam proximi, & proinde tenetur reſtituere: ſecundum patet, quia Prælatus non poteſt procedere contra ordinem iuris naturalis & Diuini poſitiui infamando in iudicio publico peccatorem ſecretum.

DENVNCIATIO.

IAm olim ſub hoc verbo dixi, quando, & quomodo ſit facienda denunciatio coram Prælato. Quia tamē aliquando aliqui Prælati Regulares, vel Eccleſiaſtici ſolent per edicta iubere, vt ſibi denuncietur, de furto, v. g. de criminis patratore, vel in communi de delictis, & ſolent aliquando aſſignare certos dies, intra quos teneatur ſciens denunciare: viſum fuit de re tam quotidiana, & tam neceſſaria pauca dicere per ſummam.

1 Si pro denunciatione facienda aſſignentur, verbi gratia, ſex dies, decem, & ſic de cæteris, conſtat apud omnes primum diem, in quo publicatur edictum, non numerari inter illos dies aſſignatos, Henriquez, *tom.* 2. *Sum. lib.* 13. *cap.* 18. *num.* 6. ponit exemplum in gloſſ. *littera* O. Si edictum publicetur die Dominica ad Miſſam, finitur publicatio Dominica ſequenti in eadem hora, quia dies publicationis debet eſſe naturalis 24. horarum.

2 Ille terminus dierum intelligitur, ſi intra id tempus poſſit præmittere primam, & ſecūdam correctionem fratris, ſi creditur profutura. Nam iſtud præceptum de correctione præmittenda cùm ſit diuinum poſitiuum præualet præcepto illi humano: ac proinde ſi intra dies aſſignatos non poſſum præmittere correctionem fraternam in caſu quo illa obligat, & creditur

tur profutura,non incurram cenſuram poſitam. Henriquez, *cit.loc.* At cùm primùm illam fecero, & non profuero,teneor denunciare ex obligatione prædictæ cenſuræ.

3 Qui neſciunt publicationem edicti, eo die quo fuit publicatum,ſed aliquo,vel aliquibus diebus poſt publicationem; poſſunt à die ſuæ notitiæ numerare alios tot dies ſimiles ab edicto aſſignatos, & intra hos ſex dies (v.g.) currentes à ſua notitia, tenebitur denunciare,ita vt intra hos denunciet, numerandos à die notitiæ.Hẽriq.*cit.loc.* & Suar.*tom.de Cenſur.diſp.*20. *ad finem illius diſputationis*. Et aſſignat rationem, quia iſte inculpabiliter ignorans diem publicationis, non debet eſſe peioris conditionis in ſpatio dierum aſſignatorum,quàm ſunt illi,qui audierũt publicare. Secus verò, ait Suarez, dicendum erit de illo,qui ſciuit quidem diem publicationis, ſed legitimè impeditus non potuit denunciare:hic enim ceſſante impedimento tenebitur denunciare ſtatim, quia iam ſciuit diem publicationis.

4 Henr.*cit.c.*18.*n.*4.ait quòd quando Epiſcopus viſitat, & iubet ſub cenſura vt omnes denuncient, non includit eos ſubditos qui tunc agunt extra territorium Epiſcopi: & ſic à ſimili dices de Prouincialibus reſpectu ſuorum ſubditorum.

5 Hæc edicta cùm ſint mandatum ab homine expirant mortuo authore, aut moto ab officio:Henriquez, *ibidem*. Hoc tamen non habet locum in edictis publicis ab Inquiſitoribus ſancti Officij, quia illa non ſunt ab homine, ſed ſemper obligant quouis tempore ad denunciandum: & Inquiſitores ſemper viſitant.

6 *Citato loco*, ait Henriq. quòd quando Epiſcopus promulgat edictum per modum viſitationis, aſſignás

v.g. ſex dies, expirat mandatum non ſtatim poſt ſex dies intra quos iubet denunciare, ſed finito viſitationis tempore, aut paulò poſt quamuis publicetur per parochias vrbis, vbi reſidere ſolet Epiſcopus: at quãdo profertur edictum per modum conſtitutionis, ſemper durat. Henriq. *n.4. littera M.* citans Armillam, & Penham. Ratio eſt, quia edictum pro viſitatione facienda non æquatur excommunicationi iuris, ſeu ſtatuti vt duret toto anno, & per totam vitam, ſicut durat ius legis, vel ſtatuti. Et ideo finita viſitatione, paulò poſt ad arbitrium boni viri ceſſabit tale edictum pro viſitatione. Quod ego à ſimili intelligendum & applicandum puto pro viſitationibus Religioſorum, quia militat eadem ratio.

7 Si Superior per cenſuram iubet denunciare ad emendam delinquentis, vel ad impediendum mortale delinquentis: vel vt non inferatur malum proximo: vel vt damnum illatum reſtituatur; in his caſibus, ſi ego ſcio proximum eſſe emendatum, neque amplius velle peccare: vel ſcio iam eſſe reſtitutum damnum, vel velle ſtatim reſtituere, non teneor, imò non poſſum parere edicto, quia iam ceſſauit finis illius mandati, qui ſolùm erat emendatio proximi, & reſtitutio damni. Cordub. *in Sum. q.64.* & Sayro, *Clau. Reg. lib.12. c.14. n.27.*

8 Si edictum iubet denũciare de furto, & debitor eſt notus, non teneor denunciare: quia in rigore loquẽdo talis excommunicatio eſt nulla: non enim poteſt procedi via excommunicationis pro furto, quando cõſtat de debitore; ſed tunc alia via ordinaria procedendum eſt, citando videlicet debitorem notum coram iudice. Colligitur ex Trident. *ſeſſ.25. cap.3. de Reform.* & tenet in terminis Henriq. *loco cit.* §. 3. & Sot. *in 4. diſt.22.* & Nauarr. *cap. inter verb. concl.6. num.316.*

Vide

Vide alias conditiones ſeruandas in ferenda excommunicatione pro rebus furto ſublatis, & pro ſecreto reuelando. Vide Barboſam, *in Remiſſ. ad Trident. fol.* 148. *col.* 4. *& fol.* 149 *col.* 1.

9 In hoc edicto pro furto reuelando, non tenetur reuelare, qui ſcit reum non poſſe omnino reſtituere, quia non habet vnde reſtituat: eſſet enim reuelatio fruſtranea. Et eſt communis opinio. Sed quæris: ſi iſte pro nunc reſtituere non valens, poſt annum poteſt reſtituere, & de hoc mihi conſtat; an tenear poſt annum reuelare, ſi is à me monitus non reſtituat? Aliqui affirmant teneri. Sed Henriq. *cit. c.* 18. *num.* 4. *ad finem*, tenet probabilius non teneri: citat pro ſe in gloſſa, *littera V.* Armill. Penham. Neque item obligor denunciare de furto ſi ſcio illum, qui rem clam abſtulit, abſtuliſſe per viam compenſationis, quia ſcilicet is à quo rem abſtulit, ſibi debeat pretium æquiualens iſtius rei. Eſt etiam communis opinio: quia iſte non iniuſtè abſtulit, neque furtum fecit. At benè circa hoc aduertit Sanchez, *libro primo Decalog cap.* 10. *numero* 34 hoc locum non habere, quando debitum quod alter mihi debet, eſt dubium, & incertum: oportet enim quòd ſit omnino certum: & præterea quòd non plus auferam quàm mihi debetur: circa quod ait Nauarr. *capite inter verba* 11. *quæſtione tertia, concluſione ſexta, numero* 794. quòd ſi ſolutio, & compenſatio partim eſſet dubia, & partim certa, non eſſet neceſſe reuelare, niſi partem dubiam.

10 Nemo tenetur facere hanc denunciationem, etiam ſub cenſura iniunctam, ſi ex tali denunciatione ſibi manifeſtum damnum timet in fama, vel bonis temporalibus. Eſt enim communis: quia ibi præualet præceptum naturale, de ſibi ipſi non lædendo, contra præceptum poſitiuum iudicis de reuelando. Vnde

colliges complicem delicti numquam teneri denunciare ex vi edicti, in quacunque materia fuerit complex. Vnde poteſt colligi, quòd ſi fœmina fuit ſolicitata ab aliquo Confeſſore intra Sacramentum confeſſionis: & ipſa ibi conſentit cum illo in actibus turpibus, talis fœmina non tenetur denunciare de illo Confeſſore: quia tunc valde ſibi noceret, cùm ex tali denunciatione reuelandum ſit etiam fœminæ delictum.

11 Præcedenti caſui ſimilis eſt qui ponitur à Iulio Claro, viro aliàs Iuriſta, ſed doctiſſimo, *lib. 5. Recept. ſententiarum, Pract. crim. q. 16.* & ſequitur Sayr. *lib. 12. Clau. Reg. c. 14. n* 25. vbi dicunt, quòd ſi quis habet rem furto ſublatam, à fure acceptam, vel ab ipſo fure nouit vbi res illa ſit: non tenetur ex vi edicti, etiam ſub cenſura, manifeſtare, vel denunciare, quia inde magnum periculum denuncianti ſequeretur. Probant: quia vel bona fide rem illam accepit à fure, vel mala fide. Si bona fide, id non poteſt probare in iudicio, & proinde poteſt reputari particeps in furto. Si talem rem accepit à fure mala fide, etiam eſt reus in crimine, & proinde denunciando poterit ſuum crimen publicare. Si verò neque accepit à fure, neque eſt complex, ſed ſcit ex ſolo dicto furis, ſeruet legem correctionis quoad ſecretum, &c.

12 Ponit Sayro, *cit. loc. n.* 26 ſequentem caſum. Scio ego ſolus Petrum commiſiſſe tale crimen: ſcit etiam Petrus quòd ego ſolus hoc ſcio: non teneor denunciare etiam ſub cenſuris: quia inde ſcio magnam inimicitiam, & iram oriundam inter me, & illum: & non teneor cum tanto periculo denunciare: nam Prælatus iubens denunciare, benigne interpretandus eſt: vt velit denunciare quemuis abſque tanto detrimento. In hoc enim caſu Petrus delatus de crimine certo ſciet me fuiſſe denunciatorem. Excipit tamen ibi, quòd ſi crimen ſit contra rempublicam, & bonum commune:

nam

nam tunc teneor denunciare, & pati tale periculum, quia præponderat bonum commune. Si item imminet graue periculum tertij, & ego non ſubeo periculum, teneor denunciare, ſi culpatus monitus non deſiſtat.

13 Quando res eſt ſecreta, etiam ſi ſit tribus, vel quatuor nota, ſi Prælatus iubet ſub cenſura reuelari crimen, intendens procedere ad pœnam, non teneor reuelare. Ponitur à Corduba, *q.* 64. *cit.* & Sayro *cit. loco, n.* 28. & hoc intelligit ibi Sayro, dummodò crimen ita ſecretum ſit, vt neque ſpecialis infamia ſit de tali culpato, neque indicium. Parum enim intereſt, vt ſciam ego ſolus, vel ſciant tres, vel quatuor, ſi crimen omnino ſecretum eſt. Secùs ſi de tali culpato eſt iam infamia, vel ſunt indicia, vel ſemiplena probatio.

14 Sunt omnino attendenda verba edicti, vt videatur quas perſonas obligent, & in qua materia: cúmque ſint verba pœnalia, ſunt ſtrictè accipienda, & in ſignificatione propria, & vſitata. Hinc inferes cum Suarez, *tomo de Cenſuris, diſp.* 20. *ſect.* 3. *n.* 12. quòd ſi edictum iubet ſub cenſura prodi talem ſcripturam, is qui habet eius tranſſumptum, non verò ſcripturam authenticam, non tenetur prodere: quia ſcriptura, & tranſſumptum ſunt res diuerſæ, nec ambo faciunt æqualem fidem in iudicio. Secundò inferes cum Sanchez, *lib.* 1. *Decal. c.* 10. *n.* 33. quòd ſi facta debita diligentia, adhuc dubito ſi in hac materia lex iſta, vel hoc præceptum me obliget nunc, & in hoc caſu, tunc non teneor tali præcepto, nec teneor denunciare: quia tunc perinde hoc eſt, ac dubitare, an iſta res comprehendatur ſub tali præcepto, ſeu idem eſt, ac dubitare, an iſta lex ſit impoſita pro iſto caſu: at legi incertæ nemo tenetur obedire, ſed legi certæ.

TESTIS.

Vide infra, *verbo Iuramentum, num.* 3. *&* 13. *&* 15. *& ſequentibus.*

1 SI caſu accidat quòd poſt latum teſtimonium teſtis dicat ſe talia non dixiſſe; Notarius verò affirmet ita dixiſſe, de ordinario credendum eſt Notario, non teſti: eſt enim Notarius perſona publica cui magis in ſuo officio credendum eſt, quàm teſti particulari. Sic Iulius Clar. *in Pract. crimin* §. *falſum, num.* 10 & habetur, *in l. ſi quis Decurio, Cod. de falſis: & cap. ad audientiam. de præſcript.* Hac de cauſa laudabilis, imò neceſſaria conſuetudo eſt, vt antequam teſtis ſubſcribat ſuum teſtimonium coram iudice, legatur ſibi ſuum dictum, vt videat ſi conſonet dictis à ſe, vel ſi velit aliquid emendare. Nec ſufficit vt teſtis dicat: hoc ſcio: ſed debet explicare modum quo ſcit. Multis enim modis res ſcitur, 2 1. *quæſt.* 5. *cap. hoc videtur, & ibi citata: & cap. ſicut nobis. de ſentent. & re iudicata,* vbi gloſſ. *verbo de cauſis.*

2 Eugenius IV. conceſſit Congregationi Sanctæ Iuſtinæ Ordinis Sancti Benedicti, vt in cauſis ipſorum ciuilibus, & criminalibus in iudicio, vel extra illud, valida, iuridica, & legitima eſſent teſtimonia Prælatorum Monachorum, conuerſorum, & nouitiorum ipſius Congregationis. Habetur conceſſio in Bullario Rodrig. *fol* 173. Et ibi ponitur paulò ante finem, *num.* 8. quæ quidem magna conceſſio eſt: & ſæpius ſolet, vel poteſt contingere, vt ſit neceſſarium. Vide etiam gloſſ. *in c. cùm R. Canonicus. de off & pot. Iudicis deleg. verbo cùm ſint eius ſocij.*

3 Dixi olim, *hoc verbo, num.* 30. poſſe reum objicere

teſti

teſti crimen verum patratum à teſte, vt illum impediat à teſtificando contra ſe, etiam ſi tale crimen ſit ſecretum cum limitationibus ibi poſitis. Nunc addo ex Sayro, *lib.*12. *Clau.c.*19.*n.*27.§ *ſecundò certum:* hoc poſſe facere reum etiam ſi teſtis iam tulit teſtimoniũ, ad quod infirmandum, ſeu annullandùm, poteſt illi obiicere crimen verum quidem:ſed ſecretum:idq; ſiue teſtis depoſuerit falſo ex malitia, ſiue ex ignorantia inuincibili. Nam licitum eſt innocenti defendere ſe, ſi aggreſſor inuadit, etiam ſi aggreſſor ſit puer, amens, vel phreneticus. Et hoc eſt licitum non ſolùm pro defenſione vitæ, vel famæ, vel bonorum temporalium. Sed ego aduerto, quòd ſi crimen ſecretum nihil prodeſt ad infirmandum teſtem, vt ſi fuit fornicatio, vel quid ſimile, non poterit obiicere. Sed ſolũ quando poterit infirmare, vt ſi fuit ebrietas, periurium, & ſimile.

4 Quid ſi ſub iuramento promiſi reo ante litem me ſeruaturum ſecretum: & poſtea vocor à iudice pro teſtimonio ferendo. Eſt communis opiniò, quòd ſi crimen eſt ſecretum, ſed non pendet de futuro, neque eſt contra Communitatem, neque in præiudicium tertij, teneor ſeruare ſecretum, & iuramentum, & dicere me neſcire, intelligendo vt teneat. Si verò ſit crimen pendens à futuro, vel contra bonum commune, vel contra proximum; teneor diuulgare. Rodriguez, *de Ordin.iudicial.cap.*6. *concluſ.*10. & in his tribus attendenda ſunt duo præcepta ibi occurrentia, vnum naturale fortius, aliud naturale minus. Naturale fortius eſt obuiare malo communitatis, vel proximi innocentis. Naturale minus eſt mea promiſſio facta proximo etiam cum iuramento, & ſic ſi ambo concurrant, & vnum ſolum poſſit obſeruari, ſeruandum eſt fortius. Si verò hoc non vrgeat, ſeruandum eſt minus.

5 Doctores, Conſulti, Tabelliones, Procuratores, Aduocati, Medici, obſtetrices, ſimiles, quibus aliqui communicant ſecreta ſuarum litium, morborum, vel dubiorum, non poſſunt illa ſecreta reuelare etiam iuſſi ſub iuramento, niſi fortè inde immineat præiudicium Reipublicæ, vel tertio. Eſt opinio communis omnium.

6 Nota differentiam inter reum, & teſtem circa obligationem dicẽdæ veritatis coram iudice interrogante: nam reus non tenetur confiteri veritatem contra ſe, niſi ſibi conſtet eſſe contra ſe ſemiplenam probationem: nó verò tenetur ſi ſit ſolum fama cótra ſe, vel ſola indicia friuola. At teſtis vt teneatur dicere veritatem coram iudice rogãte, ſufficit vt præceſſerit infamia in particulari tam circa delictum, quàm circa perſonam. Sayro, *lib* 12 *c*.20.*num*.10.*Clau. Reg*. Probari poteſt, quia plus periclitatur reus in fatenda veritate, quàm teſtis in illa dicenda: & ſic maior probatio præcedere debet vt reus cogatur ad illam dicendam, quàm vt cogatur teſtis.

7 Dixi olim *hoc verb. num.* 19. quid ſit teſtis omni exceptione maior: & tamen vnus ſolus teſtis, quantumcumque ſit omni exceptione maior, non ſufficit ad condemnandum aliquem pœna mortis. Adde quòd nec ſolùm teſtimonium ipſius Imperatoris ad hoc eſt ſufficiens ad aliquem puniendum pœna mortis. Ita Sayro, *cit. lib. cap*.21.*num*.15. At pro bono communi quando aliter fieri nequit in rebus leuibus ſufficit vnus teſtis. Vt cùm damnantur fures vinearum, ſcindentes ligna ſyluarum per dictum vnius tãtùm teſtis. Quia aliter fieri nequit vt vineæ, ſyluæ, & ſimilia cuſtodiantur: & eadem de cauſa pro rebus leuioribus ſufficiet teſtimonium vnius tantùm perſonæ eximiæ, vt Papæ, Cardinalis, Imperatoris. Vide etiam verb.

ſequen

ſequenti *Reus*. Adde quòd vnuſquiſque teſtis eſt recipiendus ſigillatim pro ſe,& pro ſecreto. Si enim plures ſimul recipiantur, teſtimonium non valet, quia vnus ſequeretur dictum alterius. Vide, *in cap. venerabili. de teſtib. & atteſt.* cum gloſſ. *ibi, verb. examinare ſigillatim.*

REVS.

Vide infra, *verb. Iudex, num. 9. 10. & 11.* & *verb. Iuramentum, n. 14. & 15. & ſeqq.*

1 SI reus iniuſtè occultos ſocios detexit, aut teſtis iniuſtè detexit crimen rei coram iudice, ſit aliunde informatio ſufficiens ad procedendum cõtra tales ſocios, vel contra talem reum, poſſunt ille reus, & teſtis offerre ſe coram iudice, & iurare prædictos non feciſſe tale crimen, intelligendo, ita vt tale delictum ſubſit illi iudicio: & falſum ſe dixiſſe, intelligẽdo, quatenus falſum fuit illos tale delictum feciſſe publicè, ita vt ſubeſſet illi iudicio. Hæc enim iſto modo dicẽtes, & intelligentes non dicent mendacium, Sanchez, 3. *Decal. cap. 6. num.* 28. cum multis quos citat. Et ibidem, *num.* 29. aſſerit cum Bannes, Sayro, Salon. & Leonardo, quòd quoties aliquod opus externum factum contra legem excuſatur à culpa ratione alicuius circunſtantiæ, poteſt rogatus iuridicè de illo facto id negare intelligendo de facto criminoſo. Vt ſi quis hominem occidit omnino ignoranter putans eſſe feram, aut propter propriam defenſionem, vel rem alienam, rapuit propter iuſtam compenſationem, &c. & tum reo, tum teſti poteſt inſeruire. Et ſubdit aliud exemplum, quãdo taxa alicuius rei eſt iniuſta: ſi pluris vendens, aut defraudãs in menſura, vel pondere, ita vt ſibi

ſatisfaciat pro pretij iniuſtitia, & reddat correſpondentes merces pretio dato:poteſt hic rogatus à iudice, an pluris vendiderit vel defecerit in pondere,& menſura id negare: & aſſerere ſe pretio taxato vendidiſſe, & nihil fraudaſſe, intelligendo,ita vt pluris vendens, aut pretio fraudans in menſura,deliquerit. Aliud exẽplum ponit ibi de illo qui promiſit matrimonium alicui fœminæ, ſed propter aliquem euentum, vel defectum,illa promiſſio in conſcientia iam non ligat: hic talis poterit iurare coram iudice ſe non promiſiſſe, intelligendo, ita vt teneatur implere tale promiſſum. Denique multi caſus reſoluentur, regula ſupradicta attenta.

2 Similem regulam tradit Syluest: *verb. Iuramentum 3. q. 2. verſ. in iuramento verò:* quòd ſcilicet quoties exigitur à reo vel alio, iuramentum faciendi aliquid quod ſine peccato fieri non poteſt:iſte talis poterit iurare, intelligendo, ſi abſquè peccato facere potuero. Ponit aliud exemplum Sanchez, *ſupra citato loco, n. 45.* Si iudex præcipiat reo, vel teſti vt reuelet, ſiue publicè,ſiue ſecretò ſciat, poteſt teſtis reſpondere,ſe nec publicè, nec ſecretò ſcire, intelligendo vt teneatur dicere; ſi id ſcit ſolùm in ſecreto.

3 Si reus, vel teſtis in iudicio recipiens iuramentum à iudice,fingat ſe iurare,& re vera non iuret,verba iuramenti ſubticens, peccat mortaliter, quia iniuriam facit iudici legitimè iuramentum exhibenti. Ita Sanchez, *cit. lib. cap. 7. num. 1.* At ſtatim ſubdit, id eſſe verum, quando inde notabile damnum iudicio ſequeretur. Ait enim, quòd ſi nulla fraude, ſed reuerentia iuramenti ductus, & propter ſcrupulum, fingeret ſe iurare, ita vt aſtantes, & Tabellio intelligerent ſe iurare: in tali caſu non peccaret mortaliter. Quia cùm in foro externo conſtet de iuramen-

to

to,nullum damnum infertur iudicio, & ex alia parte integrè veritatem fatetur,& nullam fraudem molitur.

4 Si reus aliquod crimen commiſit non per ſe, ſed per aliam perſonam,cui mandauit,& per iuramentum rogetur,an illud commiſerit:non poteſt negare,intelligens ſe non commiſiſſe per ſe. Ita Sanchez *proximè citato loco,num.*3.Ratio eſt,quia tale iuramentum accipiendum eſt ſecundùm legitimum verborum ſenſum, quem aut ſuapte natura verba habent, aut in quo canones, & leges accipiunt. At rem feciſſe non ſolùm verè dicitur ille qui per ſe ipſum fecit, ſed etiam ille qui fieri mandauit.Ita Azor.*tom.*1.*lib.*11.*c.*8.*quaſt* 2. Et multo minus poterit iurare ſe non commiſiſſe crimen, quod re vera commiſit, ſeu iurare ſe eſſe liberum ab illo, intelligens quia iam fuit abſolutus ab illo in ſacramentali confeſſione.

5 Magna dubitatio eſt quotidiana pro omni ſtatu: ſi reus legitimè interrogatus quando ſub mortali tenetur veritatem dicere, illam negauit vel amphibologia texit,poſſit abſolui à Confeſſore, niſi ſe iudicio iterum offerat, vt iterum rogetur? Quoad hoc triplex reſponſum aſſignatur iuxta triplicem ſtatum ipſius rei.

1 Si reus iam fuit abſolutus à iudice, vel iam fuit punitus à carcere fugiens, eſt iam extra iudicis poteſtatem, tunc reus non tenetur ſe iterum offerre iudici ad manifeſtandam veritatem. Eſt communis opinio, maximè Sayro *in Clau.Reg.lib.*12.*c.*17.*num.*14.& aliorum. Et probatur, quia tunc illud eſſet ſe prodere ad quod non tenetur.

2 Si iudicium adhuc durat, & reus eſt ſub poteſtate iudicis ante latam ſententiam, multi, & graues Doctores affirmant reum non poſſe abſolui, niſi iterum ſe offerat coram iudice ad dicendam veritatem. Citat hos

hos Sanchez, *cit. lib.* 3. *c.* 7. *n* 7 & eſt opinio communior, & ſecurior Verùm in fauorem miſeri rei probabilius ibi ſentit Sanchez, *n.* 8. reum neque tunc teneri ſe offerre iudici: ſed poſſe abſolui præmiſſo dolore de culpa præterita, cum propoſito fatendi veritatem, ſi iterum rogetur à iudice. Potiſſima ratio eſt, quia iſte reus cum præterito periurio, & læſit partem offenſam, & læſit iudicem: at parti offenſæ ſatisfacit cum propoſito firmo quòd illi ſatisfaciet vbi primùm potuerit. Iudici verò ſatisfacit cum propoſito dicendi veritatem, ſi iterum rogetur. Nam illud præceptum obediendi iudici eſt tranſiens, & ſolùm durat dum iudex interrogat ſecundò, quia minus tenetur reus contra ſe deponere quàm teſtis tenetur deponere contra alium, vt patet: at teſtis qui iuridicè rogatus de alterius delicto negauit veritatem, non tenetur iterum ſe offerre iudici ad dicendam veritatem, ſed ſatisfacit reſtituendo damnum, vt omnes fatentur: ergo neque reus tenetur iterum ſe offerre, etiam ſi adhuc ſit ſub iudicis poteſtate. Et hæc ratio eſt euidens.

3 Si reus iam damnatus eſt, & ducitur ad patibulum, vel aliud ſupplicium ſubeundum, multi cenſent eum teneri offerre ſe iudici, vel veritatem coram Notario fateri, ad tollendam iniuriam, vel infamiam ſua negatione illatam iudici, accuſatori, ac teſtibus. Cenſent hoc ſeptem Doctores graues citati à Sanchez, *cit. loc. n.* 10. At contraria opinio eſt communior in praxi, & ſuauior, dicens reum ad id non teneri. Probat illam ibi fusè Sanchez. Primò, quia iam iudex poſt latam ſententiam non poteſt interrogare reum, functus eſt enim ſuo officio, *l. Iudex* 55. *ff. de re indicata.* Secundò, quia finis interrogationis eſt, vt iudex condemnet, vel abſoluat: hic verò finis iam ceſſauit, quia iam reus damnatus eſt. Tertiò, quia talis infamia non

ſequitur erga iudicem,teſtes,vel partem, cùm res notiſſima ſit ſolere reos negare veritaté pro ſua defenſione. Adde illud eſſe valdè violentum ſuadere reo,& periculum eſſe ſi nolit obedire Confeſſori,& proinde moriatur cum conſcientia erronea credens ſe teneri, & tamen nolens facere.Excipit ibi Sanchez, reum illum hæreticum, qui ducitur ad comburédum,& moritur negatiuus:& ait hunc peccare mortaliter,ſi non fateatur veritatem publicè,& proinde nó eſſe abſoluendum : & hoc quidem ratione ſcãdali,quia præſumitur decedere in hæreſi;ac proinde(ait)ſi reus eſt,tenetur crimen fateri vt ſcandalum ceſſet. Hæc ille. At mihi iſta exceptio dura videtur,neque illam reperi apud aliquem Doctorem : neque Sanchez vllum citat. Neque video quare non militent pro iſto reo hæretico ad illum ſic non obligandum , rationes ſupra allatæ pro excuſandis aliis reis nó hæreticis:maximè cùm in reo hæretico violentius ſit, & magis infame veritatem publicè fateri : quod verò attinet ad ſcandalum, quod putat Sanchez dari ab hæretico negatiuo,dici poteſt non inde ſuſcipi ſcandalum,cùm omnes ſciant ſolere reos negare:& ſimul ſciant illum poſſe verè contineri ſacramentaliter in vero articulo mortis. Et idem ſcandalum ſuo modo ſuſcipi poteſt de aliis reis negatiuis ductis ad patibulum.Adde quod hoc non videmus fieri à Confeſſoribus doctis comitantibus reos hæreticos ad combuſtionem. Fateor ego,& omnino dicendum eſt talem hæreticum ductum ad ignem,& nolentem complices reuelare, non fore abſoluendum ſi poſſit ante mortem reuelare : ad illos enim reuelandos tenetur ex iure naturali, & poſitiuo præcepto, cùm ſit in crimine vergente contra Rempublicam.

6 Quid ſi reus metu tormentorum ſibi falſo crimen

men impoſuit,eáque de cauſa ducitur ad patibulum:an teneatur ſub mortali ſe retractare in publico? Multi affirmant teneri, maxime Syluest.*verbo Detractio, q.3. num.4* & alij. At dicendum eſt ad id non obligari,niſi quando datur ſpes, vt ille ob talem retractationem mortem euadat: at ceſſante ſpe, non obligatur in publico retractare. Ita Rodrig.*de Ordin iudic. c.11.num.6. in fine*, & alij: rariſſimè autem id euenit, quia poſt latam ſententiam mortis, & in tali iam ſtatu nihil ei proderit ad mortem, vel infamiam euadendam talis retractatio. Quando reus Religioſus eſt litteratus non eſt illi dandus aduocatus ſæcularis. Sayro, *Clau. Reg. lib.12.c 7.num.1.* Imò ait Paulinus Bertus,*in ſua Praxi crim.tit.21 cap.1.à n.3.* in ſua Religione numquam,niſi ſemel datum fuiſſe Aduocatum ſæcularem cuidam fratri,quia imminebat periculum vitæ:& *tit 6.in medio*,ait etiam extra periculum vitæ,ait ſub opinione eſſe, an dandus ſit talis Aduocatus Religioſo ordinario propter bonum,& pacem Ordinis,fauet Miranda, *in Ordine iudiciali,q.14.art.7.concl.3.*

IVDEX.

PRo dubio quotidiano reſoluendo: ſuppono breuiter,ex dicendis infra, *verbo Opinio*:quòd quando ſunt duæ opiniones contrariæ, & ambæ æquè probabiles,poſſum ſine ſcrupulo ſequi quam maluero. Item, quando ſunt ambæ probabiles, ſed vna probabilior, poſſum ſequi illam quæ eſt minus probabilis abſque ſcrupulo conſcientiæ. Proponitur dubium, an Iudex in caſu, quo ſunt opiniones pro vtraque parte, poſſit ſequi opinionem quamlibet ex duabus æquè probabilibus: vel poſſit ſectari opinionem minus probabilem.

Suppo

Suppono ſecundò, quòd in hac materia poſſunt Iudici offerri opiniones vel ex parte iuris, vel ex parte facti. Ex parte iuris erit quãdo ſunt textus, vel ſtatuta diuerſa, ſeu leges, pro quorum intellectu vero, sũt variæ opiniones Doctorum: aliis ſic, aliis verò ſic exponentibus. Ex parte facti tunc erunt variæ opiniones, quãdo ex parte rei, & actoris, ſeu rationum pro vtroque allegatarum, ſunt variæ opiniones, quænam probationes præponderent, & quæ ſint vrgentiores, & probabiliores. Hoc poſito dubitas, an Iudex in caſu, quo ſunt opiniones probabiles, ſiue ex parte iuris, ſiue ex parte facti, poſſit ſequi vtramuis opinionem: an verò etiam poſſit ſequi opinionem minus probabilem. Hoc dubium præ aliis diſputat Sayro, *Clau. Reg. lib.* 1. *c.* 11. ex quo accipe ſequentes propoſitiones.

Prima ſit: quando Iudex videt ex æquo vtramque opinioné eſſe probabilem ex parte iuris, & ipſe quoque ita iudicat, poteſt licitè propter amicum iudicare ſecundùm illam, quæ amico magis fauet. Imò ſecluſo ſcandalo, poteſt propter amicum modò ſecundùm vnam, modò ſecũdùm alteram iudicare: citat ibi Sayro, Sotum, Aragon, Valentiam, & alios. Ratio eſt, quia tunc iudex ex debito iuſtitiæ diſtributiuæ non plus tenetur hoc iſti dare quàm illi: ſunt enim æquales in iure: ac proinde liberum erit cuiuis dare: Sicut, quando duo æquè digni opponuntur beneficio, licitum eſt illud cuiuis dare; neque enim hîc datur acceptio perſonarum: hæc enim ſolùm interuenit quãdo adeſt debitũ iuſtitiæ diſtributiuæ, quæ hic nó obligat. Quod verò modò poſſint vnam ſequi, modò aliam probatur, quia cùm ambæ partes ſint æquè probabiles, ambæ fundãtur ratione ſufficienti vt poſſit eligi quæuis illarum ad libitum: neq; ex eo quod hodie iſtam ſequor, maneo impeditus quin illam cras abiiciam ſequendo

quendo aliam,abſque vllo peccato. Dixi,*ceſſante ſcandalo*,quia hoc dato nũquam licet operari, etiam actũ aliàs licitum. Præterea licèt amicus hoc poſſit facere propter amicum modo prædicto, id debet facere ratione ſolius amicitiæ, non verò ratione munerum, quia iam tunc peccabit ratione muneris accepti, vel accipiendi.

2 Si ex parte iuris ſint duæ opiniones,ambæ probabiles,ſed vna probabilior, tenet Sayro, *cit.loco,num.8.* poſſe iudicem ferre ſententiam ſequendo opinionem minus probabilem. At ego verius puto tenendum oppoſitum cum Sanch.1.*Decalog.c.9.n.47.* dicente teneri iudicem iudicare ſecundùm opinionem probabiliorem: & citat pro ſe ſex graues Doctores.Probat, quia hîc agitur de iure ſuo cuique reddẽdo ſecundùm merita cauſæ, & cùm ipſe à Republ. iudex cõſtitutus ſit, hoc ipſo, iudicio ipſius committitur, vt cauſam illam dirimat provt melius rationi, ac iuri conformius viderit:& aliàs faciẽs erit acceptor perſonarum, cùm non iudicet ſecundùm maius meritum cauſæ,ſed ſecundùm minus meritum. Et confirmatur,quia dans beneficium minus digno peccat, & eſt acceptor perſonarum. Limitat tamen, quòd ſi opinio minus probabilis, eſt magis recepta in praxi, & iudex inferior iudicans ſecundùm opinionem probabiliorem irridebitur à Superiore ad quem appellabitur, poterit in tali caſu iudex inferior iudicare ſecundùm opinionem minus probabilem.

3 Quando ſunt duæ opiniones æquè probabiles,ex parte facti(quia ſcilicet vterque ex æquo probat ſuum factum) tũc in ciuilibus iudex debet componere partes inter ſe, vel ſi res de qua litigatur ſit res diuiſibilis, diuidere illam inter partes: eſt Sayri,*n.12.*Probatur,quia vterq; habet ius æquale,& res diuiſibilis eſt:

ac

ac proinde ratio naturalis dictat vt diuidatur. Quòd ſi diuiſibilis nó ſit, componantur ad inuicem vt vnus totam rem poſſideat, & alteri det pretium dimidiæ partis. Dixi, *in ciuilibus*, quia in criminalibus debet iudicare in fauorem rei. Argument. reg. cùm ſunt partium iura obſcura reo fauendum eſt, potius quàm actori, *de reg. iur. in 6.* & præterea quia in criminalibus reus eſt aggreſſus: actor verò eſt aggreſſor: & in lumine naturali illi potius fauendum eſt quàm iſti.

4 Quando duæ opiniones ex parte facti ſunt ambæ probabiles, ſed altera eſt probabilior; in ciuilibus tenetur Iudex iudicare in fauorem probabilioris. Hæc ſatis patet ex dictis pro confirmatione ſecundæ propoſitionis: tenetur enim Iudex iudicare ſecũdùm merita cauſæ. Et cauſa pro nunc eſt maior in opinione probabiliori, quia probat per meliora fundamenta, & rationes. Dixi, *in ciuilibus*, quia in criminalibus ad condemnandum reum probationes debent eſſe luce clariores: vnde quando iura partium ſunt obſcura, declinare licet in fauorem rei, quamuis probationes actoris, aut fiſci ſint paulò clariores: adhuc enim non ſunt luce clariores.

5 Si pars altera deficiat in probatione, aut quippiam neceſſarium allegare, iuxta ea ſola quæ allegauit, & probauit ſentẽtia ferenda eſt, & non ſecundùm probabiliorem ſententiam quam allegatis allegandis ſecuturi eſſent Iudices. Item non poteſt Iudex aperire alteri parti, quæ deſunt alleganda, vel conueniat probare, aut aliquid pertinens ad ius, vel facti probationem. Hoc enim eſt munus Aduocati, non verò Iudicis. Ita Sanchez, *citato cap. 9. numero* 48. & Sayro, *Clau. Reg. lib.* 12. *à num.* 7. *& ſequentibus*, maximè à *num.* 12.

Q

6 Huius vltimi dicti occaſione quòd ſcilicet Iudex non poſſit aperire parti id quod conuenit allegare, cùm ſit hoc munus Aduocati. Pono dubium, quod mihi contigit in praxi. Quidam vir doctus, ante motam litem, domi ſuæ ſecretò, per modum conſilij aperuit cuidam parti rationes, & fundaméta pro parte ſuæ litis, & in papyro ſcripſit. Poſtea hic vir eligitur Iudex aſſeſſor cum Iudice ordinario ad iudicandam cauſam illam, pro qua dederat conſilium: quæris an poſſit in conſcientia eſſe Iudex talis cauſæ? Et videtur quòd non, ob proximè dicta, quia Iudex non poteſt aperire parti, quæ ſint probanda. Et probari videtur, *ex cap. nullus vnquam*. 4. *q*. 4. vbi dicitur has perſonas diſtinctas in iudicio requiri, ita diſtinctas, vt vna non poſſit alterius vicem ſubire. Videlicet accuſatorem, reũ, teſtes, Iudicem, defenſores. Vnde colligitur quòd Iudex debet eſſe perſona diſtincta à defenſore, qui eſt conſiliarius. Ego tamen credidi, & credo potuiſſe talem in conſcientia eligi, & eſſe Iudicem in tali cauſa, pro qua conſilium dederat: & ſecundùm ſuum conſilium iudicare ſi eſt probabilius, vel æquè probabile dummodo in hoc ceſſet ſcandalum. Et primò oſtédo hoc non prohiberi per dictum, *cap. nullus*. quia ibi per defenſores vtilitatem ſonat, intelliguntur Aduocati publici, qui in foro, ſeu tribunali reſpondent iudici pro reo. Hic enim omnino neceſſe eſt vt Iudex, & Aduocatus ſint perſonæ diſtinctæ. At conſiliarius domi ſuæ ſecretò conſulens, vt tale, vel tale fiat, non eſt Aduocatus: multum enim diſtat inter Aduocatum, & cõſiliarium. Nam perſona infamis nó poteſt eſſe Aduocatus in publico corã Iudice in tribunali, & iſte infamis poteſt domi ſuæ eſſe conſiliarius, vt tradit Repertorium Inquiſitorum, *verb. Aduocatus*. Iam ergo ex illo capite non repugnat illum qui antea fuit cõſilia-

rius ſecretus, eſſe iudicem aſſeſſorem, vel ordinarium, vel delegatum. Deinde probo; quia ſi talis prius conſulens fiat iudex, & ſequatur ſuum iudicium iuſtum, & legi conforme, non facit iniuſtum aliquid contra veritatem, vel falſitatem: præterea nullum damnum infert parti contrariæ, vt patet. Tertiò, per conſilium præcedens, modò non dicitur fauere plus reo, quàm Actori: modò enim Iudex conſtitutus æquitatem ſeruat inter vtrumque, & nihil denuo aperit, neque conſulit. Neque Iudex per cõſilium antea datũ, videtur ſe obligaſſe vt modò Iudex illud idem ſequatur. Nam libertatem habet illud rejiciendi ſi viderit modò eſſe falſum, & ſic ſuppono, vt faciat. Si verò fuit conſilium ſanum, & verum, nullum eſt inconueniens, eidem modò etiam ſtare. Dixi, *ceſſante ſcandalo*, quia dato illo, id non poterit cùm ſit occaſio magna murmurationis, eo quòd credibile ſit illum à ſuo priori conſilio non receſſurum. Hoc autem maximè credo locũ habere poſſe apud Religioſos vbi apices iuris non ſeruantur. Et vbi de Ordinario non dantur Aduocati reo, neque defenſores ſaltem in cauſis leuioribus. Et caſum ſupradictũ cum dicta reſpõſione approbauit vir ſatis doctus.

7 Circa Aduocatum etiam quem olim dixi debere dari Religioſo in cauſa graui: quando liceat, vel non liceat cauſam aliquam defendere, accipe ſequẽtia per breue cõpendium, ex ſupra citatis Doctoribus. Primò, numquam licet aduocato defendere cauſam, quæ manifeſtè eſt iniuſta. Hæc eſt communis Doctorum. Secundò, quotieſcunque cauſa eſt dubia pro vtraque parte, quia res vel in iure, vel in facto æquè dubia eſt, poteſt Aduocatus vtramque partem tueri: patet, quia ius vtriuſque æquale eſt. At requiritur quòd Aduocatus dubietatem iuris reuelet clienti, neque illi promittat ſecuritatem, aliàs peccabit fallendo. Tertiò, etiã ſi Ad-

uocatus cauſam ſui clientis iudicet minùs probabilem,quàm ſit oppoſita,adhuc poterit pro illo patrocinari. Nam cùm cliens in hoc caſu iuſtè litigare poſſit, eo quòd ratione aliqua probabili ducitur:ita Aduocatus poteſt illum defendere.Tenetur tamen eodem modo Aduocatus admonere clientem de illa minore probabilitate ſuæ cauſæ. Limitat tamen benè Sanchez, *cit.c.ad finem*, hoc tertium eſſe intelligendum,dummodo cauſa clientis non ſit tam parum probabilis,vt rariſſimè ſecundùm illam iudicetur,vel ad illam Iudices inclinentur. Tunc enim non poterit defendere, & ſi defenderit, obnoxius erit reſtitutioni cauſa amiſſa. Præterea tenetur iura fideliter referre, & teſtimonia fideliter citare, ne Iudicem decipiat:nec poteſt clienti conſulere, vt neget veritatem quando tenetur fateri, aliàs peccabit cum onere reſtitutionis, vt citati Doctores,*citatis locis*,affirmant.

8 Neque verò tertium dictum proximè poſitum, quòd Aduocatus poſſit defendere cauſam minus probabilem; pugnat cum dictis ſupra de Iudice, quem diximus non poſſe iudicare ſecundùm opinionem minus probabilem. Differentia enim eſt inter Iudicem, & Aduocatum: nam Iudex tenetur iudicare ſecundùm merita cauſæ & proceſſus : Aduocatus verò ad nihil tale tenetur, ſed ſolùm vt inquirat, & proponat fundamenta pro ſuo cliente, abſque fraude, & dolo.

9 Dixi olim,*verbo Reus*,*n.*44. cum Rodrig.& Miranda, poſſe Iudicem exhibere reo iuramentum ad cognoſcendam veritatem,quando aliter cognoſci non poteſt:& ſtatim ex me admonui parcè hoc iuramento eſſe vtendum.Nunc autem negotium preſſius ſtringens, dico:ſolere Prælatos Regulares aliquando reos,maximè apoſtatas primò redeuntes iuramento excipere, &

adige

adigere vt dicāt quæ fecerint in apoſtaſia. Circa quod poſtea inueni Reginaldum, *tom.2.lib.24.n.42.* dicentem cum Leſſio *ibi citato*, non debere nec poſſe Prælatos reo exhibere iuramentum, niſi quando eidem reo licitè exhiberi poſſet tortura: & aliàs veritas non poteſt ſciri: eſt enim (aiunt) iuramentum quædam ſpiritualis tortura; vnde cùm tortura exhiberi nequeat, niſi præcedente ferè ſemiplena probatione, ac deficiente omni alia probatione: ſequitur dictos Prælatos non debere in principio proceſſus apoſtatis, vel aliis reis exhibere iuramentum de iis, quæ antea fecerunt, donec poſtea conſtet illos de tali re eſſe valde infamatos, & aliter veritatem de tali re ſciri non poſſe.

10 Iuuat maximè ad proximè dicta quod tradit Sanchez *lib.3.Decalog.c.8.num.9.&* 10. vbi cum multis tradit non poſſe aliquem licitè iuramentum exigere ab aliquo cum probabili periculo, vt is à quo exigitur falſum iuret. At ferè ſemper timendum eſt ne reus, maximè in negotio graui ſuæ famæ, veritatem occultet: cùm etiam illam multi negent, vt plurimum, diris tormentis expoſiti. Et ad hoc timendum ait ibi Sanchez non requiri certitudinem moralem, ſed ſufficere probabilitatem.

11 Vltimò notat Reginald. *cit.lib.n.41.* teneri Iudicem aperire reo, ante condemnationem, ſtatum cauſæ, probationem, indicia, & teſtes, ídque propriis nominibus, *iuxta cap.qualiter & quando,2. §.debet. de accuſat.* vt videat procedi contra ſe iuridicè, & ſciat quid contra ſe habeat: in hís enim conſiſtit copia defenſionis, vt poſſit contra omnia ſibi obiecta reſpondere, & citat ibi Reginaldus Nauarrum, *ad rubricam de iudiciis, num.58.*

12 Quod verò attinet ad id quod ait detegenda eſſe reo nomina teſtium, ſtatuta generalia Tolletana

in Ordine Minorum, *c.6.de correctione pro bono pacis.* decernunt, vt Prælati non dent reo nomina teſtium ad euitanda odia; niſi fortè quando viderint periclitari rei iuſtitiam in aliquo crimine graui, & infamatorio: in tali enim caſu, reo petente debent publicari reo teſtes, & accuſator. Vbi vides id relinqui arbitrio Prælati, iudicaturi criminis grauitatem, & iuſtitiæ periculum. Idque videtur potuiſſe decernere prædicta ſtatuta Tolletana pro ſuo Ordine propter bonum pacis, vt ibi dicitur: ſicut in fauorem fidei in tribunali ſancti Officij teſtium nomina ſubticentur. Et præterea noto prædicta ſtatuta generalia eſſe confirmata authoritate Apoſtolica, ſicut in proœmio illorum teſtatur Reuerendiſſimus tunc Generalis, Gonzaga.

13 Objicis, Nauarr. *lib.3. Conſil. tit. de Regular. conſil.5. numero 4. primæ editionis*, tenet quòd ſi Papa confirmauit ſtatuta alicuius Religionis confirmatione communi, & ordinaria: & in talibus ſtatutis continetur aliquod quòd ſit contra Ius Canonicum, tale ſtatutum à Papa non confirmari, vt enim ait *in reſponſione ibi ad tertium*, ſolet Papa in iſta confirmatione ſolùm confirmare ſtatuta, quæ non ſunt contra ius commune Canonicum, & ſunt aliàs licita, & honeſta: at prædictum ſtatutum de ſubticendis teſtibus in Ordine Minorum expreſsè contradicit prædicto capiti, *qualiter, & quando.* vbi Papa expreſsè iubet Prælatis: *Et non ſolùm dicta, ſed etiam nomina ipſa teſtium ſunt exponenda ei.* Ergo prædictum ſtatutum non eſt validum, ac proinde in omnibus cauſis grauibus, tenentur Minoritæ Prælati abſolutè reuelare nomina teſtium. Fateor argumẽtum vrgere. Solùm video poſſe reſponderi, & ita omnino dicendum eſt: Vigilantiſſimum tunc Prælatum Generalem Gonzagam debuiſſe ſpecificare hoc ſtatutum

ſpeciale

ſpeciale cõtra ius commune. Secundò, poteſt dici illud ius id ſtatuere in fauorem rei: at reum cum toto ordine pro bonorum communi poſſe renunciare ſuo iuri talis defenſionis, ſicut ſupra Carthuſiano renunciante eſui carnis, & renunciante correctioni fraternæ.

14 Quando recuſatur aliquis iudex (*vulgo*, *Porlhe ſoſpeiçano*) ipſe recusãs, debet in ſcripto ponere cauſas exceptionis, & teſtes quibus intẽdit probare: & iudex recuſatus debet remittere hæc ad Superiorem; qui debet iudicare ſi probetur exceptio, audito prius iudice recuſato, vt reſpondeat: quia recuſato iudici ſuo modo fit iniuria. Quòd ſi iſta non obſeruentur, non tenet recuſatio Ordinat. Portugalliæ, *lib.* 3. *tit.* 21. §. 4.

DECIMÆ.

1 MVlta ſunt priuilegia antiqua, & recentia cõceſſa Religioſis de non ſoluendis decimis à variis Pontificibus, prout habet Compendium Mendicantium, *verb. Decimæ.* Et præter ibi contenta adducit Rodrig. *tom.* 2. *q.* 44. *artic.* 4. etiam pro Ordinibus Militaribus.

2 Hæc priuilegia aliqui explicant, vt ſolùm valeant pro terris, & poſſeſſionibus, quas ipſis Mendicantes propriis manibus, vel propriis ſumptibus excolunt, vt Rodriguez ait, *cit. artic.* & ſic videtur eſſe in vſu.

3 At Henriq. *lib.* 7. *de Indulg. cap.* 27. *num.* 7. & Rodr. *cit. art.* & *tom.* 3. *q.* 74. *art.* 16. etiam de Monialibus dicunt quòd Mendicantes nõ tenentur ſoluere decimas, neq; quartam medietatem, &c. de ſuis terris etiam ſi illas nõ excolant manibus, vel ſumptibus ſuis: neque aliquid debere de illis etiam ſi per colonos, & cõductores eas excolãt. Ita enim cõceſſit Sixt. IV. Moniali-

bus Sanctæ Claræ in Compend. *verb. Decima*, §. 10. Et Benedictus XIII. conceſſit Ordini S. Ioan. Ieroſol. militari, apud Rodriguez, *cit. art. 4. tom. 2.* Et conceſſum eſt Patribus S. Hierony. in Hiſpania, vt habet illorum Compend. *verb. Decima*, §. 12. 15. & 16. Et additur in aliquo illorum priuilegiorum claritatis gratia, quòd coloni non teneantur ſoluere decimas Parocho, ſed Monaſterio. Et addit Henriquez, *cit. loco, in gloſſ.* quòd ſic fuit iudicatum paucis ab hinc annis Salmanticæ, Baëzæ, & Murciæ. Ratio Henriquez eſt, quia hoc priuilegium decimarum non eſt perſonale, ſed reale, & proinde tranſit ad rem, ſeu ad prædium. Et idem dicẽdum in hac ſententia de Monialibus, quibus idem conceſſum diximus. Et proinde de omnibus communicantibus.

Ego in hac materia ſolùm video in oppoſitum praxim contrariã ſaltem in noſtra Portugallia; & in particulari noſtras Moniales, video ſoluere decimas de poſſeſſionibus colonis conductis: Imò quando hæc ſcripſi ſcio Eboræ Moniales D. Benedicti extra muros per ſententiam à Curia Romana obtentam iuſſas eſſe ſoluere decimas viginti ab hinc annis non ſolutas. Fortè enim Epiſcopi obtinuerunt aliquod aliud Breue Pontificium reuocatorium omnium dictorum priuilegiorum allegantes fortè iacturam notabilem illis, ac Parochis ſubortum ex tot priuilegiis tot Religioſorum, & Conuentuum à decimis exemptorum: inde enim creſcentibus Conuentibus breui tempore Epiſcopus, & clerus damnum graue paterentur. Videat vnuſquiſque praxim ſuæ Diœceſis, ac Prouinciæ.

Hoc ſolùm addo cum Henriq. *cit. cap. num. 9.* quòd ſi Epiſcopi nõ oſtendunt Bullas derogatorias prædictorum priuilegiorũ, etiam ſi aliquæ Religiones per

aliquot

aliquot annos decimas ſoluerint ignorantes ſuorum priuilegia, illa tamen non perdunt, niſi fortè iam præſcriptum ſit contra illas religiones legitimè ſpatio ſexaginta annorum, vel amplius, vt infra videbimus, *verb. Priuilegium*. Hoc ipſum tenet Rodrig. *citat. q.44. art.5. & 6.*

4 Scio inter declarationes Cardinalium, ſcriptas à Vincent. Marzilla, *f.*317. haberi has duas. Prima eſt, quòd Abbatiſſa & Moniales de bonis emptis tenentur ad ſoluendas primitias, & decimas Parochiali, de quibus eſt cõtrouerſia. Secũda eſt ibi dicta, *ordine* 168. ſic habens. Si decimæ ſunt impoſitæ rei, quia ab initio fuerunt conceſſæ, vel traditæ cum ea cõditione vt ex eis decimæ ſoluãtur, tunc ad quoſcumq; perueniunt etiam Mendicãtes teneri eas ſoluere. Si verò debeãtur pro adminiſtranda cura animarum, tũc quia Parochi aliqua ſacramẽta his Mendicantibus nõ adminiſtrãt, Mendicantes ad eas non teneri: ſi tamen à ſolutione decimarum Sedis Apoſtolicæ priuilegiis muniantur: Sic ibi. Quæ ſecunda declaratio non videtur multum cõtrariari dictis ab Henr. & Rod. ſi praxis nõ obſtaret.

DIFFINITORES, SEV Conſiliarij.

SOlent in Religionum capitulis eligi Diffinitores, ſeu Conſiliarij ad cauſas grauiores decretandas: vel ad Prælatos inferiores, & locales eligendos. Illorum officia videantur in particularibus Ordinum ſtatutis, illis verò in communi poſſunt hæc aptari.

1 Ratio, & conſuetudo tribunalium docet quòd ſi voce tenus hi debeãt ſuffragiũ, vel conſilium dare, nõ maiores, vel ſeniores incipiant dicere, ſed iuniores; ne fortè iuniores poſt ſeniores dicentes, metu lædẽdi, vel

authoritate coacti teneantur à ſeniorum dictis non recedere. Rodr. *tom.* 2. *q.* 45. *art.* 3.

2 Hi, ſi proponantur ad dignitates, & officia, illi quorum defectus notabilis eſt publicus, ſed à præſide ignoratus, tenentur ſub mortali detegere defectum præſidi, ne admittatur indignus ad officium. D. Th. 2. 2. *quæſt.* 69. *art.* 2. Palud. *in* 4. *diſt.* 19. *quæſt. vlt.* præponderat enim bonum publicum bono particulari electi indigni.

3 Ad idem tenentur Diffinitores, ſi defectus eligendi eſt notabilis, ſecretus, ſed non emendatus, & inſtat periculum communitati cui non poteſt aliter obuiari. Ludouicus Beia, *in Reſp. Moral. p.* 3. *caſu* 38. §. *quod ſi defectus*, *ob cauſas ibi datas.* An autem electores hi poſſint negare ſuffragium ob defectum grauem cognitum tantùm in Sacramento Pœnitentiæ, vide infra, *verb. Electio.*

4 Debent Diffinitores ſubſcribere illi ſententiæ, vel electioni pro qua non dederunt ſuffragium. Rodrig. *tom.* 2. *cit. q.* 45. *art.* 10. dicens ſic fuiſſe ſtatutum apud Dominicanos in Capitulo in quo D. Thom. fuit electus Diffinitor.

DISPENSARE.

Vide infra, *verb. Illegitimus, vel legitimus, n.* 9. *&* 10. & *verb. Prælatus quoad diſpenſationem illius*, & *verb. Votum, à n* 40. & vide ſupra, *verb. Abortus, n.* 10.

1 ILlegitimi intrantes ordinem, poſt profeſſionem, non indigent diſpenſatione ad Ordines ſacros recipiendos, per ingreſſum enim Religionis, id eſt, profeſſionem, ipſo facto ad omnes habilitantur. Eſt communis & receptiſſima.

2 Hi ad prælationes indigent diſpenſatione:& hanc date poſſunt in Capitulo Prouinciali vel Generali, Prælati communes videlicet Generalis, Prouincialis, ex declaratione,& Bulla Gregor.XIV.ita vt extra Capitulum Generale, Prouinciale, ſeu intermedium id non poſſint,non obſtantibus antiquis priuilegiis.Vbi noto, quòd cùm ibi dicat Papa in Capitulo intermedio, quod hodie apud Franciſcanos non celebratur; cùm congregatio intermedia habeat vicem Capituli, in hac poterunt prædicti Prælati dare prædictam diſpenſationem illegitimo. Rodriguez, *tomo* 1.*quaſt*.13. *art*.6.*&* *art*.9. Vide tamen infra,*verbo Illegitimus*. aliud priuilegium facilius, ſi tamen eſt in vſu, conceſſum Congregationi ſancti Ioannis Euangeliſtæ in Portugallia.
3 Non poſſunt Prælati in tali Capitulo Prouinciali, vel Generali diſpenſare vt ſit Prælatus filius Religioſi genitus poſt profeſſionem patris,& in qua illius pater fuit Prælatus. Tenet Miranda,*tomo* 2.*q*.2.*art*.10.contra Rodrig.*q*.13.*art*.7. & ego potius teneo cum Miranda, ob cauſas quas citat.
4 Non poſſunt Prælati communiter aliquando diſpenſare cum ſubditis in bigamia vera,neque in interpretatiua,vt quando quis contraxit cum duabus virginibus,vel vnum matrimonium cum vidua,poſſunt tamen diſpenſare cum bigamia ſimilitudinaria, quando ſcilicet Clericus contraxit matrimonium, & cognouit vxorem ſic receptam non legitimam. Cum hoc, inquam,vltimo poſsunt diſpenſare ad Ordines ſacros. Rodr.*tom*.1.*q*.24.*art*.20.Dixi *communiter*,quia in Compendio Societatis IESV,*ver*.*Diſpenſare*.§.5.*&* 6.dicitur quòd Generalis ipſorum poteſt diſpenſare cum ſubditis in bigamia,ex conceſſione Sixti IV. facta Carthuſienſibus.Et in Comp. D.Hieron.*verb*.*Ordines ſacri* §.5.
conce

conceditur quòd bigamus de longinquis partibus, & ignotis,ſeu ignotus hoc loco poſſit diſpenſari à Prælato,& ad ſacros ordines promoueri.

5 Poſſunt Prælati Regulares diſpenſare ad ordines cum aliquibus corpore vitiatis, dummodo defectus corporis non ſit eſſentialis,vel ſcandaloſus:Exemplum ſit:Non poſſunt diſpenſare cum carente digito,pollice, vel oculo Canonis; vel cum leproſo,caduco,& ſimilibus,quia hi defectus ſunt eſſentiales,vel ſcandaloſi. Poſſunt tamen diſpenſare ſi deſit digitus,non pollex,ſi deſit auris externa,vel vnus pes, & poſſit ambulare cum pede ligneo,& ſimilibus.Rodrig.*cit.q.art.3.*

Sed propter dicta de oculo Canonis, aduerte ex Suarez,*lib.de cenſur.diſp.*51.*ſect.*3.*num.*15.*&* 16. ex Nauar. *ibid. citato*, quòd ſi aliquis caret globo oculi, eſt irregularis ob deformitatem. Si verò non caret globo oculi, ſed in oculo Canonis ſiniſtro habet carentiam potentiæ viſiuæ,ita vt cum ſiniſtro non poſſit legere Canonem abſque deformitate notabili, eſt etiã irregularis.Si verò cum dextro oculo poſſit legere Canonem abſque deformitate,non eſt irregularis:& hoc maximè locum habebit quando talis carentia viſus contigit in ſiniſtro oculo poſt ordines ſuſceptos; ſi enim ante ſuſceptos contigit, maior deliberatio requiritur,vt ibidem ait Suarez,*num.*16.etiam Prælatum Regularem poſſe eſſe Iudicem in hoc de oculo ſiniſtro deficiente in potentia videndi.

6 Non poſſunt Prouinciales, nec Generales diſpenſare cum infami notato infamia iuris legitimè condemnato, maximè ob crimen nefandum, vt poſſit celebrare:eſt enim talis irregularis: & diſpenſatio cum illis generaret ſcandalum. Rodrig.*cit.q.*24.*tom.*1.*articulo 6.*

7 Poſſunt diſpenſare Prælati Prouinciales cum mutilatione

tilatione membri voluntaria occulta, non deducta ad forum contentioſum. Secus verò ſi ſit publica. Rodrig. *ibid.art.*10. Vide, *verbo Prælatus, n.*39.

8 Poſſunt Prælati etiam Conuentuales diſpenſare cum ſuis ſubditis in irregularitate orta ex homicidio voluntario ſi ſit occultum, non verò ſi ſit publicum. Compend. Mendicantium, *verb. Diſpenſatio.* §. 24. & *ibid.* Corduba, *annotatione ad eundem* §. & Rodrig. *cit. q.* 24. *art.* 12. Hoc autem intelligitur de diſpenſatione ad Ordines, non verò ad Prælationes, vt Rodrig. ait, *citat. quæſt. art.*16. Idem circa diſpenſationem homicidij tenet Miranda, *tom.*2.*q.*8.*art.*10.*concl.*2. Vide ſupra, *verbo Abortus, n.*10.

9 Si homicidium fuit purè caſuale, vel in defenſione factum, poſſunt Prælati diſpenſare, etiam ſi fuerit publicum. Rodrig. *art.*13. & in Compend. D. Hieronym. *verbo Diſpenſare in foro pœnitentiæ*, §. 10. conceditur quòd poſſit Generalis diſpenſare in homicidio, quando non eſt certum illud commiſiſſe, vel mandaſſe. Poſſunt etiam diſpenſare in irregularitate contracta ex indebita celebratione, quando celebrant excommunicati.

10 Poſſunt Prouinciales, & Generales diſpenſare cum ſubditis in pœnis incurſis propter violationem Bullarum Apoſtolicarum, vt propter ingreſſum in Conuentum Monialium habilitando, ſcilicet, tales violatores ad officia Ordinis, & ſimiles pœnas tollendo, ídque poſt iniunctam, & factam condignam pœnitentiam. Capucinus *Addit. ad Compend. verbo Abſolutio ordinaria, quoad fratres, fol* 27. ex priuilegiis Miniſtr. infirmorum, & latè Rodrig. *tom.*1.*q.*24 *art. vlt.* Qui tamen limitat hoc poſſe Prælatos, quando illæ pœnæ non ſunt reſeruatæ Summo Pontifici, ſicut non eſt illa inhabilitas proximè dicta. Secus ſi dicatur in Bulla quòd ſint illæ pœnæ reſeruatæ.

11 Poſſunt Prælati diſpenſare,& commutare omnia vota ſimplicia ſubditorum. Eſt communis. Et de hoc amplius infra, *verbo Votum,& verbo Prælatus*. Ait tamen Rodrig. *cit. tom.* 1. *q.* 25. *art.* 4. non poſſe Prælatos irritare votum ſubditi de tranſeundo ad arctiorem Religionem, poſſe tamen illud diſpenſare ob cauſam ibi traditam, vide infra, *verbo Votum, n.* 30. Securius autem erit in votis ſubditi quòd Prælatus dicat, diſpenſo,& irrito, vel quatenus poſſum, ſi tamen habeat cauſam ad diſpenſandum; in diſpenſatione enim ſemper cauſa requiritur; ad irritandum verò non requiritur cauſa. Cauſæ verò ad diſpenſandum ſunt facilitas in vouendo: infirmitas ad implendum: neceſſitas, vtilitas: impedimentum maioris boni,& aliæ ſimiles.

12 Abbatiſſæ non poſſunt diſpenſare nec commutare vota Monialium, quia carent iuriſdictione Eccleſiaſtica. Poſſunt tamen illa irritare, quia habent circa illas poteſtatem dominatiuam.

13 Vota Nouitiorum non poſſunt Prælati irritare, quia non habent erga illos poteſtatem dominatiuam: nec ſimiliter Abbatiſſæ poſſunt irritare vota Nouitiarum. Poſſunt tamen Prælati vota Nouitiorum,& Nouitiarum commutare, & diſpenſare. Rodrig. *cit. q.* 25. *art.* 8.

DISPENSATIO.

14 Virtute ſupradictorum priuilegiorum, & contentorum ſupra, *verbo Confeſſor*, poſſunt Confeſſores Regulares diſpenſare cum ſæcularibus in omnibus ſequentibus. Primò in voto temporali caſtitatis ad annum ſimiléve tempus limitatum. Hoc enim non eſt abſolutum, ſeu perfectum votũ caſtitatis. Idémque poſſunt quãdo votum fuit diſiunctiuum,& altera pars

eſt

eſt abſolutè reſeruata Papæ, altera nõ: vt ſi vouit: promitto caſtitatem; vel ſuſceptionem ſacrorum ordinũ. Ratione enim huius ſecundi nõ reſeruati, totum diſiunctum poteſt commutari, ac diſpẽſari per prædicta priuilegia. Doctores pro hoc, & ſeqq. ſtatim citabo. Et in hís, ac ſequentibus etiam poſſunt commutare.

15 Secundò, poſſunt diſpenſare cum illo, qui ſtans in ordine promiſit ſe tranſiturum ad arctiorem Religionem: poſſunt, inquam, cum illo diſpenſare, vt tranſeat ad laxiorem.

16 Tertiò, ſi Papa commutauit votum abſolutum Religionis, vel caſtitatis in aliqua opera pia onerosa, confeſſiones, ſcilicet, & communiones menſtruas, vel quid ſimile, talis materia, inquam, facta, eſt illa commutatio, poteſt commutari à Confeſſore Regulari in aliud opus æquiualens.

17 Quartò, idẽ poſſunt circa votum caſtitatis emiſſũ à quouis coniuge abſque licentia, vel cum licentia alterius. Non verò ſi ambo vouerunt caſtitatem de communi conſenſu per modum contractus; niſi fortè ambo vouerunt abſtinere ad tempus certum. De hoc particulare Sanch. *lib.* 8 *de matr. diſp.* 11. *n.* 10.

18 Idem, poſſunt circa omnia iuramenta annexa prædictis votis; cum duabus exceptionibus. Prima, dummodò non ſint iuramenta abſoluta caſtitatis, & Religionis: hæc enim æquiualẽt voto abſoluto caſtitatis & Religionis, quæ reſeruantur Papæ. Secunda eſt, dummodò non ſint iuramenta ex quorum diſpenſatione reſultet præiudicium tertij: hæc enim excepit Gregor. XIII. in ſuo priuilegio, ne a Religioſis commutentur. Hæc omnia præcedentia tenet, & affirmat Sanchez, *lib.* 8. *de matrim. diſp.* 16. *n.* 2 *&* *ſeqq.* cum Cordub. Rodr. & Vega, *ibi citatis*, remittens ſe ad ſuam ibi diſputationem.

19 Idem

19 Idem dicturus videtur, ſeu tenetur Sanchez quod poſſint iidem Religioſi in omnibus ſequētibus: videlicet, quòd poſſint diſpenſare in voto non nubendi: & in voto aſſumendi ordines ſacros, & in tempore præfixo vouenti Religionem: vt quod ſcilicet intraret ordinem intra vnum annum: tunc enim poteſt cum illo ob iuſtam cauſam diſpenſare, vt differat ingreſſum poſt illud tempus. Dixi, inquam, teneri Sanchez fateri in his omnibus poſſe Regulares Confeſſarios diſpēſare; quia ille ait, *cit. lib. 8. diſp. 9.* hæc omnia poſſe Epiſcopos diſpenſare iure ordinario: & Regulares in hoc poſſunt idem quod Epiſcopi. Adde quòd tria prædicta vota non ſunt vota abſoluta caſtitatis vel Religionis, vt intuenti patebit.

20 Si coniux fecit votum Religionis inito iam matrimonio, nondum tamen conſummato, non poſſunt Religioſi per prædicta priuilegia tale votum commutare, vel diſpenſare. Nam illud eſt votum abſolutum Religionis, quod adhuc poteſt, ac debet impleri ante conſummationem matrimonij. Sanch. *cit. diſp. 16. n. 6.* Si verò fecit votum caſtitatis inito matrimonio, & non conſummato, poſſunt diſpenſare ob manifeſtum periculum. Sanch. *ibid. n. 4.*

21 Si quis vouit virginitatem ſolùm intendens abſtinere à primo coitu per quem perditur virginitas & aureola: poterunt cum iſto diſpēſare Confeſſores Regulares, quia poteſt Epiſcopus: eo quòd hoc votum nō ſit votum caſtitatis abſolutum, ſed temporale; at ſi vouens virginitatem ſolùm, & abſolutè intēdit abſtinere in omni voto ab actu venereo. In hoc neque Epiſcopus, neque Regulares diſpēſant, quia ibi clarè includitur votum abſolutum caſtitatis. Et quādo vouens non recordatur intentionis habitæ tempore voti, iudicādum eſt vouiſſe ſecundo modo, non primo.

Ita Azor. *tom.1. lib.11 cap.19.qu.14.*& Sanch. *lib.8.de Matrim.diſput.9.num.9.& lib.9. diſp.33.n.7.& lib. 8. cit.diſp.15.n 4.*

22 Tenetur Prælatus diſpenſare cum ſubdito quando pertinet ad bonum animæ,vel corporis : quia poteſtas data Prælatis ad diſpenſandum eſt ad ſubditorum bonum. Sanch. *lib.3. de Matrim.diſp.10.n.6.* Imò aduerto,quod quādo ſubditus petens diſpenſationem fuerit ſcrupuloſus,non debet Prælatus illum remittere ſuæ conſcientiæ , ſed cauſa cognita pro ſufficienti, debet hominem reſolutè liberare à ſcrupulis, non relinquendo negotium in manu ſubditi ſcrupuloſi : ſecus ſi non ſit ſcrupuloſus petens.

23 Poteſtas ad diſpenſandum in habente illam, in dubio ſi poſſit,vel nō poſſit extendi ad hoc,vel illud, eſt amplè interpretanda retenta propria ſignificatione verborum. At ipſa diſpenſatio facta, eſt interpretanda ſtrictè,quia eſt abrogatio legis communis.Sanchez,*de Matr.lib.8.diſp.*1.cum limitationibus ibi poſitis,& *diſp.*2.citans multos. In qua 2.*diſp.n.*9.ait:quod ſtante dubio an diſpenſatio facta,extendatur ad hunc caſum,eſt ſtrictè interpretanda.Si verò ſit dubium an poteſtas diſpenſandi extendatur ad hunc caſum , eſt amplè interpretanda.

Quoties conſtat de intentione concedentis , diſpenſatio extenditur ad id quod concedens intendit. Patet, *ex cap. in his. de verbor. ſignificat. & capit. primo verſicul. ex parte verò tua. de conceſſion. præbendæ in 6.*

24 Diſpenſandi poteſtas amplè interpretatur in ordine ad caſus aptabiles in poteſtate expreſſos , dummodo non ſit in præiudicium tertij. Vnde habens poteſtatem diſpēſandi in vno,poteſt diſpēſare in alio illud primum concernente, vel ab illo dependente in

quo eſt eadem, vel maior ratio. Sic Felin. *c. final. de Simonia, n.* 8. & alij. Excipe dummodo talis extenſio non ſit in præiudicium tertij.

25 Habens poteſtatem etiam delegatam diſpenſandi in aliquibus votis, poteſt etiam diſpenſare in iuramentis factis Deo circa eandem materiam. Idem dic de poteſtate commutandi. Et è contra, potens diſpẽſare in iuramentis Deo factis, poteſt etiam in votis eiuſdem materiæ. Sanchez, *lib* 8. *de Matrim. diſp.* 3. *à num.* 18. cum multis citatis, quod intellige quando votum, & iuramentum non ſunt facta ſimul ſupra eandem materiam.

26 At quando adſunt votum, & iuramentum eiuſdem rei ſimul, ſi iuramentum factum eſt ſimul ad confirmationem voti, potens tollere votum diſpenſando, vel commutando, poteſt etiam tollere iuramentum confirmans ſimul factum: quia ibi iuramentum eſt acceſſorium ſequẽs naturam voti principalis. Si verò iuramentum factum eſt diuerſo tempore poſt votum, neque ad cõfirmandum votum, neque dependenter ab illo, tunc poteſtas ad diſpenſandum votum, non extenditur ad tollendum iuramentum eiuſdem rei, quia ſunt duo vincula eiuſdem rei, independentia: & tunc iuramentum eſt principale, & non acceſſorium ad votum. Sanchez, *citato loco, n.* 23 cum multis citatis. Vbi ait validam eſſe diſpenſationem ſi exiſtente voto, & iuramento ſimul votum firmante, exprimatur votum tantùm tacito iuramento: vel ſolùm exprimatur iuramentum tacito voto, vel dicatur eſſe vnum tantùm, cùm ſit vtrumque: ibidem, *num.* 24. Quia tunc reputatur vnum tantùm vinculum.

27 Non eſt iuſta cauſa diſpenſandi in voto non ludendi, pati multa deſideria ludendi, ſi illis reſiſtitur

ſuffi

ſufficienter:ſed ſolùm eſt cauſa quando homo poſitus eſt in manifeſto periculo violationis voti ob iam viſam experientiam. Imò ait Alcocer relatus à Sanchez mox citando, eſſe cauſam ſufficientem commutandi iuramentum, vel votum non ludendi, ſi vouens ex abſtinentia ludi agreſtis, ac ruſticus reputetur. Ita Sanchez ſequens illum, *in lib.8. de Matrim. diſput.20. numero 20.* Intellige ſi ſit perſona nobilis, quæ inde grauem infamiam patiatur. Sed hoc videtur dubium, cùm nemo ex abſtinentia ludi manere poſſit agreſtis, & infamis.

ADDITIO.

VIde infra, *verbo Matrimonium, à numero 1. & ſequentibus*, & vide omnia infra, *verbo Homicidium, num 39. & 40. & verbo Voti diſpenſatio*: præter illa quæ iam dixi in prima Editione, *hoc eodem verbo, & ibidem, verbo Prælatus.* Claritatis gratiâ addo, nouam mihi conceſſionem, & maximam, & notatu dignam pro multis caſibus, quam refert Rodrig. *in Bullar. fol.* 817. datam à Paulo III. Religioſis Sancti Benedicti Valliſoleti, cuius ſumma hæc eſt.

1 Concedit, *Quòd ſingulis annis prima die lunæ Quadrageſimæ, huiuſmodi omnes, & ſingulas vtriuſque ſexûs perſonas, Ordinis, & congregationis prædictorum Religioſas, ac eidem Ordini, & Congregationi oblatas, ſeu donatas, nec non Eremitas ſub cura veſtra exiſtentes intra ſepta veſtrorum, ſeu ipſorum pro tempore abſoluendorum Monaſteriorum, ſeu aliorum Regularium locorum, ab omnibus, & ſingulis eorum peccatis, ſententiis, cenſuris, & pœnis per eos pro tempore quomodolibet incurſis, etiam in caſibus quomodolibet reſeruatis, (exceptis contentis in Bulla Cœnæ Domini) abſoluere: & cum eis ſuper qui-*

buſuis irregularitatibus per eos pro tempore quauis occaſione, vel cauſa contractis diſpenſare, prout hactenus, vt prafertur conſueuiſtis. Et ſubdit firmiſſimam confirmationem irreuocabilem ita vt ſi dicta conceſſio reuocetur, iterum reintegrari, vel reſtitui cenſeatur. Dixi hanc mihi videri maximam, & inſolitam conceſſionem, quia licèt excipiat caſus Bullæ Cœnæ, in multis tamen aliis inſolita eſt, pro pœnis ſcilicet abſoluendis, & irregularitatibus diſpenſandis. Quod vt melius intelligatur, aduerto ſequentia.

2 Hoc conceditur Reformatori generali; Abbatibus, Prioribus, & Præſidentibus prædicti Ordinis. Et proinde conceditur aliis Prælatis aliorum Ordinum cum illis communicantibus, qui reſpondent prædictis officiis, & dignitatibus Benedictinorum. Quòd ſi quæras, an Prælati iſti poſſint hoc ibi conceſſum delegare alicui Confeſſori, credo quod poſſunt, quia habens iuriſdictionem per priuilegium Papæ, habet illam vt ordinariam, & proinde poteſt illam delegare, vt dixi in prima Editione, *verbo Abortus, numero* 12. & Sanchez, *libro* 2. *de Matrimon. diſp.* 40. *numero* 14. Quòd non poſſunt delegare Prælati per illam conceſſionem Pij V. ſupra, *verbo Abbas:* quia iuxta illam per ſe ipſos debent facere.

3 Conceditur his Prælatis vt poſſint ſubditos vtriuſque ſexûs Monachos, & Moniales abſoluere, prima feria ſecundæ Quadrageſimæ ab omnibus caſibus Sedi Apoſtolicæ reſeruatis: exceptis contentis in Bulla Cœnæ. Idémque poſſint erga perſonas oblatas, & donatos viuentes intra Monaſteria: vel in aliis locis regularibus ſubiectis eiſdem Prælatis, videlicet oratoriis, grangiis, & ſimilibus, quia hæc ſunt loca regularia illis regularibus ſubiecta.

4 Concedit quòd poſſint illos omnes abſoluere ab

omni

omnibus cenſuris, excommunicatione, videlicet, ſuſpenſione, & interdicto: & præterea ab omnibus pœnis. Inter quas venit omnino quæcumque inhabilitas ad officia Ordinis, & priuatio officiorum, ídque in foro conſcientiæ: hæc enim duo intelliguntur nomine pœnæ Eccleſiaſticæ, & ſimiliter de quacumque alia pœna.

5 Quod mihi inſolitum eſt, conceditur illis vt diſpenſent cum omnibus illis ſubditis in omni irregularitate, *quauis occaſione, vel cauſa contractis*: in quo non limitat ſi ſit homicidij voluntarij, neque caſualis: neque limitat ſi ſit delictum occultum, vel publicum. Neque excipit bigamiam, &c. ſed abſolutè, & in communi, ait: *quauis occaſione, & cauſa contractis*. Quod non reperio alium Summum Pontificem conceſſiſſe. Cúmque conceſſio ſit tam ampla, & generalis, & Papa id poſſit concedere: nec ab aliquo ſucceſſore reuocatum inueniamus, in ſpeciali, videtur poſſe Religioſos illâ vti, ſicut iacet ſine limitatione: quia cùm lex, vel Princeps non diſtinguit, neque nos debemus diſtinguere.

6 Quod ibi non diſtinguit vt id faciant in foro ſacramentali Confeſſionis, vel conſcientiæ: vnde videtur quòd illa die Prælati prædicti poterunt pœnas, & irregularitates diſpenſare extra Sacramentum Pœnitentiæ.

7 Quod non eſt illud conceſſum ſemel in vita, neque cum pœnitentia vnius anni ſingulis hebdomadis, vt fecerunt alij Summi Pontifices, ſicut diximus in prima Editione, *verbo Confeſſor, num.* 18. *&* 19. Sed conceſſio eſt pro ſingulis annis, abſque illa annuali pœnitentia. Sed tamen debent Prælati hac diſpenſatione vtentes ſemper condignam ſatisfactionem iniungere: & præterea per iſtam conceſſionem hoc non

poſſunt facere, niſi ſemel in anno, & illa ſola die, videlicet Feria ſecunda primæ Dominicæ Quadrageſimæ.

8 Præter ſupra dictam conceſſionem, pro Minoritis aduerto Pium II. conceſſiſſe Minoritis, vt cum ſuis ſubditis poſſent condeſcendere, & compati in equitando, licèt non ſit arcta neceſſitas, vel infirmitas: & in receptione frumenti pro induendis fratribus vbi non eſt alius modus habendi: & ſimilibus, habetur conceſſio viuæ vocis oraculo in Bullario Rodrig. *fol.* 299. *&* 300.

9 Dixi in prima Editione, *hoc eodem verbo, numero* 8. poſſe Prælatos diſpenſare cum ſubditis in irregularitate homicidij voluntarij, ſi delictum fuit occultum. Nunc addo Martinum V. huius conceſſionis Authorem apud Compendium Mendicantium, *verbo Diſpenſare*, §. 24. quando hoc conceſſit dixiſſe: *Dummodo notorium non ſit.* Multum verò refert ad quietem Religioſi diſpenſandi aduertere quod ſit crimen notorium, pro quo ſufficiat audire Nauarrum, *in Sum. Latina, cap.* 25 *numero* 73 vbi agens de ſuſcipiente Ordines cum peccato notorio, definiens quid ſit notorium, ait: *Diximus notorium, quia ad hunc effectum non ſufficit eſſe famoſum, nec teſtibus probabile. Notorium autem dicitur quoad hoc, quod eſt confeſſum à parte in iudicio; vel ſuper quo eſt lata ſententia, quæ tranſiuit in rem iudicatam: aut eſt manifeſtum, vt nulla tergiuerſatione celari poſſit.* Et paucis interiectis ſubdit, etiam eſſe delictum notorium: *Quando ſcit euidenter maior pars populi, vicinorum, aut collegij, modò in eo ſaltem ſint decem.* Vbi nota ſingula verba; primò enim ponit exempla de crimine notorio, primò quando ſcilicet confeſſum eſt in iudicio: ſecundò, ſi ſententiâ eſt dãnatum: tertiò, ſi nulla tergiuerſatione poteſt celari: quartò, ſi ſcitur euidenter à ma-

à maiori parte communitatis. Et in ſpeciali hoc vltimum dictum eſt notãdum, quòd ſcilicet non ſufficiat vtcumq; ſciri à communitatis parte maiori: vnde nõ ſufficit quòd ſciatur per famã: ſcire enim per famam non eſt ſcire euidenter. Et hoc ipſum poſuit Nauarr. in verbis prioribus dicens, non ſufficere quòd crimen ſit famoſum, id eſt, ſcitum per famã: nec ſufficere quòd poſſit teſtibus probari, niſi de facto habeat illas quatuor cõditiones proximas poſitas, vel aliquam ex illis. Et mox ſubdit Nauarr. ſciẽtiam pauciorum quàm ſex, nõ facere rem notoriam: neque ſex ſufficere quãdo illi nõ ſunt maior pars illius cõgregationis, cuius reſpectu illud dicitur notorium. Vnde colliges quòd ſi in magna cõgregatione ſex tantùm ſciunt, imò, & octo, tale crimen non eſt notorium ſi deſint illæ quatuor priores conditiones, vel vlla illarum, ex quibus omnibus facilè erit Prælatis cognoſcere quando homicidium voluntarium fuerit notorium, vt poſſint diſpenſare in irregularitate inde ſecuta. Recole etiam ad hoc intentum, quæ diximus ſupra, *verbo Abbas*, *à n.4. vſque ad* 10. de crimine occulto, inſeruiunt enim etiam ad hoc propoſitum.

10 In omnibus, in quibus poſſunt Prælati diſpenſare cum ſuis ſubditis, poſſunt diſpenſare etiam ſi ipſi Prælati ſint extra ſuum territorium: vel etiam ſi Prælati exiſtant in ſuo territorio, & ſubditi ſint abſentes: ídque in foro interno tantùm extra Sacramentum. Hæc colligitur ex Sanchez, *lib. 3. de Matrim, diſput. 19. num. 7. & ſequent.* vbi docet dari duplicem iuriſdictionem, aliam ſcilicet contentioſam, quæ exercetur inter partes litigantes, actorem ſcilicet, & reum cum ſtrepitu iuſtitiæ; & proinde dicitur contentioſa, quia exercetur inter litigantes, quorum alter eſt inuitus. Et iſta iuriſdictio non

poteſt exerceri à Prælato extra ſuum territorium, ne turbet Prælatum alieni territorij. Secunda iuriſdictio dicitur voluntaria, quæ ſcilicet non exercetur inter litigantes, neque erga inuitos, ſed circa voluntarios, ac volentes: & iſta poteſt exerceri à Prælato vbique extra territorium modo ſupra dicto, quia hæc exercetur ſine ſtrepitu iudicij, & neminem lædit. Et ita cenſet Suarez, *de Cenſur. diſput.* 41. *ſect.* 2. *num.* 10.

11 Si Prælatus diſpenſet cum aliquo, non petente ſubdito, nec petente aliquo alio, diſpẽſatio valida eſt: quia vt ea ſit valida nõ requiritur quod præcedat poſtulatio alicuius: Suar. *tom. de legib. lib.* 6. *c.* 13. *n.* 8. vnde patet verum fuiſſe dictum olim à nobis in prima editione, *verb. Abortus, n.* 11. quod ſcilicet ſi Prælatus regularis in Capitulo Conuentuali, vel Prouinciali dicat, in communi, abſoluo vos, & diſpenſo vobiſcũ, &c. omnes circumſtãtes neceſſitatem habentes illius abſolutionis, & diſpenſationis manent abſoluti, & diſpenſati in omnibus, quæ poteſt Prælatus, etiam ſi antea nihil petierint. Et confirmatur, quia tunc Prelatus habet voluntatem, & poteſtatem abſoluendi & diſpẽſandi, & vt abſoluat à pœnis Eccleſiaſticis; & diſpẽſet in irregularitatibus non requiritur contritio, vel Cõfeſſio Sacramentalis ex parte pœnitentis.

12 Prælatus inferior diſpenſans in lege ſuperioris ſine iuſta cauſa, & ſubditus petens diſpenſationem abſque iuſta cauſa, peccant ambo: at excuſabitur ſi vterque probabiliter, & moraliter credant ſubeſſe cauſam licitam, & iuſtam. Suarez, *cit. cap. n.* 14. & 16. Et ſubditus faciat ſimplicem informationem bona fide.

13 Prælatus dans litteras dimiſſorias alicui ſubdito quem ſcit eſſe irregularem, & concedit vt Ordines ſuſci

ſuſcipiat in ipſo facto cum illo diſpenſat in prædicta irregularitate, ſi alias poteſt in illa diſpenſare, Medina, *in Sum.* 1. *par. cap.* 11. §. 12. & Ludouicus Lop. *Inſtr.* 1. *p. c.* 4.

14 Diſpenſandi poteſtas alicui conceſſa, ſiue ordinaria, ſiue delegata, eſt amplè interpretanda: & poteſt aptari, vt per illam poſſit illam habens diſpenſare in caſibus qui aptabiles ſunt caſibus cõceſſis expreſsè, & incluſis in caſibus expreſſis. At verò ipſa diſpenſatio à Superiori iam data eſt interpretãda ſtrictè, & rigoroſè in propria verborum acceptione: neque extẽdenda ad ſimiles caſus. Eſt communis Doctorum latè diſcuſſa à Sanch. 8. *de Matr. diſp.* 2. vbi ponit duas limitationes de poteſtate iſta amplè interpretãda. Prima eſt, quòd ſi vrgeat præiudicium tertij, ſit ſtrictè interpretãda. Secunda eſt, quòd ſi committatur, vt diſpenſet cum certis perſonis nominatis, eſt ſtrictè interpretanda: ſi verò perſonæ diſpenſandæ non nominentur in conceſſione, erit amplè interpretanda. Vnde colligit Sanchez, *num.* 9. quod ſtante dubio, poteſtas diſpenſandi, extendatur ad aliquem caſum, erit interpretanda, quod extendatur ad illum. At è contra, ſi ſit dubium, an diſpenſatio iam facta extendatur ad hunc caſum, non eſt extendenda ad illum. Ratio eſt, quia diſpenſandi poteſtas eſt amplè interpretanda rationabiliter ad caſus neceſſariò incluſos: at diſpenſatio ipſa eſt ſtrictè interpretanda.

15 Superior qui eſt immediatè ſuperior tamquam cauſa vniuerſalior in regimine ordinario, poteſt validè in lege inferioris; vt poteſt Generalis diſpenſare in lege Prouincialis: & iſte in lege Prælati conuentualis. Et quamuis talis Superior ſine cauſa diſpenſet, valebit diſpenſatio, quidquid ſit de peccato maiori, vel minori talis diſpenſantis ſine cauſa.

At ſi talis Superior non ſit immediatè Superior in regimine ordinario, ſed ſolùm ſit Superior per appellationem, quia ſcilicet ad illum Superiorem poteſt appellari, talis Superior non poteſt diſpenſare validè in lege inferioris, v.g. Archiepiſcopus eſt Superior Epiſcopo ſolùm per viam appellationis, non in regimine ordinario immediatè: ac proinde non poteſt diſpenſare validè in lege Epiſcopi ſibi ſubiecti. Et confirmatur, quia Generalis poteſt ſibi reſeruare regimen Prouincialis quoad aliquod negotium particulare ſi viderit expedire. Et eodem modo poterit legem ſui Prouincialis annullare ſi viderit conuenire. Suar. *cit. lib. 6. de Legib. c. 19. ad finem.*

16 Circa renunciationem diſpenſationis ſibi factæ, ſicut poteſt renúciare officio, vel priuilegio quod habet. Nota ſecundò, duplicem eſſe poſſe iſtam renúciationem: alteram expreſſam, alteram tacitam. Ad renúciationem expreſſam requiritur voluntas interna, & verba expreſſiua volútatis iſtius: & præterea requiritur, vt iſta renúciatio intimetur diſpenſanti, & ab illo acceptetur: quamdiu enim illi non fuerit intimata, & ab illo acceptata, poterit diſpenſatus mutare volútatem, & vti ſua diſpéſatione, & idem dic de renunciatione priuilegij, & officij. Renunciatio tacita eſt illa quæ fit per aliquod factum indicans voluntatem renunciandi. Dixi, *per aliquod factum*: quia non ſufficiet non vſus circa illam diſpenſationem, quia cum iſto non vſu poteſt manere volútas vtendi: ſed requiritur, vt ita dicam, contrarius vſus, ſeu factum contrarium voluntati vtendi illa diſpenſatione. Suarez, *cit. lib. 6. c. 20. n. 8.* At benè, *ibid. n. 9.* pro maiori explicatione addit: quòd qui diſpenſatus iá fuit in ieiũnio (idé dic de aliis) & quærit nouam diſpenſationem de eadem re, dubius an prima valuerit, non cenſetur renunciare

primæ

primæ diſpenſationi procurando ſecundam,neque per hoc amittitur prima : quia procurans ſecundam, non habuit animum abſolutum renunciandi primam , ſed ſolùm conditionatum , videlicet ſi prima ſit inualida: ac proinde non obtenta ſecunda , poterit manere cum prima.Si verò quis poſt primam diſpenſationem obtineat aliam ſecundam contrariam priori , iam renunciauit priori,& non poterit illâ vti. Vnde infert Sanchez,8.*de Matrim.diſp.*22.*num.*19 quòd impetrans diſpenſationem ad contrahendum matrimonium cum vna conſanguinea , & poſteà ſecundò impetrat aliam ad contrahendum cum alia,iam non poteſt contrahere cum priori , quia per ſecundam diſpenſationem repugnantem,renunciauit primæ. Addit tamen Suarez, *cit.cap.*20.*n.*11. quod licèt diſpenſatus rumpat litteras diſpenſationis ex animo renunciandi , non tenet renunciatio,quouſque à Principe acceptetur. Quæ omnia poſſunt applicari ad renunciationem officiorum.

17 Si Prælatus cum ſubdito diſpenſauit validè in aliquo voto,vel illud irritauit : non poteſt iterum reuocare illam diſpenſationem, vel irritationem iubendo, vt ſtet priori voto.Probatur , quia per illam validam diſpenſationem,vel irritationem fuit votum verè ablatum,& extinctum:ergo non poteſt Prælatus idem votum iterum imponere ſubdito : quia votum non ligat , niſi ex libera voluntate vouentis , & proinde vt iterum obliget,debet iterum ſubditus vouere. Suarez *cit.lib.*6.*c* 21.*n.*6.*ad finem.*

18 Quæris. Quidam Religioſus habet irregularitatem , vel inhabilitatem ſuper qua poterat ſuus Prælatus diſpenſare. Ille huius rei inſcius Papam,vel Nuncium adiit pro diſpenſatione obtinenda. Papa , vel Nuntius diſpenſationem denegauit : Quæris, an poſt hanc denegationem Papæ poſſit ſuus Prælatus cum

illo

illo diſpenſare,ſciens quòd Papa negauit? Ego iam de iſto caſu rogatus reſpondi, & modò reſpondeo, poſſe Prælatum Regularem cum illo diſpenſare, non obſtante quòd ſciat Papam, vel Nuntium noluiſſe diſpenſare, dummodò cauſa iuſta interſit. Hunc caſum pônit Sanchez.*lib*.8.*de Matrimonio,diſp*.14.in illo qui prius petiit à Papa negante diſpenſationem, & poſtea adit Epiſcopum aliàs potentem diſpenſare: tenet quòd poteſt Epiſcopus diſpenſare,non obſtante quòd Papa negauerit. Et probatur,quoniam ex eo quòd Papa negauerit diſpenſationem, non aufert iuriſdictionem ordinariam,quam habet Prælatus inferior diſpenſandi,aliàs in illo caſu:neque Papa negando diſpenſationem fecit illum caſum indiſpenſabilem: neque reuocauit priuilegium quod habet inferior in illo diſpenſandi:ergo adhuc poteſt diſpenſare. Secundò,quia ex eo quòd Papa negauerit, non dicitur præuenire cauſam, ſeu interdicere,ne alius diſpenſet. Neque item ſubditus adeundo Papam ceſſit iuri ſuo quod habet etiam adeundi Prælatum.

19 Limitat tamen ibi Sanchez.*num*.5. quòd ſi Papa negauit diſpenſationem iudicans non adeſſe cauſam iuſtam diſpenſandi : tunc non poterit Prælatus inferior diſpenſare, niſi noua cauſa adueniat : quia in tali caſu, deficiente cauſa, videtur Papa diffinire non poſſe in tali caſu licitè diſpenſari.Secùs ſi Papa neget non ob defectum cauſæ : ſed in pœnam iſtius, vel criminis, vel perſonæ ; maximè quando ſciat inferior quòd Papa huic negans, aliis tamen concedit eandem diſpenſationem. Et *num.ibid*.6.aſſerit non teneri Epiſcopum diſpenſantem ſua poteſtate ordinaria ad illas ſolas cauſas, quas ſolet Papa attendere : nam ſi ſint aliæ iuſtæ quæ ſibi videantur ſufficientes,adhuc poterit diſpenſare. Imò id etiam dicit poſſe facere diſpen

ſantem

ſantem per poteſtatem delegatam à Papa, quia Papa in commiſſione, qua committit vt diſpenſetur in aliquo caſu, ſolùm requirit vt ſit cauſa iuſta: neque limitat hanc, vel illam.

20 Idem dicendum eſt in caſu, quo Generalis, vel Prouincialis denegauit diſpenſationem. Si enim poteſt Prælatus localis conuentualis diſpenſare: adhuc poterit diſpenſare, non obſtante quòd Prouincialis, vel Generalis negauit. Imò addit Sanchez, *cit. diſp.* 14. *n.* 7. quod etiam Confeſſor per Bullam Cruciatæ, vel aliud priuilegium potens aliquid diſpenſare, vel abſoluere, id poterit facere, nō obſtante quòd pœnitens à Superiore iam ſit paſſus repulſam: quia adiiſſe Superiorem nullum præuentionis effectum operatur. Et rationes adductæ *in n.* 18. etiam militant in Prouinciali negante Generali: & in Prælato locali negante Prouinciali. Dummodo tamen ſemper ſit cauſa diſpenſandi, & poteſtas in inferiori cum iniuncta ſufficienti pœnitentia. Imò ſicut ibidem innuit clarè Sanchez, in his omnibus non eſt neceſſe facere mentionem repulſæ datæ à Papa, niſi quando ille definiuit non dari cauſam iuſtam diſpenſationis: tunc enim inferior non poterit, vt ſupra diximus.

21 Dato quòd ſubditus petiit diſpenſationem à Prælato, & Prælatus remiſit ad Papam: & Papæ fuit præſentatus: an poſſit adhuc redire ad Prælatum, vt diſpenſet virtute priuilegij validi per quod poteſt? Reſpondetur poſſe iterum Prælatum illi cauſæ intendere, ac diſpenſare. Neque obſtat *cap. licet. de off. legati*, vbi dicitur iudicem deſinere eſſe iudicem poſtquam cauſam ad Superiorem remiſit. Nam hic textus intelligitur in cauſa contentioſa tantùm, qualis non eſt diſpenſatio, hæc enim eſt cauſa pacifica ſine ſtrepitu iudicij. Neque per hoc quod pœnitens iam adierit

Papam, dicitur ſuum delictum eſſe poſitum in foro contentioſo, ac proinde non poſſe diſpenſare Prælatos inferiores, qui nequeunt diſpenſare in aliquibus grauibus deductis ad forum contentioſum. Non hoc obſtabit, quia petere ſolùm aliquid à Summo Pontifice, non eſt manere caſum poſitum in foro contentioſo illius. Quia forus contentioſus ſignificat locum iudicij, in quo eſt perſona actoris, & rei. Quod non datur quando Romæ poſtulatur diſpenſatio.

ECCLESIÆ FRATRVM.

Vide *verbo Altare, & verbo Benedicere, & verbo Miſſa, & verbo Sepultura, & verbo Proceſſiones, n.* 10.

1 POteſt Guardianus ſuam nouam Eccleſiam benedicere cum aqua à ſe benedicta, & illam pollutam reconciliare cum aqua tantùm à ſe benedicta. Compendium, *verbo Benedicere*, § 14. Non verò poteſt conſecrare, vel illam conſecratam reconciliare. Quòd autem Eccleſiam ſolùm benedictam poſſit reconciliare cum aqua à ſe tantùm benedicta, non verò benedicenda ab Epiſcopo, tenet Henriquez, *tomo* 2. *libro* 13. *cap.* 51. §. *pollutio.* Et probatur, quia ſimplex Parochus reconciliat ſuam Eccleſiam benedictam cum aqua à ſe benedicta: vt omnes fatentur cum praxi: ergo à fortiori id poterit Prælatus Regularis maiorem habens poteſtatem. Si verò ſit conſecrata, debet Regularis Prælatus vocare Epiſcopum: vel ſi ille abſit vltra duas dietas, expectare aquam ab illo benedictam, & tunc Eccleſiam conſecratam cum illa aqua reconciliabit.

2 Eccléſias Fratrum, cœmeteria, calices vbi Chriſma interuenit, & altare portatile, ſolus Epiſcopus poteſt

reſt conſecrare. Hoc tamē poteſt facere quilibet Epiſcopus Catholicus, non impeditus irrequiſito diœceſano. Comp. *eod. verb. §. & cum notatione Collectoris, ibidem, ad §. 16.*

3 Eccleſias Fratrum non eſſe collegiatas, nec teneri ad duas Miſſas diebus aſſignatis à Miſſali tenet Rodr. *tom. 1. q. 43. art. 12.* dicens ita declaratum eſſe in cæremoniali noſtri Ordinis facto ex mandato Cōgregationis Generalis Tolletanæ. At illas eſſe collegiatas, & teneri ad duas prædictas Miſſas diebus aſſignatis expreſsè tenet Cæremoniale Ordinis factum ex mandato R. P. Generalis Franciſci Sozæ per Fratrem Ioan. Zamorenſ. qui, *lib. 1. de Rubricis, fol. 5. pag. 2. Rubr. 4. ad finem*, ait ſic fuiſſe Romæ declaratum in Congreg. Cardinalium de Ritibus: & *ibid.* ait eſſe etiam Cathedrales ad effectum vtendi planetis complicatis.

4 Audientes Miſſam in noſtris Eccleſiis ſatisfaciunt præcepto Eccleſiæ: & ſi ibi ſermonem audierint non tenentur adire proprias Parochias. Comp. Societatis, *verb. Miſſa, §. 1.* ex Paul. III. & § 2.

5 Eccleſias ſeu loca Fratrum temerariè infringentes incurrunt excommunicationem. Comp. *verb. Eccleſia, §. 3*: Et hoc inſeruit contra Miniſtros iuſtitiæ aliquādo inſequentes illos qui ad Eccleſias confugiunt, de quo paulò infra. vide, *verb. Confeſſor, n. 29.*

6 Leo X. prohibuit ne Regulares in Sabbatho ſancto campanas pulſent pro Alleluja, antequam pulſentur in Matrice Eccleſia Cathedrali. Compend. *verbo Eccleſia, §. 10.*

7 Poſſunt Regulares in ſuis Eccleſiis exhumare corpora defunctorum ex vno ſepulchro ad aliud in eadem Eccleſia, de conſenſu illorum quorum intereſt. Comp. *verb. Eccleſia, §. 17.*

ECCLESIÆ IMMVNITAS pro fugientibus ad illam.

QVia caſus quotidianus eſt apud Religioſos, & vidi magnas moleſtias ob hanc cauſam eis illatas, ſequentia pono pro remedio aliquo futurorum. Neque in hoc recedo ab intento.

8 Gaudent priuilegio Eccleſiæ ne poſſint ab illa extrahi fugientes ad illam, etiam ſi adhuc in illa non ſint celebrata diuina myſteria, dummodo iam ſit dedicata ab Epiſcopo. Gaudet etiam Eccleſia etiam ſi ſit polluta, & interdicta. Suar. *tom.* 1. *de Religione, lib.* 3. *c.* 9. *n.* 4. *&* 6.

9 Horti, & ſepta Conuentuum, & totus ambitus cum officinis gaudet hac immunitate, & proinde ab horto Fratrum extrahi non poteſt culpatus. Comp. Societatis IESV, *verbo Immunitas*, §. 2. dicit quod per Eccleſias Fratrum intelliguntur horti, hortalitia, officinæ, & omnia contenta intra ambitum Conuentus. Et Rodriguez, *tom.* 2. *q.* 75. *art.* 2. dicit ex Eugenio IV. quod etiam grangiæ Ciſtercienſium gaudent hac immunitate ſicut Eccleſiarum atria (*alpendres*) ita vt inde extrahi nequeat fugientes. Probatur etiam ex Bulla Gregor. XIV. adducta à Capucino, *verb. Eccleſia, fol.* 306. *&* 307. in qua Gregor. reſtringens aliam Sixti V. permittentem extrahi bannitos ab Eccleſiis: & modificans quomodo ſint extrahendi, ait ne extrahantur (ab Eccleſiis, Monaſteriis, ſacellis, domibus Regularibus, locíſve ſacris, aut Religioſis.) Vide verba: primò enim per Monaſterium, intelligitur etiam hortus; nam Religioſus exiſtens in horto, dicitur eſſe in Monaſterio. Secundò ibidem dicit (*loca Religioſa*) hortus autem Monaſterij eſt locus Religioſus.

Licèt

Licèt verò illa Bulla ſit pro ſola Italia : mens tamen, & intentio Papæ debet extendi ad ſimile. Præterea quia Fratres admittentes mulieres intra hortos Monaſterij ſunt excommunicati, vt omnes fatentur explicantes Bullam Pij V. Hoc autem non ex alia cauſa prouenit, niſi quia hortus eſt Monaſterium. Vltimò, quia priuilegium extenditur ad loca cohærentia, vt probat Henriq. *tom. 1. lib. 7. de Indulg. cap. 27. §. 6. littera D, in gloſſ.* maximè ſi loca ſint intra Monaſterium.

Quia verò Miniſtri iuſtitiæ vt plurimum ſunt feruidi, & nimij in extrahendis, ſaltem aliquando id oſtendunt percupere, ex dicta Bulla Gregor. Et ex piiſſimis Ordinationibus regni Portugalliæ colligo modificationes à Papa ibi poſitas, & à Rege, *lib. 2. Ordin. tit. 5.* ambo enim piiſſimè decernunt modum extrahendi.

Primò ergo iubet Papa ne extrahantur (etiam non gaudentes immunitate) abſque expreſſa licentia Epiſcopi, vel eius officialis, & non alterius. Secundò, vt extracti reponantur in carcere Eccleſiaſtico, & non in ſæculari, vſque dum cauſa terminetur.

Rex autem, *citato loco*, primò iubet vt antequam extrahatur proceſſus fiat ſummarius, vt videatur an reus gaudeat immunitate Eccleſiæ. Secundò iubet vt vocetur Prælatus, Rector, Vicarius particularis, aut generalis, vt videat, & examinet delictum & proceſſum. Tertiò ait Rex, & requirit vt concordet Vicarius cum Iudice ſæculari, & ſecũdùm vtriuſque decretum fiat, & alia ibi pro Eccleſiæ fauore decernit. Quæ vellem hodie melius obſeruari ab aliquibus miniſtris iuſtitiæ, qui Conuentus ingrediuntur inconſulto aliquando Prælato, imò ſepta ſaltantes, quod neque Papa, neque Rex permittit.

Addit Capucinus, *citato loco*, vt Prælati Regulares vigilent, & non ſinant culpatos extrahi abſque diligẽtia ibi aſſignata, aliàs incurrent pœnas Bullæ prædictæ Quamuis autem pœnæ ibi poſitæ in Hiſpania nõ ligent, vt diximus, tamen Prælatus eo ipſo quòd Prælatus eſt tenetur ſub mortali defendere immunitatẽ ſuæ Eccleſiæ, nec ſinere culpatos indebitè extrahi, vt clarè decernitur, *c. inter alia.de immunit.Eccleſiæ.* Vt autem hoc melius poſſint facere, pono in ordine caſus magis contingentes in quibus culpati gaudent, vel non gaudent immunitate Eccleſiæ.

10 Iuxta probabiliorem ſententiam non gaudet immunitate infidelis, niſi fortè fugiens ad illã petat Baptiſmum. Suar. *lib.* 3. *de Relig. tom.* 1. *c.* 10. *n.* 9. *&* 11. Hæretici verò pro crimine hæreſis non gaudent.

11 Non gaudet priuilegio iſto, ſeu immunitate Clericus quouis modo culpatus, reſpectu iudicis Eccleſiaſtici, ſed ab illo poteſt extrahi, cùm ab illo non ſit occidendus. Non verò poteſt extrahi à iudice ſæculari. Si verò Clericus ſit primæ tonſuræ, non portans habitum, & tonſuram clericalem, poteſt extrahi à Iudice ſæculari, Suarez, *cit. cap.* 10. *num.* 6. *& ſequentibus.* Et poteſt etiam laicus extrahi à Iudice Eccleſiaſtico pro omni crimine pro quo poteſt illum punire, vt quia non vult contrahere cum ſponſa cui debet promiſſum, vel pro alia culpa contra ius Eccleſiaſticum. Suar. *ibid. n.* 8.

12 Gaudet hac immunitate qui non valens ingredi adhæret portæ Eccleſiæ non habentis cœmeterium: aut ſi eſt ſupra tectum Eccleſiæ. Suar. *cit. lib. cap.* 9. *n.* 8. & ratio eſt, quia in vtroque caſu dicitur ille fugere ad Eccleſiam, & eſſe in Eccleſia moraliter, & fauores ſunt ampliandi.

13 Gaudet etiam ſeruus fugiens ſæuitiam domini, niſi

niſi dominus iuret de impunitate ſerui. Gaudet etiam fidelis excommunicatus, niſi delictum ſuum id prohibeat. Gaudet etiam fidelis interdictus. Suarez *cit. libro, c.* 10. *n.* 3.

14 Gaudet etiam culpatus ciuiliter, vt v.g. fugiens ad Eccleſiam propter debita. Suarez, *cit. lib. cap.* 11. *n.* 3. Non verò gaudet fur, quando eſt graſſator viarum, & incendiarius. Ordinationes Regni Portugalliæ, *libro* 2. *tit.* 5. Bene tamen gaudet fur ordinarius, *ibid.* § 4. Non verò gaudet adulter extrahens fœminam, vel virginem à domo viri, vel patris. Gaudet tamen adulter ordinarius, vel deflorator non extrahens illas à domo. Ordination Portugalliæ, *ibidem.*

15 Non gaudet immunitate qui commiſit delictum aliquod intra Eccleſiam. Suarez, *cit. c.* 11. *n.* 6 Neque, qui crimen fecit extra Eccleſiam per inſidias, vel ex propoſito, vt communiter dicitur. Neque is qui ex Eccleſia alium extra illam ferit, vel mandat ferire: neque qui extra Eccleſiam exiſtens aliquem ferit intra illam. Suarez, *vbi proximè.*

16 Gaudet immunitate fugiens à carcere, etiam ſi illum infringat. Gaudet etiam is qui iam captus fugit de manibus iuſtitiæ, etiam ſi iurauerit miniſtris iuſtitiæ ſe non fugiturum ad Eccleſiam, quidquid ſit de peccato ſuo. Suarez, *cit. c.* 11. *num.* 18. & 20. de raptore virginum alij affirmant, alij negant gaudere.

17 Si fugiens ad Eccleſiam habeat corpus intra Eccleſiam, & veſtes extra illam, non poteſt extrahi, quia iam eſt moraliter intra Eccleſiam. Suarez, *cit. lib.* 3. *c.* 12. *n.* 3. Si verò eſt iam intra Eccleſiam, & gaudet immunitate, poteſt ibi à iudice ſæculari ſpoliari armis prohibitis, vel aliis rebus alienis, ſi ibi habet. Non poteſt tamen ibi ligari, vel condemnari, vel aliam violentiam pati. Suarez, *ibidem.*

Denique ordinationes Portugalliæ, *citato lib. 2. tit. 5. §. 1.* pro regula generali dicunt quòd Eccleſiæ immunitate ſolùm gaudent malefactores qui merentur mortem naturalem, aut ciuilem, vel abſciſſionem membri, vel quamcumque pœnam ſanguinis. At ius Canonicum, *citato capite*, inter alia loquitur generalius, dicens non eſſe ab Eccleſia extrahendos, vel extrahendum (quantumcumque grauia maleficia perpetrauerit, nec inde debet damnari ad mortem, vel ad pœnam. Sed Rectores Eccleſiarum ſibi obtinere debent membra, & vitam.) Sic ibi. Vbi excipit ſolùm extrahi poſſe latrones publicos. Et adde tu à nobis ſupra exceptos, qui à Doctoribus iuxta Ius Canonicum dicuntur extrahi poſſe.

ADDITIO.

Vide ſupra, *verbo Alienare*, maximè *n.* 1. quia pro hoc etiam inſeruiunt.

1 DIxi olim, *hoc verbo, n.* 1. poſſe Prælatum localem reconciliare ſuam Eccleſiam pollutam aquâ à ſe benedictâ: de quo non eſt dubium, ſi Eccleſia non ſit conſecrata. Nunc addo quòd Eccleſiam non conſecratam poteſt quiuis Sacerdos reconciliare. Ita Sà *in Aphoriſm. verbo Eccleſia, num.* 20. & alij. Secundò dico, quòd Prælati Regulares poſſunt ſuas Eccleſias conſecratas pollutas reconciliare, cum hac conditione, ſi videlicet Epiſcopus Diœceſis diſtet à loco vltra duas diætas, id eſt, 14. leucas. Si enim diſtet per duas diætas, poterunt illam reconciliare, etiam conſecratam, ídque cum aqua benedicta per ipſos Prælatos Regulares. Si verò Epiſcopus non diſtet per duas diætas, & Eccleſia ſit conſecrata, expectare debent, ac petere

tere aquam benedictam ab ipſo Epiſcopo, cum vino ſcilicet, & cinere, & cum illa ſic benedicta poterunt reconciliare ſuam Eccleſiam conſecratam. Iſta explicatio ponitur à Rodrig. *tom.1. quæſtion. q.19. art.6.* ſi benè attendatur; & colligitur ex verbis Leonis X. quæ citat.

2 Quæris vnde poſſit agnoſci Eccleſiam aliquam eſſe conſecratam: vel non conſecratam? Reſpondetur primò, ſi conſtet ex aliqua ſcriptura authentica. Secundò, Sà *in Aphoriſin. verbo Eccleſia, num. cit.* ait, ſi vnus tantùm teſtis id affirmet, reputandam pro conſecrata. Tertiò, ex eodem Sà, ſi in illa recitatur officium dedicationis illius ſingulis annis certa die. Quartò, ſi in illa extant conſecrationis ſigna. Quæ verò ſint hæc ſigna conſecratæ Eccleſiæ, non exprimit. Durant. *de Ritibus Eccleſiæ, libro primo, cap.24. numero* 18. referens ſingulas cæremonias factas ab Epiſcopo in conſecratione Eccleſiæ, nulla ſigna impreſſa, & remanentia recolit, niſi Cruces appoſitas, & affixas parietibus Eccleſiæ intus, & foris. Cœteræ cæremoniæ ab Epiſcopo factæ ſunt tranſeuntes. Neque Durandus in Ration. Diuini Officij plus exprimit, *libro primo, cap.7.*

3 Cauſæ ob quas Eccleſia polluitur ſunt quinque, poſitæ à Sà, *citato verbo*, & aliis: Prima, per effuſionem ſanguinis illicitam intra Eccleſiam. Secunda, per effuſionem humani ſeminis illicitam, vel licitam intra eandem. Tertia, per ſepelitionem in illa alicuius excommunicati declarati. Quarta, ſi ſepeliatur infidelis intra illam. Quinta, ſi fuit benedicta, vel conſecrata ab aliquo Epiſcopo excommunicato declarato. Has omnes cauſas perſequi ſigillatim, neque eſt animus, neque intentum compendij: in aliis videantur. Solùm circa primam magis vſitatam de ſanguinis effuſione,

aduerto, quòd ſi vulnus intra Eccleſiam inferatur, & vulnus, ſeu percuſſio ſit parua, ita vt ſanguis ſolùm per guttas diſtillet è naribus, vel quid ſimile; in tali caſu Eccleſia non polluitur, quia ius requirit effuſionem; quæ effuſio ſignificat largitatem fluentiæ. Et ita vidi declarari in facti contingentia à quodam Vicario Generali Epiſcopi. Circa tertiam aduertit Nauarr. *libro 5 conſil. titulo de hæreticis, conſil. 15. numero 4.* non pollui Eccleſiam, ſi in illa ſepeliatur homo hæreticus, qui eſt de facto excommunicatus, ſi non ſit declaratus: & tamen polluitur, ſi ſepeliatur Chriſtianus excommunicatus declaratus: & explicat hoc certum eſſe, etiam ſi hæreticus ſit notorius. Quia, inquit, Eccleſia non iubet ſub peccato vitari hæreticum non declaratum.

4 Benè tamen aduertit Sà, *citato verbo Eccleſia, n. 19.* quòd etiam ſi aliquis caſus ex quinque prædictis contingat in aliqua Eccleſia, ſi factum non ſit notorium per rei euidentiam publicam, aut confeſſionem iuridicam rei, non eſt reputanda Eccleſia pro polluta, neque eſt reconcilianda, etiam ſi aliqui pauci ſciant. Quia in tali caſu daretur occaſio infamandi fortè rei occulti.

5 Notat eodem loco Sà, quòd ſi aliquis Sacerdos bona fide celebrauit in Eccleſia polluta, per talem celebrationem manet Eccleſia reconciliata. Et ait ſic alios ſecum ſentire. Sed res eſt dubia: neque ego id conſulerem. Quando enim Eccleſia certam formam præſcribit pro re aliqua facienda: non eſt licitum talem formam omittere, etiam ſi loco talis formæ aliud fiat plus meritorium quàm ſit illa forma: cùm ergo Eccleſia pro Eccleſiæ reconciliatione certam formam reconciliandi aſſignet, etiam ſi Miſſa quid maius ſit, quàm illæ cæremoniæ reconciliationis, non videtur

tolli

tolli illa Eccleſiæ pollutio, quia omittitur forma ab Eccleſia aſſignata.

Quia verò bis iam vidi neceſſitatem reconciliandi Eccleſiam Regularem, neque Prælatus illius habebat cæremoniale ad id faciendum, hoc enim magis practicatur à Parochis ſæcularibus; & in caſu ſimili ſolent cum labore Religioſi recurrere ad Parochos pro dicto cæremoniali accommodando: in gratiam Religioſorum, quibus hîc præcipuè ſeruire intendo, volui hîc ponere formam reconciliandæ Eccleſiæ tranſcriptam ex cæremoniali Eborenſi, quæ ſic habet.

FORMA RECONCILIANDÆ Eccleſiæ ſimul cum cœmeterio quando ambo polluta ſunt.

PRimò, Prior, vel Parochus Eccleſiæ indutus amictu, alba, ſtola & pluuiali (ſi detur) ſin minus cum ſuperpellicio, & ſtola: comite alio Sacerdote ad minus veſtito cum ſuperpellicio, in quacumque die ſi Eccleſia ſit in vrbe, vel populo: ſi verò Eccleſia ſit in agro, fiet in die Dominica, vel feſto, vocato populo.

Sic omnes procedent ſimul cum proceſſione ad portam principalem Eccleſiæ ex parte interiori illius cum Cruce leuata, Sacerdos cum hyſſopo aquæ benedictæ aſpergens dicet Antiphonam: *Aſperges me:* proſequentur cæteri: illáque finita, Sacerdos cum clero dicent Pſalmum: *Miſerere mei Deus:* alternatim totum cum *Gloria Patri*. Quandiu verò durauerit recitatio prædicti Pſalmi, Parochus cum hyſſopo aſperget parietes, & pauimentum totius Eccleſiæ incipiens a parte dextera portæ Eccleſiæ verſus altare maius: & reuertetur ab altari maiori, aſpergés ſimiliter partem ſiniſtram Eccleſiæ vſque ad locum vnde incæpit. Cùm

verò peruenerit ad locum vbi crimẽ commiſſum eſt, ibi ſæpius, & crebrius aſperget cum hyſſopo. Finito verò ſemel Pſalm. *Aſperges*, & Antiphona : iterum repetát modo prædicto. Tunc exiet Sacerdos cum proceſſione prædicta ad cœmeterium : duráteque recitatione Pſalmi, Sacerdos, aſpergat totum cœmeterium modo quo fecit in Eccleſia. Finita verò aſperſione, & Pſalm. redibunt omnes ad Eccleſiam, & ſiſtent in loco, in quo incæperunt; Sacerdos verò ibit ad locum, in quo delictum patratum eſt: & dicet ſequentes orationes.

OREMVS.

OMnipotens, & miſericors Deus, qui Sacerdotibus tuis tantam præ cæteris gratiam contuliſti, vt quidquid in tuo nomine dignè, & perfectè ab eis agitur, à te fieri credatur, quæſumus immenſam clementiam tuam, vt quidquid modò viſitaturi ſumus, viſites; & quidquid benedicturi ſumus, benedicas (hæc dicens manu facit ſignum Crucis) ſítque ad noſtræ humilitatis introitum Sanctorum tuorum meritis fuga dæmonum, & Angeli pacis ingreſſus. Per Chriſtum Dominum noſtrum. *Reſp.* Amen.

Tunc dicit Sacerdos : *Orẽmus*, & Diaconus ſi adſit, dicit, vel Sacerdos ſocius: *Flectamus genua: Leuate.* Túc Sacerdos reconcilians, dicit.

Aufer à nobis Domine cunctas iniquitatẽs noſtras, vt ad loca tuo ſancto nomini purificanda puris mereamur mentibus introire. Per eundem Chriſtum Dominum noſtrum. Amen.

Oremus. *Flectamus genua: Leuate:* ſicut ſupra.

ORA

ORATIO.

DOmine pie, qui agrum figuli pretio sãguinis tui in ſepulturam peregrinorum cõparari voluiſti, quæſumus dignãter, reminiſcere clementiſſimi huius myſterij tui: tu es enim Domine figulus noſter: tu quietis noſtræ ager, tu agri huius es pretiũ: tu dediſti etiam, & ſuſcepiſti: tu de pretio, & in pretio viuifici sãguinis nos quieſcere feciſti, & donaſti. Tu ergo Domine, qui es offenſionis noſtræ clemẽtiſſimus indultor, expectatiſſimus iudicator, iudicij tui ſuperabũdãtiſſimus miſerator, iudicium tuæ iuſtæ veritatis abſcondens, poſt miſerationem tuæ piæ redemptionis, adeſto exauditor, & effector noſtræ reconciliationis. Hoc cœmeterium Mauſolęum peregrinorum tuorum cæleſtis patriæ incolatum expectãtium benignus purifica, & reconcilia, & hîc tumulatorum, & tumulandorum corpora de potẽtia, & pietate tuæ reſurrectionis ad gloriam incorruptionis, non damnans, ſed glorificans reſuſcita. Qui venturus es iudicare viuos, & mortuos, & ſæculum per ignem. *Reſp.* Amen.

Quo finito, pergunt Sacerdotes ad gradus Altaris maioris: ibíque flectãt genua, & populus extra capellam in corpore Eccleſiæ. Et dicat Sacerdos Littanias publicas, & ſolitas: reſpondentibus aliis. Cùm verò peruenerit ad illum verſum: *Vt nos exaudire digneris.* Sacerdos eleuet vocem, & manu Crucem faciens ſtans, ter dicat: *Vt hanc Eccleſiam, & altare, & hoc cœmeterium purgare, & reconciliare digneris.* Reſp. *Te rogamus audi nos.* Et ter repetent: tunc poſitis genibus dicentur Littaniæ vſque ad finem. Quo finito, Sacerdos reconcilians: ait; Oremus. *Flectamus genua.* Reſp. *Leuate.*

ORATIO.

DEus, qui peccati veteris hæreditariam mortem, in qua poſteritatis genus omne ſucceſſerat, Chriſti filij tui Domini noſtri ſoluiſti, da propitius vt conformes eidem effecti, ſicut imaginem terreni parentis naturæ neceſſitate gerimus, ita imaginem cœleſtis gratiæ ſanctificatione portemus, IESV Chriſti Domini noſtri, qui tecum viuit, & regnat in vnitate, &c. Amen.

Hoc finito, ſi Miſſa non ſit celebranda (Miſſa enim hîc non eſt de obligatione) Sacerdos benedicat populum.

Quando verò ſola Eccleſia, ſine cœmeterio eſt reconcilianda, non dicitur oratio ſupra: *Domine pie.* Nec dicitur, hoc cœmeterium: nec exit proceſſio ad cœmeterium: ſed finita prima vice, Antiphona, *Aſperges,* cum Pſalm. dicuntur duæ orationes, ſcilicet: *Omnipotens, & miſericors Deus.* Et alia: *Aufer à nobis.* Et illis finitis, dicuntur Littaniæ.

Ne verò mireris de aduertentia proximè poſita, ſcilicet, quando reconciliatur ſola Eccleſia abſque cœmeterio: nota quòd licèt violata Eccleſia, violetur etiam cœmeterium; in hac habet locum de ordinario, quando cœmeterium eſt coniunctum Eccleſiæ. At quando cœmeterium eſt diſiunctum ab Eccleſia, vt fit in multis locis. tunc violata Eccleſia, non violatur cœmeterium ſeparatum: & tunc reconciliatur ſola Eccleſia abſque cœmeterio iuxta clauſulam proximè poſitam.

FOR

FORMA RECONCILIANDI
Cœmeterij, abſquè Eccleſia.

COemeterium reconciliabitur die Dominica, vel quouis feſto, ſi Eccleſia fuerit in campo: Si intra populum, quouis die. Tunc Sacerdos indutus, vt ſupra, cum alio Sacerdote, vel Clero, & populo, Cruce, & cæteris, vt ſupra, procedent ad medium cœmeterij: ibíque flexis genibus incipient Littanias. Et peruenientes ad locum, ſeu verſum: *Et nos exaudire digneris:* ſurgit Sacerdos, & benedicens, ter dicit: *Vt hoc cœmeterium reconciliare digneris.* Et ter Reſpondetur: *Te rogamus, audi nos.* Tunc iterum flexis genibus Sacerdos finiat Littanias, abſque precibus. Quibus finitis, iterum ſurgit Sacerdos, & ſumpto hyſſopo cum aqua benedicta, & aſpergens cum Antiphona: *Aſperges me.* dicetur Pſalm. *Miſerere mei Deus:* & dicetur totus Pſalm. abſque *Gloria Patri.* Durante verò Pſalmi recitatione, Sacerdos aſpergat aquâ benedictâ totum cœmeterium, incipiens à parte dextera, & finiens in ſiniſtra. Veniens autem ad locum vbi delictum factum eſt, ibi multiplicet aſperſiones. Finita verò ſic aſperſione, redeat Sacerdos ad locum vbi cæpta eſt Littania, & ibi ſtans dicat; Oremus: & Diaconus, vel ſocius Sacerdos, dicat: *Flectamus genua. Leuate.*

ORATIO.

OMnipotens, & miſericors Deus, qui Sacerdotibus tuis tantam præ cæteris gratiam contuliſti, vt quidquid in tuo nomine, perfectéque ab eis agitur, à te fieri credatur, quæſumus immenſam tuam clementiam, vt quidquid modò viſitaturi ſumus, viſites; & quid

quidquid benedicturi ſumus, benedicas (faciat Crucem manu) ſitque ad noſtræ humilitatis introitum Sanctorum tuorum meritis fuga dæmonum, & Angeli pacis ingreſſus. Per eundem Chriſtum Dominum noſtrum. Amen.

ORATIO.

Flectamus genua. Leuate. Oremus.

AVfer à nobis quæſumus Domine omnes iniquitates noſtras, vt ad loca tuo ſancto nomini purificanda puris mereamur mentibus accedere. Per Chriſtum Dominum noſtrum. Amen.

Oremus. *Flectamus genua. Leuate.*

ORATIO.

DOmine pie, qui agrum figuli pretio ſanguinis tui in ſepulturam peregrinorum comparari voluiſti, quæſumus dignanter, reminiſcere clementiſſimi huius myſterij tui, tu es enim Domine figulus noſter: tu quietis noſtræ ager: tu agri huius pretium: tu dediſti etiam, & ſuſcepiſti: tu de pretio viuifici ſanguinis nos quieſcere feciſti, & donaſti. Tu ergo Domine, qui es offenſionis noſtræ clementiſſimus indultor, expectatiſſimus iudicator, iudicij tui ſuperabundantiſſimus miſerator, iudicium tuæ iuſtæ ſeueritatis abſcondens, poſt miſerationem tuæ piæ redemptionis adeſto exauditor, & effector noſtræ reconciliationis: hoc cœmeterium Mauſolæum tuorum peregrinorum cæleſtis patriæ incolarum expectantium benignus purifica, & reconcilia: & hic tumulatorum, & tumulandorum corpora de potentia,

potentia, & pietate tuæ reſurrectionis ad gloriam incorruptionis, non damnans, ſed glorificans reſuſcita. Qui venturus es iudicare viuos & mortuos, & ſæculum per ignem. *Reſp.* Amen.

Hoc finito, Sacerdos cum populo redit ad Eccleſiam, & dicitur Pſalm. *De profundis.* Et perueniens ad altare, dicat vnam orationem pro defunctis. Et in fine dicat: *Requieſcant in pace.* Amen. Et conuerſus ad populum, illum benedicat: ſi non ſit ſtatim Miſſa celebranda.

F I N I S.

DE REBVS ECCLESIÆ non applicandis ad vſus prophanos.

5 SOlet aliquando collapſa, & vetuſta Eccleſia dirui, ex qua remanent lapides, ligna, ferrum, & ſimilia: ſicut etiam vaſa, & omnia pertinentia ad ornatum Eccleſiæ. De lignis ergo Eccleſiæ deſtructæ diſponit Ius Canon. *c. ligna. de conſec. diſt.* 1. quòd non applicentur ad vſus humanos laicorum. Excipit tamen, ac permittit, vt de lignis Eccleſiæ poſſit ædificari capitulum, & dormitorium fratrum, & alia loca regularia, per quæ intelligo alias officinas honeſtas fratrum, dummodò non ſit coquina, vel alius locus inhoneſtus, vel turpis. Excipit enim, & prohibet comburi in coquina ad coquendos cibos. Vidi ego virum valde doctum explicantem: quòd Sacriſta poſſet ligna Eccleſiæ comburere pro hoſtiis faciendis in ſacriſtia. Idem dic de lignis imaginum Sanctorum, ſunt enim maximè ligna Eccleſiæ. Quæ omnia ligna ſi non inſeruiant pro alia Eccleſia conſtruenda, vel pro dormitorio Fratrum, vel Capitulo, iubet textus vt comburantur. Ait tamen Sà *in Aphoriſm. verbo Eccleſia, num.* 2. poſſe Epiſcopum

diſpen-

diſpenſare, vt materiali Eccleſiæ dirutæ poſſint appli-
cari ad vſus prophanos. Prohibetur etiam *citat.cap.*ne
ligna Eccleſiæ applicentur pro vineis Fratrum: ibi in
gloſſ. *verbo Profectum.*

6 Eadem prohibitio fit, *citata diſt.c.altaris,& c.veſtimenta.* circa pallas altaris, ornamenta ipſius, & Sacerdotum veſtes, quæ nullo modo licet applicare, ſeu conuertere ad vſus prophanos. Idque per regulam etiam generalem quæ in 6. de Regul. iuris habetur: *Semel Deo dicatum, non eſt ad vſus humanos vlterius transferendum:* ibi Gloſſ. explicat de quauis re inanimata Eccleſiæ deputata ad ſacros vſus. Et addit quòd licèt prædictæ res ſint vetuſtæ ex petiis, ſeu partibus illius non poteſt fieri alia res inſeruiens vſui prophano: ſed debet comburi, & cineres in piſcinam, vel loco decenti reponendi: niſi fortè in alio vſu poſſit Eccleſiæ inſeruire. In quibus omnibus attendant Sacerdotes ad duo exempla. Primum ex Lege veteri, *Leuitici 6.* vbi poſtquam tota die, ac nocte comburebantur animalia in holocauſto, & ſacrificiis, iubebatur Sacerdos, vt veſtitus certis veſtibus deferret cineres reſiduos extra caſtra, & reponeret ibi in loco mundiſſimo: eo quòd remanerent ex re Deo oblata. Secundum exemplum ſit ex lege noua. Refert Lorinus, *ad cap.6 Leuit.* quendam hæreticum Proculum rapuiſſe pallas altaris, & ex illis feciſſe camiſias, & femoralia: qui paulò poſt ipſe ſuam linguam fruſtatim comedens breui conſumptus eſt morte turpiſſima.

7 Permittitur etiam quòd calix conſecratus, non in propria forma manens, ſed confractus, & comminutus, poſſit vendi ſæcularibus. Idem dic de aliis vaſis Eccleſiæ confractis, & comminutis, maximè pro redemptione captiuorum, & pro magnis debitis Eccleſiæ, vt ait Gloſſ. *citata regula, Semel Deo dicatum*, citans alios

alios textus. Concedit etiam Concil. Trid. *ſeſſ. 21. cap. 7. de reformat.* vt Epiſcopus poſſit vetuſtam, & collapſam Eccleſiam, ſi ſibi videbitur, conuertere ad prophanos vſus, non tamen ſordidos: & erecta tamen ibi Cruce.

EIICERE, SEV EXPELLERE ab Ordine.

Vide ſupra, *verbo Apoſtata.* & infra, *verbo Manus violenta, num.* 11.

1 POteſt Generalis Minorum de conſilio Diffinitorum, & Prouinciales in Capitulo cum maiore parte Capituli incorrigibiles ab Ordine eiicere. Compend. Minorum, *verb. Eÿcere*, §. 4. Imò ibidem Alexander VI. hoc concedit Generalibus vt per ſe ipſos duntaxat poſſint eiicere. Circa id verò quod dicitur de Prouincialibus poſſe id facere in Capitulo, credo quòd etiam poſſunt id facere in Cógregatione intermedia habente vicem Capituli, iuxta ſupradicta, *verb. Diſpenſare, n.* 2. Imò cùm ego eſſem Prouincialis in præſenti materia, reſponſum mihi fuit à R. tunc Commiſſario Generali poſſe Prouincialem eiicere incorrigibiles, etiam ſine Capitulo, & ſine congregatione, congregatis tamen omnibus Diffinitoribus qui diffinire ſolent in Capitulo vel congregatione: ibi enim finis legis impletur.

Secúdò nota. Incorrigibilem iuxta ius Canonicum dici, qui ter cóuictus, & punitus de tribus criminibus grauibus, & atrocibus, nó fuit emendatus. Vnde colligo nó ſufficere quòd Religioſus cómittat tria crimina atrocia ex vna quaſi vice morali vnum poſt aliud, vel ſimul, vt dicatur incorrigibilis, ſi nó ſit ter

puni

punitus cũ diſtinctis interuallis,& diſtinctis punitionibus. Sed opus eſt, vt per interualla fiant crimina, & cuilibet ſtatim adhibeatur punitio & Monachus nõ reſipiſcat. Aliàs nõ dicetur incorrigibilis, quia pertinacia propriè cõſiſtit in reſiſtentia per diſtinctas obiurgationes: non verò ſatis colligitur ex vna ſola reſiſtentia. Et ipſum nomen, *incorrigibilis* propriè, non denotat continuationem ad crimina, ſed reſpectum ad correptionem, vel punitionem ter contemptam.

Tertiò nota, dari incorrigibilem de iure,& incorrigibilem de facto. Incorrigibilis de iure eſt ille ordinarius, de quo proximè, qui ſcilicet ter conuictus & punitus non reſipiſcit, tũc enim ius Canonicum illum reputat incorrigibilem. Incorrigibilis de facto eſt ille, qui licèt ter non fuit conuictus,& punitus; tamẽ de facto, id eſt, ſpectata illius natura, moribus & cõditionibus per lõgum tempus, in criminibus paruioribus nõ iuridicè punitis reputatur incorrigibilis. Ita Sylu. *verb. Abbas, n.6*. Et hũc etiam incorrigibilem de facto, etiam ſi non fuerit ter cõuictus,& punitus, poſſe eiici àb Ordine, tenet Rodr. *tom.1.q.30.art.15*. quando ſcilicet ex vna vice commiſit apoſtaſiam diuturnam, habitu relicto, ibíque commiſit multa crimina grauia,& ſcandaloſa.

2 Statuta generalia Minorum pro incorrigibili declarãt illum qui commiſit per tria interualla, tria crimina grauia, & atrocia, modo proximè dicto, ſiue ſint eiuſdem ſpeciei, vt tres apoſtaſias, ſiue diuerſę ſpeciei. Statuta Vallis Oleti ſecunda,& alia pro apoſtaſiis his quales eſſe debeant, vide, *verb. Apoſtata*.

3 Pius V. conceſſit Fratribus Sancti Hieronymi in Hiſpania, vt poſſint pro vno tantùm crimine Monachum eiicere ab ordine,& ad triremes damnare, quãdo pro illo crimine ius commune pœnam mortis imponit,

ita ille anno 1566. Bene tamen aduertit Rodriguez *cit. quæſtion. artic.* 17. aliqua crimina in iure ciuili pœna mortis damnari, pro quibus non eſt Monachus eiiciendus, verbi gratia, eripere vinctum de manibus iuſtitiæ ductum ad patibulum, plectitur in iure pœna mortis, & tamen pro hoc ſolo, vel ſimilibus non eſt Monachus eiiciendus. Bene tamen eiicietur pro homicidio, pro crimine nefando, maximè ſæpius continuato, pro furto grauiſſimo, ſcandaloſo, & ſimilibus. Vide ibi Rodrig. *citat. quæſt. art.* 18. Hyperbolè verò eſt quod dicunt aliqui, Monachum fugientem à carcere reputari incorrigibilem: hoc enim falſum eſt, neque adeo grauis culpa eſt ſola fuga è carcere, vt faciat pluſquam vnam apoſtaſiam, vide ſupra, verb. *Correctio, tit. ſemiplena probatio, n.* 35.

4 Paulus V. mandauit Canonicis Regularibus Sanctæ Crucis Conimbricæ, vt Monachum incorrigibilem, vel carceri perpetuo damnarent, vel ad triremes relegarent, & aliter non poſſent eiicere. Idquè feciſſe dicitur ſciens multos ex induſtria fieri inobèdientes, & incorrigibiles, vt ſimpliciter eiecti manerent viuentes in ſæculo. Sic Paulus V. conceſſit anno 1613. die 5. Aprilis. Et puto audiſſe me ita etiam practicari Romæ, & cùm hoc ſit priuilegium, puto poſſe in illo communicare cæteros cum illis communicantes.

5 Eiectus ab Ordine, tenetur ad votum caſtitatis, & ad horas canonicas, etiam ſi ſit laicus, vel ſacro Ordine carens: (laicus verò dicet horas ſuo modo iuxta Regulam) tenetur etiam ad ieiunia Regulæ, ſi illa obligent ſub mortali vt obligantur Minoritæ. Probatur, quia illis culpa ſua non debet prodeſſe, neque per eiectionem ceſſant vota, quæ poſſunt obſeruari, poſſunt verò ſupradicta. Prædicti tamen non tenentur

ad obedientiam, neque ad paupertatem. Rodriguez *cit. q. art.* 19. & eiectus debet manere ſubditus Epiſcopo originis, non verò domicilij: vt ait Nauar. *Comment. 2. de Reg. n. 32.*

6 Eiectus ab Ordine, & damnatus ad triremes non poteſt iterum recipi ad Ordinem, etiamſi roget. Sic apud Minores ſtatutum eſt in Capit. Generali Romæ ſub Generali R. Ioann. Ferro. anno 1612. & quamuis ſolùm damnetur ad triremes abſque eo quòd ſententia declaret expulſionem ab Ordine, intelligitur expulſio, ſic ibi. Et Rodriguez *tom. 1. quæſtion. 23. art. 5.*

7 Etiam ſi eiectus ab Ordine non damnetur ad triremes, adhuc non poteſt iterum recipi, eſt enim inconueniens eo quòd ſit infamis Rodrig. *tom. 1. q. 30. art. 2.* & Mirand. *tom. 1. q. vlt. art.* 7. dicit eſſe neceſſariam diſpenſationem Papæ.

8 Si Monachus in profeſſione rogatus vtrùm in ſæculo aliquod ſcandaloſum delictum commiſerit, & ille negauerit; & poſtea reperta veritate ſcitur quod de aliquo graui delicto fuit conuictus, vel diffamatus, poteſt eiici ab Ordine ex conceſſione Leonis X. in Compend. verb. *Eiicere* §. 6. ſed nota quod tex. ibi dicit in plurali (*grauiſſimis, & ſcandaloſis delictis notati*) & ponit grauiſſimis.

9 Cum eiiciendis ab Ordine ante lectam illis ſententiam, poſſunt, ac debent Prælati diſpenſare in irregularitatibus, & cenſuris quas aliàs poſſunt tollere: ne miſeri exeant innodati, & cogantur quærere illarum abſolutionem, & diſpenſationem cum nimio labore, & infamia. Et quod hoc poſſint ante lectam ſententiam conſtat, quia adhuc ſunt ſubditi. Nam poſtquam exierint, neque Generalis habet ſupra illos iuriſdictionem. Nau. *lib. 3. Conſil. tit. de Regul. conſil.* 51.

10 Eic

10 Eiectus ab Ordine non poteſt prædicare, neque confeſſiones audire abſque licentia Prælatorum Ordinis; ſecus facientes poterunt excommunicari per Prælatos Ordinis. Compend. Minor. verb. *Apoſtata*, & Miranda *cit.q.art.5.concl.3.*

ADDITIO.

1 QVoniam vt plurimum per tria crimina grauia, & atrocia reputatur quis incorrigibilis vt eiiciatur ab Ordine, dubitas quæ ſint crimina atrocia, ad hunc finem. Ad hoc reſpondet Iul. Clar. *in Pract. crimin.* §. 1. *numer.* 9. in Senatu Mediolanenſi reſponſum, ac decretum fuiſſe approbante Rege, ſequentia delicta eſſe atrocia. Læſa Maieſtas: homicidium ex propoſito: falſificatio monetæ: vulnus illatum cum ſclopeto, etiam morte non ſecuta, ſi fiat proditoriè: raptus virginis honeſtis parentibus ortæ: coitus cum Moniali intra ſepta Monaſterij: ſodomia: latrocinium in viis; falſificatio ſigilli principis vel ſenatus. Hæc ille. Et ipſe ſtatim ex ſua opinione quaſi per ſummam dicit: ſibi videri atrocia omnia illa crimina, pro quibus lex, vel ſtatutum imponit pœnam mortis naturalis, vel ciuilis, ſcilicet triremium perpetuò, dummodo talis pœna ſit in vſu.

2 At in Religionibus (de quibus non loquitur citatus Doctor) pro delicto atroci reputari debet apoſtaſia, ſaltem habitu dimiſſo, vel cum habitu per longum tempus: vnde noſtra ſtatuta Generalia Romana, anno 1612. ob ſolas quatuor apoſtaſias abſque aliis delictis iubet dari repudium. Neque ex hoc credat Minorita non poſſe Prælatos Franciſcanos vti, ſeu ſtare ſtatuto generali Valliſſoletano priori, anno 1593.

quo iubetur dari repudium, vel ob vnum tantùm crimen per leges ciuiles punitum pœna mortis: vel ob tria delicta grauia, ſiue ſint eiuſdem, ſiue diuerſæ ſpeciei: non inquam, illud ſtatutum Romanum poſterius, reuocat hoc prius, Valliſoletanum: ſed ſtatutum Romanum vltimum loquutum eſt de ſolo delicto apoſtaſiæ: & quamuis hoc requirat quatuor, cùm præcedentia requirant tres, poſſum credere loquutum eſſe hoc Romanum de apoſtaſiis minoribus factis ad breue tempus, non dimiſſo habitu, & adito ſtatim Superiore: ſi verò fuerint apoſtaſiæ graues, ſtandum eſt ſtatuto Valliſoletano prædicto: videant aliæ Religiones ſua ſtatuta. Scio in Regula ſancti Benedicti *c.29.* præcipi vt Monachus tertiò fugiens à Monaſterio, amplius non recipiatur.

3 Dixi olim, verb. *Bona*, ad quem pertinerent bona apoſtatæ, vel Religioſi degentis extra clauſtra cum licentia. Nunc quæris, ad quem pertineant bona Religioſi eiecti ab Ordine propter culpas, ſi fortè iſte in ſæculo bona temporalia acquirat? Hac de re neminem vidi clarius dicentem quàm Azorium *tom.1 Sum. lib* 12. *cap.*16. *q.* 4. vbi ſic ait: *Monaſterio eiectus nihil ſibi proprium poteſt acquirere, neque capere: ſed ſolùm ius habet ea ſibi quærendi, quibus omnino ad victum, veſtitum, & habitationem indiget. Neque horum proprietatem, dominium, aut vſum fructum, qui in iure conſiſtat, vllo modo ſibi comparat; ſed nudum vſum, qui eſt res facti, non iuris, &c.* Hæc ille. Et poteſt confirmari, quia in tali eiecto durat votum paupertatis ſolemne, in quo Prælatus non poteſt diſpenſare; ergo circa bona acquiſita non acquiret dominium, vel proprietatem illorum, quia hæc pugnat cum voto paupertatis: acquiret verò ſolum vſum ſimplicem, ſeu vſum facti, qui poteſt eſſe cum voto paupertatis.

4 Hinc

4 Hinc duo colligo euidenter. Primum eſt, eiectum ab Ordine, de bonis acquiſitis, non poſſe teſtari: conſtat, quia in rigore eſt Monachus, & Monachus non poteſt condere teſtamentum, neque poteſt quis donare id, cuius non habet dominium. Secundum eſt, quod conſanguinei huius eiecti ab Ordine non poſſunt ſuccedere in bonis illius: patet, quia illa bona non ſunt bona illius eiecti, quia in illis non habet dominium, vt diximus. Cuius ergo erunt bona prædicti eiecti ab Ordine poſt mortem? Intelligo quod ſunt Cameræ Apoſtolicæ, per ea quæ dicit, ac citat Azor. *tom.* 2. *Sum. lib.* 8. *cap.* 3. *q.* 15. & idem Azor. *tom.* 1. *lib.* 12. *cap.* 16. *q.* 9. Vide Rodriguez *tom.* 1. *qq. Regular. quæſtione* 30. *art.* 25.

5 Eiectus ab Ordine per ſententiam, ſi ante ingreſſum illius Ordinis habebat votum ſimplex Religionis: poſt illam expulſionem non tenetur ingredi alium Ordinem ex vi prioris voti antiqui: nam illud prius votum ſimplex fuit extinctum per profeſſionem ſolemnem, & ſic non poteſt reuiuiſcere. Azor. *cit. cap.* 17. *q* 5. & alij multi.

6 Monachus eiectus ab Ordine non tenetur ſe præſentare Epiſcopo originis, vel loci, vt illi ſpecialiter obediat, vel ab illo viuendi normam accipiat, ſed ſufficit vt illi Epiſcopo obediat ſicut cæteri Clerici, vel ſicut cæteri Parochiani: probat hanc fusè, & efficaciter Azor *citat. cap.* 15. *quæſtion.* 11. & Molin. 2. 2. *tract.* 2. *de Iuſt. diſputat.* 140. *pag.* 768. Quia talis Monachus ſolutus eſt ab obedientia Prælati Regularis cui ſolùm obedire promiſit: non verò Epiſcopo: Neque datur aliquis textus obligans illum exeuntem, & eiectum particulariter ſe præſentare, vel obedire Epiſcopo ſpeciali obedientia. Quare credo iuxta prædicta ab Azor. eiectum ab ordine ſi ſit Sacerdos, & non

impeditus aliqua irregularitate, vel ſimili impedimento, poſſe celebrare, non adito Epiſcopo originis, vel loci: & per hoc corrigo quod olim, dixi hoc eodem verb. *num.5*. Nauarrum ſecutus. Idem dico de eiecto ſolùm Diacono vel Subdiacano non impedito: ſufficit enim his viuere in quauis Diœceſi, ſine præſentatione ſpeciali coram Epiſcopo, dummodo illi obediant ſicut cæteri Diœceſani. Ad quæ verò teneantur iſti eiecti, vide olim, dicta hoc eodem verbo *n.5*.

7 Debent Prouinciales Monacho eiecto dare litteras patentes teſtimoniales ſuæ eiectionis, ſecuritatis gratia, ne in ſæculo cogniti Apoſtatæ credantur, & incarcerentur. Formam harum litterarum, quia non eſt omnibus cognita, hîc volui ponere, quia vidi iam Religioſum Doctorem Iuris Cæſarei illius ignarum, & ab alio poſtulantem. Omitto formam ſententiæ repudij, qua debet condemnari ſpecificando delicta à Prouinciali, ac Diffinitoribus: illi videant formam vſitatam in ſententiis. Forma verò litterarum quas Prouincialis dare debet eiecto ſecuritatis gratia ſubticendo culpas in ſpeciali, hæc eſt.

FORMA LIBELLI, SEV carta repudij danda eiecto.

N. Prouincialis prouinciæ, &c. Vniuerſis præſentes litteras inſpecturis notum facimus, quod in hac noſtra Prouincia habitum noſtri Ordinis aſſumpſit, & veram profeſſionem emiſit, Fullanus Sacerdos, (vel Diaconus, vel Subdiaconus, laicus, choriſta, &c.) & in eadem per aliquot annos vixit. In his tamen ſuæ obligationis, & profeſſionis oblitus, & à lege Dei, ſuæque regulæ tramite declinans, aliqua delicta grauia,

per interualla commiſit, de quibus conuictus, admonitus, & punitus non ſolùm non reſipuit ſed etiam illa iterans, vel continuans manifeſtæ incorrigibilitatis ſigna monſtrauit: ſicut in proceſſu penes me ſeruato iuridicè continetur. Quapropter ego cum iis patribus, quibus hac de re iudicare incumbit, prouidentes bono communi Ordinis, ne infectæ, & morbidæ ouis conſortio contaminetur, imò & in bonum ipſius delinquentis, attenta ipſius contumacia incorrigibili inhærentes conceſſionibus, & Bullis Apoſtolicis nobis conceſſis, ac noſtris ſtatutis generalibus, prædictum Fullanum ſententia diffinitiua per nos ſubſcripta, priuauimus in perpetuum habitu Religionis, ſicut per præſentes litteras priuatum declaro. Illum inſuper damnauimus ad triremes, vel exilium ad partes vltra marinas, per quatuor annos (videatur tenor ſententiæ, & ſic ponatur) in quorum omnium fidem, & pro ipſius expulſi ſecuritate, præſentes litteras dedimus, noſtro maiori ſigillo, & propria manu ſubſcriptas, ac munitas. Tali die, anno, &c.

Declaret inſuper in fine harum litterarum, ſi eiectus portet aliquod impedimentum ne celebret, vel miniſtret in ſacris Ordinibus. Declaret item, quòd non poteſt contrahere matrimonium ſi eſt ſolùm laicus, vel choriſta carens Ordine ſacro: aliàs peccabit contrahens grauiſſimè, & matrimonium erit nullum. Et tenentur dicere horas Canonicas iuxta ſuum ſtatum.

8 De Bulla Leonis X. concedente vt poſſint eiici ab Ordine, qui in ſæculo notati fuerant de criminibus grauiſſimis, ac diffamati; & de his vitiis in communi rogati in profeſſione negarunt: de his, inquam, vide in Bullario Rodrig. *fol.* 647. vbi ſolùm noto ibi Papam non requirere vt de talibus delictis in ſæculo

fuerint cõuicti, neque accuſari: ſed ſolùm ſiuere, quòd fuerint de grauiſſimis, & ſcandaloſis delictis notati, & infamati. Vnde non requirit quod eorum delicta fuerint notoria, neq; publica: ſed ſufficit fuiſſe notatos, & diffamatos: quod intelligo dummodò in veritate talia delicta commiſerint, & de hoc publica fama increuerit. In lib. Declarationum Cardinalium, impreſſo Duaci, anno 1618. fol. 358. §. *ſeuerè puniatur:* dicitur declaraſſe, vel decreuiſſe illos Doctores illuſtriſſimos ne in poſterum vllus Regularis, etiam incorrigibilis ab Ordine eiiciatur; ſed intra Ordinem carcere, vel alia pœnâ ſeuerè puniatur. Hoc tamen in Hiſpania non credo ſeruari, imò oppoſitum practicatur quotidie.

9 Propter ſpecialem caſum hoc tempore ortum, & magnæ controuerſiæ inter poteſtates Eccleſiaſticam, & ſæcularem, quæris breuiter an poſſit expelli ab Ordine, qui in profeſſione tacuit morbum Gallicum, vel alium contagioſum quo laborabat, & de quo ſaltem in genere fuit rogatus ante profeſſionem, & negauit. Caſum ponit Nauarr. *lib. 3. Conſil. tit. de Regular. conſil.* 5. & Rodrig. *tom.* 3. *qq. q.* 17 *art.* 9. Reſpondent ambo, quòd ſi Religio habet ſtatutum aliquod Papæ, vel à Papa confirmatum, per quod annulletur profeſſio taliter negantis: in tali caſu poterit expelli ab Ordine. Quòd ſi non habeat tale ſtatutum, ait Nauarr. poſſe Prælatum procedere contra ſic profeſſum, & in pœnam delicti illum expellere ab Ordine. At meritò Rodriguez *ibidem* hoc ſecundum reiicit: quia ſi profeſſio valida fuit (non dato ſtatuto Papæ) Prælatus non poteſt expellere profeſſum ob tam leuem culpam, qualis eſt negatio illius morbi. Neq; obſtat, quòd ſi Prælatus, & Conuentus ſcirent morbum, non conſentirent in profeſſione, nam ait Rodrig. ſi Petrus ſciret Mariam

eſſe

eſſe paupérem, non conſentiret illius matrimonio: poſtquam tamen conſenſit, inuenta éius paupertate, valet matrimonium, quia paupertas illud non dirimit. Sic de Conuentu aliàs non conſenſuro: quia morbus Gallicus non eſt impedimentum annullans profeſſionem de iure communi.

10 Sed inſurgit magna inſtantia contra Rodriguez: Nam ipſe Rodrig. *eod. tom. 3. q. 11 artic. 2 ad finem*, citat, & ſequitur Nauarr. *lib. 3. Conſil. titul. de Regular. conſil. 5. num.* 15. vbi Nauarrus ait, quòd dato ſtatuto in aliquo Ordine à Papa, non confirmato, quo iubetur expelli ab Ordine, deſcendens ex Iudæis, iure Canonico non prohibitus: iſte talis licèt non poſſit expelli ex vi talis ſtatuti inualidi, poteſt tamen expelli alio titulo, videlicet, ex defectu conſenſus ipſius Ordinis. Cùm enim (ait Nauar.) profeſſio ſit quidam contractus inter profeſſum, & Conuentum admittétem, & proinde ad hunc contractum requiratur conſenſus profitentis, & Conuentus, dato illo impedimento ex parte profeſſi filij Iudæi, deficit conſenſus Conuentus, & proinde profeſſio poterit annullari ex parte Conuentus. Quod videtur hîc poſſe applicari. Nam facta proteſtatione, & interrogatione nouitio, ne ſit infirmus morbo Gallico, vel ſimili, aliàs profeſſione non valitura; & ipſo negante, deficit omnino conſenſus ex parte Conuentus: & in re æquè graui, ſeu pœnoſa: recipere enim ad Ordinem infectum morbo Gallico, vel febri ethica; non eſt minus grauamen quàm ſit recipere ad Ordinem deſcendentem ex Iudæis (*Chriſtianos nuenos*) ac proinde ſicut hîc poteſt eiici ab Ordine extante ſolo ſtatuto in contrarium: ita videtur poſſe dici de infecto morbo Gallico, præcedente interrogatione, & proteſtatione Conuentus: per talem enim proteſtationem clarè exprimit Religio ſe, non conſentire

profeſſioni,ſi adſit talis morbus. Inſtantia hæc videtur vrgere:& puto quod ſi vera eſt opinio Nauarri in primo,etiam erit in hoc ſecundo. Ego tamen circa morbum non conſulo, vt ſeruetur hæc inſtantia: ſed ſtandum dico iudicio fori externi,& melius ſentientium.

11 Scio in noſtro Ordine Minorum per ſtatutum generale fieri interrogationem nouitio,ac proteſtationem, ne ſit aliquo morbo contagioſo infectus. Scio etiam hoc ſtatutum generale eſſe confirmatum authoritate Papæ à Miniſtro Generali Gonzaga, vt dicitur in procœmio illorum ſtatutorum Tolletanorum. An verò Papa ſpecialiter, & expreſsè voluerit confirmare hoc ſpeciale de annullanda profeſſione laborantis morbo Gallico, quam non annullat Ius Canonicum: hoc neſcio (ſicut iam ſupra diximus in materia ſimili ex eodem Nauarro *eodem conſilio* 5.) & ſic manet mihi res dubia: ac proinde pro concluſione dico ſecuriùs eſſe taliter infectum & negantem, non eſſe expellendum,niſi ſaltem formata lite coram Ordinario,quatenus prouectus eſt in poſſeſſione profeſſionis. Sà in Aphoriſ.verb.*Religio*, *n*.34. abſolutè dicit hunc talem eſſe expellendum ab Ordine.

ELECTIO, ELIGERE.

Vide ver.*Abbatiſſa de viduis*.ver.*Diffinitores,n*.2. & 3. ver.*Officia Ordinis,n*.3.

1 IN electione per ſcrutinium non valet ſuffragium dubium: vt ſi dicatur;in ſchedula;eligo Petrum, vel Iacobum.Neque ſi dicat:eligo quem Petrus elegerit.Neque debet dari ſub conditione;vt ſi dicat, eligo Petrum,ſi tale,vel tale fecerit, vel contigerit.Rodrig. *tom*.2.*Quæſtion.quæſt*.51.*art*. 4. vnde videtur non vale-

re

re ſuffragium ſic datum. Eligo quem elegerit maior pars Conuentus, vel quem elegerit Prælatus Præſidens. Eſt enim incerta electio, & ſimilis præcedentibus.

2 In electione Prælati localis, facta per Conuentum, poterunt ſuffragari etiam illi qui ſunt abſque Ordine ſacro. Clementina enim, *vt hi qui. de ætate, & qualit.* non loquitur de Mendicantibus, ſed de Clericis, & Canonicis Regularibus, Rodriguez *citata quæſtione, articul.* 5. Videant tamen Religioſi ſua ſtatuta: nam apud Minoritas quando permittebatur eligi Guardianum à Conuentu, non poterant eligere niſi qui haberent duos annos profeſſionis, & eſſent ſubdiaconi. Laici verò non poterant. Statuta Tolletana, *capit.* 7. *titulo de Guardianis*. Circa ſuffragia verò Monialium in electione Abbatiſſæ, vide ſupra, verbo *Abbatiſſa n.* 5.

3 Suffragia abſentium non poſſunt ſuppleri: vt ſi dicat præſes Capituli, iſte Petrus det ſuffragium pro Iacobo abſente. Concil. Tridentin. *ſeſſion.* 25. *capit.* 6. *de Regular.* Hoc non tollit quod poſsit quis facere Procuratorem, qui ſuo nomine vadat ad eligendum: quod quaſi fit in Ordine Minorum, quando Miniſtri impediti ad eundum ad Capitulum generale, mittunt ſuo nomine Commiſſarium, qui in Capitulo generali det ſuffragium loco Prouincialis.

4 Electio debet eſſe libera: vnde ſi coarctetur ad tres vel quatuor tantùm, eſt nulla. Rodriguez *citata quæſtione* 51. *articul.* 10. & 11. Et peccat mortaliter elector quouis modo violentiam faciens electoribus. Et affirmat Rodriguez ſe vidiſſe in Ordine Minorum annullari tres electiones Guardianorum factas cum tali coarctatione ad tres vel quatuor tantùm. Ibidem etiam dicit non poſſe Regem vel Prælatum dicere, vt non eligatur Fullanus, aut Fullanus: ſi his prius non dicatur

illos

profeſſioni,ſi adſit talis morbus. Inſtantia hæc videtur vrgere:& puto quod ſi vera eſt opinio Nauarri in primo,etiam erit in hoc ſecundo. Ego tamen circa morbum non conſulo, vt ſeruetur hæc inſtantia: ſed ſtandum dico iudicio fori externi,& melius ſentientium.

11 Scio in noſtro Ordine Minorum per ſtatutum generale fieri interrogationem nouitio,ac proteſtationem, ne ſit aliquo morbo contagioſo infectus. Scio etiam hoc ſtatutum generale eſſe confirmatum authoritate Papæ à Miniſtro Generali Gonzaga, vt dicitur in procemio illorum ſtatutorum Tolletanorum. An verò Papa ſpecialiter, & expreſsè voluerit confirmare hoc ſpeciale de annullanda profeſſione laborantis morbo Gallico, quam non annullat Ius Canonicum: hoc neſcio (ſicut iam ſupra diximus in materia ſimili ex eodem Nauarro *eodem conſilio* 5.) & ſic manet mihi res dubia: ac proinde pro concluſione dico ſecuriùs eſſe taliter infectum & negantem, non eſſe expellendum,niſi ſaltem formata lite coram Ordinario,quatenus prouectus eſt in poſſeſſione profeſſionis. Sà in Aphoriſ.verb.*Religio*, *n*.54. abſolutè dicit hunc talem eſſe expellendum ab Ordine.

ELECTIO, ELIGERE.

Vide ver.*Abbatiſſa de viduis*.ver.*Diffinitores,n*.2. *&* 3. ver.*Officia Ordinis,n*.3.

1 IN electione per ſcrutinium non valet ſuffragium dubium: vt ſi dicatur;in ſchedula;eligo Petrum, vel Iacobum.Neque ſi dicat:eligo quem Petrus elegerit.Neque debet dari ſub conditione;vt ſi dicat, eligo Petrum,ſi tale,vel tale fecerit, vel contigerit.Rodrig. *tom*.2.*Quæſtion.quæſt*.51.*art*. 4. vnde videtur non vale-

re

re ſuffragium ſic datum. Eligo quem elegerit maior pars Conuentus, vel quem elegerit Prælatus Præſidens. Eſt enim incerta electio, & ſimilis præcedentibus.

2 In electione Prælati localis,facta per Conuentum, poterunt ſuffragari etiam illi qui ſunt abſque Ordine ſacro.Clementina enim,*vt hi qui. de ætate, & qualit.*non loquitur de Mendicantibus,ſed de Clericis, & Canonicis Regularibus,Rodriguez *citata quæſtione,articul.* 5. Videant tamen Religioſi ſua ſtatuta:nam apud Minoritas quando permittebatur eligi Guardianum à Conuentu, non poterant eligere niſi qui haberent duos annos profeſſionis,& eſſent ſubdiaconi.Laici verò non poterant. Statuta Tolletana,*capit. 7. titulo de Guardianis.* Circa ſuffragia verò Monialium in electione Abbatiſſæ,vide ſupra,verbo *Abbatiſſa n.5.*

3 Suffragia abſentium non poſſunt ſuppleri :vt ſi dicat præſes Capituli, iſte Petrus det ſuffragium pro Iacobo abſente.Concil. Tridentin.*ſeſſion. 25. capit. 6. de Regular.*Hoc non tollit quod poſsit quis facere Procuratorem, qui ſuo nomine vadat ad eligendum : quod quaſi fit in Ordine Minorum,quando Miniſtri impediti ad eundum ad Capitulum generale, mittunt ſuo nomine Commiſſarium,qui in Capitulo generali det ſuffragium loco Prouincialis.

4 Electio debet eſſe libera : vnde ſi coarctetur ad tres vel quatuor tantùm, eſt nulla. Rodriguez *citata quæſtione* 51. *articul.* 10.*&* 11 Et peccat mortaliter elector quouis modo violentiam faciens electoribus. Et affirmat Rodriguez ſe vidiſſe in Ordine Minorum annullari tres electiones Guardianorum factas cum tali coarctatione ad tres vel quatuor tantùm.Ibidem etiam dicit non poſſe Regem vel Prælatum dicere. vt non eligatur Fullanus,aut Fullanus:ſi his prius non dicatur [illegible] illos

illos eſſe priuatos voce actiua aut paſſiua, ob talia demerita, vt ſe poſſint defendere, aliàs vltra peccatum præſidis poterit ſic iniuſtè priuatus opponere exceptionem electioni. *ibidem articul.* 12. Non eſt autem coarctare electionem, ſi arctetur ad genus, vel nationes hominum, vt ſi iubeatur eligi ex Hiſpania, Gallia, vel ex talibus tantùm Prouinciis eligatur Deffinitor vnus Generalis, vel quid ſimile, vt *ibidem* probat.

5 Electio facta per ſchedulas communiter fieri nequit de nocte. Bene tamen poterit ſi fiat cum ſufficienti numero candelarum: & vrgente aliqua graui neceſſitate, vt ſi iam incœpta ſit electio, & periculum ſit in dilatione. Rodriguez *citata quæſtione, articul.* 15 & Nauarr. *lib.* 1. *Conſilior. titulo. de electione, conſilio* 2.

6 Electio indigni numquam valet, & eſt nulla. Regulares verò etiam tenentur ad officia eligere digniores: ſunt enim prælaturæ Regulares, & cætera officia, beneficia Eccleſiaſtica, & proinde etiam in illis militat ratio naturalis, & diſpoſitio iuris vt eligatur dignior. Rabello *de obligation. iuſtitia,* 1. *parte, lib.* 3. *quæſtione* 4. *concl.* 5.

7 Præſes electionis, non poteſt confirmare indignum, bene tamen poteſt confirmare minus dignum electum, quando videt omitti digniorem. Imò tenetur confirmare minus dignum, ſi tamen verè eſt dignus. Eſt communis in materia de electione. Et poteſt præſes, quando non cognoſcit electum, antequam confirmet, facere inquiſitionem iuridicam de vita illius in generali, ne confirmet indignum. *capit. Miramur.* 61. *diſtinctione, & cap. final. de elect. in* 6.

8 In Ordine Minorum ſi electores vna die naturali per diſcordiam non eligant, præſes electionis poteſt eligere

eligere quem voluerit, etiam ſi ſit electio Prouincialis, Abbatiſſæ, & ſimilium. Statuta Tolletana *titulo de electione*, & Clementina *Exiit de Paradiſ. de verb. ſignification.* & Rodriguez *quæſtione 52. articul. 5.* vbi ait id fieri non poſſe in electione diſcreti mittendi nomine Conuentus ad Capitulum Prouinciale. Non tamen ad hoc dat, nec video cauſam efficacem: niſi quia textus loquitur de Prælato, & diſcretus non eſt Prælatus.

9 Poſſe electorem negare ſuffragium illi cuius defectum eſſentialem ſcit ſolùm per confeſſionem, quando ſuffragatur ſecretò, negat Rodriguez *citata quæſtione, artic.* 4. ſed melius affirmant Nauarr. *capit. Sacerdos de pœnitent. diſtinct. 6. n.* 147. & Henriq. *tom. 1. lib. 3. de pœnit. cap. 23 n. 6.*

10 Si omnes electores compromittant in vno tantùm, vt quem ipſe elegerit, ſit electus præſentibus omnibus compromittentibus, & conſentientibus, valet electio pro illo nominato, quæcumque illa fuerit. Se tamen ipſum non poteſt nominare, niſi id ſpecialiter exprimant compromittentes, tunc enim bene poterit ſe eligere. Intellige, dummodò eligat dignum. Rodr. *cit. q. art.* 12.

11 In Ordine Minorum eligi poſſunt in Prælatos Diffinitores, &c. illi qui intra quartum gradum deſcendunt ex Iudæis, hæreticis, Sarracenis, quorum corpora, oſſa, vel ſtatuæ combuſta ſunt poſt declarationē hæreſis: & electores incidunt in excommunicationem & alias pœnas, neque ſubditi tenentur illis Prælatis ſic electis obedire. Ita enim Paul. IIII. ordinauit & confirmauit Gregor XIII. in Bullis citatis à Rodr. & Miranda mox citandis.

Variant tamen multum Doctores in iſtarum Bullarum explicatione. Nam Miranda *tom. 1. quæſtione 19. articul.*

*articul.*7. *& tom.* 2. *quæſtione* 1. *articul.* 1. conſtanter tenet, quod in prædictis Bullis prohibetur ne in noſtro Ordine fiant Prælati, imò nec Nouitij, illi qui à prædictis Iudæis deſcendunt intra quartum gradum, etiam ſi illorum corpora,& oſſa, vel ſtatuæ non fuerint combuſta; ſed ait ſufficere quod ab illis deſcendant cognitis, & declaratis, etiam non combuſtis. Congerit multa pro hac parte: ſed tamen non negat oppoſitam opinionem. At Rodrig. poſſe teneri; ac defendi à multis Doctoribus. Rodriguez *tom.* 1. *quaſt.* 14. *art.* 1. *& art.* 7. dicit per Bullam Pauli V I. non repelli ab Officiis, vel habitu Ordinis prædictos deſcendentes intra quartum gradum niſi quando proauorum oſſa,corpora,vel ſtatuæ ſunt combuſta. Expoſitio Rodriguez mihi non diſplicet: eam ſufficienter ibi probat;maximè quia Generalis Ordinis Zamora,id ita explicauit:& prædictus Generalis impetrauerat eandem Bullam cùm eſſet Romæ Procurator Ordinis apud Paul.IV.At Breuia Pontificia poſſunt validè explicare Generales,vt infra dicetur, verbo *Generalis*, *numer.*7. Ratio Rodriguez eſt: quia particula (*quorum*) poſita in Bulla poſt verbum *Iudæi & hæretici*: qualiter refertur ad Iudæos, & hæreticos.Et textus ait; quorum (id eſt)Iudæorum,& hæreticorum corpora, &c. Adde quod Papa ibi bis loquitur per particulam copulatiuam,dicens de proauis,& vt tales condemnati, & illi, ſeu illorum corpora,& oſſa, &c. Vide particulam, *&*, videtur enim requirere ſimul quod fuerint etiam combuſti. Aliàs dicendum erat; *declarati aut combuſti*. Aliam rationem ponam infra, verb. *Nouitij qualitates*, *num.*30. Et in particulari de deſcendentibus à Mauris tenet Rodrig. *tom.* 3.*q.*11.*art.*4.quod ſi proaui non fuerunt combuſti,non eſſe inhabiles ad habitum, & prælationem. Et Nauarr. *lib.* 5. *Conſil. tit. de Iudæis conſil.*1. dicit

dicit deſcendentes à Mauris poſſe admitti, quando ipſi ſponte ſua conuerſi ſunt. Et hæc ſufficiant pro præſenti materia. Ego in illa ſolùm dico vt caueant Prælati omnino ab illorum electione, & admiſſione ad habitum. Si tamen caſu practicauerint opinionem Rodriguez, non condemno ob iam dicta. Vide ambos Doctores *locis citatis*, vbi alia dicunt pro ſua quiſque opinione, & Bullæ declaratione. Et ſaltem *citata q. 14. articul. 3.* Hoc pro certo tenet Rodrig. quod eligentes aliquem ex prædictis deſcendentibus facientes bona fide, non incurrunt pœnas Bullæ, quia hæ ponuntur ſolùm contra præſumentes, vel ſcientes.

12 Si ad electionem non vocentur ij qui habent ius eligendi, electio eſt nulla, modo infra dicendo. Vocãdi tamen ſunt, qui commodè vocari poſſunt: ſecus ſi inſtet periculum bono communi ex dilatione, *capit. coram 35. diſtinct. & gloſſ. capit. cùm omnes: de conſtitut. verbo ipſorum*, eſt communis. Arbitrio autem ſuperioris cum conſilio peritorum relinquitur examinare periculum. Notat verò Felinus, *capit. cùm omnes citat. n. 22.* quod ad electionem Prælati conuentualis vt Guardiani & ſimilium; ius non requirit vt vocentur omnes electores abſentes: quia, vt ait, ius hoc ſolùm requirit pro eligendo illo cui titulus canonicus tribuitur: qualis non tribuitur Guardiano, vel Priori Conuentuali, & prætereà, quia vocatio abſentium non eſt de ſubſtantia electionis: vt mox dicemus.

13 Si vnus tantùm electorum non vocetur, electio non eſt ipſo facto nulla, ſed poteſt tamen poſtea annullari petente illo contempto. Idem dic ſi duo, vel tres non vocentur, gloſſa *in capit. quia propter, de electton. verbo ſanior.* & Innocen. *capit. quod ſicut de electton.* & alij. Et illud quod dico idem cenſeri, ſi duo, vel tres non vocentur, intelligo quod erit valida, ſi nõ annul-

letur

letur à prætermiſſis: etenim non eſt ipſo iure nulla, quia non habet defectum in ſubſtantia.

14 Non tenentur Minoritæ in electionibus ſeruare apices electionis, ſed ſufficit quod ſeruent ſubſtantiam formæ. Clementina *Exiit de paradiſo. de ver ſignif.*

De ſubſtantia verò electionis ſunt ſequentia, iuxta gloſ. *in cap. quia propter, de elect. verb. ſanior.* Primò, vt ſecretò & ſigillatim per ſcriptum ſuffragia recipiantur. Secundò, vt publicatio fiat in communi. Tertiò, vt collatio, publicatióve, fiat ſtatim nullo actu contrario interpoſito. Quartò, vt maior pars Capituli ſuffragetur electo, idque iuxta leges canonicas, & particulares latas de exceſſu ſuffragiorum.

Apices electionis ſunt cætera præter proximè dicta. Et ibidem ait gloſſ. non eſſe de ſubſtantia electionis vocare omnes abſentes. Si enim non vocentur, valebit: poterunt tamen non vocati annullare electionem, ſi velint. Si verò taceant, valet. Neque item eſt de ſubſtantia electionis, vt ſint tres ſcrutatores ſuffragiorum: ſi enim adſint qui ſufficiant ad fraudem impediendam, valet, quia in ore duorum vel trium, &c. gloſſ. *ibidem.* Neque eſt de ſubſtantia, quod ſcrutatores ſint de corpore Capituli, *ibidem.*

15 In Ordine Minorum pro electione quacumque ſufficit exceſſus dimidij ſuffragij tantùm. Sic habent ſtatuta Tolletana, ver. *Electio.* & practicatur quotidie. Sit exemplum. Si ſint electores 31. is qui habet ſuffragia ſexdecim manet electus. Dimidium, triginta vnius ſunt quindecim, cum dimidio. Tunc verò qui habet ſexdecim ſuffragia, habet exceſſum tantùm dimidij ſuffragij ſupra alios.

16 Quando Trid. *ſeſſ. 22. cap. 4. de reform.* ait quod non habeat vocem in Capitulo is qui non fuerit Subdiaconus, non prohibet quin illam habeat aliquis in illo

Ordine

Ordine in quo per ſtatutum, vel conſuetudinem ſuffragium dant etiam carentes Ordine ſacro per declarationem Cardinal. ſuper Trident. anno 1573. vt refert Compend. Minimorum, ver. *Conſil.* dicens ita vigere apud illos.

17 Priuatus ipſo facto voce actiua, & paſſiua ob ſubornationem, ver. grat. etiam in foro conſcientiæ occultus non poteſt eligere: & ſi faciat, peccat mortaliter. Suarez *tom. de legib. lib. 5. cap. 9.* maximè *n. 5. & 6.*

18 Si alicui electo conſtet ſe eſſe electum ab vno, qui erat inhabilis, & priuatus voce actiua, ſed occultè: etiam ſi ſit electus ob ſolùm illius ſuffragium, electio valet nec tenetur renunciare: quia ille occultus toleratus erat, *l. Barbarius, ff. de offic. prætoris, & Extrauag. ad euitanda*, & Suarez vbi proximè *num. 5.* Si verò electo conſtet ſe eſſe priuatum voce paſſiua, & non potuiſſe eligi, tenetur renunciare, vel remedium quærere iuxta infra dicenda, verb. *Officia Ordinis*, Suarez ait *proximè citato loco n. 7.* vide tamen infra, *verb. citato Officia Ordinis* de remedio iſtius.

19 Ad impediendam electionem alicuius inhabilis ſufficit vnus teſtis qui probet illius inhabilitatem, ſicut ſufficit vnus teſtis ad probandum impedimentum matrimonij. Rodr. *tom. 1. q. 14. art. 3.*

20 Si video Petrum eſſe digniorem, & tamen maior pars communitatis eſt inclinata infallibiliter ad Franciſcum minus dignum, ſed tamen dignum: poſſum ſuffragari Franciſco minus digno: quia tunc fruſtraneum eſt ſuffragari Petro digniori, & nemo tenetur ad actum fruſtraneum. Vega *in Sum. Moral. 1. parte verb. Electio, caſu* 1. At ſi maior pars inclinat ad indignum, nunquam licet illi ſuffragari.

21 Denique pro complemento, & conſolatione aliquando Religioſorum attendenda eſt doctrina D.

V

Thom.*quodlib.*8.*art.* 6. quam tradit Comitolus *libr.* 1. *Reſp. Moralium quæſt.*77.cum multis, vbi ex D. Thom. dicit, quòd licèt ſimpliciter & abſolutè eligendus ſit melior: hoc debet intelligi quod non ſit melior ſimpliciter,& abſolutè, ſed ſufficit quod ſit melior ad hoc officium,& hic eſt melior ſecundum quid. Et ponit ibi exemplum Comitolus:quod aliquando minus S nctus poterit habere maiorem potentiam, & induſtriam ſæcularem,vel aliquid huiuſmodi, quod pro nunc magis conducit ad bonum commune: & diſpenſationes ſpirituales ordinantur ad bonum Eccleſiæ. Denique arbitrium boni viri debet penſare varias circunſtantias, temporis,perſonæ,&c.ex quibus inferat quis pro nunc ſit dignior ſecundùm quid,id eſt, in ordine ad hoc officium: ita tamen vt nunquam eligatur indignus.

ADDITIO.

Vide infra,verb.*Veneficia*,*n.*18.&19.

1 Vide ſupra,verb. *Appellare*,vbi dixi poſſe quemcumque Religioſum appellare ab electione ſi fiat indebitè,excluſis ſcilicet iis qui non debent excludi,vel non vocatis electoribus,vel quid ſimile.

2 Quæris *capit. in Geneſi. de electione*, & *capit. Eccleſia. eodem titul.* expreſsè dicitur, ac iubetur, vt in electionibus non ſolùm attendatur numerus ſuffragiorum; ſed multo magis inſpiciatur zelus, & dignitas, & meritum ſuffragantium, ita vt ſi pauciores ſuffragatores fuerint plus zeloſi,digniores,& pluribus virtutibus ornati,horum ſuffragiis detur officium,non verò ob ſuffragia plurium ſuffragantium, qui in merito, & zelo ſunt inferiores. Quod adeo verum eſt vt *eodem titulo, capit. Eccleſia*, Papa ad Epiſcopatum, caſſa

caſſauerit electionem vnius pro quo data ſunt 18. ſuffragia: & confirmauit illum, pro quo inuenta ſunt ſola 14. ſuffragia, vt enim ait Gloſſa *prioris capitis in Geneſi*, verbo *ad zelum. In electionibus non ſemper ſtandum eſt numero, ſed parti ſaniori. Illa vero pars ſanior cenſetur quæ eſt iuſtior, & maiori ratione nititur, & æquitate.* Sic ibi gloſſ. clarè deducta ex verbis textus. Quod limitatur *cap. ſi quando, de electione in 6.* dummodo pars ſanior non excedatur in duplo à parte minus ſana. Quæris, inquam, an hoc hodie licitè fieri poſſit in electionibus? Ego video hoc eſſe ius Canonicum clarum, & expreſſum: ſed reuocatum eſt in Clementina *Exiui. de verbo ſignif.* quoad fratres Minores tantùm, vbi dicitur quod Miniſter electus à maiori parte confirmetur, non habita collatione zeli, vel meriti ſuffragantium.

3 Hoc ſolùm dico quòd etiam in noſtro Ordine Minorum, in ſuffragiis nouitij ad profeſſionem, hoc debet obſeruari, & in praxi ſeruari, vt ſcilicet, ſi conſtet aliquos ex ſuffragantibus odio, paſſione, vel alio reſpectu humano ſuffragia nouitio denegare; tunc non erit ſtandum maiori numero ſuffragiorum, ſed parti ſaniori, & nitenti maiori ratione, in fauorem nouitij. Etenim noſtra ſtatuta Generalia Tolletana, *titulo de ſuffragiis nouitiorum* iubent, vt in dubio tenenda ſit pars ſanior ſuffragantium. Et in margine citatur prædictum caput *in Geneſi.* ad quod ſe remittunt: & ad citatam Gloſſam. *verb. ad zelum*: & idem habet Gloſſa *capitis Eccleſia, verbo non conſenſerit.* dicens ſaniorem partem eſſe illam quæ fauet cauſæ piæ: at cauſa pia eſt ſuffragari pro nouitio ſi ſit idoneus. At proinde caſus dari poterit, vt nouitius poſſit recipi ad profeſſionem cum parte minori Conuentus, ſi conſtet hanc eſſe ſaniorem, & conſtet maiorem partem

paſſione, & reſpectu humano datum. Vide infra, *hoc ver.n.7.*

4. Non licet facere electionem Eccleſiaſticam per ſortes. Eſt enim hoc damnatum *capit. final. in fine, de ſortilegiis.* Et hoc intelligitur ſiue electio ſit ad officium, ſiue ad beneficium, ſiue ad miniſterium Eccleſiæ, per quod conferatur iuriſdictio Eccleſiaſtica. Dixi *electionem Eccleſiaſticam*, quia ad electionem ſæcularium non eſt illicitum vti ſortibus, vt tenet Sanchez 2. *Decalog. c. 38. n. 58.* Vnde etiam colliges, neque circa receptionem nouitij licere ſuffragium dare per ſortes, eſt enim hæc electio cæca, & non diſcernit inter merita, vel demerita, ſed quaſi fortunæ committitur. Vnde ego vidi iudicatum fuiſſe ſuffragium nullum, cuiuſdam Religioſi, qui pro ſuffragio nouitij, clauſis oculis, præ ſcrupulo, miſit manum ad vrnam plenam fabis nigris, & albis: & clauſis oculis primam obuiam ſumẽs iniecit pro ſuffragio: hoc enim ferè fuit ſuffragari per ſortes, abſque diſcretione. & proinde inualidè, vt enim poſtea cõſtitit iniecit fabã nigrã reprobatiuam; quam iniecisse illũ mox penituit; ídque conſtitit collatione facta ad alios ſuffragatores. Et ſic electio repetita fuit.

5 Poteſt quis renũciare ſuffragio quod habet in electionibus; hoc tamẽ limitãdũ eſt, dũmodo illa renũciatio ſuffragij non præiudicet bono cõmuni: quãdo ſcilicet eo quòd ille, vel illi non dent ſuffragiũ eligetur indignus: tũc enim talis renũcians peccabit mortaliter: & cõpelli debet vt ſuffragetur. Sic Sylu. *ver. Electio 1. n. 2.* ídque propter bonum cõmune, cui tenetur ſuccurrere.

6 Eligens incognitum non ſatisfacit ſuæ conſcientiæ, quia debet cognoſcere partes, & ſufficientiam electi. Sylueſt. *cit. loc. num.* 18. citans Panorm. Excipit tamen vt cognoſcat bene partes electi per ſe, vel per alios timoratos, & fide dignos.

7 Ele

7 Electio per fabas, vel lupinos non poteſt fieri in eligendo Prælato, tenet Syluest. *cit. ver. elect. 2. n. 6.* quia, inquit, *in cap. Eccleſia. de elect.* ſanior pars ſuffragiorum eſt attendenda; quo dato electio per fabas non habet locum: cùm taliter eligens non ſcribat ſuum nomen, neque vocem exprimat, vnde ſciri poſſit ſi pertineat ad partem ſaniorem, vel minus ſanam. Vnde colligo, quòd quando in ſuffragiis dandis pro nouitio dubia fuerint ſuffragia, & ſuſpicio ſit de malo zelo ſuffragantium, excipienda ſunt ſuffragia, vel per ſcriptum, vel voce tenus, vt ſciatur qui ſuffragantes pertineant ad partem ſaniorem.

8 Quando electores compromittunt in tres, vel quatuor vt illi eligant vnum, ſi vnus ex electoribus tùm nolit compromittere, compromiſſio non valet, quia debent compromittere omnes. Syluest. *cit. ver. elect. 2. n. 14.* Quod ſi compromiſſarij nominent indignum, vel non idoneum, non tenetur compromittentes recipere. Syluest. *ibid. n. 15.*

9 Si compromiſſarij ſunt, ver. gratia, ſeptem numero, vt ſeptem Diffinitores in Religione: & tres illorum dent ſuffragium vni ex illis ſeptem; vt ſit, verbi gratia, cuſtos ad Capitulum Generale, tres verò alij dent ſuffragium alteri extra illos compromiſſarios, ille compromiſſarius de numero ſeptenario, in quem tres compromiſſarij conuenerunt, manebit electus, ſi ipſe ſic dicat: conſentio electioni de me factæ. Habetur expreſsè in iure *capit. cùm in iure. de electione,* & tenet expreſsè Syluest. *verb. Electio 2. numero 23.* cum Panorm. & Hoſtienſ. & aliis communiter: ibique Syluest. rationem aſſignat quare compromiſſarius conſentiens electioni de ſe factæ, ſuo conſenſu augeat numerum ſuffragiorum, quando electio fit per compromiſſarios: non verò augeat numerum con-

ſentiendo electioni de ſe factæ per ſcrutinium: vel in ſcrutinio pro ſe ſuffragando. Neque ab hoc diſſentit Rodriguez *tom. 2. qq Regul. quæſtion.* 53. *art.* 10. cùm ait non valuiſſe electionem factam à ſex compromiſſariis, quorum tres dederunt ſuffragium vni ex eiſdem compromiſſariis: qui vnus videns pro ſe tria ſuffragia, renunciauit ſuo ſuffragio, & manſerunt duo ſuffragatores ex alia parte, & ſic ille compromiſſarius electus à tribus allegauit ſe eſſe electum. Quod *ibi* negat Rodrig. dicens illum non potuiſſe renunciare ſuo ſuffragio in præiudicium tertij: & præterea quod talis ſola renunciatione ſuffragij non conſenſit electioni de ſe factæ. Non, inqam per hoc dictum Rodriguez diſcedit ab illo text. & à Syluestro. Imò Rodrig. *ibidem*, §. *neque etiam obſtat*: expreſsè dicit quòd ſi ille prædictus pater conſentiens electioni de ſe factæ expreſsè ſuffragaretur, maneret electus. Sed ex eo ſolùm ait non fuiſſe electum, quia renunciauit ſuo ſuffragio, & non eſt pro ſe expreſsè ſuffragatus. Quam rationem alij expendant ſi valeat, quando ille pater allegauit in diffinitorio ſe eſſe electum: per hoc enim ſatis exprimebat ſe conſentire electioni de ſe factæ, & ſuo conſenſu numerum augere: quidquid tamen ſit de caſu prædicto, decretum citati text. & opinio Syluest. tenenda eſt, & practicari poteſt. Idque non ſolùm ſi compromiſſarij, ſeu Diffinitores ſint ſeptem, *vt in citato cap. cùm in iure*, verùm etiam ſi ſint plures, vel pauciores, vt quinque, & duo pro vno ex compromiſſariis ſuffragentur, & ille dicat, conſentio electioni de me factæ: ſic in quouis numero, quando pars dimidia ſuffragatur pro vno compromiſſario: ipſe enim conſentiens, ſuo conſenſu auget numerum, vt ait Syluest. Secus in electione facta per ſcrutinium.

Pro

Pro electione Abbatiſſæ, & quæ Moniales in illa dare poſſint ſuffragium, vide ſupra, ver. *Abbatiſſa vſque ad n.5.* vltra iam dicta *in 1. editione.*

10 Quiſnam cenſendus ſit dignior eligendus, vltra iam dicta olim, hoc ver. *n.21.* rurſus notat Regin. *to. 2. libr. 5. tract. 3. num.* 199. digniorem in electionibus arbitrandū eſſe ex circunſtantiis prudenter attentis. Inquit enim: aliquando doctum præferendum eſſe ſanctiori idiotæ: expertum, meliori inexperto: prudentem, doctiori imprudenti: nobilem, meliori ignobili: prouectum, ſanctiori iuueni, & ſic de cæteris. Addit. *n.* 200. ex Nauar. *in Miſcellan.* 38. aliquando poſſe ſine peccato eligi minus dignum omiſſo digniori, pro quo aſſignat aliqua exempla: vnum ſit: ſi eligatur indigena minus dignus, omiſſo alienigena digniori. Alterum eſt quando dignitas dignioris parum excedit dignitatem minus digni paruitas enim materiæ excuſat. Tertium eſt, cùm dignior non poteſt haberi ſine magna difficultate. Quartum, quando in minus digno concurrunt indicia pietatis, miſericordiæ, vel publicæ vtilitatis, quæ moueant vt minus dignus præferatur digniori. At in omnibus ſupra dictis ſemper ſeruandum eſt vt nunquam poſſit eligi indignus.

11 Dixi olim, hoc verbo *num.* 11. Minoritas deſcendentes ex hæreticis, Iudæis, &c. non impediri per Bullas Apoſtolicas Pauli IIII. & aliorum Pontificum quin poſſint eligi ad dignitates, & officia in Ordine Minorum, niſi illorum proaui intra quartam generationem fuerint combuſti in corpore vel in ſtatuis: aliàs non impediri: nunc in eadem opinione perſiſtens ad maiorem ſuaſionem eiuſdem explicationis, & probationem addo, quod ait Sanchez. 2. *Decalog. cap.* 27. *num.* 3. vbi refert Auila *de cenſur. p.* 7. *diſput.* 4. *dub.* 3. aſſerere, ſe recepiſſe à quibuſdam viris doctis, & in

V 4

praxi peritis, eas Bullas pro Minoritis non eſſe vſu receptas: ſic ibi Sanchez. De praxi verò non aſſentio, quia oppoſitum in Portugallia video.

ADDITIO AD ADDITIONEM.

1 EX *cap. quia propter, de elect. §. illud autem. in fine,* clarè colligitur quod vnus Canonicus poteſt ferre duo ſuffragia in electione Epiſcopi: vnum quod ſibi competit ratione Canonicatus; alterum ſi ſibi committatur ab alio Canonico eiuſdem Capituli, eò quòd ſit abſens, & non poſſit venire. Colligitur clarè ex verbis ibi poſitis, & vbi de Canonico abſente, & non potente venire ad electionem, ait text. *Et tunc ſi voluerit, vni committat de ipſo collegio vicem ſuam.* Cùm verò is Canonicus cui ſuffragari committitur ex iſta commiſſione, non debeat amittere ſuum ſuffragium quod habet quatenus Canonicus eſt, colligit ibi Gloſſ. & bene, prædictum Canonicum duplici ſuffragio poſſe ſuffragari in electione Epiſcopi. Hoc ibi aſſerit Gloſ. *verb. venire,* & repetit eadem Gloſſ. infra, *cap. cùm olim de ſent. & re iudicata.*

2 Quæris vtrùm hoc hodie poſſit fieri in Religionibus, vt ſcilicet abſente vno capitulari Priore, vel Guardiano, & non valente venire, poſſit committere ſuum ſuffragium alteri priori, vel Guardiano exiſtẽti in Capitulo, qui capitularis ferat duo ſuffragia in illo Capitulo. vnum pro ſe, aliud pro illo Capitulari abſente qui ſibi id commiſit. Reſp. me non videre inconueniens quod hoc impediat, eſt enim ius commune quod non eſt reuocatum per aliud ius in contrarium. Neque hoc eſt ſupplere ſuffragia abſentium, quod prohibet fieri Concil. Trident. *ſeſſ. 25. cap. 6. de Regular.* Non inquam hoc eſt ſupplere ſuffragia abſentium: quia

quia ſupplere illa ſuffragia erat quando abſente Capitulari, neque ſuum ſuffragium alicui procuratori committente, præſens Capituli dicebat iſti Capitulari, vel non Capitulari, tu da ſuffragium pro N. abſente: ignorante penitus abſente, neque committente. Cùm verò abſens committit ſuum ſuffragium, ſeu dans ſuffragium per ſuum procuratorem, tunc nemo ſupplet votum illius. Si verò dicas in aliquibus Religionibus hoc non eſſe in vſu, dico quod iſtud non eſt priuilegium Papæ, quod poſſit perdi per non vſum, ſed eſt ius commune omnibus conceſſum quod non perditur per non vſum: ſed ſolùm per contrariam legem, vel per contrarium vſum.

3 Sed notat Gloſſ. *capit. ſi quis de electione in 6. verb. ſi quis.* quod quando aliquis committit ſuo procuratori; vt in Capitulo pro ſe ferat ſuffragium, non poteſt in ſuo ſcripto dicere ſuffragium, dabis Fullano, nominatim: hoc enim iam eſſet publicare ſuffragium, extra ſcrutinium, quod in iure vetatur, maximè in Concilio Trident. *citat. capit.* 6. Neque etiam talis committens ſuffragium alteri debet illi aſſignare certam perſonam pro qua ſuffragetur: iam enim non eſſet votum ſecretum. Sic declaratum fuit ab Illuſtriſſ. Cardinalibus teſte Marzilla *in ſuis declaration. ad citatum cap. 6. Trident. §. teſt. alios quoſcunque.*

4 Si Superior aliquis prohibeat ſuo mandato ne aliqua Communitas, vel Capitulum celebret electionem, & nihilominùs celebretur electio, & eligatur vnus dignus, tenet electio, niſi Superior poſſit per ſe irritare electionem, & dicat in ſcriptis quòd electio aliter facta ſit irrita. Colligitur ex *cap. inter cætera, & ex cap. dilectus, de præbend.* Et tenet Gloſſ. *cap. dilectus, el 2. eodem titulo verbo, Collatæ.* Et

probatur, quia ſi Communitas habet ius ad eligendum,& eligit canonicè, ſola prohibitio quod non eligat, non irritat electionem: quia multa fieri prohibentur quæ tamen facta valent. Debet ergo Prælatus eſſe talis qui poſſit irritare electionẽ,& quod in ſcriptis dicat, aliàs factam eſſe irritam. Et à fortiori colliges quod ſi Princeps ſæcularis prohibeat alicui Capitulo ne celebret electionem, ſi tamen illa celebretur, valida erit ſi canonicè fiat.

5 Si præſes, qui præeſt ſcrutinio electionis, videt eſſe electum indignum, non poterit electionem ſupprimere, tacendo ſolùm non eſſe factam electionem: ſed debet ſcrutinium publicare: & electum indignum non confirmare: ſed de illius inſufficientia ſummariè per teſtes inquirere: probatáque indignitate, illum eiiciet ab electione. Probatur prima pars, quod teneatur vota publicare, ſic enim expreſsè præcipitur *cap. quia propter. de electione* vbi facto ſcrutinio iubentur ſtatim vota publicari; ſecunda pars, quod non poſſit talem indignum excludere, niſi prius audiatur, & probetur eius inſufficientia, patet *ex c. indemnitatibus in 6. & cap. Venerabilem; & cap. nihil. eſt de electione*, vbi præcipitur quod publicato ſcrutinio, ſi electus non eſt cognitus, Prælatus ſummariè inquirat de ſufficientia electi, & ſi indignum inuenerit, repellat. Adde quod aliàs ſi taliter indignus electus ſub ſilentio omitteretur, & procederetur ad aliam electionem in rigore ferretur ſententia contra aliquem inauditum, & condemnaretur aliquis non citatus in materia graui, quod non eſt admittendum.

ELEEMOSYNA.

1 INcurrunt excommunicationem ipſo facto prohiben

hibentes dari eleemoſynam Carmelitis, & Auguſtinenſibus: & contra illos poſſunt procedere Inquiſitores. Compend. Minor. verb. *Eleemoſyna* §. 8. *&* 9. Idem pro Prædicatoribus tenet Corduba *ad cit.* §. 9. Aliæ pœnæ ponuntur *ibi* §. 17. contra prohibentes fieri eleemoſynam Minoritis

2 Poſſunt Generales, & Prouinciales Minorum applicare vni loco indigentiori eleemoſynas, & legata relicta alteri ſuo loco ditiori, ac pinguiori. Leo X. in Compend. *cit. ver.* §. 14. *illis conceſſit.*

3 Non poteſt Religioſus dare eleemoſynam abſque licentia expreſſa, ſeu tacita ſui Prælati. Sed in hoc attendantur Regula, ſtatuta, & conſuetudines toleratæ cuiuſque Religionis.

EPISCOPVS.

Vide ſupra, verb. *Bona, n.* 2, & infra, verb. *Proceſſiones, n.* 2. & verb. *Profeſſio n.* 31.

1 POteſt Epiſcopus procedere contra Religioſos prædicantes aliquos errores, ſeu ſcandala: & præterea contra illos qui in ſermonibus Epiſcopos, & Prælatos Eccleſiæ reprehendunt, illíſque detrahunt. Tridentinum *ſeſſ.* 5. *cap.* 2. § *ſi verò.* Pro hoc vide infra, verbo *Prædicatores.* vbi clarius dicetur qui intelligantur hîc nomine Prælatorum: idem habetur in Clementina *Religioſi*, §. *quibus etiam*, *de Religioſ. & exceſſib. prælat.* vide Mirandam *tom.* 1. *quæſtion.* 50. *art.* 7.

2 Vt Epiſcopi poſſint punire Regulares in caſu ſcandaloſo, requiruntur ſequentes conditiones. Prima, quòd delictum ſit extra clauſtrum cōmiſſum. Secunda, quòd ſit notoriū. Tertia, quòd ſit ſcandaloſum. Quarta,

quòd

quòd Epiſcopus inſtet, vt Prælatus puniat, & Prælatus negligat. Si verò aliqua ex his conditionibus deſit, non obligat Tridentin. Si verò localis Prælatus punire non poſſit, ſcribet Prouinciali, Aldrete *lib.1.de Relig.diſciplin. cap. 3.numer.35. & ſeqq.* Hoc, inquam, intellige in caſu ſcandaloſo facto in populo extra clauſtrum, tunc enim debent concurrere illæ quatuor conditiones, circa verò punienda illa prius dicta in concione ad populum, hæ conditiones non requiruntur, ſed ſufficit quòd prædicent intra ſuos Conuentus, nec requiruntur cæteræ conditiones quoad prædicata punienda.

3 Epiſcopi, & inferiores parochi non poſſunt prohibere parochianis venire ad Conuentus Mendicantium audire prædicationes: aliàs ſaltem parochi excommunicantur per Bonifacium IX. citat Miranda *cit.quæſt.art.8.*

4 Religioſus non poteſt acceptare Epiſcopatum ſine licentia ſui Prælati. Eſt communis Doctorum. Et Monachus factus Epiſcopus perdit priuilegia Ordinis, & vocem actiuam, & paſſiuam in Ordine. Rodr. *tom.2. q.58 art 4.*

5 Factus Epiſcopus ex Religioſo tenetur ad obſeruandas illas obligationes monaſticas quæ non contrariantur dignitati Epiſcopali: quales ſunt continentia, ieiunia, veſtitus, & ſimiles compatibiles. Soto 10. *de iuſt.q.5.art.* 7. ex D. Thom. Non tenetur verò ad illas quæ dignitati Epiſcopali contrariantur, vel illum impediunt ab officio exequendo. Sot. *ibidem*

6 Bona Epiſcopi titularis tantùm, ſi moriatur, debentur ſuo Monaſterio. Et idem dicendum de bonis Epiſcopi Ordinarij acquiſitis ante confirmationem, & conſecrationem ſi moriatur inteſtatus. Rodrig. *tom.3. q.69.art.4.in fine.*

7 Poteſt Epiſcopus mandare Regularibus vt in offertorio Miſſæ maioris proponát populo feſta, & ieiunia illius hebdomadæ. Rodr. *tom.* 1.*q.*43.*art.*7. & ſic deberet fieri à Religioſis etiá ſi Epiſcopus non obligaret.

8 Poteſt Epiſcopus obligare Prælatum Regularem vt puniat Religioſum delinquentem extra clauſtrum ſcandaloſè: ídque intra tempus ab Epiſcopo aſſignatum: ſin minus poteſt Superiorem ab officio priuare, & Religioſum delinquentem punire. Trid. *ſeſſ.*25.*c.*14. *de Regular.* Quod ſi Prælatus delinquentem mutet doloſè ad alium Conuentum vt effugiat iuriſdictionem illius Epiſcopi; Clemens VIII. contra talem Prælatum dedit Bullam particularem cum pœnis impoſitis: & illum delinquentem iubet reduci ad priorem Conuentum. Si verò Prælatus illum non reducat ad priorem Conuentum puniendum à priori Epiſcopo: tunc Epiſcopus ille, ad cuius Diœceſim fuit translatus, poteſt illum ſeuerè punire inſtante priore Epiſcopo. Prouincialis verò, vel Prælatus ipſum non reſtituens ad priorem Conuentum inſtante priore Epiſcopo, vel non prius puniens inſtante priore Epiſcopo intra tempus ab illo præfixum, manet priuatus officio, inhabilis, &c. ponit hanc Bullam Rodrig. *tom.* 2.*q.*2. *art.* 6. Vide etiam infra, ver. *Suſpenſio, n.* 2. *Suſpenſione* 11.

9 Si Monachus percutiat Clericum ſæcularem extra Conuentum, non poteſt Epiſcopus ipſum declarare excommunicatum, neque carcerare, coget tamen Superiorem vt puniat modo ſupradicto. Rodriguez *tom.* 2.*q.*63.*art.*7.

10 Poteſt Epiſcopus Religioſos vagantes abſque licentia per ſuam Diœceſim punire. Trident. *ſeſſ.*25.*c.*4. *de Regular.* ſecus ſi probent ſe adire Superiorem querelandi cauſa præmiſſa iuſta appellatione coram aliquibus teſtibus. Rodrig. *tom.* 1.*q.*30 *art* 4.

11 Poteſt

11 Poteſt Epiſcopus de licentia Prælati Regularis habere Regularem ſuo ſeruitio addictum, cauſa prædicationis, electionis, vel ſimilis operis pij. Concil. Trid. *loco proxime citato*. Inuito tamen ſuo Superiore non poteſt.

12 Non poteſt Epiſcopus procedere contra Nouitium etiam ob delictum commiſſum in ſæculo, niſi conſtet Nouitium ingreſſum fuiſſe Ordinem in fraudem illius. Rodr. *tom* 2. *q*. 63. *art*. 7. §. *infertur*.

Aliqua alia in quibus Regulares ſubduntur Epiſcopis, maximè per Concil. Trid. vide apud Rodr. *cit. proximè q. art*. 11. Omitto verò quia facile eſt illa reperire, & cauſa breuitatis facio. Et ponentur infra, ver. *Trident. Conſil. ad finem.*

13 Si Prælatus Regularis ſubiiciat Monachum Epiſcopo vt Epiſcopus illum abſoluat ab aliquibus, in quibus ipſe Prælatus dubitat an poſſit, maximè circa hæreſim occultam: poteſt Epiſcopus Regularem prædictum abſoluere. Rodr *tom*. 2. *q*. 63. *art*. 1. *in principio*, & Henriq *tom*. 1. *lib*. 7. *de Indulg. cap*. 25. *num*. 2. & alij. Sà *in Aphor*. ver. *Exemptus*.

Huius occaſione nota quòd aliqui tenent non poſſe hodie Epiſcopum abſoluere ſuum ſubditum in foro conſcientiæ: ab hæreſi occulta, & proinde neque Regularem. Sic exprſsè tenet Suar. *tom. de pœnit. diſput*. 3. *ſect*. 2. *n*. 11. citans quandam declarationem Romæ per Card. Concil. At Nauar *lib*. 5. *Conſil*. 2. *impreſſ. tit. de priuilegiis, conſil*. 11. conſtanter tenet quod poſſunt ſaltem extra Italiam, ídque probat ſufficientiſſimis rationibus, & reſpondet prædictæ declarationi Cardinalium. Idem tenet, & probat fusè citans multos recentiores. Henriq. *lib* 3 *de pœnit. c*. 14. *n*. 7. & mihi videtur ſatis probabile ob dicta, & citata ab his duobus tam grauibus Doctoribus.

14 Epi

14 Epiſcopus non poteſt interpretari priuilegia Regularium in cauſa tangente Epiſcopum : ſed id per Iuriſperitos debet fieri, & facient cæteris paribus, in fauorem Religionis, id eſt, in dubio. Rodr. *tom.* 2. *q.* 63. *art.* 7. & habetur in Compend. Societ. IESV, ver. *Priuilegia* §. 4.

ADDITIO.

1 DIxi ſupra, ver. *Bulla Cœnæ*, poſſe Epiſcopos hodie per Tridentinum abſoluere ſuos ſubditos in foro conſcientiæ à caſibus Bullæ Cœnæ. Dixi item olim, ver. *Epiſcopus n.* 13. poſſe Epiſcopum etiam hodie abſoluere ſuos ſubditos ab hæreſi occulta ex commiſſione Tridentini: Nunc vt ſtatus opinionis innoteſcat, aduerto quod Sanchez 2. *Decalog. c.* 11. *à n.* 26. pro parte negatiua, quod ſcilicet id non poſſint Epiſcopi, citat ſexdecim Doctores graues quidem, & ferè omnes recentiores. At pro parte affirmatiua quod poſſint citat ad finem capitis viginti duos Doctores æqualis dignitatis, & authoritatis: ipſe tamen hoc non obſtante ſequitur partem negatiuam, vt ſecuriorem, vt videas quàm probabilis ſit vtraque opinio, & quàm poſſit abſque ſcrupulo vtraque teneri.

2 Stante ergo opinione affirmatiua quod poſſit: & conſtando quod Prælati regulares non poſſint ſuos ſubditos abſoluere ab hæreſi, &c. caſibus Bullæ Cœnæ. Quæris vtrùm Religioſus poſſit ſe ſubdere Epiſcopo vt abſoluatur ab aliquo prædictorum caſuum? Et quidem cum licentia ſui Prælati, omnes concedunt id poſſe facere: At Sanchez amplius procedens ait *lib.* 4. *Decalog. cap.* 29. *num.* 32. quod id poterit licitè facere Religioſus abſque licentia ſui Prælati: quia ex generali conſuetudine, & tacito conſenſu Prælatorū

quicun

quicunque extranei ſunt vt incolæ, & ſubditi Epiſcopi in cuius Diœceſi viuunt quod ſpectat ad Sacramentum confeſſionis: & cùm Religioſi ſint velut extranei ad Epiſcopum, idem poterit Epiſcopus circa illos, quod poterit circa alienigenas tunc agentes in ſua Diœceſi: quos etiam alienigenas ſæculares poſſe Epiſcopum abſoluere à prædictis probat Sanchez *cit. opere Decalogi lib.* 2. *c.* 11. *n.* 9. *&* 10. Ad hoc igitur faciendum primò dicit Sanchez *cit. priori loc.* valere, & tutius eſſe ſi fiat cum licentia Superioris. Secundò ſufficere licentiam tacitam illius vt ſi illo ſciente, vel præſente ſubditus faciat: & ille taceat. Tertiò ait ſufficere licentiam petitam, & non obtentam. Idem ob eandem cauſam dicendum eſt de Monialibus non ſolùm ſubditis Epiſcopo, ſed etiam de ſubditis Regularibus. Addit tamen *ibi nu.* 36. ex Molina, quòd ſi Prælatus iuſta de cauſa negaret ſubdito hanc licentiam, in dubio an licita ſit, & cauſa ſit iuſta negandi, parendum Prælato. Sed rarò dabitur ratio iuſta ob quam bonum ſit manere per tempus in peccato hæreſis, vel alio reſeruato.

3 Quod ſi Prælatus ipſe indigeat hac abſolutione Epiſcopi? Reſpondet idem Sanchez *numer.* 37. illum poſſe ſe ſubdere Epiſcopo pro tali abſolutione recipienda: quia poteſt vti licentiis pro ſe, quas ſubdito poteſt concedere. Et præterea ſeruiunt ad hoc optimæ rationes quas affert *num.* 32. quas, quia vtiles ſunt, & ad alia inſeruientes, breuiter ſubiicio. Prima, quoniam exemptio Religioſorum eſt præcipuè inducta in fauorem Religionis, vt Religioſi quietiùs viuant: vnde in eis quæ pertinent ad quietem non debent eſſe peioris conditionis quàm cæteri Diœceſani. Nec rationi conſonat, vt exemptionis priuilegium in hoc caſu operetur contra finem eiuſdem priuilegij impediendo hanc

hanc ſubiectionem, & quietem conſcientiæ: Atque adeo per Epichæam videtur in hoc tota Religio conſentire. Secunda, quia *cap. luminoſo* 18. *q.* 2. dicitur Epiſcopum de conſenſu Abbatis poſſe exercere iuriſdictionem in Monaſterio exempto. Quod ſi illud conceditur, de iuriſdictione contentioſa (vt videtur) multo melius de iuriſdictione interna intelligetur. Tertia, quia vnuſquiſque poteſt cedere iuri ſuo ſeu fauori ſuo: vel etiam exemptioni ſuæ ſi non contentioſæ, ſaltem poteſt cedere iuri, & exemptioni ſuæ in iuriſdictione voluntaria pro ſolo foro interno exequenda, qualis eſt iſta abſolutio in foro interno.

4 Seruanda ſunt tamen duo in hac ſubiectione erga Epiſcopum notanda, primum, vt ſubiiciatur Epiſcopo illius Diœceſis in qua viuit, non alterius Diœceſis; quia ſolus Epiſcopus illius Diœceſis hoc poteſt erga incolas illius. Secundum eſt, quod ſi aliquis Prælatus iſtius Religionis poteſt abſoluere, vel diſpenſare in tali caſu ſubditi, tunc ſubditus non poterit adire Epiſcopum, quia iam obuiaret reſeruationi factæ intra Ordinem, & pateret multis fraudibus, neque in hoc Religio, per Epichæam conſentit, ac proinde ſi Prouincialis, vel Generalis poſſunt, non poterit adiri Epiſcopus.

5 Vidimus de poteſtate benigna Epiſcopi erga Religioſos, nunc de eius poteſtate iuridica contentioſa erga eoſdem, quæris an Epiſcopus poſſit excommunicare Religioſos in caſibus illis in quibus per ius commune, ſeu Tridentinum poteſt in illorum cauſis eſſe iudex vel licitè ſe immittere? Quæſtionem mouet Sanchez *lib.* 7. *de Matrim. diſp.* 33. *n.* 22. in caſu quo Religioſus, vel Monialis citatur coram Epiſcopo pro cauſa matrimoniali dum vterque citatur quaſi contraxerit matrimoniũ. Et quærit an Epiſcopus iudex cauſæ

illius poſſit cogere cenſuris Prælatum Regularem, vt reddat talem Religioſum. Reſpondet Sanchez *ibidem n.23.* non poſſe Epiſcopum cogere Religioſos Mendicantes habentes expreſſum priuilegium Sedis Apoſtolicæ, ne poſſint cogi per cenſuras ab Epiſcopis (idē̄q; dic de gaudentibus illorum priuilegiis) non poſſe, inquam, Epiſcopos eos cogere aliqua cenſura excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti, niſi illis expreſsè aliqua conceſſione ſpeciali concedatur. Vnum ſolum caſum vel alterum excipit Concil. Tridentin. *ſeſſ. 25. cap. 16. de Regular. & cap. 5.* In quorum primo concedit Epiſcopis, vt per cenſuras cogant reſtituere nouitiis maſculis, vel fœminis exeuntibus ante profeſſionem, omnia data illis à conſanguineis. Secundum eſt *cit. cap. 5.* vbi concedit Concilium Epiſcopis vt per cenſuras cogant Moniales ſeruare clauſuram. Et tertium *in ſeſſ. 22. decreto de obſeru. in celebr. Miſſar.* concedit Epiſcopis, vt ſi ſibi viſum fuerit, cogant, vel prohibeant Regulares celebrare in Oratoriis particularibus. His ergo tribus caſibus exceptis, non poſſunt Epiſcopi fulminare cenſuras contra Religioſos habētes prædictum priuilegium expreſſum. Vnde quando aliàs dicitur in Trident. vt Epiſcopi compellant Religioſos ire ad proceſſiones, vel vt poſſint illos punire, intelligi debet de cōpulſione per alias pœnas, nō verò per cenſuras. Nam, vt bene ait Sanchez, quoties Tridentinum voluit concedere Epiſcopis, vt contra Religioſos fulminarent cenſuras, Concilium id expreſſit vt in illis tribus caſibus citatis: ergo vbi non expreſſit noluit reuocare priuilegium Mendicantium. Et citat Sanchez in huius rei probationem multos tex. & Doctores Theologos, & Iuriſtas. Vide quæ dixi olim in prima editione, verbo, *proceſſiones numer. 2.* vbi dixi aliquos Doctores aſſerere, Cardinales Tridentini Romæ decla

declaraſſe poſſe Epiſcopos cogere per cenſuras Religioſos ire ad proceſſiones. Quæ declaratio Cardinalium oportet vt ſit & oportet vt oſtendatur authentica. Vide infra, verbo *excommunicatio, numer.* 1. vnde non placet quod ait Rodriguez *quæſtio* 63. *art.* 7. *tom.* 2. quòd quando Epiſcopus iuxta Concil. Trident. *ſeſſ.* 25. *de Reg. cap.* 14. poteſt punire Monachum notoriè delinquentem extra clauſtra, non puniente Prælato, poſſe tunc Epiſcopum punire cenſuris talem Monachum: non, inquam, placet: quia ibi Concilium non concedit vt puniat per cenſuras, & poteſt aliter punire.

6 Epiſcopus non poteſt punire per ſe illos Religioſos qui prædicauerint abſque licentia in Eccleſiis extra ſuum Ordinem: ſed debent puniri à ſuis ſuperioribus. Sic habetur in Bullario Rodriguez *fol.* 1200. *col.* 1. *n.* 2. ex declaratione Cardinalium ibi citata.

7 Paulus IV. propria Bulla decreuit vt Religioſus ad Epiſcopatum promotus nullum officium poſſit in Religione obtinere. Habetur Bulla in Bullario Rodrig. *fol.* 852. in Paulo IV.

8 Quamuis per Concil. Trid. permittatur vt Epiſcopus poſſit apud ſe domi habere aliquem Religioſum cum licentia Superioris; talis tamen Religioſus eſt omnino ſubditus Prælatorum Ordinis, qui poterunt proinde punire, & amouere; patet ex Bulla Greg. XI. in Bullario Rodr. *fol.* 137. vbi decernitur quòd etiam Religioſi capellani Papæ ſunt ſubditi ſuorum ſuperiorum Regularium, & nota quod de iure communi Epiſcopus Monachus debet habere ſocium Monachum, *c. quod Dei timorem, de ſtatu Monach.*

9 Clemens IV. conceſſit Patribus Prædicatorum, vt poſſent vti, & frui gratiis ſibi conceſſis à quouis Epiſcopo, etiam illo mortuo, & Sede vacante. Bullarium Rodrig. *fol.* 74. *col.* 1.

DE EPISCOPO EX MOnachatu aſſumpto.

NOnnulla dubia poſſunt moueri circa Monachum Epiſcopum, eo quòd per Epiſcopatum non exuit obligationem Monachi, ſed manet perfectus Religioſus: præcipua verò dubia ſic per compendium reſoluo.

10 Epiſcopus Monachus tenetur ſub mortali portare habitum ſuæ Religionis. Probat multis Rodrig. *Addition. ad ſum. verb. Epiſcopus cap.68. concluſ.6.* maximè ex Concil. Lateranenſ. Et addens Sixtum V. ſemper geſtaſſe habitum Ordinis Regularem. Et citat Cæremoniale Papæ Clement. VIII. vbi iubetur quod Epiſcopus Monachus non portet Rochetum, ſed veſtes coloris ſui habitus Regularis, cum birreto nigro, & galero circumcirca fibrato viridis coloris. Sed addit non manere excommunicatum prædictum Epiſcopum tali habitu Regulari non vtentem.

11 Monachus Epiſcopus tenetur ſeruare tria vota eſſentialia quoad poterit. Eſt etiam certiſſima, & communis opinio, maximè Rodriguez *citato loco concluſ.4.* & quidem de voto caſtitatis non datur vlla limitatio, & ſic Epiſcopus in vllo voto peccans tenetur fateri circunſtantiam voti ſolemnis. De voto paupertatis,& modo quo illam debeat ſeruare, & in quibus, *ibidem* agit Rodrig. *concluſ.4.* licèt enim debeat ſuſtentare ſtatum & familiam ſuam ſuo ſtatui congruentem cum famulis, & erogatione eleemoſynarum, in aliquibus tamen ſeruare tenetur votum paupertatis. Primò,quia licèt poſſit adire paternam hæreditatem,non poteſt tamen per teſtamentum illam donare

nare alicui, Epiſcopus verò clericus poteſt facere teſtamentum, & donare bona paterna hæreditate acquiſita, vel ſua induſtria parta, quod nō poteſt Monachus Epiſcopus: tenetur enim voto paupertatis, & ſic eius bona patrimonialia, & propria induſtria parta ſunt Cameræ Apoſtolicæ vel ſuæ Eccleſiæ. Præterea quando Monachus Epiſcopus petit à Papa licentiam condendi teſtamenti, debet exprimere ſe eſſe Monachum. Imò ſi renunciauit Epiſcopatui, & petit à Papa Abbatiam, vel beneficium Eccleſiaſticum, debet declarare ſe eſſe Monachum, ſi verò non declaret, collatio eſt nulla. De voto obedientiæ, non video, neque Rodrig. explicat quomodo obliget Epiſcopum, durante, vel renunciata dignitate Epiſcopali.

12 Quidquid acquirit Monachus Epiſcopus ante conſecrationem ſuam, pertinet ad ſuum Monaſterium. Acquiſita verò poſt conſecrationem ſpectant ad ſuam Eccleſiam.

13 Epiſcopus Monachus non tenetur ſub mortali ſeruare obſeruantias Regulares ſui Ordinis, etiam ſi ſint compatibiles cum ſuo ſtatu Epiſcopali, ver. gratia, non tenetur ad ieiunia Ordinis, etiam ſi ſint obligantia ſub mortali, qualia ſunt ieiunia Ordinis Minoritatum. Ita in terminis Soto 10. *de Iuſtitia, quæ. 5. art. 7. paulò ante finem.* & Rodriguez *citat. loco, concluſ. 7. & 8.* citans alios: vbi bene duo aduertit: primum eſt quod Epiſcopus Monachus ſecuritatis gratia ſecum diſpenſet in his obſeruantiis Regularibus, quia poteſt. Secundum eſt, quòd præter exemplum honeſtatis in Epiſcopo requiſitum, tenetur ad maius exemplum dandum in victu, veſtitu, familia, &c. eo quòd Epiſcopus Monachus eſt.

14 Epiſcopus Monachus non tenetur dicere officium per Breuiarium ſuæ Religionis, ſed ſuæ Eccleſiæ

& ſocij illius Religioſi poſſunt ſe illi conformari in dictis horis Canonicis recitandis. Rodriguez *citato loco concluſ.9* Sed quæris an Religioſus ſocius Epiſcopi clerici qui non fuit Monachus, aſſignatus tamen illi per ſuum Superiorem, ſi recitet cum illo Horas Canonicas, poſſit tamen omittere aliquibus diebus ritus, & rubricas Breuiarij ſui Ordinis, & ſe conformare cum Epiſcopo clerico cuius eſt ſocius? Rodriguez *citat. concluſ.* 9. de hoc nihil dicit, ſolùm loquitur de Epiſcopo Monacho: & ſocio Monacho. Ego credo etiam poſſe: quia per accidens eſt quoad hoc Epiſcopus ſit Regularis, vel clericus: talis enim licentia ſolùm conceditur eo quòd Epiſcopus eſt, & eo quòd ſocius eſt.

15 Epiſcopus Monachus non gaudet priuilegiis, & indulgentiis quæ ſunt conceſſæ Religioſis ſui Ordinis. Rodriguez *citat. loc. Addit. concluſione* 10. Eſt enim iam perſona exempta ab Ordine. Et hoc intelligo etiam ſi Epiſcopus renunciauerit Epiſcopatui, & viuat intra ſepta Monaſterij: quia etiam ſic eſt perſona exempta, & non ſubditus Prælato Regulari. Nec poteſt dare ſuffragium in Capitulo Fratrum. Ex Sixto I V. Bullar. Rodrig. *fol.* 354. *col.* 1. quanuis expreſsè non loquitur de Epiſcopo. Et loquitur Sixtus, poſtquam adepti fuerint pacifi è beneficia ſæcularia Eccleſiaſtica. Vnde innuit quòd Monachus iam præſentatus ad Epiſcopatum, nondum tamen conſecratus, vel confirmatus à Papa, habet vocem in Capitulo Regulari, quia nondum obtinet pacificè.

EXCOMMVNICARE.

Vide ſupra, ver. *Abbas n.*1. & infra, ver. *Suſpenſio n.*8. circa cēſuram ferendā in ſcriptis, & ver. *Confeſſor. n.*29.

1 POſſunt Prælati Regulares in die feſto ferre excommu

communicationem contra ſubditos, & poſſunt de nocte. Rodr.*tom.2.q.59.art.2.& 3.*

Minoritæ tamen ex ſuis ſtatutis Generalibus Tollletanis debent illam ferre in ſcriptis, ſi fuerit ſtatuta per modum ordinationis vel ſtatuti: aliàs erit nulla. *cap.6. tit.de excom.* Et nota, quod ait per modum ſtatuti, vel ordinationis: & proinde ſecus videtur dicendum apud illos ſi ponant excommunicationem pro caſu ſolùm præſenti, & lite pendente, vel ab homine, vt Fullanus tale faciat, vel non faciat: hoc enim non eſt ſtatutum permanẽs, & in hoc caſu non videtur ſtatuta obligare ponatur in ſcriptis, nec annullare poſitam ſine ſcriptis. Si verò hanc ab homine proximè dictam ponant ſine ſcriptis, non incidunt in pœnas iuris, ex conceſſione Leonis X. Rodrig. *tom.2. quæſt.59.art. 3.* vbi dicit quòd Prælatus ponens ſine ſcriptis excommunicationem per modum ſtatuti incurret pœnam iuris, quæ eſt ſuſpenſio officij. Illa autem erit per modum ſtatuti, vel ordinationis quæ ponitur omnibus Fratribus Prouinciæ, & permanenter. Rodr. *ibidem.* Et re vera Leo X. Compend. ver. *excommu.* §.7. excuſans Prælatos excommunicantes abſque ſcriptis, ſolùm loquitur de excommunicatione ab homine, & contra particularem. Et proinde ſi ſtat per modum ſtatuti, & non ponatur in ſcriptis incurrũt pœnam prædictã. Et quid ſi Guardianus pro ſuo triennio dicat ſub excommunicatione, ne ſui ſubditi talem domum ingrediantur, vel quid ſimile: Si hoc faciat ſine ſcriptis, ſi incurret: Ego credo quod ſic; quia illa non eſt ab homine, neque contra aliquem Fratrem particularem: & ſi non eſt ſtatutum, eſt ſaltem ordinatio. Et Leo X. ſolùm excuſat excommunicantem aliquem particularem. Excuſabit tamen inaduertentia, ignorantia, vel conſuetudo præſcripta Vide infra, ver. *Suſpenſio n.8.*

2 Epiſcopi non poſſunt excommunicare Religioſos, niſi in cauſis in quibus à Papa, vel à iure conſtituuntur Iudices delegati Religioſorum: nam Religioſi ſunt exempti à iuriſdictione illorum per multa iura, & Bullas. Nicolaus. IV. *in Cæremonial. Bibliothec. Vaticana.*

3 Si aliqua excommunicatio etiam Paulina, feratur à Legato à latere in communi; non ligat Religioſos Mendicantes, niſi id in illa exprimatur. Sic Nicolaus V. conceſſit, & habetur in Compend. Societat. IESV, *titulo Excommunicatio* §. 3.

4 Poſſe me aperire caput, & illud inclinare leuato galero excommunicato denunciato ſi eſt officialis Regis, vel nobiliſſimus, tenet Rodriguez *Addit. ad Sum. tom. 3. capit. 110. numer. 1.* vbi citat Couarruuiam, & Carolam: & dicit ſic deciſum fuiſſe Neapoli in facti contingentia per doctos viros. Vide tamen Sayro *de cenſuris, fol. 156.*

5 Percutiens Fratrem, vel Clericum excommunicatum incidit in excommunicationem, quia excommunicatus non amittit priuilegium fori. Capucinus *ſuper Compend. 1. parte, fol. 28.*

6 Viginti quatuor excommunicationes continentur in iure Canonico quas Regulares poſſunt incurrere: quas omitto, vel quia non ſunt nimis in vſu: vel quia Compendij breuitas non patitur, & videri poſſunt apud Rodrig *tom. 2. qu. 60. art. 1.* & Mirandam *tom. 2. quæſt. 35. art. 18.* & ferè patebunt ex dictis ſparſim in hoc opere.

7 Excommunicatio lata contra aliquid facientem, non ligat conſulentem illud ipſum, vel mandantem, niſi lex illud ſpecificet. Nau. *lib. 3. Conſil. tit. de cler. non reſidentibus, conſil.* 10. *n.* 6. Lex enim valde pœnalis eſt reſtringenda, qualis eſt excommunicatio; & videndum

eſt

eſt præcisè pro qua actione fertur:& non extendenda ad alios caſus.

ADDITIO.

EXCOMMVNICATIO.

1 Vide ſupra verbo *Epiſcopus*, *numero* 5. vbi dicitur non poſſe Epiſcopum ferre cenſuras contra Religioſos, niſi prout ibi dictum fuit. Addo tamen Legatum à latere poſſe contra Religioſos, etiam exemptos fulminare excommunicationem, & cæteras cenſuras, id tamen non poterit alius Legatus, qui non fuerit à latere. Sic Clemens IV. in Bullario Rodriguez *fol.79 colum* 1 .*in Clemen*.4. Cardinalis verò Legatus id etiam poterit, quia iſte vt plurimum ſemper eſt à latere, colligitur ex Bullario Rodrig. *fol.* 124. *col.*2.*numer.* 1. Sed nota quòd quando Legatus à latere fulminat cenſuras in communi, non ligat Religioſos, niſi illi exprimantur. Rodrig. *tom.*2. *qq. Regul.q.*59. *art.*5.

2 Vltra illa quæ olim dixi, hoc verb. *Excommunicatio.* maioris claritatis gratia, addo ex Bullario Rodrig.*fol.*733.*col.*2.*n.* 66. Leonem X. viuæ vocis oraculo ita conceſſiſſe Minoritis, vt ſcilicet Prælati Ordinis, cùm aliquem Fratrem propter apoſtaſiam, vel aliam cauſam excommunicant, in Capitulo Fratrum, vel in communitate non teneantur ſententiam proferre in ſcriptis, prout in iure, ſub pœna excommunicationis præcipitur proferentibus. Quando verò ſtatuta Minorum Generalia Tolletana prohibent Prælatis ne ponant excommunicationes abſque ſcriptis ad euitandum ingreſſum in cellas, vel certas domos ſæcularium, & lata excommunicatio abſque ſcripto in hac

materia non valeat: explicat Rodriguez *tom. 2. qq. Regul. q. 59. art. 3.* hoc intelligi quando talis excommunicatio ponitur omnibus, & ſingulis Fratribus Prouinciæ, vel Conuentus: tunc enim ponitur per modum ſtatuti. Quando verò illa excommunicatio ponitur vni, vel alteri Fratri, tantùm ligat abſque ſcriptis: neque peccat Prælatus illam ponendo abſque ſcriptis: tunc enim ponitur per modum præcepti, non per modum ſtatuti. Et hoc innuunt verba dictæ conceſſionis Leoninæ, cùm dicunt: *Excommunicant aliquem Fratrem*, non dicit aliquos, vel Fratres in communi, ſed aliquem per viam ſcilicet mandati, vel præcepti.

3 Clementina 1. *de ſtatu Monachorum*, §. *quia verò.* excommunicantur Religioſi, qui ſine ſuorum Prælatorum licentia, animo inferendi damnum Prælatis, aut Monaſteriis ad Curias Principum ſe conferunt.

4 Omina geſta per Prælatum, communi errore talem reputatum, & habentem titulum putatiuum, licèt à parte rei non ſit verè Prælatus, valent in foro externo, & in foro conſcientiæ. Hanc latè probat Sanchez *lib. 3. de Matrimonio, diſput. 22. à numer. 6. & ſequentibus*, quam poſui, quia vt plurimum iſte titulus putatiuus in publico, & à parte rei falſus claudicat propter excõmunicationem. Et *ibi n. 13.* ait quod etiam confeſſiones factæ huiuſmodi Prælatis non ſunt iterandæ Et *ibidem n. 16.* ait etiam valere ſic geſta, quamuis Prælatus non ſit Ordinarius, ſed delegatus.

5 Clarius ſic explicat Sanchez *citata diſp. numer. 30. & ſequentibus.* vbi ait: geſta per Prælatum habentem titulum putatiuum obtentum tempore quo erat excommunicatus, ſed occultè, ſunt valida: omnia ſupra dicta probat *ex l. Barbarius ff. de officio Prætoris*, & aliis tex. & rationibus. Iura enim quæ dicunt excommuni-

catum

catum eſſe incapacem electionis, non annullant facta à Prælato excommunicato, quando crimen eſt occultum, & datur ignorantia communis talis incapacitatis: tunc enim pro bono communi, leges ciuiles, & Eccleſiaſticæ ratum habent factum à talibus iudicibus incapacibus: & hoc intelligitur ſiue forent excõmunicati tẽpore electionis, vel poſt collatum ſibi officium.

6 Geſta per quemcunque excommunicatum, dummodò non ſit declaratus, vel notorius Clerici percuſſor, ſunt valida, etiam ſi illius delictum ſit publicum, & excommunicatio publica, quandiu non declaratur. Probatur, quia taliter excommunicatus poſt Concil. Conſtantienſe, eſt toleratus, ac proinde geſta per illum valent: ſi enim Concilium vellet, quod non valerent, iuberet illum vitare ne geſta eſſent inualida. In Sanchez *cit. diſp. num.* 31. vnde ibi colligit abſolutionem datam ab iſto excommunicato, & alia illius geſta eſſe valida. Et addit *ibidem num.* 33. quòd licet hic talis in alio loco remoto ſit declaratus, vel notorius Clerici percuſſor, in hoc autem loco non eſt declaratus, neque notoria illius percuſſio Clerici, ſed illa duo hîc ſunt occulta, omnia hîc geſta per illum valent in vtroque foro, quia concurrit authoritas Superioris illi conferens titulum ob communem errorem, & ignorantiam delicti. Et *num.* 34 *poſt. medium*, clarè, & expreſsè ait, excommunicatum occultum validè poſſe abſoluere alium excommunicatum. Imò ait, quòd etiam publicus excommunicatus, ſi non eſt denunciatus, nec publicus Clerici percuſſor, poteſt abſoluere ab excommunicatione, & poteſt, ſi eſt Prælatus, alium excommunicare: quia quandiu eſt toleratus ab Eccleſia retinet iuriſdictionem. Expedit enim hæc omnia licita eſſe propter commune bonum Eccleſiæ, & propter conſcientias quietandas.

7 Om

7 Omnia ſupra dicta etiam valent in Confeſſore ordinario excommunicato occulto, vt geſta per illum ſint valida. Sanchez *citata diſputatione* 22. *numero* 39. & quod maius eſt probat idem Sanchez *ibidem numero* 43. omnia ſupra dicta de validitate geſtorum per excommunicatos occultos, vel non denunciatos, ait eſſe hoc verum etiam reſpectu illorum, qui ſciunt de tali excommunicatione Prælati, vel Confeſſoris: quia, inquit, quandiu non declarantur, ab Eccleſia tolerantur, & ab eadem Eccleſia geſta per illos permittuntur, quandiu expreſſe ab Eccleſia non declarantur. Declarare enim illos excommunicatos, eſt illorum geſta annullare. Et *in fine prædicti numeri* 43. ait idem verum eſſe, ſi impedimentum Prælati, vel Confeſſoris eſſet irregularitas, ſuſpenſio, vel interdictum: ad hæc enim omnia extenditur fauor Concilij Conſtantienſis. Excipit tamen *numer.* 45. quod ſi tempore, quo fuit electus Prælatus, erat irregularis, ſuſpenſus, vel excommunicatus, & hoc ſciebatur communiter, non valebunt geſta per ipſum; quia vt tunc valeant oportet vt ſit error, ſeu ignorantia communis talis impedimenti. Vnde in hoc caſu etiam ſi ſit error communis, non valebunt eius geſta apud illos, qui ſciunt impedimentum interueniſſe tempore accepti officij.

8 Id quod diximus ſupra validam eſſe Confeſſionem factam excommunicato occulto: ſic intellige, vt non ſit inualida ex defectu iuriſdictionis ad abſoluédum, illam enim habet taliter excommunicatus: ſed poterit eſſe inualida talis confeſſio ex parte pœnitentis, qui poterit peccare in petendo Sacramento ab homine qui exiſtens excommunicatus non poteſt ſine peccato, & irregularitate miniſtrare Sacramentum,

tum, & ſic pœnitens ille peccabit dando occaſionem proximo peccandi, & proinde pœnitens ob ſuum peccatum non recipiet validam abſolutionem. Quando autem pœnitens poſſit petere Sacramentum ab excommunicato licitè, & ſi ſine peccato, alibi diſputatur. Hoc præcipuum illa de re datur exemplum: quando ſcilicet Confeſſor eſt Parochus obligatus ad audiendam Confeſſionem, & pœnitens eſt ſubditus illius grauiter indigens Sacramento, neque habet alium Confeſſorem, à quo petat: tunc enim non peccabit petendo ab excommunicato tolerato.

9 Valde conſolatorium eſt quod tradit Suar. *tom. de Cenſuris, diſp. 4. ſect. 8. n.* 18. ad quietandos ſcrupulos circa incurſionem excommunicationis, & cæterarum cenſurarum. Ait enim ibi primò, quòd homo doctus ſi fecit ſufficientem diligentiam libros aliquos reuoluendo, alios conſulendo, & ſic de ſimilibus, & hoc facto putauit ſe rem poſſe facere, etiam ſi aliàs talis res ſit prohibita ſub cenſuris, taliter faciens non incurrit tales cenſuras, quia ſic faciens habuit ignorantiam inuincibilem, vel inculpabilem, etiam ſi illa diligentia fuerit tantùm mediocris. Et hoc à fortiori excuſabit virum idiotam prius conſulentem viros, & doctos, & pios, de quorum conſilio errauit. Et hoc locum habet in foro conſcientiæ: nam in foro externo aliquando iudicabitur ignorantia culpabilis quæ non eſt. Secundò ait *citata diſputat. numero* 11. inconſiderationem, ſeu incogitantiam, ſeu non aduertentiam naturalem, excuſare ab excommunicatione, & cæteris cenſuris: inconſideratio enim, ſeu non aduertentia, æquiparatur ignorantiæ inuincibili: Differunt enim valde inter ſe ignorantia, & inaduertentia. Nam ego habeo ſcientiam quod

quod edere carnes Feria ſexta eſt peccatum mortale Et tamen eadem Feria ſexta appoſitis carnibus poſſum habere inaduertentiam quòd ſit Feria ſexta: vel inaduertentiam quò talis eſus, tali die ſit prohibitus ab Eccleſia. de quo optimè Vaſquez *tom.* 1. 12. *diſp.* 107. *c.* 3. *numer.* 8. Sic ergo circa excommunicationem, ego poſſum habere ſcientiam quòd hoc opus ſit prohibitum ſub cenſura: at quando feci omnino non aduerti vel eſſe prohibitum, vel eſſe prohibitum ſub cenſura: tunc ait Suarez *cit. num.* 11. non incurritur cenſura à ſic faciente: aliàs non facturo ſi aduerteret; quia illa inconſideratio, ſeu inaduertentia naturalis inuincibilis æquiparatur ignorantiæ inuincibili. Tertiò ait Suarez *cit. diſput. n.* 19. ignorantiam inuincibilem Eccleſiaſtici præcepti (idem dic de inaduertentia inculpabili) ita excuſare à cenſura, vt quamuis actus ſit contra ius diuinum, & naturale, & homo contra illud peccet, nihilominus cenſuram non incurret. Ponit exemplum. Scit homo eſſe contra ius naturale, & diuinum occidere Clericum: & tamen ignorat inuincibiliter id prohiberi ab Eccleſia ſub cenſura; iſte occidens Clericum peccat mortaliter, ſed non incurrit cenſuram.

10 Dixi in præcedentibus, ignorantiam, vel inaduertentiam excuſare à cenſuris incurrendis, quia talis ignorantia, vel inaduertentia non excuſabit ab irregularitate annexa, vt tradit Suarez *eodem tom. de Cenſur diſp.* 40. *ſect.* 5. *num.* 9. Sed hoc ſpectat ad materiam irregularitatis, de quo fortè infra.

11 Quæris. Percuſſit quis Clericum prauo animo, ita vt ex prauo animo percuſſio ſit mortale peccatum, at ex parte operis, percuſſio fuit leuis, & venialis. Quæris, inquam, an ob talem percuſſionem incurratur xecommunicatio? Reſpondet Sanchez negatiuè 2. *lib.* *Decal.*

*Decal.cap.8.num.*7.citat Henriq.Gutierr.& alios.Et hoc idem dicendum erit in quouis alio opere, cui annexa eſt excommunicatio, ſi opus externum fuit ſolùm veniale, & leue, licèt internum fuerit mortale. Et ratio eſt, quia Eccleſia non excommunicat actus internos, ſed externos, & requiritur vt actus externus ſit de ſe grauis,& mortalis.

12 Quæris an dubitante aliquo ſi incurrerit excommunicationem,ſiue ſit dubium iuris, modo paulò poſt dicendo, ſiue dubium ſit facti, quia ſcilicet dubitat, an tale delictum fecerit, vel hoc delictum ſub tali iure contineatur: dubitas, inquam, an ſtanti tali dubio iuris, vel facti ſe debeat reputare pro excommunicato? Reſpondet Sanchez negatiuè 1.*Decalog.cap.* 10. *numero* 56. Quia in hoc dubio potior eſt conditio poſſidentis, & habentis bonam fidem: & ideo cùm quilibet fidelis poſſideat ius participandi cum fidelibus, non debet in dubio ſe priuare hoc iure.Dixi, *in dubio*, quia ſi ſit caſus in opinione,debet ſequi opinionem tutiorem,& ſe reputare excommunicatum. Differt enim nimis,dubium,& opinio. Obiter etiam vide diſcrimen inter irregularitatem, & excommunicationem: nam illa in dubio reputatur incurſa,vt diximus ſupra, verb. *Abortus*, *num.* 2. hæc autem in dubio non obligat dubitantem,vt ſe reputet excommunicatum. Excipit tamen *ibi* Sanchez *num.* 57. ſi dubium eſt,an excommunicatio fuerit iuſta, & lata ex cauſa iuſta:quia tunc tenetur ſe reputare excommunicatum, quia ſubditi eſt obedire, & non examinare cauſam, niſi quando clarè conſtaret fuiſſe iniuſtam. Excipit item, quando eſt dubium, an iudex excommunicationem tulerit, vel pars illam petens habuerit animum ligandi:tunc enim tenetur ſe reputare excommunicatum, ſi contra fecerit:quia in dubio præſumitur lata, vt verba ſonant. At

ſecùs

ſecùs eſſet quādo verba,quibus ius, aut iudex excommunicant in iure,vel ſcripto,ſunt dubia, an contineāt excommunicationem latam,vel ferendam: tunc enim re vera eſt dubium iuris, an excommunicatio lata ſit, ac proinde in hoc dubio, non reputabitur excommunicatus. Si verò dubitetur, an ſit iam abſolutus ab illa, debet ſe reputare excommunicatum, & quærere abſolutionem, quia tunc poſſeſſio eſt pro excommunicatione,quam ſcio incurſam, ſed dubito, an ſit abſoluta; vel ſublata.

12 Notat *ibidem* Sanchez *num.* 58. quòd ſi dubium ſit de excommunicatione, eo quòd fuerit conditionalis,& dubitatur, an conditio fuerit impleta, tunc non cenſendum excommunicatum: quia cum valor excommunicationis pendeat ex tali conditione, & hæc dubitetur an ſit impleta, nulla eſt pro excommunicatione poſſeſſio donec conſtet conditionem eſſe impletam. Si denique dubitatur de valore excommunicationis,eo quòd dubitatur, an appellatio ab ea interpoſita præceſſerit, an ſecuta ſit; tunc in vtroque foro præſumitur excommunicatio lata ante appellationem, ac proinde valida.

13 Stante dubio de excommunicatione, non licet aliquem ad aliquod officium, vel dignitatem promouere:ne fortè poſtea cum infamia ab illo deiiciatur, & animarum ſequatur periculum. Nota tamen quòd omnia ſupra dicta circa dubium excommunicationis, locum habent & ſunt applicanda ad cæteras cenſuras ſuſpenſionis, & interdicti ſtante dubio ſimili circa illas:non verò ſic de irregularitate,quæ non eſt cenſura, vt ſupra dixi *n.* 10.

14 Hoc verbum *Anathema ſit*, poſitum à Conciliis in decretis pertinentibus ad fidem, declarat eſſe hæreticum oppoſitum ſentientem, & proinde inuoluit,

excom

excommunicationem latam,& non ferendam: ſi verò ponatur id verbum in iure extra Decreta ad fidem pertinentia, continet ſolùm excommunicationem ferendam, & comminatoriam. Idem dic de hoc verbo, *Excommunicatus ſit*, continet enim ſolam excommunicationem comminatoriam, non ipſo facto, Sanchez 2. *Decalog.c.*38.*n.*91.

DE EXCOMMVNICATIONE *lata à iure, vel ab homine.*

NON eſt facile dignoſcere quænam excommunicatio dicatur lata a iure,& quæ ab homine: & quis poſſit ab vtraque abſoluere, maximè deducendo hoc,& applicando excommunicationibus latis à Prælatis Religionum. In ſumma ergo, accipe ſequentia.

14 Excommunicatio lata à iure eſt illa quæ lata eſt ab habente poteſtatem condendi perpetuum ius Eccleſiaſticum per ſtatutum perpetuum. Hanc poteſtatem habent ordinariam Epiſcopi, & illius ſuperiores, vt Archiepiſcopi, legati Papæ,& ipſe Papa, imò & delegati illorum,quia cùm ſint Prælati, poſſunt condere ius perpetuum. Hæc autem lata à iure eſt duplex: alia lata à iure communi,id eſt obligante totam Eccleſiam, quales ſunt excommunicationes poſitæ in corpore iuris Canonici: & Bullæ Pontificis ſummi obligantes totam Eccleſiam:& ſimiles etiam ſunt latæ à Conciliis generalibus Eccleſiæ. Alia verò eſt lata à iure particulari, qualis eſt excommunicatio poſita in Eccleſia particulari, v.g. Tolletana Eborenſi,& ſimilibus:ita enim cùm Synodalis ſit, & Prouincialis, eſt quidem lata à iure, ſed eſt particularis iuris Tolletani ſcilicet, & ſimilis quæ non ligat, niſi in Tolletana Diœceſi.

15 In Religionibus verò excommunicatio lata à iure erit illa quæ ponitur ab habente poteſtatem illam ferendi ſtatuto perpetuo, vt ſunt excommunicationes latæ in Capitulo Generali: & in Capitulo Prouinciali: ambæ enim illæ ſunt de iure perpetuo, quia Religiones habent cum ſuo Prælato vim condendi leges, & ius Eccleſiaſticum perpetuum. In his tamen latis à Religionibus, illæ quæ poſitæ fuerint in Capitulo Generali, erunt latæ à iure, & iure communi obligante totum Ordinem: latæ verò in Capitulo Prouinciali dicentur latæ à iure, ſed iure particulari. Illæ verò quæ à Prælatis Religionum poſitæ fuerint per ſe abſque Capitulo Generali, vel Prouinciali, non dicentur à iure, quia hi Prælati Prouinciales, & etiam generales cùm de ordinario non ſint perpetui (ſaltem in Ordine Minorum) non habent authoritatem vt per ſe ſolos condant ius perpetuum, qualem habent Epiſcopi, & cæteri Superiores vſque ad Papam: & nota quòd excommunicatio à iure communi nunquam fertur contra perſonam determinatam, ſed in communi, *cap. vt primarum, § ſtatuto, de conſtit. in 6.*

16 Excommunicatio lata ab homine eſt illa quæ fertur à potente excommunicare, ſed abſque intentione, vel abſque poteſtate faciendi conſtitutionem perpetuam, ſed ſolùm ad tempus definitum ſiue indefinitum. Clarius exemplum pono primò in Epiſcopis, qui cùm alias eo quòd perpetui ſint, poſſunt per ſe condere, ſeu ferre excõmunicationem à iure, & perpetuam; tamen ferunt aliquas non perpetuas, ſed ad tempus: vt quando iubent tempore viſitationis ſub excommunicatione vt omnes veniant ad viſitandum: hæc enim non eſt à iure, ſed ab homine; non eſt perpetua, ſed ad tempus viſitationis tantùm. Similes ſunt aliæ Epiſcopales latæ ad præſens tantùm, vt prouideatur certo negotio,

gotio, & certis perſonis. Et hoc etiam venire poteſt in excommunicationibus latis à Papa quando non intendit ferre legem perpetuam, ſed prouidere ad tempus, qualis fuit illa Sixti V. lata contra viarum graſſatores Italiæ, quæ ſolùm fuit ab homine, non à iure. Dixi, *vel à non potente ferre excommunicationem perpetuam*; propter Prælatos Ordinum, qui vt plurimum abſque Capitulis licèt poſſint excommunicare: per hoc tamen neque intendunt, neque poſſunt per ſe ſolos ferre excommunicationem à iure quæ eſt perpetua, ſed ſolùm ab homine, quæ durat tantùm ad tempus. Hinc iam vides totum, ac præcipuum diſcrimen inter excõmunicationem latam à iure, & latam ab homine, eſſe quòd lata à iure perpetua eſt, & non ſpirat mortuo authore illius: at lata ab homine eſt ſolùm ad tempus, & ſpirat mortuo illius authore, niſi à ſucceſſore confirmetur, vel fuerit confirmata à ſuperiore viuente authore illius. Ita Nauarr. *in Sum. cap. 27. num. 2.* & alij communiter.

17 Hæc excommunicatio ab homine eſt duplex: alia generalis, alia ſpecialis. Generalis eſt quæ fertur generaliter contra omnes ſpecies delinquentium, vel contra plures delinquentes vnius ſpeciei, vt quando fertur contra omnes fures viarum, vt fuit illa Sixti V. ídque quandiu durauerint fures tempore indefinito, vel quando fertur contra non reſtituentes huic perſonæ, & ſic de cæteris. Specialis lata ab homine, eſt illa quæ fertur contra aliquam determinatam perſonam, vt contra Petrum, vt reſtituat, vt recipiat talem in vxorem, &c. Ita Reginald. *tom. 1. libr. 9. numer. 3.* In Religioſis pone exemplum: Fert Prælatus excommunicationem ne quis ingrediatur talem domum, vel vt omnes qui talia rapuerunt, reſtituant. Hæc excommunicatio eſt ab homine generalis: ab homine qui-

dem, quia non eſt perpetua per modum iuris, & ſtatuti. Eſt verò generalis, quia cum pluribus, vel omnibus loquitur. Rurſus ſi Prælatus contra determinatum Petrum ferat excommunicationem, ne tale quid faciat: eſt excommunicatio ab homine, ſed ſpecialis.

18 Hoc poſito, circa abſolutionem vtriuſque excommunicationis à iure, vel ab homine, accipe ſequentia. Ab excommunicatione lata à iure ſiue communi, ſiue à iure particulari, ſi talis excommunicatio non ſit ibi reſeruata, poteſt abſoluere quilibet cõfeſſor approbatus, etiam ſi non ſit parochus: ac proinde talis confeſſor poteſt abſoluere ab omni excommunicatione non reſeruata contenta in iure Canonico, & in iure particulari Synodalium conſtitutionum. Hæc eſt hodie ferè communis opinio, & ſeruata in praxi, de qua latius Reginald. *tom.* 10. *lib.* 9. *num.* 14. quot verò ſint excommunicationes in corpore iuris non reſeruatæ, & quot reſeruatæ, vide in Nauarr. *in Sum. c.* 27. *à nu.* 75. *& ſequent.* hinc colliges poſſe quenuis confeſſorem Ordinarium Fratrum abſoluere Religioſos ab omni excommunicatione contenta in ſuis ſtatutis generalibus, vel prouincialibus ſi illa non ſit reſeruata, eſt enim eadem ratio.

19 Ab excommunicatione lata à iure reſeruata, ſolùm poteſt abſoluere is cui reſeruatur: & quia in iure communi Canonico, vel in Bullis Pontificiis, vt plurimum non reſeruatur excommunicatio niſi Rom. Pontifici: ideo ab illa ſolus Rom. Pontifex poteſt abſoluere. Poſſunt etiam ab illa abſoluere delegati Papæ quibus ipſe commiſerit: vt ſunt etiam Religioſi, quibus Papa concedit per ſua priuilegia abſoluere à multis cenſuris reſeruatis, tum Religioſos, tum ſæculares, de quo alibi. Si verò in tali iure communi vel

iure

iure particulari excommunicatio lata à iure reſeruetur alicui inferiori Papæ, vt Epiſcopo, Legato, & ſimilibus, tunc à tali excommunicatione reſeruata poterit abſoluere ille cui reſeruatur: item illius legitimus ſuperior, maximè Papa: Item omnes delegati quibus commiſerit Epiſcopus ſucceſſor, Superior (non Archiepiſcopus niſi per appellationem, quia non eſt Superior immediatè niſi per appellationem) hi enim omnes habent eandem authoritatem, vel maiorem, quam habet Epiſcopus cui reſeruatur.

20 Applicando Religioſis, ſi in illorum ſtatutis generalibus, vel prouincialibus ſit poſita excommunicatio reſeruata alicui, vt generali: ſolus generalis poterit abſoluere, vel habens commiſſionem illius. Si verò ſit reſeruata alicui inferiori, poterit abſoluere ſucceſſor illius, & Superiores iſtorum; imò, & delegati horum omnium habentes commiſſionem ſupra dictorum.

21 Ab excommunicatione lata ab homine poteſt abſoluere qui illam tulit: vel eius ſucceſſor, vel eius Superior, vel delegati illorum habentes commiſſionem illorum. Regin. *tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 2. *num.* 23. quod eſt intelligendum quando excommunicatio eſt lata ſpecialiter ab homine: Si enim ſit ab homine lata generaliter, de hac poteſt abſoluere quiuis confeſſor ordinarius, vt idem Reginal. explicat ſtatim, *num.* 30. exemplum facile erit in Prælatis Eccleſiaſticis ſæcularibus inuenire. In Religioſis ſic accipe: quidam Prælatus conuentualis, vt Guardianus, poſuit excommunicationem generalem ab homine, ne quis ingrediatur talem domum, vel ne ingrediatur cellas, &c. Et hanc non poſuit reſeruatam. Ab hac poſſunt abſoluere cōfeſſores Fratrum Ordinarij, quia eſt ab homine generalis. Secus ſi poneret illam reſeruatam, tunc enim

non poſſent,niſi Superiores vel delegati, & ſimiles ſicut ſupra. Rurſus ſi Guardianus ponat excommunicationem ab homine ſpecialem, vt,v. g. contra Petrum determinatum,vel contra duos,vel tres monachos nominatos,vt aliquid faciant,vel non faciant,ab hac excommunicatione ſpeciali non poterit abſoluere niſi is qui tulit illam vel ſucceſſor, vel Superior, vel horum delegati. Applica ad Prouincialem,&c.

22 Sunt tamen aliqui caſus in quibus is qui tulit excommunicationem non poteſt ab illa abſoluere, ponit illos Reginald. *cit. lib. à n.* 31. Non eſt meum omnes perſequi: pono tantùm pro Regularibus inſeruientes. Primus ſit, ſi poſtquam quis excommunicauit, amiſit authoritatem,& iuriſdictionem abſoluendi,per priuationem ab officio vel renunciationem,&c. Secundus, ſi excommunicatio lata ab inferiore confirmetur à Papa: iam enim per illam confirmationem Papalem manet reſeruata Papæ: Quod intelligit *ibi* Reginald. ſi excommunicatio fuerat lata contra perſonam certam nominatam, & Papa confirmauit ex certa ſcientia: ſi enim non ita confirmet,& via tantùm communi,neque excommunicatio fuerat lata contra nominatam perſonam,non manet reſeruata.Hinc colligo quod ſi Guardianus excommunicauit aliquem Monachum nominatim,& prouincialis confirmauit,vel generalis, non poterit iam Guardianus ab illa abſoluere, quia iam manet reſeruata prouinciali. Secus ſi Guardianus excommunicationem tulit generalem: tunc enim etiamſi prouincialis,vel generalis confirmerit, adhuc Guardianus poterit ab illa abſoluere.

EXEM

EXEMPTIO.

DE exemptione Religioſorum, & rerum ſuarum ab Epiſcopis, à foro ſæculari, tributis, gabellis, & ſimilibus, res adeo notiſſima eſt per tot iura, Bullas, & conceſſiones, vt ſuperuacaneum ſit hac de re tractatum facere: praxis enim ſola, & inueterata ad hoc ſufficeret. Satis ſit videre Compend. Mendicantium, & Compendia Ordinum particularium, verb. *Exemptio*, verb. *Gabella, Tributum, & ſimilibus*, & Rodrig. *q.63. tom. 2. & q.65 & 66.* Vide etiam infra, verb. *Generalis, n.3.* & ver. *Tributum, infra.*

ADDITIO.

OLim hoc verbo remiſſiuè citaui Compendia, & Rodriguez *in duabus qq. tom. 2. quæſtione 65. & 66.* multa dicentem circa exemptionem Religioſorum ab aliis Prælatis, & poteſtatibus ſæcularibus, ita vt neceſſe ſit ad aliud pergere, neque in re tam clara immorari. Solùm addo me poſt illud audiuiſſe, quendam doctum Canoniſtam clericum ſæcularem, olim officialem cuiuſdam Epiſcopi, & nunc conſtitutum in dignitate Eccleſiaſtica per modum querelæ dixiſſe Religioſos tot fuiſſe priuilegiis munitos à Sum. Pontificibus olim Monachis, & ſatisfacientibus ideo Religioſis. Duo tantùm obiter dico in contrarium: primum, non ſolos Papas olim Religioſos fauiſſe illis cum priuilegiis multis, videant in compendio multos Sum. Pontifices nunquam Monachos quot, & quàm magna priuilegia conceſſerint Religioſis: ſufficiant Leo X. & Gregor. XIII. Martinus V. & alij quorum priuilegiorum liberalitate Cōpendium Mendicantium refertum eſt.

Secundò dico, dato quòd aliqui illorum Monachi olim Monachis priuilegia varia conceſſerint, quaſi ex officio tenebantur id facere, vt ferè Monachos liberarent à grauaminibus quæ Epiſcopi faciebant Monachis, & illorum clerici. Alexander IV. & Aluarus de planctu Eccleſiæ citati à Rodrig. *citata quæſt.63.* citant vigintiquatuor grauamina quæ Epiſcopi, & clerici Monachis inferebant, ob quæ debitum fuit Monachos ab Epiſcoporum iuriſdictione eximere, maximè cùm Epiſcopi, illorúmque officiales Monachorum leges & mores ignorent; in quorum obſeruatione Religionis neruus conſiſtit.

EXORCISMVS.

SOlent aliquando arreptitij, & à diabolo oppreſſi ad Religioſos adduci pro remedio quærẽdo, olim audiui nullum clericum tales poſſe exorciſare niſi eſſet deputatus ab Epiſcopo, & ab eo licentiam impetraret. Nunc dico Religioſos poſſe huiuſmodi arreptitiis impendere tales exorciſmos abſque licentia Epiſcopi. Nam de iure communi illi non prohibentur. Si autem Epiſcopi in ſua Diœceſi id prohibeant fieri abſque expreſſa illorum licentia, talis conſtitutio ſolos clericos ligat, non verò Religioſos exemptos, qui aliàs iure communi non prohibentur, & ex ordine Eccleſiaſtico exorciſtæ, & Sacerdotes id facere permittuntur. Tenet hoc expreſsè Sanchez *2. Decalog. c. 42. n. 18.* dicens hanc adiurationem ſolemnem competere ſolis Miniſtris promotis ad Ordinem exorciſtarum. Fortè tamen id ſibi reſeruarunt Epiſcopi quoad ſuos clericos, vt ſcirent quibus id foret cõmittendum, piis ſcilicet, ac prudentibus propter multam prudentiam, imò, & ſcientiam in tali officio requiſitam. Conſulo verò Religio-

ſos

ſos id facturos, vt cautè videant pertinentia ad tale officium, de quo aliquid Sanchez *citato loco*, & alij. Et præterea illud faciant per Cæremoniale Romanum quo vtuntur Parochi in ſuis Diœceſibus. Scio namque in lib. qui dicitur *Malleus maleficarum, poſt medium, à fol.* 130. contineri ſeptem modos exorciſmorum, qui valde prolixi, & diffuſi ſunt, & neſcio an ſint conformes Romano Cæremoniali. Scio item *in eodem lib. infra, f.* 378. contineri tractatum primum de exorciſmis, qui omnino indignus eſt qui legatur; aliqua namque continet falſa, & indecentia, quæ ego iam detuli ad tribunal ſancti Officij.

FALSARIVS.

POterit hoc delictum aliquando in aliqua Religione committi, & in ordine Minorum eſt caſus reſeruatus circa litteras Prælatorum. Igitur pro cautela, & punitione criminis, aduerto Clementem VIII. in ſuo decreto de caſibus reſeruatis permiſiſſe Religionibus, vt hoc delictum poſſent reſeruare. Sed ſolùm in reſeruatione dicebat, fore reſeruandam falſificationem manus, & ſigilli officialium Conuentus. Ego olim in paruo libello, hunc caſum cum aliis explicaui: & quia libellus ille antiquitate extinctus eſt, & rogatus ſum, vt iterum prælo daretur, quod recuſaui: dicta ibi recolo breuiter in ſummam in gratiam illorum Ordinum qui talem caſum reſeruarunt, vel reſeruauerint.

1 Dixi ergo ibi per manus falſificationem intelligi ſubſcriptionem. (Luſitane, *o ſinal ou firma*) ſigilli falſificatio, clara eſt. Dixi ſecundò, per manum officialis non intelligi ſolùm ſubſcriptionem ad finem ſcripturæ, ſed etiam falſificationem aliquam intra ipſam

ſcripturam quæ reddat falſum ſenſum litteralem. Nam etiam ſcriptura ipſa, eſt manus officialium Conuentus, prob..ui ibi efficaciter, ex Suarez *tom.5 de Cenſur. diſput.21. ſeſſ. 2. num.* 44 Secus ſi aliquam litteram paruam deletam, vel in ſcriptura, vel in ſubſcriptione emendaret, quæ ſenſum non mutaret, tunc enim falſarius non eſſet.

2 Circa ſigillum dixi; non ſolùm falſificare ſigillum, eum qui denuo falſum ſigillum affigeret: ſed etiam illum qui verum ſigillum in aliis litteris veris contentum, his falſis litteris apponeret pro ſua falſitate firmanda: Hoc enim verè eſt falſificare ſigillum.

3 Dixi ibi per officiales Conuentus intelligi Prælatum localem, vt Guardianum, vel ſimilem vicarium præſidentem, ſacriſtam, procuratorem, & omnes alios officiales Conuentus deputatos per Prælatum alicui officio particulari. Non verò intelligi Prouincialem, vel Generalem Ordinis, quia hi non ſunt officiales Conuentus, ſed prouinciæ, vel familiæ totius Ordinis: & lex pœnalis reſtringenda eſt ad propriam verborum ſignificationem. At dixi quoad Minoritas me credere Syndicum Fratrum eſſe officialem Conuentus, & proinde Religioſum falſificantem eius litteram, vel ſigillum, incurrere caſus iſtius reſeruationem, Dixi pariter non incurrere iſtum caſum illum Religioſum qui in hoc Conuentu degens falſificauit litteram, vel ſigillum alicius officialis alterius Conuentus, in quo non exiſtit de facto, neque degit: quia talis propriè non falſificat manum, vel ſigillum Conuentus: id eſt, ſui Conuentus, in quo ſcilicet exiſtat, & viuit. Hæc eſt Sum. ibi dictorum.

4 Falſificantes litteras Papæ incurrunt in excommunicationem Bullæ Cœnæ, *in excommun.* 7. At explicat *ibi* Nauarr. *in Sum. cap.* 27. *num.* 26. iſtam excommunicationem

cationem Bullæ Cœnæ non incurrere falſificantes litteras alicuius Epiſcopi, vel Nuncij Apoſtolici: horum enim litteræ non dicuntur litteræ Apoſtolicæ, ſed ſolæ litteræ Papæ. Neque item hanc incurrunt iuxta Nauar. *ibi*, qui falſificant ſupplicationes ſignatas à Papa, quas vocant ſignaturas: neque illi qui ſubreptitiè vel obreptitiè impetrant litteras Apoſtölicas, vel illi vtuntur; hi enim re vera non falſificant, cùm in rigore illæ litteræ ſubreptitiæ ſint veræ litteræ Papæ licèt Papa fuerit deceptus in informatione, denique addit *ibi* Nauarr. quod iam diximus, correctionem vnius, vel alterius litteræ per quam ſenſus non mutatur, non puniri per illam excommunicationem Bullæ Cœnæ. Vide *cap. licet ad regimen. de crimine falſi*, vbi Papa Innocent. III. ponit ſeptem modos quibus litteræ Apoſtolicæ poſſint falſificari: quos omitto breuitatis gratia.

5 Quamuis autem in prædicta Bulla Cœnæ non excommunicentur falſarij litterarum Epiſcopi vel Nuntij Apoſtolici, tamen ad cognoſcendā talis delicti grauitatem duo noto ex Rodrig. *tom. 2. q. 31. art. 1.* ait enim ibi primò crimē falſarij reputari inter capitalia: ſecundò ait iuxta nocumentum datum à falſario, ita illi abplicandā eſſe pœnam ratione delicti: quamuis autem ibi ſolùm agat de ſolicitāte teſtem ad falſum teſtimonium dicendum, ambo tamen proximè dicta poſſunt applicari ad falſarium ſcripturarū, vt ſcilicet, pro qualitate delicti, & perſonæ cuius litteras falſificauit, recipiat maiorem, vel minorem pœnam. Facit quod decernunt Ordinationes Regni Portugalliæ *lib. 5. tit. 52.* vbi punitur pœna capitis qui per ſe, vel per alium falſificauerit manum vel ſigillum Regis. Qui verò falſificauerit ſigillum alicuius iudicis inferioris relegatur ad Africam per decem annos exilij: & omnia illius bona in fiſcum Regium rediguntur.

6. Per

6 Per ſtatuta generalia Minorum in Capitulo generali Tolletano, falſificantes ſigillum, vel litteras Prælatorum carceri mancipantur ad arbitrium Prælati pro qualitate delicti. Si verò litteræ falſificatæ fuerunt R.R. Generalis, vel Commiſſarij Generalis à carcere liberari non poterunt abſque expreſſa licentia dictorum R.R.. Prælatorum generalium. Vide *ibi, in titul. de falſariis.*

7 Additionator ad Iulium Clarum *in* §. *falſum. numero* 156. dicit ex Caſtrenſ. Afflict. Ceph. & Gabriel. quos citat, vt aliquis puniatur pœna ordinaria falſarij, tria requiri copulatiuè. Primum, mutatio veritatis. Secundum, quod adſit dolus. Et tertiò, quod mutatio veritatis nocuerit, vel nocere potuerit, vel poſſit.

8 Quæris an pœnæ falſariorum incurrantur à falſificante quaſcunque litteras, & ſigillum ſuperiorum: ver. gr. epiſtolas particulares miſſiuas quas dirigunt, vt particulares perſonæ ſunt? Pater Soſa *in explicatione Bullæ Cœnæ, in expoſitione ſexti capitis, ad litteram, num.* 6. citat Vgolinum, & tranſit cum illo dicente, falſificātes litteras particulares Papæ obſignatas, & miſſiuas non incurrere cenſuram illam Bullæ Cœnæ, ſed ſolùm falſificantes litteras patentes, & apertas quas mittit Papa ex officio. Ego circa Religioſos hoc non conſulerem: nam etiam litteræ particulares obſignatæ mittuntur à Prælatis ex officio pro multis negotiis expediendis: & in rigore ſunt veræ litteræ Superiorum: Et lex iſta non diſtinguit de litteris particularibus, vel communibus. Adde quod prædicti Religioſi litteras particulares Prælatorum particulares & obſignatas, falſificantes, committunt aliud peccatum reſeruatum, vel permiſſum reſeruari à Clemente V I I I. *in ſuo Decreto caſuum reſeruatorum, caſu* 11. contra retardantes

litte

litteras Prælatorum ad inferiores:vel illas aperientes: ſiue prædictæ litteræ ſint inferiorum ad ſuos Prælatos. Quod quomodo intelligi debeat explicaui etiam *citato libello, de caſibus reſeruatis, caſu* 11.

9 Pro Ordine verò Minorum falſificatio ſigilli, vel litterarum Superiorum, reſeruatur cum maiori rigore: Non ſolùm enim reſeruatur falſificatio in litteris Superiorum Ordinis, verùm etiam cuiuſuis alterius perſonæ in dignitate conſtitutæ, etiam extra Ordinem, pro quo aduerte ex Syluestro *verbo dignitas*, tria hæc inter ſe valde differre, videlicet dignitatem, perſonatum, & officium. Dignitas eſt adminiſtratio rerum cum iuriſdictione in foro contentioſo: vt Guardianus, Prior, Prouincialis, & Superiores: hi enim omnes, & adminiſtrant res, & habent iuriſdictionem in foro externo. Officium ſignificat adminiſtrationem aliquarum rerum, ſed ſine iuriſdictione, vt Sacriſta, Procurator Conuentus, & ſimiles: adminiſtrant enim res aliquas, ſed non habent iuriſdictionem. Perſonatus eſt illorum, qui neque habent adminiſtrationem rerum, neque iuriſdictionem, ſed habent digniorem locum præ aliis in Choro, vel in Capitulo, vt in Eccleſiis Cathedralibus fieri conſueuit. Itaque, dignitas habet adminiſtrationem, & iuriſdictionem ſimul. Officium habet ſolam adminiſtrationem: perſonatus neutrum habet, ſed ſolam honoris præeminentiam.

10 Reſeruatur ergo ſola falſificatio litterarum, earum perſonarum Ordinis quæ habent dignitatem Eccleſiaſticam, quales ſunt Prælati locales & omnes Superiores, & ex conſequenti reſeruatur falſificatiò literarum cuiuſcunque Prælati alterius Ordinis, & præterea cuiuſcunque Epiſcopi, & aliorum Prælatorum

Eccle

Eccleſiaſticorum habentium dignitatem Eccleſiaſticam. Nam verba caſus generalia ſunt ibi: Aut alterius perſonæ in dignitate conſtitutæ. In quo differt iſta reſeruatio à reſeruatione Clementis VIII. Nam iſta ſolùm loquitur de officialibus Conuentus vbi habitat Religioſus: At reſeruatio Minoritarum latius extenditur; vt vidimus.

ADDITIO AD ADDITIONEM.

SI quis apud ſe habeat litteras falſatas, non tamen vſus fuit ſcienter illis litteris falſis, non punitur pœna falſarij: habetur expreſsè *c. inter dilectos, de exceſſ. Prælatorum.* Inde etiam collige quòd ſi quis vſus fuit litteris falſis ignorans, & ſuam ignorantiam per coniecturas, vel per iuramentum probauerit, in foro Eccleſiæ non punietur pœna falſi. Nam Papa *citato c.* ponit verbum *ſcienter*: quapropter à contrario ſenſu, ſi vſus eſt illis ignoranter, bona fides & ignorantia probari poterit ex qualitate perſonæ, coniecturis, iuramento, & ſimilibus.

FAMA.

SAyro *lib. 11. clauis Regiæ, c. 7. n. 15.* ait peccare mortaliter Monachum, vel Monialem, qui infamati iniuſtè ab aliquo remittunt iniuriam factam ſuæ famæ læſæ. Dat rationem, quia ſua fama bona, non eſt ſua præcipuè, ſed eſt etiam Conuentus: quemadmodum eius infamia eſt etiam infamia Conuentus. Hoc ego ſolùm damnarem in caſu litigioſo, & publico, quando reſultauit magna Ordinis infamia iniuſtè: tunc enim Monachus, vel Monialis non poſſunt remittere iniuriam, vt *ibi* tradit Sayro. Si verò remittant abſque licentia

centia Prælati, peccabit ſaltem venialiter: & condonatio non valebit, quia pars præcipuè læſa non condonauit videlicet Religio: quod adeo verum eſt, vt ſi Prælatus Ordinis condonaret, abſque conſenſu Religioſi, condonatio valeret: vt tenet Nau. *lib. 2. de reſt. c. 4 par. 5. dub. 7. n. 392.*

FAMVLI, SEV FAMILIAres Fratrum.

1 POſſunt Regulares ſuis famulis intra Conuentum degentibus omnia miniſtrare Sacramenta etiam in articulo mortis, & illos in ſua Eccleſia ſepelire, etiamſi dum viuerent ibi ſepulturam non elegerint. Clem. IV. in Compend. verb. *Famuli*, & Iul. II. apud Rodrig. *tom. 1. q. 77. art. 1. & 2.*

2 Hi famuli, & famulæ etiam Monialium Sanctæ Claræ habent Indulgentiam plenariam ſemel in vita, & in morte. Monumenta Ordin. *ſecunda impreſſio, f. 66. conceſſione 96.*

3 Tempore interdicti poſſunt famuli Fratrum admitti ad diuina, & ibi recipere Sacramenta, & ſepulturam Eccleſiaſticam. Compen. Minor. ver. *Interdictum 3. §. 1. & 6.* Et hic etiam includitur Syndicus Minorum. Compend. verb. *Syndicus*, §. 2.

4 Famuli Regularium dum ſunt in ſeruitio Fratrum non poſſunt excommunicari, vel interdici ab Epiſcopo. Compend. verb. *Famuli*, §. 11. & Henriq. *tom. 1. lib. 7. de Indul. c. 25. n. 7. littera L.*

5 Nicolaus V. conceſſit Patribus Sancti Hieronym. in Hiſpan. vt quando ſunt abſentes à Monaſterio, poſſint ibi audire confeſſiones ſuorum familiarium, & ſeruitorum. In Compend. illorum, verb. *Abſentes à Monaſterio*, §. 4. & verb. *Abſolutio quoad familiares*, § 9.

dicitur

dicitur quod etiam ibidem abſentes poſſunt illos abſoluere à caſibus Epiſcopalibus. In Compend. Minorum, verbo *Familiares*, §. 11. habetur priuilegium conceſſum militibus Sancti Ioannis, vt familiares illorum dum fuerint in illorum ſeruitio, non poſſint excommunicari, vel interdicto ſupponi ſine ſpeciali mandato Papæ. Sed tamen hoc priuilegium famulis non proderit quando priuilegia Fratrum fuerint ibi derogata. Vide Trid. *ſeſſ.* 14. *c.* 4. *&* 5.

FESTI DIES.

Vide infrà, verb. *Laborare.*

1 FEſta particularia indicta ab Epiſcopo tenentur ſeruare Regulares abſtinendo à ſeruilibus & Miſſam audiendo. Tridentin. *ſeſſ.* 25. *cap.* 12. *de Regular.* In his tamen diebus non tenentur dicere Horas Canonicas ſecundùm ritum Clericorum, neque Miſſas: ſed iuxta ſuam Regulam, & Conſtitutiones. Sic declaratum eſt à Congregat. Cardinal. Romæ, provt citat Rodriguez in ſuo Bullario, ſub Clement. VIII. *fol.* 1199.

2 Dies feſtos à ſolo Magiſtratu ſæculari præceptos non tenentur Regulares obſeruare abſtinendo à ſeruilibus, & Miſſam audiendo: quoniam Magiſtratus ſæcularis, non habet iuriſdictionem in Regulares. Azor. 2. *par. Sum. lib.* 1. *c.* 26. *q.* 5.

3 Si contingat dies feſtos iniunctos ab Epiſcopo, habere vigiliam ieiunij, vel per conſtitutionem Epiſcopalem tantùm: aliqui Doctores dicunt teneri Regulares ad illud ieiunium ex conſuetudine Diœceſis. At Suarez *tomo de Legibus, lib.* 4. *cap.* 20. *num.* 9. *&* 10. ſentit in cõſcientia non teneri, niſi fortè ratione ſcandali, &

niſi

niſi in vſu,& conſuetudine, illud Regulares acceptauerint: citat Paludan.& Antoninum. Rodriguez verò *in Addition. ad Summ. Moral.tom.4.cap.110.numero* 4. ait tenet: Religioſos, etiam in ſuo Conuentu ieiunare illa ieiunia quæ per conſuetudinem generalem ieiunantur a ſæcularibus in illa Prouincia, vel loco. Vbi Rodriguez non diſcedit à Suarez, ait enim non teneri Regulares ad ieiunia præcepta ab Epiſcopo: ſed facit differentiam inter præcepta ſolùm ab Epiſcopo, & inter introducta per conſuetudinem generalem illius Prouinciæ.

ADDITIO.

1 SI aliquis dies feſtus ſecum habeat annexam aliquam indulgentiam lucrandam tali die, & contingat quod de tali die feſto non ſit recitandum Officium Diuinum hoc die, ſed in alium diem ſit transferendum Officium Diuinum, tunc Indulgentia non eſt transferenda, ſed lucranda eſt in eodem die, licèt feſtum quoad Diuinum Officium transferatur. Ita Azor. *tomo ſecundo, libro primo, capitulo vltimo, quæſtione octaua.* Sit exemplum pro Minoritis. Feſtum Diui Bernardini habet ſibi annexam Indulgentiam plenariam in Eccleſiis Minorum ex Bulla Sixti V. Contingit ſæpè feſtum Diui Bernardini occurrere infra octauam Spiritus ſancti in qua non recitatur Officium ſancti Bernardini, ſed transfertur poſt octauam: Tunc Indulgentia lucranda eſt ipſo die feſti, & non eſt transferenda ab illo die. Et confirmatur à ſimili: nam quando aliquis dies feſtus præcepto Eccleſiæ obſeruandus cum ceſſatione à ſeruilibus, incidit in diem in quo Eccleſia de tali feſto non recitat Diuinum Officium, vt quando feſtum

Annunciationis Beatæ Mariæ venit in Dominica aliqua Quadrageſimæ, tunc obſeruatio talis feſti quoad ceſſationem ab operibus ſeruilibus non transfertur in diem in quem transfertur recitatio Diuini Officij, & idem dicendum eſt de tranſlatione Indulgentię annexæ alicui feſto.

2 Pro ſcrupuloſis laborantibus in die feſto tenet Suarez *tomo* 1. *de Relig. libro* 2. *cap.* 31. *numero* 2. non eſſe peccatum mortale,ſed ſolùm veniale vacare operibus ſeruilibus per vnam horam integram: quia reſpectu 24. horarum, quas dies integer continet, vna ſolùm hora eſt pars modica, ſeu parua. Idem tenet Sanchez 1. *Decalog cap.* 4. *numero* 18. Aduertit tamen Sanchez *citato cap. numero* 12. quod ſi quis in die feſto diuerſis vicibus vacet ſeruilibus, ita vt in qualibet vice ſeparata ſit parua temporis mora, ac proinde parua materia: at ſingulæ vices, & interualla ſimul iuncta efficiant pluſquam vnam horam, tunc dicitur violare feſtum propter operationem ſeruilium, & proinde peccare mortaliter. Ego do exemplum à ſimili: nam furta modica multa ſigillatim per ſe ſumpta non ſunt mortalia, at ſimul ſumpta faciunt quantitatem notabilem, ac proinde mortalem ſi fiant omnia reſpectu vnius tantùm perſonæ. Quod facile applicabis propoſito intento de multis operationibus modicis ſeruilibus factis in eodem die. Dico *in eodem die*, quia ibi aduertit Sanchez, ſi quis in diebus diſtinctis feſtiuis operetur, ſeruiliter modico interuallo ſingulis diebus tantùm ſemel ſingulis diebus, illæ ſingulæ vices diſtinctæ non efficient quantitatem mortalem, quia non fiunt reſpectu eiuſdem diei feſti, ſed diuerſorum, & non coniunguntur moraliter, poſſet vtcunque perſiſti in exemplo modicorum furtorum diuerſorum, quæ ſi non fiant reſpe-

ctu

ctu eiuſdem perſonæ, ſed diuerſarum, non faciunt peccatum mortale, quia nulli ex illis infertur damnum notabile.

3 Quia verò feſti obſeruatio duo includit, & Miſſam audire, & vacare à ſeruilibus, non omittam caſum particularem poſitum à Sanchez *libro 2. de Matrimonio diſputatio.* 18. *à numero* 21. Vbi ſic ait: Non peccare mortaliter illum qui in die feſto oppidi in quo exiſtit, exit, & vadit ad oppidum in quo tale feſtum non obligat, & vadit cum animo ibi laborandi, probat, quia præceptum feſti non prohibet exitum ab illo loco in quo eſt feſtum: & poſtquam peruenit ad aliud oppidum vbi feſtum non obligat, poterit licitè laborare. Sed maius dubium eſt, an talis exiens in tali die feſto ſui oppidi teneatur prius audire Miſſam, quàm exeat, ad quam in ſuo oppido tali die tenetur? Aliqui dicunt teneri, & probant, quia obligatus ad Miſſam in die feſto, & præuidens hora decima, vel vndecima ſe fore impeditum ad illam audiendam, tenetur ex præcepto illam anticipare in tempore præcedente. At ipſe Sanchez *ibidem* ait, non carere magna probabilitate, & teneri ab aliquibus recentioribus, quod taliter exiens non tenetur audire Miſſam in ſuo oppido, ſi peruenturus eſt ad oppidum aliud tempore breui, quo adhuc Miſſæ ſolent celebrari, verbi gratia, ante meridiem. Nam in proprio oppido vnde exit, poterat differre auditionem Miſſæ vſque ad aliud tempus, quando verò peruenit ad alium locum iam deobligatur ab illo præcepto illam audiendi. Neque obſtat ratio in oppoſitum adducta, nam intelligitur dummodo maneret in eodem oppido vſque ad tempus in quo illud præceptum obligat: Secus ſi exit, & tempore quo non obligatur ad Miſſam, peruenit ad aliud oppidum vbi iam non obligatur: Et clarius dic quòd

impedimentum ſuperueniens non tollit obligationem audiendi Miſſam, ſed excuſat omiſſionem ſi omittatur ob tale impedimentum, vnde nihil mirum ſi præuenire tunc teneatur: cùm verò ante meridiem eo peruenturus eſt in quo id feſtum non ſeruatur, non obligat præceptum dum peruenit: Nec ibi dicitur ſuperuenire impedimentum, ſed non adeſſe præceptum.

4 Feſta non ſolùm indicta ab Eccleſia communi, vel particulari Epiſcopo, ſed etiam ſeruata voto alicuius populi in communi tenentur obſeruare etiam Religioſi illius oppidi, eò quòd facta ſunt ob bonum commune oppidi, cuius Religioſi ſunt vicini, & cuius populi bona participant. Sanchez 4. *Decalog. numero* 21. & hoc eſt quod in ſimili materia dicit Rodriguez *Addit. ad Sum. tom.* 4. *capit.* 11. *numero* 4. teneri Religioſos ieiunare ieiunia illorum oppidiorum in quibus viuunt, quæ populus ille ieiunat ob conſuetudinem, quia ſunt membra talis populi, eiuſque bona participant. Vnde Sanchez *citato loco* attentis dictis antea *numero* 16. aſſerit Religioſos teneri ſub mortali etiam ieiunare eos dies ieiunij quos vouit populus voto communi pro aliqua neceſſitate: militat enim eadem ratio, atque in feſto ſeruando. Neque hoc militat contra id quod diximus *in prima editione, hoc eodem verbo, numero* 3. ex opinione Suarez, & aliorum, non teneri Religioſos ad ieiunium indictum à ſolo Epiſcopo, concurrentibus circunſtantiis ibi dictis: Non, inquam, obſtat: nam diuerſum quid eſt ieiunium indici à ſolo Epiſcopo, vel induci per votum commune populi, vel per conſuetudinem antiquam quæ habet vim legis quaſi naturalis.

5 Feſtum Patris noſtri Franciſci iuſſit Sixtus IV. ſub præ

præcepto, & obſeruátia ab omnibus Chriſti fidelibus, ſeruari ceſſando ab opere ſeruili. Habetur bulla in Bullario Rodriguez *fol.* 317. *&* 318. quæ verba clarè ſonãt præceptum peccati mortalis. Hoc autem volui citare, vt videas quantum valeat mutare veſturas temporis, quæ etiam Bullis Pontificiis ſuo modo nocet, vt non obſeruentur. Maior tamen gloria eidẽ Patri Seraphico accidentalis videtur accreſcere, vt cuncti ferè fideles ſuum feſtum obſeruent ceſſando à ſeruilibus, moti deuotione, ac pietate, quàm præcepti vinculo aſtricti.

GENERALIS ORDINIS.

Vide infra, verb. *Prouincia, numero* 2. & verb. *Prælatus*, & verb. *Eiicere ab Ordine.*

1 GEnerali mortuo non expirant inferiores Prælati, quia ſunt ordinarij. Expirant tamen Viſitatores, quia ſunt delegati. Rodriguez *tomo* 1. *quaſtion.* 9. *artic.* 1. hoc intellige de Viſitatoribus re infect :id eſt, quando nondum viſitationem incœperant: ſi enim iá incœperunt, poterunt ſinire: ſi verò non incœperunt, non poterunt inchoare. Si verò iam finierũt viſitationem, debent ſubſiſtere, maximè in Ordine Franciſcano, vbi per ſtatutum generale finita viſitatione, ſi Capitulum dilatetur, tenentur ſe recipere ad ſuas Prouincias. Tenet etiam ſupradictum de ceſſatione viſitatorum mortuo Generali. Aldrete *lib.* 1. *de Diſciplin. Religioſa, c.* 3. *n.* 30. *& ſequentibus.*

2 Solus Generalis poteſt relinquere aliquod Monaſterium inutile Fratribus, id tamen faciat coram, vel in manibus Ordinarij. Hoc autem non poteſt facere Capitulum Prouinciale, vel Prouincialis abſque licentia Generalis. Rodrig. *tom.* 1. *q.* 23. *art.* 6.

3 Non poteſt Generalis eximere aliquem Fratrem ne ſit ſubditus ſui Prouincialis, vel ſui Guardiani, vel ſimilis Prælati localis, eſſet enim ferè contradictio moralis, vel ſaltem confuſio, & cauſa litium, & præter ius totum. Miranda *tom.* 2. *q.* 7. *art.* 6. Idem dic de Prouinciali circa eximendum ſubditum à Guardiani obedientia.

4 Generalis Miniſter Minorum, non poteſt diſpenſare in ſtatutis Ordinis quando illa ſunt contenta in iure canonico, vel ab illo euidenter collecta: tunc enim diſpenſaret in lege Papæ. Si verò id faciat in aliis ſtatutis debet id facere cum conſilio diſcretorum alicuius Prouinciæ, & per ſcriptum, aliàs factum non tenet. Sic Statuta Tolletana, *tit. de Diſpenſatione*. Quod verò Capitulum Generale poſſit arctare in hoc Generalem, tenet Miranda *tom.* 2. *q.* 10. *art.* 3. citans Cordubam dicentem, quod Regula Pat. noſt. Franciſci maiorem iuriſdictionem dat Capitulo Generali, quàm Miniſtro Generali: nam iuxta Regulam, Capitulum Generale poteſt priuare Officio Generalem, ſi non fuerit ſufficiens ad vtilitatem Fratrum. Iuuat multum quod dicit Suarez *tom. de Legibus, lib.* 6. *cap.* 15. *n.* 7. nempe Archiepiſcopum ligari legibus Concilij Prouincialis, neque in illis poſſe diſpenſare, niſi quatenus ſibi permiſſum eſt: & diſpenſare in illis eſſe diſpenſare in lege Superioris. Quod ſeruit ad prædictum intentum, pro quo vide pulchram rationem apud Sanchez *lib.* 8. *de Matrim. diſp.* 17 *à n.* 33. *& ſequent.* per quam efficaciter id probatur de Generali cum Capitulo.

5 Poteſt Generalis in Capitulo Generali cum maiori parte Capituli declarare vtrùm conueniat vti aliqua conceſſione Papali, aut oraculo viuæ vocis conceſſo: & tali declarationi ſtare debet tota Religio. Compend. Minorum, verbo *Generalis*, §. 14.

6 Poteſt

6 Poteſt Generalis interpretari omnia dubia occurrentia in Ordine, Regula, ſtatutis, moribus, & omnibus aliis vtpote in priuilegiis. citat Ioan. à Cruce, *in epitom. lib. 2. c. 2. dubio 2. concl. 2.* Conceſſum à Clement. VII. Tertiariis.

7 Generalis Ordinis eo ipſo quòd electus eſt, & electioni conſentit, manet confirmatus cum plena adminiſtratione. Conceſſum Ordini S. Auguſt. Eremetic. Et Paulus III. conceſſit Generali Societatis. Compend. verbo *Generalis*, §. 1.

ADDITIO.

1 RODriguez *tom. 2. Sum. cap. 29. concl. 5.* tenet non poſſe Generalem mutare vnum Prouincialem de vna Prouincia, vt ſit Prouincialis in alia Prouincia: neque transferre vnum Guardianum de vno Conuentu, vt ſit Guardianus in alio. Hoc non probat textu proprio, ſed à ſimili per textum *c. 1. & 2. de tranſlatione Epiſcoporum*, vbi dicitur ſolùm Papam poſſe transferre vnum Epiſcopum de vna Diœceſi ad aliam: quod Doctores applicant ad Abbates habentes iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem: & ipſe Rodriguez applicat ad tranſlationem Prouincialium, & Guardianorum. Quod ſi verum eſt, intellige poſtquam Guardianus eſt confirmatus à Superiore. Nam in diffinitorio antequam Guardiani confirmentur, & publicentur, electus pro vno Cõuentu transfertur ibi pro alio à Præſide cum Diffinitorio, antequam confirmentur, & publicentur. At poſt publicationem, & confirmationem non erit licita illa permutatio inter duos Guardianos, iuxta dictum Rodriguez, quamuis vterque Guardianus conſentiat. Quod intelligo ſi fiat extra Capitulum, vel congregationem intermediam. Nam in

dicto Capitulo: vel congregatione poſſunt, & ſolen-
permutari.

GVARDIANVS.

Vide infra, verbo *Prælatus, num.* 2. & ſupra, verb. *Abbas, per totum.*

1 GVardianus eſt verus Prælatus: vnde quando in Regula, & declarationibus Pōtificum ſupra illam, vel in ſtatutis Generalibus, vel in priuilegiis nominantur indiſtinctè Prælati, etiam intelligitur Guardianus: Corduba ſequitur Compend. verb. *Guard. ad* §. 1.

2 Omnia conceſſa Prioribus Sancti Dominici Conuentualibus, intelliguntur etiam conceſſa Guardianis Minorum. Iulius II. conceſſit in Compend. Minorum, verb. *Guardianus*, §. 4. & Collector *ibidem*, ait quòd iuriſdictio Prioris erga ſuos Conuentuales æquiparatur iuriſdictioni Prouincialium, quod intellige in foro interiori.

3 Guardiano mortuo expirat præſes ille, qui à ſolo Guardiano factus fuerat: habebat enim iuriſdictionem delegatam à ſolo Guardiano. Si verò Vicarius illius fuerat factus à Prouinciali, ac Diffinitoribus in Capitulo, non expirauit eius iuriſdictio mortuo Guardiano, quia habet iuriſdictionem à Capitulo. Et ſic olim fiebat in Ordine Franciſcano, & fit in multis Prouinciis. Et Vicarij ſic creati poſſent in abſentia Guardiani facere omnia illa, quæ Guardiani poſſunt, ſaltem in foro conſcientiæ, ſi illis per conſuetudinem, vel ſtatutum particulare non fuerint reſtricta. Scio tamen in aliqua Prouincia Minorum, hodie non fieri Vicarium à Capitulo, neque Diffinitoribus: ſed deſignari à Guardiano

diano tantùm, ab ipſóque poſtulari à Prouinciali, & ab ipſo Prouinciali confirmari. Et hunc credo non expirare morte Guardiani, non enim habet iuriſdictionem à Guardiano, ſed à Prouinciali: poſtulatio enim Guardiani non dat iuriſdictionem, ſed Prouincialis approbatio, & confirmatio. Et proinde hic poteſt in abſentia Guardiani, & per mortem illius omnia quæ poſſunt legitimi Vicarij, maximè ſi accedat conſuetudo antiqua, vel ſufficiens. Et conſonat quod ait Rodriguez *tomo tertio, quæſtione 76. articulo tertio, in fine:* vbi ait, quòd ſi Vicarius poſitus eſt à ſolo Guardiano, poterit illum amouere Guardianus: ſi verò poſitus eſt à Superiori, non poterit illum amouere; & ſic Vicarius manet tanquam poſitus à Superiori, nec proinde expirabit morte Guardiani, quia eſt delegatus Prouincialis.

ADDITIO.

1 VIde proximè dictum, verb. *An Guardianus poſſit transferri de vno Conuentu ad alium.* & in hoc verb. *num.* 5.

2 Guardianus in partibus citramontanis (id eſt, Alpibus verſus Hiſpaniam) non poteſt vltra triennium manere in officio; & Prælatus permittens & Guardianus vltra durans, & ſubditi obedientes excommunicantur, ipſo facto, & priuantur officiis. Habetur in Bulla propria Pauli IV. pro officiis Ordinis Minorum in Bullario Rodriguez *fol.* 853. *& ſeqq. poſt medium Bullæ.* Et ex tenore verborum, ibi; *In eodem loco non remanebunt:* videtur colligi, quòd neque finito triennio, poterunt Guardiani ibi eſſe Præſidentes cum poteſtate Guardiani, vt ſint ſupremi Prælati talis Conuentus. Hoc, inquam, ſonant citata

verba, & multo magis colligitur ex procemio ipſius Bullæ: (nam procemium legis, vel Bullæ eſt mens illius,& ad illud ſunt aptanda ſequentia verba legis, vt *num. 3. ſequenti* dicetur (At dicta Bulla in procemio dicit ſe velle obuiare ambitioſæ cupiditati, ortæ ex continuatione officiorum in Religione,diabolo inſtigante. Quo poſito contradicitur clarè tali intento, & expreſsè menti Papæ,ſi quis,finito triennio, in Guardianatu,per aliud triennium fiat præſes in eodem Cõuentu cum regimine independente Conuentus.Adde quòd ſic pateret cauſa fraudis,& doli,& penè daretur lex fruſtratoria: quod non eſt admittendum. Neque ego contra hoc video quid poſſit opponi, neque per aliquam Bullam eſſe reuocatum,vel conceſſum, quoad reelectionem, inquam, eiuſdem in præſidentem abſolutum eiuſdem Conuentus: clarè enim repugnat cum dicta Bulla. Et hoc ipſum in terminis expreſsè decernunt ſtatuta generalia Romæ, anno 1612. *tit. de Prælatis*.Et Segouienſia, *tit. de Guardianis*, §. *Guardiani omnes.*

3 Neque proximè dicto obſtat quod poſt illam Bullam ex Sixt.V.Clem.VIII. & aliis conceſſum eſt, vt triennium Guardiani intelligatur de Capitulo in Capitulum, licèt Capitulum aliquando dilatetur per aliquos menſes vltra triennium,(vt poſſe fieri docet praxis,& Rodr. 1 *.tom.qq.Reg.q.*16 *.art.*2.)hoc,inquam, non obſtat,quia durare Guardianum duos, vel tres menſes poſt triennium iuxta praxim & prædictas declarationes,non permittit vt tranſacto triennio,vel celebrato Capitulo maneat idem qui fuit Guardianus, per alios tres annos ſub titulo Præſidentis abſoluti contra claram, & expreſſam mentem prædictæ Bullæ. Quòd verò verba legis non ſint interpretanda contra mentem claram ipſius legis, tenet Nauarr.*libr.* 5 *.Conſil. tit.*

vt

vt lite pendente, conſil. 1. numer. 4. Et quòd ex procemio legis colligatur mens legiſlatoris, & intellectus totius decreti tenet expreſsè, & efficaciter in ſimili materia, Sanchez *lib. 2. de Matrimon. diſp. 37. num. 3.* citans Tiraq. Alex. de Neuo, Hypol. Paz, Molin. Burſat. Gutierr. Iam verò ſupra dixi quod ſit procemium prædictæ Bullæ.

4 Neque contra prædicta obſtat ſtatutum generale Victoriæ, anno 1596. quo dicitur, vt ſi Guardianus continuare debeat ſuum officium, ſit in eodem Conuentu, non verò in alio Conuentu maiori, vel minori. Non obſtat, quia illa verba: *Si debeat vlterius continuare officium.* non illi concedunt vt poſſit continuare officium nomine Præſidentis, neque id concedere poſſunt contra Bullam prædictam: ſed volunt tantùm vt ſi intra triennatum debeat continuare in Capitulo, vel congregatione, id fiat in eodē Conuentu: quòd ſi tale ſtatutum Ordinis per contrarium vſum non obſeruatur de mutatione Guardiani durante triennio ad aliū Conuentum, talis vſus contrarius illi ſtatuto non poteſt derogare prædictæ Bullæ Pontificiæ, maximè cùm ſtatuta generalia Metinenſia, anno 1560. iubent vt prædicta Bulla Pauli IV. ſeruetur ſub his verbis: Vt Guardiani, finito triennio, non poſſint continuari in eodem Conuentu, de mandato D. Pauli IV. in alio verò Conuentu non poterit quis eſſe Præſidens finito triennio Guardiani iuxta citatum ſtatutum Romanum: Guardianus verò in alio Conuentu, finito triennio, eſſe non poterit ſub titulo Guardiani, iuxta prædicta ſtatuta generalia Victoriæ. Ex his omnibus volo ſolùm colligere, quòd licèt Prælati ſupremi Ordinis poſſint diſpenſare in prædicto ſtatuto generali Romano de non continuando triennio Guardiani in eodem Conuentu, etiam ſub titulo Præſidentis, vel in alio: at non

non poſſunt diſpenſare in prædicta Bulla Pauli IV. niſi ad id ſpecialem habeant facultatem, vt quis in eodem Conuentu poſt Guardiani officium per triénium poſtea ſit Præſidens abſolutè. Dixi *Præſidens abſolutè*, quia Vicarius domus, vel Præſidens ſub Guardiano in eodem Conuentu eſſe non prohibetur per illam Bullam in eodem Conuentu.

5 Propter id quod dixi ſupra, verb. *Generalis*. vnum Guardianum poſt confirmationem non poſſe transferri de vno loco ad alium: noto quòd Rodrig. *tom. 2. qq. Regul. q. 53. art. 6.* probat Guardianum eo ipſo quòd electus eſt, liberè poſſe ſuum officium exercere ante confirmationem ſibi datam. Probat id ſolùm ex priuilegio conceſſo Patribus D. Hieronymi per Benedictum XIII. quo illis concedit, vt vbi primùm fuerint electi in priores, poſſint liberè adminiſtrare officium Prioris in ſuo Conuentu, pro quo ſunt electi, ídque ante confirmationem dicti officij. Et in fine prædictæ conceſſionis Papalis, ait Papa: *dummodo infra tempus legitimum, confirmatio electionis huiuſmodi fiat.* Quæ verba videntur ſibi contraria, & ad intentum Rodriguez non facere. At ſic declaranda ſunt. Nam electio Priorum Conuentualium ſancti Hieronymi, (idem eſt in aliis Ordinibus aliquibus) electio Prioris fit à Conuentu, abſente vt plurimum Prælato confirmatore, & poſt electionem factam procuratur electionis confirmatio à Prælato abſente: tunc ne Conuentus detrimentum patiatur ob vacationem Prælati, conceditur ſic electo, vt exerceat officium Prioris quandiu Prælatus confirmaturus admonetur de electione: ei tamen incumbit ſtatuto tempore procurare confirmationem. At Guardiani in Ordine Minorum numquam eliguntur abſente confirmatore, ſed iuxta illorum ſtatuta quomodocumque

que eligatur Guardianus,ſemper adeſt cōfirmator electionis. At proinde ſi quádo in diffinitorio eſt iam electus aliquis Guardianus,id foiè ſciat illis duobus diebus antequam electio publicetur,& confirmetur, non poterit hic allegare ſe eſſe electum;neque poſſe reuocari ſuam electionem illo biduo:etenim nondum confirmatus eſt , & electionis confirmatio eſt neceſſaria de iure Canonico. Quaptopter ſic electus in illo biduo,poterit reuocari , & non poterit ſe ingerere officio ante confirmationem : ſicut prior ſancti Hieronymi , quia eſt diuerſa ratio in electionis confirmatione petenda ab abſente. Et illa conceſſio ſolùm probat, quòd ſi ob aliquam cauſam Prælatus ſnperior in Minoritis iuberet fieri Guardianum alicuius Conuentus modo quo fit apud Patres D. Hieronymi,non præſente confirmatore Guardiani electi : ſi tunc talis Guardiani electio publicaretur , poſſet taliter electus exercere prædictum officium Guardiani antequam Generalis,vel Prælatus abſens confirmationem mittat. Vnde colliges dictum Rodrig.*ibidem* , quòd Guardianus ipſo facto quod eſt electus,eſt confirmatus,eget ſupra poſita explicatione.

6 Vide omnia ſupra dicta, verbo *Abbas* , *Prior* , *&c.* quia omnia ibi dicta pertinent etiam ad Guardianum.

HABITVS.

Vide,verbo *Sepelire.*

1 IN Compend. Minorum,verb.*Habitus* , §.34.*&* 5. habentur priuilegia ne mulieres,vel homines ſæculares portēt habitum Sanctæ Claræ,vel Fratrū Minorū:& quòd Epiſcopi ſuper hoc requiſiti à Minoritis cogant

cogant ſub cenſuris vt habitum ſic portantes illum deponant.

2 *Ibidem* § 8. prohibetur Parochis ſub excommunicatione ferenda, ne prohibeant parochianos ſepeliri volentes in habitu Minorum.

3 Sæculares vtentes habitu Religionum ignominioſè in ludis, vel in laſciuis, peccant mortaliter, & *per l. Authentica, de Sanctiſſim. Epiſcop. §. vltimo*, plectuntur exilio, & inſuper incurrunt alias pœnas ciuiles, & poſſunt puniri etiam per Iudices ſæculares. Syluest. *verbo Habitus* §. 5. In legibus verò Ordinationem Portugalliæ, *lib. 5. tit. 93.* etiam habitum portantibus Ordinum Militarium in ludis, & iocis prima vice imponitur pœna carceris, & pecuniaria. Et pro ſecunda, imponitur pœna exilij, & alia ad arbitrium: ſi verò Religioſus, ac pius Rex taliter punit illudentes habitum Militarium: quid diceret pro illudentibus habitum Mendicantium?

4 Excommunicationem incurrunt Religioſi temerariè dimittentes habitum Religionis. *cap. vt periculoſa, ne Clerici, vel Monachi. in. 6. & alibi.* Dicetur verò temerariè dimittere habitum, qui dimittit animo vagandi; vel ob cauſam turpem, vt ſcilicet nocti exeat ad particularem fœminam: vel publicè cum ſcandalo ad arbitrium boni viri, qui iudicet id temerè fieri. Secus ſi fiat cum neceſſitate: vt dormiendi cauſa, vel ne occidatur in terris hæreticorum cognitus vt Religioſus, maximè ſi ſic prætendit ibi fidelibus latentibus Sacramenta miniſtrare, & confortare, & ſic de cæteris. Capucinus *verbo Habitus, in Compend.* Rodriguez *tom. 2. q. 76. art. 6.* & alij. Extra hoc nullus poteſt portare habitum ſuæ Religionis occultè. Concil. Trid. *ſeſſ. 25. cap. 19. de Regular.*

5 Tertiarij Ordinis P. noſt. Franciſci in Portugallia viuen

viuentes in Congregatione tenentur portare habitum diſtinctum in forma,& colore ab habitu Fratrum Minorum. Forma verò præſcripta eſt à Cardinale protectore noſtro, Mattheo,& confirmata per D. Clementem VIII. Rodriguez *in ſuo Bullario fol.* 1223. *in Clemente VIII. Bulla* 14. & Compend. *verb. Tertiarij.* §. 18.

6 Nulla Religio poteſt portare habitum ſimilem habitui alterius Religionis,per Bullas citatas à Rodr. *tom.* 2. *q.* 76. *art.* 1. Sic enim congruit & honori Ordinum,& ſatisfactioni ſæcularium.

ADDITIO.

1 Religioſus dum tráſit per oppida hæreticorum deponens habitum Regularem, vt euadat incolumis,neque cognoſcatur,non peccat, neque cenſuram aliquam incurrit : quia præceptum humanum de habitu Ordinis portando non obligat cum tanto periculo. Sanchez 2. *Decalog. c.* 4. *num.* 11. Caiet. Aragon. & Philarch. *ibi* citati. Idem dic de Clerico ſæculari deponente veſtem Clericalem eadem de cauſa. Idem tenet Azor. *tom.* 1. *lib.* 12. *cap.* 12. *q.* 8. ambo tamen ponunt exemplum de Religioſo tranſeunte per loca infidelium.

2 Quæris,an etiam poſſit dari cauſa alia dimittendi habitum,etiam ſi non tranſeat Religioſus per loca infidelium? Gloſſa *citati capitis, vt periculoſa* , *verbo Tenere*, ait non obligare prædictam ibi cenſuram , ſi ſit cauſa iuſta dimittendi habitum. Et ponit ſolùm timorem in exemplum , non dicens quid timendum ſit. Azor. *cit. q.* 8. explicat illam gloſſam , & per timorem intelligit timorem mortis,periculi,mali grauioris , captiuitatis, ſeruitutis,carceris,ignominiæ , dedecoris : tunc ponit

exem

exemplum in Religioſo per terras infidelium tranſeunte, cúmque exemplorum veritas ſeu exempla non arctent:& Gloſſa prædicta ſolam cauſam iuſtam,ac timorem requirat, videtur colligi, quòd etiamſi Religioſus non vadat per terras infidelium,ſi tamen timeat aliquod ex prædictis periculis ab Azorio aſſignatis, non incurrit cenſuram.

3 In particulari poteſt eſſe caſus. Religioſus iniuſtè grauatus notabiliter à Prælato,& maius adhuc timens grauamen, nec habens aliud remedium, fugit ad Prælatum ſuperiorem longè diſtantem, ita vt, in iſta fuga nullo modo peccet,nec venialiter, vt ſuppono (quod fieri poſſe multi dicunt) in hac tamen fuga, & longo itinere certò moraliter ſcit ſe fore detegendum, & comprehendendum ab inferiore iniuſtè grauante ſi portet habitum Ordinis propter cuſtodes in viis adhibitos:In quo caſu puto poſſe prædictum cum ſupradictis circunſtantiis habitum dimittere, donec tutò accedat ad Prælatum,ad quem appellat: probatio facilis eſt: quia portare habitum Ordinis eſt præceptum humanum tantùm, vt ſupra diximus cum Sanchez, at præceptum humanum non obligat cum tanto periculo famæ, carceris, & iniuſti grauaminis ſperati certò moraliter:& præterea quia neceſſitas,quæ talem Religioſum facit iuſtè,id eſt,ſine peccato exire à Couentu abſque licentia Prælati localis,eadem ſufficit vt poſſit deponere habitum Ordinis vrgente eodem periculo, & neceſſitate. Facit ad hoc omnino quod tradit Sanchez *lib.7.de Matrim. diſputat.37. num.3.* vbi ait reclamantem ob nullitatem profeſſionis, etiamſi dimiſerit habitum antequam exaudiatur, contra Concil. Trident.decernens vt ſi habitum dimiſerit non audiatur: ait nihilominus Sanchez prædictum reclamantem, poſſe ac debere audiri, ſi habuit iuſtam cauſam

dimit

dimittendi habitum: vt ſi non potuit obtinere licentiam eundi ad reclamandum: nec potuit ire niſi habitu depoſito: vel non permittitur cauſas allegare coram Ordinario, & ob id habitu depoſito fugit, vt reclamet. Quæ omnia poſſunt applicari iſti Religioſo cum prædictis circunſtantiis fugiente ad Superiorem, & deponente habitum neceſſariò, vt coram Superiore cauſam ſuæ appellationis, & grauaminis proponat. Vide *ibi* Sanchez alia pro hoc intento dicentem.

4 Oſculantes habitum Patrum Dominicanorum, & proinde Minorum, lucrantur quinque annos, & totidem Quadragenas de iniunctis pœnitentiis. In qua indulgentia continentur duo mille & ſeptuaginta quinque dies indulgentiæ, vt reſumit Collector priuilegiorum Mendicantium, verb. *Indulgentia quoad ſæculares, n. 6. §. 9.*

5 Olim dixi verb. *Sepultura, n. 9.* apud Minoritas non poſſe dare habitum ſæculari vt cum illo ſepeliatur, niſi ſit Prælatus. Vide infrà verb. *Sepultura.*

ADDITIO AD ADDITIONEM.

1 VT defunctus ſepeliendus cum habitu Fratrum Minorum lucretur indulgentiam plenariam conceſſam à Summo Pontifice Leo. X. & aliis, non eſt de eſſentia quod defunctus det aliquam eleemoſynam Fratribus pro habitu, quia Bullæ Pontificiæ illam indulgentiam concedentes nihil loquuntur de obligatione dandi eleemoſynam pro illo. Ita notauit Rodriguez *tom. 2. quæſtionibus Reg. q* 76. *art.* 10. *ad finem.* Aduertit tamen *eadem q. art.* 9. ex conceſſione Sixti IV. in Bulla aurea quod prædictus habitus vt valeat, *debet dari per Prælatum ſuperiorem Ordinis, aut per alium cui ille duxerit committendum: & non per alium quauis authoritate*

fulgentem exhiberi debere. Vnde colliges nullum particularem Fratrem, qui non ſit Prælatus, vel qui non habuerit licentiam, vel commiſſionem Prælati, poſſe dare prædictum habitum.

HÆREDITAS.

Vide infra verb. *Legatum.*

1 SI legatum certum, vel legata, relinquantur duobus Monaſteriis, & legatum non ſufficiat ambobus, præferendus eſt Conuentus indigentior, & pauperior. Et vt plurimum Monaſterium Monialium præfertur Monaſterio virorum, quia illę vt plurimum magis indigent. Secus ſi Monaſterium virorum magis indigeat. Rodrig. *tom. 2. q. 77. art. 7.*

2 Hæreditas Nouitij morientis ab inteſtato non pertinet ad Monaſterium, ſed ad ſucceſſores. *Ibidem, articul. 8.*

3 Fratres Minores non poſſunt conſtitui hæredes. *Clementina exiui de paradiſo. de verb. ſignif.* & teſtamentum illos conſtituens hæredes quoad hoc eſt nullum, ſunt enim per regulam ſuam incapaces. Notat tamen Collector *in Compend.* & Rodrig. ſequens illum *tom. citato, q. 78. art. 1.* quod in tali caſu poterit Iudex ex officio nemine petente, obligare teſtamentarium vt det Minoritis per viam eleemoſynæ id quod fuit relictum. Et quod hoc etiam poteſt procurare coram iudice quilibet de populo: dummodo Fratres id non procurent, & ſic fuiſſe factum in facti contingentia in Regno Aragoniæ teſtatur *ibi* Collector.

4 Poteſt Minoritis relinqui in teſtamento aliquid per modum eleemoſynæ, vt ſcilicet aliqua res immobilis, vt vinea, vendatur, & inſumatur in neceſſitatibus

Fratrum. Capucinus *ver. Hæreditas, §, ſi autem*, & habetur in declarationibus Pontificis ſuper Regulam Minorum.

5 Eccleſia Fratrum Minorum poteſt conſtitui hæres poſſeſſionum. Bartol. *in tractat. Minoritarum*, & defendit Rodrig. *quæſt.* 78. *art.* 5. Ex eo enim quod Eccleſia Minorum ſit hæres, non ſunt hæredes ipſi Minores in ſuis perſonis. Concordat fortè cum dicto, Nauar. *lib.* 3. *Conſilior. titulo de teſtamentis conſil.* 13. dicens validum eſſe legatum annuum relictum Eccleſiæ, vel ſacriſtiæ Minorum, pro fabrica olei, vini, ceræ, & ſimilium, poſſeque Minoritas illud acceptare ob rationes ibi traditas.

6 Monaſterium capax hæreditatis, poteſt ſuccedere in maioricatu, propter Monachum, vel Monialem, quæ ſuccedebat. Rodrig. *cit. q.* 78 *art.* 12. cum conditionibus ibi requiſitis.

7 Moniales Sanctæ Claræ, primæ Regulæ Capucinæ, dictæ Damianæ, ſeu collectaneæ, ſi velint iuxta Trid. *ſeſſ.* 25. *de Reg. cap.* 3. poſſunt habere bona immobilia in communi, vt latè, & efficaciter probat Rodrig. *tom.* 3. *q.* 29. *art,* 14. Quo dato videtur quod illæ etiam hodie ſint capaces hæreditatis, qui enim poteſt habere bona immobilia, poteſt eſſe hæres boni immobilis, vt patet: ex hoc enim fundamento probat Rodriguez *quæſt.* 78. *citat. tom.* 2. ferè in omnibus articulis, ideo aliquos Religioſos poſſe capere hæreditatem, quia habere poſſunt bona immobilia, maximè *art.* 8. *& ibi art.* 12. ideo dicit Minoritas non poſſe ſuccedere in maioricatu, quia non poſſunt habere bona immobilia: ergò ſi illa poſſent habere, poſſent ſuccedere. Vnde arguitur contra ipſum Rodriguez, non fuiſſe conſequenter locutum, cùm dixit *citata quæſt. art.* 11. has Capucinas non poſſe capere hæreditatem ſicut alias Moniales. Si

enim illæ iuxta ipſum Rodrig. *cit.loc.tom.3.* poſſunt ex Trid.habere bona immobilia:ergo poſſunt capere hæreditatem.

8 Monachi capaces hæreditatis ſuccedunt ſuis parentibus, & conſanguineis ab inteſtato morientibus, imò, & parentes non poſſunt illos repellere. Capucinus *cit.loco,§.circa autem*, cum multis citatis, ſecus in Ordine incapaci hæreditatis.

HÆRESIS.

Vide ſupra verbo *Epiſcopus,n.12.*an poſſit abſoluere ab hæreſi occulta.

Compendium Societatis Ieſu verb. *Abſolutio,§. 3. & 7.& 8.*ait Greg.XIII.illis conceſſiſſe vt poſſint abſolui ab hæreſi occulta,& à relapſu illius per Prælatos modo proximè dicendo.

Et §.8.dicit idem Compend.quòd iuxta priuilegium conceſſum Minoritis Generalis,& Prouincialis Societatis abſoluere poſſunt,ab hæreſi ſuos ſubditos vel ab apoſtaſia, & eorum pœnas à iure conſtitutas commutare augendo vel minuendo, dummodo crimina non ſint publica,& apud ſæculares notoria.

Et *in fine dicti,* §.8. notat Collector illius Compendij:quòd quando res non eſt dubia,reſeruatur abſolutio Præpoſito generali: ſed ne pœnitens cogatur tandiu ſine abſolutione manere communicatur Præpoſitis Prouincialibus ita vt pœnitens teneatur,vel ſe Generali præſentare,vel ipſum monere quãtocius. Ita *ibi.*

Ego in hac materia de meo nihil dico: & nihil pono: ſolùm refero quod ipſi dicunt ſe poſſe per Gregor. XIII. illi viderint; & alij videant. Nihil conſulo,vide ſupra verbo *Abbas,n.11.*

ADDI

ADDITIO.

Vide infra verb. *Libri, n. vlt.*

SOlent Religioſi, maximè ſcrupuloſi moleſtari tentationibus blaſphemiæ, & hæreſis, præcipuè tempore orationis cuiuſque: & quando illis id non accidat, ſaltem de his interrogantur à ſæcularibus idiotis. Qua de cauſa non eſt præter intentum ad horum inſtructionem, & conſolationem ſequentia tradere.

1 Non eſt blaſphemus neque hæreticus qui inuitus patitur cogitationes hæreticas, & blaſphemias contra Deum & Sanctos, atque turpiſſimas aliquas, quamuis ſibi videatur conſentire. Eſt communis Doctorum maximè Torres *de Trinitat. quæſtione* 32. *articulo quarto*, 2. *par. Commentarij in fine*, & aliorum. Probatur, quia actus peccaminoſus debet eſſe voluntarius, & præcipuè hæreſis debet eſſe aſſenſus pertinax: at prædictæ tentationes ſunt inuoluntariæ: ergo, &c. Quòd autem ſint inuoluntariæ, eſt ſignum clariſſimum, quia patiens has tentationes timet ſe hæreticum, & illis tranſactis dolet, & iudicat ſe hæreticum: ergo ſignum eſt quod non conſenſit, nec fuit hæreticus. Nam hæreticus non iudicat ſe hæreticum, ſed putat ſe verum dicere: item non timet de hæreſi, ſed ob pertinaciam putat non habere quod timeat: nec denique dolet de facto: quæ omnia cùm ſecùs accidant in patientibus has tentationes modo ſupra dicto, ſequitur quòd ſint inuoluntariæ. Præterea eſt aliud ſignum clarum, nam quando patiuntur has tentationes ſentiunt ſe vexari, & pœna affligi: quæ pœna, & vexatio

naſcitur ex diſcenſu voluntatis, & ex amore erga fidem & Sanctos.

2 Probat & Torres *citato loco* quòd rariſſimè hæ tentationes accidunt viris malis, quia eos vinctos, & quaſi ſuos dæmon poſſidet. Sed ſolùm eueniunt viris bonis, vt ſic illos diabolus ab oratione, & via Domini deterreat. Quare melior, & conuenientior modus illas vincendi, eſt illas contemnere, & ita ſe habere ad illas, ac ſi prorſus non eſſent. Ita D. Bonauen. *opuſc. de profectu Religioſorum, cap.* 3. ſic dicens: *Tentationes contra fidem, ac de ſpiritu blaſphemia, & ſimiles, nec fugere poſſumus, nec repugnando vincere: quia quanto plus indignamur nobiſmetipſis, & diſputamus cum eis, magis refricatur earum rabies, & accenditur.* Sic ille egregius, & ſanctus Doctor, idem docet Gerſon *tract. de Fœda tentat. blaſphemia*, & alij, optimum exemplum affert Surius *tom.* 2. *in vita beata Catharinæ Senenſ. fol.* 1038. *in fine*, cui poſt multas carnis tentationes apparens Chriſtus, ac dicens ſe fuiſſe in corde illius. Et illa dubitans quomodo ſic fuerit in corde ſic tentato: quæſiuit ab illa, an tunc illa doleret de illis tentationibus: & illa dicente quod nimis dolebat, quietauit illam.

2 Conſtat ex definitione hæreſis, & communiter ex Doctoribus, hæreſim eſſe aſſenſum alicuius erroris cum pertinacia. Conſiſtit verò hæc pertinacia vt quis ſciens & prudens teneat aliquid contra Eccleſiam Catholicam: & conſtat ex *cap. vnico de Summa Trinitate, & fide Catholica*, vbi damnantur vt hæretici præſumentes tenere aliquid contra Eccleſiam Catholicam: at non dicitur ſic præſumens niſi nouerit Eccleſiam oppoſitum tenere. Erit tamen pertinax, & hæreticus, qui ſciens Eccleſiam hoc tenere, nihilominus oppoſitum ſentit, quamuis ſit paratus Eccleſiæ conſentire, ſi argumentis conuincatur. Hæc enim præparatio animi non tollit

tollit quin iam ſentiat ſciens, prudens contra Eccleſiam, ſi quidem non vult Eccleſiæ aſſentiri, niſi conuictus argumentis. Sic Vaſquez 1.2.*q.*76.*art.*3. *diſp.*126. *cap.*3.*n.*9 & alij. Denique hæc pertinacia non requirit moram temporis, ſed poterit haberi in inſtanti, ſicut poſſunt cætera peccata.

3 Si quis errorem contra fidem ſolùm habeat exterius verbis, vel ſignis, taliter verò in intellectu nō credens, non erit hæreticus in rigore, neque excommunicationem incurret, quia oportet vt intellectu diſſentiat: peccabit tamen mortaliter, & in foro externo hæreticus iudicabitur. Eſt communis Doctorum, maximè Nauarr. *in Sum. c.*11.*n.* 27. & aliorum. Si quis tamen exterius tantùm fidem negaret eò fine vt faueret hæreticis circunſtantibus, tunc incurreret excommunicationem, non quia hæreticus ſit, ſed quoniam eſt fautor hæreticorum, iuxta Bullam Cœnæ tales hæreticorum fautores excommunicantem, iuxta Nau. *proximè cit. loc.*

4 Magna quæſtio eſt inter Doctores, an dubius in fide ſit hæreticus? verb grat. dubitans an Chriſtus Dominus verè ſecundùm totam humanitatem ſit in Euchariſtia, qualiter dubitantem ego iam inueni in Sacramento Confeſſionis cuius curatio non modicum me torſit, Sanchez 2. *Decalog. cap.*7. *n.* 11. citat ſexdecim Doctores graues aſſerentes talem dubitantem eſſe hæreticum, & ait alios Doctores præter illos idem tenere. At ipſe ſtatim *n.* 12. cum paucis aliis, Cano videlicet, Sà, & aliis tenet non eſſe hæreticum. Rationes efficaces aſſignat, quibus potius ſtandum eſt quàm turbæ Doctorum. Prima eſt, quia de ratione hæreſis eſt electio erroris contra fidem: at dubitans nondum aliquid eligit, ſed manet in dubio, & in ancipiti: ergo non eſt hæreticus. Secunda; quia hæreſis eſt error fidei contrarius, ſeu aſſenſus contra fidem: at dubitans nullum

fert aſſenſum pro, nec contra, hoc eſt enim dubitare, id eſt, neque aſſentire,neque diſſentire:ergo ſi nullum habet aſſenſum, nullum errorem habet contra fidem, nec proinde hæreticus eſt. Tertia,quia fides,& hæreſis ſunt duo extrema: illa importat aſſenſum circa res fidei: hæc verò importat diſſenſum circa illas: at dubitans nondum diſſentit, quia dubitans pendulus eſt:ergo non eſt hæreticus. Et hac de cauſa Sanchez hanc opinionem probabiliorem iudicat, & mihi idem videtur:& huic nitens curaui ſupradictum dubitantem mihi occurrentem etiam de conſilio cuiuſdam inſignis Theologi quem tunc conſului: & propter ſimiles occaſiones hîc volui tantiſper immorari. Fortius argumentum partis oppoſitæ ſumitur ex *cap. 1. de hæretic.* vbi dicitur quod dubius in fide,eſt infidelis. Reſpondet Sanchez *cit.loco* cum Cano,dubium in fide eſſe infidelem, non contrariè, quaſi habeat actum fidei contrarium, cùm reuera non habeat: ſed dici infidelem priuatiuè, quia ſcilicet priuatur certitudine aſſenſus neceſſaria ad habitum fidei retinendum. Secundò explicatur textus ille, & clarius, vt ibi dubius in fide dicatur infidelis in foro externo, quia communiter cum tali dubio præſumitur aſſenſus erroneus: Non verò reputabitur infidelis in foro interno, ſi verè dubius,& pendulus eſt iuxta prædicta.

5 Limitat tamen ſeu exponit *ibi* Sanchez hanc opinionem, vt ſit vera, dummodo intellectus talis dubitantis perpenſis rationibus vtriuſque partis verè dubius,& pendulus ſit,nullúmque iudicium formet.Nam ſi intellectus reflectat ſupra ſuum actum dubitandi,iudicans illam rem fidei eſſe dubiam, aut eſſe ſub opinione,tunc erit perfectè hæreticus: quia tunc iam vltra dubium datur conſenſus, & iudicium intellectus affirmantis rem fidei non eſſe certam: quod iudicium

erro

erroneum eſt,& proinde hæreſis aperta. Vnde moraliter loquendo cum dubio intellectu circa res fidei ſolet eſſe coniunctus hic actualis error, quo iudicat illas non eſſe res certas: quod ſi taliter non iudicet, ſed merè dubius ſit abſque prædicta reflexione, non erit hæreticus iuxta ea,quæ diximus, *n.* 4.

6 Ignorantia craſſa circa res fidei etiam excuſat: & facit vt quis non ſit pertinax, nec proinde hæreticus. Probatur,quia de ratione hæreſis eſt vt opponatur Eccleſiæ:at ignorans,etiam craſsè,nō opponitur illi, imò paratus eſt ab ea corrigi. An verò ignorantia affectata circa res fidei etiam excuſet ab hæreſi alij affirmant, alij negant. Sanchez *cit. cap. n.* 23. conciliat dicens ex animo ignorantis affectatè id colligendum eſſe. Si enim affectat ignorantiam ex prauo animo cōtra Eccleſiam, quia ſcilicet putat parui momenti eſſe,quæ illa proponit. iſte hæreticus eſt: quia pertinax ſatis eſt, qui Eccleſiæ authoritatem contemnit. Si verò illa ignorantia affectata ſit tantùm ex negligentia,ac tędio diſcendi, ille non erit hæreticus ſi aliquid dixerit contra fidem ortum ex tali ignorantia affectata.

7 Si quis ex ignorantia aliqua ex ſupradictis aliquid dicat contra fidem, imò argumentis defendat credens ſe non contradicere Eccleſiæ, imò paratus ab illa corrigi, non erit hæreticus in foro conſcientiæ, etiam ſi ſuus Epiſcopus, vel Inquiſitor dicant eſſe de fide. Tenet Sanchez *citat. cap. numero vigeſimoquinto* cum Cano, Torres, Valentia, Vaſquez, & Sayro quos citat: probat, quia talis non eſt pertinax contra Eccleſiam, id eſt, Summ. Pontificem caput Eccleſiæ,cùm neſciat Eccleſiam ſic determinaſſe, & paratus ſit ab illa corrigi. Neque obſtat Epiſcopū, vel Inquiſitorem oppoſitum dicere:quia Epiſcopus, & Inquiſitor non ſunt caput Eccleſiæ, & poſſunt aliquando errare:

ac proinde iſte non credens ſe repugnare Papæ, ſeu certæ regulæ Eccleſiæ, non erit hæreticus. Ait tamen Sanchez quod iſte aliàs peccabit mortaliter ex temeritate non acquieſcendi talibus viris. Et ego addo quod in foro externo reputabitur, & damnabitur tanquam hæreticus.

8 Erit etiam pertinax, & hæreticus, qui in rebus nondum definitis ab Eccleſia aliquam partem alicuius opinionis tali animo amplectitur, & ita tenaciter illi adhæret, & ita affectus eſt ad illam tuendam, vt Eccleſiæ contrarium definienti non acquieſcat: probatur, quia etſi pars, quam modò defendit, nondum hæreſis ſit: at quia paratus eſt non obedire Eccleſię oppoſitum dicenti, ex tali animo hæreticus eſt. Ita Sanchez *n. 29.* cum aliis ibi citatis: ego exemplum aſſigno pro Minoritis & Patribus Dominicanis, non vt damnem, ſed vt moneam, vt caueant in defendenda Deipara ab originali, ne ſuæ opinioni prædicto modo adhæreant, ſed ſemper prompti ſint animo, vt futuræ Eccleſiæ definitioni libentiſſimè conformentur. Eſt etiam hæreticus, qui falsò putans aliquid definitum eſſe ab Eccleſia (cùm à parte rei non ſit) nihilominus ſentit contra illud quod putat ab Eccleſia definitum. Probatur eadem ratione, quia iſte in animo pertinax eſt, & Eccleſiæ non acquieſcit.

9 Negans hanc propoſitionem: *Chriſtus eſt riſibilis*, quæ deducitur ex vna propoſitione de fide, *Chriſtus eſt homo*: & ex alia clara in lumine naturali: *Omnis homo eſt riſibilis*. Negans, inquam, illam ex ambabus deductam, videlicet, *Chriſtus eſt riſibilis*, præſumitur formaliter hæreticus in foro externo. Corduba *in qq. libro 1. q. 17. §. 7. dub. 3. notab. 3.* Ratio eſt, quia licèt iſta propoſitio, *Chriſtus eſt riſibilis*, non ſit de fide immediatè: at illam negans cenſetur illam negare, non quatenus

nus deducitur ab illa nota lumine naturali, *Homo eſt riſibilis*(hoc enim nemo negat) ſed cenſetur illam negare prout deducitur ab illa de fide, *Chriſtus eſt homo.* Et per hoc regulabis a ias propoſitiones deductas ex naturali conſequentia ex propoſitionibus formaliter de fide.

10 Nullus hæreticus, vel apoſtata incurrit pœnas impoſitas hæreticis, niſi ſuam hæreſim foris oſtendat verbo aliquo,facto,vel ſigno. Quamuis enim hæc peccata ſolo animo conſummentur, tamen Eccleſia non punit externis pœnis delicta occulta. Eſt communis Doctorum,de qua nemo dubitat. Vnde fit vt hæreticus purè mentalis poſſit abſolui à quocunque Confeſſore, ſtãdo ſolùm in Bulla Cœnæ,quæ ſolos externos hęreticos excõmunicat. Dixi *ſtando in Bulla Cœnæ*,quia ſi aliquis Epiſcopus hæreſim ſolùm mentalem in ſua Diœceſi reſeruaret (vt poteſt ſecundùm Doctores,& fit in aliquibus Diœceſibus) tunc non poſſet abſoluere quiuis Confeſſor illius Epiſcopatus, ſed habens ad id licentiam. Sed circa talem caſum notat Sanchez *citat. lib.2. Decalog. cap 8.n.4.* imprimis reſeruationem talis hæreſis mentalis non eſſe propriè pœnam Eccleſiæ: ſed ſolùm eſſe negationem abſolutionis,& ademptionem iuriſdictionis. Secundò notat, quòd ſi in aliquo Epiſcopatu talis hæreſis mentalis reſeruetur, ſe credere,non reſeruari hæreſim purè internam,niſi claris, & expreſſis verbis in reſeruatione declaretur talia peccata purè interna reſeruari. Nam,vt ait, alienum eſt à prudenti Eccleſiæ regimine talia peccata reſeruari, ac proinde talis reſeruatio præſumenda non eſt, niſi claris verbis exprimatur. Dato autem quod hæreticus ſuam hæreſim internam foris explicauit verbo, ſigno, ſcripto, aut facto, ſtatim incurrit pœnas omnes hæreticorum quantumcunque illud ſignum externum, verbum,

verbum, aut ſcriptum, occulta ſint, & à nemine ſciantur, nec poſſint probari, id enim per accidens eſt, iam enim hæreſis eſt externa. Ita Corduba *qq.lib.1.quæſt.36. opinione 3.verſ.confirmatur ſecundò*, Nau.*in ſum.c.27.n.56.* & omnes communiter.

11 Triplex tamen conditio requiritur vt verbum, vel factum, vel ſignum externum dicantur confirmare hæreſim internam, & facere illam externam. Prima eſt, vt verbum illud, ſiue ſcriptum, vel ſignum externum manifeſtet ſufficienter hæreſim internam, vt ſi aliquis adeſſet, poſſet illam percipere, vel ratione temporis, vel ratione circunſtantiarum. Si enim hoc ſigno, verbo, vel modo non manifeſtat hæreſim, adhuc dicetur purè interna. Ita Henriquez *lib.6. de Pœnit. c.14. num. 6.* Sà *Aphoriſm. verb. Excommunic. in Bulla Cœnæ, n. 3.* & eſt ferè communis. Vnde ſi quis apud ſe tantùm legens librum hæreticum circa rem, de qua vacillabat in fide, aſſentiens intus alicui errori, exterius palma percutiat menſam, genu, vel quid ſimile, volens dicere per illud ſignum externum, ita eſt: talis manifeſtatio non facit ſuam hæreſim verè externam, & capacem pœnarum cenſuræ, &c. Quia talis percuſſio de ſe non manifeſtat illam hęreſim: & ſic de ſimilibus exemplis: niſi fortè quis, ſi adeſſet, ex circunſtantiis perſonæ ſciret, ſe per illud ſignum tale quid velle exprimere. Secunda conditio eſt, vt actus ille externus, ſeu ſignum externum ſit de ſe opus malum, & mortale, non ſolùm ex relatione ad talem actum internum, ſed ex ſe, & ex quantitate operis mali: nam cùm Eccleſia non excommunicet, niſi actum externum, oportet vt iſte ſit malus, & mortalis exteriùs. Ita Henr. & Sà. Tertia cõditio eſt, vt actus ille externus ſit hæreſis confeſſio. Vnde ſequitur non eſſe hæreticum externum, qui manifeſtat hæreſim per actus externos indifferentes, vt ſi hæreſi in-

ternæ aſſentiens percutiat femur ſicut ſupra diximus, vel ſimilem actum indifferentem efficiat, aut verbo pronuntiet: quod de ſe non eſt magis ſignificatiuum veri, quàm falſi: quia tunc ille actus externus malus licèt ſi malus ex malitia mali animi operantis, non eſt tamen malus ex malitia obiecti externi, quod obiectum externum ſolum damnat Eccleſia coniunctum cum actu interno. Ita Sanchez *cit. c.8.n.*8. Vbi ponit ex Petro Ledeſma curioſum exemplum videlicet: aliquis intra ſe tantùm hæreticè credidit, Christum Dominum non eſſe verum hominem. Iſte ad confirmandum ſuum errorem, exterius coram aliquo, hæc ſolùm verba pronunciauit: *Verè non eſt homo.* Hic taliter proferens non eſt hæreticus externus incurrens pœnas; quia iſta proxima verba non plenè, neque planè explicant ſuam hæreſim mentalem.

12 Colligitur ex ſupradictis non eſſe hæreticum externum, qui ſuam hæreſim mentalem ſcribit litteris, vel notulis, quæ vulgo, *Cifra*, vocantur, quæ vt plurimum non intelliguntur à vulgo, ſed ſoli ſcribenti inſeruiunt: quia adhuc ſua hæreſis mentalis occulta eſt, cùm à nullo per illas cifras intelligatur. Huius verò occaſione, quomodo ſe poſſit defendere in foro externo ille apud quem reperta ſunt ſcripta hæretica: vide optimè Nauarrum *libro quinto conſil. titul. de Hæreticis, conſil.* 17. cuius doctrina poterit etiam inſeruire ad defenſionem aliarum ſcripturarum falſarum, maximè quando illas retinens illis non eſt vſus.

13 Hæreticus mentalis ſi exeat in blaſphemiam externam non hæreticalem, non erit hæreticus externus: ſecùs ſi talis blaſphemia ſit hæreticalis. Exemplũ. Si credens Deum eſſe triſtitiæ capacem, aut non eſſe potentem, proferat hanc blaſphemiam, pœniteat Deum: vel non

non ſit poteſtas Dei: hæc enim verba externa nullam hæreſim important, nec proinde internam hæreſim particularem de ſe confirmant, neque hæreſis præſumptionem inducunt.

14 Si verò quis credens pueros rebaptizandos, exterius rebaptizaret, quia per id ſuum errorem mentalem explicat, & per opus externum, præſumitur hæreticus. At non eſſet hæreticus externus, qui credens intus fornicationem eſſe licitam, fornicaretur exterius: quia fornicatio de ſe non eſt ſignum hæreſis mentalis, neque quiſquam ex illa concipit ſuſpicionem hæreſis.

15 Proditur etiam hæreſis mentalis aliquando, & fit externa, non ſolùm per opus externum factum, ſed etiam ex omiſſione alicuius operis debiti. Vt ſi quis non credens myſterium Euchariſtiæ, omitteret genuflectere coram illa: Vel nunquam templum ingrederetur, & ſic de cæteris operibus, quæ vel ex natura ſua, vel ratione temporum, vel hæreſum tunc vigentium internum errorem oſtendunt ex omiſſione talium operum.

16 Si quis putans erroneè licere in Quadrageſima edere carnes, exterius manducet tantillum carnis in paruitate materiæ, licèt talis actus externus ſit pro tunc manifeſtatiuus erroris interni; nihilominus non erit hæreticus externus ad incurrendas pœnas, quia illa comeſtio externa fuit venialis, & parua materia. Diximus autem ſupra Eccleſiam non excommunicare opus internum, niſi opus externum illi reſpondens, ſit de ſe quantitas grauis & mortalis. Sanchez *cit. cap.* 8. *num.* 17.

17 Si quis per iocum, vel ignorantiam dicat ſe olim crediddiſſe aliquid contra fidem (quod modo non credit) non eſt hæreticus externus, quia non manifeſtat

hære

hæreſim præſentem, ſed præteritam, quam iam non habet. Sicut contra, ſi quis dicat exterius ſe habere propoſitum incidendi in hæreſim, quod propoſitum reuera habet: non eſt hæreticus externus, quia illa verba non declarant hæreſim preſentem internam, ſed propoſitum futuræ. Sanchez *n.* 22.

DE COMMVNICATIONE cum hæreticis externis.

18 Eſt communis ſententia, quod quantumcunque hæreticus ſit externus, & notorius, non obligamur illum vitare in communicatione, donec declaretur ab Eccleſia nominatim. Ita præcipuè Suarez *tom.* 3. *in* 3.*p.q.*65.*art.*4.*diſp.*18.*ſect.*12.& Azor. *to.*1.*lib.*8.*c.*13. *q.* 7. Vbi vides grauius punire Eccleſiam quoad hoc, notorium clerici percuſſorem, quàm hæreticum notorium. Nam illum ante declarationem punit ne communicet cum fidelibus, idémque prohibet fidelibus: at non prohibet communicare cum notorio hæretico ante declarationem: ídque colligunt Doctores ex Concilio Conſtantienſi. Ipſe tamen excommunicatus nondum declaratus tenetur non communicare, quia Concilium Conſtantienſe in hoc noluit fauere excommunicatis, ſed fidelibus non excommunicatis.

19 Catholici in Anglia, vel Germania, cæteríſve locis conuerſantes cum cæteris Lutheranis, & aliis hæreticis nec peccant venialiter. Eſt eadē ratio ſupra poſita, quia licèt ſint hæretici notorij, non tamen ſunt nominatim declarati. Ita Nauar. *lib.* 5 .*conſil.tit.de hæreticis in* 1.*edit. conſil.* 15. *& conſil.* 16. & alij. Hinc colliges licere Catholicis in illis locis ſimul cum hereticis non denunciatis, orare, & Miſſæ intereſſe, & hæreticorum funus comitari, & ad ſepulturam deducere. Nam cùm

non ſint denunciati, nemo tenetur eos vitare,& ſicut licitum eſt cum viuo communicare, ita & cum mortuo ad ſepulturam licet. Hoc tamen triplicem habet limitationem. Prima eſt, vt hoc non fiat animo fauendi hæretico quatenus hæreticus eſt: tunc enim erit fautor hæreticorum. Secus ſi faciat amicitiæ, vel alterius obligationis gratia. Secunda eſt, vt hoc fiat abſque ſcandalo aliorum fidelium. Tertia vt hæreticus non deducatur ad ſepulturam in loco ſacro: tũc enim peccabit comitando funus prohibitum ab Eccleſia prohibente hæreticum ſepeliri in loco ſacro, *cap. 1. de hæreticis in 6*. Huius tertij dicti occaſione noto quod ſi hæreticus notorius ſepeliatur in Anglia, verbi gratia, in illis templis hæreticorum quæ denuo ſunt ædificata ſine authoritate veri Epiſcopi, tunc dicentur ſepeliri in loco prophano, & non ſacro: illa enim templa non ſunt loca ſacra. Si verò illa templa ſint antiqua, fundata authoritate veri, & Catholici Epiſcopi, etiam ſi hodie ab hæreticis prophanata ſint, dicetur tunc hæreticus ſepeliri in loco ſacro, quia re vera illa Eccleſia eſt locus ſacer, licèt aliàs ſit prophanatus cæremoniis hæreticalibus.

20 Omnia ſupradicta quæ licent Catholico circa hæreticum notorium in Anglia,& cæteris locis hæreſi infectis, licent etiam in terris Catholicis, verbi gratia, Olyſſipone,&c. vbi hæretici notorij permittuntur degere gratia negotiationis. Eſt enim vtrobique eadem ratio: quod intellige niſi tales hæretici in terris fidelium agentes nominatim declarati ſint.

21 Religioſi & ceteri fideles qui in terris hæreticorum adeunt illorum templa, eorúmque ritibus interſunt, non peccant quidem eo quòd participent cum excommunicatis: nam tales nominatim non ſunt denunciati: At peccare poterunt ob rationes ſequentes.

Prima

Prima eſt: Si dant ſcandalum cæteris fidelibus. Secunda, ſi ibi communicant in aliqua cæremonia hæretica, vt ſi ibi comedunt panem ab illis benedictum, vel recipiunt illum. Tertia, ſi adeſt ibi periculum propriæ peruerſionis. Ait tamen Sanchez 2. *Decalog. cap.* 4. *n.* 19. *&* 27. quod Catholicus ſi illa tria deſint, & non vadit ad illorum templa tempore quo hæretici vocantur ad illas cæremonias ſigno publico ad profitendam ſuam ſectam, ſed vadit alio tempore, maximè vt notet, & irrideat illas falſitates, tunc non peccabit. Et hoc dicit locum habere ſi tunc non vrgeat neceſſitas confitendæ fidei Catholicæ: ſi enim vrgeat, nihil horum poterit efficere.

22 In locis, ac terris hæreticorum licitum eſt catholico fideli recipere ſacramenta à ſuo parocho, vel Epiſcopo hæreticis notoriis, ſi tamen parochus eſt verus Sacerdos, & Epiſcopus verus Epiſcopus. Probatur eadem ratione, quia non ſunt nominatim declarati. Dixi *ſi ſunt verus Sacerdos*, &c. quia Sacerdos factus à Lutheranis, vel Epiſcopus illorum, non ſunt verus Sacerdos, nec Epiſcopus extra veram Eccleſiam, & proinde nullum verum Sacramentum poſſunt conficere, vel miniſtrare, excepto Baptiſmo ſi baptizent cum intentione Eccleſiæ. Ita Nauarr. *cuat. conſil.* 15. *num.* 2. Quod explica poſſe ab illis peti Sacramenta, dummodo non ſit periculum peruerſionis propriæ, vel ſcandalum cæterorum fidelium. Adde quod peccabit etiam fidelis in petitione Sacramenti ab illo quem ſcit non poſſe miniſtrare illud abſque peccato, idque tunc maximè quando non adeſt extrema neceſſit. s talis Sacramenti. Vide Suarez *tom.* 3. 3. *part. quaſt.* 65. *art.* 4. *diſput.* 18. *ſect.* 1. *notab.* 3. exemplum dedit ſanctus Herminigildus, qui adueniente obligatione communicandi in Paſchate Euchariſtiam noluit recipere ab

Epiſcopo hæretico:non enim erat tunc extrema neceſſitas. At ſi daretur extrema neceſſitas cõfitendi peccata vt in articulo mortis, neque eſſet copia alterius, puto non peccaturum fidelem petentem hoc Sacramentum Confeſſionis ab hæretico notorio vero Sacerdote, ſi ſperaret tale Sacramentum ritè ab illo fore miniſtrandum. Secus ſi hoc de illo non ſperaret.

23 Ex dictis colligitur hæreticum ſacerdotem notorium vel excommunicatum occultum non amittere iuriſdictionem, quam habebat ad miniſtranda Sacramenta antequam nominatim denuncietur, tenet Sanchez 2. *Decalog. c.9. n.*10. contra Azor.

24 Vltimò colligitur licitum eſſe in terris hæreticorum filios illorum admittere ad ſcholas publicas Catholicorum. Item licere eſſe compatrem hæretici leuando filium eius de fonte Baptiſmi, dummodò Baptiſmus conferatur ritu Catholico, non autem hæretico modo, probatur, quia ſupponitur tales hæreticos non eſſe declaratos, nec proinde ex obligatione vitandos.

25 Paulus III. conceſſit Minoritis degentibus in Auſtria, & Bohemia, vt poſſint quoſcunque Lutheranos ad pœnitentiam recipere, eóſque abſoluere iniuncta illis debita pœnitentia, eóſque ad Eccleſiæ vnitatem reſtituere. Quæ conceſſio per communicationem priuilegiorum debet extendi ad omnes Religioſos viuentes in aliis terris infidelium. Habetur conceſſio in Bullar. Rodrig. *fol.* 820. *col.*1. *n.*6. Neque iſta conceſſio pro illis regionibus cenſeri debet reuocata per Bullam Cœnæ prohibentem ne quis abſoluat ab hæreſi: talis enim conceſſio pro terris hæreticorum nunquam cenſetur reuocata per Bullam Cœnæ: Tenet expreſsè Pater Soſa *in explicatione Bullæ Cœnæ, diſput.* 100. *num.*2. de illis particularibus Religioſis qui à Papa mittuntur

tur ad prædicandum hæreticis cum poteſtate illos abſoluendi, quam licentiam dicit non reuocari per Bullam Cœnæ; aliàs daretur grandis confuſio, & magnum inconueniens: quod idem militare videtur in ſupra dicta conceſſione circa Minoritas degentes in terris hæreticorum.

26 Neque per Bullam Cruciatæ, neque per Iubilæum conceditur facultas abſoluendi ab hæreſi niſi exprimatur. Sanchez 2. *Decalog.c.12.n.10.* & Rodriguez *Addit.ad Bullam Cruciatæ, §.9.n.66.* affert Motum proprium Greg. XIII. pro hoc intento. Et tenent multi citati à Sanchez *citat.num.* Tota, & præcipua ratio eſt, illa regula generalis *de reg. iuris in 6.* Quod ſcilicet in conceſſione generali non includuntur illa, quæ Princeps ſpecialiter rogatus denegaret. At Papa, ſi rogaretur de hac re, reſponderet ſe non concedere in Iubilæo facultatem abſoluendi ab hæreſi propter pericula inde ſecuta.

HOMICIDIVM.

QVoniam inter caſus reſeruatos, vel reſeruabiles ex decreto Clem. VIII. decimus eſt occiſio ſeu vulneratio cuiuſuis perſonæ: quia item Religioſi habent multas conceſſiones, vt cum illis diſpenſetur in irregularitate, talis, vel talis homicidij contracta ante, vel poſt ingreſſum Ordinis; & aliàs difficile eſt in praxi noſcere qualitates talis, vel talis homicidij, neceſſarium duxi per ſummam breuem tradere quot ſint ſpecies homicidij, & quando per illas contrahatur irregularitas: non intendens tractare materiam homicidij, ſed ſolùm dare notitiam Regularibus pro cognoſcenda irregularitate ex illis ſecuta.

1 Quinque ergo poſſunt diſtingui ſpecies homicidij.

Prima, & peior eſt homicidium voluntarium: per quam incurritur irregularitas, in qua Papa fere nunquam diſpenſat. Secunda eſt homicidij caſualis, in quo frequentius diſpenſatur cum irregularitate inde ſecuta. Tertia eſt homicidium factum in defenſionem propriam vitæ, vel bonorum, quæ ſi ſit inculpata, neque eſt peccatum, neque incurrit irregularitatem. Quarta eſt homicidij iuſti imperati à Rege; vel iudice per iuſtam ſententiam. Et hæc iuſſio non eſt peccatum, ſed incurrit irregularitatem. Quinta eſſe poteſt ex homicidio facto in bello iuſto, vel iniuſto. De quibus ſic breuiter.

DE HOMICIDIO VOLVNTARIO, & mutilatione.

1 IGitur homicidium voluntarium eſt illud per quod iniuſtè occiditur homo præcedente voluntate, & propoſito occidendi. Etenim ante occiſionem triplex voluntas, ſeu propoſitum, poteſt inueniri in occiſore. Prima eſt, ſi expreſsè proponat occidere. Et de hac conſtat clarè cauſare homicidium voluntarium, & proinde irregularitatem ſecuto effectu homicidij. Secunda voluntas poteſt præcedere definita non occidendi, ſed directa vulnerandi, abſque vulnere lethali. Tertia erit indefinita, videlicet percutiendi, vulnerandi, vel in communi ſe vindicandi. Illud ergo tantum dicendum eſt hoc loco ad inducendam irregularitatem, eſſe homicidium voluntarium, quod fit ex propoſito occidendi. Si enim clarè præcedat voluntas definita non occidendi, iam erit inuoluntarium, vt patet. Si verò præcedat voluntas indefinita ſolùm percutiendi, aut vulnerandi non lethaliter, & nihilominus ſequatur homicidium, iam erit præter voluntatem, & non

non intentum voluntate directa in homicidium : tale enim euenit præter voluntatem. Quod intelligendum eſt in foro interno conſcientiæ : Nam in foro externo præſumendum eſt eſſe voluntarium, vt tenet Anton. Gomez *tom.3.Variar.cap.3.num.15. & ſeqq.* In hoc enim foro in dubio ſemper præſumitur contra occiſorem, quod colligendum eſt à Iudice ex coniecturis delicti, loco ſcilicet, modo occiſionis, inſtrumento, & cæteris.

3 Aliquando etiam in foro conſcientiæ pro impetranda diſpenſatione oportet conſiderare, & exprimere prædictas circunſtantias occiſionis: maximè quando occidens neſcit explicare ſuam intentionem, ſed ſolùm dicit habuiſſe animum percutiendi non expreſsè includendo occiſionem, neque etiam excludendo, aut limitando: tunc enim circunſtantiæ ſunt cōſiderandæ, nam ex illis pēdet cognitio cauſæ, & irregularitatis. Si enim circunſtantia ita ſit efficax, & proxima vt ex illa applicata moraliter loquendo mors ſequi ſoleat, erit voluntariū. Vt ſi quis vtens ſclopeto, dicat ſe neſcire an habuerit intentionem occidendi ex circunſtantia talis inſtrumenti, credendum eſt etiam in foro conſcientiæ fuiſſe voluntarium: quia moraliter loquendo ex tali modo percutiendi ſequitur mors. Et ſic de cæteris circunſtantiis. Secus ſi cum leui baculo percutiat, & mors ſequatur, tunc enim non præſumetur voluntarium. Et pro hoc regula clarior, & generalior eſſe poterit quod ſcilicet quando percutiens vult, & intendit cauſam ex qua certò moraliter ſequitur homicidium, tunc erit voluntarium, qui enim vult cauſam, potentem ſcilicet, & efficacem, etiam vult effectū inde ſecutum, licèt de tali effectu non cogitauerit. Vt qui vult dare potionem venenoſam, vult mortem inferre. & ita ſentit Couarr. *relect. de homicidio, part. 2.* & alij. Vnde colliges, quod ſi

cauſa prius volita de ordinatio nunquam eſt cauſa homicidij, tunc illud inde ſecutum non erit voluntarium. Colliges ſecundò quod poterit aliquando homicidium eſſe voluntarium, licèt expreſsè non intendatur in ſe; dummodo intendatur cauſa quæ per ſe ſemper eſt cauſa homicidij, vt propinatio veneni, ſclopeti, & ſimiles æqualiter efficaces homicidij. Ad eum ſcilicet modum quo vellens applicare ignem ſegeti, vult illam comburere. Pari modo volens percutere enſe abſolutè, in quacunque parte corporis, & quomodo poteſt: taliter percutiens ſecuto effectu, erit homicida voluntarius: quia hoc modo percutere, moraliter loquendo eſt velle cauſam, vt plurimum efficacem homicidij, & proinde velle homicidium.

4 Addit tamen Suarez ad proximè dictum, *in tom. de cenſur. diſp. 64. ſect. 1. num. 4.* quod ſi vtens enſe, vel ſimili graui inſtrumento directè procuret non ferire lethaliter, vel in parte corporis vnde mors ſequi poſſit, & nihilominus inde mors ſequatur, non erit dicendus homicida voluntarius, quia mortem non intendit, ſed contra voluntatem euenit. Et hoc intellige in foro conſcientiæ pro irregularitate talis homicidij: erit enim tunc ſaltem caſuale, & illius irregularitas mitior erit.

5 Vt ergo incurratur iſta irregularitas homicidij voluntarij, neceſſaria eſt expreſſa, directa, ac ſpontanea voluntas occidendi: idque aut expreſsè volendo mortem: aut expreſsè volendo cauſam, vel actionem illam, quæ moraliter loquendo eſt cauſa efficax, & cauſa per ſe talis mortis, quòd ſi duo prædicta non cócurrant, homicidium non erit voluntarium, ſed caſuale, vel aliud de cæteris, vt dicemus. Dixi, *Prærequiri voluntatem ſpontaneam occidendi*, vt excludatur voluntas ſe defendendi, & pro iuſta defenſione velle

occide

occidere: tunc enim voluntas occidendi pro iuſta defenſione, non eſt voluntas ſpontanea occidendi, ſed quaſi coacta, & proinde non inducit irregularitatem, vt infra dicemus. Et ex ſupra dictis ſatis poterit conſiderari quando homicidium dici debeat voluntarium, vel inuoluntarium, & caſuale.

6 Ex mutilatione voluntaria alicuius membri, etiam ſequitur irregularitas, diuerſa tamen, & minor quam irregularitas homicidij voluntarij, & magis diſpenſabilis, maximè ſi eſt occulta. Habetur *cap. in Archiepiſcopatu. de rapt. & Clem. vnica. de homic* v. verò cognoſcatur an iſta mutilatio membri ſit voluntaria, conſiderandæ ſunt eædem regulæ ſupra poſitæ pro cognoſcendo homicidio voluntario. Ad hanc tamen mutilationem aliqua requiruntur. Primum, vt membrum humanum penitus abſcindatur, vel omnino deſinat eſſe in propria forma, nam ſi manus, verb. gratia, ſolùm lædatur, (vulgo, *Aleſiada*) & inhabilis reddatur ad ſuum miniſterium, maneat tamen integra, non erit mutilatio. Ita Panormit. *in cap. 1. qui Clerici, vel vouentes*, & Doctores communiter. Et Nauar. *in Summa, cap. 27. num. 206. & 219.* Debilitatio enim membri non eſt mutilatio, & lex iſta valde pœnalis eſt, & proinde reſtringenda.

7 Ad iſtam irregularitatem ex mutilatione non ſufficit copioſa ſanguinis effuſio, ſi non ſit mutilatio. Quamuis autem Martinus V. & alij Pontifices conceſſerint Religioſis facultatem diſpenſandi in irregularitate orta ex homicidio, mutilatione, & enormi ſanguinis effuſione; ibi ſanguinis effuſio vel addita eſt ad tollendos ſcrupulos, vel ſumenda eſt non per ſe ſola, ſed vt coniuncta cum abſciſſione membri. Neque item incurritur ſi pars aliqua carnis abſcindatur à corpore, quia non eſt mutilatio.

8 Membrum propriè dictum eſt pars illa corporis humani, quæ eſt integrum, & proximum inſtrumentum alicuius actionis, vt manus, pes, oculus. Non verò tales ſunt partes aliquæ alicuius membri, pertinentes ſcilicet ad ornatum, vt palpebræ, auris externa, & ſimiles: dentes verò non ſunt membrum, quia non ſunt inſtrumentum integrum comeſtionis cùm abſque illis etiam comedi poſſit. Quamuis circa auris externæ abſciſſionem varient Doctores: alij enim dicunt eſſe mutilationem, quia per illam valde membrum deformatur, & impeditur: ita Nauarr. *cit c.27.n.223.* & inclinat Suarez *cit. diſp. ſect. 2. n.8.* Alij negant vt Cou. citatus, & Salzedo *in pract. crim. c.99.* elige quod volueris. Ait tamen ibi Suarez abſciſſionem mamillæ in fœmina eſſe mutilationem inducentem irregularitatem, quia eſt inſtrumentum proprium ad lac generandum: quod à fortiori dicendum eſt de abſciſſione genitalium in homine. Imò ſi aliquis mutilet ſe ipſum, eandem incurrit irregularitatem. Si verò membrum in corpore erat omnino aridum, iam non informatum anima rationali, abſciſſio illius non erit mutilatio. Secus ſi erat læſum, & anima rationali informatum, & valde debilitatum, tunc enim erit mutilatio. Qui verò oculum ita læſit, vt ex vi læſionis areſcat, & exſiccetur, quamuis partem oculi non abſcindat, manet irregularis. Syluest. *homicidium 3. q. 3.* & Angel. *homicidium 5. n.5.*

9 Incurrunt etiam hanc irregularitatem homicidij voluntarij, perſonæ ſequentes. Primò, in genere omnes concurrentes ad talem mortem etiam remotè, ſi quis concurrat ſciens, & videns talem ſuam actionem operaturam ad mortem, vt qui parat venenum ab alio propinandum, & ſimiles. Satis enim eſt quod præſciat, & applicet talem cauſam certam mortis, etiam ſi remotè concurrat: iam enim mortem intendit in ſe, vel

vel in cauſa efficaci. Idque verum eſt, etiamſi ſimul cum veneno applicaret alia via remedium impeditiuum veneni, ſi enim etiam appoſito illo remedio contra venenum, mors ſecuta fuit, manebit irregularis, quia tandem mortem voluntariè cauſauit. Ita Suarez *cit. diſp. ſect. 3. n. 5.* Idémque dicendum ſi poſt applicationem veneni, vel alterius cauſæ cauſantis mortem, aliquis pœniteat facti: quia illa pœnitentia non tollit irregularitatem futuram, ſicut nec pœnitentia, imò neque abſolutio ſacramentalis tollit irregularitatem præteritam, vt *ibidem* tenet Suarez.

10 Incurrit etiam hanc irregularitatem mandans fieri homicidium, vt patet *ex cap. vltim. de homicid. in 6.* & Doctoribus communiter. Si verò mandans fieri homicidium, reuocauit mandatum: & reuocatio mandati intimata eſt mandatario, & nihilominus mandatarius inobediens hominem occidit, in tali caſu mandans non incurrit irregularitatem. Eſt communis opinio Nauarr. *citat. cap. 27. num. 23.* & alij. Dixi, *ſi reuocatio intimata fuit mandatario*, quia aliàs nihil fit, & mandans incurrit. Quod ſi intimata fuit, iam mandatarius operatur voluntate propria, non voluntate mandantis. Si verò mandatarius primò non acceptauit mandati executionem, & id mandanti innotuit, poſtea verò idem mandatarius acceptans mandatum, fecit homicidium inſcio denuo ipſo mandante, adhuc mandans eſt irregularis: quia homicidium factum fuit ex vi illius mandantis, & ipſe mandatum non reuocauit: & hoc locum habet etiamſi ipſe mandans poſtquam ſciuit mandatarium non acceptaſſe, mutauerit voluntatem de occidendo homine. Nam hac mutatione non obſtantē homicidium factum eſt ex vi illius mandati ab ipſo non reuocati cum intimatione reuocationis facta mandatario.

8 Membrum propriè dictum eſt pars illa corporis humani, quæ eſt integrum, & proximum inſtrumentum alicuius actionis, vt manus, pes, oculus. Non verò tales ſunt partes aliquæ alicuius membri, pertinentes ſcilicet ad ornatum, vt palpebræ, auris externa, & ſimiles: dentes verò non ſunt membrum, quia non ſunt inſtrumentum integrum comeſtionis cùm abſque illis etiam comedi poſſit. Quamuis circa auris externæ abſciſſionem varient Doctores: alij enim dicunt eſſe mutilationem, quia per illam valde membrum deformatur, & impeditur: ita Nauarr. *cit c.27.n.223.* & inclinat Suarez *cit. diſp. ſect. 1. n.8.* Alij negant vt Cou. citatus, & Salzedo *in pract. crim. c.99.* elige quod volueris. Ait tamen ibi Suarez abſciſſionem mamillæ in fœmina eſſe mutilationem inducentem irregularitatem, quia eſt inſtrumentum proprium ad lac generandum: quod à fortiori dicendum eſt de abſciſſione genitalium in homine. Imò ſi aliquis mutilet ſe ipſum, eandem incurrit irregularitatem. Si verò membrum in corpore erat omnino aridum, iam non informatum anima rationali, abſciſſio illius non erit mutilatio. Secus ſi erat læſum, & anima rationali informatum, & valde debilitatum, tunc enim erit mutilatio. Qui verò oculum ita læſit, vt ex vi læſionis areſcat, & exſiccetur, quamuis partem oculi non abſcindat, manet irregularis. Sylueſt. *homicidium 3. q.3.* & Angel. *homicidium 5. n.5.*

9 Incurrunt etiam hanc irregularitatem homicidij voluntarij, perſonæ ſequentes. Primò, in genere omnes concurrentes ad talem mortem etiam remotè, ſi quis concurrat ſciens, & videns talem ſuam actionem operaturam ad mortem, vt qui parat venenum ab alio propinandum, & ſimiles. Satis enim eſt quod præſciat, & applicet talem cauſam certam mortis, etiam ſi remotè concurrat: iam enim mortem intendit in ſe, vel

vel in cauſa efficaci. Idque verum eſt, etiamſi ſimul cum veneno applicaret alia via remedium impeditiuum veneni, ſi enim etiam appoſito illo remedio contra venenum, mors ſecuta fuit, manebit irregularis, quia tandem motem voluntariè cauſauit. Ita Suarez *cit. diſp. ſect. 3. n. 5.* Idémque dicendum ſi poſt applicationem veneni, vel alterius cauſæ cauſantis mortem, aliquis pœniteat facti: quia illa pœnitentia non tollit irregularitatem futuram, ſicut nec pœnitentia, imò neque abſolutio ſacramentalis tollit irregularitatem præteritam, vt *ibidem* tenet Suarez.

10 Incurrit etiam hanc irregularitatem mandans fieri homicidium, vt patet *ex cap. vltim. de homicid. in 6.* & Doctoribus communiter. Si verò mandans fieri homicidium, reuocauit mandatum: & reuocatio mandati intimata eſt mandatario, & nihilominus mandatarius inobediens hominem occidit, in tali caſu mandans non incurrit irregularitatem. Eſt communis opinio Nauarr. *citat. cap 27. num. 23.* & alij. Dixi, *ſi reuocatio intimata fuit mandatario*, quia aliàs nihil fit, & mandans incurrit. Quod ſi intimata fuit, iam mandatarius operatur voluntate propria, non voluntate mandantis. Si verò mandatarius primò non acceptauit mandati executionem, & id mandanti innotuit, poſtea verò idem mandatarius acceptans mandatum, fecit homicidium inſcio denuo ipſo mandante, adhuc mandans eſt irregularis: quia homicidium factum fuit ex vi illius mandantis, & ipſe mandatum non reuocauit: & hoc locum habet etiamſi ipſe mandans poſtquam ſciuit mandatarium non acceptaſſe, mutauerit voluntatem de occidendo homine. Nam hac mutatione non obſtante homicidium factum eſt ex vi illius mandati ab ipſo non reuocati cum intimatione reuocationis facta mandatario.

Ita Maiolus *lib.5. cap.48. §.2. num.3.* citans Innoc. & Baldum.

11 Incurrit etiam hanc irregularitatem conſulens homicidium. *cap. pernicioſè. de pœnitent. diſt.1. & cap. ſi quis viduam.* & alibi ſæpe, communis Doctorum. Pro huius verò intelligentia nota diſcrimen inter has perſonas videlicet, mandantem, conſulentem, & petentem. Nam mandans ſola voluntate mandat,& per ſolam voluntatem operatur. Conſulens verò plura adhibet, nam proponit rationes ob quas id conueniat: petens verò adhibet ſolas preces. Auxilians verò dicitur qui concurrit adhibendo aliquod ſeruitium, vel miniſterium. Et hæc nimis inſeruiunt ad cognoſcendum quis ſit conſulens, vel mandans in homicidio.

12 Vt ergo quis verè dicatur conſulens homicidium, primò requiritur, vt homicidium fiat ex vi ſui conſilij. Si enim is cui conſilium dedit, re vera non moueatur ex vi talis conſilij, ſed ex alio affectu, vel ex alia ratione, talis conſulens non incurrit. Quæſtio verò eſt: ſi conſulens homicidium retractauit illud conſilium, intimans illi cui dederat illud, ſuadénſque vt illo non vtatur:& tamen id aſſequi non potuit. Vtrum,inquam, ſi hac diſſuaſione non obſtante ſequatur homicidium, talis olim conſulens incurrat irregularitatem? Nauarr. *citato loco* tenet ſufficere illam retractationem vt euadat irregularitatem, ſicut in mandante ſufficit retractatio mandanti intimata mandatario: Maiolus *cap.48.* ſentit idem quod Nauarr.ſed addit teneri hunc conſulentem monere occidendum, vt ſibi caueat. Quæ opinio tantorum Doctorum ſatis probabilis eſt: & ſaltem adhibita monitione notata à Maiolo, credo quòd ſufficiet:quid enim vltra poteſt facere conſulens?Sicut enim mandans, eo quòd ſola voluntate mandauit, excuſatur

cuſatur ab irregularitate, ſolùm retractando voluntatem præteritam contentam in mandato: ita etiam malè conſulens, qui antea rationes adhibuit ad ſuadendum, modò retractans, adhibet rationes ad diſſuadendum, vt ſuppono. Et præterea monet occidendum, vt ſibi caueat. Quid ergo vltra ab illo expectari poteſt? Etenim, ſi hoc non obſtante, mors ſequatur, credendum eſt iam non ſequi ex conſilio dato, ſed ex praua malitia eius, qui ante conſilium audiuit, vt ſupra diximus de mandatario occidente, non obſtante facta reuocatione mandati ſibi intimata. Scio Suarez *cit. ſect.* 3. *à n.* 11. multa ad hoc congerere, & adducere, quæ ferè coincidunt cum dictis à duobus citatis Doctoribus. Imò ait *ibid.* Suarez *n.* 12. *ad finem*, limitationem Maioli; vt ſcilicet cõſulens teneatur monere occidendum, eſſe nimis grauem, & proinde non imponendam abſque magna conſideratione, videlicet, ſi ſciret conſulens quod is cui conſuluit duræ ceruicis ſit, & non deſiſtet: & tunc per tertiam perſonam ſaluo ſuo honore, poterit monere occidendum.

13 Sufficit ad incurrendam hãc irregularitatẽ conſilium homicidij datum ſolùm indirectè: vt ſi quis amico iniuriato dicat, illum ex iniuria manſiſſe oneratum iuxta legem politicam, & proinde oportere ſatisfactionem ſumere, vel poſtulare. Eſt communis Doctorum; *ver. Homicidium*, vel *verb. Irregularitas*, citantur à Nau. *n.* 231. & aliis. Simile exemplum, & fortius eſt. Si amicus dicat amico iniuriam paſſo, vel dominus famulo: non ingrediaris domum meam, donec aliquid nouum facias, vel quid ſimile, & de hoc conſilio nemo dubitat ſufficere. De conſilio verò dato ſub verbis priori modo dictis aliqui dubitant, an ſit ſufficiens ad irregularitatem, ſed tutius eſt credere quod ſufficiat: nam prædictus modus proponendi clarè ſonat conſilium

mora

morale,& efficax ad vindictam maximè cùm homines nimis moueantur ad recuperandum honorem proprium per iniuriam læſum.

14 Circa hoc tamen conſilium homicidij indirectum nota quod ſi ita conſulens indirectè,ſuo conſilio directè intendit, vt mors ſequeretur, & materia præſens moraliter poſtulabat mortem pro ſatisfactione: taliter conſulens incurrit irregularitatem homicidij voluntarij. Si verò materia non erat nimis grauis,nec pro ſatisfactione mortem requirens : neque ipſe conſulens mortem intendit, tunc ſecuto homicidio , irregularitas ab illo contractu , non erit irregularitas homicidij voluntarij , ſed caſualis, iuxta dicta in præcedentibus,& infra dicenda.Colligitur ex Armilla,*verb. Irregularitas,n.25.& ſeqq.*

15 Si fortè is qui recepit mandatum,vel conſilium, executioni intendens,occiſus eſt ab inimico valentiore:tunc mandans,vel conſulens non incurrunt irregularitatem homicidij voluntarij,ſed ſolùm caſualis. Patet prima pars, quia ſic conſulens non intendit omnino mortem illius cui dedit conſilium:vel mandatum, & proinde inuoluntariè mors illius ſecuta eſt. Patet ſecundum,quia ſaltem exponens illum periculo mortis notabili,cauſa fuit talis homicidij,indirectè tamen, & non voluntariè. Et ex his colligitur quid dicendum ſit de conſulente amicum vt offerat,vel acceptet duellum:ſi enim ſic conſulens intendit mortem, & illa ſequatur illata ab eo cui conſuluit,erit homicida voluntarius. Si verò occidatur ille cui conſuluit , erit homicida caſualis.

16 Incurrit etiam hanc irregularitatem homicidij voluntarij , ille qui conſentit homicidio dum actu ſit ſuo nomine , vel propter ipſum : nam iſte conſenſus dum fit homicidium , eſt etiam ſuo modo cooperatio

ad

ad illud. Si verò homicidium non fit propter me, nec meo nomine, & ego ſolùm habeo purum conſenſum nihil cooperando, non incurro irregularitatem. Eſt communis ſententia, maximè Summiſtar. *verb. Homicidium*, vt autem quis euadat irregularitatem iſtam ortam ex conſenſu, neceſſarium eſt vt exterius non conſentiat, ſed repugnet, & ſe alienum à tali morte oſtendat. An verò is, qui audito homicidio nomine ſuo facto, illud ratum habet, & conſentit in illud iam factú, incurrat irregularitatem? Multi & graues Doctores affirmant, vt Nau. *c.* 27. *n.* 233. citans alios. At non incurrere tenet Suarez cum multis, *cit. ſect.* 3. *n.* 24 quia re vera iam iſte nullo modo cócurrit ad homicidium, cùm illud iam factum ſit. Et præterea quia in toto iure non inuenitur poſita talis irregularitas pro ratificante homicidium factum ſuo nomine: & irregularitas pœna grauiſſima non eſt imponenda alicui, niſi inueniatur à iure impoſita. Verum quidem eſt, quòd ſi iſte ratum habens homicidium, ratificauit homicidium, vel percuſſionem Clerici factam ſuo nomine, tunc incurret excommunicationem latam *in c. ſi quis ſuadēte:* quia ibi excommunicatur ratam habens percuſſionem Clerici factam ſuo nomine: non tamen illi imponitur irregularitas. Vide Vegam 1. *p. Sum. moralis, ver. Irregularitas caſu* 3. vbi citat Cou. & Armill. Imò addit Suarez *n.* 29. quòd ſi quis manu propria occidat hominem inculpabiliter, & omnino ignorans: & poſtea ſciens: ratum habeat homicidium, talis non incurrit irregularitatem, quia iam non incurrit ad homicidium, & ille non fecerit culpabiliter, quidquid ſit de ſua peccaminoſa complacentia.

17 Cooperans ad homicidium etiam incurrit irregularitatem iuxta vim, & modum ſuæ cooperationis. Si enim morté intendat, vel adhibeat cooperationem

de ſe efficacem vt vulnerando lethaliter ad mortem, erit irregularis homicida voluntarius. Si verò taliter non cooperetur, iudicabitur de illo iuxta dicta in ſuperioribus. Nota tamen quòd ſi ſolùm aſſiſtit, vel comitatur illum quem ſcit intendere mortem, & pugnat cum illo ſecuta morte, erit homicida irregularis, etſi ipſe non voluerit: ſola enim aſſiſtentia, & comitatio cum tali ſcientia cauſat homicidium voluntarium. Et colligitur *ex cap. ſicut dignum. de homicidio*: ſecùs ſi iſte cooperator ſciat ſocium non intendere mortem: tunc enim erit ſolum homicida caſualis morte ſecuta.

18 Iſta irregularitas contracta ex homicidio voluntario non priuat homicidam ipſo facto beneficiis iam obtentis: neque de ſe inhabilitat ad futura, vt probat latè Suarez *diſp. citata ſect.* 4. de facultate verò diſpenſandi in hac irregularitate homicidij voluntarij facta Religioſis à Sede Apoſtolica dixi ſufficienter ſupra *in his Add. verb. Diſpenſare, n. 9. & in 1. edit. eodem verb. Diſpenſatio, n.* 8.

DE HOMICIDIO CASVALI.

SI attendantur regulæ ſupra poſitæ pro cognoſcendo homicidio voluntario, facilè erit cognoſcere homicidium caſuale, quod ſcilicet caſu fit, id eſt, præter voluntatem, & intentionem occidentis. Et imprimis quod irregularitas mitior contrahatur etiam ex iſto homicidio, habetur *capit. ſignificaſti*, 1. & *capit. dilectus, de homicidio*, & eſt communis Doctorum.

19 Regula igitur generalis ſit. Si quis non intendat mortem, neque applicet cauſam de ſe efficacem ad mortem, imò clarè illam non intendat, ſed excludat, & tamen

tamen aliquid faciat, mandet, vel conſulat vnde ſequatur mors; eſt homicida ſolùm caſualis. Probatur, quia mors inde ſecuta aduenit præter voluntatem ipſius, & proinde non eſt voluntaria, quia ad illam non habuit voluntatem directam, & ſpontaneam, niſi indirectam, quatenus appoſuit cauſam remotam, & non efficacem de ſe ad homicidium. Vt ſi quis vulnerat non lethaliter, nec mortem intendens, ſi verberet grauiter, ſed non lethaliter, vel quid ſimile: inde tamen, vel ex mala complexione percuſſi, vel ex cœli influentia, vel alia cauſa ſimili, ſequatur mors: erit irregularis ſola irregularitate homicidij caſualis. Dixi, *ſi cauſa de ſe non ſit efficax ad mortem*, quia etiamſi de ſe ſit ſufficiens ad mortem, ſi ipſe operans id ignoret inuincibiliter, adhuc non erit homicida voluntarius, ſed caſualis. De efficacia tamen cauſæ adhibitę an fuerit ſufficiens necne, in conſcientia iudicabit prudens Confeſſor: in foro autem externo iudex arbitrabitur attentis circunſtantiis. Ad hoc verò intentum non oportet diſtinguere an operans intenderet rei licitæ, vel illicitæ, parum enim id ad rem facit: opus enim eſſe licitum, vel illicitum cui intenditur, non faciunt ad mutandam qualitatem homicidij: ſed ſola voluntas directa intentans mortem, vel cauſam efficacem mortis: vel è contra non intendens directè aliquid iſtorum.

20 Poteſt etiam fieri hoc homicidium caſuale non ſolùm aliquid operando illicitè modo prædicto: ſed etiam per omiſſionem, omittendo ſcilicet aliquid ex cuius omiſsione mors ſequatur: talis enim omiſsio etiam cooperatur ad mortem, vt ſi quis obligatus ex officio, vel ex iuſtitia teneatur obuiare morti, & non obuiet, vel quid ſimile. Vide tamen infra *hoc verb. numero* 24.

21 Ex

21 Ex propoſita verò regula homicidij caſualis multa exempla, & caſus ponuntur à Doctoribus pro cognoſcendo peccato, & irregularitate incurſa in hoc caſuali homicidio: accipe ſequentia. Primum, ſi quis applicauit potionem quam neſciebat eſſe mortiferam; vel ſimul cum illa applicauit pharmacum contra venenum, & tamen mors ſecuta fuit. Secundò, ſi quis aliquem vinctum detineat nolens eum dimittere, & ſciens periculum eſſe quod ille ab alio percutiatur, & inde mors ſequatur illata ab alio. Tertiò, ſi mandauit alicui, vt ſolum alium verberaret, vel leuiter percuteret, limitans, & monens ne occidat: & mandatarius excedens mandatum occidit. Bene tamen aduertit in hoc tertio caſu Suarez *diſp.* 45. *eodem tom. ſect.* 2. *num.* 4. quòd ſi is qui iuſſit verberari iuſtè mandauit, & poterat iuſtè verberare, vt faciunt Prælati Religionum, & ex tali verberatione moderata mors ſequatur, non erit Prçlatus irregularis, niſi interueniat exceſſus in verberatione, vel alia notabilis negligentia, vt circa inſtrumentum verberationis, vel quid ſimile. Intelligitur ergo illud tertium exemplum communiter de mandante verberare iniuſtè. Quartum ſit de percutiente mulierem prægnantem, quæ ex percuſſione fecit abortum animatum: ídque intelligendum de percuſſione ſolùm graui, & potente cauſare abortum: ſecus, ſi fuit leuis percuſſio, & inſufficiens. Quintò de conſulente alicui, vt ſumat vindictam pro iniuria, etiamſi moneat ne occidat: ſi enim vindicans ſe ob tale conſilium, occiderit, erit conſulens irregularis, quia indirectè cauſauit homicidium. Sextò, de cooperante remotè ad homicidium, vt ſi quis aſſiſtat, vel comitetur occiſorem quem ſcit nolle interficere alium, neque ipſe comitans voluit occidere, & tamen mors ſecuta fuit: tūc enim talis concomitans erit irregularis inuoluntarius.

Ad idem ſpectat, qui commodauit gladium, vel ſimile inſtrumentum ad rixam, vel pugnam, vnde mors fuit ſecuta, ſi non intendit occiſionem, neque ſciebat potentem velle occidere, ſed ſolùm velle rixari, & mors ſecuta fuit.

22 Si quis ſciens Petrum reſolutè velle occidere Paulum, conſulat Petro ne occidat, & ſuppoſito quòd talem habet animum, ſolùm vulneret: & Petrus vulnerans occidit Paulum non intendens occidere, tunc iſte conſulens non manet irregularis, imò neque peccauit: quia non concurrit ad homicidium, imò ſuaſit ne fieret: & aliàs licitum eſt parato facere maius malum: ſuadere, vt faciat minus malum: hoc enim non eſt ſuadere malum, ſed diſſuadere maius malum, vt Doctores alibi docent.

23 Si plures rixantur cum alio ſine propoſito occidendi, ſed ex repentina occaſione, & modo ordinario, ſecuto inde homicidio omnes qui rixati ſunt manent irregulares ob homicidium caſuale; ídque ſiue omnes vulnerent, ſiue vnus tantùm vulneret. Suarez *diſp.* 45. *cit. ſect.* 3. *num.* 9. citans tex. & Bartol. & Syluestrum. Et probatur, quia omnes illi concurrunt ad ilud homicidium moraliter, naturaliter, & proinde ſufficienter ad irregularitatem inducendam ortam ex homicidio caſuali. Imò addit *ibid. n.* 11. hoc eſſe verum etiam ſi vulnus inflictum vnum tantùm ſit, & lethale, & cognoſcatur author vulneris: quia etiam tunc alij non vulnerantes concurrerunt ad homicidium cooperando, fauendo, & adiuuando authorem, qui cum ſociis animoſior redditur. Secus ſi multis exiſtentibus ſimul in vna domo, & vno tantùm lapidem inde mittente, vel ſclopetum, aliis autem nullo modo ad id cooperantibus: tunc enim ſolus percutiens eſſet irregularis in foro conſcientiæ: nullus verò in foro externo

talis computandus erit cùm ignoretur verus author illius. Si verò ex quatuor ibidem exiſtentibus ſinguli lapides,vel ſclopeta mitterent,ſine mutua cooperatione,ídque facerent caſu, & conſtaret inde occiſum hominem cum vno tantùm vulnere,omnes abſoluuntur, quia præſtat non damnare nocentes, quàm vnum innocentem condemnare. Et hîc valde notandum eſt quantum malum ſit ad hoc, illos cooperari ſocialiter, ad vnum intentum cum animo occidendi, vel vulnerandi: ſi enim lapides proiicerent ſocialiter, & aliquis moreretur, omnes manerent irregulares. Vide Henriq. *tom. 2. libr. 14. cap. 14. num. 3. fine.*

24 Poteſt etiam incurri iſta irregularitas ex omiſſione pura ex qua ſequitur homicidium ob culpã omittentis. Primò, ſi quis occultet arma álterius quibus ſe poterat defendere, & dare noluit. Secundò, quando interuenit obligatio de iuſtitia obuiãdi homicidio, & omittitur actus debitus defenſionis. Ita Nauar. *cap. 27. num. 232.* citans multos alios. Exemplum ſit de ſeruo non defendente dominum: de patre erga filium & contra: de miniſtro iuſtitiæ erga ſibi ſubditum quem tenetur defendere cùm poteſt: & è contra de ſubditis erga Superiores. Benè tamen duo ad hæc notat Suarez *diſp. cit. ſect. 4. n. 8.* Primum eſt, vt talis omiſſio debeat eſſe culpabilis: aliàs non inducet irregularitatem, ſi non ſit voluntaria, & culpabilis, vnde ſi quis omittat defendere quia non poteſt abſque periculo vitæ, excuſabitur. Secundum eſt, hanc irregularitatem ex omiſſione eſſe homicidij caſualis, ſi fiat ex negligentia, neque omittens cogitet vel præſumat futurum homicidium. Nam ſi certò moraliter timeat futurum homicidium ex ſua omiſſione, vel ideo omittat quia intendit tale homicidium, talis irregularitas erit homici-

micidij voluntarij, vt facilè ex dictis colligi poteſt. Et per hæc iudicabis de mandante vel conſulente alicui ne defendat alium inſtante periculo vitæ.

25 Si quis obligatus ſolùm ex charitate omittat ſuccurrere alicui, & inde ſequatur mors, non erit irregularis, quia non interuenit ibi obligatio iuſtitiæ: vt qui denegat eleemoſynam indigenti. Nauar. *cap.* 27. *n.* 231. ſed quæris in ſpeciali de illo qui inter Religioſos habet ex officio curam infirmorum (vulgo *enfermeiro*) ſi iſte omittat ſuccurrere ſuo infirmo notabiliter, vt ex tali omiſſione moriatur; an maneat irregularis? Et videtur quòd ſic, nam cùm teneatur ex officio, videtur obligari de iuſtitia. At reſponderi poteſt ex Suarez *tom. de cenſuris, diſp.* 47. *ſect.* 7. *n.* 3. vbi ait quòd ſi iſti qui habent curam infirmorum conuenientem prouidentiam adhibeant, nunquam incurrunt irregularitatem, niſi interueniat culpabilis negligentia, ita vt periculum accelerationis fuerit præuiſum, vel præuideri potuerit, & ex notabili negligentia omiſſum fuerit: ſic ille. Prudentis ergo arbitrio relinquitur iudicandum, ſi ibi interuenerit notabilis negligentia, & fuerit præuiſa: & an talis omiſſio mortem cauſauerit. In particulari verò notat Henriq. *tom* 2. *lib.* 14. *c.* 15. *n.* 5. quòd infirmarius bona fide verſans infirmum ne anguſtietur, & mollit lectum, & ſimilia, non ſe debet irregularem reputare, niſi coniectura ſit ex lata culpa mortem acceleraſſe.

26 Adhuc circa iſtam omiſſionem cauſantem hanc irregularitatem quando datur opera rei licitæ, ſit pro regula: ſi adhibita fuit ſufficiens diligentia ad vitandam mortem alterius, non incurritur. Si verò interueniat negligentia vitandi periculum, incurritur, quamuis alias opus ſit licitum, & factum bona intentione. Eſt communis Doctorum, maximè Nauar. *c.* 27.

num. 290. Quanta verò negligentia ſufficiat ad hoc (omittens tractatum de culpa leuiſſima, leui, & lata tunc negligentia.) In hoc caſu inducet irregularitatem, cùm tanta fuerit, vt ſit peccatum mortale. Si enim fuerit ſolum veniale, non inducet irregularitatem. Quando verò iudicanda ſit talis, relinquitur arbitrio prudentis viri attentis circunſtantiis perſonæ, negotij, loci, temporis, & ſimilibus. Sic colligitur ex Caiet. 2.2. *q.* 64. *art* 8 ob diuerſitatem enim circunſtantiarum poterit eſſe negligentia mortalis in vna perſona: & in alia cum eiſdem circunſtantiis non erit talis. Si verò tantùm interſit culpa venialis, non incurretur iſta irregularitas. Ita Sot. 5. *de iuſt. q.* 1. *art.* 9. & alij. Et hoc intelligitur quando datur opera rei licitæ in qua propter opus licitum minor forte diligentia ſufficit propter bonam intentionem.

27 Si verò detur opera rei illicitæ, vel prohibitæ, quantumcunque adhibeatur diligentia pro vitando homicidio, ſi illud ſequatur, non vitatur irregularitas. Eſt communis Doctorum, D. Thom. 1.2. *q.* 73. *art.* 8. Caietan. *ibid.* Nauar. *num.* 219. *c.* 27. & aliorum. Ratio eſt, quia iura voluerunt punire tale homicidium propter ſolam malitiam actionis ex qua ſecutum eſt, etiam ſi ſpecialis malitia non intercedat, neque indirecta voluntas homicidij. Quòd iura ſic decreuerint, patet *ex cap. tua nos, de homicidio.* Vbi declaratur irregularis Religioſus chirurgiam exercens, etiam ſi ſit peritus, & faciat cauſa pietatis. Qui proinde debuit adhibere omnem diligentiam: & declaratur irregularis, ſi ex ſua curatione ſecutum eſt homicidium, ex eo ſolùm, quia exercuit artem ſibi prohibitam, & proinde dabat operam rei prohibitæ, id eſt, ſibi illicitæ, etiam ſi in curatione neque negligentia venialis interuenerit. Eſt autem hoc intelligendum cum limitatione,

tione, vt bene ait Suarez *citata diſp.45.ſect.6 n.9.* videlicet quando opus cui intẽditur eſt illicitum, ſeu prohibitum propter periculum proximum vt ex tali opere ſequatur homicidium. Quale fuit exemplum proximè poſitum de Monacho chirurgo: in hac enim arte exercenda eſt periculum proximum homicidij. Si enim opus illicitum cui intendit non ſit de ſe cauſa proxima homicidij, etiam ſi inde ſequatur mors, ſi tamen adſit diligentia ſufficiens ad illam vitandam, vitabitur irregularitas. Exemplum ſit de adultero, qui ſi temerè, abſque diligentia, & cautela acceſſit ad vxorem alicuius, vnde reſultauit, vt vir eius illam occideret, manet irregularis, quia non adhibuit debitam diligentiam vitãdi homicidium. Si verò adhibuit ſufficientem diligentiam, vt delictum cælaretur, & nihilominus mors fœminæ ſecuta eſt, non incurrit irregularitatem: quia quamuis dedit operam rei illicitæ, & prohibitæ, videlicet adulterio, non eſt opus prohibitum tanquam occaſio proxima homicidij, (vt eſt chirurgia) licèt aliàs adulterium ſit opus malum lege diuina prohibitum. Vnde ponit Nauar. aliud exemplum de Minorita equitante ſuper mulo manſueto, ex quo caſu calcitrante aliquis occiſus eſt: & ait talem Minoritam non eſſe irregularem, ſi aliàs adhibuit ſufficientem diligẽtiam: quia licèt daret operam rei ſibi illicitæ per ſuam regulam de non equitando: equitatio tamen non eſt vt plurimum cauſa proxima homicidij, ſicut chirurgia. Idem dic de venatore. Si ſit clericus, cui prohibetur venatio: ſi enim caſu hominem facta debita diligentia occidat intendens feram occidere, non erit irregularis, quia licèt tale opus ſibi ſit prohibitum, non eſt prohibitum, eo quòd ſit cauſa proxima homicidij, ſed propter alias cauſas. Et in eodem caſu venationis, ſæcularis alius adhibita diligentia ne peccet mortali-

ter etiam vitabit irregularitatem,imò & peccatum.

28 Poſſe verò Prælatos regulares diſpenſare cum ſuis ſubditis in irregularitate contracta ex homicidio caſuali,etiam ſi ſit publicum,dixi olim *in prima editione, ver.diſpenſare , num.9.* poſſe etiam Epiſcopum diſpenſare in illa cum ſuis ſubditis , ſi ſit occultum , tenet Suarez *tom de cenſur.diſput.45.ſect.1. num.2.* ait tamen id non poſſe , ſi fuit publicum. Vbi vides maiorem in hoc facultatem , ſeu priuilegium habere regulares erga ſuos ſubditos:ſicut etiam maius habent priuilegium circa irregularitatem homicidij voluntarij occulti quam diſpenſant quoad ſubditos , non verò Epiſcopi.

DE HOMICIDIO factio ob defenſionem vitæ, & bonorum.

29 PRimò conſtat apud omnes occidentem alium pro defenſione vitæ propriæ , ſeruato moderamine inculpatæ tutelæ,neque peccare mortaliter, nec incurrere irregularitatem.Eſt adeo communis,vt probatione non egeat.Sufficit illud naturale principium, quòd vim vi repellere licet.Neque huic veritati repugnat Concil.Tridentin. *ſeſſ.14.cap.7.de reformat.* vbi ſupponit eſſe irregularem etiam illum , qui occidit alium in ſui defenſionem , & vim vi repellendo. Vt enim explicat Nauarr.*conſil.36.de homicidio,*Concilium ita loquitur , quia ſupponit non ſeruatum fuiſſe moderamen inculpatæ tutelæ. Nam iura cùm audiunt, vel tractant de verbo homicidij , ſupponunt eſſe culpabile:& ſic *ibi* Tridentin. ſupponit tale homicidium eſſe culpabile , non ſeruata moderata tutela : ſi enim hæc ſeruetur , in rigore non eſt homicidium , ſed defenſio

ſenſio iuſta, naturalis, inculpabilis. Si verò non ſeruetur moderamen inculpatæ tutelæ, tunc habet locum decretum Concilij, quia tunc vocatur homicidium culpabile. Habetur doctrina ſupra dicta etiam *in Clement. ſi furioſus. de homicidio.* Quæ verò conditiones neceſſariò ſeruandæ ſint, vt defenſio dicatur fieri cum moderamine inculpatæ tutelæ, ſic accipe ex Doctoribus communiter.

30 Prima eſt, vt ſi poſſit fugere aggreſſorem, fugiat. Limitant omnes non teneri fugere virum nobilem, & robuſtum, maximè ab homine inferiori, quando talis fuga ſibi danda eſt opprobrio. Nam quod fieri non poteſt ſine magno dedecore non obligat in lege etiam naturali: ac proinde cùm ibi non adſit culpa mortalis non incurretur irregularitas. Secunda eſt, vt qui occidit, ſit aggreſſus ab alio, & non aggreſſor. Si enim eſſet aggreſſor, non diceretur defenſio, ſed aggreſſio. Non tamen ſemper neceſſe eſt vt quis expectet ictum, ſeu impetum alterius: aliquando enim poterit præuenire iſtum; vt ſi quis deſperet ſe poſſe reſiſtere inimico propinquius accedenti, vt tenet Nauarr. *conſil. 32. de homicid.* quia tunc illa præuentio non eſt aggreſſio, ſed pura defenſio. Imò ait Henriquez *lib. 14. tom. 2. cap. 10. num. 2.* poſſe tunc aggreſſum voluntariè, ac directè eligere occiſionem aggreſſoris, ſi videt aliter non poſſe propriam vitam tueri, pro quo citat Sot. Vict. & multos alios: talis enim tunc voluntas non facit homicidium voluntarium, quia non eſt ſpontanea, vt ſupra diximus, ſed quaſi coacta. Tertia conditio eſt, vt pro defenſione inferat minorem læſionem aggreſſori quæ poſſit inferri. Vt ſi poſſit ſe defendere ſolum vulnerando, vel ſolum mutilando & ſic de cæteris, non occidat: nec faciat maius malum quandiu poterit ſe defendere cum minori malo illato.

31 Quarta conditio, ad quam ferè redigi poſſunt aliæ, eſt, vt non ſe defendat cum tali exceſſu, qui faciat grauem culpam ita vt talis culpa potius videatur aggreſſoris, quàm aggreſſi: vnde ſi aggreſſorem iam fugientem inſequatur, erit exceſſus, & culpa grauis. Vnde colliges quod ſi exceſſus fuit cum culpa mortali, incurretur irregularitas homicidij caſualis tantùm. Si verò exceſſus defenſionis fuit tantùm cum culpa veniali, nullo modo irregularitas contrahetur. Ita innuit Henriquez *citato numero* 3. & exprimit Suarez *diſputatione* 46. *ſect.* 1. *numero* 9. aliàs eſſet hæc irregularitas ineuitabilis, quia exceſſus venialis in tali defenſione moraliter loquendo eſt ineuitabilis, & pro omnibus homicidiis regula generalis ſit quod cauſa homicidij ſi ſit cauſa venialis tantùm excuſat ab irregularitate.

32 Si quis prius iniuriatus, poſt tranſactam iniuriam, interuallo morali, aggrediatur iniuriantem, & occidat: erit irregularis, quia illud iam non eſt defendere, ſed vindicare. Quid, ſi adulter inuentus cum vxore alterius, & videns virum vxoris intrantem, illum virum adulter occidat in ſui defenſionem? Duplex eſt opinio, prima dicit non incurrere, quia illa cenſetur moderata, & iuſta defenſio: ita Syluest. *homicidium* 3. *quæſt.* 4. & alij, tenet etiam Henriquez *tom.* 2. *lib.* 14. *capit.* 10. *num.* 3. Secunda opinio dicit illum incurrere, quæ eſt Nauarr. *conſil.* 32. & 33. *de homicidio.* Et in hanc inclinat Suarez *citata ſect.* 1. *num.* 11. probatur hæc, quia in hoc caſu adulter prius iniuriam intulit marito, in adulterio: Et proinde mortaliter prius inchoauit iniuriã, & ſic manet aggreſſor, & non aggreſſus. At iam ſupra diximus aggreſſorem in hoc homicidio non liberari ab irregularitate. Secundò, quia leges ciuiles licèt non puniant pœna ordinaria aggreſſum occidentem:

tem: puniunt tamen pœna arbitraria quando ille occaſionem dedit: quod militat in hoc caſu. Vide Iulium Clarum *in practic. Crimin. §. homicidium, & numero 30. & in Additionibus paruis eiuſdem.* Vtraque opinio eſt probabilis: & in re tam difficili, vbi nec radius rationis fulget, nec ratio verba gubernat, poteſt quis vtramque vel quam maluerit ſequi: Addit tamen Suarez *ibidem numero* 12. quòd ſi adulter poteſt fugere abſque periculo proprio, & abſque læſione mariti, tenetur id facere, aliàs ſecundùm vtramque opinionem fiet irregularis, vt patere poteſt ex dictis. Imò addit quod licet ex fuga reſultet illius infamia, tenetur fugere, eo quòd ipſe prius intulit iniuriam.

33 Neque illam incurrit qui occidit alium pro defenſione bonorum temporalium, vel honoris proprij, quando aliter iſta non poteſt defendere niſi occidendo: ſi enim poſſit abſque morte, incurret. Tenet Couar. *in Clementina vnica, de homicid.* 3. *p. in fine*, Caſtr. *lib.* 2. *de lege pœnali, cap.* 14. & eſt de mente Sot. *libro* 5. *de iuſtit. art.* 8. & aliorum. Et ratio eſt, quia tunc hoc homicidium eſt inculpabile. Et bona externa ſunt valde neceſſaria ad vitam; eadem ratio eſt de honore. Vnde in iure ciuili bona temporalia fere æquiparantur vitæ. Argumento *legis aduocati in fine Cod. de aduocatis diuerſorum iudicum.* Et videri poteſt Iulius Clarus *verb. homicidium. num.* 25. Et hoc locum habet etiam in Clericis, & Monachis pro defenſione ſuorum bonorum, ſi fiat inculpatè. Neque oppoſitum decernitur *in capit. ſuſcepimus, de homicidio*, vt bene illud explicat Couarr. ſupra citatus *num.* 6. cum aliis quos refert.

34 Neque item irregularis eſt occidens alium pro defenſione vitæ proximi, vel bonorum ipſius tempo-

ralium ſi defenſio ſit inculpabilis carens peccato mortali. Eſt eorundem Doctorum: licitum eſt enim; immò obligatórium innocentem defendere à morte, in aliquibus caſibus: cúmque bona temporalia illius æquiparentur vitæ illius, vt ſupra diximus, ſequitur inculpabile tunc eſſe tale homicidium, & proinde non cauſare irregularitatem. Et hoc locum habebit maximè, ac præcipuè quando in tali caſu homicidium non ſolùm fit licitè, ſed etiam ex obligatione. Et probatur adhuc, quia occidens clericum in defenſionem iuſtam proximi, non incurrit excommunicationis ſententiam: ergo neque occidens aliquem pro defenſione proximi incurret irregularitatem.

DE IRREGVLARITATE CONtracta à iudice damnante ad mortem, vel ſimilibus.

35 COmmunis ſententia eſt iudicem ferentem ſententiam in cauſa ſanguinis ſecuto effectu, manere irregularem: quanuis enim iudex non peccet in ferenda tali ſententia ſi iuſtè iudicat: inducitur, tamen iſta irregularitas ex iure ob defectum leuitatis. Idem intellige de ſententia mutilationis, vt ſi iudex iuſſit amputare manum. Idem fiet ſi ex præcepto iudicis ita duro carcere, & inedia reus maceretur, vt ea de cauſa moriatur. Si verò iudex tulit ſententiam mortis, vel mutilationis: & tamen effectus eſt impeditus quacumque ex cauſa, non fiet irregularis.

36 Quæris: iudex inferior tulit ſententiam mortis: fuit appellatum ab eius ſententia: delata ad ſuperiorem, cõfirmata fuit à ſuperiore, & mors ſecuta: An iudex inferior incurrat? Et videtur quòd non, quia illius ſententia non eſt ſortita effectum, ſed ſola ſententia

Supe

Superioris:ac proinde iudex inferior non videtur occidere. At mihi videtur incurrere,quia confirmata ſententia inferioris, eadem ſententia inferioris videtur permanere,& ſortiri effectum.

37 Princeps, vel Superior delegans alicui, vel aliquibus iuriſdictionem ad executionem iuſtitiæ, per talem ſolam delegationem in communi non incurrit irregularitatem, etiam ſi delegatus condemnet ad mortem. Secus ſi in delegatione exprimeret, vt damnaret ad mortem.*habetur ex c.vlt.ne clerici,vel Monachi, num.6.*

38 Eandem incurrit accuſator, & aduocatus, notarius in cauſa ſanguinis effectu ſecuto. Excipitur clericus, qui ſua bona petens in iudicio facit ſolitam proteſtationem ſe nolle effuſionem ſanguinis;ſed reſtitutionem ſuorum bonorum. Tunc enim non erit irregularis. Incurrit ſimiliter teſtis in cauſa ſanguinis effectu ſecuto. Excipe teſtem deponentem coram Inquiſitoribus in cauſa fidei, cuius teſtimonio reus poſtea traditus eſt brachio ſæculari,& combuſtus. Talis enim teſtis non eſt irregularis, quemadmodum,neque Inquiſitores ferentes ſententiam declaratoriam hæreſis, eúmque tradentes ſæculari poteſtati,illam incurrunt, ſed ab illa ſunt immunes, vt eſt communis ſententia. Alia omitto ad hæc pertinentia,quia vt dixi non profiteor niſi compendium, & ſolùm intendo dare notitiam Religioſis in communi. Et hæc aliàs apud Summiſtas obuia ſunt. Vide inter alios Henriquez *tom.2. lib.14.toto c.12.*poſſe autem Prælatos regulares diſpenſare cum ſubditis in iſtis omnibus patet ex dictis in prima editione,*verb.diſpenſare.*

DE

DE IRREGVLARITATE Militum in bello iuſto, vel iniuſto.

QVia ſolent aliquando recipi ad habitum Religionis illi qui olim in bello fuerunt milites: Et præterea Religioſi aliquando in bello hortantur milites, vt pugnent, vt ſciatur quomodo ibi contrahatur irregularitas, & quomodo poſſit à Prælatis diſpenſare ante vel poſt profeſſionem, accipe ſequentia.

39 Primò ergo ſuppoſito, duplex eſſe bellum, aliud iuſtum, aliud iniuſtum. Sententia communis eſt quòd omnes militantes in bello iniuſto, ſi in illo fiant homicidia, vel mutilationes, fiunt irregulares; quamuis non fundant ſanguinem propriis manibus. Sylu. *verb. bellum* 3. *q.* 3. & alij. Qualis verò ſit hæc irregularitas, dicendum eſt cum Suar. *tom. de cenſur. diſp.* 47. *ſect.* 5. *n.* 2. eſſe homicidij voluntarij. Patet ex prædictis, nam ſic occidentes, & mutilantes, habent voluntatem directam occidendi, vel mutilandi, & hæc voluntas eſt iniuſta, & culpabilis mortaliter.

40 Hinc reflecto ſupra id quod olim dixi *in prima editione, verb. Prælatus, n.* 38. ibi enim dixi poſſe Prælatos regulares diſpenſare cum ſubditis in irregularitate contracta ab illis ex homicidio in bello iuſto, maximè ſi fuit bellum contra infideles. Nihil ibi dixi, neque *verb. Diſpenſare*, de irregularitate contracta à ſubdito ante, vel poſt profeſſionem ex homicidio in bello iniuſto. Nunc addo, ex modo dictis, Prælatum regularem non poſſe diſpenſare in irregularitate iſta orta ex homicidio in bello iniuſto, ſi illud fuit notorium, & publicum. Patet, nam fuit homicidium voluntarium, &

iniu

iniuſtum, & publicum, vt ſuppono, quale debuit eſſe in exercitu. Si tamen homicidium alicuius factum in bello iniuſto ſi modo hîc ignotum, tum ob nimiam diſtantiam locorum, tum ob diuturnitatem temporum, poterit Prælatus regularis diſpenſare in illo, quia tunc homicidium cum illis circunſtantiis æquiparatur homicidio occulto voluntario: & in hoc poſſunt Prælati Regulares diſpenſare. Et hactenus dicta de militante in bello iniuſto intellige, ſi ſit bellum iniuſtum aggreſſiuum: ſi enim ſit defenſiuum, non irregularitas homicidij voluntarij eſſet: ſed vel caſualis, vel fortè nullius, pro neceſſitatis qualitate.

41 Si bellum ſit iuſtum, vt pro defenſione perſonæ, patrimonij Regij, pro fidei defenſione, quale inter cætera eſt bellum Hiſpaniæ contra rebellatos Principes Flandriæ: militantes in illo, non ſunt irregulares, ſiue bellum ſit aggreſſiuum, ſiue defenſiuum, ídque, ſiue propriis manibus occidant, & mutilent. Eſt communis, maximè Nauar. *cap. n.* 212. & aliorum, & probatur, quia defenſio prædictorum eſt licita, iuſta, & inculpabilis. Quod intellige, ſi bellum ſit defenſiuum. Si enim bellum iuſtum ſit aggreſſiuum, & ſequantur homicidia, & mutilationes: occidentes, & mutilantes erunt irregulares, ad eum modum quo eſt irregularis iudex occidens iuſtè authoritate publica, ſeu regis. Quod intellige ſi ipſi militantes propriis manibus occidant, vel mutilent: ſi enim id per ſe non faciant, licèt faciant alij, ipſi non facientes, non incurrent. Ita Sylu. *cit. q.* 3. Tabien. *irregularitas* 3. *n.* 20.

42 Clerici, & proinde regulares non poſſunt pugnare in bello iuſto aggreſſiuo, vt colligitur *ex c. petitio, de homicidio, & cap. clerici,* 23. *q.* 8. & tenent Doctores communiter: poſſunt tamẽ huiuſmodi bello aſſiſtere ex pia cauſa, & licentia ſuperioris, vt ait D. Tho. 2. 2. *q* 4. *art.* 4.

Et

Et probatur, quia huiuſmodi aſſiſtentia non eſt mala, & fit in praxi ad profectum ſpiritualem militum fidelium. Imò dicunt aliqui etiam clericum, ac religioſum poſſe adeſſe, & aſſiſtere in bello iniuſto, non animo fauendi iniuſtitiæ belli, ſed pro bono ſpirituali militum in confeſſionibus, & ſimilibus: maximè cùm multi ibi ignorent iuſtitiam belli, & poſſint bona fide, ſaltem in mortis articulo, ſaluari.

43 Religioſus, & clericus in bello iuſto exhortans milites ad ſtrenuè pugnandum, non eſt irregularis. *colligitur ex c. pen. de homicidio.* Et tenet Gloſ. *in cap. ſciſcitaris 7. q. 1. ver. prodire.* & Doctores communiter. Et probatur, quia ſic exhortando non facit contra iuſtitiam, neque contra aliquam particularem prohibitionem ſibi factam. Rurſus ſola exhortatione non prouocat directè ad homicidium, ſed ſolùm ad fortiter pugnandum; ſi enim in particulari hortetur ad homicidium, erit irregularis. Si etiam id faceret abſque licentia ſuperioris, vel Prælati, adhuc non eſſet irregularis: quia carentia illius licentiæ non inducit irregularitatem. A contrario verò intelliges quòd clericus exhortans prædicto modo in bello iuſto erit irregularis, vt tradit Henriq. *tom. 2. lib. 12. c. 13 num. 3.* licèt ipſe neminem occidat.

44 Si clericus vel religioſus in bello iuſto militet propriis manibus, (quidquid ſit de peccato militandi contra ſibi facta de hoc ſpeciali prohibitione:) talis Clericus non erit irregularis, ſi ipſe propriis manibus nullum occidit, neque mutilauit, nec fuit cauſa proxima, vt alij facerent aliquid ex his duobus. Ita Nauarr. *cap. 27. num. 215.* & alij quos citat & ſequitur Suarez, *diſp. 47. cit. ſect. 6. num. 9.* Neque obſtat *caput quod in dubiis; de pœnis.* vbi iubetur deponi clericus gubernans nauem in prælio, vel militans in bello: vel hortans in

illo:

illo: neque ibi requiritur, vt detur ſanguinis effuſio. Non, inquam, obſtat: quia primò *citatum caput* exponi poteſt de clerico illa faciente in bello iniuſto. Secundò exponitur de clerico quando ſua exhortatione hortatur in particulari ad homicidium: quod ſupra diximus non licere. Intelligitur ſi pugnat ſecuta morte, vel mutilatione propriis manibus cauſata. De gubernatione verò nauis non curo, quia non facit ad intentum argumenti, & aliqui in hoc Clericum non excuſant ab irregularitate, quia gubernans nauem magis influit in mortes contrariorum, quàm ſinguli milites quorum ictus vt plurimum ſunt caſſi, & fruſtrati. Ex hoc collige Clericum, vel Prælatum Eccleſiæ, qui dedit arma militibus ad pugnandum in bello iuſto non eſſe irregulares etiam ſi milites cum dictis armis mutilent vel occidant. Ita Nau. *c.* 27. *n.* 21.

45 Quod tandem attinet ad diſpenſationem cum prædictis militantibus in bello iniuſto, vel in bello iuſto modo illicito, dicendum eſt poſſe Prælatos regulares cum ſubditis diſpenſare in irregularitate inde orta per ſua priuilegia, vt latè diximus ſupra *in his addit. ver. diſpenſare*: & clarius *in* 1. *editione, eadem ver. diſpenſare. & ver. Prælatus ad diſpenſandum.* modò in aliquo euentu ex ſupradictis àd arbitrium prudentis viri, non interuenerit homicidium voluntarium notorium.

46 Adhuc de Religioſis qui comitantur ductos ad patibulum; vel mortem quancunque: Noto Nauarr. *in Sum. cap.* 27. *num.* 217. cum Antonino, & aliis quos citat, tenere eſſe irregularem Sacerdotem qui dicit illis vt aſcendant ſcalam: vt apponant caput ad cypum, aut faciant aliquid ex quo mors acceleretur. At Henriquez *lib.* 14. *tom.* 2. *cap.* 12. *num.* 9. primò dicit Sotum irriſiſſe rogantem à ſe, an eſſet irregularis comitans ductum

ductum ad patibulum ſuper aſino, quem aſinum ſiſtentem Sacerdos punxit, vt ambularet. Et *in ſumma* dicit Henriq. facientem rem minimam ad accelerandam mortem non eſſe irregularem, vt ſi dicat patienti, vt aſcendat vnum tantum ſcalæ gradum. Ait item non eſſe irregularem Sacerdotem, qui à iudice obtinuit ne ductus ad patibulum ducatur per plateam patris, vel vxoris, tollendæ moleſtiæ cauſa, reſpectu patientis,& conſanguineorum, quamuis aliàs ductus per aliam plateã breuiorem, & inſolitam citius pateretur mortem. Neque item eſſe irregularem illum qui lictorem inexpertum doceret modum quo dandus eſſet nodus. Ait enim in his dari paruitatẽ materiæ. Volui hæc recenſere, vt videas quàm variè Doctores in hoc loquantur. Mea verò ſententia eſt circa præſentem materiam religioſum infirmarium, vel comitantem ductum ad patibulum, non eſſe irregularem ſi bona fide, abſque culpa mortali, & in re parua dicat, vel faciat aliquid ex quo per tantillum tempus mors dicatur accelerari: colligitur ex dictis ab Henriq. *cit. loco.* Et prætereа probatur, quia cùm iſta irregularitas ſit pœna, & incurratur ob culpam, requiritur vt in his præcedat culpa mortalis. De qua culpa iudicio prudentis Theologi ſtandum erit.

47 Per illa verò quæ ſupra diximus de homicidio, iam manet clarum quid dicendum ſit in illa Religione, quæ homicidium fecit caſum reſeruatum ex decreto Clementis V I I I. vt tetigimus in principio huius verbi *homicidium.* Primò enim loquitur Clem. V I I I. de omni, ac ſolo homicidio, quod fuerit culpa mortalis, quia non poteſt reſeruari culpa venialis. Vnde conſtat non reſeruari homicidium factum in propriam defenſionem cum moderamine iuſto: nec quodcunque aliud ex ſupradictis quod non ſit peccatum mortale,

ſed

ſed reſeruari omne homicidium quouis modo factum ex ſupradictis, & quouis modo ad illud concurrerit Religioſus,ſiue per ſe,ſiue per alium,dummodo fuerit peccatum mortale.

48 Quoad alias partes prædicti caſus reſeruati, vulnerationem ſcilicet, vel percuſſionem grauem, ſtandum erit prudentis arbitrio. Ibi enim vltra homicidium comprehendetur mutilatio alicuius membri: vulnus in facie, vel in alia parte ſi ſit vulnus notabile. Percuſſio etiam erit dira verberatio,& inſolita. Alapa inflicta interdiu, maximè Religioſo, graui Sacerdoti. Et ſic de cæteris, quæ conſiderare debet Prælatus prudens attentis circunſtantiis perſonæ,loci, & vulneris, ſeu percuſſionis.

HORÆ CANONICÆ.

1 Religioſi Minoritæ profeſſi etiam carentes ordine ſacro tenentur ex vi Regulæ,& conſuetudine ad Horas Canonicas:etiam ſi pro culpis eiiciantur ab Ordine. Patet ex Regula Minorum:& quia eiectio non debet fauere ſua culpa. Et cum ſic eiecto tranſit onus qui poteſt. ſatisfacere,ſicut & caſtitati. Eodem modo tenetur etiam Clericus degradatus. Sanch. *lib*.8. *de matr.diſp*.8.*n*.11.

2 Eodem modo tenentur cæteri Mendicantes profeſſi carentes ordine eo ſacro ex eo ſolùm, quod per profeſſionem ſunt poſiti in ſtatu irreuocabili, ſeu omnino impedito ad matrimonium, & choro addicto. Rodrig.*in Addit. ad Sum.tom*.3.*verb.Hora Can.concl*.12. cum ibi citatis.

3 Tenentur etiam Moniales profeſſæ ad chorum, dicere Horas Canonicas. Nau. *de Oratio. & Horis Canonicis.c*.7.*n*.21.& Durant.*de Ritibus Eccleſiæ lib*. 3. *c*.22.

& Rodr. *citata proximè loco Addit.* Moniales verò Sanctæ Claræ, quæ propter imperitiam neſciunt dicere Officium Diuinum, de iudicio Prælatorum, vel Abbatiſſæ, ſatisfaciunt dicendo Officium laïcarum. Compend. Minorum, *verb. Moniales* §. 3.

4 Laïcus Frater Minorita ſi fuerit ordinatus in ſacris abſque licentia Prælatorum prohibetur dicere Horas Canonicas; ſed iubetur dicere horas laïcorum poſitas in Regula pro laïcis, ex Leone X. Compend. Minorum, *verb. Laïci Fratres.* §. 5.

5 Omittere omnes Horas Canonicas vna die eſt vnum tantùm peccatum mortale. Item omittere modò primam dicta 3. 6. & 9. & poſtea omittere Completorium eſt vnum tantùm peccatum mortale. Suarez *tom.* 2. *de Religion. lib.* 4. *cap.* 25. *numero* 18. *& numero* 20.

6 Regularis non addictus Breuiario Romano, extra chorum, poteſt recitare iuxta Romanum abſque licentia Prælati, quia Pius V. ſolùm loquitur de horis in choro. Rodriguez *citat. loco Addit. capit.* 195. *concl.* 2.

7 Non poteſt Generalis Ordinis addicti Breuiario Romano mutare aliquid de dicto Breuiario abſque licentia Papæ. Pius enim V. in Bulla præfixa dicto Breuiario id clarè præcipit, Rodrig. *tom.* 1. *quaſt.* 42. *art.* 11, & notatur in Compendio Ord. D. Hieronym. in Hiſp. *verb. Officium D. in fine.* Vnde non poteſt præcipere vt recitetur tale officium non contentum in tali Breuiario, nec conceſſum Ordini per aliquod priuilegium. Ait tamen Suarez *tom.* 2. *de Relig lib.* 4. *c.* 11. poſſe Prælatum ex cauſa iuſta, vna vel altera vice diſpenſare in officio vnius diei: Sed adhuc puto non poſſe introducere nouum officium.

8 Si Religioſus habeat priuilegium recitandi Breuiario

uiario breui: vel dicendi horas ante tempus, poteſt ſocius illius recitare eodem modo cum illo abſque culpa. Henriq. *lib.7. de Indulgentijs*, *cap.* 30. *num.*4. & alij.

9 Matutinæ horæ tum in æſtate, tum in hyeme poſſunt dici veſpere ab hora 4. poſt meridiem: idque ſi adſit honeſta neceſſitas, vt ſtudium defectus viſus, & ſimiles. Suarez *citat. lib.*4. *cap.*27. *num.* 14. In Compend. Societatis *verb. Horæ Canonicæ*, §. 1. conceditur quòd de licentia ſuperiorum, & cum cauſa, maximè itinerantes, poſſint dicere Officium diuinum poſt Miſſam.

10 Leo X. conceſſit Minoritis vt ſatisfaciant diuino officio, etiam ſi recitent ſedendo, ambulando, vel non integrè verba proferendo, propter imperitiam, vel defectum linguæ: vel ſi fiat cum mentis euagatione, dummodò non fiat ex malitia, id eſt, cum aduertentia. Et præterea conceſſit quod recitantes cum malè pronunciantibus, vel facientibus ſupradictos defectus, non teneantur poſtea iterare malè ab illis pronunciata, vel à ſeipſis malè audita propter diſtantiam localem, vel ſtrepitum factum, ſed his omnibus non obſtantibus ſatisfaciant, maximè in choro. Compend. Minor. *verb. D. Officium.* §.8. & alia ibi, §.9.

11 Prælati Regulares poſſunt diſpenſare ne recitet Horas Canonicas Religioſus qui eſt infirmus, vel abſque graui tædio, ſeu difficultate non poteſt, ſiue ſit febris, ſiue alius dolor. Compend. *ibidem* §.10. Et hoc poteſt etiam diſpenſare Vicarius in abſentia Guardiani. Compend. *verb. Infirmi Fratres.* §.11. *&* 12. *& cit.* §. 10. *verb. Officium Diuin.* & licèt Leo X. *ibi* citatus, dicat hoc maximè poſſe Prælatum, quando Medicus id prælato dixerit, citatus tamen locus, *verb. Infirmi Fratres.* §. 12. non requirit dictum Medici. Imò Rodriguez

*Addition.ad Sum.tom.3.c.197.concl.1.*dicit ſufficere Religioſo quòd dicat illi Medicus ne recitet diuinum officium : neque in rigore requiri licentiam Prælati, pro quo citat Nauar.melius tamen,ac certius eſt ſemper conſulere Prælatum.

12 Poſſunt Minoritæ in officio diuino dicere ſolùm mentaliter Pater noſter,& cætera quæ iubentur dicere ſecretò,ne aliis ſint faſtidio, ídque poſſunt mentaliter abſque labiorum motu.*in eodem Compend.*Poſſunt etiam itinerantes , vel ratione alicuius occupationis grauis dicere mane totum Officium Diuinum , vſque ad Completorium,incluſiuè. Pius V. in Bullario Rodrig.*fo.*979.

13 Non poteſt Prælatus mutare profeſſum ad chorum,vt ſit laicus , & proinde liber ab Officio Diuino, niſi de licentia Papæ.Rodrig.*Addit.Sum. tom.3.c.*194. *concl.*13.ob cauſas ibi datas.Si tamen profeſſus ad chorum ſubitò euadat , vel appareat imperitus , & impotens ad recitandum Horas Canonicas,poteſt Prælatus illi aſſignare,vt dicat Officium laicorum. Compend. *verbo Moniales,n.*30.

14 Epiſcopi Monachi poſſunt recitare cum ſociis ſuis Regularibus ſecum recitantibus, per Breuiarium ſuæ Eccleſiæ. Rodriguez *Addit.ad Sum.tom.4.cap.*68. *num.*10.

15 Ille qui in choro canentibus aliis,vel intonantibus ipſe ſecum dicit ſubmiſsè tantùm , ſatisfacit officio,& non peccat.Suarez *tom.*2. *de Relig.lib.*4.*c.*12.*n.*8. At ſi eſt beneficiarius , non lucratur diſtributiones, quia non ſeruit,vt alij. *ibidem.*

16 Poſſunt Minoritæ ſupplere omiſſum in Officio Diuino finito Officio,dicendo vnũ Pſalmum,vel Orationem Dominicam , vel Aue Maria , vel Orationem Sacroſanctæ & indiuiduæ Trinitatis.Ita Sixtus IV. &

Inno

Innoc.VIII. in Compend.Minor. *verb.Officium Diui*.2. §.5.& §.2.& 3.

17 Poſſunt Patres Societatis IESV mane dicere totum Officium vſque ad Completorium incluſiuè. *Compend.illorum,verb.Horæ Canonicæ*, §.2. ſi adſit cauſa, maximè itinerantes.

18 Fratres intenti prædicationibus,confeſſionibus, lectioni Theologiæ, vel Canonum ſacrorum, ſatisfaciunt Diuino Officio dicentes ſaltem Pſalmos 7. aſſignandos à Priore cum ſeptem Pater noſter, & bis Symbolum Apoſtolorum.Compend.Diui Hieronymi in Hiſpan.*verb.Horæ Canonicæ*,§.7. ex Clemente VII. conceſſum eſt Clericis Sancti Sylueſt.de Vrbe.

ADDITIO.

1 SIxtus IV. conceſſit Minoritis vt in Officio Diuino,quando fiunt ſuffragia Sanctorum in feria, vel ſemiduplici poſſint ſub vna tantùm commemoratione, & antiphona facere commemorationem omnium Sanctorum Ordinis noſtri. Habetur conceſſio in Bullario Rodriguez ,*fol.*514.*col.*1.*n.*2. Quod fit in tota Italia apud Minoritas hodie : & cùm ſit priuilegium totius Ordinis,in præcipua Ordinis parte habitum in praxi,non dubito poſſe fieri ſimiliter in toto Ordine.Antiphona(poſt orationem ſolius Patris noſtri Franciſci,quæ prius,& ſeparatim dicitur)eſt hæc.

Vos Sancti Dei inclyti, qui eſtis mente lucida Franciſcum imitati, orate vt interpidi hîc ſimus ſemper feruidi; & poſtmodum Beati.

℣. *Æterna fac cum Sanctis tuis Domine.*

℟. *Gloria munerari.*

ORATIO.

1 *DEus qui ſacram Religionem Seraphici Franciſci decorare dignatus es triumpho multorum Martyrum pro Chriſto occiſorum, puriſſimiſque Pontificibus Bonauentura, ac Ludouico, ac ferventiſſimis I E S V præconibus, Antonio, Bernardino, ac Didaco Confeſſore, cum Virgine Clara, præſta quæſumus eorum interceſſionibus præſentia vitare pericula, & ad gaudia peruenire ſempiterna. Per eundem Chriſtum Dominum noſtrum.* Et dicitur in Veſperis, & Laudibus eodem modo.

2 Clemens VII. conceſſit Minoritis, vt vbicunque degentes poſſint celebrare feſta Sanctorum illorum, qui ſunt protectores terrarum, vel ſub quorũ nomine Eccleſiæ noſtræ intitulantur, ſub duplici; reſpectiuè tamen. Habetur conceſſio in Bullario Rodriguez *fol. 790. col. 2. in fine.* Circa hanc verò conceſſionem noto primò, ſolùm concedi pro Sanctis, qui ſunt protectores terrarum, in quibus degunt. Secundò, pro Sanctis, qui licèt non ſint ex noſtro Ordine, noſtræ tamen Eccleſiæ habent titulum illorum Sanctorum: vt ſi noſtra Eccleſia dicatur Sancti Petri, Matthæi, Martini, vel ſimilium. Tertiò, concedit hoc fieri ſolùm reſpectiuè, id eſt, in ſola illa Eccleſia, non verò in toto Ordine. Vnde colligo per hanc conceſſionem non poſſe celebrari de aliis Sanctis illius terræ, qui non ſunt protectores, verbi gratia, Olyſſipone poterunt celebrare de ſancto Vincentio protectore vrbis ſub feſto duplici; non verò de aliis Sanctis, quos celebrat illa Diœceſis, qui non ſunt protectores: excepto ſi fuerint protectores Regni, qualis eſt Angelus Cuſtos in Portugallia.

3 Quæris, an hoc poſſint hodie facere Minoritæ, & commu

communicantes huic priuilegio, non obſtante declaratione Cardinalium Tridentin. quam citaui ſupra, *verb. Feſti dies. num.* 1. per quam declararunt non teneri Regulares in diebus feſtis particularium Diœceſum recitare Diuinum Officium illorum Sanctorum ſicut Clerici illis diebus recitant: ſed ſecundùm ritus, & regulam ſuam; ſolúmque teneri ad ceſſationem à ſeruilibus. Quæris, inquam, an hoc non obſtante poſſint vti dicta conceſſione Clementis VII. & recitare de protectoribus locorum, & de titularibus ſuarum Eccleſiarum. Credo quòd poſſunt: quia illa declaratio Cardinalium ſolum intendit, ne Epiſcopi cogant tunc Religioſos recitare Diuinum Officium, ſicut Clerici recitant: item ſolùm declarauit illos ex *citato ibi loco* Tridentini, ad id non teneri, quæ duo non tollunt, quin Religioſi, ſi voluerint, vtantur aliàs ſuo priuilegio, ſi modo illud habent in vſu, & in praxi. Si enim non ſit in vſu, debent dicere Diuinum Officium iuxta ritum & inſtitutum ſui Ordinis.

4 Pius V. conceſſit Minoritis, vt ratione itineris, aut alterius iuſtæ occupationis poſſint dicere totum Officium Diuinum ſimul manè, aut quādo ipſis videbitur cum maiori deuotione ipſum poſſe recitare. Habetur in Bullario Rodriguez *fol.* 981. *col.* 2. *num.* 17. Si quæris ad quid inſeruiat hoc priuilegium, vel quæ culpa ſit dicere totum Officium Diuinum ſimul manè, vide Bellarm. *in tom.* 1. *lib. de Purgatorio cap.* 7. *prope finem:* vbi refert ex Petro Damiano B. Seuerinum Epiſcopum Colonienſem apparuiſſe cuidam Preſbytero eíq; dixiſſe ſe eſſe in Purgatorio, & grauiter torqueri, quòd Horas Canonicas non diſtinctis tēporibus perſoluiſſet, ſed mane omnes ſimul recitaſſet vt tota die negotiis imperialibus vacare poſſet. Vnde colligit Bellarm. fuiſſe ſaltem peccatum veniale, & tamen habebat

illam cauſam negotij communis. At ſi fiat ex vi priuilegij iſtius, & cum cauſa, vitabitur illa culpa venialis.

5 Pro conſolatione adhuc, & quiete Regularium, maximè ſcrupuloſorum noto ex Sanchez 1. *Decalog. c.* 13. *à n.* 10. *& ſequent.* maximè *n.* 16. *& ſequent.* illum qui incepit recitare Horas Canonicas animo non ſatisfaciendi pro tunc, ſed poſtea iterando: & tamen pertæſus poſtea vult ſatisfacere illa prima recitatione: ſatisfacit obligationi cum illa prima recitatione: fundamentum illius eſt *à num.* 10. *citato*, quod ad implendam obligationem legis ſufficit vt quis faciat omne illud quod lex imperat, quamuis non habeat intentionem ſatisfaciendi tali legi: hoc probat rationibus efficacibus, vel ſaltem ſufficientibus: ſoluendo rationes in contrarium. Citat pro hac ſua ſententia Valentiam 2.2. *diſp.* 6. *q.* 2. *puncto vltimo in fine.* Suarez *tom.* 3. *in* 3. *part. q.* 83. *art.* 6. *diſp.* 88 *ſect.* 3. Vaſquez, Leonard. & alios.

6 Ex qua ſententia, & fundamentis illius, ac Doctoribus, infert Sanchez *citato cap.* 1. recitantem Diuinum Officium primò cum intentione non ſatisfaciendi pro tunc, poſtea ratificantem, ſatisfacere cum præterita recitatione. Secundò idem deducit erga implentem pœnitentiam iniunctam à Confeſſore, qui in principio faciens actum iniunctum, non habuit propoſitum implendi pro tunc: & voluit poſtea implere per illum actum præteritum. Tertiò idem colligit circa audientem vnam Miſſam in die obligationis: qui in principio Miſſæ habuit animum non ſatisfaciendi cum illa, ſed aliam poſtea audire propoſuit: quo non obſtante, ait illum ſatisfacere cum priori Miſſa audita: Quia, vt inquit, cum citatis authoribus *num. ibi* 13. lex diuina ſolùm obligat pro tunc ad talem ſubſtantiam operis

ris exhibendam:& non curat de intentione, qua talis actio debeat fieri, dummodo fiat actu libero, & humano: non enim deſinit impleri præceptum eo quòd deſit illud ad quod non obligat præceptum. At præceptũ in illis tribus exemplis non obligat ad intentionem implendi, ſed ad ſubſtantiam operis exequendam: & confirmatur claro exemplo. Nam præcepto negatiuo, v.g. de non fornicando, verè quis ſatisfacit, omittendo tale opus, etiamſi non cogitet de illo, neque illi veniat in mentem in tota vita: quod per ſuam omiſſionem fornicationis vult ſatisfacere tali præcepto negatiuo: ergo ſimiliter verè ſatisfaciet quis præcepto affirmatiuo, v.g. de Diuino Officio recitando ſi opus iniunctum impleat, etiamſi pro tunc non habeat animum ſatisfaciendi illi præcepto.

7 Benè tamen aduertit Nau. *in c. quando. de conſecr. diſt.* 1. *c.* 13. *n.* 15. Arag. 2. 2. *q.* 83. *art.* 23. & alij, illum qui recitaret Diuinum Officium ſolùm legendi, vel addiſcendi gratia, non animo orandi, non ſatisfacere obligationi recitandi, etiamſi poſtea velit ſtare priori recitationi, atque etiam ſi prius recitauerit attentiſſimè: probatur, quia cùm Diuinum Officium dicere ſit orare, de intrinſeca ratione illius eſt, vt recitans intendat orare. Neque hoc dictum contradicit dictis *in n. præcedente*, de ſatisfaciente Diuino Officio etiamſi habeat propoſitum non ſatisfaciendi pro tunc. Nam hæc duo, videlicet nolle orare, & nolle ſatisfacere, ſunt valdè diſtincta, & primum, id eſt, orare eſt de intrinſeca ratione Diuini Officij, vt diximus. Secundum verò, id eſt, velle, aut nolle pro tunc ſatisfacere, non eſt de intrinſeca ratione Diuini Officij, dummodo adſit animus orandi, iuxta dicta à Sanch. *n. præcedente.*

ADDITIO AD ADDITIONEM.

1 POteſt quis obligatus ad recitandum Horas Canonicas eas recitare cum ſocio non habente obligationem recitandi, etiam ſi ſit laïcus: & etiam ſi iſte non obligatus recitet ſine vlla attentione interna, dummodo verba pronunciet ita vt intelligat is qui recitat obligatus. Ita Azor. 1. *part. Summ. Moral. libro* 10 *cap.* 7. *quæſt.* 6. Suarez *tract* 4. *de Religione, lib.* 4. *cap.* 25. *num.* 2. & Reginald. 2. *par. Sum. lib.* 18. *n.* 158. *tit. explicatio dubiorum.*

2 Quando quis recitat cum ſocio ſufficit audire orationes, capitula, reſponſoria, lectiones, quæ ab alio dicuntur. Ita Sylu *verb. Hora Canonica q.* 7. & Reginald. *cit. lib. n.* 158. & alij.

3 Circa integritatem Diuini Officij recitandi quotidie, accipe ſequentia collecta ex Doctoribus melioribus: primum omittere totum Diuinum Officium vna die eſt vnum tantùm peccatum mortale, quia vnum tantùm præceptum datur de Horis Canonicis omnibus vna die recitandis, & in hoc omnes conueniunt. Secundum, omittere in vno die vnam tantum horam etiã ex paruis Tertiam ſcilicet, vel Completorium, eſt etiam peccatum mortale, quia hæc parua hora reſpectu totius Officij diuini eſt pars notabilis. In quo etiam Doctores conueniunt. Tertium omittere etiam in quauis hora etiam ex paruis, partem notabilem, eſt peccatum mortale, vt omnes affirmant.

4 Tota quæſtio eſt quæ ſit dicenda pars notabilis in quauis hora? Nauarr. *cap.* 10. *de Orat. numero* 43. & 44 dicit illum qui in hora parua, vt Sexta, omittit initium vſque ad principium primi Pſalmi, peccare mortaliter, aſſignat exemplum, quia qui in Choro non veniunt

veniunt ante initium primi Pſalmi multantur in diſtributionibus quotidianis iuxta communem conſuetudinem. Hanc opinionem rejicit Suarez *tomo* 1. *de Religion. libro* 4. *cap.* 25. *numero* 15. *& numero* 16. vbi in Summa hæc dicit: Primò, illum qui in toto Matutino cum laudibus omitteret vnum nocturnum, peccare mortaliter, quia ille nocturnus eſt quarta par illius horæ, & proinde pars notabilis. Secundò ait, quòd ſi quis omitteret in vna die fere dimidiam partem Completorij, ſe non audere illum damnare de peccato mortali, quia licèt illa omiſſio ſit notabilis reſpectu illius horæ Completorij, non tamen eſt notabilis reſpectu totius officij vnius diei, quod totum officium ſub vno tantùm præcepto ſingulis diebus imponitur. Et dat rationem, quia vna hora non eſt adæquata materia huius præcepti, ſed totum officium vnius diei, ac proinde, vt ait, non valet conſequentia: hæc omiſſio, fere dimidiæ tertiæ, eſt notabilis reſpectu horæ tertiæ: ergo eſt notabilis reſpectu totius officij vnius diei. Et tandem concludit hoc iudicandũ eſſe prudentis arbitrio. Et hoc pro certo tenendum, quòd nunquã hora aliqua integra dimittatur, etiam ex minimis, neque pars alicuius horæ quæ æquiualeat vni horæ paruæ, vel dimidiæ parti illius. Cum Suar. concordat Regin. *cit. lib.* 18. *n.* 145. pro ſe citat Suar. Antonium. Quorum tantorum trium doctorum dictum non audeo reprobare, licèt opinio Nauar. ſit ſecurior, qui ait eſſe peccatum mortale, in qualibet hora, etiam ex paruis omittere tertiam pertem: Non enim Nauar. cõſiderat hanc horam paruam in ordine ad totum officium diei: ſed in ſe ipſa illam conſiderat, quia præceptum Diuini officij æqualiter reſpicit, & omnes 7. horas ſimul iunctas, & vnamquanque earum. Et poteſt eſſe exemplum, præceptum de non laborando in die feſto: hoc enim æqualiter
reſpicit,

reſpicit & omnes horas diei feſti, & ſingulas horas eiuſdem, *in omnibus enim prohibet laborare.*

IEIVNIVM.

Vide ſupra ver. *Feſti dies. num. 3. de Ieiuniis indictis ab Epiſcopo.* & infra ver. *Religioſus. n. 3.*

1 Tenentur Religioſi abſtinere à carnibus in die Natiuitatis Domini, ſi venerit in Feria ſexta: imò ad ieiunium, ſi ex voto vel regula ad id obligentur. *c. final. de obſeruatione ieiunij.* Et tenentur ſæculares qui vouerunt ieiunare Feria ſexta.

2 Minoritæ non attingentes annum vigeſimum primum, vel antecedentes illum, tenentur ieiunare Quadrageſimam, & Aduentum, quia tenentur profeſſi quicumque ex vi Regulæ, ídque ſub mortali. Rodr. *tom.* 1. *q.* 100. *art.* 4. & 8. Non tamen tenentur ieiunare vigilias, & quatuor tempora Eccleſiæ, & Sanctorum. Rodrig. *q.* 100. *art.* 6.

3 Minoritæ in ſuo Aduentu ante Natiuitatem ad cuius ieiunium tenentur ſub mortali non poſſunt in Aduentus illius Dominicis diebus carnem comedere, probatur ex conſuetudine, & à ſimili. Nam etiam obligati ad ieiunandam Quadrageſimam non poſſunt edere carnes in Dominicis Quadrageſimæ, etiam ſi in illis diebus à ieiunio ſint liberi.

4 Leo X. in Compend. *verb. ieiunium*, §. 5. conceſſit Minoribus, maximè qui ſunt prædicatores, conſolationis gratia, vt poſſint anticipare ieiunium vna hora ante horam conſuetam: id eſt, comedere vna hora ante horam conſuetam ieiunij.

5 Eugenius IV. conceſſit quòd Prælati etiam ſine Medico poſſint diſpenſare cum infirmis circa ieiuniũ,

ídque

idque etiam poſſint Vicarij & Confeſſores Fratrum. Compend.*cit.ver.Ieiunium*,§.7. Ibidem etiam conceſſit quòd poſſit Prior S. Hieronymi de conſilio Medici dare licentiam Fratribus, & familiaribus Conuentus, vt poſſint comedere carnes, oua, & ſimilia in diebus ieiunij ſi ſint infirmi. An ſenes ſexagenarij etiam validi teneantur ad ieiunium, vide Sanchez *lib.7.de Matr. diſp.*32.*n.*17.vbi ait eſſe id valde probabile: & Pius V. in Bulla ibi citata diſpenſauit cum Religioſis ſexagenariis, non in ieiunio, ſed vt ederent lacticinia; videtur Sanchez fauere ſexagenariis.

ADDITIO.

Vide infra, *verb.Religioſus,n.*3.

1 DIxi *ſupra, hoc eodem verbo*, Religioſos non attingentes annum 21. teneri ad ieiunia ſuæ Regulæ cum illa obligatione, qua dicta ieiunia obligant ex vi Regulæ. Nunc addo, quòd præceptum Eccleſiaſticum ieiunij in anno vigeſimo primo non obligat in principio illius anni vigeſimi primi, ſed requiritur vt ille annus vigeſimus primus ad præcepti obligationem ſit annus completus omnino de momento ad momentum. Vnde ſi in die ieiunij alicuius impleat aliquis annum 21. hora diei prima poſt meridiem: in illa die vſque ad illud tempus, vel terminum non tenetur ieiunare, quia ille annus completus eſt numerandus de momento ad momentum. Ita Sanchez *libr.*2 *de Matr.diſp.*24 *n.*23.

2 Vide *ſupra verb.Feſti dies, num.*4. Nunc autem ibi dictis addo Sanchez, *cit.ibi diſp.*18. *num.*22. *libr.*2. *de Matr.* abeuntem proprio oppido, in quo ſeruatur illa die ieiunium, ſi nocte peruenturus ſit ad locum vbi

ieiu

ieiunium non ſeruatur, poſſe in loco vbi non ieiunatur nocte cœnare, & carnibus veſci, quamuis tota die ieiunauerit: nam poteſt tunc nocte ſe conformare conſuetudini loci. Imò ibi putat probabilius hunc talem poſſe manè ientaculum ſumere, ſeu collationem, quamuis peruenturus certus ſit ad locum vbi non ieiunatur, ídque quando moraliter eſt certus de profectione, & peruentione ad talem locum, vbi ieiunium non obligat: at non poterit veſci carnibus donec perueniat ad locum vbi ſunt licitæ. Ratio eſt, quia obligatio abſtinendi à carnibus eſt diuiſibilis, nam illa repetita in diebus prohibitis, ſeu comeſtiò illius multiplicata in illis diebus multiplicat peccatum: ergo poteſt pro parte diei eiuſdem diuidi, & manè obligare, non verò nocte cum circunſtantiis ſupra poſitis. At obligatio ieiunij eſt indiuiſibilis, conſiſtens in vna comeſtione; ac proinde violans ieiunium vna vice, in illa die non tenetur amplius à cibo abſtinere ſub mortali.

3 Infert *ibidem* Sanchez *num.* 23. illum qui manè exit ab oppido, in quo non ieiunatur, & vbi carnes eduntur, poſſe manè illas comedere, vel non ieiunare, quamuis nocte acceſſurus ſit ad domicilium, in quo ieiunatur, & à carnibus abſtinetur: nam extra domicilium non aſtringitur illius legibus: & in domicilio, ad eius leges tenetur.

4 Solent multi Religioſi facere votum de ieiunando tali die in pane, & aqua; vel id faciunt ſola deuotione, vel ſæculares illos de hoc voto conſulunt. Dubitationes aliquæ circa hoc inſurgunt, quæ breuiter reſoluentur per tradita à Sanchez 4. *Decalog. cap.* 11. *à num.* 45. vbi primò dicit: Talem ſi biberit vinum peccare mortaliter. At eo bibito in ea quantitate notabili, vt frangat ieiunium, non eſt amplius peccatum id bibere.

re. Dat ibi cauſam, quæ facilius eſt. Attamen ſi promiſit ſe illa die nihil manducaturum niſi panem, & aquam, tunc quoties biberet vinum, peccaret mortaliter, quia toties frangit votum negatiuum. Differunt enim valdè inter ſe duo vota: voueo ieiunium in pane, & aqua: vel dicere, voueo me tali die nihil manducaturum, nec bibiturum, niſi panem, & aquam: & in fractione primi multiplicata non multiplicantur peccata: ſecùs in fractione ſecundi. Idem applicabis ad vota ſimilia affirmando, vel negando. Diſtingue etiam, quòd ſi illa dies, in quo promiſit ieiunium in pane, & aqua, ſit ieiunandus aliàs ex obligatione Eccleſiæ, & votum ſit emiſſum primo modo, quamuis non peccet poſtea bibendo vinum, tenetur tamen ad ieiunium Eccleſiæ.

5 Vouens abſtinere à lacticiniis, ſi illi in mentem venit in tali voto includere etiam carnes, tenetur illas non edere, ſi autem dubius eſt an illas incluſerit, poteſt aliàs abſtinendo à lacticiniis carnes edere. Sylu. *verb. Ieiunium, quæſt.* 10. Azor. *lib.* 7. *Inſtit. Moral. cap.* 10. *quæſt.* 2. & Sanchez *num.* 46. & alij. Nam licèt tunc tutius ſit abſtinere à carnibus, in voti tamen obſeruatione, ſtante dubio ad quid me obligauerim, non teneor tutius obſeruare. Imò addit Sanchez hoc eſſe verum, etiamſi talis vouens dubius re vera de præterito, modò credat quòd ſi ei carnes in mentem veniſſent, illarum etiam abſtinentiam voueret. Nam, vt ait, ad inducendam obligationem voti non attenditur qualis voluntas habenda foret, ſed qualis voluntas actu habita ſit. Item qui vouit abſtinentiam ab ouis, non tenetur abſtinere à lacticiniis, differunt enim inter ſe lacticinia, ab ouis: illa enim ſunt caſeus, lac, butyrum, & ſimilia, quæ emunguntur: oua autem ſunt diuerſa. Et hoc de abſtinentia ab ouis intellige ſimiliter, niſi vouens

tiens illorum abſtinentiam expreſsè includeret etiam lacticinia.

6 Quæris de illo qui vouit abſtinere à carnibus, an poſſit veſci, ſeu bibere ius, in quo carnes ſunt decoctæ? Ait Sanchez *ibid. num.*48. teneri à tali iure abſtinere, niſi expreſſam intentionem habuerit tempore, quo vouit ius tale non excludendi. Nam illud votum obligat ad abſtinendum à carnibus, ſicut obligat ius Eccleſiaſticum: at præceptum Eccleſiaſticum obligans abſtinere à carnibus, obligat etiam abſtinere à iure, in quo illæ decoquuntur, quia carnis ſubſtantiam imbibitam habet.

7 Vouens ieiunium, tenetur ieiunare abſque lacticiniis: ſi tamen ſic vouens habet Bullam Cruciatæ, ſatisfacit ieiunio edens lacticinia. Nam quando Pontifex vouenti, aut Confeſſarius imponunt obligationem ieiunij, imponunt illud modo quo imponit lex Eccleſiaſtica: at ieiunans cum lacticiniis, & Bulla Cruciatæ ieiunat ad modum legis Eccleſiaſticæ. Ita Angles *in Floribus* 1. *part. quæſt.*9. *de Ieiunio. art.* 1. *poſt* 9. *difficul. dubio* 5. Rodriguez *tom.* 1. *Sum. in* 2. *editione cap.* 184. *num.* 10. Quod idem dicendum eſt de illo qui habet ex pœnitentia iniuncta obligationem ieiunandi. Si verò ſic vouens non habet Bullam Cruciatæ, tenetur abſtinere à lacticiniis, quia omne ieiunium Eccleſiaſticum exigit abſtinentiam à lacticiniis, vel de præcepto iuris, vt ieiunium Quadrageſimæ, aut ſaltem ex conſuetudine, vt alia ieiunia iuxta multorum ſententiam. Abſtinere enim à lacticiniis eſt circunſtantia intrinſeca ieiunio, pertinens ad ſubſtantiam, & finem ieiunij, videlicet macerationem corporis, & hoc de ſententia communiori dicendum eſt. At Sanchez, *citato loco num* 52. tenet probabile eſſe ſic vouentem ieiunium abſque Bulla Cruciatæ, poſſe comedere lacticinia

nia in illo die ieiunij, extra ieiunia tamen Quadrageſimæ. Quæ eſt probabilior opinio, neque de iure, neque de conſuetudine interdici in die ieiunij lacticinia extra Quadrageſimam.

8 Notat etiam, & acutè idem Sanchez *ibidem. n.53.* in rigore loquendo ieiunium Quadrageſimale de ſe intrinſecè non includere abſtinentiam à lacticiniis quatenus tale ieiunium eſt: ſed abſtinentiam à lacticiniis in Quadrageſima eſſe diſtinctum præceptum Eccleſiæ à præcepto ieiunij. Nam *in c. denique 4. diſt.* ſuppoſito præcepto ieiunij Quadrageſimalis, quaſi diſtinctum præceptum tradens, ait: *Par eſt vt qui his diebus à carnibus abſtinemus, ab his quæ ſementinam trahunt originem à carnibus, ieiunemus.* Hoc probat, quia in diebus Dominicis Quadrageſimæ ceſſante præcepto ieiunij, non ceſſat præceptum abſtinendi à lacticiniis. Hinc infertur illum qui in Quadrageſima abſque cauſa non ieiunat, & præterea edit lacticinia, committere duo peccata: vnum contra ieiunium, aliud contra eſum lacticiniorum: idem de tunc comedente carnes abſque cauſa. Qui verò in Quadrageſima ieiunauit, ſed comedit lacticinia abſque cauſa, & ſine Bulla vnum tantùm peccatum fecit edendo lacticinia tunc prohibita: non verò is peccauit contra ieiunium, vt *ibi* tenet Sanchez, quia de intrinſeca ratione ieiunij, etiam Quadrageſimalis, non eſt abſtinentia à lacticiniis, ſicut eſt abſtinentia à carnibus. Citat pro his Paludanum *in 4. diſt. 15. q. 4. art. 4. num. 33.* & Antonin. *2. p. tit. 6. cap. 2. §. 3.* & Angles *loco ibi citato.*

9 Qui vouit ieiunare omnia Sabbata, tenetur etiam ieiunare in die Natiuitatis Domini, ſi venit in Sabbato. Eſt communis Doctorum, & probatur, quia ratione voti tunc obligatur.

10 Qui in die ieiunij ſurgit à prandio vt colloquatur

de negotio cum amico, & conſumit mediam horam in negotio, vel colloquio, illo finito, poteſt reuerti ad prandium finiendum, tota enim illa comeſtio cenſetur vna moralis comeſtio Et arbitrio prudentis viri iudicandum eſt quanta mora interpoſita non diuidat moraliter vnam comeſtionem. Requiritur etiam vt relinquens prandium, & ſurgens ad aliud negotium, habeat intentionem redeundi ad illud. Nam ſi ſurgit cum animo iterum non manducandi, vel id quod iam manducauit fuit ſufficiens ad ſuſtentationem iejunij, non poteſt iterum comedere abſque fractione iejunij. Rod. ig. *Addit. ad Sum. tom. 4. verb. Quadrageſima cap. 110. num. 10.*

11 Sacerdos celebraturus, & quicunque recepturus Euchariſtiam tenetur id facere ieiunus ieiunio naturæ, & non ſufficit ieiunium Eccleſiaſticum. Eſt communis: ſola explicatione indigens. Videlicet; datur ieiunium naturæ, & eſt illud quando natura, ſiue homo nihil ad intus recepit, neque comedendo, neque bibendo, neque per modum medicinæ. Talis eſſe debet celebraturus, vel communicaturus, ita vt nihil illorum ſumpſerit etiam in parua quantitate. Hoc tamen patitur has breues tres declarationes. Prima eſt: deglutio ſaliuæ non impedit hoc ieiunium. Secunda, ſi quis manè inueniens in ore reliquiam cibi relicti ex cœna heſterna, & degluriat, non frangit ieiunium naturæ Nam hæc duo, non ſunt noua comeſtio: quia comeſtio eſt noui cibi in os iniectio. Tertia, ſi quis aqua os lauet eam voluens inter dentes, & aliqua gutta per guttur vadat in ventrem: non frangit ieiunium naturæ, neque impedit communionem: quia vltra quod illud ſit paruitas materiæ eſt etiam præter intentionem: Et tales defectus, vel caſus non eſt in noſtra manu vitare. Dixi non poſſe communicare illum qui non fuerit ieiunus

hoc

hoc ieiunio, intelligendum modò non ſit in claro periculo mortis, & iubeatur communicare per modum viatici, tunc enim præuiſus id poterit facere ac cœnatus. Ieiunium Eccleſiaſticum eſt quod fit ſeruata lege Eccleſiæ, ſeu per modum quo ſatisfiat præcepto Eccleſiæ. Hoc ieiunium eſt benignius, & poteſt ſeruari bibendo manè, vel ſumendo paruam quantitatem per modum medicinæ, vt tradunt Doctores in materia de ieiunio, quod fuſius perſequi non promiſi.

12 Qui in die ieiunij per plura interualla ſæpius comedit parum quid, ita vt ex multiplicatis puſillis fiat notabilis comeſtio, frangit ieiunium, ſi hoc fiat eodem die: exemplum ſit de furante ſæpius modica dum peruenit ad quantitatem notabilem. Si verò comedat ſæpius, & puſillum in diuerſis diebus ieiunij, non frangit, quia tunc illa puſilla non vniuntur moraliter. Neque item peccat mortaliter, qui multos ſimul inducit vt in die ieiunij comedant puſillum, quod ſimul iunctum eſſet notabile, Sanchez 1. *Decalog. cap* 4. *num.* 11.

IGNORANTIA, ET inaduertentia.

Vide infra verb. *Pœna.*

RES eſt quotidiana, & proinde multa explicatione indigens materia breuis de ignorantia: eſtque præcipuè Religioſis neceſſaria, tum quòd multi illiterati ſunt: tum quia pluribus legibus, cenſuris, ac pœnis ſubiecti ſunt, vtpote quia fideles ordinarij, quia clerici, & quia Religioſi, vnde oportet vt pro illorum quiete ſciant quando excuſentur ignorantia. Accipe ergo per ſummam ſequentia.

1 Aliud eſt ignorantia, aliud inaduertentia ſiue inconſideratio. Ignorantia eſt carentia ſcientiæ, quando ſcilicet de tali re nunquam ſciui per aliquem ſenſum, vel notitiam, vt de illo quod Romæ agitur. Inaduertentia eſt obliuio ſcientiæ, & cadit ſupra illam rem quam ego iam ſcio, ſed intellectus per obliuionem non aduertens, non aduertit ad illud, v g. ſcio per lumen naturale fornicationem eſſe peccatum: ſed per motum primo primum, vel ſecundo primum non aduerto eſſe peccatum, dicor habere inaduertentiam, quæ etiam dicitur inconſideratio, ſiue incogitantia: quæ inaduertentia æquiparatur ignorantiæ circa dicenda.

2 Diuiditur primò, ignorantia in ignorantiam facti, & ignorantiam iuris. ignorantia facti eſt quando quis ignorat factum, ſeu qualitatem facti à ſe patrati. Exempla ſunt: percuſſit quis Petrum, qui erat Clericus ignorans illum eſſe Clericum: vel putans mittere ſagittam in feram occidit hominẽ latentem: iſte habuit ignorantiam facti, quia ignorauit ſuum factum eſſe percuſſionem Clerici, vel occiſionem hominis: Poteſt etiam afferri exemplum: ego feci hoc opus ignorans eſſe peccatum: vel ignorans eſſe ſimoniam, vel vſuram: dicor habere ignorantiam facti, quia neſcio qualitatem illius facti, vel operis. Ignorantia iuris eſt, quando ignoratur ius, ſeu lex prohibens talem actum, v.g. ſcio percutere Clericum eſſe malum in lumine naturali, at ignoro Eccleſiam hoc prohibere lege pœna excommunicationis. Item ſcio lege naturali prohiberi coitum cum Moniali: at neſcio Eccleſiam id prohibere lege ſpeciali: in vtroque caſu habeo ignorantiam iuris, non facti. At ſi in vtroque caſu habeo ignorantiam, & quod iſte ſit Clericus, & quod iſta ſit Monialis, & pari modo in vtroque caſu ignoro legem Eccleſiæ id prohibentem ſpecialiter, in vtroque

caſu

caſu ſimul habeo ignorantiam iuris, & ignorantiam facti.

3 Diuiditur ſecundò, ignorantia in inuincibilem, & in ignorantiam vincibilem. Inuincibilis (quæ etiam dicitur inculpabilis, probabilis, antecedens, iuſta, & inuoluntaria) eſt illa quæ inculpabiliter priuat cognitione, & ſcientia malitiæ actus, qua cognita non fieret. Exemplum eſt de mittente ſagittam in feram putatam, cùm ſit homo, adhibitâ ſolitâ, & morali prudentiâ, quam non mitteret ſi ſciret eſſe hominem, Dicitur hæc inuincibilis, quia pro tunc vinci non potuit moraliter loquendo: talis eſt illa qua quis dubitans an aliquid eſſet peccatum, conſuluit Doctorem, peritum virum, qui vel dolo, vel bonâ fide decepit: & ille actum peccaminoſum fecit: talis erit ignorans inuincibiliter, quia ignorantiam vincere non potuit. Dicitur etiam hæc ignorantia, iuſta, inculpabilis, & inuoluntaria, quia cùm in illa non detur peccatum, vt ſupponimus, eo quòd adhibita ſit moralis diligentia poſitiuè, vel non omiſſa: illæ tres conditiones illi conueniunt, videlicet, quòd ſit iuſta inculpabilis, & inuoluntaria, ſi enim ſciretur malitia actus, omnino non fieret. Dicitur denique hæc eadem ignorantia antecedens, non quia antecedat actionem illius operis, ſed quia nec directè nec indirectè voluntaria eſt, ſed antecedit omnem actum liberæ voluntatis.

4 Ignorantia vincibilis, ſeu conſequens è contra dicitur quæ ſequitur voluntatem, vtpote quæ verè volita eſt, aut directè, vt cùm eſt affectata: aut indirectè, quia potuit ignorans, & tenebatur illam expellere. Qua ratione dicitur vincibilis, culpabilis, iniuſta, voluntaria, & improbabilis. Vt ſi in caſu prædicto ſagittæ, aliquis eam mitteret temerariè, non præmiſſa diligentia, & circũſpectione moraliter neceſſaria. Item, ſi quis dubi-

tans hoc eſſe peccatum, noluit rogare litteratos, cùm poſſet, ac teneretur, & fecit opus peccaminoſum: tunc enim vincere poſſet, & ideo fecit culpabiliter, iniuſtè, &c. Differt autem hæc ignorantia ab inuincibili: nam inuincibilis ſi concurrit ad peccatum, concurrit ſolùm ad materiale peccatum, non ad formale illius: at ignorantia vincibilis eſt cauſa peccati formalis; & vera cauſa peccati propriè dicti: dicitur etiam hæc ignorantia conſequens, quia cùm ſit indirectè ſaltem volita, conſequitur liberum actum voluntatis.

5 Ignorantia vincibilis tribus modis ſubdiuiditur: primò in illam, in qua datur negligentia grauis ſufficiens ad mortale: & in illam, in qua datur negligentia leuis, & venialis. Secundò ignorantia vincibilis alia eſt affectata, cùm ſcilicet quis affectat ignorare nolens diſcere, vel percontari: alia verò ignorantia eſt non affectata, quando ſcilicet quis, licèt ignoret, non eligit ignorare. Vnde ignorantia affectata eſt directè volita, quod non habet ignorantia inuincibilis, nec vincibilis: illa enim nullo modo eſt volita, hæc verò vincibilis eſt ſolum indirectè volita. Tertiò ignorantia vincibilis alia eſt ſolùm mortalis ſeu ſufficiens ad mortale, alia verò eſt craſſa, ſeu ſupina: hæ duæ differunt ſolùm per magis, & minus. Craſſa enim eſt illa, quam ſoli homines craſſi habent & pingues in re ſcilicet clariſſima, quam omnes ſciunt: & nullus niſi craſſi ingenij ignorat, & proinde iſta nullam omnino adhibet diligentiam. Illa verò ſufficiens ad mortale præmiſit aliquam diligentiam, & præuentionem, ſed non ſufficientem, & quæ debebatur apponi, & ideo fuit peccatum mortale non craſſum, neque adeo graue. Ita Valentia 1.2. *diſp.6. puncto 1. ad finem.*

6 Diuiſiones traditæ de ignorantia poſſunt pari modo tradi de inaduertentia, ſiue inconſideratione, vt ſcilicet

licet vna ſit inuincibilis, alia vincibilis, alia grauis, alia leuis, &c. Quibus poſitis ponuntur ſequentes concluſiones.

7 Prima concluſio. Ignorantia inuincibilis, ſiue ſit facti, ſiue ſit iuris, excuſat omnino à culpa illum actum cuius eſt cauſa. Eſt communis Doctorum, ita vt probatione non egeat. Ratio breuis eſt; quia factum per talem ignorantiam eſt inuoluntarium, ac proinde non eſt peccatum. Idem dic de actuali inconſideratione, vel inaduertentia, hæc enim ſi ſit inuincibilis, quantumcunque adſit ſcientia habitualis perfectiſſima, excuſat à culpa, imò & à pœna in foro interno. Quòd ſi actus fuerit diuiſibilis habens ſcilicet partes, vel circunſtantias pro diuerſitate circunſtantiæ, excuſabit etiam inuincibilis, v.g. ſcit aliquis prohibitam eſſe fornicationem, ſed neſcit inuincibiliter hanc eſſe ſuam conſanguineam: ignorantia inuincibilis conſanguineæ excuſabit illum à parte, vel circunſtantia iſtius actus, quæ eſt inceſtus, non excuſabit ab alia parte, quæ eſt fornicatio.

8 Si quis ignorans inuincibiliter præſentis obiecti malitiam, habeat nihilominus animum comitantem, quo dicat actualiter etiamſi eſſet peccatum id facerem, tunc talis ignorantia obiecti mali, licèt ſit inuincibilis, non excuſat ab illo peccato mali animi concomitantis, qui ab aliquibus dicitur ignorantia concomitás, Notat tamen Sanchez 1. *Decalog. cap.* 16. *num.* 14. tribus modis poſſe hunc malum animum, ſeu voluntatem comitari iſtam ignorantiam inuincibilem. Primò, ſi ſit voluntas tantùm habitualis, vt ſi, v.g. habitualiter tantùm affectus ex odio antiquo, vt ſi ſciret eſſe hominem inimicum, hunc quem inuincibiliter putat eſſe feram, illum vtique occideret, & exiſtente hoc ſolo animo habituali occidendi, talis occiſio hominis putatæ

feræ, non eſt peccatum, quia per ſolos habitus non meremur, nec demeremur. Idem explica ad alia exempla occurrentia. Secundo modo poteſt ille animus malus ibi comitari ignorantiam inuincibilem obiecti mali, ſi videlicet in eo actu habeat voluntatem occidendi hoſtis ſi ibi adeſſet: at putans non adeſſe mittit ſagittam, & proinde illa volitio occidendi ſolùm comitatur actum externum homicidij. Et tunc externus actus homicidij culpa vacat, ſolúmque datur culpa homicidij interni ratione propoſiti occidendi. Tertio modo, ſi ſagittam emittens actualem intentionem habet, vel haberet occidendi quodcunque viuens præſens, ſiue ſit homo, ſiue fera, & tunc eſt verus homicida, quia iam habuit voluntatem directam occidendi.

9 Ignorantia inuincibilis pœnæ non excuſat formaliter, & directè à culpa. Ratio eſt, quia ignorantia eatenus tantùm excuſat à culpa, quatenus aufert voluntarium: at ignorantia pœnæ poſitæ pro tali culpa non aufert omnino voluntarium, licèt aliquo modo illud minuat, quatenus ignorata pœna non ita grauitas peccati cognoſcitur.

10 Circa ignorantiam inuincibilem notat Sanchez poſſe in homine ruſtico dari ignorantiam peccati interni, cum cognitione actus externi peccaminoſi: vt ſi ruſticus audiens à viro docto, fornicationem externam eſſe peccatum mortale: & tamen inuincibiliter ignoret cogitationem internam circa talem actum eſſe prohibitam. Ita ille *citato capit.* 16. *num.* 17. fusè id probans. Idem dicit *num.* 18. *&* 19. de illo qui ſcit eſſe peccatum mortale aliquod opus facere, ignorat tamen inuincibiliter eſſe peccatum illud opus alteri imperare.

11 Tota dubitatio eſt quando ignorantia, ſiue iuris, ſiue

ſiue facti ſit dicenda inuincibilis,ſeu inculpabilis,idem dic de inaduertentia. De quo multa Doctores,& confusè. Breuiter dico primò, vt ignorantia, vel inaduertentia, vel obliuio dicantur inuincibiles, ſufficit quòd nulla notitia, nec ſpecialis, nec confuſa, nec aliqua dubitandi ratio in vniuerſum, aut peculiariter occurrat. Quare nullum peccatum erit in conſenſu voluntatis niſi cogitatio aliqua præceſſerit, & conſideratio expreſſa circa malitiam moralem, vel periculum peccati: vel ſaltem expreſſa aliqua dubitatio, vel ſcrupulus. Si, inquam, nihil horum præceſſerit, talis ignorantia, obliuio, & inconſideratio dicentur inuincibiles. Ita Sanchez *citato c.num.*21. citans multos Doctores, maximè Vaſquez 1. 2 *quæſt.*74. *diſp.*107. *artic.*3. *& diſput.* 123. qui prius Compluti docuit ex cathedra, & fuit receptum à Doctoribus Complutenſibus. Quæ omnes particulæ, quia claræ ſunt, non explicantur. Vnde inferes ab oppoſito fore ignorantiam vincibilem quoties interuenit aliquid ex prædictis, vt ſi fuit conſideratio expreſſa, ſeu actualis, circa malitiam obiecti, vel dubium, vel ſcrupulus. Adde præterea quod non ſufficit vt detur aliqua conſideratio malitiæ obiecti, niſi fuerit plena: nec ſufficiet ſemiplena, & imperfecta deliberatio, ſeu aduertentia mali ad peccatum ſaltem mortale.

12 Obiicis: Doctores æquiparant ſcire, ac debere ſcire, ita vt is qui tenebatur ſcire, & non ſciuit, peccet, ac puniatur ſicut qui tenebatur ſcire, neſciuit. Et ita dicunt de illo qui tenebatur aduertere, & non aduertit. Sed in quouis actu peccaminoſo tenetur quis aduertere ad malitiam obiecti; ergo licèt illi non aduenerit conſideratio malitiæ, non excuſatur à culpa, quia tenebatur aduertere, & non aduertit. Reſpondetur breuiter ex Sanchez *numero* 24. Id quod dicitur

teneri nos aduertere ad malitiam obiecti, intelligendum eſſe teneri nos aduertere ſi menti occurrat vt aduertamus: ſeu ſi mens dictet eſſe aduertendū. Si enim in mentem nullo modo venit aduertere ad malitiam obiecti, nullo modo eſt culpa in non facienda illa conſideratione, quæ non venit in mentem, & non potuit vinci. Itaque tenemur aduertere ad malitiam obiecti, ſi intellectus dictet nunc conſiderandum eſſe malitiam obiecti, ſecus ſi non aduertat eſſe aduertendum. Hinc intelligitur quomodo exponenda ſit illa regula *iuris in 6.* Ignorantia facti, non iuris excuſat. Eſt enim intelligenda de ſolo foro externo, in quo lex præſumit neminem ignorare legem latam à Principe. Nam pro foro conſcientiæ de quo agimus, ſi ignorantia ſit inuincibilis modo prædicto, excuſabit, ſiue ſit ignorantia facti, ſiue iuris.

13 Poterit in aliquo Prælato dari ignorantia inuincibilis iuris, ſiue legum pertinentium ad ſuum ſtatum. Nam ſi aliquid operetur, vel iubeat, nihil omnino aduertens ad legem in contrarium, neque menti ipſius occurrerit dubium, ſcrupulus, ſiue cogitatio de lege oppoſita, erit ignorantia inuincibilis, vt patet ex ſupradictis *numero* 10. & 11. vel potius inconſideratio inuincibilis.

14 Si quis aggrediatur aliquod opus periculoſum ex ſe, vt ignorantia dicatur vincibilis, opus eſt vt prius aduertat periculum, neque adhibeatur diligentia ad illud cauendum. Si enim non aduertit naturali quadam obliuione, eſt inaduertentia inculpabilis, vt tradit Nauarr. *lib.2. de reſtit. cap.1. dub.6.* & alij.

15 Non poteſt dari ignorantia inuincibilis circa prima duo principia naturalia: quod tibi vis, alteri fac: Et quod tibi non vis, alteri non facias. Idémque multi ſentiunt de omnibus præceptis Decalogi circa quæ

dicunt

dicunt non poſſe dari ignorãtiam quod non eſt meum proſequi, videat qui voluerit, cum alia doctrina de ignorantia apud Sanchez *citat. c.26. ſequenti* 17. de iis quæ ſpectant ad excuſandum peccatum propter ignorantiam. Illud ſolùm in communi pro regula generali dari poteſt quod ſcilicet prudentis arbitrio iudicandum eſt an ignorantia fuerit inuincibilis, vel vincibilis attendendo tamen ad regulas, ac principia ſupra poſita, vide infra hoc verb. *num.*24. *& ſeqq.* Nunc ad præcipuum intentum reuertamur propter quod hic egimus de ignorantia: vt videlicet ſciatur quando ignorantia excuſet à pœnis per legem impoſitis, vt ab excommunicatione, inhabilitate, irregularitate, &c. quæ paſſim regularibus obuia ſunt. De quo etiam optimè tractat Sanchez *lib.9. de Matrim. diſp.*32. Ex quo ſic accipe.

16 Poſt ſufficientem legis promulgationem, in foro externo amittitur probatio ignorantiæ ſi quis velit probare contra illam ſe inuincibiliter ignoraſſe illius promulgationem, vt pœnas illius euadat. Ponitur à Gloſ. *cap.*2. *de conſtit. in* 6. *notab.*2. & eſt communis Doctorum. Et hæc ignorantia probari poteſt primò, iuramento ipſius dicentis ſe ignoraſſe: Secundò, coniecturis, maximè in fœminis. Quòd ſi lex puniat actum non illicitum aliàs iure naturali, facilius credendum eſt pro foro interno, & externo alleganti ignorantiam inuincibilem: per regulam *cap.*2. *de conſtit.* quod res, quæ culpa caret, in damnum vocari non debet. Nec ſine culpa aliquis puniendus eſt *cap.*23. *de Reg. iuris in* 6. *ſine culpa*, *&c.*

17 Si aliquis caſus lege noua prohibitus ſit ſub excommunicatione Papæ, vel inferioris Prælati, qui tamen lege antiqua diuina, vel naturali, vel poſitiua, erat quidem prohibitus, ſed non ſub excõmunicatione, & ego

ego ſcio prohibitionem antiquam diuinam, poſitiuam, vel naturalem quæcunque fuerit abſque cenſura, ſed ignoro inuincibiliter nouam legem prohibentem ſub cenſura: non euado peccatum, vt patet, ſed euado cenſuram: ponitur, & probatur latè Sanchez *citat. diſp.* 31. *num.* 9. pone exemplum de abortu, ſi olim non puniebatur excommunicatione, vt modò punitur, & tamen olim puniebatur, vel prohibebatur lege naturali, & diuina; & ſic de ſimilibus. Probatur, quia taliter peccans ſolum offendit ius naturale, vel antiquum: non verò offendit ius nouum quod inuincibiliter ignorat: at pœna imponenda eſt iuxta qualitatem culpæ. *capit. felices. verſ. illud autem. de pœnis in* 6. *& capit.* 2. *in fine. de his quæ fiunt à maiori parte Capituli.* Tertiò ex *lege enim qui* 18. §. *ſi iniuria, verſ. at cùm aliquis, ff. de iniuriis.* Vbi dicitur quod cùm aliquis iniuriam infert alicui, & erat in perſona, putans eſſe minorem, cùm ſit re vera maior, non eſſe puniendum vltra ſuam exiſtimationem. Et probatur præterea *ex lege, qui iniuria* 55. *initio ff. de furtis.* vbi dicitur quod ſi quis fregit ianuam alicuius vt illi iniuriam faceret, ex cuius fractione ſequutum eſt vt latrones poſtea furtum illi facerent, non teneri ex furto, ſed ex ſola iniuria. Ex quibus vides etiam cùm datur opera rei illicitæ, non incurri pœnam, niſi iuxta intentionem operantis. Cùm ergo in noſtro caſu iſte malè operans ſolùm putet ſe violare ius antiquum non ponens cenſuram, non incurrit cenſuram, nec alias pœnas nouæ legis quam ignorat inuincibiliter, & quam non intendit violare. Et notandæ ſunt valde illæ duæ leges citatæ pro caſibus occurrentibus. Addi poteſt *c. cùm voluntate. de ſent. excom.* vbi dicitur maleficia diſtingui voluntate, ac propoſito.

18 Si quis ſciat ius nouum prohibere rem aliquam, ſed ignorat quod prohibeat ſub excommunicatione, ídque inuincibiliter, licèt multi tenant hoc ſufficere ad illam incurrendam, probabilius eſt non incurrere, ſed requiri vt non ſolùm ſciat de prohibitione, ſed etiam de pœna qua prohibetur. Tenet Henriquez *lib. de excom. cap.* 21. *num.* 1. & Angel. *excom.* 7. *caſu vlt.* & Suarez *tom. de cenſur. diſp.* 4. *ſeſſ.* 9. *num.* 19. & citati ab iſtis, & probatur, quia excommunicatio non fertur niſi in rebellem, & contumacem: at iſte ignorans excommunicationem in iſto caſu poſitam non eſt rebellis, neque contumax: quia contumax ſolus eſt qui ſcit, & non vult parere.

19 Quæris de irregularitate, ſuſpenſione, interdicto, & aliis pœnis. Et quidem primò de irregularitate præmittendum eſt aliam irregularitatem conſurgere ex delicto, vt ex homicidio, ex celebratione in excommunicatione, ex ſuſpenſione violenta, & ſimilibus impoſitis, in pœnam delicti. Alia verò eſt irregularitas, quæ non ponitur ob delictum, ſed ex indecentia, vel defectu ſignificationis, & comitatur non culpam, ſed indecentiam, qualis eſt bigamia, & irregularitas contracta à iudice ſine culpa damnante hominem ad mortem iuſtè. Et quidem certum eſt apud omnes hanc irregularitatem, ſecundi generis certò contrahi etiam ſi operans operetur ignorantia inuincibili: & proinde contrahens cum duabus fit irregularis bigamus quantumcunque id ignorent inuincibiliter. Eſt ergo ſola quæſtio de irregularitate primi generis orta ex delicto, an iſta quæ pœna eſt ſimiliter & ſuſpenſio, interdictum, inhabilitas, & ſimiles incurrantur ab operante inuincibiliter ignorante?

20 Partem affirmat. tenet Sotus *in* 4. *diſtinct.* 2. 2. *quæſt.* 1, *artic*, 2. *ad finem*, Ledeſma 2. *part.* 4. *quæſt* 24. *art.* 6. & multi

multi alij quos citat Sanchez *n.* 16. At ipſe tenet *ibi. n.* 17. probabilius cum multis aliis has omnes pœnas non incurri ab operante qui habet ignorantiam iuris poſitiui illas imponentis, faciunt pro hac ſententia textus, & ratio adducta *in n.* 15. *præcedenti*, hîc facilè applicabuntur. Et præcipuè *cap.* 2. *de conſt. in* 6. vbi dicitur ignoranter non ligari ſententiis. Vbi nomine *ſententia* non intelligitur ſola excommunicatio, ſed de omnibus ſententiis pœnalibus: propoſitio enim indefinita iuris tradens regulam, æquiualet vniuerſali, vt Iuriſtæ communiter dicunt. Et ita *citato loco* exponit Gloſſ. & multi Canoniſtæ *ibidem*. Et in ſpeciali de interdicto, & ſuſpenſione, probatur, quia hæ duæ cenſuræ etiam ponuntur ob contumaciam, vt inter alios tenet Nau. *in Summa*, *cap.* 27. *num* 59. at ignorans ius imponens has pœnas non eſt contumax, vt patet. ergo illas non incurrit.

21 Ex prædictis ſequitur quòd quando in noua conſtitutione reſeruatur abſolutio alicuius caſus in odium illius caſus, vt fecit Sixtus V. contra malè promotos ad Ordines, ignorantem inuincibiliter hanc reſeruationem, illam non incurrere, quamuis aliàs ſe peccare cognoſcat. Probatur, quia illa reſeruatio eſt pœna ſtatuta in odium delinquentis. Et ignorantia pœnæ excuſat ab illa pœna. Neque obſtat ſi dicas per reſeruationem auferri iuriſdictionem ad abſoluendum, & ita ignorantiam non efficere, vt abſolutio ſit valida. Reſpondetur enim aliud eſſe de reſeruatione ſimpliciter facta pro bono communi Eccleſiæ, vt grauiora delicta ſuperioribus reuelentur: Aliud verò de reſeruatione præcepta in lege, quæ eſt pœna, & acceſſoria, quæ ſequitur naturam principalis, & pœnæ. Agere enim bona fide contra reſeruationem primi generis, non facit vt abſolutio ſibi poſſit impendi: ſecus

de faciente bona fide contra reſeruationem ſecund generis.

22 Sicut diximus *num.* 16. ad incurrendam excommunicationem non ſufficere quòd ſciam opus eſſe prohibitum ab Eccleſia, ſed vt ſciam de pœna, ídque prohiberi ſub excommunicatione: ita de cæteris pœnis, ſuſpenſione, interdicto, irregularitate, &c. dicendum quod vt incurrantur non ſufficit me ſcire opus eſſe prohibitum, ſed requiri vt etiam eſſe prohibitum ſub pœna ſuſpenſionis, irregularitatis, inhabilitatis, &c. Hæc eſt probabilior, & mitior opinio, quam tenet Nauar. dicens eſſe conſolatoriam circa multos *in Sum. cap.* 23. *num.* 47 *& cap.* 27. *num.* 16. Rodriguez *in Summa tom.* 1. *cap.* 19. *num.* 3. *ſecunda editionis*, & aliorum quos citat Sanchez *num.* 2. dicens *num.* 22. iſtam opinionem eſſe probabiliorem quàm ſit oppoſita, id ſolum concedens in excommunicationis pœna iuxta dicta *in num.* 16. At Suarez *diſputat.* 40. *de cenſuris*, *ſeſſ.* 5. *numero* 9. *& ſequentibus*, cum multis Doctoribus tenet oppoſitum.

23 Ignorantia facti excuſat à pœna impoſita illi facta ignorato: eſt communis, & patet in percuſſione clerici quem non credebam clericum: vbi ignorato facto, ſeu qualitate facti, videlicet percuſſionis clerici, non incurritur excommunicationis pœna. Habetur expreſsè *in c. ſi verò*, 2. *de ſentent. excom.* Et hoc eſt verum etiam ſi operans daret operam alteri rei illicitæ: quia illa res illicita non concurrit ad occiſionem clerici, vel alterius peccati cui ſit annexa pœna; excipitur verò vnus tantùm caſus, de quo ſupra *ver. homicidium.* de clerico chirurgo, qui dans operam rei illicitæ, ſeu ſibi prohibitæ, quantumcunque adhibuerit diligentiam pro vitando homicidio, ſi illud eueniat, non euadit pœnam ob cauſam ibi dictam,

24 Si quis clericum percutiat ignorans eſſe clericum, animo tamen tali affectus tunc eſt, vt ſi ſciret eſſe clericum, etiam percuteret, non incurrit pœnam excommunicationis: quia in rigore datur ignorantia facti, & ille malus animus non tollit iſtam ignorantiam facti; imò nec eſt cauſa concurrens ad percuſſionem clerici: ſed ibi aſſiſtit vt quid concomitans, & extraneum ab hac percuſſione. Ita Sanchez *cit. diſp. num.* 26. cum multis ibi citatis. Econtra verò intendens percutere clericum, & percutiens ſæcularem, non incurrit pœnam excommunicationis, quia Eccleſia non excommunicat niſi externam percuſſionem Clerici manantem ab interna ipſius intentione.

25 Ponit hoc loco Sanchez caſum illum. De intendente percutere Petrum Clericum nocte: & caſu percuſſit Ioannem Clericum: & ait talem incurrere excommunicationem. Ego hoc dubium iam poſui verbo *Manus violenta* ſupra *numero* 9. vbi dixi alios Doctores affirmare, alios negare: Attuli *ibi* diſtinctionem qua Suarez ſoluit dubium, vt intelligatur quando incurrat: Attuli ibi quandam declarationem Cardinalium per quam à ſimili videtur probari, hunc percutientem, de quo eſt quæſtio, non incurrere. Nam per illam declarationem, iubens occidere Petrum ſæcularem, ſi caſu occidatur Ioannes ſæcularis, non incurrit irregularitatem: ergo à ſimili percutiens Ioannem clericum quem non intendebat, licèt intenderet percutere Petrum clericum, non incurret pœnam excommunicationis. Eſt enim vtrobique eadem ratio. Et hoc facit contra Sanchez dicentem *num.* 27. quod talis percuſſor incurrat: facit, inquam, contra illum, quia ille *ibi num.* 26. ait eandem eſſe rationem in hac materia de incurrenda, vel non incurrenda excommunicatione, atque de irregularitate. Addit ille *ibidem num.* 27. quod

quod is qui proiecit lapidem intendens cædere Titũ clericum, & lapis caſu, & inculpabiliter, percuſſit Petrum etiam clericum, & mors inde ſecuta eſt, quem tamen Petrum clericum ipſe non intendebat percutere: iſtum non eſſe excommunicatum, neque irregularem. Eſt enim, ait, caſus diuerſus ab illo priori: Nam in illo priori, & affectus, & opus ipſum externũ ſunt penitus mala, & iniuſta. Si quidem affectus fuit clericum percutiendi, & adfuit voluntas illum clericum putando eſſe alium ſimiliter clericum, cædẽdi, & opus ſecutum eſt. In ſecundo verò caſu ſolus affectus malus fuit, qui non inducit irregularitatem, excommunicationémve. Sic ille. Et in hoc ſecundo caſu illiúſque explicatione, videtur opinio minus dubia, quã in priori.

26 Quoties ignorantia iuris, vel facti fuerit talis vt tranſgreſſorem liberet à culpa mortali, talis tranſgreſſor accuſatur ab omni cenſura, irregularitatẽ, & omnibus pœnis. Hæc quoad excommunicationem eſt certiſſima: hæc enim non incurritur niſi ob peccatum mortale, & idem eſt de aliis duabus cẽſuris, ſuſpenſione, & interdicto, ſunt enim pœnæ grauiſſimæ, & proinde non videntur imponi ab Eccleſia ob ſolam culpam venialem: quãuis non deſint multi, & graues Doctores qui putent ſuſpenſionem poſſe incurri ob ſolum peccatum veniale; oppoſitum tamen cum multis Doctoribus tenet & probat Sanchez *cit. diſp.* 12 *n.* 26. & probat ratione proximè poſita, quia eſt pœna grauiſſima, nec proinde credendum eſt imponi ab Eccleſia matre pro culpa veniali. Idémque eadem de cauſa dicendum eſt de interdicto pœna grauiori quàm ſit ſuſpenſio, citat ad hoc multos Doctores, quos ibi vide. De irregularitate verò orta ex delicto, quod non contrahatur ex ſolo delicto veniali, ſed mortali, tenet expreſsè Soto 5. *de Iuſt. q.* 1. *art.* 9. *verſ. Id autem*, & Nauar.

ſuper capitul.final. 14. *q.6.n.*16. *& in Summa Latina c.* 27. *n.*251.& alij.

27 De ignorantia inuincibili, & inculpabili hactenus dictum eſt. Nunc adde ſic. Ignorantia vincibilis ſiue facti, ſiue iuris imponentis cenſuras, & alias pœnas ſpirituales, ſiue factum illud ſit peccatum mortale, ſi tamen non fuerit ignorantia craſſa, & ſupina, excuſat ab omnibus illis pœnis. Et hæc concluſio eſt magnæ conſolationis: éſtque intelligenda de quibuſcunque pœnis ſiue latis à iure communi Papæ, ſiue à particulari Diœceſanorum: probatur *ex cap.* 2. *de conſtitut. in* 6. vbi dicitur ignorantia, dummodo non ſit craſſa, & ſupina, excuſare ab omnibus ſententiis. Vbi per verbum, *Sententia*, intelliguntur ſententiæ latæ pro quibuſcunque pœnis vt iam ſupra diximus. Hanc tenet Syluester *verb. culpa q.*11. § 14 *in fine.* & alij, ſicut Viuald. Candelabr. 2.*p.tractat.de Irregular.n* 265. *& ſequentib.* Maiolus *lib.*5 *de Irregular.cap.*48.§.3.*n.*1. Craſſa verò, & ſupina ignorantia eſt illa quæ procedit ex culpa lata, quæ interuenit in adhibenda diligentia. Culpa verò lata eſt (vt definit Caſtr.*lib.*2.*de lege pœnal.cap.*14. *col.*4) quando ignorans, aut nullam, aut valde modicam adhibuit diligentiam, vt ſciret quæ noſſe tenetur. Et Graffis 1.*p.deciſion. lib.* 4. *c.*9. *num.* 20. id magis explicans ait, culpam latam, ſeu ignorantiam craſſam eſſe illam, quæ vel ex malitia, vel ex nimia negligentia procedit. Vbi vides poſſe aliquem euadere prædictas omnes pœnas, etiam ſi operetur culpabiliter mortaliter cum ignorantia iuris, vel facti, dummodo ignorantia non ſit craſſa, & ſupina, ſiue magna. Vnde etiam colliges non incurri irregularitatem homicidij ob ſolam culpam venialem.

28 Si Canon ponat cenſuram contra facientem aliquid ſciēter, excuſatur ab illa pœna etiam ille, qui oppoſitum

poſitum fecerit cum ignorantia craſſa, dummodo non ſit ingens temeritas talis craſſa ignorantia. Idem dicendum eſt excuſare ignorantiam craſſam, ſi lex prohibeat, ſub his verbis, *Si quis auſus fuerit, vel ſi quis præſumpſerit*, vtrobique enim craſſa ignorantia excuſat: etenim qui ignorat craſsè, neque ſcit, neque audet, neque præſumit: hæc enim tria requirunt, vel ſcientiam, vel contumaciam, quam non habet ignorans etiam craſsè. Et probatur prætetea, quia Canon requirens ſcientiam, auſum, vel præſumptionem ſupponit dolum, vt patet, vel malitiam; at ignorans craſsè non habet malitiam, ſeu dolum. Hinc aduerto conſolationis gratia excommunicationem Bullæ Cœnæ, latam contra legentes libros hæreticorum, exprimere illos qui legunt ſcienter: vt habetur in Bulla Cœnæ, puto Sixti V. quam explicat Nauar. *in Sum. Latina, c.27. n.55.* & proinde legentes illos, cum culpa notabili ex ignorantia craſſa illam non incurrent. Idem dices circa excommunicationem latam contra religioſos admittentes fœminas intra clauſuram, ibi enim ponitur verbum, *præſumpſerint*, & proinde excuſabit ignorantia craſſa: vide Nauar. *in Sum. c.27. n.141.* Ludouic. Lopes *2. part. inſtruct. c. 13. de excommunicat. §. ſed iam ad ſecundum punctum.* Henriq. *lib. 13. de excommunic. c. 23. n. 3.* Dixi ſupra, *niſi ignorantia craſſa eſſet adeo craſſa, vt ſit ingens temeritas*, quia re vera tunc ille operans diceretur operari cum dolo cum quo ſupra diximus neminem pœnas has euadere.

29 Ignorantia affectata, qua quis eligit neſcire, vt liberius peccet, nunquam excuſat à pœnis etiam ſcientiam exigentibus: probatur ex proximè dictis, quia ignorantia affectata ſupponit dolum, vt conſtat; at dolus non excuſat. Et præterea, quia ignorantia affectata non minuit culpam, ſed potius illam auget.

30 Quando *in Canone.ſi quis ſuadente diabolo*, 71. *q.*4. excommunicatur clerici percuſſor: per illa verba, *ſuadente diabolo*, non innuitur quod debeat interuenire dolus, ac proinde quod excuſetur percuſſor ignorans clericatum etiam craſsè: non, inquam, ita eſt: ſed illa verba *ſuadente diabolo*, ſolum important, quod ſit perpercuſſio mala, & illicita: nam ſi ſit licita, vt quæ ſit correctionis gratia, per iſtam non incurritur, quia non fit inſtigante diabolo, & proinde in caſu percuſſionis clerici ignorans clericatum, vel ipſum Ius per ignorantiam craſſam non liberabitur: ſed incurret.

31 Ex omnibus prædictis colligit Sanch. *cit. diſp.* 32. *à numero* 43. *vſque ad finem diſputationis*, quòd coniux contrahens affinitatem, vel conſanguinitatem ſpiritualem, cum ſua vxore, quia ſcilicet baptizauit ſuum filium, vel acceſſit ad conſanguineam vxoris, per quod incurritur pœna, vt non poſſit petere debitum à tali vxore, vel coniuge; colligit, inquam, hunc talem liberari ab illa pœna non petendi debitum, ſi id fecit cum ignorantia craſſa facti, vel iuris. Explicatur. Ignorauit quis omnino legem Eccleſiæ prohibentis petere debitum præcedente aliquo facto ex illis duobus, idque ignorauit craſsè; iſte habuit ignorantiam iuris, & proinde ab illa pœna, etiam ſi habuerit ſcientiam facti: id eſt, etiam ſi ſciuerit, illum baptizatum eſſe filium ſuum: vel illam, ad quam acceſſit, eſſe conſanguineam vxoris ſuæ, vel coniugis ſui. De ignorantia facti ſit exemplum. Sciebat quis legem Eccleſiæ prohibentem petere debitum præcedente aliquo ex duobus dictis, attamen ille baptizans vel leuans è fonte infantem, quem neſciebat omnino eſſe ſuum: vel acceſſit ad illam quæ verè eſt conſanguinea vxoris, id tamen ille ignorabat, habuit ignorantiam facti, ac proinde excuſatur ab illa pœna non petendi debitum. Imò addit *ibid.* Sanchez

num.

n. 48. quod hoc habet locum etiam, ſi ſit ignorantia circa gradum conſanguinitatis, v.g. Acceſſit coniux ad conſanguineam ſui coniugis in ſecundo gradu, ignarus talis conſanguinitatis, ſed exiſtimans eſſe in tertio gradu: tunc non prohibetur petitione debiti, ac ſi ignoraſſet conſanguinitatem: niſi eſſet ingens temeritas ſic ignorare, aut eſſet ignorantia affectata. Probat hoc vltimum de ignorantia circa talem gradum, quia perinde eſt ignorare conſanguinitatem; ac ignorare gradum cui hæc pœna ſtatuitur: in vtroque enim euentu verè ignoratur factum tali pœna punitum. Quod item magna conſolatio eſt, & remedium ad quietandos coniuges quando confeſſor non habet ſpecialem facultatem conceſſam ex priuilegio ad diſpenſandum in tali caſu: ſi enim ibi interceſſit vera ignorantia iuris, vel facti modo prædicto, non eſt neceſſaria diſpenſatio. Tandem concludit, quòd ſi in duobus caſibus præcedentibus coniux habet tantùm ignorantiam ſolius pœnæ impoſitæ, ne petatur debitum; tunc duas eſſe opiniones, alteram affirmantem, excuſari: alteram negantem; quæ verò ex his duabus ſit probabilior, diximus in communi, *ſupra hoc eod, ver. num.* 16. 17. *&* 18.

Quando autem probari poſſit ignorantia per iuramentum ignorantis, vide *infra verb. Pœna.*

ILLEGITIMVS, vel Legitimus.

Vide ſupra verb. *Diſpenſatio, num.* 1. 2. *&* 3.

1 QVinam dicendi ſint filij legitimi, vel non, quia ſpectat propriè ad Legiſtas, & Canoniſtas, omitto. Vide inter alios Sayro, *lib. 6. de cenſur. cap.* 10. & alios.

2 Attendenda eſt forma diſpenſationis cum illegitimo, quo pacto detur. Si enim diſpenſatur ſolum, v. gr. vt ſit Guardianus, non poterit eſſe Prouincialis, & ſic de cæteris, Capucinus *verbo Diſpenſare*, & proinde in diſpenſatione debent exprimi ſingula pro quibus diſpenſatur, v. g. Officia, Dignitates, &c.

3 Diſpenſatus ad Ordines, non proinde cenſetur legitimari. Eſt enim valde diuerſum legitimare, & diſpenſare. Vnde ſi diſpenſatus in Ordine ad dignitates, expellatur poſtea ab Ordine, non poteſt in ſæculo obtinere dignitates, quia non fuit legitimatus, ſed ſolùm pro Ordine diſpenſatus. Miranda *tomo 2 quæſtione 2. art. 4.*

4 Illegitimus ſacrilegus, cuius ſcilicet mater, aut pater eſt perſona ſacra, vel etiam inceſtuoſus, natus ſcilicet ex parentibus inter ſe conſanguineis, poteſt hodie admitti ad Religionem, quia licet Sixtus V. id vehementer prohibuerit, Gregorius tamen XIV. Bullam illius reduxit ad terminos iuris communis, per quod ius hi non arcentur à Religione, imò Gregorius in ſua Bulla expreſsè admittit ad habitum, & profeſſionem quoſcumque illegitimos. Vide illius Bullam apud Rodriguez, *tomo 3. quæſt. 54. prope finem.* Requirit tamen Gregorius XIV. vt illegitimè recipiendus ſit talis indolis, & probitatis, vt ſuppleat natalium defectus. Secundò, prohibet Gregorius XIV. ne filius illegitimus alicuius Religioſi recipiatur in Ordine ſui patris, illo viuente, ſiue natus ſit ante profeſſionem, vel poſt profeſſionem patris, poterit tamen mortuo patre.

5 Legitimatus à Rege, vel Magiſtratu ſæculari, ſi intret Religionem non cenſetur legitimatus ad Ordines, vel officia Ordinis: quia Rex non poteſt tollere impedimenta canonica, vt non poteſt tollere impedimenta

menta matrimonij: vel habilitare ad Eccleſiaſtica. Eſt communis, & Rodrig. *Addit. ad Sum. verb. Legitimare. concl. 5. 1. p. c. 244.*

6 Probabilior opinio eſt quòd Sacerdos illegitimus diſpenſatus in ſæculo & habens ibi beneficium Curatum, ſi Religionem intret, non eſt diſpenſatus ad officia Ordinis, & dignitates in Ordine. Miranda *tom. 2. quaſt. 2. art. 5.* & Rodriguez *tom. 1. quaſt. 13. articul. 10.*

7 Electores eligentes vnum indignum in Prælatum, & ſcientes illum eſſe illegitimum, ſi ibi ſit præſes Capituli potens cum Capitulo diſpenſare cum eodem, ipſo facto videntur cum illo diſpenſare. Rodriguez *cit. q. 13. art. 16.*

8 Illegitimus, etiam ſi ſit occultiſſimus, non poteſt in Ordine abſque diſpenſatione ſequentia officia obtinere. Dico *in Ordine Minorum*, alij viderint. v. g. Non poteſt eſſe Generalis, Prouincialis, Guardianus, neque Cuſtos, neque Vicarius Conuentus: quia etiam Vicarius in abſentia Guardiani eſt Ordinarius habens curam animarum, vide Syluestr. *verb. Pralatus, quaſt. 2.* Neque item poteſt eſſe Diffinitor; neque diſcretus, ſiue Procurator ad Capitulum Generale, vel Prouinciale. Vide Mirand. *cit. q. art. 8.* & Rodrig. *cit. quaſt. 13. art. 18. 19. & 20.* & licèt ibi Rodrig. *art. 20.* dicat illegitimum poſſe eſſe Vicarium Conuentus, ego cum Miranda potius nego, quia eſt ordinarius in abſentia, cui tunc aliquæ diſpenſationes committuntur, & ſaltem tempore Capituli eſt ordinarius habens totum quod habet Guardianus: & hæc iuriſdictio non permittitur in iure illegitimis.

Poſſunt tamen Prædicti illegitimi eſſe Magiſtri Nouitiorum, & Confeſſores Monialium. Syluest. *cit. verb. quaſt. 3.* Rodrig. & Miranda. Excipe ſi talis confeſſor

Monialium habeat iuriſdictionem annexam externam, quales ſunt aliqui apud Minoritas. Non tamen poſſunt eſſe Commiſſarij viſitatores, quia hoc eſt dignitas, ſeu officium cum iuriſdictione.

9 Ad diſpenſandum cum iſtis illegitimis requiritur cauſa: & hæc cauſa relinquitur arbitrio boni Prælati, vt quòd illegitimus ſit nobilis, litteratus, valdè Religioſus, &c. Doctores cõmuniter. Sed nota valdè quòd Patres Congregationis Sanct. Ioan. Euangeliſtæ in Portugalia habent priuilegium in ſuo Compendio, *fol. 9. pag. 2. in principio*, per quod Eugenius IV. conceſſit Conuentui Sancti Georgij in Allega, ſui Ordinis vt admiſſus ad profeſſionem inter illos, ſi habet defectum natalium, ipſo facto ſit diſpenſatus, non ſolùm ad Ordines, ſed etiam ad omnia ſolita gubernari per Fratres illius Ordinis, Prioratus, ſeu Præpoſituras, Rectorias, aut officia ſe inuicem compatientia. Sic ibi. Itaque profeſſus apud illos non ſolùm diſpenſatur ad Ordines, ſed etiam ad officia, & dignitates Ordinis. Et mihi dictum fuit à Patre, qui fuit illorum Generalis in Portugallia, apud illos id practicari. An verò poſſint iſto priuilegio vti illi qui communicant cum illis, & hactenus ea ignorantia non fuerunt vſi, vide infra *verb. Vſus priuilegij. verb. Priuilegium, n. 60. & ſequentibus.*

10 In Compendio D. Hieronym. Hiſpan. *verb. Diſpenſatio natalium.* §. 1. dicitur, quòd poteſt Prior Conuentualis diſpenſare vt Frater aliquis illegitimus ſit Prior, Vicarius, Confeſſor, & quaſuis alias adminiſtrationes Conuentus habere. Nihil tamen ait de Prouincialatu. *Ibidem* tamen §. 2. ait poſſe ſolum Generalem in hoc diſpenſare, etiam vt Frater illegitimus poſſit eſſe Generalis. Et credo has conceſſiones non eſſe reuocatas, nec modificatas per Gregor. XIV. dicen-

tem

tem ſupra *verb. Diſpenſatio, num.* 2. id fieri debere in Capitulo, &c. quia Gregor. XIV. ibi non reuocat priuilegia antiqua Religionum circa diſpenſationem cum illegitimis, imò ait ſe illa reualidare, ſi ſint in vſu, & non ſint comprehenſa ſub vllis reuocationibus.

11 Ad diſpenſandum cum illegitimo requiritur quòd illegitimus explicet qualitatem illegitimitatis, ſi videlicet ſit ſpurius, ſi naturalis, ſi ſacrilegus, ſi inceſtuoſus, ſi adulterinus, &c. poſſunt enim hæ qualitates cum aliquibus circunſtantiis maximè duplicatis mouere, aut deterrere ad diſpenſandum, Miranda, *citata quæſt. art.* 13.

12 De Abbatiſſis, vel Monialibus illegitimis circa promotionem ad Abbatiſſatum, vide ſupra, *ver. Abbatiſſa. num* 6.

13 Paulus III. conceſſit Generalibus Ordinis D. Hieronymi in Hiſp. vt poſſint diſpenſare cũ familiaribus, conuerſis, & donatis ſui Ordinis illegitimis, vt poſſint obtinere beneficia Regularia cum cura, vel ſine cura animarum in ſuis Monaſteriis, ídque etiam ſi ſint illegitimi, inceſtuoſi, & ſacrilegi. Rodrig. *cit. q.* 13. *art.* 23. Potens legitimare adulterinum, & inceſtuoſum, ſeorſim; poteſt etiam legitimare vnum ſimul adulterinum, & inceſtuoſum. Sanchez *de Matr. lib.* 8. *diſp.* 2. *num.* 28. cum multis. Excipit tamen dummodo non ſit in præiudicium tertij: ſi videlicet ex legitimatione perdant partem hæreditatis filij legitimi.

ADDITIO.

1 SI quis coniux in legitimo matrimonio exiſtens poſtea fiat Monachus, cum omnibus licentiis legitimè requiſitis, & poſt profeſſionẽ accedat, ad ſuam

antiquam vxorem quæ filium pariat, talis filius natus ex vero matrimonio eſt ſacrilegus, vt pater, & proinde illegitimus: habetur *in cap. literas. de filijs presbyteror.* ex quo capite, ac titulo videtur requiri, vt prædictus monachus non ſolùm ſit monachus, ſed etiam Sacerdos.

2 Si quis naſcatur ex ſoluto, & ſoluta, ídq; ex coïtu illicito, & fornicario, & illi poſtea inter ſe verum matrimonium contrahant, ille præteritus legitimatur eo ipſo per illud ſubſequens matrimonium. Habetur *cap. tanta. qui filij ſint legitimi.* Idem dicendum eſt de filiis qui nati ſunt ex matrimonio à parte rei nullo, putato tamen vero: ſi enim à parte rei extitit impedimentum dirimens matrimonium, propter quod ſolutum eſt matrimoniũ, poſt aliquot annos ſententia iudicis; hoc nõ obſtante, illi filij qui nati ſunt tempore quo matrimonium putabatur validum, ſunt filij legitimi, ſi matrimoniũ prius contractũ fuit in facie Eccleſiæ. Habetur *c. cùm inter. qui filij ſint legit.* Quod etiã verum eſt de filiis, qui concepti ſunt ante latam ſententiam diuortij, & nati poſt illam latam. Tolledo *in Sum lib. 1. c. 58. n. 3.*

3 Illi qui poſt Baptiſmum, vel ante illum exponuntur à matre ne cognoſcatur, & ponuntur ad portas templi, vel alicuius viri, reputantur pro illegitimis, quia violenta probatio eſt, eos non naſci ex vero matrimonio. Tolledo *vbi ſupra n. 4.*

IMPETRARE INDVLTA abſque licentia.

1 NVllus Regularis poteſt impetrare indulta à Sede Apoſtolica contra ſuę Religionis ſtatuta: & obtentum eſt nullum: Idem eſt ſi indultum ſit contra Regulam, & bonos mores. Rodr. *tom. 2. q. 103. art. 2.*

2 Si Religioſus impetret ſibi aliquam exemptionem valebit pro forma verborum, ſi videlicet deroget conceſſionem Leonis X. qui prohibuit ſimiles exemptiones obtentas etiam à Legatis à latere, ſi obtineantur abſque licentia Generalis, vel Prouincialis Minorum. Rodriguez *tom.2 q 64. art.1.* Et ibidem etiam Leo X. vt valeat reſcriptum exemptionis pro Fratre Minorita requirit etiam quod interueniat conſenſus Procuratoris, vel Commiſſarij Rom. Curiæ. At ſequentes Pontifices non aſtringuntur illis limitationibus; & proinde inſpiciantur verba conceſſionis Papalis. Supradicta prohibitio Leonis X. habetur in Compend *ver. Exempti Fratres, §. 9. & 11.*

INDVLGENTIA.

ANte omnia ſuppono, vt notiſſimum, multas Indulgentias olim fuiſſe conceſſas diuerſis Ordinibus ac Religioſis, de quibus latè Compend. Minorum, *verbo Indulgentia.* Secundò, ſuppono certiſſimum S. Dominum Paulum V. anno 606. Pontificatus ſui anno primo, reuocaſſe omnes Indulgentias conceſſas per anteceſſores ſuos Sum. Pontifices quibuſlibet Regularibus, Religioſis, ac Monialibus cuiuſvis Ordinis, illáſque annullaſſe: ac decreuiſſe, quod loco illarum ibi reuocatarum, omnes, & ſinguli Religioſi gauderent ſolis Indulgentiis in eadem Bulla ibi Religioſis conceſſis ab eodem Sum. Pontifice: quæ ſunt ſequentes.

1 Indulgentia plenaria cuique fideli Chriſtiano ſuſcipienti habitum approbatæ Religionis: cum animo profitendi, ſi ſuſcipiat confeſſus, & ſacra communione refectus.

2 Indulgentia plenaria cuiuis Nouitio profitenti, ſi ſit confeſſus, & ſacra communione refectus.

3 Qui

3 Quiuis Religioſus degens intra clauſuram, in feſto principali ſui Ordinis, confeſſus, & ſacra communione refectus, vel Miſſam celebrans, rogans deuotè pro concordia Principum Chriſtianorum, extirpatione hæreſum, exaltatione Eccleſiæ, & ſalute Sum. Pontificis, lucratur Indulgentiam plenariam, vbi nota ſpecificare Papam, quòd viuat Regularis intra clauſuram Conuentus. Puto autem quòd feſtum principale ſui Ordinis erit feſtũ Fundatoris Ordinis canonizati; vel illud quod apud illos fuerit declaratum pro principali.

4 Quiuis Religioſus in articulo mortis verè pœnitens confeſſus, & communicatus, & ſi hoc fieri nequeat, contritus, pronuncians, & inuocans ore, vel ſi ore non poſſit, mente, nomen IESV, lucretur indulgentiam plenariam.

5 Indulgentia plenaria cuiuis nouo Sacerdoti confeſſo, & dicenti primam Miſſam. Et eadem datur cuiuis Religioſo illam audienti, ſi ſit confeſſus, & Euchariſtia ſanctiſſima refectus, vel ſi celebrauit confeſſus.

6 Indulgentia plenaria, & remiſſio omnium peccatorum cuiuis Religioſo, qui per decem dies ſegregatus à negotiis ſe collegerit ad aliquod cubiculum, vel ſe ſegregauerit à conuerſatione aliorum, ibíque intenderit lectioni librorum ſpiritualium, & cæterorum ad deuotionem excitantium. Et conſiderauerit ſæpe myſteria fidei, diuina beneficia, quatuor nouiſſima, Paſſionem Domini, ſimiliáque exercitia ſpiritualia fecerit. Et ſimul fecerit intra idem tempus, confeſſionem generalem totius vitæ, vel vnius anni, vel ordinariam: & Euchariſtiam ſacroſanctam receperit, vel celebrauerit, & hæc omnia toties quoties fecerit, lucratur Indulgentiam plenariam.

7 Quiuis Religioſus viuens in clauſura viſitans ſuam propriam Eccleſiam, & orans in illa deuotè pro ſupra

dictis

dictis in tertia Indulgentia, lucratur omnes Indulgentias conceſſas viſitantibus Eccleſias intra, & extra muros Romæ, in die ſtationum, ac ſi ipſe illas viſitaret. Et hæc eſt maior & facilior inter ibi contentas.

8 Quiuis Religioſus viuens in clauſura, dicens quinquies *Pater noſter*, & *Aue Maria* coram altari ſuæ Eccleſiæ ſingulis diebus, lucratur quinque annos Indulgentiæ, & quinque quarentenas.

9 Eandem Indulgentiam lucratur, qui de licentia Superiorum iter facit, vel eſt extra clauſuram, ſicut Lectores, & Prædicatores, ſi proximè dictum faciant coram Altari alicuius Eccleſiæ.

10 Religioſi qui per ſpatium menſis vnius ſingulis diebus habuerint mediam horam Orationis mentalis, & confeſſi receperint Euchariſtiam in vltima Dominica eiuſdem menſis, lucrantur ſexaginta annos Indulgentiæ, & totidem quarentenas.

11 Qui in Capitulis accuſauerint ſuas culpas, imperfectiones, & peccata contriti, & communicati, & habuerint exercitia virtutum, lucrantur tres annos Indulgentiæ, & totidem quarentenas.

12 Religioſus miſſus à Papa, vel legitimo ſuperiore, ad terras infidelium, vel hæreticorum prædicandi gratia, vel ad docendum ibi Catholicos, vel hæreticos conuertendos, vel infideles reducendos, ſi ad prædictum finem fuerit confeſſus, & ſacra communione refectus, lucratur Indulgentiam plenariam; & hanc lucratur per duas vices diſtinctas: primò, quando recipit prædicta Sacramenta ad illum finem: ſecundò, quando ingreditur prædictam Prouinciam ad quam mittitur.

13 Quando ſuperior in viſitatione generali, pro meliore ſucceſſu viſitationis voluerit inſtituere ſolitas 40 horas orationis ſinguli Religioſi qui durante ſpatio

dicta

dictarum 40. horarum, ad minus habuerint duas horas orationis diuerſis etiam temporibus per interualla, rogando deuotè pro concordia Principum Chriſtianorum, extirpatione hæreſum, exaltatione fidei, ſalute Papæ, & augmento Regularis diſciplinæ, confeſſi, & ſacra communione refecti lucrantur Indulgentiam plenariam, & remiſſionem peccatorum.

Poſt hanc reuocationem generalem, & conceſſiones prædictas idem Dominus Paulus V. conceſſit nobis Minoritis Indulgentiam plenariam dicentibus Coronam Beatæ Mariæ, idque ad inſtantiam Oratoris Hiſpaniæ, in Curia Romana agentis, & Commiſſarij noſtri in eadem Curia: & dicebat in litteris teſtimonialibus, quas vidi impreſſas, ſed id denuo concedere, non obſtante ſua generali reuocatione Indulgentiarum ſupra dicta.

Circa hanc verò reuocatioem primò aduerto in illa ſolùm reuocari Indulgentias olim conceſſas directè ipſis Religioſis, & Monialibus, ſeu Religionibus; patet ex verbis Motus proprij, cùm loquitur de reuocatione, ibi, (*quibuſcumque Ordinibus, & inſtitutis Regularibus, & quibuſlibet perſonis Regularibus conceſſas*) quales erant illæ quibus ſoli Religioſi vtebantur: vt, verbi gratia, quoties Minoritæ celebrabant, vel communicabant Indulgentia plenaria, ſi id facerent in die Dominica, Feſtis Chriſti Domini, & Beatæ Mariæ, &c. vel quoties aliqui Religioſi dicerent Pſalmum *Miſerere mei Deus:* & ſimiles. At non videtur in dicta reuocatoria prohiberi quo minus Religioſi lucrentur alias Indulgentias conceſſas à Pontificibus vniuerſis Chriſti fidelibus: vt cùm Sixtus V. concedit Indulgentiam plenariam vniuerſis Chriſti fidelibus viſitantibus Eccleſias Minorum in feſtis Sanctorum eiuſdem Ordinis: non, inquã, excluduntur Religioſi ab his Indulgentiis.

Primò,

Primò,quia Religioſi etiam ſunt fideles. Secũdò,quia non ſunt peioris conditionis,quàm ſæculares. Tertiò, quia hæ vltimæ Indulgentiæ Sixti,& ſimiles,non ſunt conceſſæ primò, & directè perſonis Regularibus, ſed omnibus Chriſti fidelibus abſque limitatione, & reſtrictione.

Secundum principale occurrit tractandum circa prædictam reuocationem D. Paul. V. an prædictæ Indulgentiæ ſic reuocatæ, hodie cenſeantur reualidatæ ſaltem apud Minores,eo quòd idem D.Paul.V. poſt illam reuocationem confirmauit Minoritis ſua omnia antiqua priuilegia: dicens in confirmatione ſe confirmare etiam (gratias, conceſſiones, & indulta ſpiritualia)ſed tamen non poſuit vllo modo Indulgentias? Aliqui affirmarunt in dictis verbis,*gratias,indulta ſpiritualia*, prædictum D. Paul. V. nobis iterum confirmaſſe Indulgentias antiquas.

Ego conſtanter teneo ibi per illa verba non cõfirmaſſe antiquas Indulgentias à ſe reuocatas, & ſic nos hodie directè non habere niſi ſupra poſitas conceſſas ab illo:& idem dicendum de cæteris Religioſis ſi poſt illam reuocationem non impetrarunt particularem illarum antiquarum confirmationem ab illo. Et huius meæ opinionis fuerunt graues, ac docti Religioſi hac de re conſulti in præcipuis Conuentibus Olyſſiponenſ.& in Academia Eborenſi, qui dixerunt ita ſe rem habere, & apud illos non haberi nouum recurſum ſeu confirmationem. Probo primò, quia non eſt credendum de ſanctiſſ. D. Papa tam citò mutaſſe ſententiam in re grauiſſima, quàm in prædicta Bulla dicit iam intentatam, à Clemente VIII. & ſibi etiam à Procuratoribus Ordinum poſtulatam vt ipſemet Dominus Paul. V. dubia Religioſis quietaret in re tam confuſa antiquarũ tot Indulgentiarum. Secũdò, quia idem

Domi

dictarum 40. horarum, ad minus habuerint duas horas orationis diuerſis etiam temporibus per interualla, rogando deuotè pro concordia Principum Chriſtianorum, extirpatione hæreſum, exaltatione fidei, ſalute Papæ, & augmento Regularis diſciplinæ, confeſſi, & ſacra communione refecti lucrantur Indulgentiam plenariam, & remiſſionem peccatorum.

Poſt hanc reuocationem generalem, & conceſſiones prædictas idem Dominus Paulus V. conceſſit nobis Minoritis Indulgentiam plenariam dicentibus Coronam Beatæ Mariæ, ídque ad inſtantiam Oratoris Hiſpaniæ, in Curia Romana agentis, & Commiſſarij noſtri in eadem Curia: & dicebat in litteris teſtimonialibus, quas vidi impreſſas, ſed id denuo concedere, non obſtante ſua generali reuocatione Indulgentiarum ſupra dicta.

Circa hanc verò reuocatioem primò aduerto in illa ſolùm reuocari Indulgentias olim conceſſas directè ipſis Religioſis, & Monialibus, ſeu Religionibus; patet ex verbis Motus proprij, cùm loquitur de reuocatione, ibi, (*quibuſcumque Ordinibus, & inſtitutis Regularibus, & quibuſlibet perſonis Regularibus conceſſas*) quales erant illæ quibus ſoli Religioſi vtebantur: vt, verbi gratia, quoties Minoritæ celebrabant, vel communicabant Indulgentia plenaria, ſi id facerent in die Dominica, Feſtis Chriſti Domini, & Beatæ Mariæ, &c. vel quoties aliqui Religioſi dicerent Pſalmum *Miſerere mei Deus:* & ſimiles. At non videtur in dicta reuocatoria prohiberi quo minus Religioſi lucrentur alias Indulgentias conceſſas à Pontificibus vniuerſis Chriſti fidelibus: vt cùm Sixtus V. concedit Indulgentiam plenariam vniuerſis Chriſti fidelibus viſitantibus Eccleſias Minorum in feſtis Sanctorum eiuſdem Ordinis: non, inquã, excluduntur Religioſi ab his Indulgentiis.

Primò,

Primò,quia Religioſi etiam ſunt fideles. Secũdò,quia non ſunt peioris conditionis,quàm ſæculares. Tertiò, quia hæ vltimæ Indulgentiæ Sixti,& ſimiles,non ſunt conceſſæ primò, & directè perſonis Regularibus, ſed omnibus Chriſti fidelibus abſque limitatione, & reſtrictione.

Secundum principale occurrit tractandum circa prædictam reuocationem D. Paul. V. an prædictæ Indulgentiæ ſic reuocatæ, hodie cenſeantur reualidatæ ſaltem apud Minores,eo quòd idem D.Paul.V. poſt illam reuocationem confirmauit Minoritis ſua omnia antiqua priuilegia: dicens in confirmatione ſe confirmare etiam (gratias, conceſſiones, & indulta ſpiritualia) ſed tamen non poſuit vllo modo Indulgentias? Aliqui affirmarunt in dictis verbis, *gratias, indulta ſpiritualia*, prædictum D. Paul. V. nobis iterum confirmaſſe Indulgentias antiquas.

Ego conſtanter teneo ibi per illa verba non cõfirmaſſe antiquas Indulgentias à ſe reuocatas, & ſic nos hodie directè non habere niſi ſupra poſitas conceſſas ab illo:& idem dicendum de cæteris Religioſis ſi poſt illam reuocationem non impetrarunt particularem illarum antiquarum confirmationem ab illo. Et huius meæ opinionis fuerunt graues, ac docti Religioſi hac de re conſulti in præcipuis Conuentibus Olyſſiponenſ.& in Academia Eborenſi. qui dixerunt ita ſe rem habere, & apud illos non haberi nouum recurſum ſeu confirmationem. Probo primò, quia non eſt credendum de ſanctiſſ. D. Papa tam citò mutaſſe ſententiam in re grauiſſima, quam in prædicta Bulla dicit iam intentatam, à Clemente VIII. & ſibi etiam à Procuratoribus Ordinum poſtulatam vt ipſemet Dominus Paul. V. dubia Religioſis quietaret in re tam confuſa antiquarũ tot Indulgentiarum. Secũdò, quia idem

Domi

3 Quiuis Religioſus degens intra clauſuram,in feſto principali ſui Ordinis,confeſſus, & ſacra communione refectus, vel Miſſam celebrans, rogans deuotè pro concordia Principum Chriſtianorum,extirpatione hæreſum,exaltatione Eccleſiæ,& ſalute Sum.Pontificis,lucratur Indulgentiam plenariam,vbi nota ſpecificare Papam,quòd viuat Regularis intra clauſuram Conuentus.' Puto autem quòd feſtum principale ſui Ordinis erit feſtũ Fundatoris Ordinis canonizati; vel illud quod apud illos fuerit declaratum pro principali.

4 Quiuis Religioſus in articulo mortis verè pœnitens confeſſus, & communicatus, & ſi hoc fieri nequeat, contritus, pronuncians, & inuocans ore, vel ſi ore non poſſit,mente,nomen IESV,lucretur indulgentiam plenariam.

5 Indulgentia plenaria cuiuis nouo Sacerdoti confeſſo,& dicenti primam Miſſam. Et eadem datur cuiuis Religioſo illam audienti,ſi ſit confeſſus,& Euchariſtia ſanctiſſima refectus,vel ſi celebrauit confeſſus.

6 Indulgentia plenaria, & remiſſio omnium peccatorum cuiuis Religioſo,qui per decem dies ſegregatus à negotiis ſe collegerit ad aliquod cubiculum, vel ſe ſegregauerit à conuerſatione aliorum,ibíque intenderit lectioni librorum ſpiritualium, & cæterorum ad deuotionem excitantium. Et conſiderauerit ſæpe myſteria fidei.diuina beneficia, quatuor nouiſſima, Paſſionem Domini, ſimiliáque exercitia ſpiritualia fecerit. Et ſimul fecerit intra idem tempus,confeſſionem generalem totius vitæ,vel vnius anni,vel ordinariam: & Euchariſtiam ſacroſanctam receperit, vel celebrauerit,& hæc omnia toties quoties fecerit,lucratur Indulgentiam plenariam.

7 Quiuis Religioſus viuens in clauſura viſitans ſuam propriam Eccleſiam,& orans in illa deuotè pro ſupra

dictis

dictis in tertia Indulgentia,lucratur omnes Indulgentias conceſſas viſitantibus Eccleſias intra,& extra muros Romæ,in die ſtationum,ac ſi ipſe illas viſitaret.Et hæc eſt maior & facilior inter ibi contentas.

8 Quiuis Religioſus viuens in clauſura,dicens quinquies *Pater noſter*, & *Aue Maria* coram altari ſuæ Eccleſiæ ſingulis diebus,lucratur quinque annos Indulgentiæ,& quinque quaréntenas.

9 Eandem Indulgentiam lucratur, qui de licentia Superiorum iter facit, vel eſt extra clauſuram, ſicut Lectores, & Prædicatores, ſi proximè dictum faciant coram Altari alicuius Eccleſiæ.

10 Religioſi qui per ſpatium menſis vnius ſingulis diebus habuerint mediam horam Orationis mentalis, & confeſſi receperint Euchariſtiam in vltima Dominica eiuſdem menſis, lucrantur ſexaginta annos Indulgentiæ,& totidem quarentenas.

11 Qui in Capitulis accuſauerint ſuas culpas, imperfectiones,& peccata contriti, & communicati, & habuerint exercitia virtutum, lucrantur tres annos Indulgentiæ,& totidem quarentenas.

12 Religioſus miſſus à Papa,vel legitimo ſuperiore, ad terras infidelium, vel hæreticorum prædicandi gratia,vel ad docendum ibi Catholicos,vel hæreticos conuertendos, vel infideles reducendos, ſi ad prædictum finem fuerit confeſſus,& ſacra communione refectus,lucratur Indulgentiam plenariam; & hanc lucratur per duas vices diſtinctas: primò,quando recipit prædicta Sacramenta ad illum finem: ſecundò, quando ingreditur prædictam Prouinciam ad quam mittitur.

13 Quando ſuperior in viſitatione generali,pro meliore ſucceſſu viſitationis voluerit inſtituere ſolitas 40 horas orationis ſinguli Religioſi qui durante ſpatio dicta

Primò,quia Religioſi etiam ſunt fideles. Secũdò,quia non ſunt peioris conditionis,quàm ſæculares. Tertiò, quia hæ vltimæ Indulgentiæ Sixti,& ſimiles,non ſunt conceſſæ primò, & directè perſonis Regularibus, ſed omnibus Chriſti fidelibus abſque limitatione, & reſtrictione.

Secundum principale occurrit tractandum circa prædictam reuocationem D. Paul. V. an prædictæ Indulgentiæ ſic reuocatæ, hodie cenſeantur reualidatæ ſaltem apud Minores,eo quòd idem D.Paul.V. poſt illam reuocationem confirmauit Minoritis ſua omnia antiqua priuilegia: dicens in confirmatione ſe confirmare etiam (gratias, conceſſiones, & indulta ſpiritualia) ſed tamen non poſuit vllo modo Indulgentias: Aliqui affirmarunt in dictis verbis, *gratias, indulta ſpiritualia*, prædictum D. Paul. V. nobis iterum confirmaſſe Indulgentias antiquas.

Ego conſtanter teneo ibi per illa verba non cõfirmaſſe antiquas Indulgentias à ſe reuocatas, & ſic nos hodie directè non habere niſi ſupra poſitas conceſſas ab illo:& idem dicendum de cæteris Religioſis ſi poſt illam reuocationem non impetrarunt particularem illarum antiquarum confirmationem ab illo. Et huius meæ opinionis fuerunt graues, ac docti Religioſi hac de re conſulti in præcipuis Conuentibus Olyſſiponenſ.& in Academia Eborenſi. qui dixerunt ita ſe rem habere, & apud illos non haberi nouum recurſum ſeu confirmationem. Probo primò, quia non eſt credendum de ſanctiſſ. D. Papa tam citò mutaſſe ſententiam in re grauiſſima, quam in prædicta Bulla dicit iam intentatam, à Clemente VIII. & ſibi etiam à Procuratoribus Ordinum poſtulatam vt ipſemet Dominus Paul. V. dubia Religioſis quietaret in re tam confuſa antiquarũ tot Indulgentiarum. Secũdò, quia idem

Domi

Dominus Paulus V. vt ſupra dixi, concedens nobis Minoritis illam Indulgentiam plenariam pro corona Beatæ Mariæ, dixit ſe illam concedere non obſtante ſua reuocatione generali Indulgentiarum: ſi ergo pro conceſſione vnius tantùm, fecit mentionem ſuæ reuocationis: cur non faceret mentionem eiuſdem reuocationis recentis, confirmans poſtea non vnam ſed tot, tantas, ac tam faciles, de quibus Religioſi ipſi poſtularunt deciſionem? Tertiò, quia Clemens VIII. illius prædeceſſor quando confirmauit noſtra priuilegia, expreſsè dixit ſe confirmare Indulgentias; & cæteri Pontifices ſimiliter: At Paulus V. *verbum Indulgentiæ* ſubticuit omnino. Quartò, quia lex Principis debet promulgari verbis claris, propriis, & communibus ad tollenda dubia, vt Doctores tradunt in materia de legibus: dubium verò valdè eſt, imò & inſolitum, quod per gratias, & indulta ſpiritualia intelligantur Indulgentiæ. Adde quòd Indulgentia eſt materia grauiſſima, & habet nomen commune & vſitatum, ac proinde non debuit per circumloquia exprimi. Vltimò, quia, vt Iuriſtæ dicunt, in conceſſione generali Principis non conceduntur illa, quæ ſi Princeps aduerteret, vel rogaretur, non erat conceſſurus: at in illa conceſſione gratiarum, & indultorum ſi Papa nuper reuocans omnes Indulgentias cum tanto fundamento, aduerteret, vel rogaretur, credendum eſt noluiſſe prædictas reuocatas validare: poſſet enim aliqualis videri incõſtãtia. Quod verò attinet ad verba citata: *gratia, & indulta ſpiritualia*, non ſignificant ſolùm, & propriè Indulgentias. *Gratia* enim nomen generale eſt, ſignificans gratiam infuſam, beneficium, fauores, &c. *Indultum*, etiam ſpirituale multa alia ſignificat: vtpote conceſſiones ad quietandos, ſcrupulos, ad abſoluendum à reſeruatis, & alia ſimilia pertinẽtia ad animam, vt diſpenſationes, quæ

non

non ſunt Indulgentiæ. Et probo, quia Iul. III. Sixt. V. & Clem. VIII. locis citandis infra *verb. Priuilegium, n.30.* confirmantes priuilegia vltra Indulgentias dixerunt, etiam indulta ſpiritualia tanquam quid diuerſum. Et quod ſub nominibus communibus non intelligantur Indulgentiæ, tenet expreſsè Suarez *tom. de legib. lib. 8. cap. 9. ad fin.* & innuit Nau. *lib. 5. Conſil. tit. de pœnit. & remiſ. conſ. 2. n. 3.* Addo quòd Miranda nouiſſimè ſcribens poſt illam reuocationem, in vtroque tomo, neque vllum verbum fecit de Indulgentiis, videns ſcilicet eſſe reuocatas: aliàs non omiſſurus rem tam grauem, communem, & neceſſariam, & conſolatoriam. Quæris: Clem. VIII. apud Bullarium Rodr. conceſſit Indulgentiam plenariam parentibus Fratrum exiſtentium in Purgatorio & benefactorum particularium Fratres hoſpitantium, ſi pro illis Minorita dixerit vnã Miſſam. An hæc ſit reuocata per Paulũ V. credo quòd non: quia talis Indulgentia non eſt conceſſa Fratribus ſed parentibus, vel benefactoribus. De illa verò quæ *ibid.* conceditur Fratri defuncto pro quo ſimiliter celebrauerit Minorita, dubito, quia hæc eſt conceſſa pro Fratre, licèt ſit defunctus, imò credo reuocatam.

CIRCA INDVLGENTIAS, & Iubileum, alia.

1 REgulares prædicantes Indulgentias indiſcretas, peccant mortaliter & grauiſſimè. *Clem. 1. de priuilegijs. §. 1.* ſunt autem Indulgentiæ indiſcretæ, primò, illæ quæ ſunt falſæ, & nunquam conceſſæ. Secundò, illæ quæ ſunt conceſſæ à non habente poteſtatem. Tertiò, illæ quæ probari non poſſunt litteris Papæ, vel alio authentico teſtimonio. Idem erit publicare Indulgentias olim veras, ſed hodie reuocatas.

2 Pro illa Indulgentia Portiunculæ Minorum 2. die Auguſti noto primò illam confirmaſſe Benedictum XII. in Compend. *verb. Indulgentia quoad ſæculares.* 1. §. 13. ídque videtur pro ſola illa domo Aſſizij. Secundò noto D.Paul.V.hanc non ponere inter ſuas Indulgentias. Noto tertiò quod Rodrig.*tom.* 1.*q.*58.*art.*1. ait, quod Confratres Chordæ P. noſtr. Franciſci illam lucrantur, intellige ſi in Hiſpania gaudent Cruciata. Noto quartò D.Paul.V.illam conceſſiſſe omnibus fidelibus, pro Hiſpania per decem annos, & finitur anno. 1618. incluſiuè.

Quæris an Minoritæ poſſint vti illa Indulgentia Portiunculæ extra illam domum Aſſizij? credo quòd nó,ſi ſermo ſit rebus, vt nūc poſt annum 1618.& non renouetur à Papa:probo,quia Indulgentia vnius illius loci poſt reuocationem generalem Pauli V.non extenditur ad alios Conuentus eiuſdem Ordinis. Nam Paulus V.reuocauit Indulgentias conceſſas Religionibus, & Religioſis: ſiue ergo illa Indulgentia Portiunculæ extra illam domum fieret per communicationem, Indulgentia Ordinis,ſiue Religioſorum, eſt reuocata per dictam reuocationem Minoritis extra illam domum. Ibi verò lucrabuntur tanquam Chriſti fideles. Extra verò illam in Hiſpania ſolùm vſque ad annum 1618. vt dixi. Si quæ verò conceſſiones erant antiquæ extendentes illam ad Minoritas extra illam domum, cenſeo reuocatas eſſe per illam reuocatoriam generalem iuxta modò dicta. Vide adhuc infra *verbo Priuilegium. num.*20.

3 Quando Sixtus V. concedit Indulgentiam plenariam viſitantibus Eccleſias Minorum in Feſtis Sãctorum illius Ordinis pro Indulgentia ibi in die S.Claræ viſitanda eſt Eccleſia Monialium, non verò Eccleſia Fratrum, ídque intellige pro ſæcularibus. Rodriguez

tomo

tomo ſecundo, quæſtione octuageſimaſeptima, articulo quinto.

4 Credo quòd Indulgentiæ conceſſæ ab antiquis Pontificibus pro ſæcularibus viſitantibus Eccleſias Religioſorum non ſunt reuocatæ per illam reuocationem generalem Pauli V. Quia illæ non ſunt conceſſæ Fratribus, ſed ſæcularibus directè: quòd autem conceſſæ fuerint intuitu Fratrum, vel Ordinis, non facit quòd ſint conceſſæ Fratribus. Nec Paulus V. in Bulla facit mentionem ſæcularium, neque Indulgentiarum illis conceſſarum, verba autem reſtrictiua ibi ſunt ſtrictè accipienda, & non extendenda, vt patet. Eſt huius opinionis Rodriguez, *Addit. ad Sum tom. 3. c. 11. n. vnic.* vbi ait conceſſam eſſe Indulgentiam plenariam à Calixto III. parentibus Fratrum Minorum in hora mortis, in qua poſſunt eligere Confeſſorem per quem abſoluantur plenariè à culpa & pœna. Et eodem priuilegio frui parentes non Mendicantium per communicationem: neque hoc reuocaſſe Paulum V.

Sunt autem multæ Indulgentiæ conceſſæ ſæcularibus viſitantibus Eccleſias Fratrum; maximè ſi ibi audiant verbum Dei, pro Miſſa noua: quas breuitatis gratia omitto, quia non pertinent ad Fratres directè, videat qui voluerit multa de hoc in Compendio Minorum, *verbo Indulgentia, quoad ſæculares.* Vnam vel alteram tantùm refero, quia ſunt maiores. In Compendio D. Hieronymi in Hiſpania, *verbo, viſitantes Eccleſias, §. 1.* conceditur Indulgentia plenaria viſitantibus Eccleſias Sancti Hieronymi confeſſi, vel cum propoſito confitendi in Dominicis diebus Quadrageſimæ, Reſurrectionis, Pentecoſtes, Sanctiſſimæ Trinitatis, Natiuitatis Domini à primis veſperis vſque ad occaſum ſequentis diei, & dicentibus ter *Pater noſter*, & *Aue Maria*, ad laudem Sanctiſſimæ Trinitatis. Et hoc ait conceſſum Minimis, à Leone X. Similem Indulgentiam

plenariam lucrantur viſitantes illorum Eccleſias in die Annunciationis B. Mariæ, SS. Philippi & Iacobi Apoſtolorum, & aliquas orationes ibi fundentes pro ſtatu Eccleſiæ. *Ibid.* §.4. refertur conceſſum Hoſpitali S. Iacobi incurabilium de vrbe. Sed ego puto quòd ſæculares non lucrantur illas Indulgentias niſi in Eccleſiis Minimorum, vel illius Hoſpitalis: licèt enim olim Religioſi quoad ſe poſſent communicare illis Indulgentiis; quoad ſe ſunt reuocatæ per Paulum V. ſæculares verò non habent communicationem extenſionis, vt conceſſum in vna, lucrentur in alia.

5 Quando Indulgentia conceditur tale, vel tale facienti hoc die: verbi gratia: ingredienti talem Eccleſiam, vel quid ſimile. ſi ſit confeſſus, & communicatus; is qui fuit confeſſus, & communicatus quatuor ante diebus, & non habet mortalem culpam, lucratur Indulgentiam: Comitolus, *libro primo Reſponſ. Moralium, quæſt.* 39.

6 Tempore Iubilæi ſatisfacit qui confitetur die Dominica ante communionem in eadem die. Henriquez *lib.* 7. *de Indulg cap.* 10. *num.* 8. *& ibidem litterâ S. in gloſſ.* ait Gregor. XIV. in quodam Iubileo dixiſſe, quòd poſſent communicare poſt illam Dominicam in cuius antecedente hebdomada fecerunt iniuncta à Iubileo: & ita innuit hodie poſſe fieri iuxta conſultationem habitam Salmanticæ. Ego tamen credo id non poſſe fieri, niſi Papa exprimat, vt fortè túc expreſſit. Si enim non exprimat, verba ſunt accipienda in propria ſignificatione, & non extendenda. Et faciendum totum in vna hebdomada vt verba ſonant. Ait tamen idem Henriq. *eodem libro, cap.* 12. *num* 2. quòd, qui tempore Iubilei (idem erit de Indulgentia plenaria) non habet conſcientiam peccati mortalis, lucratur Iubileum, etiam ſi non confiteatur de venialibus. Et citat Anton. & Nauar.

Nauat.cui non diſſentio,quia venialia non impediunt gratiam. Et Papa loqui videtur ſuppoſitiuè,ſi ſcilicet indiget confeſſione,& maior pars fidelium ſemper indiget. Probabile etiam iudico quod ait Henriq. *eod. libro,cap.*11.§ *ſi quis*, (qui eſt tertius in ordine,licèt ibi ponatur pro quinto) quòd ſi aliquis venit ad confeſſionem tempore Iubilei,maximè in fine ſecundæ hebdomadæ,& non poteſt illum Confeſſarius plenè audire ob temporis anguſtias , & quia pœnitens indiget longa diſcuſſione ob ferè totius vitæ nullas confeſſiones,poteſt illum confeſſarius contritum & confeſſum à cenſuris abſoluere,& ab illis quæ de præſenti recordatur,differens abſolutionem cæterorum ad dies extra Iubileum,& tunc plenè illum abſoluat. Imò ait poſſe illum intra tempus Iubilei abſoluere à cenſuris tantùm, & à reſeruatis , & poſtea facta diſquiſitione neceſſaria abſoluet à non reſeruatis, imò & à reſeruatis, quæ iam non manent reſeruata ob priorem dimidiatam confeſſionem validam.

7 Qui fecit opera iniuncta à Iubileo,& fuit confeſſus , poteſt tranſacto temppore Iubilei abſolui à reſeruatis oblitis,diſpenſari in irregularitatibus,& recipere commutationem votorum oblitorum : quia priuilegium Iubilei hactenus illi durat , etiam tranſacto tempore circa hæc oblita. Tenet Sanchez *lib.8.de matrim diſp.*15.*num.*17. & tenet cum aliis etiam hoc poſſe fieri , licèt non fuerit confeſſus tempore Iubilei , eo quòd careret peccato mortali , iuxta illos qui dicunt etiam hunc lucrari Iubileum.

8 Gregor.XIII.conceſſit Patribus Societatis IESV, quòd quando pro Indulgentia, vel Iubileo requiritur confeſſio,& ſanctiſſima Euchariſtia, ſi per ætatem,vel aliud legitimum impedimentum non poſſint confiteri , vel communicare , Indulgentiam tamen conſe-

quantur. Intellige quòd ſaltem ſint contriti habentes conſcientiam peccati mortalis, conceſſit item quòd qui inculpabiliter non receperunt intra tempus aſſignatum, eo tranſacto aſſequantur factis illis quæ iniunguntur. Rodriguez *tomo 2. quæſt.* 87. *art.* 2. & hoc priuilegium non eſt reuocatum, quia non eſt hoc indulgentia, ſed priuilegium. Et idem ferè conceſſum eſt Patribus Sancti Hieronymi in Hiſpania, vt ſcilicet infirmi lucrentur Indulgentias iniuncto aliquo opere pro iis quæ ſunt præſcripta à Papa. Rodriguez *tom.* 2. *quæſt.* 103. *art.* 1. Tempore Iubilei poteſt pœnitens vnum confeſſarium adire vt abſoluat à reſeruatis, & alterum vt vota commutet. Sanchez *libro octauo, de Matrimon. diſput.* 7. *numero* 17. & tempore Iubilei poſſunt confeſſores commutare vota extra confeſſionem ſacramentalem. Sanchez, *libro octauo, diſp.* 15. *num.* 25.

ADDITIO.

1 Dixi ſupra *num.* 2. Indulgentiam Portiunculæ in Ordine Minorum ſecunda die Auguſti extenſam ad ſæculares in Hiſpania per decem annos à D. Papa Paulo V. finiri anno 1618. At finito illo decennio, idem Dominus Papa illam denuò extendit, & cótinuauit in eadem Hiſpania per ſeptem annos, vt per litteras quibus certiores nos fecit Reuerend. pater Generalis Frater Benignus à Genoua. Circa eandem verò Indulgentiam aduerto, quòd licèt Sixtus IV. illam extenderit olim in perpetuum quoad Fratres citramontanæ familiæ (id eſt, ex Alpibus verſus Romam) ea tamen extenſio etiam quoad Fratres ceſſauit per reuocationem generalem Indulgentiarum factam à Domino Papa Paulo V. Probatur, quia illa extenſio

Sixti

Sixt.IV.erat Indulgentia conceſſa regularibus:at Paulus V. reuocauit omnes Indulgentias conceſſas quibuſuis Religioſis præter contentas in ſua Bulla, extẽſio verò illa Sixti IV. prædictæ Indulgentiæ quoad Minoritas citramontanos habetur in Bullario Rodriguez *fol.* 517. *col.* 1.*in fine.* Porro ex illa intenſione ad prædictos Fratres euidenter probatur id quod dixi *in dicto n.* 2.*& verb.priuilegium, n.* 2. videlicet illam Indulgentiam conceſſam pro illa Eccleſia Portiunculæ Aſſizij, non extendi ſicut priuilegium ad omnes Minoritas extra illum Conuentum vbique degentes. Si enim extenderetur,non foret neceſſarium,vt Sixt. IV. propria conceſſione illam extenderet ad ſolos Minoritas, & cum limitatione, videlicet ſolos citramontanos,ſed iam hæc omnia ceſſant, quia D. Papa Greg. XV. propria Bulla hanc Indulgentiam perpetuam conceſſit omnibus Chriſti fidelibus.

2 Solent aliqui Religioſi Minoritæ portare appẽſa ad cingulum decem grana, quaſi pro decies dicenda oratione angelica, innuentes per hoc conceſſam eſſe aliquam Indulgentiam.Scio de hoc fuiſſe dubitatum, & poſtulatas litteras talis cõceſſionis.Neſcio quid ibi allatum fuerit; ſolùm video poſt illam dubitationem adhuc illam conſuetudinem ſeruari. Ego pro illa hoc ſolum inuenio apud Bullarium Rodriguez *fol.* 691. *col.* 1.*in fine,* quod ſcilicet Leo X. approbãs,ſeu confirmans Ordines, ſeu cõfraternitates B. Mariæ Virginis, dicit primam confraternitatem, ſiue primum Ordinem B. Mariæ,decem virtutes B. Mariæ in Euangelio deſcriptas continere. Et multùm Deo placere deuotionem qua B.Mariæ virtutes recolimus, & imitamur. Et quod Fratres huius confraternitatis ſeu ſorores dicant quotidie decies Aue Maria, præmittendo vnum Pater noſter pro Papa & Eccleſia,idque in honorẽ de-

cem virtutum B. Mariæ: Et illis concedit centum dies Indulgentiæ toties quoties dixerint, vltra prius conceſſas: Item quòd quando audiunt horas diei, & noctis, dicant vnum Aue Maria ad laudem Virginis, vt intercedat ad filium pro pace Eccleſiæ. Tunc ſubdit Papa hæc verba: *Debent etiam portare fratres, & ſorores huius confraternitatis decem ſignacula, ſiue decem Aue Maria in memoriam decem virtutum euſdem Virginis Mariæ.* Hæc ibi. Et nihil aliud de hac authenticum inuenio. Circa hanc verò conceſſionem primò noto, Papam ibi non dicere, quæ ſint in particulari hæ decem virtutes B. Mariæ, neque ego de illis legi in aliquo Doctore; ſatis eſt ſcire illam in gradu perfectiſſimo omnibus virtutibus abundaſſe: ſecundò noto illam Indulgentiam conceſſam eſſe confratribus alicuius confraternitatis, vt verba Papæ clarè innuũt. Vbi verò illa confraternitas ſita fuerit & vtrum fuerit extenſa, vel communicata per totam Eccleſiam, ibi non dicitur, neque ego ſcio: neque Rodr. de hoc videtur egiſſe *in 2. tom. tract. de Indulgentijs*: quia in citato loco Bullarij ad marginem non ſe citat *in quæſtionib. regul.* vbi de hoc tractet, vt facit in multis marginibus eiuſdem Bullarij. Tertiò noto, quòd vltra illos centum dies Indulgentiæ debebant confratres illius habere alias Indulgẽtias, vt clarè Papa innuit illis verbis: *Toties quoties dixerint, vltra prius conceſſas.* Quartò noto, quòd ſi illa confraternitas hodie viget, & per Eccleſiam extenſa eſt pro omnibus Chriſti fidelibus, illa etiã gaudent Religioſi cùm ſint Chriſti fideles: neque has D. Paul. V. reuocauit, vt dixi ſupra. Solùm certum ſcio quòd Leo X. Bullam illam dirigit Gabrieli Mariæ Cõmiſſario Generali vltramontano Ordinis Minorum (ex Alpibus ſcilicet verſus Olyſſiponem.) Quod innuit illam confraternitatem fuiſſe inſtitutam pro omnibus

nibus Chriſti fidelibus: nam confraternitas nunquam inſtituitur apud ſolos Religioſos. Hæc habui dicere de re quotidiana, de qua vidi multos dubitare, & audiui in quadam Diœceſi huius Regni ita dubitatum, vt ferè iuridicè poſtularentur à Minoritis litteræ huius conceſſionis. Alia verò *ibid.* addit Papa facienda à confratribus prædictæ confraternitatis, quæ quia non video fieri, nimis moueor vt credam prædictam confraternitatem eſſe extinctam.

3 In Bullario Rodrig. *f.* 1181. Sixt. V. ad inſtantiam Patrum Carmelitarum diſcalceatorum conceſſit omnibus, & ſingulis Chriſti fidelibus, qui hoc modo alios ſalutauerint (ſuo vulgari, vel Latino ſermone,) ***Laudetur Ieſus Chriſtus***, & his qui ſic reſponderint, ***In ſecula, vel amen, aut ſemper***, vtriſque tam ſalutantibus, quàm reſpondentibus quinquaginta dies Indulgentiæ vbicunque id factum fuerit. Nominantibus verò reuerenter nomen Ieſu, vel B. Mariæ quinque dies Indulgentiæ. Et iſta Indulgentia etiam gaudent Religioſi cùm concedatur omnibus fidelibus: neque eſt reuocata per Paulum V.

4 A D. Papa Clem. VIII. exiit decretum circa Indulgẽtias conceſſas à ſe, vel à prædeceſſoribus pro Coronis, calculis, Roſariis, vel imaginibus à ſe, vel à prædeceſſoribus benedictis. In quo decreto hæc præcipuè continentur. Primum, vt illa omnia, & ſingula ſic benedicta non tranſeant perſonam illorum, qui illa in præſenti obtinent. Vnde mortuo illo, qui aliquid ex illis benedictis calculum ſcilicet, vel Roſarium habuerit, eius hæredes vel amici aliquid ex illis accipientibus illis non prodeſt.

Secundum eſt, quæcunque ex illis non ſunt diſtributa vſque ad illum diem, in quo exiit decretum, amplius alteri diſtribui non poſſint.

Tertium eſt, non concedatur amplius alicui vt perdito, vel amiſſo vno calculo, corona, vel roſario benedictis ſubrogetur aliud ſuo loco, quod habeat eaſdem Indulgentias: imò innuit quod derogat etiam conceſſiones ſimiles hactenus factas. Habetur hoc decretum in Bullario Fr. Eman. Rodrig. *fol.* 1218.

§ Clem. VIII. ad inſtantiam Commiſſarij Romani Fratris Ioan. Baptiſtæ Molles conceſſit vt Fratres noſtri in Hiſpania, degẽtes in Conuentibus extra populos in campo, ſi aliquãdo curandæ infirmitatis gratia ducũtur ad xenodochia, ſeu valetudinaria, quæ habent in populis, vt ibi commodiùs à Medicis viſitẽtur, poſſint ibi lucrari Indulgentias illas, quas Fratres dicti Ordinis lucrantur in Conuentibus, ſeu Eccleſiis ſuis, in Feſtis Sanctorum ſui Ordinis, vel quocumque alio die potiori. Idémque conceſſit Fratribus ibidem exiſtentibus, qui ſunt aſſignati à Prælato pro curandis prædictis infirmis. Idque ſub hac conditione, vt ſcilicet in capellis, oratoriis, ſeu Eccleſiis dictorum xenodochiorum, vel valetudinariorum exequantur omnia quæ tenentur exequi aliàs pro prædictis Indulgentiis. Circa quam quæris, an ſi aliquis Frater in dicto xenodochio ſit ita infirmus in aliquo die illarum Indulgẽtiarum, ita vt non poſſit illa facere in oratorio, capella, vel Eccleſia xenodochij, an poſſit illam lucrari faciẽdo in lecto opera iniuncta pro Indulgentia? Credo non poſſe, quia Papa expreſsè dicit debere fieri in capella, vel oratorio. Et in verbis claris Indulgentiæ nemo poteſt diſpenſare niſi qui illam conceſſit. Et credo prædictam conceſſionem non eſſe reuocatam à Paulo V. in ſua reuocatione Indulgentiarum: quia ibi Clem. VIII. non conceſſit nouam aliquam Indulgentiam, ſed ſolùm conceſſit modum eam lucrandi, diſpenſando in loco Indulgentiæ: quod nõ eſt Indulgentia,

gentia, ſed quaſi diſpenſatio, & priuilegium, quod proinde non eſt reuocatum à Paulo V. Is enim non reuocauit priuilegia, ſed Indulgentias.

6 Quæris, pro hac Eccleſia eſt vna Indulgentia conceſſa intrantibus illam, & ibi certis vicibus dicenti, *Pater noſter*, & *Aue Maria*, vel quid ſimile. Petrus exiſtens in gratia intrauit Eccleſiam, & recitauit orationes iniunctas pro illa Indulgentia lucranda, ſed ignorauit ibi talem Indulgentiam illo die concedi. Quæris, inquam, an Petrus ſic ignorans lucretur illam Indulgentiam. Rodriguez *in Bulla Cruciata*, §.8.*n*.9.*dub*.4. tenet quòd lucraturus Indulgentiam debet habere intentionem actualem, vel virtualem eam lucrandi quando facit opera iniuncta pro illa lucranda. Vbi per intentionem virtualem videtur intelligere, quòd licèt quando facit opus illud iniunctum, non habeat actualem intentionem lucrandi, requiritur tamen iuxta illum, vt antea aliquo tempore habuerit aliquam intentionem generalem, vel ſpecialem illam acquirendi: ſic enim habetur intentio virtualis, id eſt, in virtute intentionis expreſſæ præcedentis: vt conſtat ex materia de Sacramentis, quando agitur de intentione actuali, virtuali, habituali.

7 Ego credo abſolutè prædictum Petrum intrantem, & prædicta facientem, & ignorantem Indulgentiam, illam lucrari. Moueor primò, quia ſic audiui ex ore proprio quondam à Patre Molina, Magiſtro meo. Secundò, quia vt ſupra diximus, *verbo Hora Canonica*, ex Sanchez, l. 2. *Decalog. cap.* 13. ſatisfacit præcepto recitandi diuinum Officium, audiendi Miſſam, & Sacramentalis Pœnitentiæ ſi fiat opus iniunctum, quamuis fiat cum formali intentione poſitiua non ſatisfaciēdi pro tunc, vt ſufficiētiſſimè probat ibi Sanch. *n*.15. Ergo ſatisfiet præcepto impoſito pro faciendis

rebus

rebus iniunctis pro Indulgentia, etiamſi quis careat intentione actuali, vel virtuali eam lucrandi, hoc enim eſt multo minus quàm in ſupradictis tribus præceptis habere intentionem actualem non ſatisfaciendi pro tunc; qua non obſtante ſatisfit, vt ille auctor probat. Tertiò, quia cùm in Compendio Mendicantium ſint multæ Indulgentiæ conceſſæ ſæcularibus viſitantibus Eccleſias Mendicantium; ſequeretur ex oppoſita opinione has non lucrari illos qui in gratia exiſtentes viſitant prædictas Eccleſias, niſi quando intrant, vel antea habuerint actualem intentionem illas lucrandi: quod tamen valde durum eſt: & nimis rigidum, cùm neque Summi Pontifices id concedentes exprimãt, vt id fiat ex tali intentione, & ferè nullus ſæcularis id intendat quando intrat; & ſic ferè fruſtrarentur prædictæ Indulgentiæ. Quartò, ratione Theologa. Nam conſtat vnũquodque opus noſtrum factum in gratia, maximè pœnoſum, vltra portionem gratiæ quam meretur, mereri etiam certam ſatisfactionem pro pœna debita in Purgatorio, vt omnes Theologi fatentur. At tale opus meritorium meretur hanc certam portionem ſatisfactionis pro pœnis, etiamſi operans meritoriè, neque actu, neque virtualiter intendat talem ſatisfactionem quando actu operatur, vt conſtat, imò multi, & ferè ſæculares omnes id ignorant. ergo cùm Indulgentia ſuppleat noſtra opera ſatisfactoria circa eaſdem pœnas Purgatorij, habeátque eandem conditionem, vt ſcilicet opus iniunctum, & factum pro Indulgentia acquirat portionem illam ſatisfactionis, etiamſi is qui facit tale opus iniunctum nihil cogitet, neque ſciat, neque intendat de tali Indulgentia: & confirmatur, quia ſubrogatum habet naturam quam habet illud, pro quo ſubrogatur: ergo ſi opus meritorium factũ in gratia, meretur portionem ſatisfactionis, abſque eo

quòd

quòd operans illud intendat, & cogitet, vel ſciat: faciens opus iniunctum pro Indulgentia, (quod opus ſit loco operis meritorij, vel ſatisfactorij nobis deficientis) acquiret illam ſatisfactionem Indulgentiæ, etiam ſi quando tale opus operatur, neque intendat actualiter, neque virtualiter: imò etiam ſi penitus ignoret.

8 Quando conceditur Indulgentia aſſiſtentibus Diuino Officio in Eccleſia, eam lucrantur non valentes intrare præ turba multa: quia illam concedens nó videtur attendiſſe ad hunc caſum. Sic Rodriguez *Addit. ad Summam capit.* 211. *concluſ.* 4. ex Roſella, & Cordub. Quod ego explicarem ſi iſti non valentes intrare, ſaltem ſunt in atrio Templi (vulgo, *Alpendro*) nam exiſtentes in atrio habent aſſiſtentiam moralem ad Diuina Officia, ita vt non valentes intrare ex atrio Miſſæ audiendo præcepto ſatisfaciant, vt patet in Eccleſiis campeſtribus, quæ aliquando ſunt paruæ, & populus multus. Si verò prædicta opinio id ſentiat etiam de exiſtentibus circa Eccleſiam, & nec in atrio; id mihi videtur dubium: quia nõn habent aſſiſtentiam moralem. Et verba Indulgentiæ non ſunt amplè, ſed ſtrictè interpretanda, cùm Indulgentia ſit quid pertinens ad odioſum legis, vt tenet Nauarr. *tractat. de Iubilæo, notab.*9. *num.* 9, & Bellarm. *lib.* 1. *de Indulgent. cap.* 7. *concluſ.* 5. & alij. Hinc infero quod quando Indulgentia concedit aliquid illi, qui intrauerit Eccleſiam, & ibi orauerit: ſi præ turba intrare nequeat, puto quòd nó percipiet Indulgentiam ob proximè dictũ Nau. In huius cõfirmationé affero quod vidi in illa parua Eccleſia Portiũculæ Aſſizij, vbi cóceditur Indulgentiam intranti illam ſecũda die Auguſti. Hæc enim cùm parua ſit, quaſi ſacellum, cùm vnam tantùm portã haberet tempore P.N. Franciſci, poſtea creſcente

populi multitudine pro ea lucranda, altera porta in latere Sacelli aperta eſt, vt populus intraret, & ſtatim exiret; ne ob defectum ingreſſus priuaretur quis tali Indulgentia.

9 Porro, quamuis tantiſper à compendij fine digrediar, & rei Theologicæ ſpeculatiuæ mentionem faciam, quia tamen materia quotidiana eſt, de qua ſæpius inquirunt idiotæ, ac deuoti Indulgentiarum cupientes ſcire, quid ſignificét in Indulgétiis verba illa, *plenaria, pleniſſima, quadragena*, & ſimilia. Quid item ſignificent in Indulgentia *tot anni, vel tot dies*: an ſcilicet intelligantur anni, vel dies quos anima in Purgatorio debebat trãſigere: vel ſignificentur dies, per quos in hac vita debeat agere pœnitentiam, & non fecit: quia, inquam, hæc ignota ſunt, & ſciri deſiderantur à lucrantibus Indulgentiam, quaſi per ſummam hîc pono reſolutionem.

10 Ergo ex Bellarm. *lib.* 1. *de Indulgent. cap.* 9. aduerte primò quinque modis ſolitos fuiſſe olim Pontifices concedere Indulgentias. Primo concedendo tot annos, vel tot dies. Secundo, cócedendo tot Quadragenas. Tertio concedendo tertiam, vel quartam, vel aliam partem peccatorum. Quarto, concedendo Indulgentiam plenariam. Quinto, concedendo Indulgentiam plenam, pleniorem, pleniſſimam in forma Iubilæi. Nota ſecundò, olim in primitiua Eccleſia fuiſſe in vſu quod publicis peccatoribus imponebantur publicæ pœnitentiæ complédæ per tot vel tot annos: & ſpecificantur certa opera facienda à publico pœnitente, in veſtitu videlicet: in ieiunio feria ſecunda, quarta, & ſexta: ne vterentur balneis, certis cibis, vino, nec matrimonio, & ſic de cæteris, vt patet ex Concil. Tribur. *can.* 54.

11 Quando ergo Indulgétiis antiquis conceduntur certi

certi anni, vel dies, ſecundùm veriorem ſententiam intelligitur non de diebus per quos debet pati in Purgatorio, ſed de annis, vel diebus pœnitentiæ quam pœnitens debeat facere ſecundùm illum ritum antiquum Eccleſiæ. Sed quoniam ille ritus pœnitentiæ publicæ, iam ceſſauit: dubium eſt de annis, ac diebus conceſſis, per nouas Indulgentias, vtrum duobus annis, v. g. vel centum diebus Indulgentiæ conceſſis in hac vita, reſpondeant etiam duo anni, vel centum dies qui erant tranſigendi in Purgatorio? Et quidem omnes conueniunt, quod quando Indulgentia remittit pœnitentias aliquot annorum, vel dierum, ex conſequenti remittitur pœna Purgatorij reſpondens illis annis, vel diebus pœnitentiæ faciendæ in hac vita. Sed tota quæſtio eſt, vtrum vnus dies, vel vnus annus pœnitentiæ huius vitæ (ſi ſit grauis, & modo morali continuatur) tantum pœnæ purget apud Deum, quantum in Purgatorio expiabit vnus dies, vel vnus annus? Sotus *in 4 diſt.21.q.2.art.1.* negat, & dicit multo acriorem eſſe pœnam Purgatorij quauis alia pœna graui iſtius vitæ: & proinde vnum diem pœnæ huius vitæ non æquiualere alteri diei, imò nec pluribus Purgatorij.

At Bellarm. *cit.cap. 9. §. exiſtit autem*, tenet, ac dicit eſſe communem ſententiam, pro qua citat Nauar. Palud. Adria. Cordubam, & alios dicentes oppoſitum, pœnitentiam vnius diei, vel anni in hac vita, ſi ſit grauis, & modo morali continuata, prudentis arbitrio, æquiualere pœnę vnius diei, vel anni in Purgatorio. Dat cauſas. Primò, quia licèt pœna Purgatorij ſit acrior, tamē eſt inuoluntaria, etenim animæ ad Purgatorium vadunt inuitæ, & nō liberè: at pœna huius vitæ volūtariè aſſumpta, eo quòd voluntaria eſt, plus habet efficaciæ cæteris paribus, quàm pœna aſſumpta inuoluntariè.

tariè. Secundò, quia in hac vita eſt tempus miſericordiæ Dei, qui in hac vita magis miſeretur ad condonandas pœnas: at Purgatorium eſt locus iudicij, vel iuſtitiæ. Tertiò, ab effectu, quia nulla eſt pœna licèt grauiſſima, pro peccatis debita, quæ in hac vita remitti non poſſit per nimiam contritionem, & pœnitentiam vnius diei, vel paucorum dierum, quæ tamen pœna talium grauium peccatorum in Purgatorio non eſſet remittenda, niſi per multos annos: de hoc ſunt multa exempla in hiſtoriis circa multos peccatores conuerſos, & contritos, & ſubitò mortuos, de quibus valde contritis reuelatum eſt viris ſanctis rectà fuiſſe deductos ad gloriam. Refert hoc Climacus *lib. de Scala Paradiſi, grad.* 4. de quodam inſigni latrone ſubitò mortuo, & ad Paradiſum delato ob vehementiam contritionis. Et in aliis hiſtoriis idem inuenies, imò iuuat ſanctus latro cum Chriſto Domino occiſus eadem hora delatus ad Paradiſum: & Beata Maria Magdalena, quæ, iuxta communem opinionem, ad pedes Chriſti Domini, ob vehementem contritionem aſſecuta eſt remiſſionem, nó ſolùm peccatorum, ſed etiam omnis pœnæ debitæ tot peccatis. Econtra verò conſtat ex aliquibus reuelationibus quòd animæ aliquorum extitęrunt, & exiſtent in Purgatorio per multos annos, vt *ibi* citat Bellarm. ex Climaco: imò aliquæ animæ fuerunt in Purgatorio per longum tempus propter vnum ſolùm peccatum. Quæ omnia ſatis probant pœnam vnius diei, vel anni in hac vita æquiualerę pœnæ vnius diei, vel anni in Purgatorio, ſi hìc talis pœna ſit grauis, & continuata modo humano arbitrio prudentis viri. Et ſic conſtat de primo modo concedendi Indulgentias tot annorum, vel dierum. Vide infra *n.* 15.

12 Quando conceduntur in Indulgentiis antiquis quadragenæ, vel quarentenæ, alluditur ad pœnitentias publi

publicas primitiuæ Eccleſiæ, iuxta Tolledo *Sum. lib.* 5. *cap.* 24. *num.* 2. vbi ait, quòd ſi tunc imponebantur v.g. ſeptem anni pœnitentiæ, non in ſingulis diebus illorum annorum fiebant opera illa nimis pœnalia, vt ieiunium in pane, & aqua, & ſimilia: ſed fiebant certis diebus illorum annorum, vt certa hebdomada, vel certis diebus hebdomadæ, vt feria quarta vel ſexta. Et iſti certi dies illorum annorum acrioris pœnitentiæ, dicebantur carena, id eſt, ferè carentia omnium ciborum: & ab iſta carena deductum eſt nomen quarentena; vel corrupto nomine quadragena: ait ergo Tolledo, quòd quando concedebantur tot anni, & tot quarentenæ; iſtæ quarentenæ non ſunt quadraginta dies vltra illos prædictos annos ibi conceſſos; ſed dies iſtius quarentenæ ſunt numerandi intra illos annos pœnitentiæ publicæ; & ex eadem pœnitentia publica non ſemper æquali remittebantur tot quarentenæ, id eſt; tot dies acrioris pœnitentiæ tunc agendæ, ſiue tot dies carenæ; videlicet quadraginta dies illius carenæ, acrioríſve pœnitentiæ: vnde quarentena, vel quadragena ſunt quadraginta dies illius carenę Exemplum ſit in Religionibus: damnatur quis ad carcerem per duos annos, & ſimul iubetur vt feria quarta & ſexta intra hos duos annos in refectorio ieiunet in pane, & aqua, & alia die verberetur. Hi dies deſinati acrioris pœnitentiæ intra illos duos annos dici poſſunt carena, quia caret in illis ferè omnibus cibis. Quòd ſi Prælatus propter aliqua feſta condonet reo pœnitentias acriores illorum dierum certorum, dicetur ſuo modo concedere quarentenam ad modum primitiuæ Eccleſiæ.

13 Quando indulgentia remittit tertiam quartá, vel aliam partem peccatorum, nihil aliud ſignificat, quàm remitti pœnitentiam, quæ in hac vita facienda erat pro

tanta parte pœnæ peccatis debitæ: & ex conſequenti remitti eidem portionem pœnæ debitæ in Purgatorio reſpondentem prædictæ pœnitentiæ, quæ debebat fieri in hac vita.

14 Quando conceditur Indulgentia plenaria, res clara eſt: nam conceditur remiſſio totius omnino pœnæ quæ poſt peccati remiſſionem permanſit. Denique quando conceditur Indulgentia plenior, vel pleniſſima, nihil differt iſta conceſſio ab Indulgentia plenaria: vt ait Bellarm. *citato cap.* Vnde ibi reprobat diſtinguentes quod plena remittat pœnas debitas ſolis peccatis mortalibus, plenior remittat pœnas etiam debitas venialibus: pleniſſima remittat vtraſque, & aliquando etiam culpas veniales. Non, inquam, placet diſtinctio, quia quæuis Indulgentia plena, vel plenaria facit id quod verba ſonant, id eſt, remittit omnem pœnam etiam venialium. Et præterea nulla Indulgentia ex ſe remittit vllam culpam, etiam venialem. Si verò aliquando Bonifacius VIII. vſus fuit his verbis plenæ, largioris, pleniſſimæ, vide expoſitionem apud Nau. *tract. de Iubilæo, notab. 9. &* 31. nobis hæc ſufficiant pro intellectu ſupradictorum.

15 Propter dicta *in num.* 11. *præcedenti*, quæris ſi tempus pœnæ in Purgatorio luendæ reſpondet, ſeu æquiualet tempori, ſeu annis pœnitentiæ vitæ iſtius, & conſtat diem iudicij probabiliter non tardaturum decem mille, vel quindecim mille annis, ad quid in aliquibus Indulgentiis conceduntur tot mille anni, vel aliquando conceduntur decem mille anni, vel plus, vel circiter. Ex hoc enim ſequitur quod, cùm poſt diem iudicij non ſit futurum Purgatorium, vt colligitur ex Scriptura, ſequitur quod multa crimina manebunt impunita poſt diem iudicij, ſi Purgatorium tandiu non eſt duraturum, & ſunt peccata aliqua digna Purgatorio

per

per tot mille annos. Ad hoc reſpondet Bellarm. *cap cit. poſt medium.* Primò multos Doctores negare illas Indulgentias concedentes decem, vel quindecim mille annos, eſſe veras, ſeu à veris Pontificibus conceſſas: ſed eſſe confictas ab hæreticis, vel à ſimilibus: ita ſentiunt Gerſon, & Sotus *ibi citati*: etenim priores Summi Pontifices parciſſimi erant in concedendis Indulgentiis, eáſque non concedebant, niſi tot annorum, vel dierum: adeo vt Epiſcopis de iure ſolùm concedatur vt poſſint concedere Indulgentiam quadraginta dierum. Secundò reſpondet Bellarm. dato quòd ſint veræ Indulgentiæ prædictæ tot millium annorum, non ſequi prædictum inconueniens vt poſt diem iudicij maneant crimina impunita. Nam primò, de fide eſt neminem ſcire quandiu tardabit dies iudicij: & Summi Pontifices ſi illud conceſſerunt, non curarunt de die iudicij incerto, ſed de remedio animarum. Secundò, quia cùm ſupra dixerimus, pœnitentiam vehementiſſimam in vna die huius vitæ ſuperare aliquando debitum pœnæ in Purgatorio multorum dierum: fieri poterit vt peccator grauiſſimus, ob immenſa crimina debens facere per totam, & longam vitam, v g. centum annorum, vel quinquaginta annorum, maneret obligatus ad multos mille annos Purgatorij, ſi duraret per illos: quos tamen multos mille annos ille compenſaret per illos quinquaginta annos grandis pœnitentiæ, vel ſaltem per Indulgentiam tot mille annorum reſpondentium in Purgatorio illis quinquaginta annis grandis pœnitentiæ. Idque magis explicat Bellarm. alludens ad tempus primitiuæ Eccleſiæ in qua pro ſingulis peccatis publicis, & grauiſſimis imponebantur tres, vel ſeptem anni pœnitentiæ: poterat enim homo aliquis valde facinoroſus per triginta, vel quadraginta annos habere, v.g. mille peccata publica gra-

uiſſima, pro quibus ſi puniendus eſſet iuxta Canones patiendo pro ſingulis ſeptem annos eſſe reus multorum millium annorum pœnitentiæ in hac vitá:& proinde ad ſecuritatem decens fuit vt Summi Pontifices ſecuritatis gratia incerti de die iudicij concederent tot mille annos Indulgentiæ.

PRO IVBILEO, ET *indulgentiis.*

16 QVia ſupra facta eſt mentio de Iubileo, & iſte continet Indulgentiam plenariam, ſolùm differens in eo quod in Iubileo conceditur facultas abſoluendi à reſeruatis, quæ non conceditur in ſola Indulgentia, ideo pauca volui ſubiicere de Iubileo ſicut olim feci in prima editione. Dico ergo. Quando Iubileus conceditur per duas hebdomadas, ſi quis priori hebdomada illum comparauit, & poſt illum comparatum, ſeu lucratum in principio ſecundæ hebdomadæ incidit in reſeruatum, vel deuotionis cauſa vult illum ſecunda vice lucrari in ſecunda hebdomada, quæris an hoc poſſit fieri? Henriq. *lib.7. de Indulg. cap.* 11. *num.*1. ait poſſe, & dicit ſic reſpondiſſe multos recentiores Theologos ea de re conſultos. Nam, ait, probabile eſt Indulgentiam pro vna die conceſſam poſſe in illa die ſæpius comparari, ſi intra illam diem iniunctum opus pro pœnitentia ſæpius repetatur. At contrarium tenet Sanchez *lib.*4. *Decalog. capite* 54.*numero* 30. dicens Iubileum pro duabus hebdomadis in vna ſola poſſe acquiri quoad Indulgentiam Iubilei: nam hoc fere indicat ipſa forma Iubilei. Non enim conceditur copulatiuè pro prima, & ſecunda hebdomada, vel indefinitè pro illa duplici hebdomada: ſed cum diſiunctione illis

verbis:

verbis: *Qui in prima hebdomada poſt publicationem, vel in ſequenti poſt illam.* Nam, vt ſupra iam diximus, verba Indulgentiæ cenſentur odioſa, & proinde ſunt reſtringenda. Notat tamen, & bene noſter Villalobos 1. *tom. Sum. tract.* 26. *difficul.* 18. *numero* 1. quòd ſi indulgentia conceditur pro vna die, non poteſt acquiri multis vicibus, qui iam conceditur limitata: ſecus ſi concedatur non limitatè, vt cùm datur recitanti in Eccleſia tot orationes Dominicas, vel Angelicas, vel Roſarium, tunc enim acquiritur toties quoties.

17 Si Confeſſarius potens commutare votum per Iubileum, intra tempus Iubilei audiens confeſſionem pœnitentis, & dubitans in quam materiam æqualem debeat commutare, ſi dicat: commuto tibi hoc votum in id quod ego poſtea, vel vir doctus iudicauerit; valet commutatio voti, & tranſacto Iubileo vir doctus de licentia confeſſoris poterit arbitrari materiam. Neque talis Doctor tunc commutat, ſed ſolùm deſignat materiam voti iam commutati: & poteſt poſtea vir doctus laicus id arbitrari, non enim illud opus eſt iuriſdictioni, ſed prudentiæ. Rodrig. *in Addit. ad Bullam Cruciatæ.* §. 9. *num.* 115. Sayro *Clau. Regia, lib.* 6. *cap.* 12. & alij addunt ſupradicti quod ſi talis pœnitens antequam Confeſſor, vel vir doctus determinet materiam, faciat contra votum, dicetur violator voti antiqui, quia illa commutatio præterita eſt in pendenti, donec determinetur materia. Imò addit Suarez *tom.* 2. *de Relig. tract. de voto lib.* 6. *c.* 16. *n.* 15. quòd poteſt Confeſſor tempore Iubilei non commutare, ſed differre hoc faciendum tranſacto Iubileo vt maturiùs rem conſideret, & virum doctum conſulat: quia iam acceptauit poteſtatem, & inchoauit cauſam, & proinde poterit commutare tranſacto Iubileo.

18 Qui tempore Iubilei habebat votum, & noluit pro tunc illud ſibi commutari; poteſt nihilominus tranſacto Iubileo petere illius voti commutationem, eámque dare poteſt quilibet Confeſſor, Sanchez *citat. cap.*54. *num* 40. Nam conceſſio illa ſibi facta in Iubileo pro commutandis votis eſt priuilegium, & hoc priuilegiũ non eſt alligatum tempori quo durat Iubileus, ſed poteſt eo vti eo tempore trãſacto (non ſic verò poteſt vti licẽtia vt abſoluatur à reſeruatis, niſi de oblitis, Iubileo finito.) Iam enim pœnitens per confeſſionem factam tempore Iubilei acquiſiuit ius ad hoc priuilegium, & vt poſſit poſtea dictum votum commutare.

19 Qui in principio Iubilei intendens illum lucrari, confeſſus eſt multa reſeruata, & abſolutus eſt ab eis, poſtea ex negligentia non eſt lucratus Iubileum, aliqui dicunt illum reincidere in reſeruata, & in cenſuras, à quibus eſt abſolutus: ſed verior ſententia tenet, non reincidere, ſed manere verè abſolutum, quia peccata, vel cenſura ſemel extincta non reuiuiſcunt, neque ibi datur abſolutio ad reincidentiam, ſed abſolutè. Ita Cordub. *in Summ. quæſt.*21. Sanchez *citat. cap.*54. *num.*44. & multi quos citat. Imò ſi tempore Iubilei habebat quis peccatum reſeruatum, & tunc oblitus eſt confiteri illud, poteſt, tranſacto Iubileo, ab illo abſolui à quouis Confeſſore: quamuis enim tale reſeruatum oblitum, ſecundùm veriorem ſententiam adhuc ſit reſeruatum in ſe: attamen pœnitens per confeſſionem præteritam factam tempore Iubilei acquiſiuit ius, vt poſſit poſtea per quemuis Confeſſorem abſolui ab illo. Vnde colliges, quod ſi pro Iubileo lucrando non eſt confeſſus, quia non habet mortale, vt aliqui dicunt poſſe facere, (& nos olim diximus *hoc eod. verb. n.*6.) iſte talis non poterit poſtea abſolui ab illo reſeruato, quia non eſt ablata reſeruatio illa. Si verò etiam in princi

principio Iubilei intendens illum comparare, in confeſſione obtinuit commutationem aliquorum votorum,& poſtea ex negligentia non eſt eum lucratus: talia vota manent nihilhominus verè commutata. Henr. 7. *de Indulg.c.*11.*n.*4.& Rodr.1.*tom.Sum.in* 1.*edit.c.*184. *n.*15. Secùs dicendum eſt de votis oblitis in illa confeſſione facta non lucrato Iubileo: hæc enim non poterunt commutari eo tranſacto.

20 Non peccat mortaliter ille qui Iubileum lucrari intendens, eáque de cauſa obtinuit abſolutionem à cenſuris, & reſeruatis, & votorum commutationem, & poſtea retrocedens, Iubileum non lucratur, ſi dolus defuit. Ita tenet probabilius contra aliquos Sanchez *citat. cap.*54. *numero* 54. *& lib.* 1. *de Matrimon. diſp.*43. *num.*9. & id verius puto: nam talis retrocedens, & non lucrans nihil promiſit: nec Confeſſarius illi aliquam obligationem impoſuit: neque conſtat de tali Pontificis intentione;ſi enim tale Papa intenderet, id facile poſſet explicare, vt fit aliquando in aliis conceſſionibus Pontificiis. Eſt enim regula generalis quod quando eſt dubium, an pro aliqua re ſit præceptum impoſitum, tunc iudicandum eſt non dari tale præceptum, ídque in fauorem libertatis in eo dubio poſſidentis.

21 Si diuerſi Pontifices pro vno eodem opere concedant diuerſas Indulgentias, vt pro dicendo quinquies orationem Dominicam, & Angelicam, is qui facit tale opus conſequitur omnes illas Indulgentias. Tenet Cordub. *qq. lib.*5. *quæſt.*35. & Villalobos *tom.*1. *Sum.tract.*26.*difficult.*19. Sed ego de hoc valde dubito: cùm enim pro valore Indulgentiæ requiratur cauſa iuſta, ſieri poterit vt quinque Pontifices pro eodem opere varias quinque Indulgentias conceſſerint: & tunc illud opus quod ab vno Pontifice reputatum eſt ſuf-

ficiens pro vna Indulgentia, non erit ſufficiens pro quinque.

24 Tandem circa Indulgentias pro defunctis, nota ex Tolledo *in Summa libro 6. capite 26. num.* 5. quod ſi quis ſit in peccato mortali quando ſumit Indulgentias pro defunctis faciendo id opus per quod illas applicant in peccato mortali, tales Indulgentiæ proficiunt defunctis exiſtentibus in Purgatorio. Huius etiam opinionis eſt Gabr. *ſupra Canon. Miſſ. lect.* 57. Ratio eſt, quia ratio ſatisfactionis, ſeu pretium pœnarum non eſt opus illius qui eſt in peccato: ſed indulgentia ipſa, & theſaurus meritorum Chriſti, & Sanctorum. Illud autem opus particulare per quod Indulgentiæ applicantur fit nomine Eccleſiæ, in qua numquam deeſt gratia. Exemplum ponit in eo qui dat eleemoſynam, & mittit illam per manus hominis exiſtentis in peccato mortali, non enim perditur fructus eleemoſynæ ex eo quod ſit in peccato ille qui exequitur opus. Vnde non ſolùm hoc intelligitur de ſumente Bullam Cruciatæ pro defuncto, ſi ſoluens Bullam ſit in peccato mortali: ſed etiam de illo qui dicit certas orationes iniunctas à Papa pro liberanda vna anima à Purgatorio, eſt enim vtrobique eadem ratio. Scio aliquos tenere oppoſitum, vt fatetur ipſe Tolledo. Eſt tamen hæc opinio pia, & ratione ſufficienti fundata.

INHABILITAS.

SOlet in multis Bullis Pontificiis ſæpius imponi pœna inhabilitatis ad officia, & dignitates: & hac pœna maximè feriuntur Religioſi in multis Bullis. Differt verò hæc *pœna inhabilitatis* ab alia, quæ dicitur *priuatio officiorum*; quia hæc priuat officiis

quæ

quæ actu obtinentur: Inhabilitas verò prohibet, & obligat illum, qui caret officio, vt in poſterum etiam libenter oblatum non acceptet: & ſi acceptauerit, peccat mortaliter, & beneficij, vel officij collatio eſt nulla.

1 Circa pœnam priuationis officiorum quando imponitur à lege, iam dixi ſupra, verbo *Lex, numero ſexto* non obligari illum qui habet officium ſe ipſum priuare relinquendo officium ante iudicis ſententiam, maximè ſi crimen eſt ſecretum: nemo enim tenetur exequi ſententiam adeo rigoroſam contra ſe ipſum. Vide tamen quæ ibi diximus *citato numero* cum limitatione *ibi* poſita ab Henriquez.

2 De inhabilitatione verò ſpecialis quæſtio eſt, & nimis neceſſaria in praxi, vtrum is qui facit opus prohibitum cui imponitur pœna inhabilitatis, ſtatim incurrat ipſam inhabilitatem, ipſo facto, antequam per ſententiam iudicis declaretur inhabilis. Conſtat enim quòd aliquæ pœnæ, maximè priuatiuæ, ſtatim incurruntur ipſo facto vbi primùm committitur delictum, pro quo imponuntur, vt omnes admittunt. Huiuſmodi eſt excommunicatio, quæ ſtatim incurritur ante Iudicis ſententiam. Talis eſt etiam ſuſpenſio, & interdictum, ſi ponuntur ipſo facto, ſeu latæ ſententiæ, teſte Sanchez 2. *Decalog. capite* 39. *numero* 31. ſimiliter ergo quæritur de inhabilitate, an incurratur ſtatim facto delicto qui imponitur, idque antequam iudex declaret, delinquentem illam incurriſſe? Et pars affirmatiua, quod ſcilicet ſtatim incurratur, poteſt probari, quia eſt pœna priuatiua non priuans aliquem aliquo iure iam quæſito ac poſſeſſo, ſed ſolùm acquirendo; & proinde non eſt expectanda ſententia iudicis; ſicut non expectatur in excommunica-

tione,& cæteris cenſuris. Item quando lex infligit pœnam incurrendam ipſo facto, ſeu ipſo iure, non expectatur ſententia declaratiua iudicis, vt omnes fatentur, & ipſa verba ſonant: & ſic quoties fere in Bullis Pontificiis ponitur hæc pœna inhabilitatis, ponitur ipſo facto, ſeu ipſo iure. Atque ita ſentiunt expreſſe de pœna inhabilitatis ſtatim incurſa Sotus *lib.1. de Iuſt. q.6. poſt.4 concl.* Cordub. *lib.1. Quæſtionum, q.36. paulò poſt principium, & in ſolut. ad ſecundum.* Mexia, & Metina, Aragon, Salon, & Rodr. citati à Sanchez *cit. n.31.*

3 Ipſe tamen Sanchez *ibidem* tenet partem negatiuam tamquam probabiliorem, videlicet non incurri inhabilitatem impoſitam delicto à delinquente, donec per ſententiam Iudicis declaretur illam incurriſſe. Et hanc ſententiam tenet etiam Nauarr. *de datis pro iuſtitia, & gratia. num.44.* Molin. *tom.1. de Iuſtit. diſp.96. pag.590.* & Sot. *lib.4. de Iuſt. quæſt 6. art.34. ad finem,* Ledeſm. *1. part.4. quæſt.18. art.2. dubio vltimo:* probatur à Sanchez. Quia illa particula, (*eo ipſo*) ſolùm importat, vt non requiratur ſententia condemnans; ſeu pœnam ſtatuens, iam enim poſita eſt: at non tollit quin requiratur ſententia declarans crimen. Secundò, quia non omnes ſententiæ priuatiuæ nullam Iudicis executionem petentes, incurruntur ipſo facto abſque vlla ſententia, ſed id peculiare eſt ſolùm in tribus cenſuris excommunicationis & cæteris, & hoc patet in particulari circa priuationem bonorum temporalium quibus priuatur hæreticus, quæ imponitur ipſo facto: & tamen iuxta Doctores communiter, imò, & iuxta praxim expectatur ſententia Iudicis. Tertiò, quia inhabilitas eſt pœna valde acerba, & ita per Epicheam excipienda eſt à regula pœnarum priuatiuarum: maximè cùm pœna priuationis officiorum ob ſui etiam acerbitatem expectet Iudicis ſententiam. Et quamuis irregu

irregularitas ſit rigidior, neque expectet ſententiam Iudicis declarantis illius incurſum, id tamen prouenit ex vſu, qui vſus iam declarauit, vt non expectetur Iudicis ſententia: quòd non declarauit vſus circa inhabilitatem ad officia, & beneficia.

4 Vides vtranque opinionem Doctoribus, ac ratione munitas: prior ſecurior eſt, & plures pro ſe habet Doctores. Secunda ſufficienter probatur, & habet quinque Doctores graues, & recentiores. Quapropter non condemnabo qui ſecundam opinionem tenuerit, maximè in caſu neceſſitatis. Nam ſi hodie eſt opinio communis, quod ex duabus opinionibus ambabus probabilibus, poſſum ſequi in conſcientia, minus probabilem, & habentem duos, vel tres tantùm Doctores: iſta ſecunda opinio habet quinque Doctores, & rationem probabilem. Ex qua conſtat, quòd ſi delinquens non incurrit inhabilitatem antequam declaretur per ſententiam iudicis: poterit talis delinquens quandiu eſt occultus ferre ſuffragiú in electionibus: vt Sotus *ſecundo loco* citatus ait Scholaſticos in Academiis, qui violantes præceptum, vel ſtatutum illarum incurrerunt inhabilitatem, ait illos poſſe dare ſuffragium in electione ad Cathedram, poterit etiam taliter delinquens occultus acceptare officium, vel beneficium antequam declaretur inhabilis per ſententiam. Idque ſtando in ſecunda opinione: quam ego magis tolerarem in caſu quo delinquens occultus nullo modo poſſet obtinere diſpenſationem occultam, & ex non ſuffragando in electionibus, vel ex renunciando officiis ipſi reſultaret grauis infamia. Sed tamen, ſicut dixi, etiam facientem ſine iſtis conditionibus occurrentibus, non condemnabo propter iam dicta.

INTER

Religioſis de victu. Leo V. in Compendio *Interdictum* 1.§.15. Nota quòd non eſt interdici Eccleſiam ſpecialiter quando generale interdictum extenditur etiam ad Eccleſias Fratrum. Sed quando ſola Eccleſia Fratrum interdicitur, vel in litteris ſpecialiter, & principaliter nominatur.

4 Perſonæ Fratrum, non poſſunt interdici interdicto perſonali ſpeciali, ſiue deambulatorio, neque ab Epiſcopis, neque à Legato à latere, niſi litteræ Legati de hoc faciant expreſſam mentionem. Ita conceſſit Clemens IV. apud Rodriguez *tom.2. quæſt.108.art.2.* Et vide quod aliud eſt interdici Eccleſias Fratrum, aliud verò perſonas Fratrum: illud enim prius interdictum dicitur locale: hoc ſecundum in perſonis eſt perſonale: & Epiſcopi poſſunt aliquando interdicere Eccleſias Fratrum ſaltem in generali; nunquam verò perſonas niſi per commiſſionem Papalem ſpecialem, quia ſunt perſonæ exemptæ.

5 Interdicto Clero vniuerſo alicuius vrbis, ſi verba aliud non indicent, non interdicuntur Religioſi illius vrbis, quia in odioſis nomine Clerici non intelliguntur Religioſi: bene tamen in fauoribus. Sayrus *lib.5.de cenſuris cap 4. num.29.*

6 Interdictum poſitum ab Epiſcopis locale tenentur ſeruare Religioſi in ſuis Eccleſiis, ex Tridentino *ſeſſio. 25. c.12. de Reg.* Vide limitationem proximè poſitam, *num.2.3. & 4.*

7 Etiam ſi interdictum ſit nullum, & inualidum, tenentur Religioſi illud ſeruare ſi ſeruatur à matrice, vel ab omnibus parochialibus. Rodrig. *cit.q.108.art.4* Et tamen Clerici ſæculares tunc ad illud non tenentur, ſi eſt nullum. *Clementina 1.de ſent.excommunica.* Regulares verò non ſeruantes interdictum, ſunt excommunicati, *in ead. Clementina.*

8 Si

8 Si interdictum eſt validum tenentur Religioſi illud ſeruare, etiam ſi matrix Eccleſia non ſeruet: quia tunc per alias leges tenentur, ídque ſub pœnis ibi contentis. Rodrig. *art. 6. citata quæſt.* 108.

9 Si interdictum ſit poſitum authoritate Apoſtolica, Minoritæ tenentur illud ſeruare nulla exceptione, aut excuſatione admiſſa, etiam ſi cæteri Regulares, vel ſæculares non ſeruent. Compend. Minorum *interdictum*, 1. §. 9.

10 Minoritæ excommunicantur ſi tempore interdicti admittunt ad diuina Tertiarios, vel Tertiarias ſui Ordinis eo ſolùm quò d Tertiarij ſunt. *Clementina* 3. *de ſentent. excomm.* cum gloſſ. & Doctoribus *ibidem.* Sed poſtea Sixtus oppoſitum conceſſit, de quo vide infra *num.* 72.

QVÆ SACRAMENTA liceant, vel non liceant tempore interdicti generalis.

CLaritatis gratia ſuppono breuiter duplex eſſe Interdictum, locale ſcilicet, & perſonale. Locale eſt, quando ſolus locus, id eſt, ſola Eccleſia interdicitur, non verò ipſæ perſonæ. Et iſtud locale, adhuc eſt duplex. Locale ſcilicet generale, vt quando interdicuntur omnes Eccleſiæ vrbis, vel oppidi, vel poteſt hoc interdictum locale eſſe ſpeciale tantùm, vt quando interdicuntur vna, vel duæ, vel tres tantùm Eccleſiæ: cæteris intactis manentibus. Vide *infra num.* 75. Rurſus: Interdictum perſonale eſt, quando interdictum ponitur in ſolis perſonis, non verò in locis. Et hoc etiam perſonale eſt etiam duplex, generale ſcilicet, quando interdicuntur omnes perſonæ huius populi: vel perſonale tantùm ſpeciale, vt quando ſolùm interdicitur vna tantùm,

tantùm, vel duæ, vel tres perſonæ, vel aliquæ nominatim. Et hoc ſecundum interdictum perſonale ſpeciale tantùm, dici ſolet deambulatorium, quia deambulat, & ſequitur perſonam quocumque vadat: & idem fit quando interdictum eſt perſonale generale: quotieſcumque enim interdictum eſt perſonale, ſiue illud ſit generale, ſiue ſpeciale, perſonæ ſic interdictæ nullibi poſſunt audire diuina: quod non fit quando interdictum eſt locale tantùm: quia tunc perſonæ habitantes in loco interdicto, ſi ipſæ non ſint interdictæ, poſſunt audire diuina in alia Eccleſia non interdicta. Et hæc ſunt certiſſima. Igitur proſequentes in ordine de Sacramentis tunc miniſtrandis dico.

11 Tempore interdicti cuiuſcumque licitum eſt miniſtrare Baptiſmum paruulis, & adultis, *c. quoniam. de ſententia excom. in 6.* & alibi communiter. Et hoc Sacramentum poteſt tunc miniſtrare perſona quæ non fuerit ſpecialiter interdicta perſonaliter; ſi verò fuerit generaliter tantùm interdicta, neque cauſam dederit interdicto, poteſt. Suarez *de cenſur. diſput. 33. ſect. 1. num. 6.*

12 Poteſt Epiſcopus miniſtrare Sacramentum Confirmationis tempore interdicti, niſi dans, vel recipiens fuit cauſa interdicti, vel ſit impeditus cenſura alia Eccleſiaſtica. Suarez *loco citato num. 9.*

13 Tempore interdicti poteſt miniſtrari Sacramentum Pœnitentiæ cuiuis fideli tum ſano, tum infirmo, etiam in Eccleſia ſpecialiter interdicta: *cap. alma mater.* Nota verò quòd ſi detur homini ſano intra Eccleſiam, debet fieri in tempore quo non celebrentur Miſſæ, vel Officium Diuinum in choro: quia talis pœnitens admiſſus ad Sacramentum pœnitentiæ *per dictum caput*, non poteſt admitti ad Miſſam, vel cætera Diuina Officia, ſecus ſi habeat Bullam, vel priuilegium aſſiſtendi

ſtendi generaliter omnibus diuinis Officiis. Excipe etiam, quod tunc hoc Sacramentum non poteſt miniſtrare qui cauſam dedit interdicto, nec recipere qui cauſam dedit niſi prius ſatisfacta parte.

14 Licitum eſt tunc dare Euchariſtiam exiſtenti in periculo mortis. *cap. quod in te. de pœnit. & remiſſ.* dummodo non ſit perſona ſpecialiter interdicta, tunc enim debet prius dare ſatisfactionem, clericus item ſpecialiter interdictus, vel ſi illi cauſam dedit, non poteſt illam miniſtrare. Poteſt etiam tunc dari Euchariſtia fœminæ exiſtenti prope partum timenti periculum. Rodriguez *tom. 2. quæſt. 109. art. 3.* ex Couar. *& ibidem* ait non poſſe tunc Clericum ſanum communicare ex manu aliena in ſua Eccleſia, quia hoc non exprimitur in iure: poſſe tamen celebrare priuatim, quia hoc exprimitur.

15 Quando Euchariſtia deferenda eſt ad infirmum periculoſum tempore interdicti, deferenda eſt cum omni comitatu, & honore conſueto, iuxta *caput ſanè, de celebrat. Miſſarum*, & in tali delatione debet pulſari campana, neque opus eſt expectare euidens periculum mortis, ſufficit iudicium Medici dicentis bonum eſſe quod ſe paret ad mortem. Suarez *cit. ſection. n. 24. vſque ad* 29.

16 Homini ſano, & non habenti periculum mortis non licet tunc dare Euchariſtiam: patet in iure, & eſt communis, niſi habuerit expreſſum ad id priuilegium. An verò de iure communi poſſit tunc dari Euchariſtia Clericis pertinentibus ad talem Eccleſiam, & valentibus tunc ibi intereſſe diuinis, id eſt, Clericis non celebrantibus, vel nondum Preſbyteris; alij negant, ſicut Rodrig. citatus *n.* 13. & alij: at verò alij affirmant. Suarez putat probabile, *n.* 39. ſed remittit ſe ad conſuetudinem Eccleſiæ. Poterit tamen dari ſæcularibus ſolùm

pro

pro implendo præcepto communicandi in Paſchate, Suarez *ibi num.* 37.

17 Extrema vnctio dari non poteſt, neque Clericis qui aliàs tunc poſſunt de iure communi ſepeliri in Eccleſia. *c. quod in te. de pœnit. & remiſſ.*

18 Ordines ſacros non licet dare, neque recipere in loco interdicto, ſi dans aut recipiens cauſam dederint interdicto. Couarr. *capit. alma mater. part.* 2, §. 3. *numero* 4.

19 Licitum eſt tunc contrahere ſponſalia, in loco interdicto: vel inter perſonas interdictas: talis enim contractus, neque eſt ſacramentum, neque Officium Diuinum. Benedictiones tamen nuptiales non poſſunt dari à Parocho, quia ſunt Officium Diuinum. Ipſum etiam matrimonium in facie Eccleſiæ, non eſt licitum, quia eſt Sacramentum. Si tamen de facto fiat, erit validum, quidquid ſit de peccato. Suarez *num.* 46. *vſque ad num.* 58.

CVLPA, ET POENA VIOlantis Interdictum circa Sacramenta.

20 Violans interdictum in materia Sacramentorum actiuè, aut paſſiuè peccat mortaliter, eſt enim res grauiſſima ex parte prohibitionis, & ex parte materiæ.

21 Clerici violantes interdictum in materia Sacramentorum irregulares fiunt; & fiunt inhabiles, vt poſſint eligi, & ſuſpenſi ab officio, & beneficio: & incurrunt priuationem beneficij, non ipſo facto, ſed ferendam: tres verò priores pœnas incurrunt ipſo facto. Miranda *tom.* 2. *q.* 37. *art.* 9. *concl.* 1. Si verò ſunt Monachi incurrũt etiam excommunicationem, ſupra *n.* 7. &

deducitur *ex cap. 1. de ſentent. & re iudic.* poteſt autem hæc violatio fieri tribus modis. Primò ſi perſona interdicta conferat Sacramentum perſonæ non interdictæ, etiam in loco licito. Secundò ſi perſona non interdicta conferat Sacramentum alteri non interdictæ, ſed in loco interdicto. Tertiò, ſi conferat Sacramentum perſonæ interdictæ etiam in loco non interdicto. Et nota, quod eaſdem pœnas incurrit Clericus interdictus celebrans in loco ſpecialiter interdicto, vel non interdicto. Sic ex *cit. c.* & Doctoribus colligitur. Et iſta violatio interdicti ſiue tradat ſubſtantiam Sacramenti, ſiue ſolemnitatem tantùm antecedentem ipſum Sacramentum, quales ſunt cæremoniæ Baptiſmi, benedictiones nuptiales, & ſimiles.

22 Prædictas pœnas non incurrunt recipientes Sacramenta, quia recipere Sacramenta non eſt actus deputatus alicui Ordini. Suar. *cit. diſp. ſect. 3. n. 22.* peccant tamen mortaliter.

23 Neque etiam illas pœnas incurrit Sacerdos aſſiſtens matrimonio, quia ibi non aſſiſtit vt miniſter Sacramenti, neque confert Sacramentum. Neque item incurrunt has pœnas ipſi coniuges ſibi inuicem Sacramentum miniſtrantes, quia non miniſtrant vt miniſtri ſacri: neque ſæcularis baptizans in neceſſitate. Incurrit verò Clericus baptizans cum ſolemnitate. Suarez *vbi proximè*. Omnes tamen hi peccant mortaliter ſi illicitè faciant violando interdictum: non verò baptizans in neceſſitate.

PROHIBITIO DIVINORVM, & quæ ſint hæc diuina tunc prohibita.

24 VLtra Sacramenta prohibita, prohibentur etiam

etiam Diuina Officia,quæ ſunt varia;& illa explicatione ſummaria,ſic intelliges.

25 Primò, prohibetur celebratio Miſſæ in omni loco interdicto ianuis apertis: & proinde in Oratoriis, domibus,viis,agris vicinis,&c.Poteſt tamen celebrari ianuis clauſis; ſubmiſſa voce, excommunicatis, & interdictis excluſis, & campanis non pulſatis. Et eodem modo poſſunt fieri cætera diuina Officia,cum proximè dictis circumſtantiis. *cap. alma mater*, & praxis Eccleſiæ.Et hoc etiam de celebratione Miſſæ,poteſt fieri in Oratoriis, ab Ordinario approbatis, cum eadem moderatione, & excluſis non habentibus priuilegium, etiam ſi non ſint ſpecialiter interdicti. Nauar. *in Sum. capit.* 27. *numer.* 175. Et hoc cum cæteris ſequentibus intellige tantùm quando Eccleſia eſt generaliter tantùm interdicta, ſecus ſi ſit ſpecialiter interdicta, quia tunc non licent niſi modo ſtatim explicando *in §. dixi hac.*

26 Prohibentur etiam Horæ Canonicæ, niſi fiant cum moderatione proximè dicta, de ianuis clauſis,&c. de quibus proximè *n.*21. ſunt enim Horæ Canonicæ Officium Diuinum.

27 Prohibentur Sacramentalia, cuiuſmodi ſunt cæremoniæ præcedentes Sacramentorum miniſtrationem;vt benedictio olei, chriſmatis, aquæ benedictæ, Eccleſiæ, vaſorum, veſtium ſacrarum, &c. ſimilium, quæ ab Eccleſia ſpeciali ritu publico ſunt inſtituta. Nau.*in Sum.c.*27.*n.*172. & Doctores communiter. Alij ſic explicant;vt per Officia diuina prohibita,intelligatur illud omne quod ſolùm poteſt fieri à Clerico ſpecialiter ad illud munus deputato, ac inſtituto, & eſt communis expoſitio:per Clericum verò intellige etiá Subdiaconum, & Diaconum. Et adde quod ſupra dicta ſacramentalia non licent, niſi cum moderationi-

bus ſupradictis, de ianuis clauſis, &c. & in Eccleſia quæ non ſit ſpecialiter interdicta.

Illa verò quæ non ſunt deputata vt fiant à Miniſtro Eccleſiæ ſpecialiter deputato, vel inſtituto, licèt ſint ſpiritualia & deuota, non ſunt prohibita, v.g. concio ad populum, benedictio menſæ non ſolemnis, orationes pro itinerantibus poſitæ in Breuiario, priuatæ orationes ſæcularium, intra Eccleſiam, quandiu non celebrantur diuina in illis: adoratio Crucis in die Veneris maioris hebdomadæ, dummodo tunc eſſet cantus, & preces pro tali adoratione inſtitutæ, quia tunc, neque ſubmiſſa voce poſſunt dici adorante populo. Ex his colliges, quæ ſint alia Diuina Officia tempore interdicti prohibita.

Dixi hæc licere cum moderationibus dictis de ianuis clauſis, &c. ídque ſi Eccleſia ſit tantùm generaliter interdicta, ſi enim ſit ſpecialiter interdicta, prædicta non licent, niſi cum hac moderatione, vt vna tantùm dicatur Miſſa in hebdomada, ad renouandam Euchariſtiam. Cætera verò Diuina Officia non licent etiam permiſſa, *in cap. alma mater.* Suarez *tomo de cenſur. diſputatione 34. ſectione 2. numero 1.* Ad maiorem verò explicationem de Diuinis Officiis licitis, vel tunc illicitis, & ſpectantibus ad illa, accipe ſequentia in ordine.

Si Sacerdos faciens aliquod Diuinum Officium in loco generaliter interdicto, omittat aliquam ex illis quatuor conditionibus de ianuis clauſis, &c. peccat mortaliter, & violat interdictum, vt ſi celebret ſolùm ianuis apertis: vel ſolùm admiſſis laicis non priuilegiatis: vel ſolùm pulſatis campanis: peccat enim in materia graui, Suarez *tomo de cenſur. 34. ſect. 4. n. 13 & ſeq.* Sayro *lib. 5. de cenſ. c. 14. à n. 30.* Reginald. *tomo 2. lib. 32. tract. 3. n. 49.*

28 Tempore interdicti, non poſſunt pulſari campanæ ad Miſſas, & Horas Canonicas: poſſunt tamen vocari Clerici, & Regulares ad chorum cum aliquo ſigno externo, (vulgò *matracas*) tali enim ſigno, ligneo ſcilicet, iam populus intelligit ſe non vocari ad diuina. Rodriguez *tomo 2. quæſtione 109. articulo 4.* & Suarez *diſputatione 34. ſectione 1. numero 16.* Neque prohibentur campanæ niſi ad vocandum populum, ad Diuina Officia: non verò prohibentur ſi ſonent ad concionem, ſalutationem Angelicam, & ſimilia. Neque Acolutus ſeruiens Miſſæ poteſt tunc pulſare campanam tempore eleuationis hoſtiæ, vel calicis. Neque item licet pulſare organa. Suarez *cit. loco, n. 19.* cum aliis citatis *ibid.*

29 Sacerdos celebraturus ſi non habet qui miniſtret niſi laicum, poterit illum aſſumere, etiam non priuilegiatum, dummodo non ſit excommunicatus, &c. Suar. *num. 31.* Si verò Clericus in Eccleſia ſæculari habet alium Clericum, maximè non Preſbyterum, vel Preſbyterum qui velit miniſtrare, vel laicum priuilegiatum qui idem faciat, non poteſt aſſumere laicum non priuilegiatum. Idem dic de Clerico ſæculari in Eccleſia Regularium, ſi ibi ſint Acoluti Regulares qui miniſtrent, tunc enim non poteſt aſſumere laicum non priuilegiatum, vt tenet expreſsè Rodr. *tom. 2 quæſt. 114. art. 4.* Et his ibi deficientibus poterit vocare alium, ſi poterit, priuilegiatum. Excipe ſi Clericus in Eccleſia Regularium adducat ſuum famulum ſibi ſeruientem, & ſe comitantem, quia per priuilegium famulatus poſſet illum admittere ſecum, & idem ſiue ſint duo vel tres famuli pro comitatu illius ordinario, dummodo non admittat in fraudem, non ſuos.

30 Poteſt tunc Clericus aſſiſtere morienti, eidémque dicere Litanias, Pſalmos, Paſſionem Domini, etiam

coram laicis, dummodo non dicat, *Dominus vobiſcum*. Rodriguez *tom.2.q.109.art.2.*

31 Priuilegiati ad audienda diuina tempore interdicti, ſiue per Bullam, ſiue per priuilegium, poſſunt ſecum adducere familiares, domeſticos, qui ipſos comitantur. *c.licet.de priuilegiis*: ſed nota per hos familiares ſolùm intelligi, qui talem perſonam de ordinario comitantur, & honorant. Vnde non poſſunt aſſumi extraordinarij famuli, etiamſi aliàs ſint de familia, neque illi qui inuenti ibi volunt eſſe famuli, neque illi qui non ſunt neceſſarij moraliter. Doctores communiter.

32 De infantibus, ſiue puellis alij dicunt poſſe illos audire diuina abſque priuilegio: alij negant. Vtrumque probabile ſecurius eſt, vt arceantur, & omnino arcendi ſunt amentes adulti.

33 Si ſacroſancta Euchariſtia ſit publicè locata per horas 40. vt ſolet, vel pauciores, adoranda, & ſpectanda populo, poſſunt intrare, & adorare, etiam ſpecialiter interdicti, quia hoc non eſt Officium Diuinum. Suarez *citat.ſect.1.n.36.* Excipe, niſi tunc Miſſa celebretur, vel aliud Diuinum Officium: & ſupradicta etiam intellige dummodo non ſit Eccleſia ſpecialiter interdicta.

34 Poſſunt etiam in interdicto generali extra Eccleſiam in domo priuata tres, vel quatuor dicere Horas Canonicas, dummodo à ſæcularibus non audiantur. Suarez *diſputatione 34. citata ſectione tertia. numero 13.*

35 Non prohibentur ſæculares generaliter interdicti aſſiſtere in Eccleſia, quando licite miniſtratur Euchariſtia priuilegiatis, vel datur Baptiſmus paruulis, dummodo tunc non dicatur Miſſa, vel Horæ Canonicæ: quia duo prædicta non ſunt recipere Sa-

cra

cramentum, ſed ſolùm videre, vel audire Sacramentum, & hoc non prohibetur. Suarez *ſection* 4. *num.* 31. *&* 32.

CVLPA, ET POENA VIOLANTIS *interdictum quo ad Diuina Officia.*

36 CLerici etiam primæ tonſuræ, & Regulares violantes interdictum circa Diuina Officia, peccant mortaliter iuxta communem opinionem, eſt enim materia grauis ex ſe, & nimis prohibita. Idque etiam ſi exerceant actum deputatum Ordinibus tantùm Minoribus. Intelligitur etiam de benedictione aquæ poſita in Miſſali, & ſimilibus. Poteſt tamen Sacerdos intrans Eccleſiam cum ſæcularibus aſpergere illos aqua benedicta, hoc enim non facit tanquam Miniſter Eccleſiæ.

37 Clerici violantes interdictum exercendo actum proprium ſui Ordinis, eo modo quo à laicis non poteſt exerceri, fiunt irregulares, ſuſpenſi, & inhabiles. Eſt communis Doctorum *in cap.* 15. *qui, de ſentent. excommun. in* 6. Excuſabitur tamen is qui bona fide fecerit etiam ſi interueniat ignorantia culpabilis, dummodo non ſit affectata. Suarez *ſect.* 4. *n.* 15. & in his pœnis ſuo modo comprehenduntur etiam Moniales. Suarez *ibid n.* 16.

38 Eandem irregularitatem incurrunt violantes interdictum perſonale, ſiue illud ſit ſpeciale, ſiue generale, ſiue ſit tantùm interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ. Suarez *num.* 22. Sed hanc irregularitatem non incurrunt Clerici, vt dixi, niſi miniſtrent ex proprio officio ad quod ſunt conſecrati in diuinis, qualis eſt Miſſa, Euangelium dicere, Subdiaconum in Miſſa, cantare in choro ex obligatione Ordinis ſacri. Secus ſi Reli-

gioſus carens Ordinibus cantet in choro. Nau. *c.27.in Sum.n.*187.peccant tamen mortaliter.

39 Prædictam etiam irregularitatem non incurrit Clericus celebrans coram interdictis perſonaliter, quia talis pœna pro illo nó inuenitur expreſſa in iure, quidquid ſit de peccato. An Clericus non excludens laicum à ſua Miſſa nó priuilegiatum, qui non eſt ſpecialiter interdictus: & celebrat Sacerdos ſolùm in loco generaliter interdicto, an, inquam, hic Clericus peccet mortaliter, vide *ſupra n.23.§.dixi.* An verò incurrat irregularitatem, negat Viualdus *in Candelabro.verb.Interdictum.* §.6. *n.* 10. cum Federico, & Cou. quos citat, dat cauſam, quia talis ſæcularis permiſſus non peccat mortaliter. At in oppoſitum affirmat Sayrus *lib.* 5. *de cenſur.lib.*14.*à n.*3.& citat Greg. Valent. & innuit Suarez, & Regin. citati *n.*23.*cit.*§. *& eſt ſecurius.*

40 Laici violantes interdictum locale, vel perſonale, ſiue ſit ſpeciale, ſiue generale, peccant mortaliter, eſt enim materia grauiſſima, & nimis prohibita. Panorm. cum multis *c.vlt.de exceſſibus Prelatorum,* & Suar. *diſp.*34.*ſect* 5. ita vt nec poſſit laicus canere in choro cum Clericis abſque priuilegio. Si verò laicus ſit perſonaliter interdictus, multo magis prohibetur aſſiſtere, & grauius peccat.

Quæris an peccet mortaliter laicus qui tempore interdicti, furtiuè vt ita dicam, & ſciens eſſe interdictum, & prohibitum, intrat Eccleſiam, & Miſſam audit abſque priuilegio? Non peccare mortaliter tenet Rodriguez cum Sylueſtr. & aliis *quaſtion.* 109. *art.*4. & dant cauſam, quia Eccleſia id non prohibet laicis directè; ſed prohibet tantùm Clericis ne admittant. Et proinde concludunt cum Soto, non peccare mortaliter laicum niſi fiat ex contemptu, vel ex malitia, prohibente ianitore Eccleſiæ. Alij verò dicunt

cunt peccare mortaliter, inter quos eſt Suarez *cita-ta diſput.34 ſect.5. num.4.* Et probat, quia etiam ipſis ſæcularibus directè prohibetur ne tali tempore ſe ingerant diuinis. Et citat pro hoc *cap. ſi ſententia. de ſententia excommun.* vbi dicitur: *ciuitate interdicta licitum eſſe ciuibus, qui culpam interdicto non dederunt, extra ipſam intereſſe diuinis.* Vbi videtur ſupponere quod intra ipſam non poſſunt: & ipſis directè prohibetur. Saltem petenti conſilium ante factum, ego dicerem eſſe mortale, quia in hoc maximè cernitur violatio diuinorum à ſæculari. Et citat Suarez alios pro ſe, dicentes eſſe mortale.

41 Laicus violans interdictum in diuinis nunquam fit irregularis. Couar. *cap. alma mater. part. 1. §. 1. num. 3.* Neque Clerici non aſſiſtentes vt Clerici, ſed more laicorum.

42 Si verò laici cogant aliquem celebrare Diuina Officia in loco interdicto, incurrunt excommunicationem, *ex Clementina 2 de ſentent. excommun.* Excommunicantur etiam *ibidem*, qui publicè prohibitos vocant, vt interſint: vel prohibent, ne interdicti exeant à Miſſa, poſtquam moniti ſunt: & pariter ipſi interdicti, qui moniti non exeunt.

INTERDICTI PROHIBITIO quoad ſepulturam Eccleſiaſticam.

43 PEr interdictum generale loci prohibetur ne quis in illo loco ſepulturam Eccleſiaſticam accipiat. & multo magis per interdictum ſpeciale, *cap. quod in te, de pœnitent. & remiſſ.* & alibi. Addo vt neque infantes baptizati valeant ſepeliri, quia textus neminem excipit. Imò neque oſſa defuncti olim mor-

tui, poſſunt tranſlata, nunc ſepeliri tempore interdicti in Eccleſia interdicta generaliter: quia hoc eſt verè donari ſepultura Eccleſiaſtica: neque etiam ſi pro his oſſibus ſumatur Bulla Cruciatæ. Oportebat enim habere illam ante mortem, & non ſufficit ſumere poſt mortem. Si verò interdictum ſit generale, ſed perſonale tantùm, non prohibentur ſepeliri infantes baptizati. Suarez *diſp.36.ſect.2. num* 8. Excipiuntur Clerici, etiam primæ tonſuræ (non verò Clerici coniugati) tales enim non coniugati poſſunt tunc ſepeliri, cum his conditionibus; prima, vt non ſint perſonaliter interdicti. Secunda, vt non ſint excommunicati. Tertia, ne cauſam dederint interdicto. Quarta, vt fiat ſine pulſatione campanæ Quinta, vt fiat ceſsãtibus omnibus ſolemnitatibus: & fiat cum ſilentio. Circa quod aduerte, quod tunc in tumulando tali Clerico dum defertur per viam ad Eccleſiam nõ poſſe dici Pſalm. etiam ſubmiſſa voce. Poſtquam verò intra Eccleſiam fuerit corpus, poteſt dici Miſſa, & cętera ſolita pro Clerico mortuo ſubmiſſa voce, & ianuis clauſis. Suarez *diſput.* 35. *ſectio.*1. *à num.*4. *vſque ad* 10. Si verò Eccleſia ſit ſpecialiter interdicta, & ſit alia non ſic interdicta ſpecialiter, poterit Clericus ſepeliri in illa non ſic interdicta ſpecialiter: & non in interdicta ſpecialiter. Si verò ſit vna ſola Eccleſia, & hæc ſpecialiter interdicta, poterit ibi ſepeliri. Suarez *ſect.*2.*n.*4.

44 Perſona ſpecialiter interdicta à fortiori priuatur Eccleſiaſtica ſepultura. Patet ex multis textibus & Doctoribus. Et illi qui ſepeliunt nominatim interdictos etiam excommunicantur, ſi faciant ſcienter, & cum præſumptione. *Clem* 1. *de ſepulturis.*

45 Sepelientes aliquem in loco interdicto etiam excommunicationem incurrunt. *eadem Clementina*: intellige verò quod etiam, ſi faciãt bona, vel mala fide, non

debet exhumari corpus, ſi ſit corpus fidelis. Angelus *interdictum 6.n.*33.&alij.

46 Si verò interdictum non ſit locale, ſed ſit interdictum tantùm perſonale generale, non priuantur fideles Eccleſiaſtica ſepultura, niſi fuerint nominatim interdicti. Suarez *diſp.*35.*ſect.*3.*n.*2.

Pro illis verò qui tempore interdicti per Bullam, vel priuilegium, ſepeliuntur in loco ſacro, dicente priuilegio, vel Bulla quod fiat cum pompa moderata: quæ ſit pompa moderata, relinquitur arbitro Ordinarij, ſi ibi fuerit. Et Rodriguez *tomo* 2. *q.*111. *artic.*3. dicit in Hiſpania practicari, vt ter pulſetur campana, & ſepeliatur ianuis apertis, & cum tono deferatur corpus ad ſepulturam, cantando. Hoc tamen non video in Portugallia practicari. Imò nunquam pulſatur campana. Et ideo ſtandum eſt conſuetudini, ſeu decreto Ordinarij. Capucinus verò, *verb. Interdictum, in fine ſuarum additionum*, ex declaratione Iulij III. dicit per moderatam pompam intelligi, dimidium illius quod fit extra interdictum, iuxta qualitatem perſonæ. Et idem declaratum fuiſſe in Bulla Pij IV. Elige quod conformius ſit iuri, & conſuetudini.

DE INTERDICTO AB ingreſſu Eccleſiæ.

47 INterdictum ab ingreſſu Eccleſiæ ſemper eſt quid perſonale, addictum vni perſonæ, non verò addictum loco. Vnde ſi interdictum ſolùm ſit generale, vel ſpeciale quoad locum, non ibi prohibetur ingreſſus Eccleſiæ, niſi quando fiunt Diuina Officia. Imò neque perſonale interdictum generale, vel ſpeciale in forma communi priuant ingreſſu Eccleſiæ, quando ibi non celebrantur diuina. Suarez

diſputa

diſputatione trigeſimaquinta, ſectione quarta, numero 2.

48 Eſt ergo interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, quoddam peculiare genus interdicti, peculiariſve cenſura, priuans fideles aliqua participatione diuinorum, non propter communicationem cum aliis, ſed per ſe. Eſtque hoc genus interdicti perſonale, vt diximus, non totale: habet enim aliquem effectum, quem non habent alia interdicta perſonalia, vt videbis ex ſequentibus.

49 Interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ priuat omni participatione diuinorum in ipſa Eccleſia. Et proinde prohibet in Eccleſia celebrare, ſepeliri, dare, vel recipere Sacramenta: imò nec Miſſam audire, neque aliud Diuinum Officium permittit. Et hoc loco, nomine *Eccleſiæ* intelligitur ſolùm templum authoritate Epiſcopi, publicè deputatum, ad ſacra facienda. Non verò intelliguntur Oratoria priuata domorum: bene tamen Eccleſiæ paruæ, quæ non ſunt Parochiæ, (vulgò *Ermidas*) maximè extra muros, ſunt enim Eccleſiæ publicè: & proinde, prohibetur etiam ingreſſus in his paruis, licèt non ſint parochiales.

Hinc fit quod interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ non prohibetur celebrare, vel diuina audire, niſi in Eccleſia publicè deputata, ſiuè ſit conſecrata, ſiue benedicta. At taliter interdictus extra publicum poteſt in Oratoriis priuatis omnia illa facere, & recipere, quæ ſibi licebant ante illud interdictum, verba enim illa pœnalia ſic ſunt reſtringenda, vt ſolùm prohibeant diuina intra Eccleſiam publicè deputatam: non verò deputatam priuatim, vt ſunt Oratoria. Et proinde poteſt domi ſuæ recipere extremam vnctionem. Sylueſt. *Interdictum* 6. *q.* 5. & Nauar. *in Sum. c.* 25. *n.* 75.

50 Sic interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ, non poteſt extra portam Eccleſiæ exiſtens audire diuina quæ fiūt

intra Eccleſiam. Contradicit enim menti huius legis, quæ hoc principaliter prohibet in Eccleſia. Nec poteſt Miſſam dicere in cœmeterio Eccleſiæ, hoc enim pro Eccleſia reputatur. Poteſt tamen celebrare in priuato Oratorio. Si verò cœmeterium non ſit contiguum cum Eccleſia, poterit ibi participare omnia diuina. Quòd ſi taliter interdictus moriatur, non poterit ſepeliri in cœmeterio etiam diſiuncto ab Eccleſia. Suar. *diſp.35 ſect.4. num.12 & 13.*

Altera differentia huius interdicti eſt, quia alia interdicta, locale ſcilicet, & perſonale, ſiue ſit generale, ſiue ſpeciale, non priuant hominem ab ingreſſu Eccleſiæ: poteſt enim taliter interdictus intrare Eccleſiam, etiam ſpecialiter interdictam, quando in illa non celebrantur diuina, & poteſt ibi priuatim orationem fundere. At interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ, iuxta ſaniorem ſententiam, prohibetur intrare Eccleſiam, etiam quando ibi non dicuntur diuina, & etiam ad priuatim orandum. Hoc enim ſonant verba legis (*ab ingreſſu Eccleſiæ*) quamuis aliqui oppoſitum probabiliter dicant quoad orationem particularem fundendam: qualis eſt Nauar. *c.25. in Sum. n.75.* Poterit verò taliter interdictus ſecundùm omnes intrare Eccleſiam ad concionem audiendam: & ad actus iuriſdictionis fori externi faciendos, verbi gratia, ad eligendum, abſoluendum à cenſuris, & ad ſimiles.

DE CAVSIS INTERDICTI, & quot ſint Interdicta poſita à iure.

OB quas cauſas ferendum ſit interdictum non patitur Compendium ſigillatim tractare, maximè quia Regulares, quibus præcipuè ſeruio, non ſolent illud promulgare, videantur hac de re latè Doctores, qui omnes

omnes in ſumma dicunt poni debere non pro quacunque cauſa graui,ſed pro grauiſſima : vt pro tuenda iuriſdictione, ſeu immunitate Eccleſiæ, vel ſimilibus. Et patet,quia cùm ſit pœna grauiſſima,imò multas pœnas contineat, requirit cauſam grauiſſimam,vide Sot. *in 4.diſt.22.q.3.art.1.*

Quot verò ſint interdicta poſita à iure communi, non libet etiam recenſere breuitatis gratia:qui voluerit legat Summiſtas, & Suarez *diſp.* 37. *de cenſuris per totum.* pro reſolutione ſufficiat, quod ſi interdictum poſitum in iure ſit generale locale, non ligat donec à Iudice Eccleſiaſtico publicetur,ſeu denuncietur. Si verò ſit interdictum perſonale ſpeciale poſitum in iure, obligat ſtatim ante Iudicis Eccleſiaſtici denunciationem, vide Suarez *ibidem.*

DE CESSATIONE A DIVINIS.

MEminiſſe oportet tempore ſolius interdicti localis generalis non ceſſare Eccleſiam à diuinis : poſſunt enim hæc tunc fieri ianuis clauſis,& cum cæteris limitationibus poſitis in præcedentibus. At ceſſatio à diuinis eſt pœna, faciens vt diuina ceſſent, nec fieri poſſint etiam cum ſupradictis limitationibus: vt autem id clariùs intelligatur, noto ſequentia.

§1 Ceſſatio à diuinis,non eſt propriè cenſura,neque interdictum;ſed eſt quędam prohibitio totalis diuinorum, ſic tenet communior opinio Theologorum: & probatur, quia celebrans in ceſſatione à diuinis, non incurrit irregularitatem,vt omnes fatentur : quam tamen incurrit celebrans in interdicto indebitè : ergo non eſt interdictum. Et prætereà quia ceſſatio nunquam ponitur in perſonis, ſed in loco ; & interdictum ponitur

ponitur etiam in loco: per effectus verò res diſtinguuntur. Et præterea quia habens priuilegium audiendi diuina tempore interdicti non poteſt illa audire tempore ceſſationis, niſi priuilegium illud exprimat, vt omnes admittunt: ac proinde diuerſum quid eſt ceſſatio ab interdicto.

52 Priuat ergo ceſſatio à diuinis omnibus diuinis Officiis, & Miſſa, præcipuè intra Eccleſiam, ita vt neque in choro ſimul, ſubmiſſa voce poſſint Clerici dicere Horas Canonicas. Poſſunt tamen intra Eccleſiam bini dicere Horas Canonicas dummodo à ſæcularibus non audiantur, quia illa recitatio cùm ſit inter duos tantùm, eſt ſatis priuata: & hac de re nulla eſt prohibitio, ſed de recitatione publica, & communi.

53 Ceſſatio à diuinis non ſuſpenditur in illis quatuor diebus in quibus ſuſpenditur interdictum per *c. alma mater*, de quo infra: & hoc iuxta probabiliorem ſententiam; licèt aliqui oppoſitum dicant, vt Henriq. *tom.2.lib.*13.*c.*53. loquens de ceſſatione generali, & citat multos. At quod non ceſſet tunc, tenet Suar. *diſp.*39. *ſect.*1. *n.*12.

54 Tempore ceſſationis, poteſt dari Baptiſmus paruulis, etiam cum ſolemnitate, & Sacramentum Confirmationis, & Sacramentum Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ ſimiliter, tantùm morientibus. Pœnitentiæ verò Sacramentum poteſt dari etiam ſanis. Imò, & pro communicando moriente, ſi non adſit particula conſecrata, poteſt Sacerdos celebrare ianuis clauſis; qui enim concedit finem, concedit etiam media quæ ſunt ad finem; & poteſt in quauis Eccleſia vna Miſſa celebrari ad renouandam Euchariſtiam tempore ad id neceſſario. *capit. permittimus. de ſentent. excommun.*

55 Poteſt

55 Poteſt etiam tunc Euchariſtia deferri ad infirmos cum pompa ſolita, & pulſatione campanæ ad vocandum populum: dummodo nullum Officium Diuinum dicatur. Non poteſt verò Ordinis Sacramentum, aut Extrema vnctio miniſtrari, neque benedictiones ſolemnes matrimonij poſſunt exhiberi.

56 Priuat etiam Eccleſiaſtica ſepultura; ita vt neque vllum Officium Diuinum in deferendo cadauere dici poſſit; quia vt plurimum ſemper ceſſatio ponitur cum interdicto, interdictum verò priuat ſepultura.

57 Regulares non ſeruantes ceſſationem à diuinis generalem, excommunicãtur, *Clement.1.de ſent. excomm.* Et non fertur ibi contra Clericos, neque cõtra laicos, ſed ſolùm contra Regulares, fortè fidentiores priuilegiis. Sed non ligat illa excommunicatio Regulares, niſi quando viderint Cathedralem, ſeu matricem, ſeu parochialem loci, ſeruare ceſſationem, & ipſi non ſeruant, vt textus ibi exprimit.

58 Tenentur etiam Religioſi ſeruare hanc ceſſationem generalem, ſiue ſit lata à Papa, ſiue ab Epiſcopis, ſiue à Conciliis Prouincialibus, per ſentẽtias, vel ſtatuta. imò etiam, ſi ſit lata à Capitulo, vel Collegio, vel Conuentu ſæcularium, vel Regularium Eccleſiarum, quando per conſuetudinem habent ponere talem ceſſationem. Hæc enim omnia exprimit text. *Clementina citata* Non verò incurritur prædicta excommunicatio, ſi violetur ceſſatio à Diuinis ſpecialis: textus enim loquitur de generali. Sylueſt. *verb. Ceſſatio n.5.*

59 Per violationem ceſſationis à diuinis non incurritur irregularitas, quando ceſſatio poſita eſt abſque interdicto: quia nullibi in iure talis reperitur, ſecus ſi ſit poſita cum interdicto: tunc enim ratione interdicti violati incurritur ex ſupradictis.

60 Habens priuilegium intereſſendi diuinis, & accipiendi

cipiendi ſacramenta tempore interdicti non poteſt vti illo priuilegio in ceſſatione, niſi illud exprimat priuilegium. Eſt communis Doctorum.

DE SVSPENSIONE *interdicti à iure communi.*

61 SVſpenditur interdictum à iure communi in die Natiuitatis Domini, in die Paſchatis, Pentecoſtes, & Aſſumptionis B. Mariæ. *cap. alma mater.* Sed nota, quod non intelligitur ſuſpendi per totam octauam cuiuſlibet feſti ibidem aſſignati: verbi gratia: non ſuſpenditur per omnem octauam Paſchæ, & cæterorum trium: ſed in ſolo primo die, non in ſequentibus, quia textus non exprimit octauas, ſed dies illos quatuor.

62 Martinus V. poſtea conceſſit, vt ſuſpendatur etiam interdictum in feſto Corporis Chriſti, & per totam eius octauam. Refert Nauar. *in Sum. cap.* 27. *n.* 172. & alij communiter. Nauar. *in Sum. cap.* 27. *num.* 181. ait ab Eugen. IV. conceſſum, vt etiam ſuſpendatur generaliter interdictum in die Cõceptionis Deiparæ, & per totam octauam eius, in Eccleſiis in quibus recitatur officium proprium Leonardi Protonotarij. Sequitur Viuald. *interdictum* §. 5. *n.* 11. cum explicatione ibi data de dicto Officio. Rodrig. *tom.* 2. *q.* 111. *art.* 2. abſolutè dicit poſſe ſuſpendi abſque limitatione. Suar. *tom. de cenſur. diſp.* 34. *ſect.* 2. *n.* 42. ait Leonem X. illud ipſum cõceſſiſſe pro ſola Hiſpania, & abſque illa limitatione officij proprij Leonardi. Vide Compendium Minorum *verb. Conceptio.* §. 12. & Supplement. Minorum *fol.* 14. & concludit Suarez prædictum priuilegium pro Hiſpania non eſſe reuocatum à Tridentino, ſed ad illud teneri Epiſcopos qui id nouerint.

63 Quando prædictis diebus ſuſpenditur interdictum, an ſuſpendatur etiam ceſſatio à diuinis, ſi cum illo ſit poſita, vide ſupra, *n*.48.
64 Quando prædictis diebus ſuſpenditur interdictum, omnia Diuina Officia ſunt licita ac ſi non eſſet interdictum: idque licet à primis veſperis diei vſq; ad ſecundum Completorium diei ſequentis incluſiuè. Eſt communis Doctorum. Notat tamen bene, ac ſubtiliter Sayrus, *lib.* 5. *de cenſur. capit.*13. *num.*7. quod in feſto Natiuitatis Domini, Reſurrectionis, & Pentecoſtes incipit ſuſpenſio interdicti à Miſſa vigiliarum illorum trium dierum: quia in his tribus Miſſis iam dicitur præfatio diei ſequentis, & in Miſſa vigiliæ Paſchæ dicuntur veſperæ; & proinde iam cenſentur inchoata illa tria feſta. Et citat Paludanum. Quod non reperitur in feſto Aſſumptionis.

QVÆ LICEANT REGVLA-ribus in interdicto, & ceſ-ſatione.

65 POſſunt Regulares ſaltem communicantes priuilegiis, durante interdicto dare profeſſionem Nouitio: & in illa cantare, *Veni creator Spiritus*, cum cæteris cæremoniis, dummodo ſit interdictum poſitum authoritate ordinaria. Vnde innuitur per hanc conceſſionem mox citandam non hæc licere ſi fuerit poſitum authoritate Apoſtolica. Compend. Minorum *Interdictum* 1. §. 19. Sed per aliam poſſunt, vide infra, *titulo ſequenti*, quando ſuſpendatur à Regularibus.
66 Poſſunt benedicere menſam, & dare gratias cum cantu ſolemni. Compend. *ibidem* §. 20. Sed etiam notatur ibi pro ſolo interdicto poſito authoritate

tate ordinaria, neque pro hoc inuenio priuilegium aliud.

67 Poſſunt durante interdicto, per conceſſionem factam Benedictinis à Legato lateris, ſingulis diebus admittere ad Diuina Officia quindecim perſonas ſimul iunctas, dummodo ibi non recipiant Sacramenta, quia ad hoc non extenditur priuilegium. Rodriguez *tomo 2. quæſt.* 112. *art.* 6. Et ibidem ponit aliam conceſſionem Nicolai V. concedentis Benedictinis vt poſſint tunc admittere ſex perſonas. Et aliam ſimilem, de aliis ſex perſonis, ſed non ſimul, ſed ſucceſſiuè modo ibi expoſito. Et hanc licentiam poſſunt etiam dare Abbatiſſæ, pro ſuis Eccleſiis; quia hoc non eſt vti iuriſdictione, ſed vti priuilegio ſibi conceſſo per communicationem, cuius priuilegij ſunt capaces. Rodrig. *citato tomo, quæſtione* 114 *articulo* 2. Capucinus verò, *verbo Interdictum, folio* 178. notat has conceſſiones licere tempore interdicti, poſiti authoritate ordinaria, non verò ſi ponatur, vel confirmetur authoritate Apoſtolica.

68 Martinus V. conceſſit Fratribus Sancti Hieronymi, vt tempore interdicti poſſint ſepelire in ſuis Eccleſiis quoſcumque ſæculares, apud illos ſepulturam eligentes. Quæ eſt magna conceſſio non faciens mentionem alterius requiſiti. *habetur in libro priuilegiorum Congregationis S. Ioannis Euangeliſtæ in Portugallia, fol.* 39. *pagina* 1. *in fine*. Ego tamen tale priuilegium non inueni in Compendio D. Hieron. Hiſp. nec conſulo; neque video practicari.

69 Poſſunt tunc Regulares admittere ad Diuina Officia, & Sacramenta familiares intra Conuentum degentes. Et Minoritæ poſſunt admittere ſuum Syndicum, vxorem illius, ac filios, etiam tempore ceſſationis à diuinis. Rodr. *q.* 114. *art.* 4. At Medicum ordinarium

poſſunt admittere ſolùm ad diuina tempore interdi-ĉti,non verò tempore ceſſationis à diuinis.Rodriguez *ibid.art.*5. & ſanguinis minutor ſeu Barbitonſor,nullo gaudet priuilegio iuxta Rodrig.*ibi.*

Sed iuxta priuilegium conceſſum à Benedicto XIII. Patribus S.Hieron.Hiſp.poſſunt admittere ad Diuina Officia,& omnia Sacramenta, ibique ſepelire, omnes ſeruitores,& familiares Conuentus, continuos commenſales, & quoſcumque alios viuentes ſtipendiis Monaſterij,& eorum familiam vtriuſque ſexus quandiu manſerint in ſeruitio Monaſterij. Ita Compend. illorum Patrum, *verb.Interdictum*, §.1. quæ eſt magna conceſſio.Et applica,quia clara eſt.

70 Poſſunt Minoritæ in interdicto admittere ad diuina Procuratores Monialium Sanctæ Claræ,& negotia gerentes vtriuſque ſexus.Compendium Min.*Interdictum* 3.§.7. & per conceſſionem factam Carmelitis, poſſunt admittere aduocatos fratrum.*ibid.* §.8. *& eod.* §.7.conceſſit Sixtus IV. vt poſſint Minoritæ tunc admittere ad diuina Fratres, & Sorores Tertij Ordinis P.Franciſci,& illorum Procuratores.

71 Eodem Compend.*Interdictum* 3.§.12.per conceſſionem factam Carthuſienſibus,poſſunt admittere ad diuina perſonas dicti Ordinis(id eſt,Fratres)cum ſeruitoribus ſuis aliunde venientibus, & mercenarios in grangiis reſidentes.

72 Eodem verbo Compendij,§.1.conceſſit Alexander IV. Minoritis vt poſſint admittere ad diuina operarios,qui in locis Fratrum operibus,perſonaliter cõſtituti inſtiterint.Quod explicat Capucinus,*in ſuis Addition.ad Compend.verbo Interdictum* 3.*fol.*178. § *item* 6. quòd poſſunt admittere ad Diuina Officia omnes officiales,& laborantes in die quo ibi laborauerint,licèt ſoluatur eis labor,& non ſint ordinarij laboratores.Et

idem

idem tenet Miranda, *tomo 2 q.38.art.12. concl.13.* licèt Rodrig. *tom.2 q.115.art.1.* innuat debere eſſe operarios manentes intra Conuentum. Sed Capucinus, & Miranda ſatis clarè loquuntur.

Nota verò, quòd quando hæc priuilegia, & ſimilia dicunt poſſe hos familiares, & ſimiles admitti ad diuina; non poſſunt admitti ad Sacramenta, vel ſepulturam, niſi id exprimatur: ſunt enim diſtincti hi tres effectus, Sacramenta, Diuina, & Sepultura: & conceſſo vno, non concèditur alterum: & verba ſunt propriè, & ſtrictè accipienda, cùm ſint contra ius commune.

73 Iulius II. conceſſit, quòd omnia quæ licita ſunt in interdicto generali, licita etiam ſint in interdicto ſpeciali, quam conceſſionem meritò vocat magnam, Capucinus ſuper Compend. *verbo Interdictum, fol.179.* Nam interdictum ſpeciale eſt magis rigoroſum, vt patet ex dictis.

74 Tota dubitatio eſt, an Regulares tempore ceſſationis à diuinis poſſint celebrare in ſecreto, ſicut tempore interdicti, ídque toties quoties, nemine admiſſo ad diuina? Credo quod poſſunt. Primò, quia Leo X. conceſſit Minoritis, in Compend. *Interdictum 1.* §. 17. quòd in forma obſeruationis, nullam facerent differentiam inter ceſſationem à diuinis, & inter quodcumque interdictum: id eſt, quod eodem modo ſeruent ceſſationem à diuinis: ac ſeruant quodcumque interdictum: cònſtat verò quod Regulares in interdicto celebrant toties quoties ianuis clauſis: ergo idem poterunt in ceſſatione à diuinis. Et idem clarè inſinuat Capucinus *cit loco, fol.182. §. item decimo.* & tenet expreſsè Rodrig. *tom 2. quæſt.116. art.2. & quæſt.115. art.4.* & innuit Sayro, *lib.5. de cenſur. cap.19. num.4.* & Henriq. *2. tom. lib.13. cap.53. num.3. littera Q cum margine.*

Et ſic audiui fieri, vel factum fuiſſe Olyſſipone à Patribus Collegij D. Antonij Abbatis in ceſſatione poſita ipſorum Eccleſiæ, anno præſenti 617. per ſupradictum priuilegium. Aduertit tamen Rodrig. *cit. art.* 2. quòd tempore ceſſationis à diuinis non poſſunt Regulares dicere Horas in choro, neque admittere Sacerdotes extraneos vt celebrent in ſuis Conuentibus.

QVANDO REGVLARES per priuilegia ſuſpendant interdictum.

75 MInoritæ per priuilegia ipſis conceſſa ſuſpendunt interdictum etiam authoritate Apoſtolica poſitum, & ceſſationem à diuinis, in die P. N. Franciſci, & in die ſtigmatum illius: Sancti Antonij de Padua: Bonauenturæ: Ludouici Epiſcopi Bernardini: quinque Martyrum Marochij: ſeptem Martyrum Septæ: Sancti Didaci: Sanctæ Claræ: & in die Dedicationis Portiunculæ. Hæc omnia ſunt indubitata, & pro omnibus habentur priuilegia, de quibus Rodrig. *tota q.* 112. *tom.* 2. & Miranda *tom.* 2. *q* 38. *art.* 12. & Rodrig. *in Bullario, fol.* 1208. vbi vide.

76 Rurſus pro ſancta Elizabeth vidua idem conceſſit Leo X. Minoribus, ipſorúmque Monialibus, in ſupplement. *fol.* 55. *conceſſ.* 155. vbi notant citari duo Doctores, ex priuilegiis conceſſis quod ſuſpenditur interdictum in diebus Sanctorum dictorum, & per illorum etiam octauas reſpectiuè: id eſt, reſpectu Sanctorum in quorum Officiis Minoritæ recitant per octo dies continuos de illis, (ſecus de illis in quibus nō habent octauarium, vt ſanctæ Elizabeth, & Portiunculæ) & hoc à primis veſperis, vſque ad Completoriū vltimum diei octaui, vel vſque ad Cōpletorium diei pri-

mi

mi reſpectiuè: ita vt tunc omnia liceant ianuis apertis ac ſi non eſſet interdictum.

Addunt præterea quod ſi contingat de aliquo ex prædictis feſtis non fieri officium in die qua incidit, vt quia transfertur in alium diem, nihilominus ſuſpendatur interdictum in illo ipſo die quo incidit feſtum. Item ſi in aliquo die infra octauas illorum, de illis non fiat officium, ſed tantùm commemoratio, nihilominus interdictum ſuſpendatur.

77 Ex priuilegiis quæ viderim, plus aliis Religioſis habent Patres D. Hieronym. priuilegia ſuſpendendi interdicta. Nam in illorum Compendio, *verb. Interdictum*, §.5. hoc illis conceditur pro feſtis Aſſumptionis, Natiuitatis, Purificationis B.Mariæ, & S. P. Hier. ídque pro quocumque interdicto, quouis modo appoſiti.

Ibidem §.6. ſuſpenditur interdictum in die S. Lamberti, & aliorum Sanctorum, quæ quia ſunt ibi localia, & non propria aliorum; neque ſunt communia, omitto, quia pro illis non communicamus, quæ ſunt illis propria.

Ibidem §. 7. ſuſpenditur interdictum per conceſſionem illis factam à Pio V. quodcumque illud ſit, & ceſſatio à diuinis, in die illius Sancti, in cuius honorem quodlibet Monaſterium Ordinis dicatum fuerit, vt ſi vocetur, v. g. Conuentus ſanctæ Mariæ Magdalenæ: vel quid ſimile: & hoc gaudebũt alij Conuentus communicantium pro illo die ſui Sancti reſpectiuè cuius habent titulum. Compend. verò ibi ait tunc ſuſpendi in Monaſteriis ſingulis Ordinis. Sed quoad ſingula, vel omnia ego non extenderem ob non vſum: ſufficit in illo proprio.

Ibidem §.8. ex Pio V. ſuſpẽdunt quodcumque interdictum in Paſchate Reſurrectionis, Aſcenſione, Pen-

tecoſte, Natiuitate Domini, Circumciſione, Epiphania, & in feſtis ſingulorum Apoſtolorum: & S. Hieronymi, & in Dedicatione propria Eccleſiarum cuiuſque Monaſterij.

Ibidem §. 9. per eundem Pium V. ſuſpendunt illud quodcumque ſit, in Epiphania, Aſcenſione, Aſſumptione B. Mariæ, & in diebus ſingulorum Apoſtolorum; & in Ramis palmarum: & feria quinta, ſexta & Sabbato in Cœna Domini, maioríſque hebdomadæ citatis tribus diebus. Item in feſto ſanctiſſimæ Trinitatis: & Conceptionis B. Mariæ, Natiuitatis, . Purificationis, Annunciationis, & Viſitationis illius. Item in die S. Io. Baptiſtæ: & Sancti Marci, & S. Lucæ, & S. Auguſt. Et in feſto omnium Sanctorum: & in die fidelium defunctorum ſubſequenti: & in hoc die Defunctorum, pro Miſſa tantùm, & proceſſione.

In eodem §. conceditur etiam ſuſpenſio interdicti in die obitus alicuius fratris, (idem dic de Moniali) pro Miſſa, & officio publicè dicendis.

Circa omnia prædicta priuilegia notãdum eſt, quod Regulares tempore illo quo per ſua priuilegia ſuſpenditur interdictum, ſi exiſtũt extra ſua Monaſteria, non poſſunt in eiſdem diebus extra Conuentum in alia Eccleſia interdictum etiam ſuſpendere, quia priuilegium illud eſt ſolùm reale affixum illi tantùm loco: non verò eſt perſonale, vt tranſeat cum perſona.

78 Suſpenditur etiam interdictum in die illius Sancti cuius corpus ſepultum eſt in Monaſterio aliquo illius Ordinis, ídque apud illud tãtum Monaſterium. Per Leonem X. cõceſſum Benedictinis, de quo Rodr. *tom* 1. *q.* 112. *art.* 2. vbi aduertit *art.* 3. quod pro hoc nõ ſufficit, quod ibi ſit particula aliqua corporis illius Sancti; ſed opus eſſe, vt ſit totum corpus, vel ferè totum eiuſdem Sancti. Si enim ſit ſolùm caput, vel ſolum brachium,

chium, nõ ſufficit. Si verò toti corpori deficiat caput, vel brachium tantùm, ſufficit. Ego verò addo, opus eſſe vt ſit Sanctus canonizatus: talis enim, & non alius, intelligitur communiter nomine Sancti; & proinde non ſufficiet quod ſit beatificatus.

79 Suſpenditur etiam interdictum in feſto Tranſlationum Patronorum Ordinis, v.g. in tranſlatione PP. Dominici, vel Franciſci, & ſimilium, ex priuileg. per Rodrig. *cit. q. 112. tom. 2. art. 3.*

80 Suſpenditur etiam interdictum in die profeſſionis alicuius Monachi, vel Monialis per totum diem. Patet *ex priuilegio cit. ibi* per Rodr. *art. 5.* ſicque factum fuiſſe ait in Conuentu S. Stephani Salmanticæ à Patribus Dominicanis.

Vltimò ſuſpenditur interdictum, & ceſſatio à diuinis, quoties aliquis Monachus ſepelitur. Et quando cantatur Miſſa noua, in illo Conuentu. Ita Rodrig. *cit. art. 5.* vbi circa diem obitus Religioſi notat, quod ſi Monachus moriatur hodie, & ſepeliatur ad veſperam, & fiat pro illo officium ſequenti mane, ſuſpendetur interdictum pro illo veſpere dum ſepelitur, & pro ſequenti mane dum fit pro illo Officium, & Miſſa. At pro Miſſa noua dicit ſuſpendi à primis veſperis vſque ad meridiem diei ſequentis vbi Miſſa finitur.

Notat tamen Rodrig. *Addition. ad Sum. moral. tom. 4. cap. 63.* quod ſi moriatur Nouitius, non ſuſpẽdetur interdictum, quia illud priuilegium conceſſum pro Fratribus, ſeruandum eſt ita vt minus noceat Eccleſiæ quàm fieri poſſit: & proinde non extendetur ad Nouitios. Ait tamen poſſe tunc Nouitium ſepeliri ſepultura Eccleſiaſtica, per alias conceſſiones, & ſaltem ſicut familiares.

Aduertit etiam Saytus *lib. 5. de cenſur. c. 16. num. 30.* quod quando ſuſpenditur interdictum, non eſt licitum

celebrare in Eccleſia polluta: quia tunc indiget propria reconciliatione.

ADDITIO.

DE hoc ſatis egi ſupra quantum ſufficiat ad Religioſos dirigendos in illa materia. Accipe ſequentia.

1 Iulius II. conceſſit Minoribus vt quando interdicitur Ciuitas, vel oppidum cum ſuburbiis vſq; ad duo milliaria, vel tria, non cenſeantur interdicta illorum Monaſteria quæ infra dicta milliaria exiſtunt: niſi ipſi cauſam dederint interdicto, vel tales Conuentus aliàs de iure non ſint comprehenſi interdicto illius populi. Habetur conceſſio in Bullario Rodr. *f.* 571. *in n.6 illius Bullæ.* Hanc cōceſſionem explicat Rodr. *tom.* 2. *qq. q.* 108. *art.* 1. dicens per illam concedi vt noſtri Conuentus exiſtentes extra oppida vltra duo milliaria non poſſint ſubiacere interdicto etiam Apoſtolico.

2 Leo X. conceſſit omnibus perſonis religioſis, & Eccleſiaſticis quæ recitant Officium nouum conceptionis B. Mariæ in Regnis Hiſpaniæ, vt poſſint illius feſtum cum octaua ſolemniter celebrare tempore interdicti, idque à primis veſperis vſque ad totam octauam incluſiuè. Habetur conceſſio in Bullario Rodrig. *f.* 650. Et iſta conceſſio eſt pro omnibus Regnis Hiſpaniæ, & non ſolùm pro Religioſis, ſed etiam pro omnibus perſonis Eccleſiaſticis.

3 Iſta conceſſio videtur ſaltem non proficere clericis ſæcularibus hodie, quia non recitant Officium nouum Cōceptionis, quod recitant Minoritæ: ſed dicunt Officium commune præceptum ab Eccleſia per Pium V. cùm tamen Bulla imponat, vt dicatur Officium nouum compoſitum per quendam Leonardum, in

quo

quo Miſſæ introitus eſt, *Egredimini,& videte.* Et imprimis quod ad hoc Minoritæ videntur in Hiſpania poſſe vti dicto priuilegio ſuſpendendi interdictum per totam octauam Conceptionis Beatæ Mariæ, quia recitant illud Officium Leonardi multis ab hinc annis in Hiſpania, neque à tempore quo illud recitant computato cum tempore Leonis X. potuit hoc priuilegiū abrogari per contrarium vſum, vt patet ex iis quæ diximus ſupra, *verbo Priuilegium.* De Eccleſiis verò Clericorum ſæcularium, Suarez *tomo de Cenſuris, diſput.* 34. *ſect.* 1. *num.* 42. referens hoc idem priuilegium, ait in Supplement. Ordin. *fol.* 24. vbi illud habetur, non poni hanc limitationem de dicendo illo Officio nouo Leonardi, & proinde ait, Clericos etiā ſæculares illo poſſe vti per totam octauam, neque illud eſſe reuocatum à Cōcilio Trident. verùm in Bullario Rodrig. vbi ponitur hoc priuilegium, *fol.* 650. Leo X. in proœm. Bullæ refert Sixtum IV. concedentem Indulgentias aſſiſtentibus Diuinis Officiis in die Conceptionis, limitaſſe de Officio, ac Miſſa compoſitis à dicto Leonardo. Cúmque Sixtus IV. vltra illas Indulgentias nō conceſſerit ſuſpenſionem interdicti pro illo feſto, Prælati Fratrum Minorum in Hiſpania pro meliori conſecutione dictarum Indulgentiarum, petierunt à Leone X. vt in tali feſto concederet etiam ſuſpenſionem interdicti quod fecit de facto. At in ſua conceſſione Leo X. loquens de ſuſpenſione interdicti pro illa octaua, non ponit conditionem, imò neque meminit dicti noui Officij, aut Miſſæ Leonardi. Quibus non obſtantibus Henriq. *libro* 13. *de Excom. & interdicto, cap.* 47. *num.* 4. ait iam per conſuetudinem eſſe introductum, vt in omnibus Eccleſiis Hiſpaniæ illud ſuſpendatur per totam octauam Conceptionis, quamvis in illis non dicatur prædictum nouum Officium Conceptionis. Et

Villalo

Villalobos *tomo 1. Summ. tract. 9. difficul 6. num. 9.* idem tenet dicens, quòd obligatio dicendi illud officium eſt pro ſolis Indulgentiis Sixti IV. aſſequendis, non verò pro ſuſpenſione interdicti conceſſa ibi à Leone X. quæ diſtinctio benè videtur colligi ex Bullæ contextu.

4 Vltra iam dictas conceſſiones factas Religioſis pro ſuſpenſione interdicti, de quo ſupra dixi ſub proprio titulo, Clemens VII. fecit particularem conceſſionem Religioſis Sanctiſſimæ Trinitatis, qui occupantur in colligendis eleemoſynis à fidelibus populis; vt cùm ipſi eleemoſynarum procuratores venerint ad aliquam Eccleſiam interdictam in illorum aduentu Eccleſiæ aperiantur, & campanæ pulſentur: & ibidem campanis pulſatis, & ianuis apertis Diuina Officia celebrentur, & mortui ſepeliantur, niſi fuerint excommunicati, vel cauſam dederint interdicti. Habetur in Bullario Rodrig. *fol. 776. col. 2.*

INVOCARE BRACHIVM ſæculare.

1 AD comprehendendos Apoſtatas, poſſunt Regulares inuocare brachium ſæculare. Rodrig. *tomo 2. q. 22. art. 3.*

2 Idem poſſunt quoties habent priuilegium vt inuocetur brachium ſæculare, quod ſolet aliquando poni in conceſſione, vel confirmatione priuilegiorum. Rodrig. *tom. 1. q. 8. art. 14.* & tunc Iudices ſæculares tenentur illud auxilium exhibere, ex iure canonico: imò ex ciuili Luſitano, *libro 2. Ordinat. tit. 8. §. 1. & 3.* vbi lex loquens in generali, ponit verbum *Prælatos*, per quos maximè in fauorabilibus intelligendi ſunt etiam Regulares.

Sed

Sed nota quòd Iudices aliqui ſæculares fundati in dictis *ibidem* volunt vt ſibi oſtendatur proceſſus factus per Prælatum Eccleſiaſticum, vt videant ſi ſit validus, & iuridicus, & teneantur præſtare tale auxilium. Quod verò prædicti Iudices non poſſint illud exigere in cauſis Eccleſiaſticis probat latè, & bene Rodriguez *citat. art.* 14. ſed teneri illud auxilium præſtare abſque proceſſu exhibito. Quod autem prædicti Iudices abſolutè teneantur illud auxilium præſtare, *habetur c.* 2. *de maledicis, cum gloſſ. ibi, verbo poteſtatem, & citatis capitibus, ibi, in gloſſ.*

IRREGVLARITAS.

Vide ſupra *verbo Diſpenſare latè* : & infra *verbo Prælatus circa diſpenſationes.*

ADDITIO.

PLuribus irregularitatibus ſubiecti ſunt Religioſi quàm ſæculares, atque etiam clerici: vltra enim illas quibus illi ſubditi ſunt, incurrunt, vel poſſunt incurrere Religioſi plures ex frequentiori Sacramentorum receptione, vel miniſtratione: eáque de cauſa vt illis morem geram, more ſolito hîc ponam ſummam, ſeu modos quibus illi poſſint vitare irregularitates ortas ſolùm ex indebita Sacramentorum receptione, vel miniſtratione, quia illis frequentiores ſunt, conſulto omittens alias ſpecies irregularitatis, vt bigamiæ, infamiæ, vitiati corporis, & ſimilium, quæ non ſunt adeo in vſu. De irregularitate verò orta ex homicidio voluntario, vel caſuali iam ſatis dixi ſupra, *verbo Homicidium*, ibi vide: cæteras ſpecies tractare, nec promiſi, neque compendium patitur. Solùm fortè per

ſummam

ſummam pauca dicam de irregularitate in communi poſtquam dixero de orta ex culpa in Sacramentis miniſtrandis, vel recipiendis.

1 Quod ergo attinet ad Baptiſmum, illi qui rebaptizat, vel ſcienter permittit ſe rebaptizari, vel eſt dubium an ſit verè baptizatus, eſt irregularis, nec poteſt ad ſacros Ordines admitti, eſt communis, & ex iure Canon. collecta, vide Henriq. *lib.14. de irregularitate, c.4.* puer verò carens vſu rationis ſi rebaptizetur non fit irregularis. Neque fit irregularis, qui per metum cadentem in virum conſtantem ſineret ſe rebaptizari, niſi id fiat in contemptum Eccleſiæ, quia ſi ſic fieret, peccaret mortaliter, & fieret irregularis. Non incurritur verò hæc irregularitas ſi quis dubitans de Baptiſmo baptizaret iterum ad cautelam, illum qui à parte rei erat verè baptizatus: quia bona fides excuſat. Henriquez *n* 4. irregularis etiam fit qui voluntariè Baptiſmum ſuſcipit ab hæretico, *vt colligitur ex c. ventum eſt* 1. *q.*1. Vnde colligitur tales ſolùm eſſe adultos: non verò paruulos ab hæreticis baptizatos, iuxta proximè dicta.

2 Excepto Sacramento Baptiſmi, de quo diximus, & Sacramento Ordinis de quo dicemus ſtatim, per nullius alterius Sacramenti indignam, & peccaminoſam receptionem incurritur irregularitas. Eſt recepta ſententia ab omnibus: qui voluerit amplam illius probationem videre, legat Suarez *tom. de cenſur. diſput.*42. *tota ſect.*2.

3 In Ordinis Sacramenti receptione indebita, ſeptem modis poteſt incurri irregularitas iuxta aliquos Doctores, cùm verè non ſit irregularitas, ſed ſolùm ſuſpenſio: primo, quando quis recipit Ordines ab Epiſcopo qui renunciauit Epiſcopatui quoad locum, & dignitatem: *capitulo vnico, ſub hoc titulo.* Sed quia

quia hoc rariſſimè contingit, de illo non eſt latiùs agendum. Secundò, quando quis ordinatur ante legitimam ætatem præſcriptam à Concilio Tridentino. De hoc egi *ſupra titul. Ordines Sacri*; vbi dixi: *numero* 1. non poſſe religioſos ordinari ante ætatem virtute ſuorum priuilegiorum à Concilio Tridentino aſſignatam. *& ibidem numero decimoquarto,* oſtendi poſſe Prælatos diſpenſare cum religioſo poſtquam illicitè ordinatus eſt contra prædicti Concilij Tridentini præſcriptam ætatem. Tertiò fit irregularis ordinatus ab Epiſcopo alieno ſine licentia proprij Epiſcopi. Hoc tamen Religioſos non obligat, quia, vt *ibidem* dixi *numero ſecundo*, ſaltem in Hiſpania vſus obtinuit, vt Religioſi extra ſuas Diœceſes ordinentur cum licentia ſuorum Prælatorum ab alio Epiſcopo inconſulto illo, in cuius Diœceſi viuunt.

4 Quæris: an ſubditus ordinatus ſine licentia ſui ſaltem Prælati, maneat irregularis: Reſpondeo, quod manet ſuſpenſus, non verò irregularis. Dixi, *ſupra verbo Ordines ſacri, numero decimotertio.* Nunc addo id ſtatuiſſe Pium II. in Bulla propriâ in Bullario Rodr. *f.* 297. vbi præcipit quod ſint ſuſpenſi ab executione Ordinum qui illos ſuſceperint abſque legitima licentia. Erit verò irregularis hic & ſupra dicti, ſi in Ordine ſic ſuſcepto miniſtrent.

5 Eſt irregularis ſuſcipiens Ordines extra tempora ſine diſpenſatione. De hoc dixi *cit. loco n.*4. Religioſos aliquos habere priuilegium, vt poſſint ordinari extra tempora non ſeruatis interſtitiis modo ibi aſſignato. Quintò etiam incurritur irregularitas, ſeu ſuſpenſio ſi recipiantur non ſeruatis interſtitiis. Sed de hoc etiam *cit. n.*4. Sextò de ordinato per ſaltũ, de quo etiã *ibi. n.*13. Et quãuis inuenio Doctores aſſerentes in illis caſibus

incurri

incurri irregularitatem, vt Suarez, *diſp.42.ſect.3. tom. de cenſur. in principio ſectionis*: tamen vt ipſe ſtatim innuit magis propriè dicendum eſt illos manere ſuſpenſos: Si verò miniſtrent, tunc manere irregulares.

6 Fit etiam irregularis, qui ſcienter recipit Ordines ab Epiſcopo excommunicato declarato, vel notorio clerici percuſſore, vel ſuſpenſo, vel interdicto declarato, vel notoriè hæretico. Excuſat tamen ab his ignorantia facti, dummodo non ſit craſſa. Caſtr. *lib. 2. de lege pœnal. c. 15.* & alij multi: ſed propriè prædicti ſunt ſolùm ſuſpenſi.

7 Fit irregularis qui ſuſcipit Ordines ligatus maiori excommunicatione, *cap. de eo qui furt.* Nauar. *num. 241. c. 27. in Sum.* Idem dic de ligato per cenſuram ſuſpenſionis, vel interdicti, etiam ſi delictum ſit occultum. Hunc tamen Suar. *citata ſect. 3. num. 2.* ait non propriè incurrere irregularitatem, ſed ſuſpenſionem, qualem etiam ait incurrere illum qui recipit Ordines abſque diſpenſatione. Ait tamen *ibid. n. 3.* quod ſi aliquis irregularis ordinetur, non incurrit nouam irregularitatem. Et probatur, quia ille taliter ordinatus non incurrit nouam ſuſpenſionis cenſuram, quia talis in iure non inuenitur. Qui verò recipit etiam Ordines Minores, ſi ſit excommunicatus maiori excommunicatione, non manet irregularis, nec ſuſpenſus, quia talis cenſura in iure inuenitur.

8 Qui exiſtens ſuſpenſus ab officio Ordinis, aut à ſuſceptione talis Ordinis, ſi recipiat Ordines ſacros, dicitur communiter fieri irregularis, quaſi ea ſuſceptione videatur exercere actum Ordinis ſacri, quanuis in iure expreſſum non ſit. Maiol. *lib. 1. de irregul. cap. 2. §. 21.* Sylu. *irregularitas §. 2. & 3.*

9 Si quis abſque Sacramento Confirmationis recepto recipiat Ordines ſacros, faciátque abſque contemptu,

ptu, nec peccat mortaliter, nec proinde fit irregularis, eſt communis. Nauarr.*in Sum.cap.22.num.9 fin.& c.25. num.68.* & alij.

10 Omnino notandum pro quiete multorum, quod ſcilicet ſi Epiſcopus quando confert Ordines, prius dicat in generali: ſi quis accedat irregularis, vel furtiuè, non intendo illum ordinare: hoc dicto non obſtante, ſi aliquis ibi accedat cum aliquo impedimento ex dictis ab Epiſcopo, quod Epiſcopus ignorat, manet verè ordinatus. Adeſt enim materia, & forma, & per particulare ſuum factum recedit à conditione illa poſita in communi, habétque intentionem abſolutam applicatam huic. Henriquez *lib.14.de irregularit.cap.14. num.5. ſiue §.5.*

11 Incurrit irregularitatem miniſtrans in Ordine quem non habet: vt ſi non Subdiaconus cantet Epiſtolam ſolemniter cum manipulo: vel ſolùm Subdiaconus cantet Euangelium ſolemniter cum ſtola. Habetur *c.1.2.de cleric.non ordinat.miniſtrant.* Dixi, *cum manipulo, vel ſtola*; quia ſi abſque illis dicatur Epiſtola, vel Euangelium, intelligebatur olim deficientibus ordinatis Subdiaconis, ac Diaconis id licere in neceſſitate: quod debuit in aliqua conceſſione, vel conſuetudine fundari: ſicut ego vidi fieri & fieri potuiſſe ex conſuetudine, tenet Nauarr. *in Sum. Latina cap.27. num* 243. Sed hodie neque video, neque conſulo. Et ſupradictum intelligitur manere irregularem, vt non poſſit promoueri ad alios ordines. At in iam ſuſceptis manebit ſuſpenſus ad arbitrium Epiſcopi. Et hanc etiam irregularitatem incurrit laicus adminiſtrans ſolemniter actum deputatum Ordini: vt ſi baptizet ſolemniter, vel cantet Epiſtolam ſolemniter, vt colligitur *ex cap.1.citat.tex.* Et tenet Syluest.*ver.irregular.n.14 & 27.* Et addit Suarez *diſputat.42.cit.ſect.4.n.7.* etiam ſimplicem Sacerdotem

miniſtrantem in actu ſoli Epiſcopo deputato fieri irregularem.

12 Quicunque Sacerdos excommunicatus de maiori excommunicatione miniſtrat aliquem actum alicuius Ordinis maioris, violans cenſuram, fit irregularis: idem dic de Sacerdote interdicto ſiue ſuſpenſo. Colligitur *ex cap. is, qui, & cap. is, cui. de ſententia excommunicationis in 6.* Et eſt communis. Dixi *excommunicatus maiori excommunicatione*, quia ligatus minori illam non incurrit: neque item incurrit qui exercet actum Ordinum minorum, licèt ſit excommunicatus de maiori

13 Dubium eſt an Sacerdos excommunicatus maiori excommunicatione, ſi miniſtret alicui Sacramentum pœnitentiæ exiſtens ligatus maiori excommunicatione, maneat irregularis? Quod enim Sacerdos celebrans excommunicatus ſit irregularis, omnes admittunt: At de Clerico audiente confeſſiones, apud nullum clarè inueni, & eſt dubium quotidianum. Ego iudico talem confeſſorem manere irregularem. Moueor ex eo quòd tradit Nauarr. *in Sum. cap. 27. num. 244.* vbi pro regula generali tradit fieri irregularem illum qui celebrat Diuina Officia, vel facit aliquem actum deputatum Ordini ſacro maiori quem habet. Conſtat autem quod audire confeſſiones eſt actus ſpecialiter deputatus Ordini Presbyterij. Secundò probo ex regula generali tradita à Suarez *diſp. 41, de cenſuris ſect. 5. in principio*, vbi ait fieri irregularem illum Clericum, qui exercendo actum Ordinis violat cenſuram. At Sacerdos excommunicatus audiens confeſſiones, primò exercet actum Ordinis Presbyterij, vt patet. Secundò, violat cenſuram excommunicationis per quam illi interdicitur miniſtrare Sacramenta: ergo fit irregularis. Et hoc intellige quantuncunque

cunque excommunicatio, vel delictum ſint occulta.

14 Strictiùs adhuc loquitur, ſed cum fundamento, Henriquez *lib. 14. de irregularit. cap. 7. num. 1.* vbi ait cum Syluest. Maiolo, & Nau. Clericum qui excommunicatus in choro eſt hebdomadarius dicens orationem cum *Dominus vobiſcum*, fieri irregularem, quia exercet ſolemniter actum deputatum Ordini ſacro Preſbyterij. Eandémque irregularitatem incurrit is qui exiſtens excommunicatus, ſiue ſit laicus, ſiue clericus, facit coram ſe celebrari, vt colligunt Doctores *ex c. de Clerico excommunicato miniſtr.*

15 Si verò excommunicatus exerceat actum iuriſdictionis, vt ſi excommunicet, diſpenſet, ferat ſententiam, & ſimilia quæ non ſunt actus Ordinis ſacri, non fit irregularis. Nau. *c. 27. n. 244.* & Henriq. *cit. proximè loco.* Idem dic de eligente, vel ſuffragante in electionibus, quia eligere non eſt actus Ordinis ſacri, peccabit tamen mortaliter, ſic eligens, quia eligere interdicitur excommunicato. Ait etiam *ibid.* Henriq. Parochum excommunicatum occultum miniſtrantem Sacramenta ſuis ouibus petentibus, excuſari à peccato & ab irregularitate.

16 Secunda regula generalis ponitur à Suárez *citata ſect. 5. n. 2.* & eſt huiuſmodi. Per Ordinis adminiſtrationem, quantumuis illicitam, per quam cenſura aliqua non violatur, nemo fit irregularis. Et probatur, quia nulla talis irregularitas orta ex delicto circa Sacramenta inuenitur in iure, niſi quando violantur cenſuræ, vt videre eſt apud Summiſtas.

17 Pro conſolatione verò notat Henriquez *citato c. 7. n. 2.* excommunicatum exercentem actum deputatum Ordini ſacro excuſari ab irregularitate, primò ſi id faciat ex ignorantia, vt omnes Doctores admittunt.

Quæ verò ignorantia facti, vel iuris craſſa, vel lata ad hoc requiratur dixi ſatis ſupra *verbo, Ignorantia.* ibi vide. Idem dices de inaduertentia inculpata, vt ibi etiam diximus, & tenet Suarez *diſputat.4.de cenſuris ſect.3.n.1.* Secundò excuſatur ab irregularitate excommunicatus quoties licitè ob cauſam iuſtam celebrat abſque peccato mortali, vt ſi celebret ob metum cadentem in virum conſtantem: vel ob vitandam grauem infamiam, aliter non valens eam vitare, & ratio clara eſt, nam tunc celebrans non peccat mortaliter, vt ſuppono: At iſta irregularitas impoſita ob delictum non incurritur niſi ob peccatum mortale, vt omnes fatentur, & patet ex dictis *verbo, Homicidium.*

18 Qui ligatus excommunicatione maiori ſæpius celebrat vnam tantùm incurrit irregularitatem: neque opus eſt ad illius diſpenſationem obtinendam explicare quoties celebrauit. Eſt etiam communis, Nauarr. *in Summ. cap.27. num.8.* & Henriquez *lib.14.de irregul. cap.fin.* Quis autem poſſit diſpenſare cum religioſis in iſta irregularitate contracta ex indebita celebratione, dixi ſupra, *verbo confeſſor erga regulares, num.21.* vbi dixi id non poſſe confeſſores ordinarios Ordinis niſi quando illa contrahitur per ignorantiam, vel inaduertentiam: poſſunt tamen Prælati Conuentuales, & Superiores. Si verò quæras: ad quid inſeruit citatum ibi priuilegium, vt confeſſores ordinarij religionum, illam diſpenſent quando datur talis ignorantia, vel inaduertentia, ſi ſupra diximus data ignorantia, vel inaduertentia iſtam pœnam non incurri. Reſpondeo Summ. Pontifices ſæpius concedere priuilegia ad tollendos ſcrupulos, & ſecuritatis gratia.

19 Celebrans coram excommunicato nominatim denuntiato, vel notorio clerici percuſſore, ſi celebrans non eſt excommunicatus, peccat mortaliter, ſed non fit

fit irregularis: erit tamen ſuſpenſus, ſi celebrat coram interdictis,vel illos admittat ad officium diuinum. Nauarr. *cap.25. Sum. num.94.* Celebrans verò in Eccleſia polluta non fit irregularis. Vide quæ diximus olim *verbo, Interdictum* de pœnis impoſitis illud violanti.

20 Extant etiam in iure multæ irregularitates impoſitæ contra multos criminoſos, maximè quandò ſunt publici, vt contra hæreticum publicum, eiúſque fautorem, ſchiſmaticum, ſimoniacum, quæ longum eſſet referre, qui voluerit, videat Suarez *tota diſputat.43. de cenſuris* fusè diſputantem, circa quæ notat Henriquez *lib.14. citato cap.5 num.2.* nullum crimen enorme, depoſitione dignum dum manet occultum excepto homicidio, facere irregularem, ſed quando eſt notorium. Hæc nobis ſufficiant pro dubiis regularium pertinentibus ad irregularitatem contractam in miniſterio Sacramenti Ordinis, & celebrationis. Adhuc verò maioris obſequij erga Regulares pono breuiter aliqua notanda circa irregularitatem in communi. Solùm aduerto abiurantem de vehementi in caſu hæreſis non eſſe irregularem: ſic Sanchez 2. *Decalog. cap.25. numero 12.*

DE IRREGVLARITATE in communi breues notationes.

21 VArios effectus producit quæcumque irregularitas. Impedit ne irregularis poſſit promoueri ad Ordines, aliàs faciens peccat grauiter. *capit. curandum, diſt.34. cap. ſi cuius vxorem. diſtinct.34.* Si tamen illos recipiat, manet verè ordinatus, vt omnes fatentur. At nullam incurrit cenſuram propter hoc peccatum, quia nulla datur in iure Canonico. Suarez *diſp.4. de cenſ. ſect.2. num.6.*

22 Irregularis poteſt recipere quæcumque Sacramenta excepto Sacramento Ordinis. Eſt etiam communis. Et Suarez *ibidem num.9.* imò omnis actus ſacer qui poteſt fieri à laico, & poteſt fieri ab irregulari etiam Sacerdote, vt baptizare ſine ſolemnitate, & ſimiles.
23 Irregularis ex vi ſolius irregularitatis non priuatur iuriſdictione, neque impeditur ab illius vſu. colligitur *ex cap. tanta. de exceſſibus Prælatorum*, quia iuriſdictio etiam Eccleſiaſtica diſtincta eſt à poteſtate Ordinis: irregularitas verò, vt ſic, ſolùm priuat poteſtate Ordinis. Dixi, *vt ſic*, *ſeu ex ſola vi irregularitatis*, quia ſi incurratur cum aliqua cenſura, maximè excommunicationis, tunc priuabit iuriſdictione, & vſu illius, vel ſi ex alia lege imponitur irregularitas.
24 Qui poſt legitimam collationem beneficij contrahit irregularitatem, non priuatur ipſo iure tali beneficio, vel dignitate quæcumque illa ſit, ex vi ipſius irregularitatis. Eſt communis Innocentij *cap. cum noſtris. de conceſſione prebendæ.* Gloſſ. 1. Panorm. *cap. tanta. de exceſſibus Prælatorum, num.2.* Felin. *cap. Inquiſitionis. de accuſationibus num.3.* & aliorum. Sed debet expectari ſententia Iudicis, vt patet ex dictis à nobis *in verbo officium*; & *verbo lex*, & alibi. Quandiu verò licitè retinetur beneficium, licitè poſſunt recipi fructus illius. Et poterit poſſeſſor beneficij per ſe exequi omnia pertinentia ad illud dummodo non ſint res deputatæ Ordini ſacro. Vnde à fortiori colligitur poſſe prædictum exercere validè iuriſdictionem fori externi, vt excommunicare in foro externo, abſoluere, & ſimilia: poteſt item irregularis eligere, & confirmare electionem. Nau. *cap. 27. num. 244.* quia eligere, vel confirmare non eſt actus Ordinis. Et illud quod dixi, *non amitti iuriſdictionem fori externi per irregularitatem*, intellige, ſiue iuriſdictio

riſdictio ſit delegata, ſiue ordinaria, eſt enim eadem ratio in vtraque.
25 Si tamen beneficium conferatur irregulari, collatio beneficij non valet, ſiue officij. Hæc eſt Nauar. *in conſ.conſ.*13.42.*&* 44. *de homicid. & c.*27.*Sum.num.*251. Couar. *c.alma mater*, *p.§.n.*1. *&* *§.n.*3. & ferè communis, & valde iuuat hoc ſcire: vt ſi, v.g. quis abſolutus à cenſuris, & peccatis ſimoniæ, vel homicidij non obtinuit diſpenſationem irregularitatis, non eſt capax vt illi beneficium, vel officium conferatur, & quidem ſi officium habet annexam executionem Ordinum, res eſt clara, quia irregularis eſt incapax officij exercendi Ordines ſacros. Textus verò, ex quibus hoc colligitur, citatis DD. quos tex. examinat, Suar. *cit. diſp.*4.*ſect.*2. *à n.* 3. ait tamen *ibi. n.* 35. collationem eſſe irritam ipſo facto ſecundùm veriorem, ac ſecuriorem ſententiam, quantumcunque crimen occultum ſit. Et probatur differentia inter beneficium obtentum poſt irregularitatem, & obtentum ante illam, quia iſtud fuit datum legitima voluntate, & amplius ab illa non dependet, donec per contrariam voluntatem auferatur. Illud verò quod fuit datum poſt irregularitatem pendet à voluntate conferentis, quia iuxta multos textus ſupponitur nolle conferre beneficium irregulari. Et huiuſmodi eſſe Prælaturam religionis ait Suar. *ibid.n.*42.
26 Parochus irregularis poteſt delegare iuriſdictionem alteri Sacerdoti vt ſuas oues abſoluat: nam hæc delegatio non eſt actus Ordinis, vt patet: quod intellige de parocho facto irregulari poſt obtentum officium. At non poterit hanc iuriſdictionem nouam accipere Sacerdos irregularis. Hæc ambo colliguntur clarè ex dictis: qui ſi parochus irregularis per ſe abſoluat ſubditum, an ſit valida abſolutio? Tenet Suarez *citat.ſect.*2. *numero* 45. eſſe ſatis probabile quod peccat

mortaliter,ſed valebit abſolutio: probatur clara ratione, quia talis retinet poteſtatem Ordinis, id eſt, characterem vt patet: & præterea retinet poteſtatem iuriſdictionis: hanc enim non amitti ex vi ſolius irregularitatis, iam ſupra diximus: nihil verò amplius requiritur ad valorem abſolutionis quàm illæ duæ poteſtates. Similiter valebit abſolutio data à Clerico Parocho excommunicato occulto, quandiu non eſt denunciatus, vt ſupra diximus *ver. Excommunicatio.* Et proximè dictum de validitate abſolutionis impenſæ ab irregulari, tenet Suar. *citato loco, de ſuſpenſo ab Ordinibus.* Nam ex vi huius ſuſpenſionis ſolius, non irritabitur abſolutio data à Parocho, ob cauſam aſſignatam: peccabit tamen mortaliter & grauiter.

27 Nulla irregularitas incurritur propter actum purè internum quantuncunque enormis ſit. Eſt communis Doctorum, vt probatione non egeat. Imò aiunt multi neque Eccleſiam id poſſe facere; ſicut non poteſt, vel ſaltem non ſolet excommunicare actus purè internos. Imò requiritur vt opus externum, pro quo imponitur, ſit opus conſummatum, & non ſufficiet attentatum. v.g. ad irregularitatem homicidij non ſufficiet vulneraſſe etiam lethaliter, ſi non fuerit homicidium ſubſecutum, neque item irregularitas poſita ob delictum incurritur ſi opus externum fuit ſolum peccatum veniale, quia non ſolet Eccleſia tanta pœna punire peccatum veniale: ſicut nec ſolet punire cum excommunicatione maiori, vt omnes fatentur: pœnæ enim debent proportionari culpæ. Imò ſi aliquando opus externum de ſe mortale, propter aliquam circunſtantiam reddatur veniale, vt quia non plenè deliberatus fuit actus, vel non plenè voluntarius, non incurretur irregularitas. Simile quid diximus ſupr. *ver. excommunicatio, de incurſu excommunicationis*, hæc enim vitatur

tur ſi opus externum de ſe mortale ex circunſtantia eſt tantùm veniale. Sufficiet verò ad irregularitatem incurrendam, vt peccatum ſit externum, licèt per accidens ſit occultum: vt colligitur *ex cap. vlt. de temporibus Ord.* & vltra multos Doctores tenet praxis Eccleſiæ, & Rotæ in qua quotidie petuntur multæ diſpenſationes pro irregularibus omnino occultis.

28 Irregularitas impoſita à iure, facto delicto pro quo imponitur, ſtatim incurritur ipſo iure abſq; alia Iudicis ſententia declaratoria criminis: etiam cõmunis opinio, & probatur ex praxi Eccleſiæ proximè dicta, nullus enim irregularis occultus expectat Iudicis ſententiam declaratiuam criminis. Dices: neminem cogi, vt ſit executor pœnæ contra ſeipſum: At irregularem per ſe abſtinere ab Ordinibus, &c. ſimilibus, eſt exequi pœnam contra ſe ipſum: Reſpondetur; poſſe cogi aliquem vt ſit executor pœnæ contra ſe, non quando pœna conſiſtit in agendo, vt ſe iugulando propria manu; vel laqueo ſuffocando: poſſe tamen cogi eſſe executorem pœnæ ſuæ quando pœna ſolùm conſiſtit in non agendo, ſeu in abſtinendo, vt patet in excommunicatione ſtatim obligante, vt abſtineatur à diuinis: & talis eſt pœna irregularitatis. Et hæc executio pœnæ non dicitur propriè executio, ſed abſtinentia à prohibitis.

29 Solum ius commune, & Sum. Pontifex abſque illo, poſſunt imponere pœnam irregularitatis: nullus verò inferior illis, eam poteſt imponere. Eſt etiam communis Doctorum.

30 An ignorantia excuſet ab irregularitate, & quomodo, vide ſupra *verbo ignorantia, à n.* 17. *vſque ad* 24. *incluſiuè*, vbi ſatis de hoc diximus.

31 Exiſtente dubio an aliquis ſit irregularis, & facta omni diligentia non poteſt veritas inueniri, ſi dubium ſit iuris, id eſt, ſi dubitetur an Eccleſia pro iſto facto im-

ponat irregularitatem, poteſt dubitans deponere dubium, & operari quia ſtante hoc dubio melior eſt conditio poſſidentis dubitantis. Si verò dubium ſit dubium facti, tenetur abſtinere: quia tunc habet locum quod diximus ſupra *verb. Abortus*, dubitantem de irregularitate debere abſtinere: vide *ibi.* dicta *n.*2. Et colligitur *ex cap. ad audientiam, & cap. ſignificaſti* 2. *de homicidio.*

32 Adhuc in fauorem Religioſorum (quia vidi iam de hoc dubitari) dico Sacerdotes, Clericum in ſacris, ac Religioſos prohiberi ex iure Canonico aſſiſtere dum aliquis iugulatur, vel ſuſpenditur à miniſtris iuſtitiæ: refert Nau. *c.*25. *in Sum. n.*110. *& c.*27. *n.*214. habetur *in c. ſententiam, ne Clerici, vel Monachi*: Ibi tamen Nauarr. cum aliis ait, ſi ſecus faciant Clerici vel Religioſi, non fieri irregulares, ſi ſolùm adſint ſpectandi gratia. Aliquod tamen peccatum facere ob prohibitionem citati textus: puto tamen non eſſe peccatum mortale ob contrarium vſum. Erunt tamen prædicti religioſi aſſiſtentes irregulares, ſi aſſiſtant dantes conſilium, vel fauorem ad mortem accelerandam. Quod ſi prædicti Eccleſiaſtici aſſiſtant, vt conſolentur patientes, eóſque iuuent in ſpiritualibus non peccant, imò potius valde merentur.

DE ABLATIONE IRREgularitatis.

33 IRregularitas tollitur propriè per diſpenſationem. Quis verò poſſit diſpéſare cum religioſis in irregularitate ſatis iam dixi *ver. diſpĕſare, & ver. homicidium*, & ſupra *verb. item diſpenſare*: & *ver. Prælatus.* Quis verò diſpenſet cum Clericis non eſt meum intentum, quia non profiteor tractare materiam irregularitatis.

34 Qui

34 Quibus verbis vti debeat diſpenſans quando diſpenſat in irregularitate, omnes concedunt in iure non apponi verba determinata, nec proinde illa requiri: ſed ſufficere quod dicantur verba per quæ ſatis ſignificetur eſſe mentem Iudicis auferre irregularitatem. Communiora, ac magis propria verba ſunt ſi quis dicat: *Diſpenſo tecum in iſta irregularitate, quam incurriſti ob tale delictum.* Sufficiet etiam, ſi oblata in voce, vel ſcripto poſtulatione diſpenſationis, reſpondeat: *volo:* vel *fiat*: vel, *celebret*, *ordinetur*: & ſic de aliis: hæc enim omnia ſignificant clarè animum, & conſenſum diſpenſantis.

35 Si ſubditus habeat plures irregularitates debet de omnibus informare: aliàs ſi multas habet, & diſpenſans dicat: *Diſpenſo tecum in iſta irregularitate*; nihil faciet, quia ſunt multæ, & illa diſpenſatio vnius eſt indeterminata. Secus ſi diceret in plurali, *diſpenſo tecum in omni irregularitate*, vt Prælati irregulares ſolent facere in Capitulis: tunc enim omnes aſtantes manent diſpenſati in omnibus in quibus poſſunt Prælati, vt dixi ſupra *ver. abortus num.* 11. ex Nauarro.

36 Poteſt etiam aliquando diſpenſatio irregularitatis fieri cum ſolo facto abſque verbis, vt ſi ſuperior potens diſpenſare in irregularitate, ſciénſque ſubditum illa ligari, eidem dicat vt faciat opus ſibi interdictum per talem irregularitatem iam diſpenſat, quia per illud factum æquè ſignificat animum diſpenſandi ac ſi verba pronunciaret.

37 Requiritur etiam omnino vt diſpenſaturus in irregularitate particulari ſciat in particulari de illa, & de circunſtantiis delicti, ac perſonæ: hæc enim omnia multum faciunt. Nam diſpenſaturus ſemper debet diſpenſare cum cauſa, & præterea ſemper debet imponere pœnitentiam condignam, vt patet ex praxi Eccleſiæ,

ſiæ, & Bullis Pontificiis, ac Decretis Rotæ, in quibus ſemper iubetur imponi debita pœnitentia illis cum quibus diſpenſatur. Et ad imponendam talem pœnitentiam eſt neceſſarium cognoſcere, & irregularitatem in particulari, & circunſtantias delicti, ac perſonæ. Talis enim aliquando erit perſona vt neceſſe ſit cum illa non diſpenſari.

38 Dices, quando Prælati regulares in Capitulis diſpenſant cum ſubditis in generali in irregularitatibus, diſpenſatio valida eſt, vt ſupra diximus: & tamen ibi non imponitur pœnitentia. Reſpond. primò ibi non eſſe poſſibile imponi pœnitentiam, quia ignoratur reus: ſecundò aliquam ibi imponi, cùm Religioſi genu flectunt, culpas agnoſcunt, &c. quæ pro tunc acceptat Eccleſia vtens quaſi particulari liberalitate, & magnificentia, quod permittit, imò concedunt Pontifices, vt faciant Prælati regulares pro bono communi, & quiete religioſorum: quod commune bonum, & Religioſorum quietem tunc iudicant ſufficientem cauſam illius generalis diſpenſationis.

ITINERANTES Fratres.

1 VIſum fuit aduertere quod Sixtus V. in ſua conſtitutione edita contra illegitimos, & criminoſos vltra ibi præcepta circa Nouitios, in fine decernit, quod nullus Regularis exeat ab vno Conuentu ad alium, maximè extra ſuam Prouinciam, niſi ſecum tulerit licentiam ſui Superioris in ſcriptis: vel litteras commendatitias, vel ita cognitus ſit illis ad quos diuertit, vt de eius perſona non poſſit dubitari, vel ſuſpicari. Superiores verò, qui admittunt Religioſos non petita prius Superioris licentia, maximè quando cogniti non

non ſunt, vel de illis ſuſpicionē habent, manent priuati voce actiua, & paſſiua, officiis, gradibus, honoribus, & inhabiles. Ait tamen Rodr. *tom. 2. q. 121. art. 1.* quod non videt hoc receptum in Hiſpania quoad executionem dictarum pœnarum. Innuit tamen Prælatos aliter facientes ſaltem peccare mortaliter.

2 Fratres itinerantes maximè in longo itinere, ſecum ferre debent, ſi ſunt Presbyteri, ſui Presbyterij authenticum teſtimonium ſui Prælati, vt poſſint celebrare in locis quibus non ſunt cogniti. Et abſque illo teſtimonio non debent admitti ad Miſſam celebrandam. Sic ordinatum eſt in multis Conciliis, maximè Tridentino, *ſeſſione 23. cap. 16.*

IVDÆI, HÆRETICI, Sarraceni.

QVomodo hi poſſint eſſe Prælati, vide ſupra *verbo Eligere*, vel *Nouitij*, videlicet in Ordine Minorum, & infra dicetur etiam *verb. Nouitius.* Saltem Sixtus V. in Sua Bulla nihil agit de Iudæis. Vide tamen *citatis verbis, ſeu titulis.*

IVRAMENTVM.

Vide ſupra verb. *Albas, num. 9.* quòd poſſit Guardianus ſolus dare licentiam ſubdito, vt iuret coram Iudice ſæculari.

Vide etiam *verb. Correctio Fratrum*, quomodo inter Religioſos teſtimonium illorum ſub ſola obedientia, abſque iuramento æquiualet iuramento, & facit proceſſum iuridicum. *ibi num. 22.*

Vide etiam *verbo Confeſſor erga ſæculares* quid poſſint erga iuramenta votiua pœnitentiam.

ADDI

ADDITIO.

SVpra non poſui aliquid particulare de hoc: ſolùm remiſi lectorem ad alia loca libri, vt de iuramento reo præſtando, & ſimilibus. Poſtea vidi materiam iuramenti in aliquibus poſſe euenire Religioſis directè, vel ſaltem indirectè pro iurantibus ſæcularibus dirigendis, & quia iuramentũ in multis æquiparatur voto, igitur potiora dubia recẽſeo modo iã dicto Compẽdij.

1 Iuramentum verum eſt, ſi quis dicat aliquam ex ſequentibus propoſitionem. *In Deo ita eſt*, vel *per Deum ita eſt.* Item: *Viuit Deus.* Item: *Teſtis mihi eſt Deus.* Item: *Per habitum D. Franciſci, D. Petri, vel alicuius ſimilis Patroni Ordinis:* vel ſi dicat Clericus, vel Religioſus ſolùm, *per hunc habitum:* Item, ſi dicat Sacerdos, *Per has manus conſecratas.* Item: *per meam animam.* Item: *per meam vitam*, vel *ſalutem, vel alterius.* Item: *Sic Deus me adiuuet.* Item: *Si hoc non eſt ita Deus te non adiuuet.* Horum omnium probationes affert Sanchez *lib. 3. Decalog. cap. 3.* Cúmque illa omnia ſint vera iuramenta, ſi iuramentum factum per aliquid ex illis fuerit falſum, vel de re illicita, erit peccatum mortale.

2 Econtra, non eſt iuramentum ſi quis proferat aliquid ex ſequentibus. *Non credo in Deum*, vel *abnego Deum, ſi hoc ita non eſt.* Nam licèt hæc verba ſint blaſphemia; non tamen ſunt iuramentum, quia per illa Deus non adducitur in teſtem, cùm potius blaſphemetur. Item non eſt iuramentum dicere: *per iſtam Crucem*, ſi nullam faciat Crucem conſulto. Neque item, ſi quis per Deum, aut per vitam propriam rogatus an res ita ſit: reſpondeat, *ita ſe rem habere.* Quia illud non eſt forma iurandi: ſed eſt quædam adiuratio. Imò, ſi rogans diceret: *Iuras mihi per Deum ita ſe rem habere?* Et rogatus

tus ſolùm reſpondeat: *Ita ſe res habet*: per hoc non cenſetur iurare. Neque item ſi dicat: *in mea conſcientia*, vel *per meam conſcientiam*. Neque ſi dicat: *in fide mea*, vel *per meam fidem*, vel *per fidem boni viri*, vel *per fidem Chriſtiani*: ſecus per hoc intenderet iurare per fidem Catholicam. Neque item ſi dicat: *in veritate eſt*.

3 De his verbis, *Coram Deo ita eſt*: vel, *Deus ſcit ita eſſe*: vel *Deus videt*: dubitant Doctores an ſint iuramentum: reſolutio ſit, Duobus modis illa verba poſſe proferri. Primò inuocatiuè, id eſt, inuocando Deum ad confirmandū id quod dicitur: & tunc eſt iuramentum. Secundo modo dici poſſunt enunciatiuè, quando ſcilicet dicuntur per modum ſimplicis enunciationis, & tunc non fit iuramentum: quia hoc non eſt inuocare Deum in teſtem, ſed narrare, Deum id ſcire, & videre. Ita Rodr. *tom. 1. Sum. in 2. edit. c. 191. n. 2.* Sà *Aphoriſ. verbo Iuramentum, n. 1.* & alij. Quando verò non conſtat de animo proferentis inuocatiuè ne dixerit, an enunciatiuè, ſi ſit vir timoratæ conſcientiæ, credendum eſt non eſſe iuramentum: quia in viro timorato, illa verba ſunt iudicium quod non vult iurare. At in homine iurare ſolito cenſebitur eſſe iuramentum.

4 Puer ante annos pubertatis 14. in maſculo, 12. in fœmina prohibentur iurare in foro iudiciali externo, *cap. paruuli*, & *cap. pueri 22. q. 5.* Si tamen in neceſſitate admittantur ad iurandum, illorum dictum non facit plenam fidem, ſed præſumptionem. *l. inuiti ff. de teſtibus.* Id eſt, dictum vnius pueri, quantumcumque habeat rationis vium, non facit pro vno integro teſte, ſed facit iudiciū ſufficiens ad torturā. In criminalibus verò non admittitur minor viginti annis, vt dicitur *in lege citata*.

5 Tres conditiones requiruntur, vt iuramentum rectè, ac licitè fiat. Prima eſt veritas. Secunda iuſtitia. Tertia eſt iudicium. Prima conditio eſt clara, requiri-

tur enim vt id quod iuratur ſit verum, vel putetur verum: alioquin eſt periurium. Secunda, id eſt, iuſtitia, requirit, vt actus ſit de materia iuſta, ac licita. Si enim iuretur faciendam eſſe rem illicitam, eſt peccatum mortale. Tertia conditio, id eſt, iudicium, idem eſt quod fiat cum neceſſitate, atque prudentia, & ad hanc neceſſitatem tria requiruntur ex Soto 8. *de Iuſt. quæſt. 1. art. 3. ad finem corporis*. Prima eſt, vt veritas iuramento firmanda nequeat alia via confirmari: iurare enim veritates patentes temerarium eſt. Secunda eſt, vt ſubſit cauſa neceſſaria, vel pia. Tertia eſt, vt præcedat maturum examen veritatis. Ex quibus conditionibus in communi dictis licebit iudicare, ſaltem de multis iuramentis, ſi rectè ſint facta.

6 Ex dictis ſequitur eſſe iuramentum illicitum, ac falſum, ſi quis rem ſibi dubiam iuret vt certam: atque idem dicendum eſt ſi rem ſibi certam iuret vt dubiam. Vt autem iuret licitè, & abſolutè ſatis eſt ſi rem audiuerit à perſona valde fide digna. At in iudicialibus non poteſt ſic abſolutè iurare, ſed debet exprimere quomodo id ſciat. Sanchez *citat. lib. 3. cap. 4. dubio, vel num. 7. ſeqq.*

7 Iurans aliquam rem falſam, quam putabat veram, non eſt periurus: Quia iuxta mentem ſuam verum dicit, & ſolùm eſt mendacium materiale, quod non eſt peccatum. Poterit etiam aliquando periurium excuſari à peccato mortali ex defectu perfectæ deliberationis, vt fit in aliis materiis. Eſt etiam periurium de futuro, ſi iurem me facturum aliquid abſque animo implendi: vel ſi iurem id quod credo non me tunc poſſe efficere.

8 De ſecunda conditione iuramenti, ſcilicet vt ſit materia iuſta ſi quis iuret ſe facturum opus quod eſt peccatum veniale: peccat ſolùm venialiter: ſed facit

duplex

duplex peccatum veniale, vnum eſt propoſitum peccandi venialiter. Secundum eſt iuramentum in materia illicita, eſt tamen ſolùm peccatum veniale, quia non eſt grauis Dei irreuerentia. Ita Nauar. *in Sum. c.12.n.15.* Sylueſt. *iurament.4.q.1.* & alij. Nec tenetur ad illud opus implendum. Si verò iuret ſe facturum opus quod eſt peccatum mortale, facit duplex peccatum mortale, vt diximus ſuprà, ſi adſit animus implendi. Si verò deſit animus implendi, erit vnum tantùm. Nec tenetur ad hoc opus implendum, quia non eſt validum contra bonos mores præſtitum iuramentum. *Reg.58. de Reg. iur. in 6.*

9 Iurare ſe non facturum aliquid contra conſilia Euangelij, vt non daturum eleemoſynam, non futurum eſſe Religioſum, & ſimilia, eſt ſolùm peccatum veniale, niſi aliunde detur obligatio id faciendi. Eſt enim illa leuis irreuerentia. Similiter iurare rem indifferentem, eſt ſolùm peccatum veniale. Et collige omnino quod minus malum eſt iurare me facturum peccatum veniale cum animo illud faciendi, quàm iurare illud facturum abſque animo faciendi. In primo enim caſu eſt tantùm peccatum veniale. Et in ſecundo dum deeſt animus faciendi, eſt periurium, ac proinde peccatum mortale.

10 De tertia conditione iuramenti vt fiat cum neceſſitate, ſi deſit neceſſitas, eſt opinio communis, quod ſolùm eſt peccatum veniale, ita Nauarr. *in Sum. cap. 12. num. 3.* Sylueſt. *Iuramentum 2. q. 8.* & alij omnes.

11 Quoties adeſt cauſa iuſta, poteſt quis in iuramento extra forum iudiciale vti amphibologiis modo ſtatim explicando. Erit autem cauſa iuſta ex Nauarr. *cap. humanæ aures 22. qu. 5. in qu. 1. ad finem, & qu. 2. num. 10.* quoties id erit neceſſarium, vel vtile ad

ſalutem corporis, honorem, vel res familiares tuendas vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita vt tunc veritatis occultatio iudicetur expedire. De illis verò amphibologiis, ſeu cautelis accipe ſequentes regulas. Prima; quoties verba ſunt ambigua in ſua ſignificatione, & plures ſenſus habentia, non eſt mendacium illa proferre cum iuramento in ſenſu quem ex illis ſenſibus proferens vult: quamuis audientes, & is cui iuratur, in alio ſenſu percipiant. Idque etiam intellige quando verba ambigua non ſunt: ſi tamen attentis circunſtantiis loci, temporis, & perſonæ verba faciunt illum ſenſum iuxta mentem interrogantis, quam reſpondens concipit. Vt quando Confeſſor rogat pœnitentem an commiſerit fornicationem: rectè reſpondet, non commiſiſſe, intelligendo denuo, quam fateri oporteat: licèt aliquando commiſerit, quam tamen iam falſus eſt.

12 Secunda regula, poteſt etiam excuſari iuramentum à periurio, ſi verba externa prolata ex ſe vera non ſint: at reddũtur vera ex aliquo alio in mente proferẽtis retento, quodcumq; illud ſit. Vt ſi quis iuret ſe non feciſſe aliquid, quod re vera fecit, intelligendo intra ſe aliquid aliud quod non fecit, vel alia die ab illa, in qua fecit, vel quoduis aliud additum in mente verum. Probatur, quia talis non mentitur, vt patet: ac proinde non eſt periurium. Solùm ergo taliter proferens non dicit vnam veritatem quam audientes concipiunt: dicit tamen aliam veritatem. Nauar. *citat. cap. humanæ aures, quæſt. 2. num.* 12. Tolled. *lib*. 4. *Sum. cap*. 21. *num*. 9. & alij. Si verò in his amphibologiis iurandis modo prædicto non occurrat illa neceſſitas quam ſupra diximus debere interuenire, & iuretur abſque neceſſitate: credunt multi eſſe peccatum mortale, qualis eſt Tolledo *citato loco*, Lopez 1. *p. Inſtruct. cap*. 42. *col*. 5, *verſ.*

verſ. doloſè iurans, & alij. At mitius credit Sanch. 3. *Decalog. c. 6. num.* 22. eſſe ſolùm peccatum veniale. Quia, vt ſupra diximus, deficiente tertia conditione in iuramento videlicet, neceſſitate, eſt ſolùm peccatum veniale, ſi iuramentum eſt verum, quale eſt illud iuramentum cum illis amphibologiis. Hoc tamen ibi limitat Sanchez, & bene, dummodo tale iuramentum non fiat in iudicio Iudice legitimè interrogante, vel in materia præiudiciali: tunc enim nullo modo licet vti amphibologiis, citat Sanchez, & alios.

13 Teſtis non iuridicè interrogatus de aliquo delicto poteſt vti amphibologia, dicendo exterius ſe neſcire, intelligendo intra ſe, vt teneatur dicere: quamuis id ſciat, quia vidit. Eſt communis Doctorum maximè Nauar. *cit. c. humanæ aures, q.* 1. *n.* 9. Eadem amphibologia poteſt vti teſtis, licèt iuridicè interrogetur, ſi tamen ob iuſtam cauſam excuſatur ab illo teſtimonio ferendo: vt ſi, v. g. ex ſuo teſtimonio ſibi ſequatur magnum damnum famæ, vel vitæ. Idque propter prædictam rationem, quia tunc excuſatur à veritate dicenda, & proinde verè dicit ſe neſcire, intelligens ita vt dicere teneatur.

14 Eadem amphibologia vti poteſt reus nō legitimè interrogatus de delicto quod re vera fecit, poteſt enim dicere ſe non feciſſe, idque ſub iuramento, intelligēdo ſe nō feciſſe vt ſubſtat illi iudicio non iuridico: vel intelligendo nō feciſſe alia die diuerſa ab illa qua fecit: vel intelligēdo quodcumq; aliud additū mēte retentū quod cum verbis externis poſſit facere ſenſum verum. Idem poterit facere reus quādo Iudex nō eſt legitimus Iudex, ſaltem in hoc caſu particulari, quia tunc nō interrogat iuridicè, vt omnes fatētur. Idem poteſt facere quando reus iniuſtè eſt extractus ab Eccleſia, quia tūc Iudex nō habet ius interrogandi, & procedendi, vt ait

Sotus *de ſecreto 2.quaſt.7.poſt 3.concl.* idem poteſt facere reus quando iuriſdictio huius iudicis eſt ſuſpenſa per appellationem, vt tenet Rodrig.*de Ordin.iudic. cap.*10. *num.*4.

15 Quando reus iniuſtè occultos ſocios, aut teſtis iniuſtè detexit crimen occultum rei coram iudice, ſi non ſit ſufficiens aliunde informatio procedendi contra tales ſocios, aut illum reum, poſſunt reus, & teſtis ille ſe offerre coram iudice, & iurare illos non feciſſe delictum: intelligendo intra ſe, ita vt tale delictum ſubſit illi iudicio. Probatur, quia cùm res ſint immutatæ, ſicut à principio quando iurarunt, poterant verè dicere hos non eſſe reos intelligendo publicè, & vt illi iudicio ſubſint, de quo delicto publico ſolùm interrogat Iudex: ita & modò idem verè poterunt dicere. Imò ſi ſcienter detexerint iniuſtè, poſſunt etiam dicere ſe mentitos fuiſſe, intelligendo de mendacio practico, quod dicitur quodcunque opus rationi contrarium. Hæc eſt opinio Banhes 2.2.*q*.62. *art*.2. *dub*.8. & Metinæ *lib.Sum. c.*14.§.33. Nauar.*lib.*2.*de Reſtit.cap.*4. *art*.3.*dub*.5. & aliorum.

16 Quotieſcumque factum externum contra legem, excuſatur à peccato propter aliquam circunſtantiam, poteſt rogatus iuridicè de illo ſub iuramento illud negare, intelligendo de crimine crimino ſo, ſeu de opere quod fuerit peccatum. Vt ſi quis occidit hominem putatum feram, vel ob iuſtam ſui defenſionem: vel quodcumque aliud opus fecit ex ignorantia inuincibili excuſante à peccato, vel quid ſimile. Nam interrogatio Iudicis ſolùm tendit ad opus quod ſit crimen, quale non fuit illud legitimè excuſatum à culpa. Banhes *vbi ſupra, q.*69.*art.*2.*dubio penultimo*, & alij. Vnde colliges quòd quando taxa alicuius rei eſt iniuſta, ſi pluris vendens, aut defraudans in pondere, vel

vel menſura, vt ſibi ſatisfaciat pro iniuſtitia pretij, poteſt hic rogatus à Iudice an pluris vendiderit, vel defraudauerit in pondere, vel menſura, id negare: & aſſerere ſe vendidiſſe pretio taxato, videlicet pretio iuſto quod ab ipſa iuſtitia debebat taxari: hæc enim eſt mens Iudicis ibi iuſtè, & iuridicè interrogantis, videlicet quærere de pretio iuſto. Et ex hoc multi decidentur alij caſus, vt quando aliquis per iuſtam compenſationem rem ſuam, vel ſibi debitam clam abſtulit, & de hoc rogatur à Iudice. De illo etiam qui nummos accepit mutuatos à Petro, eóſque illi ſoluit, non tamen habet teſtes, neque chirographum ſolutionis. Si enim rogetur à Iudice poteſt iurare ſe illos mutuò non accepiſſe, intelligendo ita, vt teneatur nunc iterum ſoluere. Azor. *tomo* 1. *libro* 11. *cap.* 4. *quæſt.* 5.

17 Si ab aliquo petatur incuſſo metu vt iuret ſe facturum aliquid quod eſt peccatum, poteſt iurare ſe id facturum intelligendo intra ſe, ſi id licitè poterit abſque peccato. Tolledo *libro* 4. *Summ. cap.* 21. *numero* 9.

18 Si Iudex iniquus roget teſtem an ſciat de delicto facto publicè, vel ſecretò, vel reum interroget an fecerit publicè, vel ſecretò, poterit vterque reſpondere, non feciſſe intelligendo ita vt teneantur dicere: vel intelligendo, vt tu iniquè rogas, ſed vt teneris tamquam Iudex rogare. Banhes *loco poſterius citato*, & alij. Idem dic cùm quis venit de loco non infecto peſte, quem Iudex falsò credit eſſe infectum peſte: & rogat venientem, an veniat de illo loco, ſiue ſit peſte infectus, ſiue non.

19 Solent aliquando aliqui Religioſi ſatis ſcrupuloſi vocati ad teſtimonium ferendum, timere iuramentum, ne fortè maneant periuri. Quæres, an iſti coram

Iudice poſſint habere intentionem non iurandi, nec ſe obligare illo iuramento propter ſcrupulos vitandos? Reſpondetur, quòd peccabit mortaliter, ſi fingat ſe iurare, & non iuret ſubticendo verba iuramenti, quando inde reſultaret damnum notabile alicui. Si verò nullum damnum inde reſultaret, neque ſcandalum, & tabellio cum aſtantibus intelligerent illum iurare, non peccaret, ſi duceretur reuerentia iuramenti, & ſcrupulo fingens ſe iurare. Nam iſte talis aliàs verum dicit in teſtimonio, vt ſuppono, & nulli damnum infert, vt etiam diximus, nec fraudem molitur.

20 Rogatus iuridicè, an aliquod crimen commiſerit, quod re vera fecit: ſed non fecit per ſe, ſed per alium iubendo; non poteſt negare id feciſſe, eo quòd fecerit per alium. Erit enim periurus: nam regula generalis eſt: *quod per alios facimus, per nos ipſos facere dicimur*, & ſic ibi non valet illa æquiuocatio. Azor. *cit. lib.* 11. *c.* 8. *q.* 2.

21 Sed grauis quæſtio eſt, an ſi reus negauit veritatem coram Iudice ſub iuramento in caſu quo tenebatur ſub mortali illam fateri, vel texit amphibologiis, poſſit abſolui à Confeſſore abſque eo quod ſe Iudici iterum offerat ad illam fatendam, etiam ſi non vocetur? Pro reſponſione nota in triplici caſu poſſe hoc dubium proponi. Primò, quando reus iam fuit à Iudice punitus, vel abſolutus, vel fugiens à carcere eſt iam poſitus extra Iudicis poteſtatem. Secundò, quando adhuc iudicium durat, & reus eſt ſub Iudicis poteſtate. Tertiò quando conuictus, & damnatus fertur ad patibulum. Et de primo caſu omnes fatentur non teneri iterum ſe offerre Iudici, quia tunc ſe proderet, quod duriſſimum eſt: & iam eſt liber à poteſtate Iudicis. De tertio caſu, & de ſecundo iam ſupra diximus, *verbo Reus, à n.* 5. ibi vide.

22 Po

22 Poteſt iudex ſeruato iuris ordine petere iuramentum à reo, ſi aliter probari nequeat: quamuis ſciat, vel timeat reũ falsò iuraturum. Idem eſt licitum actori ſi conducat ad ſuam iuſtitiam, vt praxis obſeruat. Neque in hoc peccant: non enim adigunt reum vt falsò iuret, ſed petunt ab illo id quod ille poteſt bene facere, iurãdo verè: & aliàs petunt id quod eſt neceſſarium ad iuſtitiam, vel proprium commodum. De Iudice eſt opinio communis, maximè Rodrig. *tomo* 1. *in ſecunda editione cap.* 191. *n.* 6. & aliorum. De actore id aliqui negant, ſed tenet probabilius Suarez *tom.* 2. *de Relig. lib.* 3. *de Iuramento capit.* 4. *num.* 13. & alij, &, vt dixi, praxis obſeruat in iudicio ſæculari, vbi actor reo debitori petit exhiberi iuramentum in defectum probationis. At extra iudicium perſona priuata non poteſt petere ab alio, vt ſibi iuret ſi probabiliter timet illum falsò iuraturum. Eſt etiam communis Doctorum.

23 Si ego ſcio probabiliter, & moraliter Petrum in iudicio iuraturum id quod re vera eſt falſum, ſed ſcio Petrum bona fide credere id eſſe verum, & iuraturum bona fide; non poſſum illum inducere ad ſic iurandum. Nam etiamſi iurans non iuret falſum ſua opinione, tamen in rigore iurat falſum, & proinde ego induco vt Deus adducatur in teſtem falſitatis. Si verò ille ſe offert ad ſic iurandum bona fide, & ego non induco, & mea intereſt, non pecco conſentiendo, quia non induco, & habeo me paſſiuè. Sanch. 3. *Decalog. capit.* 8. *num.* 10.

24 Iam diximus ſupra iurantem ſe facturum rem quæ eſt peccatum, non obligari ad tale iuramentum per *regulam iuris* 58. Nunc adde, quod ſi taliter iurans impleat poſtea rem illam malam vt ſeruet iuramentum, facere nouum peccatum mortale, vel veniale

iuxta qualitatem operis, & hoc peccatum eſt diſtinctum à primo iuramento. Itaque ſi quis iurauit ſe interfecturum hominem, eúmque poſtea interficiat vt ſeruet prius iuramentum, fecit triplex peccatum. Primum, quando prius malè iurauit. Secundum, quando exequitur illicitum iuramentum, eſt enim noua culpa ſacrilegij. Tertium peccatum eſt idem homicidium. Si verò iurauit ſe facturum peccatum veniale, fecit triplex peccatum, & erit triplex peccatum veniale.

25 Pro re quotidiana aduerte iuramenta parentum, dominorum, Prælatorum, & ſimilium Superiorum cùm iurant ſe punituros filios, ſeruos, vel ſubditos, communiter non obligare: quia vt plurimum non fiunt ex actu virtutis, ſed ex paſſione iræ, vindictæ, & ſimilium. Et hoc magis erit verum ſi filius, vel ſubditus, vel ſeruus emendati ſint, vel petant miſericordiam. Tolled. *lib.* 4. *Sum.cap.* 22. *num.* 7. Sayro *Clau. Regia. lib.*5.*cap.*5. *num.*13. & alij. Excipe, ſi aliàs punitio valde conduceret ad bonum commune, vel ipſius delinquentis, tunc enim obligaret iuramentum, quia materia tunc eſt grauis, & obligatoria. Neque item obligant iuramenta facta vrbanitatis gratia. Vt cùm duo ad ingreſſum domus, vel in egreſſu, iurant, non præcedam, vel quid ſimile: hæc enim iuramenta imbibunt tacitam conditionem, nempe, quod ad me attinet non præcedam, & ſic de cæteris.

26 Et quia non poſſunt percurri omnes caſus, in quibus iuramentum obliget, vel non obliget: regula generalis illa ſupradicta ſit *de Regulis in* 6. vbi dicitur, *non eſſe obligatorium iuramentum contra bonos mores* ſic eſt intelligenda: vt ſcilicet non obliget iuramentum contra bonos mores prohibitos lege diuina, vel naturali, & quando talis impletio fieri non poteſt abſque peccato mortali, vel veniali. At ſi quis iuret

contra

contra bonos mores ciuiles, id eſt, prohibitos lege ciuili, non obligante ad culpam, & cùm impletio talis iuramenti poteſt fieri abſque peccato, tunc obligat tale iuramentum: v. g. iuraui me furaturum rem notabilem, vel dicturum mendacium: non obligat iuramentum, quia non poſſum implere abſque peccato mortali, vel veniali, & eſt contra bonos mores lege diuina,& naturali prohibitum. E contra iuraui me ſoluturum vſuras, vel daturum latroni centum aureos ne me occidat: obligat iuramentum, quia illa duo poſſum implere abſque peccato: dare enim illa duo non eſt peccatum: & licèt lex Eccleſiaſtica prohibeat vſuras, non prohibet quin ego illas ſoluam iuramento facto de illis ſoluendis,& ſic de aliis exemplis,ac proinde ſi non petatur diſpenſatio talis iuramenti, obligat ſic iurantem. Eſt communis Doctorum, vide Rebel. *lib.* 1.2 *par lib.*9.*num.*1. & Azor. *tom.*1.*lib.*11.*c.*6 *fin.* Dicitur verò hoc iuramentum de ſoluendis vſuris, & ſimilia iuramenta, eſſe ſolùm contra bonos mores ciuiles, quia res promiſſa aduerſatur moribus ciuilibus inſtitutis per leges ciuiles non obligantes ad peccatum. Talia etiam ſunt iuramenta quibus renuntiatur futuræ ſucceſſioni, & iuramenta minorum impuberum, quibus prohibetur facere contractus & ſimilia quæ res promiſſæ licèt prohibeantur fieri, non obligant ſub mortali:ſi verò accedat iuramentum, obligat iurantem in conſcientia non contrauenire.

27 Si proferens verba iuramenti exterius,habet interius intentionem non iurandi, ídque in promiſſione facta homini, non obligatur implere ex vi iuramenti: obligatur tamen ratione ſcandali, vel ratione damni dati alicui. Prior pars patet,ex regula illa cómuni,quod actus actiuorum non extenduntur vltra intentionem agentis,& iſte nó intendit iurare.Et præterea in ſimili,

quia proferens verba voti, ſi non intendat vouere, non vouet. Secunda pars patet, quia ſcandalum ſemper eſt vitandum, & nocumẽtum proximi nunquam eſt licitum. Si verò quis intendit iurare, ſed intendit ſe non obligare iuramento, nihilominus obligatur: quia ille ſua intentione ſola nõ poteſt impedire effectum iuramenti, qui effectus eſt inducere obligationem. Sicut etiam qui intendit vouere, ſed non intendit ſe obligare, nihilominus voto obligatur. Si verò ſic iurans, neque intendens ſe obligare, ſimul proponat non impleturum, iam eſt periurus, quia iurat falſum. Vide Suarez *tom.* 2. *de Relig. tract. de Iura.lib.*2. *c.* 7. *n.* 5. *& ſeqq.* Henriq. *lib.* 11. *de Matr. c.*13. *n.*2. Rodrig.1 *.tom.Sum.* ſupra *c.* 191. *n.* 4. & alios ab his citatos. Et quamuis Sanch.*cit.lib.*3.*Decal.c.*10.*n.*8. oppoſitum dicat cum aliquibus, quos citat, de intendente iurare, & non intendente ſe obligare: at probabilior videtur opinio Rod. & aliorum, & ſecurior propter rationes proximè adductas.

28 Iuramentum extortum per metum grauem obligat in conſciẽtia. Eſt expreſsè definita *c ſi verò, & c verum. de iniuriis, &c. & c.ad audientiam. de ijs quæ vi. &c.* Eſt tamen hoc iuramentum facile diſpenſabile ab Epiſcopo. Et cum Religioſis poterit diſpenſare ſuus Superior, vt patet ex ſupradictis, & ex ſupra. *verb.Diſpenſare, & verb. Prælatus.* At votum, & Matrimonium, ſi fiant ex metu graui, non valent, vt omnes Doctores fatentur, in materia de voto, ac de matrimonio. Si autem quæras quare non valeat votum, & matrimonium metu graui factum, valeat autem iuramentum per metum illicitum? Ratio facilior & communior eſt, quia Eccleſia ob iuſtas cauſas hoc annullauit in voto, & matrimonio, vt patet ex textibus allegatis à Doctoribus tractantibus illas duas materias: at Eccleſia non annulla

annullauit iuramentum factum per metum circa rem aliàs licitam : imò præcepit illud ſeruari , vt patet in textibus citatis. Qui verò taliter iurant per metum, oportet habeant animum implendi,ne ſint periuri : ſi verò habeant animum non implendi,quia proponunt prius petituros ſe relaxationem voti,tunc non peccabunt.

29 Quæris , fecit quis profeſſionem ſolemnem in Religione per metum , quæ eſt de iure inualida : ſed poſtea illam confirmauit iuramento etiam extorto per metum:an illud iuramentum obliget nulliter profeſſum ? Reſpondent,non obligare, neque reualidare profeſſionem.Ita Sanchez *cit.lib.5.Decalog.cap.*11.*n.*24. non dat cauſam. Hæc eſſe poteſt, quia acceſſorium ſequitur naturam principalis,*vt dicitur in Regul.iuris*, ibi autem iuramentum eſt acceſſorium , principale verò eſt votum : cúmque hoc ſit nullum iuramentum voti iſtius,acceſſorium etiam erit nullum, id eſt,non obligatorium. Addit ibidem Sanchez duo conſideratione digna pro quotidianis caſibus.Primum eſt,quòd ſi votum ſimplex Religionis metu factum , iuramento poſtea confirmetur, tale iuramentum non ratificat illud votum.Cùm enim votum illud ſimplex Religionis ordinetur ad profeſſionem , imò obliget ad illam , quæ futura eſt inualida,nemo tenetur ad faciendum actum inualidum.Secundum quod addit eſt,quòd cætera vota ſimplicia metu facta , ſi poſtea iuramento confirmentur,ſunt valida : ratio eſt , quia in aliis votis non requiritur tanta libertas , quanta requiritur in voto Religionis.

30 Iuramentum quod faciunt Rectores,& Conſiliarij in congregationibus de ſeruando ſecreto ibi tractato,non obligat illos ad illud ſeruandum in quauis re modica ſub mortali,ſed iuxta grauitatem,vel qualitatem

ratem materiæ detectæ : ſi enim materia ſit grauis,erit mortale:ſi verò leuis,veniale. Atque idem dicendum eſt ſi quis alteri iuret ſe illi ſeruaturum ſecretum:non enim peccabit mortaliter detegendo,ſi materia ſit valde leuis. Nauarr. *in Sum.cap.* 12.*num.* 23.& D.Anton. 2. *par.titulo* 19.*cap.*8.§.3. Nam tranſgreſſio iuramenti in materia veniali eſt ſolùm peccatum veniale, vt probat cum multis Sanchez, *libro* 3.*Decalog.cap.*4. *numero* 23. Hoc idem applica ad Religioſos tempore Capituli, quibus in diffinitorio Prælatus præſidens iubet ſub obedientiæ præcepto ne reuelent tractata in diffinitorio ; obligabit enim iſta obedientia modo proximè dicto pro qualitate materiæ. Non enim plus obligat præceptum obedientiæ, quàm iuramentum.

31 In Academiis quando Rector præcipit ſcholaſticis vt tali die, in tali Eccleſia aſſiſtant Miſſæ, ac Diuinis Officiis,ídque ſub pœna præſtiti iuramenti,ſi non interſint,non peccant mortaliter ob violatum iuramentum. Eſt enim illud præceptum benignè interpretandum, vt non ſit mens Rectoris illos in tali re velle obligare ſub mortali. Rodriguez 2.*tom.Sum.c.*9. *numero vltimo.* Azor. *tomo* 1. *libro* 11. *cap.* 8. *quæſt* 11. Cenſetur enim illa materia leuis. Secus ſi Rector aliquem ſcholaſticum in ſpeciali vocaret pro re graui, ſub pœna præſtiti iuramenti. Hoc idem extendo ad confratres alicuius Confraternitatis, in qua iurant quòd aderunt vocati ad cœtum illum cùm per campanam moniti fuerint, vt in ſpeciali eſt confraternitas Miſericordiæ in Portugallia : tales enim confratres,ſi vocati fuerint campanâ ad ſepeliendum aliquem confratrem, non peccabunt mortaliter, ſi non veniant : cenſebitur enim illa materia leuis iuxta prædicta.

32 Iurans ſe ſeruaturum ſtatuta alicuius Communitatis, non peccat mortaliter illa violando, ſi illa iam ob aliquam cauſam non obligant: vt quia in principio recepta non ſunt; vel quia in deſuetudinem abierunt. Nam iuramentum illud eo tendit vt teneatur ſeruare ſtatuta valida. Hoc ipſum applico ad Religioſos, quibus in ſua Religione præcipitur ſub obedientia ſeruare aliqua ſtatuta, erit enim eadem doctrina ſeruanda ob rationem tactam *num. præcedenti*. Illud verò de iuramento tenet Syluest. *Iuramentum* 4. *q.* 23. Nauar. *in Sum. c.* 25. *n.* 23. & eſt communis. Idémque dicendum eſt, ſiue iuramentum præſtetur de ſeruandis ſtatutis in communi, vel de aliquo tantùm particulari, ſi illud iam non ſit in vſu, vel non ſit receptum. Et eadem ratione dices de ſtatuto particulari præcepto ſeruari ſub obedientia, ſi tale ſtatutum non fuit receptum, vel non ſit in vſu.

DE IVRAMENTO de futuro.

33 IVramentum de futuro alicuius rei faciendæ, vel concedendæ, non extenditur niſi ad ea de quibus veriſimiliter cogitatum eſt, vel iure optimo cogitari debuit. *c. Quinta v. illis. de iureiurando*. Nam iuramentum non extenditur vltra debitam iurantis intentionem. Eſt communis Doctorum.

34 Iuramentum aliquid faciendi, aut omittendi intelligi, vel regulari debet ex cauſa ſubſiſtenti tempore quo factum eſt: ſecus ſi noua cauſa ſuperueniat. Exempla obuia ſunt in multis rebus quæ mutantur ab illo ſtatu in quo erant tempore quo factum eſt iuramentum. Vnum perticulare ſit. Iuraui me non offenſurum Petrum: poſt iuramentum contigit illũ denuo me

offende

offendere:mutatus eſt ſtatus rerum,ac proinde ſi illum denuo offendam, non ero reus præteriti iuramenti violati;ero tamen reus iniuriæ illatæ.Item nota quòd iuramentum de futuro reſtringendum eſt; vt quantum fieri poteſt,minus obliget.Sanch.*lib.1.de Matr.diſp.9. num.*11.

35 Promiſi Petro me illi daturum decem ſub iuramento:ſi ille mihi debet alia decem,poſſum non ſoluere decem vtendo compenſatione, quia illa compenſatio cenſetur quædam ſolutio. Sic Bartol.Baldus, Cuman. Faber,& alij Iuriſtæ quos ſequitur,& citat Cou. *de pactis* 1.*p.*§.*9.n.9.&* 10.& alij.

36 Iuramentum ſemel iam factum non poteſt poſtea extendi ad aliam rem nouam,etiam ex voluntate iurantis, niſi illud denuo iuret: Ita habetur expreſsè *cap.penult.de iureiurando.* Probatur,quia velle iuramentum ſuum extendere ad alium caſum non eſt iurare. Et ſic ad nouum illum caſum non obligabitur ratione iuramenti; poterit tamen obligari ratione promiſſionis.

37 Actus facti contra iuramentum,ſi aliàs ſint liciti, & non annullati lege,regulariter valent. Vt ſi quis iuret ſe non contracturum matrimonium:non reuocaturum teſtamentum,non reuocaturum procuratorem,& ſic de cæteris:valent hi actus,quidquid ſit de periurio. vide Azor.*lib.*11.*tom.*1.*c.6.q.*3.& ibi citatos.Dixi,*regulariter*,quia ſi actus geſtus contra iuramentum de iure eſt inualidus,iuramentum ſuperueniens, ſeu actus factus contra illud ius,erit inualidus: nam iuramentum non poteſt validare actum;quem ius,ſeu leges reddunt inualidum.

38 Iuramentum ita interpretandum eſt, vt non redundet in detrimentum alterius, vt ſi quis iurauit ſe ſeruaturum ſecretum:non tenetur ſeruare ſi id ſibi, ve

aliis

aliis poſtea nocet. Habetur *ex capit. ſicut noſtris. de iur. iur.* & Syluestr. *Iuramentum* 4. *quæſtion.* 15. & aliis.

39 Iurans ſe non luſurum, ſi abſolutè intendit, omnino abſtinere à ludo, non poteſt ludere etiam in parua quantitate recreationis gratia: Nam etiam hic paruus ludus in illo iuramento continetur: ídque verius erit, ſi quando iurauit, particulariter intendit non luſurum etiam in parua quantitate. Et licèt aliqui dicant iurantem non ludere abſolutè, poſſe poſtea ludere in parua quantitate recreationis gratia: mihi opinio non placet, tum quia patet illi porta, & occaſio, vt ludat in magna quantitate: tum quia illud propoſitum non ludendi ſine limitatione æquiualet propoſitioni indefinitæ: & hæc in iure æquiualet propoſitioni vniuerſali. Adde quod in logica dictio, *non*, quidquid poſt ſe inuenit negat. Inclinat in hanc propoſitionem Sanchez 3. *Decal. cap.* 18. Qui tandem ibi *num.* 3. ait ex ſup. iam dictis, quod hoc iuramentum pendet ex iurantis expreſſa voluntate ſi illam habuit: ſi verò expreſſam non habuit, coniicienda eſt ex fine iurantis. Si enim finis iurantis fuit punire ſua peccata & abſtinere ab illa delectatione ludi: credendum eſt omnem ludum illi eſſe interdictum. Si verò finis iuramenti fuit iactura pecuniæ multæ, credit licitum illi eſſe ludere recreationis gratia in parua quantitate: hic enim finis videtur à iurante intentus, niſi ſit periculum incaleſcendi in ludo, & ludendi in maiori quantitate: Quod tandem recidit in id quod prius dixi. Si item finis iurantis fuit vitare diſcordias, vel blaſphemias ex ludo ortas, nunquam omnino licebit etiam in parua quantitate ludere cum illa occaſione.

40 Iurans ſe non luſurum poteſt mutuare pecunias ludenti: poteſt ludo aſſiſtere, poteſt ibidem alium in

ludo

ludo docere: poteſt,inquam, hæc omnia, quia iſta tria non iurauit,neque illa includuntur in illo iuramento. Poteſt etiam alteri dare nummos,vt ſuo nomine ludat, niſi expreſsè conſtet illum tempore iuramenti intendiſſe etiam non ludere per alium. Probatur eadem proxima ratione: poteſt etiam aſſiſtens ludo ſponſiones facere (vulgo *apoſtar*, *ou armar defora*) hæc enim omnia non ſunt ludere,nec directè includuntur in illo iuramento. Et hactenus dicta de iuramento de futuro ſuo modo intelligenda ſunt etiam de voto de futuro: æquiparantur enim votum, & iuramentum de futuro, etiam quoad ludum.

41 Iuramentum, aut votum non ludendi cum certa perſona,vel in domo determinata,vel in deſignato ludo, manente libertate, vt cum aliis perſonis poſſit ludere,& aliis ludis, hæc, inquam,iuramenta de ordinario non obligant:quia ſunt de re indifferenti:quale eſt votum de non filando die Sabbati cum libertate in aliis laborandi:& non edendi caput animalis in honorem Ioan. Baptiſtæ cum libertate veſcendi aliis carnibus. Dixi, *non obligare de ordinario*, quia obligabunt quando illa fiunt vitandi alicuius mali occaſione: vt quia talis perſona eſt nimis iracunda, vel ludit in magna quantitate, vel quia in illa domo fiunt offenſæ Dei, & ſic de cæteris. Vide Nauar. *in Sum.c.*1. *num.*28. *fin.*Vide etiam Sot.7. *de Iuſt.quæſt.*1. *art.*3. *col.*6. vbi dicit votum non ludendi cum aliquo, vel non ludendi carthis, vel non ludendi in tali domo, ſi illa non ſunt occaſio alicuius mali ipſi iuranti, neque aliqua exiſtit cauſa alicuius boni, non obligare: ſecus ſi ſint occaſio mali. Si quis verò vouit non luſurum cum tali perſona,vel in tali domo ob vindictam alicuius,votum non valet,vel iuramentum non valet,quia non ſit in honorem Dei,ſed dirigitur ad propriam vindictam. Si verò iuret,

iuret, aut voueat, nullo ludo luſurum, niſi tali deſignato, tenet votum, quia poteſt dirigi ad honorem Dei carentia cæterorum ludorum.

42 Si quis iurauit, vel vouit non luſurum cum tali perſona eo quòd nimis perita ſit, vel ſibi ipſi ſit cauſa rixarum, poterit ludere cum multis ſumendo illum pro comite, vel cum pacto inito cum illo quod quoad ambos ceſſabit lucrum vel iactura: (vulgo *ir forros.*) Nam data hac conditione ceſſat finis prædicti iuramenti, & proinde illud non obligat.

43 Omnes illi qui poſſunt irritare vota ſubditorum, poſſunt etiam irritare, ſeu relaxare iuramenta illorum, ſi ſint ſolùm facta Deo. Vnde Prælati religionum poſſunt relaxare omnia iuraměta ſubditorum facta Deo. Nam huiuſmodi iuramenta habent naturam voti, & patet *ex c.* 3. *Num.* vbi Deus æqualiter dedit poteſtatem patri, & marito poſſe diſpenſare, ſeu relaxare vota, & iuramenta. Et eſt communis: vide Azor. *tom.* 1. *lib.* 11. *c.* 10. *in fine*, & Pet. Ledeſm. 2. *tom. Sum. tract.* 11. *c.* 4. Requiritur autem iuſta cauſa, vt diſpenſatio detur, ſeu potius relaxetur iuramentum, vt omnes affirmant. Illæ verò cauſæ quæ ſufficiunt ad diſpenſandum votum, ſufficient ad relaxandum iuramentum, de quibus cauſis dixi ſupra *verb. diſpenſare.*

44 Si iuramenta abſoluta fiant caſtitatis, religionis, peregrinationis Hieroſolymitanæ, vel Romanæ, quorum vota Papæ reſeruentur, dubium eſt an etiam prædicta iuramenta Papæ reſeruentur, ita vt Epiſcopus nequeat in illis diſpěſare: Alij negant, alij affirmant. Sanchez *lib.* 8. *de Matrim. diſp.* 13. *num.* 3. ſic diſtinguit: ſi talia iuramenta fiant cum animo promittendi Deo, tunc induunt rationem voti, ſeu claudunt, & confirmant votum, & proinde ſunt reſeruata, ſicut ipſa vota. Si verò non fiant animo promittendi, neque vllam

Nn

promiſſionem includunt, quia iurans non habuit intentionem promittendi,ſed ſolùm aſſerendi, tunc non ſunt reſeruata Papæ, ſed Epiſcopo,quia ſunt pura iuramenta aſſertiua, & non vota. Vide Lopez 2. *part. Instruct. cap.* 9. *col.* 6. & Valentia 2.2. *diſput.*6. *quæſt.*7. *punct.*2.

45 Qui poteſt commutare vota, poteſt etiam commutare iuramenta: Eſt enim vtrobique par ratio. Vnde is qui iurauit aliquid ſoli Deo poteſt per ſe ipſum illud iuramentum commutare in rem euidenter meliorem: ſicut communis opinio tenet poſſe vouentem ſuum votum commutare propria authoritate in rem euidenter meliorem. Ita Tolled. *lib.*4. *Sum.c.*23.*num.*3. Arag.2.2.*q.*89. *art.*3.*dict.*5.

46 Hactenus in ſupra dictis diximus de iuramento, quod fit ſoli Deo: à quo nimis differt iuramentum factum homini, vel cedens in vtilitatem alicuius hominis acceptantis: hoc enim difficilius relaxatur, vel diſpenſatur etiam à Papa,abſque iuſta cauſa,niſi is cui factum eſt, cedat iuri ſuo ſeu ſuæ vtilitati: non ſolet enim Papa cuiuis auferre ius ſiue proprium intereſſe, niſi in paucis,vt,v.g.poteſt reſcindere iuramenta circa rerum Eccleſiaſticarum, vel officiorum Eccleſiaſticorum diſtributionem, quod in rigore eſt illas res ſcindere indirectè, poteſt etiam Papa indirectè relaxare iuramenta vaſſallorum quibus iurarunt fidelitatem Regi, vel Principi ſuo poſtquam incidit in hæreſim. *cap. ad Apoſtolica. de ſententia & re iudicat. in* 6.

47 Si filius, vxor, ſeruus,vel ſubditus præſtent iuramentum alicui in fauorem illius,& pater,maritus,dominus vel Prælatus poſſint irritare cótractus illorum, poſſunt etiam irritare iuramenta quibus tales ſubditi illos contractus firmarunt. Nam & ſi id in alterius

præ

præiudicium vergat, illi vtuntur iure ſuo tollendo materiam iuramenti, ſecus quando non poſſunt contractus illos irritare. Ita Sotus *lib. 8. de Iuſt. quæſt. 1. art. 9.* & Petr. Ledeſm. *2. tom. Summ. tract. 11. cap. 4. dub. 1.* Exemplum in Religioſo ſit. Prælatus Regularis poteſt irritare quancunque promiſſionem factam à Religioſo cuiuis homini, & iuramento confirmatam. Nam Religioſus carens voluntate propria nihil validum poteſt efficere abſque Superioris conſenſu. In vxore reſpectu viri eadem ferè eſt ratio, cùm enim vt plurimum, nequeat contractus validos inire abſque licentia viri, maximè ſi cedant in præiudicium viri, etiam ſi vxor aliquem ſic contrahat, & firmet iuramento, poteſt maritus irritare. Secus ſi contractus non vergat in præiudicium viri: vt ſi mulier promittat, & iuramento firmet poſt mortem ſuam, vel poſt mortem viri donaturam certum quid: hoc enim promiſſum iuramento firmatum, valet. Gutierrez *de iuramento, 1. part. cap. 1. numero 34.* Eadem iuramenta poſſunt irritare parentes, & tutores circa filios, & pupillos ante annos pubertatis circa contractus cum homine initos. At verò ſi illos contractus faciant poſt pubertatem, & firment iuramento, non poterunt relaxare. De dominis reſpectu ſeruorum dicendum eſt poſſe illos relaxare omnia ſeruorum iuramenta facta in præiudicium dominorum. Si verò dominis non præiudicent, ſeruus obligatur naturaliter in iis quæ domino non præiudicant.

48 Si homo cui factum eſt iuramentum, illud remittat, ceſſat omnino iuramenti obligatio. Eſt communis omnium, nec indiget probatione. At Sum. Pontifex, vt dixi ſupra, hoc non poteſt directè vel abſq; iuſta cauſa, quia ſuauis Eccleſiæ gubernatio intendit reddere cuique ſuum, non verò ſuum à quouis auferre. Intelli-

gitur præcedens dictum, quando iuramentum factum eſt homini ob ſolum commodum,& vtilitatem ipſius: ſi autem iuramentum fiat homini,ſed præcipuè in honorem Dei,non poterit illud relaxare homo cui ſecundariò factum eſt. Exemplum ſit quando duo adinuicem ſibi promittunt, & iurant ſe ingreſſuros eſſe religionem:tunc enim iuramentum fit primariò in honorem Dei,ſecundariò,& remotè præſtatur homini. Eadem ratio eſt de iurante daturum ſe eleemoſyoam pauperi in honorem Dei: non poteſt enim pauper hoc iuramentum remittere. Semper enim in opere eſt attendendum quod eſt principale:in illis verò duobus exéplis Deus eſt intentus principaliter, & proinde iuramentum factum Deo non poteſt homo relaxare. Ita D.Thom.2.2.*q*.89.*art*.9.*ad* 2.Syslueſt.*Iuramentum* 5.*q*.& Azor.*lib*.11.*cit.c*.9 *q*.9. & alij. Idem erit de iuramento quod duo faciunt ad inuicem de non furando,de non fornicando,& ſimilibus.Limitantur ſupra poſita exépla,maximè de ingreſſu Religionis, quando id iurans iurauit principaliter intuitu Dei,&Religionis;ſi enim non iurauit hoc intuitu, ſed quia id cogitauit gratum fore amico, & ſolùm gratia illius id iurauit, poterit tunc amicus relaxare illud iuramentum,quia tũc principaliter iuratum eſt propter amicum.Et ſic de aliis.

49 Quid ſi iuramentum ſit præſtitum in honorem Dei,& tamen res promiſſa tota cedit in vtilitatem partis,ſeu hominis:vt ſi iurat fœminæ illam ducturum in matrimonium propter Deum, & quia eſt pauper: an poſsit fœmina illa relaxare,ac remittere hoc iuramentum?Duplex eſt opinio,alia affirmat,alia negat:id tractat Sanchez *lib*.1.*de Matrim.diſp*.52.*à num* 7.vbi dicit vtranque eſſe probabilem. Sed partem affirmatiuam iudicat probabiliorem, quòd ſcilicet poſsit fœmina remittere.*vide ibi*.

50 Prælatus Eccleſiaſticus infra Papam, non poteſt relaxare iuramentum factum homini, niſi quando interuenit turpitudo in actu, vel quando is cui fit iuramentum tenetur reſtituere rem iuramento acceptam. Hæc eſt communis ſententia ac regula generalis. Sotus 8.*de Iuſt. q.*1.*art.*9.*ad* 2. & alij. Quod adeo verum eſt, vt iuramentum quod quis facit homini de illi dando certum quid, non poſſit iurans commutare in melius, inuito illo cui promiſit, quia vnum pro alio inuito creditore ſolui nequit. Imò neque Papa hoc ſolet commutare inuita parte, niſi ex magna cauſa. Imò ſi iuramentum homini præſtitum non cederet in vtilitatem priuatam illius, ſed boni communis, talis homo priuatus non poſſet illud remittere, ſed is qui habet curam boni illius communis. Et hoc quod dixi de Prælatis Eccleſiaſticis, non intelligas de Prælatis Religionum, de illis enim diximus ſupra *n.*36. illi enim poſſunt quæ ibi diximus. Sed dictum præſens intelligitur de Epiſcopis, & aliis infra Papam.

51 Quando etiam ex parte iurantis interuenit iniuria vel afflictio, vt quando iurat ſoluere vſuras, vel dare latroni metu extorquente iuramentum, poteſt Epiſcopus hæc iuramenta homini facta relaxare. Eſt etiam communis, quia per talia iuramenta non acquirit ius ille homo cui promittitur, quia ex parte illius interuenit turpitudo, & reſtituere tenetur. Et hoc de iuramento metu extorto, intellige id poſſe ab Epiſcopo relaxari, etiam ſi metus ſit leuis pro foro conſcientiæ. In foro autem externo eſt communior ſententia, quòd non poterit relaxare, ſi fiat ex metu leui: de quo vide Sanchez, 3.*lib.de Mat. diſp.* 20. *à num.*7. & proderit hæc relaxatio ne in poſterum ſoluere teneatur. Si verò quis iuret latroni, vel vſurario ſe non repetiturum illas pecunias ab eis, adhuc poteſt ab Epiſcopo relaxari.

Imò etiam ſi iurauerit non ſe petiturum relaxationem illius iuramenti, poteſt illa concedi ab Epiſcopo ipſo iurante non petente; nam ſi petat iam contrauenit iuramento;at vtens relaxatione data ab Epiſcopo ſe non petente,non peccat, quia non iurauit ſe illa non vſurum. Si autem iurauit ſe non denunciaturum Eccleſiæ, non poterit item denuntiare niſi in duobus caſibus: primo,ſi conducat ad bonum commune quando latro vel vſurarius,valde infeſtant Rempublicam.Secundo, quando is qui iurauit iuridicè à Iudice interrogatur.

52 Poteſt etiam Epiſcopus relaxare iuramentum quando dolus notabilis reperitur in contractu. Tunc enim interuenit turpitudo ex parte recipientis, vel recepturi. Vt autem in his Epiſcopus relaxet iuramentum,opus eſt vt res ſit clara : Si enim dubium ſit, v.g.an interuenerit metus,dolus,vel an ſit contractus vſurarius,non poterit relaxare.Vide Sanchez *lib.3.Decalog.cap.21.num.27.* vt verò Epiſcopus in his caſibus prædictis poſſit relaxare iuramentum circa illos contractus,non eſt neceſſarium citare partem, id eſt, hominem cui præſtitum eſt iuramentum:ſufficit vt ſummariè conſtet de veritate,& probatur,quia contradictio partis non poteſt impedire illam relaxationem, cùm ſit in iure permiſſa. Hanc autem relaxationem, vt dixi,poteſt facere Epiſcopus ſolus. Et poteſt etiam Iudex Eccleſiaſticus illius loci in quo fit contractus, *cap.final.de foro competenti*,& Canoniſtæ *ibidem*. Poteſt etiam Vicarius Generalis Epiſcopi : Debet etiam hanc relaxationem concedere Epiſcopus, vel iudex ipſius iurantis, quando pars non eſt citanda : & hoc maximè locum habet quando relaxatio petitur in foro conſcientiæ, hanc enim ſolùm poteſt dare Epiſcopus ipſius iurantis,non verò eius cui iuratur.

53 Pro

53 Pro Religioſis aduerto eos licèt habeant priuilegium conceſſum, vt poſſint pœnitentibus commutare vota, & iuramenta, vt dixi ſupra *verb. confeſſor erga ſæculares num.* 26. *&* 27. talia vota non poſſunt commutare ſæcularibus, neque talia iuramenta ſi ſint facta homini in illius vtilitatem. Vnde ibi dixi poſſe illos illa iuramenta commutare abſque præiudicio tertij: quod intelligitur de iuramento homini præſtito: intelligitur ergo illud de iuramento Deo præſtito: vide quæ diximus ſupra *hoc verb. n.* 39.

LABORARE.

Vide ſupra *verb. Abbas, n.* 10.

EVgenius IV. conceſſit quòd ſæculares abſque peccato poſſint laborare in noſtris Conuentibus, in die Sanctæ Crucis Septembris: in die Sancti Michaëlis: in die Sanctorum Innocentium; & in die Sancti Sylueſtri. Excipit tamen dummodo prædicta feſta, non veniant in Dominica; quia ſi venerint in illa non poterunt laborare. Habetur in Monument. Ordin. *primæ impreſſionis. folio* 61. Vnde videant Prælati ſe peccare mortaliter & facere peccare mortaliter alios, ſi contra prædictam explicationem, in aliis feſtis, vel Dominicis inuitent, vel patiantur quod in ſuis Conuentibus ſæculares laborent, etiam gratis. Sed vt licitè fiat, & magna neceſſitas vrgeat, debet obtineri licentia Ordinarij, vel potentis illam dare, Vicarij ſcilicet ſui.

ADDITIO.

VIde ſupra *verb. Feſti dies numer.* 2. vbi diximus

quomodo poſſit frangi feſtũ per opera ſeruilia parua, ſed ſæpius repetita in eodẽ die. Et alia ibi pro eodem intento. Nunc adde, quòd ſi aliquis imperaret multis hominibus vt in die feſto ſinguli ſimul operarentur ſeruiliter, ita vt vnuſquiſq; parum operaretur, vt per vnũ quadrantem, opus autem reſultans eſſet notabile: neq; iubens, neq; iuſſi peccarent mortaliter, quia iubẽs nulli in particulari fuit cauſa vt peccaret mortaliter, neq; aliquis eorum operans puſillũ peccauit mortaliter. vide ſupra *ver. ieiun. in fine*, ſimile exemplum de inducente multos in die ieiunij, vt comedant puſillum.

LAICI FRATRES.

Vide ſupra, *Hora Canonica, num.* 4. *de laico ordinato, abſque licentia Superiorum.*

1 POſſunt tangere calices, & lauare corporalia, cùm expedierit, Compend. Minorum, *verb. Laici Fratres.* §. 1. Et hoc idem poſſunt laici fratres ſocij Generalium, vel Prouincialium cùm inſeruiunt Miſſæ prædictis Prælatis, plicando corporalia, & calicẽ tangendo ſolùm quando ſic inſeruiũt hi ſocij. Eod. Comp. *ibi.* §. 3.

2 Laici fratres etiam olim homicidæ, & bigami, poſſunt miniſtrare Sacerdotibus celebrantibus, etiam veſtiti ſuperpelliceo lineo. Compend. D. Hieronym. Hiſp. *verb. Laici fratres*, §. 2.

LEGATVM.

Vide ſupra *verb. Hæreditas, per totum.*

1 SIxtus IV. conceſſit Minoribus, id eſt, Prælatis illorum, vt poſſint commutare legata facta locis eiuſdem

eiuſdem Ordinis relicta ad vnum vſum, in alium vſum: dummodo hoc fiat ſine ſcandalo illorum ad quos pertinet ſolutio talis legati. Comp. Minorum, *verb. Legatum*. Et nota, quod non dicit, vt petatur licentia ab illo qui debet ſoluere: ſed ſolùm vt non ſcandalizetur. Vnde, ſi certò conſtet quòd non ſciet, & proinde non ſcandalizabitur, poteſt fieri.

2 Legatum Minoritis non in perpetuum, ſed ad certos annos, octo, ſcilicet, vel nouem, eſt validum, & poteſt ab illis acceptari. Capucinus ſupra Compend. *in verbo Legatum*: & citat Cordub. Ancharran. & alios.

3 Eccleſiæ Minorum poteſt relinqui legatum annuum perpetuum, pro vino, cera, oleo, & ſimilibus, vt ſupra dictum eſt, *verb. Hæreditas*, ex Nau. *n.* 5.

4 Non valet legatum relictum Monacho ſub conditione, ne ſcilicet Prælatus poſſit ſe in illud ingerere, impedire, vel in alios vſus mutare: ſemper enim bona ſubditi ſunt ſubiecta Prælato. Rodr. *tom.* 2. *q* 125. *art.* 2. *&* 3. De licentia tamen Prælati poteſt ſubditus acceptare, & diſpendere legata, dummodo non fiat contra Regulam, vel conſtitutiones Ordinis.

5 Relictum legatum ſubdito poteſt Prælatus conuertere in vſus communes Monaſterij, quod enim acquirit Monachus, acquirit Monaſterium.

6 Relictum legatum ab aliquo, vt conſtruatur Monaſterium in loco certo, non perditur, ſi in illo tali loco non poteſt conſtrui Monaſterium: ſed poterit cum tali legato alibi ædificari. Rodr. *cit. q. art.* 10.

7 Licitum eſt legatum relictum Minoritis, etiam ſi ſit annuum, pro neceſſitatibus infirmorum. Rodrig. *tom.* 2. *q.* 126. *art* 4.

8 Gregor. XIII. conceſſit Minoritis, vt Syndicus illorum poſſit coram Iudice petere legatum, pro Miſſis,

& diuinis Officiis relictum in illorum Monaſteriis. Et quod Iudex ad Syndicorum inſtantiam, poſſit cogere executores teſtatorum, vt debita ſtipendia Fratribus ſoluant, refert Rodr. *cit. q.* 126. *art.* 4. §. *ad primum enim.* Nam hoc non eſt petere in iudicio via actionis, ſed implorare officium Iudicis.

9 Minorita poteſt ſuadere amicum, vel conſanguineum, vt ſibi aliquid in teſtamento relinquat pro libris emendis, ſi ſtudet, & illis indiget. Et idem pro neceſſitatibus infirmorum. Rodrig. *Addit. ad Sum. tom.* 3. *fol.* 269.

10 Legatum relictũ filiæ à patre ſi nubat viro nobili, & illa intret Monaſterium, & fiat Monialis, debetur Monaſterio: conditio enim illa, *ſi nubat*, reiicitur in fauorem Religionis, quemadmodum etiam in fauorem nuptiarum, reiicitur alia conditio; videlicet, *ſi non nubat*: & multo magis fauendum eſt Religioni, quàm matrimonio. Rodr. *tom.* 2. *q.* 127. *art.* 1. Vide etiam Nauar. *lib.* 3. *Conſil. tit. de teſtam. conſil.* 9.

11 Paulus III. Compend. Societ. IESV conceſſit illi, quod ſi aliquando Sedes Apoſtolica de legatis piis à fidelibus relictis aliquid applicauerit ad aliquam cauſam piam, vel non piam: non intelligantur ibi comprehenſa legata illis relicta à fidelibus, vel in illorum fauorem diſpoſita niſi id in litteris Papæ de illis exprimatur per clauſulam particularem, & non generalem. Illius Compend. *verb. Exemptio* § 4.

ADDITIO.

Vide infra *verb. Redditus Annuales.*

DIxi ſupra *hoc eodem verb. num.* 1. Sixtum IV. conceſſiſſe Prælatis Minoritarum, vt legata ſibi relicta

ĉta à defunĉtis pro vno vſu, poſſent conuertere in alium vſum,dummodò non ſit ſcandalum illorum ad quos pertinet. Nunc addo Leonem X.ampliãdo iſtam conceſſionem eiſdem Minoribus conceſſiſſe, vt idem poſſent facere de rebus donatis à viuentibus:vt ſcilicet datas pro vno vſu poſſint commutare in alium vſum,ceſſante pariter ſcandalo. Habetur conceſſio in Bullar.Rodrig.*fol.733.col.2.in fine.*

2 Clemens VII.conceſſit Miniſtris Prouincialibus Ordinis Minorum, & Guardianis in ſuo Conuentu cum conſilio diſcretorum, vt quando ſibi reliĉta fuerint legata quorum non ſunt capaces per ſuam Regulam,poſſint per ſuos procuratores,vel Syndicos componere,vel paciſci cum executoribus teſtamentorum, vel hæredibus circa prædiĉta legata, & inſtitutiones, ſicut illis viſum fuerit æquum, & iuſtum, vt ſoluant ſemel tantùm in pecunia, vel aliis rebus vna tantùm vice ipſis Fratribus pro illorum neceſſitatibus ſubleuandis,vel locis conſtruendis,& quòd facta illa vnica ſolutione, hæredes authoritate Apoſtolica in perpetuum liberentur ad aliquid vltra ſoluendum,v.g.Reliquit aliquis redditus annuales tritici, vel vini, non per modum eleemoſynæ præſentis, ſed ſub titulo perpetuæ hæreditatis ſoluendos Fratribus Minoribus ſingulis annis:quorum redditũum Minoritæ ſunt incapaces:cõceſsit Clemens VII.vt poſsint prædiĉti Fratres paciſci cum hæredibus,modo prædiĉto. Habetur cõceſsio in Bullar.Rodrig.*fol.761*.Quam cõceſsionem citat Rodr.*tom.2.qq.Reg.q.126*.innuẽs poſſe hodie Minoritas frui prædiĉta cõceſsione,dummodo ſeruẽt illius formam, videlicet,vt Prælati per ſe tali pacto faciendo nõ ſe intromittant, nec per ſe exequantur,ſed ſolus Syndicus,qui eſt procurator Papæ,id efficiat.Et quidẽ Papa qui eſt ſup.regulã noſtrã id potuit efficere.

Ego

Ego verò multum dubito, imò credo non poſſe Minoritas hodie vti illa conceſſione: Nam imprimis illa conceſsio repugnat puritati noſtræ regulæ, & paupertati, iuxta declarationes Pontificias Nicolai III. & Clementis V. inſertas in corpore iuris, qui dicunt Minoritas eſſe incapaces illius hæreditatis. At per Syndicos illam hæreditatem vendere eſt illam acceptare, & illius dominium recipere, quod repugnat regulæ puritati, & prædictis declarationibus Pontificiis. Si verò illis repugnat, vt videtur pugnare: non poſſunt Fratres Minores hodie vti illa conceſſione Clementis VII. Nam in Capitulo Generali Tolletano, an. 1606. totum Capitulum renunciauit omnibus conceſſionibus Pontificiis, quæ repugnarent puritati noſtræ regulæ, & ſeruarentur ad vnguem declarationes regulæ editæ per dictos Pontifices Clementem V. & Nicolaum III. vbi docent prædictos Fratres eſſe incapaces prædictorum reddituum annualium: neque adhibent, nec concedunt, vt circa hæreditatem, vel legata, quorum ſunt incapaces, poſſint paciſci modo conceſſo à Clemente VII. habet autem Capitulum Generale cum Generali, imò & Prouinciale cum Prouinciali, authoritatem declarandi quomodo ſit vtendum, vel non vtendum priuilegiis Pontificiis, vt dixi ſupra, *verbo Generalis, num. 5. & 6.*

De modo autem quo prædicti Minoritæ poſſint acceptare legata perpetua relicta à defunctis pro Miſſis quotidianis, vel aliis piis officiis decernitur in illorum ſtatutis generalibus Tolletanis, ſiue Barcinonenſibus reformatis, *titulo, de redditibus annualibus.* Et ibi decretum fuit deſumptum ex D. Bonauentura, vt teſtatur idem ſtatutum; circa quod aduerto quòd quamuis decernatur, Minoritas nullum habere ius ad illa legata relicta promiſſis, nihilominus,

minus, poſſe Syndicos Conuentuum illa repetere coram iudice ſæculari, vel Eccleſiaſtico: tum per conceſſionem Gregorij XIII. nobis factam, quam citaui ſupr. *hoc verbo, num.* 8. Tum etiam per conceſſionem Martini IV. poſitam in Bullario Rodrig. *fol.* 93. vbi concedit Syndicis quòd poſſint procurare per modos licitos relicta Fratribus in teſtamento. Modus verò licitus ſatis clarus eſt, vt procuretur coram iudice executore teſtamenti.

3 Supra *verb. Teſtamentum, toto numero octauo*, dixi non poſſe Minoritam procurare, imò nec acceptare legatum annuum ſibi ſoli relictum à parentibus, vel amicis pro ſuis neceſſitatibus ſubleuandis. Nunc autem quia proprius hic locus eſt vbi agitur de legato relicto, idem repeto, & confirmo: tum ob rationes ſufficientes, quas ibi adduxi: tum denuo, quia annuus redditus computatur inter res ſtabiles, apud Iuriſtâs, vt praxis obſeruat. Etenim clericus habens ſolum annuum redditum pecuniarium, cenſetur habere patrimonium ad Ordines. Ergo Minorita habens annuum redditum particularem, cenſebitur habere bonum ſtabile, quod eſt contra ſuam profeſsionem. Et ob hanc cauſam quòd annuus redditus cenſeatur bonum ſtabile, & quod à Papa interdicatur Minoritis abſolutè ſine diſtinctione, tenet Azor. 1. *tom. libr.* 12. *capitulo* 23. *quæſtione* 15. Nec poſſe Minoritas in communi habere redditus annuales olei, vini, & ceræ pro ſacriſtiis. Cuius oppoſitum nos diximus poſſe fieri ſupra, *verbo hæreditas, numero* 5. ex Nauarro, *libro* 3. *conſ. titulo de teſtament. conſil.* 13. Quod alij viderint, & licèt hoc pro Eccleſiis Minoritarum acceptetur, & ſit in vſu, poterit fulciri, vtcumque per aliquas conceſsiones Pontificum, maximè illam Gregorij XIII. & Martini IV.

At

At nunquam Pontifices id permiſerunt, neque Doctores dixerunt de legato annuo relicto Minoritæ in particulari pro ſua ſuſtentatione. Imò vt hoc magis roboretur, quòd ſcilicet poſſint Conuentus, & ſacriſtiæ Minorum repetere illa legata annua olei, vini, &c. vltra Nauar. *citato loco*, tenet, ac idem defendit Rodrig. *tom.2. quæſt. Regul. q.126. art.5.* vbi rationes affert, ac dicit idem expreſsè tenere Syluestrum, *verbo Legatum* 1. *n.*4. vbi vides tres Doctores Nauarr. Syluestr. & Rodriguez tenere contra Azor. circa legata olei, vini, &c. relicta Eccleſiis Minoritarum. Qui tamen tres Doctores cùm id concedant pro Eccleſiis Minorum, non admittunt pro communitate ipſorum Fratrum. Ergo à fortiori multo minus admittent legatum annuum relictum particulari Minoritæ. Et in particulari quòd Minorita non poſſit habere hoc legatum annuum, etiam in modica quantitate, tenet Rodriguez *citata quæſt.*126. *art.*2. vide omnino infra, *verbo Teſtamentum*, *n.* 1.

LEX, SIVE LEGES.

Vide ſupra, *verbo Correctio Fratrum*, *n.*51. & infra, *verbo Statutum*, *per totum*.

1 LEges Epiſcoporum non ligant Religioſos, niſi quoad Feſtorum obſeruationes, interdicta, cæteráſque cenſuras obſeruandas pro quibus ferendis licentiam habent à iure. Trid. *ſeſſ.*25. *c.*12. *de Regul.* vide ſupra, *verbo Feſti dies.* vbi dicitur de lege ieiunij ab Epiſcopo impoſiti.

2 Lex ciuilis de armis prohibitis non portandis, de nocumento non dando per animalia nociua, de locuſtis vitandis quando populantur, etiam agros Regularium,

rium, obligat etiam in conſcientia Regulares quatenus ciues ſunt,& in bono communi participant : non tamen debent conueniri coram Iudice ſæculari : & ita quaſi illos obligat illa lex quoad vim directiuam: non verò quoad coactiuam. Rodriguez *tom.*1. *quæſtion.* 66. *artic.*2.

3 Violans legem Regularem, vel aliam quamcumque humanam malè illam intelligens, & bona fide faciens, non peccat mortaliter. Nau. *lib.* 5. *Conſil. titulo de Simonia, conſil.* 46. *n.*3. id eſt, ſi putat ſe habere cauſam iuſtam.

4 Quando legiſlator ait in lege; *volumus obligare ex nunc*: citata lex obligat ſtatim à publicationis die, etiam ignorantes, quoad nullitatem actus contrarij; id eſt, ſi fiat oppoſitum ſtatim in illo die publicationis, eſt nullum vbique. Non tamen ligat ignorantes quoad conſcientiam: eſt etiam certa, & patet, quia princeps id poteſt facere quoad nullitatem externam actus. Et hoc verbo vſus eſt Sixtus V. in prima conſtitutione contra illegitimos, annullando profeſſionem. Vide tamen infra *verb. Priuileg. n.*70.

5 Lex ſuperioris ex cauſa ab ipſo ſuperiore non præuiſa hîc, & nunc, poteſt licitè obuiari ab inferiori agēdo contra ipſam. Tenet Rodrig. cum Bartolo, & aliis *tom.*1. *quæſt.*69. *art.* 4. Et innuit hoc poſſe fieri ſiue illa noua cauſa iam extiterit, quando facta eſt lex, & Superior non aduertit fortè morem patriæ & Prouinciæ : Siue illa cauſa noua poſtea ſuperuenerit ex caſu raro, & contingente inſolito. In hoc enim ſecundo, & fortè etiam in primo concurrit epichea, quæ tunc valet quando neceſſitas facti præſentis vrget : & Prælatus ſolus diſpenſaturus, abeſt : tunc enim præſumitur conceſſurus, ſi adeſſet. Si autem factum poteſt dilatari abſque periculo, & incom-

modo,

modo,& Prælatus poſſit adiri;ita fiat. Secus ſi neutrum habet locum.

Circa proximè dicta notat Rodriguez, *citato loco*, quod ſi Generalis committat alicui particulari Fratri, aliquod negotium peragendum in aliqua Prouincia: poterit nihilominus Commiſſarius Generalis ex noua cauſa non cõſiderata per Generalem, impedire ne fiat tale negotium:& ſic in ſimilibus. Vnde ego primò colligo, quod idem poterit Prouincialis ob eandem cauſam. Secundò infero, quod etiam Prouincialis poterit agere contra ſtatutum Generale Ordinis, quando detur talis cauſa ſuperueniens, vel non conſiderata à ſtatuto Generali pro iſta Prouincia: maximè quando vrget neceſſitas, nec poteſt adiri Generalis: vtrobique enim concurrit eadem ratio. Et mandatum Generalis particulare, non minus obligat, imò magis timetur quàm ſtatutum Generale,& proinde ſi poteſt in primo, poteſt in ſecundo.

6 Leges Pontificiæ, & Religionum ponentes priuationem ab officiis,& prælationibus actualibus ipſo facto,ſeu abſque vlla declaratione, non obligant tranſgreſſores,vt facto delicto deponant officia per ſe ipſos; ſed poſſunt procedere. Semper enim debet expectari declaratio Iudicis, non de pœna, ſed de crimine, pro quo pœna eſt impoſita. Rodriguez, cum communi, *tom.* 1.*quæſt.*7.*art.*16. & Vega 2.*par.verb.Leges,caſu* 7. & Henriq.*tom.*2.*lib.*13.*c.*56. dicens, quod prædictæ leges ſic loquentes intelliguntur de foro externo, non verò de interno.

7 Leges verò conſtituentes excommunicationem, priuationem vocis actiuæ, vel paſſiuæ,inhabilitatem, &c.priuationes ſtatim ſortiuntur effectum, & obligãt tranſgreſſores,etiam in foro interno,vt abſtineant ſe à diuinis, à ſuffragiis, & acceptãdis officiis,& ſimilibus.

...it etiam communis,& Rodrig.*cit.loco.* Et patet, quia tunc Eccleſia non priuat delinquentem bonis ſuis, vt oporteat illum eſſe executorem ſuæ pœnæ: ſed priuat illum bonis communibus non habitis. Excipe tamen ſi taliter excommunicatus, vel priuatus incurrat grauiſſimam infamiam abſtinendo à prædictis: quia tunc ius naturale famæ præualebit poſitiuo de abſtinendo, ad arbitrium prudentis,& timorati viri,iuxta infra dicenda *verb.Officia Ordinis.*

8 Quando ſuperior aliquid mandat, etiam ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ vt aliquid fiat ab inferiore, ſi inferior videat id non congruere ob cauſam claram, & vrgentem, poteſt ab opere deſiſtere, & ſuperiorem admonere, neque interim mandatum exequi. Patet *ex c.ſi quando.de reſcriptis*, vbi conceditur quod mandata Apoſtolica poſſint ſuſpendi ob iuſtas, & vrgentes cauſas allegandas. Miranda latè *tom.* 2. *q.*26 *art.*4. *concl.*1.

9 Lex fundata in præſumptione, ſi talis mala præſumptio ceſſet,id eſt, deſit fundamentum in quo fundatur præſumptio,non obligat in foro interno,ſed externo.Rodr.*tom.*3.*q.*54.*art.*6.cum multis citatis. Intellige quando fundatur in præſumptione diffinitiua: ſi verò fundetur in præſumptione ſuppoſitiua, obligat in vtroque foro,v.g. præſupponit Prælatus ingreſſum alicuius domus ſæcularis,eſſe periculoſum, & ſcandaloſum. Item ingreſſum cubiculorum intra Conuentum,eſſe dubium,& periculoſum,in tali caſu ſi Prælatus legem ferat de non intranda tali domo, vel cubiculis, obligat talis etiam ne intretur bono animo, & abſque periculo, quia ſaltem res eſt dubia, & prætcrea peccabitur ratione ſcandali, neque ſufficit ceſſare rationem mali, quoad intrantem, Miranda *tom.*2.*qu.*25. *art.*17.*concl.*3.

10 Leges, ſeu ſtatuta alicuius Religionis ſi contineant aliquid contra ius commune, vt quod non recipiantur ad Ordinem, ſolùm nati ex Chriſtianis nouis non damnatis, &c. ſi confirmentur à Papa in communi, non confirmantur quoad illud contrarium iuri communi, niſi ſpecialiter exprimat Papa. Nauar. *lib.3.Conſil.tit.de Reg.conſil.5.n.10.*
11 Lex Canonica, & à fortiori Regularis per contrarium vſum abrogatur iuxta aliquos Doctores per quadraginta annos, iuxta alios per decem, & iuxta alios etiam infra decem annos ad prudētis arbitrium, neque opus eſt vt ſciat Papa, vel legiſlator de contrario vſu, quia præſumitur quod ille non vult ſuam legem obligare contra conſuetudinem, Suarez *tom. de legibus, lib.4.c.16. n.9.* & iuxta Rodriguez *tom.1.q.6. art.* 10. ſufficit quod ſubditi etiam in principio, videant legem non ſeruari à ſuperioribus, vt ſubditi etiam in conſcientia non teneantur, tranſacto ſufficienti tempore ad arbitrium boni viri. Nam Papa, & Generalis ponunt executores ſuarum legum, inferiores Epiſcopos,& Prælatos,ergo ſi iſti vident,& tacent per tempus ſufficiens, ſignum eſt quòd Papa, vel ſuperior non vult ſubditos obligare. Applicat ibi exépla conſolatoria in praxi. Vide *cit. art.*10. *&* 11. Ait præterea *art.*10. quòd quando maior pars Communitatis non ſeruat legem, ſignum eſt legem eſſe abrogatam:& tunc licèt pauci ſeruent, non obligare communiter, vide etiam Sayrum *lib.1.de cenſuris, cap.7 num.5.* Circa legem pœnalem priuatam, quæ eſt inhabilitas, nota omnino quòd licèt non requirat aliquid ad ſui executionem, nihilominus vt incurratur ipſo facto requirit ſententiam declaratiuam Iudicis, teſte Sanchez *libro 9. de Matrimon. diſputat.* 30. *numero* 1, vbi citat Molin. Nauarr. Sot. Ledeſm. & ideo

non

non priuatur ipſo facto, pro dando ſuffragio ante Iudicis ſententiam.

ADDITIO.

Vide infra, *verbo Obedientia.*

1 ITerum repeto quod iam ſupra dixi, *verbo Abbatiſſa vidua* : & hic eſt proprius locus, videlicet id quod dixi ſuprà confusè, *hoc ipſo verbo Lex, numero* 11. quòd lex Canonica, & Pontificia, poteſt abrogari per contrarium vſum, intra decem annos, inſcio Papa, vel legiſlatore : hoc eſt intelligendum de lege, quando in principio ſuæ promulgationis non recipitur, ſed illi contrauenitur: tunc enim per contrarium vſum poterit intra decem annos abrogari. At poſtquam lex pacificè recepta eſt, & inualuit, vt poſſit abrogari per contrarium vſum, requiruntur ad minus quadraginta anni. Ita docent Doctores quos citaui, *n.* 11. *citato.*

2 Solet aliquando dubitari maximè à Religioſis; an aliqua lex in particulari obliget ad mortale, vel ad veniale tantùm: pro cuius dubij reſolutione dicendum eſt ex Sanchez 1. *Decalog. cap.* 1. *num.* 4. hanc eſſe regulam : Vt quando aliquid præcipitur tamquam valde graue, ídque præceptum continere grauia verba : tunc talis lex, vel præceptum obligat ad mortale. Secus ſi materia non ſit grauis, neque verbis grauibus imperata. Vnde Molina *tomo* 2. *de Iuſt. d.* 344. *ad finem*, ait, non obligare ad mortale quodcunque iubet Papa, vel prohibet, eſto dicat ſe illa firmiter iubere ex diuini nominis affectu, aut interdicere : ſed id colligendum eſſe ex grauitate, ac neceſſitate materiæ, & pœna in eadem lege ſtatuta. Poteſt enim Papa condere ſtatutum ad ſo-

lùm veniale aliquando obligans: & id Eccleſiæ benignitas aliquando poſtulat.

3 Si ſuperior velit in materia clarè parua, ac minima imponere obedientiam, vel præceptum obligans ad mortale, tale præceptum ad mortale non obligaret. Nam cùm parua illa materia ſit incapax tantæ obligationis, tunc Prælati voluntas eſt diſſona materiæ, nec proinde regulatur ratione, ſed voluntate propria. Ita Cord. *in Sum. q.* 188. *punct.* 1. Azor. *tom.* 1. *Inſt. Moral. lib.* 5. *c.* 6. *q.* 5. & alij. At nimis conſiderandum eſt quod ait Valentia 1. 2. *diſp.* 7. *q.* 5. *punct.* 6. decipi illos qui cogitant non poſſe aliquando, *v.* g. peccari mortaliter frangendo ſilentium, vel faciendo aliquam rem quæ videtur in ſe parua: poterit enim talis res ex ſe parua, eſſe aliàs magna ratione alicuius notabilis circunſtantiæ. Qua de cauſa Suarez *tom.* 5 *in* 2. *part. diſp.* 4. *ſect.* 6. *n.* 11. ait debere ſatis certò, & indubitanter leuem eſſe materiam, vt iudicemus non obligare ad mortale præceptum illud quod aliàs ex tenore verborum videtur ſonare obligationem ad mortale. Nam in dubio an materia ſit leuis, neque conſtat de præcepti iniuſtitia, non eſt ſpoliandus Prælatus ſua poſſeſſione.

4 Dixi ſupra, *hoc eodem verbo, n.* 9. legem fundatam in præſumptione non obligare, ſi præſumptio à parte rei ſit falſa, vel deſit fundamentum præſumptionis. Vt quando ſubditus bono animo, & abſque periculo peccati intrat domum à Prælato prohibitam propter peccatum præſumptum. Hoc ibi explicaui diſtinctione adhibita, mihi tunc occurrente, quam ibi vide: ſed quia illa eſt ſubobſcura, hanc denuo addo explicationem ex Vaſquez, 1. 2. *quæſtione* 97. *articulo* 4. *diſputatione* 163 *cap. vltimo, à numero* 16. *& ſequentibus.* Duplex eſt lex præſumptioni innitens: altera in qua legiſlator aliquid præſumit in quouis caſu, & ratione illius aliquid

quid conſtituit. Talis fuit lex, *in cap. is qui fide, de ſponſalibus*. Vbi Papa decernit quod quicunque poſt ſponſalia contracta cum aliqua fœmina, cum eadem haberet copulam, contraheret verum matrimonium: quia in hoc caſu in ſingulis ſic accedentibus ad fœminam poſt ſponſalia præſumebat Papa eos accedere cum animo maritali, & cum animo conſummandi matrimonium. Et talis lex in quouis caſu in quo præſumptio eſt falſa, non obligat in conſcientia. Talis poterit eſſe prohibitio Prælati de ingreſſu domus fœminæ inhoneſtæ, quia tunc in quouis caſu, vel quouis ingrediente præſumit peccatum. Quod ſi aliquis tunc ingrediatur bono animo, & deficiat præſumptio Prælati, lex tunc non obligabit in illo caſu. Altera lex eſt in qua non præſumit Prælatus fraudem vel peccatum in quouis caſu: ſed quia prudenter exiſtimat in re aliqua nó rarò præberi occaſionem peccandi, vel inde incommoda oriri legem generalem conſtituit, qua hæc incommoda euitet, & hæc præſumptio eſt fundamentum cuiuſcumque legis. Ego pono exemplum etiam in religioſis, & in materia caſtitatis. Præcipit Prælatus per obedientiam, vt nullus frater domo exiens ſeparetur à ſuo ſocio: In hoc caſu nó præſumit. Prælatus pro quouis caſu, vel pro quouis Religioſo à ſocio ſeparato, quod peccabit mortaliter contra caſtitatem: ſed quia inde aliquando, vel nó rarò naſcitur talis occaſio, propterea eam legem ſtatuit ad euitanda illa pericula. Quãdo lex, vel legiſlator fundatur in huiuſmodi præſumptione, non caſus moraliter certò præſumpti in omnibus: ſed in præſumptione caſus mali aliquãdo factibilis, tunc etiam ſi in aliquo caſu deficiat præſumptio Prælati, & fiat abſque periculo peccati, peccabitur contra illam legem, neq; excuſabit defectus mali præſumpti. Vnde intelligo quòd Religioſus qui à ſocio

ſeparabitur extra Conuentum ſtante illa lege, peccabit contra obedientiam: quia, vt dixi, illa præſumptio iſtius legis obligat, & eſt fundamentum in omni lege. Neque deſinit tunc lex obligare, etiamſi præſumptio deficiat in vno, vel in altero ſingulari, quia lex in communi non deſinit.

5 Quando lex imponit pœnam ipſo facto pro aliquo crimine, illa verba habent hunc effectum, ſeu differentiam, à ſententia qua Iudex particularis imponit aliquam pœnam in ſua ſententia. Nam ſi Iudex imponat alicui, v. g. confiſcationem bonorum pro aliquo crimine, cui à iure, vel à lege illa pœna non erat impoſita, neceſſe eſt vt Iudex non ſolùm declaret reum commiſiſſe illud delictum: ſed etiam debet declarare pœnam confiſcationis, & præterea reum ad illam damnare. At quando pœna eſt impoſita à lege ipſo facto, non eſt neceſſe vt Iudex declaret pœnam ſic ſtatutam à lege, neque ad illam condemnet, ſed ſufficiet declarare per ſententiam illum tale crimen commiſiſſe, v.g. Imponitur hæretico à iure ipſo facto pœna confiſcationis bonorum: ac proinde vbi primùm Inquiſitores aliquem declarant hæreticum, non eſt neceſſe quòd declarent pœnam confiſcationis bonorum, iam enim poſita eſt ipſo facto, & incurſa à iure vbi primùm declaratur crimen. Quòd ſi lex imponat pœnam confiſcationis, vel aliam ſimilem, & non dicat *ipſo facto*, vel *ipſo iure*, vel *eo ipſo*: tunc Iudex in proferenda ſententia vltra declarationem criminis, debet reum damnare ad pœnam legis, & talem pœnam declarare, aliàs non illam incurret, quia lex non impoſuit illam ipſo facto, ſed remiſit illam à Iudice imponendam. Habentur hæc *ex c. cùm ſecundùm leges. de hæretic. in 6.* & eſt communis Doctorum, Syluest. *verbo Aſſaſinus, quæſt. vlt.* Angelus *in Sum. verbo pœna, n. 3.* & alij.

6 Hinc

6 Hinc colliges quid facere debeant Religioſi quando in ſuis conſtitutionibus habent ſtatutum quo aliquis, pro aliquo crimine, ipſo facto, priuatur officio. Nam ſi lex dicat *ipſo facto*, tunc Prælatus probato, ac declarato delicto, non habet neceſſe in ſentētia exprimere pœnam priuationis: iam enim hæc impoſita, & incurſa eſt ipſo facto, declarato delicto. Si verò illa pœna priuationis ponatur per ſtatutum, & non dicat, *ipſo facto*, tunc vltra declarationem criminis in ſentētia debet exprimere pœnam priuationis, & ad illam condemnare. Idémque dicendum quando pœna priuationis officij non eſt impoſita à lege, ſed delictum eſt dignum priuatione; debet enim tūc Prælatus declarare delictum, ac pœnam, & ad illam damnare ſeruando alias ſuas cōſtitutiones Ordinis. Hinc ego colligo expoſitionem ſtatuti generalis Ordinis Minorū Barcinonēſis Tolleti reformati, *tit de pœnis Patribus grauibus impoſitis.* vbi decernitur, quòd Prouincialis non poſſit abſque Diffinitoribus priuare officio aliquē Guardianum, niſi eſſet in caſu quo talis Guardianus, per ſtatuta Religionis eſſet priuatus officio. Quæ vltima verba: *Niſi per ſtatuta eſſet priuatus officio.* intelligo ſi ſtatuta ponant pœnam priuationis ipſo facto: tunc enim non eſt neceſſe quòd Prouincialis arbitretur pœnam, quia ipſo facto imponitur, vt incurratur declarato crimine: ſed ſufficiet, vt Prouincialis probet, & declaret delictū, vt reū per ſe abſq; diffinitoribus priuet officio. Quod ſi prædictum ſtatutum non ponat pœnam priuationis ipſo facto, ſed ſolùm dicat, *priuetur officio*, vel *priuatus exiſtat*, vel *ſub pœna priuationis:* nō poterit Prouincialis per ſe abſq; diffinitoribus illum priuare: quia tunc lex vel ſtatutum remittit illam pœnam adhuc arbitrandam, & imponendam à Prælato cum maturo iudicio, quod non fit aliter quàm conſilio diffinitorum.

7 Solet ſæpius lex prohibere aliquem actum ne fiat, idque aliquando verbis ambiguis, vt dicendo, nullo modo fiat: vel non poſſit vllus tale quid facere, ex quibus reſultat dubium, an actus factus in oppoſitum maneat validus. Vt ſi dicat ſtatutum, non fiant, vel non poſſint fieri Confeſſores ſæcularium extra Diffinitorium Capituli Prouincialis, vel, non poſſit nouitius facere profeſſionem, niſi annus nouitiatus fuerit continuus, ita vt nec cauſa morbi exeat curationis gratia à Conuentu cum licentia Superioris. Erit, inquam, dubium, ſi hoc nõ obſtante, Prouincialis præſentet Confeſſorem Epiſcopo abſque Diffinitorio, teneat factum. Item an ſit valida profeſſio nouitij, qui partem nouitiatus tranſegit in domo parentum cum habitu, & licentia Superioris cauſa morbi. Hæc & ſimilia dubia ex ſequentibus decidentur.

8 Prima concluſio. Si lex prohibens actum dicat: *aliàs factum ſit nullum*: vel *ſit irritum*, vel *habeatur pro infecto*: actus geſtus contra legem eſt irritus. Hæc eſt communis, & patet, quia ſupponitur legiſlatorem habere poteſtatem ad irritandum actum. Dixi: *ſi legiſlator poſſit irritare*, quia ſi actus ille ſit permiſſus in lege Superioris, vel irritatio illa ſit Prælati inferioris irritantis factum quod lege Superioris permittitur, irritatio erit nulla, v.g. Si Religio aliqua faciat ſtatutum, vt nõ valeat profeſſio alicuius facta cum tali defectu, quam tamẽ profeſſionem ſic factam lex Eccleſiæ non annullat, irritatio talis profeſſionis facta ab inferiori Capitulo, vel generali, nõ valet contra decretum Superioris Eccleſiæ, vt ſupra diximus *verb. Eiicere*. Similiter ſtatutum Minorum Tolletanum proximè citatum quod non fiat profeſſio à nouitio, qui cauſa morbi cum habitu, & licentia curatus fuit in domo parentum, ſi diceret quòd aliàs profeſſio non valeret; nihilominus

minus foret valida, quia talis profeſſio in iure Canonico permittitur, & ideo illam non poteſt annullare ſtatutum poteſtatis inferioris, videlicet Religionis. Sed prædictum ſtatutum Tolletanum prohibet, ſed non annullat, & proinde facta contra illud ſtatutum valebit.

9 Secunda concluſio. Si lex prohibeat actum ſimpliciter, nullum verbum adhibẽs ex quo ſonat annullatio, vel irritatio actus, talis actus eſt validus quidquid ſit de peccato. Hæc eſt communis Theologorum, & Iuriſtatum. Et ſumitur ex Gloſſa vltima, *in c. penult. de deſponſ. impuber.* Et probatur ex praxi, quando enim Sum. Pontifices, maximè in motibus propriis, volunt irritare actum prohibitum, ſtatim id verbis irritantibus declarant: vt inter alios fecit Sixtus V. in ſuis Motibus propriis circa profeſſionem criminoſorum, & illegitimorum. Quando non adhibent verba irritantia actum, ſignum eſt quod eſſet valde oneroſum ſemper annullare omnes actus factos contra legem: & daretur occaſio magnæ confuſionis, ſi crederemus annullari quemuis actum factum contra legem, quando in illa non continentur verba clarè annullatiua actus.

10 Tertia concluſio. Si lex dicat non poſſit aliquis oppoſitum facere: vel non liceat aliter fieri: vel nullo modo alteri permittatur, vel quid ſimile: magna eſt controuerſia, an actus in contrarium geſtus ſit validus? Sanchez *lib. 6. de Matr. diſp.* 38 *n.* 2. citans multos text. & multos Iuriſtas, probat talem actum eſſe irritum: quia, vt ait, verbum, *Non poteſt*, actum oppoſitum reddit nullum: priuátque potentia, vt dicit Gloſſ. *Regul.* 1. *verb. Non poteſt. de Reg. Iuris in 6.* At melior videtur opinio Suarez *tom.* 5. *de Legibus, cap.* 31. *à num.* 13. vbi ait: Non ſemper hoc verbum, *Non poſſit*, vel *Non poteſt*,

annullare actum factum in oppoſitum. Sed vt plurimum tale verbum legis ſolùm velle vt oppoſitum non poſſit fieri, licitè videlicet: vt ſatis explicat, & probat Suarez *cit. n.* 13. nam iuxta Gloſſam ibi citatam, *verbo Non poteſt*: id poſſumus, quod iure poſſumus. Sed hoc fuſius perſequi, nec locus patitur, neque Theologum decét, ſed Iuriſtam.

11 Quarta concluſio. Quando lex prohibens actum præſcribit formam ſubſtantialem actus faciendi, quæ, ſcilicet continet naturalem æquitatem circa actum, tunc omiſſio eius formæ reddit inualidum actum. Suarez *cit. cap.* 31. *num.* 3. vbi *in fine iſtius* §. magis rem explicat, dicens tunc formam præſcriptam actui continere æquitatem naturalem circa actum, quando eſt de re per ſe admodum neceſſaria ad actum, ſeu æquitatem actus. Nam ſi verba legis ſolùm ponuntur ad ornatum, vel ad melius eſſe talis actus, neque aliàs verbis claris irritent, tunc talis forma pertinens ad ornatum eſt accidentalis, & omiſſio illius non irritat actum factum in contrarium.

12 Quinta concluſio. Quando lex præſcribit formam actus faciendi, & ſimul dat denuo poteſtatem faciendi actum ſub tali forma, quæ poteſtas antea non dabatur, tunc talis forma eſt de ſubſtantia actus, & proinde eius omiſſio, reddit actum nullum. Quando verò ſupponebatur iam poteſtas ad faciendum actum, & ſola additur noua ſolemnitas, tunc forma nouo modo præſcripta eſt accidentalis, & eius omiſſio non annullat. Exempla ponit Suarez *cit. c.* 31. *num* 9. vide ibi. Ex ſupradictis ego aliquando reſpondi fuiſſe validam pro Minoritis præſentationem Confeſſoris factam à Prouinciali coram Epiſcopo, extra Diffinitorium Capituli; ídque præcipuè. Primò quia ibi ſtatutum licèt prohibeat actum, & vtatur verb *Non poſſint*, tamen non annullat,

annullat, neque irritat actum. Secundò, quia illa forma faciendi Cófeſſores, ibi præſcripta, non eſt eſſentialis, ſed accidentalis: forma enim ſubſtantialis præſentandi Confeſſores Mendicátes decreta eſt à Papa Clem. *dudum. de ſepulturis.* Vbi Papa pro præſentatione, ſeu electione Confeſſorum ſolùm requirit quod præſententur à Prouinciali. Tertiò, quia iuxta dicta *n.* 12. ibi non datur Prouinciali noua poteſtas eligendi, vel præſentandi Confeſſores, iam enim illam habebat ex dicta Clementina *dudum.* Quartò, quia ſtatutum generale Ordinis non poteſt annullare actum factum aliàs ſecundùm diſpoſitionem iuris Canonici: at quod ſolus Prouincialis eligat, vel præſentet Epiſcopo Confeſſorem ſæcularium, eſt diſpoſitio iuris Canonici in Clement. *citata.* Cum quo ſtat quòd prædictus Prouincialis poterit puniri ob violationem prædicti ſtatuti. Id verò quod dixi de validitate talis præſentationis, túc præcipuè verum erit quando Diffinitorium id committat Prouinciali, vt ille poſtea idoneos deſignet: licèt enim id prohibeat ſtatutum, & Diffinitores poſſint puniri, at valebit illa commiſſio, & præſentatio ob multa dicta à Sanch. *lib.* 3. *de Matrimon. diſp.* 26. *n.* 4. in caſu omnino ſimili. Excipit tamen Suarez *citato capit.* 31. *numer.* 14. *&* 15. quod aliquando hoc verbum, *Non poſſit fieri*, poſitum in lege ſignificabit nullitatem actus oppoſiti: idque colligendum eſſe ex aliis circunſtantiis legis, & nimia grauitate præcepti, & ſic de aliis quæ ibi fuſius tradit, quæ vide apud illum: nam ſupra traditum eſt communius, & magis vſitatum, vt ſcilicet verbum, *Non poſſit*, de ordinario non annullet actum.

13. Solet circa leges oriri dubium, an pœna impoſita per legem in vno caſu, poſſit extendi ad alium caſum omnino ſimilem, quem lex non punit ſimili pœna, ac

punitur

punitur ille alius ſimilis caſus. Sit exemplum. Punit Eccleſia communicantem cum excommunicato publico denunciato illum excommunicans excommunicatione minori. E contra video hæreticum publicum, & manifeſtum, ſed non denunciatum: an illa pœna minoris excommunicationis poſita communicanti cum excommunicato denunciato poſſit extendi vt liget etiam communicantem cum hæretico publico, quem publicè conſtat eſſe excommunicatum, ſed non denunciatum. Eſt enim vtrobique eadem ratio: imò maior ratio videtur in communicando cum hæretico publico, ratione periculi, ac ratione ſcandali. Et ſic de aliis exemplis legum imponentium pœnam corporalem. Reſpondetur, iuxta communiorem, ac benigniorem ſententiam, nunquam pœnam vnius legis, & vnius caſus eſſe extendendam ad caſum alium, etiamſi in hoc ſecundo caſu concurrat eadem ratio, vel maior ratio, ſeu maior malitia ipſius actus. Tenet ac probat fusè Caſtr. *lib. 1. de lege pœn. c. 2.* & Rodrig. *tom. 1. q. 47. art. 1.* vbi citat *c. quicumque. de ſentent. excommunicat.* vbi dicitur quòd excommunicatio lata contra dandam licentiam malè faciendi, non extenditur ad eum qui fecit illud malum prætextu dictæ licentiæ. Et tamen faciens illud malum plus videtur peccaſſe, quàm is qui licentiam dedit. Idem habetur *c. is qui. de ſentent. excommunicationis in 6.*

14 Quando in vna Religione ſunt multa ſtatuta antiqua, & noua, dubitari poteſt, vtrum antiqua, facta, ſcilicet, ducentis ab hinc annis hodie obligent in conſcientia, idque ſpecialiter viget in Ordine Minorum in quo reperiuntur libri continentes multa ſtatuta fere ducentis ab hinc annis ordinata, vt videre eſt in Enchiridio Minorum. Ad hoc breuiter dicendum: Quòd ſi ſtatuta generalia noua non reuocent expreſ-

ſe antiqua ſtatuta: vel ſi antiqua ſtatuta non ſint abrogata per contrarium vſum, prædicta antiqua ſtatuta valent,& ſecundùm illa iudicandum eſt, quando caſus occurrens in nouis ſtatutis non eſt deciſus. Hoc probo primò, quia lex de ſe perpetua eſt: cùm enim debeat eſſe rationi conformis, id quod rationi conforme eſt, de ſe durabile eſt, hæc poterit mutari, niſi fortè ob temporis circunſtantias eadem ratio dictet eſſe mutandum,ac reuocandum. Secundò probatur exemplo Iuris Canonici:in quo ſunt multa decreta antiqua lata mille ab hinc annis, & amplius: hæc tamen hodie obligant in conſcientia,niſi ſint reuocata per textus ſequentes Summorum Pontificum, vel per contrarium vſum Eccleſiæ ſint abrogata illa decreta antiqua.Eadem verò eſt ratio de ſtatutis alicuius Ordinis erga ſubditos illius: ac de ſtatutis Eccleſiæ, ſeu legibus illius erga omnes fideles. Imò pro Minoritis probatur expreſsè,quia ſtatuta illorum principalia Tolleti reformata,*in fin. tit.de Conſtitutionib.* decernunt,vt ſi caſus occurrat, cuius deciſio non contineatur in illis ſtatutis,talis caſus decidendus erit per quæcunque alia ſtatuta Ordinis Minorum, &c. Quibus verbis clarè determinat ſtatuta antiqua Ordinis manere in ſuo firmo robore,niſi per ſubſequentia ſint reuocata, vel per contrarium vſum abrogata. Imò ego dicerem,quòd ſi caſus nouus non contineatur in illis ſtatutis Tolletanis,decidatur verò in alio ſtatuto antiquo Ordinis, qui non ſit in vſu, per illud reſoluendus eſt caſus. Aliud enim eſt ſtatutum eſſe abrogatum per contrarium vſum;aliud verò eſt ſtatutum non eſſe in vſu.

15 Pro qua difficultate adhuc magis explicanda nota non eſſe recedendum à iure antiquo, niſi quatenus in nouo exprimitur. *l.præcipimus, in fine Codic. de appellat.*

& Gloſſ.*in c.cupientes*,§.*Quod ſi, verbo petere,de elect.in 6.* Correctio enim,& mutatio legis odioſa eſt, & non eſt admittenda,niſi quando exprimitur,vel vitari non poteſt. Hinc fit vt ſi nouum ſtatutum corrigat antiquum ſolùm in parte,& non in toto,prædictum ſtatutum ſeruandum eſt quoad aliam partem non correctam. Et adeo verum eſt correctionem iuris antiqui eſſe odioſam,quòd ſi lex noua expreſsè non corrigat,ſed innuat correctionem:licebit interpretari verba legis nouæ in ſenſu minus proprio,ne detur correctio legis antiquæ. Ratio principalis ſit,quia lex antiqua eſt in poſſeſſione, & in dubio non debet ſua poſſeſſione ſpoliari. Quod licebit accommodare multis ſtatutis nouis Religionum, reſpectu antiquarum legum eiuſdem Religionis.Hanc doctrinam fuſius tradit ac probat Suarez *tom.de Legib.lib.6.c.1.n.*18 ex Butrio,Felino,Gutierres, & aliis. Et hæc ſufficiant pro quotidianis dubiis Religioſorum.Cætera videant in materia de legibus.

LIBRORVM PROHIBITIO, ſeu Impreſſio.

1 PIus V. conceſſit Generali Societatis IESV, vt de conſilio ſuorum aſſiſtentium poſſit concedere ſuis ſubditis libros hæreticorum, & alios prohibitos ad purgandum. Et quòd poſſint dicti Religioſi vti libris non hæreticis, licèt habeant annotationes, ſeu ſcholia hæreticorum authorum:aut authores ipſi mali ſint, ſed libri non ſunt editi ad ſtabilienda dogmata hæretica: dummodo nomen authoris ſi ſit hæreticus, vel in Indice prohibitus,& ſi quid inter legendum impium occurrerit,deleatur.Sic in Compend.Societatis *verbo Libri,§.1.& 2.* Sed aduertit ibi Collector, quòd hãc licentiã ſolus Generalis dare poteſt:& nõ Prouincialis.

cialis. Vide tamen infra,paulo poſt,quid cauendum ſit in vſu iſtius,& ſequentium conceſſionum.

2 Greg.XIII.conceſſit eiſdem Religioſis,qui fuerint ad hoc deputati à ſuperiore, vt poſſint emendare libros,quādo authores pij ſunt, ſed habent praua ſcholia: aut quando authores & impreſſores ſunt impij, non tamen libri. Aut quando authores ſunt ethnici, ſed habent malas notationes, ob quas prohibentur, donec emendentur: dummodo nomina malorum authorum,vel impreſſorum deleantur.

3 Aliam tertiam conceſſionem in ſimili materia factam eiſdem Patribus ab eodem Greg.XIII.refert Rodrig.*tom.2.q.82.art.3*.quam vide.Aduertit Rodrig.*ibid.* & meritò, ſe credere illa conceſſiones eſſe reuocatas tum per Bullam Cœnæ, tum per particularia indulta, quibus munitum eſt Tribunal ſancti Officij. Et ego ſic conſulo abſtinendum.In dicto Comp.Socier. *cit. verb.* §. 6. dicitur in fine, quod præmiſſa omnia conceduntur, non obſtante Bulla Cœnæ Domini, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

4 Luſitanus, v. g. habens licentiam legendi libros ſpecialiter prohibitos in ſola Luſitania, ſeu Portugallia,poteſt eoſdem legere vbique exiſtens, etiam in Caſtella, ſi illi in Caſtella non ſunt ſpecialiter prohibiti; quia ſi in Caſtella etiam fuerint ſpecialiter prohibiti, non poterit illos ibi legere abſque licentia Tribunalis Caſtellæ pro ſancto Officio. Et ſic è contra de Caſtellano, exiſtente in Portugallia: quia ſunt territoria diuerſa.Suar. *tom.de legibus lib.8.c.26.n.8.* vbi ait quod Inquiſitor Caſtellæ non poteſt dare licentiā ad legendos libros prohibitos in Portugallia. Et quāuis Nau. *lib.5. Conſil.tit. de priuileg. conſil.* 15. & Rodriguez *tom. 3.Addition ad Sum. cap.251.concluſ.* 4. teneant oppoſitum, ego ducor hoc exemplo, vt ſequar Suarez: quia ſcilicet

ſcilicet priuilegiatus, vt portet arma vetita in Portugallia, non eſt priuilegiatus, vt illa portet in Caſtella eadem ipſa. Et quia priuilegium vnius Epiſcopi, non poteſt derogare priuilegio alterius Epiſcopi.

5 Sixtus V. rigoroſa Conſtitutione ſtatuit, ne Fratres Minores libros extraherent à Bibliothecis ſuorum Conuentuum, cum aliis multis contentis circa dictos libros. Hæc tamen iam non obligat, ſed fuit reuocata per Clem. VIII. ad inſtantiam Cardinalis tunc noſtri protectoris. Hodie ligat ſola conſtitutio Pij V. excommunicantis quoſcumque qui à dictis Bibliothecis Minorum libros furto abſtulerint. Nota verbum, (*furto abſtrahere.*) Si enim abſtrahat animo non furandi, ſed reddendi, etiam ſi id faciat abſque licentia Prælati localis, non incurrit. Excipe ſi Prouincialis, vel Prælatus etiam hoc prohibeat ſub cenſura, ne ſcilicet extrahantur animo legendi, & reddendi.

6 Non poſſunt Religioſi imprimere libros abſque licentia Epiſcopi, Inquiſitorum, & ſui Prælati, quicumque libri illi ſint. Neque item poſſunt illos ante impreſſionem communicare. Trid. *ſeſſ.* 14. cum cæteris ibi requiſitis: Hoc non prohibet communicari quinternum, vel ſermonem: hæc enim non ſunt libri. Qui verò aliter libros impreſſerint, vel diuulgauerint, vel abſq; nomine authoris, incurrunt excommunicationem. Vide Suar. *tom. de cenſur diſp.* 23. *ſect.* 7. *n.* 3. vbi dicit cenſuram Concilij debere reſtringi ad ſolos libros de rebus ſacris, de quibus tantùm ibi loquitur. Et per librum intelligi integrum, & conſummatum provt ſolet imprimi.

ADDI

ADDITIO.

SVpra *hoc eodem verbo* dixi de forma ſeruanda à Religioſis in librorum impreſſione: déque priuilegiis eiſdem conceſſis à Sede Apoſtolica legendi libros prohibitos, videlicet à Pio V. pro Patribus Societatis IESV. Quia tamen aliquando illi ſcrupulis agitantur cùm incidenter legerunt libros prohibitos, vel dubitarunt an ſint prohibiti, dico ſequentia.

1 Vide ſuprà verb. *Ignorantia, numero* 26. vbi dixi legentem libros hæreticorum, & neſcientem illos eſſe prohibitos, non incurrere excommunicationem, quia Bulla Cœnæ quam ibi citaui expoſitam à Nauarr. ſolùm excommunicat legentes libros hæreticorum ſcienter. Et *ibidem* dixi, illam & ſimiles excommunicationes contra facientes ſcienter, non illas incurrere, etiamſi contra fecerint cum ignorantia craſſa: dummodo non ſit ingens temeritas oppoſitum facere.

2 Libri qui prohibentur in Bulla Cœnæ Domini Pauli V. ſunt primò qui ſunt compoſiti ab hæreticis, & tractant de Religione. Libri verò tractantes de Religione, ſunt qui pertinent ad Fidei expoſitionem: vel qui diuinam Scripturam, & partem eius exponunt: vel agunt de tota Theologia, vel de parte illius: vel qui diſſerunt de cultu Deo, vel Sanctis debito, vel de Clericis, vel de Monachis; hæc enim omnia pertinent ad Religionem quæ virtus generalis eſt. Adde etiam tales eſſe libros, qui agunt de rebus conſcientiæ. Tales verò non ſunt illi libri, qui agunt de Philoſophia, vel de hiſtoriis; hi enim non tractant de Religione: & proinde hos vltimos legentes non incurrent cenſuram Bullæ Cœnæ. Incurrent tamen cenſuram poſitam ab Inquiſitoribus,

ſi ipſi denuo tales libros prohibuerunt agentes de hiſtoriis, vel rebus prophanis, eo quòd tales libri hæreſes contineant, quales ſunt hæretici recentiores, qui fecerunt libros hiſtoriales, ſub titulo, *Centuriarum:* & maximè Machiauellus, qui directè non agens de Religione, miſcuit hæreſes multas, & peſſimas, & alij ſimiles. Vide Suarez *tom.5.diſp.21.ſect.2.*

3 Aduertit autem Sayro *lib.3.de Cenſur.cap.5.num.12.* & Rodriguez *in Explicatione Cruciatæ.* §.9. *n.*77. & alij, tria requiri, vt quis incurrat illam cenſuram Bullæ Cœnæ. Primum eſt, quòd libri ſint authorum hæreticorum. Secundum eſt, vt hæreſim contineant, aut de Religione tractent. Tertium, vt ſcienter legantur. Et quidem tertia conditio de legente ſcienter, iam ſupra explicata eſt. Duæ priores etiam patent.

4 Non incurrit illam cenſuram, qui legit librum Catholici, in quo referuntur dicta, vel argumenta hæreticorum, vt ab illo Catholico impugnentur: huiuſmodi ſunt Bellarmin. *lib. de Controuerſiis contra hæreticos;* & noſter magnus Feuardentius, & alij ſimiles, nam tales libri non ſunt authores hæretici, & hæreſes ibi adductæ non ſunt illius authoris, ſed adducuntur confutandæ. Quamuis autem in hoc Regno Portugalliæ, tales libri Catholicorum diſputantes contra hæreſes pro aliquo tempore fuerint prohibiti ab Inquiſitoribus propter periculum puſillorum, hodie tamen ablata eſt illa cenſura, & prohibitio, propter bonum commune inde proueniens, vt ſciant Doctores Catholici hæreticis reſpondere. Vide Rodriguez, *citato loco Cruciat.numero* 78. Et hoc dictum verum eſt, etiamſi in huiuſmodi libris fortè ſit aliqua hæreſis authoris Catholici, quam dixit ignoranter, quia adhuc non eſt liber hæretici.

5 Neque illam cenſuram incurrit qui legit, retinet, vel

vel imprimit librum infidelis alicuius Iudæi, vel Gentilis continentem hæreſes. Nam ille liber non eſt hæretici: quia Iudæus, & Gentilis non ſunt hæretici. Excipe tamen, dummodo talis liber non ſit prohibitus ab Inquiſitoribus ſpecialem ob cauſam: poterit enim hodie Mahumetanus ſcribere, & diuulgare librum valde perni ioſum Fidei Catholicæ, & ſimiliter Iudæus: vt neceſſarium ſit per inquiſitores prohiberi.

6 Neque item incurret, qui legerit librum Catholici, in quo ſunt annotationes, & ſcholia hæreticorum, quamuis legat talia ſcholia: nam is liber verè non eſt hæretici. Ita Nauarr. *in Sum. cap. 27. num. 56.* & Rodrig. *citato loco, num. 78.* Huiuſmodi videtur eſſe liber Senecæ alias non prohibitus, qui in noua editione habet ſcholia Eraſmi authoris prohibiti, & ſimiles alij. Bene tamen aduertit Sanchez *lib. 2. Decalog. c. 10. num. 26.* quòd ſi talis liber Catholici cum ſcholiis, & annotationibus hæreticorum, ſit prohibitus ab Inquiſitoribus, vel per Catalogum librorum prohibitorum, non incurretur cenſu a Bullæ Cœnæ; ſed cenſura alia Catalogi, quæ nulli eſt reſeruata. Et citat Graff. Azor. Tolled. & alios. Neque item incurrit qui legit libros continentes ritus Græcorum, & Armenorum, quia hi ritus ab Eccleſia non damnantur, vt hæretici, vt tenet Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 16. q. 8.*

7 Eandem cenſuram incurrent legentes indicem libri hæretici, vel eius prooemium, aut præfationem. Et quod diximus de legente libros, intellige, ſiue ſint impreſſi, ſiue manu ſcripti. Non tamen incurret, qui legeret Epiſtolam miſſiuam hæretici continentem hæreſes, & manu ſcriptam, quia in communi modo loquendi, epiſtola non eſt liber. Ita Sanchez *citato loco, num. 28. & 29.* Excuſabitur verò à cenſura qui legerit librum hæretici ſcienter in parua quantitate. Nam in omni

materia paruitas materiæ excuſat à mortali, credit autem Sayro, Rodr.& Sà *in Aphoriſm. verb. Excom. Bullæ Cœnæ, num.2.* quod legere vnam tantùm paginam libri hæretici,non incurret cenſuram,quia cenſetur paruitas materiæ. Et addit Sanchez *cit. loc.* etiamſi liber ſit ex voluminibus maioribus, quod multum iuuat pro ſcrupuloſis.

8 Non incurret hanc cenſuram qui legerit, vel retinet librum hæretici,ſi liber, neque tractat de Religione,neque hæreſim continet.Nam Bulla Cœnæ Pauli V. petit alterum horum duorum diſiunctiuè : & non petit vt ambo concurrant copulatiuè : ſed ſufficit quòd vel tractet de Religione modo ſupra expoſito : vel contineat hæreſim. Quod ſi nec diſſerat de Religione, nec contineat hæreſim, non eſt prohibitus, vt incurratur cenſura Cœnæ. Ita Vgolin.*de Cenſuris Papæ reſeruatis 2. p.cap.1.verb. vel de Religione, initio num.2.* Sufficiet verò ad incurrendam cenſuram vt totus liber vnam ſolùm hæreſim contineat, etiamſi tractet de re quacunque quæ non ſit de Religione, vt tenet Suarez *citat. diſp* 71. *ſect.num.*10. Et tunc cenſuram incurret,etiamſi legat illam partem, in qua hæreſis illa non continetur : quia iam totus liber eſt prohibitus ratione illius ſolius hæreſis. Si verò ſint diuerſa volumina ſeparata, & in vno volumine ſit hæreſis,non verò in alio, poterit legi ille qui nec tractat de Religione, nec hæreſim continet.Ita Vgolin.*citat.cap.primo, verb.eorundem libros* §.1. *numero ſecundo.* & concordat Sanchez *citat.cap. numero* 36.

9 Non incurret is qui ſciebat quidem librum eſſe hæretici, ſed ignorabat illum agere de Religione, vel hæreſim continere. Secus ſi hæc ambo ſciret, etiamſi ignoraret authorem eſſe hæreticum. Sanchez *citat.cap. num.*39.

10 Ne

10 Neque Catholici degentes inter hæreticos, vt in Anglia, Germania, poſſunt ibi legere libros hæreticorum continentes hæreſim vt illos confutent: quia Bulla Papæ id nemini permittit, niſi habeat ſpecialem licentiam Sedis Apoſtolicæ. Vnde neque Epiſcopus poterit illam ibi concedere. Azor. *tom.1. lib.8. cap.16. quæſt.6.* Notat verò Graff. *1. p. deciſ. libr.4. cap.18. numero* 45. Inquiſitores, & illorum ſubſtitutos, non ſolùm à Sede Apoſtolica deputatos, ſed ab ipſis quoque Inquiſitoribus poſſe legere prædictos libros: non verò Cardinales, nec Epiſcopos, alióſve Superiores Prælatos abſque licentia ſpeciali.

11 Non incurrit cenſuram Bullæ qui aliquem librum hæreticum ſolum memoria recolit, hoc enim non eſt legere. Neque item incurrit qui audit legere aliquem librum hæreticum: audire enim non eſt legere: & verba legis pœnalis ſunt accipienda in ſignificatione propria, & ſtricta. Et hoc verum etiamſi is qui audit legere, induxerit legentem vt legeret: nam inducere vt aliquis legat non eſt legere: Et cenſura poſita contra facientem non ligat conſulentem, niſi id exprimatur in iſta Bulla contra conſulentem vt tales libri legantur. Incurret verò cenſuram famulus legens ex mandato heri, niſi ignorantia excuſetur. Curioſè tamen, & bene notat Sanchez *citato capite* 10. *numero* 51. quod ſi aliquis ſciat legere linguam Græcam, vel Hebraïcam, eámque nullo modo intelligat, & ſic legat libros hæreticos Græcè, vel Hebraïcè conſcriptos, talem non incurſurum eſſe cenſuram Bullæ Cœnæ: quia in hoc deficit finis legis, qui eſt ne legens imbibat errorem: quem errorem, hic non intelligens non poteſt imbibere: ac proinde deficiente fine legis in hoc caſu, deficiet obligatio legis. Quod ſi verum eſt, idem cogetur dicere de ſæculari idiota qui omnino non intelligit

linguam Latinam, ſcit tamen illam legere: hic enim iuxta Sanchez, ſi legerit librum hæreticum, non incurret cenſuram. Ego neutrum conſulo: qui tamen id fecerit habebit authorem Sanchez.

12 Incurrunt eandem cenſuram, qui prædictos libros retinent, etiamſi non legant, ſiue retineant apud ſe, ſiue in aliena domo ſuo nomine, vel nomine alterius: hoc enim eſt propriè retinere. Item incurrit, qui prædictos libros facit imprimere, vel illos defendit. Quæ omnia continentur in Bulla Cœnæ, vel ex illa colliguntur. Idem dic de retinente partem libri prohibiti apud ſe, niſi fortè excuſetur quòd ſit pars leuiſſima, vt vna tantùm pagina: tunc enim etiam excuſabitur paruitate materiæ, vt ſupra diximus excuſari legentem vnam ſolùm paginam. Bene autem notat Sayro *Theſaur. caſuum, tomo 1. libro 3. cap. 5. numero 16.* illum qui retineret librum hæreticum paruo tempore expectans opportunitatem deferendi illum ad Inquiſitores, excuſari à cenſura. Imò addit Sanchez *citato cap. 10. numero 55.* non nimis inſiſtendum eſſe in paruitate temporis, ſed in commoditate temporis, vt deferatur. Si enim deeſſet commoditas temporis deferendi, vel mittendi librum ad Inquiſitores, & talis commoditas diù expectaretur, non incurreret cenſuram talem commoditatem expectans, quia non dicitur retinere contra Eccleſiæ voluntatem, qui tempus commodum tradendi expectat: talis enim non eſt contumax, nec proinde excommunicatur. Et addit quòd neque data commoditate deferendi librum ad Inquiſitores, incurreret cenſuram ille qui per vnum diem detineret: detentio enim vnius diei diceretur parua materia, in mora detentionis. Et in hoc etiam vltimum dictum inclinat Sayro, *citato numero 16.*

13 Tan

13 Tandem aduerte ſecundùm Azor. *tom.* 1. *libr.* 8. *cap.* 13. *quæſt.* 11. eos ad quorum manus hi libri deuenerunt, non poſſe eos propria authoritate comburere: ſed teneri illos deferre ad Inquiſitores: quia Iulius III. in quodam ſuo motu proprio, qui incipit, *Cùm meditatio*, expreſsè iubet eos tradi Inquiſitoribus, aliàs poſſe procedi contra ipſos tamquam ſi eſſent hæretici. Ait tamen ipſe Azor. aliquos recentiores, quorum nomina tacet, aſſerere quod ſufficit illos comburere. Sed Azor. tenet obligari in conſcientia eos tradere Inquiſitoribus: dummodo non illis reſultet graue periculum ex eo quod per ſe tradant: vt quia putabuntur hæretici, cùm non ſint: inſtanti enim tali periculo, innuit poſſe illos comburere. Semper tamen certum eſt, eum qui illos per ſe combuſſerit, non incurrere excommunicationem (quidquid ſit de peccato.) Qui enim illos comburit iam non retinet.

14. Ille qui ſcienter legerit libros prohibitos à tali cenſura Bullæ Cœnæ poterit abſolui per Bullam Cruciatæ ſemel in vita, & in morte, ſi etiam in morte habuerit excommunicationem. Nam legere libros non eſt hæreſis formaliter, cuius abſolutio nunquam conceditur in Bulla Cruciatæ, neque in Iubileo. At iſta de legendis libris prohibitis poteſt etiam abſolui per Iubileum concedentem abſolutionem caſuum Cœnæ Domini. Ita Henriquez *lib. 6. de Pœnitent. cap.* 16. *num.* 2. poterunt etiam ab illa abſoluere Epiſcopi in foro conſcientiæ per conceſſionem Concilij Tridentini. De Prælatis verò Religionum erga ſuos ſubditos, recurret illa dubitatio, an poſſint abſoluere ſuos ſubditos à caſibus Bullæ Cœnæ Domini: de quo iam diximus ſupra quod dici poteſt: & ſcio hanc dubitationem nunquam fore ab aliquo reſolutè, & clarè reſoluendam.

15 Adhuc pro maiori præteritorum notitia pono quod ait Pater Soza *in ſua Relect. Bullæ Cœnæ, diſputat. 1. numero* 50. ex Graff & Vgolino, videlicet, vt quis dicatur legere libros prohibitos, ſatis eſſe quod librum oculis percurrat cum aduertentia ad ea quæ in illo ſcripta ſunt: quamuis voce nihil exprimat. Nam ad veram, & propriam lectionem in communi vſu loquendi illud eſt legere, & ſic homines communiter legunt percurrendo oculis in ſilentio, nihil ore proferendo.

16 Si verò inſtes taliter legentem interius tantùm, nullum opus externum operari propter quod poſſit excommunicari. Nam clauſo ore, immotis manibus, ac capite id poteſt facere abſque vllo ſigno externo ſignificante internam lectionem, vt patet. Eccleſia verò non excommunicat actus purè internos non ſignificatos aliquo actu externo, vt patet ex ſupradictis in verbo *Excommunicatio*, & verbo *Hæreſis*. Ad hanc objectionem dico taliter legentem ſolùm interius immoto capite, manibus, & labiis, ſufficiens ſignum externum dare lectionis internæ. Nam primò aperit librum ad legendum: voluit folium: & defigit oculos, ſeu illos applicat ad librum, quæ oculorum applicatio, ac defixio cum præcedenti libri apertione, ac folij reuolutione ſunt ſufficientiſſima ſigna lectionis internæ in communi hominum ſignificatione. Exemplo, firmatur in materia matrimonij, quod validum eſſe non poteſt niſi detur ſignum externum declaratiuum conſenſus interni. Et tunc dicunt Theologi ſufficienter fœminam conſentire ad ſponſalia & matrimonium ſolo ſilentio, ac tacendo, quando tale ſilentium, quod eſt carentia vocis, ex circunſtantiis præcedentibus vel concurrentibus ad arbitrium boni viri ſunt ſigna interni conſenſus.

17 Cum

27 Cum hac materia librorum prohibitorum venit notandum, quod habet Nauarr. *libr. 5. conſil. tit. de hereticis, conſil. 17. primæ impreſſionis.* pro defenſione cuiuſdam Theologi, in cuius domo reperta ſunt ſcripta ſuſpecta de fide, pro cuius defenſione multa ibi congerit Nauarr. Præcipua ſunt hæc. Primò, quod nemo eſt accuſandus, quod hoc, vel illud ſcripſerit, ſi non diuulget, nec ſua manu firmauerit: Imò etiam ſi ſubſcripſerit, opus eſt vt diuulget ſaltem, vt mereatur pœnam totalem; potuit enim ſcribere curioſitatis gratia, vel vt poſtea corrigat, vel quia ſic apud authorem doctum reperit, & ſic de cæteris, & citat carmen Ouidij circa emendanda ſcripta, quod ſic habet. *Nec tamen emendo: labor hic, quàm ſcribere maior.* Secundò dicit, orationi ambiguæ adhibendum eſſe ſenſum quem illi dat ipſe ſcribens. Tertiò ait, quod illa quæ ſic obſcurè ſcripta ſunt vt intelligi nequeant, debent haberi pro non ſcriptis, pro quo citat *legem 2. ff. de his quæ pro non ſcript. habent.* Et alia ibi adducit, quæ valde proderunt ad defendendum virum aliàs Catholicum, qui bona fide aliquid malè ſcripſerit.

LIBELLVS FAMOSVS.

SOlet in aliquibus Religionibus reſeruari peccatum compoſitionis, injectionis, vel publicationis alicuius libelli famoſi: maximè in ordine Minorum: Quinimò pro ſæcularium confeſſionibus oportet Religioſos ſequentia notare.

1 Libellus famoſus eſt ſcriptura continens infamiam alicuius, nondum publicam, vt publica fiat: ſiue res effectum ſortiatur, ſiue non, quam infamiam probare non vult componens, & ponit in loco publico, vel vbi inueniatur. Sic ex Syl. *ver. libellus actoris, & famoſus.*

quæſt.4.Diffinitio clara eſt.Et primò ad maiorem explicationem nota.

2 Eſt etiam libellus famoſus, ſi in tali ſcriptura ſcribantur peccata vera alicuius, ſed ſecreta : Iam enim per talem publicationem perſona infamatur cui infamiæ leges obuiare prætendunt.Ita Couarr. *libro* 1. *variarum,capite* 1. *numero* 2. *& capite* 12. *numero* 6. & alij communiter; poteſt etiam fieri libellus famoſus abſque ſcriptura, ſi videlicet infamator apponat aliquod ſignum externum declaratiuum delicti occulti, vel falſi,per quod ſignum perſona infamatur. Vt apponendo imagines,figuras, vel alia ſigna declarantia peccatum occultum : quale etiam eſt affigere cornua ad fores alicuius,vt tradit Molina *tractat*.4. *de Iuſt.diſput*.35. *num*.4.

3 Scribere litteras infamatorias alicui, eáſque ad illum dirigere,non eſt libellus famoſus,quia non ſcribuntur,vt diuulgetur peccatum ſecretum; poteſt enim is,ad quem mittuntur,non publicare ſua peccata : cenſebitur verò libellus famoſus, ſi quis peccata alicuius ſcribat in epiſtola, illámque mittat ad alium non culpatum,vt talia peccata reuelet : nam in ſubſtantia facit id quod traditur in defruitione poſita. Imò addit Molin.*citata diſp.numero* 2. & ſequitur Regin. *lib*.24.*tom*.2. *num*.16.tales eſſe litteras quæ de occulto crimine mittuntur ad Iudicem,vel Prælatum,vt pro officio de tali delicto inquirant,vt poſſint illud punire : idem dicendum, etiam ſi hæ litteræ ponantur in menſa, vel loco vbi Prælatus inueniat : & etiam ſi in illis citentur teſtes conſcij criminis. Facit quod traditur *in cap. Inquiſitionis,§.ad hæc,de accuſationibus*, in quo ſchedula huius generis appellatur libellus diffamationis, & iubetur, né illius prætextu fiat inquiſitio. Addunt aliqui ad libellum famoſum requiri, vt ſcriptura non firmetur nomine

mine authoris,innuentes non fore libellum famoſum ſi careat ſubſcriptione illius,eſt tamen pro certo habendum etiam dici libellum famoſum , licèt author ſubſcribat : nam re vera infamat iniuſtè , & competit illi definitio tradita ; quamuis fateor , tunc magis cerni malitiam libelli cùm author non ſubſcribit : quia tunc ſolum intendit infamare,& non probare.

4 Dicetur etiam libellus famoſus etiam ſi ſcriptura, vel ſignum appoſitum,non publicet delictum, ſed ſolùm publicet maculam generationis occultam. Hoc enim verè eſt infamare iniuſtè, quando de tali macula ignoratur : Imò hanc publicationem aliquando aliqui moleſtius ferunt quàm publicationem peccati occulti.

5 Dictum eſt *peccati occulti*. Nam ſi peccatum iam erat publicum illud ſcribere,vel de illo carmina componere,vt decantentur,non erit libellus famoſus, quia non publicatur occultum. Erit verò libellus famoſus, eiúſque publicatio,ſi carmína, vel cantiones compoſitas de aliquo crimine occulto nondum publicato , publicè decantentur.Ita Molina *cit.diſp num.2.&* 4.Vbi etiam addit eſſe libelli famoſi reum illum qui compoſuit,& in loco publico poſuit, etiam ſi alius inueniens ſcripturam laceret , nec effectus publicationis ſit ſubſecutus : iam enim re vera libellum famoſum compoſuit,& pœnam compoſitoris meretur in foro interno, & in externo ſi delictum probetur.

6 In ordine ergo Minorum in ſtatutis General.Tolletanis *tit.de caſibus reſeruatis*, decimus caſus eſt compoſitio,iniectio vel publicatio libelli famoſi. In quo tres actiones,ſeu tria genera perſonarum comprehenduntur,quæ tribus actionibus diuerſis poſſunt hunc caſum incurrere. Primus caſus eſt,illius qui compoſuit libellum famoſum , & poſuit in loco publico , etiam non

ſecuto

ſecuto effectu publicationis, quia ſcilicet alter inueniens lacerauit. Secundus caſus eſt illius, qui quidem non compoſuit, ſeu non ſcripſit libellum, ſed illum ab alio compoſitum poſuit in loco publico, vt diuulgaretur. Tertius, eſt illius qui nec libellum ſcripſit, nec illum ibi poſuit; ſed ibi inuentum reſerauit, & publicauit. Hic enim tertius publicè etiam infamat, & lege naturali tenebatur illum libellum lacerare, ne proximus infamaretur. Omnes enim hæ tres perſonæ peccant mortaliter, & tenentur ad reſtitutionem infamiæ ſecutæ juxta regulas traditas in materia de reſtitutione, vt in particulari tradunt Molina, & Reginald. *locis ſupra citatis.*

7 Quod verò omnes prædictæ tres perſonæ incurrant caſum reſeruatum in ordine Minorum per quamlibet actionem ex illis tribus; conſtat ex verbis prædicti ſtatuti: loquitur enim per diſiunctionem, *vel.* Vnde quicunque aliquam ex prædictis actionibus exercuerit, in qua juxta prædictas regulas concurrant conditiones libelli famoſi, committet peccatum reſeruatum, & tenebitur ad reſtitutionem. Qui verò ſimul ſcripſerit libellum, & poſuerit in loco publico, vnum tantùm reſeruatum committet, quia in genere moris illa duplex actio eſt vnum tantum peccatum. Qui verò ſolùm poſuerit in loco publico ſcriptum ab alio etiam committit reſeruatum, licèt non plublicetur, quia plius lacerauit. Qui denique poſitum, & ſcriptum ab alio publicauerit, licèt illam ſcripturam inueniat obſignatam, ſiue apertam, etiam committit reſeruatum, quia etiam infamat ex ſupradictis. Et ſtatutum vult omnibus viis intercludere aditum iniuſtæ diffamationi proximi, & omnia hæc colliguntur clarè ex verbis ſtatuti; & ſic tradunt expoſitores huius caſus reſeruati.

8 Duo tamen inſurgunt dubia. Primum, circa id quod

quod dictum eſt, illum qui ſolùm ſcripſit, vel compoſuit libellum, non ſecuto effectu diffamationis, incidere in caſum reſeruatum. Nam cùm iſta reſeruatio ſit lex pœnalis, & lex pœnalis non puniat pœna totali crimen attentatum, ſed crimen conſummatum: cùm illud intentum diffamationis non fuerit conſummatum propter impedimentum, non videtur incurri pœna reſeruationis. Reſpondetur: Primò reſeruationem caſus in rigore non eſſe legem pœnalem, neque datam in pœnam delicti: ſed ſolùm eſſe negationem iuriſdictionis pro danda abſolutione; ídque ad bonum regimen Eccleſiæ, pœna enim talis delicti alia eſt ſecundùm leges exteriùs infligenda. Cùm ergo reſeruatio non ſit lex pœnalis, poterit Eccleſia reſeruare caſus modo ſibi placito, etiam ſi ſint interni, vt omnes fatentur. Reſpondetur ſecundò illam compoſitionem, ſeu ſcriptionem libelli, etiam non publicati, eſſe peccatum conſummatum in genere libelli famoſi facti, ſeu ſcripti. Eſt enim opus externum, & peccatum mortale, etiam ſi non publicetur, & poſſet puniri excommunicatione quæ eſt grauior pœna: eo nempe modo, quo Eccleſia punit excommunicatione hæreſim ſecretam prodeuntem in actum externum, etiam ſi talis actus nunquam publicetur, neque ab aliquo ſciatur: per accidens enim eſt eam ſciri. Sic etiam voluit religio in odium tanti criminis quale eſt huiuſmodi libellus; reſeruare ſolam compoſitionem, & ſcriptionem illius externam: cùm maximè videat neminem illum ſcribere, qui non habeat animum publicandi.

9 Secundum dubium eſt. Quid ſi iſtum libellum famoſum inueniat ille contra quem ſcriptus eſt, & ipſemet contra ſe publicet: an committet caſum reſeruatum? Credo quod non. Nam finis iſtius reſeruationis eſt ne proximus infametur, vt patet: cùm ergo vnuſquiſque

ſi

ſit dominus ſuæ famæ,& poſſit cedere ſuo iuri (dummodo non ſit perſona pubiica,&c.) poterit iſte publicans libellum contra ſe factum,publicare,ſe ipſum publicando, cedens ſuo iuri (ſi poteſt) cùm nullum infamet.Id quod tunc verius erit,quando libellus famoſus continet crimina falſa, quibus publicatis ipſe innocens non infamatur. Et præterea quia ſic publicans libellum contra ſe,non infamat authorem libelli, cùm ipſe non ſubſcribat libellum.

10 Quæris an prædictum caſum reſeruatum committat is qui conſuluit,vt fieret libellus, vel is qui ſcripſit iuſſa alterius non vt author,ſed vt famulus:vel alio modo concurrens, & ſubminiſtrans eidem actui? Reſpondeo quod non,quia ſtatutum,vel lex ſolùm loquitur de componente, projiciente, & publicante. Quæ verba cùm ſint ſaltem in materia odioſa, ſunt reſtringenda,& in ſignificatione vſitata accipienda:ne proinde extendenda ad cooperantes qui non ſunt autor, componens,projiciens,aut diuulgans.

11 Vt verò magis ſciatur tanti criminis magnitudo, leges ciuiles hoc delictum puniunt pœna mortis. Ita Molina *tract.4.de Iuſtitia,diſp.39.n.1.*ibi citat *l.lex Cornelia,§.ſi quis librum,ff.de iniuriis.*quod ibi exponit Molina intelligendum eſſe,quando libellus famoſus continet crimen,quod ſi probaretur,is contra quem ſcriptus fuit capite puniretur.At neque in hoc caſu authorem libelli puniri pœna mortis,ſed triremium, tradit Iulius Clar.*in ſua pract.crim.q.68.n.25.*Et in aliis caſibus dicit puniri pœna arbitraria pro qualitate criminis.

12 Multum iuuat ſcire ad maiorem notitiam prædictorum qualiter leges noſtræ Portugalliæ decernant circa libellum famoſum.Nam in Ordin.Portugal.*lib.5. tit.84.*in ſumma ſic deciditur.Primò,vt qui talem ſcripturam apertam inuenerit, & legerit, ſtatim laceret,

ita

ita vt amplius legi non poſſit, neque illam lectam vllo modo publicet: Si verò publicauerit, vel alicui oſtenderit, puniatur illa pœna qua puniendus erat author libelli famoſi. Secundò, quod ſi ſcriptura reperta clauſa fuerit abſque titulo ad quem dirigatur, illam aperiat, & ſi inuenerit infamatoriam, ſtatim laceret: Si verò illam publicauerit modo proximè dicto, puniatur eadem pœna authori imponenda. Tertiò, autorem libelli iubet puniri maiori pœna quàm punirent ipſemet author verba ſcripta in libello dicens in præſentia ipſius diffamati: cùm diffamare per libellum famoſum arguat maiorem malitiam quam verbaliter dicere verba in præſentia diffamati. Pœna verò tunc imponenda, ait Rex, computabitur iuxta qualitatem verborum in libello contentorum. Quæ lex ſanè ſatis æquiſſima, & rationabilis eſt. Et poteſt eſſe exemplum, ac norma puniendi talis criminis in Religionibus. Quod autem infamia per libellum famoſum ſit maior, & plus noceat, quam in præſentia facta verbaliter, probat Molina, *cit. diſp. 39. num. 2. ex l. vnic. C. de fam. libell. & l. 3. tit. 9. part. 7.* quia ſcilicet infamia ſcripto facta, longiùs, & amplius ſerpit, ac peruadit, & præterea diutius durat quàm infamia verbalis.

13 Maius eſt quod refert Ioan. Baptiſta additionator Iulij Clari *ad pract. Crimin. quæſt. 68. num. 63.* vbi refert duos Motus proprios, alterum Pij V. alterum Gregorij XIII. qui in ſtatu Eccleſiaſtico iubent puniri pœna mortis auctorem libelli famoſi continentis læſionem notabilem famæ alicuius. Sed illud decretum pro ſtatu Eccleſiaſtico, credo ſolùm valere pro locis ſubjectis Romano Pontifici in temporali juriſdictione: quæ loca dicuntur ſtatus Eccleſiaſticus, ſeu Patrimonium B. Petri.

LICEN

LICENTIA.

Licentia data à ſuperiore ſtando in iure communi, non expirat morte concedentis, niſi reuocetur à ſucceſſore. *cap. ſi ſuper gratia. de officio delegati, cum gloſ. ibi*, & Nauar. *libro 3. Conſil. tit. de Clericis non reſidentibus, conſil. 4.* Dixi, *de iure communi Canonico*, quia de iure particulari Religionum videnda ſunt ſtatuta cuiuſque. In Franciſcana enim, licentia data ab vno Prouinciali, vel Generali expirat mortuo vel amoto ab officio concedente, donec alius loco dantis ſubſtituatur. Et hoc intelligo de licentia data ad abſoluendum à reſeruatis: non verò de aliis diſpenſationibus factis pro neceſſitatibus, vt mox dico.

1 Hoc tamen certum eſt apud omnes, quòd quando Prælatus diſpenſat cum aliquo ſubdito ratione neceſſitatis corporalis, vel ſpiritualis, talis diſpenſatio durante neceſſitate non finitur expirante illo Prælato diſpenſante, ſed manet fixa, neque indiget renouatione, vt ita dicam ſucceſſoris Prælati: quia talis diſpenſatio propriè non eſt licentia, vt Doctores dicunt in materia diſpenſationis, licèt communiter has diſpenſationes vocemus licentias. Sanchez *lib. 8. de matrim. diſp. 28.* vbi fuſiùs hac de re.

2 Si Regula, ſtatutum, vel mandatum Superioris dicat, ne fiat tale, vel tale abſque licentia expreſſa, vel in ſcriptis, ſubditus oppoſitum faciens iis non ſeruatis, peccat pro grauitate materiæ: debet enim expreſsè petere, vel ſcripto obtinere. Licentia verò expreſſa eſt illa quæ exprimitur à Superiore, verbo, epiſtola, nutu, vel alio ſigno ſufficienti, ad mentem ſuam declarandam. Si verò lex, vel ſtatutum dicat ne fiat aliquid ſine licentia ſpeciali, vel abſolutè, abſque licentia, ſufficit licentia

licentia virtualis, vel tacita, quam ſubditus ſcit certò moraliter ſibi à Prælato concedendam, & tunc non peccat ſaltem in foro conſcientiæ: hîc enim locum habet dictum aliquorum Iuriſtarum, quod tacitum habetur pro expreſſo. Et cum iſta licentia virtuali, & tacita miniſtrantur licitè aliqua ſacramenta aliàs prohibita, & alia in rebus grauibus, vt Sanchez *de Matrim. lib.* 3. *diſp.* 35. *n.* 2. 3. *&* 4. *&* 20. & Suar. 3. *tom. de Sacr. diſp.* 72. *ſect.* 2. *§. hinc.*

3 Licentia ad edendas carnes tempore prohibito extenditur etiam ad oua, lacticinia eodém tempore, eodem modo licentia ad oua extenditur ad lacticinia, Sanchez *lib.* 8. *de Matrim. diſp.* 1. *num. ultimo.* Hæc verò licentia ad carnes, oua, & lacticinia pro tempore prohibito non ceſſat morte concedentis, vel illo amoto ab officio durante neceſſitate; ſimiliter de licentia non ieiunandi, & ſimilibus, vel ad recipiendos ordines, Sanch. *lib. proximè citato, diſputation.* 28. *à num.* 77. *& ſequentibus.* Et de licentia conceſſa à Prælato vt confeſſor diſpenſet cum pœnitentibus ad petendum debitum ſi ſunt coniugati, & impediti ob votum, vel inceſtum, de quo vltimo iam ſupra, vide Sanchez *citato loco.*

ADDITIO.

1 Licentia conceſſa alicui ad aliquid faciendum & reuocata ab ipſo concedente, non habet effectum reuocationis, donec reuocatio intimetur illi cui data erat licentia. Ac proinde quãdiu illi non intimatur certò talis reuocatio facta in generali, vel ſpeciali reuocatione, poteſt licitè vti tali licẽtia, & acta per illum ſi pendent à iuriſdictione ſunt valida. Ita Sanchez *lib.* 3. *de Matrim. diſp.* 36. *num.* 9. Vnde colligit Regin.

tom.1.lib.1.num. 105. illum cui Epiſcopus dedit licentiam ad confeſſiones audiendas, ſi fortè Epiſcopus reuocet prædictam licentiam, poſſe illa vti donec talis reuocatio ſibi intimetur. Ratio eſt, quia res per eaſdem cauſas naſcitur, & diſſoluitur, vt habet regula iuris *in 6.* Cùm ergo audire confeſſiones per ſolam licentiā dantis expreſsè, intimatam confeſſori concedatur; pari modo per expreſſam reuocationem intimatam confeſſori reuocabitur. Et ait Sanchez *citat. num.* 9. & clarius *eodem lib.* 3. *diſputat.* 3. *numer.* 11. & 13. non ſufficere, vt is cui data eſt licētia ſciat aliunde reuocatam ſibi eſſe licentiam, ſed neceſſarium eſſe vt per nūtium ad id deſtinatum reuocator illius ipſi intimet reuocationem. Idem intellige ſufficere quando Prælatus ſcripto in genere reuocat licentias conceſſas aliquibus pro aliqua re facienda: Hæc enim reuocatio generalis iam eſt ſpecialis intimatio. Imò addit Sanchez *citat. diſp.* 39. *nu.* 17. quòd ſi Vicarius poſitus ab Epiſcopo, reuocetur ab ipſo Epiſcopo abſente, & de hoc moneatur Vicarius à perſona fide digna non miſſa ab Epiſcopo, talis Vicarius non perdit iuriſdictionem, ſed poteſt procedere, donec Epiſcopus illi intimet reuocationem, vel per epiſtolam, vel per nuntium deſtinatum, & citat Boërium, Rebuffum, Cucum. Et hæc applicabis ad licentias aliàs conceſſas à Prælatis pro aliis rebus minoribus non pendentibus à iuriſdictione.

2 Conceſſa alicui licentia ad aliquod opus faciendum, intelliguntur illi conceſſa omnia neceſſaria pro illo fine comparando: Habetur *in cap. præterea. de offic. delegati*: vbi ſic habetur. *Ex eo quod cauſa tibi committitur, ſuper omnibus quæ ad cauſam ipſam ſpectare noſcuntur, plenariam recipit poteſtatem.* Idem habetur *in l.2.ff. de iuriſdict. omn. iudicum.* Patitur hoc dictum hanc exceptio

ceptionem: vt ſcilicet vtatur is cui tale conceditur omnibus mediis, dummodo aliquod medium non ſit ſpecialiter interdictum. Exemplum. Conceditur aliquando Epiſcopo vt procedat contra Religioſum in aliquo caſu tanquam delegatus Papæ: ſi illi non conceditur expreſsè, vt ad illum finem valeat fulminare cenſuras, has non poterit publicare contra Religioſum, quia ſpecialiter prohibetur cuicunque Iudici Eccleſiaſtico ponere cenſuras contra Religioſos, niſi ipſis ſpecialiter concedatur. Vide quæ ſupra diximus, *verbo Epiſcopus, n. 5.*

3 Licentia ſeu iuriſdictio nihil prodeſt illam ignoranti. Sanchez *libro 3. de Matrimonio, diſp. 36. numero* 8. vbi probat facientem aliquid cum licentia à parte rei ſibi conceſſa, & tamen ignorata, nihil valere. Et ſimul probat licentiam non poſſe conferri alicui ſolo actu interno, pro quo citat Victor. Ledeſm. Vegam.

4 Licentia data ab Epiſcopo, vt Religioſus confeſſiones ſæcularium audiat, ſi talis confeſſor fuerit legitimè præſentatus à Prælato, non poterit Epiſcopus illam amplius reuocare ad libitum, ſicut poteſt reuocare licentias datas clericis. Nam illa poteſtas data Religioſo ad confeſſiones audiendas non datur ab Epiſcopo, ſed à Papa, vt colligitur ex Clementina, *dudum, de ſepulturis*: At licentia data ſuis clericis conceditur ab ipſo Epiſcopo; proinde poteſt reuocare datam clerico, non verò datam Religioſo: Niſi fortè ob culpas Religioſi, quando id Epiſcopus poterit facere, de quo vide quæ dixi ſupra, *verbo Epiſcopus, numero* 2.

5 Licentia quam Prælatus dedit ſubdito per modum diſpenſationis, diſpenſando videlicet ob cauſam, vt v. g. comederet carnes, vel oua, tempore prohibito,

Minorum,ſub his verbis: *Apertio litterarum Prælatorum, vel malitioſa earum retentio*. Ac proinde diuerſæ conditiones requiruntur, vt quis in vno, vel in alio caſu reus fiat; quanuis in ſubſtantia, vel quoad aliqua conueniant ambo caſus.

2 Quod ergo attinet ad reſeruationem Clem. VIII. per tres actiones in illo caſu prohibitas poteſt incurri: prima eſt, ſi malitioſè retardentur tales litteræ, vel pro aliquo tẽpore detineantur, ne veniant ad manus Prælati, ad impediendam aliquam executionem faciẽdam à Prælato. Quanuis enim poſtea tales litteræ Prælato dentur, incurritur ille caſus per malitioſam illam detentionem, negotij iuſti retardationem. Dicitur, *malitioſum*, quia ſi bono animo impediantur, vt ſcilicet commodiori tempore mittantur, non incurretur talis caſus. Credo etiam non incurri, ſi detinens illas litteras Prælati, ſcit moraliter Prælatum malè informari pro aliquo caſu, vel petitur executio iniuſta: tũc enim detinere litteras non fit malo animo. Idem dicendum quotieſcunque cauſa aliqua iuſta cócurrerit ob quam arbitrio prudentis viri dicetur id fieri ſine malitia, ac proinde ſine peccato, vt ſi credam negotium in litteris contentum iám eſſe expeditum, & litteras non eſſe neceſſarias, vel quia ſcio ex illis Prælatum magnam recepturum moleſtiam, & ſic de cæteris, vel quia litteræ obtentæ ſunt in meum fauorem, & ego nolo mittere, cedens meo fauori. Et hæc omnia faciunt etiam pro ſecũda actione in caſu impedimenti, vt mox dicemus.

3 Secunda actio ſufficiens ad incurrendum illum caſum, eſt impedire illas litteras tali modo, vt poſtea non dentur. Differt enim iſta impediendi actio, ab illa priori retardationis: nam retardare, eſt pro aliquo tẽpore malitioſè detinere, & poſtea illas litteras dare: at impedire eſt facere vt nullo modo poſtea dẽtur comburen

burendo ſcilicet, vel lacerando. Et in hoc etiam caſu impediendi requiritur malitia: ſi enim fiat bono animo, & occurrente aliqua iuſta cauſa ex iis quas diximus *numero præcedente*, non incurretur caſus reſeruatus. At ſi fiat malitiosè tam retardatio, quàm impedimentum, incurretur caſus, quanuis retardans, aut impediens litteras non aperiat: vt patet ex ipſo decreto loquente per diſiunctionem, *aut*. Apertio enim litterarum eſt actio diſtincta à præcedentibus.

4 Tertia actio per quam incurritur ille caſus, eſt apertio litterarum, & iſta clara eſt. Quæ primò intelligitur de quibuſcunque litteris miſſiuis Prælatorum ad ſubditos. Papa enim non diſtinguit ſi mittantur à Prælato, vt Prælatus eſt, vel vt perſona talis: ſed in communi dicit, Prælati ad ſubditum. Secundò non incurret hunc caſum Clem. VIII. qui aperuerit litteras Prælati ad aliquem ſæcularem, vel ad aliquem non ſubditum, quia Papa limitat de epiſtolis ad ſubditos. At Minorita incurret caſum reſeruatum in Ordine Minorum aperiens litteras Prælati ad quencunq; etiam non ſubditum, quia reſeruatio Minorum eſt generalis, & non diſtinguit de ſubditis, vel non ſubditis. Idem modò dictum de limitatione apertionis litterarum Prælati ad non ſubditum, extende in eadem reſeruatione Clem. VIII. de retardante, vel impediente litteras Prælati ad non ſubditum, tunc enim non incurret reſeruationem, quidquid ſit de peccato mortali.

5 Incurret etiam hanc reſeruationem, qui litteras Prælati ſubtiliter aperuerit, & poſtea obſignauerit, & clauſas dederit Prælato; iam enim verè aperuit. At non incurret, qui ex cubiculo Prælati epiſtolam à ſe mittendam, ſed adhuc apertam legerit, vel rapuerit, & idem fecerit de epiſtola ſubditi ad Prælatum aperta in eodem cubiculo: nam hic neque retardauit,

neque impediuit, neque aperuit: quidquid ſit de peccato illius.

6 Si autem hæ tres actiones, vel aliqua ex illis fiant circa litteras miſſas à ſubdito ad Prælatum, incurret reſeruationem Clem. VIII. quia decretum id clarè exprimit. Ac proinde retardans, impediens, vel aperiens malitioſè litteras ſubditi ad Prælatum, committet peccatum reſeruatum, niſi etiam excuſetur ob aliquam cauſam ex dictis *n.* 2. propter quam cenſetur non peccare, nec facere malitioſè.

7 Quod verò attinet ad formam reſeruationis pro Ordine Minorum, imprimis illa coincidit cum reſeruatione Clem. VIII. in aliquibus. Primò in malitioſa retentione, vel apertione litterarum Prælati ad ſubditum. Quandocunque enim malitioſè fuerint retentæ, vel apertæ, ac lectæ, cum conditionibus ſupradictis, erit peccatum reſeruatum. Solùm ſupereſt aduertere quod Clemens VIII. in ſua reſeruatione vtitur tribus verbis, videlicet, *impedire*, *retardare*, *aperire*. At reſeruatio Minorum, vtitur duobus tantùm, videlicet, *aperire*, *vel retinere*. Sed ego credo, quod verbum, *retentio* pro Minoritis comprehendit vtranque actionem videlicet retardationem malitioſam, vt dentur tempore non commodo: & impeditionem lacerando ſcilicet, vel comburendo, vt nunquam dentur. Hæ enim ambæ actiones eodem tendunt, & in vtraque eadem eſt ratio: imò maior malitia eſt in actione impediendi ne vnquam dentur quàm in retardatione, vt tempore non commodo dentur.

8 Differunt verò hæ duæ reſeruationes D. Clem. VIII. ac Minoritarum pro quo Clem. VIII. ampliauit in hoc quod eſt ponere reſeruationem etiam pro litteris miſſis à ſubdito ad Prælatum. Et reſeruatio Minoritarum ſolùm ponitur circa litteras Prælatorum ad ſubdi

ſubditos. Et ſicut dixi, reſeruatio Clem. VIII. eſt magis extenſa, ac bono regimini congruentior. Conuenit enim bono regimini, ac quieti, & conſolationi Religioſorum, vt eadẽ ſecuritas adhibeatur litteris Prælati ad ſubditum, quàm ſubditi ad Prælatum. Eadem verò quæ notauimus ſupra *n.* 2. ad excuſandum ſubditum circa caſum reſeruatum Clem. VIII. valebunt etiam ad illum excuſandum in reſeruatione Minoritarum.

9 Secundò differunt prædictæ duæ reſeruationes, quod Clem. VIII. reſeruat illa tria circa litteras tantùm Prælatorum ad ſubditos, vel è contra. At reſeruatio Minoritarum quoad hoc eſt extenſior, reſeruat enim in communi apertionem, vel retentionem litterarum Prælati, ſiue illas mittat ad ſubditum, ſiue ad quencunque non ſubditum, vt patet ex verbis reſeruationis. Nomine verò *litterarum* intelligi videtur non ſolùm epiſtola miſſa, ſed etiam quoduis mandatum, licèt ſit in litteris patentibus, vt vocant, quæ apertæ iubentur pro executione alicuius negotij: has enim apertas retardare, vel impedire in vtroque caſu erit peccatum reſeruatum: ſunt enim litteræ Prælati, etiam patẽtes: & in illis cernitur idem finis legis. Nomine verò *Prælati* in vtroque caſu, intelligitur Prælatus Ordinis illius, in quo degit Religioſus. Vnde non erit reſeruatum peccatum illa facere circa litteras Prælati alterius Ordinis. Hoc pręcipuè quoad Minoritas probo, ex alio reſeruato Ordinis, videlicet in falſificatione ſigilli Prælatorum Ordinis. Ibi enim vltra Prælatos Ordinis, ſtatim ampliatur: *Vel alicuius perſonæ in dignitate conſtitutæ*, vt ſupra diximus *verb. Falſarius.* At in hoc caſu de litteris Prælatorum, non fit talis extenſio ad Prælatos alterius Ordinis, vel Eccleſiaſtici: Idque clarius cõſtat in reſeruatione Clem. VIII. qui clarè ſolùm loquitur

de Prælati litteris ad ſubditum, & è contra; ac proinde non loquitur de litteris Prælatorum extra Ordinem.

10 Dixi olim in expoſitione caſuum Clem.VIII. (& ſcio aliquibus dictum placuiſſe) quod ſubditus ſciens moraliter in quadam epiſtola ad Prælatum contineri falſam, & iniuſtam querelam contra ſe, poſſe abſque peccato, etiam non reſeruato, talem epiſtolam retardare, impedire, vel aperire, quia vtitur defenſione naturali. Nunc illud confirmo dicto Molinæ *tract. 4 de Iuſt. diſp. 36. num. 6.* vbi aſſerit hominem priuatum poſſe licitè aperire, ac legere litteras alienas quibus iuſtè timet damnum aliquod ſibi iniuſtè parari, vt poſſit illud damnum effugere. Imò addit idem poſſe quemuis efficere aperiendo litteras ex quibus ſcit damnum alteri proximo iniuſtè parari. Quod poteſt ad intentum applicari circa litteras miſſas ad Prælatum, vel ad ſubditum, ſi iuſtè timeo inde damnum iniuſtum. Parum enim intereſt quod in apertione litterarum ſit poſita reſeruatio: quæ non eſt poſita in litteris ordinariis ſæcularis ad ſæcularem. Nam ſi defenſio naturalis, vel obuiatio mei damni iniuſtè inferendi à Prælato me excuſat à peccato mortali: etiam me liberat à reſeruatione quæ non ponitur niſi pro peccato mortali. Si verò damnum, vel punitio in litteris mandata ſit iuſta, & mihi debita, vel informatio ſubditi ſit vera, erit mortale reſeruatum aliquid ex illis facere circa litteras, iam enim facio animo iniuſto, & malitioſo impediendo actum iuſtitiæ.

11 Quæris. Dixi ſupra *verb Caſus reſeruati num.* 17. quod ſi aliquis inferior reſeruauit caſũ: & poſtea Superior reſeruauit eundem caſum, non poteſt iam inferior ab illo abſoluere, quia inferior non poteſt diſpẽſare in lege Superioris. Huius occaſione quæris, ſi in aliquo

aliquo Ordine ſit reſeruatus caſus circa litteras Prælatorum, vt fit in Ordine Minorum: & vltra hanc ſeſeruationem etiam in Capitulo reſeruentur omnes caſus contenti in decreto Clem. VIII. eiúſque reſeruatio circa eaſdem litteras Prælatorum, vt diximus: quæris, inquam, vtrum in tali caſu, & reſeruante Ordine, & reſeruante Papa ſuperiore, ſit dicenda duplex reſeruatio; & poſſit abſolui prædictum peccatum abſque recurſu Papæ? Reſp. In vtroque caſu vnam tantùm eſſe reſeruationem, & hanc poſſe abſolui à Prælatis Ordinis habentibus ad id licentiam. Ratio diuerſitatis eſt: quia id quod diximus *cit.num.* 17. ſupra, intelligitur quando vltra Prælatum inferiorem reſeruantem, etiam Prælatus ſuperior ſibi ipſi reſeruauit. At Clemens VIII. non ſibi ipſi reſeruauit illum caſum, imò neque caſum reſeruauit, ſed ſolùm deſignauit ac permiſit vt à Prælatis Ordinum poſſet reſeruari: & proinde vnica tantùm eſt reſeruatio, Ordinis videlicet, non Papæ, à qua Prælati Ordinum poſſunt abſoluere. In prædicto verò caſu quando Prælatus ſuperior ſibi reſeruauit poſt reſeruationem inferioris, ſunt duæ reſeruationes diſtinctæ, & impetrata licentia à ſuperiore Prælato, non erit neceſſaria licentia Prælati inferioris.

LVDVS, SEV LVDERE.

1 LVdus, maximè alearum, prohibitus eſt Monachis, & clericis in Iure Canon. *cap. Epiſcopus*, 35. *diſt. & cap. inter dilectos, de exceſſib. Prælatorum.* Hoc tamen multi limitant, maximè Ludouic Beia, *in ſuis Reſponſ. Moral.* 1. *p. caſu* 61. *fol.* 139. *col.* 3. dicens, vt clericus Monachus committat peccatum mortale in ludo alearũ, vel in quouis alio, requiri tres conditiones: prima eſt vt fiat frequẽter, & ſæpius: quod ipſe colligit ex textu

ib

ibi citat. Secus ſi aliquando Clericus, vel Monachus faciat recreandi animi gratia, non ſæpius. Secunda conditio in Clerico,& Monacho eſt, vt fiat ſine ſcandalo:ſi enim cum ſcandalo fiat,erit peccatum mortale, vt ſi Monachus maximè Franciſcanus, luderet cum pecunia coram ſe poſita, vel alius non Franciſcanus luderet notabilem ſummam pecuniæ cum ſcandalo. Tertia conditio eſt in clerico,qui peccabit mortaliter, ſi de redditibus ſui patrimonij luderet quantitatem notabilem,quæ deberetur pauperibus. Ac proinde infert Beia *cit.loc.*ex Sylu.Clericum, vel Monachum ludentem cum ſcandalo, vel notabilem ſummam, vel cum frequentia,peccare mortaliter.

2 Ex dictis ſequitur, Monachum ludentem abſque ſcandalo,& in modica quantitate, & non frequenter, ſed animi recreandi gratia, non peccare mortaliter, etiam ſi ſit ludus alearum. Vt autem hæc locum habeant,obſeruandæ ſunt multæ circunſtantiæ. Videlicet loci,perſonarum aſſiſtentium: Monachi ludentis ſi ſit Minorita,vel grauis quantitatis in ludo expoſitæ: ſtatutorum ipſius ludentis in Religione factorum: & ſic de cæteris circunſtantiis, atque ex illis colligenda eſt culpa Monachi ludentis.Hæc enim culpa poterit eſſe mortalis,vel ex ſtatuto prohibente expreſsè talem ludum,vel ex ſcandalo,vt ſi Minorita ludat appoſita pecunia,vel promiſſore illam ſoluturo aſſiſtente,& ſic de cæteris,iuxta arbitrium prudentis viri. Si verò quæras quantam ſummam, ſeu quantitatem poſſit Religioſus ludere,qualiſquiſque ille ſit:Ego credo illum poſſe ludere illam quantitatem, quam extra ludum licitè donare,vel alienare poteſt iuxta ſuam regulam, & conſtitutiones. Hæc enim regula certa eſt,& generalis. Si enim,v.g. tres regales donare poteſt,iuxta ſuam regulam,& conſtitutiones,vel quid ſimile,minus, aut maius:

ius:idem etiam poterit alienare ludendo, parum enim intereſt ſi potens donare, vel alienare, donet aut alienet gratis, vel per ludum ſibi aliàs licitum. Quod ſemper intelligo dummodo talis ludus, alearum ſcilicet, non ſibi ſit ſpecialiter prohibitus, & ceſſet ſcandalum. Videat ergo Religioſus ſuas conſtitutiones, & circunſtantias ſupradictas, vt ſciat quid ſibi faciendum ſit.

3 Lucratum in ludo à filio familias, vel à Religioſo, quod Religioſus ludere non poterat, tenetur reſtituere, Rodr. *Add. ad Sum. tom. 3. c. 228. concl.* 10. vbi aduertit cum Rabello, *de Oblig. Iuſt. 2. p. lib. 12. q. 4. n.* 15. hanc reſtitutionem de ordinario non eſſe faciendam ipſi Monacho ludenti; quia ex hoc occaſionem ſumet, vel iterum ludendi, vel malè expendendi: ſed faciendam eſſe Conuentui, vel Ordini cuius eſt filius. Quod verò in hoc caſu interueniat obligatio reſtitutionis, omnes fatentur, quia Monachus non poteſt alienare, neque donare, ſicut non poteſt ſeruus.

4 Scrupulo poteſt quis agitari, an quando Religioſus ludit cum ſæculari, hoc ſoluturo rem temporalem, v. g. gallinam: Religioſo verò pro illo dicturo Roſarium: an, inquam, hoc ſit ſimonia dando rem ſpiritualem pro temporali? Reſpondet Rodrig. *loco proximè citato, concluſ.* 9. non eſſe ſimoniam, & idem tenet Ludouic. Lopez *1. p. Inſtruct. cap.* 32. *ad finem*, & tenent alij.

MANVS VIOLENTÆ.

Pro hoc vide infra, *verbo Prælatus, n.* 33.

1 RODriguez *in Summ. moral. 1. parte, cap.* 81. *concluſ.* 13. dicit, quòd qui in occulto propinat venenum Clerico in cibo, vel potu, non faciens illi violen

violentiam vt ſumat, ex quo ſumpto Clericus mortuus eſt, non incurrit excommunicationem manuum violentarum ob percuſſionem Clerici. Et ait idem reſponſum eſſe à Doctoribus Salmanticenſibus hac de re conſultis. Hoc mihi nunquam potuit placere. Oppoſitum enim, quod ſcilicet incurrat, tenet Suarez, vel ſaltem clarè innuit *tom. de cenſur. diſput.* 5. *ſect.* 1. *num.* 15. §. *Addo quaestionem.* & *eodem tom. diſp.* 44. *ſect.* 3. *num.* 5. maximè in fine, & *diſput.* 22. *ſect.* 1. *num.* 23. & *num.* 28. dum ait generaliter manus violentas eſſe omnem actionem, quæ non ſolùm naturæ, ſed etiam iuſtitiæ repugnat, & tangit ipſam perſonam: quid autem magis naturæ repugnat, ac perſonam tangit quàm venenum aufferens vitam? Tenet idem expreſsè Ludouicus de Beia *in reſponſ. Moralibus*, 1. *parte*, *caſu* 46. fusè, & euidenter id ſupponens. Et innuit clarè Sayrus, *lib.* 5. *de Cenſur. cap.* 26. *num.* 11. 12. & 17. Et probatur ex communi definitione manuum violentarum iam proximè tacta; eſt enim propinatio veneni actio contraria naturæ, tangens perſonam, & tantam vim inferens, vt auferat animam à corpore, hac enim vi maior vis dari non poteſt. Et certè mirum videtur quod fateantur omnes vim fieri Clerico, & incurri cenſuram ſi adigatur recipere ſe, & recludere domi, abſque eo quod tangatur perſona, vel veſtis; & equi frænum manu teneatur quo vehitur Clericus; non autem inferatur vis per ablationem vitæ. Quouis ergo modo, quo fiat iniuria Clerico cum violentia, dicendum eſt, incurri hanc cenſuram, maximè in tali veneni exhibitione.

2 Minus dubium videtur quod tangit Sayrus *libr.* 5. *de Cenſur. cap.* 19. *num.* 4. dicens, quod procurans abortum Monialis, eíque potum propinans illa conſentiente, non incurrit excommunicationem, quia imprimis non

non dat venenum, nec facit violentiã perſonæ ſacræ, quia Monialem non occidit:imò illa conſentit. Si verò occidit fœtum animatum, perſona fœtus non eſt ſacra:nec ſaltem incurrit hanc poſitam ob percuſſionem Clerici. Quidquid ſit de excommunicatione Sixtiana propter abortum moderata per Greg. XIV.

3 Incurrunt cenſuram ob manus violentas percutientes Clericum quemcumque; etiam primæ tantùm tonſuræ,dummodo portet tonſuram, & habitum Clericalem, vel ſit Clericus coniugatus prima vice cum virgine.Suarez *diſp.21.de cenſuris, ſect.1. n. 6.* vel etiam ſi ſit incorrigibilis Monachus, expulſus ab Ordine, habens Ordinem ſacrum,& innuit Suar. *ibidem num.9. & 10.* vel etiam ſi percuſſus Clericus, ſit excommunicatus: quia Clericus excommunicatus non perdit priuilegium fori. Capucinus *verb. Abſolutio ordinaria quoad Fratres. fol.28. §. Sed poſſet.* Non incurrit hanc cenſuram percutiens Clericum degradatum traditum iam brachio ſæculari. Suarez *ibidem.*

Quid ſi Religioſus expulſus ab Ordine eſt laicus, vel alius carens omnino Ordine ſacro, an hunc percutiens incurrat? Innuit quod ſic,Rodrig. *Addition.ad Summam,tom.3.cap.99. concl.5.* quia adhuc eſt verè Religioſus in ſubſtantia, maximè ſi portet habitum, & tonſuram clericalem. Si verò hanc non portet, mihi res videtur dubia, & colligenda per alias percutientẽ verum Clericum non portantem prædicta. Si tamen hic eiectus abſque Ordine ſacro, in ſæculo committat crimina punienda pœna capitis, non poteſt Iudex ſæcularis illum condemnare, ſed ad Epiſcopum id ſpectat: eſt enim adhuc perſona ſacra, obligata votis; & hoc patet ex traditis per Rodrig. *citato loco*,& per Suarez *citat.a diſp.22.num.9. & 10. & diſp 30.ſect.2. num.7. & 8.*

4 Si

4 Si Clericus percuſſus ſit manifeſtus hæreticus, non incurrit illum percutiens. Vmbert. *practic. Inquiſitorum, verb. Clericus. §. Clericum hæreticum*, ídque etiam ſi non ſit traditus brachio ſæculari.

5 Incurrunt etiam percutientes Monachum quemcumque ſiue Monialem, Nouitium vel Nouitiam, vel cõuerſum qui propriam profeſſionem non emiſit, ſed tamen viuit intra clauſtra cum obedientia, cum habitu non ſæculari. Eſt communis, & Suarez *num.* 19. ex multis locis Iuris. Sed de conuerſo intelligo oportere quod ſit donatus, id eſt, qui ſe Religioni donauerit obligatione, & quaſi contractu facto inter ipſum, & Prælatum acceptantem. Sylu. enim *ver. Oblatus* facit diſtinctionem, quod oblatus eſt, qui ſe & ſua omnia ſpõte obtulit Monaſterio habitu non mutato. At conuerſus eſt ille qui hoc ipſum fecit habitu mutato, & viuit in obedientia intra Conuentum, & de hoc ſecundo non eſt dubium quod percutiens illum, incurrat.

6 Quæris de puellis fœminis, vel maſculis, qui viuunt intra Conuentum Monachorum, vel Monialium futuri Religioſi, cum habitu Regulari, & obediẽtia, & cæremoniis Religioſorum, an hos percutientes incurrant? Pro hoc nullum inueni Doctorem. Pro vna parte occurrit quod lex pœnalis cenſuræ non eſt extendenda, & iſti nec ſunt profeſſi, neque Nouitij, neque conuerſi, pro alia occurrit quod eadem lex cenſuræ eſt priuilegium in fauorem Clericorum ſiue Eccleſiæ, & ſic poſſet ad has puellas, & pueros extendi, cùm aliàs viuant cum habitu, obedientia, ac diſciplina Regulari, admiſſi ad Sacramenta, & ſimilia. Non conſulo. Elige quod viſum fuerit. Scio quod *in c. quiſquis* 17. q. 4. gaudent hoc priuilegio non ſolùm Monachi, ſed etiam perſonæ ſpecialiter Deo dicatæ, & iſti poſſunt videri perſonæ ſpecialiter Deo dicatæ.

7 Com

7 Commendatarios Ordinum militarium, qui percutiunt, incurrunt hanc cenſuram, vt tenet Vega 1. *p. Sum.moral.c.*85.*caſu* 147.§.*lo ſeptimo nota.* Pro quo citat Nau. & Graffis. Sunt enim veri Religioſi per declarationes Pontificias ibi adductas: & portant habitum Regularem ſui Ordinis. Vide infra, *ver. Tertiarij, n.*3.

8 Tertiarij Sancti P. Franciſci, vel S. Dominici, non gaudent hoc priuilegio, niſi viuant in Congregatione, & portent habitum diſtinctum à ſæcularibus. Suarez *n.*20. Neque Eremita ordinarius, niſi fortè ille alicui loco ſacro fuerit addictus cum ſpeciali ſubiectione ad Epiſcopum ex voto, pacto, ob quæ dici debeat perſona ſpecialiter Deo dedicata.

9 Dubium graue: an incurrat hanc cenſuram intendens de nocte percutere Petrum Clericum: & caſu non hunc, ſed Ioannem Clericum percuſſit? Aliqui abſolutè affirmant, vt Con.*c.alma mater*, 1.*par.* §.10.*n.*15. Alij ſimpliciter negant, placet diſtinctio Suarez dicentis *diſp.*22.*de cenſ.n.*54. quòd ſi taliter percutiens fecit omnem diligentiam moralem ne alia perſona ibi ſubeſſet niſi Petrus Clericus, tunc non incurrit; quia tunc illa percuſſio circa Ioannem fuit omnino inuoluntaria, & caſualis: ſecus ſi non fecit talem diligentiam. Ego pro parte negatiua etiam adduco hoc aliquale exemplum. Nam Congregatio Card. ſuper Conc. Trid. anno 1587. declarauit quòd mandans occidere Petrum, ſi mandatarius occidit Ioannem, non incurrit mandans irregularitatem ortam ex homicidio voluntario. Ita habetur *in* 4. *tom. Declarationum impreſſo ex Bibliotheca Farinacij fol* 41.*col.*1.*in fine.* Si ergo taliter mandans non incurrit pœnam irregularitatis, quia non eſt occiſus quem intendebat: videtur etiam quod in noſtro caſu nō incurret pœnam excommunicationis occidens Ioan. Clericum, quia non occidit Clericum quem intendebat.

10 Non deſunt Doctores qui dicant Clericum ſe grauiter percutientem, non incurrere hanc cẽſuram, pars tamen affirmatiua eſt communior. Nau. *in Sum. c. 27. n. 97.* & alij multi.

11 Subditus percutiens Prouincialem notabiliter, vel ſuum Prælatum localem, Guardianum, & ſimiles, poteſt eiici ab Ordine ſi percuſſio fuerit enormis. Rodrig. *tom. 2. q. 33. art. 2.*

12 Prælatus Regularis ſi temerè abſq; cognitione cauſæ verberet ſubditum Sacerdotem, vel tali verberatione rigoroſa, quæ excedat nimis proportionẽ culpæ, incurrit hanc cenſurã ſi faciat maximè irato animo, vel cauſa vindictæ. Colligitur *ex c. vniuerſitatis. de ſent. excomm.* & eſt communis. Iam enim ille Prælatus non exercet correctionem Regularẽ vel iuridicam, vel paternam, ſed actionem violentam. Dixi *ſi punitio ſit nimis excedens*, quia ſi parum excedat, non incurret: difficile enim eſt in his rebus tenere medium, vel rigorem mathematicum.

Vltimò. Si ſit tantùm leuis aut vehemens ſuſpicio quod vnus Monachus percuſſit alium, credo quod non eſt abſoluendus in publico ad cautelam cum verberatione ſolita: primò, quia iſta abſolutio licèt in parte ſit beneficium, eſt tamen pœnalis propter verbera: & ſupponit ex ſe factum, quod non eſt adhuc probatum. Secundò, quia in Tribunali ſancti Officij ſuſpecti de hæreſi leuiter, vel vehementer non abſoluuntur ab excommunicatione annexa hæreſi: vt videre potes apud Penham *in Directorio Inquiſit.* cum Eymerico *à f.* 486. *& ſequentibus:* vbi ſolùm dicit abſoluendos eſſe violenter ſuſpectos *fol.* 497. & idem habet lib. Practica Inquiſit. *verb. Suſpicio:* quod huc applicari poteſt: & proinde ſolùm videtur abſoluendus exterius ſuſpectus violenter de percuſſione Clerici.

ADDI-

ADDITIO.

VLtra iam dicta ſupra, vide *in his Addition. verbo Excommunicatio, n.* 11. *& verbo Ignorantia, num.* 21. *&* 22. ibi enim dicta ſunt aliqua huc concernentia. Adde ſequentia.

1 Rodriguez *tom.* 2. *quæſt. Regul. q.* 3. *art.* 2. tenet quòd percutiens grauiter ſuum Prælatum localem, & Superiores, poteſt ejici ab Ordine: vt ſi quis percutiat Guardianum, Priorem, Prouincialem, & cæteros. Id tamen non admittit, ſi quis percuſſerit Vicarium Conuentus, vel Subpriorem: probat, quia in lege ciuili, *l. omne delictum, ff. de re milit.* punitur pœna mortis is qui percuſſerit magiſtratus: & hoc intelligit Rodriguez, ſi percuſsio fuerit grauis. Item de Vicario Conuentus idem ſentit Rodriguez, *ibidem*, poſſe dici, ſi in abſentia longa Guardiani eius loco gubernet: tunc enim debetur illi honor æqualis, atque Guardiano. Ego ſi tali caſui aſsiſterem, non ejicerem extra Ordinem talem reum pro ſola graui percuſsione Guardiani. Moueor, quia illa lex ciuilis de pœna capitis in percuſſorem magiſtratus, eſt pœnalis, & proinde non extendenda ad ſimiles caſus. Secundò, quia illa lex ciuilis fortè non eſt in vſu in percuſsione graui cuiuſvis magiſtratus, ſaltem in hoc regno Portugalliæ. Vidi enim ego in facti contigentia, quendam reum qui Iudici ſuo vulnus graue inflixit in facie, non damnari ad mortem, ſed ad exilium. Fateor tamen grauiori pœna plectendum eſſe illum, qui Prælatum percutit cæteris paribus, quam percutientem non Prælatum, eſt enim crimen multo grauius.

2 Occaſione præcedentium vbi fit inmentio de percuſsione graui, nota Minoritas olim petiiſſe à Papa

Ioanne XXII. vt ſibi declaret, quæ eſſet percuſſio grauis,quæ leuis. Eius reſponſio habetur in Bullario Rodrig.*fol.*100.cuius ſumma hæc eſt.

Percuſſio leuis,& modica eſt,quæ fit pugno,palma, manu,pede,baculo,vel iniectione lapidis, quæ ad mutilationem membri, vel dentis fractionem non accedit, neque ad euulſionem capillorum, nec notabilem ſanguinis effuſionem, vt ſi parum ſanguinis ex leui percuſſione flueret. Ex verbis verò vltimis à contrario innuit percuſſionem fore grauem ſi ex illa ſequatur mutilatio membri,fractio dentium, auulſio notabilis capillorum, barbæ præcipuè. Eandem grauem fore percuſſionem dicit penſandam ex circunſtantiis, loci,perſonæ,& modi: loci,ſi fiat in theatro,foro,coram Rege, coram Prælato, Iudice, vel in Eccleſia, vel in publico;tunc enim erit grauis ratione loci,etiamſi in ſe aliàs ſit leuis. Erit item grauis ratione perſonæ percuſſæ, vt ſi percutiatur Magiſter, Iudex, Magiſtratus,Prælatus,ab inferiori; vel ſi percutiatur pater,patruus,vel aliquis in dignitate conſtitutus. Ac tandem reſoluit Papa arbitrio prudentis,ac Iudicis penſandam eſſe grauitatem,vel leuitatem percuſſionis.

3 Hinc intelligetur quod ait Rodriguez *citata q.*33. *art.* 3. quòd quando in aliqua Religione datur ſtatutum aliquod puniens certa pœna aliquam percuſſionem,debet intelligi de percuſſione graui, non verò de modica; citat Bald.& Panorm.& alios. Et ſic aduertit Religioſos contrauenientes Breuibus Pontificiis in re parua, ſeu modica quantitate, non eſſe puniendos pœna totali in illis impoſita:vt ſi Prælatus localis admittat fœminas graues intra clauſtrum Monaſterij ſtatim ad ianuam,ſeu portam, vt inde aſpiciant à longè cæteras partes clauſtri, talem Prælatum dicit non eſſe puniendum pœna totali contentan Bulla Pij V.

priua

priuatione ſcilicet officij, & ſic de cæteris.

4 Si duo Religioſi per iocum, ſiue iocando ſe adinuicem percutiant, non incurrunt cenſuram, vt patet: & hoc eſt verum, etiamſi in ioco ſit exceſſus, & pariter in percuſſione. Ita Franciſcus Longus *in ſuis caſibus reſeruatis, caſu* 10. *numero* 17. & citat *cap.* 1. *de ſentent. excommunicat.* At *in prædicto cap.* non fit mentio, ſi excedatur in ioco, vel in percuſſione ſolùm dicitur abſolutè, non eſſe excommunicatum illum qui percuſſit Clericum per iocum. Ego tamen dictum authoris iſtius non condemno, in quantum conſtet percuſſionem illam inceptam in ioco, taliter creſcere, vt nunquam perueniat ad peccatum mortale: ſcio enim poſſe cum aliquo motu iræ non plenè conſiderato percuſſionem inceptam à ioco, poſſe deuenire ad ſolum peccatum veniale, ex defectu plenæ aduertentiæ. At ſcio in re morali poſſe aliquando actum eundem, numero materialiter, in initio eſſe primò primum, ita vt nec ſit peccatum veniale. Deinde luceſcente aliquantulum magis ratione, poſſe eundem actum eſſe peccatum veniale adhuc deficiente plena conſideratione. Tertiò affulgente magis rationis radio poſſe eundem actum eſſe peccatum mortale propter iam plenam aduertentiam. Quæ omnia poſſunt contingere in percuſſione incipiente per iocum, maximè ſi fiat exceſſus in percuſſione non conſueta in ioco: & talis poterit inde oriri inquietudo. vt conſulendum ſit ſaltem pro foro interno ad cautelam petendam eſſe abſolutionem. Si verò finito ioco per aliquam moram, iterum alter alium aggrediatur, & grauiter percutiat malo animo, omnes concedunt incurrere cenſuram Canonis.

5. Quando autem percuſſor Clerici ſit dicendus notorius percuſſor, ad hoc vti debeat vitari tamquam ex-

communicatus, ante vllam declarationem, vide ſupra, *verbo Diſpenſare*, *n.9.* vbi ex Nauar. diximus, quando crimen dicatur notorium.

6 Dixi ſupra, *hoc eodem verbo*; *num.* 10. communiorem eſſe opinionem quòd Clericus ſe percutiens incurrat cenſuram. Nunc explico id eſſe intelligendum, ſi deliberato animo ſibi manus injiciat. Sic enim ſentiunt Ioann. Andr. Panorm. & Felin. *in cap. contingit* 1. *de ſent. excomm.* Nam quoad hoc non eſt dominus ſuæ vitæ, & membrorum. At ſi id faciat ex repentina inconſideratione, & indignatione, vt aliquando maximè faciunt Moniales plus impatientes, non incurretur cenſura. Et aduerto quòd facilius credi poteſt aliquem ſe ipſum percutere grauiter ex indignatione inconſiderata, & inſufficiente ad cenſuram: quam credi poſsit aliquem percutere grauiter, cum tali inconſideratione inſufficiente ad cenſuram: quia intellectus facilius aduertit, ac magis abhorret à percuſsione alterius quàm ſui ipſius.

MATRIMONIVM.

1 Regularis jungens ſponſos matrimonio abſque licentia Parochi, manet ſuſpenſus, & excommunicatus, vſque ad beneplacitum Epiſcopi cuius erat Parochus qui tali matrimonio debebat aſsiſtere. Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. & Rodrig. *tom.* 3. *quæſt.* 2. *artic.* 1. Bene tamen hoc poſſunt facere Religioſi in Indiis habentes curam animarum in locis à Prælato deſignatis. Sanchez *libro* 3. *de Matr. diſp.* 26. *num.* 1. vbi multa dicit de Religioſis Parochis circa matrimonium. Imò etiam extra Indos Regulares habentes beneficia regularia, & veri Parochi, id poſſunt abſq; vlla pœna, vel culpa. Prædictam verò pœnam excommunicationis & ſuſpenſio

ſpenſionis limitat Rodr. *cit. tom. 3. q. 2. art. 1.* ſi ſolemnizant matrimonium cum benedictione nuptiali: non verò aliàs.

2 Religioſus profeſſus contrahens matrimonium, eſt ſuſpectus de hæreſi, & ad ſanctum Officium deferendus; quia malè ſentit de Sacramentis. Hoc tamē eſt intelligendum ſi publicè contraxit, tunc enim præſumitur in fide errare; ſecus ſi contrahat in occulto cum fœmina dicens verba ſolita, tunc enim non ex hæreſi, ſed ex libidine errare præſumitur; & hoc intellige ſi deſit Parochus, & teſtes. Vmbert. *in ſua pract. Inquiſit. verb. Religio* citans Abbatem *cap. de homine. de celebrat. Miſſar.* Adde quod prædicti Religioſi, & Moniales contrahentes in publico matrimonium, præterquam quod ſunt ſuſpecti de hæreſi, incurrunt etiam excommunicationem per Clementinam *vnic. de conſanguinitat.* & in hoc etiam ligantur Patres Societatis IESV nondum profeſſi ſolemniter, ſed ſolùm habentes tria vota ſimplicia. Eſt communis, & declaratum in Bullis Pontificiis, maximè Greg. XIII.

3 Ingrediens Religionem animo ficto, vt ſtatim poſt exeat, & ſponſalia fugiat, poſtea exiens non dirimit ſponſalia, ſed tenetur ad matrimonium. Secus ſi bono animo intrat, animo profitendi, tunc enim ſtatim ſoluuntur quoad vtramque partem, Sanchez *lib. 1. de Matrim. diſp. 42. per totam.*

4 Religionem profeſſus, qui erat vero matrimonio ligatus, & profeſſus fuit abſque licentia coniugis, ſed coniux extra manens tacuit, nec licentiam dedit, poterit extrahere profeſſum, & ille cogetur exire. Sanchez *lib. 7. de Matrim. diſp. 35. num. 13.* Sed de hoc vide fuſius *verb. Profeſſio coniugis.*

5 Ligatus ſolo matrimonio rato, & non conſummato, poteſt profiteri in Religione. Eſt certiſſima, vt pro-

batione non indigeat: ita vt etiam diſſoluatur matrimonium prædictum per profeſſionem factam in Ordine militari Sancti Ioannis Ieroſolymitani: non verò per profeſſionem factam in aliis Ordinibus militaribus. Sanchez *lib.2. de Matrim. diſp.18.per totam*. Non verò ſatis eſt in omnibus ſupradictis, circa diſſolutionem dicti matrimonij rati ingreſſus Religionis, ſed profeſſio legitima.

ADDITIO.

1. PRæter iam dicta ſupra tangentia Religioſos, quæ erant præcipua, & grauiora: viſum fuit per ſummam referre, quæ Summi Pontifices conceſſerunt Religioſis degentibus in Indiis circa matrimonij adminiſtrationem, ac diſpenſationem cum Indis. Igitur Leo X. conceſſit Minoritis laborantibus in Indis pro infidelium conuerſione, vt poſſint diſpenſare cum Indis vxoratis, denuo ad fidem conuerſis, vt poſſint retinere vxores, cum quibus contraxerant obſtante aliquo impedimento dirimente, & cum illis diſpenſare vt illo impedimento nó obſtante illas retineant: addit tamen Papa: *Dummodo illa impedimenta matrimonij non ſint prohibita lege diuina, ſed ſolùm introducta lege Eccleſiaſtica.* Habetur conceſſio in Bull. Rodr. *fol.635*. Idem conceſſit Paulus III. Patribus Societatis IESV in eodem Bull. *f.813*. cum eadem limitatione de diſpenſando ſolùm in impedimentis lege Eccleſiaſtica introductis, non verò de impedimentis diuina lege prohibitis. Et præterea id concedit ſolo Generali dictæ Societatis, vt ille pro hoc deſtinet, quos viderit idoneos. Quod non habet conceſſio Leonis facta Minoritis, non enim loquitur de Generali, ſed de Fratribus.

2 Vt autem ſciatur quæ ſint impedimenta matrimonij

nij diuina lege prohibita, dicendum eſt primò cum Sanchez *lib.7. de Matrim. diſp.52. num.* 8. *in medio, &* *n.* 4. in lege Euangelica Chriſtum Dominum nullum impedimentum matrimonij ſtatuiſſe:imò neque vllum præceptú poſitiuum,vel negatiuum : ſed exceptis præceptis fidei,ac Sacramentorum reliqua,quæ prohibuit ſunt de iure naturali.Ac proinde,ait Sanchez,impedimenta matrimonij lege diuina prohibita, non intelligitur quod ſint lege diuina Euangelica poſitiua introducta. Sed dicentur lege diuina prohibita, id eſt, contracta in gradu per legem naturalem irritantem prohibito,quale erit matrimonium inter patrem,& filiam, & inter ſororem, & fratrem, id enim natura clarè prohibet:nec niſi in mundi initio licuit dictante pro tunc eadem natura. Et vt hoc magis explicetur, aduerte.

3 Scias quòd in lege veteri *Leuitic.* 18. ſtatuit Deus multa impedimenta matrimonij recenſita à Sanchez *ibidem n.*1.v.g.in conſanguinitate, & linea recta, prohibetur duplex gradus, videlicet parentum cum filiis, auorum cum neptibus, & auiarum cum nepotibus. In eadem conſanguinitate linea tranſuerſa prohibuit primò inter fratrem, & ſororem, ſiue ex vno, ſiue ex ſecundo parentibus. Ac præterea nepotis cum amita, aut matertera (*id eſt, ſobrinho com tia do pay, ou da mãy hirmãa.*) In affinitate erat primò prohibitus primus lineæ rectæ aſcendentis, vt ſoceri cum nuru, vitrici cum priuigna : & è contra priuigni cum nouerca (*enteado com madraſta*) ſocrus item prohibeatur cum genero contrahere : & vitrici cum filia priuignæ. In linea verò tranſuerſa affinitatis erat prohibitum matrimonium cum vxore fratris, & cum ſorore vxoris, vxore viuente : & cum vxore patrui.

4 Quibus poſitis eſt grauis dubitatio, an omnia prædicta impedimenta in lege veteri poſita, obligent, & impediant hodie de iure naturali, ita vt Summus Pontifex in illis diſpenſare non poſſit, eo quòd ſint impedimenta lege diuina prohibita? Quæſtionem diſputat Sanchez *cit. diſp.* & reſoluit negatiuè, dicens cum multis Doctoribus non omnia illa eſſe de iure naturali impedientia. Rationes omitto breuitatis gratia, per ſummam id colligo ex citato Doctore. Primò quod iure naturali diuino, in linea conſanguinitatis ſolum prohibetur coniugium, in linea directa, parentum cum filiis: in tranſuerſa verò fratris cum ſorore. Ita citatus Doctor *n.* 15. At in gradibus affinitatis ait prædictus Doctor nullum eſſe impedimentum iure naturali diuino impoſitum.

5 Ex his colligitur clara reſponſio ad prædictas duas conceſſiones Leonis, & Pauli citatas pro Fratribus Indiarum concedentium vt poſſint diſpenſare in impedimentis dirimentibus matrimonium cum Indis, ſi talia impedimenta non ſunt introducta lege diuina naturali videlicet. Nam iuxta prædicta, poſſunt diſpenſare cum illis vt retineant vxores, ſi non interfuit impedimentum aliquod ex dictis *hoc num.* 5. videlicet, ſi non ſit initum coniugium inter parentes, & filiam, & inter fratres, & ſorores: hoc enim ſolum coniugium prohibetur, & irritatur lege diuina naturali, vt multis probat citatus author. Cætera enim impediméta citata ex *Leu.* 18. vel ceſſarunt, quia erant magis iudicialia quàm naturalia, vt Sanchez probat *cit. diſp. num.* 11. vel quia directè ac primariò non irritant matrimonium primo iure naturali. Cætera verò impedimenta matrimonij præter dicta, quæ citantur in illis carminibus ordinariis: *Cultus diſparitas, vis, ordo, ligamen, honeſtas, &c.* Sunt impedimenta quidem verè dirimentia matrimonium,

nium, ſed ſunt omnia introducta ab Eccleſia: non verò lege diuina poſitiua Euangelica, vt diximus: neque naturali. Et proinde in his omnibus poterunt Fratres in India diſpenſare cum Indis, quia introducta ſunt lege Eccleſiaſtica, non diuina poſitiua, neque naturali.

6 Circa adminiſtrationem verò matrimonij conceſſit aliqua Pius V. in Bulla quam citat Veracruz. *in Appendice ad Speculum, ad finem*, quæ ſic reſumuntur, vel explicantur à Sanchez *lib. 3. de Matrim. diſp.* 26. Primò, Religioſi in Indiis noui Orbis, in locis deſtinatis à ſuis Superioribus officium Parochi exercentes poſſunt abſque alia ordinaria licentia matrimonio conjungere ſibi ſubditos. Secundò, idem poſſunt circa alienigenas in ſuis locis taliter habitantes, vt efficiantur Parochiani. Tales enim iam acquirentes domicilium ſunt ſubditi. Tertiò, poſſunt etiam matrimonio jungere vagos in ſuis locis degentes: vagi enim ſubduntur Prælato loci vbi inueniuntur.

7 Quartò, poſſunt etiam ijdem Religioſi Parochi, jungere matrimonio illos Indos, qui non habitant in ſuo diſtricto, neque ſunt vagi, ſed ipſe Religioſus Parochus tranſit per loca vbi tales habitant, & nullum habent Parochum pro tali loco. Probatur, quia in dicto priuilegio Pij V. conceditur prædictis Religioſis, vt in Indiis aſsiſtant matrimoniis, ſicut erat conſuetudo: & ante Concil. Trident. ex conceſsione Leonis X. & Adrian. VI. poterant prædicti Religioſi prædictis Indis miniſtrare omnia Sacramenta. Quintò, ſi Indi proprium Parochum habeant, quamuis abſens ſit, Religioſus Parochus in alio loco, & illac tranſiens vbi ipſe non eſt Parochus, non poteſt illos conjungere, abſque licentia proprij Parochi. Probatur, quia priuilegium Pij V. ſolùm concedit prædicto Religioſo, pro illo

illo loco cui eſt aſſignatus à Superiori: at iſte Religioſus tranſiens per locum alieni Parochi, non eſt ibi deputatus à Superiore: ergo ibi debet ſeruari forma Concil. Trid. præſcripta extra Indos, vt nullus Sacerdos matrimonio aſſiſtat abſque licentia proprij Parochi.

8 Sextò, ſi talis Religioſus Parochus in ſua Parochia debeat iungere matrimonio aliquos vagos, id non poterit facere abſque expreſſa licentia Ordinarij, vt iubet Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *de Matrimon. cap.* 7. aliis Parochis ordinariis: requiritur enim maius examen pro vagis vt matrimonio copulentur: ac proinde id non poterit Parochus Monachus abſque licentia Ordinarij. Sic tenet Sanchez *citata diſputatione* 26. *num.* 7. contra Veracruz. Probat inter alia, quia dictum priuilegium Pij V. in nullo derogat Concilio Tridentino: at Concilium *citato loco* præcipit quod modò diximus.

9 Vt verò prædicti Religioſi Parochi habeant facultatem ad omnia ſupradicta, debet illis concedi licentia à ſuis Prælatis in Capitulo Prouinciali, ſic enim exprimit Pius V. in dicto priuilegio: ac proinde non poterunt vti hoc priuilegio Religioſi in illis locis vbi non celebratur Capitulum Prouinciale. Sic Rodrig. *tom.* 1. *qq.* q. 35. *art.* 4. Nec Capitulum Prouinciale poterit pro hoc deſignare Fratrem alterius Prouinciæ, quia illi Religioſi non ſubduntur illi Capitulo. Non tamen erit neceſſarium tales Fratres perſonaliter præſentari, nec nominatim deſignari à Capitulo: ſed poterit Capitulum decernere, vt illi Fratres quos deſignauerit Prouincialis, vel Prælatus localis, ex tunc ſint deſignati ab ipſo Capitulo Prouinciali. Hoc enim non eſt delegare poteſtatem aſſignandi Fratres, & dandi illis facultatem ad Sacramenta miniſtranda, ſed re

vera ipſum Capitulum aſſignat, & concedit prædi-ctam licentiam: vt in caſu ſimili probat efficaciter Sanchez, *lib.3.de Matrim.diſp.31.n.18.* & Rodrig.*cit.quæſt.art.3.* Addit præterea Rodrig.*ibid.art.1.* non poſſe Capitulum Prouinciale dictos Fratres ad aliquem locum deſtinare tamquam Parochos, niſi Epiſcopus, vel Prorex, vel Gubernator talia loca Religioſis concedat.

Sixtus V. eandem conceſſionem Pij V. extendit, & conceſſit Minoritis in Braſilia degentibus: tranſumptum Bullæ Sixti, ego vidi authenticum. Eadémque conceſſio (vt arbitror) facta eſt Minoritis in India Orientali, vbi aſſiſtunt in multis locis Indorum conuerſioni, quibus Baptiſmum adminiſtrant.

MINISTER PROVINCIALIS.

Vide ſupra, *verbo Generalis. verbo Diſpenſare. verbo Scrupulus, & in ſimilibus.*

ADDITIO.

HOc melius tractabitur infra, *verbo Prouincia, & Prouincialis*, & ſeruient pro illo etiam omnia iam dicta, *verbo Generalis, & verbo Diſpenſare, & in aliis ſimilibus.*

MISSA.

Vide ſupra, *verbo Altare*, & infra, *verbo Obedientia, n1. & vebo Eccleſia.*

1 COncil. Trid. *ſeſſ.25. cap.4. de Reformat.* concedit ſolis Generalibus Ordinum, vt in Capitulo

Gene

Generali poſſint reducere numerum grandem Miſſarum ad pauciorem, quando illis non poſſit ſatisfieri ſingulis diebus iuxta præſcriptum teſtatorum, & pro illis tenues eleemoſynæ ſunt relictæ, vt non facile inueniatur qui velit tali oneri, vel numero, ſe ſubjicere: in quo iubet vt res diligenter inſpiciatur ſub onere conſcientiæ. Quæ omnia Generales debent diligenter inſpicere, & attendant quid magis conducat ad honorem Dei, & Eccleſiarum vtilitatem. Dummodo fiat ſemper commemoratio illorum defunctorum, qui legata reliquerunt. Et notat Nauarr. *libro 5. Conſil tit. de priuilegiis, conſil. 3.* poſſe hoc facere, non ſolùm Generalem primum qui ſucceſſit Concilio Tridentino, ſed omnes, & ſingulos futuros: nec ſolùm pro Miſſis præteritis, ſed etiam pro futuris. Vide alia ibi apud illum, quæ omitto, quia raro fiunt. Capucinus tamen, *ſuper Compend. verbo Concilium*, dicit reſponſum fuiſſe a Congregatione Cardinalium, illos id non poſſe, niſi pro Miſſis præteritis ante Concilium, non verò pro futuris.

2 In Compend D. Hieronym. Hiſpan. *verbo Capellania*, §. 3. conceſsit Martin. V. Patribus illius, quòd non teneantur dicere pro qualibet Capellania fundata in Monaſterio de Goadalupe vltra quatuor Miſſas in qualibet hebdomada, etiam ſi earum fundatores, & inſtitutores defuncti ordinauerint quotidie Miſſam celebrari: & quod idem Papa dixit hanc eſſe amplam ſatisfactionem per has quatuor Miſſas. Aliquid fortè ſimile huic extra priuilegium, tenet Henriq. *tom. 2. lib. 9. c. 24. num. 4.* dum ait quòd ſi capella habeat onus celebrandi quotidie (vt habet Parochus pinguis beneficij) intelligitur ſalua honeſtate, & deuotione debita; nec teneri ſupplere per alium, ſi paucis diebus Miſſam omittat: niſi fundator exprimat vt per ſe, vel per aliũ

Capella

Capellanus celebret ſingulis diebus, & citat Nau. Syl- ueſt. Sot. & Cordub.

Ego, quoad conceſſionem factam Martini V. prædictis Patribus, non dubito quin facta fuerit; ſed non conſulo quod fiat, propter non vſum: imò quod non publicetur ſæcularibus, ob periculũ puſillorum. Quoad dictum Henriquez noto, quod videatur id quod dicit ſi Capellanus omittit celebrare, paucis diebus: ſecus ſi multis. Secundò noto, tam priuilegium quàm Henriquez loqui de ſolis Capellanis, id eſt, qui vno tantùm annali, vel anniuerſario addicti ſunt. Secus de Clerico, vel Regulari, qui diuerſis Miſſis commendatis, vndequaque aſtringuntur abſque certo onere Capellaniæ propriæ: hi enim tenentur omnino dicere omnes commendatas. Vide ſtatim *num.* 6. *hoc ipſo verbo Miſſa.*

3 Gregor. XIII. conceſſit Congregationi Sanctæ Iuſtinæ vt eius Religioſi dum fuerint in itinere conſtituti poſſint celebrare ante auroram: & poſt mediam noctem. Et Pius V. conceſſit Patribus Societatis IESV, vt poſſint celebrare per horam ante auroram, & infra horam poſt meridiem cauſa itineris. Capucinus refert *Addit. ad Compend. verb. Miſſa, fol.* 212. & poſt illum Azor. *tom.* 1. *lib.* 10. *capit.* 25. & priuilegium conceſſum S. Iuſtinæ, quod etiam citat Capucinus, non videtur reuocatum, quia conceſſum fuit viuæ vocis oraculo à Gregor. XIII. poſt Tridentin. Patribus illius Conuentus. Sed nota verbum (*dum ſunt in itinere*) quia extra hanc occaſionem videtur quod non poſſint: imò quod neque in illo die quo debent iter arripere: adhuc enim non ſunt in itinere conſtituti.

4 At Rodriguez 1. *tom. quæſt.* 43. *art.* 1. citat aliam conceſſionem Leon. X. Minoritis concedentis abſo-

lutè,

lutè, & ſine reſtrictione quod poſſint de licentia ſuorum Superiorum, (quorum conſcientiis id remittit) celebrare Miſſam illico poſt matutinum, & poſt meridiem: & hoc priuilegium probat *ibi* Rodr. *art.* 5. contra Capucinum, & Azorium, non eſſe reuocatum, aut alia celebrandi ante auroram. Idem tenet Miranda *tom.* 1. *q.* 40. *art.* 10. *concl.* 2. citans Suar. Et *ibid.* aſſerit Miranda ex Suarez, quod abſque priuilegio poteſt Miſſa inchoari duabus horis ante ſolem.

5 Iulius II. conceſſit Minimis quod poſſint facere ſibi celebrari Miſſam etiam per Sacerdotes ſæculares ante diem in quocumque loco honeſto, cum Altari portatili: & ibi recipere Sacramenta. Corduba *ſuper Compend.* *Miſſa* 2. *ad* §. 5.

6 Cauendum omnino eſt à conceſſione, qua Leo X. *in Compend. verbo Miſſa.* §. 14. conceſſit Minoribus, vt pluribus Miſſis poſſint ſatisfacere cum vna, quando pro quauis Miſſa tenuiſſima eleemoſyna datur: Hæc enim conceſſio non fuit in vſu, neque in Ordine practicata, vt *ibidem* aduertit Collector Minorita.

Aduertit tamen Rodrig. *cit. q.* 43. *art.* 16. 1. *tom.* quod ſi in Diœceſi pro eleemoſyna Miſſæ ſit taxatum certum pretium, & commendans Miſſas non ſoluit illud pretium taxatum: in tali caſu licebit pauciores Miſſas dicere, accipiendo pro ſingulis, vſque ad pretium, in Diœceſi taxatum. Excipit tamen, & bene *ibidem*, cum Corduba, niſi acceptans Miſſas illas, acceptat expreſsè cum illa minori eleemoſyna in pactum deducta: tunc enim ex pacto cedit iuri, & conſentit, & proinde tenetur ad illas dicendas, ſub minore eleemoſyna, & in dubio, acceptans tenetur ſe explicare.

Aduertit etiam *ibidem* non poſſe Prælatum quando non

non eſt promiſſa taxata eleemoſyna ſufficiens per legem, vel conſuetudinem, non,inquam,poſſe accipere plura ſtipendia pro vna Miſſa, vſque ad quantitatem quæ ſufficiat vna die ſuſtentare vnum Religioſum. vide cauſas *ibi*.

7 Minoritæ, & Moniales Sanctæ Claræ, viuentes ex eleemoſynis tenentur dicere Miſſam, aut facere celebrare Miſſam maiorem Conuentualem pro communi intentione Eccleſiæ:non verò pro particulari pitancia. Rodriguez *tom.3. quæſtione 7. articul.8.* & obligat praxis, & ratio Eccleſiæ collegiatæ, ſunt enim Eccleſiæ Fratrum, & Monialium Collegiatæ, vt *ibidem* Rodriguez aſſerit, *art.7.* Si verò Moniales non viuunt ex eleemoſynis,ſed ex ſuis redditibus,dicit Rodrig. *ibi, & in Addit. ad Sum.tom.4.cap.51.concl.21.* ad illam non teneri.

8 In celebratione Miſſæ vitanda ſunt omnino ſuperſtitioſa, & inſolita:qualia ſunt,inter alia,ſuperſtitioſus numerus candelarum, certus, & inſolitus modus precum: & ſic de aliis non contentis,vel diſſonantibus à Rubricis Miſſalis reformati. Concil.Trid *ſeſſ.22.cap.de euitandis in celebratione Miſſæ.*

9 Leo X. *in Compend.Min.ver.Miſſa.3.§.13.* conceſſit Minoritis vt quando illis commendantur Miſſæ communiter dictæ de Reuelatione, de S. Amatore, & de conſolatione, cum certis candelis, vel aliæ ſimiles: vel quod non diſcontinuentur, ſeu ſine interuallo dicantur, conceſſit, inquam, quod ſatisfaciant dicendo illas Miſſas ad quas magis diſpoſiti fuerint maximè de officio illius dici,in quo celebrant;& ad taliter commendatas non teneantur,cum illud videatur ſonare ſuperſtitionem. Sed nota,quod mens Papæ,ſolùm eſt quando ineſt ſuperſtitio. Si enim hæc abſit, dicendæ ſunt Miſſæ, ſub titulo commendato.

10 Qui promittit alicui ſe dicturum pro illo vnam Miſſam, & illam non dicit, non peccat mortaliter. Sanchez *lib. 1. de ſponſal. diſputat. 5. dubitat. 3. numero 24.* & Rodriguez *Additio. ad Summ. tom. 4. cap. 107. numero 4.*

11 Clemens VII. conceſſit Minoritis *Compend. verbo Miſſa. 3. §. 15.* vt pro Miſſa de Paſſione ſibi commendata ſatisfaciant dicendo Miſſam de Cruce, vel de quinque Plagis, & loco Euangelij dicere Paſſionem Sancti Ioann. Sed hoc de mutando Euangelio Miſſæ Crucis, & ponere ibi Euangelium Paſſionis hodie non licet, contrariatur enim Rubricis Miſſalis Pij V. ſed facilius, & abſque priuilegio dicit Henriquez *tom. 1. lib. 9. de Miſſa, cap. 23. §. 7. littera M. in gloſſ.* quod ex Nauarr. *ibi citato.* Sacerdos pro longa Miſſa de Paſſione Domini, ſatisfacit celebrans dicendo Miſſam de feſto occurrenti etiam ſemiduplici, vel infra octauam.

12 In Sabbatho Sancto dici poteſt Miſſa priuata præter Miſſam Maiorem: quia Miſſale illo die Miſſam propriam aſſignat, nec limitat vt ſit vna aut plures. Quod fieri non poteſt feria ſexta in paraſceue, quia pro tali die Miſſa non aſſignatur. Rodriguez *Addit. ad Summ. tom. 4. cap. 51. concl. 10.* ex Suarez, Gutierez.

13 Moriens Petrus, elegit ſepulturam in Eccleſia Minorum, & iuſſit pro ſe dici trecentas Miſſas, non ſpecificans vbi eſſent Miſſæ dicendæ. In dubio dicendæ ſunt in Eccleſia in qua fuit ſepultus: idem videtur dicendum de officiis, & aliis ſuffragiis. Rodriguez *Addit. ad Sum. tom. 4. cap. 51. num. 30.* citans ius ciuile.

14 Religioſi, in Canone Miſſæ cùm dicitur in principio (*& Antiſtite noſtro*) non debent nominare ſuum Generalem, ſed Epiſcopum Diœceſis. Fuit declaratum

tum à Cardinalibus Romæ dicentibus quod contra facientes peccant mortaliter. Rodriguez *tom.4. Additio. cap.51. num.13.* citans verba Declarationis. Et ſic habet Rubrica Miſſalis reformati in expoſitione Canonis ad verba citata (*& Antiſtite noſtro.*) Quod verò attinet ad peccatum mortale, videtur excuſandus qui ignoranter fecit.

ADDITIO.

Vide ſupra verbo *Feſti dies.* Vide etiam infra *verb. Votum, num.17. & 18.*

1 NOn poſſe fideles cogi à Parochis vt die feſto audiant Miſſam in propria Parochia, & non vadant pro illa audienda ad Monaſteria Ordinum, conceſſit Clemens VII. in Bullario Rodrig. *fol.1197. num.4.col.2.* & tenet Nau. *in Sum.cap.21.num.5.* & multis probat Azor. *tom.1 lib.7.cap.6.q.4.* idem dic de concione audienda. Neque obſtat Extrauag. Sixti IV. quæ incipit: *Vices illius*, de tregua, & pace, vbi dicitur teneri parochianos in propria Parochia Miſſam audire in diebus feſtis. Neque item obſtat Concil. Trident. *ſeſſ.24. tit.4. de Reform.* vbi dicitur teneri parochianos in diebus feſtis propriam adire Parochiam ad audiendum verbum Dei. Non, inquam, obſtant, quia imprimis ius commune id ſolum vetuit, ne in diebus feſtis id faciant parochiani contempto proprio Parocho, vt explicat Axor. *citat. quæſt.4.* & ſic ait explicare Innoc. Hoſtienſem, & alios Canoniſtas. Eundémque ſenſum habet Extrauagans Sixti IV. & Concil. Trident. Adde quod Tridentinum ſolùm loquitur de audienda concione, & non de Miſſa: & præterea Concilium Trident. *ibi* non reuocat priuilegia Regularium. Neque verò

parochianus dicetur continere proprium Parochum ſi Miſſam audiat in Monaſteriis, eo quòd ibi quietiùs, ac deuotiùs audit, & faciliùs habet Miſſam ob multitudinem celebrantium Religioſorum, & primo mane, vel ob aliam cauſam. Tunc verò dicetur proprius Parochus contemni cùm id factum fuerit ex contemptu expreſſo.

2 Imò addit Azor. *cit.c.q.5. & 6.* illud ius commune vt quiſque audiat Miſſam in propria Parochia, eſſe abrogatum per contrarium vſum in tota Eccleſia. Vnde infert *q.6.* non poſſe Epiſcopum conſtituere generale præceptum vt vnuſquiſque Parochianus audiat Miſſam in ſola ſua Parochia, & citat Nauar. Syluest. & Antonin. quia generali conſuetudine ab Eccleſia tolerata contrarium ſeruatur. Et adducit declarationem Cardinalium idem declarantium. Excipit tamen *ibi*, dummodo tota pars Parochiæ ad Eccleſiam propriæ Parochiæ non conflueret, tunc enim poſſet. Sed ego addo, neque tunc poſſe Epiſcopũ reuocare priuilegia Mendicantium, nam Epiſcopus non poteſt reuocare priuilegium à Papa conceſſum. Vltra verò priuilegium dictum Clemen. VII. adducit etiam Nauar. *citata c.21. num.5.* aliud priuilegium Leon. X. per quod iuri communi in hac parte derogatur in fauorem Mendicantium.

3 Non poſſunt Epiſcopi, vel alij Prælati facere Miſſas celebrari in Monaſterio aliquo inuito Prælato illius, etiam ob bonum commune. Habetur *cap. luminoſo* 18. *q.*2. & in Bullar. Rodrig. *fol.*183. idem conceſſit Eugen. IV. Congregationi Sanctæ Iuſtinæ, vbi excommunicantur oppoſitum facientes. Et refert alias conceſſiones Rodrig. *tom.3.quæſt.4.art.1.* etiamſi Miſſa dicenda ſit pro defuncto tumulato in Monaſterio Fratrum.

4 Pro

4 Pro occaſione Parochorum aliquando cogentium parochianos pro audienda Miſſa, nota etiam quòd ſi cogere voluerint vt etiam Sacramentum pœnitentiæ à ſolis ipſis Parochis recipiant, non verò à Religioſis, neque velint ſtare ſchedulis Religioſorum quibus in Quadr. teſtificantur ſe audiuiſſe confeſſionem ſui parochiani, Parochi taliter obligantes vt ſibi iterum peccata iam confeſſa confiteantur, ſunt ſuſpecti de hæreſi habendi, ſi dixerint prædictam confeſſionem fuiſſe inualidam, & poſſunt Inquiſitores fidei contra illos procedere. Habetur in Bullar. Rodrig. *fol.* 383. *&* 384. ex conceſſione Sixti IV.

5 Pius V. in Bullario Rodrig. *fol.* 682. *col.* 1. *num.* 26. conceſſit Minoritis vt Miſſas, & eleemoſynas vni loco, vel aliquibus Fratribus commendatas, liceat Prælatis, aliis Fratribus, etiam aliorum Ordinum, vel Preſbyteris ſæcularibus commendare: niſi oppoſitum expreſsè dixerint, qui Miſſas commendauerunt, & pecunias dederunt.

6 Leo X. in eodem Bullar. Rodrig. *fol.* 371. *col.* 1. *n.* 54. conceſſit Minoritis vt poſſint celebrare Miſſam illico poſt matutinum, & poſt meridiem, præſertim in diebus, quibus obligat auditio Miſſæ quando Fratres aggreſſuri ſunt iter, vel quando veniunt de via, neque accedunt ad locum ante meridiem. Circa hanc verò conceſſionem aduerto, quòd licèt ibi dicat: *Præſertim iter aggreſſuris*, vox *Præſertim* non tollit quin poſſint vti eadem conceſſione alij Fratres non iter aggreſſuri. Nam particula, *Præſertim*, non excludit alios caſus præcedentes; ſed cùm dicatur particula implicatiua, implicat idē eſſe in caſu contrario, licèt in illo fortior militet ratio, vt cum multis probat Sanchez *lib.* 2. *de Matr. diſp.* 39. *n.* 6. Et praxis ſic obſeruat. Idq; patet ex alio priuilegio Leon. in Compendio Mendicantium *ver. Ieiunium*, §. 5.

vbi conceſſit Minoritis, *Maximè prædicatoribus*, vt in die ieiunij poſſint comedere vna hora ante horam conſuetam: licèt enim ibi dicat: *Maximè Prædicatoribus*: particula, *Maximè*, non tollit quin illud poſſint facere cæteri Fratres non Prædicatores, vt vſus, & praxis obſeruat. Si enim Papa ſolis Prædicatoribus, vel ſolis itinerantibus id vellet concedere, id vtique expreſſiſſet vtendo particula excluſiua, *Solùm*, vel non poneretur in principio, quod concederetur Fratribus. At in priori conceſſione promiſſa diluculo dicenda, poſtulatio oblata Leoni X. incipit: *Tota familia petit, vt ſibi concedatur, præſertim, &c.*

7 Poteſt in feſto duplici dici alia Miſſa votiua, quæ non ſit de illo feſto. Nam alia ratio eſt de obligatione Sacerdotis vt conformetur feſto illius diei in recitando Diuino Officio: alia verò vt conformetur in dicenda Miſſa cum rubricis Miſſalis: hæ enim minus obligant, quàm illa. Suarez *tom. de Euchariſtia diſp.* 88. *ſect.* 5. *concluſ.* 1. maximè in §. *In quo eſt.*

8 Dixi olim abſtinendũ eſſe à conceſſione Leonis X. concedentis Minoritis, vt poſſint ſatisfacere pluribus Miſſis, cum vna tantùm Miſſa quando pitantia vnius minima eſt, videlicet non accedens ad ſummam vnius Iulij (id eſt, Realis Hiſpanici) ídque pro rata minuendo de Miſſis, vt quæuis dicatur pro vno Iulio. Nunc idem dico, abſtinendum ſimiliter eſſe ab alia ſimili conceſſione Iulij II. facta Patribus Minimis in Bullario Rodriguez *f.* 819. per quam illis concedit, vt ſi Generalis illorum in viſitatione repererit, vel extra viſitationem, in aliquo Conuentu relictam eſſe grandem ſummam Miſſarum, ita vt per Fratres illius Conuentus celebrari non poſſint, poſſint Fratres illius Conuentus per nouem collectas ſatisfacere nouẽ Miſſis, & per ſeptem collectas ſatisfacere ſeptem Miſſis: & ſic

ſic de quouis alio numero Miſſarum reſpectiuè: rationem aſſignat Papa, vel quaſi compenſationem, quia operibus aliis ſatisfactoriis eiuſdem Ordinis, vt ieiuniis, diſciplinis, &c. etiam ſatisfit benefactoribus tales Miſſas commendantibus. Abſtinendum, inquam, eſt à tali conceſſione, pluſquam ab alia priori Leonis X. Non dico Sum. Pontifices hoc non potuiſſe facere: ſed dico tales conceſſiones nunquam fuiſſe vſu receptas, ſaltem in Hiſpania, neque in alia parte noſtri Ordinis, quod ſciant.

9 Circa præceptum audiendi Miſſam, cùm ſit quotidianum, & dubia multa circa illud proponantur Religioſis, pono hîc magis ordinaria, & magis neceſſaria. Primò ſatisfit iſti præcepto etiamſi quis verba Sacerdotis celebrantis non audiat. Nam Eccleſia non iubet verba audire, aliàs ſurdi, & longè diſtantes ab altari non ſatisfacerent; maximè in Hiſpania vbi Sacerdotes ſubmiſſa voce verba proferunt: quod tamen nemo dicet, & vſus contrarium confirmat.

10 Qui ex voto, vel iniuncta pœnitentia obligatur duas Miſſas in vno die audire, ſatisfacit huic obligationi ſi duos Sacerdotes celebrantes in duobus altaribus eodem tempore ſimul audiat. Nam vtrique Miſsæ eſt præſens corpore, & vnica intentione ad Deum ſatisfacit. Ita Sanchez *lib. 1. Decal.* citans Maior. Petr. Ledeſm. *dicto 1. lib. Decal. cap. 14. in fine.*

11. Qui ſerò acceſſit ad Miſsam, v. g. finito Euangelio, vel incæpto Canone, & non habet copiam alterius Miſsæ illa die, tenetur audire ſub peccato mortali illam partem Miſsæ non integræ: nam is qui non poteſt ſatisfacere totali præcepto, tenetur ſatisfacere parti ipſius cùm poteſt, quod intellige quando illa pars cui poteſt ſatisfacere, eſt ſubſtantialis, & pars omiſsa eſt accidentalis. In Miſsa verò Canon, Conſecratio, & Con-

ſumptio,eſt pars ſubſtantialis Miſſæ.Ita Sanchez 1.*Decalog.c.19.num.6.*citans Nau.*cap.quando de conſecr. diſt.1. cap.11.n.16.* & Suarez *tom.3. in 3.p.q.83.art.6. diſp.88. ſect.2.*

12 Satisfacit etiam præcepto, qui à pluribus Sacerdotibus per partes ſucceſſiuè audit integram Miſſam vt ſi ab vno audiat incæpto Canone, à ſecundo verò ab initio Miſſæ vſque ad incæptionem Canonis, vel quid ſimile.Ita Henriq. *lib.9. de Miſſa c.25.n.8.* citat *in gloſſa littera P.* Nau. Maiorem, Sandoual, Fratr. Medinam, Soto, Mantium, & alios.

13 Qui ſeruiunt celebranti quamuis per aliqua parua interualla foras exeant in obſequium Miſſæ, vt pro campana pulſanda, pro libro,vel thuribulo afferendo, vel ſimilibus, ſatisfaciunt Miſſæ: hi enim cenſentur moraliter Miſſæ intereſsè, Henriq.*citat.num.*cum Nau. *ibi citato.*

14 Qui non aduertens eſſe feſtum Miſſam audiuit ex deuotione, vel conſuetudine, & poſtea fit certior talis feſti, non tenetur aliam Miſſam audire:iam enim cum illa priori ſatisfecit, quia virtualiter voluit implere. Henriq. *cit. cap.25. num.9.*

15 Quæ ſit pars notabilis Miſſæ,cuius omiſſio inducat mortale, diuerſi diuerſa dicunt. Securior, & communior opinio eſt quòd qui venit finita Epiſtola, non ſatisfacit;at ſatisfacere qui audiuit adhuc partem Epiſtolæ. Etenim tota Epiſtola cum præcedentibus eſt pars notabilis Miſſæ. Ita Henriquez *citat. cap.28. n.7.* citans *in gloſſ. littera L.* Antonin. Tabien. Medin. Sandoual, Soto, Cano, Cuenas, Toller. Nauar. Quod verò mihi ſufficiat legere poſt Miſſam Epiſtolam, vel Euangelium cui non interfui, ridiculum eſt,hoc enim debet audiri ab ore Sacerdotis ſacrificantis cui iubeor aſſiſtere. Aliàs, non audiendi totam Miſſam ſufficeret

ret poſtea domi totam illam legere, quod nullus dicet.
16 Quæris an liceat audire Miſſam Sacerdotis Græci celebrantis ritu Græco: & cum illa poſſit ſatisfieri præcepto Eccleſiæ Latinæ? Hanc quæſtionem proponit Comitol. *lib.* 1. *Reſp. Moral. q.* 65. ex cuius dictis breuiter ſic dicendum eſt. Primò ſi ille ſit verus Sacerdos ordinatus à vero Epiſcopo, ſatisfit Miſſæ, illáque audiri poteſt ſi non ſit copia alterius Miſſæ Latinæ. Secus ſi ille non ſit Sacerdos. Secũdò, ſi talis Sacerdos Grçcus ſchiſmaticus ſit, non obediẽs Summo Pontifici peccat mortaliter qui illius Miſſę aſſiſtit: cùm enim ſchiſmatici ſint excommunicati, peccatum eſt cum illis communicare, maximè in Diuinis. Quando verò Græcus Sacerdos non eſt ſchiſmaticus, ſed Eccleſiæ Romanæ obediens, nullum eſt peccatum eius Miſſæ aſſiſtere, quia Eccleſia Græcorum permittit. Et videmus illos in noſtra Hiſpania aliquando ritu Græco publicè celebrare, neque aliquis condemnat Catholicos aſtantes. Et *ead. q. in fine* innuit Comitolus audientem Miſſam Græci Catholici ritu Græco, ſatisfacere præcepto: eſt enim vera Miſſa continens omnes partes ſubſtantiales Miſſæ, quam celebrabant olim tot, ac tam ſancti Patres Græci, Chryſ. Baſil. &c. cámque hodie Eccleſia Catholica permittit Græcis. Neque in ſuo præcepto de Miſſa audienda, Eccleſia limitat quod ſit Miſſa Latina.
17 Occaſione Miſſæ, cùm calix ſit præcipuum inſtrumentum in Miſſa deſeruiens, quæris an calix amittat conſecrationẽ cùm ſcyphus eius, ſeu vas totum à pede ſeparatur, & iterum illi coniungitur? Azor, *tom.* 1. *lib.* 10, *c.* 28. *q.* 7. ſic diſtinguit: ſi calix à principio ſic elaboratus eſt, vt poſſet ad libitum pes ſeparari à ſcypho, modo tornatili (vulgo *de parafuſo*) tunc cẽſet non perdere cõſecrationem, ſi pes diuidatur à ſcypho, & poſtea vniatur. Si verò non ſit ita elaboratus à principio, ſed totus

integer ne poſſit in partes diuidi, & caſu frangatur in duas partes, tunc perdit conſecrationem, vt idem Axor docet. 2. *tom. lib.* 8. *cap.* 7. *q.* 7. Eodem etiam *cap. q.* 3. probabilius ſentit quod ſi calix argenteus, & iam conſecratus poſtea inauretur, amittit conſecrationem: quia perdidit formam antiquam. Idémque dicit *ibidem q.* 5. de calice deaurato ſi per nimium vſum amitteret inaurationem, vel ſuperficiem auream, cenſendum eſſe amiſiſſe conſecrationem, quia amiſit iam antiquam formam.

MONASTERIVM.

Vide ver. *Eccleſia.* ver. *Canonica portio.* ver. *Legatum pro ædificando Monaſterio.*

1 IN Compend. Mendicantium. *ver. Ædificare.* §. 1. continetur priuilegium conceſſum Minoribus ne iuxta ſuum Monaſterium, poſſit ædificari aliud Monaſterium Prædicatorum, Carmelitarum, & Sancti Auguſtini, aliorúmque Ordinum in paupertate viuentium infra ſpatium trecentarum cannarum menſurandarum per aërem, etiam vbi aliàs rectè menſurari loci diſpoſitio non permittit. Et vnamquamque iſtarum cannarum voluit octo palmos in longitudine habere.

2 Sed quia illud iam fortè non erat in vſu, Clemens VIII. anno 1603. videns multitudinem Conuentuum, & diſpendium inde ſecutum, prohibuit ne Epiſcopi dent licentiam ædificandi aliquod nouum Monaſterium cuiuſcumque Ordinis, niſi vocatis Prioribus, &c. Prælatis Conuentuum exiſtentium in illa ciuitate, vel oppido: illíſque auditis, circa nocumentum ex nouo Conuentu reſultans. Et ſi conſtiterit, aliis Conuentibus

iam

iam ædificatis nocere; illud nouum Monaſterium non permittant ædificare, vide ibi alia circa hoc. Habetur hæc Bulla in Bullario Rodriguez *fol.*1228.in Clemente VIII.

3 In eodem Compend. Minorum *eodem verb.*§.15.*&* 19.conceditur Prædicatoribus, vt iuxta ſuos Conuentus non poſſit ædificari alius intra ſpatium centum quadraginta cannarum. Sed Patres Societatis IESV, in ſuo Compend.*ver.Ædificium.*§.2.*&* 3. habent priuilegium vt poſſint ædificare intra centum quadraginta cannas prope alios Conuentus. Et hoc priuilegium illis ſolis conceſſum eſſe à Gregor. XIII. innuit illorum Compend. *ver. Ædificia.* §.3.

4 Non poſſunt Mendicantes ſuo arbitrio relinquere omnino Conuentum iam ædificatum, vel quouis modo alienare abſque licentia Papæ.Compend.*ver.Ædificare* §.3.poteſt tamen hoc facere ſolus Generalis. *ibid.* §.8.

5 Proximè dictum non tollit quin poſſit mutari Conuentus de loco non ſano, vel aliàs incommodo, ad locum ſaniorem, vel commodiorem, Compend. *ibid.* §.14. Sed ad iſtam mutationem requiritur noua licentia Epiſcopi, Rodriguez *tom.*1.*q.*23.*art.*7.*in fine*, & tunc poſſunt vendere locum, & ædificia, præter Eccleſias. Vide ſtatim. *num.*7.

6 Domos, loca, oratoria, libros, & alia mobilia, & immobilia Fratrum Minorum, Nicolaus IV. ſuſcepit in ius & proprietatem Sedis Apoſtolicæ. Compend. *verb. Exemptio.*§.10.*&* §.23. Eximuntur etiam Monaſteria ab ordinariis per Sixtum IV. Et pro hac re, ſiue exemptione Monaſteriorum,& rerum ipſorum habent ſinguli Religioſi multa priuilegia, quæ quia particularia ſunt, & vſu ſupponuntur, omitto.

7 Sixtus V. conceſſit Generali Sancti Benedicti in

Regno

Regno Portugalliæ, quod in Capitulo generali de conſenſu Capituli poſſit mutare Conuentus de locis incommodis ad locos commodiores non petita licentia ordinarij, cum cæteris ibi contentis refert Rodr. *tom.* 2. *quæſt.* 49. *art.* 4.

8 Monaſteria relicta à Minoritis, ſi habent fundatores, & patronos, qui talium Monaſteriorum dominium non ablegarunt à ſe, ſed penes ſe retinuerunt: poſt deſertionem ſpectant ad ſuos fundatores; ſi verò dominium non retinuerunt, ſed tranſiit ad Sedem Apoſtolicam, de illis relictis fieri poteſt quod dictum eſt ſupra, *num.* 5. Sic Nicolaus III. in expoſitione Regulæ Minorum; & Rodrig. *tom.* 2. *quæſt.* 49. *art.* 7.

9 Poſſunt Minoritæ recipere Conuentus ſub conditione quod certi ſæculares teneantur ipſis prouidere de aliquibus neceſſariis per viam eleemoſynæ: neque in hoc Regulæ ſuæ præiudicant. Rodriguez *Addition. ad Summ. tom.* 3 *capite* 251. *concluſione* 2. Conſulit tamen melius eſſe talem conditionem non apponere.

10 Monaſteria Monialium Sanctæ Claræ non poſſunt habere Procuratores, ſeu œconomos Fratres Minores, illarum redditibus, & litibus intendentes. Prohibuit Clemens VIII. ſpeciali Bulla in Bullario Rodrig. *fol.* 1225.

11 Ante profeſſionem Nouitij, vel Nouitiæ nihil poteſt donari Monaſterio, de bonis illius à parentibus, propinquis, vel curatoribus, excepto victu, & veſtitu Nouitij. Trid *ſeſſ.* 25. *c.* 16. *de Regul.* Circa quod Congr. Cardinal. declarauit primò non poſſe aliquid dari Monaſterio, nec de bonis Nouitij, nec de bonis parentum, neque propinquorum; ſecundò non poſſe Nouitium Ordinem intrantem aliquid ante profeſſionem donare Monaſterio de bonis ſuis, etiam ſi ſit emancipatus,

patus, & independens à patre, & curatore. Marzilla *in ſuis declarat. lib.*1.*cap.*19.*fol.*196. & in Portugallia de mandato ſpeciali ſanctiſſimi D. N. Pauli V. eius Collector prohibuit ſub excommunicatione, ne in profeſſione Monialis detur Monialibus ſingulis aliqua pitantia, (vulgo *propinas*,) quouis modo, vel quouis titulo, excepta vna refectione communi ientaculi moderati.

12 Non poſſunt erigi ædificia ſæcularium prope Conuentus Religioſorum, vel Monialium, taliter quod Monachi, vel Moniales à ſæcularibus videantur. Imò neque Conuentus nouus poteſt ædificari, ita vt Conuentus præexiſtens moleſtetur. Rodriguez *Additio. ad Summ. tom.*3. *capit.*145. *numero* 3. pro quo citat textus. & Doctores multos. Imò ego audiui à quodam Iudice ſupremi Senatus Olyſſipone mandaſſe Regem ibi dirui, vel claudi ianuam ſæcularis domus ex qua Religioſi Tertiarij eiuſdem vrbis, intra Conuentum videbantur, & inquietabantur.

ADDITIO.

VIde ſupra *verb. Alienare.* ibi enim aliqua ſunt quæ huic verbo poſſint inſeruire, maximè *num.* 1. *& verb. Legatum.*

1 Si dubites quid intelligatur nomine *Monaſterij*, ſciat ex Franciſco Longo Capucino, *tract. de caſibus reſeruatis caſu*, 3. *num.*17. *fol.* 242. declarationem eſſe Cardinalium in qua dicitur, nomine *Monaſterij* non intelligi illum Conuentum cuius ædificatio eſt in fieri, neque ibi habitant Fratres ordinarij, ſed ſolùm deputati pro obſequio, ac ſeruitio ædificij. Tunc enim neque datur Eccleſia, neque Conuentus. Vnde ſi in tali ædificio introducantur mulieres à Fratribus, non incur-

rent pœnas impoſitas à Pio V. eodem modo ſi quis reus confugiat ad illa ſepta ædificij, non gaudebit immunitate Eccleſiæ, niſi forte confugiat ad Oratorium ibi ritè erectum pro Miſſæ celebratione. Et ego aduerto, quòd ſi iam à Prælato Superiori iam ibi legitimè deſignata eſt clauſura, pro quatuor, vel quinque Fratribus ibi habitantibus, iam dicetur Monaſterium in ordine ad duo prædicta, vt ſcilicet non poſsint admitti fœminæ abſque incurſu cenſurarum: & præterea quod rei ad ſepta illius clauſuræ confugientes gaudebunt immunitate Eccleſiæ, maximè ſi ibi intus habeant oratorium ſeu paruam Eccleſiam. Iam enim ibi reperiuntur eſſentialia Monaſterij. Datur enim Prælatus, & communitas, quæ in ſolis tribus poteſt conſeruari: datur prætereà Eccleſia in qua Miſſa celebratur, ac proinde habet eſſentialia Monaſterij. Dixi, *ſi ibi iam ſit Eccleſia, vel oratorium legitimè erectum*, quia ſi non ſit tale oratorium, vel parua Eccleſia, dubitari valde poteſt an valeat pro illis duobus ſupra poſitis. Pono exemplum. In ordine Minorum pro aliquibus Conuentibus Monialium deputantur tres, vel quatuor Fratres cum confeſſore, qui eſt Prælatus illorum, & faciunt Conuentum, dicitúrque ille Prælatus Vicarius in capite, & eſt verùs Prælatus cum clauſura. At in aliquibus locis non habent oratorium, nec particularem Eccleſiam pro his Fratribus intra illa ſepta Fratrum, ſed ſolùm habét Eccleſiam Monialium. In hoc caſu poteſt valde dubitari an talis Conuentus ſufficiat pro incurſu pœnarum in admiſſione fœminarum, vel pro rei fugientis immunitate. Caſum apud nullum inueni: ſolùm ſcio quoad primum, in mea Prouincia prædicta loca cenſeri vera Monaſteria quoad clauſuram, & proinde puniri Religioſos ibi habitantes violantes illam, ſicut ſi violarent in Conuentu magnó. Quoad ſecundum de immuni-

tate

tate rei ad illum locum confugientis carentem Eccleſia dubitabunt multi, ſed ego inclinor vt dicam illi valere: cùm fauores ſint ampliandi. Nam ſi locus ille ſufficit pro pœnis incurrendis in caſu fœminarum, ſufficiet etiam pro fauore reorum. Nam in rigore ille cœtus eſt Monaſterium, & Conuentus, & habet Eccleſiam Monialium, quæ etiam reputatur pro Eccleſia Fratrum.

2 Leo X. in Bullar. Rodriguez *f. 726.* conceſſit Prouincialibus Minorum, vt loca minus commoda illis conceſſa, ab ipſis non omnino derelicta poſt conſtitutionem Bonifacij VIII. conſtructa, pro ſua deuotione poſſint tenere ſine Fratribus ibi habitantibus: dummodo illa viſitent cùm tempus opportunum fuerit, & in eorum Eccleſiis aliquando celebrent. Hoc videtur intelligi in caſu, quo in prædictis locis maneat aliquis ſaltem Religioſus, qui curam loci agat.

3 Idem Leo X. in eodem Bullario *fol. 731. numero* 55. conceſſit Minoritis, vt caſu neceſſitatis Eccleſiæ tam Fratrum, quàm Monialium poſſint transferri, ac mutari de vno loco ad alium; & locus prioris Eccleſiæ poſſit reduci ad vſus humanos ſecundùm commoditatem dictorum locorum, & Monaſteriorum, dummodo materia ædificiorum, ponatur in alia Eccleſia. Vide quæ ſupra dixi *in his Addition. verb. Eccleſia, numero* 5.

4 Pius V. in Bullar. Rodrig *f. 949. col. 1.* mandauit vt in quauis Prouincia Minorum ſint ad minus duo Monaſteria recollecta, & hæc nullatenus poſsint à prædicta recollectione ſeparari, vel mutari.

5 Idem Pius V. in Bullario Rodriguez *f. 944.* rigoroſa conſtitutione ſanciuit, vt quodcunque Monaſterium, ſiue congregatio, in qua viuunt homines cógregati, ſi non obſeruent aliquam regulam approbatam

ab

ab Eccleſia & faciant tria vota ſolemnia, ſi aliàs viuunt ſub titulo Religioſorum, penitus extinguatur; vel eligant aliquam regulam ex approbatis ab Eccleſia, quam profiteantur cum tribus votis ſolemnibus. Reddit *ibi* rationem Summus Pontifex ob multa inconuenientia quæ memorat inde ſecuta. Idque præcipit ſub grauibus pœnis ibidem contentis. Itaque non ſufficiet hodie, vt taliter viuentes in illo Monaſterio emittant vota ſimplicia obedientiæ, &c. vouentes per ſe ſigillatim extra manus veri Prælati: ſed requiritur, vt ſint vota ſolemnia in manu veri Prælati, & profiteantur aliquam regulam ex approbatis. Vnde hoc non intelligitur de Collegiis, & aliis Congregationibus ſæcularium, hi enim non viuunt ſub titulo Religioſorum, de quibus ſolùm loquitur Papa.

6 Monaſterium, non tenetur pro delicto Religioſi, etiam ſi ſit Prælatus. Sà *in Aphoriſ. ver. Monaſterium*, & citat regulam *delictum in 6*. Hoc ſic intelligo. Commiſit Religioſus delictum extra Conuentum, v.g. occidendo ſæcularem, ex qua occiſione reſultat obligatio reſtitutionis faciendæ vxori videlicet, matri, domino, & ſic de cæteris. Monaſterium non tenetur reſtituere pro iſto delicto. Neque item tenetur Monaſterium reſtituere debitum Monachi niſi tale debitum ſit conuerſum in vtilitatem Monaſterij: vel ſit factum ex mandato Monaſterij: aut ſit Prælati debitum, prout Prælatus eſt, vel debitum ipſius Conuentus. Econtra verò obligatur quis Monaſterio ex contractu facto cum monacho. Sà *citato loco.*

7 Non poſſunt Prælati regulares deſerere aliquem Conuentum ſine licentia ſui Generalis. Compendium *verb. Ædificare* §.8. Vide Fratrem Thomam de IESV, *de ſtatu Monachorum tom.2. part.3. Gloſſ.2. ſuper cap.2. regulæ Carmelitar. fol.157.*

MONIALES.

Vide ſupra *verbo Clauſura Monialium*, vbi multa Moniales concernentia continentur,& infra, *verb.Velum virginis.*

Vide etiam *verb.Decimæ*,an teneantur illas ſoluere.

Vide etiam *verb. Horæ Canonicæ*,quomodo teneantur ad illas.

Vide etiam *verb. Communicatio priuilegiorum, num.*3. *&* 4.

Vide etiam *verb. Abbatiſſa de Monialibus illegitimis & viduis.*

Vide etiam infra *verb.Nouitia,&c.*

1 AN Moniales Abbatiſſæ incurrant excommunicationẽ poſitam à Trid. *ſeſſ.*25.*c.*16.*de Reg.* ſi ante profeſſionem Nouitiæ dotem receperint ſub titulo commodati,& ſub cautione,vel pignore reddẽdi dotem profeſſione non ſecuta, tenuit Rodrig. non incurrere *in tom.*2. *q.* 48. *art.*5. *& in Sum.*loco quem ipſe citat *in Addit. mox citandis.* Et dicebat Concilium non prohibere commodatum, ſeu commodare Abbatiſſis ob cauſas quas adducit *cit.art.*5.explicans Concilium; ſed malè.Idem tenet Miranda *q.* 8.*de Monialibus, art.*9. At ipſe Rodrig.ſe retractat, & tenet oppoſitum,dicens Abbatiſſas talem dotem non poſſe recipere ante profeſſionem,etiam ſub titulo commodati, & ſub pignore:ita ille ſe retractans *in Addit.ad Sum.tom.*3.*cap.* 144. *concl* 6. Et ita cenſeo tenendum;quia Concilium clare, & ſtrictè, & generaliter loquitur dicens quòd non recipiatur,*(quocumque prætextu)* quæ verba nullam vid:ntur pati expoſitionem.Vide quid ſimile infra *verb.Nouitius.n.*39.

Tt

2 Moniales primæ regulæ Sanctæ Claræ, non obſtante quod olim credebant ſe habere vltra centum præcepta obligantia ad mortale ex vi ſuæ Regulæ: in rei veritate non habent præcepta obligantia ad mortale niſi concernentia quatuor vota, videlicet contra obedientiam, paupertatem, caſtitatem, & clauſuram. Et præterea concernentia electionem Abbatiſſæ, vt ſcilicet eligant meliorem; cum cæteris contentis *in cap. de Abbatiſſa* quòd ſcilicet procurent indignam priuari, &c. ſic Comp. *verb. Moniales.* §. 8. & Miranda *quæſt. 9. de Monialibus, articul.* 4. Aduerto tamen vltra prædicta illas etiam obligari ſub mortali ad Officium diuinum, vt dictum eſt ſupra *verb. Horæ Canonicæ.*

3 Hæ Moniales primæ regulæ Sanctæ Claræ, ſeu Damianæ poſſunt ex Concil. Trid. habere bona immobilia, & redditus annuos, ſupra *verb. Hæreditas ex Conc. Trid.*

4 Moniales virgines in Religione in qua ſolent conſecrari, non poſſunt accipere velum virginitatis ante annum 25. Eſt communis. Et tenet Rodrig. *Addit. ad Sum. tom. 3. cap. 90. concl.* 4. quod Monialis corrupta, in occulto poteſt conſecrari velo virginitatis, & quod poteſt Epiſcopus id facere etiam ſi ſciat in ſecreto, vtendo forma cóſecratoria virginum, propter ius naturale honoris tuendi: quod intellige ſi ſit conſuetudo vt omnes conſecrentur: & iſta magnum dedecus timeat, ſi non conſecretur: & Epiſcopus ſciens, verbo virginitatis intelligat caſtitatis: nam ius naturale tunc præualet poſitiuo. Vide *verb. Velum virginis.*

5 Monialis dubitans an eſſet baptizata, quæ ad cautelam ſe iterum fecit baptizari; ſi antea profeſſionem emiſerat, profeſſio tenet ita vt exire non poſsit: ſed tamen debet iterum Nouitiatum facere anno integro, &

poſtea profiteri. Declararunt Cardinales apud Marzillam, *lib.1.c.18.littera N.*

6 Excommunicationem incurrunt illi qui cogunt, vt aliqua fœmina ſit Monialis, tum ſuſcipiendo habitum, tum profitendo. Similiter incurrunt, dantes auxilium, conſilium, vel fauorem. Et qui ſcientes illam non ſpontè ingredi quouis modo eidem actui, vel profeſsioni, præſentiam, conſenſum, vel authoritatem interpoſuerint. Ita Trident. *ſeſſ.25.cap.18.de Regular.*

7 Excipit tamen *ibi* Tridentinum, ſi fœmina ſecundùm Ius Canonicum aliàs cogatur ingredi Religionem. In quibus verò caſibus fœmina ex iure teneatur ingredi Religionem, refert Henriquez *2.tom. lib.11. c.8. §.9.ad finem.* Primus eſt, quando fœmina publicè, vel priuatim fecit votum Religionis, de quo conſtat. Secundus, ſi fœmina poſt duos menſes coniugata nolit conſummare matrimonium de Religione deliberans. Tertius, ſi poſt quinquennium dicat profeſſionem ſuam fuiſſe nullam. Quartus ob crimen, vt ſi damnatæ ad carcerem pertuum, offerat Papa vt ſit Monialis, & liberetur à carcere: tunc enim debet cogi. Sic etiam de adultera, cui pœna remittitur dummodo ſit Monialis, & illa acceptauit. In omnibus ſupradictis cogere vt intret, non eſt contra Trid.

8 Eodem loco Tridentin. excommunicantur ij qui ab oppoſito aliquam fœminam ſine iuſta cauſa impedierint ne ſit Monialis. Vnde non videtur hanc ſecundam excommunicationem incurrere, qui dixerit fœminæ non poſſe illam præ imbecillitate portare vitam rigoroſam talium Monialium; vel non ſuppetere illi dotem, vel aliam cauſam moralem iuſtam oppoſuerit ob quam nō poſſit eſſe Monialis, Concilium enim dicit (*ſi ſine iuſta cauſa impedierint*) excipit *ibi* Concilium

fœminas quæ pœnitentes ſeu conuertitiæ dicuntur; in quibus iubet illarum conſtitutiones obſeruari.

9 Declararunt etiam Cardinales apud Marzillam, *lib*.1. *c*.21. non eſſe dicendum quòd pater coëgerit filiam, vt eſſet Monialis, quam pater illegitimam inſtituit hæredem in teſtamento, vt Monaſterium ingrediatur; eáque de cauſa Monaſterium inſtituit, & filiæ relinquit 25.aureos pro alimẽtis intra Monaſterium: non, inquam, talis pater coëgit filiam ad Monachatum, quia non fecit vim incuſſiuam: ſed ſolùm fuit cauſa inductiua, quæ non cogit. Eodémque modo hodie liberantur patres nobiles, qui vel filias infantulas ad Monaſterium mittunt; vel illis iam adultis dicunt ſe non habere dotem ad illas maritandas, & proinde illis ſupereſſe Monaſterium: in neutro enim caſu faciunt vim incuſſiuam, imò de remedio cogitant; illis verò ſemper manet liberum diſſentire, ſi velint.

10 Moniales non poſſunt confiteri cuiuis confeſſori, etiam Religioſo, extra confeſſorem aſſignatum illis à Prælato, nec virtute Bullæ Cruciatæ, vel cuiuſvis alterius Bullæ particularis concedentis, vt poſſit eligi confeſſor quicumque approbatus. Expreſsè prohibuit Clemens VIII. Motu proprio, vel Bulla, poſita in Bullario Rodrig. *fol.* 1217. Extenditúrque ibi ad omnes Religioſos, & omnes Moniales, & idem antea fuerat declaratum à Cardin. miſſúmque Archiepiſcopo Valentiæ, vt refert Rodrig. *in Explicatione Bullæ Cruciatæ.* Et confeſſio aliàs facta eſt nulla.

11 Moniales Sanctæ Claræ ſecundæ regulæ, dictæ Vrbaniſtæ, gaudent priuilegiis conceſſis Monialibus primæ regulæ eiuſdem Sanctæ Claræ. Rodrig. *tom*.3. *q*.6. *art*.4.

12 Moniales Sanctæ Claræ poſſunt abſolui à Prouincialibus, Viſitatoribus, & Confeſſoribus ordinariis

illa

illatum, ab omnibus criminibus, pœnis, & cenſuris etiam Sedi Apoſtolicæ reſeruatis, quoties opus fuerit. Compend. *verbo Moniales*, §. 12.

13 Confeſſores Monialium Sanctæ Claræ, non poſſunt durare in officio vltra triennium. Sic Iulius II. in Compend. *verbo Vicarius Monialium.*

14 Quando Prouinciales per annum bis, vel ter Monialibus aſsignant confeſſorem extraordinarium, vulgo *Alleuiador*: Monialis quæ noluerit illi extraordinario confiteri, poterit confiteri cum ſuo antiquo ordinario: exhibitio enim illius extraordinarij eſt fauor cui poteſt renuntiare. Et Concil. Trident. ait, quod offerant talem extraordinarium: non verò ait quod cum mandato cogant. Et ſic non faciet prudenter Prouincialis, qui præcepto cogat omnes Moniales confiteri illi extraordinario. Si verò cogat, dicens quòd proprio confeſſori tunc non confiteantur, tenebit mandatum, & non tenebit confeſsio, niſi cum extraordinario.

15 Monialis tranſlata de vno Conuentu ad alium cum licentia Papæ, & illa petente non deferet ſecum dotem datam primo Conuentui, neque illa quæ ibi acquiſiuit poſt profeſsionem, iuxta Nauarr. *Commentar.* 4. *de Regular.* Secus ſi Papa ſpecialiter id præcipiat. Si verò illa tranſlationem non petiit, ſed propter culpas ad alium Conuentum relegatur, primus Conuentus tenetur illam alere in ſecundo Conuentu. Rodriguez *Addition. ad Summam, tom.* 3. *cap.* 145. *concluſ.* 12.

16 Contractus facti à Monialibus abſque licentia ſuorum ſuperiorum, maximè in rebus alienandis, ſunt inualidi, etiam in foro conſcientiæ. Rodriguez *tom.* 2. *q.* 27. *art.* 9. & *in Addit. Sum. tom.* 3. *c.* 158. *n.* 14. vide ſupra, *verbo Alienare.*

17 Si Monialis recipitur in vno Conuentu, abſque dote per ſolam præſentationem fundatoris, ſi parentes ſic receptæ moriantur, Conuentus nihilominus ratione illius hæreditatem capiet. Probatur, quia fundator per ſuam præſentationem ſolam, non poteſt priuare Conuentum illa re quæ ſibi debetur de iure.

18 Vocati ad dirigendas Moniales in ſuis electionibus excommunicantur illi qui non abſtinent ab iis, per quæ inter illas poteſt oriri diſcordia, vel ab iis per quæ iam orta diſcordia nutritur. *cap. indemnitatibus, de elect in 6.* Nota verb. *Vocati*, vnde non vocati ad hoc, etiam ſi oppoſitum facerent, quidquid ſit de peccato, non incurrent hanc cenſuram.

ADDITIO.

Vide ſupra, *verbo Abbatiſſa, & verbo Clauſura Monialium*, & infra, *verbo Nouitius, vel Nouitia.*

1 Monialem non poſſe tranſire de vno Conuentu ad alium cauſa fundationis, correctionis, vel reformationis abſque expreſſa licentia Papæ refert Zerola *in ſua Praxi Epiſcopi, 1. parte, verbo Moniales, §. 16.* declaratum fuiſſe à Cardinalibus, fieri id poſſe cum ſola licentia ſui Superioris, abſque recurſu Papæ, tenet Nauar. *conſil. 37. de Regul. num. 6. & tit. de ſtatu Monachorum, conſil 5. num. 3. & 6.* Et ita vidi obſeruari in praxi abſque licentia Papæ. Taxato numero Monialium recipiendarum in vno Conuentu, ſi creſcant redditus annuales Conuentus, vt poſſit vltra duas, vel tres alere, hæ poſſunt vltra numerum antiquum recipi, facit omnino, *cap. cùm M. Ferrarienſis, de conſtit.* vbi decernitur aucto numero redditnum in Capitulo poſſe augeri

geri Canonicatus vltra numerum taxatum circa Canonicos.

2 Dixi ſupra Moniales Damianas primæ regulæ Sanctæ Claræ non peccare mortaliter ex obligatione ſuæ regulæ niſi in actibus cõtra tria vota eſſentialia, clauſuram & in cócernentibus electionem ſuæ Abbatiſſæ, vt ibidem dixi *verb. Moniales, num.* 1. Nunc addo, idem declaraſſe Eugenium IV circa Moniales, ſecundæ regulæ Sanctæ Claræ, vulgo *Vrbaniſtas*, quod ſcilicet ex vi regulæ non peccent in aliis præceptis regulæ, niſi in eiſdem quæ dicta ſunt de Monialibus primæ regulæ. Habetur Bulla in Bullar. Rodriguez *fol.* 251. *num.* 11.

3 In Bullario Rodriguez *f.* 620. Iulius II. conceſſit quòd Moniales primæ regulæ Sanctæ Claræ poſſint transferri ad fundãdum Monaſterium ſecundæ regulæ eiuſdem Sanctæ Claræ, & huiuſmodi, id eſt, (vt intelligo) vel ad Monaſteria ſimilia. Scio enim in mea Prouincia iam à Conuentu Conceptionis exiſſe Moniales Sanctæ Claræ ſecundæ regulæ, ſiue Vrbaniſtas ad fundandum Monaſterium Monialium de Eſtremoz aliam regulam valdè diſſimilem profitentium, quæ non eſt regula Sanctæ Claræ: Sed credo tunc interueniſſe ſpecialem licentiam Papæ. Neque ego hodie id facerem abſque expreſſa licentia Papæ, ſi Clariſtæ deberent exire ad fundandum Conuentum alterius Ordinis. Sed prædicta conceſſio ſolùm loquitur de Monialibus primæ regulæ, vt exeant ad fundandum Conuentum ſecundæ regulæ: non verò vt exeant Moniales ſecundæ regulæ ad fundandum Conuentum alterius Ordinis.

4 In eodem Bullario, & *fol. col.* 2. *num.* 3. conceſſit idem Iulius II. quòd promiſſiones, iuramenta, & vota per ipſas fienda non teneant, neque obligent ipſas

moniales ad peccatum mortale. Hoc ego intelligo de iuramento in iudicio dando, ac de promiſſionibus factis contra ſtatum paupertatis, vel Monachalem; ac deuotiones quæ impleri non poſſunt abſque licentia Prælati. Hæc enim non obligabunt abſque conſenſu Prælati, & Prælatus illa poterit irritare. Si verò tria prædicta fiant in rebus ordinariis, in quibus Moniales inconſulto Prælato poſſunt prædicta exequi, credo illa tria valere, atque illas obligare, donec à Prælato relaxentur, vel irritentur.

5 In Concil. Tridentino *ſeſſ.* 25. *de Regular. cap.* 18. excómmunicantur omnes perſonæ cuiuſcunque conditionis, & ſtatus ſint, quæ coëgerint aliquam mulierem, vt ſit Monialis. Et circa hoc quatuor ibi actiones interdicuntur. Prima eſt, cogere illam præterquam in caſibus à iure expreſſis, de quibus caſibus dixi ſupra *verbo Moniales, numero* 7. Secunda eſt, dare auxilium, conſilium, vel fauorem ad illius ingreſſum. Tertia, ſciendo fœminam non ſponte ingredi, neque habitum ſuſcipere, vel profeſſionem emittere, interponere illi ac tui præſentiam, vel conſenſum vel authoritatem. Quarta impedire fœminam ne ſit Monialis abſque iuſta cauſa. Quæ excommunicatio nulli reſeruatur, ſed cùm res ſit digna explicatione, & poſſit non rarò euenire, maximè his temporibus quando ferè paucæ habitum ſuſcipiunt ex pura deuotione, dico ſequentia.

6 Illam excommunicationem ligare omnes perſonas cuiuſcunque ſint conditionis, etiam Regem, & Imperatorem, tenet Suarez *tom.* 5. *diſp. ſect.* 5. *num.* 8. At Sanchez *lib.* 4. *Decalog. cap.* 4. *num.* 2. ait non ligare Regem, nec Imperatorem. Mouetur, quia Tridentinum *ſeſſ.* 24. *de Matrimonio, c.* 9. ſub iiſdem verbis excommunicat cogentes aliquos ad matrimonium, & tamen commu

communior opinio affirmat Reges, & Imperatorem non ligari illa cenſura ſi cogant aliquem ad matrimonium contrahendum.

7 Non incurrunt illam excommunicationem illi qui cogunt viros ſeu iuuenes ad habitum recipiẽdum, vel ad profitendum: vel illos ad id faciendum impediunt. Nam Cõcilium loquitur de ſolis fœminis, & lex pœnalis non debet extendi ad ſimilem caſum. Si enim Concilium vellet comprehendere viros, id ſanè exprimeret: ſicut fecit *ſeſſ. 24. cap. 9. de matrim.* vbi prohibens ne quis aliquem cogat ad contrahendum matrimonium exprimit viros ac mulieres. Loquens verò de cogentibus ad Monaſterium, ſolùm exprimit fœminas. Nam in fœminis debilioribus, ac timidioribus frequentior eſt illa violentia, & propterea ſolùm circa illas fuit neceſſaria cenſura. Ita Suarez *citato loco.* Vnde quando ſtatuta generalia Tolletana Minorum, titulo de libertate Nouitiorum, dicunt, cogentes aliquem Nouitium ne exeat ad ſæculum, poſſe timere hanc excommunicationem Concilij Tridentini poſitam cogentibus, vel impedientibus fœminas, non eſt mens talis ſtatuti dicere quòd Fratres impedientes Nouitium ne exeat, illam cenſuram incurrunt. Sed ſolùm intendit, quòd timeant tales Fratres facere illud opus, vel peccatum propter quod Concilium excommunicat in ſimili cogentes, vel impedientes fœminas. Neque item ſtatutum generale ibi imponit cenſuram contra Fratres id facientes circa Nouitios; ſed ſolùm imponit pœnam priuationis officiorum.

8 Si metus incuſſus fœminæ fuerit grauis, & cadẽs in virum conſtãtem, certum eſt incurri talem cenſuram. Et conſideranda eſt qualitas metus, & perſonæ, nam metus qui reſpectu viri eſt leuis, reſpectu fœminæ

poteſt eſſe grauis, vt benè probat Sanchez *cit. libro 4. Decalog. cap. 3. num. 21.* Si verò metus incuſſus fœminæ ſit leuis tantùm, credit Sanchez *cit. cap. 4. nu. 4.* non incurri excommunicationem, & probat ibi efficacibus rationibus: quarum vna eſt, quod Concilium Tridentinum *cit. cap. 9. de Matrim.* rigidioribus verbis excommunicat cogentes viros, vel mulieres ad matrimonium, quàm excommunicet cogentes fœminas ad Monachatum: Et tamen communior ſententia docet cogentes virum vel mulierem ad matrimonium non incurrere excommunicationem, ſi metus ſit leuis, vt probat Henriquez *lib. 11. de Matrimon. cap. 6. num. 5.* Et facit quod ait Sotus *7. de Iuſt. quæſt.... art. 1. ad ſecundum in fine*, videlicet, metum leuem in ſpiritualibus non comprehendi metus nomine. Et fauet valdè Clement. 1. *n. 3. de foro competenti*, vbi ait in iure non haberi rationem metus leuis.

9 Maius dubium eſt, an, ſi metus incuſſus fuerit grauis, & ex cauſa iuſta, ſi videlicet quis minetur fœminæ accuſationem iuſtam veri-delicti grauis, niſi fiat Monialis, an talis incurrat. Sanchez *citat. cap. 5. num. 5.* ait duas opiniones eſſe in hoc caſu. Prima aſſerit incurrere; ſecunda, cui ipſe propendet, dicit non incurrere: quia in ſimili caſu tenet ipſe probabilius profeſſionem factam ob iuſtum metum incuſſum non irritare profeſſionem. Et tandem dicit in vtraque opinione non incurſurum hanc cenſuram illum, qui Moniali taliter minaretur iuſtè, quando metus non incutitur animo extorquendi profeſſionem, ſed tantùm datur via euadendi ex periculo, fœminam relinquendo in ſua libertate.

10 Si quis inducat fœminam ad ingreſſum Monaſterij promittendo illi officium in religione, fauorem, vel aliud lucrũ, non incurret, quia hæc promittere, nõ

eſt

eſt cogere, ſed ſuauiter inducere vt in caſu ſimili tradit Suarez, *tom. de Cenſur. diſp.* 23 *ſect.* 5. *n.* 6. excipe, niſi lucrum promiſſum, vel dilatio ſtipendij, vel lucri eſſet adeo magnum, vt cenſeretur metus cadens in virum conſtantem, pro quo vide Sanchez *libro* 4. *de Matrim. diſp.* 5. *n* 28.

11 Quid ſi parentes dicant fœminæ, quòd illam priuabunt hæreditate, ſi non intret Monaſterium? Reſpondeo illos incurrere, tum quia id non poſſunt facere, tum quia illa comminatio reſpectu fœminæ cenſetur metus grauis. At ſi parentes dicerent filiæ: ſi non ingrediaris Monaſterium, non relinquam tibi meam partem hæreditatis quam liberè poſſum dare, verbi g. in Portugallia tertiam, vel quid ſimile: non incurrent parentes; quia illud poſſunt facere, & illa comminatio non cenſetur metus grauis, etiam reſpectu fœminæ.

12 Quid, de metu reuerentiali incuſſo fœminæ, & cum illo ingredienti? Suppono metum reuerentialem eſſe illum quo timemus diſplicere Prælato, Magiſtro, parentibus, & ſimilibus quos paternè reueremur, & in hoc caſu vt plurimum, ipſi parentes, Prælati, &c. non incutiunt metum, ſed ipſe inferior metum concipit; atque imbibit ob reuerétiam patris, & ſimilium. In hoc ergo caſu credo talem metum non inducere illam excommunicationem, quia parentes, vel cóſanguinei in illo timore incutiendo non ſe habent actiuè, vt diximus, etiam ſi manifeſtent puellæ talem ſtatum Monachalem illi conuenire, eo quòd nó habeat dotem pro matrimonio, vel eo quòd nó illi ſecurú erit manere in ſæculo abſque matrimonio, & abſque Monachatu. Et hæc eſt praxis in tota ferè Eccleſia, iuxta quam faciétes parentes nemo iudicat excómunicatos. Imò etiá ſi paréres, vel alij importunis precib. ſuaderét puellæ, vt ingrede

grederetur, vel non ingrederetur, non incurrerent, quia ſuaſio etiam importuna, non eſt coactio.

13 Incurrent verò cenſuram illi, qui Monialibus fœminam recepturis graue malum minarentur, vt tenet Pallatius *in 4. diſt. 28. diſp. 1. col. 2.* Quod intellige, dummodo illa comminatio attentis circunſtantiis minantis, & mali dicatur metus grauis reſpectu Monialiũ, qualis fuit metus Henrici II. Regis Angliæ incuſſus Monaſterio Pontiniaco recipienti S. Thomam Cantuarienſem, vt dicitur in Breuiario. Et ſic proportionabiliter poteſt hodie contingere. Ait tamen Sanchez *citato. cap. 4. numero* 11. non fore metum grauem, ac ſufficientem, ſi vir nobilis ſolitus facere copioſas eleemoſynas Monialibus, minetur ſe amplius non illas facturum, ſi talem fœminam recipiant, vel ſi illam non recipiant.

14 Incurrunt etiam hanc cenſuram cogentes fœminam intrare Monaſterium, etiamſi non dicant vt intret ad habitum ſuſcipiendum, neque ad profeſſionem faciendam, ſed ſolùm, vt ibi maneat cum habitu ſæculari vſque ad occaſionem nubendi. Nam Concilium clarè exprimit, ac prohibet ſine diſtinctione ingreſſum Monaſterij, & per illum ingreſſum, vt ſic dicam, datur occaſio, vt poſtea puella in Monaſterio ob verecundiam fœmineam, & Monialium ſuaſionem ſuſcipiat habitum inuoluntaria. Addit verò benè Rodriguez 2. *tom. Summ. cap.* 8. *num* 9. hoc maximè verum eſſe quando coactio illa ingreſſus fit in Ordine, vel cum animo ad poſtea ſuſcipiendum habitum Religionis, ſiue ſuaſionibus Monialium, ſiue alia via: ſecus ſi hoc nullo modo intenderet ipſe cogens, tunc enim non incurreret.

15 Incurrunt etiam hanc cenſuram qui puellam liberè ingredientem, vt maneat ibi in habitu ſæculari

educa

educationis gratia, poſt ingreſſum cogunt, vt habitum ſuſcipiat Religionis. Item ſi cogunt eandem puellam poſt habitum ſuſceptum, vt profiteatur inuita, hæc enim omnia exprimit Concilium, *cit. ſeſſ.* Non verò incurret illam cenſuram is qui cogeret fœminam manentem in ſæculo, vt faceret votum religionis, quia hoc non exprimitur in Concilio, & lex pœnalis non eſt extendenda, ſed reſtringenda. Adde quia cogere ad votum religionis non eſt cogere ad ingreſſum, nam illud votum metu graui extortum eſt irritum, & non obligat, vt Doctores tradunt in materia de voto, vel ſaltem metu graui factum poteſt ab Epiſcopo diſpenſari. Neque incurrent impedientes metu graui ne fœmina emittat votum religionis quandiu eſt in ſæculo, quia ſimiliter Concilium hoc non expreſſit, vt tenet Suarez, *tom. de cenſ. diſp.* 23. *ſect.* 5. *n.* 10.

16 Circa verò impedientes profeſſionem fœminæ, ſciendum, Cócilium de cogentibus fœminam expreſſiſſe, ingreſſum, ſuſceptionem habitus, & profeſſioné. At quando loquitur de impediétibus fœminam, non exprimit impedientes primum ingreſſum, ſiue Nouitiatum, ſed ſolùm profeſſionem, ſeu veli ſuſcipiendi quod recipitur in profeſſione. Cuius occaſione Sanch. *cit. c.* 4. *n.* 15. ait, non incurrere cenſuram impedientes ingreſſum Monialium ad Monaſterium, & Nouitiatum, ſed ſolùm impedientes profeſſionem, poſt ſuſceptum habitum. At ſecurius iudico quod ait *cit. loc.* tales incurrere. Nam cùm profeſſio fieri nequeat niſi ſuſcepto habitu, impediés ſuſceptionem habitus verè dicitur iam impedire profeſſionem: ſicut impediens medium neceſſarium ad finem verè dicitur impedire talem finem. Non incurret verò pater, qui filiæ dixerit nó poſſe illam eſſe Monialé, quia caret dote, ſiue qualitate, & ſic de cæteris iuſtis. Rodr. *tom* 3. *qq. q.* 14. *art.* 3.

17 Incur

17 Incurrunt denique cogentes fœminam, ſimul & dantes auxilium, conſilium, fauorem, &c. dummodo ſequatur effectus ſuæ coactionis, vel in ingreſſu, vel in habitus ſuſceptione, vel in profeſſione, ad quodcunque horum coëgerint, conſuluerint, &c. ſecuto effectu. At ſi non ſequatur effectus ſuæ coactionis, vel conſilij, &c. peccabunt mortaliter, cùm ſit materia grauis, & prohibita: ſed non incurrent cenſuram. Nam quotieſcunque Canon excommunicat facientes, mandantes, & ſimiles, intelligitur ſecuto effectu, vt Doctores fatentur cum Sanchez *loco citato, numero 19.* Ego addo, neque incurrere ignorantes voluntatem fœminæ inuitæ. Nam Concilum ſolùm excommunicat ſcientes. Et tunc excuſabuntur etiam per ignorantiam craſſam, vt ſupra dixi, *verbo Ignorantia, & verbo Libri prohibiti.* Neque item incurrent impedientes ingreſſum, vel profeſſionem, ſi nihilominus fœmina fuit ingreſſa, quia non eſt ſecutus effectus ſuæ impeditionis. Conatus enim ad crimen non punitur pœna ordinaria legis, crimine non ſecuto: vt Doctores Iuriſtæ docent communiter cum praxi: & prædicti conantes cogere, vel impedire, non ſecuto effectu, verè non coëgerunt, neque impedierunt. Denique non incurrent qui tali actui præſentes fuerint non animo auxiliandi, vel fauendi violentiæ illi, ſed alio animo, videlicet ſi aſsiſterent gratia domini ſui quem comitantur, vel vt audiant Miſſam dictam tempore profeſsionis, vel, vt audiant illam profeſsionem: hi enim omnes non fauent illi violentiæ neque ea de cauſa aſsiſtunt.

18 Quæris. Diximus ſupra, *verbo Clauſura Monialium, num. 7. in fine, & n. 8.* cum Sanchez *lib. 4. Decalog. cap. 18. n. 8. & ſequentibus*, citante duo capita Iuris Canonici, ac Diuum Thomam, diximus, inquam, parentes habere ius patrium, vt filios, & filias impuberes ante puberta-

tem

tem offerant religioni:& Sanchez *ibidem num.9.& 19.* ait prædictos filios ante pubertatem oblatos religioni à parentibus,vel à tutore,non poſſe reſilire ante pubertatem, & teneri obedire parẽtibus in ſpiritualibus ante pubertatem: Hoc poſito, quæris,ſi parentes, aut tutor cogant puellam ante pubertatem, id eſt, ante annos 12.vt ingrediatur Monaſterium oblationis cauſa, quia ſcilicet volũt illam offerre religioni, vtrùm in hoc caſu incurrant illam cẽſuram. Et dixi, *ante pubertatem*,quia poſt illam non eſt dubium quod incurrant. Hoc dubium neque mouet Suarez,neque Sãchez: neque alius quem viderim. Et quidem ex duobus dictis à Sanchez videtur clarè colligi tales parẽtes,vel tutores tũc nõ incurrere. Si enim puer, vel puella oblati à parẽtibus religioni nõ poſſunt reſilire à tali oblatione ante pubertatem, vt ibi probat Sãch.*n.9*. Si item ante pubertatem tenentur obedire parentibus in ſpiritualibus, ſequitur nõ peccare parentes offerentes puellam inuitam ante pubertatem religioni. Quod expreſſius innuit Sanchez *cit.num.9*.dum ait tales filios ingreſſos Ordinem ante pubertatem ſua ſpõte, poſſe exire quoties voluerint ante pubertatem, nõ verò oblatos à parẽtibus: ergo clarè innuit oblatos, à parentibus poſſe intrare inuitos ante pubertatem,titulo oblationis,idẽ ferè innuit Sãchez *lib.4. Decalog.cap.18. num.4*. Dum ait Tridentinum non curaſſe de examinanda libertate puellæ ante ſuſceptionem habitus ſi non habet annos 12. ob tenerum rationis vſum tunc in puella. Probo ſecundò, quia iniuſtè talis puella dicitur inuita,ſi nõn obedit parentibus in illis ad quæ tenetur. Tertiò,quia tunc talis puella inuita à parentibus oblata religioni dicetur intrare ante annos pubertatis in caſu à iure permiſſo: id enim permittit ius,*cap.2. de Regular.& c. puella 2. quæſt. 2. & cap. addidiſtis 20.quæſt.1.* cogentes

verò

verò intrare in caſu à iure permiſſo non excommunicātur à Tridentino. Adde quod Tridentinum Concilium ſibi nó reuocat aliquod ius commune. Fateor, hæc augere probabilitatem opinionis iſtius. Sed tamen textus ſupra citati à Sanchez clarè non dicūt filios ante pubertatem oblatos religioni à parentibus nó poſſe reſilire, vel teneri obedire: ac proinde non inclinor ad hoc aſſerendum, quamuis id colligatur à Doctoribus citatis ex Sanchez. Timeo prætereа tale dubium reſoluere, quia Tridentinum valde generaliter loquitur contra cogentes; exprimit enim primò mulierem, ſecundò virginem, tertiò viduam: virgo autem & mulier in communi loquendi vſu etiam de puella decenni intelligitur, & proinde ſecurius cenſeo dicere parentes in hoc caſu etiam incurrere. Et ipſe Sanchez 4. *Decalog. citat. cap. 9. num* 28. ait filium impuberem non teneri obedire parentibus vouentibus illum auferre religioni.

18 Quæris. De mandato Domini Papæ Pauli V. in hoc regno Portugalliæ nūtius, ſeu Collector Apoſtolicus taxauit in quouis Conuētu Monialium numerū religioſarum, quæ in quouis Cóuentu recipi deberēt: id quod fecit præcedéte informatione reddituum cuiuſque Conuētus Monialium, taxádo numerū vnicuique Conuentui iuxta ſufficiētiam reddituum ad talem numerum Moniāliū ſuſtētandum. Et inſuper prohibuit ſub cenſuris, & priuatione officiorum, ne Prælati vel Prælatæ aliquā Monialem recipiāt vltra illum numerūm cuique Conuētui aſſignatum. Hoc poſito, quæris an ſi vltra talé numerum offeratur fœmina cū magna dote, quæ dos nó ſolùm ſufficiat ad ſuſtētationem annuam fœminæ denuo aduenietis, ſed etiam ad augendos redditus annuos Cóuētus, poſſit talis fœmina recipi abſq; incurſu dictæ prohibitionis, & pœnarū illius.

Regi

Reginaldus *tom.2. in ſua Praxi lib.* 23. *num.*194. citans Nauarr. & Suarez tenet ſtando ſolùm in iure Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 3. *de Regularibus.* vbi iubetur quod non recipiantur plures Moniales in quouis Conuentu quàm quæ ſuſtentari commodè poſſint ex redditibus annuis illius; tenet, inquam, hoc non obſtante, quod ſi aliqua fœmina veniat extra numerum taxatum quæ ſit ſufficienter dotata, ex qua dote ipſa poſſit ſuſtentari, poſſe talem fœminam admitti vltra taxatum numerum. Idque citati Doctores à fortiori dicent in caſu à me propoſito, quando per nouam dotem iſtius creſcent redditus Conuentus pro meliori ſuſtentatione cæterarum. Neq; obſtat *c.vnico* §.1. *de ſtatu Reg. in* 6. & Tridentinum eidem inhærens, vbi prohibētur plures recipi quàm poſſint ſuſtentari ex redditibus conſuetis. Non, inquam, obſtant hæc iura, quia citati Doctores exponunt, vt non recipiantur aliæ gratis, & ſine dote, ita vt debeant ſuſtentari expenſis ipſius Conuētus. Secus ſi afferat congruam dotem perpetuam in rebus immobilibus vnde ipſa ſuſtentetur. At ſi afferat dotem exceſſiuam vt duplicatam, vel triplicatam, vt ego propono in caſu, à fortiori id dixiſſent, nam cùm finis Concilij in illa taxa ſit prouidere vt Monialibus non deſit congrua ſuſtentatio, iſte finis non impeditur per receptionem iſtius nouæ fœminæ, imò potius multum iuuatur, cùm inde creſcat commodior ſuſtentatio cæterarum. Et finis legis ſit attendendus *in l. non verbo legis.* Conſtat autem quòd noua prohibitio D. Pauli V. & Nuncij illius tendunt clarè ad executionem Concilij Tridentini, ac proinde habentem prædictum finem Tridentini, qui eſt commoda Monialium ſuſtentatio. Quod verò finis legis, non verba illius ſit attendendus, habetur expreſsè *regula vltima de Regul. Iur. in* 6. vbi dicitur, quod is committit

in legem,qui verba legis complectens contra legis nititur voluntatem. Ego in hoc caſu à me propoſito de duplicata dote duo dico. Primum quòd ſi ego eſſem Prælatus talem non admitterem abſque expreſſa licentia eiuſdem Nuntij Collectoris, propter expreſſam prohibitionem factam poſt taxatos redditus,ac numerorum.Dico tamen eſſe certiſſimam, aç iuſtam çauſam vt ipſe diſpenſet, vel declaret talem caſum in ſua lege non prohiberi. Secundò dico quod Prouincialem, qui talem fœminam reciperet duplicata dote in bonis immobilibus, ego non condemnarem, neque dicerem illum incurriſſe prædictas nouas pœnas, cùm juxta tales tres Doctores citatos non contrauenerit Concilio Tridentino; imò illius intento nimis fauerit.

Moniales non tenentur confiteri confeſſario extraordinario oblato à Prouinciali bis, vel ter in anno, ſi ipſa noluerit, habetur in declarationibus Cardinal. impreſſis Duaci anno 1618.*f*.348.§.*qui omnium*,ſed poterit confiteri ſuo ordinario. Vide tamen in fine operis,*verb. Monialis, n.1.*

ADDITIO AD ADDITIONEM.

1 SVpra hoc eodem *verb. Moniales,num.18.ad finem,* dixi probabiliter poſſe ſuſtineri non eſſe damnandum Prouincialem qui reciperet vnam Monialem, vltra numerum taxatum à Collectore iſtius Regni, ſi illa adducat dotem duplicatã, ob rationes ibi aſſignatas.Nunc dico,ne omnino id fiat cum tali dote,abſque expreſſa licentia Papæ, quia ſic vſus poſtea obſeruauit.Si verò aliquis in hoc facto vellet ſe excuſare,poſſet pro ſe adducere *cap. cùm M. Ferrarienſis. de Conſtit.* vbi Innoc. III. decernit quod ſi aliquod Capitulum

habeat

habeat taxatum numerum tot Canonicorum, vt vltra non poſſit creſcere, & hoc per Papam confirmatum: ſi tamen poſtea redditus temporales ita creuerint, quòd poſſint vltra commodè ſuſtentari duo, vel tres Canonici, hi poterunt deinde recipi, & ſuperaddi, non obſtante prædicto ſtatuto per Papam confirmato. Verum quidem eſt quod ibi Papa in tex. innuit neceſſe fuiſſe, vel decuiſſe, vt in confirmatione diceret Papa, ſecus faciendum, ſi redditus pro tempore excreſcerent. Et proinde hodie neceſſarium eſt vt non obſtante dote duplicata habeatur expreſſus recurſus Papæ, ad vitandam cenſuram.

2 Si de licentia Papæ in aliquo Conuentu Monialium ſupra taxatum numerum recipiantur aliquæ cum duplicata dote, (quæ ſic receptæ dicuntur ſupernumerariæ,) hæ ſic receptæ non ponunt in numero cum aliis antea taxatis: & proinde ſi moriatur aliqua ex numero antiquo taxato, poterit Prouincialis aliam recipere ſine nouo recurſu Papæ: quia illæ ſupernumerariæ non impediunt, neque mutant, neque addunt numerum taxatum, ſed ſemper extra vagantur. Sic declaratum fuit ab Illuſtriſs. Cardinalibus Romæ, teſte Quaranta, citato per Fr. Emanuelem Montis Oliueti, *in explicatione ſecunda Reg. Sanctæ Claræ, Rubr. 3 quæſt. 4, §. E prouaſe mais.* Quam declarationem ibi vide ad longum.

3 Quando Papa iubet recipi aliquam Monialem cum dote duplicata, iſta duplicatio dotis debet intelligi ſecundùm æſtimationem regni & Conuentus illius in quo Nouitia recipitur: non verò ſecundùm æſtimationem dotis quæ Romæ dari ſolet, vel Italiæ, vbi litteræ expediuntur, v.g. Si in Conuentu vbi Nouitia recipitur dos ordinaria ſunt mille ducati Luſitani, talis Nouitia debet ſoluere duos mille ducatos Luſitanos.

Ita fuit declaratum ab Illuſtriſſiſs. Cardinalibus Tridentin. quorum declarationem ex Quaranta citat Manteoliuete, *citat. Rubr. quæſt. 3. numero* 5. Et ita ait iudicatum fuiſſe Conimbricæ, per Vicarium Generalem Epiſcopi. Si verò litteræ Pontificiæ alicui Vicariò Generali dirigantur, & ille aliter iudicauerit faciendum in taxanda ſic duplicatione dotis, (ſicut certò ſcio iudicaſſe, & malè, Vicarium quendam Generalem vnius Diœceſis) poteſt Prouincialis ab illo appellare, cùm non iudicet ſecundùm declarationem citatam Cardinalium, cuius verba citat Manteoliuete, *citato num.* 5.

NOTARIVS.

1 POſſunt Regulares, Prælati, in cauſis priuilegiorum ſuorum, & conceſſionum Papalium, creare Notarios Religioſos, qui ſint eiuſdem valoris, & fidei atque ſæculares. Conceſſit Pius V. Prædicatoribus. Tenorem Bullæ vide apud Rodriguez, *tomo 3. quæſtione 8. articulo* 1. Bulla verò ſolùm ſonat, quòd hi Notarij inſeruiant ad fidem dandam circa priuilegia, & conceſſiones Pontificias ſuorum Conuentuum, pro negotiis Conuentuum, vt ita fides talis Notarij à Prouinciali aſsignati vbique fidem faciat etiam coram Iudice ſæculari; & ponit Bulla pœnas contradicentibus. Et notat Rodrig. *citato loco*, quòd iſti Notarij ſunt perpetui, pro negotiis priuilegiorum, etiam extra Ordinem.

2 An poſsint Prouinciales creare Notarios intra Ordinem pro cauſis criminalibus Religioſorum, ita vt illis tanta fides adhibeatur, quanta Notario ſæculari? Innuit clarè Rodriguez, *citato loco, art.* 1. *& Addition. Sum. tom 4. cap.* 18. *numero* 1. & tenet expreſsè, & fusè Aldrete

Aldrete *libro 1. de Religioſ. diſciplina, cap. 8. à numero 3. & ſequentibus.* Cùm enim cauſæ Religioſorum non poſsint tractari coram Iudice ſæculari: neque poſsint cauſæ illorum graues proceſſari abſque Notario, vt tenet Rodriguez, *tomo 2. quæſtione 13. articulo 2.* (quia Iudex non poteſt eſſe Notarius) ſequitur omnino quòd Superiores in cauſa criminali graui, poſsint creare Notarios, quod ſolent facere per ſuum Secretarium: poſſunt enim in cauſis ſubditorum, quod poſſunt Epiſcopi. Habent enim Prælati Regulares plenum ius circa cauſas ſuorum ſubditorum. Idémque poterunt facere Guardiani in cauſis ſuorum ſubditorum. Et hoc poſſe facere Prouinciales ex conſuetudine tenet Aldrete, *cit. loc. n. 4.* citans Ioan. Andr. Abbat. Felin. Imolam.

Optimè tamen aduertit Aldrete, *num. 8. & 9.* quòd iſte Notarius creatus à Prouinciali (idem intellige de creato à Guardiano) debet prius recipere iuramentum fidelitatis: iuramentum enim tam eſt de eſſentia Notarij, quàm de eſſentia teſtis: & in iudicio ſæculari nullus Notarius admittitur abſque præuio iuramento fidelitatis. Vnde Notarius in cauſis Religioſorum ſi non recipiat hoc iuramentum, in rigore non faciet proceſſum iuridicum ſubſtantialiter.

Vnde ego infero debere Prouinciales ſuos Secretarios electos in principio officij creare Notarios cum præſtito iuramento prædicto pro cauſis Fratrum, ídque in publico, vt conſtet omnibus. Hoc autem facto, quando ipſe Secretarius fidem dederit, de aliqua re facta abſque teſtibus, illi credetur infallibiliter tanquam Notario publico apud ſæculares: & hoc ſæpe in multis negotiis eſt neceſſarium: vt experientia docet. Quòd ſi prædictum iuramentum non præcedat, fides illius, & facta per illum in rigore non ſunt iuridica, vt

dixi, quia non eſt Notarius iuratus, nec proinde in rigore Notarius, de cuius eſſentia eſt iuramentum.

3 Prædictus Notarius regularis, vltra ſubſcriptionem teſtium, ipſe etiam debet ſubſcribere proprio nomine. Sic enim colligitur ex iure. Rodrigez *in Addit. Sum. tom.* 4. *c* 58. *concl.* 10.

4 Religioſus, qui in ſæculo fuit Notarius, ſi fiat Monachus, poſt profeſſionem poteſt conueniri coram Iudice ſæculari, cuius fit Notarius, vt reddat rationem ſcripturarum, quas antea habebat. Rodriguez *ibidem, num.* 4.

5 Etiam in iudicio ſæculari danda eſt fides libris ratiocinij, factis per Notarios Monachos, vel Moniales Notarias, vel in ſimilibus obligationibus. Sic enim vſus obtinuit: & refert Valaſcus Luſitanus, *lib.* 1. *Conſultationum.* ſe ita vidiſſe iudicatum in facti contingentia.

6 Malè faciunt Prælati qui in re graui faciunt proceſſum per ſe ipſos abſque Notario: eſt enim de iure communi, quòd ſcribat Notarius, & proinde videtur de ſubſtantia iuris, in qua Prælati non poſſunt diſpenſare: de quo multa Rodriguez, *tomo* 2. *quæſtione* 13. *articulo ſecundo.* Ipſe tamen *in Addition. Summ. citato cap.* 58. *numero* 9. dicit, quòd ſi Prælati oppoſitum faciant ob conſuetudinem, quod non condemnat: ſed quod non laudat, neque ego probo, ſed potius condemno.

ADDITIO.

1 NOtarius, ſeu Tabellio in actibus extraiudicialibus valet pro duobus teſtibus. Ita Gloſſ. *cap. vt officium. de hæreticis, in* 6. *ad* §. *verum quia. in fine.* Et Gl. *in c. quoniam contra. de probat. verb. duos viros.* Hoc volui

admo

admonere, vt ſciant Prælati hoc etiam locum habere in ſuis ſecretariis, ſi illos eligant cum iuramento, & circunſtantiis à me notatis ſupra *verb. Notarius:* habent enim Prælati Ordinũ priuilegium eligendi Notarios pro ſuis cauſis iudicialibus: ac proinde Notarij Religionum habebunt illas prærogatiuas, quas habent Notarij ſæculares. Sed nota quod hoc intelligitur de Notariis extra iudicij proceſſum, quando ſcilicet non adſunt teſtes, & apud nos Luſitanos dici ſolet: *Que o Eſcrivão deu ſua fé, de como juyz mandou tal, &c.*

PVNITIO RELIGIOSI EXTRA *Conuentum publicè delinquentis petente Epiſcopo.*

2 CONſtat ex Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 14. *de Reg.* quod ſi Epiſcopus in viſitatione repererit aliquem Religioſum publicè deliquiſſe extra Conuentum, tenetur Prælatus Religioſi illius eundem punire modo quo dixi ſupra *verb. Epiſcopus n.* 8.

Quo poſitò, vidi iam dubitari an Prælatus Religioſi poſſit illum punire ex vi ſolius proceſſus quem Epiſcopus miſit ad Prælatum circa delicta Religioſi: an verò Prælatus debeat per ſe ipſum facere alium proceſſum, & inquirere de delicto, vt eo probato per proceſſum Prælati puniatur talis Religioſus? Et videtur quod ad illum puniendum non ſufficiat proceſſus factus ab Epiſcopo, quia Epiſcopus non eſt iudex competens Religioſi, vt patet: at proceſſus factus à iudice non competenti, eſt nullus, vt colligi poteſt ex vtroque tit. *de foro competenti.*

3 Ego credò quod Prælatus Religioſi poterit illum punire per ſolum proceſſum factum ab Epiſcopo, ci-

tato tamen,& prius audito Religioſo iuxta iuris Ordinem. Moueor ad hoc, quia Concil. Trid. *citat. cap.* 14. nõ dicit vt Prælatus inquirat de Religioſi delicto: ſed ſolùm iubet, vt inſtante Epiſcopo, Prælatus puniat inſtante ſcilicet Epiſcopo oſtendendo proceſſum à ſe factum: aliàs non bene inſtaret. Secundò nimis ad hoc facit declaratio quædam Cardinalium adducta à Marzilla *in ſuis declarationibus ad cit. cap.* 14. *Trid.* §. *& extra ea.* vbi innuitur quod Epiſcopus poteſt facere proceſſum in tali caſu contra Religioſum talem, & cum tali proceſſu illum mittere ad ſuum Prælatum: ſi verò datur illi Epiſcopo licentia faciendi talem proceſſum, iam Papa concedit illi ius vt faciat proceſſum validum, & ſaltem ſit Iudex competens ad faciendum hunc proceſſum. Neque eſt res noua in Iure, vt Iudex puniat aliquem per proceſſum non à ſe factum: nam Iudices ſæculares Principis puniunt vltimo ſupplicio hæreticos ſibi traditos ab Inquiſitoribus: ídque ſequẽdo ſolum proceſſum factum ab ipſis Inquiſitoribus S. Officij. Et habet hoc aliquod veſtigium in Iure, nam *c.* 1. *de priuileg. in* 6. exemptus delinquens in loco non exempto punitur ab Ordinario. Et lex facilè reuertitur ad ſuum principium, *cap. ab exordio* 35. *diſt. & l. ſi vnus*, §. *pactus, ff. de pactis.*

NOVITIA.

Vide *verb. Nouitius. verb. Moniales. n.* 5. & *verb. Profeſſio.* & *verb. Monaſterium n.* 11.

1 RECipi poſſunt puellæ pro futuro Nouitiatu, etiam ſi ſint minores 12. annis: neque hoc cõtradicit Concil. Tridentino. Rodrig. *tom* 3. *q.* 12. *art.* 2. & Miranda *q.* 8. *de Monialibus, art.* 2. *concluſ. vnica.* vbi

cùm

cùm non limitent ætatem puellarum,ſed ſolùm dicant poſſe recipi ante annum 12. innuunt poſſe recipi etiã in quinquennio, vel ſexennio. Vide illorum rationes quibus reſpondent ad Conc. Trid.& declarat. Card.& praxis hoc ſuadet.

2 Deſcendens ex Iudæis, hæreticis, &c. poteſt eſſe Nouitia, & Monialis: Bullæ enim Pontificiæ quoad hoc de fœminis non loquuntur: Eſt communis, & certa.

3 Nouitiæ ante profeſſionem ſunt examinandæ ab Epiſcopo, vel eius Vicario, an liberè profiteri velint: neque opus eſt bis examinari ſcilicet ante ingreſſum, & ante profeſſionem. Quanuis enim Concil. Trid. hoc videatur innuere, *ſeſſ.25.cap.17.de Reg.* hoc tamen non fuit receptum ſaltem in Hiſpania:& praxis eſt in contrarium, vt ſemel tantùm examinentur ante profeſſionem. Mirand. *q.8.de Monial.art.4.*

4 Si Nouitia exeat à Conuentu in anno nouitiatus cum habitu,& licentia cauſa morbi curandi,& in domo ſæculari ſit cum obedientia Prælati, cenſet Rodr. *tom.3.q.15.art.10* quod non continuat validè nouitiatum;ſed quod rediens debet denuo incipere: licèt hoc non neget omnino: ſed ſolùm conſulit ne fiat. Ego nó video cur hoc non liceat in Nouitia, ſiquidem iuxta omnes Doctores exiens,& rediens cum prædictis conditionibus non diſcontinuat nouitiatum, & vt totum dubium tollatur, Cardinales Congr. Romæ idem declararunt circa Nouitias. Illorum declarationem affert Marzilla *lib.1.c.16. § ante decimum ſextum.in fine,* ſic illam citans. Anno probationis durante ſi Nouitia curandæ valetudinis cauſa de licentia ſuperiorum è Monaſterio exierit, & poſtea reuertatur, eodem tempore profeſſionem emittet, perinde ac ſi nunquam egreſſa fuiſſet Sic ibi.

5 Si Nouitia in Monaſterio Monialium Sancti Dominici ſit in articulo mortis, poteſt emittere profeſſionem, etiam non completo anno Nouitiatus: & ſi moriatur cóſequitur Indulgentiam plenariam in forma Iubilei. Conceſſit Pius V. Monialibus Sancti Dominici, pro Nouitiis illarum. Refert Capucinus *verb. Abbatiſſa, fol.* 5. dicens hoc priuilegium communicari cæteris Nouitiis aliarum Monialium. Quanuis autem illa Indulgétia conceſſa pro profeſſione vt conceſſa à Pio V. ceſſauerit per reuocationem D. Pauli V. tamen idem Paulus V. denuo conceſſit Indulgentiam plenariam in die profeſſionis: cúmque non reuocet priuilegia, ſed ſolùm Indulgentiam, manet adhuc firmum priuilegium illud Pij V. de anticipanda profeſſione, ante annum: & proinde lucrabitur Indulgentiam Pauli V.

Quæris primò circa præfatam conceſſionem an Nouitij fratrum in ſimili articulo mortis exiſtentes poſſint anticipare profeſſionem, & lucrari illam Indulgentiam per communicationem? Rodr. mox citandus tenet quòd ſic.

Quæris ſecundò, an ſi prædicta Nouitia ſic profeſſa anticipato anno, conualeſcat, ſi profeſſio illa teneat: an verò debeat finito nouitiatu iterum profiteri? Rodrig. *Add. ad Sum tom.* 4. *c.* 63. *n.* 4 *&* 5. dicit nó valere, ſed teneri cótinuare nouitiatum, & aliam emittere ſuo tempore: cauſam ibi vide, & *Add. n.* 5. quòd ſi prædicta Nouitia ſic profeſſa moriatur, non poteſt Conuentus ratione illius adire hæreditatem, vel dotem accipere.

ADDITIO.

VLtra iam dicta ſupra *hoc eodem verbo*, vide ſupra in his Additionibus *verb. proximè præcedente, Moniales*

niales.ibi enim de fœminis ingreſſuris ad Nouitiatum multa ſunt dicta. Vide etiam verb. *Monaſterium*, & verb *Nouitius*,& verb.*Profeſſio*.

Vnicum tantùm occurrit dubium, ſed graue, quod contigit in hac Alma Olyſſipone, paucis ab hinc annis, & de quo fui rogatus , an ſcilicet exiſtentibus in vno Conuentu Monialium ſuffragiis æqualibus pro vtraque parte, v.g.triginta negatiuis,& aliis triginta approbatiuis pro vna Nouitia,poſſet Prouincialis illius Conuentus abſens per ſcriptum dare ſuum ſuffragium approbatiuum , & cum ſuo ſuffragio faciente exceſſum vltra partem dimidiam, maneret approbata ad profeſſionem faciendam. Et quidem non fuit dubitatio an id poſſet facere in abſentia per ſcriptum. Conſtat enim poſſe electorem abſentem mittere ſuum ſuffragium per procuratorem,vt Doctores dicunt,maximè Summiſtæ, *verbo Electio*, ſed dubium præcipuum fuit,an in rigore iuris Prouincialis abſens , vel præſens, poſſit dare ſuffragium pro Nouitia ſui Conuentus,vel pro Nouitio in Conuentu virorum.

Non defuerunt viri Theologi vnius Conuentûs grauis qui ſatis docti dixerunt non poſſe Prouincialem, etiam præſentem ferre ſuffragium in approbatione Nouitij ad profeſſionem. Nullam aliam rationem aſſignarunt,niſi quod Concilium Tridentinum, & Ius Canonicum concedit Nouitiis vnum annum approbationis,vt ſcilicet Religioſi Conuentus in illo anno poſſint ex actibus, & conuerſatione Nouitij experimentum ſumere de vita,& moribus illius, an Religioni inſeruiat. Hoc autem experimentum non poteſt ſumere Prouincialis vtique non reſidens in Conuentu, qui Nouitij mores,& conuerſationem non expertitur:nec proinde poteſt iudicare,an ſit vtilis Religioni.

Non

Non defuerunt è contra qui dicerent, non ſolùm Prouincialem, ſed eius etiam Secretarium poſſe dare ſuffragium pro nouitio in illo Conuentu, in quo actu exiſtunt. Rationem aſſignabant, quia Prouincialis cum Secretario in quouis Conuentu ſunt officiales,& membra ipſius Conuentus.

Ego ſentio Prouincialem poſſe dare ſuffragium pro Nouitia,vt cum tali ſuffragio,ſi faciat exceſſum requiſitum in illo Ordine, faciat profeſſionem. Sic in illo caſu reſpōdi,& meæ opinionis fuerunt alij viri docti. Moueor primò, *per c.in Reg Iur.in 6.* cui licet quod eſt plus,licet vtique quod eſt minus,maximè quādo illud minus eſt connexum cum maiori: at Prouincialis recipit ad habitum illam Nouitiam,quod eſt plus,quàm recipere ad profeſſionem. ergo etiam poterit recipere ad profeſsionem ferendo ſuffragium pro Nouitia.Minor probatur quoad illam partem quæ dicit,minus eſſe recipere ad profeſsionem,quàm ad habitum. Nam Abbatiſſa abſque Prouinciali poteſt recipere ad profeſsionem Nouitiam, & non poteſt illam recipere ad habitum, quia ſcilicet maius eſt recipere ad habitum, quàm ad profeſsionem ferendo ſuffragium. Secundò, quia Prouincialis eo quòd ſit Prælatus, & caput in quouis Conuentu Monialium ſibi ſubditarum, poteſt ferre ſuffragium in electione Abbatiſſæ cui præeſt, vt probaui ſupra,*verbo Abbatiſſa, n.9.* & idem praxis obſeruat,tum in Prælatis Eccleſiaſticis,tum etiam Regularibus:ergo ſi fert ſuffragium pro Abbatiſſa,eo quòd ſit Prælatus,& caput illius Conuentus,poteſt dare idē ſuffragium pro Nouitia, vel Nouitio ſui Conuentus. Et magis connexa ſunt duo hæc,receptio ad habitum, & receptio ad profeſsionem, cùm vnum ordinetur ad aliud: quàm ſint connexa quæcumque alia,de quibus dicitur poſſe in minus illum qui poteſt in plus. Tertiò

con

confirmo ex Trident.*ſeſſ.25.c.16.de Regular.* vbi præcipitur quòd Superiores, finito anno probationis, vel rejiciant Nouitium, vel admittant ad profeſsionem. Nota verbum *Admittere*, & verbum *Superiores.* Nam *admittere* eſt etiam quod ſuffragio admittant, ſic enim poteſt etiam hoc verbum exponi. Et præterea dicit quòd Superiores id faciant: Superior autem principalis Conuentus, eſt Prouincialis. Addo quod praxis obſeruat, poſſe Nouitiam facere profeſsionem in manibus Prouincialis, quando id volunt Moniales, vel conſanguinei ob maiorem ſolemnitatem; ſicut mihi contigit in praxi. Si ergo Prouincialis in ſuis manibus recipit ad profeſſionem Nouitiam, & illam Ordini incorporat (vt ſi dicam) cum ſuo ſuffragio particulari non poterit incorporare?

Neque obſtat in contrarium poſitus caſus à Nauar. *lib.1.conſil.tit.de Regular. conſil.62. primæ impreſs.* vbi ait non potuiſſe Generalem Ordinis Carmelitani facere Monachum vnum Nouitium, qui in ſuo Conuentu pro receptione ad profeſſionem habuit pro ſe dimidiam partem communitatis, & contra ſe aliam dimidiam, quia (vt ibi ait, facere Monachum pertinet ad Conuentum, & Abbatem.) Non, inquam, obſtat. Primò, quia fortè in illo Ordine Prælati maiores non dant ſuffragium pro Nouitiis. Secundò, quia Nauarr. ſolùm innuit quòd Generalis juſſerit; non ait, quòd ſuum ſuffragium clarè dederit. Et oppoſitum horum duorum fit ſaltem in Ordine Minorum, vel ſaltem fuit factum in caſu propoſito. Et ad textum citatum à Nauarro, quòd facere Monachum pertinet ad Conuentum, & Abbatem. Dico quòd in hoc caſu fiet Monialis à Conuentu, & Abbate; Prouincialis enim eſt Abbas, & Prælatus illius Conuentus, & cum ſuo ſuffragio incorporato ſuffragiis Monialium, maior

pars

pars Conuentus ſuffragatur pro Nouitia. Vltimò dico, quòd quando Nauarri dictum nobis obſtaret, plus ponderant rationes claræ pro nobis adductæ, quàm dictum ſolius Nauarri.

Ad rationem partis oppoſitæ, quòd ſcilicet Prouincialis non aſſiſtit in Conuentu Nouitiæ, vel Nouitij, vt poſſit illius vitæ eſſe teſtis oculatus, & proinde non poſſe illum ſuo ſuffragio admittere, vel rejicere: dico non requiri hanc aſſiſtentiam Prouincialis, vt ſit teſtis oculatus Nouitij. Confirmo duobus exemplis. Primò, quando aliqui Religioſi capitulares alicuius Ordinis vadunt ex diuerſis orbis partibus ad Capitulum Generale pro eligendo Generali: dant ſuffragium vt ſit Generalis ille, quem numquam viderunt, neque de illo vmquam informationem aliquam acceperunt, & tamen validè dant ſuffragium pro illo ſibi ignoto, de quo ſolam informationem famæ habent ab aliquibus capitularibus; aliàs numquam electio Generalis fieret. Si ergo electio Generalis Ordinis fit hoc modo, & pro illa ſufficit illa informatio famæ præſentis, cur non ſufficiet ad profeſſionem Nouitiæ ſola informatio Monialium, quam Prouincialis habere, vel facere poteſt, vt pro illa antea ignota ferat ſuffragium? Secundum exemplum ſit: in praxi obſeruatur ſaltem apud Franciſcanos, vt ſi heri, vel nudius tertius, aliquis Frater venit tranſlatus à Prouinciali ad hunc Conuentum, vt habitet in eo, & hodie in eodem Conuentu recipiuntur ſuffragia in Capitulo ad profeſſionem alicuius Nouitij, talis Frater heri adueniens hodie in Capitulo fert ſuffragium pro tali Nouitio ſibi ignoto, & de cuius moribus nihil ſcit, neque vidit, niſi per informationem breuem. Cur ergo id non poterit facere Prouincialis circa Nouitiam per informationem breuem, & ſummariam Monialium?

Ad

Ad id verò quod addebat alia opinio, poſſe etiam Secretarium Prouincialis ferre ſuffragium pro Nouitio Conuẽtus, in quo pro tunc exiſtit cum Prouinciali: fateor me numquam id vidiſſe in mea Prouincia: neque audiuiſſe de alia. Neque rationem video pro illa opinione: imò dico in Prouinciali eſſe diuerſam rationem valdè, nam eſt Prælatus, & caput illius Conuentus circa omnes actiones morales illius Conuentus, quod nõ habet Secretarius Prouincialis, qui neque eſt incola illius Conuentus, neque Prælatus. Adde, quòd ſi Secretarius poſſet ferre ſuffragium pro Nouitio eo quòd Secretarius eſt; etiã poterit dare ſuffragium pro Nouitia Monialium, ſicut poteſt dare Prouincialis: quod neſcio ſi admittent authores partis oppoſitæ. Quod ſi admittant in Nouitia, rem admittent inauditam, & multis difficultatibus implicatam.

NOVITIVS.

Vide infra *verbo Profeſſio. verbo Nouitia, numero* 5. §. *Quæris* 1. & *verbo Abbas, num.* 7. & *verbo Prælatus, num.* 3. & 9.

VT clarius in re tam ampla, difficili, ac neceſſaria procedatur circa Nouitiorum qualitates, ſciendum eſt Sixtum V. duas conſtitutiones edidiſſe, in quarum prima prohibuit ſub grauibus pœnis, ne illegitimi, & criminoſi ad Ordinem reciperentur. In ſecunda rigorem primæ quoad aliqua temperauit; non tamen diſpenſauit cum illegitimis, vel criminoſis, ſed circa modum recipiendi: de quarum Bullarum ſubſtantia ſtatim dicetur.

Poſtea Greg. XIV. primam Bullam Sixti V. reuocauit quoad illegitimos tantùm, diſpenſans vt quicumque

que illegitimus poſſit ad Religionem recipi ſiue ſit ſacrilegus, ſiue inceſtuoſus, &c. Solùm verò excipit, quod illegitimus non admittatur ad Ordinem in quo pater adhuc viuit: ſiue filius natus fuerit ante, vel poſt profeſſionem patris. Cæterùm quoad alias conſtitutiones Sixti V. manebant in ſuo robore circa criminoſos non recipiendos circa modum informationum, & nullitatem profeſſionis, & cætera de quibus Sixtus V. diſpoſuit. Has tres Bullas ad longum ponit Rodrig. *tom. 3. q. in fine, q. 54.*

Vltimò Clem. VIII. videns multa incommoda, & inquietationes ortas, ex prima Bulla Sixti V. annullante profeſſiones factas non ſeruatis illis quæ Sixtus in illa decreuit Pontificatus ſui anno 11. edidit aliam cõſtitutionem, quæ incipit, *In ſuprema Eccleſiæ*, in qua dictam primam Sixti V. Bullam qua ex parte tantùm annullat profeſſiones, reduxit ad terminos iuris communis: ac proinde ſtatuit vt omnes profeſſiones factæ à publicatione illius ſuæ Bullæ, forent validæ, etiam ſi non ſeruarentur decreta in prima Bulla Sixti: nec profeſſio fieret inualida niſi de iure communi canonico aliàs eſſet inualida: vt v. g. ſi reciperetur ad profeſſionem is qui per ſolum ius canonicum eſſet inhabilis ad profeſſionem; qualis eſt vxoratus abſque licentia coniugis, & ſimiles. Non verò eſſet profeſſio nulla ſi reciperetur, v.g. homicida, qui per Bullam Sixti erat criminoſus: per ius verò Canonicum non eſt inhabilis; & ſic de cæteris. Neque item eſſet profeſſio inualida ſi informationes à Sixto decretæ, omitterentur, dummodo aliàs ſic receptus abſque informationibus, non ſit inhabilis de iure communi.

Duo tamen adhuc nota circa eandem Bullam Clemẽtis VIII. primum, quod decreuit, quòd Prælati, qui prædictam formam Sixti nõ ſeruauerint in receptione

Noui

Nouitiorum, quoad informationes, &c. incurrant omnes pœnas in eadem poſitas: has enim pœnas Prælatis non ſuſtulit, & ligant hodie contrafacientes: licèt profeſſio teneat modo proximè dicto.

Secundum nota, quod Clemens VIII. non reualidauit profeſſiones factas ante publicationem illius ſuæ Bullæ, ſi fortè fuerunt factæ abſque forma Bullarum Sixti: & de his nihil egit: & ſi hodie aliqua dubia inuenirentur pro temporibus Sixti, ante Bullam Clementis facta: manet adhuc ſub terminis antiquis, & de illa non loquitur Clemens VIII. ſed de ſolis faciendis poſt publicationem ſuæ Bullæ, quæ fuit Romæ publicata, anno 1602. die 2. Aprilis.

NOVITII INFORMATIONES.

1 SIxtus V. requirebat vt antequam Nouitius reciperetur fierent exactæ informationes de illius vita: & examinarentur à Patribus ibi aſſignatis in ſecunda Conſtitutione. Sed quia hoc oneroſum erat, & occaſio ex dilatione facienda, vt iuuenes Religionem aſpirantes retrocederent; Clemens VIII. aliam Bullam præter iam dictam, condidit in fauorem Conuentus Sancti Stephani Salmaticenſis, in qua Priori, & Patribus Prædicatoribus illius Conuentus conceſſit, vt poſſent recipere Nouitios abſque præuiis informationibus ſeruatis conditionibus mox aſſignandis. Et hoc modo recipiendi ferè vtuntur hodie omnes Religioſi, per communicationem illius priuilegij illius Conuentus, in quo omnes Religioſi ferè participant.

2 Primò ergo Clemens VIII. in illa Bulla prædicto Priori præcipit, vt ipſe cum Patribus, qui poſtea informationes debent examinare (de quibus ſtatim) antequã

Nouitium induant habitu Ordinis,ſumant ab illo iuramentum, ſi ſit liber ab omnibus illis impedimentis, quæ Sixtus prohibet,eidémque legantur.Quo reſpondente, ſe in nullo ligari, poterunt illum habitu induere. Et notent Prælati hodie quod ſi prædictum iuramentum non exhibent Nouitio antequam induatur, incurrunt motus proprios Sixti V.imò & Clem.VIII. Eſt enim omittere clauſulam in re graui. Nam ambæ Bullæ Sixti exprimunt vt fiat præuia informatio. Et Clemens VIII. pro loco præuiæ informationis, ſupplet,& requirit exhibitionem iuramenti. Et in alia adhuc Bulla priori,idem Clemens eidem Conuentui Salmaticenſi anno 1. ſui Pontificatus obligabat adhuc ad formam Sixti V. vt ſcilicet ante ingreſſum Nouitij fieret informatio: ergo cùm ſit res grauis, videtur Prælatus localis non exhibens iuramentum contraire in re graui.Exhibitio verò huius iuramenti non ſpectat ad Prouincialem, ſed ad Priorem, vel ſimilem Prælatum localem; de hoc enim ſolùm Bulla loquitur: non de Prouinciali.

3 Poſtquam Nouitius fuerit indutus, intra annum Nouitiatus deſtinare debet Prouincialis, vel Prior Conuétualis Religioſum ad hoc deputatum,qui ſecretò faciat prædictas informationes ſine ſtrepitu iudiciario: qui poterit vti Notario Religioſo, Rodriguez *tom.3. quaſtion.10. articul.2.* Et ſumere iuramentum à teſtibus ſæcularibus, hi enim vt plurimum ſolum poſſunt teſtificari de omnibus requiſitis. In Ordine verò Franciſcano ſtatuta generalia Vallis oleti ſecunda iubent, vt quando Guardianus in cuius Conuentu eſt Nouitius, monuerit Guardianum patriæ in qua eſt Nouitius natus, vt faciat prædictas informationes, teneatur prædictus Guardianus patriæ,ſiue originis facere prædictas informationes,& illas remittere ad Guardianum

dianum Nouitij: ídque ſub pœna priuationis officij per duos menſes.

Quæris, an ſufficiat has informationes fieri à Iudice ſæculari ad inſtantiam Nouitij antequam intret? Reſpondeo Sixtum V. non limitare neque exprimere, à quo Iudice ſint faciendæ. Solùm requirit quod certò conſtet Nouitium carere prædictis impedimentis: & proinde puto quod Prouincialis qui per talem informationem Iudicis ſæcularis plenè factam Nouitium reciperet non incurreret pœnas Sixti; poteſt enim Prouincialis hodie illius formam ſeruare. Hoc verò in Ordine Minorum prohibetur per ſtatuta Generalia Tolleti facta anno 1606. prohibentia ne tales informationes admittantur. At Miranda *tractatu proprio hac de re q.7.concl.1.& q.8.* ait poſſe hodie fieri coram Iudice ſæculari, intellige extra Ordinem Minorum ob prædictum ſtatutum. At ſi recipiat Nouitium iuxta formam Clem. VIII. credo quod illa informatio non ſufficiet, quia Clem. VIII. ſpecificat quod mittatur Religioſus ad illas faciendas. Et id quod dixi poſſe Prouincialem hodie recipere Nouitium iuxta formam Sixti V. intellige ſi ſeruet formam plenè, factis ſcilicet prius informationibus, & cum conſilio, & examine patrum, de quibus in 2.*conſt.* & cum conditionibus *ibi* poſitis ſatis difficilibus.

4 Factis informationibus modo præſcripto à Clemente VIII. ſunt examinandæ à Prælato Conuentuali, vel præſidente: & à præſide ſeu Vicario cum Magiſtro ſtudiorum, & Magiſtro Nouitiorum: ita Clemens VIII. in illa conſtitutione: ídque intellige ſiue prædictæ informationes fiant ante ingreſſum Nouitij, ſiue poſt ingreſſum. Circa verò officium Magiſtri ſtudiorum quod proprium eſt in Ordine Prædicatorum: & alibi fortè non reperitur: ſeruetur conſuetudo, vt loco illius

ponatur lector Theologus, vel antiquior, doctior, vel quid ſimile.

5 Si prædictæ informationes non fiant prædicto modo, profeſſio hodie tenet, ſi Nouitius non eſt inhabilis de iure communi. At Prouincialis, vel Prælatus localis illas culpabiliter omittens incurrit pœnas à Sixto poſitas, quæ ſunt priuatio vocis actiuæ, & paſſiuæ; priuatio officij, honorum ac dignitatum: & inhabilitas ad omnia officia. Credo autem has pœnas hodie non incurrere Prouinciales, quando ipſi recipiunt iuxta formam Clem. VIII. & committunt Prælato locali vt faciat quæ ſpectant ad negotium vt ſemper committit virtualiter: vt enim ſupra dixi, Clemens VIII. non committit iuramentum exhibendum, & informationes, niſi Prælato Conuentuali.

6 Conſolatorium tamen valde eſt quod doctè notauit Rodriguez *tom. 3. quæstion. 54. articul. 4.* ex verbis Bullæ Sixti, videlicet quòd Prælati omittentes informationes, non incurrunt pœnas Bullæ, niſi à parte rei Nouitius ſic receptus abſque informationibus, fuerit aliàs criminoſus, & ligatus aliquo impedimento ex ibi notatis. Si enim careat omni impedimento, non incurrit pœnas: quia textus ligat ſolùm recipientes criminoſos.

Aduertit etiam Rodrig. *ibidem*, quod ſi Prælatus fecit informationes modo ordinario, & illas approbauit cum Patribus deputatis: & tamen à parte rei facta profeſſione, profeſſus apparuit criminoſus, & inhabilis per Bullam Sixti, talis Prælatus, nec Patres, non incurrunt prædictas pœnas: quia Bulla ſolùm punit recipientes criminoſos, temerè, id eſt, ſine aliqua informatione, vel illa temerè, & ſine ordine facta: At qui fecit informationes modo ordinario, & bona fide approbauit: non fecit temerè. Dixi *bona fide, &*

modo

modo ordinario : quia ſi Prælatus faceret malá fide, aduertens ſcilicet, ne ſumerentur tales teſtes, qui ſcirent impedimentum, poſitum à Sixto : credo quod incurrit pœnas, quia temerè facit, ſi receptus eſt criminoſus. Et nota quòd quando Prælatus culpabiliter admittit criminoſos, & incurrit prædictas pœnas, eaſdem etiam incurrunt Patres cum illo aſſiſtentes, ſeu cum illo recipientes, vt patet ex Bulla prima Sixti. Ibi, *quoſcumque Religioſos, & eorum Superiores, qui receperint, &c.*

7 De Nouitio in terris longinquis non requirit Sixtus tam exactam informationem quam de natis in propinquo. Rodriguez *tom.*3.*quæſt.*10. *art.*13. illam putat patriam longiſſimè remotam, ad quam intrã annum non poteſt iri ac rediri niſi cum magna difficultate : de his verò ſufficiet inquiri ab his qui illum hîc specialiter nouerunt.

8 Informationes præceptæ à Sixto V. non eſt neceſſe facere circa Religioſum tranſeuntem de vna Religione ad aliam, & in ſecúnda profitentem. Nam conſtitutio Sixti clarè loquitur de ſolis iuuenibus ſæcularibus, primo receptis ad habitum Ordinis. Innuit etiam Rodr.*tom.*1.*q.*50.*art.*20. dum dubitat ſi eiectus ab Ordine tanquam incorrigibilis ſit comprehenſus in dicta conſtitutione Sixti tanquam criminoſus : & proinde tanquam criminoſus, non poſſit iterum recipi: non dubitaturus ſi non foret incorrigibilis. Et expreſsè id affirmat, non requiri ſcilicet informationes erga tranſlatum ad alium Ordinem, tenet inquam *to.*3.*q.*10.*art.*13.

9 Si verò adhuc dubites, an ſi hodie Prælatus licitè, vel illicitè, reciperet iterum ad Ordinem incorrigibilem, & criminoſum ab illa eiectum, quia crederet emendatum : ſi, inquam, incurreret prædictas pœnas recipientium criminoſos ? Credo

quod non incurreret has Sixti V. quia, vt dixi, Sixtus V. loquitur tantùm de iuuenibus ſæcularibus primò receptis ad habitum: & cùm ſit lex valde pœnalis non eſt extendenda ad recipientes iam profeſſum in Religione.

NOVITII QVALITATES IVXTA Bullam Sixti V.

10 ANte omnia noto, quòd ſi Nouitius ante ingreſſum, vel ante profeſſionem ſit inuentus habere aliquod impedimentum, Sixti V. de criminoſis, debet expelli, etiam ſi non ſit impedimentum de iure communi: aliàs incurret Prælatus pœnas illius: excipe impedimentum illegitimi, quod ſublatum eſt per Greg. XIV. cum illa modificatione de filio Religioſi modo ſupra expoſito in principio.

11 Primò ergo prohibet Sixtus: ne illegitimus quicumque admittatur. Sed hoc reuocauit Greg. XIV. ordinans quod ſupra vidimus initio huius verbi *Nouitius*, cum duabus conditionibus: prima, vt bona indoles, & mores boni illegitimi, vincant defectum natalium: ſecunda, ne filius Monachi recipiatur in Ordine in quo adhuc pater viuit. Vnde colliges quod ſi pater illius iam mortuus eſt, poteſt recipi ad Ordinem. Imo Miranda *tom. 1. quaeſt. 21. art. 5. concl. 2.* dicit etiam hanc conditionem Gregorij de filio Religioſi viuente patre, eſſe abrogatam à Clemen. VIII. & valere profeſſionem; ſed Prælatum incurrere pœnas: factum tamen valebit poſt factam profeſſionem: at ante illam non poteſt licitè admitti.

12 Prohibet ſecundò Sixtus rigoroſè, ne ſit homicida: & Prælatus talem recipiens incurret prædictas pœnas: ſed profeſſio valebit. Probo, quia Clemens VIII.

reduxit

reduxit prædictam Bullam ad terminos iuris communis quoad valorem profeſſionis. At de iure communi homicidium non impedit profeſſionem: nam 33.*quæſt.* 2. *cap. admonere.* Papa Stephanus V. conſulit cuidam homicidæ vt fiat Monachus ad faciendam pœnitentiam: & non dicit ſe diſpenſare, ſed conſulere, ergo de iure licet. Et Romualdus fundator Camalduenſium, fuit prius homicida: & Guilelmus Dux, reformator Ordinis Eremitarum Diui Auguſtini, & Monachus fuit prius homicida. Et non fit in vita illorum mentio, de diſpenſatione, quoad delictum reſpectu Monachatus.

13 Tertiò, iubet Sixtus ne ſit fur aut latro, intellige in materia graui cum infamia, & ſimilibus: non enim videtur arcendus ab Ordine, etiam per Sixtum, qui fortè aliquod furtum leue abſque infamia commiſit: & hoc arbitrio boni viri relinquitur.

14 Quartò, iubet Sixtus ne Nouitius habeat ſimilia crimina præcedentibus, vel grauiora. Pondera verbum, (*ſimilia*) vnde colligo quod qui habuerit crimina non ſimilia, ſed minora, per Bullam Sixti non excluditur; eſt enim lex pœnalis, vt ſi habuit tantùm percuſſionem, & inflixit vulnus leue: hoc enim non eſt ſimile homicidio, ſed multo minus. Nec ſimile furto, maximè ſi fuit factum incidenter, & ab illo crimine, iam abſolutus eſt per Iudicem ſæcularem, illique ſatisfecit: & lex pœnalis eſt reſtringenda. Et ſic de ſimilibus poterit fieri diſcurſus. Et vt certam regulam, vel generalem teneamus, cùm Sixtus dicat abſolutè non debere recipi criminoſos: rogabis quinam in iure dicantur criminoſi, vel ſaltem qui tales reputentur à Doctoribus?

15 Ex gloſſa *capitis vnum. diſtinction.* 25. ex Innocent. Hoſtien. Panormit. & aliis *in capit. ex tenore. de*

tempor.ordin. colligitur hos eſſe criminoſos in iure, maximè reſpectu beneficiorum, non recipiendorum. Videlicet facientes peccatum, cui eſt annexa infamia: excommunicatio, ſuſpenſio, interdictum, irregularitas, vel priuatio ab officio, vel propter quod in grauem aliorum offenſionem incurritur. Verùm ſi conſideres hanc regulam, multa crimina habent annexam excommunicationem, ſuſpenſionem, imò irregularitatem, vt indebita celebratio in excommunicatione vel ſuſpenſione, quæ non facient criminoſum, & inhabilem, etiam apud Sixtum, vt arceatur ab Ordine. Verius ergo ſimilia crimina homicidio dixerim adulterum publicum, ſodomitam, falſarium Regium, & ſimilia, ob quæ lex ciuilis ponit pœnam mortis, triremium, vel exilij perpetui. Aduerto etiam quòd latro de iure communi non eſt inhabilis ad profeſſionem eo ſolùm quod latro eſt (ſecus ſi ob debita, & ſi habet vnde reſtituat) nam Sanctus Bernar. & alij Patres Ordinum receperunt latrones publicos ad habitum: vnde receptio latronis hodie ad profeſſionem valida erit de iure: Prælatus verò pœnas incurret. Idem dic de receptione adulteri, quem de iure communi non inuenio inhabilem: niſi fortè, vt dixi, latro, & adulter habeant vnde reſtituant: quia ob debita erunt inhabiles: ſi verò non habent vnde ſoluant, dicetur ſtatim de debitoribus.

16 Quintò, requirit etiam Sixtus V. vt Nouitius, non ſolùm illis criminibus omnino careat: ſed etiam vt neque de illis, vel aliquo ſit ſuſpectus, vt patet in prima Bulla.

17 Sextò, præcipit Sixtus (& hoc non eſt reuocatum à Clemente VIII.) quod ſi iuuenis intrans Ordinem commiſit aliquod graue delictum in ſæculo, de quo iam Iudex ſæcularis cœpit cognoſcere, vel

vel via accuſationis, vel via Inquiſitionis, non obſtante prædicto ingreſſu, poſſit extrahi ab Ordine per Iudicem ſæcularem durante Nouitiatu. Si verò Iudex ante ingreſſum Ordinis nihil de tali crimine cognouit aliqua via ex duabus prædictis, non poterit illum extrahere. Addit Rodrig. *tom.3. quæſt.16. artic.8.* quod etiam extrahi non poterit à Iudice, ſi talis iuuenis ante delictum patratum habebat votum ſimplex Religionis, & ad probandum hoc votum ſufficiet iuramentum illius vouentis: ſed quod ſufficiat hoc votum ſimplex ad non extrahendum ſaltem in foro externo ego multum dubito: tum quia mens Papæ ea pro tunc non videtur: tum quia multi id ſcientes votum tale etiam falſo publicarent ad euadendum.

18 Bene tamen notat Rodrig. *citata quæſtion. artic.7.* quod ſi iuuenis à crimine in ſæculo commiſſo iam eſt liber, & abſolutus per ſententiam Iudicis, poterit tunc recipi, & profiteri. Quod videtur intelligendum dummodo ex tali delicto non maneat infamis notabiliter, quia tunc videtur inhabilis per Sixtum ob malè actam ante vitam.

19 Septimò, prohibet Sixtus ne obnoxius debitis habitum recipiat; & hæc conditio eſt etiam de iure communi, vt patet *ex cap.1. de obligatis ad ratiocinia*, tales enim prohibentur Ordines ſacros recipere, & multo magis ad profeſſionem admitti. Tale etiam impedimentum eſt quando aliquis eſt Procurator alicuius perſonæ, vel communitatis: curator, vel tutor, & ſimilia, non enim poſſunt admitti durante officio. Et de procuratore, Nauarr. *lib.3. Conſil. tit.de Regular. conſil.4.* Impediunt verò debita Monacharum, ſiue ſint debita realia, vt qui debet pecuniam, vinum, triticum, & ſimilia, ſiue ſint debita perſonalia, vt qui debet pœnam, ad quam fuit damnatus. Tale

etiam eſt debitum illius qui defloraũit virginem illi promittens ſe illam ducturum in vxorem, non enim poteſt admitti, ob magnum debitum, vt notat Rodr. *tom.* 3. *quæſt.* 10. *art.* 9. Quod intellige ſi illi antea promiſit matrimonium, & illa ſponte conſenſit. Si autem illi promiſit poſt deflorationem, poteſt intrare in foro conſcientiæ tantùm, Sanchez *lib.* 8. *de matrimon. diſputatio.* 36. *a num.* 8. Addit tamen quòd ſi illa per minas, & violentiam inuita conſenſit, & ille poſt deflorationem ſponte promiſit matrimonium, non poſſe intrare.

Notanda tamen ſunt verba Sixti circa debita: ait enim *non poſſe recipi grauatos ære alieno* (ingenti ſupra vires ſuas.) Vnde ſi quis habeat parua debita, non prohibetur. Item ſi habeat ingens debitum, ſed tamen habet ſufficientiſſimè vnde ſoluat, poterit recipi, datis pignoribus, cautione, vel facta obligatione, ſupra ſua immobilia de ſoluendo cum qua creditor quietetur: non enim ſunt illa debita ſupra vires ſuas, & ſic vidi factum circa vnum valde nobilem in hoc Regno graui ære onuſtum, & admiſſum cum cautione facta creditoribus modo proximè dicto.

Notat etiam Rodriguez, *citata quæſt.* 10. *artic.* 9. quod debent eſſe debita certa, ſi enim ſint incerta, id eſt, verus dominus ignoretur, non impediunt: idem videtur dicendum ſi ſint incerta, ex parte debitoris, dubitantis an verè debeat. Notat etiam ibi poſſe intrare debitorem ſi creditor conſentiat, vel quia remittit debitum, vel quia acceptat cautionem, vel aliam conditionem debitoris. Vltimò notat, quòd ſi debitor omnino non habet vnde ſoluat, & coram Iudice, ceſſit omnibus bonis ſuis, poteſt intrare etiam inuito creditore. Imò poteſt admitti quicumque debitor ſi neque in præſenti habet omnino vnde ſoluat,

neque

neque omnino ſperat ſe habiturum in poſterum: nemo enim tenetur ad impoſſibile morale, & maximè, ſi quæ habet, relinquat creditoribus. Sic ibi.

Aduerte etiam, quòd Prælatus ſcienter recipiens habentem debita incurrit pœnas Sixti, ſed profeſſio eſt valida, quia debita impediunt etiam de iure communi. *caput. legem, diſtinctio.* 53. ſed ius commune non annullat debitoris profeſſionem.

20 Octauò, prohibet Sixtus ne recipiantur ij qui tenentur ad ratiocinia reddenda alicui, vt Procurator, œconomus, tutor, curator, & ſimiles. Eſt etiam impedimentum de iure communi, *citato capit. de obligatis, &c.* Durante enim tali obligatione admitti nequeunt: bene tamen tranſacta obligatione. Si verò durante illa recipiantur profeſſio eſt valida, ob dictam proximè cauſam, at Prælatus incurrit pœnas.

Claritatis gratia nota, quod obligatio ad ratiocinia ratione adminiſtrationis eſt duplex: altera publica, vt theſaurarius, publicanus,& ſimiles; depoſitarius, Procurator Reipublicæ, &c. Altera eſt priuata, per quam ſcilicet quis obligatur ad certam perſonam; vt tutor, curator, executor teſtamenti, & ſimiles. At obligatus abſque adminiſtratione, vt ratione mutui, emptionis, &c. non impeditur ob ratiocinia: fortè tamen prohibetur, ratione debitorum: ſi debitum ſit graue.

21 Vltimò requirit Sixtus V. quod cõſtet intrare volentẽ, non ſuſcipere habitũ humano aliquo affectu permotum, ſed ſolùm ex feruore deuotionis, & pietatis, & ſponte ſua, non inductum, neque coactum. Sed notat Rodriguez hanc vltimam conditionem non poni à Sixto tanquam obligatoriam: ſed tanquam de conſilio, & ad maiorem perfectionem. Hæ ſunt conditiones requiſitæ in Bulla Sixti V. vltra quas ſunt

etiam

etiam aliæ dirimentes ex iure communi, vt iam diximus.

NOVITII QVALITATES
de iure communi, & naturali.

22 IVs commune etiam decernit non poſſe eſſe Monachum obligatum ad ratiocinia, vel habentem debita, vt ſupra diximus *num.* 19. *&* 20.

23 Neque item poteſt eſſe Monachus ſeruus, vel captiuus: neque coniugatus per matrimonium conſummatum: hæc tria ſunt communiſſima, & notiſſima in iure, & lumine etiam naturali, quia neque Deus, neque Eccleſia acceptat donum cum præiudicio tertij; & profeſſio ſerui, & coniugis eſt nulla.

24 Neque item poteſt eſſe Monachus ille qui eſt Epiſcopus abſque expreſſa licentia Papæ. Imò neque Clericus habens beneficium curatum, abſque expreſſa licentia Epiſcopi. Eſt communis ex D. Thom. 2. 2. *quæſt. vlt. art.* 7.

25 Neque hermaphroditus, ob manifeſtum periculum circa viros, vel circa fœminas, ídque lumen naturale dictat. Sylueſtr. *verb. Hermaphroditus*, & alij.

26 Neque is qui habet patrem, vel matrem in extrema neceſſitate conſtitutos: imò neque poteſt ſi ſint tantùm poſiti in graui neceſſitate, & parentes non habent alium filium qui ſuccurrat. Patet etiam ex lumine naturali obligante filios ad ſuccurrendum parentibus. Notat tamen Nauarr. *libr.* 3. *conſil. titul. de Regular. conſil.* 26. quòd ſi parentes ſint tantùm in neceſſitate graui, non extrema, & nihilominus filius intret, & profiteatur, profeſſionem valere.

re. Per quod innuit, quod ſi ſint in extrema, non valebit.

27 Communis opinio dicit quod qui promiſit Religionem, & antequam intret ſit Epiſcopus, non poteſt acceptare Epiſcopatum: ſed tenetur intrare Ordinem, Miranda *tom.1. quæſt 20. artic.19.* cum aliis, licèt Rodriguez *in Summ. Morali* oppoſitum dixerit *2. par. cap.6. num.6.* ſed contraria eſt communior, vt ait Miranda.

28 Qui contraxit ſponſalia cum aliqua fœmina, & poſtea fecit votum caſtitatis, vel Religionis, non tenetur ad hæc vota, & peccauit vouendo, ſed tenetur ad ſponſalia, & fœminam ducendam, iuxta probabiliorem opinionem, de qua Sanchez *lib.1. de Matrim. diſput.46. num.7.8. & 9.* Quòd ſi ob ſola ſponſalia ſic impeditur, multò magis tenebitur ſi virginem ſub pacto deflorauit, de quo iam ſupra.

29 Nouitius intrans Ordinem cum animo egrediendi, peccat mortaliter, fallit enim Religionem in re graui, quia Religio communicat illi ſua ſecreta, & ſua bona. Sanchez *lib.7. de Matrimon. diſput.31. in fine.*

PRO ORDINE MINORVM Nouitiis Iudæis, vel parentibus hæreticis, & Saracenis.

30 TOta dubitatio eſt, an de iure Pontificio in Ordine Minorum poſſint admitti deſcendentes ex Iudæis, hæreticis & Sarracenis, intra quartum gradum. Et recurrit altercatio inter Rodriguez & Mirandam iam ſupra poſita circa Prælatos *verb. Electio, numero 11.* Miranda enim ibi citatus *in 2. locis*, conſtanter tenet quod iuxta Bullam Pauli

Pauli IV. & alias de quibus ibi, tenet, quod deſcendentes à Iudæis nouiter conuerſis, intra quartum gradum, non poſſunt admitti ad Ordinem, vel profeſſionem etiam ſi prædictorum auorum corpora, ſtatuæ, vel oſſa non fuerint concremata: conſentit verò Miranda, quòd deſcendens ab hæretico declarato, ſed non combuſto, non arcetur à Religione per hanc Bullam: & id tenent omnes. Rodriguez verò *ibi* citatus tenet illos poſſe admitti ad Ordinem, officia, &c. Ordinis dignitates etiam ſi à prædictis deſcendant intra quartum gradum, ſi tamen auorum corpora, oſſa, vel ſtatuæ, non fuerunt igni tradita: & quod ſaltem profeſſio horum erit valida ſi fiat. Vide ibi dicta à Rodrig. ego perſiſto cum Rodr. tum propter ibi dicta ab illo, & à me addita. Tum denuo quia noſtra ſtatuta generalia Tolletana, *cap. 1. in princ. titul. 1. de qualitatibus Nouitij*, cùm iubent illum interrogari de proauis cum proteſtatione, ſubſcriptione, &c. ibi: *ſolum exprimunt, quod rogentur, ſi intra quartum gradum deſcendunt ex prædictis ad ignem damnatis.* Vnde cùm ibi dicatur hoc faciendum, vt ſatisfiat Apoſtolicis conſtitutionibus; innuunt clarè prædicta ſtatuta ſatisfieri prædictis conſtitutionibus Pontificum, ſi non deſcendat à combuſtis: & prædictas Bullas non violari ſi deſcendant à prædictis non combuſtis.

Circa hos autem, & circa maculatos ſanguine Iudaico ſolùm in communi, vulgo *Chriſtiãos nouos, ou da Naçã.* Nota quod ait Nauarr. *lib. 3. conſil. titul. de Regula. conſil. 5 num.* 11. quod ſi in aliquo Ordine fiat ſtatutum de his ordinariis non recipiendis, & aliquis de hoc rogatus in profeſſione negauerit, poſtea veritate comperta, non poterit eiici ab Ordine virtute illius ſtatuti, eſt enim contra ius commune, & proinde nullum etiam ſi cum cæteris ſtatutis Ordinis confirmetur à Papa.

à Papa. Ait tamen hunc taliter negantem poſſe eiici ab Ordine quia defuit conſenſus in profeſſione ex parte ipſius Ordinis, qui non intendit ſe tali obligare: eſt enim profeſſio contractus mutuus, in quo ſi deficiat libertas vnius partis, eſt nullus. Et hoc cum Nauarro tenent alij communiter.

Videantur aliæ conſtitutiones particulares Religionum circa Nouitiorum qualitates, quæ ſeruandæ ſunt, & ſaltem poſſunt impedire receptionem: licèt non poſſint annullare profeſſionem ex particulari ſtatuto contra ius commune, niſi expreſsè à D.Papa confirmentur.

NOVITII ABSOLVTIO ANTE ingreſſum, & poſt illum.

31 VOtum Nouitij de intranda arctiore Religione poteſt diſpenſari, & illo non obſtante admitti à Prælato laxioris Religionis in ſuo Ordine: & Nouitius voto ſatisfacit. Compend. D. Hieronym. Hiſpan. *verb. Nouitius* §. 2. Capucinus, *ad Compend. verb. Votum fol.* 253. per conceſſionem factam Congregationi Montis Oliueti. Et Leo X. in Compend. Min. *verb. Diſpenſatio* §. 28. verb. grat. vouens Cartuſiam, vel Franciſcanam, poteſt admitti à Prædicatoribus, &c.

32 Clemens IV. conceſſit Prouincialibus Minorum, & illorum vices gerentibus, & cuſtodibus, vt poſſint Nouitium intrare volentem, ab omni peccato, & ab omni cenſura Eccleſiaſtica abſoluere qualiſcumque illa ſit. Compend. *verb. Abſolutio ordinaria quoad Fratres.* §. 4.

Circa hanc conceſſionem notat Collector in eodem Comp. *verb. Nouitius.* §. 11. quòd prædicta conceſſio

ceſſio ampliſſima eſt ita vt nullum caſum excipiat. Excipit tamen, & meritò, ipſe Collector caſus Bullæ Cœnæ de quibus non poterit abſoluere, cùm ſit dubium an hoc poſſit Prouincialis erga profeſſos. Et compend. D.Hier.Hiſp. *ver. Abſolutio quoad omnes.* §.6. dicit quod Prior, ſeu Vicarius in abſentia poſſunt diſpenſare cum intrantibus Ordinem, ſuper voto eundi Ieruſalem.

Ego noto ſecundò, quod Clem.IV. hanc abſolutionem committit ſolis Prouincialibus, & cuſtodibus, non vero Guardianis: ac proinde id non poterunt Prælati locales. Compend. tamen D. Hieron. in Hiſpan. *ver. Diſpenſatio in Sacramento pœnitentiæ* §.1. dicit ſibi conceſſum fuiſſe à Benedicto XIII. vt confeſſores per Priorem ad hoc deſignati, vel per Vicarium in eius abſentia aſſignati poſſint abſoluere, & diſpenſare prædictos intrantes in omnibus, niſi caſus adeo fuerint enormes, vt ad ſedem Apoſtolicam ſint remittendi: quæ conceſſio innuit non poſſe abſolui à reſeruatis cenſuris: & proinde prima Clementis IV. eſt copioſior.

Noto tertiò, prædictam abſolutionem Clem. IV. poſſe impendi à Generali, & Prouinciali, etiam ſi nondum Nouitius ſit veſtitus habitu Ordinis, vt verba conceſſionis clarè ſonant.

Noto quartò, Clementem IV. non concedere prædictis Prælatis vt cum intrante diſpenſent in aliqua irregularitate, inhabilitate, &c. Compend. tamen. D. Hieron. *loco proximè citato.* §.1. dicit quod poſſit Prior, in foro pœnitentiæ abſoluere, & diſpenſare irregularitatem contractam ex aſſiſtentia in loco interdicto, vel ex receptione Ordinum ibidem; vel indebite celebrando. Vide *ibi.*

Vltimò, prædictus Papa Clemens *citato loc.* decernit, quod ſi prædicti Nouitij ſic abſoluti noluerint poſtea Ordi

Ordinem intrare reincidant in omnibus cenſuris à quibus fuerant abſoluti. Quid ſi, poſtquam ſunt habitu veſtiti, & abſoluti, exeant; reincidéntne in cenſuras contractas ante ingreſſum? Credo quòd ſic, eſt enim eadem ferè ratio, & videtur eadem mens Papæ. Si verò intra Ordinem exiſtens incurrat cenſuras, & irregularitatem ante profeſſionem: & ab his abſoluatur ac diſpenſetur, credo quòd ſi exeat, non reincidet: quia Papa ſolùm videtur loqui de contractis ante ingreſſum. Moueor ad primum hîc dictum de reincidentia in cenſuras contractas ante ingreſſum ſi exeat iam poſt ingreſſum, quia Compend. D.Hier. *verb. Nouit.* §.2. quando concedit vt diſpenſetur cum intrante ſuper voto arctioris Ordinis,& abſoluatur à cenſura excommunicationis,ſubiungit:quòd ſi à Nouitiatu exierit,reincidat in eãdem. Sed adhuc circa cenſuras contractas intra Ordinem & Nouitiatum, & ab ingrediẽtibus non reincidentibus in illas,vidi Capucinum qui ad Comp. *verb. Nouitius*, *fol.*253. §. *Et iste caſus*, *cum* §.*præcedenti*,dicit ex Sylu.& Tabiena,quòd Nouitius in Nouitiatu percutiens Monachum,vel Nouitium,& ab illa cenſura abſolutus, ſi exeat ab Ordine,reincidit in illã cenſuram,& tenetur adire Epiſcopum pro abſolutione: quia abſoluũtur tales ſub cõditione,ſi perſeuerauerint: & priuilegio debet priuari, qui priuilegio abutitur. Quam ſententiam ego nõ audeo impugnare, ob dictũ talium trium virorum. Sed tamẽ mihi noua videtur, & nimis oneroſa exeunti. Maximè cùm Papa Clemens, neque alius quem ſciam faciat mentionem de incurſis intra Ordinem. Et beneficiũ, ſeu fauor debeat extendi,quando non eſt in præiudicium tertij: & talis Nouitius abſolutus ab illa percuſſione, nõ ſit abſolutus ad reincidentiam, neque video vbi ſit illa cõditio poſita. Comp. enim Min. *verb.Nouit.* §.6.dicens

Innocentium IV. conceſſiſſe Prælatis vt poſſent abſoluere Nouitios à cenſura manuum violentarum, non limitat vt reincidant exeuntes: & quando lex non limitat, neque nos limitare debemus. Elige tamen ſecurius: vide *num. ſeqq.*

33 Poſſunt Generales, & Prouinciales abſoluere Nouitios ab iniectione manuum violentarum. Compend. *verbo Nouitius. §. 6.* Et licèt non ibi exprimat hoc poſſe Guardianos, praxis tamen docet illos hoc etiam poſſe. Et præterea, quia Nouitius in fauorabilibus reputatur pro Monacho, vt ſtatim dico: & ſic fauor abſoluendi ſubditos exiſtens in Guardiano, extendendus eſt etiam ad Nouitios, & Guardianum. Adde quòd Nouitius non debet adire Prælatum ſæcularem: ac proinde in Ordine habebit remedium: maximè longè abſente Prouinciali. Adde quòd ſolus confeſſor Regularis, qui eſt confeſſor ſæcularium, poterit abſoluere Nouitium ab illa cenſura percuſſionis Clerici ſatisfacta parte, iuxta iam dicta ſupra *verb. Confeſſor erga ſæculares.* Et ſaltem abſolutus per talem confeſſorem ab hac cenſura, ſi poſtea exeat, non videtur reincidere, vt dixit Sylu. & Capucinus *num. proximo* 32. Si enim abſolueret ſæcularem, non reincideret: ergo neque ſi Nouitium. vide infra, *verb. Prælatus. num.* 32.

34 Nouitius intra Ordinem poteſt abſolui à caſibus reſeruatis in Ordine per confeſſorem ſuum etiam non habentem authoritatem abſoluendi à reſeruatis in Ordine. Nouitius enim nõdum promiſit obedientiam, neque eſt ſubditus illi reſeruationi. Rodr. *tom.* 1. *q.* 21. *art.* 11.

35 Nouitius in fauorabilibus reputatur pro Religioſo: gaudet enim priuilegio fori vt percutiens illum excommunicetur, &c. At in odioſis non reputatur Religioſus, vtpote in obligatione ieiunij, Officij diuini, &

[illegible] limi

ſimilium.Rodriguez *eod.art.*& de priuilegio fori,vide Compend.*verb.Nouitius* , §.16. & ob proximè dictum de fauorabilibus Nouitius conſequitur omnes Indulgentias conceſſas Fratribus.Compend.*citato verb.*§.22.
36 Quæris an poſſit Nouitius validè confiteri alteri confeſſori extra ſuum Magiſtrum , vt ſibi aſſignatum, alteri,inquam,confeſſori,qui ſit confeſſor ſæcularium? Credo quòd poſſit:& innuit Miranda , *tom.2.quæſt.*34. *art.*16.*concluſ.vnica.* Si enim ex proximè dictis Nouitij non tenentur legi Ordinis de reſeruatis , circa ieiunium, Officium diuinum, & ſimilia, etiam non tenebuntur ad legem aſſignantem confeſſores. Dixi,*Confeſſori ſæcularium:*quia ſi Nouitius vt ſæcularis eligit à ſolo Confeſſore ſæculariũ,validè abſoluetur.Adde quòd ex praxi Religionum confeſſores tantùm Fratrum non aſſignantur pro Nouitiis. De profeſſis verò qui non ſunt Sacerdotes,ſed viuũt ſub cura Magiſtri Nouitiorum,credo quòd non poſſunt validè cõfiteri alteri extra ſuum Magiſtrum,vel extra illum aſſignatum à Prælato:quia pro illorum confeſſionibus, ſolus Magiſter, vel ille aſſignatus,deputatur vt Parochus ; & proinde non poteſt ille alterum eligere. Excipe primò ſi Prælatus illi det licentiam vt confiteatur alteri.Excipe ſecundò,ſi Magiſter Nouitiorum det illi talem licẽtiam: quam puto illum poſſe illi dare vt confiteatur alteri: quod probo,quia Parochus vnius Parochiæ poteſt dare licentiam ſuo parochiano vt confiteatur Parocho alterius parochiæ:cúmque Magiſter ſit Parochus prædicti Fratris non Sacerdotis, poterit illi dare licentiã vt confiteatur alteri Sacerdoti Confeſſori Fratrum. Quod maximè verũ erit quando in tali Prouincia hoc fuerit in vſu,vt Magiſter tales cõcedat licentias,ſtandum verò erit conſuetudini,ac legi Prouinciæ ; dicta tamen proximè puto conformia regulis Theologicis,

NOVITIORVM, AC NOVITIARVM donationes.

37 COncil. Trident. *ſeſſ.25. cap.16. de Regular.* decreuit ne Nouitius faciat aliquam donationem, renunciationem, vel obligationem etiam ad cauſas pias, ante profeſſionem, niſi cum licentia Epiſcopi, vel eius Vicarij: idque intra duos menſes proximos ante profeſſionem, & hæc donatio facta alio modo non valeat. Et prǽterea facta modo proximè dicto non ſortiatur effectum, neque ſit valida, niſi ſecuta profeſsione. Hoc intellige de bonis patrimonialibus, vel beneficio ad cuius titulum ordinatus eſt. Secus de beneficio Eccleſiaſtico libero, quod poteſt renunciare abſque illa ſolemnitate, & tempore. Rodrig. *in Sum. tom.2. c.7. concl.2. & 3.*

38 Si tamen renunciatio illa fundetur (idem dic de donatione, & obligatione,) vel naſcatur ex contractu oneroſo, vel obligatorio, vt venditione, permutatione, ſolutione debiti, & ſimilibus, non prohibetur in illo decreto hoc facere, quia Concilium ſolùm prohibet liberalitatem gratioſam, quæ poſsit poſtea nocere libertati Nouitij, vel Conuentus. Rodriguez *vbi proximè.*

39 Prædicta donatio liberalis abſque illa ſolemnitate non valet, etiam ſi fiat ſub conditione, quod profeſſione non ſecuta reddetur Nouitio, vel Nouitiæ quod donauit, vel renunciauit, Concilium enim generaliter loquitur, & donatio etiam facta hoc modo nocet libertati vtriuſque.

40 Etiam ſi donatio fiat ſeruata ſolemnitate prædicta, ſi tamen profeſsio ſecuta fuerit nulla, donatio, vel renunciatio erit etiam nulla. Rodrig. *vbi ſupra.*

41 Si

41 Si Nouitius ante ingreſſum Ordinis, iam talem ingreſſum cogitans, & proponens, aliquid donauit, vel renunciauit, factum tenet, & eſt validum. Nam adhuc non erat Nouitius, & Concilium ſolùm prohibet ne donet Nouitius. Et refert Quaranta, *in Sum. Bullar. tit. Monaſterium, pag.* 330. ſic declaratum fuiſſe à Cardinalibus.

42 Nouitius moriens in anno probationis quouis tempore, ſi tempore mortis donet Monaſterio capaci, tenet donatio, quia hoc non præiudicat intentioni Concilij. Si verò ille non donet, cedunt bona ſua hæredibus ſæcularibus, vel aliis.

43 Teſtamentum factum à Nouitio quouis tempore Nouitiatus valet facta profeſſione: quia teſtamentum non eſt donatio, nec renunciatio; & præterea eſt reuocabile: neque ſortitur effectum niſi ſecuta valida profeſſione. Et valebit etiam teſtamentum factum ante ingreſſum Ordinis, Rodrig. *in Sum. 2. par. c. 7. n. 9.*

44 Inducere Nouitios vt legata relinquant ſuo Monaſterio promiſſo ob id fauore, ſtudio, libertate, vel quouis ſimili, eſt omnino prohibitum, & ſimoniam redolet: & hoc præcipuè prohibetur in Ordine Minorum per Regulam iubentem ne ſint ſoliciti de rebus Nouitiorum: poſſunt tamen etiam Minoritæ, abſque peccato Nouitio offerenti, manifeſtare neceſsitatem Conuentus, vt ſi liberè velit, illi ſuccurrat. Rodrig. *cit. c. num.* 11.

45 Nouitius poſt factam profeſsionem non poteſt reuocare teſtamentum à ſe factum: iam enim voto paupertatis impeditur. Credo tamen quod poteſt poſt profeſsionem etiam Minorita, explicare dubia ſui teſtamenti ad inſtantiam partis, & Iudicis: hoc enim non eſt condere, ſed declarare teſtamentum, vide infra, *verbo Teſtamentum.*

NOVITII ANNVS IN probatione.

46 NOuitij annus in probatione debet eſſe integer, ex Tridentino. Et integritati eius, non poteſt renunciare Nouitius, etiam ſi ex vna Religione tranſeat ad aliam, & iam habeat experientiam Ordinis: quia Tridentinum loquitur abſolutè: & ille annus conceditur in bonum Ordinis, & in bonum Nouitij. Nauarr. *lib.3.Conſil.tit.de Regul conſil.35.*

47 Non eſt neceſſarium, quòd ſit annus, & vnus dies, quia hoc nullo iure cauetur. Sanchez *de Matrim. lib.2. diſputation.24. num.22.* cum Palud. Sylueſt. Pallat. Henriq.

48 Quando annus fuerit biſſextus duo dies Februarij computandi ſunt pro vno die. Eſt etiam communis, & citat Sanchez *citato loco, num.18.* & Rodriguez *in Sum.2.part.cap.8. concl.6.* In huius rei probationem ſeruit, quòd quando Sixtus V. anno 1582. abſtulit decem dies ab illo anno: ortum eſt dubium apud aliquos, an illi decem dies ſupplendi eſſent ab iis qui vellent ſacros Ordines ſuſcipere. Et reſponſum fuit, quòd non, ſed abſque illis decem diebus dici habere annum integrum.

49 Iſte annus computandus eſt à momento in momentum, id eſt, ab hora à qua ſumpſit habitum ad horam ſimilem cadentem in vltima die anni, v.g. ſumpſit habitum die 15. Auguſti, anno 617. hora 3. poſt meridiem, poteſt profiteri anno ſequenti eadem die Auguſti, hora 3. poſt meridiem. Erit autem ſuſpecta profeſſio, ſi fiat citato die ſequentis anni, hora decima ante meridiem. Sanchez *citato loco, n.22.*

50 Debet prædictus annus eſſe continuus, id eſt, non

inter

interpolatus, eſt etiam communis. Sed Doctores communiter explicant, quod ſi Nouitius exeat Conuentum curationis gratia, vel cauſa negotiorum cum habitu, & licentia Prælati, poſtea rediens dicitur continuare annum, & quoad tempus quo foris manſit ita ſe habebit ac perinde non exiret. Deſineret autem eſſe continuus ſi abſque habitu, vel licentia exiret, & poſtea rediret. Vide ſupra, *verbo Nouitia.* Nauarr. *libro 3. Conſil. titul. de Regular. conſil.* 42. & alij communiter.

In Ordine tamen Minorum hoc non licet, quia ſtatuta generalia Tolletana hoc prohibent, ac decernunt quod ſi Nouitius aliqua de cauſa exierit poſtea rediẽs, Nouitiatum incipiat. Excipit tamen ſi mutetur Nouitius de vno Conuentu ad alium: hæc enim mutatio non diſcontinuat. Sed noto, quod ſtatutum generale non annullat profeſſionem aliter factam. Vnde ſi Guardianus bona fide oppoſitum faceret, factum teneret, ita etiam tenet Miranda *tom.* 1. *q.* 22. *art.* 5. *in ſolut. ad* 3. dicens non poſſe Religionem facere ſtatutum, per quod talis profeſſio annulletur.

51 Si Nouitiatus fuit validus, & integer: & poſtea reperitur profeſſio nulla, ſufficit ratificare abſque iteratione Nouitiatus. Eſt communis opinio, & probat praxis. Sed vide *n. ſequenti.*

52 Si Nouitiatus fuit irritus, verbi gratia, quia fuit receptus à non habente poteſtatem ad recipiendum, vel alia ſimili de cauſa, non debet annus denuo incipi; ſed ſufficit iam factus Nouitiatus, iam enim Nouitius expertus eſt Religionem, & Religio Nouitium, Sanchez 7. *de matrimon. diſputat.* 37. *num.* 47. cum multis quos citat. Et hoc etiam currit quando profeſſio fuit nulla, ex defectu ætatis; vel quia facta eſt ante expletum annum Nouitiatus. Aut etiam ſi fuit ingreſſus

Ordinem per metum, vel eſſet aliàs inhabilis, poſtea fuit diſpenſatus. Sanchez *vbi ſupra à n.* 49 qui ſolùm *n.* 56. dicit quòd ſi Nouitius intraret Ordinem animo ficto, vt Ordinē illuderet, vt iterum exiret, & ſic profeſſus eſſet, tunc etiam ſi vellet profeſſionem ratificare, deberet Nouitiatum iterare. Vide ibi remedium quod dat ad ſupplendum Nouitiatum, quando eſſet neceſſarium ſupplere & incurreretur infamia in eo publicando. Et remedium eſt facilius ac melius obtinere à Papa occultam diſpenſationem. Vide amplius *verb. Profeſſionis nulla remedium.*

53 Magiſter Nouitiorum, negare poteſt ſuffragium Nouitio indigno, ob defectum cognitum in ſolo Sacramento confeſſionis, ídque ſi ſuffragia dentur in ſecreto. Et in publico ob defectus publicos etiam poteſt negare in publico. Si verò dentur ſuffragia in publico, non poteſt illi negare ſuffragium ob defectus cognitos tantùm in confeſſione, qui omnino apud omnes ſecreti ſunt. Henriq. *tom.* 1. *lib.* 3. *c.* 23. *n.* 7.

54 Nouitius directè ac propriè ſolùm gaudet priuilegio canonis *ſi quis ſuadente:* Aliis verò priuilegiis, non gaudet quæ conceduntur profeſſis, niſi exprimatur de Nouitiis. Gaudet tamen Indulgentiis conceſſis Religioſis profeſſis. Rodrig. *tom.* 3. *quæſt.* 51. *art.* 12. Explico hoc exemplo. Si Nouitius ſit Sacerdos, & Confeſſor antea ſæcularium, & in Nouitiatu audiat confeſſionem alicuius ſæcularis, non poterit illum abſoluere à cenſuris Papæ reſeruatis per Bullam Pauli III. conceſſam Patribus Societatis IESV, quia tale priuilegium eſt conceſſum Religioſis profeſſis Ordinis, non verò eſt conceſſum Nouitiis. Sed tamen Compend. Societatis *verb. Communicatio priuilegiorum.* §. 5. ait ſuo Generali eſſe conceſſum, vt ſua priuilgia poſſit communicare Nouitiis.

55 Nouitio aliàs idoneo, & benemerito negare ſuffragium ad profeſſionem abſque cauſa, ex odio, & affectu humano, eſt peccatum mortale, maximè in Ordine Minorum, Corduba ſuper Regul. Minorum *cap.2. quæſtion. 1. & quæſt. 11.* & Miranda *tom.2. q.25. articul.* 7. probat, quia eſt contra charitatem proximi arcere dignos:& contra quaſi contractum iam factum inter Ordinem & Nouitium, vt ſi dignus inueniatur, admittendus ſit; & iam Nouitius videtur habere ius ad rem. Quid ſi Nouitius ſit idoneus, ſed multitudo fratrum eſt multa nimis, ita vt ex multitudine ſola, magna naſcantur incommoda? Si ob ſolam multitudinem poſſit illi ſuffragium negare? videat prudens elector, ſeu ſuffragator, & faciat quod viderit Deo gratius, & ſecurius: & ſi magis ibi præponderet bonum commune quàm particulare. Quod attinet ad profeſſionem, ne Ordo Alphabeticus inuertatur, dicetur latè infra *verb. Profeſſio.* Et de Nouitij teſtamento, vide infra *uerb. Teſtamentum.*

ADDITIO.

Vide infrà *verb. Parentes fratrum*, & *verb. Veneficia, n.*18. & ſupra *verb. Electio, n.*29. & 30.

VIde *verb. præcedenti Nouitia*: an Prouincialis poſſit dare ſuffragium pro nouitio recipiendo ad profeſſionem.

1 Supra *hoc verb. Nouitius*, dixi, vt credo, omnia ſubſtantialia ad ſtatum Nouitij pertinentia; videlicet de qualitatibus illorum ad receptionem neceſſariis, de modo informationis faciendæ, de illius abſolutione: de anno nouitiatus, & cæteris ſtatum concernentibus, ita vt nihil ferè occurrat quod ex ibi dictis re-

ſolui non poſſit: nec proinde aliquid addere ſit opus, paucula tamen quæ poſtea occurrerunt, ſic accipe.

2 Eugenius IV. in Bullar. Rodrig. *fol.* 127. *col.* 2. ſub pœna excommunicationis, ipſo facto, præcipit ne aliquis verberet, vel aliqua violentia impediat illos qui voluerint ingredi Congregationem Sanctæ Iuſtinæ, qui eſt Ordo Sancti Benedicti: neque illis ingredi volentibus, aut Monaſteriis eos recipientibus iniuriam aliquam faciant: vel eos à dictis Monaſteriis auellere præſumant. Circa hanc conceſſionem duo aduerto. Primò ibi Papam loqui de volentibus habitum ſumere, ſi aliàs de iure non ſint inhabiles ad habitum Religionis aſſumendum. Vnde ſi quis iniurioſè, vel per vim impediret aliquem à tali ingreſſu, qui aliàs eſſet inhabilis ad Religionem per aliquod impedimentum iuris communis, vel per Bullam Sixti V. non incurret talem cenſuram. Secundò aduerto, Papam ibi ſolùm excommunicare impedientes talem ingreſſum facta iniuria, vi, & moleſtia. Vnde qui precibus importunis, vel conſilio impediret, non incurreret. Credo tamen quòd incurreret ille conſanguineus, qui iuuenem iam euntem ad aliquem Conuentum pro habitu ſuſcipiendo, vel cum iam illo recepto, in itinere impediret ne vaderet, ac in domum ſæcularem reuocaret, ſicut fecerunt conſanguinei ſæculares Beato Thomæ Doctori Aquinati. Talis enim impeditio, & reuocatio moleſta eſt, & iniurioſa, & pro vi reputatur, cúmque prædicto priuilegio gaudeant Ordines Mendicantes, videant ſæculares quam culpam, vel pœnam in tali negotio contrahant.

3 Dixi *verb. præcedenti*, non incurrere excommunicationem cogentes aliquem iuuenem intrare Religionem, ſicut incurrũt cógentes fœminam. Nunc addo cogentes virum ingredi Religionem peccare mor-

taliter,

taliter, vt tradit Rodriguez *tom.3. quæſt. Regular. q.14. articulo 3.* quia ſtatus Religioſus eſt difficillimus, & proinde voluntariè, ac cum magna deliberatione aſſumendus, plus quàm matrimonium. Nunc addo cogentes Nouitium exire à Conuentu, ſi per vim, moleſtiam, vel iniuriam cogant manere excommunicatos, non cenſura Concilij Tridentini, vt diximus, ſed per cenſuram poſitam ab Eugenio IV. *in numero præcedenti.* Aduertit tamen Rodriguez, cum communi, *in quæſtione 14. citato articulo 4.* extrahentem Nouitium à Religione non teneri ad reſtitutionem faciendam Religioni ex oblatione Nouitij quantumcunque Nouitius foret vtilis Religioni, vt ſi eſſet Doctor inſignis maximè in Theologia. Idem tenet Sotus *4. de Iuſt. q.6. articulo 3.*

4 Maioris claritatis gratia, circa impedimenta criminoſorum per Bullam Sixti V. aduerto cum Sanchez *4. Decalog. cap.16. numero 39.* tria debere concurrere vt criminoſus ſit inhabilis ad Religionem. Primum eſt, vt actis publicis conſtet accuſatio, vel inquiſitio illius: non verò requiritur vt ſit citatus. Secundum, vt facta ſit inquiſitio de illo in particulari, vnde non ſufficiet inquiſitio facta in generali. Tertium, vt fiat inquiſitio contra illum ante habitus ſuſceptionem, & coram Iudice ſæculari. Vnde ſi inquiſitio fiat contra illum, vel accuſatio poſt habitum iam ſuſceptum, non erit inhabilis: neque item erit inhabilis, ſi fiat accuſatio, vel inquiſitio contra illum ante habitus ſuſceptionem, ſed coram Iudice Eccleſiaſtico. Hæc omnia clarè colliguntur ex verbis ipſius Motus proprij.

5 Si autem poſt crimina illa commiſſa, quæ ibi recẽſentur, talis criminoſus reus ante habitûs ſuſceptionẽ abſoluatur à Iudice eo quòd probata nõ ſint, vel quãuis

alia

alia de cauſa, ita vt in poſterũ, nulla moleſtia Religioni timeatur, erit habilis ad Religionem. Nam Motus proprius ideo ſolùm illos criminoſos arcet à Religione, quia damnati ſunt, vel quia timetur ne damnentur. Vnde talis criminoſus ſi antea habebat votum ſimplex Religionis, poſt Iudicis abſolutionem tenetur ingredi Religionem, iam enim ſibi ablata eſt inhabilitas. Quòd ſi nondum eſt abſolutus à Iudice, ſed coram illo delatus, tenetur modis licitis procurare abſolutionem, & illa impetrata ingredi Religionem.

6 Colligit Sanchez *citatò cap. num.* 40. peccare mortaliter ſpeciali peccato habentem votum ſimplex Religionis ſi ſcienter contrahat aliquod ex illis criminibus per quæ redditur inhabilis ad Religionem: nam ponit impedimentum clarum ne votum poſſit implere. Imò addit *num* 41. quòd talis, ſi poteſt, debet ſtatim procurare ingreſſum Religionis antequam Iudex ſæcularis de illo in particulari inquirat, eſt enim tunc tempus obligans ad ingreſſum, quia poſtea inquiſitus non poterit votum exequi ob contractam inhabilitatem ad ingrediendum per dictam Bullam, quæ talem virum hodie inhabilitat ad ſuſceptionem habitus, quamuis iam non annullet illius profeſſionem ob moderationem Clementis VIII.

7 Dixi olim profeſſionem ſerui eſſe prohibitam de iure naturali: nunc addo etiam eſſe irritatam de iure communi, & proinde etiam erit irrita hodie poſt moderationem Clementis VIII. quemadmodum eſt irrita profeſſio coniugis, inuito alio coniuge. Nec eſt eadem ratio de profeſſione habentis debita, hæc enim erit valida hodie ſi fiat: ratio diſcriminis eſt: nam ſeruus, & coniux ſunt perſonæ alienæ, ſeu perſonæ alterius, domini ſcilicet, vel alterius coniugis, & proinde

de non poſſunt validè ſe donare alteri. At debitor licèt debeat pecuniam, non debet perſonam: & proinde licèt peccet profitendo, quia impoſſibilitatur ad ſoluendum, non eſt irrita donatio perſonæ per profeſſionem, quia perſonam non debet. Medina *Cod. de Reſtit. q. 3. caſ. 8. ad 5.* Nauarr. 4. *de reſtit. cap* 4. *dubio vltimo.* & aliorum.

8 Si quis habet debita incerta, quæ ſint reddenda pauperibus eo quòd ignoratur dominus, poteſt ingredi Religionem: niſi fortè hæc debita ſint contracta nomine alieno, & ipſe ſit diſpenſator illorum, vt reddat pauperibus. In primo caſu ſatisfacit, quia non valens ſoluere, ſatis ſoluit ſe donando Deo. In ſecundo non poteſt, quia reputatur, ac debitor certæ perſonæ. Palud. *in* 4. *diſt.* 38. *q.* 4. *art.* 1. *n.* 36. *corcl.* 7. Addit etiam Sanchez *cit. c.* 19. *n.* 8. quòd ſi habens debita non habet vnde ſoluat, nec manens in ſæculo ſperat ſe poſſe ſoluere, niſi poſt longiſſimum tempus, vel magna difficultate: non teneri expectare illud longiſſimum tempus, neque vincere magnam illam difficultatem, ſed non obſtantibus debitis poterit ingredi Religionem. Quale verò tempus ibi dicendum ſit longum, & quæ magna difficultas, iudicabit vir prudens attentis circunſtantiis debiti, ac perſonæ.

9 Debita impedientia ingreſſum Religionis debent eſſe orta ex contractu, vel delicto: vt quia ſcilicet emit, vel commodato accepit: vel virginem deflorauit inuitam, vel hominem grauiter vulnerauit cui debet expenſas, & ſic de cæteris. At verò ſi debita ſint ex liberalitate, quia liberaliter promiſit, non impediunt ingreſſum Religionis, quia talis promiſſio ita debet intelligi, vt non ita obliget promittentem quin poſſit intrare Religionem. Medin. *Cod. de reſtitut. quæſt.* 3. *cauſa* 8. *ad.* 1. & alij. Si verò debitis aſtrictus habeat

habeat votum ſimplex Religionis, nec poſſit ſoluere, neque ſperet fore ſoluendo, niſi poſt longum tempus, & cum magna difficultate, poterit, imò tenetur Religionem intrare. Sic D. Thomas *in 4. diſtinct. 38. quæſt. 1. art. 3. quæſt. 1. ad 7.* Anton. 2 *p. tit. 11. cap. 2. §. 1. in fine.*

10 Quid, ſi dubium ſit an habens votum Religionis, & debita ſimul, per aliquod tempus manens in ſæculo poterit ſoluere; an debeat expectare vt ſoluat, an verò debeat ingredi vt votum Deo perſoluat. Reſpondet Sanchez *citato cap. 19. numero* 12. Quod ſi votum factum eſt priuſquàm debita contraherentur, tunc ſtante illo dubio ſoluendum eſt votum, non obſtantibus debitis, quia tunc votum prius factum præualet, & habet poſſeſſionem obligandi prius. Si verò debita ſunt prius contracta quàm fieret votum, debet expectare vt ſoluat, quia obligatio debitorum prius facta præualet voto quoad obligationem prius ſoluendi.

11 Obligatus ad ratiocinia reddenda non poteſt habitum recipere de iure communi, vt ſupra dixi: at nunc addo profeſſionem fore validam, quia ius commune illam prohibens non annullat; & Clem. VIII. reduxit motum proprium Sixti V. ad terminos iuris communis. Nauar. *lib. 3. conſil. tit. de Regular. conſil.* 26.

12 Addit verò vel explicat Sanchez *cit. cap. num.* 25. Motum proprium Sixti V. non comprehendere debitores, qui ſine graui ſua culpa deuenere ad impotentiam ſoluendi, ita vt nulla ſit ſpes ſoluendi ſi maneant in ſæculo, quia ſic videtur innuere Motus proprius *in §. Cæterùm quoniam.* Sed hæc explicatio cum ſua additione parum iuuat: ſi enim non ſit ſpes ſoluendi manendo in ſæculo cum additionibus iam ſupra poſitis, parum facit ad rem, ſi per culpam, vel ſine illa deuenit

ad

ad impotentiam ſoluendi. Statim verò ſine limitatione addit probabile eſſe non comprehendi illos debitores, qui abſque graui culpa debita contraxerunt, etiam ſi manentes in ſæculo ſperarent fore ſoluendo, quia, vt ait, Motus proprius ſupponit culpam in debitore: ac proinde hos cenſet non eſſe inhabiles ad Religionem, quamuis dicat eos poſſe peccare, eo quòd manentes in ſæculo poſſent ſoluere breui tempore. Ego tamen neque ſic hanc additionem, vel explicationem admitto. Nam præcipuus finis Motus proprij non eſt punire culpam debitoris, ſed proſpicere, & procurare quietem Conuentus, ac Religioſorum, ne poſt profeſsionem inquietetur Conuentus ob debita Religioſi, & creditor ſua bona poſſideat. Et probo ex ipſo Sanchez à nobis *citat. eod. lib.* 4 *Decalog. cap.* 16. qui ait finem Motus proprij Sixti in arcendis criminoſis à Religione ſolùm eſſe quietem ipſius Religionis, vnde ceſſante periculo inquietationis, quia ſcilicet reus non fuit citatus, vel inquiſitus, vel fuit abſolutus, ait tunc poſſe recipi non obſtante crimine. Ergo à ſimili intentum Motus proprij in debitoribus non eſt agere de culpa magna, vel leui cum qua debita ſint contracta: ſed intentum Motus proprij eſt ne Cõuentus inquietetur ob debita, & ne creditor ſua bona amittat, quod eſt intentum iuris communis: ac proinde parum ad hoc facit ſi debita per culpam grauem, vel leuem ſint contracta.

13 Neque item placet quod habet Sanchez *citat. cap.* 19. *num.* 26. dum ait non impedire ingreſſum Religionis debitum illius, qui virginem deflorauit, inuitam ſcilicet, vt innuit; quia, inquit, talis debitor non cenſetur grauatus ingenti ære alieno: & Motus proprius loquitur tãtùm de grauatis ingenti ære alieno. Non, inquam, placet, primò quia ipſe Sanchez

cit.

cit. cap. 19. *num.* 10. tenet debita orta ex delicto impedire ingreſſum, deflorator autem virginis debet ex delicto, vt patet. Secundò, quod talis deflorator ſit dicendus grauari ingenti ære alieno, probatur, quia ſi deflorauit inuitam, ſaltem in cõſcientia iubetur eam dotare: dos autem danda mulieri eſt ingens debitum reſpectu viri ordinarij, immò & reſpectu viri grauis. Neque enim ibi ingens æs, debet intelligi pro magna ſumma millium ducatorum, hæc enim rarò contrahitur: ſed puto quod ingens debitum ibi debet reputari magnum, id eſt, notabile debitum, pro quo lis magna poſſit moueri: Et proinde vt ſit ingens debitum debet attendi circumſtantia perſonæ debentis, & ipſum debitum. At dos debita mulieri defloratæ de ordinario cenſetur graue debitum ſaltem reſpectu viri ordinarij, & quod taliter deflorans impediatur ob debita, tenet Rodrig. *tom.* 3. *qq. Regular. quæſt.* 10. *art* 9. Et ego addo prædictum defloratorem, ſi iam fuit accuſatus, vel inquiſitus in particulari à iudice ſæculari; adhuc eſſe impeditum ex alio capite ad habitum Religionis, quia ſcilicet eſt criminoſus ex crimine tam graui, vt illud leges ciuiles morte puniant ſi ſit commiſſum in domo parentum ipſius virginis.

14 Impediti ob ratiocinia reddenda, tunc ſolum impediuntur, quando ratiocinia publica, vel priuata talia ſunt vt propter illa iam lis, vel moleſtia illata ſit Conuentui, vel inferenda timeatur: Si verò nec ſit illata, nec timeatur, non impediunt. Ita Rodr. 2. *tom. Sum. c.* 2. *n.* 8 *& in qq. Reg. tom. q.* 10. *art.* 11. Si tamen taliter obligatus profeſſionem emittat, erit valida, quia ius commune prohibet, ſed non annullat. Nec iam Bulla Sixti V. quoad profeſſionis annullationem, valet, ſed ſolùm quoad impediendam receptionem habitus.

15 Vide

15 Vide ſupra *verb. Electio,num.*3.4. *&* 7. vbi aliqua diximus ſatis concernentia ad receptionem ſuffragiorum, quæ dantur pro nouitij profeſſione: maximè *ibi n.*3. vbi dubitaui an quando deeſt nouitio magna pars ſuffragiorum requiſita, ſtandum ſit parti minori, ſed ſaniori.
16 Omnino notanda eſt declaratio Cardinalium quam citat Azor. *tom.*1. *lib.*12.*c.*18.*col.*13.*q* 4.*verſ.*54. quod ſcilicet Superiores finito anno probationis teneantur admittere nouitios ad profeſſionem ſi ipſos habiles inuenerint; ſi verò inuenerint inhabiles, neque ſpes ſit vt meliorentur, ſtatim eiiciant. Si verò ſpem dederint eos habiles poſſe eſſe infra ſex menſes, poſſe Superiores tempus differre. Ita *ibi* Azor. Idem à fortiori intellige de nouitiis Monialium, vt quia neſciunt legere, vel quid ſimile.
17 Sanchez 4. *Decalogi cap.*16.*num.* 92. innuit quod negare ſuffragium nouitio eſt tantùm peccatum veniale: ait enim quòd ſi Religio ex ſola libertate nouitium expelleret, reprehenderetur à quouis ſapiente, & leuitatis argueretur. Si autem hoc dicat eſſe tantùm veniale: magis placet, quod dixi ſupra *verb. Nouitius n.*54. cum Corduba, & Miranda eſſe peccatum mortale, eſt enim materia grauis, & præcedit quaſi contractus inter Ordinem, & nouitium acceptandi illum, ſi rectè procedat. Et expulſio nouitij vt plurimum cedit in eius infamiam.
18 Nouitius gaudet priuilegiis Religionis, non verò ſubditur pœnis, ſeu legibus illius. Molin. *tom.* 1. *de Iuſtit.diſputat.*139.*col.*3. Azor.*tom.*1.*lib.*7. *cap.*30.*fin.* & alij.
19 Annum probationis debere eſſe continuum ita vt non valeat ſi nouitius habitum dimittat, & exeat: iterúmque redeunti non ſit computandum tempus præ-

teritum cum nouitiatu futuro tenet Nauar. *conſil.52.de Regularibus,num.2.* Henriq. *in Summ.lib.13.cap.40.§.2.* At Iulius II. conceſſit Minoritis in Bullario Rodrig. *fol.575.col.1.* vt cùm aliqui Fratres annum Nouitiatus inceperint, & deinde habitu omiſſo ad ipſum Ordinem redierint, tempus prioris receptionis habitus, cũ tempore poſterioris in anno probationis ſibi computari, vel non computari poſſe, committit arbitrio, diſcretioni, ac determinationi Superiorum. Neque hoc credo eſſe reuocatum per Concilium Tridentinum, illud enim loquens de anno nouitiatus ſolùm requirit quod ſit completus,& integer:poteſt verò eſſe integer, etiamſi ſit interpolatus modo ſupra dicto. At Religio Minorum huic priuilegio renunciauit per ſtatuta generalia Tolletana, quibus cauet,vt ſi nouitius exierit etiam cum licentia,& cum habitu morbi curandi cauſa, cùm redierit non computetur illi tempus præteritum cum futuro, ſed denuo incipiat. Aliæ Religiones quæ communicant in hoc priuilegio non derogato, videant quid ſtatuerint,& quid conſueuerint Hoc ſcio quod noſtra ſtatuta Tolletana prohibent, ſed non annullant profeſſionem ſi ſecus fiat.

NOVITIVS MACVLATVS OB parentum genealogiam.

19 QVamuis ſupra de hoc egerim duobus locis, *verb.Electio,& verb.Nouitius,a n.*30 pauca tamẽ ſubiicio.Et imprimis perſiſto in priori dicto,quod ſcilicet ſẽtio, in Ordine Minorum per Bullas ibi citatas non arceri ab habitu ſuſcipiẽdo,nec ab officiis,niſi illos qui ita deſcendunt à parentibus maculatis,vt talium parentum corpora, vel oſſa, vel ſtatuæ fuerint combuſtæ. Idque ob cauſas ibi aſſignatas. Nunc addo:

20 Nullus

20 Nullus qui aliquando fuit Iudæus, vel hæreticus, poteſt recipi in Ordine Minorum, etiamſi illorum proaui non fuerint combuſti. Habetur expreſsè in Bullario Rodrig. *fol.* 848. in Bulla Pauli IV. pro Ordine Minorum, *citato fol. col.* 2. vnde quod dixi ſupra, *verbo Electio, n.* 10. ex Nauarro, *ibi citato*, quòd ſcilicet deſcendentes à Mauris poſſunt recipi, quando proaui ſponte ſua conuerſi ſunt ad fidem, poteſt adhuc magis firmari, quia Paulus IV. in illa Bulla non loquitur de deſcendentibus à Mauris, vel Turcis: ſed ſolùm de deſcendentibus à Iudæis, & hæreticis. At per Bullam Gregorij XIII. quam citat Rodrig. *tom.* 1. *qq. Regul. q.* 14. *art.* 1. *ad finem*, prædicta Bulla Pauli IV. extenditur etiam ad deſcendentes à Sarracenis vſque ad quartum gradum; ſed videtur hæc extenſio etiam intelligenda, ſi proaui Sarraceni fuerunt combuſti, vel in infidelitate mortui, vt Rodrig. *ibi* innuit. Et tunc erit verum dictum Nauarri, ſi proauus Maurus ſua ſponte conuerſus fuit ad fidem. Et loquitur ibi Nauarr. clarè de Ordine Minorum, vt videre eſt in Nauar. *lib.* 5. *Conſil tit. de Iudæis, conſil.* 1. *n.* 6. *primæ impreſſionis*, vbi exprimit Guardianum. Et *n.* 5. *præcedente*, exprimit de Sarracenis ſponte conuerſis ad fidem.

21 Rigidior eſt conſtitutio Pij IV. in Bullario Rodrigrez. *fol.* 870. pro Benedictinis Congregat. Valliſoler. cuius ingreſſum ad habitum prohibet etiam deſcendentibus à Mauris, Turcis, & Iudæis, ſi proaui fuerunt cōfeſſi crimen, & conuicti, aut de crimine fuerunt inquiſiti per Inquiſitores, vel puniti: itémque ſi ipſi deſcendentes fuerint per Inquiſitores puniti, vel inquiſiti, neque item poſſe admitti ad dignitates, & officia. Rigidior, inquam, eſt, quia non requirit vt proauorum corpora, vel oſſa fuerint combuſta, quemadmodū Paulus IV. requirit pro Minoritis: ſed ſufficiet pro

Benedictinis,quod iuuenis proaui,vel ipſe fuerint ſolùm conuicti de hæreſi, licèt non combuſti: ſufficiet item ſi Inquiſitores contra proauos, vel contra iuuenem inquiſierint:intelligo de inquiſitione in particulari, non de generali, vt ſupra dixi de criminoſis Sixti V. Addo tamen quòd ſi fuerint inquiſiti in particulari,non requiritur citatio,vel carceratio, quia Bulla ſolùm dicit, *inquiſitis*, & inquiſitio non includit citationem. Verùm iſta conſtitutio cùm ſit ſolùm pro Benedictinis,& ſit pœnalis,non poteſt extendi ad Minoritas: nam Religioſi ſolùm excommunicant in priuilegiis,& non in pœnis.

22 Libuit etiam recolere, (& iuuat ad præcedentia) quod in Bullar.Rodrig.*fol.*1083.Gregor.XIII.conceſſit Patribus Minimis Sancti Franciſci de Paula. Primò, quòd deſcendentes à Iudæis, vel Mahumetanis poſt ſuſceptũ auorum Baptiſmum,non impediantur ab habitus ſuſceptione,& ab officiis Religionis.Secundò,vt deſcendentes ab hæreticis, ſi proaui hæretici conuerſi admiſſi ſunt ad vnitatem Eccleſiæ,poſſint etiam admitti ad habitum,& ad officia.Tertiò,quod deſcendentes à Iudæis baptizatis, ſed poſtea lapſis in hæreſim, ac damnatis ad ignem: filij etiam cæterorum hæreticorũ in quarto gradu damnatorum ad ignem, vel ſi talium Iudæorum, vel hæreticorum oſſa vel ſtatuæ fuerunt combuſta,hi tales deſcendentes,ſiue per lineam paternam,ſiue maternam,arceantur à receptione habitus, & ab Ordinibus ſacris recipiendis.Vide quanta diuerſitas ſit pro diuerſis Ordinibus: & vnaquæque Religio in hoc negotio ſeruare debet ſibi decreta à Sede Apoſtolica:non verò decreta pro alia Religione:quamuis autem Sanchez 2.*Decal.c.*27.*n.*3. dicat Auilam dixiſſe ſe audiſſe à viris doctis quòd Paul.IV. conſtitutio circa Minoritas non eſt in vſu: huius tamen contrarium

teſtatur

teſtatur Praxis Franciſcana, Nouitios interrogans ante ſuſceptionem habitus, iuxta Bullam dictam Pauli IV.

23 Quæris; an iſti filij hæreticorum, & ſimilium prohibiti recipere habitum, & officia Religionis, ſi concepti ſunt ante delictum parentum, comprehendantur in dictis Bullis Pontificiis. Pro cuius intelligentia ſuppono eſſe grauem quæſtionem inter Iuriſtas an pœnæ ſtatutæ in iure contra hæreticos, & illorum filios de infamia, & bonorum amiſſione, &c. comprehendant etiam filios talium hæreticorum conceptos ante delictum parentum? Multi, & grauiſſimi Doctores affirmant. Alij dicunt non comprehendi, quos latè citat, ac ſequitur Sanchez *libro 2. Decalog. cap. 27. à numero 13. & ſequentibus*, & eſt opinio communior, & magis pia. Et hac ſuppoſita quæris, an ſicut filij hæreticorum concepti ante delictum, liberantur ab illis pœnis iuxta illam opinionem, vt non ſint infames, nec bona amittant: ita etiam filij hæreticorum concepti ante delictum liberentur à pœnis prædictarum Bullarum, ne habitum, & officia Ordinum recipiant? Caſum apud nullum inueni. Sed credo non liberari. Probo, quia prædictæ Bullæ Pontificum non hæc decernunt in pœnam delictorum parentum, ſicut ius commune decernit: ſed hæc decernunt Pontifices pro quiete, pace, & honore Religionum, vt videre eſt in proœmio prædictarum Bullarum: ac proinde illa prohibitio habitus, officiorum, ac dignitatum non eſt pœna talium filiorum, ſed eſt prouiſio circa pacem, quietem, & honorem Religionum: vnde prædicti filij non manent capaces habitus, & officiorum Ordinis, etiam ſi ſint nati, vel concepti ante delictum parentum.

24 Circa filios talium hæreticorum, vel Iudæorum

combuſtorum adhuc aduerto, illos vltra alias pœnas eſſe etiam irregulares ex iure, nec poſſe ad Sacros Ordines promoueri; filios quidem ex parte patris, atque nepotes, ex parte verò matris ſolos filios, non nepotes. Colligitur *ex cap. 2. §. hæretici, de hæreticis in 6.* & tradit latè Salzedo *in Pract. Bern. Diaz c. 22. num. 22* & Rodr. *in quæſt. tom. 1. q. 24. art. 7.* & alij. Et in hac irregularitate ſolus Papa diſpenſat. Quæ tamen irregularitas non præcipit filios ab officiis iam receptis dejici, ſed ſolùm prohibet ad futura non admitti, hoc, inquam, dico pro officiis in Clericis ſæcularibus: nam in Religioſis per Bullas prædictas, ſaltem Minoritæ etiam obtenta iam officia amittunt. Si verò aliquos iam Sacros Ordines receperunt, poterunt illis miniſtrare, ſed non poterunt ad alios promoueri: dico, ſi aliquos receperunt, id eſt, ante delictum patris combuſti: poſt delictum enim damnatum, iam ſunt irregulares, & nullos poſſunt recipere, neque in talibus poſtea ſuſceptis miniſtrare. Ita Maiolus, *libro 5. de Irregular. cap. 47. numero 6.*

25 Colligit etiam Sanchez 2. *Decal. c. 28. n. 11.* deſcendentes ex Iudæis, vel Mauris, ſi ipſi ante rationis vſum baptizati ſunt (vulgo *Christiãos nouos*) non excludi ab Ordinibus ſuſcipiendis, neque eſſe inhabiles ad officia, vel beneficia, quia iura ſolos hæreticorum filios puniunt hac pœna. Et quanuis neophyti ſint irregulares, id intelligitur de recenter baptizatis, non verò de baptizatis à natiuitate. Ita Salzedo *cit cap. 22. n. 8.* Et hoc ait Sanchez eſſe verum, etiam ſi parentes adhuc Mauri perſeuerent.

26 Colligit item Sanchez *citato loco, numero 15.* quod quando Tridentinum *ſeſſ. 23. cap. 7. de reform.* iubet, vt Epiſcopus inquirat de proauis ordinandorum, ſolùm præcipit inquiri de proauis quorum filij ſunt irregulares:

res : qui ſunt,vt ſupra diximus, nepotes ac filij per lineam maſculinam parentum combuſtorum : ſoli verò filij per lineam fœmininam: Nam *ibi* Tridentinum non induxit ius nouum, ſed ſolùm adhæſit antiquo; quod antiquum id tantùm ſtatuebat. Ita Salzedo *citat. capit. num.*22. Henriq. *lib.*10. *de Sacram. Ordinis. cap.*17.*n.*2. & alij.

27 Vltimò colligit Sanchez *num.*16.qualiter poſſint teſtes iurare promouendos ad Ordines vel ad officia publica, eſſe Chriſtianos veteranos, etiam ſi à Iudæis, Mauris,vel hæreticis originem trahant. Quando enim non eſt ſpeciale ſtatutum legitimum à Papa, vel Principe confirmatum petens aliam qualitatem vltra petitam in iure communi:id iuramentum non intelligitur de Chriſtiano veteri in rigore, nec de deſcendentibus ab hæretico,vel Iudæo quomodocunque, ſed de Chriſtiano veteri,vel deſcendente ab hæretico, quales iura petũt,ne ſint inhabiles ad officia vel ad Ordines:Quod ſi iudex intendat aliud non iuſtè rogat, nec tenetur teſtis ad eius verba reſpondere, v.g. ſi roget in forma tãtùm iuris communis, arcentis ſolos filios, & nepotes combuſtorum via maſculina, & filios combuſtarum via fœminina circa Ordines, officia,& beneficia:& talis de quo rogetur teſtis, nulla via ſit filius talium cõbuſtorum, iurare poterit illum eſſe Chriſtianum veterem:idémque poteſt iurare ſi pater,vel mater, vel proaui fuerunt hæretici,ſed non combuſti,quia hi non incurrunt irregularitatem, vel inhabilitatem ad officia. Dixi, *ſi iudex interroget ex forma tantùm iuris communis.* Nam ſi interrogat ex vi alicuius ſtatuti legitimi arcẽtis ab officio,Ordinibus, vel quauis alia re,deſcendentes à Iudæis, Mauris, & hæreticis quocũque modo, & in quocunque gradu, tunc tenetur teſtis reſpondere ad verba iudicis, ac teſtificari de proauis qualeſcunque

fuerint ſiue combuſti, ſiue nó: ſiue conuicti, ſiue inquiſiti ab Inquiſitoribus, quia finis talis ſtatuti ad hoc tédit, vt illius genealogia quomodocunque ſciatur. Hoc autem ſtatutum ſi ſit de rebus Eccleſiaſticis, & inquiratur hoc ſecundo modo de deſcendentibus quouis modo excludendis, non poteſt eſſe validum niſi cófirmetur à Papa. Si verò ſit circa officia, vel dignitates ſæculares, non erit validum niſi confirmetur à Principe, vt docet Sanchez *cit.c.*28.*n.*14. Credo autem quod hodie omnes congregationes Eccleſiaſticæ & ſæculares, imò & Epiſcopi interrogant de promouendis, ac recipiendis hoc ſecundo modo: & debent ad id habere ſtatutum, vel licentiam: ipſi viderint.

OBEDIENTIA.

Vide infra *verb. Statutum, n.* 3. & *verb. Lex.*

1 OBedire tenetur ſubditus in omnibus ſuo Prælato, ex vi huius voti. At in actibus purè mentalibus non tenetur, quia iſti ſunt Deo immediati, & non pertinent ad forum externum, neque nocent communitati. Eſt communis Doctorum. Si verò hi actus mentales pendent ab externis, quia his ſunt annexi: vel è contra, quia externi habent annexos mentales, vt rectè fiant, tenetur ſubditus in his obedire, vt cùm Eccleſia iubet dici Horas Canonicas cum attentione interna, obligat ad attentionem, & intentionem internam ſine qua recitatio externa non fit debitè. D. Thom. 2.2.*q.*91.*art.*4. Et ſic de aliis actibus obedientiæ colliges.

Rodriguez *tom.* 3. *quæſt.* 19. *art.* 1. ponit exemplum, quando Prælatus dicit ſubdito vt dicat Miſſam pro tali intentione; & ait tũc teneri ſubditum applicare ſuam inten

intentionem pro intentione Prælati. Et ſubditus non applicans peccabit contra obedientiam. Sed quæris (quidquid ſit de peccato ſubditi quoad obedientiam) an Miſſa dicta à ſubdito pro ſua particulari, valeat pro intentione ſubditi, quidquid ſit de peccato illius. An verò maneat applicata pro intentione Prælati applicantis, & habentis dominium indirectè ſupra intentionem ſubditi? Rodrig. de hoc *ibi* nihil dicit. At Suarez, *tom. de Euchariſtia, diſput. 79. ſectio. 9. §. Alij nihilominus*: cenſet quòd Prælati applicatio non valet, ſed Miſſa manebit applicata pro intentione ſubditi applicantis. Prælatus enim poteſt iubere vt applicet: ſi verò ſubditus non applicauerit, peccabit quidem, ſed eius applicatio valebit: quia ibi Prælatus non eſt Miniſter Sacramenti, vel ſacrificij: ſed ſubditus celebrans. Et aliis ibi probat rationibus efficaciter.

2 Peccatum inobedientiæ tunc propriè fit, quando ſubditus ea de cauſa non vult obedire, quia non vult Prælato illi ſubeſſe, & ex contemptu illius facit. Caietanus *in Sum. verb. Obedientia*: & alij communiter, & hæc dicitur inobedientia formalis. Et hæc licèt ſit in materia leui, eſt tamen peccatum mortale ob contemptum Prælati, qui contemptus eſt mortalis ſuo genere. Si verò ſubditus non obediat ex pigritia, ira, metu honoris, & ſic de cæteris, non eſt inobedientia formalis, ſed materialis, & peccatum iudicabitur iuxta qualitatem materiæ. Eſt communis Doctorum.

3 Si iuſſum à Prælato eſt clarè illicitum etiam ſi ſit tantùm peccatum veniale, non tenetur ſubditus obedire, etiam ſi iubeatur ſub cenſuris. Eſt certiſſima, & indubitata. Si verò dubium ſit an res præcepta ſit peccatum, vel nó, ſtãte dubio, poteſt, imò debet ſubditus

obedire, neque tunc peccabit etiam venialiter: ſed potius merebitur. Quin potius addo, quod etiam ſi contingat à parte rei, quòd illa res dubia ſit peccatum in ſe: ſubditus verò ignorans, & obediens bona fide rem faciat intuitu obedientiæ, merebitur in facto. Et probatur, quia ſubditus ſtante tali dubio, tenetur obedire: & proinde facit actum obedientiæ. Actus verò obedientiæ eſt actus virtutis, & proinde meritorius ſi fiat in gratia.

Quid ſi ſubditus putet eſſe peccatum quod iubetur: & ſimul putet eſſe peccatum non obedire? Res periculoſa, & homo poſitus inter ignem & aquam. Reſp quod tenetur tunc dubium practicum deponere, id eſt, dicere ſecum; ego non pecco faciendo, & obediendo: & hoc facto, ſeu formato hoc conceptu, non peccat faciendo iniunctum opus. Cum quo poteſt manere dubium ſpeculatiuum, id eſt, ſi à parte rei ſit peccatum vel non. De quo non curo: ſed ſolùm curet ſubditus, ac cogitet ſe nõ peccare obediendo. Stante enim æquali dubio, obediendum eſt Prælato, maximè quando Prælatus eſt vir prudens, & timoratus, neque datur ibi litteratus quem conſulat. Secus ſi clarius appareret rem eſſe malam, tunc enim obediendum eſt Deo, iam enim res non eſt dubia.

4 In Hiſpania non poſſunt Prælati cogere ſubditos vt vadant ad Indos cauſa conuerſionis illorum, niſi id ſpeciali voto in profeſſione promittant: eſt enim res difficillima, & non cadens ſub obligatione. Sot. *de tegendo ſecret. membr. 3. quæſtione 2. concluſ. 1.* Rodriguez *tom. 1. q. 19 art. 7.* & alij communiter.

5 Si Prælatus iubeat in communi ne quis de tali viridario, v. g. vel arbore aliquid decerpat; qui ſumpſerit quid paruum excuſabitur paruitate materiæ: neque enim illa lex plus debet obligare quàm lex diui-

na,

na, quæ non frangitur mortaliter in moralibus data paruitate materiæ. Si verò præcipiat per obedientiam, ne quis furetur talem fructum ſpecialem ob cauſas particulares, cùm ſit fructus notabilis, & particulari domino deſtinatus, vel quid ſimile, ex cuius furto Prælatus notabilem ſumet moleſtiam, licèt res in ſe ſit parua, ratione tamen moleſtiæ grauis datæ, erit peccatum mortale ob cauſas in ſimili caſu datas à Nauar. *in c. 17. n. 3. littera B.* de famulo qui particulare malum Cydonium rapuit de horto domini cum quo illi magnam cauſauit moleſtiam.

6 Non obligat obedientia cum damno notabili ſalutis ſubditi, quia maior eſt obligatio ſalutis propriæ, quàm obedientiæ. Idem ex conſequenti dicendum de damno notabili honoris, qui præfertur aliquando ſaluti. Vnde ſi Prælatus iubet ſubdito vt patiatur ſibi membrum abſcindi cauſa ſalutis, non tenetur obedire cum tanto damno, etiam ſi ſciat ſe moriturum, ſic tenet Sà *in Aphoriſmis, verbo Obedientia, numero 2.* neque ſi iubeatur reuelare crimen occultum. Neque item obligat obedientia circa præcepta impertinentia, & futilia, vt ſi iubeatur quòd eleuet paleam à terra, barbam fricet, & ſimilia. Nauar. *in Sum. cap. 23. n. 39.* Si quando verò Sancti antiqui ſimilia præcipiebant ſubditis, vt quod Pater noſter Franciſcus iuſſit ſocio girare corpus ſuum pluribus vicibus. Et alij iubebant filiolum in furnum, vel fluuium mittere: hoc primò Sancti, vel Spiritu ducti faciebant: vel habebant intentum Sanctum; & in his illos debemus mirari, non imitari.

7 Neque item ligat obedientia, etiam cum cenſuris, ſi iubeat me facere vnde ſcio certè naſciturum ſcandalum, & perturbationem grandem, *cap. ſi quando, de reſcriptis, & cap. cùm teneamus, de præbendis,* & ſic non

non tenetur ſubditus exequi tale mandatum : & abſque timore cenſuræ, debet reſcribere Superiori abſenti, *iuxta cap ſi quando, citatum*.

Vide etiam pro hac obedientia ſupra, *verbo Leges*, & infra, *verbo Statutum*.

ADDITIO.

1 NOn obligatur ſubditus obedire Prælato in illo quod debet reſultare in ſcandalum aliorum. Probatur, quia lex naturalis de ſcandalo non dando præualet legi poſitiuæ Prælati. Sylueſtr. *verbo Obedientia*, *n.5*. Et hoc intellige etiam ſi præcipiatur ſub excommunicatione, dummodo ſcandalum ſit verum, certum, & notabile. Si verò quod præcipitur eſt peccatum etiam veniale, non tenetur obedire, quia oportet obedire Deo magis quàm hominibus.

2 Cordub. *in ſuo quæſtion. q. 5.* & Ludouicus Lopez *1.p. Inſtr. 1.p. cap. 56. § ſic etiam.* tenent, quòd in dubio an Prælatus mihi aliquid poſsit præcipere, teneor obedire, vt eſt communis opinio. At ſi inde mihi, vel alteri immineat graue periculum, aut notabile præiudicium, ſpirituale, vel temporale, in perſona, rebus, vel honore, non tenetur ſubditus tunc obedire. Probant, quia intentio ſubditi vouentis obedientiam non videtur fuiſſe obligare ſe ad difficilia : niſi illa difficilia ſpeciali voto, vel ſtatuto eſſent impoſita, vt cùm Hiſpanus Religioſus vouet ire ad Indos, & ſic de cæteris ; citat Lopez pro eadem Sententia Sotum.

3 Si Prælatus iubet per obedientiam ſubdito, vt dicat delictum alterius ſubditi quod eſt ſecretum, non tenetur obedire ; præcipit enim iniuſtè : & tunc neque teſtis tenetur detegere iuſſus ſub iuramento: niſi quando

do eſt crimen contra communitatem. Quid ſi in tali religione ſit ſtatutum, vt ſubditus reueler Prælato delictum proximi omiſſa correctione fraterna? tunc tenebitur reuelare, pro quo vide quæ diximus ſupra, *verbo, Correctio fraterna. num. 2. & ſeqq.* Si verò deſit tale ſtatutum, vt communiter deeſt in multis religionibus: & dubitat religioſus vtrùm in conſcientia teneatur reuelare: ſi in tali caſu debet reſultare damnum proximo particulari, non tenetur reuelare: quia in dubio, magis obligat vitare malum proximi quod eſt naturale: quàm obliget mandatum poſitiuum Prælati. Sic Vega 2. *part. verbo Obedientia, caſu* 2. citans Sotum, Aragon. Nauar. & alios.

4 Grauis dubitatio eſt, & quotidiana, quando cognoſcendum ſit verba Prælati mandantis, vel verba ſtatuti mandantis, vel prohibentis obligent ſub obedientia ad mortale. Caſum ponit Vega, *citato verbo Obedientia, caſu* 3. Nam ſæpe tum in verbis Prælati, tum in ſcripto ſtatuti, reperiuntur hæc verba: *Mando, mandamus. præcipimus, obligamus, decernimus, ſtatuimus, iubemus, volumus, prohibemus, interdicimus*, & ſic de ſimilibus. Circa hæc autem verba non poteſt aſsignari regula certa, & infallibilis. Solùm pro regula generali duo ſunt conſideranda. Primum eſt grauitas verborum Prælati, vel ſtatuti ſimul cum materia graui de qua eſt mandatum. Si enim hæc duo concurrunt ſimul, clarum eſt induci obedientiam peccati mortalis. Si verò vtrumque deſit, & præceptum ponatur verbis communibus, vt *iubeo, mandamus, volumus*, & ſimilibus, erit peccatum veniale, tantùm rurſus, ſi ſola verba Prælati, vel ſtatuti, ſint rigoroſa, & particularia, quidquid ſit de grauitate materiæ, obligabũt ad mortale, vt ſi iubeatur *in virtute Spiritus Sancti, in virtute obedientiæ*, & ſimilibus. Idem ſentit Panorm. *in cap. nam concupiſcentia, de conſtit.*

quan

quando ſunt verba grauia prohibitiua, vt ſi dicat Prælatus, vel ſtatutum, *interdicimus*, vel *prohibemus*. vide infra, *n. 9.* Econtra, ſi materia ſit grauis, etiam ſi præcipiatur verbis communibus, erit obedientia obligans ad mortale. Exemplum particulare eſt in Regula Patris N. Franciſci, cùm prohibet Minoritas in itinere equitare. Hoc enim prohibet verbis ſatis communibus, neque rigoroſis, videlicet, *& non debeant equitare, &c.* Vbi vides per verbum *non debeant* induci peccatum mortale iuxta declarationem Pontificum: quia videlicet aliàs materia prohibita, eſt grauis reſpectu talis ſtatus pauperis, & humilis. Ac proinde prudentia viri timorati conſiderans verba ſtatuti, vel Prælati ſimul cum materia præcepta: vel ſola verba per ſe: vel ſolam materiam iudicabit an obligent ad mortale, vel veniale. Secundum quod debet conſiderari ad hoc colligendum, eſt conſuetudo, quæ ſcilicet explicat verba, ſenſum, & intentionem Prælati, & eſt optima legum interpres.

5 Circa dictum verò *n. 2. & 3.* de ſubdito dubitante an pro tunc teneatur obedire Prælato iubenti, bene notat Sayro, *lib. 1. Clau Reg. cap. 13. numero* 41. poſt medium cum Medina, in tali caſu maximè conſiderandam eſſe qualitatem Prælati: ſi enim ille ſit vir prudens, doctus, & bonus religioſus, & ſubditus idiota, & Prælatus ſecunda vice iubet, vt faciat, non obſtante ſuo dubio, poterit deponere dubium, maximè ſi talis Prælatus dicat ſe id recipere in ſuam conſcientiam.

6 Subditus habens aliquam opinionem probabilem poteſt obedire Prælato iubenti ex dictamine oppoſitæ opinionis quam ſequitur Prælatus, dummodo ſubditus deponat dubium practicum, ſecum dicendo quòd non peccat in operando contra ſuam rationem.

Cor

Cordub. *lib.3. quaeſt.q.9.* Vaſquez 1.2. *diſp.62.* Solùm probo exemplo communi, omnes enim dicunt poſſe confeſſorem ſequi opinionem pœnitentis litterati, qui allegat pro ſe opinionem cótra opinionem confeſſoris; & dicunt poſſe confeſſorem ſua opinione depoſita, ſequi opinionem pœnitentis, & illum abſoluere. Ergo à fortiori poterit ſubditus ſua opinione depoſita conformare ſe cum opinione Prælati, atque obedire.

7 Maius dubium eſt, quando opinio ſubditi eſt probabilior quàm opinio Prælati, ſi poſſit ſubditus obedire Prælato præcipienti iuxta opinionem minus probabilem? Credo quod poteſt etiam tunc obedire abſque peccato. Nam omnes ferè Doctores, vel magna pars recentiorum admittunt, poſſe me ex duabus opinionibus probabilibus eligere vná quæ minus probabilis eſt relicta probabiliori, vt tenet Nauarr. *in Sum. capit.26 numer* 4. Vaſqu. 1.2. *diſputat.62. toto cap.* 4. & 9. & alij multi: ergo cùm Prælatus non peccet vtendo illa opinione minus probabili, non peccabit etiam iuxta illam iubendo. & proinde cùm non iubeat peccatum, poterit ſubditus depoſita ſua opinione probabiliori, operari ſecundùm opinionem Prælati minùs probabilem. Imò credo quod proxima ratio non ſolùm probat poſſe ſubditum tunc obedire, ſed etiam teneri. Nam ſubditus tenetur obedire in omnibus quæ Prælatus licitè præcipit abſque peccato: ſed tunc Prælatus licitè præcipit abſque peccato, vt oſtendimus. Et hoc procedit vt vides quando diuerſitas opinionum verſatur circa ipſam rem faciendam, ſitne licita, vel illicita.

8 Sed quid ſi diuerſæ opiniones verſentur circa poteſtatem ipſius Prælati, aliis dicentibus ipſum poſſe præcipere; aliis verò negantibus? Sayro *lib.1. Clau. Reg.cap.12.num.4.* reſpondet poſſe tunc ſubditum obedire,

dire,nõ verò teneri.Probat primum,quia in priori caſu Prælatus poteſt præcipere, & proinde ſubditus poteſt obedire,quando ſcilicet opiniones verſantur circa rem faciendam : probat ſecundum, quia in hoc ſecundo caſu quando dubitatur de poteſtate, tunc licèt ſubditus poſſit parere,non tamen obligatur,cùm ſubditus non obligetur obedire,niſi quando Prælatus habet ius ad præcipiendum.Sed reſponſio non ſatisfacit, & credo ſtante hoc dubio de poteſtate Prælati teneri ſubditum obedire.Primò,quia in dubio iſto,poſſeſſio eſt pro Prælato,vt poſſit iubere,non verò eſt poſſeſſio pro libertate voluntatis ſubditi. Et confirmo,quia in dubio an lex obliget , vel non , omnes dicunt parendum eſſe legi, quia lex eſt in poſſeſſione , vt ſibi obediat ſubditus;eadẽ verò ratio eſt de Prælato an poſſit,ac de lege an poſſit. Et confirmatur ex communi dicto Theologorum dicentium excommunicationem in dubio an ſit licita,vel illicita ſeruandam eſſe.Adde quod ſubditi non eſt litigare de poteſtate Prælati, ſed humiliter obedire,vt Sancti moralizantes paſſim affirmant.Vltimò quia data illa opinione,ſeu libertate,daretur occaſio multis ſcandalis ac perturbationibus : ſæpe enim ſubditi arriperent quanuis opinionem vt dicerent Prælatum non poſſe iubere. Solùm ergo meo iudicio poterit ſubditus non parere quando clarè conſtat ex communi ſententia Prælatum non poſſe iubere. Secus ſi tantùm ſit dudium;& hæc mea reſponſio clarè colligitur ex traditis à Sanchez 1.*Decalog. cap.*1. *n.*23. *&* 34.

9 Pro maiori explicatione prædictorum vide ſupra *verb. Leges, num.* 2. *&* 3. vbi dixi ex Molina non omnia verba Bullarum Papalium aliquid præcipientium continere vim obligando ad mortale vt cùm aliquando Papa dicit, firmiter iubemus, vel interdicimus:

dicimus,ſed penſandam eſſe grauitatem materiæ,vt diximus *hoc verb. n.*4. Et hoc poterit applicare ad ſtatuta religionum.

OFFICIVM DIVINVM.

Vide ſupra *ver. Horæ Canonicæ*, quia coincidunt.

ADDITIO.

VIde ſupra *verbo Horæ Canonicæ*, vbi dictum eſt de officio diuino præter illa quæ dixi ſup. *eodem ver.*

OFFICIA ORDINIS.

Vide infra *verb. Vox actiua. num.*2.

1 IN Ordine Minorum, qui procurat officia, aut dignitates per interceſſionem ſæcularium, per ſe, vel per alios, eſt priuatus voce actiua & paſſiua, & inhabilis ad omnia officia in poſterum obtinenda; & præterea excommunicatus. ita Pius V. & Greg. XIII. quorum Bullæ ſunt apud Rodrig. *tom.*2.*quæſt.*57.*art.*2. Et ad incurrendas has pœnas ſufficit probare,quòd litteræ poſtulatoriæ ſæcularis pro fratre, exhibeantur Prælatis. Niſi forſan conſtiterit tales litteras malitiosè factas fuiſſe à ſæculari, vt tali Religioſo nocerent ob incurſum prædictarum Bullarum. Hæc enim, & maiora poteſt tentare malitia.

2 Similes alias pœnas pro Ordine Prædicatorum,vide apud Rodrig. *loco citato* poſitas à Greg.XIII.& Clemen. VIII. ſed circa litteras miſſas ad procuranda officia vel ſimilia, vide ſupra *verb. Litteræ. num* 4. & infra *ver. Subornatio.*

3 Quando Prælatus commiſit delictum dignum priuatione, non debet priuari, quidquid lex dicat, ſi illud fecit animo ſimplici, & abſque malitia. Rodrig. *Addit.ad Sum.tom.4.capit.104.concluſ.2.* Excipit tamen, ſi ex commiſſo delicto reſultet ſcandalum in publico; tunc enim poteſt, ac debet priuari, ſaltem ratione ſcandali.

4 Non poſſunt Prælati ſuperiores amouere ab officio Prælatos Conuentuales ſine Culpa, vel cauſa iuſta, etiam in Ordine Franciſcano. Rodrig. *tom.3.quæſt.29, art.9.* Imò neque in Congregatione intermedia apud Minoritas: niſi illud per ſtatutum, vel antiquam conſuetudinem ſit introductum. *Ibidem.*

5 Lex quæcumque etiam Papalis, ſi dicat quod priuentur officiis contrafacientes, dignitatibus, &c. etiam ſi dicat ipſo facto, & abſque declaratione, non obligat vt poſſeſſor culpatus per ſe renunciet officium, & ſit executor contra ſe. Henriquez fusè, & ſufficientiſſimè *tom.2.lib.13.cap.56.à num.2.& ſequentibus.* Secus ſi lex aliquid præcipiat ſub excommunicatione, priuatione, inhabilitate, & ſimilibus priuationibus, nam hæ abſtinentiæ, & pœnæ ſtatim ligant in foro interno, & externo, modo poſſibili, & non indigent externo executore: ſed ipſe culpatus debet ſe abſtinere, iuxta dicta ſupra, *ver. Lex.num.6.& num.7. ſequenti.* vide ſupra, *ver. Lex. num. vlt.*

6 Omnes actus exerciti ab his, priuatis, inhabilibus, & excommunicatis in occulto ſunt validi. *cap.infamis. 3.quæſt.7.& l.Barbarius.ff.de officio prætoris:* & eſt communis.

7 Grauis quæſtio, & rigida: Si excommunicatus, vel inhabilis, vel priuatus occultus eligatur ad officium, vel dignitatem Ordinis: ſi tenetur ſe prodere, vel non acceptare? Suarez *tom.de cenſur, diſp.13. ſect.1, num.31,*

*num.*31. caſum ponit,& reſoluit. Primò tenetur quantum poteſt renuntiare omnibus viis, & modis, quantum poterit: dicendo in communi, ſe non eſſe idoneum,vel quid ſimile. Secundò,ſi hoc non ſufficiat,& ſuum impedimentum detectum non ſit infamatorium valde,debet illud publicare ſaltem Prælato in occulto ne confirmetur:& ſi hæc duo non faciat peccabit mortaliter cum onere reſtituendi. Tertiò, ſi præcedentia non habeant locum,vel non ſufficiant niſi publicando impedimentum infamatorium, non tenetur ſe prodere; ſed poteſt acceptare:at cùm primùm poterit,procurare debet diſpenſationem,& nouam confirmationem in officio,ídque in ſecreto:ſeu collationem nouam officij.Vide etiam Henriquez *tom.2.de excom.lib.3.cap.*14. *num.*2. *&* 3.

Ego ſuper hæc doctrina, quæ vera eſt,aduerto,quod ſi officium non eſt conferibile,niſi per electionem,nõ poteſt ſuperior illud per ſe dare in ſecreto,neque confirmare:videat tamen ſi poteſt(& poterit vt plurimum) ſic malè electum facere ſuum Commiſſarium, vel delegatum, vt nomine ſuo gubernet, tanquam Clericus gubernans Eccleſiam ſibi commendatam. Quod ſi ſuperior neque hoc poſſit facere, ſecurius erit procurare occultam diſpenſationem à Papa. Suar.*cit.loc.n.*34.

Notat verò *ibidem* Suarez quòd ſi elector nouit electum vel eligendum teneri aliquo impedimento ſecreto;& ſuffragia dentur in ſecreto,non poſſe illi dare ſuffragium. Secus ſi dentur in publico:tunc enim tenetur dare,ne illum infamet. Sed de hoc vide ſupra *ver.Diffinitores*, *&* *verbo Electio.*

ADDITIO.

1 QVia ſæpius in Bullis Pontificiis priuantur Re-

ligioſi officiis,ac dignitatibus:vtile fuerit ſcire in quo differant hæc tria,officium,dignitas,& perſonatus.Igitur Syluestr. *verb.Dignitas* ſic diſtinguit hæc tria in vſu proprio, & antiquo Eccleſiæ. Dignitas eſt id quod habet iuriſdictionem in foro externo, & rerum adminiſtrationem. Huiuſmodi ſunt in Religionibus Prælatus Conuentualis,&c. Superiores,hi enim omnes adminiſtrant res ſuum officium concernentes, & præterea habent iuriſdictionem externam in ſuo diſtricto. Officium eſt illius qui habet adminiſtrationem rerum aliquarum,ſed non habet iuriſdictionem fori externi.Tales ſunt in religione procurator Conuentus , Sacriſta, ianitor,& Vicarius Conuẽtus in præſentia Prælati localis. Hi enim omnes habent adminiſtrationem, vel procurationem certarum rerum, ſed non habent iuriſdictionem fori externi. Tertiò perſonatus eſt illorum qui neque habent rerum adminiſtrationem, neque iuriſdictionem,ſed ſolùm habent præcedentiam in Choro,vel alio loco ſimili, propter particularem excellentiam , vel remunerationem. Credo quod in religionibus tales erunt Magiſtri in Theologia,vel lectores iubilati, vel qui fuerunt Prouinciales, & ſimiles. Hi enim neque habent iuriſdictionem in foro externo, neque adminiſtrationem aliquarum rerum:ſed ſolam loci,vel ſedis honorificæ præcedentiam , cum aliquibus priuilegiis. Et licèt illi qui fuerunt Prouinciales in aliqua religione habeant ſuffragium in diffinitorio conſultiuum , ac deciſiuum , credo quod hoc non eſt officium, neque dignitas propriè loquendo : quia hi tales neque habent iuriſdictionem fori externi,vt patet,neque adminiſtrationem rerum. Exempla pro Eccleſiis,& Prælatis Eccleſiaſticis ponit Sylu. *cit. loco*. Hæc eſt propria acceptio talium vocum. Sed hodie ſæpius hæc vocabula confunduntur : vt id quod eſt ſolùm perſonatus,ali-

quando

quando vocetur dignitas, ſeu honor,& id quod eſt dignitas, vocetur officium.

2 At ego credo,quòd in Bullis Pontificiis eſt ſeruanda prædicta vocum acceptio in ſua primæua ſignificatione, quia Bullæ Pontificiæ ſemper vſurpant voces in ſua propria & antiqua ſignificatione. Vnde ſi aliqua Bulla aut lex priuet ſolo officio,non extendetur ad dignitatem. Et ſic de cæteris,quia lex pœnalis eſt. Sed de ordinario Bullæ Pontificiæ ſemper priuant officiis, & dignitatibus, imò, & honoribus. Et in religionibus quando priuant honoribus intelligendæ videntur quod priuent illis quæ diximus in religionibus eſſe perſonatus, vt ſunt alia multa honorifica in religionibus. Addo tamen ex conſuetudine ſaltem in Ordine Minorum quando ſtatuta priuant officio, id propriè etiam intelligunt de dignitate Prælationis: ſic enim eadem ſtatuta iam declararunt titulo de pœna priuationis officiorum, vel vocis actiuæ, & paſſiuæ. Idem quod dixi de priuatione officiorum, intellige quando Bullæ Pontificiæ inhabilitant ad officia, dignitates, &c. Scio aliquas Bullas priuare officiis, dignitatibus, beneficiis, non verò honoribus. Videat ille cuius intereſt.

3 Officia Prælatorum in Ordine Minorum excepto Generali vt plurimum ſunt triennalia:ita enim ſtatuta generalia antiqua ordinarũt,ac denuo ſecũdùm Bullas Pontificias obſeruatur.In particulari verò quando poſſint Guardiani vltra tres annos per aliquod tempus extendi, dictũ eſt in ſtatuto generali Romano anno 612. Vbi ſtatuitur,quod ſi Capitulũ dilatetur per ſex mẽſes ſic iudicante Prelato ſuperiori,per eoſdem menſes poterit etiam extẽdi Guardianus,& proinde Prouincialis. Vide tamen ſupra *verb. Guardianus n. 3*. vbi diximus nõ poſſe manere Guardianum in eodem Conuentu vltra

triennium ſub titulo præſidentis. Id enim non repugnat huic dicto in præſenti quod poſſit extendi per ſex menſes vltra triennium. Quando enim extenditur per ſex vel quatuor menſes, quia Capitulum extenditur, non manet ſub titulo præſidentis, ſed adhuc eſt verus Guardianus,& nondum finiuit officium,ex conceſſione Papæ.

4 Greg.XIII. in Bulla relata à Rodriguez *tom. 2. qq. q.52. art.11.* decreuit, vt Conſtitutio Pij V. circa Prouinciales, Commiſſarios generales,ac Generales ipſos non reelingendos ad idem officium,niſi prius vacauerint per tempus duarum electionum,explicauit ac cõceſſit Greg.XIII.hanc vacationem non debere eſſe mathematicã,vt ſcilicet Prouincialis qui durat per triennium, debeat vacare, per integros ſex annos mathematicè: ſed computandos eſſe illos annos ita vt duæ electiones celebrentur antequam ad idem officium reeligatur: Ac proinde ſi Capitula accelerentur, vel anticipentur pro neceſſitate negotiorum; ita vt non intercurrerint ſex anni perfecti, ſufficiet quod celebratæ fuerint duæ electiones capitulares. Vna in qua deſinit eſſe Prouincialis,& alia in qua eligitur ſucceſſor ſui ſucceſſoris. Circa hoc verò notat Rodriguez *cit.art.11.*quod ſi ex acceleratione Capitulorum reſultet paruum tempus deeſſe ad prædictos ſex annos vacationis,hoc non impedire, quia poſſit reeligi poſt illas duas celebrationes Capituli. Non verò exprimit quod dicendum ſit paruum tempus. Et quidem exempla quæ ille ibi adducit in alia materia,ſolùm ad menſem,vel quid ſimile extenduntur. Vide *n.ſequenti.*

5 Hinc ego deduco,quod ſi propter mortem,vel renunciationem Prouincialis,ita duæ celebrationes Capituli anticipentur, vt illæ factæ ſint intra quinquennium, vel citra quinquennium, non poterit reeligi in Prouin

Prouincialem ille qui per ſolum quinquennium vacauit, vel citra quinquennium: Nam annus integer, vel annus cum dimidio eſt pars valde notabilis: & Bulla Greg.XIII. videtur loqui ſolùm de duabus celebrationibus Capituli ordinariis,quãdo neque præcedit mors neque renunciatio Prouincialis,quæ notabiliter faciat Capitula anticipare. Verba enim legis ſunt accipienda in ſignificatione propria, & iuxta conſuetudinem receptam: non verò iuxta caſum inſolitum.

6 Maius dubium eſt;ſi generalis Miniſter;vel Commiſſarius generalis ob iuſtas cauſas Capitulum aliquod anticipauerint per ſex menſes: ita vt in Capitulo tunc celebrando ſit aliquis Religioſus qui trãſactis duobus Capitulis habet quinque annos cum dimidio vacationis à Prouincialatu:an,inquam,iſte poſt tranſactas duas celebrationes Capituli, cui tamen deſunt ſex menſes ad ſexennium, poſſit reeligi in iſto Capitulo in Prouincialem? Hoc dubium pendet ex Motu proprio Clementis VIII. citato in Capitulo Romano Minoritarum (quem fateor me non vidiſſe, non enim ponitur à Rodriguez in Bullario, neque ab alio quem viderim.) Si enim, quemadmodum ibi citatur, Clemens VIII. ſicut conceſſit, vt Prælati ſupremi poſſint dilatare Capitulum, ita etiam ibi conceſſit vt poſſint anticipare Capitula per ſex menſes: nullum dubium eſt, quin poſſit reeligi in Prouincialem qui tranſactis duabus electionibus habet ſex menſes minus ad ſexennium. Illa enim anticipatio, diſpenſatio eſſe videtur, vt non noceat in hoc caſu, illi cui deſunt ſex menſes ad ſexennium. Si verò in prædicto Motu proprio ſolùm Papa concedit de Capitulo dilatando poſt ſex menſes, non verò de anticipando ante ſex menſes; credo non poſſe reeligi illum cui deſunt ſex menſes ad ſexennium: eſt enim

pars valde notabilis,& fiet admiſſio eius ſine authoritate Papæ: quod ſecus accidit, quádo anticipatio prædicta fieret authoritate Papæ. Et ego, dum non video Motum proprium, credo quòd debet concedere, vt poſſint Capitula anticipari per ſex menſes. Nam vltra quam quod grauamen ſit Prouinciali inuito, ſi ſex menſes officij illi auferantur (dico grauamen noſtro modo via ordinaria) datur etiam occaſio, vt Generalis poſſit anticipare Capitulum de induſtria, ne eligatur Prouincialis is cui deſunt ſex menſes propter illam anticipationem.

OFFICIA ORDINIS DATA, vel impetrata per fauorem ſæcularium.

SVpra *hoc eodem verb.* dixi Minoritas ac PP. Dominicanos per Bullas Pontificias prohiberi procurare officia Ordinis per interceſſionem ſæcularium, idémque forte habebunt alij Religioſi poſtea anno præterito 1619. D. Papa Paulus V. pro ſolo Ordine Minorum edidit Motum proprium contra Minoritas Prælatos, ac ſubditos dantes, vel procurantes officia Ordinis intuitu ſæcularium. Quem Motum proprium volui hîc inſerere, & explicare. Tum quia lapſu vnius tantùm anni non poteſt eſſe derogatus per contrarium vſum: Tum quia ea quæ hîc dixerimus in illius explicatione inſeruient etiam pro aliis religionibus habentibus idem mandatum: etenim in ſubſtantia textus Bullarum idem eſt. Prius igitur pono tranſumptum Motus proprij. Deinde ponam expoſitionem.

TEXTVS MOTVS PROPRII.

BREVES D.N. PAVLI PAPÆ V. contra Superiores Ordinis Minorum S. Franciſci de Obſeruantia, qui fauores extra ſuum Ordinem attendentes, officia, dignitates, ac gratias concedunt, & contra eoſdem fratres dictos fauores conquirentes.

PAVLVS PP. V.

AD perpetuam rei memoriam. Admonemur paſtoralis officij noſtri debito diligentius proſpicere ne Religioſis, qui regularem vitam profeſſi ſæculo renunciarunt, ad dignitates, & officia per emendicata ſuffragia ambitioſus pateat acceſſus. Quocirca Motu proprio, & ex certa ſcientia noſtra, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, dilectis filiis Miniſtro Generali ac Prouincialibus, & reliquis Ordinis fratrum Minorum S. Franciſci de Obſeruantia nuncupatorum Prælatis, nunc, & pro tempore exiſtentibus, in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub excommunicationis pœna ipſo facto incurrenda præcipimus, & mandamus: Ne ad inſtantiam, & requiſitionem quaruncunque perſonarum tam laicorum quam Eccleſiaſticarum extra dictum Ordinem conſtitutarum, etiam Cardinalatus honore, & quacunque ſæculari dignitate, & excellentia etiam ducali, regali, & imperiali fulgentium, cuiuis prædicti Ordinis Religioſo, vllam gratiam concedere; vel pœnas aliquas remittere, ſeu gradus, honores, dignitates, officia, & adminiſtrationes, functiones, & Prælaturas eiuſdem Ordinis concedere audeant. Quinimo dicti Ordinis fratres, Religioſos, qui contra Decreta, hac via & his mediis, conquiſitos fauores, & ſuffragia aliquid ſibi procurauerint, ad talia, & ſimilia, ac etiam maiora in eodem Ordine conſequenda perpetuo inhabiles declaramus. In ſuperdictis Religioſis fratribus

eiuſdem Ordinis quibuſcunque ſub eiſdem pœnis præcipimus, & expreſsè interdicimus, vt non ſolùm in præmiſſis omnibus, fauores huiuſmodi minimè procurare, ſed nec etiam ſponte oblatos, aut ab eis minimè procuratos recipere, & ſimiliter ne ad hunc effectum munera aliqua prædictis perſonis exhibere audeant, ſeu præſumant. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinat. Apoſtolicis, dictíque Ordinis ſtatutis, & conſuetudinibus, etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Aut ſi eidem Ordini, & fratribus prædictis communiter; aut diuiſim ab Apoſtolica ſit ſede indultum, quòd interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per litteras Apoſtolicas non facientes plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem. Volumus autem quòd præſentium litterarum tranſumptis, etiam impreſſis manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides vbique adhibeatur, quæ præſentibus ſi forent exhibitæ, & oſtenſæ. Dat. Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem ſub annulo piſcatoris, die 18. Aprilis, 1619.

EXPOSITIO PRÆDICTI Motus proprij.

7 PRohibuerant hoc ipſum Minoritis Pius V. & Gregor. XIII. ſpecialibus Bullis quas citat Rodrig. *tom. 2. qq. Reg. quæſt. 56. art. 2.* Illarum ſumma erat, quòd procurantes officia, & dignitates via ſæcularium, incurrunt excommunicationem Papæ reſeruatam. Secundò incurrunt inhabilitatem ad officia, &c. cum priuatione vocis actiuæ, & paſſiuæ. Tertiò iubentur vno menſe carceri mancipari. Addidit prætereà Greg. XIII. quòd ipſo facto quòd aliquid ſæcularis

ris rogaret pro aliquo fratre, talis frater maneret inhabilis ad officia Ordinis: niſi conſtaret prædictum ſæcularem id malitioſè feciſſe, vt hac via talis frater maneret inhabilis. Qui duo Motus proprij recepti ſunt in Ordine Minorum, & per ſtatuta Generalia ipſius ſeruari iubētur, vt exprimitur in ſtatuto generali Tolletano, & Victoriæ Romæ confirmato ſub Generali Zoza. Vnde non credo eſſe reuocata per contrarium vſum: quia tamen aliquis poſſet cogitare dicta duo Breuia eſſe reuocata per contrarium vſum. S. D. Paulus V. hoc ſpeciali Motu proprio duos prędictos renouauit, & ferè inſtaurauit. Eſt autem hic Motus proprius mitior illis duobus, quia non ponit excommunicationem reſeruatam, nec pœnam carceris, neque alia contenta in duobus illis, vt patet in textu, & patebit ex dicendis.

8 Continet iſte Motus proprius duas partes, in prima prohibet Prælatis ne dent officia ad inſtantiam ſæcularium: in ſecunda prohibet fratribus ſubditis ne illa tali via procurent.

9 Nullam pœnam ſpiritualem, vel corporalem imponit Papa ſæcularibus rogantibus, vel intercedentibus pro Religioſis quoad officia illis danda: vt videre eſt in textu Bullæ. Et probatur, quia ſi ſæculares puniret, eſſet hic Motus proprius publicandus ſæcularibus. Quod non vidi factum, ſolis enim Fratribus iuſſu Superiorum fuit publicatus.

10 Non imponitur vlla pœna Diffinitoribus, cuſtodibus Capituli generalis, patribus Prouinciæ qui ſunt Diffinitores; hi enim omnes, vel ſimiles non ſunt Prælati. At Papa expreſsè, & clarè ſolùm loquitur, *de Prælatis dicti Ordinis*, tales ſunt Guardiani, cuſtodes cuſtodiarum, Prouincialis, Commiſſarius, & Miniſter generalis, & cæteri qui iuxta Ordinis ſtatuta ſunt

veri

veri Prælati, vt ſunt etiam Vicarij in capite. At ſtatutum generale Victoriæ comprehendit illos omnes, Diffinitores ſcilicet & omnes in diffinitorio dantes ſuffragium Religioſo ad aliquod officium ad inſtantiam ſæcularium. Quanuis prædictum ſtatutum Victoriæ ex ſe non iubet ſub cenſura aliqua, *Sed ſub obedientia*, quæ obligat ad peccatum mortale, ſecus de duabus prioribus Bullis.

11 In hoc motu proprio ponitur pœna excommunicationis non reſeruatæ omnibus prædictis Prælatis dantibus officium Fratri alicui ad inſtantiam ſæcularium. Et præterea non priuantur officiis, neque inhabilitantur ad illa, ſicut in duabus Bullis antiquis.

12 Comprehenduntur in hoc Breui Prælati Conuentuales ſi dent officium ſui conuentus, vel vllam gratiam notabilem ſuo ſubdito faciant ad inſtantiam ſæcularium. Patet ex Bulla quæ poſtquam expreſſit Generalem, & Prouincialem, addit, & cæteris Prælatis dicti Ordinis; Prȩlati verò Conuentuales ſunt veri Prælati. Et in illis militat eadem ratio. Et propoſitio indefinita æquiualet vniuerſali in rebus neceſſariis, & grauibus.

13 Si Prælatus aliquis in Diffinitorio, vel extra illum dederit ſuffragium pro aliquo Fratre ad aliquam dignitatem ad inſtantiam ſæcularis, effectu non ſecuto, quia ſcilicet ſuum ſuffragium non obtinuit, non incurrit, quia Bulla dicit, dantes officium: dare autem ſuffragium non ſecuto effectu, non eſt dare officium, vel dignitatem. Secundò quia lex pœnalis imponens pœnam, non incurritur niſi ſecuto effectu.

14 Si Prælatus inferior, vt Guardianus, ad inſtantiam ſæcularis petiuit à Superiori, id eſt, Prouinciali, vt daret officium, vel fauorem alicui Fratri, & inferior obtinuit: talis inferior non incurrit ſola intercеſſio

ceſſione: quia Bulla ſolùm prohibet concedere, intercedere verò non eſt concedere. Imò neque Superior concedens ad inſtantiam Prælati inferioris, incurret, ſi ignoret ſæcularem petiiſſe: Prælatus enim inferior petens, non eſt ſæcularis. Secus verò dicetur ſi Prælatus Superior ſciat inferiorem Prælatum petere ob inſtantiam ſæcularis, tunc enim verè Prælatus Superior concedit ad inſtantiam ſæcularis.

15 Si Prælatus concedat officium fratri intuitu ſæcularis amici, cui vult morem gerere, qui tamen ſæcularis nihil rogauit, non incurrit Prælatus: quia concedere intuitu ſæcularis non eſt concedere ad inſtantiam ſæcularis: Bulla verò dicit, *ad inſtantiam*, & *requiſitionem*, quæ verba denotant particularem, ac præuiam actionem ſæcularis, præcum, vel ſimilium pro officio obtinendo; quod non inuenitur quando Prælatus id facit ſæculari ſe habente paſſiuè, ſed Prælatus facit ſolo intuitu illius.

16 Si ſæcularis donet munera, vel donaria Prælato cum propoſito, vt Prælatus faueat alicui Fratri in officiis, & Prælato conſtet de tali propoſitio etiam ſi ſæcularis nihil omnino petierit; & Prælatus dederit officium, vel fauorem, credo quod incurrit: nam tunc interuenit inſtantia, vel requiſitio ſæcularis. Dona enim, ac munera illa cum tali propoſito cognito, ſunt inſtantia, & requiſitio in communi hominum acceptione. Et probo ex iis quæ ſtatim Papa decernit circa ſubditos, illis prohibens ne pro dictis officiis munera donent. Idem credo dicendum ſi ſæcularis verbis generalibus, & obſcuris dicat: Fullanus eſt meus conſanguineus: eſt bonus Religioſus: meretur honorari: & ſic de cæteris. Si enim Prælatus inde ſolùm motus concedat officium, vel fauorem, incurret, quia iam fecit ad inſtan

inſtantiam ſæcularis, verba enim illa inſtant, & mouent.

17 Incurret etiam Prælatus ſi à ſe petat Frater ſubditus pro alio ſubdito officium, vel fauorem, cùm ſciat ipſe Prælatus ſæcularem petiiſſe ab hoc ſubdito petente, vt impetraret pro alio ſubdito: in hoc enim caſu iam Prælatus facit ad inſtantiam ſæcularis qui petit ab hoc ſubdito, vt peteret pro alio ſubdito: Frater verò ſubditus, qui ad inſtantiam ſæcularis interceſſit, & obtinuit pro alio, non incurret, quia Papa hîc non excommunicat ſubditos intercedentes, ſeu procurantes pro aliis, ſed ſubditos procurantes pro ſe ipſis.

18 Exprimit Papa nomine *ſæcularium* intelligi quemcumque etiam Regem, & Imperatorem: nomine *Eccleſiaſticarum perſonarum*, aſcenditúſque ad Cardinales. Et denique addit quamcumque perſonam extra Ordinem conſtitutam. Per perſonam verò extra Ordinem conſtitutam imprimis prohibetur ne id fiat ad inſtantiam Monialium noſtri Ordinis: clarè enim ſunt perſonæ extra noſtrum Ordinem. Prohibetur etiam fieri ad inſtantiam cuiuſcumque Religioſi alterius Ordinis, eſt enim perſona extra Ordinem, & præterea eſt perſona Eccleſiaſtica. Tertiò, prohibetur etiam fieri ad inſtantiam alicuius Epiſcopi qui fuit Frater Minorita, ſiue ſit in ſuo Epiſcopatu, ſiue illi renunciauerit, & viuat intra Conuentum. Ducor, quia licèt talis Epiſcopus ſit hodie Frater Minor, eſt tamen perſona Eccleſiaſtica extra Ordinem Minorum iam conſtituta. Iam enim non eſt ſubditus Religionis Prælatis: iam non habet ſuffragium in Capitulo Ordinis, imò iuxta aliquos iam non gaudet priuilegiis ordinis ſicut diximus ſupra *verb. Epiſcopus*, quæ omnia ſatis probant talem Epiſcopum eſſe perſonam extra Ordinem conſtitutam.

19 Non

19 Non incurrit Prælatus qui dederit officium, vel fauorem alicui Moniali ad inſtantiam ſæcularis. Probatur, quia textus ſolùm prohibet ne talia concedantur Religioſis dicti Ordinis. At Monialis non eſt perſona noſtri Ordinis. Et ſic tenet Rodrig. in ſimili materia *tom.2. qq. q.56. art.2.* explicans Bullas Pij V. & Gregor. XIII. dicens quod in his pœnalibus maſculinum non comprehendit fœmineum, niſi exprimatur.

20 Prælatus concedens aliquid alicui nouitio, non incurrit: nam textus exprimit ne concedat Religioſis. At nouitius in iure, maximè in pœnalibus non cenſetur Religioſus. Addo quòd Prælatus recipiens nouitium ad inſtantiam ſæcularis, non incurrit. In hac enim receptione nihil concedit Religioſo, ſed ſolùm ſæculari, & ipſi nouitio recepto.

21 Res, quas Papa prohibet ne concedantur Religioſo ad inſtantiam ſæcularis, ſunt ſequentes. Vlla gratia: Remiſſio alicuius pœnæ: Gradus: Dignitas: Officia: Adminiſtrationes: Functiones: Prælaturæ. Non vidi aliam Bullam talia ſpecificantem, vnde nihil ferè eſt alicuius miniſterij honorifici in Religione quòd ſupradictis verbis non comprehendatur. Et quidem quid ſit dignitas, officium, vel perſonatus in ſua propria, & primæua acceptione, dixi ſupra *hoc verb. n.*1. Multa verò hîc verba ponuntur quæ ferè coincidunt, & idem videntur ſignificare, ſed Papa voluit nihil omnino latere & omnia comprehendere. Vnum, vel alterum verbum tantùm explicabo, de quo eſt maius dubium, & fuit iam orta controuerſia.

22 Primùm prohibitum eſt (*vlla gratia*) verbum ſatis generale: De quo audiui in quadam Prouincia huius Ordinis dubitatum fuiſſe, an per hoc verbum (*vlla gratia*) intelligatur quicumque fauor conceſſus

Religioſo

Religioſo ad inſtantiam ſæcularis: qualia ſunt dare licentiam ad Ordines ſuſcipiendos, transferre Religioſum de vno Conuentu ad alium: dare licentiam eundi extra Conuentum per octo, vel amplius dies: & ſic de ſimilibus. Et mihi dictum fuit à Patre graui illius prouinciæ Reuerendiſſimum Patrem noſtrum Generalem Romæ tunc agentem affirmatiuè reſpondiſſe. Si verò ille conſultus ita reſpondit, non poteſt eſſe dubiũ illa omnia prohiberi. Et confirmo, quia verbum illud (*vlla gratia*) ſatis clarum eſt: & ponitur primo loco, & ponitur per diſiunctiua, (*vel pœna*) ergo non debet ibi poni otioſè, ſed debet habere proprium effectum, & proinde prohibet id quod latè ſignificat, videlicet quẽcunque fauorem, qui ad arbitrium boni viri, & iuxta Ordinis conſuetudinem cenſetur fauor, & gratia notabilis: qualia ſunt illa tria poſita paulò ſupra in exemplo, ſunt in Ordine reputata pro fauore, & gratia. Idem ergo eſt vlla gratia, atque aliquod beneficium, fauor, amicitia, & ſic de cæteris. Idem erit promouere ad ſtudium, & ſic de cæteris. Et confirmatur ex eo quod ſtatim Papa prohibet ſubditis procurantibus ſibi, ponit enim verbum adhuc generalius dicens (*Aliquid ſibi procurauerint*) nota verbum *Aliquid*, nihil enim clarius, & rigoroſius exprimi potuit.

23 Dixi, *ſi Prælatus modo illo prohibito concedat gratiam notabilem*, quia cùm in omni materia morali paruitas materiæ excuſet vt omnes concedunt, ſi Prælatus concedat vllam gratiam, quæ ad arbitrium prudentis Religioſi cenſeatur parua materia, credo quod non incurret, vt ſi pro vna die concedat licentiam eundi foras: vel paruam aliquam diſciplinam, vel reprehenſionem ordinariam condonet, & ſic de cæteris minimis. Neque enim Papa hæc minima prohibere videtur, maximè cum hæc minima, & non frequens

quentata, non deſtruant bonos mores Religionis, nec ſupponant animum ambitioſum procurantis Religioſi, cui Papa obuiare prætendit.

24 Secundum prohibitum eſt remiſſio pœnarum, per quam prohibetur Prælatus remittere ſupplicium debitum Religioſo ad inſtantiam ſæcularis. Hoc autem tribus modis credo poſſe contingere. Primò, ſi Prælatus nullam omnino pœnam poſitam à lege, vel ex rationis dictamine, imponat ſubdito. Secundò, ſi ex tota pœna debita partem ſolam pœnæ imponat. Tertiò, ſi in pœnitentia iam impoſita diſpenſet, & eam aufferat. His enim omnibus tribus modis verè dicitur quis pœnam remittere. Si verò Prælatus iniuſtè aliquam pœnitentiam alicui impoſuit quæ duret in fieri, & hanc pœnitentiam Prælatus aufferat à ſubdito ad inſtantiam ſæcularis, non videtur incurrere, quia Papa ſolùm loquitur de pœna iuſta, & licita, cuius remiſſio eſt nociua Religioni: non verò de remiſſione pœnæ iniuſtæ quam ipſe Prælatus de iuſtitia tenetur aufferre.

25 Tertium, quartum, & quintum prohibitum ſunt gradus, honores, & dignitates. Gradus poſſunt intelligi illi qui dantur in Academiis Bacalauri, Licentiati, & cæterorum, ſi qui ſunt ſimiles in Ordine Minorum, vt Lectorum iubilatio: Honores, ac dignitates res claræ ſunt maximè ex dictis *hoc verbo*, *numero* 1. vnde etiam colliges quid ſit officium hîc prohibitum, de quo dixi *citat. num.* 1. vbi etiam explicaui quid ſit propriè dignitas. Quamuis vt ibi dixi, hæc nomina aliquando, vel confunduntur, vel etiam accipiuntur pro eodem. Quod idem poteſt hîc dici de duobus aliis prohibitis; functionibus, ſcilicet, & adminiſtrationibus. Videntur enim idem eſſe, vel parum differre. Sæpe enim Summi Pontifices verba idē ſignificantia multiplicāt,

vel claritatis gratia, vel vt conſuetudinem loquendi antiquam Eccleſiæ retineant: vt quando in conceſſione alicuius Indulgentiæ dicebatur *plena, plenior, pleniſſima*, de quo ſupra *verb. Indulgentia.*

26 Si Prælatus concedat aliquam licentiam eundi foras per longum tempus ad petitionem alicuius ſæcularis, cui ſæculari ſolum intereſt vt talis Frater aliquod negotium ſæcularis exequatur, & ad Fratrem non ſpectat, talis Prælatus non incurrit: quia non facit fauorem Religioſo, ſed ſæculari. Secus ſi de principali petitur licentia in fauorem Fratris, & ſecundariò in fauorem ſæcularis, tunc enim incurret.

27 Si Prælatus poſſit aliquam prælaturam extra Ordinem conferre, vt olim Prælati præſentabant Fratres vt eſſent Inquiſitores, vel ad quodcunque aliud officium extra Ordinem, vt examinare Clericos in aliqua Diœceſi, vel Regno in aliquo negotio iuſſu Regis, & iſta officia det Prælatus ad inſtantiam ſæcularis, non incurret, quia textus ſolùm prohibet honores, & prælaturas, vel officia eiuſdem Ordinis. At illa officia, & honores non ſunt eiuſdem Ordinis.

28 Si aliquis Frater canonicè ſit electus ad aliquod officium, & Prælatus Superior nolit iniuſtè confirmare: & rogante ſæculari illum confirmet: credo quod Prælatus non incurrit; quia in rigore non facit fauorem Religioſo, cùm dederit quod debebat facere de iuſtitia. Et præterea confirmare in rigore, non eſt dare officium.

29 Rogauit ſæcularis vt daretur officium cuidam Fratri, qui aliàs eſt dignior, vel ſaltem æquè dignus: Prælatus dedit officium principaliter, quia Frater dignior, vel æquè dignus, & minus principaliter, quia ſæcularis rogauit. Credo quod non incurrit. Facit omnino ad hoc *cap. tuam in domino. de qualit. ætate, & or-*

dine

dine præfic. vbi text. & gloſſ.dicunt non committi ſimoniam ſi rogante aliquo pro eligendo, elector det officium non habito reſpectu ad preces illicitas ſibi exhibitas. Hoc ipſum applica ad Prælatos concedentes aliquam licentiam Minoritis præcedentibus præcibus, ſi id non faciant propter preces, ſed quia ratiò, & neceſſitas poſtulat. Moueor etiam, quia non magis debet hæc lex obligare quàm lex imponens pœnas ſimoniæ: at ſimonia non eſt dare, vel facere aliquid ſpirituale principaliter propter finem licitum, & propter bonum temporale tanquam propter conditionem ſine qua non, v.g. cùm Clericus vadit ad chorum, principaliter propter Deum, & propter ſtipendium vadit ſecundariò concurrente ſtipendio ſolùm tamquam conditione ſine qua non. Et idem videtur de Prælato dante officium principaliter propter merita Religioſi, concurrente ſæculari ſolùm vt conditione ſine qua non. Secundò probatur ex lege ſubornationis lata à Pio V. quam Nauarr. & alij explicant non ligare eius cenſuras illum Religioſum, qui ſubornat vt detur officium digniori, vel digno: & ſic erit iſta lex prohibens rogare, intelligetur enim ſolùm de rogante pro indigno. Tertiò, quia hæc lex fundatur in præſumptione; præſumitur enim indignos illos eſſe, qui ſæcularium interceſſiones inquirunt: ergo ſi ceſſet præſumptio, non rogante ſæculari pro indigno, ceſſabit lex. Vltimò, quia non debet eſſe mens Papæ, vt vir aliàs digniſſimus, vel dignior fiat incapax officij eo ſolùm quod pro illo rogatum eſt. Vide ſupra *verb. Lex.* quomodo explicauerim legem fundatam in præſumptione, ceſſare ceſſante præſumptione, *ver. Lex. num.* 4. Si verò Prælatus Fratri digno conferat officium principaliter, quia ſæcularis rogauit, tunc incurret, quia eſt ſimile exemplum de ſimoniaco operante principa-

liter propter lucrum principale. Idem applicabis in alio fauore Prælati erga ſubditum,vt ſi Religioſus habeat patrem, vel matrem valde ægrotantes, & lex naturalis petat vt illos inuiſat, ídque roget ſæcularis,credo quod non incurret:quia mens Papæ non erit vt quid fiat contra legem naturalem,& natura rei tunc obligat id concedere.

30 Ponit Papa in iſta prohibitione & in prohibitione circa ſubditos hoc verbum, *Audeat*, *vel præſumat*. Quæ duo verba iuxta omnes Doctores quando ponuntur in lege pœnali, vel in Bullis Pontificiis non ligant tales pœnæ contra facientes,ſi faciant bona fide,ignoranter,vel inaduertenter,ſeu per inaduertentiam.Nam *audere*, & *præſumere* ſupponunt ſcientiam, & contumaciam. Sic explicant Doctores in Motu proprio Pij V. de ingreſſu fœminarum in Conuentus Monachorum, & in ſimilibus, vbi ponuntur iſta verba.

31 Illa verba illius Motús proprij: *Quinimo dictis Ordinis Fratres*, adhuc ſpectant ad Prælatos, quos monet Papa non ſolùm non debere promouere ad officia Fratres, pro quibus rogarunt ſæculares, ſed potius monet Papa Prælatos ipſum Sum.Pontificem de facto inhabilitare prędictos Fratres,pro quibus rogatur,& eos reddit inhabiles ad omnia officia Religionis,& ad omnes dignitates in eodem Ordine.Ex quibus vltimis verbis colliges,quòd ſi iſte ſiç inhabilis ad officia Ordinis eligatur ad aliquod officium extra Ordinem,non erit inhabilis,quia Papa ſolùm inhabilitat ad officia Ordinis. Colliges etiam quod ſi Prælatus conferat officium alicui pro quo rogauit ſæcularis, qui proinde iam eſt inhabilis per Papam, grauius peccatum committit, quia dat officium,& indigno,& inhabili.Ac proinde incumbit Prælato vt procuret cum tali inhabili vt renunciet tali officio, quod acceptauit præcedente inhabilitate.

Priuat

Priuat præterea Papa prædictos Fratres pro quibus rogant ſæculares, voce actiua, & paſſiua. Sed aduerto quod ſi preces ſæcularis fuerunt in ſecreto, non eſt priuandus Religioſus in publico voce actiua & paſſiua. Pœna enim tam grauis in publico non eſt imponenda pro crimine ſecreto, maximè cùm aliquando ex parte Religioſi non interuenerit crimen. Priuabitur verò voce actiua, & paſſiua in publico, ſi preces fuerunt publicæ. Quod verò attinet ad inhabilitatem, etiamſi preces ſæcularis fuerint ſecretæ, credo quòd Prælatus non poterit illi conferre officium: quia non dando illi officium, non infamat. Et præterea Prælatus ſciens in ſecreto aliquem eſſe inhabilem à Papa, non poteſt illi conferre officium.

32 Ait Papa Religioſos incurſuros hanc inhabilitatem qui ſibi aliquid procurauerint: *Per fauores, & ſuffragia.* Intellige ſæcularium, vel *Perſonarum Eccleſiaſticarum*, modo ſupra expoſito *n.* 18. Vbi primùm nota verbum tam generale, *Aliquid procurauerint*. Aliquid enim comprehendit, quamcumque rem: & videtur reſpondere verbo poſitiuo in prohibitione facta Prælatis: *Vllam gratiam:* Secundum nota dicere Papam: *Sibi procurauerint*. Si enim per viam ſæculariũ aliquid procurauerint dandum alteri Fratri non incurrerent, quia Papa ſolùm prohibet procurare ſibi ipſis, non aliis. Probo à ſimili ex Rodrig. *tom.* 4. *Addit. cap.* 130. *concl.* 6. vbi ait excommunicationis iuris poſitam contra Minoritas ne perſuadeant alicui importunè vt mutet ſepulturam, vel eligat in Conuentu Diui Franciſci, non incurri ab illo Minorita, qui ſuaſerit importunè alicui ſæculari vt eligat, vel mutet ſepulturam ad Conuentum Sancti Dominici: quia Papa ſolùm prohibet de electione, vel mutatione ſepulturæ ad propriam Eccleſiam: quod maximè ſeruit ad hoc intentum.

SECVNDA PARS MOTVS *proprij de ſubditis.*

IN ſecunda parte Motus proprij loquitur Papa contra ſubditos procurantes officia per ſæculares. Incipit ibi. *Inſuper dictis Religioſis, & Fratribus, &c.* quibus in ſubſtantia tria interdicit.

33. Primùm prohibet illis ne procurent fauores ſæcularium in omnibus præmiſſis, videlicet in illis quorum meminit in prohibitione facta Prælatis, quæ ſunt, vlla gratia, remiſſio pœnæ, officia, gradus, dignitates, honores, &c. ſupra dicta Secundò prohibet, vt etiamſi Religioſus non petat fauorem à ſæculari, ſi tamen ipſe ſæcularis offerat fauorem, dicens ſe rogaturum: prohibet Papa ne hunc fauorem ſponte oblatum acceptet, ſed obligat vt reiiciat. Patet ex illis verbis: *Sed nec etiam ſponte oblatos, id eſt, fauores.* Itaque in primo prohibet procurare fauores. In ſecundo prohibet acceptare illos. Tertium quod Papa interdicit ſubditis, eſt ne dent munera ſæcularibus eo fine vt intercedant pro illis apud Prælatos, vt Prælatis eiſdem ſubditis concedant aliquid ex ſupradictis officiis, & cæteris. Conſtat ex illis verbis: *Ne ad hunc effectum munera aliqua prædictis perſonis, &c.*

34 Pœnæ impoſitæ ſubditis contra facientibus, circa aliquam ex tribus illis rebus prohibitis, ſunt, excommunicatio ipſo facto, ſed non reſeruata: & præterea inhabilitas ad omnia officia Ordinis. Patet ex illis verbis: *Sub eiſdem pœnis*, de quibus ſcilicet in antecedentibus fit mentio, quæ fuit excommunicatio poſita Prælatis, & inhabilitas, qua affecerat iam in proximè præcedentibus ipſos ſubditos aliquid ſibi procurantes. Et probatur quod has ambas incurrat, quia loquitur in plura

plurali: *Sub eiſdem pœnis.* Si enim diceret in ſingulari, videretur loqui de ſola inhabilitate proximè præcedente. Sed addens in plurali comprehendit ambas, excommunicationem, & inhabilitatem. Vbi vides maiori pœna affici ſubditos procurantes, quàm Prælatos concedentes: quia hi ſolùm excommunicantur: at ſubditi procurantes excommunicantur, & inhabilitantur: imò addo quod etiam priuantur voce actiua, & paſſiua, vt dixi *num.* 31. Et meritò, quia grauius peccatum eſt id procurare per ſæculares, maximè exhibendo munera, quod non longè abeſt à ſimonia: quàm ſit in Prælato aliquid conferre ad inſtantiam ſæcularis.

35 Si Religioſus procurauerit hos fauores ſolo verbo, incurrit pœnas, vt per ſe patet, verbo enim propriè procuratur. Si item det munera cum tali propoſito, etiamſi nihil petat, pariter incurrit, quia hoc in rigore dicitur procurare, & efficacius mouent munera quàm verba, vt experientia teſtatur. At ſi cum verbis, vel muneribus, vel vtriſque, non ſibi procurent hos fauores, ſed pro aliis Fratribus, non incurrent: quia, vt diximus, ſolùm prohibentur procurare ſibi. Quod verbum, *Sibi*: licèt hîc non ponatur, fuerat tamen proximè poſitum in prohibitione iam facta ſubditis: quando eos inhabilitauit, dicens, *ſibi procurauerint*: quod idem hîc videtur applicandum: maximè cùm ſit lex pœnalis, & proinde non extendenda ad procurantes pro aliis.

36 Si ſæcularis ſe obtulit Fratri rogaturum pro illo ad aliquod officium, vel honorem obtinendum, & Religioſus taceat nihil omnino loquens, incurrit pœnas, per Regulam iuris: *Qui tacet conſentire videtur.* Quæ iuxta Doctores communiter tunc maximè vera eſt quãdo res, de qua agitur eſt proficua, vel honorifica

ipſi tacenti, vel tacet in rebus ſibi vtilibus, vt latè tradit Sanchez *lib.1. de Matrimonio, diſputat.5. numero 5.* citans multos. At materia iſta de oblatione fauoris ad officia, eſt vtilis, & honorifica ſic tacenti. Si verò ſæcularis intercesſit pro Religioſo, illíque officium obtinuit, ignorante ipſo Religioſo, tunc acceptans officium non incurrit: quia ignorauit, nec proinde præſumpſit. Nec poſt acceptationem prædicti officij ſic obtenti cum ignorantia tenetur illud poſtea ſciens renunciare. Ad hoc enim ſolùm obligatur poſſidens beneficium ſibi collatum per ſimoniam alterius ipſo poſſidente ignorante: licèt enim non peccauerit in acceptatione illius, quia ignorauit ſimoniam in illius impetratione commiſſam ab alio: vbi tamen primò ſibi conſtiterit de ſimonia commiſſa in impetratione, tenetur renunciare beneficio. Hoc, inquam, non habet locum in noſtro caſu de officio obtento per fauorem ſæcularium ipſo Religioſo ignorante: nam lex illud præcipit ibi in pœnam grauiſſimi criminis ſimoniæ: in præſenti verò Motu proprio Papa non iniungit hanc renunciationem. Addo tamen quòd ſi Religioſus poſt obtentum officium ſciat ſæcularem illud ſibi impetraſſe per viam ſimoniæ, tunc tenetur illud renuntiare iuxta legem ſimoniacis impoſitam, de quo Nauarr. *lib.5. Conſiliorum, titulo de Simonia, conſil.11. & conſil.66. numero 2.* vbi citat textus de hoc diſponentes.

37 Si ſæcularis obtulit fauores Religioſos, non rogante, neque acceptante Religioſo, imò recuſante; poſtea verò interceſſione ſæcularis officium illi detur tali Religioſo, & acceptet: credo quòd non incurrit. Nam imprimis ille non procurauit fauores, vt patet. Secundò neque acceptauit, imo reiecit: neque munera dedit: ergo non incurrit, parum verò ad rem facit quod

quod Religioſus ſciat ſæcularem rogaturum, vel rogaſſe, cùm ipſe nihil fecerit ex tribus prohibitis à Papa: neque è contra Papa hîc illum obliget vt moneat Prælatum ne ſibi det officium ad inſtantiam illius ſæcularis.

38 Si Religioſus donet ſæculari paruum munuſculum quod non eſt materia peccati mortalis, neque de ſe moueat ad obtinendum fauores, & officia, etiamſi fiat cum tali propoſito, non incurritur in illis pœnis, quia illud opus externum eſt paruitas materiæ in ſe, nec ſufficiens ad mortale, vt patet, & quamuis propoſitum internum fuerit peccatum mortale, Eccleſia non excommunicat, neque punit grauiter opus mortale internum, niſi quando eſt coniunctum operi externo mortali, vt diximus ſupra *ver. excommunicatio, & ver. Manus violenta.*

39 Si Religioſus det munera Prælato pro obtinendis officiis, vel ſimilibus hîc prohibitis, non incurret pœnas huius Breuis: hîc enim ſolùm prohibentur dari munera ſæcularibus ad prædictum finem, vt patet ex illis verbis Bullæ: *Munera aliqua prædictis perſonis exhibere: id eſt, ſæcularibus, & Eccleſiaſticis extra Ordinem, de quibus ante loquebatur.* Non verò loquitur ſi munera exhibeantur Prælatis Ordinis. At prædictus Religioſus ſic dans munera Prælato cum animo beneficia, vel officia impetrandi, poterit committere maiorem culpam, ſimoniæ videlicet.

40 Religioſus qui dedit munera ſæculari pro fauore ad officia obtinenda: promittente ſæculari ſe rogaturum: & tamen poſtea non rogauit, nec officium impetratum eſt: peccauit mortaliter, ſed non incurrit has pœnas. Quod peccauerit mortaliter patet, quia in re graui violauit legem Pontificiam. Quod non incurrit pœnas, probatur ex ſupra iam dictis, quia pœna

legis ordinaria non obligat, niſi ſecuto effectu: hîc autem non eſt effectus ſecutus. Probatur ex Nauar. *lib.4.Conſil.titul.de Excommunic.conſil.60.* vbi dicit ſtante lege excommunicante Religioſum mittentem epiſtolas ad Moniales: non excommunicari illum, qui miſit epiſtolam ad Monialem, ſed epiſtola non peruenit: quia ſcilicet non eſt ſecutus effectus.

41 Electus fui ad aliquod officium, Prælatus confirmaturus non vult confirmare, ídque recuſat iniuſtè ob paſſionem: ſi ego, vt confirmet electionem, dedi munera, non incurro in pœnas iſtius Motus proprij, quia non do munera pro officio, ſed pro confirmatione ad quam habeo ius: & quam Prælatus de iuſtitia tenetur concedere. Probatur à ſimili, nam omnes Doctores concedunt electum ad beneficium, non incurrere ſimoniam ſi pecuniam det confirmatori nolenti confirmare, pro obtinenda confirmatione. Nec etiam à ſimili incurret in pœnas qui munera dederit ſæculari, vt impetret fauorem illius pro obtinenda confirmatione à Prælato: neque item ſi fauores ſuos pro hoc mihi oblatos acceptem.

42 Ad incurrendas has pœnas requiritur vt ſubditus taliter indebitè procurans faciat ſcienter, vel cum mala fide: ſi enim faciat ignoranter, vel bona fide, non incurret, quia Papa ponit verba, *Audeat, vel præſumat.* Quæ verba requirunt ſcientiam, & contumaciam, vt ſupra diximus agentes de prohibitione facta Prælatis.

43 Iſte Motus proprius non obligat Religioſos, vel Prælatos tertij Ordinis Patris noſtri Franciſci. Patet clarè ex verbis illius in principio: exprimit enim Prælatos Sancti Franciſci de Obſeruantia.

44 Subditus ante publicationem iſtius Motus proprij procurauit, vel acceptauit fauores ſæcularis pro

aliquo

aliquo officio obtinendo, qui fauor non eſt ſortitus effectum ante publicationem, quia non eſt celebratum Capitulum. Poſt publicationem Bullæ fit Capitulum: ſi poteſt Religioſus tacere, & ſi tacens ſequatur effectus, an incurret? Credo quòd ſic, quia illa procuratio fauoris antiqui adhuc moraliter viget, & operatur: ac proinde tenetur Religioſus illi expreſsè denuo renuntiare: aliàs incurret pœnas iſtius Motus proprij.

OPINIO ELIGENDA.

MVlta ſolent occurrere dubia Religioſis tum in propriis actionibus quoad ſcrupulos, tum in ſæcularium confeſſionibus, ac dubiis quæſitis dirigendis, & reſoluendis, quæ commodè fieri nequeunt, niſi ſciant quæ Doctores dicunt circa opinionis naturam, & electionem. per ſummam ergo, potiora ſic accipe.

1 Duplex eſt opinio: alia probabilis, alia improbabilis. Probabilis eſt, quæ nititur rationi alicuius momenti, dummodo pro oppoſita parte nihil ſit conuincens. Si enim pro oppoſita parte ſit aliquid conuincens, verbi gratia, textus, vel ratio euidens, iam non erit opinio probabilis: neque illius ratio, cui nititur in rigore dicenda eſt ratio. Opinio improbabilis eſt illa, quæ non nititur rationi alicuius fundamenti: ſed debiliſſimo fundamento nititur, vel nulli, & ſic in rigore non debet dici opinio, ſed placitum. Hac ergo relicta opinio, probabilis alia poteſt eſſe probabilior, alia minus probabilis. Probabilior eſt quæ nititur pluribus rationibus, ac melioribus. Minus probabilis eſt, quæ nititur paucioribus, ac debilioribus rationibus: Parum verò facit ad maiorem probabilitatem opinio-
nis

nis habere pro ſe plures, vel pauciores Doctores, quamuis enim hoc aliquid iuuet, tamen præcipuum eſt rationes habere plures, & meliores. Et poterit vna opinio plures pro ſe habere Doctores, ſed pauciores, ac debiliores rationes, & ita erit minus probabilis, quàm alia, quæ habet pauciores Doctores, ſed plures, ac meliores rationes. Sæpe enim Doctores in aliqua opinione diſputanda non conſiderant rationes illius, ſed ſubſcribunt aliis qui illam ſequuntur propter illorum authoritatem. Et poteſt contingere vt opinio quæ olim pro ſe pauciora, ac debiliora habebat fundamenta ex maiori ſubſequentium ſtudio, nunc habeat plura, & meliora, & proinde ſit probabilior, vt videre eſt in opinione Conceptionis Mariæ Deiparæ. Cæterorum ſupradictorum facilè eſt exempla aſſignare.

2 Non eſt idem opinionem eſſe probabiliorem, atque eſſe tutiorem. Probabilior, vt vidimus, eſt quæ nititur pluribus, & melioribus rationibus. Tutior verò eſt quæ magis vitat peccatum, verbi gratia. Circa aliquam materiam, in qua dubitatur, an pœnitens teneatur in hoc caſu ad reſtituendum: ſunt duæ opiniones, altera quæ eſt probabilior dicit non teneri: altera minus probabilis dicit obligari. Tunc tutior opinio eſt iſta quæ iubet reſtituere, nam reſtituendo magis vitatur peccatum de non reſtituendo. Vbi vides poſſe opinionem minus probabilem eſſe tutiorem: & ſic de aliis exemplis. Et pro confirmatione, ac lumine maiori dictorum, cito verba legis, *Cod. de vlt. Iur. lege* 1. vbi ponuntur hæc verba: *Sed neque ex multitudine authorum, quod melius, & æquius eſt iudicatote: cùm poſſit vnus forſitan, & deterioris ſententiæ, & multos, & maiores in aliqua parte ſuperare.* ſic ibi. Et ſæpe accidit vt in ſectanda aliqua opinione, iuremus in verba Magiſtri,

& locum

& locum habeat illud Senecæ: *Itur qua itur, non qua eundum eſt.* Quibus ſuppoſitis:

3 Primò dico: licitum eſt ſequi, & operari ſecundùm opinionem minùs tutam ſed probabilem, & quam puto probabilem, licèt credam oppoſitam eſſe tutiorem, & probabiliorem. Ponit hanc concluſionem Sanchez *lib.1. Decalogi cap.9. num.13.* citat Mercado, Medin. Vaſq. Valentiam, Gutierrez, Suarez, Henriq. Bannes, Azor. Nauar. Lopez, & alios multos. Ego pono exemplum quotidianum Confeſſoribus, ac Religioſis ex ipſo Sanchez alio loco videlicet 7. *lib de Matrim. diſp.55.* verbi gratia. Eſt grauis quæſtio vtrum Confeſſor cogitatione, vel opere peccans cum filia ſpirituali, cuius confeſſionem audiuit, vel cui Baptiſmum miniſtrauit, teneatur in confeſſione aperire circunſtantiam, quod peccauerit cum filia ſpirituali? Pauci Doctores, Sà videlicèt, & Petr. Ledeſma tenent non obligari ad hoc declarandum, locis ibi citatis à Sanchez *num.2. in fine.* Alij dicunt obligari, & ſunt fere decem quos citat ibi Sanchez *num.2.* & opinio negans habet etiam ſuam probabilitatem, quod non ſit circunſtantia mutans ſpeciem. Vnde ſecunda opinio affirmans eſt probabilior, & magis tuta, quia aperiendo hanc circunſtantiam magis vitatur peccatum circa nullitatem confeſſionis. In hoc ergo caſu, qui ſecutus fuerit priorem opinionem negantem, ac minus probabilem, tacendo illam circunſtantiam, non peccabit, rationes ſunt. Prima, quia operans ſecundùm probabilem opinionem non poteſt iudicari temerarius neque imprudens, habet enim pro ſe rationes alicuius momenti. ergo ſi ſic operans non eſt imprudens, nec temerarius, non peccat. Secundò, quia licèt opinio tutior ſit, perfectior & ſecurior, nemo tenetur ſequi, quod perfectius eſt, & quod ſecurius, dúmodo ſequatur

perfe

perfectum, ac tutum. Tertia, quia cùm omnimoda certitudo in rebus agendis haberi nequeat, ſufficit vt operemur cum certitudine probabili, & non requiratur omnimoda certitudo: opinio autem minus probabilis, & minus tuta, eſt aliàs ſufficiens ad bene operandum moraliter. eſſet enim onus intolerabile, & multis ſcrupulis expoſitum ſi opiniones probabiliores ſemper inueſtigare tenerentur. Et hoc verum eſt etiamſi ipſe pœnitens, vel operans extra confeſſionem, haberet opinionem oppoſitam illi quam vult ſequi in operando, vel in confeſſione ſacramentali faciendа: poteſt enim vtrobique depoſita ſua probabiliori, ac tutiori, ſequi aliam minùs probabilem, & minùs tutam, dummodo oppoſita, quam ſequitur, ſit probabilis, & tuta habens rationes aliquas pro ſe, ac Doctores. Militant enim etiam ibi eædem rationes ſupradictæ: & tenet Sanchez *citato capit. num.* 15. cum Vaſq. & Azor.

4 Maius eſt quod tenet Sanchez *ibidem, num.* 7. dicens authoritatem vnius Doctoris tantùm, ſi ſit probatus, ac doctus, & adducat aliquam rationem probabilem, ſufficere vt quis poſſit licitè ſecundùm illius dictum operari. Citat ad hoc Sylueſt. Angel. Nauar. Valentiam, Sà, imò & D. Thom. *quodlib.* 3. *art.* 10. dicentem quemlibet in iis quæ ſpectant ad mores ſequi opinionem quam à Magiſtro audiuit. Sed ego hoc limitarem vt verum habeat in caſu nouo nunquam ab aliis diſputato, tunc enim potero quietari cum dicto vnius tantùm Theologi mihi dicentis licere, & aliquam rationem habentis. Secus in caſu iam à multis aliis ventilato, & pluribus rationibus in contrarium ac Doctoribus munito: tunc enim non acquieſcerem vnius Doctoris dicto obſtantibus aliis multis, & Doctoribus, & rationibus. Et ſic videtur intelligendus D. Thom.

citatus

citatus cùm dixit poſſe me acquieſcere dicto ſolius Magiſtri, in caſu ſcilicet nunquam ab aliis ventilato, & cuius noui caſus ipſe Magiſter reſolutionem colligit ex dictis ab aliis.

5 Quæris an liceat alicui recedere à communi opinione? Nauarr. *in Summ. Latina, cap.* 7. *num* 4. ait hoc licere quando contra communem opinionem datur textus, vel ratio cui non poteſt ſatis bene reſponderi, vt ipſe latius probat *in ead. Summa, cap.* 27. *num.* 286. Adducit hoc vt defendat pœnitentem peccantem cum propria matre, vel filia, ſi caret confeſſore qui illum, & matrem ignoret, non teneri confiteri circunſtantiam matris, ne detegat crimen matris. Et cùm quidam Doctor Nauarro obiiceret communem opinionem contrarium tenere: Reſpondet Nauarr. recedendum eſſe à communi opinione quando contra illam eſt ratio cui ſatis bene non poteſt reſponderi: Et pro ſuo caſu ait Nauar. militare hanc rationem inſolubilem: quia ſcilicet præceptum naturale de non infamanda tunc matre coram confeſſore illam cognoſcente, eſt fortius præceptum quàm præceptum confeſſionis integræ quod eſt poſitiuum: vltra alias rationes ibi à Nauarr. adductas, & iuxta hanc limitationem Nauarr. poſſunt applicari, vel explicari aliæ limitationes quas adducit Sanchez *citato cap. num.* 9. *&* 10. dum citat Vaſquez, & Azor. dicentes poſſe aliquando recedi ab opinione cōmuni, maximè viro docto hoc licere. Si poſt longum ſtudium nouam rationem inuenit, quam priores Doctores non ſunt aſſecuti.

6 Supradictum adeo verum eſt vt ſi quis haberet opinionem, non licere ſequi opinionem minus probabilem relicta probabiliori, adhuc poteſt ſequi minus probabilem, ſi probabile quoque reputet, licere minus probabilem ſequi. Quia adhuc retinet iudi-

cium

cium probabiliter iudicans ſeu dictans hîc, & nunc hoc licere. Sanchez *citato cap. num.* 17. Addit idem autor, quod magnæ conſolationis eſt pro ſcrupuloſis *ibidem num.* 18. videlicet, quod vt aliquis licitè operetur ſecundùm aliquam opinionem non requiritur iudicium certum practicum, & euidens, ſibi dictans hoc opus eſſe licitum. Sed ſatis eſſe iudicium probabile, etiam ſi adſit formido partis oppoſitæ. Nam formido vnius partis non excludit aſſenſum determinatum circa aliam partem: & ſufficit ad licitè operandum aſſenſus determinatus prudenter, quod in hoc non pecco, etiamſi formidem me peccare. Aliàs nunquàm daretur remedium pro ſcrupuloſis, qui ſemper formidant peccatum, etiam ſi operentur ex conſilio docti, & prudentis viri. Secundò, quia cùm prudentia ſit regula humanorum actuum, id quod ſufficit ad prudenter agendum ſufficiet ad prudenter, ac licitè operandum. At prudens operatio non excludit omnem formidinem, aliàs vix eſſet cui liceret operari: ergo ad operandum licitè, maximè viro ſcrupuloſo, ſufficit quod probabilem habeat opinionem iudicans ſe non peccare cum fundamento ſuæ opinionis: neque opus eſt vt careat omni formidine peccati: hoc enim eſſet poſtulare ſcientiæ euidentiam in omni actione, quæ ſcientia excludit formidinem. Vide Vaſquez, 1.2. *queſt.* 9. *art.* 6. *diſp.* 26. *cap.* 5. *num.* 26.

7 Ex dictis ſequitur poſſe virum doctum contra ſuam opinionem aliis conſulere: poſſe item modò conſulere iuxta vnam, & modò conſulere iuxta aliam. Hoc enim ex dictis clarum eſt: cùm enim licitum ſit opinione propria depoſita, operari ſecundùm aliam abſque peccato: Idem licebit aliis conſulere abſque peccato, dummodo ſemper opinio quam conſulit ſit probabilis. Imò poterit contingere, quod aliquando

perſo

perſona, quæ conſilium petit, ſit valde ſcrupuloſa: vel remedium illi dandum ſecundùm opinionem probabiliorem, ſit valde difficile, ac proinde prudentia dictet hic, & nunc conſulendum eſſe iuxta opinionem minus probabilem in qua datur facilius remedium ad iſtum curandum. Vt cùm ex conſilio dando pendet reiteratio confeſſionum totius vitæ homini ſæculari: vel magna reſtitutio facienda, quam difficilimè implebit: Et tamen datur opinio etiam minus probabilis, quæ liberet illum ab his duobus, prudentia tunc dictabit licitum eſſe huic conſulere iuxta opinionem minus probabilem relicta probabiliore, ac tutiore. Et ita tenet Sotus *de ſecreto mem. 3. quæſt. 2. concl. 3.* & Nauar. *c. inter verba. num. 2. corolar. 53. num. 135.*

8 Diſcurrendo autem per perſonas publicas quæ in praxi poterunt vti ſupradictis: imprimis omnes fatentur poſſe confeſſorem abſoluere pœnitentem, ſequendo opinionem minus probabilem pœnitentis depoſita opinione propria probabiliori. Nauarr. *in Sum cap. 26. num. 4* Henriq. *lib. 6. de pœnit. cap. 16. num. 50.* & cæteri communiter: vt ſi Confeſſarius credat contractum hunc eſſe prohibitum, & pœnitens, aliàs peritus, iudicet eſſe licitum, & vult contractum inire: vel circa circunſtantias non mutantes ſpeciem confitendas, & ſic de cæteris. Imò addit Henriquez *citato loco* teneri Confeſſorem tunc abſoluere pœnitentem. Idémque tenet Suarez *tom. 4. de pœnitent. diſput. 32. ſect. 5. num. 4.* cum Soto, Ledeſm. Nauarr. & Diuo Antonino quos refert Sayro *lib. 1. Clau. Reg. cap. 9. à num. 13.* & alij. Rationem reddunt, quia ſicut pœnitens tenetur obedire Sacerdoti in Sacramento pœnitentiæ prudenter iubenti: ita Sacerdos tenetur abſoluere illum prudenter, ac ſufficienter diſpoſitum. At ſufficienter, & prudenter diſpoſitus eſt pœnitens, qui contritus habet pro ſe

opinionem probabilem. Addit Soto *in 4.diſt.18.quæſt.2. art.5. ad quintum*, & Valentia 2.2. *diſp.5. quæſt.7. puncto vltimo in fine*, hoc poſſe facere confeſſorem, quamuis credat opinionem pœnitentis eſſe falſam, ſi illa aliàs reputetur probabilis inter Doctores probatæ opinionis, & authoritatis. Nam pœnitens non tenetur ſequi opinionem Confeſſoris magis quàm opinionem aliorum, ac proinde cùm alij teneant opinionem pœnitentis, poterit Confeſſor aliorum ſequi opinionem, licèt illam falſam eſſe credat: Nam poterit Confeſſor cum illa quietari, ac credere ſe fortaſſe non aſſequi mentem oppoſitæ. Et hoc maximè verum habet quando pœnitens eſt doctus, vel ſaltem ſufficienter inſtructus à viro docto. Secus ſi eſſet idiota, nec à viro docto eruditus.

9 Circa medicos an poſſint etiam eligere opinionem minus probabilem circa medicinas: Dicendum eſt primò, quòd ſi morbus ſit grauis, & ſint opiniones diuerſæ circa aliquam particularem medicinam, an profutura ſit, vel nocitura: & datur aliud medicamentum certum, ac ſufficiens pro illo morbo curando, nullo modo eis licet hoc medicamento omiſſo vti opinionibus. Nam vtendo illo medicamento poſito ſub opinione, exponunt ſe manifeſto periculo nocendi, & ideo imprudenter agit omittens certum pro incerto. Et prætera peccatum eſt præbere ægroto medicamentum dubium: ſicut peccatum eſt efficere aliquam rem dubiam in moralibus. Nau. *in Sum.cap.35.num.61*. Vnde peccant medici pro qualitate circunſtantiarum, quando applicant medicinas ignotas ſolius captandæ experientiæ cauſa. Si verò remedium dubium ſit, neque adeſt aliud remedium certius, & aliunde mors eſt certa ægroto, ac de eius ſalute deſperatur, licere tunc applicare remedium dubium tenet Valentia 2.2.*diſp.3. q.10. punct.2.* Ratio eſt,

eſt, quia cùm vita infirmi prorſus deſperata ſit, conformius prudentiæ, & infirmi voluntati eſt tale tunc remedium applicare. Nam ſi tunc noceat parum, vel nihil nocet, cùm mors ſit certa: & præterea nocet præter intentionem: Et ex altera parte datur ſpes quod proderit.

10 Si iuxta regulas medicinæ non ſit medicamentum certius, nec certum: ſed ſint opiniones probabiles pro aliquo medicamento oppoſitæ, peccabit mortaliter medicus eligens medicamentum iuxta opinionem minus probabilem. Ita Soto *l. 3. de Iuſt. q. 6. art. 5. ad quartum*, & Suarez *tom. 4. in 3. part. diſp. 26. ſect. 6. numero* 5. Vbi docet generaliter quod in quæſtionibus ad rem ſpectantibus, quandò valor rei inde pendet, non ſatis eſt ſequi opinionem, ſed ſectandam eſſe probabiliorem ne fiat actus nullus ſeu inualidus. Et hoc verum eſt non quòd hîc peccetur contra iuſtitiam, ſed contra charitatem.

11 Non minor quæſtio eſt de iudice an liceat illi ferre ſententiam ſecundùm opinionem minus probabilem omiſſa probabiliore? Ante reſponſionem præmitto, quod ſi dubium, vel opiniones ſolùm verſentur an liceat iudici hoc illud agere, vt interrogare reum, vel teſtes in hoc caſu; poterit iudex eligere opinionem etiam minus probabilē, vt in particulari tenet Vaſq. 1. 2. q. 19. *art. 6. diſp. 64. cap. 2.* Sed tota dubitatio eſt, quando opiniones variæ ſunt circa ius partium & merita cauſæ. Et in hoc caſu poſſunt variæ opiniones exiſtere duobus modis: primò ex parte iuris, quia ſcilicet lex poſita in hoc caſu varias habet Doctorum expoſitiones. Secundo modo poſſunt eſſe variæ opiniones ex parte facti; id eſt, ex parte probationum partis vtriuſque, ſcilicet vtraque pars, reus ſcilicet, & accuſator probat ſuā cauſam ſufficientibus rationibus, & inſtrumentis vel teſtibus.

12 Quandò ergo ſunt variæ opiniones ex parte iuris, quia ſcilicet variæ ſunt opiniones æquiualentes in explicanda lege, poteſt iudex ferre ſententiam ſecundùm opinionem quam maluerit: Imò poteſt modò ſecúdùm vnam, modò ſecundùm aliam iudicare: dummodo non arguatur leuitatis, vel det ſcandalum videntibus modò ſic, modò ſic iudicare, quod poterit ſuppleri ſi in ſentẽtia dicat, viſo, quod ſint diuerſæ opiniones, &c. Quod verò poſſit tunc eligere qûam maluerit opinionem, patet, quia ſtantibus æqualibus opinionibus non magis vni quàm alteri tenetur diſtribuere ex vi iuſtitiæ diſtributiuæ. Sicut Prælatus quando duo æquè digni procurant beneficium poteſt donare cui maluerit. Ita Medin. 1.2.*q.*19.*art.*6, Rodr. 1. *tom. Sum. ſecundæ editionis cap.*6. *n.*1. Sayro *Clau. Reg. lib.*1.*c.*11.*n.*4. & alij communiter. Si verò opinionum in explicatione iuris alia ſit probabilior quàm altera, credo teneri iudicem ferre ſententiam ſecundùm opinionem probabiliorem. Nam iudex pro bono communi conſtitutus debet iudicare ſecundùm quod æquius viderit: æquius autem eſt iudicare ſecundùm opinionem meliorem, ac tutiorem. Nam aliter faciens iam erit acceptor perſonarum, ſicut Prælatus qui ex duobus beneficium petentibus omiſſo digniori confert minus digno. Ita Rodriguez *loco citato*, & Vaſquez 1.2.*quæſt.*19.*art.*6.*diſp.*46.*cap.*2. & alij. Excipit Sayro *num.*1. cum Aragone, tenendam partem probabiliorem ex parte iuris, niſi talis opinio iam ſit vſu contrario abrogata, & in praxi oppoſita expoſitio recipiatur.

13 Quando ſunt duæ opiniones ex parte facti æquè probabiles, quia ſcilicet vterque ex æquo probat factum ſuum, tunc iudex in ciuilibus debet componere partes inter ſe: ac res, de qua litigatur, eſt diuiſibilis debet diuidere inter partes. At verò in criminalibus debet

bet fauore reo. Sic Sayro *num.*12. Ratio prioris partis eſt, quia cùm vterque ius æquale habeat, ius æqualiter illi diſtribuendum eſt, quod diſtribui poteſt. Ratio ſecundæ eſt *caput cùm ſunt, de Regulis Iuris in 6.* vbi dicitur in dubio fauendum eſſe reo non actori. Si verò ſint opiniones variæ ex parte facti, quia ſcilicet vnus probat melius quàm alter, tenetur iudex de iuſtitia iudicare pro parte melius, & efficacius probante: tenetur enim iudex iudicare ſecundùm merita cauſæ, aliàs tenetur ad reſtitutionem. De quo latè Sayro *num.*13.

14 De aduocatis verò paucis dicendum eſt, primò, eos peccare mortaliter & contra iuſtitiam ſi patrocinentur pro cauſa, contra quam communis opinio clamat. Exponit enim clientulum manifeſto periculo damni. Secundò dicendum quod ſi ſint duæ opiniones æquè probabiles ex parte iuris, ita vt ſecundùm vtranque ſoleat iudicari per iudices: item quando altera opinio eſt pauiò aliquid probabilior, ſed ſolent iudices iuxta oppoſitam etiam iudicare. Reſpondet Sayro *n.*19.*& ſeqq.* quoad primum poſſe aduocatum patrocinari, pro vtrauis parte, & ſequi opinionem quam maluerit, quia iura ſunt paria. Quoad ſecundum caſum, quando alia eſt parum, ſeu tantillum probabilior altera, dicit etiam poſſe patrocinari, dummodo moneat clientulum de illa incertitudine. Et à fortiori dicendũ quod ſi dentur duæ opiniones quarum altera eſt multo minus probabilis, pro illa non poterit aduocare, ſimiliter enim exponit clientulum probabili periculo amiſſionis cauſæ. Hæc omnia latius Sayro *citato loco*, & Sanchez, ſed nobis hæc ſumma ſufficiat.

15 Non erit inutile ſcire ordinem quem quis ſequi debeat in opinionibus eligendis, & ſectandis aſſignatum ab Armilla *ver. Opinio à n.*2.*& ſeqq.* Vbi ponit hunc

ordinem. Primò tenenda eſt ea opinio, quæ meliori nititur fundamento. Secundò, ſi opinio continet æquitatem ſcriptam, præferenda eſt opinioni quæ continet rigorem ſcriptum in iure. Tertiò, opinio continens fauorem, præferenda eſt illi quæ continet aliquid rigoris ſtrictioris: fauores enim ampliandi, pœnæ verò reſtringendæ ſunt. Addunt alij quod cæteris paribus eligenda eſt opinio, quæ ex ſe habet legem; ſi verò altera etiam nitatur legi, tunc iura iuribus concordanda ſunt. Æquior autem ſeu benignior opinio eſt illa quæ fauet iuramento, teſtamento, voto, pupillo, pauperi, voto, matrimonio, religioni, & ſimilibus piis operibus, argumento *c. 2. de cognatione ſpirit.* Ac denique cæteris paribus tenenda eſt opinio quæ melioribus rationibus, ac Doctoribus confirmatur.

ORDINES MENDICANTES.

Qui ſint; & quot, vide ſupra. *ver. Communicatio priuilegiorum*, *n.* 1. & quomodo communicent in priuilegiis, vide *citato verb. per totum.*

ORDINES SACRI.

Vide infra, *verb. Pœna. num.* 21. & verb. *Suſpenſio. numero* 6. 7. *&* 13. *&* 14. *&* 16. & verb. *Prælatus quoad diſpenſationem, &c.*

1 Regulares virtute ſuorum antiquorum priuilegiorum non poſſunt ordinari ante legitimam ætatem præſcriptam à Concil. Trident. *ſeſſion.* 23. *c* 12. tenet conſtanter, & efficaciter Rodrig. *tom.* 3. *quæſt.* 23. *art.* 6. *&* 8. & Mirand. *tom.* 1. *q.* 39. *art.* 1. & iterum Rodr. *in Addit. ad Sum. tom* 4. *c.* 77. *concl.* 1. & expreſsè Sayrus *lib.* 6.

lib.6. de cenſuris, c.12.n.14.& 15. & Fr.Ioan. à Cruce *in Epitom. priuilegiorum, lib.2.c.3. §. Tertia concl.* dum ait generaliter non poſſe Regulares vti priuilegiis reuocatis à Concilio Tridentino. Et Concilium Tridentinum *cit.loco.* adeo rigorosè, & clarè loquitur, vt nullum dubitationi locum reliquerit. Cùm enim ætatem ſingulis Ordinibus ſacris aſſignauerit, & prohibuerit aliter fieri: ſubiungit (*priuilegiis quibuſcunque quoad hoc penitus excluſis*) quam reuocationem tam rigoroſam neſcio ſi alibi poſuerit, vnde neſcio quomodo potuerit irrepere clancula, vt dicitur, opinio, eo non obſtante poſſe hodie Regulares ordinari in minori ætate, per ſua priuilegia antiqua: nam priuilegia, primò non derogant iuri communi, niſi illud exprimant. Et hoc ius commune à contrario derogat in illa materia expreſsè, omnia priuilegia; & quod maius eſt, omnes Pontifices qui poſt Concil. Trid. confirmarunt priuilegia Ordinum, excipiunt in ſuis confirmationibus, dummodo Concil. Trid. non contradicant. Et verba illa generalia Tridentini, (*quibuſcumque priuilegiis,*) etiam videtur excludere viuæ vocis oracula; hæc enim etiam priuilegia ſunt. Et circa viuæ vocis oraculum, quod in hac materia non valeat, immoratur Rodrig *citato art.6.* dicens, etiam eſſe ſublatum poſtea à Sixto V. in quodam Motu proprio circa ordinandos: & Miranda ſimiliter. Et Rodriguez addit eſſe parum verſatos in materia Motuum Papalium, qui aliter explicauerint. Et Miranda ait ſe neſcire de aliqua conceſſione quæ id concedat Regularibus poſt Tridentinum, & Sixtum. Ac proinde omnino cenſeo debere Religioſos in hoc ſtare decreto Tridentini, & tot ac talibus Doctoribus Religioſis. Vide infra *ver. Priuilegium, n.64.*

2 Congregatio Cardinalium declarauit non poſſe Religioſos ordinari niſi ab Epiſcopo in cuius Diœceſi

viuunt, niſi quando talis diœceſanus, vel abfuerit, vel ordines non ſit collaturus. Nec debere Religioſos dimiſſorias dilatare pro tẽpore quo diœceſanus abfuerit, vel ordines non ſit daturus. Sic declaratum eſt Romæ anno 1596. die 15. Martij. Hec tamen in Hiſpania non videmus receptum in praxi. Et Paul. III. Patribus Societatis, in ſuo Compend. *ver.Ordines* §.1. concedit vt poſſint ordinari à quocunque Epiſcopo non impedito per Eccleſiam.

3 Non poſſunt Regulares ordinari à quouis tranſeunte Epiſcopo in ſuis Conuentibus abſque expreſſa licentia proprij diœceſani Epiſcopi, in cuius Diœceſi viuunt. Tridentinum *ſeſſ.6.c.5.* aliàs talis Religioſus ordinatus manet ſuſpenſus ab Ordinibus.

4 Poſſe Religioſos ordinari extra tempora tenet fuſè,& conſtanter Rodrig.*tomo 3.quæſt.*23.*art.*5. reſpondens omnibus in oppoſitum. Negat verò Miranda *tomo 1.quæſt.*38.*art.*4. dicens eſſe conformius Pio II. Tridentino, & Sixto V. At video opinionem Rodrig. eſſe in praxi. Et cum Rodriguez tenet Frater Ioan.à Cruce in Compendio ſuo ſiue Epitome *lib.2.cap.8.dubio* 1. Et denuo conceſſum hoc fuit à Clem.VIII.Patribus Congregationis Sancti Ioannis Euangeliſtæ in Portugallia, vt poſſint ordinari extra tempora, & per quemcumque Epiſcopum. Ita conceſſit prædictus Papa anno 1596. die 23. Nouembris, quod ego vidi. Idque conceſſit tribus Dominicis, vel feſtis continuis, vel interpollatis non ſeruatis interſtitiis à Concil. Tridentin. deſignatis.Vidi in Compendio illius Religionis. Et eſt ampliſſima, & magna conceſſio pro hac materia. At nota, quod in dicto priuilegio Clemen. VIII. quod ad Ordines minores concedit,vt poſſint concedi quatuor diebus feſtiuis, vel feriatis, continuis,vel interpollatis. Vnde per hoc priuilegium, non poſſunt Ordines quatuor

tuor minores in vna die recipere: ſecus ſi Epiſcopus, ſtatutis temporibus id faciat ex conſuetudine: aliqui enim conferunt omnes ſimul, per hoc tamen priuilegium non poteſt fieri.

5 Diſpenſare interſtitiis requiſitis ad Ordines ſuſcipiendos, non poſſunt Prælati erga ſubditos, ſed id ſolùm poſſunt Epiſcopi Ordines collaturi; Tridentinum *ſeſſ.23. cap.11.* Et hoc debent facere cum cauſa à Prælato ſignificata. Hæc verò cauſa iuſta, eſt vtilitas Eccleſiæ, vel neceſſitas. Vtilitas autem erit, quando ſunt pauci Miniſtri idonei, & aliqualiter vtile erit quod aliquis ordinetur. Neceſſitas verò erit ſi deſint idonei, & non idonei. Miranda *tom.1. quæſt.38. art.8.* Videant tamen qui poſſunt communicare priuilegio proximè poſito *præcedenti num.4.*

6 Poteſt Epiſcopus ordinare Religioſum Ordine Preſbyteri, qui bene legit & cantat, quanuis ſit minus litteratus. Henriquez *libro* 10. *de Sacramento Ordinis tom. 2. capit.* 16. *in fine* cum gloſſ. *ibidem. littera V.*

7 Ordinatus Sacerdos cum aliquo impedimento propter quod manet ſuſpenſus ab Ordinibus: non incurrit irregularitatem ex eo ſolùm, quod conſecrat cum Epiſcopo in Miſſa in qua ordinatur: talis enim ibi ordinatus, & ſic cum Epiſcopo conſecrans, re vera non dicit Miſſam, & proinde nondum exercet Ordinem Preſbyteri. Sayrus *lib.4. de cenſur. cap.16. numero* 5. citans alios: quidquid contra ſentiat Nauarr. & Capucinus.

8 Qui fecit profeſſionem irritam, & hoc ſibi notum eſt, peccat mortaliter ſi permittat ſe ordinari Ordine ſacro. Ordinatur enim tunc ſine titulo patrimonij, vel Religionis; quod eſt contra ius commune. Rodriguez *Addit. ad Sum. tom.4. cap.65. num.10.* & præterea

manet ſuſpenſus. Sayrus *citat, libro, capite* 15. *numero* 14.

9 Religioſus carens Ordine Preſbyteri ſi Miſſam celebret, vt ſuſpectus de hæreſi, tradendus eſt Inquiſitoribus. Ita Paul. IV. Sixtus V. Clemens VIII.

10 Prælatus diſpenſans cum aliquo ad Ordines impedito, ſi poteſt cum illo diſpenſare, ſi dat licentiam ad Ordines minores ſuſcipiendos, videtur dediſſe licentiam ad alios Ordines ſacros maiores ſuſcipiendos: & proinde poteſt talis ſubditus mortuo illo Prælato cenſeri diſpenſatus ad alios. Nauarr. *lib.* 1. *Conſil. titul. de ætat. & qualitat. ordin. conſilio* 1. At oppoſitum probabilius tenet Sanchez *lib.* 8. *de matrimon. diſp.* 1. *num.* 26. cum multis ibi citatis.

11 Subdiaconus eiectus ab Ordine poteſt poſtea ab Epiſcopo admitti ad ſuperiores Ordines ſi ille ſit emendatus. Excipe ſi fuit eiectus cum aliqua irregularitate, in qua Epiſcopus non poteſt diſpenſare, tunc enim ad Papam recurrendum eſt. Rodr. *tom.* 3 *quæſt.* 24. vbi monet Prælatos quod ante eiectionem cum his diſpenſent in quibus poſſunt ne poſtea adigantur miſeri pro diſpenſatione, Epiſcopos adire cum labore ac difficultate.

12 Si quis ordinatus ſit ante legitimam ætatem incurrit duas ſuſpenſiones, vnam propter delictum, aliam propter defectum ætatis. Et ita ſi abſoluitur à prima propter delictum, non proinde abſoluitur ab alia propter defectum ætatis, neque abſolutus à prima, poteſt miniſtrare in illo Ordine donec attingat ætatem. Suarez *de cenſur. diſputat.* 29. *prope finem.* Et nota quod à prima ſuſpenſione propter delictum indiget particulari abſolutione, neque ab illa abſoluitur etiam ſi attingat ætatem. Ab illa verò ſecunda incurſa ob defectum ætatis liberatur vbi primùm attige-

rit ætatem, & per aduentum ætatis ipſo facto tollitur, abſque illa abſolutione: innuit Suarez *ibidem*. Et tenet expreſsè Capucinus ad Compend. *verbo Ordines ſacri. fol. 282. in principio.* Sed nota quòd ſi durante prima ſuſpenſione propter delictum miniſtrauit in Ordine ſuſcepto, vltra abſolutionem cenſuræ, indiget particulari diſpenſatione irregularitatis, quam incurrit ita celebrando.

13 Religioſus ordinatus, extra tempora, vel per ſaltum, vel abſque legitima ætate, vel abſque dimiſſoriis ſui Prælati, ipſo facto manet ſuſpenſus ab Ordine ſacro: & ſi in illo miniſtrauerit, incurrit irregularitatem. Conſtat ex Motu proprio Sixti, contra malè promotos vbi citat Bullam Pij II. quæ quod ad hoc ligabat Regulares. Excipit tamen Miranda *tom. 1. quæſt. 39. art. 6.* Quòd ſi quis bona fide fecit, credens ſe habere ætatem, vel credens ſibi licere per priuilegium, vel quid ſimile, non incurrit dictas pœnas: pro quo citat Nauarrum dicentem prædictam pœnam ſuſpenſionis, ſolùm eſſe poſitam contra præſumentes: qui verò bona fide facit non dicitur præſumere. Eſt tamen illa ſuſpenſio, ipſo facto lata, & non ferenda: & vt ſuſpenſus ſe abſtineat, non eſt opus declaratione, vel executione Iudicis, quia eſt pœna priuatiua ſicut excommunicatio. Comit. *lib. Reſp. moral. quæſt. 37.* Vide omnino infrà, *verb. Pœna, num. 19. & 20.*

AN PRÆLATVS REGVLARIS poſſit abſoluere ſubditum ſuſpenſum, propter Ordines ſuſceptos ante ætatem, vel alias indebitè.

14 COgit rei neceſſitas, ſæpius fortè eueniens & à me in præſenti quæſita, diſputare, an poſſit Prælatus

Prælatus Regularis diſpenſare cum ſuo ſubdito ordinato ante ætatem, vel abſque licentia: abſoluendo illum à ſuſpenſione; ac etiam diſpenſando cum illo in irregularitate contracta, ex miniſtratione illius Ordinis, durante ſuſpenſione.

Capucinus *ad Compend. verbo Ordines ſacri, folio* 282. dicit primò, poſſe Prælatum Regularem diſpenſare cum ordinatis ſine licentia; &, quod cum ordinatis in apoſtaſia, poſſunt Prælati diſpenſare virtute priuilegiorum. At non poſſe diſpenſare, vel abſoluere ordinatos ante ætatem: imò neque id poſſe Epiſcopos: citat gloſſam *Clementin. finali, de ætate, & qualitat. ordin.* Sylueſtrum, Nauarr. imò quod neque per Bullam Cruciatæ poſſunt diſpenſari, neque per Iubileum. Capucinum citat, & ſequitur Sayrus *lib. 6. de cenſur. capit.* 12. *num.* 13. & 14. vbi expreſsè dicit Prælatum Regularem, non poſſe diſpenſare cum ſuis ſubditis ordinatis ante ætatem virtute priuilegiorum: ſubdítque hæc priuilegia eſſe derogata per Concilium Tridentinum, *ſeſſio* 23. *de reform. cap.* 12. & citat alios pro eadem opinione, quatenus tenet opinio ſolum Papam, non verò Epiſcopum poſſe in hoc diſpenſare dicens eſſe communem.

Ego perſuaderi non poſſum quod Religiones cum tot, & tam amplis priuilegiis hodie confirmatis careant hoc remedio vt poſſint prædictum malè ordinatum abſoluere, & diſpenſare, ſed quod teneatur miſer Religioſus hac de cauſa Romam adire. Et ſaluó meliori iudicio, cui me ſubmitto, quod hoc fieri poſſit à Prælato Regulari, probo in primis, ex Viualdo *in ſuo Candelabro, titulo* 15. *de Sacramento Ordinis, titulo de tempore Ordinationis num.* 3. §. *Si autem*: vbi expreſsè dicit quod ſi ordinatus ante ætatem miniſtrauerit in Ordine, & delictum fuit ſecretum, poteſt

Epiſco

Epiſcopus per ſe, vel per ſuum Vicarium in vtroque diſpenſare per Concil. Trident. *ſeſſ.24. cap.6.* vbi illi conceditur diſpenſare in omnibus iſtis ſecretis non deductis ad forum contentioſum vel publicis. Imò noto quod Concilium non prohibet Epiſcopus diſpenſare in publicis; ſed in deductis ad forum contentioſum: & poterit res eſſe publica, ſed non deducta ad forum contentioſum: & videtur innuere, quod ſi non ſit deducta ad contentioſum forum, etiam ſi ſit publica poterit diſpenſare. Et Henriq *tom.2 l.14.cap.20.n.3.* dicit cum ordinatis ante ætatem, vel per ſaltum diſpenſare Epiſcopum; non limitans ſi ſit ſecretum, vel publicum. Et licèt Sayrus exponat quod loquitur Henriq. de ſic malè ordinato, ſi non miniſtrauit in Ordine: exponit puto ad libitum: Henriq. enim neque *ibi*, *neque 8.cap.eiuſdem libri.§.5.* ad quæ ſe remittit, tale non explicat, neque innuit. Solùm dicit quod poteſt Epiſcopus cum tali diſpenſare impleta ætate. Quo poſito ex his duobus authoribus, poſſe ſcilicet Epiſcopum diſpenſare in hoc caſu cum ſubditis: ego concludo, ſaltem in caſu ſecreto poſſe Prælatum Regularem abſoluere, ac diſpenſare talem ſubditum; quia per conceſſionem Pij V. factam prædicatoribus *ver. Abbas, n.6.* poſſunt Prælati, etiam Guardianus, cum ſuis ſubditis per ſe ipſos omnia quæ poſſunt Epiſcopi cum ſuis diœceſanis. Secundò probo, quia vt ſupra dixi *ver. Confeſſor erga fratres*, & *ver. diſpenſare*, & infra dicetur *ver. Prælatus quo ad abſoluendos ſubditos*, habemus ſatis multa priuilegia noſtra, & communicata, in quibus nobis conceditur quod Prælati poſſunt abſoluere ſubditos à quibuſcumque peccatis, cenſuríſque reſeruatis ſedi Apoſtolicæ, imò, & diſpenſare in irregularitate homicidij voluntarij occulta, vt ſupra dixi *ver. Diſp.* Cum ergo iſta ſuſpenſio promoti ante ætatem ſit cenſura Eccleſiæ, etiam

tur de priuilegiis Regularium ad abſoluendos ſubditos.

Quòd ſi Sixtus V. vel alij Pontifices anteceſſores reuocarunt priuilegia Regularium ad abſoluendos ſubditos ſic malè promotos: tranſeat; & adhuc non obſtat, quia poſt Sixtum Clemens VIII. confirmauit noſtra priuilegia ex certa ſcientia: & Paulus V. confirmauit vtens verbo *innouamus*: vt infra dicemus, *verb. Priuilegium quoad confirmationem*, & hoc dato omnes Doctores, dicunt quod per confirmationem priuilegiorum factam tali forma, ex certa ſcientia, reualidantur etiam priuilegia antea reuocata ab anteceſſoribus: & proinde licèt abſolutio, & diſpenſatio cum malè promoto de quo agimus, eſſet reuocata per Bullas Sixti, Pij II. & aliorum, eſſentque per illos reuocata priuilegia per quæ Prælati id poterant, eadem priuilegia ſunt reualidata, ac denuo conceſſa per Clement. VIII. cúmque in *citato loco* Trident. neque iſta ſuſpenſio ponatur reſeruata, imò neque ibi de ſuſpenſione fiat mentio, neque in alio loco Concilij quem ſciam, ponatur talis cenſura reſeruata: videtur omnino dicendũ quòd poſſint Prælati ſaltem Prouinciales, & fortè locales ſubditos abſoluere ſic ſuſpenſos & irregulares; Etiam ſi ſint publici non deducti ad forum contentioſum, per dictum Rodriguez ſuppoſito quòd iſta ſuſpenſio non ponitur in iure reſeruata ſaltem *citato loco* Trident. imò etiam ſi alio iure ante Tridentinum poneretur reſeruata, noſtra priuilegia concedentia abſolutionem à cenſuris etiam reſeruatis, videntur extendi ad illam. Dixi *ante Tridentinum*, quia ſi iſta ſuſpenſio in Tridentino reſeruaretur cum reuocatione priuilegiorum, id non affirmarem: quia confirmationem priuilegiorum hodie ſemper excipiunt, ne ſint contra Concilium Trident. Ego autem

Ad finem aduerto, vltra authoritatem Prælatorum quoad hoc iam dictam, etiam cõfeſſores Regularium, poſſe conſubditos ſuos aliquádo abſoluere; vide ſupra *ver. Confeſſor fratrum n.*15.18.19.20. Quoad authoritatem verò Prælatorum abſoluẽdi ſubditos, vide ſupra, *ver. Abbas.n.6. & 11. & verb. Diſp. n.7.8.9. &* 10. & infra *ſub tit. Prælati poteſtas ad abſoluendos ſubditos, toto illo tit.* maximè *n.*23. & vltimo loco addo quod in Compẽdio Societatis IESV. *§.6. ver. Abſolutio*, conceditur vt omnes illius Religioſi per Generalem, vel per deputatos ab ipſo poſſint abſolui ab omnibus peccatis ante, vel poſt ingreſſum Religionis commiſſis. Itémque ab omnibus Eccleſiaſticis, & ſæcularibus ſententiis, cenſuris & pœnis à iure, vel ab homine, exceptis quatuor, de quibus ſupra *verbo Abbas numero* 11. vbi non limitat ſi ſint publicæ cenſuræ, ſi ſecretæ. Et Collector notat hoc concedi etiam à ſuo Generali cæteris ſuperioribus, & iis quibus ipſi commiſerint, & puto quod in omnibus ſupradictis inuenietur remedium ad caſum de quo agitur.

ADDITIO.

VIde ſupra *verb. Irregularitas*, maximè *n.*9. & *verb. Nouitius n.* 26. *cum ſequentibus, ibi*, ſupra dixi *hoc verb.* ſufficientia, & ſubſtantialia pertinentia ad Religioſos circa Ordinum ſuſceptionem, & malè ordinatorum abſolutionem.

1 Circa id quod dixi *ibid. n.*2. non teneri Relgioſos ferre dimiſſorias Epiſcopi in cuius Diœceſi morantur, quando vadunt ad Epiſcopum alterius Diœceſis pro Ordinibus ſuſcipiendis, facit denuo conceſſio Alexandri IV. in Bullario Rodr. *f.*54. *col.*1. vbi concedit Prælatis Minorũ vt liceat illis Fratres eiuſdẽ Ordinis ordi-

nandos præſentare quibuſcunque Epiſcopis Catholicis habentibus communionem,& gratiam Sedis Apoſtolicæ, qui Epiſcopi poſſint dictos Fratres præſentatos abſq; examinatione ordinare. Quod verò attinet ad vltima hæc verba,ibi illis conceditur poſſe ordinari abque examine præuio, eſt reuocatum in Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *cap.* 12. Vbi dicitur etiam regulares eſſe examinandos, non obſtantibus quibuſcunque priuilegiis. Benè tamen aduertit Villalobos 1. *tom.ſua Sum. tractat.*11. *difficul.* 14. *num.* 5. poſſe Epiſcopum in hoc ſtare examini Prælatorum Ordinis,vel hoc examen illis committere,vt ipſi per ſe,vel per Religioſos doctos examinent.

2 Qui facta diligentia adhuc dubitat an habeat ætatem legitimam ad ſuſcipiendos Ordines, tenetur ſub mortali abſtinere ab illis ſuſcipiendis.Sanchez *lib.*2.*de Matrim.diſp.*41.*n.*38.cum quo concordat Rodr. *tom.*1, *Addit.ver.Ieiunium, c.*25.*n.*7. Addit *ibidē* quòd ſi dubitans de ætate ſuſcepit Ordines putans ſe peccare, abſque dubio incurrit ſuſpenſionem. Idem dicendum de illo qui à parte rei eſt ſuſpenſus, & cum dubio an ſit ſuſpenſus,& credens peccare,miniſtrat in Ordine:talis enim abſque dubio incurrit irregularitatem. Secus ſi bona fide Ordines ſuſcipiat, vel bona fide in illis miniſtret:tunc enim euadet vtramque pœnam,vt dixi ſupra *hoc verb.n.*13. & tenet denuo circa euaſionem irregularitatis Villalob. *tract.*11.*difficul* 11.*num.*6. propter verbum, *præſumpſerim*, poſitum à Sum. Pontificibus in his prohibitionibus.

3 Probatio illa vitæ de moribus, & bono exemplo etiam requiritur in religioſis,ſicut requiritur in clericis, quia Concil Trid. neminem excipit ordinandorum,in quibus requirit morum probitatem. *ſeſſ.*23.*c.*4. Vnde colligo quod ſi Prælatus religionis det licen-

tiam

tiam vt Ordines ſuſcipiat aliquis Religioſus vitæ culpatæ, peccabit mortaliter contra Concilium, ſiue culpæ ſint cognitæ in ſæculo; ſiue ſolum intra Ordinem. Imò maior prohibitas morum requiritur in Religioſo, quàm in ſæculari ordinando.

4 Concilium Tridentinum *ſeſſ.25.cap.4.* præcipit, vt Ordines ſuſcepturus priùs recipiat Sacramētum Confirmationis. Circa quod notat Nauar. *in Sum. Lat.c.22. n.9.* contra facientem nullam cenſuram incurrere. Secundò addit, neque id fore peccatum mortale, ſi fiat ex obliuione, ignorantiáve. Fore autem peccatum mortale, ſi tale Sacramentum omittat ex contemptu. Quamuis ibi Nauar. cum Soto dicat eſſe peccatum veniale, ſi id ſciens omittat ex negligentia: mortaliter verò ſi faciat ex contemptū.

PACTVM.

Vide ſupra, *verbo Alienare*, & *verbo Canonica portio, num.*8.

1 PRælatus ſucceſſor tenetur ſtare pacto inito à Prælato ſuo prædeceſſore. *cap. dilectis filiis, de foro competenti*, & ibi Abbas cum communi, & Rodriguez *tom.3. quæſtion.26. artic.1.* intellige dummodò pactum præcedens fuerit iuſtum, & licitum, neque Religioni, neque ſtatutis Ordinis contrarium. *cap. is qui, de Regul. Iuris in 6.*

2 Si quis cum particulari Religioſo pactum faciat de mutando, vendendo, vel quid ſimile, & ibi non interueniat licentia Superioris ſaltem implicita, pactum in conſcientia non valet: aſsimilatur enim tale pactū illi quod facit ſeruus abſq; licentia domini. Et proinde in foro iudiciali poterit reſcindi. Seruetur tamen

conſuetudo, vel ſtatuta particularium Ordinum, idem dic de pacto quod facit vnus Religioſus, cum alio, eſt enim nullum, maximè in re graui. Rodrig. *tom.* 3. *q.* 33. *art.* 1.

3 Inter Prælatum & ſubditum dari poteſt pactum obligans de iure naturæ, quemadmodum inter ſeruum, & dominum idem pactum obligans dominum dari poteſt. Tenet Nauar. *c. non dicatis, n.* 42. & Rodrig. *tom.* 3. *q.* 29. *art.* 9. vbi ponit hoc exemplum. Quidam Generalis de conſenſu Conuentus habentis redditus annuos, cuidam Fratri bene merito conceſſit modo peculij ad ſuas neceſſitates hortum, verbi gratia, eiuſdem Conuentus. Quæritur ſi abſque culpa, & cauſa poſſit ſucceſſor illum dicto horto priuare? Reſpondet quod non, & quod peccabit grauiter in hoc, quia Prælati ad Monachum dari poteſt obligatio ex pacto. Hoc autem tunc euidentius apparebit, ſi Prælatus commendauit ſubdito negotium aliquod commune, ad cuius executionem ſubditus fecit impenſas pecuniarias ſua induſtria quæſitas; & Prælatus hoc præuidens, & conſentiens, prædicto ſubdito promiſit talem ſummam pro executione negotij: tunc expleto negotio tenebitur Prælatus ex pacto dare dictam ſummam Religioſo, & in conſcientia non poterit negare: ſi aliàs non repugnat ſtatui illius Monachi tale habere, vel poſſidere rem promiſſam.

ADDITIO.

VIde ſupra, *verbo Legatum, num.* 2. quomodo Minoritæ poſſint paciſci cum teſtamentariis circa legata ſibi relicta: & quod ego ibi addidi, *eodem num.* & *verbo Monaſterium, num.* 6. Et dicta ſupra, *verbo Canon, portio.*

1 Alexander IV. in Bullario Rodrig. *fol. 66. col.* 1. conceſſit generali Minorum, ac Prouincialibus, vt pacta illa quæ facerēt Guardiani, cuſtodes, & alij Fratres abſque licentia Generalis, vel Prouincialis eſſent irrita, neque ad illa Fratres obligarentur. Rodriguez *tomo* 1. *quæſtion. quæſt* 36. *art.* 8. citans iſtam conceſſionem, dicit eſſe reuocatam per aliud decretum Bonifacij VIII. quod ibidem citat; in quo Bonifacius VIII. iubet ſeruari pacta facta à Guardianis, & ſimilibus Prælatis quæ fecerunt cum Capitulis, & Rectoribus Eccleſiarum, etiam ſi non interuenerit conſenſus Generalis, vel Prouincialis. Ego credo, quòd non eſt reuocata prædicta conceſſio Alexandri IV. niſi fortè in parte videlicet quod ad pactum factum à Guardiano ſuper Canonic. 4. parte, de qua *citato loco* agit Rodriguez. Hæc enim pacta facta à Prælatis localibus circa Canonicam quartam, valida erunt etiam ſi fiant abſque conſenſu Prouincialis, vel Generalis. Nam Bonifacius VIII. hoc tantùm exprimit illis verbis: *Super iuribus parochialibus.* At Alexander IV. non loquitur vllo modo de iuribus parochialibus: ſed in genere dicit: *Super locis ad dictum Ordinem pertinentibus, eorúmque cæmeteriis.* Quæ verba non agunt de Canonica portione, neque illam ſignificant: neque item ſignificant iura parochialia: hæc enim iura parochialia ſunt illa quæ ius commune iubet ſolui parochis pro Sacramentorum miniſtrandorum labore. At Bonifacius loquitur de pactis & obligationibus ſuper locis, ac cæmeteriis Minoritarum, ac proinde videtur conceſſio nimis diuerſa, & non reuocata per dictum Bonifacium VIII. Addo quòd Bonifacius ſolùm loquitur de pactis factis à Prælatis localibus Conuentus: Alexander verò IV. exprimit Guardianos, Cuſtodes, & Fratres Ordinis.

Vnde per iſtam conceſſionem quam puto non reuocatam, prohibetur Guardianus facere pactum per quod obligetur Conuentus, vel Eccleſia aliquid ſoluere in futurum, extra iura parochialia. Vt ſi promittat daturum Conuentum certam ſummam pecuniæ, olei, vini, & ſimilium. Idem dicendum de pacto inito à Fratre particulari de quacumque materia; ſi enim hæc faciant cuſtos, Guardianus, vel Frater ordinarius abſquè conſenſu Miniſtri Prouincialis, vel Generalis, ſunt irrita per dictam conceſſionem. Et nota quòd idem prohibetur cuſtodi Franciſcano in ſua cuſtodia, quamuis in illa habeat iuriſdictionem ſimilem iuriſdictioni Prouincialis.

PARENTES FRATRVM.

Vide ſupra, *verbo Indulgentia, ad finem.* & *verbo Iubileus. num.* 4.

1 PRofeſſus habens parentes in extrema neceſſitate, tenetur illis ſubuenire petita prius licentia à ſuo Prælato: & ad hoc tria debent concurrere. Primò, vt ſit neceſſitas extrema. Secundò, vt prius dicat Prælato. Tertiò, vt non ſit alius in ſæculo qui ſubueniat, & ſit ſpes quòd Monachus poterit ſubuenire. Quòd ſi hæc omnia interuenerint, & Prælatus neget licentiam, poteſt ſubditus abſque ſcrupulo, imò tenetur exire. Nauarr. *in Summa Latina, cap.* 14. *num.* 14 ex D. Thom. & aliis communiter: quia ius naturale clarum ſubueniendi parentibus in tali ſtatu, obligat tunc filium, imò & Prælatum ad dandam licentiam. Non tamen poteſt Prælatus tunc dare licentiam vt ſubditus habitum dimittat, vt tenet Nauarr. mox citandus.

2 Etiam

2 Etiam ſi neceſſitas non ſit extrema, ſed ſolùm grauis, poteſt Prælatus dare licentiam vt Religioſus cum habitu maneat extra clauſtra ad ſubueniendum patri, vel matri. Nauarr. *lib. 3. Conſil. titul. de Reg. conſil.* 54. & hoc ſiue hæc neceſſitas ſit præcedens, vel ſubſequens profeſſionem, vt *ibidem* ait ex D. Thom. & Caietano. Diſtinguit tamen Nauarr. *ad c. nullam.* 18. *quæſt.* 2. *n.* 49. Quod ſi neceſſitas grauis præceſſit profeſsionem tenetur Prælatus dare licentiam, & ſubditus exire. Si verò neceſsitas ſubſequitur, poteſt Prælatus dare licentiam, ſed non tenetur.

3 Quid ſi Prælatus neget licentiam ſubdito vt extra Conuentum ſubueniat parentibus grauiter tantùm indigentibus: an poſsit de bonis ſibi in vſum conceſsis; quæ re vera ſunt bona Ordinis, ſuis parentibus ſubuenire? Credo quòd non, quia illa bona in rigore ſunt aliena, & ſic de furto ſubueniet quod non licet, maximè cùm neceſſitas non ſit extrema. Debet ergo ad illa donanda procurare licentiam: & Prælatus rectè faciet illam concedens intra terminos ſuæ Regulæ, & conſtitutionum. Et Pater noſt. Franciſcus cuidam parenti cuiuſdam Fratris iuſſit dare vnam eleemoſynam notabilem.

4 Parentes Fratrum vtriuſque ſexus, conſequuntur plenariam Indulgentiam exiſtentes in Purgatorio; parentes, inquam, Fratrum præſentium, & futurorum, etiam Fratrum defunctorum. Ita in *Comp. Min.* §. *Indulgentia quoad ſæculares.* 8. §. 1. & hanc Indulgentiam non puto reuocatam à Paulo V. quia non eſt Indulgẽtia conceſſa Fratribus: ſed intuitu Fratrum. Circa quã Indulgentiam notat Rodriguez *tom.* 3. *quæſt.* 27. *art.* 2. quod prædicti parentes eam lucrantur in Purgatorio per modum ſuffragij: & quod etiam illam lucrabuntur in hac vita ſemel complacendo de filiorum profeſſio-

ne. De hoc tamen ſecundo dicto quod lucrentur etiam in vita, dubito valde, quia verba Compendij ſolùm loquuntur de Purgatorio.

ADDITIO.

DIxi ſupra quæ ſufficerent ad cognoſcendum quando Religioſus tenetur ad ſubueniendum parentibus, in extrema vel graui neceſſitate cõſtitutis. Et ſumma dictorum fuit, quod tenentur ſuccurrere in extrema, & Prælati tenentur tunc dare licentiam: in graui poſſunt Prælati, ſed non tenentur. Poſſunt, inquam, dare vt extra Conuentum maneat habitu retento ad ſuccurrendum parentibus in graui neceſſitate: quæ eſt ferè communis Doctorum. Occurrerunt poſtea ſequentia pro declaratione prædictorum.

1 Ad obuiandum dictis aliquorum Religioſorum dicentium parentes ſuos eſſe in extrema neceſſitate: dico hanc rariſſimè, aut nunquam poſſe hodie alicui euenire. Nam extrema neceſſitas definitur eſſe illa, qua aliquid ita eſt neceſſariũ vitæ alicuius, vt ex ſignis quæ apparent videatur quod ſine illo mox, aut breui tempore, interrũpetur vita ipſius. Vt ſi careat cibo vel veſtitu in hyeme horrida, ſitq; perſona infirma: Et ſic de aliis. Rariſſimè enim ad hunc ſtatum hodie deuenitur inter fideles pios, in quibus Hoſpitalia ſunt, Prælati, communitates curam pauperum habentes, & conſanguinei, ac ſimiles. Neceſſitas grauis eſt illa quæ extra neceſſitatem extremam, affert magnam, & grauem moleſtiam. Hæc autem grauis neceſſitas poteſt eſſe duplex, altera eſt naturæ, altera ſtatus. Naturæ eſt, vt morbus grauis, diuturnus lepræ, vel febris hecticæ, vel infamiæ, captiuitatis, & ſimilium; ſeu grauis famis, nõ tamẽ extremæ, ſed tamen talis, vt ſuccurratur vitæ cum

magno labore, & aliquo dedecore. Neceſſitas ſtatus eſt illa, quæ requirit neceſſariò aliquid ad conſeruationem ſtatus, vel ad illius recuperationem.

2 Hoc poſito viſo quod extrema neceſſitas, vt dixi, rarò aut nunquam dari poteſt. Exemplum neceſſitatis grauis erit ſi Religioſus habeat parentes nobiles, vel honeſtos in tali neceſſitate conſtitutos, vt nullum aliud remedium ſuppetat niſi ex mendicitate oſtiatim viuere. Quòd enim hoc ſit grauiſſima neceſſitas patet ex eo quod tradunt Doctores in materia charitatis dicentes hominem nobilem, vel grauem, qui aliter viuere non poteſt, niſi mendicando eleemoſynas oſtiatim, ídque cum magno ſuo dedecore, ac rubore: poſſe potius ſinere ſe mori quàm vitam ſuſtentare tali remedio. Sed quoniam neque hoc exemplum ad litteram ſæpius eueniet, & neceſſitates graues pendent ex circunſtantia perſonæ, loci, ac temporis, id debet arbitrari Prælatus ſuo pio, ac prudenti arbitrio, ſciens in cauſa tam pia potius exceſſum aliquem permitti, quàm defectum: dummodo ſemper attendat quoad fieri poterit Religionis exemplum, & ſubditi filij qualitates ne propter parentum corpora, propriæ animæ detrimentum patiatur.

3 Dixi ſupra *numer.* 2. ex Nauar. quòd ſi neceſſitas grauis parentum præceſſit profeſſionem, tenetur Prælatus dare licentiam, & ſubditus tenetur exire: nunc addo ex Sanchez 4. *Decalog. cap.* 2. *numer.* 17. pro maiori claritate nunquam teneri ſubditum egredi Monaſterio abſque Prælati licentia ad ſubueniendum graui neceſſitati parentum: probat, quia obligatio filij ad ſubueniendum parentibus obligat illum quantum ſtatus Religioſi patitur, ac ſe extendit: ſed ſtatus Religioſus pro ſola ſubuentione neceſſitatis grauis circa parentes, non commodè

patitur, nec ſe in rigore extendit, vt illis ſubueniat habitans cum illis extra Conuentum. Hoc probatur exemplo clariſſimo: Nam filius habens vxorem, & ſimul habens parentem in graui neceſſitate, non tenetur relinquere domum vxoris, vt habitet cum parente grauiter indigenti. Æquale verò vinculum, vel obligatio eſt (ſi non dicam maior in aliquibus) ſubditi ad religionem, atque eſt viri ad vxorem: Et hoc argumentum, ſiue exemplum apud me conuincit. Secundò, quia per profeſſionem ſubditus traditur Prælato ſicut mortuus. At res vni tradita nequit offerri vt parentibus ſubueniatur quando neceſſitas eorum non eſt extrema, vt ſi dedi Eccleſiæ centum aureos, poſt illos datos non poſſum reuocare vt ſubueniam parentibus grauiter indigentibus: ergo à ſimili de Religioſo donato Religioni per validam profeſsionem. Citat pro hac ſententia Sanch. Alenſ. D. Th. Caiet. Supplem. Gabr. Abulenſ. Henric. Antonin. Roſell. Armill. Tab. Cord. Angles, Paſarell. & alios quorum loca ibi videbis. Volui hoc recenſere pro quietandis aliquando Religioſis, qui neſcio an plus debito inquietantur parentum neceſsitatibus, quæ aliquādo ſufficientes non ſunt, vt illi inquietentur: qui debebant recordari dicti illius Chriſti Domini ad adoleſcentem, petentem licentiam, vt Chriſti Domini ac Apoſtolorum ad tempus comitatu relicto, iret ad patrem ſepeliendum. Qua Chriſtus Dominus denegata, dixit, *ſinite mortuos ſepelire mortuos ſuos*. Et tamen neceſsitas aſsiſtendi patri moribundo, illúmque ſepeliendi videbatur neceſsitas ſatis grauis. Vide Luc. *cap. 6. num. 60.*

4 Tenetur tamen filius intra religionem ſalua ſua regula, ac ſtatutis, & obedientiâ procurare remedium patris, vel matris grauiter indigentium, quod nos olim diximus, *citato verb. numer. 3.* Ratio eſt, quia filius

filius adhuc poſt profeſſionem manet verus filius, & proinde tenetur facere quod poterit; ſicut tenetur filius vxoratus ſaluo iure,& lege matrimonij: ſic etiam filius ſalua obedientia, & iuribus ſuæ religionis, cui magis aſtrictus eſt quàm patri grauiter indigenti. Sic Nauar.*in Sum.c.*14.*n.*14.& alij.Modum verò quo ſubditus intra Conuentum poſſit ſuccurrere parentibus explicat inter alios Cord. *in Sum. q.*141. *art.*2. *opinione* 4.& Ludouicus Lopez 1.*p.Inſtruct.cap.*54. dicentes, non poſſe illum efficere aliquid contra ſuam Regulam,vel aliquid quod ſtatum Religioſum dedeceat. Si verò Prælatus neget licentiam ſuccurrendi per modos licitos ſuæ Regulæ, & ſuorum ſtatutorũ poterit filius ſecretè facere. Dicunt etiam non poſſe Minoritam procurare pecunias, vt ſuccurrat parentibus. At ego dico poſſe: quia procurare tunc pecunias non eſt procurare pecunias ſibi, neque illas recipere; ſed dicere amico, vt det pecunias patri. Nam regula Minorum non prohibet mihi petere amico,vt det pecunias meo amico: ſed prohibet mihi,ne ego Minorita recipiam pecunias, vel expendam illas abſque modificationibus permiſsis in regula,ac declarationibus Pontificiis. Et huius ſententiæ eſt Sanchez *citato cap.* 5. *numero* 19. loquens de Minorita, ac ſubuentione ſuorum parentum per pecuniam mendicatam, & hoc amplius probatum habes apud Sanchez *lib.*6.*de Matr. diſput.*4. *num.*7. vbi probat, poſſe Religioſum dicere ſæculari volenti ſibi dare pecunias, vel aliquid notabile; poſſe, inquam, dicere: ego non indigeo: ſi vis propter me dare amico meo: ego illi deferam. Si verò donator det, ait Sanchez poſſe illum deferre illud donatum ſuo amico, etiam abſque licentia Prælati. In hoc enim Religioſus ille, nihil recepit contra Regulam nec dedit, ſolum rogauit ac detulit quod Regula
non

non prohibet. Excepto ſi Minorita pecunias in manu detulit.

5 Poteſt etiam Religioſus ſuccurrere parentibus de illis, quæ ſibi neceſſaria dantur in Ordine ſibi ſubtrahendo, quia in hoc nihil aufert Religioni. Poteſt item facere aliquod opus religioſum honeſtum tempore quo non deſit obligationibus Ordinis, ac de mercede illius operis voluntarij ſuccurrere parentibus. Quæ duo ſi negaret Prælatus iniuſtè denegaret. Tenetur verò ſubditus prius ad hæc licentiam petere: niſi certò ſcit ſibi denegandam, & tunc ſiue negata, ſiue conceſſa poterit ſuccurrere parentibus modis prædictis intra Religionem. Corduba *citato loco*. Modi verò operandi intra Religionem erunt ſcribere, pingere, vel alia arte honeſta, ac Religioſa operari. Et hoc verum habet, etiam ſi filius ante ingreſſum Ordinis hanc artem ignorauerit. Quando verò filius intra Monaſterium non poſſit modis prædictis ſuccurrere, & poſſit ſubuenire extra Conuentum aliis modis, adeſt iuſta cauſa, vt Prælatus concedat licentiam. Si verò iniuſtè neget, non poterit exire. Ita Nauar. *lib.* 3. *conſ. tit. de Regular. conſ.* 55. *n.* 2. & Rodrig. 2. *tom. Sum c.* 6. *num.* 4. Non enim Prælatus dare tenetur talem licentiam, vt patet ex dictis ſupra, *n.* 3. & ſupra, *num.* 2. *&* 3.

6 Si Nouitius antequam habitum ſuſcipiat, vel antequam profeſſionem emittat, habet parentes in graui neceſſitate conſtitutos, quibus ipſe modo aliquo poteſt ſuccurrere, nec poteſt ſic licitè habitum recipere, nec profeſſionem emittere. Patet ex antecedentibus: ſi enim filius profeſſus tenetur modis prædictis parentibus ſubuenire, multò magis tenebitur filius ante receptionem, vel profeſſionem habitus. Et hoc verum eſt, etiam ſi filius habeat votum ſimplex Religionis. Nam ſatis iuſta cauſa eſt iſtius voti dilatandi ſubuentio

riò parentum in tali neceſſitate. Imò iuſtè poterit differri votum, etiamſi adſit terminus temporis præfixi à vouente pro voto implendo: maior enim tunc obligatio parentum præualet.

7 Quærit Sanchez *citato cap.* 20 *Decalog. lib.* 4 *num.* 29. vtrùm is qui habet votum ſimplex religionis, & ſimul habet ſorores pauperes in graui neceſſitate poſitas, maximè cum periculo honeſtatis, poſſit differre ingreſſum religionis, & reſpondet affirmatiuè cum clauſulis etiam poſitis *num. præcedenti*, eſt enim cauſa valde pia, & fratris obligatio erga tales ſorores valde magna. Vnde ſequitur illum qui habens ſorores in tali ſtatu caret voto Religionis, nunquam poſſe Religionem ingredi, durante tali ſtatu ſororum. Hoc verò non eſt extendendum ad alios conſanguineos extra ſorores.

8 Refert tandem Cordub. *Sum. quæſt.* 141. *fin.* ſe vidiſſe diſpenſationes datas à Summo Pontifice, vt Religioſus à Monaſterio exiret ad ſuccurrendum ſororibus in graui neceſſitate. Ad cuius exemplum poſſent etiam Prælati cum ſubditis condeſcendere, quando habent ſorores in graui neceſſitate, maximè pudicitiæ, conſtitutas.

PAROCHVS FRATER.

Religioſi in India Occidentali poſſunt eſſe Parochi ſæcularium ex multis priuilegiis, maximè Pij V. quia verò res hæc eſt ibi tantùm particularis, & ibi Religioſi habent notitiam, & praxim ſibi conceſſorum, omitto particularem de hoc tractatum, ſufficiat videre Rodrig. *tomo* 1. *tota quæſt.* 35.

ADDITIO.

VIdè ſupra, *verbo Matrimonium*. vbi diximus aliqua concernentia Religioſos parochos in Indiis circa adminiſtrationem Sacramenti matrimonij erga parochianos ſuos. Et vide Rodrig. *tom. 1. tota quæſt.* 35. Et quomodo non poſſunt moleſtare parochianos ſæculares ſuos ſubditos, qui in diebus feſtis Miſſas audiunt in Conuentibus Religioſorum, vide ſupra, *verbo Miſſa*.

PECVLIVM.

1 COncil. Trident. *ſeſſ.* 25. *c.* 2. *de Regular.* prohibet omnino ne Religioſi habeant in particulari bona mobilia, aut immobilia appropriata ad proprium vſum, imò quod neque Prælati poſſint eiſdem talia bona ſtabilia in particulari ad proprios vſus concedere, vulgo *Rendas ou tenças*. Idque etiam de Monialibus intelligitur.

2 Explicat hoc Rodriguez *tomo* 3. *quæſt.* 29. *artic.* 10. ſic debere intelligi. Non poſſe ſcilicet Prælatos concedere ſubdito notabile peculium abſolutè, & independenter, vt Religioſus expendat illud ad libitum, in quibus voluerit: non enim poterit illud impendere, niſi in neceſſitatibus, ſeruata Regula, & ſtatutis. Et Religioſus qui etiam de licentia Prælati peculium ſecus impenderit, peccat mortaliter contra votum paupertatis. At dicit Rodriguez, non prohiberi quin Prælatus concedat ſubdito peculium moderatum pro ſolis neceſsitatibus iuxta Regulam, & paupertatem: maximè quando prædictum peculium conceſſum fuit ſeu relictum Religioſo à parentibus, conſanguineis, vel

el amicis, cum dependentia ſemper à Prælato. Vi-
endum tamen omnino ne peculium ſit exceſſiuum,
éve ad libitum, vel prophanè expendatur, vide Sà
Aphoriſ.verb. Relig.n.48.

Minoritis rigoroſius prohibetur peculium ex vi
egulæ, & ſtatu maioris paupertatis. Neque pecu-
iam poſſunt habere, niſi pro præſenti, vel immi-
ente neceſſitate, & cum expreſſa licentia Prælati: &
oud Syndicum Papæ: neque inſumere niſi cum ex-
reſſa licentia Prælati. Qui proinde conſulant Regu-
m, declarationes Pontificum, & ſtatuta Ordinis.
uæ perſequi non eſt meum.

ADDITIO.

AN Minorita poſſit habere peculium in annuo
redditu perpetuo pro ſuis neceſſitatibus, reſpon-
negatiuè ſupra *verb. Legatum,n.*30.& infra *ver.Teſta-
ntum,n.*8.*per totum*, & idem ſemper dicam ob dicta
atis locis.

POENA.

Vide ſupra *verb. Correctio fraterna.* & *verb. Diſpen-
e*, & *verb. Prælatus* 13. & *verb. Officia Ordinis*, &
*b.Religioſus,num.*10.& *verb.Iudex*, & *verb.Vox actiua.
n.*1.*& ſeqq.*

PRælatus non poteſt reo Religioſo remittere to-
tam pœnam legis ſtatutæ, D.Thom.2.2. *quæſtio-
*8.*art.*3. eſt communis; & probatur, quia Iudex in-
or non iudicat ex poteſtate propria, ſed ex publi-
. & proinde tenetur ſtare legi. Imò neque poteſt
m pœnam minuere; vel commutare. *cap. licèt. de
pœnis*

pœnis. Vide ſupra *verb. Iudex*, ſeu *verb. Correctio Fratrum. num.* 54 *& ſequentibus*. Adde quod tenet Rodrig. *Addit. ad Sum. tom.* 4. *cap.* 57. *num.* 4. quod in Religionibus non eſt minuenda pœna propter nobilitatem, vel ſcientiam rei.

2 In pœnis arbitrariis, vel extraordinariis, poteſt Iudex exaſperare, vel mitigare pœnam, attentis circumſtantiis criminis commiſſi. *d.* 1. *de pœnitent. cap. menſuram.*

3 Si pœna imponatur pro aliquo delicto, nunquam tota pœna danda eſt, ſi delictum fuit attentatum, ſed non fuit conſummatum. Abbas *cap. cùm in cunctis. de electione*. & Iul. Clar. *in pract. verb. homicidium. numero* 14. v. g. parauit quis venenum; imò poſuit in loco vbi credidit bibendum: ſed tamen eſt fruſtratus effectus, quia non bibit is cui parauit. Non eſt danda tota pœna legis, ſed alia extraordinaria multo minor, & ponit Iul. Clar. exemplum in duabus fœminis, quæ ſuo tempore porrexerunt venenum, & effectu non ſecuto, non ſunt damnatæ ad mortem, ſed pœna mitiori.

4 Si pro aliquo delicto quis punitus fuit ab vno Iudice non poteſt amplius puniri pro eodem crimine ab alio Iudice eiuſdem Ordinis, vt ſi vnus Iudex ſæcularis puniuit, non poteſt alius Iudex ſæcularis punire. Si verò ſint diuerſi Ordinis, bene poterunt, vt ſi Iudex ſæcularis puniuit crimen mixti fori pœna poſita à lege ſæculari: poterit poſtea puniri à Iudice Eccleſiaſtico pœna Eccleſiaſtica. Sylu. *verb. Index* 1. §. 2. Addit Rodr. *Addit. ad Sum. tom.* 3. *c.* 104. *n.* 7. Quod ſi Religioſus fuit abſolutus ob defectum probationis, & ille non emendatur à delicto, hoc non obſtat quo minus poſſit iterum accuſari de eodem crimine, Vide infra *verb. Præſcribere, à n.* 2.

5 Non

5 Non obſtantibus ſupradictis *n.1.& 2.* ſtando etiam in iure communi poteſt Prælatus Iudex augere, vel minuere pœnam pro qualitate perſonæ, vt ſi ætas ſit parua in iuuene, vel magna in ſene: vel ſi fecit ignorans, vel metuens, debet etiam attendi occaſio delinquendi, tempus, locus, & ſimilia, quæ Iudex prudens attendat. *c. de cauſis. de off. deleg.* & Doctores *ibid.* & Iul. Clar. *in pract. q. 85. verſ. vlterius.* Bernard. Diaz *in pract. crimin. c.146.* & alij.

6 Pœna impoſita Religioſo violanti caſtitatem videnda eſt apud conſtitutiones cuiuſque Ordinis, & grauior tunc pœna danda pro grauiori crimine, adulterio ſcilicet, inceſtu, ſtupro, & ſic de cæteris. Ratio id probat, quia maximè pro adulterio lex ciuilis pœnam capitis imponit.

7 Circa pœnam capitis poſitam pro crimine peſſimo ſi fortè in Clerico reperiatur, quidam exponunt quod pro prima vice, vel ſecunda, non ſit danda hæc pœna, ſed quando crimen fuerit continuatum, & in vſu: ſic explicantes verbum contentum in Bulla Pij V. contra hoc crimen, cùm dicit (*exercere*) quod verbum innuit vſum, & exercitium continuatum. At ſufficere vnam tantùm vicem ad imponendam totalem pœnam tenent grauiſſimi Doctores, Bernard. Diaz *c.8.* & multi citati ab Aldrete *lib. 2. de diſcipl. Relig. c.15. §.5. à n.26. vſque ad 34.*

8 Pro illo quî carens Ordine presbyteri Miſſam celebrat dictum eſt ſupra *verb. Ordines ſacri n.9.* Et vltra ibi poſita incurrit irregularitatem, & ad preſbyteratum nunquam poteſt aſcendere. Suar. *tom.4. diſput. 42. ſect.4. n.2.* & Maiolus *de irregul. lib.4. c.13. à n.4.*

9 Falſificans litteras Papæ traditur Curiæ ſæculari. *c. ad falſariorum. de crimine falſi.* Hodie tamen non ſeruatur in praxi, ſed mitius punitur. Iul. Clar. *practicar.*

*quæſt.*36. §. *videamus.* Et ſimiliter mitiori pœna caſtigantur falſificantes litteras Regis. Et nota, quod aliud eſt *falſificare*; aliud *aperire litteras.* Illud eſt, integras litteras falsò Papæ, vel Regis nomine facere, vel etiam veras litteras mutare in parte aliqua, ita vt mutet ſententiam. At aperire litteras, vel impedire ne dentur, minus peccatum eſt: & his imponitur pœna arbitraria iuxta qualitatem delicti. Vide ſupra *verb. Littera, num.* 5.

10 Falſificantes ſuperiorum litteras, ſi ſint ſæculares erga Epiſcopum, verbi gratia, (applica ad Regulares ergà Prælatum) perpetuò deponũtur, & in Monaſterio recluduntur vt ibi laicam tantùm communionem accipiant. *c. ſi Epiſcopus* 50. *diſt.* & ſic de ſolùm aperientibus litteras ſuperiorum dices, mitiori modo: licèt hi etiam de crimine falſi notentur. In conſtitutionibus verò Patrum Prædicatorum falſificans litteras, vel ſigillum Generalis, vel Prouincialis, punitur pœna carceris. *d.* 1. *c.* 18. § 4. Et Papa Clem. VIII. inter caſus quos propoſuit Religioſis vt de illis tantùm poſſint in futuro reſeruare, poſuit iſtum falſificantium, vel detinentium litteras ſuperiorum, &c.

11 Sacerdos reuelans ſigillum confeſſionis perpetuò deponendus eſt, & in arctum Conuentum recludendus, Concil. Generale ſub Inn. III. vt pœnitentiam ibi faciat vſque ad mortem. Hic tamen non incurrit irregularitatem, vt benè probat Suar. *tom.*4. *diſput.*32. *ſect.*8. Pœna verò illa depoſitionis ſignificat, vt careat omni munere, & dignitate, & perpetuò priuatur omni altaris miniſterio. Vide Rodriguez *tom.*2. *quæſtion.*35. *art.*1.

12 Audiens confeſſiones etiam Regularium abſque eo quòd ſit confeſſor, & carens licentia ad illas audiendas, eſt dignus ſuſpenſione: & præterea cõfeſſio nulla

eſt.

eſt.Rodriguez *tom.2.quaeſtione 37 art.1*.Et pro iſto puniendo, attende ad pœnam poſitam dicenti Miſſam carenti Ordine preſbyteri; & ſuo modo applicabitur pœna, licèt non æqualis; at meretur vt nunquam ſit confeſſor.

13 Audiens confeſſiones abſque eo quod ſit verè Sacerdos, manet ſuſpenſus, & irregularis. Nauarr.*in Manuali,cap.27.num.242*.& alij.Et præterea vt ſuſpectus de fide, denunciandus eſt Inquiſitoribus, iuxta Bullam Clement.VIII. & Rodriguez *tomo 2. quaeſt.27. art.2*.

14 Pœnas poſitas in iure contra prædicatores, malè prædicantes, & leges aliquas Canonicas non ſeruantes, vide infra, *verbo Prædicatores*.

15 Clericus veneficus, & incantator, eſt degradandus, non reali, ſed verbali degradatione, id eſt, ab altaris miniſterio remouendus. Bernard. Diaz. *c*.108.& alij. Si verò ſimul cum veneficiis exerceat alia multa crimina contra Rempubl. & ſuſpecta de fide, tradendus eſt brachio ſæculari: vel prius ſancto Officio, ſi habeat crimina ſuſpecta de fide. Qui verò hos conſulunt, iuxta ſuam ſimplicitatem, vel malitiam puniendi ſunt, *c ſi ...is Epiſcopus* 16.*q*.5.

... Calumniator, id eſt, falſum crimen obiecit, & ...n probauit, meretur pœnam talionis. *cap. qui non* 2. ... D.Thom.2.2.*q*.68 *art*.4. & eſt communis: & hoc ...elligi vbi fuerit recepta pœna talionis. Aliàs dam...bitur iuxta qualitatem criminis obiecti, perſonæ ...æ, & circumſtantiarum. Verus autem calumniator ... qui ſcienter falſum crimen imponit. Præſumptus ...ò calumniator dicitur, qui ſponte detulit, & cri... probare non potuit.

... Pœna falſi teſtis, ſiue periurij eſt, vt perpetuò de...atur, & in Monaſterio recludatur. Quæ verò pœna

*quaſt,*36. §. *videamus.* Et ſimiliter mitiori pœna caſtigantur falſificantes litteras Regis. Et nota,quod aliud eſt *falſificare*; aliud *aperire litteras.* Illud eſt, integras litteras falsò Papæ,vel Regis nomine facere,vel etiam veras litteras mutare in parte aliqua, ita vt mutet ſententiam. At aperire litteras, vel impedire ne dentur,minus peccatum eſt: & his imponitur pœna arbitraria iuxta qualitatem delicti. Vide ſupra *verb. Littera, num.* 5.

10 Falſificantes ſuperiorum litteras, ſi ſint ſæculares erga Epiſcopum, verbi gratia, (applica ad Regulares ergà Prælatum) perpetuò deponũtur, & in Monaſterio recluduntur vt ibi laicam tantùm communionem accipiant.*c.ſi Epiſcopus* 50. *diſt.* & ſic de ſolùm aperientibus litteras ſuperiorum dices, mitiori modo: licèt hi etiam de crimine falſi notentur. In conſtitutionibus verò Patrum Prædicatorum falſificans litteras, vel ſigillum Generalis, vel Prouincialis, punitur pœna carceris.*d.*1.*c.*18.§.4.Et Papa Clem.VIII.inter caſus quos propoſuit Religioſis vt de illis tantùm poſſint in futuro reſeruare,poſuit iſtum falſificantium,vel detinentium litteras ſuperiorum,&c.

11 Sacerdos reuelans ſigillum confeſſionis perpetuò deponendus eſt, & in arctum Conuentum recludendus,Concil.Generale ſub Inn. III. vt pœnitentiam ibi faciat vſque ad mortem. Hic tamen non incurrit irregularitatem,vt benè probat Suar. *tom.*4. *diſput.*32. *ſect.*8.Pœna verò illa depoſitionis ſignificat, vt careat omni munere,& dignitate,& perpetuò priuatur omni altaris miniſterio. Vide Rodriguez *tom.*2.*quæſtion.*35. *art.*1.

12 Audiens confeſſiones etiam Regularium abſque eo quòd ſit confeſſor,& carens licentia ad illas audiendas,eſt dignus ſuſpenſione: & prætereà cõfeſſio nulla eſt.

eſt.Rodriguez *tom.2.quæſtione 37.art.1.* Et pro iſto puniendo, attende ad pœnam poſitam dicenti Miſſam carenti Ordine presbyteri; & ſuo modo applicabitur pœna, licèt non æqualis; at meretur vt nunquam ſit confeſſor.

13 Audiens confeſſiones abſque eo quod ſit verè Sacerdos, manet ſuſpenſus, & irregularis. Nauarr.*in Manuali, cap.* 27.*num.*242.& alij. Et præterea vt ſuſpectus de fide, denunciandus eſt Inquiſitoribus, iuxta Bullam Clement. VIII. & Rodriguez *tomo* 2. *quæſt.*27. *art.*2.

14 Pœnas poſitas in iure contra prædicatores, malè prædicantes, & leges aliquas Canonicas non ſeruantes, vide infra, *verbo Prædicatores.*

15 Clericus veneficus, & incantator, eſt degradandus, non reali, ſed verbali degradatione, id eſt, ab altaris miniſterio remouendus. Bernard.Diaz.*c.*108.& alij. Si verò ſimul cum veneficiis exerceat alia multa crimina contra Rempubl. & ſuſpecta de fide, tradendus eſt brachio ſæculari: vel prius ſancto Officio, ſi habeat crimina ſuſpecta de fide. Qui verò hos conſulunt, iuxta ſuam ſimplicitatem, vel malitiam puniendi ſunt, *c. ſi quis Epiſcopus* 16.*q.*5.

16 Calumniator, id eſt, falſum crimen obiecit, & non probauit, meretur pœnam talionis. *cap. qui non* 2. *q.*3. D.Thom.2.2.*q.*68 *art.*4. & eſt communis: & hoc intellige vbi fuerit recepta pœna talionis. Aliàs damnabitur iuxta qualitatem criminis obiecti, perſonæ læſæ, & circumſtantiarum. Verus autem calumniator eſt, qui ſcienter falſum crimen imponit. Præſumptus verò calumniator dicitur, qui ſponte detulit, & crimen probare non potuit.

17 Pœna falſi teſtis, ſiue periurij eſt, vt perpetuò deponatur, & in Monaſterio recludatur. Quæ verò pœna

ſit hæc, dictum eſt ſupra, *num.* 11. Et eadem pœna affi-
ciuntur illi qui inducunt aliquem ad iurandum fal-
ſum: & hi, & periuri manent infames, & à teſtimonio
ferendo perpetuò ſunt arcendi. Sed nota quòd ſolus
ille dicitur teſtis falſus, qui ſciens, & prudens dixit
falſum in iudicio cum iuramento, in ſubſtantialibus.
Secus ſi bona fide dixit, & ſtatim ſe retractauit. Secus
item ſi dixit abſque iuramento: vel ſi dixit in re leui
accidentali, quæ non nocet delato. Couar. *c. quamuis pa-
ctum.* 1. *parte* §. 7. *n.* 1.

18 Pœna danda propinantibus venenum effectu ſe-
cuto, eſt pœna homicidæ; quòd ſi effectus non ſequa-
tur, vide ſupra, *n.* 3.

19 Eiectos ab Ordine poteſt Prælatus mittere in exi-
lium; ſic enim praxis obſeruat, imò ad triremes, vt ſu-
pra, *verbo Eÿcere ab Ordine*, ex Pio V. Quòd ſi mittatur
ad exilium Religioſus, tenetur Iudex, vel Epiſcopus
executionem ſententiæ procurare, vt effectum ſortia-
tur, *iuxta c postulaſti. de foro competenti. & l. relegatorum.
de interdict. & relegat.* & Epiſcopus poterit præcipere
relegato ſub excommunicatione, ne à tali regno, vel
ciuitate egrediatur.

20 Qui ſuſcepit Ordines per ſaltum, eſt ipſo iure
ſuſpenſus. Suarez *tom. de cenſur. diſputat.* 31. *ſectione* 1.
numero 45. cum multis ibi citatis. Et qui miniſtrat in
Ordine quem non habet, incurrit irregularitatem.
Suarez *citato tomo, diſput.* 42. *ſectione* 4. *numero* 2. Quod
intelligitur de Ordine ſuperiori, quem non habet; ad
hunc enim manet priuatus, & inhabilis; in illo verò
Ordine quem iam habebat, manet ſolùm ſuſpen-
ſus ad arbitrium Epiſcopi. Suarez *loco proximè ci-
tato.*

21 Qui verò furtiuè Ordines ſuſcepit, id eſt, ſine li-
cẽtia, & examine Epiſcopi, eiúſque approbatione (etiã
ſi ſit

ſi ſit Regularis) iſte ſi Epiſcopus ibi promulgauit excommunicationem contra furtiuè ſe ingerentes, non poteſt in Ordine ſic ſuſcepto miniſtrare, vel ad ſuperiorem aſcendere abſque diſpenſatione Papæ. Si verò talis excommunicatio lata non fuit, Epiſcopus, vel Abbas Monaſterij poſſunt diſpenſare. Bern. Diaz *in pract.c.25.*

Videantur aliæ pœnæ pro criminibus imponendæ tum apud conſtitutiones particulares Religionum. Et quando hæ defuerint, videatur Bernard. Diaz *in ſua practica canonica.* vbi comprehendit omnia ferè delicta fieri ſolita per perſonas Eccleſiaſticas: & tractat de pœnis eiſdem imponendis.

ADDITIO.

Vide ſupra, *verbo Inhabilitas*, *verbo Ignorantia*, *verbo Lex*, & cætera quæ diximus ſupra, *verbo Pœna.*

1 QVando lex aliquam imponit pœnam facienti, quomodo faciens oppoſitum pro foro interno poſſit excuſari à pœna excommunicationis, & ſimilibus dictum eſt ſupra, *verbo Ignorantia.* Si verò in foro externo quis alleget ignorantiam pro pœna vitanda poterit aliquando illam probare per iuramentum ſibi exhibitum, dummodo non ſint contra illum tam vehementes coniecturæ, & indicia, vt locus non ſit iuramento. Prima pars traditur à Nauarr. *lib. 1. Conſil. titulo de Conſtitut. conſil.* 1. & habetur *cap. præſumitur. de Regul. Iuris in 6.* vbi dicitur, ignorantia præſumitur, dum ſcientia non probatur. Vbi Gloſſa ait probari ignorantiam per iuramentum, vel probando aliquid quod neceſſariò conſequitur ignorantiam. Et hoc frequentius eueniet in homine idiota, & circa

legem particularem, quæ non eſt omnibus nota, vel facilis. Secunda pars quod ſcilicet id locum non habeat, quando in oppoſitum ſunt violentæ præſumptiones illum non ignoraſſe, docetur à Caſtr. *lib. 2. de lege pœn. §. ſicut dictum eſt, c. 14.* Tunc enim iuramentum illi non eſt exhibendum, neque illi credendum, niſi quando coniecturæ ſunt illum ignoraſſe. Poteſt etiam probari ignorantia allegando abſentiam.

POENITENTIA IMPOSITA à Confeſſore.

Vide infra, *verbo Præceptum.*

QVotidianæ ſunt difficultates circa hanc materiam, tum vt Religioſi dirigant ſe ipſos, tum vt pœnitentes in confeſsione poſsint conſolari. Igitur præcipua hac de re ſunt iſta.

1 Qui fecit opus iniunctum à Confeſſore, etiamſi illud fecerit abſque voluntate implendæ pœnitentiæ, ſatisfacit, neque tenetur aliud facere. Simile quid ſupra diximus, *verbo Hora Canonica*, de ſoluente officium Diuinum abſque intentione pro tunc ſatisfaciendi, quem diximus non teneri ad aliud recitandum cum Doctoribus ibi citatis. Idémque dicendum de pœnitentiæ impoſitæ ſatisfactione. Et de illa expreſsè tenet Sanchez 1. *Decalog. cap.* 13. *num.* 10. addens *num.* 17. idem dicendum eſſe, ſi pœnitens poſitiuè dicat in principio ſe nolle per illud opus illã implere. Neque opus eſſe, vt dicat poſtea ſe velle implere per opus præteritum, ſed ſufficere vt ſciat iam impleuiſſe. Idem ibi tenet, *n.* 18. de illo qui tenebatur ad opus faciendum ex voto, vel iuramento: de quo idem aſſerit, atque de faciente opera iniũctæ pœnitẽtiæ, modo proximè dicto.

2 Imple

2 Impletur etiam pœnitentia per actum, etiamſi ob aliquam circumſtantiam ſit peccatum: vt ſi fiat cum vana gloria concomitante, vel quid ſimile. Ita Suarez *tom.4. de Pœnit.diſp.38.ſect.8.num.1.fine.* Et probatur; quia leges præcipiunt ſubſtantiam actus, non modum, niſi modus ſit de intrinſeca ſubſtantia actus: ergo ſi fiat ſubſtantia actus iniuncti à Confeſſore, ſatisfieri præcepto, etiamſi careat gratia. Et patet exemplo, quia, qui audit Miſſam cum actu peccaminoſo, vt ſi vadit ad illam audiendam, vt videat fœminam, ſatisfacit præcepto, vt patet: & ſic à ſimili de pœnitentiæ impletæ præcepto.

3 Quæris. Iniungit Confeſſor pœnitenti vt faciat vnam vel duas eleemoſynas pauperi: occurrit pauper grauiter, vel extremè indigens, cui ego de pręcepto naturali teneor ſubuenire: an poſſim huic præcepto naturali eleemoſynæ faciendæ, & ſimul præcepto Confeſſoris de illa facienda ſatisfacere cum illa tantùm eleemoſyna? Pars affirm. eſt probabilis, quam tenet Victoria *in Sum. vbi de ſatisf.n.205.* Sà *in Aphoriſ.ver. Satisfactio, n.9.* Henriq. *lib 5. de Pœn.c.21.n.3.* Gloſſ. *lit. Q.* probatur, quia cùm finis eleemoſynæ ſit iuuare pauperem, & iſte oblatus ſit nimis pauper, prudenter credi poteſt, mentẽ Cõfeſſoris fuiſſe vt huic daretur. Præterea quia eſt opinio valde probabilis ſatisfieri pręcepto eleemoſynæ mutuãdo pecunias: & proinde ſatisfiet pœnitentiæ illas dãdo. In aliis operibus dicũt Doctores quòd ſi ego debeo hoc opus ex alio titulo, v.g. audire Miſſam ex obligatione feſti, vel ex obligatione voti, vel iuramenti, nõ ſatisfacio Miſſæ auditioni mihi iniunctæ in pœnitentiam, audiendo illam ex obligatione feſti, vel voti, vt tradit Victor. *loc. citat.* Azor. *tom.1. lib.11.c.14. quæſt.1. fine.* Henriquez *lib. citato, capit.19. numero 5.* & alij. Et idem dicendum ſi imponat Confeſſor ieiunium

non enim ſatisfit ieiunando in die præcepto ab Eccleſia ieiunari.

4 Si Confeſſor iniungat ſeptem Pſalm. vel officium defunctorum, vel ſimile quid in pœnitentiam recitandum, ſatisfit pœnitentiæ dicendo illos Pſalmos, vel officium cum ſocio alternatiuè recitando, & verſum ſocij audiendo. Nam tale præceptum Confeſſoris intelligẽdum iuxta modum præcepti Eccleſiaſtici: At præcepto Eccleſiaſtico de Diuino Officio ſatisfit recitando cum ſocio: ergo ſatisfiet præcepto Confeſſoris. Et eodem modo ſatisfiet ſi debeam illos ſeptem Pſal. vel Officium voto. Nau. *cap. quando, cap.* 10. *num.* 17. *&* 18. Azor. *tom.* 1. *lib.* 11. *c.* 7. *q.* 10. Quod non erit dicendum ſi imponatur in pœnitentiam Roſarium B. Mariæ. Non enim ſatisfiet dicendo cum ſocio Aue Maria alternatim, quia talis conſuetudo in Eccleſia nunquam fuit audita.

5 Si imponatur à Confeſſore Roſarium, vel Corona B. Virginis, ſatisfit illi præcepto, ſi per partes, & interruptè dicatur; v. g. dicendo nunc decem Aue Maria cum Pater noſt. Et poſt horam, vel duas horas alias decem, & ſic de cæteris quouſque finiatur. Nauar. *cit. cap.* 10. *à num.* 37. Ludouicus de Beia latè 2. *p. Reſp. Moral caſu* 51. & alij. Quia etiam Diuinum Officium cùm ſit penſum vnius diei, dicitur per partes interruptas, primam ſcilicet, tertiam, &c. Et quod dictum eſt de Roſario intellige ſi id fiat vno die: nam in diuerſis diebus non licebit illa interruptio decadum pro vno Roſario, vel pro parte tertia illius. Si verò quis voueret Roſarium integrum cõſtans tribus partibus, poſſet illud dicere in tribus diebus, dicendo ſingulis diebus vnam partem: nam hæ tres partes in communi æſtimatione diuiduntur, vt tenet Sanchez *lib.* 4. *Decalog. c.* 11. *n.* 4. quod idem videtur dicturus de toto Roſario

ſario iniuncto à Confeſſore, quando non conſtet mentem illius fuiſſe vt totum ſimul diceretur. Videtur enim vtrobique eadem ratio.

6 Poteſt pœnitens authoritate propria commutare pœnitentiam ſibi impoſitam in aliud opus cognitum euidenter melius. Probatur à ſimili: nam omnes dicunt poſſe quemlibet ſuum votum commutare authoritate propria in opus euidenter melius, vt qui vouit dicere tertiam partem Roſarij, poterit commutare in vnum diem ieiunij. Eſt autem eadem ratio in præcepto orto ex voto, & ex mandato Confeſſoris.

7 Si pœnitens confiteatur vni Confeſſori qui impoſuit moleſtam pœnitentiam, quam commodè implere non poteſt, & poſtea confitetur eadem peccata alteri, poteſt ſecundus Confeſſor priorem pœnitentiam minuere, vel moderari provt ſecundùm prudentiæ regulas iudicauerit. Sic Suarez *tom.4.in 3.p.diſput.* 38. *ſectio.* 10. *n.* 4. cum aliis ibi citatis. Nam poteſt pœnitens iterare confeſſionem quoties voluerit, & iudicari modò ſecundùm iudicium vnius Confeſſoris, modò ſecundùm iudicium alterius: in hoc enim nulli facit iniuriam.

8 Etiamſi ſecundus Confeſſor non audiat confeſſionem præteritorum peccatorum, & pœnitens ad ſe veniens manifeſtet ſibi pœnitentiam impoſitam à priori Confeſſore, quam non poteſt implere ſine magna difficultate, poteſt ſecundus Confeſſor illam commutare, vel moderari, etiam non auditis peccatis præteritis, dummodo habeat authoritatem abſoluendi ab illis. Nauarr. *in Summ. Latina, cap.* 26. *num.* 22. Syluest. *verb. Confeſſ.* 1. §. 27. Neque obſtat quod obiicit Sot. *in* 4. *diſtinct.* 20. *q.*2. *artic.* 3. quod ſcilicet par in parem poteſtatem non

habet : hoc enim verum eſt in foro externo litigioſo: ſecus de foro Sacramentali inſtituto in ſalutem, & in fauorem animarum.

9 Qui lucratur aliquam Indulgentiam plenariam, non tenetur implere pœnitentiam paulo ante à Confeſſore impoſitam : iam enim per Indulgentiam ſatisfecit : hic enim eſt effectus Indulgentiæ, remittere pœnas debitas peccatis. Eſt communis Doctorum cum Gloſſ. *in c. dum autem, de Pœnit. & remiſſ.*

PRÆCEPTVM.

Vide *verb.* Lex, & *verb.* Obedientia.

1 NOn poteſt Prælatus præcepto obedientiæ mandare ſubdito vt patiatur ſibi membrum abſcindi curationis gratia. Non tenetur enim obedire cum tanto diſpendio: Sà *in Aph. ver. Præceptum n. 2.*

2 Si occurrant duo præcepta ſeruanda, ita vt vtrique ſatisfieri non poſſit, ſeruandum eſt præceptum maius, eſt communis Doctorum. Sit exemplum: aſſiſtit aliquis curationi alicuius ægroti grauiter ægrotantis in die feſto, in quo tenetur Miſſam audire, & non eſt alius qui aſſiſtere poſſit: occurrunt præceptum naturale charitatis proximi, & præceptum poſitiuum Eccleſiæ de Miſſa audienda : tunc ſeruandum eſt præceptum maius charitatis, quia eſt præceptum naturale natura fortius: & omittendum præceptum poſitiuum quod eſt minus.

3 Vt verò ſemel hoc dicatur pro rebus quotidie occurrentibus : Sciendum breuiter multiplex eſſe præceptum. Primò datur præceptum naturale Diuinum. Huiuſmodi ſunt decem præcepta Decalogi, & illa quæ ex illis decem colliguntur euidenti conſequentia,

in materia morali. Dicuntur enim hæc omnia præcepta naturalia, quia lumen ipſum naturale dictat illa eſſe ſequenda, & ferè publicatione non egent, ſed à ſolo rationis naturalis dictamine publicantur, & imponuntur vnicuique. Dicuntur etiam hæc eadem præcepta naturalia, diuina, quia cùm Deus ſit author naturæ humanæ, & luminis naturalis, eſt etiam ex conſequenti author illorum, & quaſi legiſlator naturalis illorum: & hac de cauſa non furari, v.g. eſt præceptum naturale Diuinum. Secundum præceptum eſt Diuinum poſitiuum. Hæc ſunt illa quæ Chriſtus Dominus ore proprio poſuit in Euangelio, maximè circa Sacramentorum adminiſtrationem, vel receptionem, & pauca alia. Et hæc dicuntur Diuina, quia poſita à Deo dicuntur etiam poſitiua, ad diſtinctionem naturalium, quia naturalia dictantur à lumine naturali: illa verò Chriſti Domini non dictantur à lumine naturali; ſed obligant ſolùm, quia ſunt poſita à Chriſto Domino. Neque enim lumen naturale dictat recipiendum eſſe Baptiſmum, vel Confirmationem. Tertiò datur præceptum poſitiuum humanum, poſitum ſcilicet ab homine puro, qualis eſt Papa, Concilium, Prælati, Reges, & cæteri Superiores. Dicitur verò poſitiuum humanum, quia neque à naturali lumine dictantur hæc præcepta, neque à Chriſto Domino Deo ſunt poſita: ſed ab homine puro, qualia ſunt præcepta poſita à ſupradictis. Vnde cùm ſit duplex poteſtas Eccleſiaſtica, & ſæcularis, hoc præceptum poſitiuum humanum eſt duplex, aliud poſitiuum humanum Eccleſiaſticum, id eſt, poſitum à Conciliis, vel Prælatis Eccleſiaſticis. Aliud poſitiuum humanum ſæculare, id eſt, poſitum à Rege, & inferioribus poteſtatibus ſæcularibus.

4 Hoc poſito iam clarum eſt quod præceptum maius ſeruandum ſit occurrentibus duobus incompoſſi-

bilibus.

bilibus. Primum locum in maioritate, & obligatione obtinet regulariter loquendo præceptum naturale Diuinum: cum quo ſi concurrat humanum poſitiuum præualet Diuinum naturale. Vt ſi occurrat præceptum ſeruandæ vitæ vel famæ, cum præcepto poſitiuo tantùm Diuino, præualet illud. Si verò hæc duo concurrant cum præcepto humano poſitiuo, præualent illa duo. Denique ſi occurrat Eccleſiaſticum cum ſæculari præualet Eccleſiaſticum in negotio animæ.

5 Inſtas. Occurrit præceptum confitendæ fidei traditæ in Euangelio à Chriſto Domino de Sacramentis: & econtra inſtat periculum vitæ ſi fuero confeſſus. Hic concurrunt pręceptum naturale Diuinum conſeruandæ vitæ, & præceptum poſitiuum Diuinum de confeſſione fidei. Et tamen præualet poſitiuum Diuinum de confeſſione fidei, nam ſub peccato mortali teneor confiteri fidem etiam cum amiſsione vitæ. Reſpondetur in hoc caſu circa confeſsionem fidei non concurrere ſolùm pręceptum Diuinum poſitum à Chriſto Domino circa fidem Sacramentorum: ſed concurrere etiam præceptum colendi Deum per confeſsionem fidei. At pręceptum colendi Deum eſt præceptum primæ tabulę, ac proinde naturale Diuinum. Et inter pręcepta decē Decalogi, tria priora pertinentia ad cultum Diuinum ſunt maiora, & magis obligāt quàm ſeptem ſequentia eiuſdem Decalogi ſpectantia ad proximum, ſiue ſecundam tabulam. Et proinde magis ibi præualet cultus Dei per confeſsionē fidei, quā vitæ propriæ cōſeruatio. Dixi ſupra *regulariter illa tria præcepta prædictum habere ordinem*, quia poterit caſus euenire, in quo præceptum maius ob paruitatem, ac dubietatem materiæ omittendum ſit propter præceptum minus ob multam grauitatem materiæ, vel ob

ob clariorem obligationem, quod prudentis arbitrium debet ponderare, vt tradit Sanchez 1. *Decalog. cap.* 10. *num.* 17. Et idem dicendum quando præceptum minus ſecum trahit circunſtantias præcepti naturalis, & boni notabilis, Reginald. 2. *tom. libr.* 16. *num.* 33. *&* 34.

6 Præcipua dubitatio in hac materia eſſe poteſt quando quis debet facere vnum opus ex duabus, vel tribus obligationibus, v.g. tenetur dicere vnum Roſarium, vel vna die ieiunare, tum ex voto, tum ex iniuncta pœnitentia à Confeſſore, vel audire Miſſam ex voto, vel ex iuſſu Confeſſoris, vel ex præcepto Eccleſiæ. Feci illud opus, vel credens me vno illo poſſe ſatisfacere omnibus obligationibus prædictis: vel feci abſque intentione ſatisfaciendi vlli ex illis obligationibus: poſt opus factum, cuinam obligationi cenſendum eſt fuiſſe ſatisfactum? Et primò dicendum eſt per vnum tale opus non poſſe ſatisfieri illis duabus, vel tribus obligationibus. Secundò dicendum eſt illum ſatisfeciſſe præcepto ibi maiori, ac magis obliganti, quod primò eſt præceptum Eccleſiæ pro ieiunio, vel Miſſa audienda. Secundò eſt obligatio voti. Tertiò eſt obligatio pœnitentiæ iniunctæ.

7 Poteſt vno, & eodem tempore aliquis diuerſis actibus ſatisfacere duobus præceptis compatibilibus. Vt ſimul dicere Officium Diuinum, & audire Miſſam, vel hanc audire, & dicere, vel implere iniunctam pœnitentiam; eſt communis Doctorum, maximè Soti, *in* 4. *diſtinct.* 19. *quæſtione* 2. *articulo* 1. & aliorum. Ratio redditur à Sanchez *citato cap.* 14. *numero* 11. quia neutra obligatio requirit attentionem ad verba, ſed vtrique ſatisfit attendendo ad Deum, & res diuinas, & ita vna, & eadem attentione ſatisfit vtrique obligationi. Eſt inquam

inquam hæc communis opinio,& proinde facientem non condamno. Placet tamen conſilium Nauar. *in Sum. c.*21.*n.*8. vbi conſulit hoc non fieri. Imò ille *c. quando, de conſecrat. diſt.*1.*c.*19.*n.*170. & Caiet. *in Sum. verbo Feſtorum violatio*,dicunt eſſe peccatum veniale. Item quod ait Azor. 1.*tom. lib.*7.*c.*5.*q.*3.*&* 4. difficile eſſe vtrumque præceptum ſimul implere,ſi attentio habenda ſit ad verba prolata vtriuſque. Ex his colligit Sanchez proximè citatus *n. vlt.* illum cui Confeſſor iniunxit vt audiret duas Miſſas, poſſe vnica præſentia ambabus ſimul ſatisfacere,ſi ambæ celebrentur coram ſe in diſtantia debita. In quo caſu minus dubium inuenio: nam præceptum Miſſæ non obligat ad verba audienda, vt ſupra diximus, *verbo Miſſa*: ſed ſolùm requirit præſentiam corporalem cum attentione morali erga Deum,& ſacrificium. Immo potius Maior *in* 4.*diſt.*12. *q.*8.*dub.*1.*in ſolutione ad primum*,ait poſſe prædicto modo ſimul ſatisfieri tribus Miſſis.

8 Reginal. *tomo* 2.*lib.*16 *num.*21. dicit: Si præceptum poneretur à Prælato vt omnes ſingulis menſibus vna vice ieiunent,vel dicant Officium defunctorum, non ſatisfacere præcepto illum, qui ieiunauit quidem vna vice,vel dixit officium, non recordatus illius præcepti: ſed teneri poſtea ieiunare. Nullum pro ſe Doctorem citat: ſolùm dicit requiri conſenſum operantis ad legem implendam,& conſenſum ſupponere ſcientiam. At verius puto,quod tetigi *in hoc verbo*,& dixi clarius ſupra, *verbo Indulgentia.* & *verbo Hora Canonica*, ſatisfieri obligationi legis faciendo opus materiale præceptum à lege, etiamſi ignoret legem is qui operatur. Vide ibi citatis iſtis verbis, vbi plures Doctores citauimus.

PRÆ

PRÆDICATORES.

Vide infra *verb. Stigmata Pat. noſtri Franciſci, de prædicantibus contra illa.*

1 Regularis in ſuis Eccleſiis non poteſt prædicare abſque licentia ſui Prælati, & benedictione Epiſcopi. In aliis verò Eccleſiis extra ſuos Conuentus, non poteſt prædicare abſque licentia Epiſcopi. Trident. *ſeſſ. 24. cap. 4.* Qui verò abſque tali licentia Epiſcopi prædicauerit poterit excommunicatione feriri. *cap. excommunicamus 1. de hæreticis. §. quia verò.* Illa verò excommunicatio, ibi non eſt lata, ſed ferenda. Sed nota, quod propter hoc ſolum quod Regularis prædicauerit abſque licentia Epiſcopi, non debet puniri ab Epiſcopo, ſed à Prælato; ita declarauit Congreg. Cardinal. ſub Clem. VIII. vide infra, *hoc verbo num. 8.*

2 Poſſe Parochum bis, vel ter dare licentiam Regulari valde docto, & graui, & noto, aliàs ibi non approbato, vt prædicet in ſua Eccleſia, tenet Rodr. citans alios *tom. 3. q. 32. art. 1.* Quod maximè verum erit ſi prædicator ſit in itinere: tunc enim per priuilegium Societatis IESV id poterit facere prædicator, Parocho non contradicente: ſed hoc quod dicit Rodrig. non eſt ex priuilegio, ſed ex epichea: ſed nota, quod apponit, ſi ſit valde doctus, & cognitus: aliàs non poterit, illud verò de priuilegio Societatis, eſt quod Religioſi illius poſſint dum ſunt in itinere prędicare vbique in via, etiam ſi ibi non ſit approbatus (intellige quod ſit à parte rei alibi approbatus ad prędicandum) ſi tamen ibi ſit Epiſcopus, non poteſt abſque eius licentia; & Parochus non contradicat; neque huius

huius rei gratia diuertat ab itinere. Compend. Societ. *verb. Confeſſarius*, §.2.

3 Clem. V. *Clement.* 1. *de priuileg.* ſub obedientia, & maledictione æterna prohibuit Regularibus, primò ne in ſermonibus ad populum detrahant Eccleſiæ Prælatis. Secundò, ne retrahant laicos à frequentia, vel acceſſu ſuarum Eccleſiarum. Tertiò, ne Indulgentias pronuncient ad populum indiſcretas.

4 Circa hanc verò prohibitionem, & quod tangitur primo loco, de detrahendo Eccleſiæ Prælatis, nota quod poſtea Leo X. in Concil. Later. poſuit excommunicationem ipſo facto contra prædicatores detrahentes in publico Epiſcopis, & Prælatis reſeruatam Papæ. Ait tamen Nauar. *in Sum. cap.* 27. *num.* 145. hanc cenſuram non fuiſſe receptam. At in Clementina Papa iubet in textu quod prædicantes contra aliquid ex ſupradictis per duos menſes ſubiaceant pœnis grauioribus quæ per regulam & ſtatutum ſolent imponi in ſua Religione; quæ pœna grauis eſt, & grauiſſima.

Sed quæris primò, an per Prælatos Eccleſiæ intelligantur etiam Prælati Regulares; ſi illis detrahatur in ſermone? Credo quod ſic: quia lex ibi generaliter loquitur, & non limitat, & proinde neque nos limitare debemus. Et Prælati Regulares ſunt verè Prælati ordinarij. Et Azor. 2. *tom. lib.* 3. *c.* 25. ait nomine *Prælati* in iure intelligi etiam Abbates, & cæteros ordinarios. Et illos qui præſunt Eccleſiæ collegiatę, quales ſunt omnes Prælati Regulares conuentuales ſiue locales. Vnde qui non fuerint verè Prælati ordinarij, ſi contra illos prædicatum fuerit, non poterunt prædicatores de hoc accuſare, quidquid ſit de horum peccato.

Quæris ſecundò, quomodo intelligenda ſit hæc detractio de Prælatis? Reſpondet gloſſ. *cit. Clement.* *verbo*

verbo (detrahant) quod non requiritur vt expreſsè nominetur Prælatus; ſed ſufficit quod talibus verbis, & circumloquio exprimatur, vt circumſtantes moraliter intelligant pro tali Prælato id fuiſſe dictum, & ſic ratio moralis dictat.

Quæris tertiò quæ ſint Indulgentiæ indiſcretæ? R. primò, eſſe illas quæ nunquam fuerunt conceſſæ. Secundò, ſunt illæ quæ ſunt reuocatæ. Tertiò, ſunt illæ quæ ſunt dubiæ, & non poſſunt probari litteris authenticis, vel traditione indubitabili.

4 Idem Clemens V. ſub excommunicatione latæ ſententiæ prohibet Prædicatoribus ne in concione, vel extra illam retrahant populum à ſolutione decimarum. Et eadem cenſura ligat omnes alios Regulares qui in confeſſionibus audiendis, vel quomodocumque oppoſitum fecerint. Nauar. *in Sum. Latina. c.* 27. *n.* 145. & alij.

5 Prædicatores aſſerentes in ſermone, illos peccare mortaliter qui aſſeruerint Deiparam matrem caruiſſe peccato originali, vel peccare recitantes particulare officium Conceptionis, vel audientes ſermonem Conceptionis Deiparæ: hi, inquam, omnes incurrunt excómunicationem, per *extrauagantem, graue nimis, de Reliq. & venerat. Sanct.* incurrunt etiam pœnas ſuſpenſionis, & inhabilitatis poſitas à Pio V. in Bulla particulari hac de re promulgata, neque item licitum eſt Prædicatori dicere ab oppoſito, peccare mortaliter illos qui dictam Deiparam non credunt caruiſſe originali. In *eadem extrauaganti.* Neque item per Bullam Pij V. licitum eſt Theologis in conſpectu populi habere de hoc diſputationes in ſermone vulgari: benè verò in lingua Latina.

6 Non prohibetur tamen ab Eccleſia quin pars affirmatiua pro immaculata B. Mariæ Conceptione poſſit

ſimpliciter prædicari,confirmari ac perſuaderi.Sed ſolùm prohibetur diſputatio,controuerſia, & contentio, qua vel pars altera damnetur vt hæretica, & peccaminoſa;vel ad populum fiat vulgari ſermone.Suar.*tom.2. de Incarn.diſp.27.ſect 6. ad finem.* Non tamen poſſunt in ſermone refutare opinionem oppoſitam D.Thom.cum rationibus: per eandem Bullam Pij V. poſſunt tamen probare dictis Sanctorum illam caruiſſe originali. Et hæc per dictam Extrauag.& Bullam Pij V.

At nouiſſimè cùm hæc ſcriberem, ſanctiſſimus D. Paul V.hoc anno 1617. Motu proprio ſub grauibus pœnis prohibuit(videlicet excommunicatione,à Sixto IV.poſita *in ead.Extrauag.*)prohibuit, inquam, vt nullus in concione ad populum, vel actibus publicis, intellige, lectionibus, concluſionibus, diſputationibus teneat, vel defendat opinionem D.Th. dicendo B.V. conceptam cum originali,ídque propter ſcandalum fidelium. Ait tamen Pontifex, quod per hoc non intendit diffinire partem negantem: imò prohibet ne in actibus publicis Prædicatores, vel lectores dicant opinionem D.Thom. eſſe peccaminoſam, vel hæreticam, ſicut Sixtus IV. & Pius V. decreuerant. Imò iubet D. Paulus V. quod in publico opinionem D. Thom. non impugnent;nec de illa aliquo modo agant,ſeu tractent. Et concedit Epiſcopis, & Inquiſitoribus vt procedant contrà oppoſitum facientes. Itaque præcipuum intentum eſt ſolùm prohibere ne in actibus publicis opinio D.Thom.defendatur,vel proponatur, propter ſcandalum fidelium.

7 Prædicator Regularis ab Epiſcopo iam approbatus,non poteſt prædicare etiã in ſuis domibus ſi Epiſcopus id ſpecialiter prohibuerit. Et hoc intellige etiã ſi ipſe Epiſcopus non prædicet: licèt enim Pius V. in quadam Bulla declarauerit illam prohibitionem Epi-

ſcopi

ſcopi ſolùm tenere quandoipſe Epiſcopus prædicauerit: tamen Gregorius XIII. illud reuocauit poſtea in Bulla quæ incipit, *In santa rerum*, & reduxit ad terminos iuris communis. Et ita reſponderunt quinque Doctores conſulti hac de re Conimbricæ, anno 610.

8 Circa proximè dictum accedit declaratio Cardinalium quæ loquens de Prædicatoribus ſic ait. Hos, & quoſcumque alios ab anteceſſore ſuo approbatos, à prædicatione poterit ſuſpendere.(id eſt, Epiſcopus) Attendant tamen Epiſcopi propter quas cauſas id imperent. Volumus namque quòd ſi illicitè iuſſerint, ad ius lis deferatur, & interim ceſſent. Sic ibi.

9 Prædicator Regularis finita prædicatione poteſt concedere populo 140. dies Indulgentiæ, ex Compend. D. Hieron. in Hiſp. *verbo Prædicator*. §. 1. *&* 2. Neque puto hanc Indulgentiam eſſe reuocatam à Paulo V. quia non eſt conceſſa Fratribus, ſed ſæcularibus.

10 Non poſſunt Prædicatores cuiuſcumque Ordinis ſint, prædicare in Eccleſiis Monialium ſubditarum Minoribus de Obſeruātia, niſi de licentia ſuperiorum earundem Monialium, prohibuit Clemens VIII. Bulla propria, in Bullar. Rodrig. *fol.* 1226. & vltra peccatum mortale comminatur pœnas alias inferendas. Noto quòd hoc tantùm præcipitur pro Regno Portugalliæ. Et noto ſecundò, quòd confeſſores Monialium, neque Guardiani illius territorij poſſunt dare talem licentiam: Papa enim dicit dādam eſſe licentiam à ſuperioribus Monialium, & illi duo non ſunt Superiores illarum in Ordine Minorum. Imò neque Abbatiſſa poteſt dare illam licentiam, quia Papa dicit dandam à Superioribus: & per Superiores nō intelliguntur Abbatiſſæ.

11 Bonifacius VIII. & Clemens V. conceſſerunt Dominicanis, & Minoritis, vt poſſint prædicare in plateis communibus; excepta illa hora qua Prælati prædica-

uerint, vel fecerint coram ſe prædicare; intellige quod ſint ab Epiſcopo approbati. Compend. *verbo Prædicatores. §.9.* At in Eccleſiis parochialibus contradicente Parocho non poſſunt prædicare, niſi Epiſcopus oppoſitum iubeat. *Ibid. in Compend.* Illud verò quod dicitur de prædicatione in plateis publicis, intellige abſque licentia diœceſani petita, vel aliorum Prælatorum, vt dicitur in eodem Compend. *eod. verb.* §. 11. ſecus ſi ſpecialiter Epiſcopus contradicat quoad plateas, tunc enim ceſſandum.

12 Poteſt Epiſcopus priuare officio Prædicationis Regularem, qui etiam in ſuo Conuentu ad populum prædicat errores, aut ſcandala diſſeminat: quòd ſi hæreſes prædicauerit ad Tribunal Sancti Officij deferendus eſt. Tridentin. *ſeſſ. 25. c. 2. §. ſi verò, quod abſit.* Ibi tamen & Concilium ait, vt curent Epiſcopi, ne prædicator ex falſis informationibus, vel ex calumnia vexetur, iuſtámve cauſam habeat conquerendi de ipſo Epiſcopo.

13 Concilium Tridentin. *ſeſſ. 24. de reform. c* 4. iubet vt prædicetur ad populum ſaltem omnibus Dominicis diebus, & feſtis ſolemnibus. Hoc dato Vicarius generalis, vel pedaneus alicuius oppidi non vult vt tali die prædicetur in tali Eccleſia ex diebus illis aſſignatis: Magiſtratus verò ſæcularis, ſiue corrector loci, iubet prædicari: quæritur quis præualeat? Reſp. quòd poteſt dictus Magiſtratus ſæcularis mandare vt prædicetur, non obſtante prohibitione Vicarij: quia tunc Magiſtratus exequitur decretum Concil. Trident. quæ executio commendata eſt etiam Magiſtratui ſæculari à Pio V. in Bulla particulari. Sic Rodriguez *tomo* 2. *quæſt 63. art.* 19. in facti contingentia fuiſſe iudicatum Oſuæ: & pro hoc citat Doctores: quia quando inferior non vult exequi mandatum Superioris, id poteſt facere

is

ſis ad quem ſpectat, habens etiam mandatum à Superiore: res tamen attendenda eſt cum ſuis circumſtantiis occurrentibus.

14 Leo X. in Concil. Lateran. prohibuit ſub excommunicatione reſeruata ne vllus prædicator prædicet miracula falſa, aut incerta: vel prophetias quæ ex ſacra Scriptura non conſtant. Compendium *verbo Prædicator.* § 21. circa hanc tamen cenſuram Leonis, vide ſupra, *n.* 3. §. *circa hanc.*

15 In Compend. *verb. Indulg. quoad ſæculares* 5. ponuntur multæ Indulgentiæ, conceſſæ à variis Pontificibus iis ſæcularibus qui interſunt prædicationibus Fratrum Minorum, & Prædicatorum, quas Indulgentias ibidem collector epilogans ait facere magnum numerum, quas ibi vide, & has puto non eſſe reuocatas à D. Paulo V. quia non ſunt conceſſæ Fratribus directè. Et conceſſæ vtrique Ordini ſunt per varios Pontifices anni octodecim, & dies 222. Et nota, quòd debent prædicatores illas concedere in communi; ſi enim non concedant innuit Collector *ibi*, quod non lucrantur fideles. Et ille numerus proximè dictus, poteſt concedi vbicumque prædicauerint: at in ſuis domibus poſſunt concedere centum dies vltra, & ſic erunt pro ſuis domibus anni 18. & dies 322. Et plures ibi dies aſſignantur quando prædicant in ſuis domibus in quadrageſima feriis 2. 4. & 6. tunc enim poſſunt concedere vltra prædicta 138. annos. Collector *ibidem.*

16 Greg. XIII. in Bulla 28. concedit Patribus Societatis Ieſu aliàs idoneis, etiã ſola prima tonſura initiatis, vt poſſint vbique prædicare verbum Dei de licentia ſuorum Prælatorum. Intellige etiam de licentia Epiſcopi. Debent tamen Epiſcopi eos nõ prohibere, ſi aliàs ſint idonei, non obſtante ſola prima tonſura. Refert Ioan. à Cruce, *in ſua Epitom. lib.* 1. *c.* 6 *dub.* 2. *concl.* 3.

Adde quòd prædicare non eſt actus Ordinis ſacri, neque Officium diuinum prohibitum interdicto, aut ſuſpenſione à diuinis. Sà *in Aphor. verbo Prædicare. num.* 1.

PRÆLATVS.

Vide ſupra, *verbo Abbas. verbo Diſpenſare. verbo Generalis. verbo Guardianus.* & *verbo Prædicatores. num.* 5. & *verbo Licentia.*

1 IN Ordine Minorum nomine Prælatorum quibus committitur aliqua abſolutio, diſpenſatio, & ſimilia, in Bullis, vel ſtatutis Ordinum, intelliguntur ſequentes, Generalis, Commiſſarius generalis, Prouincialis, Cuſtos, Guardianus. Ita Corduba *ad Compend. ver. Guardianus*, §. 1. Sed nota quòd Cuſtos de quo ibi, eſt Cuſtos qui ſub ſe habet Conuentus, & Guardianos ſubditos, vt hodie vigent in Italia, & in aliquibus Prouinciis: hi enim ſunt veri Prælati, & vocant ſubditos ad Capitulum cuſtodiale. At Cuſtos electus in Ordine Minorum mittendus ad Capitulum generale, non eſt Prælatus: Licèt enim Rodrig. *tom.* 1. *q.* 70. *art.* 2. dixerit illum eſſe aliquo modo Prælatum; dictum tamen retractat, *Addit. ad Sum. tom.* 4. *c.* 103. *concl.* 1. Hinc colliges Vicarios Conuentuum, non eſſe veros Prælatos, neque præſides, neque hos duos habere iuriſdictionem, vel gaudere conceſſis illis Prælatis, per priuilegia, & ſtatuta, niſi quando priuilegia & ſtatuta id exprimunt pro Vicariis etiam, & præſidentibus, vt ſolent exprimere aliquando in aliquibus; vt videre eſt ſupra, *verbo Hora Canonica, Ieiunium*, & infra, *verbo aliis.* Aliæ verò Religiones ſuas conſtitutiones attendant.

2 Hi omnes poſſunt delegare, id eſt, committere alicui vt faciat omne illud quod ipſi poſſũt ex officio ordina

dinario: probatur; quia hi omnes habent poteſtatem ordinariam. Vnde Guardianus poteſt committere cuiuis Fratri, vt admittat ad profeſſionem aliquem Nouitium: & profeſſio facta in manu illius Fratris erit valida. Quod verò habens poteſtatem ordinariam poſſit illam delegare, vide Sà *in Aphor. verb. Delegare n.1.* vbi ait quod etiam Vicarius Guardiani in huius abſentia poteſt delegare. Vide etiam Rodrig. *tom.1.q.22.art.11.* vbi ait poteſtatem datam per priuilegium eſſe poteſtatem ordinariam. Dixi *ex officio ordinario*; quia ſi hi prælati habent aliquid ſibi conceſſum à Papa vel à ſtatuto quod ipſi ſoli per ſe faciant, tunc hoc peculiare non poterunt delegare. Exemplum habes ſupra *verbo Abbas n.6.* de conceſſione illa Pij V. vt hi Prælati in foro animæ poſſint circa ſubditos, omnia quæ poſſunt Epiſcopi in eodem foro cum ſuis: cùm enim ibi dicat Papa, id debere facere per ſeipſos, hanc poteſtatem abſoluendi non poſſunt aliis committere. Et ſic de ſimilibus in quibus hi Prælati fuerint iam reſtricti, vel delegati aliorum.

3 Ob proximè dictum poſſent Prouinciales Minorum committere Guardianis vt reciperent Nouitios ad Ordinem, maximè cùm id concedatur illis in iure *c. exiit. de verbor. ſignificatione.* At hæc poteſtas delegandi pro Nouitiis recipiendis eſt illis reſtricta per Capitulum generale Tolletanum. *c.1.* vbi Prouinciales prohibentur hanc poteſtatem delegare, poteſt enim Generalis hanc poteſtatem illis limitare iuxta dicta *cit. cap. exiit.* Et proinde illam non poſſunt committere aliqui abſque licentia Generalis. Alij videant ſuarum Religionum ſtatuta.

4 Hi omnes habent dignitatem Eccleſiaſticam, id eſt, ſunt perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ, Sà *in Aphoriſ. verbo Prælatus*, & proinde quoties in

litteris Apoſtolicis vel in iure, requiritur, vel committitur aliquid alicui perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ, id etiam de Guardiano, & cæteris debet intelligi.

ELECTIO PRÆLATORVM.

Circa Prælatorum electiones dictum eſt fusè ſupra, *verbo Electio*, vide ibi per totum. vide etiam, *verbo Illegitimus*. & *verbo Diſpenſare*. & *verbo Officia Ordinis. n. 7.*

PRÆLATI IVRISDICTIO
pro foro externo.

5 Generales, & Prouinciales habent erga ſuos ſubditos poteſtatem quaſi Epiſcopalem. D. Thom. *2. 2. q. 33. art. 7. ad 5. & c. Epiſcopus. § ſi ergo* 11. *q.* 3. Imò in parte habent maiorem Epiſcopali: quia Prælati Regulares habent poteſtatem, & ſupra animas, & ſupra corpora, & lites etiam corporales, & quaſi ciuiles ſubditorum dirimunt, quas non dirimunt Epiſcopi cum tam ampla, & totali iuriſdictione erga ſuos ſubditos. Cum quo ſtat quod iuriſdictio Epiſcopi ſimpliciter eſt maior in ſpiritualibus, ac dignior. Imò ait Sanchez *lib. 8. de Matrim. diſp. 3 n. 9. & diſp. 2 n. 13.* quod etiam Prælati Conuentuum habent poteſtatem quaſi Epiſcopalem erga ſuos ſubditos in foro interno. Quod verificatur bene per dictum ſupra, *verb. Abbas, n. 6.*

6 Prælati Conuentuales in foro externo habent minorem poteſtatem quàm Prouinciales, quæ videatur in cuiuſq; Ordinis ſtatutis. At in foro interno circa ſuos ſubditos, habent omne illud quod habent Prouinciales in tota Prouincia. Vide ſupra, *cit. verb. Abbas, n. 6.*

7 Eandem poteſtatem quam habent Prouinciales erga Fratres, habent etiam erga Moniales ſi quas habent ſubditas, idque authoritate Apoſtolica. In Ordine Minorum ſunt Clariſtæ 1. & 2. Regulæ, Tertiariæ, aliquæ, & Conceptionis B. Mariæ in Hiſpania.

8 Quam poteſtatem habeant benedicendi ornamenta, & res Eccleſiaſticas, vide ſupra, *verb. Benedicere.*

9 Prælati Regulares non habent poteſtatem dominatiuam per iuriſdictionem erga Nouitios. Nouitij enim nondum ſunt ſubditi, quia nõdum Prælato ſubiugarunt voluntatem. Sanchez *lib.9. de Matri. diſp.39. num.*44. & tamen *ibi num.* 45. tenet quod poſſunt Prælati irritare vota Nouitiorum, ſiue facta in ſæculo, ſiue in nouitiatu. Pro quo citat Syluest. *Votum* 4. *qu.*7. *dicto* 3. Negat tamen hoc de irritatione voti erga Nouitios, Rodriguez ſupra citatus *verb.* D*iſpenſare. nu.*13. cuius dictum puto probabilius, & de hoc fortè adhuc infra *verb. Votum.*

Non obſtante verò, quod proximè dictum eſt, de Prælato non habente iuriſdictionem erga Nouitios, notandum valde eſt quod ait Nauar. *lib.*3. *Conſil. tit. de Regular. conſil.* 59. poſſe Prælatum procedere contra Nouitium de quo eſt præſumptio magna quod Religioſum occiderit, & formare proceſſum contra illum: & proinde innuit poſſe illum punire. Et videtur hoc probari poſſe, quia tunc Nouitius fit ſubditus ratione delicti: quod autem extraneus ratione delicti ſit ſubditus legibus illius Prælati in cuius territorio exiſtit, tenet clarè Suarez *tom. de legib. lib.*3 *cap.*33. & Sayr. *lib.*1. *de cenſur. c.* 7. *n.*9. qui dicunt extraneos in alieno territorio teneri ad pœnã territorij, ratione delicti. Hoc ipſum cum Nauarro tenet Rodrig. circa Nouitium puniendum à Prælato ob tale crimé, *tom* 3.

quæſt. 2. *artic.* 10. vbi addit talem Nouitium fore torquendum ob defectum probationum. Et *ibidem* probat ex Panorm. quod Iudex ſæcularis non poteſt talem Nouitium punire manentem cum habitu, quia quamdiu ſic manet gaudet priuilegio Clerici. Et in fine articuli reſoluit iuriſdictionem Prælati parificari in hoc quoad profeſſos, & quoad Nouitios.

10 Hæc poteſtas externa Prælatorum in puniendis criminibus, eſt omnino plena, & adeo extenſa, vt poſſint pro culpis eiicere ad triremes: & ad exilum ſupra *verbo Eiicere*, poſſunt etiam illum tradere brachio ſæculari, prius tamen degradatum realiter per Epiſcopum. Probatur ex Bulla 6:. Pij V. quæ incipit, *Ea eſt officij noſtri.* in qua Generali Minorum dat plenum ius in ſpiritualibus, & temporalibus circa Tertiarios ſibi ſubditos. Et quoad degradationem verbalem tenet expreſsè Aldrete *lib.* 1. *de Diſciplin. Relig. cap.* 3. *à numero* 22. *& ſequentibus.* vbi ponit caſum, in quo quatuor Fratres vnius Ordinis in Hiſpania traditi ſunt brachio ſæculari, eò quòd ſuum Prouincialem interfecerunt. Quod prius ſcripſit practica criminalis Salzedo *cap.* 96. *aliàs* 97. Sed tamen credo, quòd non poſſint Prælati Ordinis ob crimina quantumuis atrocia tradere Regularem Curiæ ſæculari, abſque licentia Papæ: nam illorum priuilegia ſolùm concedunt vt mittant in exilium, triremes, vel carcerem perpetuum, & in illo caſu relato è Salzedo interuenit commiſſio Papæ facta Archiepiſcopo Hiſpalenſi qui fuit Iudex cum aliquibus Religioſis.

Hinc colliges, quod ſi ad punitionem criminum tanta eſt poteſtas Prælati Regularis erga ſubditum; ad curationem, & conſolationem ſaltem æqualem habebunt: ad abſoluendos, inquam, ſubditos, &c. de quo ſtatim. Sunt verò aliqua quæ pertinent ad iuriſdictio-

dictionem Prælati non contentioſam vt ita dicam,ſed circa diuerſos actus externos; quæ ſic accipe, pro præcipuis tantùm, neque enim eſt mens, nec poſſibilitas omnes caſus attingere: pendent enim multa à iure communi,Conciliis,priuilegiis, & ſimilibus. Et præterea multa quæ non poſſunt, quæ etiam ſparſim poſita ſunt in hoc tractatu multis locis.

11 Prælatus ſciens per confeſſionem tantùm ſubditum ſuum in tali loco, vel officio particulari quoad animam, non poteſt illum ad alium locum transferre:eſſet enim ſaltem indirectè frangere ſigillum confeſſionis. Rodriguez *Addit.ad Sum. tom. 3. cap. 85. numer.*3.Et probatur ex Motu proprio Clement. VIII. pro caſibus reſeruatis, vbi idipſum in ſubſtantia decernit. Secus ſi Prælatus ſciat extra confeſſionem, etiam ſecretò,& id poſſit facere abſque ſcandalo.

12 Non poſſunt Prælati Superiores vt Generalis diſpenſare in pœna poſita à Prælato inferiori, videlicet Prouinciali,abſque licentia, & conſenſu eiuſdem inferioris,colligitur ex Trid.*ſeſſ* 14. *de reform. cap.*1. Excipe ſi inferior qui pœnã poſuit iam mortuus eſt, vel vacauit: tunc enim poteſt, poterit etiam ſi caſus deuolutus eſt ad Superiorem per appellationem. Rodrig.*Addit.ad Sum.tom.*3.*cap.*122.*concl.*2.*& tom.*1.*q.*22.*art.* 8.

13 Vide ſupra *verbo Officia Ordinis*, vbi dicitur non poſſe Prælatum priuare officio ſubditum ob culpam commiſſam abſque dolo,ſed animo ſimplici.

14 Non poſſunt Prælati eiicere à prouincia omnes extraneos in illa iam incorporatos, abſque culpa. Redundat enim hoc in infamiam illorum: proinde eiecti poterunt per modum querelæ ad Superiorem recurrere. Vega *in Sum.* 2. *parte, verb. Religioſus, caſu* 41. Imò neque vnum incorporatum poſſunt eiicere, ſi

prius

prius non audiatur. Nauarr. *lib. 2. Conſilior. tit. de ſentent. & re iudicata, conſilio* 1.

15 Poſſunt aliquando inferiores diſpenſare in lege Superiorum in aliquibus caſibus. Primò, quando eſt conſuetudo. Secundò, quando res parua, & foret intolerabile Superiorem adire. Tertiò, in caſibus frequenter contingentibus vt ieiunio, officio diuino, & ſimilibus. Medina 1. 2. *quæſt.* 57. *art.* 4.

16 Prælati Regulares, tenentur miniſtrare Sacramenta ſuis ſubditis in extrema neceſſitate (id eſt, quando per alios id facere non poſſunt) & ad hoc tenentur etiam cum periculo propriæ vitæ, vt tempore peſtis, vel alio ſimili. Eſt communis Doctorum.

17 Non poſſunt Prælati Regulares allegare ignorantiam in illis quæ ſpectant ad ſuum officium: vnuſquiſque enim artifex, etiam mechanicus, tenetur ſcire ſpectantia ad ſuum officium: Rodriguez *tomo ſecundo, quæſtione* 72. *articulo* 2. Hoc intellige pro foro externo, & ad ſubeundam pœnam temporalem. Nam in foro interno, & coram Deo poterit excuſari ignorantia ſaltem inuincibili: nam homo eſt, & nullus poteſt omnia ſcire. Imò in materia iuridica, & legum, ait Nauarr. *libro* 5. *Conſilior. titulo de ſentent. excommunicationis, conſilio* 42. reprobari in Monachis nimiam curioſitatem in ſciendis rebus, ac diſputationibus forenſibus.

18 Tenetur Prælatus Regularis ſubditis prouidere de rebus temporalibus: ac proinde in hoc magis obligantur quàm Epiſcopi, qui ad hoc non tam præcisè tenentur. Rodriguez *tomo* 2. *quæſtione* 73. *articulo* 3. *prope finem.*

19 Prælati Superiores, non poſſunt reſtringere poteſtatem inferiorum abſque iuſta cauſa: ſi verò id faciant abſque iuſta cauſa, peccabunt, quia auferunt

alie

alienum, & faciunt iniuriam abſque cauſa. Rodrig. *tomo primo, quæſtione* 17. *articulo* 7 Et hoc idem præcipiunt ſtatuta generalia Minorum Tolletana, *prope finem, in titulo de officiis*. dicentia quòd Prælati Superiores non perturbent inferiores in executione ſui officij; aliàs magnum ſequentur, vt plurimum, inconueniens.

20 Prouinciales cencedentes alicui ſubdito licentiam, vt poſſint diſpenſare cum impeditis ad petendum debitum ob inceſtum, vel votum, non poſſunt datam licentiam reuocare abſque cauſa iuſta: faciunt enim iniuriam illi qui habebat. Rodriguez. *cit. quæſtione* 17. *art*. 11. Si vero Prouincialis qui illam conceſſit moriatur, vel in officio expiret, ſubditus illam conſeruat, neque opus eſt vt aliam petat à ſuo ſucceſſore. Rodriguez *ibidem*.

21 Contra Prælatum difficilius admittendæ ſunt accuſationes, & querelæ, & ſi admittantur qualificata indigent probatione, nam, vt ait Concil. Lateranenſ. Prælati ſunt poſiti quaſi ſignum ad ſagittam, & quia omnibus placere non poſſunt multorum odia incurrunt. Et ideo quo Prælatus grauior eſt, maiores contra ipſum requiruntur probationes. *c. qualiter, & quando. de accuſat. c.* 2.

PRÆLATI POTESTAS ad abſoluendos ſubditos.

VIde ſupra, *verbo Ordines ſacri. num*. 14. de abſolutione à ſuſpenſione incurſa propter Ordines malè ſuſceptos. & *verbo Abbas, numero* 6 de conceſſione Pij V. Patribus Dominicanis, eſt enim illa maior omnibus abſolutè per quam conceditur Prælatis reſpectiuè vt poſſint per ſe ipſos in foro conſcientiæ

omni-

omnia quæ poſſunt Epiſcopi cum ſuis diœceſanis. Et idem intellige quod poſſint circa ſuas Moniales.

22 Alexander VI. conceſſit Minoritis vt illorum Generalis, vel Prouincialis, poſſint abſoluere ſubditos, qui exiſtentes in ſæculo portarunt arma, & cætera prohibita ad terras infideles. Compend. Min. *verb. Abſolutio ordinaria quoad Fratres.* §. 19. Sed iſte caſus eſt Bullæ Cœnæ. Et proinde vide ſupra, *verbo Abbas, n.* 11. *& verbo Bulla Cœna.*

23 Poteſt Generalis Ordinis per ſe, vel per alios à ſe deputatos, abſoluere ſubditos ab omnibus peccatis commiſſis ante vel poſt ingreſſum Ordinis, & à quibus cenſuris reſeruatis Papæ, excommunicationis, ſuſpenſionis, interdicti, cæteriſque pœnis, dummodo his non ſit aliquis nominatim comprehenſus. Conceſſit Gregorius XIV. Ordini Miniſtrorum infirmorum. Refert Capucinus *ad Compend.* 1. *part. fol.* 27. & ibidem conceſſit, vt poſſint dicti Prælati Generales habilitare ſubditos inhabiles, & infames. Et hoc idem poſſunt inferiores, quibus ipſi commiſerint. Vide Rodriguez 1. *tom q.* 20. *art.* 4. Hoc tamen non poſſunt facere dicti Prælati, niſi facta prius debita pœnitentia, & ſatisfactione, vt ibi Rodriguez *art.* 5.

24 In Compend. Societatis, *verbo Abſolutio,* §. 7. *&* 8. & ibidem §. 3. dicitur quòd poſſunt eorum Generales, & Prouinciales abſoluere ſuos ab hæreſi occulta. Ego hoc non dico, ſed dico quod ibi dicitur. Et remitto me ad id, quod ego dixi *verbo Hæreſis*, & ibidem dicitur, §. 4. quòd Gregorius XIII. conceſſit vt poſſint abſoluere ſubditos legentes libros prohibitos, in locis in quibus poſſunt abſoluere ab hæreſi.

25 Poſſunt Prælati Regulares abſoluere ſuos ſi ſint excommunicati nominatim in foro externo, ſatisfacta prius parte. Rodriguez *ibi. art.* 6.

26 Cir

26. Circa caſus Bullæ Cœnæ an poſſint aliquid Prælati circa ſubditos, vide ſupra *verb. Abbas numero* 11.

27 Abſolutiones præcedentes,& ſubſequentes,ſi dari debeant à Prælatis circa peccata, debent fieri omnino intra Sacramentum pœnitentiæ;extra quod non remittitur peccatum per abſolutionem. Si verò abſoluant tantùm à cenſuris annexis,id poſſunt facere extra Sacramentum:Rodrig.*articul.*7.*citata q.*20.*& eod.tom.*1.*q.*61.*art.*7.

28 Prædictæ conceſſiones abſoluendi à reſeruatis Papæ, etiam extenduntur ad abſoluenda illa quæ ſucceſſores Papæ reſeruauerint; niſi ſubſequentes prædictas Conceſſiones reuocauerint, & Ordinis priuilegia: ſimiles enim conceſſiones generales debent iſto modo extendi.Rodr.1.*tom.q.*20.*art.*8.

29 Poſſunt prædicti abſoluere ſubditos à ſimonia commiſſa in collatione beneficij, ſeu officij, ídque toties,quoties.Rodriguez 1.*tom. quæſtio.*20. *articul.* 13. Ibi tamen ait, non poſſe Prælatos abſoluere ſubditos à ſimonia commiſſa in receptione Ordinis ſacri. Quia, inquit, Sixtus V.in ſua Bulla contra Clericos malè promotos reuocauit abſolutionem huius ſimoniæ, & aliàs ibi, dicens quòd non poſſet impendi ab vllo etiam Regulari, per quodcumque priuilegium, etiam Maris Magni, omnia enim ibi reuocat etiam quod ad Regulares. Et quamuis Clemens ipſe VIII. poſtea hanc Bullam Sixti V. reuocauit quoad alias pœnas ad terminos iuris communis : *ibidem* tamen Clemens exprimit quod pœnæ contentæ in ead. Bulla Sixi contra ſimoniacos in ordine, maneant in ſuo robore antiquo:& proinde infert Rodr. quod à prędicta ſimonia in ordine, non poſſunt Prælati ſubditos abſoluere. At ſaluo meliori iudicio, ego credo quod poſſunt.

poſſunt. Si enim iuxta ipſum Rodr. & alios citandos infra *verb. Priuilegij confirmatio, num.* 33. quando Papa ſucceſſor confirmat priuilegia Ordinis ex certa ſcientia, reualidat priuilegia etiam ſi eſſent reuocata per ſuos anteceſſores: vt ibidem probabitur, conſtat quod poſt illam Bullam Sixti V. Clem. VIII. confirmauit priuilegia Minorum ex certa, ſcientia, vt patet ex Bulla ipſius poſita in Bullario Rodrig. *fol.* 1201. ac proinde ibi reualidantur priuilegia reuocata à Sixto, per quæ olim Regulares poterant abſolui per ſuos Prælatos etiam ab iſta cenſura. Et licèt Clemens ipſe VIII. vt ait Rodr. in ſua Bulla reducente Bullam prædictam Sixti ad ius commune reliquerit prædictas pœnas, circa ſimoniacos in ordine intactas, & in ſuo robore, aduerto quod idem Clemens noſtra priuilegia confirmauit vno anno poſtquam ediderat Bullam illam moderatoriam Sixti, vt videre eſt in eod. Bullar. Rodrig. *fol.* 1237. Nam noſtra priuilegia confirmauit ex certa ſcientia anno 1597. prædictam verò Bullam moderatoriam Sixti ediderat ante annũ 1595. Neque hîc poterit obſtare non vſus circa hanc abſolutionem, ex eo ſcilicet quod à tempore Sixti, vſque ad tempus Clementis VIII. Prælati non abſoluebant ab illa ob reuocationem Sixti. Tale enim ſpatium, non continet tempus ad faciendam præſcriptionem non vſus: quod probo ex ipſo Rodriguez qui 1. *tom. quæſt.* 8. *articul.* 3. dicit quod in ſimili materia non vſus in priuilegiis intra Pium IV. & Sixtum V. ſolùm præceſſerunt anni 28. qui non ſufficiunt ad faciendam præſcriptionem non vſus, quin poſſimus vti vno priuilegio ibi citato, quod reuocauerat Pius IV. Et poſtea Sixtus V. confirmauerat noſtra priuilegia ex certa ſcientia, quod in præſenti materia poteſt applicari: & maiori iure, quoniam multo minus ſpatium cucurrit inter

inter Sixtum, & Clement. Et præterea D.Paul.V. licèt in ſua confirmatione noſtrorum priuilegiorum, non dixerit ex certa ſcientia: dixit tamen quod innouabat: & quod confirmabat priuilegia confirmata eadem noſtra à Clem. VIII. qui tamen, vt dixi, confirmauit ex certa ſcientia: Vide infra *verb. Priuilegium num.* 30. *per totum.*

30 Prælati habentes poteſtatem quaſi Epiſcopalem, poſſunt abſoluere ſubditos à ſuſpenſione à diuinis, maximè ſi ſit occulta. Rodr. *quæſt.* 20. *art.* 14. *ad finem.* Imò poſſunt, etiam ſi ſit publica, & perpetua, dummodo non ſit reſeruata: & poſſunt abſoluere à cenſuris incurſis ob indebitam ſuſceptionem Ordinum ſi in iure non reſeruentur Sedi Apoſtolicæ, & ibidem non interuenit ſimonia in Ordine. Sic ibi Rodrig. *cum art.* 13. *praced.* Sed tu pro abſolutione ſuſpenſionis ab Ordinem receptum ante ætatem vide ſupra *ver. Ordines ſacri. num.* 14. *per tot.* Et pro ſimonia vide *num.* 29. hunc antecedente.

31 Poſſunt Prælati abſoluere ſubditos à cenſura incurſa ob contemptum clauium. Rodrig. *cit. q. art.* 15. & à cenſura incurſa ob peccatum factum ob confidentiam priuilegiorum. *ibid. art.* 16. Tunc verò peccatur in contemptum clauium quando quis non vult ſubmittere ſe poteſtati Eccleſiæ, putans illam eſſe intolerabilem, iniuſtam, duram, indiſcretam in ſuis præceptis. D.Thom. 2. 2. *q.* 186. *art.* 9. *ad* 3. ſecus ſi noluit ſubiici ex ira, odio, paſſione repentina, &c.

32 Per conceſſionem Eugenij IV. factam Ciſtercienſibus poſſunt Generales ſemel in vita, abſoluere ſuos ſubditos ac Nouitios, ac donatos ab omni irregularitate, & inhabilitate contractis ante, vel poſt ingreſſum Ordinis, etiam Papæ reſeruatis ex quacumque cauſa, iniuncta pœnitentia ſalutari pro modo culpæ. Refert

Rodriguez 1.*tom.q.*20.*art.*20. Sed notat Sayrus quòd ſi Prælatus abſoluat Nouitium propter iniectionem manuum violentarum factam in Nouitiatu, & ille egrediatur ab Ordine: reincidit in illam excommunicationem. Sic Sayrus *lib.*3.*de cenſur,cap.*28.citans Aſtenſem. Et ſumitur motiuum *ex c.eos, qui. de ſentent. excom. in* 6. De hoc tamen iam dixi ſup. *ver.Nouitij abſolutio, n.*32. *&* 33. Quod ſaltem videtur, quòd ſi prædictus Nouitius abſoluatur ibi in foro ſacramentali à confeſſore ſæcularium (qualis de ordinario eſt magiſter illorum) talis Nouitius exiens ab Ordine non reincidet: quia ille confeſſor ſæcularium per Bullam Paul. III. poteſt abſoluere ſæculares ab hac cenſura canonis *ſi quis ſuadente*, abſque eo quod reincidant: ergo idem confeſſor ſæcularium poterit abſoluere etiam Nouitium abſque eo quod reincidat. Neque verò *capit. eos qui, de ſentent. excommunicat.* iuuat Sayrum: quia ibi abſolutus in mortis articulo à cenſura reſeruata, vel extra mortem ob neceſſitatem, & nollens poſtea ſe præſentare potenti abſoluere à cenſura reſeruata, ſi inquam, iſte ſic primò abſolutus reincidit poſtea in eandem cenſuram, eſt, quia ille prior abſoluens in tali articulo ex ſe, ac directè non habebat poteſtatem abſoluendi; ſed abſoluit ſolùm pro tali articulo, & ſub tali conditione, vt ſe præſentet ſi euadat: at Prælatus abſoluens Nouitium, poteſt directè illum abſoluere ex priuilegio. Et illius priuilegium non exprimit vt abſolutus Nouitius, egrediens ſe præſentet Epiſcopo: ſicut exprimitur *in cap.citato* circa abſolutos ab aliàs non potente.

33 Omnia prædicta poſſunt Prælati etiam circa Moniales, & Nouitias, & circa Monialiũ ſeruitrices. Quinimò, & Confeſſores Monialium hæc omnia poſſunt circa illas. Iuxta ſupradicta, *ver. Moniales, n.*11. & Rodr.

tomo 1.

tomo 1. *quæſt*.20. *art*.21.22.*&* 23. & idem poſſunt circa Nouitios.

34 Abſolutio data à Prælato virtute alicuius priuilegij,quod ipſe ignorat,valet,ſi à parte rei datur illud tale priuilegium per quod illi conceditur poſſe abſoluere. Rodriguez *quæſt*.20. *cit.art*.25.

PRÆLATI POTESTAS AD diſpenſandum.

Vide ſupra, verbo *Diſpenſare*, ibi enim continentur præcipua huc attinentia. Vide, verbo *Licentia*. & hoc verb. *Prælatus*, *num*.32. *in princ*. & infra, verb. *Votum*. & verbo *Suſpenſio*.

35 AD diſpenſandum requiritur iuſta cauſa: & facta diſpenſatione ſine cauſa, erit peccatum, ſi fit ad libitum. Eſt communis. Concil. verò Trid. *ſeſſ*.23.*cap*.1.*de reform*. aſſignat has quatuor Chriſtiana charitas: vrgens neceſſitas: debita obedientia: Reipub. vtilitas. Gloſſa verò in *c.requirentes*.1.*q*.7. ponit has timor venturi mali: ſpes futuri boni: vitatio ſcandali. Sot.*lib*.1.*de Iuſt.quæſt*.7.*art*.3.addit,quòd ſufficit etiam qualitas temporis, perſonæ, ſcientiæ, & hæ omnes tendunt ad bonum commune.

36 Poſſunt Prælati Regulares cum ſuis ſubditis diſpenſare in illis omnibus in quibus poſſunt Epiſcopi in foro interno, ſupra *ver. Abbas*, *n*.6. Et hoc debent facere per ſe ſolos iuxta illam ibi conceſſionem. Imò poſſunt pluſquam Epiſcopi quoad aliqua:nam ibi Concil. prohibet Epiſcopos diſpenſare in irregularitate cõtracta ex homicidio voluntario:& tamen Prælati poſſunt hanc diſpenſare,ſi fuerit occulta,vt dictum eſt ſupra, *verb.Diſpenſare,num*.8. Prædicta verò conceſſio ibi

facta à Tridentino Epiſcopis extenditur ad omnia quæ per ius commune, vel per Bullas Pontificias non ſunt illis prohibita, Sylu. *ver. Diſpenſatio.* §. 14. At Regulares multa poſſunt per priuilegia, de quibus videant; quæ non poſſunt Epiſcopi.

37 Illa poteſtas conceſſa Dominicanis Prælatis ad exemplum Epiſcoporum, non poteſt delegari, neque id poſſunt facere per alios, vt proximè dictum eſt, vide *hoc ver. Prælatus in* 2. Et adde quod aliàs priuilegia conferunt poteſtatem ordinariam, niſi limitent, vt per ſe fiant à ſolo tali. Rodrig. *tom.* 1. *quæſt.* 22. *art.* 11.

38 Poſſunt Prælati diſpenſare cum ſubditis in irregularitate contracta ex homicidio voluntario in bello iuſto facto, maximè ſi fuit contra infideles. Banhez 2. 2. *quæſt.* 40. *articul.* 2. *dubit.* 4. & Candelabr. Aureum 2. *part. titul. de irregul.* §. *de diſpenſatione quoad Fratres, num.* 326.

39 Supra *verb. Diſpenſare. num.* 7. dictum eſt poſſe Prælatos diſpenſare in mutilatione membri, ſi illa irregularitas, ſeu culpa ſit occulta; non poſſe verò ſi ſit publica, & delata ad forum contentioſum, intra, vel extra Ordinem. Adde ex Rodrig. *ibi citato*, quòd non cenſetur mutilatio membri, abſciſſio digiti, vel auriculæ externæ, quia hæc non ſunt membrum. Erit verò talis, abſciſſio pedis, manus, oculi, &c. narium, &c. Vide Doctores in materia irregularitatis explicantes quid ſit membrum.

40 Prælatus excommunicatus non admittit adminiſtrationem niſi ſit denunciatus, vel notorius Clerici percuſſor, Nau. *lib.* 5. *Conſil. tit. de ſentent. excom. conſil.* 53. *num.* 1.

Vide, vt dixi, alia conducentia ad hunc locum ſupra *ver. Diſpenſare, per totum.* Et citatos in principio.

ADDI

ADDITIO.

DIxi ſupra ſufficienter *verb. Prælatus* : de poteſtate quam habet Prælatus circa ſubditos ad abſoluendum, ac diſpenſandum. Nunc pauca de iuriſdictione illorum pro foro externo,& interno.Vide etiam ſupra *in his Addit. verb. Diſpenſare.*

1 Prælati ergo poteſtas, ſeu iuriſdictio eſt duplex. Alia eſt ordinaria : alia delegata. Poteſtas ordinaria eſt illa quæ committitur à lege : niſi lex clarè innuat,quòd talis poteſtas ſit delegata.Secundò eſt etiam ordinaria, illa quæ committitur à Papa.Tertiò talis etiam eſt quæ per conſuetudinem committitur. Quartò poteſt etiam per communitatem alicui committi.Ita Sylu.*ver.Iuriſdictio*, & alij communiter. Circa ſecundum modum quando committitur à Papa declaro,quòd quando Papa concedit alicui Prælato, vel communitati priuilegium aliquid faciendi, talis iuriſdictio eſt ordinaria, & poteſt delegari : vt inter alios tenet, ac probat Sanchez 2.*lib.de Matrim.diſp*.40.*num*.14. Multum refert an poteſtas ſit ordinaria, vel delegata, vt ex dicendis patebit. Poteſtas delegata eſt illa quæ nullo ex prædictis quatuor modis conceditur ; ſed ſolùm conceditur ab homine, quando ſcilicet aliquis Prælatus habens poteſtatem ordinariam concedit alicui ſuam authoritatem aliquid faciendi in particulari,vel in communi ad certum genus cauſarum.

2 Omnes Prælati conuentuales Religioſorum habent iuriſdictionem ordinariam in vtroque foro, & proinde poſſunt illam delegare quoad omnia quæ illi poſſunt. Rodrig.*Addit.ad Sum.verb.Iuriſdictio, cap*.237. *num*.3. & Nauar. *cap.non dicatis n*.95. & probatur, quia habent iuriſdictionem ex officio,ſeu ex lege Canonica

quæ Prælatis ritè electis dat iuriſdictionem competentem ſuo officio. De Præſidentibus verò Conuentuum qui habent vicariam iuriſdictionem, innuit Sanchez *lib.* 4. *Decalog. cap.* 24. *numero* 23. quod etiam habent iuriſdictionem ordinariam. Dicit enim ibi eos poſſe irritare vota ſubditorum, quod non competit, niſi habenti iuriſdictionem ordinariam dominatiuam. Dummodo tales Præſidentes habeant in abſentia Superioris localis totam plenam authoritatem quam habet Superior Conuentus: & proinde tales Præſidentes poterunt in illius abſentia illam authoritatem committere.

3 Pro Ordine Minorum quæris an Vicarius Prouincialis mortui loco ſuffectus, vel vices gerens Prouincialis abſentis, habeat authoritatem ordinariam, vel delegatam in tota Prouincia? Reſpondeo, duobus modis poſſe creari prædictum Vicarium Prouincialem, primò per modum præſcriptum à ſtatutis generalibus, de quo infra *in ver. Prouincialis.* Secundò quando ſolus Prouincialis exiens à Prouincia committit alicui regimen illius. Si hoc ſecundo modo eligatur eſt delegatus, & habet iuriſdictionem ſolùm delegatam cùm ab homine ſolùm recipiat, & proinde non poterit illam ſubdelegare. Si verò priori modo ſecundùm ſtatuta eligatur, habebit iuriſdictionem ordinariam, & poterit delegare, quia illam habet à lege. Vide tamen *verb. Prouincialis.* Et à fortiori omnes Prælati Regulares Superiores ad ipſos conuentuales habent prædictam iuriſdictionem ordinariam.

4 Delegatus ad vniuerſitatem cauſarum cenſetur habere iuriſdictionem ordinariam: & proinde poteſt delegare aliquas cauſas: non tamen poterit delegare omnem ſuam delegationem, alium pro ſe in totum ſubſtituendo. Tenet Sanchez *lib.* 2. *Decal. diſp.* 31. *à n.* 2.

citans

citans multos textus, Theologos,& Canoniſtas. Quis autem ſit delegatus ad vniuerſitatem cauſarum explicat *ibi n.4.* dicens eſſe illum cui committuntur cauſæ in generali, licèt quoad locum ſit ſpecialis commiſſio. Idem dicendum ſi indefinitè committantur cauſæ alicuius territorij: vel quando committitur in generali circa omnes perſonas, etiamſi non ſpecificentur omnes cauſæ. Sed de ordinario ſemper delegans in commiſſione exprimit ad vniuerſitatem cauſarum, & ſic debet facere pro dubiis amputandis.

5 In Ordine Minorum quando Superiores Prælati mittunt Commiſſarios pro viſitandis Prouinciis,quantumcunque eis dent plenitudinem poteſtatis, & hæc extendatur ad omnes caſus,tales non dicuntur delegati ad vniuerſitatem cauſarum, ſed delegati ordinarij,& conſueti.Probo primò,quia delegatus ad vniuerſitatem cauſarum cùm ſit ordinarius, non amittit iuriſdictionem, donec in particulari ſibi reuocetur, at viſitator Prouinciæ finita viſitatione nullam omnino iuriſdictionem habet etiam per ſtatuta Ordinis:neque eſt neceſſe vt fiat illius ſpecialis reuocatio.Adde quòd in litteris ſuæ commiſſionis illis conceditur expreſsè vt poſſint ſubdelegare aliquas cauſas quod non eſſet neceſſarium concedere ſi eſſent delegati ad vniuerſitatem cauſarum per proximè dicta.Tertiò,quia Prælati Ordinum exprimere ſolent quando id committunt,ad vniuerſitatem cauſarum quod rarius faciunt, quando viſitatores Prouinciarum deſtinant.

6 Habens iuriſdictionem ordinariam poteſt illam committere cui, &.quando voluerit. Hoc autem non poteſt facere habens illam delegatam,niſi illi ſpecialiter concedatur. Eſt com.Doctorum,& habetur *ex c.inter cætera.de officio ordinarij.* Ratio eſt, quia habens iuriſdictionem ordinariam habet illam tanquam rem pro-

priam,& ſuam : habens verò illam delegatam,poſſidet illam tanquam rem alienam , & ſolùm habet vſum illius. Vnde ſicut qui rem temporalem, cuius habet dominium , vt panem, poteſt alteri donare : non verò id poteſt donare qui habet ſolo titulo commodati,vel titulo depoſiti,ita in iuriſdictione ordinaria obtenta tanquam re propria : vel in delegata obtenta vt commodata , vel depoſita.

7 Hinc oritur alia differentia inter vtramque iuriſdictionem : quod ſcilicet delegata poteſt ad nutum auferri à delegante:non verò ſic poteſt auferri iuriſdictio ordinaria. Patet ex prædictis,cùm enim delegatus non habeat iuriſdictionem propriam , ſed commodatam, cuiúſque ſolum vſum, abſque iniuria poteſt illam reuocare is qui conceſſit : ſicut poteſt quis reuocare depoſitum quod apud aliquem depoſuit.. Quod non poteſt Superior facere ad libitum, auferendo ab inferiori iuriſdictionem ordinariam,quia eſt res ſua,& propria inferioris,conceſſa per legem,vel priuilegium,&c. Vnde ſicut non poteſt auferre officium, vel dignitatem inferioris ad libitum, ſic non poteſt auferre iuriſdictionem illi datam ſeu annexam propter officium:dico,ſine cauſa. Nam ſi detur cauſa,v.g.ob culpas Prælati inferioris; ſicut poteſt Superior illum priuare officio , ſic poterit priuare iuriſdictione.Idem etiam poterit facere,limitare ſcilicet iuriſdictionem inferioris in aliquibus pro bono publico:vt cùm Prælati pro bono publico,edicto publico prohibent Prælatis inferioribus aliquid quod poterant facere authoritate ordinaria , ſicut praxis obſeruat:& ita debet intelligi Rodrig. *loco ſupra dicto, ver. Iuriſdictio,n.3.* dicens eſſe conforme Concilij Tridentini decreto , *ſeſſ.14. can.11.* vbi ſub anathemate definit poſſe Epiſcopos reſeruare caſus etiam pro foro interno , & externo.

8 Occa

8 Occaſione præcedentium dico non poſſe Generalem Ordinis auferre Prouinciali iuriſdictionem procedendi, vel ſententiam ferendi in aliquo caſu ordinario contento intra limites iuriſdictionis dicti Prouincialis, ſed tenetur expectare vt Prouincialis procedat, ac iudicet per ſe, vel cum Diffinitorio, & tunc per appellationem tantùm poterit de cauſa cognoſcere. Idem iudico ſuo modo non poſſe Prouincialem licitè facere circa Prælatum localem in illis, quibus ex conſuetudine, vel ſtatuto dicti Prælati locales poſſunt procedere. Hanc primò probo à ſimili ex Concil. Trid. *ſeſſ. 24. cap. 2. de Reformat.* vbi clarè præcipit quòd cauſæ omnes in prima inſtantia terminentur coram Ordinariis locorum tantummodo: ad quarum terminationem coram illis aſſignat biennium. Ante quod biennium præcipit vt à Superioribus quibuſcumque non auocentur, neque appellationes acceptentur: neque fiat illarum commiſſio, vel inhibitio, niſi à ſententia diffinitiua, vel ab interlocutoria habente vim diffinitiuæ, cuius grauamen per appellationem reparari nequit. Excipit cauſas quæ iuſta ius Canonicum de prima inſtantia pertinent ad Sum. Pontificem, vel ipſe Summus Pontifex per ſpeciale reſcriptum manu propria ſubſcribendum commiſerit, vel auocauerit. Hoc decreto ſuppoſito, conſtat quòd Prouincialis habet in ſua Prouincia iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, vt patet: cùm ergo poſſit cauſas ſubiectas ſuæ iuriſdictioni coram ſe motas terminare, ſaltem cum ſuis Diffinitoribus non poterit Generalis prohibere, quin dictus Prouincialis de prima inſtantia eaſdem cauſas reſoluat. Quemadmodum Archiepiſcopus nullo modo ſe ingerit cauſæ motæ coram Epiſcopo, niſi per appellationem. Secundò probo ex noſtris ſtatutis Generalibus Barcionenſibus Tolleti reformatis *tit.*

de Officiis, vbi præcipitur Prælatis Superioribus ne ſe conturbent ad inuicem in executione ſuorum munerum, ſeu officiorum: ſed potius Superiores adiuuent inferiores in ſuis officiis, non illos impediendo, neque ſe in illis ingerendo; quin potius quandiu inferiores ſuis officiis priuati non fuerint, eiſdem faueant in omnibus: nam dato contrario ſequentur multæ perturbationes & inconuenientia. Sic enim poſtulat ſuauis gubernatio Eccleſiæ. Imò & gubernatio orbis; nam primum mobile cælorum, licèt ſuo primo motu ſecum rapiat inferiores orbes, non tamen impedit quin vnuſquiſque orbis inferior ſuum particularem motum, ſeu curſum peragat, & ſuas particulares emittat in terram influentias. Vnde concluditur non poſſe ad libitum Generalem inuito ſaltem Prouinciali, neque iſtum inuito Prælato locali, cauſam coram illis motam auocare, niſi ob grauem, & iuſtam cauſam conſuetudine, vel lege permiſſam: aliàs prædicti Superiores iniuriam faciunt inferioribus, ac proinde peccant.

9 Duplex eſt iuriſdictio ordinaria, altera dicitur contentioſa, altera dicitur voluntaria. Contentioſa, ſeu neceſſaria eſt illa, quæ habet contradictorem, quia debet exerceri inter partes litigantes cum ſtrepitu, ſeu aliqua figura iudicij, citando, inquirendo, & ſic de cæteris. Patet *ex l. inter ſtipulantem*, §. 1. *ff. de verb. obligat.* Et dicitur contentioſa, quia actor contendit contra reum. Altera iuriſdictio dicitur voluntaria quæ in ſolos ſubditos volentes exercetur, vt ſunt in foro ſæculari adoptio, manumiſſio, emancipatio, & cætera. In foro Eccleſiaſtico erunt diſpenſare, abſoluere à cenſuris, vota commutare, & ſimilia, quia in his ſubditus voluntariè ſe ſubdit Prælato non citatus, neque contra illum aliquis contendit. Sic

gloſſ.

gloſſ. *legis 2. initio, ff. de officio proconſulis.* Et ibi Iuriſtæ.

10 Hoc poſito Prælatus extra ſuum Conuentum, vel Prouinciam non poteſt in ſubditum exercere iuriſdictionem contentioſam, bene tamen poterit exercere iuriſdictionem voluntariam. Eſt communis Doctorum, maximè Iuriſtarum, & habetur *in citata proximè lege dè officio proconſulis*, vbi lex, & Doctores dicunt non poſſe iudicem extra ſuum territorium officium contentioſum exercere. Et ratio idem dictat, quia aliàs iniuriam faciet iudici illius loci, & dabitur cauſa turbationum. Et propter oppoſitam cauſam, iuriſdictio voluntaria poterit exerceri à iudice, & Prælato exiſtente extra ſuum territorium, quia hæc cùm non indigeat ſtrepitu iudicij, neque tribunali, nulli facit iniuriam, neque perturbationem poterit cauſare. Hinc colligitur quòd ſi Guardianus, vel alter Prælatus localis (idem dic ſuò modo de Prouinciali) petat cum ſociis alium Conuentum, & ibi ſui ſocij publicum crimen committant, non poterit illos ibi punire, neque illorum cauſam terminare, quia petit caſus iuriſdictionem contentioſam, quam ibi extra ſuum Conuentum non poteſt exercere: imò ſi ſocius illius ibi deliquerit publicè, non poterit illius cauſæ ſe ingerere, ſed id pertinet ad Prælatum localem illius Conuentus. Idem de ſociis Prouincialis exiſtentis extra ſuam Prouinciam. Imò credo quòd ſi dicti ſocij inde auffugiant, reſtituendi ſunt Prælato illius loci in quo deliquerunt, vt ibi ipſe illos puniat.

11 Prælatus exiſtens extra ſuum diſtrictum poteſt in ſubditum exercere iuriſdictionem voluntariam ob rationem poſitam *numero præcedenti*, verbi gratia, poteſt ſuum ſubditum extra territorium abſoluere à reſeruatis,

ſeruatis, cum eodem diſpenſare in irregularitate extra confeſſionem, vel intra confeſſionem: poteſt illius vota irritare, & ſic de cæteris. Et hoc intelligo ſiue ſubditus ibi ſit præſens cum Prælato extra territorium: ſiue Prælatus extra illud exiſtens inde per ſcriptum prædicta iubeat fieri, quæ poſſint per ſcriptum licitè fieri. Addo etiam quòd Prælatus exiſtens extra territorium poterit fulminare validam excommunicationem legendam in ſuo territorio contra ſuum ſubditum exiſtentem intra territorium illius Prælati: vel inde iubere vt aliquid contentioſum fiat in ſuo territorio. Nam per hæc omnia non fit iniuria Prælato, in cuius territorio exiſtit, neque illius tribunal modo aliquo læditur, vt patet. Et idem quod diximus de iuriſdictione ordinaria, vel contentioſa, vel voluntaria vt poſſit, vel non poſſit exerceri extra territorium, dicendum eſt ſimiliter de iuriſdictione delegata, vt ſcilicet voluntaria poſſit extra territorium exerceri, non verò contentioſa. Excipe tamen, & dic poſſe Prælatum exercere iuriſdictionem contentioſam extra ſuum territorium, ſi Prælatus illius territorij, & partes contendentes conſentiant, prout latè probat, & citat Sanchez *libro 3. de Matrim. diſputat. 19. num. 8.* Sit exemplum Epiſcopi non valentis exercere Pontificalia in aliena Diœceſi, quod tamen facere poteſt ſi Epiſcopus illius Diœceſis per quam tranſit licentiam concedat. Vt patet ex Tridentino *ſeſſ. 14. capit. 2. de reform. & ſeſſ. 6. cap. 5. de reformat.* intercedit enim vtrobique ferè eadem ratio.

12 Conceſſa aliqua re à ſuperiore conceduntur omnia neceſſaria ad illam comparandam, *l. 2. ff. de iuriſdict. omn. Iudic.* vbi ſic habetur. *Cui iuriſdictio data eſt, ea quoque conceſſa videntur, ſine quibus iuriſdictio explicari non potuit.* Habetur etiam *cap. præterea, de officio delegati.*

Vbi

Vbi ſic dicitur. *Ex eo quod cauſa ſibi committitur, ſuper omnibus, quæ ad cauſam ipſam ſpectare noſcuntur, plenariam recipis poteſtatem.* Excipe tamen, vt non vtatur mediis aliquibus ad illam cauſam vtilibus ac iuuantibus, ſi talia media ipſi Iudici ſint ſpecialiter prohibita. Hac de cauſa diximus ſupra, *verbo Epiſcopus num.* 5. etiam ſi Epiſcopo aliquando concedatur per Tridentinum poſſe punire Religioſos in aliquo caſu, & ad id faciendum ſit vtile medium Religioſos citare per cenſuras: hoc tamen medio non poſſunt vti niſi in tribus caſibus ibi permiſſis à Concilio, in aliis verò non poterunt vti medio excommunicationis, quia iure Canonico & per multas conceſſiones non poſſunt regulares exempti excommunicari ab Epiſcopis. Et ſic debet intelligi citatum capitulum *præterea*, dum ait, cõmiſſa cauſa iudici Eccleſiaſtico, poſſe ab illo fulminari excommunicationem pro cauſæ aſſecutione. Intellige, dummodo non ſit priuilegiata perſona illa contra quam vult ferre excommunicationem, vt non poſſit cenſuris ligari, ſicut non poſſunt regulares, niſi in caſibus expreſſis. Poterit enim tunc Iudex, vel Prælatus cui commiſſa eſt cauſa vti aliis remediis iuris ſibi non prohibitis, vt *cit. loc.* dixi. Aduerto præterea, *in citat. cap. præterea*, id concedi etiam Iudici delegato. Quod proinde fortiori iure competet Prælato ordinario.

13 Adhuc pro maiori claritate caſuum contingentium, libuit hîc in Summa reſumere Summam poſitam à Gloſſa *in initio citati capitis præterea*, quæ ſic habet. Commiſit Papa alicui delegato cauſam ſub hac forma. *Cauſam, quæ vertitur inter tales tibi committimus terminandam: quod iuſtum fuerit exequaris.* Iudex iſte, quia in reſcripto non continebatur, quòd poſſet punire contumacem, vel poſſet citare partes, quæſiuit vtrùm poſſet contumacem cogere, vt veniat, aut

an

an poſſit eum punire ſi non veniat? Reſpondet Papa vt ſupra, hæc Gloſſ. Hinc colliges quod delegante Superiore Prælato alicui inferiore cauſam aliquam, talis delegatus pro expeditione talis cauſæ poterit vti omnibus mediis neceſſariis ad illius cauſæ finalem reſolutionem dummodo media ſint licita, & non ſpecialiter interdicta. Imò addit Gloſſa *ibidem* tunc extendi iuriſdictionem ad omnia acceſſoria, quæ ſunt neceſſaria ad illius cauſæ terminationem. Addit etiam *Gloſſ. citata* quod conceſſo principali conceduntur acceſſoria, & connexa, pro quo citat ſex, vel plures textus iuris Canonici, ac Cæſarei.

14 Et quoniam video vnum ex copioſis titulis decretalium eſſe illum, qui agit de officio delegati. Et vidi iam in hac materia quæſtiones exortas, dicam ſolùm in Summa, quæ Doctores tradunt de duratione poteſtatis delegatæ, an ſcilicet expiret morte concedentis. Nam communis opinio eſt, imò expreſſa in iure quod iuriſdictio ordinaria non expirat morte concedentis. De iuriſdictione verò delegata, ſunt aliqua dubia reſoluenda. Circa quam omnes etiam concedunt quod iuriſdictio delegata conceſſa alicui expirat mortuo concedente, re integra, id eſt, non incæpta. Non verò expirare ſi res iam erat incæpta, ſeu negotiũ iam cæptum. In ſumma, & clarius ſic accipe. Commiſit mihi Superior talem cauſam. Recepi litteras, antequam manum vllam ad negotium admouerem, renuntiatum eſt mihi illum eſſe mortuum. Dicitur res integra, ſeu non incæpta, quia negotium adhuc integrum eſt, nec manum admoui, & adhuc non eſt incæptum. Si verò iam citaui partem, vel aliquam diligentiam feci inquirendo, &c. iam negotium non eſt integrum ſicut antea, ſed eſt incæptum, & inchoatum. Sunt ergo multæ opiniones circa hoc punctum,

quando

quando ſcilicet circa commiſſionem cauſæ factam à Prælato mortuo, vel officio priuato, dicenda ſit mihi commiſſario res integra, vt non poſſim procedere neque inchoare: vel dicenda ſit mihi res incæpta, vt poſſim procedere non obſtante morte delegantis.

15 Communior opinio dicit requiri, ac ſufficere citationem partis, vt res dicatur incæpta, & iam non ſit integra, & proinde poſſit procedere vſque ad terminationem cauſæ ex iuriſdictione delegata à mortuo delegante. Colligitur *ex capit. gratum. de officio delegati.* ibi: *Cum citatione facta, negotium ſit quaſi captum.* Et habetur etiam *ex cap. final. eodem titulo.* vbi ſimilia verba ponuntur. Citat multos Doctores vtriuſque iuris pro iſta opinione Sanchez *lib.* 8. *de Matrim. diſp.* 28. *num.* 10. Et addit *ibidem num.* 13. ac probat cum multis ſufficere quod delegatus decretum publicauerit, vt pars citetur etiam ſi citatio non fuerit intimata citato. Iam enim illud fuit incipere negotium, ac proinde iam res non eſt integra. Et colligitur *ex citato cap. gratum. de officio delegati*: ibi. *Propoſito citationis edicto.* Æquiualet verò citationi partis, actus quicunque factus coram parte circa idem negotium. Vt ſi coram parte legatur commiſſio delegantis, vel quid ſimile.

16 Quid ſi negotium commiſſum non habeat partem citandam? pono exemplum: Committit Prælatus alicui patri, vt viſitet prouinciam in ordine Minorum, in qua viſitatione non requiritur citatio partis, quis actus æquiualens citationi dicetur, vt dicatur res incæpta, vt poſſit procedere ob inchoatum negotium? Credo quod ſufficiet legiſſe iam litteras commiſſionis ſuæ in aliquo Conuentu Prouinciæ ſibi delegatæ, vt iam res ſit inchoata. Probo, quia illa lectio ſeu publicatio litterarum æquiualet citationi Prouinciæ,

ciæ, & proinde ſi poſt illarum litterarum publicationem mors delegantis nuntietur, iam res non eſt integra, ſed inchoata. Et confirmo à ſimili, quia in iure ac praxi ciuili minori actu acquiritur poſſeſſio, quàm ſit publicatio commiſſionis ſolemnis. Nam in practica iuris emens domum acquirit veram poſſeſſionem domus ſolùm tangendo parietes, vel quid ſimile in aliis poſſeſſionibus: ergo illa publicatio commiſſionis facta cum ſolemnitate ſufficiet pro acquirenda poſſeſſione illius delegationis, cùm iam exercuerit actum iuriſdictionis conuocando ad Capitulum, præſidendo in communitate, &c. Si verò prædictus commiſſarius iter arripiens ad viſitandam prouinciam in itinere certior fiat de morte delegantis antequam litteras commiſſionis publicet in Conuentu modo ſolito, non poterit incipere, quia res eſt integra, & non cæpta. Et ex hoc inferes quid dicendum ſit in aliis commiſſionibus ſimilibus in quibus non requiritur citatio partis, ſed, verb. grat. informatio recipienda per teſtes abſque citatione partis. Sufficiet enim vocaſſe teſtem, quia hoc iam eſt inchoaſſe rem, etiam ſi teſtis nondum ſit auditus modo explicato *num. præcedenti.* Acceptare verò litteras commiſſionis etiam in publico, non eſt incæpiſſe negotium, quia acceptare non eſt actus iuriſdictionis exercitæ.

17 Hinc melius intelliges quod diximus ſupra *ver. Indulgentia, ſiue Iubilæus*, videlicet confeſſorem qui in vltima die Iubilæi non potuit perficere totam confeſſionem, ſeu conceſſionem Iubilæi modo ibi prædicto, audiuit tamen pœnitentem, & abſoluit modo quo ibi diximus, poſſe tranſacto Iubilæo commutare vota, & facere quod ibi diximus, quia ſua illa delegata iuriſdictio conceſſa in Iubilæo iam eſt cæpta, & inchoata, iam enim audiuit pœnitentem, quod æquiualet citationi,

tioni, & proinde iam res non dicitur integra, & ex cõſequenti poteſt continuare. Vide *citat. verb. Indulgentia n.16.* cum dictis ſupra *eod. verb. n.6.*

18 Si quis delegatur Commiſſarius ad Vniuerſitatem cauſarum quæ variæ ſunt, ſufficiet inchoaſſe vnam, vt res iam dicatur cæpta etiam quoad omnes alias. Tenet Sanchez citans multos *diſputat. 28. citata, num. 27.*

19 Sicut ceſſat iuriſdictio delegati per mortem delegantis re integra, & non cæpto negotio, ita expirat ſi re integra delegans priuetur officio vel finiat officiũ. Idem enim eſt quoad hoc mori, vel non habere officium, quocunque modo amittatur, dummodo de morte delegantis conſtet, vel de officij illius ceſſatione. Eſt communis Doctorum. Et hoc intelligitur etiam ſi ipſe delegans ſit Sum. Pontifex, vt habetur *c. licet vndique. de offic. deleg. & c. ſi cui nulla. de præb. in 6.* ſiue ſit Papæ reſcriptum ad negotium iuſtitiæ, ſiue gratiæ, dummodo moriatur re integra. Si enim moriatur re iam cæpta, non expirat.

20 Circa dictum præcedens de reſcripto Papæ conceſſo ad gratiã diſtinguere oportet quod duobus modis Papa concedit aliquam gratiam, primò de gratia iam facta completè: Secundò de gratia facienda, v. g. conceſſit Papa Romæ diſpenſationem alicui abſolutè, nõ committendo Epiſcopo, vel alicui, vt faciat informationẽ, & illa facta Epiſcopus diſpenſet: iſta vocatur gratia facta, & iſta non expirat morte Papæ cõcedentis re integra. Alio modo facit Papa gratiam, quæ dicitur gratia facienda: quãdo ſcilicet iubet Epiſcopo vt facta informatione diſpenſet: Iam enim Papa fecit aliquam gratiã inchoatã ſed reſtat facienda per Epiſcopũ. Hæc autem gratia expirat morte Papæ concedentis re integra, id eſt, ſi Epiſcopus nullũ actũ iuriſdictionis facere

Hhh

cæpit circa talem informationem, de quo latè Sanch. *cit. diſp. 28. à num. 48. vſque ad finem diſputationis*: quod non eſt meum proſequi: licèt ibi multa & doctè tradat quæ poſſunt Prælatis inſeruire in caſu ſimilium commiſſionum.

21 Rediens verò ad negotium propriè regularium non omittam ponere caſum, qui contigit in mea Prouincia circa iuriſdictionem delegatam. De mandato Generalis viſitauit Prouinciam quidam commiſſarius: finit, ac perfecit viſitationem viuente adhuc Generali: eo verò tépore quo Generalis ſe parabat vt veniret ad Capitulum celebrandum, mortuus eſt Generalis: fuit grauis quæſtio agitata an delegatio commiſſarij duraret, ac proinde deberet gubernare Prouinciam vſque ad electionem ſucceſſoris loco defuncti: an verò ceſſaret delegatio morte Generalis delegantis. Aliqui Doctores dixerunt non expiraſſe. Ratio pro illis eſſe potuit, quia iſte commiſſarius delegatus iam inchoauit iuriſdictionem ſuæ delegationis in multis actionibus viſitando, corrigendo, &c.

At multi ac meliores, cum quibus ego cenſui, dixerunt expiraſſe, ac proinde non potuiſſe amplius procedere. Rationes pro iſta parte ſunt iſtæ. Nam primò, delegatus terminata ſua cauſa ſibi commiſſa, non poteſt amplius procedere, vt omnes fatentur; quia illi ſolùm delegata eſt iuriſdictio ad iſtam cauſam terminandã: vt ſi rex alicuĩ nõ iudici ordinario, committat cauſam alicuius homicidij per ipſum finaliter terminandam: lata ſententia finali, & executioni mandata ceſſauĩt iuriſdictio illi delegata. At commiſſarius prædictus finierat viſitationem, pro qua ſola illi data eſt iuriſdictio: ergo expirauit delegatio. Neque obſtat quod prædicti commiſſarij ſolent aſſiſtere in Capitulo ac Diffinitorio, vt ibi præſentent viſitationes quas fecerunt, &

proin

proinde videtur quòd delegatio illius durare debuit vſque ad futurum Capitulum. Non, inquam, obſtat. Quia per accidens eſt tales commiſſarios ſolere aſſiſtere Capitulo: non enim in illo habent ſuffragium deciſiuum, neque conſultiuum, ſed ſolùm pręſentant viſitationes: quod & abſentes facere poſſunt. Et in mea Prouincia iam contigit præſidentem Capituli Prælatum generalem cuiuſdam commiſſarij viſitationes in quodam Capitulo recepiſſe, non admiſſo illo commiſſario ad diffinitorium: quo poſito ſic arguitur ſecundò. Acceſſorium ſequitur naturam principalis, *reg. acceſſorium. de regul. Iuris in 6.* ita quòd perempto principali, perit acceſſorium. At viſitare prouinciam eſt principale intentum iuriſdictionis in talibus commiſſariis, aſſiſtere verò Capitulo eſt per accidens, vt diximus. Imò gubernare prouinciam dum actu viſitant eſt per accidens, quia in aliquibus religionibus viſitant viſitatores, & non gubernant. Imò ipſi noſtri viſitatores quando viſitant Conuentum aliquem non illum gubernant. Tertiò principaliter quia noſtra ſtatuta generalia Valliſoleti, anno 1593. expreſsè decernunt vt viſitator prouinciæ intrà tres menſes illam viſitet: & ſi Capitulum non ſit mox celebrandum, exeat à prouincia. Et prædictus viſitator iam tres menſes exceſſerat: & totam Prouinciam viſitauerat. Quartò, quia viſitator Prouinciæ non eſt delegatus ad vniuerſitatem cauſarum, vt ſupra diximus, *n. 5.* ergo vt illorum viſitatorum iuriſdictio expiret, non eſt expectanda reuocatio particularis, ſed ſolùm terminatio, & finitio cauſæ delegatæ, quæ eſt viſitatio. Et ita in terminis tenet Rodriguez *tomo 1. quæſt. q. 9. art. 1.* id expreſsè dicens ſeruari in Societate IESV. Tenet etiam Aldrete *libro 1. de diſcipl. Relig c. 3. n. 30. & ſeqq.*

22 Geſta per Prælatum excommunicatum valent,

quandiu eſt toleratus ab Eccleſia videlicet donec nominatim denuncietur, vel ſi ſit notarius Clerici percuſſor. Vide quæ diximus ſupra, *verbo Excomm.n.6*. Et ibi citatum Sanchez: adde Sà *in Aphor. verb. Iuriſdictio*, qui citat Nauar. dicentem poſſe quemlibet excommunicatum exercere ſuam iuriſdictionem, ſi non ſit declaratus, aut ſi non ſit ſuſpenſus. Vide etiam *citat. verb. Excomm. num.4.& 5*. quomodo, vel quando ſint valida geſta per Prælatum habentem titulum putatiuum cum errore communi vulgi, hîc enim poſſunt inſeruire. Declaro tamen quòd prædictus Prælatus ſic excommunicatus officium exercens peccabit mortaliter, niſi illum excuſet ignorantia, neceſſitas famæ, vel quid ſimile. Puto autem geſta per illum valere etiam, ſi delictum ſit publicum, quandiu eſt toleratus, & non denuntiatus nominatim, vt diximus, *citato n.6*.

PRÆSCRIPTIO CONTRA bona Regularium.

Vide infra, *verbo Reſtitutio, per totum*.

1 DE iure communi contra bona Regularium, quæ ſunt etiam Eccleſiaſtica, non præſcribitur niſi ſpatio 40. annorum, *cap. de quarta. de præſcript*. Hoc enim communiter conceditur omnibus Eccleſiis.

2 Per ſpecialia priuilegia, Benedictini in Portugallia, & cum illis communicantes habent vt eorum bona non poſſint præſcribi niſi ſpatio ſexaginta annorũ, Ita enim illis primò conceſſit Eugenius IV. & poſtea, idem Papa Benedictinis extra muros Romæ degentibus conceſſit, vt non præſcribant bona illorũ, niſi per ſpatium centum annorum. Et inter bona præſcriptionis capacia, numerantur etiam priuilegia, vt infra dicetur

cetur *verbo Priuilegij ceſſatio per non vſum*; citata priuilegia Benedictinorum citat Rodriguez *tomo 3. quæſt. 35. art. 2.*

PRÆSCRIPTIO QVOAD *crimina.*

1. IN iure ciuili præſcribunt aliqua crimina quatenus ob longum tempus præcipit ius propter pacem Reipublicæ, ne crimina aliqua accuſentur, niſi intra certum tempus: quo elapſo ad bonum pacis nequeunt accuſari, vel puniri.

2 In iure ciuili crimina præſcribunt ſpatio annorum viginti, vt plurimum. Et aliqua præſcribunt minori ſpatio, adulterium enim intra ſolum quinquennium poteſt accuſari. Iulius Clarus *in practic. quæſt.* 51. *numero* 4. videantur leges particulares Regni, & Ordinum.

3 Si tempore aſſignato ad ſyndicatum Iudicem ſæcularem aliquid contra illum non fuit delatum, tali tempore tranſacto ſi noui veniant accuſatores non recipiuntur: quia præſcripſit accuſationis tempus. Iul. Clar. *ibidem num.* 5. Et fortè per hoc ſe poterit etiam defendere, vtcumque Prælatus ſyndicatus, vbi conſuetudo eſt, quòd finito officio ſyndicetur per viſitatorem proprium, vt fit in Ordine Franciſcano (Vide tamen mox dicenda) *ibid.* notat Iul. Clar. illam præſcriptionem ſyndicati valere, etiam ſi nondum ſit abſolutus. Addit Rodrig. *tom 3. Addit. ad Sum. cap.* 104. *concl.* 7. hoc in Religionibus non eſſe vniuerſum admittendum, eſt enim præiudicium Ordinis quòd crimina maneant impunita.

4 Si verò ſententia iam lata eſt contra aliquem pro crimine, executio talis ſententiæ nunquã præſcribitur,

ſed poteſt longo poſt tempore executioni mandari. Gloſſator Iulij Clari *ad q.cit.51.n.2.*

5 Crimen nefandum nunquam præſcribit,ſed poteſt puniri quocumque tempore innoteſcat.Gloſſator Iul. Clari,*vbi proximè.*

6 In iure canonico præſcriptio criminum,vt plurimum non admittitur, & præcipuè ad procedendum per inquiſitionem,& indicendam purgationem canonicam.Salzedo *in pract.crim.cap.*147. & Rodrig.*tom.*2. *q.*33.*art.*11.dicens poſſe Religioſum puniri poſt quindecim annos,à commiſſo crimine:quia, vt ibi probat, ex iure canonico crimina non præſcribunt.Et probat, quòd etiam ſi in aliquo ordine eſſet ſtatutum ne punirentur crimina,niſi intra vnum,vel duos annos,illo non obſtante poſſet Prælatus ratione correctionis, & boni publici punire. Quamvis accuſator tunc præſcriberet,& non poſſet tunc accuſare.

7 In Ordine Minorum in ſtatutis generalibus Romæ, anno 1587. ſtatuitur vt qui Religioſus proprio Prælato non denunciauerit,abſque legitima cauſa: & poſtea alteri Prælato denunciauerit, puniatur ob talem omiſſionem, ſi cauſam omiſſionis non dederit: ſed tamen ipſe reus delatus non ſit immunis à pœna, & à culpa. Per quod etiam videtur quodammodo tollere præſcriptionem criminum,ſtandum tamen eſt legibus & moribus cuiuſque Ordinis, & prudentia dictabit etiam, ac circumſtantia temporis quid magis conducat bono communi,ac particulari culpati.

QVID, ET QVOTVPLEX priuilegium?

1 PRiuilegium eſt lex priuata aliquid ſpeciale concedens:id eſt, aliquem fauorem ſeu beneficium. Vnde

Vnde ſi non concedat aliquem fauorem, vel beneficium, non eſt in rigore priuilegium. Eſt communis Doctorum. Vnde lex imponens grauamen ſeu cenſurã in aliquo Ordine, nõ eſt priuilegium, ſed lex pœnalis.

2 Non eſt neceſſarium quod priuilegium concedat aliquid contra ius: ſed ſatis eſt quod ſit vltra ius, vel præter ius. Quando verò à Papa fit aliqua declaratio iuris communis, vel particularis Bullæ, in rigore talis declaratio non poteſt dici priuilegium, quia nihil cõcedit: ſed tamen latè dici poteſt priuilegium quatenus concedit quietem conſcientiæ. Suarez *tom. de Legibus, lib.8.c.1.n.7.*

3 Non eſt neceſſe quod priuilegium detur in ſcriptis, ſufficit dari verbo tenus: imò Leo X. in ſupplemento, *f.*58. *Conceſſion.* 161. conceſſit, quod Minoritæ ſecura conſcientia poſſint vti omnibus ſibi à Sede Apoſtolica conceſſis, ſiue per Bullas, aut Breuia; ſiue per viuæ vocis oracula, ſicut in libris Ordinis reperiuntur. Rod. *tom.1.quæſt.7.art.5.* & proinde innuit Papa ſufficere vt reperiatur priuilegium ſcriptum in libris Ordinis, ad hoc vt fidem faciat in quouis foro. Idem eſt, ſi per ſolas ſupplicationes factas Papæ à Cardinali, aliquid impetretur: & Papa dicat, *Fiat.* Et de hoc Cardinalis det ſuum teſtimonium, vt praxis docet, & habentur multa exempla in Bullario Rodriguez. Eandem fidem habent tranſſumpta authentica, deducta ab originali priuilegio, etiam pro foro iudiciali, ſicut conceſſum eſt pro Minoribus, & aliis. Supplement. *folio 69.*

4 Priuilegium aliud eſt reale; aliud perſonale: & hæc cognoſcere multum intereſt. Reale eſt illud, quod conceditur directè alicui rei, loco, muneri, vel officio diſtincto, ſeu conditioni diſtinctæ à perſona, vt quãdo aliquid conceditur tali Eccleſiæ, vt ſcilicet tali die ſu-

ſpendatur in illa interdictum: tunc id conceditur loco, non perſonæ: & extra illum, non licet perſonæ: quod ſibi licet in illo. Similiter, ſi conceditur rebus immobilibus Eccleſiæ vt prædio, non conceditur perſonæ: item ſi conceditur officio, vt Vicario generali, non conceditur illi tali perſonæ; quia cùm non fuerit Vicarius, illud non poterit. Hoc autem priuilegium reale indirectè, tranſit ad perſonas, quæ gaudent illo ratione rei, officij, & ſimilium. Si enim Papa dicat, concedimus Epiſcopo Eborenſi tale, vel tale; vel Miniſtro Prouinciali, tale, vel tale, intelligitur priuilegium eſſe reale: ſecus ſi dicat, concedimus tibi, vel illi: Tunc enim eſt perſonale. Hinc iam patebit quid ſit priuilegium perſonale: eſt enim illud quod directè conceditur perſonæ, & ad ipſam dirigitur, & hoc priuilegium non extenditur vltra perſonam illam.

Rurſus priuilegium reale, vel eſt particulare, conceſſum ſcilicet vni tantùm loco: vel eſt generale conceſſū ſcilicet omni loco, & omni Religioni, & ſic de cæteris. Eodémque modo, priuilegium perſonale, aliud eſt generale, conceſſum videlicet omnibus perſonis iſtius Regni, vel omnibus Religioſis Ordinis, vel eſt particulare, conceſſum tantùm vni, vel paucis de populo: vel vni aut duobus Religioſis tantùm, vel paucis. Clarius, & ad intentum dic: Priuilegium conceſſum vni Conuentui eſt reale particulare: conceſſum toti Ordini eſt reale generale: conceſſum item vni Religioſo, eſt perſonale particulare: conceſſum verò omnibus perſonis Religioſis, eſt perſonale generale.

5 Stante dubio an priuilegium ſit reale, an perſonale, aliqui dicunt habendum eſſe pro reali; alij dicunt habendū eſſe pro perſonali. Alij melius diſtinguunt, quod ſi eſt contra ius commune, vel contra bonum tertij, cenſen

cenſendum eſt perſonale. Si verò eſt præter ius, & purus fauor, in dubio cenſetur reale.

6 Priuilegium aliud eſt odioſum, aliud fauorabile. Fauorabile eſt quod purè fauorem continet illius cui conceditur, & nulli alteri nocet, nec præiudicium infert iuri. Odioſum eſt illud quod ita alicui fauorem aliquem concedit, vt tamen alteri noceat, vel eſt contra ius aliquod: quale eſt priuilegium de non ſoluendis decimis: & priuilegium ad lites, quod fauet actori, & non reo. Et iſta priuilegia odioſa, quia nocent iuri, vel tertio ſtrictè ſunt interpretanda, vt minus noceant quàm nocere poſſint. Quando verò priuilegium eſt purè fauorabile ita vt neque iuri, neque tertio noceat, tunc amplè eſt interpretandum, iuxta infra dicenda: & hic propriè habet locum quod dici ſolet, fauores ſunt ampliandi, odia verò reſtringenda: quæ eſt vna de Regul. Iuris. *in 6. Reg.* 15.

7 Item aliud priuilegium eſt inſertum in corpore iuris canonici. Aliud verò eſt extra corpus iuris. Et licèt vtrumque coram Deo æqualem vim habeat, differunt tamen, primò quia priuilegium inſertum in corpore iuris, eſt quaſi lex publica, & obligat omnes ad ſui obſeruationẽ ſeu conſeruationẽ. Priuilegium verò extra corpus iuris, contentum ſcilicet in aliqua Bulla particulari, non ita promulgatur, neque ita obligat, niſi poſt exhibitionẽ authenticam, & iuſtificatam. Secundò differunt, quia priuilegia cõtenta in corpore iuris non reuocãtur, niſi de illis fiat ſpecialis mentio, vel dicatur quod reuocantur etiam priuilegia in iure cõmuni cõtenta, & ſic non ſufficit reuocatio quantũcumque generalis: priuilegia verò pòſita extra corpus iuris reuocantur per quamcumque reuocationem generalem.

8 Priuilegium purè fauorabile conceſſum viris, cõceditur etiam fœminis coniunctis ſi ſint capaces

illius, vt priuilegium conceſſum Fratribus conceditur etiam Monialibus. Rodrig. *tom.* 1. *quæſtion.* 13. *art.*22.

9 Priuilegium, quod non continet præiudicium tertij, ſtatim eſt validum, & illo poteſt quis vti abſque promulgatione: vt priuilegium recitandi Horas canonicas; tali modo, vel tali hora. Si verò contineat præiudicium tertij, neceſſariò debet prius promulgari, vel notificari illi tertio, vt illi conſtet, & poſſit reclamare. Rodrig. *tom.*1. *quæſt.*7. *art. vltimo.* Priuilegia item data per leges vniuerſales, cùm ſint leges, debent prius promulgari. At priuilegia data per Bullas particulares Conuentibus, Religioſis, &c. non eſt neceſſe quod promulgentur in publico: ſed vt ligent ſatis eſt quod publicentur ſuo tempore: ſic enim praxis obtinuit vt hæc non promulgentur ſolemniter. Et ſic exhibita, ſi continent excommunicationem, ſtatim ligabunt illum cui exhibentur, ſi Bulla ſit authentica, & exhibeatur iuridicè. Suarez *lib.*8. *de Legib. c.*24. *n.*8.

PRIVILEGII FORMA.

10 DVobus modis præcipuè ſolet concedi priuilegium. Primo ex Motu proprio, quando ſcilicet princeps ad illud concedendum non mouetur precibus alicuius, ſed ex ſua ſola liberalitate Secundo modo datur vt plurimum ad inſtantiam partis: & hic eſt modus communior. Differunt tamen quod conceſſum ad inſtantiam partis, non eſt adeo voluntarium, & liberale, ſicut eſt conceſſum ex Motu proprio. Et proinde priuilegium cum clauſula *ex Motu proprio* ampliat priuilegium quantum patitur proprietas verborum: quod non habet priuilegium conceſſum

ſum ad inſtantiam partis. Eſt communis Iuriſtarum. Secundò differunt, quia aliquando qui petiit priuilegium cogitur vti priuilegio petito, vt infra dicetur: ſi verò fuit illi conceſſum ex motu proprio, nunquam poteſt cogi vt illo vtatur. Tertiò differunt, quia priuilegium ſubreptitiè impetratum ad inſtantiam partis, non valet. At datum Motu proprio valet, quia clauſula, *Motus proprij*, tollit omnem ſubreptionem. Hæc omnia Suarez, ex multis teſtibus, & Doctoribus. *citat. lib.*8.*c.*12.*à n.*8.

11 Si datur priuilegium alicui (vt datur ſæpe Prælatis Regularibus) faciendi aliquid; vt diſpenſandi, abſoluendi, vel puniendi, cum conſilio alicuius, vel aliquorum; tunc petitio conſilij ad ſubſtantiam formæ pertinet, & tenetur illud petere: non eſt tamen neceſſarium; neque obligatio ſequi illud conſilium: quia ad hoc per illa verba non obligatur: aliud enim eſt poſtulare conſilium, aliud verò ſequi conſilium. Et quidem illud poſtulare, ſemper eſt vtile: illud verò ſequi aliquando eſt inutile. Neque verò refert ſi dicat Bulla, aut lex, *vt fiat de conſilio*, vel, *cum conſilio*, vel, *ex conſilio*, quia hæc ſunt ſynonyma. Secus verò eſſet, ſi diceretur; hoc fiat ſecundùm conſilium, vel iuxta conſilium, prout viſum fuerit Petro. Tunc enim tenetur non ſolùm petere, ſed etiam ſequi conſilium Petri. Et idem dicendum, ſi dicat conceſſio, vt fiat aliquid cum conſenſu, vel de conſenſu Petri. Tenetur enim tunc ſequi conſenſum, & ſine eius conſenſu non poterit: conſenſus enim plus dicit quàm conſilium. Suarez *vbi ſupra, c.*13. *num* 5.

12 Ad intelligendam formam ſubſtantialem priuilegij (& ſuo modo, cuiuſcumque Bullæ) tres partes ſunt notandæ. Prima eſt, quæ antecedit conceſſionem, & hæc vt plurimum eſt narratio petitionis, vel eſt

red

redditio cauſæ mouentis, vel neceſſitatis priuilegij, aut Bullæ. Secunda eſt ipſa conceſſio priuilegij, per quam Princeps ſuam explicat voluntatem : & hæc, vt plurimum incipit in illis verbis: *Nos igitur:* vel, *Quibus attentis:* vel aliis ſimilibus. Tertia, eſſe poteſt limitatio, vel extenſio priuilegij : & non obſtantiæ derogatoriæ ſolitæ adhiberi.

13 Non eſt neceſſarium, quod in priuilegio dicatur : *Non obſtante iure communi*, cùm ſcilicet derogat: iam enim ſupponitur, vel Principem id ſcire, & habere omne ius in pectore : & eo non obſtante id concedere. Si tamen priuilegium poteſt habere aliquem effectum ſaluo iure communi, tale ius ſemper ſaluandum eſt. Gloſſ. *in cap. primo de conſtit. in 6. verbo Noſcatur.* Et colligitur *ex cap. in his. de priuileg.* Si autem priuilegium non poteſt ſortiri aliquem effectum conceſſionis, niſi derogando iuri communi, id credendum eſt voluiſſe Papam. Non enim credendum eſt illum voluiſſe concedere aliquid illuſorium. Colligitur *ex cap inter dilectos. de fide inſtrum.* & gloſſ. *dicto cap. in his.*

14 Datur aliquando priuilegium quod dicitur ad inſtar : & eſt illud quod alicui datur per ſimilitudinem, vel æquiparationem ad aliud conceſſum alteri, vt ſi dicat Papa : concedo Petro priuilegium ad inſtar, id eſt, ad ſimilitudinem priuilegij iam Paulo conceſſi. Et tunc priuilegium ſecundum Petri, dicitur priuilegium ad inſtar. Item ſi vni Religioni concedatur priuilegium ad inſtar, id eſt, ad ſimilitudinem priuilegij Minorum : ſecundum priuilegium dicitur ad inſtar, & priuilegium Minorum dicitur exemplar, colligitur *ex l. omnia. 34 Cod. de Epiſcop. & Cleric.*

15 Hoc priuilegium ad inſtar concedit omnem fauorem,

uorem, & gratiam formaliter contentam in ſuo exemplari : & in eodem ſenſu in quo continetur in ſuo exemplari, & cum eadem extenſione, & reſtrictione. Hoc patet,quia in hoc conſiſtit æquiparatio, vel imitatio,quam ſignificat priuilegium, ſeu verbum ad inſtar,ſeu ad ſimilitudinem.

16 Aucto priuilegio exemplari ſeu primo, non augetur priuilegium ad inſtar, quia dans priuilegium, ſecundum, ſeu ad inſtar, ſolùm reſpicit ad ſtatum quem tunc habebat exemplar,& non ad ſtatum futurum. Neque è contra ſi augeatur priuilegium,ad inſtar,non augetur exemplar:non enim habent hæc duo quoad hæc dependentiam.

17 Abrogato, vel amiſſo primo priuilegio exemplari quocumque modo id fiat, non perditur neque abrogatur priuilegium ad inſtar : iam enim priuilegium ad inſtar eſt diſtinctum, & factum eſt proprium illius cui ſecundò conceſſum eſt : neque pendet ab exemplari in conſeruari. Eſt communis Doctorum, maximè Nauar. *Comment.de Iubilæo. notat.26 numero* 8. Exempla facilè applicabis ex dictis *num.* 14. ſi etiam contingat quod priuilegium exemplar reſtringatur, non reſtringitur priuilegium ad inſtar, niſi illud exprimatur in particulari:idque ob cauſam proximè dictam.

18 Si priuilegium ad inſtar dicat, *concedimus Ordini Minorum talia,vel talia*,exprimendo illa,ſicut conceſſum eſt Ordini S.Benedicti:tunc dato quod in Ordine S.Benedicti nó inueniatur talis conceſſio,valet tamen illa conceſſio facta Minoribus in priuilegio ad inſtar. Iam enim fuit mens Papæ illa ibi expreſſa concedere Minoritis. Suarez *l.8.cit c.*15.*n.*7. cum multis citatis. Secus foret ſi tale exemplar priuilegium non inueniretur apud Benedictinos,neque Papa aliquid exprimeret

ret quod concederet; ſed in genere;& in confuſo loqueretur:tunc enim nihil concederet.

COMMVNICATIO *Priuilegiorum.*

Vide ſupra, *hoc etiam verbo, littera C. Communicatio priuilegiorum.*& adde ſequentia.

19 PRiuilegium conceſſum alicui Sacerdoti, vt recitet matutinum veſpere multo ante ſolis occaſum communicatur etiam ſocio recitanti cum illo Sacerdote priuilegiato, & ſocius ſatisfacit muneri ſuo. Si enim illud priuilegium datum fuit ad leuandum laborem in recitando,& ipſe ſolus laborioſè recitat,extenditur fauor ad ſocium ne priuilegium reddatur inane. Suarez *citato libro* 8. *cap.* 11. *numero* 7. *&* 8.

20 Conceſſa vni Monaſterio vnius Ordinis cenſentur etiam conceſſa omnibus Monaſteriis eiuſdem Ordinis.Sic conceſſit Pius IV. Patribus ſancti Hieronymi in Hiſpan.ad inſtantiam Regis Philippi II. de quo Rodriguez *citat.q.art* 9.*&* 18. vnde infert Rodriguez *artic.* 18. quòd Indulgentia illa celebris Portiunculæ Aſſiſij conceſſa in Conuentu Patris noſtri Franciſci, pro intrantibus Eccleſiam illam, conceditur etiam vniuerſis Minoritis in toto Ordine pro eodem die,in ſuis Conuentibus. Qua de re ego dubito, vt dixi ſupra, *verbo Indulgentia, tit.circa Indulgentias,& Iubilæum, numero* 2.& vltra ibi dicta nunc addo inſtantiam.Nam ſi Minoritæ omnes extra illum Conuentum Aſſiſij fruuntur illa Indulgentia eo quòd ſit communicata illi Conuentui,ratione cuius totus ordo participat: ſequetur clarè quod etiam omnes aliæ Religiones gaudebunt

debunt illa Indulgentia eodem die, eo quòd iam illa Indulgentia per ſe eſt communis toti Ordini, cum quo Ordine cæteri Mendicantes participant: ad eum modum quo omnes Religiones communicant in priuilegio recipiendi Nouitios, abſque præuia informatione, conceſſo Dominicanis in Monaſterio Salmanticenſi, eo quòd conceſſum illi Monaſterio cenſetur communicatum toti Ordini Prædicatorum:& proinde cæteri Ordines cum illo communicant. At nemo vnquam dixit, neque praxis edocuit, quod cæteræ Religiones communicant in illa Indulgentia Portiunculæ in illa die: ergo neque tota Religio Minorum extra illam domum. Et maximè hodie quando vt ibi dixi omnes Indulgentiæ Regularium ſunt reuocatæ, præter ibi poſitas. Hoc ergo dictum in iſto numero, quod conceſſum vni Monaſterio conceditur alteri,ego intelligo de priuilegiis,non verò de Indulgentiis,quæ nimis differunt à priuilegiis.

21 Priuilegium conceſſum vni Religioſo tantùm, non conceditur aliis Religioſis eiuſdem Ordinis: hîc enim militat diuerſa ratio, quæ enim vni Religioſo congruunt alteri Religioſo erunt indecentia:quod nō continget in priuilegio conceſſo vni Monaſterio reſpectu aliorum Monaſteriorum eiuſdem Ordinis. Addo ego quòd ſi vnum priuilegium ſit conceſſum Prælato vnius Conuentus ratione officij, vel Fratribus in communi alicuius Conuentus, quod illud participabunt omnes Prælati conuentuales,& omnes Fratres illius Ordinis: imò & Prælati conuentuales, & Fratres aliorum Ordinum communicantium. Exemplum eſt in priuilegio poſito *n. præcedente* conceſſo Priori Conuentus Dominicanorum Salmanticenſium, & in aliis exemplis videre licebit: conceſſum enim fuit officio, & non perſonæ.

22 Quan

22 Quando vna Religio communicat in priuilegio alteri Ordini primo conceſſo, tale priuilegium ita fit proprium Religionis communicantis, ac ſi illi primò fuiſſet conceſſum: & proinde ſi prima Religio illud perdat, amittat, vel mutet per reuocationem particularem Religionis vetantis illius vſum, non hæc eueniunt in ſecunda Religione cuius factum eſt proprium. Neque è contra: ſi mutetur priuilegium communicatum, vel reuocetur vel reſtringatur, non fit hæc mutatio, vel alteratio in priuilegio conceſſo priori Religioni. Eſt communis: & patet ex dictis in priuilegio ad inſtar, reſpectu priuilegij exemplaris. Secus ſi reuocetur priuilegium quoad omnes illud habentes per communicationem, extenſionem, & ſimilibus clauſulis quæ videndæ ſunt.

23 Solent concedi priuilegia hoc modo in aliqua Religione; vt ſcilicet Religioſi illius, illis non gaudeant niſi illis fuerint conceſſa à ſuo Generali quoad vſum eorundem priuilegiorum: vt habet Soc. IESV. Hoc poſito dubitas, ſi illa priuilegia illi Ordini primò conceſſa cum illa reſtrictione ad Generalem, poſtea communicentur Ordini v. g. Minorum, intelligantur conceſſa cum ea reſtrictione, vt Minoritæ non vtantur, niſi Generalis ipſis concedat? Reſp. quod non, ſed poterunt Minoritæ illis vti abſque conceſſione particulari ſui Generalis. Rodrig. *tom.* 1. *quæſt.* 55. *art.* 17. § *dubium.* & Suar. *lib.* 8. *citat. cap.* 17. *num.* 6.

24 Illi qui communicant in aliquo priuilegio alteri Ordini primò conceſſo poſſunt ſe defendere tali priuilegio ſibi communicato contra illum Ordinem cui primò conceſſum fuit: ſi iſte Ordo ſe defendens eſt reus, & patitur damnum. Exemplum ſit, fuit primò communicatum Ordini Minorum, vel conceſſum

ne

ne Religioſi alterius Ordinis ædificent conuentum prope Minores intra ſpatium tot cānarum (de quo ſupra *verb. Monaſterium*) cui priuilegio communicant Carmelitæ. Poſtea Minoritæ volunt ædificare Conuētum prope Carmelitas intra idem ſpatium, poſſunt Carmelitæ ſe defendere contra Minores per illud priuilegium conceſſum primò Minoribus: quia hoc priuilegium iam factum eſt proprium Carmelitarum per communicationem. Tenet Rodrig. *cit. quæſt.* 55. *art.* 21. citans Cordub. Et eſt communis. Et ait Corduba quod iuxta hoc ſi caſu fuerit poſitum interdictum vni Ordini ad inſtantiam alterius, poterit Ordo interdictus ſuſpendere interdictum per priuilegia conceſſa Ordini illius qui petiit interdictum.

25 Quando dicitur priuilegiatum non poſſe agere contra priuilegiatum, nó intelligitur in caſu proximè præcedente, ſed intelligitur quando vnus priuilegiatus habet aliud diſtinctum priuilegium, & cótrarium, repugnans, ſeu tollens priuilegium alterius. Exemplum. Habet Rex priuilegiũ à Papa vt petat ſubſidiũ à clericis nó obſtãte iure communi. Econtra habet Cóuētus ſpeciale priuilegium ab illo non derogatum, per quod ſibi conceditur ne ſoluat ſubſidium cuicumque perſonæ: tunc Rex priuilegiatus, non poteſt agere contra Conuentum illum priuilegiatum in oppoſitum. Secũdò, habet Dux militum priuilegium à Rege, vt obliget quemcumque plebanum recipere hoſpitem militem. Habet è cótra plebanus Minorũ cófrater, priuilegiũ à Rege ne cogatur ad recipiēdos tales milites, vel hoſpites ſæculares: in tali caſu Dux priuilegiatus nó poteſt agere cótra talem plebanũ priuilegiatũ, ſunt enim priuilegia mutuo pugnãtia & habētia oppoſitionē reſpectiuam: quod nó cernitur *in dicto n. præcedente*: eſt enim tunc in cannis idem priuilegium non ſibi repugnans.

PRIVILEGII CONFIRMATIO.

26 ETiam ſi priuilegia vnius Ordinis non confirmentur à nouo Papa electo, non proinde dicta priuilegia manent abrogata. Primò, quia priuilegia Ordinum non contradicentia Concil. Tridentino, ſunt confirmata per ipſum Conc. *ſeſſ.25.c.20. de Reg. in fine*, quod eſt ius commune. Secundò, quia vt Iuriſtæ dicũt, priuilegium, ſeu beneficium principis debet eſſe immobile. Confirmantur verò vt plurimum Ordinum priuilegia à nouo Pontifice, petentibus Religionibus, quia, vt ait S.D. Papa Paul. V. in confirmatione priuilegiorum Minoritarum, anno 1609. illa quæ authoritate Apoſtolica ſæpius confirmantur, maius robur, & firmitatem acquirunt. Addo quod ex iterata illa confirmatione aliquando aliquid nouum acquiritur in modo confirmationis, vt mox dicemus. Vide *infra verbo iſto, num.*50.

27 Duobus modis ſolent confirmari priuilegia, valde diuerſis, & ſcitu dignis ad multos effectus. Primò confirmantur in forma communi, id eſt, in confuſo ſicut iacent, ſine examine, & hæc dicitur confirmatio in forma communi. Secũdo modo confirmantur priuilegia ex certa ſcientia; quia ſcilicet ſupponit princeps habere ſe notitiam claram illorum priuilegiorum, idque facere præuio examine, & inquiſitione. Si verò antequam confirmet, ponit tenorem priuilegij, tunc clarè confirmat ex certa ſciẽtia. Idem eſt ſi in cõfirmatione dicat ſe confirmare ex certa ſcientia. Talis enim confirmatio fortior eſt, & amplior, vt dicemus. Idem valet hoc verbum, ſi dicatur, *confirmo ex plenitudine poteſtatis*: per hæc enim verba ſignificat Papa ſe velle operari quidquid poteſt, videlicet ſupra ius, & contra

ius. Idem valet ſi dicat: *non obſtante lege in contrarium*: ex his colliges quando confirmetur priuilegium in forma communi; & quando ex certa ſcientia. Confirmatio enim ex certa ſcientia fit, quando opponitur aliquod ex ſequentibus: *Ex certa ſcientia*, vel, *de plenitudine poteſtatis*, vel, *non obſtante lege in contrarium*. Quando verò confirmatio caret aliqua clauſula ex his tribus, eſt confirmatio in forma communi.

28 Quando priuilegium confirmatur ſolùm in forma communi, talis confirmatio nullum ius nouum confert, neque dat valorem priuilegio, quod erat ante inualidum: & ita non eſt conceſſio priuilegij, ſed ſola roboratio pro ſtatu in quo erat. Eſt communis Doctorum, *ad cap. quia diuerſitatis. de conceſſione prabenda*: & proinde ſi hæc confirmatio cadat ſupra actum incapacem, ſeu nullum, nihil confert. Si verò conferatur à Superiori, & actus ſit confirmabilis, additur robur præcedenti priuilegio. Suarez *cit. libro* 8. *num.* 8. 9. *&* 10.

29 Confirmatio, ex certa ſcientia, habet vim nouæ conceſſionis talis priuilegij, vel priuilegiorum. Ita gloſſa, *in cap. quia diuerſitatis*, *& in cap.* 1. *de tranſact.* Et ratio redditur, quia talis confirmatio, ex certa ſcientia, habet vim confirmandi actum nullum, reddendo illum de inualido validum, ſeu de priuilegio nullo, facere validum. Suarez latè, & efficaciter, *citato libro, cap.* 18. *à numero* 12. *& ſequentibus.* Limitat tamen ibi Suarez, dummodo Papa confirmans ex certa ſcientia, nó ponat aliquam clauſulam per quam dicat ſe nolle confirmare priuilegium aliàs nullum, vt ſi, verbi gratia, dicat *quatenus ſunt in vſu.* Tunc enim ſi aliquod priuilegium ſit iam nullum, quia non eſt in vſu, tunc non confirmantur ibi priuilegia, ex certa ſcientia. Idem erit de ſimilibus reſtrictionibus, vt ſi

dicatur (*dummodo ſub vllis reuocationibus non ſint comprehenſa*) vel ſi dicatur (*provt in libris Ordinum reperiuntur*) tunc enim non confirmantur ex certa ſcientia illa quæ neque in libris Ordinum, neque in Bullis reperiuntur. Idem ſi dicatur, *dummodo Concil. Trident. non ſint contraria*, tunc enim hæc non confirmantur.

30 Ego pro quiete & conſolatione Minoritarum, aduerto à Clemente VII. vſque ad hunc diem ſeptem Pontifices confirmaſſe priuilegia Minorum ex certa ſcientia, & aliquos ex his inſuper dixiſſe de plenitudine poteſtatis. Bullæ confirmatoriæ horum Pontificum habentur in Bullar. Rodrig. *foliis mox citandis*. Primus ergo fuit Clemens VII. *cit. Bullar. fol* 759. *col.* 1. dicens: *Motu proprio, & ex certa ſcientia approbamus, &c.* Secundus fuit Iulius III. *eodem Bullar. fol.* 826. *col.* 2. dicens: *Quatenus ſunt in vſu, & viridi obſeruantia, ex certa ſcientia, & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine.* Tertius fuit Paulus IV. *ibid. fol.* 843. *col.* 2. dicens: *Ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine.* Quartus fuit Pius IV. *ibid. fol.* 863. *col.* 2. dicens: *Ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis.* Quintus fuit Gregorius XIII. *ibidem, fol.* 985. *col.* 2. dicens: *Ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ ſedis plenitudine.* Sextus fuit Sixtus V. *ibid. fol.* 1152. dicens: *Ex certa ſcientia, in illis in quibus Tridentin. non aduerſantur.* Vltimus fuit Clemens VIII. *ibid. fol* 1223. *col.* 1. dicens: *Ex certa ſcientia, in his in quibus Tridentin. non aduerſantur.* Tandem aduerto, quòd neque Sixtus V. neque Clemens VIII. reſtrinxerunt, dummodo ſint in vſu. At Paulus V. D. N. eadem priuilegia nobis confirmans, anno 1609. non poſuit clauſulam *Ex certa ſcientia*, nec *de plenitudine poteſtatis*: ſed tamen etiam abſtinuit à clauſula, *Quatenus ſunt in vſu.*

Ex his habes ſaltem priuilegia Minorum eſſe confirmata à tot annis, abſque clauſula, *Quatenus ſunt in vſu*. Et à tot annis eſſe confirmata *Ex certa ſcientia*. Sed dubitas: ſi vltimus Papa D. Paulus V. non confirmauit *Ex certa ſcientia*: hoc nocebit, & efficiet inualidas confirmationes, ſeptem Pontificum factas, antecedentes, *Ex certa ſcientia*: & efficient vt priuilegia non ſint confirmata *Ex certa ſcientia?* Credo quòd non; neque hoc illis nocebit: nam vt ſupra vidimus, *n. 26.* etiam ſi priuilegia Ordinis non confirmentur à nouo Papa: illa priuilegia non perdunt robur ſuum: ergo licèt D. Paulus V. non confirmaret, & omnino taceret, erant noſtra priuilegia confirmata *Ex certa ſcientia*, vſque ad Clementem VIII. Quanuis ergo illa tacuerit *Ex certa ſcientia*: hæc taciturnitas non reuocat certam ſcientiam anteceſſorum, vt patet. Vide infra, *n. 36.*

31 Quando Papa confirmans priuilegia dicit; *dummodo non ſint contra Concilium Tridentinum*, non eſt mens eius reuocare priuilegia omnia contraria dicto Concilio quouis modo, ſed ſolùm illa quæ ita ſunt illi contraria, vt in terminis, & expreſsè ab illo reuocentur, prout reuocantur in locis particularibus. Si enim in terminis, & directè non fuerint reuocata à Tridentino, etiam ſi aliàs illi contrarientur, non ſunt reuocata: & proinde à Papa confirmantur, etiam ponente illam clauſulam. Rodriguez *tomo 1. q. 8. art. 6.* dicens ſic fuiſſe reſponſum à Doctoribus Salmanticenſibus. Et conſentit Suarez *lib. cit. c. 18. ad fin.* & inclinat Miranda *tomo 2. q. 42. art. 3. § ſed alij.* Ponit hoc exemplum Rodriguez: Ordinari extra tempora eſt contra Tridentin. *ſeſſ. 23. c. 8.* Quia tamen ibi Concil. non reuocat priuilegia Regularium, quæ ipſi habent in contrarium: eadem priuilegia manent integra, licèt ipſi Concilio ſint contraria, quia ibi quoad illud non ſunt

derogata. At quia Trid. *eadem ſeſſ.c.12.* expreſsè derogat priuilegia Regularium per quæ poterant Ordines ſacros recipere ante ætatem ibi aſſignatam: idcirco hæc priuilegia ibi derogata quoad anticipationem ætatis, non ſunt licita Regularibus, & ſic de exemplis ſimilibus quæ videbis recurrendo ad textum Concilij. Et tandem iuxta hæc explicabis dictam clauſulam Pontificum dicentium (*dummodo non ſint contraria Concilio*) adde; & non ſint ab ipſo reuocata, ſecus ſi ſint reuocata.

Quæ verò expreſsè reuocata ſint à Tridentino, & quibus in locis, vide Epitom. Ioan. à Cruce. *lib. 2. cap. 3. dub. 6.* vbi ponit tredecim loca Tridentini reuocantia priuilegia Regularium, quæ ſunt tredecim numero, quæ omitto breuitatis gratia: ſed infra ponam in fine, *verbo Trid. Concil.*

32 Confirmatio priuilegij, ex certa ſcientia, non confirmat priuilegium quod à principio fuit nullum, falſum, ſeu ſubreptitium. Probatur, quia non eſt mens Principis concedere, niſi quod antea verè conceſſum fuit: id verò quod nullum fuit, nunquam fuit conceſſum.

33 Confirmatio, ex certa ſcientia, reualidat priuilegium à prædeceſſore reuocatum per ſpecialem Bullam, ſeu ſpecialem reuocationem. Secus verò quando præcedens priuilegium fuit reuocatum per ius commune, vt per Concilium Trid. & alia iura (modo explicato *in n. 32. præcedenti*). In hoc enim ſecundo caſu non confirmantur, ex certa ſciẽtia, priuilegia reuocata per ius commune. Prima pars de priuilegio reuocato ſolùm per Bullam particulare, quod reualidetur, ſi poſtea confirmentur priuilegia, ex certa ſcientia, eſt Rozellæ, *verbo Abſolutio. n. 23.* & Rodr. *q. 8. art. 3.* cum aliis quos citat, & Suarez *cit. lib. cap. 19. n. 4.* ſecunda pars, de

priu

priuilegio reuocato per ius commune, eſt communis Doctorum. Et maximè Cord.ad Comp. *verb. Abſolutio quoad ſæculares.2.ad§.16.*

34 Si Papa confirmat priuilegia vnius Ordinis illi propria,& primo conceſſa *ex certa ſcientia*; illa Religio quæ communicabat priuilegia iſtius primæ Religionis ante illam confirmationem, ſi communicat nō ſolùm conceſſa,ſed etiam cōcedenda(vt ferè habent omnes Mendicantes,& nō Mendicantes) etiam gaudet illa confirmatione *ex certa ſcientia*; quoad priuilegia quibus vtitur, communicatis ab illo primo Ordine: probatur, quia cùm communicet etiam concedendis, & confirmatio ex certa ſcientia ſit etiam quaſi priuilegium nouum primi Ordinis,etiam iſto communicàbit ſecunda Religio.Si verò non communicet niſi conceſſis de præterito, non participat illa vt confirmata *ex certa ſcientia*.Suar.*c.*19.*n.*9.*&* 10.

35 Si Papa confirmet *ex certa ſcientia* priuilegia vnius Ordinis, non cenſetur etiam confirmare *ex certa ſcientia* priuilegia propria alterius Ordinis participantis priuilegia illius primi Ordinis.Quia Papa non intendit confirmare ex certa ſcientia,niſi tantum priuilegia, v.g.Minorum,& non Minimorum: ſeu priuilegia ſpecialia Minorum: ergo non confirmat ex certa ſcientia priuilegia ſpecialia Dominicanorum,vel Minimorum aliàs plura confirmaret quam intenderet. Suarez *ibid. num.*12. *&* 13.

36 Quando Papa in confirmatione priuilegij dicit, *innouamus*,ſi hæc innouatio ſit in forma communi, iudicabitur de illa ſicut ſupra dictum eſt de confirmatione facta in forma communi, quæ non reualidat priuilegium antea reuocatum. Si verò iſta innouatio ſit innouatio ex certa ſciéntia,habet vim ad validanda priuilegia reuocata,cum moderatione ſupra poſita *n.* 32.

quam vide. Eſt Cordub. ad Compend. *verb. Abſolutio quoad ſæculares* 2. §. 15. Ex tenore autem verborum coniici debet, ſi innouatio ſit ex certa ſcientia. Et quidem, vt ſupra dixi, S.D.Paul.V. in ſua Confirmatione ſolum poſuit, *confirmamus, & innouamus*. Sed ait ſe confirmare priuilegia confirmata à Clemente VIII. ſuo anteceſſore: quia tamen Clem. VIII. dixit, *ex certa ſcientia*.

37 Verba illa ſolita apponi in confirmatione priuilegij videlicet (*ſupplentes omnes Iuris, & facti defectus, ſi qui interuenerint*) non ſupplent defectus, ex iure naturali repugnantes illi actui, neque defectus ſubreptionis. Sed adhibentur illa verba, *ad maiorem rei euidentiam, ſeu tollendos ſcrupulos, & ad tollendam occaſionem, mouendi lites fundatas in ſolo iure poſitiuo.*

38 Quando ad impetrandum priuilegium, narratur aliquid falſum, quod principaliter mouet Papam ad dandum priuilegium, tunc priuilegium eſt nullũ. *cap. ſuper litteris. cap. ad aures. de reſcriptis*: & eſt communis. Oportet autem, quod illa falſa narratio moueat Papam ad dandum priuilegium. Si enim dantur etiam aliæ cauſæ graues, & veræ quæ Papam moueant, valet priuilegium. Inualidat etiam priuilegium occultatio rei illius, quæ ſi ſciretur à Principe, non concederet: vt quod ſupplicans beneficium iam habet aliud beneficium: vel petens Indulgentiam, iam habet aliam Indulgentiam ferè in ſimili materia, hoc enim ſi ſciret Papa non concederet. Et hæc, de iure communi, ac de ſtylo Curiæ ſunt explicanda in petitione. Quemadmodum ad obtinendam diſpenſationem matrimonij inter conſanguineos, ex ſtylo Curiæ neceſſariò declaranda eſt copula quæ præceſſit, quia ſolet difficiliorem reddere diſpenſationem, & hæc ſi proinde taceatur, reddit

reddit diſpenſationem inualidam, iuxta veriorem opinioné, de qua Sanch. *lib.* 8. *de Matr. diſp.* 25. citás multos.

PRIVILEGII VSVS.

39 CAp. *ſi de terra, de priuilegijs* dicitur, quod non poteſt quis cogi vt vtatur ſuo priuilegio. Videtur enim implicare moraliter vt cùm priuilegium ſit fauor, ego cum moleſtia cogar vti tali priuilegio, & fauor vertatur in grauamen. Excipitur tamen à proximè dicto quando aliquis non poteſt renunciare ſuo priuilegio ſine præiudicio publico, vel præiudicio tertij. Exemplum. Si Clericus renunciet priuilegio fori Eccleſiaſtici, vt ſcilicet cauſam dicat apud ſolum Iudicem ſæcularem. Hæc renunciatio cedet in detrimentum Eccleſiæ, in cuius præcipuè fauorem conceſſum eſt illud priuilegium: & proinde Clericus non poterit illi renunciare, ſed cogetur illo vti: & aliter faciens peccabit mortaliter. Aliud exemplum eſt de habente priuilegium ad Miſſam audiendam tempore Interdicti. Tunc enim cùm remotum habeat impedimentum, ob tale priuilegium Cruciatæ, vel ſimile, tenetur Miſſam audire, & cogetur vti ſuo priuilegio. Et huius ſecundi exempli datur regula generalis, quod tunc aliquis cogetur vti ſuo priuilegio, quando per priuilegium efficitur, vt actus ſit licitus, qui abſque priuilegio erat illicitus. Vide etiam ſupra quando priuilegiatus non poſſit vti ſuo priuilegio contra priuilegiatum.

Ex dictis de Clerico non valente renunciare ſuo priuilegio fori, quia eſt in præiudicium Eccleſiæ; colliges primò à ſimili non poſſe Minoritam renunciare priuilegio recitandi ſingulis feriis quintis de ſanctiſſ. Sacramento, quia illud priuilegium non eſt

regrinus tenetur ſeruare leges,& mores illius territorij in quo eſt, & proinde priuilegiatus in ſuo Epiſcopatu,non eſt ſimiliter priuilegiatus in alio Epiſcopatu pro illo opere ibi ſimiliter prohibito. Et præterea, quia priuilegium vnius Epiſcopi non poteſt derogare præcepto alterius Epiſcopi. Vide ſupra, *verbo Libri.* aliud exemplum de non valente legere libros prohibitos ſibi conceſſos in Portugallia,ſi ſit ipſe in Caſtella,vbi iidem libri ſunt ſpecialiter etiam prohibiti, & quòd priuilegiatus in Portugallia,vt portet Archebuſium paruum : non eſt priuilegiatus vt illud ipſum portet in Italia , vbi eſt etiam ſpecialiter prohibitum.

PRIVILEGII EXTENSIO, ampliatio,ſeu reſtrictio.

43 PRiuilegium purè fauorabile, quod ſcilicet neque eſt contra ius commune,neque contra bonum tertij, eſt amplè interpretandum ſicut ſupra diximus quantum recta ratio , & communis verborum ſignificatio, & prudentia permiſerit. Eſt communis Doctorum, & colligitur *ex l.hoc modo.ff.de condit.& demonſtrat.* Quod maximè intelligitur de priuilegio conceſſo toti Religioni , quoad exemptionem, vt tenet Henriquez *tomo* 1.*libro* 7.*de Indulgent. cap.*24. *num.*4.

44 Priuilegium derogans iuri communi eſt odioſum, & ideo reſtringendum potius quàm extendendum. Nauarr.*in Summ. Latina,cap.*12.*numero* 79 & alij communiter; nam bonum commune præferendum eſt ſingulari. Tamen reſtrictio taliter debet fieri,vt ſemper admittat aliquem fauorem fieri, per priuilegium erga priuilegiatum ; aliàs priuilegium eſſet inane, quod

verborum crederetur conceſſio nimis iniqua, vel iniqua, aut prodiga: tunc enim ratio dictat faciendam eſſe reſtrictionem cum improprietate verborum, ne dicatur Princeps iniqua, vel prodiga concedere.

Excipitur etiam quando priuilegium ſecundum contrarium eſt priori niſi reſtringatur. Tunc enim reſtringi debet etiam cum improprietate verborum ne dicatur Princeps concedere contraria. Tertiò excipitur quando priuilegium derogat alicui ſtatuto particularis Prouinciæ, quod in illa eſt valde neceſſarium, quod præſumitur Papam ignoraſſe, & creditur quòd illi noluerit derogare: tunc enim non ſolùm reſtringendum eſt: ſed nec tali priuilegio debent vti incolæ illius Prouinciæ, ſed debent ad Papam reſcribere. Excipitur quartò, quando per tale priuilegium tollitur ius iam acquiſitum alicui tertio, tunc enim non præſumitur Papa tale priuilegium concedere. Eſt communis Doctorum, & patet ex præcedentibus.

48 Priuilegium extendi non debet ad alias perſonas, vel alios actus propter ſimilitudinem vtrobique repertam. Vt, ſi hic ob fragilitatem, & infirmitatem habet priuilegium expreſſum non recitandi, vel recitandi tali modo: vel non ieiunandi: non extenditur hoc eius priuilegium ad alium propter rationem ſimilem in illo inuentam: ſed debet procurare ſimile expreſſum priuilegium. Eſt communis Doctorum, & probatur, quia valor priuilegij non eſt poſitus in ſimilitudine rationis, ſed in voluntate, & poteſtate concedentis. Et proinde quando Clericus priuilegiatus ad celebrandum tempore interdicti aſſumit famulum ad miniſtrandum, & Dominus aſſumit famulum ordinarium ad audiendum: non extenditur priuilegium ad hos famulos, vel perſonas ratione ſimilitudinis ibi repertæ:
ſed

cum multis tradit Sanchez *de matrim. lib. 8. diſput. 28. num. 8.* Et de priuilegio intellige etiam ſi priuilegiatus nondum aliquem vſum acquiſierit: hæc enim conditio, vt ſcilicet iam res ſit incæpta, requiritur in reſcriptis iuſtitiæ, vt in officio Iudicis delegati, & in ſimilibus; non verò in materia gratiæ, quale eſt priuilegium.

51 De iure communi priuilegium datum alicui ad abſoluendum à reſeruatis, vel cenſuris, vel diſpenſandi in irregularitate, &c. non expirat morte concedentis. Sanchez *loco cit.* Dixi *de iure communi*, quia vt iam ſupra dixi, in Ordine Franciſcano, poteſtas abſoluendi à reſeruatis expirat per amotionem ab officio illius qui conceſſit quando amotus eſt finito officio, & loco ipſius alter ordinarius ſuffectus eſt in Capitulo Prouinciali, vel Generali. De licentia verò conceſſa à Prouinciali vt confeſſor diſpenſet ad petendum debitum cum impeditis, iam ſupra dictum eſt hanc non ceſſare, etiam amoto Prouinciali, & finito ſuo officio.

PRIVILEGII CESSATIO PER renunciationem, vel non vſum.

52 PRiuilegio renunciare poteſt ſolus ille cuius eſt propriè priuilegium, vnde priuilegium conceſſum vni Religioni in communi non poteſt renunciari à Monacho particulari, neq; à Capitulo Prouinciali. Probatur, quia renunciatio eſt abdicatio illius quod cuique proprium eſt; at priuilegium totius Ordinis non eſt proprium vnius Monachi, neque vnius Prouinciæ: & proinde ſolum Capitulum generale poteſt renunciare priuilegium, vt iam fecit Capitulum generale Minorum, Rodr. *tom.* 1. *q.* 8. *art.* 2.

53 Nolle vti priuilegio pro vna vice, vel duabus, non eſt illud renunciare: ſed eſt ſolùm pro tunc abſtinere ab illius vſu. Renunciatio enim eſt voluntas expreſſa abdicandi à ſe totum ius, & facultatem priuilegij: ſicut enim conſenſus non extenditur ad non cogitata: ita neque deſitio operis extenditur ad perditionem priuilegij non cogitatam, ſi ſemel, vel bis illo non vtor, cùm de renunciatione non cogitem. Optimè Sanch. *lib.* 8. *de Matr. diſp.* 32.

54 Propoſitum, ſeu voluntas internè proponens non vtendi priuilegio, non eſt renunciatio priuilegij: poteſt enim quis poſt formatum illud propoſitum iterum vti priuilegio: quia illud propoſitum non eſt contra priuilegium, ſed contra vſum priuilegij. Imò licèt interius velit non habere amplius tale priuilegium, poteſt retractare talem voluntatem, & iterum illo vti. Suarez *lib.* 8. *cit. c.* 34. *n.* 18. & proinde neceſſe eſt vt exterius voluntas prodeat.

PRIVILEGII CESSATIO per non vſum.

55 CLarum eſt poſſe priuilegium perdi per non vſum. Quia ſaltem Iulius III. confirmans priuilegia Minorum vt diximus *ſupra nu.* 3. dixit, quatenus ſunt in vſu viridi. Sed primò recolẽdum eſt quod ſupra diximus *verb. Communicatio priuilegiorum, lit. C. num.* 11. videlicet, quod licèt vna Religio non vtatur ſuo priuilegio, & illud priuilegium ſit in vſu apud aliam Religionem communicantem, iſta ſecunda Religio apud quam eſt in vſu poterit vti tali priuilegio. Adde quod intra vnum, & eundem Ordinem poterit contingere vt vnum priuilegium poſſit eſſe in vſu apud vnam, vel plures Prouincias, & non ſit in

vſu

vſu apud alias. Et tunc credo quod ſimpliciter non dicetur tale priuilegium ceſſaſſe in illo Ordine per non vſum: ſufficit enim quod aliquæ prouinciæ vtantur, vt priuilegium dicatur eſſe in vſu in illo Ordine. Et præterea ſi priuilegium vnius tantũ Cõuentus extẽditur ad omnes Conuentus illius Ordinis: etiam priuilegiũ quod eſt in vſu in vna, duabus, vel tribus Prouinciis poterit extendi ad omnes Prouincias eiuſdẽ Ordinis.

56 Aliud eſt non vſus priuilegij, aliud verò eſt contrarius vſus priuilegij. Non vſus priuilegij opponitur priuilegio affirmatiuo concedenti vt aliquid fiat, vt ſcilicet recitetur tali, vel tali modo diuinum officium, vel celebretur in domo priuata. Si verò oblata occaſione hoc non fit dicitur tunc verè non vſus priuilegij, ſeu non vſus priuatiuus. Contrarius verò vſus apponitur priuilegio negatiuo, quo cõceditur ne aliquid fiat, vt ſi concedatur Monaſterio ne ſoluat decimas, ne accedat ad proceſſiones vltra milliare exiſtenti à loco, &c. Et nihilominus ſoluit & vadit, datur vſus contrarius, vel non vſus contrarius. Et vterque modus habet varios effectus.

57 Non vſus priuilegij primo modo, ſeu priuatiuus, vt dicatur talis, & verus non vſus requirit ſequentia. Primò, vt oblata fuerit occaſio faciendi, & non ſit factum. Secundò, vt detur ſcientia talis priuilegij Tertiò vt detur potentia tunc faciendi, id eſt, non detur tunc impedimentum: ſi enim hæ tres conditiones non concurrant, talis non vſus non dicetur voluntarius, neque proinde poterit eſſe indicium renunciationis, quæ debet eſſe voluntaria. Eſt communis Doctorum.

58 Non vſus in Religione, vel contrarius vſus non ſufficiet ad perdendum priuilegium niſi duret per ſpatium quadraginta annorum de iure communi, *c. accedentibus. de priu.* tenet Cord. in Comp. *verb. Abſolut*

quo.ad ſæculares 2. §. 19. & per conceſſionem particularem Benedictinorum, de qua ſupra *verb. Præſcribere*, requiruntur centum anni vt præſcribatur priuilegium per non vſum. De quo Rodrig. *tom.* 1. *quæſt.* 8. *artic.* 2. *&* *tom.* 3. *quæſt.* 51. *art.* 5. Cùm enim priuilegium ſit bonum quoddam Religionis, contra bona Religionis nó præſcribitur niſi dicto ſpatio temporis. Et innuit Suarez *cit. lib.* 8. *cap.* 35. & clarè *n.* 21. & Frater Ioan. à Cruce de hoc non vſu agens *lib.* 2. *Epitom. cap.* 3. *dub.* 2. *concluſ.* 2. refert aliam Bullam per quam conceſſum eſt Benedictinis ne contra illos præſcribatur niſi per centum annos.

59 Si modò, cùm Religio vult vti aliquo priuilegio eſt in vſu, apud illam, & apud alias Religiones præſumendum eſt quòd ſemper fuit in vſu, & nunquam data eſt interpollatio ſufficiens ad præſcribendum, præſumendum eſt enim actum fieri legitimè. *lex merito. ff. pro ſocio.*

60 Contrarius vſus factus per aliquem, vel aliquos Religioſos vel per particularem Cóuentum, non tollit priuilegium datum Religioni, quia contrarius vſus debet eſſe illius, cuius eſt priuilegium. Rodriguez *tom.* 3. *quæſtione* 51, *articul.* 5. & Suarez *capit.* 35. *numero* 6. Vnde colliges, quòd ſi Guardianus non obligatus ire ad proceſſiones, nihilominus vadit bis, & ſæpe, per hunc contrarium vſum non perditur priuilegium Ordinis, aut Conuentus; ille enim contrarius vſus non eſt factus à Religione; & ſaltem ſucceſſor reclamans obtinebit, antequam accreſcat præſcriptio contra illud Monaſterium. Conſulunt tamen Rodrig. *tomo* 3. *quæſtion.* 36. *articul.* 3. & Suarez *numero* 3. vt etiam tunc, & in ſimilibus fiat proteſtatio coram Notario, ſe facere illum actum contrarium ſuo priuilegio, ſalua ſemper exemptione, & conſeruatione ſui priuilegij.

Et

Et notat Suarez, *citato cap.* 33. *numero* 24. quòd talis proteſtatio, ſaltem hoc habet vtile, vt poſtea ab illo actu, vel actibus non poſſit inchoari præſcriptio contra priuilegiatum. Vide omnino infra, *verbo Proceſſiones, n.* 6.

6 Prædicta verba Pontificum poſita in confirmatione priuilegiorum videlicet (quatenus ſunt in vſu) ſic adhuc explicantur. Primò, ſi adhuc ſunt in vſu; id eſt, ſi contra illa non eſt præſcriptum, ſpatiò iam prædicto: ſi enim contra illa præſcriptum eſt, iam non confirmantur, quia non confirmatur niſi illud quod verum, & ſubſiſtens eſt. Secundò poteſt intelligi (*quatenus ſunt in vſu*) id eſt, eo modo quo ſunt in vſu. Si enim non totum priuilegium, ſed pars priuilegij ſit in vſu, hæc pars in vſu conſiſtens confirmatur. Id enim videntur etiam ſonare verba illa, *quatenus ſunt in vſu*: id eſt, eo modo quo ſunt in vſu, & tunc adde quòd ſaltem conſuetudo firmabit illam partem priuilegij. Maximè cùm multi dicant priuilegium poſſe obtineri conſuetudine. Neque hoc mirum videri debet: ſi enim lex abrogatur per conſuetudinem, & conſuetudo facit legem: etiam conſuetudo poterit facere priuilegium, quod eſt lex quædam priuata, vt initio diximus.

62 Nicolaus IV. conceſſit Cartuſienſibus, vt poſſint vti priuilegiis ſibi conceſſis, etiam ſi propter ſimplicitatem, & iuris ignorantiam vſi non fuerint retro actis temporibus, dummodo eis non ſit per præſcriptionem, vel aliàs legitimè derogatum. Compend. Minor. *verbo Priuileg.* §. 33. & hæc conceſſio ſaltem confirmat ſupradictum, quod ſcilicet vt perdantur priuilegia per non vſum, requiritur præſcriptio legitima in contrarium.

Dixi ſupra, Clementem VIII. & Paulum V. in confirmatione priuilegiorum Minorum non poſuiſſe

expreſsè reuocata per Concilium Tridentinum. Dixi, *quæ ſunt expreſsè reuocata* : nam de illis priuilegiis quæ ſunt contraria Concilio Tridentino, ſed ab illo non reuocata, quale eſt vt poſſint ordinari extra tempora, & ſimilia, diximus ſupra, *n.* 31.ex Rodriguez, Suarez, & Miranda, poſſe Regulares illis vti. At de illis quæ ſunt ſpecialiter reuocata à Tridentino, vt ibi diximus, eſſe illud antiquum, vt ordinari poſſent ante ætatem, omnes etiam Doctores dicunt, quòd in foro externo non poſſunt Regulares illis vti. Quod verò quæritur eſt, an ſaltem his poſſint Regulares vti ſolùm in foro conſcientiæ? Henriquez *libro 7.de pœnitent.tomo* 1. *c.24.ad finem, cum gloſſa, littera K.* affirmat non poſſe illis vti in foro conſcientiæ tantùm: quia Pius V. viuæ vocis oraculo, id conceſſit Minoritis dicens, quòd poſſent vti priuilegiis ſuis, etiam ſi eſſent reſtricta, vel derogata per Concilium Tridentinum, in foro ſolùm conſcientiæ. Et quòd, licèt Gregorius XIII. poſtea reuocauit illa, quæ Pius V. conceſſerat, contraria Concilio Tridentino, ſolùm reuocauit, vel pro foro externo tantùm, vel reuocauit ſolùm Conſtitutiones ſcriptas, non verò oracula viuæ vocis, quæ non ſunt Conſtitutiones. Idem tenet Rodriguez, *tomo 1.q.8.art.9.* & Compend. Societatis, *verbo Concil. Trid.* § 3.

Ego verò, ſaluâ tantorum Doctorum authoritate, non poſſum illis aſſentiri, propter rigorem quo omnes Pontifices poſt Concilium Tridentinum vtuntur in confirmatione priuilegiorum illa clauſula exceptiua (*dummodo Concil. Trid. non ſunt contraria*) quæ clauſula ſi non intelligatur de priuilegiis ſpecialiter à Tridentino reſeruatis, vel reuocatis, de quibuſnam debet intelligi? vel ad quid inſeruit ibi poſita, & toties repetita? Quid operabitur illa clauſula? Adde quòd Gregorius XIII. in ſuâ reuocatoria non ſolùm reuocauit

priuilegia, ſed etiã cætera indulta, ſine litteris expedita, dicens (*& quæcumque alia noſtris ſtatuto, ordinationi, & reductioni contraria*) iam verò oraculum illud Pij V. eſt indultum ſatis repugnans illi Ordinationi Gregorij, ac reductioni ad terminos Iuris communis, & contra Rodrig. poteſt argui ad hominem: ſi enim iuxta illum poſſumus vti priuilegiis de quibus eſt quæſtio in foro conſcientiæ, tenetur fateri poſſe hodie Regulares in foro conſcientiæ, ordinari ante ætatem à Tridentino aſſignatam, quod tamen ille negat, & bene relatus à nobis ſupra, *verb. Ordines ſacri, n.* 1. Et nos ibi ſatis impugnauimus cum illo. Et eadem ibi dicta huc etiam inſeruiunt. Et hanc etiam ſententiam contra Henriq. & Rodrig. tenet expreſsè Lud. Lopez 1. *part. Inſtruct. c.* 8. Frater Ioan. à Cruce, *lib.* 2. *Epitom. c.* 3. *dubit.* 3. *concl.* 3. & alij multi quos non oportet citare, Miranda *tomo* 2. *q.* 42. *artic.* 3. etiam innuit hanc partem, quanvis enim ibi dicat ſe nolle ferre ſententiam; id tamen non dicit circa priuilegia expreſsè reuocata à Tridentin. Imò de his innuit cum opinione ſecunda ibi citata eſſe reuocata omnino, nec proinde nos poſſe illis vti in foro conſcientiæ. Et expreſsè tenet nos non poſſe Miranda, *tom.* 1. *q.* 29. *art.* 1. *concl. vnica.* Poſt hæc vidi quòd Capucinus ad Compend. 1. *part. fol.* 86. idem tenet quòd Rodrig. dicens Greg. XIII. non reuocaſſe pertinentia ad forum internum, nec viuæ vocis oraculum, ſed ſolùm ſpectantia ad lites externas. Et proinde qui voluerit tenere cum Rodrig. Henriq. Capucino, & Compendio Societatis, non condemnn, licèt putem oppoſitum ſecurius ob prædicta. Et quia oppoſiti tenentur dicere licitum eſſe ordinari ante ætatem Tridentini, quod ego nunquam dicam.

65 Notat Capucinus ad Compend. *verb. Priuilegium*, quòd quando Pontifices dicunt in Confirmatione priuilegio

uilegiorum (*dummodo ſacris Canonibus, & Concilio Trid. non aduerſentur.*) Illud, *ſacris Canonibus*, intelligitur de decretis contentis in iure canonico (his enim multa priuilegia clarè ſunt contraria) ſed intelligitur de canonibus poſitis in eodem Conc. Trid. in illo enim ſunt etiam Canones, & decreta.

PRIVILEGII CESSATIO PER reuocationem.

66 PRiuilegia duobus modis poſſunt reuocari: primò expreſsè, ſecundò tacitè. Epreſsè reuocantur cùm per verba expreſſa, & clara dicitur: *reuocamus, annullamus*, vel aliis ſimilibus. Et iſta reuocatio expreſſa poteſt eſſe, vel ſpecialis, vel generalis: ſpecialis eſt quãdo reuocatur aliquod priuilegium ſpeciale, & nominatum, vt quãdo Greg. XIV. reuocauit priuilegiũ Sixt. V. de aborſu, vel de illegitimis. Erit autem hæc reuocatio expreſſa generalis cùm non ſpecificat aliquod priuilegium ſpeciale quod reuocet, ſed in genere, & in cõmuni dicit ſe reuocare omnia priuilegia, & indulta in contrarium; ídque faciunt Pontifices, per hæc verba: *Non obſtantibus quibuſcumque priuilegijs, &c.* Si verò aliquando aliquod priuilegium haberet clauſulam dicentem, quod non cenſeatur reuocatum niſi de illius tenore tranſcripto fiat mentio, hæc omnia ſupplet Papa ſucceſſor, cùm in ſua reuocatione ponit verba reflexiua dicens (*etiam ſi de prædictis reuocatis facienda foret expreſſa mentio: vel tenor inſerendus,*) & ſic de ſimilibus verbis: Papa enim prædeceſſor non poteſt ligare manus ſucceſſoris, vt ſic, vel ſic reuocet, tranſcribendo antiquum priuilegium, & ſic de cæteris, & illæ non obſtantiæ ſolitæ poni à Reuocatoribus ſufficiunt ad deroganda quæcumque præterita priuilegia.

67 Excipitur tamen quando priuilegium eſt inſertum in corpore iuris communis: tunc enim cùm ſit, iam lex publica maiori, & clariori reuocatione indiget, quàm ſit illa reuocatio generalis. Et proinde opus eſt vt dicatur: *non obſtante iure communi*, vel *non obſtante priuilegio etiam inſerto in iure communi*, vt patet ex gloſſ. *in auth. quia. Cod. vbi de crimine. verb. illic omni priuilegio*: & eſt communis DD.

68 Reuocatio tacita priuilegij eſt illa quæ non fit verbis expreſſis: ſed a concedente priuilegium fit aliquis actus contrarius omnino priuilegio, per quem actum, priuilegium non poteſt ſubſiſtere. Tunc enim per hunc ſecundum actum contrarium clarè innuit ſe tollere priuilegium. Requiritur tamen vt concedens, vel reuocans priuilegium habeat notitiam illius, & voluntatem tollendi illud. Si enim deſit notitia & voluntas, non cenſebitur illud tollere. De ſe patet, & eſt communis Iuriſtarum.

69 Quando priuilegium reuocatur per legem generalem non ligat reuocatio donec lex illa ſufficienter fuerit promulgata. Probatur, quia illa reuocatio fundatur in lege, & de ſubſtãtia legis eſt quòd ſit promulgata. Sed ad hoc ſufficit vna promulgatio in Curia Principis, vel in loco deſtinatò. Et probatur, quia Pius V. & Greg. XIII. ſuas Bullas contra ingrediẽtes Monaſteria Monialium ſolùm Romæ publicarunt: & per illas ibi publicatas derogarunt omnia priuilegia in contrarium: nec iuſſerunt alias publicationes in ſingulis Diœceſibus fieri. Non tamen hæc promulgatio in Curia ſtatim obligãt omnes abſentes extra Curiam à die promulgationis: ſed communiter requiruntur duo menſes vt obliget extra Curiam, iuxta probabiliorem ſententiam.

70 Aliqui cenſent quod lex reuocãs priuilegia reuocat

cat illa ſtatim à die publicationis Romæ factæ: ita vt actus talium priuilegiorum non valeant ab illa die, etiam ſi propter ignorantiam ſine culpa fiant extra Curiam, maximè quando dicit lex; *ex nunc, pro tunc: vel ex præſenti die*. Sed probabilior eſt opinio oppoſita dicens; actum eſſe validum donec de tali reuocatione habeatur notitia. Verba autem illa, *ex nunc* eſſe intelligenda cum debito ordine naturali, & ſecundùm ius ſuaue, habita ſcilicet notitia; vel poſt tempus ſufficiens duorum menſium ad habendam talem notitiam. Videtur enim de iure naturali quòd nemo ſpolietur niſi auditus. Elapſo verò hoc tempore ſufficiẽti ſtatim reuocata cenſentur priuilegia, etiam ſi priuilegiatus dicat ſe ignoraſſe inuincibiliter: ſi tamẽ inuincibiliter ignoret, carebit peccato coram Deo. Suarez *lib.8.c.*40.*n.*3.4.*&* 5. Addit ibi Suarez, quòd ſi aliquis vtatur priuilegio ſic reuocato ex ignorantia publica, & communi, faciens actum pertinentem ad iuriſdictionem, v.g. ferendo ſententiam, vel ſimilem: actum fore validum non ex vi priuilegij, ſed ex iure communi tolerante tales actus aliàs nullos, *per legem Barbarius. ff. de offi. prætoris*. Et per hæc, ſeu ad hæc conciliabis ſuperius dicta, *verb. Leges.n.*4. Ibi enim locuti ſumus iuxta vnam opinionem, hîc iuxta aliam: & hanc hoc loco puto probabiliorem, & ſuauiorem.

71 Priuilegia Regularium non reuocantur per Bullam Cruciatæ, vbi illa publicatur: nam talis Bulla ſolùm reuocat indulgẽtias, & non priuilegia: ſunt enim valde inter ſe diſtincta priuilegium & indulgentia: ac proinde poſſunt Religioſi ſtante Bulla Cruciatæ abſoluere pœnitentes ab omnibus ſibi conceſſis per ſua priuilegia propria & communicata, de quibus ſupra *verb. Confeſſor*, ac ſi Bulla non extaret, Rodrig. *tom.* 1. *quæſt.* 61. *art.* 14.

72 Quæris ſi priuilegia Regularium reuocentur per Bullam Cœnæ Domini? Reſp. Quod refero tantùm, quod dicitur in Comp. Patrum Societatis IESV, & ſupra dixi *verb. Bulla Cœna. n.* 2. Nam citato Comp. *verb. Bulla Cœna*, dicitur ſibi conceſſum à Gregor. XIII. ne conceſſiones factæ ſuo Ordini cenſeantur reuocatæ per Bullam Cœnæ Domini. Sed video ſequentem Sum. Pontificem non alligari anteceſſori, illi viderint, & tu vide.

73 Priuilegia Regularium reuocata per Leonem X. in Concil. Lateran: ſunt poſtea reualidata per aliquos Sum. Pontifices, vt tenet Rodrig. *tom.* 1. *quæſtione* 8. & Henriquez *tom.* 1. *lib.* 7. *de Indulgent. cap.* 24. *numero* 8. & alij.

74 Priuilegium poſterius reuocat prius priuilegium, ſi ſecundum faciat mentionem de primo. Si verò non facit mentionem, non illud reuocat: maximè ſi per primum priuilegium eſt iam acquiſitum ius alicui tertio. Prima pars patet, quia tunc clara eſt voluntas concedentis. Secunda verò pars conſtat ex dictis ſatis in præcedentibus.

75 Si primum priuilegium eſt inſertum in corpore iuris, & ſecundum extra corpus iuris, & ſunt inter ſe contraria, ſecundum priuilegium tenet, etiam ſi non faciat mentionem iuris communis. Nam Princeps ſupponitur ſcire ius commune cui vult, & poteſt derogare. Vide Rodrig. *tom.* 1. *quæſtion.* 9. *artic.* 3. §. 2. dico cum multis ibi citatis. Hoc autem non contradicit illi dicto in ſuperioribus poſito, quod ſcilicet priuilegium inſertum in corpore iuris communis non reuocatur niſi de illo fiat expreſſa mentio: hoc enim intelligitur quando lex reuocans non eſt ſimiliter priuilegium, ſed ſolùm eſt lex ordinaria, ſeu Bulla ordinatiua, quæ non eſt priuilegium. At quando ſecunda

cunda lex derogans eſt etiam priuilegium verificatur hoc dictum, *in isto n.75.*

PRIVILEGII DECLARATIO, aut Prohibitio.

Vide ſupra, *verbo Generalis, n.5.* vbi diximus poſſe Generalem in ſuo Ordine declarare priuilegia Ordini conceſſa, & ibidem etiam vide *n.6.*

76 PAulus III. conceſſit Societati IESV, vt Prælati Eccleſiæ non poſſint ſua priuilegia interpretari, ſiue clara ſint, ſiue dubia, provt conceſſerat antea Clemens IV. Prædicatoribus, & Minoribus. Imò potius, quod cùm dubium extiterit in priuilegio aliquo inter Iuriſperitos, & Iudices, & iudicetur in fauorem prædictæ Societatis. Rodrig. *tomo 2 quæſt.63. artic.7.* & de dicta conceſſione facta prius Prædicatoribus, & Minoribus, vide Compend. Minor. *verbo Priuilegium, §.5.*

77 Sixtus IV. ſub interdicto ab ingreſſu Eccleſiæ, & ſuſpenſionis à regimine prohibuit Prælatis Eccleſiæ, ne moleſtent, vel inquietent Dominicanos, & Minoritas præter, aut contra priuilegia præcedentium Pontificum illis conceſſa. Compendium, *verbo Priuilegium, §.11.*

78 Leo X. conceſſit Minoribus, vt Generalis illorum in Capitulo, vel Prouincialis in eodem Capitulo, de conſenſu ſaltem maioris partis Capituli, poſſint declarare an ſit vtendum aliquo viuæ vocis oraculo, an non. Et prædictæ determinationi ſtare debent omnes, tam Fratres, quàm Moniales Ordinis. Compend. *verbo citato, §.26.*

79 Idem Leo X. conceſſit Minoribus, vt tranſſumptis

ptis priuilegiorum firmatorum manu Notarij publici indubitata fides adhibeatur etiam in iudicio,ſicut daretur ipſi originali. Compend.*citato verbo*,§.29. *litt C.* pro quo vide quæ dicta ſunt ſupra, *verbo Notarius,n.1.* Ex Pio V. vbi dicitur poſſe Prouinciales ad hoc intentum creare Notarios Religioſos, qui priuilegia Ordinis tranſcribant: & illorum ſcriptis tanta fides adhibeatur, quanta Notario publico. Et nota, quòd non eſt neceſſarium quòd iſta priuilegia in Ordine habeantur in ſuo originali,ſeu primo exemplari; hoc enim eſſet impoſſibile morale,& naturale in omnibus Conuentibus.Sed ſufficit quòd habeantur hæc priuilegia in libris ordinariis & authenticis Ordinis, vel auctorum, ſeu ſcriptorum Ordinis. Conceſſit enim Leo X.viuæ vocis oraculo Minoribus,vt valeant illorum priuilegia præſentata, ſaltem pro foro conſcientiæ,ſicut in libris Ordinis reperiuntur,vt diximus ſupra,*hoc verbo,n.3.*

ADDITIO.

Vide infra,*verbo Viuæ vocis oraculum.*

SVfficienter dixi ſupra,de priuilegij natura,diuiſione, forma, communicatione, confirmatione, vſu, extenſione,ceſſatione, & declaratione, itavt pene ibi regulares omnia ſibi neceſſaria inueniant:Neque ego poſtea in genere de priuilegiis inueni, niſi paucula ſequentia.

1 Dixi,*ibi,n.3.*quot Pontifices à Clemente VII. priuilegia Minoritarum confirmauerint ex certa ſcientia, ſeu Motu proprio; quæ confirmatio ſub tali forma, quantum proſit dixi,*ib.n.29.* Nunc addo ante prædictos ibi Pontifices,Minorum priuilegia ex certa ſcien-

tia

tia confirmaſſe Paulum II. in Bullario Rodrig.*fol.*301. Et poſt illum Sixtus IV. in eodem Bullario, *fol.* 337. *col.* 1. Si verò quæras ad quid ſeruiat iſta recordatio, ſeu, aduertentia? Dico, quòd cùm priuilegia poſſint amitti, vel per non vſum, vel per reuocationem, multum prodeſt ſcire à quot annis priuilegia antiqua ſint in vſu, vel reuocata: & proinde ſcire à quot annis ſint confirmata ex certa ſcientia, ſi quidem confirmatio ex certa ſcientia innouat priuilegium antiquatum, vel per non vſum, vel per reuocationem particularem, vt dixi, *citato num.* 29. Et ante illos duos Pontifices Paulum II. & Sixtum IV. multi alij Pontifices priuilegia conceſſerunt quæ poſſunt quotidie inſeruire regularibus.

2 Pro his verò magis intelligendis, ſeu applicandis recolendum, & applicandum eſt quod dixi ſupra, *verbo Præſcribere, n.* 2. Mendicantes gaudere priuilegio conceſſo Benedictinis ab Eugenio IV. vt ſua priuilegia (quæ ſunt bona Conuentus, non poſſint præſcribi, niſi per ſpatium centum annorum. Tunc recole ex Pontificibus hîc & ſupra citatis, qui Minorum priuilegia confirmarunt ex certa ſcientia. Et quantum ſpatium interceſſerit intra vnum Pontificem, & alium confirmantes ex certa ſcientia. Et facilè inuenire poteris quæ priuilegia Minorum, & aliorum, ſint valida, quæ non.

3 Quod attinet ad vſum priuilegij, aduerto, non poſſe aliquem vti priuilegio, ſiue diſpenſatione Papæ ex ſolo dicto perſonæ ordinariæ, quæ ſcilicet audiuit, ita factum fuiſſe à Papa. Sed oportet quòd ſit perſona certa, procurator ſcilicet impetrans, vel Nuntius, aut epiſtola illius. Cùm enim priuilegium de ordinario ſit odioſum legi, oportet certiſſimum eſſe, vt ego poſſim operari præter legem, vel contra legem. Vide Sanchez 4, *Decalog. c.* 48. *à n.* 2. *& ſeqq.*

4 Quia

4 Quia verò modus frequentior amittendi priuilegia inter Regulares, eſt non vſus, ſeu contrarius vſus: libet pro religioſorum quiete, hîc tranſcribere verba quibus Eugenius IV. conceſſit congregationi Sanctæ Iuſtinæ Benedictinorum, vt poſſint vti ſuis priuilegiis etiam ſi contra illa habuerint contrarium vſum. Habetur conceſſio in Bullario Rodrig. *fol.* 194. *col.* 1. vbi ſic Papa concedit: *Vt, ſi quandoque contigerit per aliquem, aut plures actus, contra huiuſmodi, aut quacunque alia priuilegia, indulta, gratias, immunitates præfatæ Congregationi conceſſa, aut ipſorum aliquod, à quocunque cuiuſcunque conditionis, gradus, ſeu ſtatus exiſtat, ex negligentia, vel ignorantia præſentium, vel futurorum, quibus hæc conceduntur, aut alia quauis cauſa propter quam fuerit aliter attentatum, vel pro tempore obſeruatum ignoranter, vel ſcienter; nullum tamen præiudicium decretis, priuilegiis, indultis, gratiis volumus generari, ſed in ſuo vigore, ac robore permanere.* Sic ibi Summus Pontifex. Pro iſto verò contrario vſu, vel non vſu, vide omnino quæ ibi dixi, *n.* 61. & aliis ibidem non libet, neque tu patieris eadem bis repetere.

5 *Cap. cùm ordinem. de reſcript.* habent Ciſtertienſes hoc priuilegium. Si contra vos ſuper decimis, vel aliis (quæ ordini veſtro ſpecialiter ſedes Apoſtolica indulſit) non facta mentione Ordinis veſtri Ciſtertienſis litteræ fuerint impetratæ, per eas minimè teneamini reſpondere. Vnde videant communicantes huic priuilegio, ſi litteræ Papales ſibi oſtenſæ derogent huic priuilegio poſito in iure communi.

ADDI

ADDITIO AD ADDITIONEM.

QVanuis de hoc multa dixerim ſuperiùs, hoc vnum tantùm denuo occurrit tanquam valde,& quotidie occurrens, ac proinde neceſſarium. Et habetur in Rodriguez *tom.*1, *quaeſtionibus Regul. quæſt.*61. *artic.* 3. §. *At Vrbanus.* vbi ait quod priuilegium conceſſum, verbi gratia, Carmelitis, & nobis Minoritis communicatum, hoc inquam priuilegium non perditur à nobis niſi legitimo tempore præſcribatur, & debet haberi à nobis ſcientia talis priuilegij, & præterea debet adeſſe voluntas non vtendi illo priuilegio ad hoc vt perdatur per non vſum. Nota tres conditiones neceſſarias: Prima eſt præſcriptio: Secunda ſcientia priuilegij: Tertia voluntas non vtendi. Et licèt *ibi* Rodrig. dicat ſpatium ad præſcribendum eſſe quadraginta annorum. Nos tamen Minoritæ habemus priuilegium vt contra res noſtras, & iura,& perſonas non præſcribatur per centum annos, vt dixi ſupra *verb. Præſcribere.* Non præſcribuntur ergo noſtra priuilegia, etiam communicata, niſi ſpatio centum annorum, & niſi de illis habeatur ſcientia, & voluntas illis non vtendi. Quod valde notandum eſt pro multis dubiis quotidie occurrentibus pro vſu priuilegiorum antiquorum, quando non fuerunt expreſsè reuocata à Sede Apoſtolica, ſed de ſolo vſu, vel non vſu dubitatur.

PROCESSIONES.

1 TEnentur Regulares, qui ſoliti iam ſunt adire proceſſiones, ad illas accedere, ſi fuerint vocati. Excipit Concil. Tridentin. illos qui in ſtrictiore clau

clauſura perpetuo viuunt. Tridentin. *ſeſſion.* 25. *c.*13. *de Regular.* Vbi nota verbum, *vocati*; requiritur enim vt prius vocentur, aliàs non tenentur, vt notat Rodriguez *tom.* 3. *quaſt.* 37. *art.*1. Debent verò hæ proceſſiones eſſe non qualeſcumque, ſed pro cauſa magna, & publica, quales etiam ſunt proceſſiones conſuetæ.

2 Quando ibi Concilium dicit poſſe Religioſos compelli ab Epiſcopis vt accedant ad proceſſiones, explicant aliqui non poſſe Epiſcopos quoad hoc obligare Religioſos per cenſuras, excommunicando ſcilicet, & alias cenſuras ferendo: ibi enim Concilium non facit illos legatos: & aliàs Religioſi habent priuilegia ne poſſint excommunicari ab Epiſcopis, niſi ſpecialiter illis fuerit commiſſum à Papa. Sic Rodrig. *Addit. ad Sum. tom.*4. *cap.* 105. *concluſ.*1. vbi ait quòd ſi in contrarium oſtendatur aliqua declaratio Cardinalium, illi ſtandum erit. At Capucinus *in Compend. verb. Proceſſiones*, ait Cardinales hoc iam declaraſſe: poſſe ſcilicet Epiſcopos in hoc cogere per cenſuras Et hanc declarationem citat Marzilla expreſsè §. *ad publicas, loco mox citando.* Poſſunt etiam Epiſcopi compellere ad hoc Religioſos aliis pœnis, vt priuando concionibus, & confeſſionibus, & ſimilibus.

3 A prædicta lege eundi ad proceſſiones liberantur illi Religioſi qui diſtant ab vrbe, ſeu loco vltra vnum milliare, vulgo, *mil paſſos.* Sic enim ſtatuit Leo X. in Conc. Lateranenſe, Comp. *verbo Proceſſio* § 2. At Marzilla *in ſuo lib. declarat. Cardin. lib.* 2. *titul.* 12. *capit.* 14. §. *Exempti omnes*, refert vnam declarationem, & alteram deciſionem Cardinalium, in qua dicitur non teneri accedere ad proceſſiones, Regulares, qui degunt in Monaſteriis diſtantibus ab vrbe, vel oppido per dimidium milliare. Quod neſcio quomodo

modo non aduertant Religioſi aliqui; de quo priuilegio, quid poſſint facere, non obſtante non vſu, ſeu ignorantia illius, vide ſupra *verbo Priuilegij non vſus.*

4 Excipiuntur etiam à dicta lege proceſſionum, Patres Sancti Hieronymi in Hiſpania, per Bullam Pij V. de qua Capucin. *citato verb.* & Patres Societatis IESV, per Bullam Greg. XIII.

5 Pius V. in alia Bulla quæ incipit, *& ſi Mendicantium.* excipit illos Fratres qui neque in choro cantant, neque ad mortuos accedunt, ſed tantùm ſtudiis & lectionibus vacant: vnde collegia Mendicantium excipiuntur, vt *ibid.* ait Marzilla: & licèt idem author *citato loco* putet prædictam Bullam Pij V. eſſe reuocatam à Greg. XIII. Capucinus tamen *cit. loco* oppoſitum videtur innuere. *§. Ac teneantur.* Et tenet cum illo Rodr. *Addit. ad Sum. tom.* 4. *cap.* 105.

6 Si aliquod Monaſterium non obligatum ire ad proceſſiones, nihilominus vadit, non ideo cenſetur renunciare ſuo priuilegio, quia illud priuilegium non conceditur illi Prælato, vel illi loco, ſed toti Ordini, vide ſupra *ver. Priuilegij non vſus, n.* 59. & adde quod Canonicis Regularibus Lateran. Eccleſiæ conceſſum eſt, vt licèt per vnum, aut plures actus contrauenіant ſuis priuilegiis ſcienter, aut ignoranter, nihilominus illa non perdant, refert Rodrig. *tom.* 3. *quæſt.* 36. *art.* 3. & prætereа facientes illud non dicuntur renuntiare ex ſupradictis.

7 Tenet Rodrig. *Addit. ad Sum. tom.* 4. *c.* 105. *n.* 1. *ad finem*, quod Priores, vel Archipreſbyteri in vrbibus, vel oppidis vbi non reſident Epiſcopi, non poſſunt compellere Religioſos ad proceſſiones prædicto modo, ſi proceſſiones ſint inſolitæ, & parum neceſſariæ, neque pro cauſa publica.

8 *Eodem loco num.* 5. tenet Rodrig. de iure communi non poſſe Religioſos facere proceſsiones extra ſuos Conuentus, quia extra illos non habent territorium. *citato cap. certum eſt quidem, de conſecr. diſt.* 1. & Zarolam dicentem ſic vidiſſe practicari vbicumque fuit. At ego dico quod vbicumque fuit oppoſitum contra Zarolam vidi practicari, vt ſcilicet Religioſi abſque licentia Epiſcopi faciant proceſsiones extra ſuos Conuentus, pro pluuia, ſerenitate, & ſimilibus: neque in hoc vituperantur, imò laudantur à populo, clero, & Epiſcopis. Et quidquid ſit de prædicto capite, & authore, ſaltem pro hoc Regno Portugalliæ ſufficiat lōga praxis quam cito. Standum verò erit conſuetudini cuiuſque loci. Adde quod *citatum c. certum eſt quidem*, hoc non prohibet: ſolùm enim dicit quod non fiant proceſsiones in Eccleſiis, vel oratorio non dedicatis authoritate Epiſcopi, vel Sedis Apoſtolicæ. Licèt autem ibi dicat requiri authoritatem Sedis Apoſtolicæ in illius Eccleſię dedicatione: Eccleſiæ Fratrum ſunt dedicatæ, ædificatę, authoritate Sedis Apoſtolicæ, Epiſcoporum videlicet, qui dant licentiam authoritate Papæ. Lege caſum dicti capitis, & videbis quod nihil facit pro Rodr. & Zarola. Si verò ibi intelligeres per Sedem Apoſtolicam, licentiam Papæ immediatam, in paucis Eccleſiis fierent proceſsiones, quia paucæ ædificantur cum licentia immediata Papæ, ſed modo quo dixi.

9 Tridentinum iubet vt Epiſcopi circa præcedentias Regularium in proceſsionibus, lites componant omni appellatione poſtpoſita. Et Capucinus *citato verb. Proceſſiones*, citat ad longum verba Greg. XIII. & Pij V. circa eaſdem præcedentias componendas. Quia tamen ibi dicta nō ſunt vbique recepta in vſu, & nouas lites poſtea vidimus, omitto referre. Et proinde ſtandum eſt conſuetudini. Diuerſa enim diuerſis locis audio practicari.

cari. Solùm aduerto cum Rodr. *cit. c.* 105. non eſſe damnandos Regulares de tali præcedentia litigantes cum licentia, & fundamento: quia illud ſpectat ad honorem ſuæ Religionis: & in domo Dei congruum eſt, vt omnia ordinatè fiant, & quod iuxta D. Paul. ſint Religioſi ſe inuicem honore præuenientes. Imò & in cœlo ſedes digniores erunt, & aliæ minus dignæ; imò & in choro Angelico ſunt maiores ac minores.

Hoc vnum tantùm dico eſſe facilem illam compoſitionem Greg. XIII. citatam à Capucino *citato loco:* qui iuſſit, vt quando non conſtaret de maiori antiquitate inter Religiones ipſas, tunc Religioſi illi præcedant in proceſsionibus, quorum Conuentus in illa vrbe, ſeu loco antiquiores quoad ædificium, ſeu fundationem: ídque propterea fortè Papa iubet, quia tunc facilius eſt probare antiquitatem Conuentus, quàm Religionis. Vide hanc Bullam in Bullario Rodr. *f.* 1000.

10 Non poteſt Iudex ſæcularis, aut Epiſcopus conuocare proceſsiones, facere ordinationes, vel ſimiles actus in Eccleſiis Regularium inuito illarum Prælato: neque cogere vt ibidem retineatur reus vinctus. Secus de Inquiſitoribus ſancti Officij. Henriq. *tom.* 1. *lib.* 7. *de Indulgent. c.* 26. *n.* 5. citans multas conceſsiones pro iſta materia.

ADDITIO.

1 Dixi ſupra hoc ipſo *verb. n.* 2. ex Capucino *ibi citato* poſſe Epiſcopos cogere per cenſuras Monachos, vt vadant ad proceſsiones: ídque iuxta declarationem Cardinalium ibi citatam ex Marzilla. Poſt hæc vidi noſtrum Barboſam Luſitanum in ſuis Remiſſionibus ad Tridentinum *ſeſſ.* 25. *cap.* 13. *de Regularibus fol.* 142. *col.* 3. vbi refert ex Quaranta, non poſſe cogere

per cenſuras. Et addit Barboſa pluries à Cardinalibus ſic fuiſſe declaratum. Et hoc conſonat cum iis quæ diximus ſupra *verb. Epiſcopus*: non poſſe ſcilicet illos contra Religioſos vti cenſuris niſi in caſibus illis expreſsè conceſſis à Papa. At Concilium Tridentinum *citato loco* cùm concedit Epiſcopis, vt cogant Monachos ad proceſſiones, non exprimit, vt poſſint illos cogere per cenſuras. Cùm ſuppetant alia media per quæ illos poſſint cogere. Et citat Barboſa, Sanchez, & Rodriguez.

2 Dixi *ibidem num.* 3. Conuentum diſtantem à loco, vrbe, vel oppido per vnum milliare, non teneri accedere ad proceſſiones ex conceſſione Leonis X. Nunc addo, neque ad id teneri Conuentum diſtantem ab vrbe, vel oppido per medium milliare quod continet ſolùm quingentos paſſus. Ita declarauit Congregatio Cardinalium apud Rodriguez in Bullario *folio* 1200. *col.* 1. ſub Clemente VIII. Vbi dicitur Regulares diſtantes ab vrbe vltra medium milliare, non poſſe compelli ab Epiſcopo.

PROCVRATOR MONIALIVM Sanctæ Claræ, vel Fratrum, &c.

1 NOn poſſunt Fratres Minores eſſe Procuratores Monialium ſuarum in temporalibus, quoad redditus ſcilicet colligendos, & cætera negotia temporalia tractanda. Prohibuit expreſsè Clemens VIII. Bulla particulari apud Rodrig. in ſuo Bullario, *fol.* 1225. De procuratore verò Fratrum Minorum, qui alio nomine eſt, & dicitur Syndicus Apoſtolicus, dicitur infra *ver. Syndicus.*

2 De Procuratoribus ſæcularibus Monialium, vulgo

Mer

Mor domos: qui conſtituuntur œconomi generales pro cauſis, redditibus, & negotiis Conuentus, dubitas an poſſint Prouinciales illos amouere ab officio ad nutum? Ex dictis à Rodr. *tom.3.q.38.art.1.& 2.* poteſt reſponderi ad dubium. Ibi enim *ar.1.* dicit non poſſe Prouincialem amouere procuratorem cõſtitutum à Conuentu, quando ipſe Conuentus illum creauit ſeruata ſolemnitate Iuris. Hæc autem ſolemnitas eſt vt ibi ait *art.2.* quòd pulſata campana in Capitulo per Præſidentem, audiãtur omnia ſuffragia, & is in quem maior pars cõſenſerit, dicetur procurator. Si autem Abbatiſſæ hoc ſeruarent, poſſet dici quòd Prouinciales nõ poſſent illũ amouere. At illæ in praxi hoc non obſeruant, imò & in praxi video poſitum quòd Prouinciales eos amouent, maximè ſi habent cauſam. Imò Rodrig. *Addit. ad Sum. tom.4.c.106.conc.3.* tenet quòd poteſt Abbatiſſa, & proinde Prælatus, amouere Procuratorem poſitum à fundatore Monaſterij, vel deſcendẽtem talis Procuratoris, etiam ſi fundator dicat; quòd ſi amotus fuerit ab Abbatiſſa ſoluat in pœnam mille ducatos, & dat cauſam, quia non eſt poſitus cum Ordine Prælati. Vide *ibi*.

PROFESSIO FIDEI.

1 PIus IV. mandauit, vt omnes obtinentes beneficium ante illius poſſeſſionem faciant profeſſionem Fidei: cuius tenorem ponit ad longum Capucinus in fine ſuarum. *Add. ad Compend. f. 19.* Et eandem profeſſionem fieri iuſſit à Prælatis Religionum quando primò eliguntur. Et ego vidi hoc practicari in mea Prouincia, cùm eſſet Commiſſarius Generalis. R. & doctiſſimus pater Mattheus à Burgos poſtea Epiſcopus Sygunciæ; & hîc vt refert Rodr. *tom.2.q.72.art.1.* iuſſit in tota Hiſpania omnes Prælatos Minoritas facere

profeſſionem fidei, cùm iam eſſent in officio poſiti, ídque feciſſe dictum Commiſſariũ generalem de mandato Cardinalis Matthæi tunc protectoris Ordinis: & ego tunc illam feci cùm eſſem iam Guardianus. Similitérque fecerunt Prædicatores. Et Rodrig. *cit art.* ait hodie ad illam obligari Regulares.

Capucinus verò in Compend. *verbo Profeſſio fidei*, dicit hoc nõ eſſe in vſu: & ſic conſuluiſſe viros doctos, & obſeruari in praxi: quam praxim etiam ego video in hoc Regno. At retuli quod vidi, & quod feci. Et Rodr. ſcripſit poſt Capucinum vt certò ſcio. Sed non condemno morem, vel omiſſionem prouinciarum, & Religionum, vt inde videas obiter, quod dixi ſupra *verb. Leges*, quam cito lex etiam Pontificia, per non vſum, vel contrarium vſum poſſit antiquari.

2 Ait tamen Capucinus, *citato verb.* ad Compend. declaraſſe Cardinales tempore Pij V. quod prædicatores obtinentes licentiam Epiſcopi ad prædicandum, tenerẽtur facere profeſſionem fidei ſi ab Epiſcopo requirantur. At video pariter hoc non eſſe in vſu in hoc Regno.

3 Maius dubium eſt, an lectores Theologi, cęteríque Lectores in Religionibus teneantur ad profeſſionem fidei faciendam antequam lecturę poſſeſſionem obtineant? Pius IV. aliam Bullam edidit particularem, per quam obligat omnes lectores cuiuſcumque artis, ſiue Clerici ſint, ſiue Regulares, vt teneantur ſub peccato mortali & amiſſione gradus ſeu cathedræ, facere profeſſionem fidei, etiam ſi ſint lectores Grammaticæ, vel Muſicæ (vt poſtea Cardinales declararunt apud eundem Capucinum) & ita obſeruatur hodie in Vniuerſitatibus. Et circa hanc non ait Capucinus valere hodie praxim in oppoſitum circa Regulares, ſicut ait de prima circa prælationes: ſed tacens, videtur innuere quod

ad

ad hanc ſecundam tenentur etiam Lectores Regulares, intra ſuos Conuentus, & expreſsè hoc affirmat Rodrig *cit. tom. 2. & q. art.* 1. Et dicit Prælatos Regulares aliter promouentes Lectores in ſuo Ordine incurrere prædictas pœnas poſitas in 2. Bulla Pij IV.

4 Regulares tamen, vel Clerici, quoad poſſeſsionem beneficij, ſi dictæ Bullæ contradixerint omittentes dictam profeſsionem fidei ante poſſeſsionem beneficij, vel lecturæ, ſi id omiſerunt facere ex ignorantia, obliuione, vel incogitantia, vel ſimili de cauſa, non incurrunt pœnas poſitas in dicta Conſtitutione prima, & ſecunda, vt in quodam caſu de Clerico ſic omittente, reſpondit Nau. *lib. 1. conſil. tit. de conſt. conſil.* 3. dicens ex D. Tho. 1. 2. *q.* 88. *art.* 5. *&* 6. illum qui tranſgreditur legem humanam ex ignorantia, vel inaduertentia, non peccare mortaliter, quod eſt valde conſolatorium, pro caſibus ſimilibus.

PROFESSIO NOVITII.

Vide ſupra verbo *Monaſterium*, *n.* 11. de propinis Nouitiarum, & verb. *Nouitius per totum.*

1 CONcil. Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 16. *de Regular.* iubet vt finito anno probationis ſuperiores ſtatim admittant Nouitium ad profeſsionem, vel eiiciant: idem dic de Nouitia, nec poſsint amplius profeſsionem dilatare. Quo non obſtante, dicunt Doctores quod ſi cauſa iuſta interuenerit, poterunt ſuperiores illam dilatare, vt ſi, verbi gratia, Nouitius non bene recitet diuinum officium, vel quid ſimile, ad arbitrium pij ac prudentis Prælati. Et ſic declaraſſe Congregationem Cardinalium, refert Rodrig. *to.* 3. *q.* 17. *artic.* 10. vbi ait quod in Nouitiis Monialium diutius aliquãdo poterit

expectari, vt ibi tradit. At ſtatuta generalia Tolletanæ Minorum priuant officio Guardianos qui vltra dies octo profeſſionem Nouitij dilatauerint. In quo tamen ſtatuto videtur etiam admittenda moderatio communis Doctorum, vt ſcilicet illam pœnam non incurrat habens euidentem cauſam & iuſtam dilatandi.

2 Duplex eſt profeſſio, vna tacita, altera expreſſa. Et ſuppono hodie, etiam poſt Tridentinum dari poſſe profeſſionem tacitam validam: vt Doctores communiter affirmant. Et conſtat ex Bulla 1. Sixti V. contra criminoſos, in qua annullat profeſſionem factam contra ſuam illam conſtitutionem, etiam (ait) ſi ſit profeſſio tacita. Et proinde clarè innuit etiam poſt Tridentinum valere profeſſionem tacitam.

3 Profeſſio expreſſa eſt illa in qua Nouitius clarè, & expreſsè, emittit tria vota eſſentialia vocaliter in manibus veri Prælati habentis ius recipiendi ad profeſſionem in Religione approbata. Vide & nota ſingula verba hîc poſita. Et tales ſunt profeſſiones, quæ fiunt hodie communiter. Neque hoc indiget maiori explicatione.

4 Profeſſio tacita eſt illa quæ fit tacendo, abſque votis emiſſis voce, vel ſcripto: ſed ſolùm aliquid faciendo, vel tacitè conſentiendo ſe eſſe profeſſum. De quo multa Syluest *verb. Religio 3. quæſt. 19.* & alij. Et ex multis modis ibi aſſignatis à Syluest. duo præcipui poſſunt colligi, quibus olim fiebat, & nunc etiam poteſt fieri profeſſio tacita. Primus erat, quando ante Concil. Trid. ſolebant aliquando Nouitij recipi, & in anno Nouitiatus non finito, veſtiebantur habitu profeſſorum abſque vlla differentia Nouitij: & hi ſic portantes habitum profeſſorum abſque diſtinctione, de conſenſu Prælati, & Conuentus, cum aliis circunſtantiis, de

quibus

quibus Syluest. *ibidem*, cenſebantur exinde profeſſi: quia ſcilicet Nouitius, & Religio conſentiebant, & quaſi in illo ex conſuetudine compromittebant. Secundus modus erat. Si per vnum annum geſtabat Nouitius habitum non patenter diſtinctum ab habitu profeſſorum, de manu Prælati, & geſtabat per annum integrum: tunc enim cenſebatur tacitè profeſſus: ídque ob eandem cauſam, quia ſcilicet Religio, & Nouitius conſentiebant, & compromittebant. Cùm enim profeſſio ſit contractus inter Nouitium, & Ordinem: poteſt aliquando contractus fieri abſque verbis expreſſis, ſed per ſola ſigna externa declaratiua conſenſus. Hæc poſſunt colligi ex Clementina *eos qui*, *de Regular.* Et videtur quod tunc habitus Nouitiorum non erat patenter diſtinctus ab habitu profeſſorum ſicut modò eſt: in colore, forma, vel figura: & in Ordine Minorum ſpecialis habitus diſtinctus Nouitiorum eſt caparo vſque ad cingulum.

Circa ſecundum verò modum proximè dictum de geſtando habitu per annum indiſtinctum, opus erat vt habitus non eſſet patenter diſtinctus, in colore, forma, & figura: ſi enim in aliquo horum differebat, non erat profeſſio tacita, etiam ſi geſtaret per 20. annos. Et primus quidem modus hodie eſt abrogatus per Trid. per illum enim primum modum profeſſio fiebat tacita, & valida per geſtationé habitus ſimilis omnino habitui profeſſorum, etiam ante annum, hodie verò poſt Trid. non eſt valida niſi finito anno nouitiatus. Secundus verò modus profeſſionis tacitæ ſupra dictus hodie dari poteſt poſt Trid. ſi videlicet nouitius per annũ integrũ geſtet habitum indiſtinctũ à profeſſis cum dictis conditionibus, & cũ conditionibus ſequẽtibus. Prima eſt, ſi portet cũ intẽtione profitẽdi: ſi enim portet deuotionis gratia, nó valet: vel ſi illi datur illa habitus indiſtinctio

honoris gratia: vt fit aliquando circa Nouitios in Ordine Minorum: cum quibus aliquando fuit diſpenſatum eo quòd ſint Sacerdotes; vel viri aliàs grauiſsimi, ne portent inſignia Nouitij caparonem ſcilicet vſque ad cingulum (quod ego conſulo ne fiat vt vitentur lites) hi enim non poſſunt pro ſe allegare, quia talis indiſtinctio non datur illi ad ius, ſed ad honorem abſque vllo conſenſu admittendi ad profeſsionem tacitam. Secunda conditio eſt, vt portet talem habitum per vnum annum continuum. Tertia, quod Nouitius credat, quòd per talem habitum profiteatur tacitè: Quarta, quod geſtet talem habitum ſcientibus & conſentientibus Prælato, & Fratribus. Et tunc finito anno cenſetur profeſſus tacitè, neque iſta profeſsio reuocata eſt per Concil. Trident. Tenet hoc Nauar. *lib.* 3. *Conſil. titul. de Regul. conſil.* 41. Rodriguez *Additio. ad Sum. tom.* 3. *cap.* 64. *n.* 1. Miranda *in Explicat. Regula Minorum ad cap.* 1. *Regula cap.* 46.

5 Vt prædicta profeſsio tacita ſit valida opus eſt vt Nouitius geſtans habitum modo prædicto, ſciat ſe nõ eſſe profeſſum, & ſciat quod ſponte ſua geſtat illum habitum ad profitendum finito anno. Vnde ſi fortè aliquis Religioſus portans habitum profeſſorum per annum, & duos annos, vel plures, & faciens profeſsionem ordinariam, ſed cum impedimento annullante illam (ita vt à parte rei non ſit profeſſus ob impedimentum quod ignorat; is per talem geſtationem habitus vnius, vel multorum annorum, non facit profeſſionem tacitam, quia neque illi conſtat de tali impedimento: nec proinde ex ſua parte conſentit, vel compromittit: imò neque ſcit, neque compromittit Religio: neque ipſe portans ſic habitum prætendit vt ſic profiteri. Eſt Doctorum quos proximè citaui, & Caiet. 2. 2. *quæſt.* 189. *art.* 5.

6 Po

6 Poteſt Nouitius agere Nouitiatum in vno Conuentu, & de mandato Prouincialis profiteri in alio Conuentu eiuſdem prouinciæ. Ludouicus de Beia 4. *parte Reſp. caſu 9.§. Attamen.*

PROFESSIO NVLLA EX IVRE naturali, ſiue ex natura contractus.

7 Eſt profeſſio quidam contractus naturalis inter profitentem, & inter Religionem, teſte Nauar. *lib. 3. Conſil. tit. de Regular. conſil. 5.* Et proinde, (ſicut in omni contractu) requiritur conſenſus ex vtraque parte, & conditiones appoſitæ ex iure communi, quibus deficientibus contractus profeſſionis eſt nullus. Et proinde tum ex parte profitentis, tum etiam Religionis conſenſus requiritur, & impletio conditionum.

8 Ex parte Conuentus deficiet conſenſus ſi pars maior Conuentus non ſuffragetur pro Nouitio, & tunc profeſſio facta per Prælatum erit nulla, diſſentit enim Conuentus expreſsè. Vide ſupra *verb. Abbas. num. 7.*

9 Erit etiam profeſſio nulla ex defectu conſenſus Conuentus ſi profitens celauit morbum caducum, de quo fuit rogatus ſaltem in genere morbi; vel etiam celauit lepram, vel quid ſimile. Si item negauit ſe deſcendere ex Iudæis, Sarracenis, hæreticiſve combuſtis in Ordine Minorum. Et ob hæc duo negata poterit expelli in Ordine Minorum, defecit enim vtrobique conſenſus ex parte Conuentus & proinde contractus fuit nullus. Nauar. *lib. 3. Conſil. titul. de Regular. conſil. 5.* & Rodrig. *tom. 3. quæſt. 17. artic. 9.* vbi citat conceſsionem Leonis X. quo ad eiiciendos profeſſos ab Ordine qui mentiti ſunt in profeſsione, tacentes

crimi

crimina grauia de quibus iam erant notati in ſæculo, & diffamati. In hoc enim etiam conſenſus Ordinis, qui ſi sciret talem defectum, illum non reciperet.

10 Erit etiam profeſſio nulla ex defectu conſenſus Ordinis ſi Nouitio intimetur aliqua conditio ſeu pactum ſtatuti cum proteſtatione, ſi ſit de re notabili, & poſtea inueniatur mentitus. Licèt enim non poſſit expelli ratione ſolius ſtatuti Ordinis, maximè ſi non eſt expreſsè firmatum auctoritate Papę, expelli poterit ratione contractus nulli, ſeu ex defectu conſenſus. Nau. *citato loco.*

11 Pari modo ſi ex parte Nouitij deficiat conſenſus, profeſſio erit nulla, quia de ratione contractus naturalis, & ciuilis eſt, vt ex vtraque parte contrahentium ſit conſenſus. Probatio verò iſtius defectus ex parte Nouitij erit difficilis, neque illi credetur niſi probauerit valde vehementem præſumptionem in foro externo. Si verò ſibi conſtet in foro interno tantùm, ſe non conſenſiſſe, reuera non eſt profeſſus. Sed bene tunc aduertit Sanch. *lib.7. de Matrim. diſput. 37. num. 39* quod tunc non potens probare defectum conſenſus ſui, non tenetur profiteri denuo, & conſentire; ſed poterit manere in Ordine vſque ad tempus, quo poſſit fugere abſque ſcandalo: & idem tenet Henriq. *lib. 11. de Matrimon. cap. 11. numero 11. littera V.* ob cauſas ibi aſſignatas, de quo adhuc infra redibit ſermo. At ſi hic taliter profeſſus nulliter, ex defectu conſenſus, ſecum ſolus in animo conſentiat in Monachatu, & profeſsione, manet profeſſus abſque alia diligentia. Nauar. expreſsè *lib. 3. conſil. titul. de Regular. conſilio 24.*

12 Eodem modo erit profeſsio nulla ſi fiat per grauem metum incuſſum. Metus enim cadens in conſtan-

tem

tem virum, imò & metus minor, grauis videlicet, annullat contractum naturaliter, quia tollit conſenſum liberum. Et eſt communis Doctorum. Et de hoc prudentis arbitrio ſtandum erit; minor enim metus annullabit profeſsionem fœminæ, quàm viri, & ſic de cætero intra terminos metus grauis.

Pro quo nota quod Nauarr. *lib. 1. conſil. titul. de Renunciatione, conſil. 3. num. 6.* tenet quod metus reuerentialis parentum excuſat à valore profeſsionis, & citat gloſſ. celebrem *in cap. præſens 2. quæſt. 3.* & idem repetit *lib. 4. titul. de ſponſal. conſil. 26. num. 4.* Pro quo nota primò quod ait timorem reuerentialem parentum: non verò aliorum conſanguineorum hoc poſſe facere: vidi enim ego in facti contingentia cùm eſſem Prouincialis, Monialem allegantem nullitatem ſuæ profeſsionis, eo quòd vouiſſet ex metu reuerentiali amitæ ſuæ Monialis, fuiſſe iudicatam veram Monialem in foro diœceſani. Addit etiam Nau. *in Manuali, cap. 22. num. 51.* quòd omnis timor etiam minor iuſto annullat actum in foro interno, ſi talis metus fuit cauſa ſine qua non fieret talis actus. At Sanchez *lib. 4. de Matr. diſp. 6. n. 17.* tenet profeſsionem non annullari per metum reuerétialem, & pro hoc citat multos. Idem innuit Rodr. *tom. 3. quæſt. 17. art. 15.* dum dicit tunc metum patris annullare profeſsionem, quando pater iurauit, quòd filius vel filia debent eſſe Religioſi velint, nolint, & quando pater eſt duræ conditionis, &c. At idem Rodriguez *citat. quæſtione 17. artic. 18,* concordat cum Nauarr. circa nullitatem profeſsionis ob metum reuerentialem, & cum Nauarr. tenet Henriquez *2. par. lib. 11. cap. 9. num. 5.* & citat Nauarr. & Sot. Vnde vides pro vtraque parte eſſe graues Doctores, quoad metum reuerentialem. Et proinde vtraque opinio eſt probabilis. Adde quod in lib. Declarat.

Cardi

Cardinalium relicto ex Farinacio *tom.4. fol.*106. *col.* 1. habetur quod Romæ anno 1585. lata eſt ſententia in qua declaratum fuit fuiſſe nullam vnam profeſsionem fœminæ factam ob ſolum metum reuerentialem.

Ego duo tantùm dico breuiter. Primum quod iam tetigi, & latius dicit Henriquez videlicet qualitatem metus, quando non ſit cadens in conſtantem virum, relinqui iudicandam prudentis arbitrio. Secundum dico, quòd ſi porta aperiatur hodie maximè in Monialibus, circa profeſsionis nullitatem ob metum reuerentialem, lites innumeræ ſuborirentur.

PROFESSIO NVLLA EX defectu ætatis, & anni integri.

Imprimis pro integritate anni Nouitiatus vide ſupra, verbo *Nouitij annus in Nouitiatu.*

13 Concil. Trident. *ſeſſ.*25.*c.*15.*de Reg.* duo impedimenta annullatiua profeſsionis ponit. Primum ſi fiat ante annum ætatis 16. expletum. Secundum, ſi fiat ante annum integrum Nouitiatus, vbi innuit poſſe Nouitium recipere habitum anno 15. ætatis expleto: & profiteri anno 16. expleto. Et idem intellige de Nouitiis Monialium.

14 Quando ibi Tridentinum requirit annum expletum, non ſufficit vt annus ſit inchoatus ſicut ſufficit ad Ordines. Sed ita debet eſſe expletus, vt neque dies illi deſit, imò neque hora. Si enim ſupra, *verbo Nouitij annus in nouitiatu*, diximus requiri vt annus nouitiatus ſit integer de momento ad momentum, pari modo, imò maiori iure annus ætatis debet pari modo eſſe integer de momento ad momentum, & omni

omnino perfectus. Nam Conc. *citato loco* de anno nouitiatus non dicit quòd ſit expletus, ſicut dicit, & exprimit de anno ætatis: vnde in hoc videtur requirere maiorem expletionem, & maius complementum ætatis. Sanchez *libr. 2. de Matrimon. diſputat.* 24. *num.* 22.

14 Fratres Minimi habent ſtatutum generale, ne aliquis inter illos admittatur ad profeſſionem ante annum decimumoctauum ſuæ ætatis. Et Nauar. de hoc quæſitus *lib. 3. Conſil. titul. de Regular. conſil.* 22. tenet, vel ſaltem inclinat vt dicat profeſſum in illo Ordine ante 18. annum. ſed cum decimoſexto expleto, non eſſe validè profeſſum: & illud ſtatutum non contradicere Concil. Tridentino. At, quòd talis profeſſio in illo Ordine omnino valeat ante illum annum; tenet expreſsè Rodrig. *tom. 3. quæſt.* 17. *art.* 20. Et dat cauſam, quia Concil. Tridentin. non irritat profeſſionem factam poſt annum 16. ſed factam ante annum 16. Et probat etiam ex Regula Minimorum, adducens verba Regulæ, quæ etiam, licèt prohibeat, non tamen irritat profeſſionem factam aliàs cum ætate à iure requiſitam, quæ ante Concil. Tridentinum erat annus 14. & in nouo Tridentini eſt annus 16. & Religio non poteſt in re tam graui annullare quod ius commune non annullat. Et hanc opinionem Rodrig. cenſeo probabiliorem.

15 Profeſsio facta abſque interno conſenſu Nouitij, vel per metum, ratificabitur validè ſi profeſſus ſciens impedimentum, apud ſe tantùm illam ratificet: neque ad hoc oportet iterum profiteri, vel conſenſum Prælati requirere: nam Ordo ſemper manſit in ſuo conſenſu, & ſufficit nouus conſenſus profitentis apud ſe tantùm; res enim per eaſdem cauſas conualeſcunt in moralibus, per quas à principio fieri poterant,

quando profeſſio fuit nulla ob impedimentum poſitum ex iure communi: requiritur enim noua profeſſio,& externa.

16 Si profeſſus nulliter ob ætatem neſciat impedimentum ſuum, quandiu illud neſcit non ratificat profeſſionem ſuam nullam, per geſtationem habitus profeſſorum,neque per receptionem Ordinum ſacrorum, vel officiorum Ordinis, & ſimilium.Nauarr. *vbi proximè iuncto conſil.* 44. *ſequenti.* Ait præterea Nauarr. quod in his caſibus ratificans profeſſionem nullam debet habere antiquitatem iuxta diem profeſsionis nullæ, ac ſi eſſet olim profeſſus.

17 Profeſſus nulliter ob annum non integrum nouitiatus, vel ſimiles ob defectus quomodo debeat ratificare profeſsionem, vide ſupra, *verbo Nouitij annus in probatione*, &. infra, *verbo remedium profeſſionis nullæ.*

18 Coniugatus matrimonio rato, nollens conſummare matrimonium intra bimeſtre, ſi ideo intrat Religionem, non poteſt profiteri ante annum expletum: nam *cap ex publico. de conuerſ. coniugatorum* aſsignans duos menſes intra quos dictus coniugatus tranſeat ad Religionem: ibi pertranſire ad Religionem non intelligi profiteri: ſed intrare Religionem. Et licèt dictum caput, *in verbo tranſire*, intelligeret profiteri, iam non valeret, quia corrigitur per Concil. Tridentin. annullans profeſsionem factam ante annum Nouitiatus.

19 Corduba *caſu* 31. *primæ editionis*, & Henriquez *tomo* 2. *libro* 13. *cap.* 40. *numero* 2. *littera* O. *in gloſſ.* dicunt Monachum tranſlatum de vno Ordine non Mendicante ad alium non Mendicantem poſſe profiteri ante annum: & Henriq. addit quod etiam id poteſt trāſlatus ad Cartuſiā. Verùm oppoſitū omnino dicendum

dum eſt, quia Tridentinum generaliter loquitur, & annullat generaliter. Ita Sanchez *lib. 2. de Matrimon. diſputation. 24. num. 2.* & Cordub. *in 2. editione* ſe corrigens.

At iuxta probabiliorem opinionem dictum Tridentini de integro anno nouitiatus non obligat in Religionibus militaribus, excepto D. Ioan. Sanch. *lib. 7. de Matr. diſp. 44. n. 8. & 9.*

PROFESSIO EX IVRE communi, & ex Bulla Sixti V.

DE hoc iam dixi ſufficienter ſupra, *verbo Nouitius. à numero* 8. *& ſequentibus.* vbi videre poteris quot modis per ius commune annulletur profeſſio, & quæ ſint impedimenta poſita à iure communi: & quomodo Bulla Sixti V. quoad profeſſionis annullationem ſit reducta ad ius commune per Clementem VIII.

Hoc ſolùm adde, quòd ſi hodie reperiretur aliquis nulliter profeſſus ob profeſſionem nullam factam durante Bulla Sixti V. ſtandum eſt regulis aſſignatis ab eodem Sixto, circa nullitatem illius: nam Clemens VIII. non validauit profeſſiones nullas factas tempore Sixti: ſed ſolùm locutus eſt de futuris. Si verò profeſſus eſt iam à tempore quo Clemens VIII. reduxit Bullam Sixti ad ius commune, tunc conſule quæ diximus *cit. loc. verb. Nouitius.*

ALIA BVLLA CIRCA VALIDItatem profeſſionis.

20 MOnialis aliàs inualidè profeſſa, & nullitatem ignorans ſi recipiat ab Epiſcopo velum vir-

ginitatis, & ibi votum virginitatis emittat, non proinde cenſetur profeſſa validè: quia profeſſio Religioſa non conſiſtit in vno tantùm voto virginitatis, ſed in tribus votis ordinariis. Rodr. *Add. ad Sum. tom.*4.*c.*64. & eſt certiſſima.

21 Profeſſio inualida facta ab vno ſuperiore ex defectu poteſtatis, poteſt ratificari à Superiore illius Superioris habente poteſtatem ad illud, vt tenet Innocentius *cap. porrectum, extra de Reg.* & Rodr. *tom.* 3.*q.*17. *art.* 12.

22 In terris vbi Concilium Tridentinum non eſt receptum, in Ordine non mendicante, profeſſio facta ante annum expletum valet. Secus ſi fuerit Religio ex mendicantibus. Nauarr. *lib.* 3. *Conſil. titul. de Regul. conſil.*27. Idem dicendum videtur de profeſſo in eiſdem terris ante annum 16. ætatis, in Ordine non mendicante.

23 Fœmina, quæ fingens ſe eſſe hominem profeſſa eſt in Conuentu virorum intendens ſe obligare ad Religionem, manet verè profeſſa, iuxta Anton. Sylu. Angel. Tabienam, Armill. citatos à recẽtiore Comitolo *lib.* 2. *Reſp. Moral. q.*8. dicente ſic à ſe reſponſum fuiſſe in facti contingentia in Italia: licèt alij pauci negent. Ego etiam cum citatis ac Sylu. valere puto: quia talis fœmina emiſit vota eſſentialia in quibus conſiſtit eſſentia Religionis, ad quam eſſentiam per accidens eſt diſtinctio ſexus. Nota verò quod prædicta fœmina hodie id faciens excommunicationem incurrit ob ingreſſum in Conuentum virorum: & caſu deprehenſo reponi debet à Prælato in Conuentu Monialium ſub clauſura, & talis excommunicatio cum qua profeſſa eſt non annullat profeſſionem, vt mox dicam.

24 Profeſſio facta ab aliquo excommunicato, valet. Eſt communis Canoniſtarum, & citat Rodrig. *tom.* 3. *quaſt.*

*quaeſt.*17.*art.*14 & Comitolus,*fol.*337.*cap.*1.& innuunt valere,etiam ſi ſit excommunicatus denunciatus;quia profeſsio eſt contractus naturalis, & non annullatur hoc in iure, quidquid tunc ſit de peccato admittentium. Et hoc certius eſt in excommunicato occulto cuius profeſsio omnino valet.*cap.cùm illorum de ſentent. excom.* vbi loquitur de profeſſo percuſſore Clerici,qui æquiualet denunciato.

Quid ſi profeſſus ſit clam hæreticus tempore profeſsionis,an profeſsio erit valida? Nauar.*lib.*4. *Conſil. tit.de ſponſal.conſ.*38.innuit validam eſſe dum ait matrimonium cum hæretica valere: eadem verò ratio eſt, vt valeat profeſsio, quia eſt contractus tantùm naturalis, & præterea non eſt ſacramentum, ſicut eſt matrimonium. Idem dicturus videtur Sanch.qui *lib.*7. *de Matrim.* fusè probat valere matrimonium perſonæ Catholicæ cum alia hæretica, etiam publica. At Regula Patris noſtri Franciſci primam conditionem inter omnes in Nouitio requirit,vt ſit Catholicus.Et de hoc Nouitius rogatur ante profeſsionem. Cum quo tamē ſtat (vt puto)quòd Nouitius hæreticus occultus ſi profiteretur in Ordine Minorum, non faceret profeſsionem ipſo iure nullam:quia Regula ibi non annullat profeſsionem hæretici, imò nec poſſet annullare,ſi ius commune non annullat. Credo autem certiſsimè, quòd talis profeſſus poteſt expelli ab Ordine alio titulo,ex eo ſcilicet quia defuit conſenſus ex parte Conuentus, & quia negauit conditionem de qua fuit rogatus in re grauiſsima,ob quam clarè Conuētus nō conſenſit.Vt poteſt ejici is qui negauit ſe eſſe tantùm Chriſtianum nouum ordinarium,qui hoc negauit rogatus;ob defectum conſenſus Conuentus ibi ſimiliter repertum. Et nota, quòd deſcendentes ab hæreticis cōbuſtis expelluntur à profeſsione,etiam ſi ipſi nō ſint

hæretici in ſe propter Bullam Pauli IV. de qua ſupra. At ipſi hæretici in ſe, non arcentur à profeſſione iuxta hoc, id eſt, non annullatur profeſſio illorum.

25 De profeſſione Nouitiæ inter Moniales Dominicanas exiſtentis in articulo mortis, facta tunc ante annum nouitiatus expletum. Vide ſupra, *verbo Nouitia.*

26 Etiam ſi profeſſio non fiat per verba contenta in Regula, vel ſtatutis, eſt profeſſio valida, & expreſſa, ſi promittantur tria vota ſubſtantialia. In his enim conſiſtit eſſentia profeſſionis: colligitur ex dictis à Theologis, circa formas Sacramentorum.

PROFESSIO CONIVGIS inuito, ignorante, vel ſciente alio coniuge.

27 SVpponitur de iure communi certiſſimum vnum coniugem non poſſe profiteri inuito altero: hoc poſito. Si vnus inuito alio coniuge profiteatur, & ab alio extrahatur, mortuo non profeſſo, is qui nulliter profeſſus eſt, non manet verus profeſſus, *ex Regul.* 18, *in 6. de regul. iuris.* Non firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non ſubſiſtit: habet tamen illa profeſſio præterita vim voti ſimplicis, ita vt non poſsit petere debitum, ſed ſolùm reddere. Item mortuo coniuge non profeſſo, ille profeſſus nulliter non poteſt contrahere ſecundum matrimonium. Sed non tenetur iterum intrare Religionem, quia votum Religionis fuit omnino irritum; non verò fuit irritum votum caſtitatis. Ita Sanchez *lib. 7. de Matrim. diſp. 34. à n. 12. & ſequent.*

28 Valet profeſsio fœminæ, quæ credens, licèt falsò, inter ſe & maritum dari verum diuortium, ſi ille iam pro

profeſſus eſt Religionem, vel ſuſcepit ſacros Ordines, illa etiam profeſſa eſt durante illa opinione, & profeſſo iam, aut ordinato marito. Et in hoc non facit iniuriam marito, quia cauſa falſa quæ illam impulit non fuit finalis, ſed impulſiua. Sanchez *lib.* 10. *de Matrim. diſp.* 9. *n.* 23. Si tamen maritus non erat profeſſus, neque Ordinem ſacrum ſuſceperat, poteſt illam reuocare à Monaſterio.

29 Si vnus coniux profiteatur inuito alio, poteſt extrahi à Monaſterio nulliter profeſſus, etiam ſi vterque coniux antea vouiſſent caſtitatem. Sanchez citatus *n. præcedente*. Et ratio eſt, quia licèt ambo vouerint caſtitatem, non per hoc dederunt licentiam adinuicem profitendi in Religione: quia poteſt adhuc, v.g. fœmina manens in ſæculo indigere ſuo viro ad ſe, & ad familiam alendam, ad quod vir ſpecialiter obligatur.

30 Si coniux manens in ſæculo eſt iuuenis, non poteſt dare licentiam alteri vt intret Religionem, niſi etiam ipſe iuuenis illam intret. Neque ſufficiet vt voueat caſtitatem manens in ſæculo. Neque item ſufficit vt intret Religionem vt ibi viuat in clauſura abſque habitu monachali, & profeſſione; ſed debet intrare vt profiteatur. Si verò intrans ſic Religionem, exeat durante nouitiatu, cogendus eſt intrare iterum, ſi alius profeſſus eſt. Si verò etiam alter manſit in ſæculo cogendus eſt redire ad coniugem manentem, etiam ſi hîc caſtitatem vouiſſet, quia hoc votum fuit pendens à profeſsione intrantis, & fuit fruſtratum non ſecuto effectu. Si autem coniux manens in ſæculo ſit grandæuæ ætatis; tunc cum licentia Epiſcopi, emiſſo prius voto caſtitatis poterit dare licentiam alteri vt profiteatur, & grandæuus cum voto poteſt manere in ſæculo. Hæc omnia tum patent ex iure, tum etiam traduntur à Sanchez, *lib.* 7. *de Matrim. diſp.* 32.

31 Si coniux profiteatur de licentia alterius coniugis in aliqua Religione ſeruatis conditionibus proximè dictis; profeſsio tenet, vt patet. Et adde quòd de facto valebit, ſi data eſt licentia à coniuge manente, etiam ſi hic manens ſit iuuenis, & proinde ſuſpectus de caſtitate, dummodo votum caſtitatis emiſerit, & probatur, quia profeſsio coniugis manentis vel dantis licentiam non eſt de eſſentia illius profitentis. Sanchez *lib.7.de Matrim.diſp.33.à n.2.* ſed ſolùm eſt conditio iure appoſita, non tamen annullans profeſsionem factam cum licentia. Et proinde taliter profeſſus non ſeruata illa conditione iuris, vt ſcilicet alter etiam intret, vel profiteatur, non poterit reuocari à tali coniuge licentiam dante. Vt verò fœmina in ſæculo maneat cum ſolo voto caſtitatis, abſque ingreſſu Religionis debet eſſe vt minus quinquagenaria. Sanchez latè, & doctè cum multis, *libro 7. de Matrimon. diſput.32. num.14 & ſeqq.* & vir manens erit vt minus ſexagenarius.

32 Si coniux dans licentiam, & manens in ſæculo non emiſit votum caſtitatis, & ſciebat coniugem non poſſe profiteri, niſi ille manens voueret caſtitatem, ſi eſſet ſenex, vel intraret Ordinem ſi erat iuuenis, non poterit tunc profeſſus reuocari: poterit verò, ſi coniux manens hoc ignorabat: Ratio eſt, quia manens in ſæculo, & conſcius illius iuris per datam licentiam videtur renunciare illi iuri reuocandi: at ignorans ius illud non videtur illi cedere. Sanchez *cit.diſp.n.14.* vbi alia hac de re bona adducit.

33 Si exempti Regulares iubente Epiſcopo nolint reddere coniugem Nouitium, vel profeſſum nulliter, cōiugi manenti, ac petenti, peccabunt grauiter, vt patet. Sed Epiſcopus illos in hoc caſu per cenſuras non poteſt cogere, quia ad hoc non eſt Iudex delegatus ex

iure

iure, vel Tridentino. Poterit tamen cogere aliis pœnis priuando concionibus, confeſſionibus, &c. eſt concluſio indubitata.

34 Si coniux profeſſus eſt altero non conſentiente expreſsè, vel tacitè, vel ignorante: vel ſi ſciuit neutraliter ſe habuit per tempus non lógum, profeſſio eſt nulla. Et ſi paulo poſt profeſſionem, cóiux manens in ſæculo mortuus eſt, taliter profeſſus poteſt exire, & ſi matrimonium contrahat peccabit mortaliter ob votum caſtitatis, matrimonium tamen valebit; quia in rigore profeſſio facta, fuit nulla. Si tamē velit ratificare profeſſionem, poterit. Dixi *per tempus non longum*; quia ſi longum tempus interceſſit; tunc manens in ſæculo ſciens, ac diſſimulans, conſentire videtur in profeſſione, ac proinde poſt longum tempus non poterit reclamare. Quod tempus longum, vel breue prudentis arbitrio relinquitur iudicandum.

35 Si coniux obtinuit licentiam ad profitendum à coniuge manente in ſæculo per metum cadentem in virum conſtantem, profeſſio nulla eſt: quia metus talis annullat omnem contractum: imò etiam ſi ſit ſolùm metus grauis, eſt nulla, & poteſt reuocari. Et reuocatus poterit reddere, ſed non petere debitum. Eſt clara ex ſupradictis. Non tamē iſte tenetur redire ad Ordinem quia profeſſio fuit nulla. Idem dic, ſi licentiam profitendi obtinuit dolo, fuit enim tunc profeſſio nulla. Sāchez *lib 7 cit. diſp.* 31. *& ſequentibus, vſque ad* 35 Et in his caſibus in quibus nulliter profeſſus poteſt reuocari à manente in ſæculo, non poteſt profeſſus propria authoritate exire niſi reuocetur, & poſtuletur: Sanchez *diſp.* 33. *cit. lib. n.* 15.

36 Licitum omnino eſt coniugi innocenti inuito ſocio adultero intrare Religionem, & profiteri quātumcunque reclamet adulter, Patet *ex cap. conſtitutus, & ex*

cap. veniẽs de conuerſ coniug. Et probatur quoniam adulter perdit omne ius coniugale. Et idem puto licere fœminæ innocenti inuito marito adultero. Si enim conſtet publicè maritum fuiſſe adulterum eandem licentiam habet à iure, quia eadem ratio militat in fœmina, & in viro perdendi ius matrimoniale, ſeu debiti cõiugalis ob adulterium. Si verò adulterium viri fuerit occultum non poterit hoc mulier facere in foro externo ratione ſcandali: valeret tamẽ in foro interno ſi fieret. Et prærerea ſi ſit data ſententia perpetui diuortij inter coniuges, poterit vterque Religionem intrare, & profiteri, quia licèt tunc non diſſoluatur matrimonium, diſſoluitur tamen cohabitatio, & perditur ius petendi debitum. Dato etiam caſu quòd vir ſit innocens, & vxor adultera, poteſt vir ſuſcipere ſacros Ordines & manere in ſæculo. Sanch, *lib.* 10 *de Matr. diſp.* 11 *per totam.*

37 Si coniux aliquis profeſſus eſt inualidè, abſque licentia manentis in ſæculo, is qui in ſæculo manet non poteſt intrare Religionem inuito illo nulliter profeſſo: profeſſio enim fuit nulla, & delictum profeſſi non dat ius manenti. Aſtenſ. *in Sum. 2. par. lib.* 8. *tit.* 11. *art.* 2. *q.* 13. & alij.

38 Si coniux profiteatur abſque licentia, & inualidè quouis modo: & tamen coniux manens in ſæculo fornicetur: non poteſt hic illum reuocare. Et taliter profeſſus exire poterit propria authoritate, vel profeſſionem ratificare. Conſtat ex ſupradictis, & Sanch. *lib.* 7. *diſp.* 36. *n.* 3.

Multa alia de profeſſione coniugum vide apud citatum authorem fusè, ac doctè tradita *cit. lib* 7. *diſp.* 32. & *ſequentibus:* quæ omitto, vel quia minus frequẽtia ſunt, vel quia magis pertinent ad forum externum Eccleſiæ. Et ſupra hîc tradita ſunt præcipua, & ſufficientia.

REME

REMEDIVM PROFESſionis nullæ.

39 SI profeſſio fuit nulla, cum præiudicio tertij clamantis, vtpote quia profeſſus eſt ſeruus, coniugatus, debitor, tutor, & ſic de cæteris, profeſſio non habet remedium, niſi exire, & ſatisfacere parti clamanti, ac petenti. Neque Papa in hoc poteſt diſpenſare cum præiudicio magno tertij. Vide tamen ſupra *verb. Nouitius cùm agitur de debitis.*

40 Si profeſſio nulla non intulit præiudicium tertio, & impedimentum tolli poteſt à profitente, & Religione, facile remedium eſt, vt ratificetur profeſſio, vel apud ſolum profitentem, vel apud illum, & Religionem. Hæc enim ratificatio ſufficit ad illam validandam: contractus enim poteſt reuocari, & poteſt etiam conualeſcere diſſentientibus vel conſentientibus illis ad quos ſpectat: iuxta communem Doctorum ſententiam.

41 Si impedimentum fuit ex eo ſolùm, quia ex parte Nouitij defuit conſenſus, vel adfuit metus, poteſt ratificari profeſſio ex parte ſolius Nouitij iterum apud ſe tantùm conſentiendo. Nam aliàs erat capax profeſſionis: & non requiritur nouus conſenſus Conuentus, quia iſte nunquam defuit. Sanchez *lib. 2. de Matrim. diſp. 32. n. 14.*

42 Si verò profeſſio fuit nulla, quia Nouitius erat incapax ad profitendum ob defectum ætatis, vel quia annus nouitiatus non fuit integer vel aliam cauſam cauſantem incapacitatem: tunc ad ratificandum, ablata prius incapacitate, requiritur nouus conſenſus vtriuſq; Ordinis, ſcilicet, & profitentis quia Conuentus prima vice conſenſit incapaci. Sanchez *lib. 2. de*

Matrim. diſput. 35. *art.* 4. An verò, ſi quando annus non fuit integer, vltra conſenſum Conuentus, & profitentis debeat iterum inchoari Nouitiatus, & quando, dictum eſt ſupra; *verb. Nouitij annus in probatione.* Vide *ibi.*

43 Quid ſi nulliter profeſſus habet impedimentum ſecretum quod non poteſt probare: & ſibi certò conſtat ſe non eſſe profeſſum, non tamen auditur, nec poteſt probare: an teneatur ratificare profeſsionem ob damna redundantia in Ordinem cum ſua permanſione: quia ſcilicet non Monachus ſuſcipit alimenta Ordinis, dat ſuffragia in Capitulo, Ordines & officia ſuſcipit non Monachus? Sunt enim hi actus, & alij ſimiles annexi Monacho, prohibiti huic qui non eſt verè Monachus, & proinde videtur in conſcientia obligari, vel ad ratificandum, vel exeundum. Reſolutionem ponit Sanch.*lib.*7. *de Matr.diſp.*37.*à nu.* 38. ſub his corollariis. Primò, quòd ſi abſque culpa ſua talem ſtatum acquiſiuit, quia ſcilicet non eſt profeſſus animo ficto, &c. tunc nõ tenetur in conſcientia ratificare profeſsionem, quia remedium profeſsionis eſt difficillimum, & ad rem tam difficilem nõ tenetur, vt vitet leuiora ſupradicta, maximè ſi expertum habet Religioſum ſtatum nõ ſibi congruere, ſed eſſe ſibi in illo ſubeunda pericula. Secũdò ait, quod abſque peccato poterit interim exercere in publico ſupradictos actus, comedendi, ſuffragandi, & ſimiles Monachi proprios quando hos actus euitare non poteſt abſque grauiſsima infamia. Tertiò quod in publico ratione ſcandali tenetur ſeruare vota Religionis, non verò in occulto ceſſante ſcandalo. Quartò quod habita occaſione, ſi poteſt fugere, tenetur fugere abſque ſcandalo, vbi ait Sanchez; quod ſaltem obſequium iſtius fratris, & ſeruitia corporalia poterunt ſupplere, vt quan

quandiu manet, mereatur illud, quod ab Ordine recipit in alimentis,&c.

Si autem profeſsio fuit nulla ob culpam ipſius profitentis, (ait Sanchez) quia ſcilicet fictè profeſſus eſt, aliqui Doctores innuunt illum teneri ad ratificandam profeſsionem, ſicut tenetur ille qui contractum iniuit fictè, validare illum. At neque tunc adhuc teneri ad profeſsionem ratificandam tenet Henriquez *lib.* 11 *de Matrim.c.* 11.*num.* 11.*lit.V.*& Sanchez *vbi proximè*, ob eandem cauſam iam dictam: quia ſcilicet non tenetur ad remedium tam difficile. Ait tamen teneri vel ad ratificandam profeſſionem ſi velit: vel oblata occaſione ſine ſcandalo, fugere ad euitandos illos actus profeſſioni annexos. Si enim maneat,& neutrum velit facere, peccabit grauiter cum onere reſtituendi.

44 Adhuc de taliter profeſſo nolente ratificare, & non habente probationem impedimenti, neque audito, neque valente fugere; nota quòd quandiu non poteſt fugere, ſi abſque notabili infamia non poteſt recuſare, quin ad ſacros Ordines, vel ad prælaturam promoueatur abſque magno ſcandalo (debet enim omnino hæc recuſare, quantum poterit, abſque graui infamia, aliàs peccabit grauiter) ſi, inquam, non poſſit abſque grandi infamia, poterit acceptare ad vitandum ſcandalum magnum cum animo dimittendi, vbi primùm occaſio data fuerit: quemadmodum in ſimili occulto electo in Prælatum, qui facta omni diligentia morali, & renunciatione prælaturæ, non auditur, & non acceptans notatur grauiſſima infamia, & abſque illa non poteſt exponere cauſam ſui impedimenti: tunc enim, vt ibi diximus, poterit acceptare, cum animo quàm primùm quærendi remedium ibi aſſignatum. Quod ſuo modo huc inſeruit.

PROFESSIONIS NVLLÆ RECLAMATIO CORAM ORDINARIO.

45 Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *de Regular. cap.* 19. decernit, quòd ſi aliquis Regularis prætendat ſe non eſſe profeſſum, quia profeſſus eſt per vim, aut metum, vel ob defectum ætatis, vel ſimilem cauſam feciſſe profeſſionem nullam, & velit habitum dimittere: non audiatur niſi id fecerit intra quinquennium à die profeſsionis: ídque coram ſuo Prælato, & coram Ordinario cauſas allegando.

Circa quod vide primò dicta ſupra, *hoc verbo, n.* 42. Secundò nota quòd licèt Tridentinum dicat non eſſe audiendum, niſi reclamauerit intra quinquennium; tamen ſi allegauerit cauſas ob quas non reclamauit intra quinquennium, quia ſcilicet, vel ignorauit, vel non potuit ob metum parentum viuentium, vel quid ſimile, eſt audiendus, ſi cauſæ allegatæ ſint iuſtæ, & probentur. Rodriguez *tomo* 3. *quæſt.* 17. *art.* 16. puto tamen hodie eſſe in praxi, vt vidi in facti contingentia, quod vt poſſit audiri debet impetrari reſcriptum à Papa, & quòd ſine hoc Prælatus, nec Epiſcopus poſſunt audire. Et hoc eſt petere reſtitutionem quinquennij à Papa: nam abſque tali reſcripto videbuntur Prælatus, & Epiſcopus contraire, expreſſo decreto Tridentini.

Notat etiam Rodrig. *citato loco*, quòd non obſtante decreto illo, ſi profeſſio illa in illo quinquennio fuit nulla, per illud decretum non validatur, quia Papa non poteſt validare per ſe id quod pendet à conſenſu partis reclamantis: quod intelligo quoad validationem in foro interno, vt dicitur *in cap.* 1. *de Regulis iuris*, cùm ait: Omnis res per quaſcunque cauſas naſcitur,

tur, per eaſdem diſſoluitur:& proinde à contrario:per quas cauſas diſſoluitur,per eaſdem naſcitur. Et quando Tridentinum iubet, ne reclametur poſt quinquennium,eſt quia ſupponit in foro externo illam profeſſionem tacitè fuiſſe ratificatam à profeſſo. Quod facere potuit Tridentinum ob pacem Religionis,quemadmodum multæ leges ciuiles ponunt ſilentium,& interdicunt proceſſum in aliquibus caſibus antiquis propter pacem Reipublicæ. At ſi talis reclamans à parte rei illam non ratificauit, profeſſio eſt nulla : ſi olim fuit nulla. Et proinde taliter non auditus ſciens verè nullitatem ſuæ profeſſionis, poteſt fugere, ſi poteſt abſque ſcandalo, & in foro conſcientiæ non erit Apoſtata. Rodrig.*ibidem*. Et id verum habet,etiam ſi durante quinquennio recepit Ordines ſacros, vel officia Ordinis. Et ſi non eſt ordinatus poterit nubere in conſcientia,vbi non fuerit cognitus.

46 Addit *citato loco* Rodriguez , ex Nauarro , quòd ſciens clarè nullitatem ſuæ profeſſionis,ſi abſque ſcandalo poſſit fugere non teneri allegare cauſas ſuæ nullitatis coram Superiore & Prælato:neque eſſe apoſtatam. Et præterea,quòd ſi habitum dimiſit ante reclamationem poterit adhuc audiri. Concilium enim ſolùm videtur innuere,quod non audiatur abſque habitu,id eſt,exutus habitu.Depoſitio enim illa habitûs ſi præceſſit,non debet adeo præiudicare miſero homini, vt teneatur inuitus tota vita ſubire iugum tam difficile,maximè cum præiudicio Ordinis, cui fortè eſt ineptus.Id quod etiam veriùs erit,ſi dimiſit habitum,quia cum illo commodè non poterat allegare cauſas ſuæ nullitatis , & cum tali habitu non poterat commodè Prælatum,& Epiſcopum adire.

47 Addit Sanchez *lib.7. de Matrim. diſp.37. num.12, & 13.*quòd ſi nulliter profeſſus dubitat an ratificauerit

pro

profeſsionem, ſtante tali dubio non poterit exire, quia tunc iudicandum eſt in fauorem Ordinis poſsidentis. At ſi nullo modo ratificauit, & Prælatus ſit certus de nullitate profeſsionis, poterit illum dimittere in foro conſcientiæ: non verò in externo propter Concilium Tridentinum.

48 Iſtud quinquennium vt poſsit reclamari, currit à die profeſsionis nullæ, iuxta Concil. *citato loco:* & datur in fauorem Religionis, vt inde currat, & vltra non tranſeat.

49 Beneficium reſtitutionis vt poſsit reclamare, competit ſic profeſſo etiam extra quinquennium, durante ignorantia probabili, vel impedimento reclamandi, iuxta Couar. *in Regula poſſeſſor, n.3.* & alios. Et qui fuerit ætatis maioris, vt reſtituatur debet probare ignorantiam impedimenti: neque ad illam probandam ſufficiet ſuum iuramentum, vt ſufficit in aliis cauſis ad illam probandam. Rodrig. *Addit. ad Sum. tom. 4. cap. 65. concl. 6.*

50 Non eſt credendum profeſſo etiam iuranti ſe fuiſſe profeſſum ficto animo, neque ratificaſſe profeſſionem, niſi acceſſerint coniecturæ probabiles, & probatæ. Sanchez *citat. diſputat. 17. numero* 14. cum ibi citatis.

51 In foro conſcientiæ ille qui eſt ætate minor, & ſciuit nullitatem ſuæ profeſsionis, neque vllo modo illam ratificauit in quinquennio, poteſt reclamare tranſacto quinquennio ratione iuſtæ ignorantiæ. Si autem ſub iuramento rogetur an ignorauerit licentiam reclamandi quam habebat in quinquennio, poteſt iurare ſe ignoraſſe, intelligens interius, ſe habuiſſe ignorantiam, & non habuiſſe ſcientiam cum qua ratificauerit profeſsionem præſumptam à Tridentino, ob quam præſumptionem iubet vt non audiatur. Sic Sanchez

chez *citato loco, numer.* 18. & probat ratione Soti *ibi citati.* qui ait quod rogatus à Iudice ſub iuramento, an tranſierit per locum, vbi mortuus iacebat occiſus, vt inde Iudex inferat, ſi eſt culpatus: licèt ipſe à parte rei tranſierit per talem locum, ſed innocenter, poteſt iurare, ſe non tranſiſſe; intelligens apud ſe, non tranſiſſe culpabiliter.

52 Conc. Trid. in dicto decreto non comprehendit perpetuò inhabiles ad profitendum: hi enim non præſumuntur tacitè profeſſi per ratificationem internam, neque externam: & proinde ſemper poſſunt reclamare: Sanch. *cit. diſp.* 37. *n.* 32. Et idem dicendum de habentibus impedimentum temporale, ſeu ad tempus annullatiuum intra quinquennium. Et proinde illi, qui per metum aut defectum ætatis, ſunt profeſſi durantibus his impedimentis in quinquennio non ſunt profeſſi tacitè; durantibus enim his impedimentis non poterant profiteri.

53 Qui fecit profeſſionem irritam ex defectu ætatis, ſi vult poſtea ratificare profeſſionem non indiget nouo anno nouitiatus: iam enim expertus eſt Religionem, vt ſupra dictum eſt. Et præterea Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. *de Reg. c.* 15. annullat profeſſionem, ſed non annullat receptionem, & geſtationem habitus. Neque item opus eſt, vt fiat denuo Nouitiatus ſi Papa diſpenſat in impedimẽto annullatiuo profeſſionis. Quod intellige niſi tale impedimentum annullaret profeſſionem, & receptionem habitus vt fecit Sixtus V. in prima Bulla contra illegitimos. Rodrig. *Addit. ad Sum. tom.* 4. *cap.* 66. *concluſ. vltima.*

ADDITIO.

SAtis multa dixi ſupra hoc ipſo verb. de pertinentibus ad profeſſionem: quibus addenda ſunt dicta *ibidem verb. Nouitius*, & in his addit. *eodem verb. Nouitius.*

Nunc ſolùm addo circa illud quod ibi dixi *num.* 12. §.*pro quo nota*, opinionem eſſe pro vtraque parte probabilem, quod profeſſio facta ob metum reuerentialem tantùm, ſit valida, vel non. Et pro parte affirm. quod ſit irrita citaui ibi ſententiam Rotæ, & Nauarr. & Henriquez: nunc addo etiam cum Nauarro tenere Sayrum, & Aloyſium Riccium, citatos à Barboſa *in ſuis Remiſſ.ſeſſ.*25.*de Reg.c.*19.*n.*4.

ADDITIO AD ADDITIONEM.

AVdiui quod paucis ab hinc menſibus contigit iſte caſus. In quodam Conuentu Monialium Religionis approbatæ quædam tunc ſolùm fœmina cum ſexu tantùm fœmineo, habitum ſuſcepit, & ſuo tempore profeſſionem emiſit, tranſacto vno, vel duobus annis poſt profeſſionem, humeros ſupponens oneri cuidam graui vi ponderis erupit in illa ſexus maſculinus, & ſic effecta manſit hermaphrodita. Prouincialis Conuentus, re comperta, & factis diligentiis debitis, (debuit) illam eiecit à Conuentu Monialium. Hoc mihi ſolùm indicatum fuit: Cui ſimilem caſum nunquam legi, neque vidi auctorem de illo in terminis tractantem. Et quoniam id quod ſemel contigit, iterum poteſt euenire, pro deciſione iſtius iam facti, & alterius poſſibilis poſſunt quæri quinque circa caſum prædictum. Si verò iſte caſus contigit alio modo,

vt ſcilicet iſta perſona non maneret hermaphrodita cum duobus ſexibus, ſed cum ſolo maſculino, vide reſponſionem infra in fine operis quæſt. propria.

Primum eſt, An profeſſio iſtius prædictæ in hoc caſu, fuerit valida.

Secundum eſt, An ſic profeſſa, & poſtea hermaphrodita, potuerit manere in illo Conuentu Monialium.

Tertium eſt, An ſuppoſito quod non potuerit manere, ſolus Prouincialis poſſet illam expellere à Conuentu Monialium. An verò expectanda ſit licentia Papæ.

Quartum eſt, An ſic eiecta tamquam incapax, & nociua Conuentui Monialium teneatur in ſæculo ad obſeruationem trium votorum ſolemnium, eo modo quo potuerit.

Quintum eſt, An illi ſic electæ reſtituenda ſit dos quam ante profeſſionem dedit Conuentui prædicto Monialium.

1 Ante reſponſionem ad quæſita, præſuppono ex Nau. *lib.* 1. *conſiliorum tit. de ætate, & qualit. ord. conſil.* 8. *primæ impreſſ. & ſecundæ impreſſ. lib.* 3. *tit. de Reg. conſil.* 47. & Sanchez *lib.* 7. *de Matrim. diſp.* 106. Aduerto inquam primò hermaphroditum in triplici gradu dari poſſe. Primò ſi ſexus virilis in ipſo præualeat pluſquam fœmininus. Secundò ſi è contra, ſexus fœmininus in ipſo præualeat pluſquam maſculinus. Tertiò ſi æquè vterque ſexus par ſit. Secundò ſuppono ex iiſdem Doctoribus cum Syluest. *verb. Hermaphroditus*, iudicium de ſexu præualente in hermaphrodito petendum eſſe à Medicis, & à matronis honeſtis: & in horum defectu, à iuramento ipſius hermaphroditi, dicentis iuxta quem ſexum ſentiat maiorem inclinationem, maiores motus ac tentationes ſenſuales.

2 Tertiò ſupponendum eſt maximè ex Nauar. *citat. conſil.num.* 3. quod hermaphroditus in quo vterque ſexus eſt par, & æquè præualet, non poſſet profiteri aliquam Religionem. Nam iſte talis neque eſt vir ſimpliciter, neque mulier, ad hunc finem: Quemadmodum tabula cuius pars dimidia eſt alba, & pars dimidia nigra, abſolutè nec dicetur alba, neque nigra. Non ergo poteſt hic in quo par eſt ſexus maſculinus, & fœmininus profiteri ordinem virorum, quia ſimpliciter non eſt vir. Neque poteſt profiteri ordinem fœminarum, quia ſimpliciter non eſt mulier. Et periculum eſt, vt ſtante ſexu æqualiter inclinante, poſſit eodem malè vti aliquando & in ordine virorum, & in ordine Monialium. Si verò in hermaphrodito præualeat ſexus maſculinus, poterit profiteri in ordine virorum. Et è contra ſi præualeat ſexus fœmininus poterit profiteri in ordine Monialium. Hoc dicit Nau. *cit. conſil num.* 1. & Sanchez *citata diſp. n* 3. His poſitis ad quinque quæſita propoſita ſic reſpondeo.

AD PRIMVM QVÆSITVM.

3 PRofeſſio prædicta, quæ tantum habebat ſexum fœmineum in tempore nouitiatus, & profeſſionis, fuit profeſſio valida omnino, nó obſtante eruptione ſubſequenti ſexus maſculini. Hanc nullus citatorum Doctorum ponit, quia fortè neque caſum iſtum viderunt. Ego tamen illam probo tribus argumentis efficacibus à ſimili. Primum ſumitur ex matrimonio carnali: Nam ſi vir, & fœmina nullum habentes impedimentum dirimens matrimonium cótrahant, & poſt illud legitimè cótractum ſuperueniat nouum impedimétum antea non exiſtens, quod tamen eſt dirimens (vt ſi alter illorú fornicetur cú cóſanguineo cóiugis) tale

tale impedimentum dirimens, ſuperueniens non irritat matrimonium iam factum, vt Doctores communiter, & experientia docent: ergo a ſimili in matrimonio ſpirituali quæ eſt profeſſio ſi hæc à principio fuit facta valide etiam ſi poſt profeſſionem ſuperueniat impedimentum dirimens aliàs profeſſionem, tale impedimentum illam non annullabit. At iſta de qua caſus loquitur, ante profeſſionem erat tantùm fœmina, & proinde apta ad profitendam Regulam Monialium: Ergo impedimentum hermaphroditi ſuperueniens profeſſioni, eam non annullabit. Secundò, ſi quis verè profeſſus in aliquo Ordine ſine impedimento irritante profeſſionem, profiteatur: & poſt profeſſionem legitimam ſuperueniat impedimentum aliàs irritans profeſſionem, vt quia poſt profeſſionem homicidium, vel debita grauia contraxit (quæ ſunt impedimenta irritantia profeſſionem ſaltem iuxta Bullam Sixti V.) quis dicet talia impedimenta ſuperuenientia profeſſioni, irritare profeſſionem prius factam non exſtante hoc impedimento. Tertiò quia fœmina quæ diſsimulato habitu fœmineo, facit profeſsionem in Conuentu virorum eſt valida profeſsio, vt tenet Comitolus, 1. *tomo R ſponſ. Moral libro 2 quæſt* 8 citans Antonin. Syluestr. Tabien. Armill. Iam verò maior incapacitas eſt fœminæ ad profitendam Religionem virorum, habitu diſsimulato, quàm iſtius noſtræ ſolùm fœminæ tempore profeſsionis, ad profitendam Regulam Monialium.

AD SECVNDVM quæſitum.

4 AD ſecundum quæſitum cum diſtinctione reſpondendum eſt. Nam ſi ſexus maſculinus

erumpens, præualebat fœmineo iuxta Medicos, matronas, & ipſius profeſſæ iuramentum, tunc nullo modo manere poterat in Conuentū Monialium propter periculum manifeſtum illarum, vt colligitur ex citatis Doctoribus. Et colligitur ex mente Concil. Trident. & aliquorum Summorum Pontificum tanto rigore vetantium ingreſſum virorum in Conuentum Monialium. Iam verò hæc, vel hic in quo ſexus erumpens maſculinus præualuit, ſimpliciter dici poteſt vir, & proinde prohibitus inter Moniales habitare.

5 Si verò in illo præualeat ſolùm ſexus fœmineus, credo quòd non poterit eijci à Conuentu Monialium. Probo ex citatis Doctoribus, qui dicunt, hermaphroditum in quo ſolùm præualet ſexus fœmineus poſſe contrahere matrimonium carnale, & vti ſexu fœmineo præualente. Ergo hæc ſimiliter poterat manere cum Monialibus cùm ſimpliciter dici poſſet fœmina: neque ſit periculum caſtitatis in ſe, & in aliis Monialibus, cùm in ſe præualeat ſolùm ſexus fœmininus, & aliàs vouerit clauſuram, cum obedientia ad iſtam Prælatam, quæ eſt in poſſeſſione illius.

6 Si tamen in iſta ſic profitente facta hermaphrodita poſt profeſſionem æquè valeat vterque ſexus: tunc iuxta mentem Sanchez, *citat. diſput.* 106. *num* 6. videtur dicendum, iſtam potuiſſe etiam manere in Conuentu. Ait enim ibi Sanchez cum Sylu. Tabien. Armilla, quod hermaphroditus in quo æqualiter præualet ſexus, poterit cōtrahere matrimonium ſecundùm ſexum, quem elegerit, ſeu cuius vſum elegerit. Et à fortiori dicturi eſſent hi Doctores in hoc caſu matrimonij ſpiritualis, ſeu profeſſionis iam validè emiſſæ, quod in hac exiſtēte æquali vtroque ſexu, & æqualiter præualente poterit ipſa profeſſa manere in ſtatu ſexus fœminei, imò quòd eſſet obliganda ad ſic manendum, & ſtatum fœminei

minei ſexus eligendum, propter clauſuram iam promiſſam, & poſſeſſionem Prælatæ in perſonam illius. Maximè cùm ſtante illa in hoc ſtatu non multum periclitetur caſtitas Monialium aliarum.

7 Ego tamen in hoc ſtatu tutius iudicarem, illam ejiciendam à Conuentu Monialium, vel licentia ſtatim petita à Papa, vel à Nuntio illius. Moueor primò, quia ſic præualente vtroque ſexu poterit incitari à maſculino aliquando, & periclitabitur caſtitas cæterarum Monialium. Secundò, quia ſi Nauar. ſupra citatus ait, non poſſe profiteri aliquam Religionem hermaphroditum in quo vterque ſexus præualet æqualiter, à fortiori non eſt aptus vt viuat in aliqua Religione virorum vel mulierum talis hermaphroditus, cùm neque ſit vir abſolutè, nec fœmina abſolutè: imò poſſit vti vtroque ſexu cum periculo claro, vel ſatis probabili virorum, vel mulierum cum quibus vixerit, & pericula peccandi ſint omnino vitanda. Matth. 18. *Si oculus tuus, vel pes tuus ſcandalizat te, erue eum.* Et iuxta illud communiſſimè receptum, *qui amat periculum peribit in illo.* Et occaſiones peccandi ſunt omnino amputandæ: de quo multa dicunt Doctores.

AD TERTIVM QVÆSITVM.

8 AD tertium quæſitum patet reſponſio ex dictis proximè *in reſp* 2. Nam ſi ſexus maſculinus erumpens præualet, vel præualebat fœmineo, ſtatim ejici potuit propter periculum, & propter dicta *numero 4. præcedenti:* neque opus fuit licentiam habere à Papa, maximè inſtante legis Epichea. Si verò ſexus fœmineus præualebat, ejici non potuit, vt dixi *numero* 5. Denique ſi ſexus vterque par erat, tutius faceret Prouincialis conſulere Papam, vel ſaltem Nuntium

Collectorem, ſi non eſſet periculum in mora. Verùm ſi data illa æqualitate ſexus æqualiter præualentis illam ejiceret ſola propria authoritate, ego illum non arguerem temeritatis, ſi id bona fide fecit, & ex zelo vitandi periculi, iuxta dicta, *n* 7. Saltem ait Nauar. *cit. conſil. n.* 5. eſſe iuſtam cauſam vt Papa diſpenſet cum iſta vt exeat propter periculum inde reſultans aliis Fratribus, vel Monialibus ad cogitandum de illo hermaphrodito, & appetendum illa quæ ibi cogitatio repræſentat. Quibus verbis clarè dicit neceſſariam eſſe diſpenſationem Papæ vt exeat, intellige ſi non periculum ſit in mora, & ſexus æqualitèr præualet, & ego cum Nauarro conſentio.

AD QVARTVM quæſitum.

9 AD quartum quæſitum dico hanc hermaphroditam debitè ejectum à Conuentu Monialium teneri in ſæculo ſeruare tria vota eſſentialia eo modo quo poterit: Patet hoc clarè ex reſponſ. ad primum quæſitum: Nam eius profeſsio fuit valida, nec per ſubſequens impedimentum fuit irritata, vt vidimus: ſed ſolùm quoad clauſuram manſit impedita: ergo talis profeſsio ſemper obligat quoad poteſt. Probatur exéplo ibi tradito à Com tolo de fœmina quæ diſsimulato habitu profeſſa eſt ordinem virorum, inter quos non poteſt conuiuere, quia tamen eius profeſsio in ſubſtãtia valida fuit, tenetur extra Cõuentum virorũ, imò in Conuentu fœminarum ſeruare prædicta vota: quod in caſu præſenti valde inſeruit. Secũdò probatur exemplo Fratrum expulſorum ab Ordine propter culpas; hi enim viuentes in ſæculo debent ſeruare vota ſolemnia modo quo poterint, idque ex eo ſolùm quia

pro

profeſſio illorum valida fuit. Tertiò probatur exemplo Monachorum, qui aſſumuntur ad Epiſcopatum, hi enim tenentur ſimiliter ſeruare vota ſuæ profeſſionis modo quo poterunt, vt omnes Doctores affirmant. Ergo cùm profeſſio iſtius hermaphroditæ fuerit valida, adhuc à Conuentu eiecta tenebitur ſeruare vota modo quo poterit. Vnde non poterit matrimonium contrahere, ſed tenetur ad caſtitatem in vtroque ſexu. Neque item moriens poterit condere teſtamentum, in hoc enim tenetur, & poteſt ſeruare votum paupertatis cùm ſit verè Religioſa ex ſupradictis. Ac proinde de bonis ab illa acquiſitis in vita extra Monaſterium iudicādum erit, meo iudicio, tanquam de bonis Fratrum, vel viuentium extra Conuentum habitu retentò de licentia Prælati: vel ſicut iudicatur de bonis Fratrum eiectorum ab Ordine, de quo dixi ſupra *verbo Bona.* vel potius pertinebunt ad Conuentum in quo profeſſa fuit ſi iſte Conuentus eam alat, & ſuſtentet extra Conuentum iuxta dicenda ad quintum quæſitum de dote reddenda eidem. Neque mireris me tam variè loqui in hoc vltimo cuius ſint bona ab illa in ſæculo acquiſita: nam iſte caſus à nullo Doctore fuit vnquam deciſus in terminis cum prædictis circunſtantiis, quem ego viderim, dico.

10 Inſtas, & probas hanc hodie non teneri ad tria vota ſeruanda modo ſupradicto. Nam votum, vel iuramentum non obligant, ſi poſt votum, ſtatus rei promiſſæ notabiliter mutetur; vt tenet communis Doctorum, de quo vide Sanchez *tom.* 1. *Decalog. lib.* 3. *capitulo* 18. *per totum*, quod ſpectat ad iuramentum. Et *libro* 4. *capitulo* 2. *per totum* quod attinet ad votum. Et fundatur in illo dicto communi Ariſtotelis, & Legiſtarum, quod actus agētium non extenduntur

vltra intentionem illorum; vt habetur *l. non omnis ff. ſi certum petatur.* At poſt vota ſolemnia iſtius profitentis mutatus eſt notabiliter ſtatus rerum; facta eſt enim hermaphrodita, de non hermaphrodita: & præterea: ſi illa aduerteret talem mutationem futuram, omnino non voueret: ergo eius intentio in profeſſione non fuit obligare ſe ad ſeruanda tria vota cum tali rerum mutatione, ac proinde vota illius hodie non obligant.

11 Reſponſio huius dubij longam petebat diſputationem ex dictis à Sanchez *citatis duobus locis*: ſed quia breuitatem, & ſummam profiteor, breuiter dico ad hanc inſtantiam, primò quod ſi abſolutè valeret hoc dictum ſimpliciter prolatum: *votum non obligat facta mutatione notabili circa ſtatum rei.* Probaret vtique quod neque Religioſus expulſus ab Ordine propter culpas, neque Epiſcopus aſſumptus ex Religioſis tenerentur extra Ordinem ſeruare vota emiſſa in profeſſione: quia vtriuſque ſtatus mutatus eſt notabiliter poſt vota ab vtroque emiſſa in profeſſione, & tamen communis Doctorum tenet, non obſtante illa notabili mutatione poſt profeſſionem, tam Fratrem eiectum, quàm factum Epiſcopum teneri ad ſeruanda vota in promiſſione emiſſa modo poſſibili.

12 Reſpondeo igitur: hoc dictum commune Theologorum: *Votum non obliget facta poſtea rei mutatione notabili.* intelligendum eſſe de voto antequam impleatur, & poſitum ſit in executione, & quaſi ſua poſſeſſione. Secus ſi votum iam ſit completũ, & quaſi poſſeſſionem acquiſiuit: tunc enim obligat eo modo quo obligare poteſt. Exemplum ſit: promiſi ire Ieruſalem: & ante impletionem voti mutatus eſt ſtatus rerum, quia vel grauiter, & ferè ad mortem ægrotaui, vel factus ſum Epiſcopus non valens peregrinari. Tunc ſi ſuperuenit impedi

pedimentum notabiliter mutans ſtatum rerum non obligat votum durante morbo, vel non obtenta licentia Papæ ab Epiſcopo. At in iſto caſu vota tria ſolemnia iſtius hermaphroditæ iam in profeſſione fuerant completa: & Deus nomine prælatæ acquiſierat poſſeſſionem perſonæ, & votum iam acquiſierat poſſeſſionem: ergo mutabilitas notabilis superueniens non annullat iſta vota. Do exemplum ſimile omnino. Omnes Doctores dicunt quod ſponſalia de futuro (quæ æquiualent voto aliquid faciendi) irritantur, ſi ante matrimonij contractum ſtatus rei notabiliter mutetur: vt ſi ſponſa reddatur leproſa, vel fiat notabiliter deformis. At ſi iſta deformitas, fœditas, vel mutatio notabilis fiat poſt contractum matrimonium, vinculum illius non diſſoluitur, ſed tenetur vir vxori ſuccurrere:& econtra vxor viro non obſtante quacunque notabili mutatione. Quod puto omnimodè accommodari poſſe præſenti caſui qui eſt matrimonium ſpirituale. Quamuis enim iſta hermaphrodita ante profeſſionem haberet votum ſimplex Religionis, ſi in nouitiatu hæc ſexus mutatio fieret, poſſet tunc non profiteri, illo voto non obſtante, quia votum non erat impletum, neque poſitum in executione, & poſſeſſione. At cùm mutatio illa ſexus, licèt tam notabilis, facta ſit voto iam impleto, & in poſſeſſione poſito, illa mutatio non liberat à votorum trium impletione eo modo quo poterunt extra Conuentum ſeruari.

AD VLTIMVM Quæſitum.

13 AD vltimum quæſitum difficilis valde eſt reſponſio, neque puto in aliqua lege deciſa,

quidnam ſcilicet fa iendum ſit de dote iſtius ſic profeſſæ. Nam iſti ſic eiecta non transfertur de vno Ordine ad alium, de qua ſic tranſlata tenet Rodrig. *tom.* 3. *Addit. ad Summ. cap.* 144. *concl.* 12. quòd Monialis tranſlata de vno Conuentu ad alium cum licentia Papæ, non defert ſecum dotem, ſed relinquit illam Monaſterio, in quo profeſſa eſt: niſi Papa exprimat in litteris ſuis quòd ſecum deferat dotem. Item neque iſta ſic eiecta à Conuentu, relegatur ad alium Conuentum propter culpas, in quo caſu Rodrig. *citat. concl.* 12. dicit (& ſic tenet praxis) quòd Conuentus, in quo profeſſa eſt, & retinet dotem, debet præbere alimenta tali Moniali relegatæ, in illo Conuentu vbi agit pœnitentiam, quorum duorum neutrum cernitur in iſto caſu. Cùm igitur noui caſus ſint iudicandi, vel ex ipſa æquitate quæ ſupplet, vel moderatur leges teſte Comitolo *in* 1. *p de Contractibus in communi cap.* 10. *per totum*, vel ſint decidendi ex deciſione caſuum ſimilium, credo ex æquitate, vel Conuentum debere reſtituere iſti ſic eiectæ dotem quã dedit, deductis fortè expenſis factis ab ipſa quandiu fuit in illo: vel ſaltem debere Conuentum dare illi alimenta extra Conuentum quandiu vixerit. Si enim teſtè Rodrig. *loco citato*, & teſte praxi recepta, Conuentus tenetur dare alimenta Moniali relegatæ in alio Conuẽtu propter culpas: multo magis tenebitur Conuentus iſtius ſic eiectæ alere illam extra Conuentum, cùm non ſit eiecta propter culpas. Quæ alimenta ſi illi dederit in vita non dubito quin bóna acquiſita ab iſta ſic eiecta extra Conuentum, pertineant poſt mortem ipſius ad prædictum Conuentum. Neque Bullæ Sum. Pontificum loquentes de bonis relictis à Fratribus apoſtatis, eiectis, vel viuentibus cum habitu retento, intelligi videntur de bonis relictis à Monialibus morien

rientibus extra Conuentum, quia lex ferè pœnalis eſt, & proinde reſtringenda ad ſola bona Fratrum, non verò Monialium, & lex non fertur niſi de accidentibus communiter, & frequenter: non verò de rariſsimè contingentibus, qualis eſt iſte caſus. Cúmque bona iſtius relicta poſt mortem non pertineant ad Papam, vt ſuppono, & credo ob proximè dictum, neque ipſa poſsit teſtari ob votum paupertatis: neque item conſanguinei ſint hæredes verè profeſſæ, ſequitur quòd his bonis nemo æquius poteſt ſuccedere quàm Conuentus, in quo profeſſa eſt, ſi Conuentus illi præbeat alimenta extra viuenti, cùm adhuc eius membrum ſit.

ALIA DISPVTATIO de nouo caſu cuiuſdam profeſſionis.

PAulo ſupra, *verbo Profeſſio hermaphroditi*, diſputaui illum caſum ſicut credebam me tunc ab aliis accepiſſe, credens, quòd illa perſona profeſſa, (de qua ibi) manſit verè hermaphrodita poſt profeſsionem, manente vtroque ſexu. Poſtea intellexi prædictam perſonam profeſſam non manſiſſe verè hermaphroditam cum vtroque ſexu, ſed ſolùm manſiſſe cum ſexu verè maſculino erumpente vi ponderis aſſumpti, in loco ſexûs fœminini. Quæ quæſtio eſt diuerſa non modicum, & indiget diuerſa doctrina diuerſis remediis, ac reſolutione. Cúmque prædictus caſus poſsit iterum occurrere futuris temporibus, & vtile fuerit de illo habere lucem, ac reſolutionem; de prædicta taliter profeſſa in Conuentu Monialium, ſic breuiter dico ſequentia, incipiens à clarioribus.

1 Imprimis, illa profeſsio fuit valida facta in Conuentu fœminarum, non obſtante impedimento ſequen

quenti prohibente illum viuere in clauſura Monialium. Hæc eſt clariſſima, & probatur clarè per illas tres rationes, quas proximè *citat. quæſt.* adduximus in primo quæſito ad probandum, quod etiam valeret profeſſio illius, quæ poſt profeſſionem euaſit cum duplici ſexu, & verè hermaphrodita, vide illa, quia pro hoc etiam concluduntur euidenter, profeſſionem iſtius eſſe validam.

2 Iſte, de quo loquimur, manens cum ſolo ſexu maſculino eſt omnino ſtatim expellendus à Conuentu Monialium, idque abſque ſpeciali licentia Papæ. Hæc etiam probatur *ex dictis in ead. q. ad 2. quæſitum, n. 6. & 7.* vbi diximus eſſe ejiciendum à Conuentu Monialium hermaphroditum, in quo ſexus maſculinus præualet: cùm enim hic magis reputetur vir, quàm mulier, non poterit intrare, nec proinde manere intra clauſuram Monialium propter manifeſtum periculum caſtitatis, & continentiæ. Idque diximus eſſe de mente Concilij Tridentini, Pij V. & Gregorij XIII. tanto rigore curantium de clauſura Monialium. Id quod multo clarius militat in iſto, de quo loquimur manente cum ſolo ſexu maſculino. Nunc addo aliam probationem *ex c. definimus*, 18. *q.* 1. vbi definitur quòd non poſſint in vno Monaſterio eſſe viri cum fœminis. Sic enim citatum textum explicat Comitol. 1. *tom. Reſp. Moral. lib.* 2. *q.* 8. *n.* 5. tractans ſimilem materiam. Non verò intendit *cit. cap.* (vt aliqui malè interpretantur) quòd fœmina profitens in Religione virorum non ſit verè profeſſa: & è contra: ſed ſolùm quòd viri Religioſi non habitent in eodem Monaſterio cum fœminis Religioſis. Et patet *ex initio citati capitis*, vbi ponitur ſtatim finis Decreti, cùm dicit: *Quia ſcandalum id, & offendiculum multis efficitur.* Quod ſcandalum, & offendiculum, in hoc profeſſo eſt manifeſtum. Et non ſolùm proximè

adducta,

adducta. ſed etiam legis epicheia dictat illum eſſe ſtatim ejiciendum. Et hæc quidem duo ita clara ſunt, vt vlteriore probatione non indigeant.

3 Tria verò dubia maiora inſurgunt adhuc circa iſtam probationem. Primum eſt, An iſte taliter eiectus, & profeſſus teneatur ad ſeruanda tria vota eſſentialia quæ promiſit: Obedientiam ſcilicet, Caſtitatem, & Paupertatem? Et in hoc etiam nullum eſt dubium quin teneatur: ídque euidenter etiam probatur ex dictis ſupra, *in illa ſimili quæſt. num. 9. in reſp. ad 4. quæſitum:* illæ enim omnes rationes æquè militant, & conuincunt in hoc caſu ferè ſimili, quas vide, *à n. 9. vſque ad* 11.

4 Grauius dubium eſt, an iſte ſic profeſſus in Conuentu Monialium, & eiectus cum ſolo ſexu maſculino ſit obligandus vt intret Religionem virorum, vt integrè obſeruet tria vota eſſentialia quæ promiſit? Et quòd non poſſit ad hoc obligari videtur probari primò, quia eiectus ab vno Ordine non tenetur intrare alium Ordinem, ad hoc vt ibi melius vota obſeruet: vt praxis communis docet: & tenet expreſsè Nauarr. *conſil* 64. *de Regular. num.* 1. ergo hic expulſus ab Ordine Monialium, non tenetur intrare Ordinem virorum, ad hoc vt vota obſeruet. Secundò, quia votum, & iuramentum non extenduntur vltra intentionem vouentis, ac iurantis, vt diximus, *citata ſupra diſput. ſimili, ad quartum quæſitum, numero* 10. At iſte, de quo eſt quæſtio in ſua profeſſione nullo modo intendit profiteri Ordinem virorum, ſed Ordinem mulierum: ergo deobligatus viuere in hac, propter impedimentum relatum, deobligatur ab ingreſſu Ordinis virorum, quem non promiſit. Et videtur huius ſententiæ Sanchez 8. *de Matr. diſp.* 9. *n.* 21. vbi ait quòd quando aliquis ejicitur ab vna Religione, quãuis ante ingreſſum illius,

illius Religionis habuerit votum ſimplex Religionis: ſic iam eiectus non tenetur procurare iterum intrare Religionem ad complendum illud votum factum ante ingreſſum Religionis. Quod videtur facere ad hanc partem negatiuam. Eiuſdem opinionis videntur eſſe Doctores citati a Comitolo, *cit. q.* 8. *n.* 4. qui dicunt fœminam ſimulato habitu profitentem in Religione virorum, non eſſe cogendam vt intret Ordinem Monialium: neque econtra hominem profitentem in Religione fœminarum, cogendum eſſe intrare Ordinem virorum. Hi Doctores ſunt gloſſ. *c. tu orum, de priuilegiis.* Hugo, Bartolus, Brixianus, Oſtienſ. & alij pauci: citat verò Geminianum dicentem, quòd ſi fœmina, verb. gr. ſimulato habitu profeſſa eſt in Ordine virorum, intendens ſolùm ſe obligare ad illam Religionem virorum, tunc profeſſio non obligat illam vt intret Religionem fœminarum. Si verò hoc in particulari non intendit, ſed ſolùm intendit profiteri ſtatum vitæ Religioſæ in communi, vel abſtrahendo ab hac particulari, tunc obligandam eſſe intrare Ordinem fœminarum. Per quæ omnia prædicti auctores videntur dicturi in noſtro caſu (licèt aliquanto diſſimili) iſtum non teneri, nec poſſe obligari ad ingreſſum Religionis virorum, quia hanc nullo modo in ſua profeſſione intendit profiteri, vt conſtat. Vltimò poteſt adduci dictum D. Bernardi, *in libro de Præcepto, & diſpenſatione*, vbi loquens de obedientia impoſita Religioſo, ſic ait: *Nihil præcipiat mihi Prælatus eorum quæ non promiſi: ſubditus per legem obedientiæ non eſt cogendus vltra promiſſum, ſic ille.* At iſte taliter profeſſus non promiſit Ordinem virorum: ergo ad illam intrandam non tenetur, neque poterit obligari. Faciunt pro hoc multa alia, quæ citat Rodriguez, *tomo* 1. *quæſt Regular. q.* 44. *art.* 1. *in ad argumenta*, citans D. Bonauent. & D. Thom. dum dicunt

dicunt non poſſe Prælatum præcipere aliquid ſubdito quod ſit ſupra regulam, vel ſupra votum. Et alia quæ ibi refert.

5 His non obſtantibus, ego credo, quod iſte profeſſus ſic eiectus, cum ſolo ſexu maſculo nouiter erumpente poteſt, ac debet cogi intrare Ordinem virorum vt in illo debitè ſeruet tria vota eſſentialia, quæ promiſit. Hanc opinionem tenendam ſentio tum propter multitudinem, & grauitatem Doctorum illi fauentium: tum propter facilem ſolutionem illorum, quæ ſunt adducta in contrarium. Id quod facio, ſupponendo prius, vt notiſſimum, quod profeſſio iſtius fuit valida in Conuentu Monialium, vt ſupra dixi, & de quo non poteſt dubitari.

6 Quòd ergo iſte cogi poſſit, ac debeat ingredi Monaſterium virorum vt tria vota obſeruet, dicturi ſunt omnino illi Doctores, qui tenent fœminam profeſſam in Ordine virorum mutato habitu, cogendam eſſe vt intret Ordinem fœminarum: & econtra, virum profeſſum in Ordine Monialium habitu diſſimulato, cogendum eſſe intrare Monaſterium virorum. Quorum Doctorum intentum, & ratio principalis eſt, quia vterque iſtorum in ſubſtantia vouit Religionem trium votorum ſolemnium, ad quæ ſeruanda tenetur, ſi poteſt: & verè poteſt intrando diſtinctum Monaſterium ab illo, in quo profeſſus eſt. Igitur quòd fœmina profeſſa Ordinem virorum modo ſupradicto, & quòd vir profeſſus inter Moniales habitu ſimulato, cogendi ſint intrare Monaſterium conueniens ſuo ſexui, & ibi viuere, affirmant multi, ac grauiſſimi Doctores, quos citat Comitolus *cuata q.8. n 3*. Hi ſunt in Summa D. Ant. Zabarella, Sylueſt. Archidiaconus, Bartolus, Brixienſis, Paludanus, Angel. Tabiena, Armilla, Speculator, Gloſſ. *cap. 2. de Regular.* Et licèt non omnes

nes hi Doctores clarè dicant, taliter profeſſos cogendos eſſe intrare Monaſterium ſui ſexus, omnes tamen dicunt id ipſum virtualiter, dum affirmant talem profeſſionem eſſe validam. Adduci etiam poſſunt pro hac ſententia D.Bonau. & D.Th. citati à Rodrig. *cit. art.* 1. dum dicunt poſſe ſubditum obligari ad faciendum id quod non eſt expreſſum in regula; ſed tamen virtualiter continetur in regula, vel conducit valde ad ſeruandam regulam Et tenet eandem opinionem Comitolus *cit.q.*8.*n.*5 Facit omnino *c.non ſolum, & c.conſtitutionem. de Regul. in* 6. vbi definitur poſſe profeſſum in vna Religione non obligari ad illam, in qua profeſſus eſt: ſed manere obligatum ad illam, videlicet ad Religionem in genere.

7 Rationes pro iſta opinione ſunt euidentes. Nam Eccleſia poteſt, & de facto obligauit Moniales multas ad ſeruandam clauſuram, à tempore Bonifacij VIII. vt conſtat *cap.* 1. *de ſtatu Regular. in* 6. quam tamen clauſuram illarum regula non imperabat; neque Moniales tunc exiſtentes in ſua profeſſione fuerant profeſſæ, vt conſtat: & tamen potuit Eccleſia illas obligare tunc, (& hodie) ad ſeruandam clauſuram, quam neque regula imperabat, neque illæ vouerant in profeſſione: idque potuit, & fecit Eccleſia, quia clauſura conducebat valde ad meliorem trium votorum obſeruationem, quod latè explicat, & probat Rodrig. *citat. artic.* 1. Hoc autem multo magis militat in iſto profeſſo: de quo eſt quæſtio. Nam primò, eius profeſſio valida fuit cum tribus votis ſolemnibus, vt diximus. Secundò ad illa ſeruanda tenetur, vt patuit. Tertiò, Eccleſia obligans illum ad intrandum Monaſterium virorum, non obligat illum ad rem difficiliorem: imò ad rem faciliorem, quàm antea promiſit: nam in ſua profeſſione promiſit clauſuram Monialium,

quod

quod eſt difficilius:& intrando Monaſterium virorum liberatur ab illa clauſura Monialium perpetua: & ſic aſſumit ſtatum facilioris clauſuræ, ad nutum tantùm Prælati. Secundò principaliter, quia Eccleſia obligans iſtum ad intrādum Monaſterium virorum nō obligat illum ad ſeruandum id quod non promiſit: ſed ſolùm obligat ad ſeruandum id quod promiſit, videlicet ad ſeruanda tria vota eſſentialia, obediētiam, caſtitatem, & paupertatem. In his enim tribus tantùm conſiſtit ſubſtantia, & perfectio Religionis, ſeu vitæ Euangelicæ, vt communiter Doctores affirmant explicantes rationem ſtatus Religioſi. At in clauſura non conſiſtit ſubſtantia Religionis, ſed eſt quid illi acceſſorium. Quod probo duabus rationibus. Prima, quia ante illam Conſtitutionem Bonifacij VIII. Moniales non ſeruabant clauſuram: & tamen erant perfectæ, & veræ Moniales. Secunda, quia profeſſio ſolemnis viri,& profeſſio ſolemnis fœminæ non differūt ſpecie vt patere poteſt clarè ex definitione profeſſionis tradita à Sanchez 7. *de Matrim. diſputat.* 25. vbi illam innuit, dum explicat in quo conſiſtat voti ſolemnitas: neque enim vna definitio profeſſionis datur de profeſsione viri, & altera de profeſsione fœminæ. Cùm ergo profeſsionis ſolemnis eadem ſit ratio in viro,& in fœmina; & hæc conſiſtat ſolùm in promiſsione trium votorum ordinariorum, quæ iſte profeſſus promiſit, ſequitur, quòd ſi Prælatus illum obliget ad intrandum Monaſterium virorum, non illum obligat faciendum quod non promiſit, ſed ad faciendum quod promiſit, ſeruando ſcilicet tria vota eſſentialia, quod eſt principale. Seruare enim hæc in Monaſterio virorum, vel mulierum eſt purè acceſſorium, nec poteſt auferre obligationem ſeruandi illa vota ſub obediētia Prælati. Quod poteſt adhuc probari per illam regulam

Iuris, quæ ait: Acceſſorium ſequi naturam principalis: cùm ergo ſeruare tria vota, vel in Ordine mulierum, vel virorũ, ſit acceſſoriũ, vt diximus: & tria vota principale, ſequitur quod illud acceſſorium iſtius vel illius Monaſterij debet accõmodari ipſi principali, ſeruando illa tria vota vbicũque ſit. Tertiò principaliter probo, quia quando quis ſolo voto ſimplici in publico promiſit Religionem poteſt cogi ab Eccleſia vt intret Religionem ex vi ſolius voti ſimplicis facti in publico, & obligat Eccleſia vt in Monaſterio profiteatur vota ſolemnia, vt clarè tenet Henriquez *tom. 2. lib. 11. cap. 8. numer. 9. littera Q.* vbi in gloſſ. citat *cap. licet de voto*, vbi Eccleſia obligat illum qui fecit votum vltramarinum in publico, & citat alios text. & Doctores ad idem intentum: ergo multo magis poterit Eccleſia obligare iſtum profeſſum vt intret Monaſterium, & ibi ſeruet tria vota quæ publicè emiſit, non ſimplicia, ſed ſolemnia, cùm illa poſſit commodè obſeruare. Denique ex ſolutione argumentorum conſtabit magis veritas, & ſecuritas iſtius opinionis.

8 Ad primum argumentum, conceſſo antecedente neganda eſt conſequentia: diuerſa enim ratio eſt omnino in eiecto propter culpas ab Ordine, & in iſto noſtro eiecto ſine vlla culpa. Primò quia eiectus ab Ordine propter culpas eſt nociuus Religioni, & ſic nõ conuenit vt aliam intret, quia illi etiam nocebit: hic autem eiectus ſine culpa non eſt nociuus Religioni alteri, & poteſt ac debet ſeruare tria vota in alio Ordine. Secundò, quia eiectus ab Ordine propter culpas eſt infamis, teſte Rodriguez *tom. 1. qq. Regul. quæſt. 30. art. 20. ad finem*, & proinde tanquam criminoſus hodie poſt Bullam Sixti V. de Nouitiorum qualitatibus, in nulla Religione recipi poterit, quia criminoſus eſt: At

iſte

iſte eiectus, de quo loquimur, non eiectus ob culpas, non eſt infamis, & criminoſus, ſed poteſt recipi in quauis Religione. Tertiò, quia iuxta Nauar. *conſ. 64. tit. de Regular. §. Et licet*, Prælatus ejiciens Religioſum ab Ordine ob culpas, illum abſoluit à Religione in communi: quod non fecit iſte Prælatus ejiciens iſtum ſine culpis: ſolùm enim videtur illum abſoluiſſe à Religione fœminarum. Ad ſecundum argumentum dicendum eſt, quòd licèt iſte obligetur ad intrandum Monaſterium virorum, eius vota præterita non extenduntur in rigore vltra intentionem illius; ſolùm enim obligatur hodie, ſeu ſolum illum obligant ad id quod verè intẽdit in profeſſione, videlicet ad ſeruanda tria vota ſolemnia ſub obedientia Prælati; hoc enim verè intẽdit, quod verò ſeruet illa ſub obedientia Prælati, vel Prælatæ; in Monaſterio virorum, vel mulierũ, per accidens eſt, & purè acceſſorium, vt ſupra diximus: nec proinde hoc acceſſorium debet mutare naturá principalis, quæ eſt obſeruatio trium votorum ſub obedientia Prælati. Ad id quod affertur ex Sanchez, dicendum, illum, qui ante ingreſſum Ordinis habuit votum ſimplex Religionis, poſtea eiectum non teneri intrare aliam Religionem, quia votum illud ſimplex præteritum ceſſauit, & fuit extinctum per votum ſolemne Religionis per quam omnia vota ſimplicia extinguuntur. At in noſtro caſu, tria vota ſolemnia iſtius profeſſi non ſunt extincta, ſed viua, & obligant vt ſeruentur. Ad dicta aliorum Doctorum qui citantur pro opinione contrariã, nõ eſt quòd in particulari reſpõdeamus: illis enim opponimus plures Doctores, qui pro nobis loquuntur, & non minoris authoritatis, & ſunt plures numero, vltra rationes claras pro hac opinione adductas. Illa tantùm diſtinctio Geminiani, poteſt habere aliquod dubium an ſcilicet iſte ſic vouens habuerit

expreſsè ſolam intentionem profitendi Religionem mulierum tantùm cum excluſione Religionis virorum. Si enim expreſsè intendit ſe vouere ſolam Religionem mulierum,excludendo formaliter religionem virorum,tunc fatebor illam non poſſe obligari ad intrandam Religionem virorum:tunc enim clarè locum habet illud proloquium, actus agentium non extenduntur vltra intentionem illorum. Si verò expreſsè non excluſit Religionem virorum, & aliàs tria vota eſſentialia formaliter,& expreſsé intendit,ad hæc ſeruanda obligatur.Et moraliter loquendo nunquam de illo credi poteſt habuiſſe intentionem expreſſam viuendi ſolùm in Conuentu mulierum.Facit quod tradit Sanchez,*de Matrim.lib.2.diſput.*41.*n.*33. vbi prius docet,vel potius citat multos Doctores dicentes,quòd quando quis recordatur voti,ſed non recordatur qualitatis voti, & circunſtantiarum ipſius: tunc tenetur ſeruare, id quod tutius eſt. At in hoc caſu, tutius eſt iſtum intrare Monaſterium virorum ad plenè ſeruanda tria vota.Et pro hoc citat *cap.cùm delicti de donation.* D.Thom.Cartuſian. Turrecrem.Rodriguez,Nauar.2. ibidem Sanchez dicit alios Doctores melius ſentire dicentes, in tali caſu vouentem ſolùm obligari ad id quod minus eſt. At in noſtro caſu adhuc iſte vouens ſtatum Religioſarum fœminarum, & oblitus intentionis,adhuc,inquam, intrans Monaſterium virorum eligit quod minus eſt: nam minus eſt ſeruare tria vota eſſentialia in Ordine virorum ſine voto clauſuræ, quàm eadem ſeruare in Monaſterio fœminarum cum quarto voto perpetuæ clauſuræ:ac proinde,ſaltem hac ratione, iſte ſic eiectus tenetur intrare Monaſterium virorum quod minus eſt,vt ſeruet tria vota eſſentialia. Ad vltimum D Bern.dicendum,nihil facere contra nos;nam ſi hodie Prælatus obliget noſtrum vouentem

ad

ad ingreſſum Monaſterij virorum, non cógitur ad id quod non promiſit, neque cogitur vltra promiſſum. Primò, quia cogitur ad obſeruanda tria vota ſolemnia, quæ expreſsè promiſit. Secundò, quia etſi non promiſerit expreſsè Monaſterium virorum, promiſit tamen illud virtualiter, quatenus pro hoc vouente, cum his circũſtantiis valde condecens eſt Monaſterium: & poteſt Eccleſia obligare aliquem ad ſeruandum id quod expreſsè non promiſit, quando id vel virtualiter erat incluſum in votis expreſsè promiſſis, vel valde conducit ad ſeruanda tria vota promiſſa, vt diximus in exemplo clauſuræ Monialium, non expreſsè contenta in aliquarum regula, ſed ſolùm virtualiter: & ſaltem nimis conducente ad obſeruationem trium votorum. Et idem in hoc caſu reperitur, quia huic noſtro vouenti ad ſeruanda tria vota eſſentialia, valde conducit Monaſterium virorum: & iſte ingreſſus fuit virtualiter incluſus in illis tribus votis expreſſis ſolemnibus. Ad dictum D. Bonauent. & D. Thom. patet ſolutio ex ſupradictis, quia vt explicat Rodriguez, *artic. 1. citat.* poteſt Prælatus aliquid præcipere ſubdito ſupra regulam, vel ſupra votum, quando taliter præceptum virtualiter ſaltem includitur in ipſa regula, vel voto, vel reducitur ad ipſum votum, vel conducit ad obſeruationem ſecuriorem voti.

DVO ALIA DVBIA DE HOC taliter profitente.

9 ADhuc ſuperſunt duo dubia circa profeſſionem ſupradicti vouentis *hac vltima quæſt.* explicatam. Primum, cui tradenda ſit dos, quam prius dedit Conuentui Monialium? In hoc dubio primo, inſeruiunt omnia quæ ſupra diximus, *in eadem quæſt-*

in alio ſenſu.in Reſponſ. ad 5.quæſitum. Et vltra illa, hîc addo, quod in iſto caſu, iuxta opinionem quam ſequor, dicentium illum teneri intrare Monaſterium virorum, dico clarius eſſe quod dos prædicta,(deductis expenſis dandis Monaſterio Monialium pro tempore quo ibi vixit)reliquum dotis puto dandum Monaſterio virorum quod fuerit ingreſſus, ſi ſit capax dotis, ſaltem per modum eleemoſynæ. Neque enim videtur cum æquitate congruere, vt dos, vel reſiduum illius maneat apud Moniales, vt illæ diteſcant cum caſu fortuito, vel quaſi fortuito alterius. Maximè cùm, vt ſupra dixi, quando Monialis relegatur ad Conuentum alterum Monialium propter culpas, conuentus profeſſionis tenetur alimenta miniſtrare illi Moniali in conuentu, vbi eſt relegata. Hic autem profitens non fuit relegatus, neque eiectus propter culpas ad Conuentum virorum: & ideo habet maius ius ad repetendam dotem, vel partem illius pro ſui ſuſtentatione in Monaſterio virorum.

10 Vltimum dubium, & non modicum eſt: an ſi iſte taliter eiectus à Conuentu fœminarum, intret Monaſterium virorum, poſſit promoueri ad Ordines ſacros. Dubium in terminis non vidi apud aliquem reſolutum. Solùm ſcio hermaphroditum non poſſe promoueri ad Ordines, teſte Sylu. *ver. Hermaphroditus*, ſed iſte de quo loquimur, non eſt hermaphroditus, ſolùm enim habet ſexum maſculinum, vt ſupponimus. Ego pro reſolutione dico, (ſaluo meliori iudicio) quòd ſi iſte de quo loquimur, euaſit perfectè maſculus iudicio Medicorum, & peritorum, ita vt ſimpliciter dici poſſit vir: in tali caſu poterit ad ſacros Ordines promoueri, non obſtante quòd prius fuerit fœmina. Ducor hoc exemplo. Si quis impotens ad coïtum per naturam, & proinde inhabilis ad matrimonium, poſtea per artem, vel medi

medicinas, vel per naturã efficiatur potens ad coitum, poterit contrahere matrimonium non obſtante impedimento priori, quod iam ceſſauit, vt omnes fatentur in materia matrimonij. Ergo à ſimili, licet iſte, de quo loquimur, qui erat ante profeſſionem fœmina, & proinde inhabilis ad Ordines Sacros, proceſſu temporis operante natura (quæ ſicut in prima natiuitate facit maſculum, vel fœminam, ita facit poſtea curſu temporis in aliquibus, vt diximus) ſi, inquam, poſtea operante natura, vel Deo, euaſit verus maſculus, & ceſſauit impedimentum ſexus fœminei, videtur nullum ſubeſſe impedimentum quin poſſit ad Ordines promoueri, cùm ſit verè maſculus, & ceſſauerit illud impedimentum fœminei ſexus.

Ex dictis colligitur quàm piè, ac prudenter egerit quidam Prouincialis Ordinis Minorum in Hiſpania paucis ab hinc annis: qui cùm in quodam Conuentu Fratrum reperiſſet quandam fœminam adoleſcentem mutato habitu ſub nomine Donati ſeruientem in illo Conuẽtu Fratrum per quatuor annos, cum nimia ſimplicitate, deuotione, vigiliis, & oratione, ac pœnitẽtia, ídque ſemper intra clauſuram virorum, re comperta, Prouincialis ſciens illam reliquiſſe domum patris, eo quòd illam volebat matrimonio tradere, & illa recuſans, virginitatem Deo offerret: His omnibus compertis, attẽtaq; rei nouitate, ac pietate, Prouincialis fecit illam admitti in Conuentu Monialium in oppido Pontis Vedræ, vbi profeſſa ſolemniter vocata eſt, Maria de S. Antonio: & viuebat cum magna opinione ſanctitatis Anno 1611. Hæc omnia cum aliis circumſtantiis valde notabilibus habentur in 4. parte Chron. Franciſcanæ, *lib.* 4. *c.* 40. *f.* 274.

PROVINCIA,
Prouincialis.

Vide ſupra, *verbo Prælatus. numero 4. & toto illo verbo.*

1 IN Ordine Minorum per Bullam Apoſtolicam prohibitum eſt ne prouincia noua erigatur, aut iam erecta extinguatur, vel mutetur abſque ſpeciali licẽtia ſedis Apoſtolicæ. Sic Nicolaus IV. apud Rodrig. *tom. 3. quaſt. 43. articul. 1.* Et ſi aliquid in contrarium fiat, ſit irritum & inane. Si verò Minorita per perſonam aliquam extra Ordinem procurat vt diuidatur, vel vniatur aliqua prouincia, eſt excommunicatus & priuatus actibus legitimis. Statuta General. Salmant. ann. 1553.

2 Circa prouinciam incidit quæſtio an Generalis de poteſtate abſoluta poſsit incorporare vnum Fratrem de alia prouincia, in iſta prouincia eiuſdem Ordinis abſque conſenſu prouinciæ illius cui incorporatur? Rodriguez *tom. 3 quaſt. 52. art. 23.* tenet quòd talis incorporatio non eſt iuridica, neque conformis iuri, & gloſſæ quam citat. Et noſtra ſtatuta generalia Tolletana requirunt conſenſum prouinciæ admittentis: ibi tamen permittunt Generali, vt id poſsit facere pro graui, & notoria cauſa.

3 Pro officio Prouincialis, vide ſupra *verb. Prælatus*, & *verb. Abbas*, & *verb. Diſpenſare.* Ibi enim continentur multa pertinentia ad illum. Sufficit in communi dicere quod in ſua prouincia in foro conſcientiæ poteſt per ſe ipſum omnia quæ poſſunt Epiſcopi in eodem foro quoad ſuos ſubditos.

4 Prouincialis in Ordine Minorum poteſt eligi extra

corpus

corpus Capituli. Sic tenet praxis, & Rodrig. *tom.* 2. *q.* 52. *art.* 6.

5 Si Prouincialis in Ordine Minorum non eligatur intra ſpatium viginti quatuor horarũ ab hora in qua fuit inchoata electio, ob diſcordiam eligentium; præſes electionis poteſt nominare Prouincialem, quem voluerit, Clementina *exijt de paradiſo*, *de verbor. ſignif.* Et idem poſſe fieri in electione Prælatorum inferiorum decernunt ſtatuta generalia Tolletana. *titul. de electione.* Et proinde idem dic de electione Abbatiſſæ.

6 Prouincialis in ſuo Capitulo de conſenſu maioris partis Capituli poteſt declarare an debeãt Fratres vti aliquo priuilegio Pontificio, vel viuæ vocis oraculo. Et illi declarationi ſtandum eſſe omnino, Leo X. conceſsit *in ſupplemento, conceſſione* 296.

Conſulantur Regulæ, ſtatutáve Religionum, de modo eligendi, & de tempore quo durant Prouinciales: ac de cæteris ad illius officium ſpectantibus. Hoc enim non eſt meum recenſere.

An Prouinciales in Ordine Minorum poſsint delegare poteſtatem recipiendi Nouitios, vide ſupra *verb. Prælatus num.* 3.

ADDITIO.

Vide ſupra *verb. Prælatus*, *num.* 3. & *verb. Officia*, & *verb. Annus*, *&c.* Vbi dicitur quandiu duret officium, &c.

1 PRo Ordine Minorum duo ſe offerunt aduertenda, circa Prouinciales, primum ſit: Quando illi exeunt à Prouincia ad Capitulum generale, vel ad aliud negotium neceſſarium, cui debeant

commendare regimen Prouinciæ, vt ſuo loco guberneti? Duo ſunt ſtatuta generalia hac de re diſponentia. Primum eſt Barcinonenſe Tolleti reformatum *titulo de Commiſſarijs Prouinciarum, in fine*, vbi dicitur, quod ſi Prouincialis moriatur, vel à Prouincia exierit: vel aliqua alia ratione vacauerit, tunc ſit Commiſſarius prouinciæ ille religioſus cui ex prouinciæ ſtatuto id fuerit decretum: quia tamen multæ prouinciæ nihil particulare in hoc caſu ſtatuerunt, aliud ſtatutum generale Romanum anno 1587. *tit. pro prouincijs Hiſpaniæ* decreuit, quod Prouincialis iturus ad Capitulum generale, vel aliud negotium extra prouinciam; conuocet Diffinitores, quorum ſuffragiis eligatur is cui maior pars ſuffragiorum acceſſerit. Et hoc ſtatutum Romanum vltimum ſeruatur in praxi. Sed tamen vt vides in eo non agitur de Prouinciali mortuo, quiſnam, vel quomodo defuncto ſubrogandus ſit.

2 Eſt ergo hac de re particulare ſtatutum generale Salmanticenſe anno 1553. *tit. de Miniſtris Prouincialibus*, §. *Si murierè.* Vbi ſtatuitur quod Guardianus in cuius Conuentu Prouincialis obierit, conuocet Diffinitores, & patres qui fuerunt Prouinciales, quorum omnium ſuffragiis eligatur Vicarius Prouincialis: Ita tamen vt prædictus Guardianus, vel præſes Conuentus habeant ſuffragium actiuum, & paſſiuum in illa electione. Limitat tamen ſtatutum, quod talis electio non celebretur niſi de conſenſu Miniſtri, vel Commiſſarij generalis. Inſuper declarat quòd ſcripta, & alia ſpectantia ad officium Prouincialis mortui, ſeruet ſecretarius prouinciæ, eadem traditurus futuro vicario Prouinciali. Et hoc ſtatutum ſeruandum eſſe cenſeo: valde enim conſonat cum alio Ordinis circa electionem vicarij Generalis mortuo Generali.

3 Circa id tamen quod limitat dictum ſtatutum, ne talis electio celebretur inconſultis Prælatis Generalibus, credo non prohibere quòd prædicti electores electionem ſtatim faciant. Si enim hoc vellet, non ſufficienter lex prouideret incommodis ortis ex defectu Prælati mortui. Nam ſi Prælati Generales longè diſtent, vt ſolent, & illorum conſenſus eſſet expectandus, vt tales electores eligerent Vicarium Prouincialem, multi caſus poſſent interea occurrere, quibus ſuccurri non poteſt deficiente Prælato in Prouincia. Addo quòd ſtatutum in principio dicit quòd eligant: ergo non poteſt credi quòd in ſecunda limitatione ſibi contradicat, dicendo quòd non eligant. Credo ergo quòd ſolùm vult vt prædicta electio non celebretur inconſultis Prælatis generalibus, id eſt, non habeatur rata, ſeu electus Vicarius non ſit confirmatus antequam Prælatus Generalis monitus, ratum habeat. Sed credo Vicarium ſic electum ſtatim poſſe gubernare. Sic enim faciunt aliquæ Religiones quæ eligunt Prouincialem abſente Generali: qui electus Prouincialis ſtatim officium exercet, expectans tamen confirmationem Generalis. Et ſic etiam fit in electione Vicarij Generalis Minorum. Electores enim ſtatim eligunt inconſulto Papa: & electus ſtatim gubernat expectans confirmationem Papæ. At nouiſſimè Congregatio Segouiæ, *verbo Commiſſarius Prouinciæ, in fine*, id remittit conſuetudini Prouinciarum, & illi ſtandum eſt. Vide, *citato verbo fol. 129. in Latinis editionibus.*

4 Taliter electus Vicarius Prouincialis mortuo, vel abſente Prouinciali, habet iuriſdictionem ordinariam non delegatam. Probatur, quia habet poteſtatem à lege, ſi eligitur ad formam ſtatutorum citatorum: ac proinde poterit illam delegare. Secus ſi Prouincialis

lis exiens à Prouincia, per ſe ſolùm alicui commendaret regimen illius: tunc enim hic ſolùm haberet iuriſdictionem delegatam, quia illam accipit ab homine: vide ſupra, *verbo Prælati poteſtas.*

5 Quæris adhuc pro Ordine Minorum an talis Vicarius Prouincialis poſſit recipere Nouitios, durante ſibi officio? & videtur quòd non: Nam regula Minorum expreſsè dicit ſolos Prouinciales, & non alios debere Nouitios ad Ordinem recipere. Patet ex illis verbis regulæ, *ſecundo cap.* vbi Pater noſter Franciſcus loquens de Miniſtris Prouincialibus ſic ait: *Quibus ſolummodò & non aliis recipiendi Fratres licentia concedatur.* Sic ibi. Quæ verba ſatis clara ſunt, & per illa videtur, quod ſolis Miniſtris Prouincialibus id committitur, qui propriè loquendo ſint Prouinciales; Vicarius autem Prouincialis, non eſt Prouincialis. Saluo tamen meliori iudicio, credo prædictum Vicarium Prouincialem poſſe recipere Nouitios, ſi eligatur ſecundùm ſtatuta generalia prædicta. Neque obſtat regula Patris noſtri Franciſci, nam ille attendit ſolùm ad caſus ordinarios, viuente ſcilicet Prouinciali, & non exeunte à Prouincia. Si enim aduerteret ad caſus fortuitos, & contingentes ordinarios, ſtaret legibus, ac doctrinæ Doctorum explicantium: Neque enim regula noſtra debet contradicere lumini naturali, & dictis Doctorum. Quo poſito, probo meum intentum, quòd talis Vicarius Prouincialis poſſit recipere Nouitios. Nam ſic electus habet omnem poteſtatem, quam habeat Prouincialis, cui ſuccedit: ſed Prouincialis poterat recipere Nouitios, vt patet: ergo, & Vicarius Prouincialis illi ſuccedens, eos poteſt recipere. Minor, & conſequentia patent. Probo maiorem, videlicet, Vicarium iſtum Prouincialem poſſe illa omnia quæ poterat Prouincialis. Nam ſubrogatus, ſeu ſubſtitutus habet omnem

nem iuriſdictionem, quam habebat is pro quo ſubſtituitur, vel ſubrogatur. Tenet expreſsè Gloſſa, *cap. Ecclesia, 1. de ſequeſtratione. verbo ſucceſſerunt.* vbi dicit rem ſubrogatam, ſubire omnes conditiones rei cui ſubrogatur, & clarius id tenet Nauar. *in Conſiliis, lib. 3. tit. de Regular. conſil. 76. n. 6.* Vbi ait ſubrogatum ſapere naturam eius cui ſubrogatur. Et citat *l. eum quia, §. iniuriarum, ff ſi quia. & cap. cit. Eccleſia,* & colligitur clarè *ex Regula 46. de Regul. iuris in 6.* vbi dicitur ſic. Is qui in ius ſuccedit alterius eo iure, quo ille, vti debebit. Et probo exemplo clariſſimo. Nam quando moritur Generalis in Ordine Minorum, Vicarius Generalis electus iuxta formam præſcriptam ab eiſdem ſtatutis Tolletanis Reformatis habet omnem poteſtatem, ſicut habebat Generalis cui ſubſtituitur, vt vidimus noſtris temporibus in Ordine Minorum. Ergo Vicarius Prouincialis electus iuxta eadem ſtatuta generalia habebit omnem iuriſdictionem quam habebat Prouincialis cui ſubrogatur. At Prouincialis poterat recipere Nouitios. ergo, & Vicarius Prouincialis, qui illi ſubrogatur.

6 Clemens VIII. in Bullario Rodriguez, *fol.* 1209. Motu proprio prohibuit Minoritis Prælatis in India Occidentali ne in Prouincialem eligatur aliquis Frater qui non ſit filius Prouinciæ, vel per Prælatos ſuperiores in tali Prouincia fuerint incorporati. Quod ſolùm obligat in partibus illius Indiæ ob cauſas in dicto Motu proprio allegatas. Nam in Hiſpania oppoſitum vidi fieri ob cauſas iuſtas: Imò, & ſcio fieri in Italia, vt aliquando eligatur Prouincialis extraneæ prouinciæ.

ADDITIO AD ADDITIONEM.

SOlent in aliquibus Religionibus, maximè Franciſcana ante finitum triennium, mitti Viſitatores ad viſitandam Prouinciam, & ſyndicandum Prouincialem, de illius culpis inquirendo. Quandiu verò prædictus viſitat Prouinciam totum regimen Prouinciæ ſpectat ad ipſum Viſitatorem, & Prouincialis interim abſque regimine externo ordinario manet in Conuentu à ſe electo. Vidi aliquando dubitari quid poſſit facere, vel non facere prædictus Prouincialis quandiu viſitat Syndicator. Ad tollenda dubia aliquid de hoc dicam ex ſtatutis generalibus Ordinis:& inſimul dicam quomodo, ac de quibus culpis ſit puniendus. Quæ licèt in particulari pertineant magis ad Prouinciales, Minorum ſyndicandos: multum tamen proderunt, fortaſſe, pro Prælatis etiam aliorum Ordinum.

1 Notandum eſt igitur duplicem dari iuriſdictionem: altera vocatur iuriſdictio contentioſa, altera dicitur voluntaria. Contentioſa eſt, quæ habet contradictorem, & inter contradictores exercetur, & redditur in inuitos:& dicitur cótentioſa, quia actor contendit contra reum. Et hæc etiam dicitur neceſſaria, quia reus vocatus in iudicium tenetur reſpondere. Iuriſdictio voluntaria eſt quæ ſolùm exercetur in ſubditos volentes, & non contendentes cum aliquo, neque confertur in inuitos. Exemplum ſit abſolutio Sacramentalis, diſpenſatio voti, irregularitatis, & ſimilia quæ ſine contentione, & citatione iuridica exercentur. Differentia verò eſt, quòd Prælatus nequit exercere ſuam iuriſdictionem contentioſam extra ſuum territorium exiſtens, ne faciat iniuriam Prælato alie-

ni territorij, citando partes, erigendo Tribunal, &c. At iuriſdictio voluntaria poteſt à Prælato vbique exerceri, quia per hoc non facit iniuriam Prælato alieni territorij, cùm neque partes citet, neque Tribunal erigat, neque ſedeat pro Tribunali. Hæc omnia inter alios bene explicat Sanchez citans multos Doctores, & textus, *in lib. 3. de Matrim. diſput. 19. à num. 7. & ſeqq.*

2 Noto ſecundò, Prouincialem Minorum tempore ſyndicationis in rigore non eſſe ſuſpenſum ab officio ea ſuſpenſione quæ eſt cenſura Eccleſiaſtica, cuius violatione incurritur irregularitas: non, inquam, ſic eſt ſuſpenſus: cùm adhuc apud ſe retineat ſigillum maius ſui officij: neque adhuc ſit electus nouus Prouincialis. Ac proinde durante ſyndicatione poterit aliquam functionem validè exercere ratione ſigilli maioris quod retinet. His poſitis.

3 Dico primò. Miniſter Prouincialis Minorum durante ſyndicatione, poterit facere illa omnia quæ ſtatuta Ordinis prohibent ne faciat Viſitator quãdiu viſitat Prouinciam, quæ verò ſint hæc ſtatim dico. Hæc probatur euidenter ex legis Epichea, æquitate, & prouidentia: nam ſi ſtatuta Ordinis prohibent ne Viſitator recipiat Nouitios, vel Nouitias, ne inſtituat Confeſſores, neque det licentiam ad Ordines, &c. Et hæc cùm ſint neceſſaria Prouinciæ, eo ipſo quod interdicuntur Viſitatori, conceduntur Prouinciali durante ſyndicatione: aliàs non eſſet ſufficienter prouiſum bono communi Prouinciæ, cùm per tres, vel quatuor menſes nemo poſſet exequi ſupradicta. Quæ ergo interdicuntur Viſitatori ne faciat, & proinde manent conceſſa Prouinciali vt faciat, habentur in ſtatuto generali Segouienſ. *titulo de Viſitatoribus Prouinciarum*, ſunt: Ne Nouitios recipiat, (& credo quod neque

neque Nouitias) ne inſtituant Confeſſores etiam Fratrum, neque Prædicatores, neque dent licentiam ad Ordines recipiendos, neque ſe intromittant in diſtribuendis libris, ac rebus Fratrum morientium, neque mutare; vel dare cellas Monialium, vel dare licentiam ædificandi, vel deſtruendi aliquod ædificium ipſarum: neque ſe intromittere in dotibus illarum. Quæ omnia cùm Viſitatori denegentur, videntur proinde conceſſa Prouinciali ſiquidem ad bonum regimen Prouinciæ debet aliquis eſſe qui occurrat illis neceſsitatibus occurrentibus. Declaro tamen quod in Confeſſoribus ſæcularium inſtituendis, & Prædicatoris officio concedendo Miniſter Prouincialis eſt alligatus alio ſtatuto generali, cuius formam ſeruare debet.

4 Dico ſecundò, quòd durante ſyndicatione poſſet Prouincialis exercere vt plurimum iuriſdictionem voluntariam cum ſubditis, maximè in ſpiritualibus, verbi gratia, poterit abſoluere ſubditum à reſeruatis, vel delegare authoritatem vt abſoluatur: & à cenſuris abſolui in foro conſcientiæ: diſpenſare in votis, irregularitate, & ſimilibus. Probo primò, quia ſi ſtatuta generalia declarant quòd auctoritas ad abſoluendum à reſeruatis per vnum Prouincialem conceſſa alicui Fratri particulari durat in illo quoadusque ſit electus alius Prouincialis, etiamſi mortuus iam ſit ipſe concedens, à fortiori hæc iuriſdictio voluntaria in ſpiritualibus, & pro foro interno, manebit in ipſo Prouinciali non obſtante ſyndicatione. Secundò probatur, quia exercitium huius iuriſdictionis voluntariæ diſpenſando, abſoluendo, &c. non facit iniuriam Viſitatori, neque impedit eius officium viſitandi, neque turbat illius officium ſiue Tribunal, vt patet: ergo hæc omnia facere poterit. Concordat Sanchez

lib.3.

lib.3.de Matrim.diſp.8. n.5. dum ait Ordinarium extra Diœceſim poſſe diſpenſare, prout ibi vide.

5 Dixi *poſſe Prouincialem vt plurimum, durante ſyndicatione exercere iuriſdictionem voluntariam*, quia ſi aliqua ſpectantia ad iuriſdictionem voluntariam impediant, ac turbent officium Viſitatoris, hæc non poterit facere. Huiuſmodi eſt transferre vnum Fratrem de vno Conuentu ad alium, vel illi dare licentiam eundi,ad aliquem locum remotum,ita vt non poſſit intereſſe viſitationi: hæc, inquam, & ſimilia non poterit facere,tum quia praxis eſt in contrarium;tum quia per hoc impeditur officium Viſitatoris. Poterit tamen ex Conuentu in quo eſt per breue tempus dare licentiam alicui Fratri vt vadat ad certum negotium, & ſtatim redeat,non impediendo per hoc officium Viſitatoris.

6 Dico tertiò.Non poteſt Prouincialis durante ſyndicatione exercere iuriſdictionem contentioſam in nulla cauſa. Hæc patet ex ſupradictis, quia per hoc facit iniuriam Viſitatori,& ſe intromittit in pertinentibus ad eius officium, cui commiſſæ ſunt omnes cauſæ religioſæ Prouinciæ, durante ſyndicatione. Vnde ſi durante ſyndicatione,in Conuentu quo Prouincialis reſidet, contingat caſus de quo indigeat fieri proceſſum,& citare teſtes, talem proceſſum non poteſt facere Prouincialis,ſed debet remittere Viſitatori, vel Guardiano ob cauſam proximè dictam. Poterit tamen Prouincialis in Capitulo, vel refectorio abſoluere apoſtatam, hoc enim fit ſine proceſſu, ſine tribunali, neque per hoc fit iniuria Viſitatori. Et per hæc puto ſufficienter manere explicatum quid dicendum ſit de aliis caſibus minoribus occurentibus tempore ſyndicationis. Cæteri Religioſi diuerſorum Ordinum conſulant ſuas Conſtitutiones,conſuetudinéve, & fortè

aliqua ex ſupradictis illis interuient. Qui plura voluerit conſulat Sanchez *cit. diſp.* 8. *&* 19.

7 Quod attinet ad ſecundum principale, de modo quo inquiri debeat de culpis Prouincialis: dico primò. Viſitator non debet recipere viſitationem de culpis minimis commiſſis à Prouincialibus, vel de illis articulos illi dare. Tenet Rodrig. 4. *tom. Sum. ver. Viſitatio, concl.* 2. Et melius Giacharis *tract. de ſyndicatu* poſito in fine operum Iulij Clari *num.* 43. *& ſeqq.* vbi ait Iudices ſyndicatos non teneri, niſi de rebus grauibus, vt de dolo, & barataria, vel ſimilibus. Et *n* 4 . aſſignat hanc cauſam dicens. Et contra illos ſcrupuloſa omnis inquiſitio reiicitur: aliàs frangeretur neru s iuſtitiæ, authoritáſque iudicum deprimeretur, & vileſceret: & in officio ſucceſſores lento gradu procederent, ſi. ille. Nam ſi de leuibus punirentur, ſucceſſores Prælati videntes rigorem ſyndicationis, deterrerentur etiam aliquando à faciendis rebus licitis. Addit Rodrig. *citat. concl* Prælatos eſſe etiam homines, & humanos, neque poſſe in omnibus ſcopum attingere. Et tam Rodrig. quàm Giacharius citant multos text. & Doctores, quos vide. Ait tamen Rodriguez *citat. verb. concluſ.* 4 in Religionibus ſtrictis, & arctioribus poſſe facilius Prælatos puniri de culpis leuioribus ad arbitrium Superioris: quia ſi hæ culpæ in illis Religionibus diſſimularentur, perfectus rigor illius Ordinis, vel Prouinciæ perderetur.

8 Addit Baiardus Additionator, ſeu cõmentator Iulij Clari *q.* 83. *n.* 7 *&* 8 quod Iudices non ſyndicantur de ſententiis malè latis: & citat Grammat. & Bertaz. Ratio eſſe poteſt, quia ſi deſit dolus poterit bona fides iudicem excuſare, & niſi probetur dolo feciſſe, vel probetur ſententiam continere clarum, & intolerabilem errorem non poterit de illa ſententia puniri: homo

enim

enim eſt, qui falli, & errare poterit. Addit Giacharis *cit. tract. n.* 116. in ſyndicatione non eſſe deferendum teſtibus qui ſimul teſtificantur, & querelãtur. Hi enim querelantes ſuſpecti ſunt, vt patet. Addit *num.* 162. non debere puniri ſyndicatum iudicem ſi animo corrigendi aliquid iniurioſum protulit. Et *n.* 193. ait in dubio præſumendum eſſe bene de Prælato iuriſdictionem exercente, pro quo citat tres graues Doctores: denique alia dicit *citat. tractat.* quæ poteris videre ad hunc finem.

9 Poſſunt etiam addi ex Rodrig. *in Addit. ad Summ. tom.* 3. *ver. Dilectos, cap.* 103. *concl.* 5. vbi dicit non poſſe priuari Prouincialem, vel Guardianum ſuo officio propter delictum, ſi conſtet illud commiſiſſe ſine dolo, etiamſi illud fecerit cum culpa lata. Vide ibi citatos Doctores, & rationes. Secundò addi poteſt quod habet idem Rodrig. *cit. ver. Viſitatio, in Add. concl.* 3. quod ſcilicet teſtes producti contra Prælatos, debent eſſe probatiſſimi, & omni exceptione maiores: & proinde probationes contra illos debent eſſe clariſſimæ. Probatur, quia cùm ius bene præſumat de Prælatis, & Magiſtratibus: cùm item iudices in iudicando non poſſint non lædere multos, & proinde Prælati ſint poſiti tanquam album ad ſagittam: ad vincendam illam bonam opinionem habitam de Prælatis à iure, & vitandas ſuſpectas querelas ordinarias contra ipſos, neceſſarium eſt, vt & teſtes, ac probationes contra ipſos ſint qualificati teſtes, & clariſſimæ probationes.

10 Addit Rodr. *ibid. concl.* 4. non poſſe alicui Prælato exhiberi articulum vt reſpondeat de aliqua culpa, ſi hæc probãta ſolùm eſt per vnum teſtem, etiam occultum, & hoc intelligit nõ debere fieri, ſi fiat cũ animo illũ puniendi. Poterit tamen talis articulus vno tantùm teſte probatus, illi exhiberi vt ille Prælatus ſe poſſit

purgare. Denique in hoc negotio ſeruandæ ſunt aliæ regulæ Ordinis iudiciarij, de quo dixi ſufficienter ſupra, *ver. Correctio*, &c. Et diſputant alij recentiores etiá vſque ad tædium, & prolixitatem, ſaltem in materia Religioſorum, qui ſeruatis apicibus, & prolixitate iuris non poſſunt habere quietem, & aliquando neque perfectionem.

Vt tandem ſciatur quot periculis, querelis, & calumniis ſint obiecti Prælati in ſyndicatione pro colophone, hîc inſero verba Ciceronis, qui in oratione pro Flaco, ita eleganter dicit ad intentum. *O conditiones miſeras adminiſtrandarum Prouinciarum! vbi ſeueritas periculoſa: libertas ingrata: ſermo inſidioſus: aſſentatio pernicioſa; frons omnium familiaris, multorum animus iratus: iracundiæ occultæ, inſidiæ apertæ, venientes Prætores expectant: præſentibus inſeruiunt: abeuntes deſerunt.* Sic ille, ſatis verè, & ad intentum. Quæ omnia ſyndicator conſiderare debet, vt liberet oppreſſum Prælatum in re ſaltem dubia. Secus in delictis clarè probatis, & grauibus: in his enim ſi diſſimulet, & peccabit grauiter, contra iuſtitiam, & nocebit ſatis communitati dum delicta manet impunita, & malis laxantur habenæ.

QVARTA FVNERALIS.

☞ Vide ſupra *littera C. verb. Canonica portio*; quia hæc ambo coincidunt.

REDDITVS ANNVALES.

TItulus iſte ſolùm in gratiam Minorum Fratrum poſitus eſt. In quo non quæro an prædicti Fratres poſſint habere redditus annuales in communi: iam enim

enim dixi ſupra *verbo Legatum*, & infra *verbo Teſtamentum.* illos, neque peculium poſſe habere in redditu annuali. Et conſtat ex declarationibus Nicolai III. & Clem. V. illos non poſſe habere tales redditus annuales.

Quod ergo quæro eſt, de quo vidi iam ſæpius Minoritas aliquos inquietari. Videlicet, an Guardianus ex horto Conuentus qui eſt in vſu, & poſſeſſione, & cultura Fratrum poſſit de meſſe ordeacea intra ſepta collecta facere trituram, & collectum ordeum ſeruare pro iumentis Conuentus? Item an ex oliuis, vel vitibus intra Conuentus ſepta exiſtentibus poſſit colligere vinum, & oleum pro vſu Fratrum vuas, & baccas premendo? De hoc enim in particulari propoſita eſt quæſtio iam Clementi V. *Clement. exiui. de verborum ſignif.* Quod ſcilicet Fratres Minores haberent alicubi exceſſiuos hortos, & vineas magnas de quibus tam de oleribus, quam de vino multum colligitur ad vendendum. Habetur in *dicta Clement. poſt medium.*

Quo non obſtante ego credo tria illa prædicta poſſe fieri a Guardiano Conuentus, ſalua obligatione paupertatis, neque in aliquo illorum contraire declarationibus Pontificiis, vel regulæ puritati, dummodo prædicta tria fiant, & colligantur ex horto ordinario Cōuentus: non de aliquo horto extra Conuentum, quem illi fortè agricolis colendum tradunt.

Probo primò ex declaratione eiuſdem Clement. V. *citata Clementina* paulo poſt citata verba reſpondentis ad dubium ſibi propoſitum, §. *Licèt verò.* Vbi poſtquam ait conueniens eſſe vt Minoritæ habeant hortos & areas competentes ad recreationem ſui, atque ad habēda neceſſaria hortalitia pro ſe ipſis: ſubdit. *Habere tamen hortos aliquos vt colantur, ac olera & alia hortalitia*

vendantur, & pretio diſtrahantur, nec non & vineas repugnat ſuæ regulæ, & Ordinis puritati. Sic ibi. In quibus verbis clarè, ſolùm prohibet haberi hortos, vel vineas vt ex illis collecta pretio vendantur. Ergo ſi prædicta ex hortis collecta non colligantur vt vendantur, ſed vt fratrum victui, ſeu iumentis Conuentus applicentur, nullo modo Fratribus prohibentur. Secundò extat particularis Conceſſio Gregor. XIII. in Bullario Rodrig. *fol.* 1103. *col.* 1. *num.* 5. vbi ſic conceditur. *Quod cùm aliqui Conuentus noſtri, præſertim ex illis qui fuerunt Amadeorum, & Clarenorum, habent vineas intra ſepta Conuentuum ex quibus colligunt ſingulis annis vinum, quod non videtur conuenire puritati regulæ & profeſſionis noſtræ, poſſimus illas tenere, & illis vti pro ſerenitate conſcientiæ, &c* Et *ibid.* §. *ſtatim ſequenti* conceditur in hunc modũ, *Quod Syndicus poſſit vendere fœnum quod colligitur in pratis noſtris, & conuertere pretium in alias res Conuentibus, & Fratribus neceſſarias.* Ecce clarè conceditur vt poſſint Minoritæ facere vinum ex hortis, ſeu vineis quas poſſident. Neque obſtat, vel dubiũ ingerit, quod ait Greg. Papa in conceſſione, præſertim de Conuẽntibus qui fuerunt Amadeorum: illa enim particula, *Præſertim*, non limitat quod ſolùm id fiat in illis Conuentibus qui fuerunt Amadeorum, ſed ſolum vult, quod in illis præcipuè, quod non tollit quin poſſit fieri in aliis: vt iam diximus ſupra in ſimili caſu; pro quo vide Sanchez *libr. 6. de Matrimon. diſput. 22. numer.* 18. vltra quas conceſſiones, ego idem probo ex praxi ſimili. Conſtat Minoritas ex hortis aliquibus ſpatioſis colligere fabas ſiccas, & ſimilia legumina in magna quantitate, quæ ſeruant pro victu totius anni, & nemo in hoc dubitat: colligunt etiam vuas in quantitate, quas appenſas parieti per longũ tempus conſeruant. Sepas item, allia, & ſimilia, quæ ſeruant pro victu fere totius anni,

anni,neque in hoc eſt ſcrupulus aliquis:cur ergo non poterunt ſeruare ordeum collectum ex horto, oleum vel ſimilia pro vſu Fratrum,& neceſſitate Conuentus, ſi iſta colligunt non vt vendant,& colligunt ex hortis ordinariis per ſe ipſos cultis.

REGVLA RELIGIONVM.

AZor.*tom.* 1.*libr.*13.*capit.* 11. *quæſtione* 15. quæſtionem mouet, an Regula alicuius Religionis poſſit per contrarium vſum ſaltem in parte abrogari. Citat aliquos dicentes non poſſe, quia Regula continet principaliter tria vota, & his ſimilia: vota autem non poſſunt abrogari conſuetudine. Citat alios tenentes id fieri poſſe,& probant,quia ſi conſuetudo humana habet vim vt per contrarium vſum leges Pontificias tollat, etiam poterit efficere vt per contrarium vſum pars aliqua regulæ abrogetur. Vis enim Regulæ oritur ex confirmatione Papæ, quæ eſt lex poſitiua humana.

Ipſe Azor. ſic diſtinguit, vt dicat vota contenta in Regula quæ ſunt eſſentialia, & illa quæ directè pertinent ad votorum explicationem, & conſeruationem, non poſſe abrogari per contrarium vſum. Illa verò in Regula contenta quæ ſolùm ſunt conſtitutiones, ſeu leges fundatoris,poſſe aliquando abrogari per contrarium vſum,ſunt enim leges humanæ etiam authoritate Papæ ſtabilitæ, quæ proinde poſſunt abrogari per contrarium vſum ſicut leges poſitiuæ Eccleſiæ, vt dicebat ſecunda opinio. Hoc vnum ſcio quod Regula Minorum videtur nunquam poſſe abrogari:cùm ſingulis hebdomadis legatur Feria ſexta in Communitate,nec poſſint eius pręcepta in deſuetudinem abire.Leguntur etiam bis in anno Declarationes Pontificum

circa eandem Regulam. Inuigilant etiam Prælati in viſitationibus ordinariis primò inquirentes an regula obſeruetur, & ſemper puniunt, vel emendant tranſgreſſores prout limites prudentiæ permittunt.

RELIGIO, ET TRANSITVS AD aliam Religionem.

Vide infra verb. *Votum*, & verb. *Religioſus*.

1 ALiud eſt Religionem vnam eſſe perfectiorem: aliud eſt eſſe illam ſtrictiorem ſeu aſperiorem. Religionis perfectio ſumitur à meliori, ac perfectiori fine contemplatiuæ ſcilicet vitæ, vel actiuæ per exercitium virtutum perfectiorum. At Religionis ſtrictio, & aſperitas ſumitur ex aſperioribus, & ſtrictioribus actionibus vitæ corporalis, in quibus de ordinario exercetur; vt à maiori ieiunio, ſilétio, cilicio, &c. Vnde poterit contingere vt vna Religio ſit ſtrictior, & aſperior altera: ſed altera minus ſtricta, ſit nihilominus perfectior, quia habet meliorem ac perfectiorem finem, & exercitium virtutum perfectiorum. Vnde D. Bonauentura *in quæſtionibus ſuper Regulam Fratrum Minorum q.* 12. dicit Ordinem Minorum eſſe perfectiorem aliis omnibus, quia licèt alij ſint ſtrictiores, non tamen ſunt perfectiores; quia vt probat ex 1. ad Timoth. 4. *Corporalis exercitatio ad modicum vtilis eſt*, *&c*. Id eſt, eſt minus perfecta quàm alia exercitia ſpiritualia perfectiorum virtutum. Et perfectio vitæ Chriſti Domini, non fuit ſumpta ex actionibus aſperioribus, & maioribus ieiuniis: ſed ex meliori fine vitæ ſcilicet contemplatiuæ, & actiuæ cum exercitio meliorum virtutum, vide *n ſeqq*.

2 Quia tamen probare in particulari, quæ eſſet Religio

gio perfectior, foret difficilimum ob tam varios fines tot Religionum, imò foret pene odioſum, ob varias lites, & rationes quibus vnaquæque ſuam perfectionem oſtenderet: idcirco Eccleſia ex maiori aſperitate, quæ clarior eſt, ſupponítque maiorem perfectionem, probabiliter, & decreuit, ad Ordinem Cartuſienſium, cùm ſit aſperior, & ſtrictior in abſtinentia, cilicio, clauſura, & ſimilibus, poſſe tranſire quoſcumque alios Religioſos: ídque petita prius licentia à ſuis Prælatis, etiam non obtenta. Id eſt, tenere prius petere licentiam tranſeundi ad Cartuſiam: ſi verò negetur, illa negatione non obſtante poſſint tranſire ad illam. Ita habetur expreſsè in *cap. licet de Regular.* de quo ſtatim. Quando verò D. Bonauent. ſupra citatus *quæſtio.* 13. dixit in foro conſcientiæ non poſſe tranſiri de Ordine Minorum ad aliam Religionem abſque licentia Sedis Apoſtolicæ, id dixit ex vi noſtræ Regulæ, quæ 2. *capite* prohibet ne Fratres exeant ab iſto Ordine, iuxta mandatum domini Papæ. Cùm verò addit D. Bonauen. *abſque licentia Sedis Apoſtolicæ* iam non contradicit iuri canonico quod eſt factum à Sede Apoſtolica. D. autem Bonauentura non vidit extrauagantem *viam ambitioſæ*, Martini V. qui poſt illum fuit, & in illa extrauanganti rem acrius decreuit.

Ac proinde dicendum eſt etiam in foro interno, & externo poſſe Minoritam tranſire ad Cartuſiam tanquam ſtrictiorem. Vt patet ex *citato cap. licet*, & *citata extrauag. viam ambitioſæ:* & Rodriguez *tom.* 3. *quæſtio.* 51. *artic.* 1. eſt autem Cartuſia, vt diximus, ſtrictior aliis tum ob iam dicta: tum etiam quia licèt aliquæ Religiones abſtineant à carnibus tempore ſanitatis, nihilominus poſſunt illas manducare tempore infirmitatis, quales ſunt Minimi, & Moniales primæ Regulæ S. Claræ. At Cartuſienſes, neque

in morbo lethali poſſunt vllam carnem manducare ex præcepto Regulæ, quæ eſt ſuprema abſtinentia cum cæteris aſperitatibus vitæ illius. Azor. *tom.* 1. *libr.* 12. *cap.* 14. *quæſt.* 2. *&* 14.

3 Poſito ergo quod de quauis Religione poteſt trãſiri ad Cartuſiam tanquam ſtrictiorem petita prius, etiam non obtenta licentia: ſolùm aduerto dictum D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 89. *artic.* 8. vbi ait in hunc modum. Tranſitus de vno Ordine ad alium niſi propter magnam vtilitatem, & neceſſitatem, non eſt laudabilis: quia ij Religioſi offendi ſolent qui deſeruntur: tum etiam quia facilius, & commodius proficit quis in Religione in qua aſſuefactus fuit. Sic ille.

4 Licentia tranſeundi ad Cartuſianos, ſufficit quod petatur à Prælato Conuentuali, Guardiano ſcilicet, Priori, & ſimilibus. Iſti enim ſimpliciter, & verè dicuntur Prælati, vt ſupra diximus, *verbo Prælatus*, ſic tenet Azor. *citat. cap. quæſtio.* 7. At Rodriguez *tom.* 3. *qu.* 52. *articul.* 3. probabilius tenet quod ſit petenda à Prouinciali. Sicut enim hic ſolus poteſt recipere ad Ordinem, ita etiam ille ſolus dare poterit licentiam exeundi ab Ordine. Et citat ad hoc alios. Sed ſtandum erit conſuetudini Religionis.

5 Eodem modo poteſt quiuis Religioſus tranſire ad alium Ordinem ſtrictiorem ſuo, etiamſi non ſit Cartuſia, petita pariter, etiam non obtenta licentia. Habetur *eodem cap. licèt*, quia illic de omni Ordine loquitur. Et idem habetur in aliis locis. Et Rodriguez *tom.* 3. *quæſt.* 52. *articul.* 3. Excipiuntur tamen Ordines Mendicantes, qui non poſſunt tranſire ad alium non Mendicantem. Sic in extrauagan. *viam ambitioſæ. de Regular.* idque ſub excommunicatione lata contra receptos, & recipientes. Alij verò non Mendicantes poſſunt tranſire de vno Ordine non Mendicante ad alium

alium non Mendicantem ſtrictiorem, atque etiam ad alium Mendicantem. At Mendicantes ad ſolos Mendicantes ſtrictiores poſſunt tranſire. Azor *citat. cap. quæſtion.* 12. At licèt Cartuſia ſit Ordo non Mendicans, ad illam tamen poſſunt Mendicantes tranſire: excipitur enim *in dicta extrauagan. & dicto cap. licet. de Regular.* Addit verò Rodriguez *citato articul.* 3. ſufficere licentiam petitam, & non obtentã, vt res fiat licitè in foro interno, & externo: quia ſi requireretur obtenta, non ſatis bene prouideret Papa aſpiranti ad maiorem perfectionem: quia Prælati de ordinario non concedunt licentiam hanc libenter, putantes ſuam Religionem detrimentum honoris pati, vel quid ſimile. Huic adde quod neque profeſſi ex Societate Ieſu anno ſecundo abſque ſolemnitate, cùm ſolùm habeant vota ſimplicia, non poſſunt tranſire ad alium Ordinem non Mendicantem, vt citati Doctores explicant, excepta Cartuſia. Rodr. *tom.* 3. *q.* 52. *art.* 15.

6 In *dicto cap. licet de Regular.* ponuntur aliquæ conditiones ſeruandæ, vt ſit licitus hic tranſitus petita, & non obtenta licentia. Prima eſt vt non ſiat hoc fictè aut leuiter: ſed animo melioris vitæ. Vnde ſi fiat alio reſpectu temporali, non licebit, & erit peccatum. Vt ſi fiat odio, ira, vel vt magis ſuccurrat parentibus, vel quid ſimile. Secunda, ne fiat cum detrimento Ordinis à quo receditur. Vnde ſi volens tranſire ſit fortè Doctor inſignis, vel in aliqua arte peritiſſimus; ac denique perſona valde notabilis, videtur quod non poterit tranſire, eſt enim hoc cum iactura Ordinis relicti. Tertia eſt vt Religio ad quam tranſit ſit ſtrictior, non ſolùm ex Regula, ſed ex conſtitutionibus: quia poteſt contingere vt vna Religio ſit ſtrictior in vno, & laxior in alio, & proinde penſatis omnibus debet abſolutè eſſe ſtrictior. Azor. *citat. cap.* 14. *q.* 3.

7 In

7 In omnibus prædictis caſibus circa ſtrictiorem Religionem poſſunt Generales, & Prouinciales dare licentiam ſub iſtis tranſeundi cum prædictis ſupra limitationibus, idque abſque alia licentia Papæ. Eſt certiſſima ex dictis. Et Azor. *quæſtione 9.* Si verò ſubditus non petat licentiam à Prælato eundi ad ſtrictiorem Ordinem, non poteſt recipi, & profeſſio ibi facta eſt nulla, quia fit contra ius. Neque ſufficit, quod petat poſtquam ſtrictiorem intrauit, quia ius Canonicum expreſsè iubet, vt petatur prius. Et ſi non petierit, poteſt Prælatus reuocare talem profeſſum.

8. Omnia ſupradicta intelligi etiam poſſunt de tranſitu Monialium, vt ſcilicet, poſſint tranſire ad aliam Religionem ſtrictiorem de licentia Prælatorum. Tenet, ac probat Rodriguez *quæſtione* 52. *citato tomo* 3. *articul.* 6. *& in Additione Summæ, capite* 113. *numero* 5. *tomo* 4. Excepto, quòd non poterunt exire ratione clauſuræ: at obtenta licentia dicit poſſe. Vnde innuit poſſe Prouincialem Minorum transferre Monialem ſecundæ Regulæ Sanctæ Claræ, ad Moniales primæ Regulæ eiuſdem Sanctæ Claræ, quia hæ viuunt in Regula, & vita aſperiore. Ego rem puto impoſſibilem. Quia imprimis ius canonicum omnino, & clarè ſolùm loquitur de Religioſis viris, non de Monialibus. Secundò, quia inde multæ perturbationes quotidie orirentur. Tertiò, quia hodie ſcio S. Dominum noſtrum Paulum V. ſæpius rogatum noluiſſe dare licentiam vt Monialis ex Ordine D. Bernardi tranſiret ad Moniales Sanctæ Claræ primæ Regulæ, vulgò Capucinas. Et prætereà ipſe Rodriguez ait, non poſſe id fieri abſque licentia Papæ propter clauſuram.

9 Pius V. in Bulla incipit, *quæcumque ſacrarum de non recipiendis in aliquo Ordine Fratribus alterius Ordinis*, non contradicit hactenus dictis: ſolùm enim prohibet ne recipiantur Fratres fugitiui alterius Ordinis, qui veniunt extra formam iuris communis. Rodriguez *cit. quæſt. art.* 8.

10 Quid ſi vna Religio habet priuilegium vt nullus Religioſus talis Ordinis, tranſeat ad alium Ordinem etiam ſtrictiorem niſi petita, & obtenta licentia ſui Prælati, vel Capituli Generalis, vt habet Ordo Sancti Benedicti in Hiſpania per Eugenium IV. & Sancti Hieronym. in Hiſpan. in ſuo Compend. *verbo Tranſitus ad alium Ordinem per totum*? Conceſſum eſt enim Benedictinis ne ſui Monachi tranſeant ad alium Ordinem quemcumque, niſi obtenta licentia Papæ vel Generalis, vel ſui Conuentus cum Abbate, vt citat Rodriguez *citata quæſtione* 52. *articul.* 10. Et Collector priuilegiorum Sancti Benedicti apud Rodriguez ait neque ad Cartuſianos poſſe Benedictinos tranſire: aliàs excommunicatur tranſiens, & prælatus recipiens. Et pari modo audio alias etiam Religiones eſſe munitas, ſimilibus Bullis Pontificiis. Quæris inquam tunc, an hæ Bullæ particulares derogent iuri communi citato in duobus ſupra capitibus: an verò his particularibus Bullis ſtandum ſit: ac dicendum, quod Fratres talis Ordinis non poſſunt tranſire niſi petita, & obtenta licentia?

In hac re Azor. *citato capit.* 14. *quæſtione* 4. & Nauarr. *lib.* 3. *Conſil. titul. de Regular. conſil.* 59 & Sà *in Aphoriſm. verbo Religio. numero* 47. tenent, quòd illæ prohibitiones Pontificum per Bullas particulares ſolùm inſeruiunt vt tranſitus non fiat temerè, leuiter, vel cum damno Ordinis omiſſi: ſi enim

con

conſtet nihil horum interuenire, dictæ Bullæ non impediunt (ait Azor.) At Rodriguez cum quo ſentio, *citato artic.* 20. & 22. credit quod ſtante tali Bulla particulari non poteſt Religioſus ad alium Ordinem tráſire niſi petita, & obtenta licentia. Nam Pontifices ſucceſſores bene norunt ius commune, maximè in re tam clara: & tamen illi iuri volunt derogare in his Bullis, vt poſſunt, & vt ſæpe faciunt in multis priuilegiis concedendis derogando clarè iuri communi: & Pontifices in his Bullis particularibus clariſſimè loquuntur, vt prius petatur, & obtineatur licentia: ac proinde non oportet nos Iudices eſſe mentis illorum quando verba clara ſunt. Secundò moueor ob Declarationem Cardinalium citatam à Rodriguez *ad finem citati articul. ex lib. Romæ impreſſo*, per quam declaratum fuit generaliter circa omnes Religioſos quod tranſitus ad parem, vel ſtrictiorem Ordinem non fiat niſi cauſa cognita tranſeuntis de vitæ, ac morum ratione, ídque ex approbatione Capituli Generalis. Quod fuit certè conueniens ad amputandam fortè occaſionem euagandi.

11 Vltimò dico quod, ſi illud priuilegium Benedictinorum ſtat in ſuo robore, vt ſtare credo; eodem priuilegio gaudent Minoritæ, & cæteri communicantes cum Benedictinis: ac proinde illorum communicantium Religioſi non poſſunt tranſire ad alium Ordinem ſtrictiorem niſi ſeruatis conditionibus poſitis ſupra §. *Vel, numero* 10. petita ſcilicet & obtenta licentia modo ibi expoſito. Et proinde ceſſabunt multæ aliæ quæſtiones de petitá, & non obtenta licentia.

Hoc ſolùm aduerto, peccare mortaliter Prælatum qui abſque cauſa, non dat licentiam ſubdito petenti eundi ad Ordinem ſtrictiorem, id enim ſatis exprimi-

tur in *citato cap. licèt de Regular.* vbi ait Prælatos ad illam dandam teneri. Vide *ibi.*

12 Nullus Prælatus dare poteſt licentiam ſubdito vt tranſeat ad Ordinem laxiorem. Eſt expreſſa in Tridentin. *ſeſſion.* 25. *de Regular. cap.* 19. Et in hoc ſolus Papa diſpenſat, licèt enim Rodriguez *citata quæſtio.* 52. *articul.* 9. dicat ex Nauar. poſſe Prælatum cum cauſa iuſta dare licentiam ſubdito vt tranſeat ad Ordinem laxiorem: ego puto non poſſe, quia Tridentinum abſolutè, ac reſolutè loquitur, ac prohibet. Et quando cauſa iuſta detur, melius eſt, & ſecurius vt Papa reſoluat, quàm Prælatus cui prohibetur. Et Rodriguez dictum retractat *Addit. ad Sum. tom.* 4. *cap* 113. *num.* 7.

13 Quando dubium fuerit an Religio ad quam petitur tranſitus ſit ſtrictior, vel non: tunc non eſt ſtandum dicto Fratris petentis, neque Prælati negantis, ſed alterius viri prudentis arbitrio, ad quem prouocari poteſt. Azor. *q.* 5. *cit. cap.* 14.

14 De tranſitu ad parem Religionem iam ſupra dixi ex Rodrig. declaraſſe Cardinales id fieri nō poſſe niſi de licentia Capituli generalis, cui declarationi ſtandum puto. Quod ſi aliquis dicat dictam declarationem non eſſe authenticam, vel non habere vim legis in foro externo iuxta ſupradicta, *verb. Cardinalium declarationes*: tunc poterit Generalis vel Prouincialis dare dictam licentiam ob iuſtam cauſam, ac legitimam, & hac deficiente non poterunt, vt ait Azor. *quæſtio.* 9 & Rodriguez *art.* 9. vbi inter alias cauſas aſſignat ſubuentionem parentum in graui neceſſitate: & perſecutionem grauem paſſam in Ordine abſque cauſa. Et aliæ ſimiles dari poterunt arbitrio prudentis. Vide etiam pro his cauſis Rodrig. *tom.* 4 *Addit. Sum. cap.* 113. *concl.* 1.

Hic

Hic etiam aduerto, quod (vt puto) Prælati Minoritæ non poterunt dare hanc licentiam ad parem Religionem: quia ex præcepto Regulæ non poſſunt Fratres Minores exire de iſta Religione, vt habentur *c.2.* & dixit D. Bonau. *quæſt.* 13. *ſupra citata.* Quod ſi ad ſtrictiorem poſſunt tranſire, illud eſt quia ius commune ita diſponit: quod ius commune eſt ſupra Regulam noſtram: at ius commune *citatus duobus locis* id non permittit clarè de tranſitu ad Ordinem parem: ſed in hoc ſubmitto me prudentiorum iudicio.

15 Quanuis Ordo Minorum de Obſeruantia, & Ordo Capucinorum in Italia ſit idem omnino Ordo in ſubſtantia cum eadem Regula, non tamen poſſunt Capucini recipere Fratres Minores de Obſeruantia abſque licentia in ſcriptis Miniſtrorum Prouincialiũ de Obſeruantia: idque ſub pœna excommunicationis, & inhabilitatis ad officia Ordinis. Poſſunt tamen prædicti Capucini recipere diſcalciatos, ſiue reformatos Hiſpaniæ obtenta licentia in ſcriptis Prælatorum, Capucini item non poſſunt recipere Fratres Minimos: neque è contra hi Capucinos. Neque item Minimi poſſunt recipere Fratres Mionres. Pro omnibus hîc dictis, vide Capucinum ad Compendium *verb. Recipere.* §. *Pariter hic.* & §. *Item in anno.* & Rodrig. *citat. q.52.art.21.*

16 Si aliquis ex Mendicantibus cum licentia Papæ, tranſeat ad Ordinem non Mendicantem, in illa non Mendicante non poteſt obtinere aliquod officium, ſiue adminiſtrationem, etiam vicariatus, vel ſimilem. *Clementina vt profeſſores, de Regularibus.*

17 Religioſus apoſtata, in apoſtaſia non poteſt tranſire ad aliam Religioné æqualem abſque licentia ſui Prælati (conſule tamen ſupradicta) niſi in caſu quo diuertit ad prouincias remotiſſimas in quibus non

ſunt

ſunt Conuentus ſui Ordinis, neque alterius ſtrictioris, neque datur commodum impetrandi aliam licentiam: tunc enim poterit: ſemper tamen ſi poterit debet recurrere ad ſuum Ordinem. Rodriguez *citato cap.* 113. *num.* 13.

18 Votum factum de non tranſeundo ad aliam Religionem ſtrictiorem eſt nullum, & illo non obſtāte datur tranſitus, eſt enim impeditiuum maioris boni. Eſt certa in materia de voto. An verò Prælatus poſſit diſpenſare cum voto ſubditi ſic vouentis, vide ſupra *ver. Diſpenſare. n.* 11. & infra *verb. Votum n.* 3.

BONA TRANSEVNTIVM DE vno Ordine ad alium.

1 QVatuor in locis tractat Rodriguez de bonis tranſeuntis de vno Ordine ad alium, cuiúſnam ſint. Primò *in tomo* 1. *quæſt.* 79. *articul.* 2. Et ſecundò, *in tomo* 3. *quæſtio.* 52. *articul.* 27. Tertiò, *in Addit. Summ. tom.* 4. *cap.* 53. *numer. vltim.* & quartò, *eod. tom. cap.* 113. *num.* 17. Et quibus omnibus locis vix aliquid certum colligi poterit ad rem præſentem, variè enim ſatis loquitur.

2 Ego cum Nau. *in Conſil lib.* 3. *tit. de Regular. primæ impreſſionis, conſil.* 14. ductus ipſius efficacibus rationibus dicendum puto, quòd validè profeſſus in vno Ordine, & licitè tranſlatus ad alium, nō poteſt ſecum deferre bona immobilia, vel mobilia, quomodocumque quæſita, ſiue per hæreditatem, ſiue per induſtriam, ſiue per donationem. Ratio Nauarri eſt, quia quæcumque acquirit Monachus ſunt Monaſterij, vt patet in iure, ergo quouis modo acquiſita in primo Monaſterio, illi debentur. Poteſt firmari exemplo ſerui, quem cùm prior dominus vendit, non vendit cum illo

illa quæ ſeruus antea eidem priori domino acquiſiuit: in hoc enim pares ſunt Religioſi, ac ſerui, iuxta communem Doctorum opinionem. Secundò probo, quia priuilegium à Papa non conceditur cum damno tertij, & proinde conceſſa facultas eundi ad alium Ordinem non debet intelligi cum damno Prioris Monaſterij, cuius erant iam illa bona.

Vnde tenet *ibi* Nau. non poſſe Religioſum ſic trãſlatum deferre ſecum ſua ſcripta ſuo tantùm labore parta: niſi quando eſſent inutilia priori Religioni: ſecus ſi eſſent vtilia. Ac denique non poſſe deferre, niſi illa quæ Prælatus primæ Religionis conceſſerit. Et hoc in Summa conceſſit Eugenius IV. Patribus Sanct. Hieronym: in Hiſpan. *in Compend. ipſorum, verb. Bona temporalia.* §. 5. Et probatur amplius ex dictis *verb. Bona.* & *verb. Epiſcopus.* Si enim bona Religioſi aſſumpti ad Epiſcopatum, vt ibi diximus, pertinent ad Ordinem ſuum, neque poteſt illa deferre ad Epiſcopatum, etiam neq; libros: videtur quod neque Religioſus aſſumptus vel tranſlatus ad alium Ordinem aliquid ſecum deferre poterit.

Vnde ſuſtineri non poteſt quod ait Rodrig. *priori loco Addit. cit.* videlicet quod quando Monachus tranſit de Ordine laxiore ad ſtrictiorē, & in ſtrictiori profitetur, omnia bona acquiſita in primo Monaſterio pertinent ad ſecundum Monaſterium. Gloſſa verò iuris quam ibi pro ſe citat Rodrig. *in cap. ſi quis* 16. *q.* 1. nihil dicit pro illo. De lege verò *Authent. ibi citata* non curo, quia leges canonicæ oppoſitum innuunt, quando dicunt Monachum acquirere Monaſterio: & Doctores Theologi oppoſitum clarè docent; vt vidimus in Nauarro Canoniſta. In aliis tribus locis citatis, parum diſtat Rodrig. à Nau. & quaſi cum illo concordat in ſubſtantia.

Dixi

Dixi, *ſi tranſlatus ſit validè profeſſus in primo Ordine,* quia ſi eius profeſſio fuit inualida in primo Ordine, omnia bona illius pertinent ad ſecundum Ordinem: imò de illis poterit facere ad libitum, ſi abſque adiutorio primi Ordinis ſunt acquiſita. Patet, quia primus Ordo ſolùm iure profeſſionis validæ, poterat acquirere ius in bonis Nouitij. Cùm ergo hæc vera profeſſio defuerit, deeſt illi ius circa bona illius. Cúmque ad ſecundum Ordinem tranſiens ſit tunc purè ſecularis, poterit diſponere de bonis ſuis ad libitum. Dixi, *ſi abſque induſtria primæ Religionis acquiſiuit:* nam imprimis donata gratis à prima Religione portare non poterit, vt libros, & ſimilia. Neque item illa, quæ computato ſeruitio eius, & dato fauore, & induſtria primi Ordinis cenſebuntur pro rata magis pertinere ad Ordinem. Vt ſi cum officio publico quod habebat acquiſiuit à ſæcularibus, vel Religioſis bona particularia mobilia: hæc enim intuitu officij data, cenſentur Religioni donata; & neque hæc profeſſus nulliter videtur ſecum deportaturus.

Prædictum etiam intellige de Religioſo licitè tranſlato; nam ſi tranſeat abſque licentia debita, iuxta prædicta, indebitè tranſit, & nulliter tranſit, ac proinde tunc clarius conſtat prædicta bona eſſe primi Monaſterij.

3 Poſtquam aliquis Religioſus legitimè tranſlatus eſt ad ſecundum Ordinem, & profeſſus in illo, omnia tunc ibi quæſita per illum, ſiue per hæreditatem, ſiue per donationem, ſiue induſtriam ſunt ſecundi Ordinis, & ſecundi Monaſterij, vide Veg. Minim, 2 *p. Sum. c.* 50. *caſu* 7. vbi etiam dicit cum communi, quòd ſi Monachus transferatur ad aliud Monaſterium eiuſdem, vel alterius Ordinis tanquam relegatus ad faciendam pœnitentiam, primum Monaſterium tenetur illi dare

alimenta, quod idem diximus ſupra de Monialibus. At in Conuentibus Minoritarum hæc non obligant: cùm enim ex eleemoſynis ſuſtententur, non ſolent huiuſmodi prouentus,& ratiocinia procurare.

RELIGIOSVS, SEV Regularis.

Vide proximè citato verbo *Religio*, & verbo *Obedientia*,& verbo *Prælatus,&c* & verbo *Tertiarij.n.3.*

1 Religioſus ſeu Regularis propriè loquendo eſt ille, qui tria vota eſſentialia promittit in Religione approbata. Quando verò iura, & Bullæ loquuntur abſolutè, & propriè de Regularibus, nihil addendo, intelliguntur omnes prædicti, quia tria vota emiſerunt in Religione approbata. Et ſub hoc nomine intelliguntur etiam Milites Sancti Ioannis Hieroſol. ſunt enim veri Religioſi,& Regulares, cùm promittant caſtitatem abſolutè non coniugalem. Rodrig. *tom.2.q.2.art.7.*

2 Nauar. *libro 3. Conſil. tit. de conuerſ.coniug. conſil. 1. numero 3.& libro 1. tit. de his quæ vi, metúſve cauſ. conſil 5. numero 6.* affirmat etiam alias Militares Religiones, eſſe veras Religiones,& ita tenendum eſt ob rationem proximè datam, & tenet Rodriguez *tom.1.q.1.art.6.* vbi dicit hos Religioſos maximè Sancti Ioan. Hieroſolym. comprehendi ſub nomine Religioſorum in fauorabilibus: non verò in pœnalibus, ſeu pœnis ob priuilegium conceſſum eiſdem Militibus Sancti Ioan. ibi citatum.

3 Peccatum Religioſi ſi fiat contra id ad quod tenetur ex voto, grauius eſt quàm peccatum ſæcularis, ratione circumſtantiæ voti, vt conſtat clariſsimè. At ſi peccet

peccet Religioſus extra materiam voti, vt plurimum eiu peccatum non eſt æquè graue ac peccatum ſæcularis. Tenet Plato *de bono ſtatus Relig. l. 3. c. 24. §. Sed pertinet*, ex D. Chryſ. & D. Thom. At Chryſ. ſolùm ait peccatum Religioſi cæteris paribus non eſſe maius peccato ſæcularis. At D. Thom. 1. 2. *q.* 73. *art. vlt.* ait cæteris paribus eſſe minus graue. Et D. Baſilius ibi citatus idẽ ait. Ratio eſt, quia vt plurimum peccatum Religioſi non fit ex habitu, ſed caſu, & repentè, & proinde habet minus de voluntario. Præterea vt plurimum peccat cum timore pœnæ, famæ, Prælati, quæ omnia minuunt voluntarium in actu peccati; & hæc omnia, vt plurimum, econtra accidunt in peccato ſæcularium, quorum peccatum, ſeu iniquitas prodit quaſi ex adipe, iuxta Dauid in Pſalmis, ſed de hoc alij.

4 Religioſi peccantes contra Regulam, etiam poſſunt excuſari, per bonam fidem credentes in hoc caſu, & rebus vt nunc, cum tali circunſtantia, ſibi hoc licere, quod non eſt clarè contra lumen naturale: vt non recitare modò Officium diuinum, non ieiunare, & ſic de cæteris. Regula enim vt plurimum eſt ius poſitiuum. Poſſunt etiam aliquando in eadem materia per inaduertentiam excuſari, hæc enim etiam aliquando in rebus naturalibus locum habet. Item propter grauem neceſſitatem, ſi ſit lex poſitiua tantùm, & ſic de cæteris ad arbitrium prudentis, ac pij viri: non enim tenentur rigoroſius ſeruare regulam, quàm legem Dei, in cuius obſeruatione habent locum proximè dicta. Rodrig *tom.* 3. *q.* 64. *art.* 2.

5 Religioſus ex Ordine Mendicantium non poteſt eſſe Vicarius Generalis Epiſcopi, ídque præcipuè prohibetur Minoritis. Azor. 2. *tom. lib.* 3. *c.* 43. *q.* 10. poterit verò ſi fuerit ex Ordine non Mendicanti, *ib.* Prouiſor verò Epiſcopi, quod eſt officium diſtinctum à Vicario

Generali poterit Mendicans exercere: vt praxis docet; quia Prouiſor Epiſcopi non habet lites illas, ac ſtrepitus forenſes cenſurarum, &c. Scio tamen quòd Bern. de Buſt. *1. par. Serm. in ſerm. 7. Conceptionis, fol. 27.* refert quendam Fratrem Nicolaum de Padua Minoritam fuiſſe Vicarium Generalem Epiſcopi Tantini in Lombardia.

6 Poſſunt Religioſi eſſe teſtes in cauſis criminalibus, & ciuilibus, Fratrum ſui Monaſterij pro, & contra, quando per alios teſtes res probari non poteſt excepta cauſa capitis *cap. veniens 2. de teſtibus, in fine:* & eſt communis in praxi. Et idem poteſt vna Monialis in cauſa alterius Monialis. Rodrig. *Addit. ad Sum. tom. 4. c. 150. concl. 3.* Dixi, *excepta cauſa capitis*, quia in hac nunquam Religioſus poteſt eſſe teſtis maximè contra reum ob periculum irregularitatis.

7 Poteſt ſæcularis eſſe teſtis contra Religioſum & Clericum, quando deſunt teſtes Religioſi. Notat tamen Rodrig. *Addit. Sum. tom. 4. c. 150. concl. 4.* Quòd teſtes ſæculares contra Religioſum, de ordinario non facient plenam probationem, ſed ſolùm ad torturam, propter odium vt plurimum ſuppoſitum in ſæcularibus contra Fratres (odium dico, id eſt, diſſenſionem, abſque peccato) & Clericos. Ego tamen hoc non teneo, ſuppoſito enim quòd ſæculares teſtes ſunt admittendi, & ſæculares fuerint timorati, cur duo teſtes ſæculares non valebunt æquè ac duo Religioſi: maximè cùm vt plurimum ſint deuoti Religioſorum. Examinati ergo teſtes ſæculares idem facient quod Religioſi: neque puto Rodriguez ab hoc diſſentire qui non loquitur abſolutè.

8 Religioſi in Indiis poſſunt eſſe Parochi, propter Bullas Pontificum id concedentes, maximè Pij V. Gregorij XIII. qui id conceſſerunt: ita vt poſſint ibi bapti

baptizare cum oleo benedicto, poſt quatuor annos: cùm apud nos extra Indos non poſſit dari baptiſmus, niſi cum oleo benedicto illius anni. Et hoc intelligo de Indiis Occidentalibus, nam Orientales videant quid poſſint per ſuas conceſſiones particulares. Rodr. *Addit. ad Sum. tomo 3. cap. 26. numer. 8. & in ſuo Bullar. fol. 889.*

9 Religioſus degens intra clauſtrum non poteſt citari ob dedita coram ſuo conſeruatore. Rodrig. *Addit. tom. 3. c. 68. n. 3.*

10 Lex quæ priuat aliquem hæreditate ſi intrauerit Religionem eſt iniuſta, & non valet. Eſt enim impeditiua libertatis Eccleſiaſticæ, & boni Religionis. Bartol. *l. final. numero 4. Cod. de pactis*, & eſt communis Iuriſtarum.

11 Religioſus nobilis amittit nobilitatem politicam, & ciuilem: & poni poteſt ad torturam ad quam in ſæculo poni non poterat. Si verò tradatur Curiæ ſæculari puniendus, debet puniri vt nobilis. Rodrig. *Addit. tom. 4. c. 57. n. 2. & 3.*

12 Poſſunt Religioſi per communicationem priuilegiorum Benedictinorum quando ſunt in itinere in die ieiunij mane parum comedere, per modum collationis, & ad noctem prandere. Azor. *tom. 1. cap. 29. §. in Compendio.*

13 Qui reuocauit aliquem ne fieret Religioſus, ſine vi, aut dolo, & ob cauſam iuſtam, quia ſcilicet carebat ſalute, viribus, &c. non peccauit ſi cauſa fuit iuſta: nec tenetur reſtituere Religioni. Secus ſi vi, dolo, aut iniuſtè fiat: tunc enim peccat mortaliter, ſed non tenetur reſtituere Religioni vt ipſe intret Ordinem pro ablato, quia Ordinis ingreſſus eſt liber, ac difficillimus. Si enim ſit aliàs aptus, & voluntarius, tenetur facere.

14 Religioſus Parochus alicuius Eccleſiæ pertinentis ad Epiſcopum, ſi deliquerit in rebus pertinentibus ad officium, poteſt puniri ab ipſo Epiſcopo, non verò à Superiori: in culpis verò extra officium punietur à Superiori. *cap.1.de priuileg.in 6.§. eos.& cap.cum capella. extra de priuilegijs.* Et colligitur ex Tridentino *ſeſſ.* 24. *cap.11.de refor.*

ADDITIO.

Vide ſupra *verb. Obedientia.* & *verb. Prælatus.* & quæ diximus ſupra *hoc eodem verb.*

1 Rodrig. *in Sum.1.tom concluſion.5.* tenet poſſe licitè vnum Religioſum donare alteri Religioſo ſui Conuentus aliquem librum, cuius pretium æſtimetur quinque ducatorum. Veg. Minimus *in Sum.verb.Religioſus, caſu* 29 in hoc valde dubitat: ſed limitat ad pretium quinque regalium Hiſpanorum. Rodrig. tamen ſtatim excipit Religioſum Minoritam, cui tale licere non poteſt. Et ego cum Rodrig. in hoc conſentio. Pro aliis Religionibus videat vnuſquiſque ſuas conſtitutiones, & antiquas conſuetudines toleratas. Permutare verò libros pro aliis apud ſæculares etiam cum lucro pro Ordine, ait *ibidem* Vega licere Religioſo: ſed bene etiam excipit Rodriguez *tom.2. Summ. capite* 31. *concluſio.* 3. hoc non licere Minoritæ abſque expreſſa licentia Prælati, & interueniente Syndico, qui eſt Procurator Papæ ad permutationes faciendas circa res Conuentuum, & Fratrum Minorum.

2 Religioſus, vel Monialis non poſſunt remittere infamiam, ſeu iniuriá ſibi irrogatam iniuſtè, maximè ſi irrogetur à ſæculari. Nam illa infamia redũdat in totá

Reli

Religionem: ac proinde ſi remittat, non valet remiſſio: & Prælatus poteſt procedere contra infamatorem, & ſubditus ſic remittendo peccat. Sayro *Clau. Reg. lib.* 11. *cap.* 7. *num.* 15. Vbi ait tunc Prælatum ſolum poſſe illam remittere ſi videat ſic magis expedire, & poterit remittere etiam non remittente ſubdito: nam iniuria illa magis fit Ordini, quàm perſonæ, quemadmodum ab oppoſito quando Religioſus à ſæculari honoratur magis honoratur, eo quòd Religioſus eſt, quàm ex eo quòd talis perſona ſit. Citat etiam Petr. Nauarr. *lib.* 2. *de Reſtit. cap.* 4. *p.* 3. *dub.* 7. Ibidem ait non poſſe Prælatum remittere iniuriam notabilem ſibi illatam redundantem in dedecus Ordinis, & ſuum proprium, nec remiſſionem factam valere: ſed poſſe procedere contra infamatorem iudicem illum, ad quem ſpectat procedere. Et habetur *cap. Parochianos, de ſentent. excomm.*

3 Religioſos teneri ad vota publica facta ab aliquo populo, in quo viuunt: tenet Sanchez 3. *Decalog. cap.* 15. *num.* 21. & Vaſq. 1. 2. *q.* 16. *diſp.* 167. *n.* 33. Vt ſi, v. g. populus ob vitandam peſtem, vel ſimilem neceſſitatem vouit tali die ieiunandum, vel ab operibus ſeruilibus ceſſandum: tenentur Religioſi illius populi ad illa duo. Probatur, quia Religioſi ſunt vicini illius populi, & membra illius, ac proinde publicum votum cenſetur emitti de conſenſu illius populi. Maximè quia accedit conſenſus Epiſcopi votum illud confirmantis.

4 Is qui habet votum ſimplex Religionis non ſatisfacit voto aſſumendo habitum, & profitendo in Ordine Equitum Sancti Ioannis. Nam etiamſi illi verè ſint Religioſi caſtitatem abſolutam promittentes: tamen is qui vouet Religionem, communiter loquẽdo, nõ intẽdit, niſi viuere in clauſura, & in communitate

viuendo quietè, & dimiſſo ſæculi tumultu, quod prædicti Equites non habent. Secus dicendum ſi vouens Religionem illam in particulari proponeret. Ita Corduba *in Sum. q.* 148. Addens quòd vouens Religionem abſolutè ſatisfaceret voto intrando Conuentum Clericorum viuentium in Communitate alicuius Ordinis Militaris; ſunt enim viri Religioſi, viuentes in communitate. Tenet idem Sanchez 4.*Decalog.cap.*16. *num.* 12.

RELIQVIÆ SANCTORVM.

QVoniam præ cæteris Religioſi procurant & vtuntur Reliquiis illas geſtando: & ſæpius circa illas & Sanctorum non canonizatorum venerationem interrogantur, viſum fuit aliqua circa hoc in medium proferre.

1 Dans Reliquias falſas alicui peccat mortaliter, ſi id faciat ſcienter, & eſt peccatum falſarij. Si verò hoc faciat ratione lucri etiam committit ſimoniam. Nauar.*cap.*17. *in Summ. num.*169. Rodr. *in Sum.tom.* 1. *c.*177. & alij. Et quidem de peccato mortali non eſt dubitandum, cùm ſit falſitas in re grauiſſima. Quod verò ſit peccatum ſimoniæ: multum dubito: nam iſte dans Reliquias falſas, quæ verè non ſunt Reliquiæ, non dat rem ſpiritualem, ſed temporalem pro re temporali, vt patet. Niſi fortè velis dicere quòd illius peccatum eſt ſimonia in intentione, ſeu intentionalis, quod non eſt propriè ſimonia, niſi in intentione conſiſtens: quæ tamen pertinet ad peccatum ſimoniæ.

2 Negantes Sanctorum Reliquias eſſe venerandas deducendi ſunt ad Tribunal S. Officij. Eſt enim purus error hæreticorum: pro quo ſufficit legere Concil. Trid.

Trid.*ſeſſ.25.in decreto de Reliquiis,& veneratione Sanctorum.*Vbi idem Concilium,vltra alia prohibet omnino quæſtum ſimoniacum quæſitum ex Reliquiis : cuius hæc ſunt verba : *In Reliquiarum veneratione,omnis turpis quæſtus eliminetur.*

3 Huius rei gratia,quæris an ſit peccatum ſimoniæ, quod fit aliquando etiam apud Regulares, ponere in publico loco reliquias venerandas propter lucrum oblationum inde prouenientium ? partem affirmatiuam tenet Abbas , *cap. fin. de Reliquiis , & veneratione Sanctorum,in princip. notab.*1. Angelus,*verbo Reliquiæ,in princ.* & ibi Syluest. *quæſt.*1. Azor.*tom.*1.*lib.*9.*cap.*8.*q.*7. Graffis 2.*p.deciſ.lib.*2 *cap.*14.*n.*7. Hoc autem limitant aliqui Doctores dicentes eſſe ſimoniam,quando tales Reliquiæ exponuntur in publico ob quæſtum , ſi talis quæſtus temporalis ſit principale intentum illius oſtenſionis, vel expoſitionis. Secus ſi principale intentum ſit cultus Sanctorum in gloriam Dei , & lucrum temporale ſit minus intentum.Hi Doctores ſunt Armilla, *verbo Reliquiæ,num.*1. & Tabiena *ibidem.* Nauarr.*Sum. Latina,cap.*17.*num.*196.& alij.Ad illum modum quo Clericus vadens ad chorum principaliter propter lucrum temporale , eſt ſimoniacus : ſecus ſi lucrum illud eſt ibi cauſa minus principalis,ſeu conditio ſine qua non. Et hæc limitatio clara, & ſecura eſt.At Sanchez *libro* 2.*Decalog.cap.*43 *numero* 22.adhuc rem magis excuſat, etiamſi in iſta Reliquiarum expoſitione , principale intentum ſit lucrum temporale,non eſſe ſimoniam , niſi quando illud lucrum ſperatur vt pretium illius oſtenſionis:tunc enim eſt quædam quaſi venditio : ſi verò tale lucrum non ita ſperetur vt pretium venditionis , ſed tanquam ſuſtentatio congrua ibi laborantis, non erit ſimonia : quia *cap. fin. citato* , & Tridentin. *citato loco* , quando prohibent

hibent Reliquias venales oſtendere, intelligunt quando quæſtus, ſeu oblationes deducuntur in pretium ſub pacto vt ſi diceretur: propone Reliquias in publico; reddemus tantum: vel quando proponens Reliquias principaliter lucrum prætenderet tanquam pretium oſtenſionis.

4 Non datur in iure aliqua excommunicatio poſita contra furantes Reliquias. Suarez *tom. 5. in 3. p. diſp.* 22. *ſect.* 2. *n.* 9. erit tamen peccatum mortale pro qualitate materiæ: immo & ſacrilegium, cùm ſit res ſpiritualis: ſi verò Reliquiæ intra Eccleſiam poſitæ auferantur, erit maius ſacrilegium, cùm ſit furtum rei ſacræ, de loco ſacro.

5 Quæris, an furari paruulam Reliquiam ſit peccatum mortale: an verò ob paruitatem materiæ ſit tantum veniale, cùm paruitas materiæ excuſet à mortali. Nauar. *ſuper Extrauag. de datis pro Iuſt. notab.* 10 *num.* 20. *& libro* 5. *Conſil. primæ editionis, titulo de Simonia, conſ.* 52. *num.* 3. & Suarez *tomo* 1. *de Relig. lib* 4. *cap.* 3. *numero* 5. tenet vendere Reliquiam, etiam paruulam, eſſe peccatum mortale ſimoniæ, quia etiam illa paruula materia habet totam rationem venerationis, & in re ſacra, quoad peccatum ſimoniæ non datur paruitas materiæ, quæcunque enim particula ſacra eſt. Ex qua reſolutione videtur dicendum, etiam furtum paruulæ Reliquiæ eſſe peccatum mortale ob rationes proximè dictas, vtrobique enim eſt eadem ratio. Sed fortè dici poteſt probabiliter furtum Reliquiæ paruulæ excuſari à mortali, ob paruitatem materiæ: neque eſſe eandem rationem in venditione paruæ Reliquiæ, & in furto paruæ Reliquiæ. Nam vendere paruam Reliquiam ſemper eſt iniuria notabilis facta Reliquiæ, quia valor illius æſtimatur pro re caduca temporali, cùm res ſacra, quantumcumque parua, ſit pretioſior

tioſior omni re temporali, & in hoc caſu eſt intelligendum quod proximè diximus, etiam in parua Reliquia reperiri rationem totius venerationis, ac proinde æſtimationis maioris quàm cæteræ res corporales. At in furto non fit iniuria Reliquiæ, ſed habenti Reliquiam. Immò aliquando ex furto Reliquiæ reſultat maior veneratio. Quando ſcilicet aufertur à loco paupere, ignobili, vel à perſona infideli, vt decentius collocetur. Erit tamen hæc paruitas materiæ in Reliquia arbitranda in multo minori quantitate quàm in materia parua vini, verbi gratia, ad arbitrium boni viri, & æſtimationem Reliquiæ.

6 Quando Reliquiæ alicuius Sancti ſunt traditæ perpetuæ ſepulturæ, non poſſunt inde auferri abſque expreſſa licentia Summi Pontificis, vel Epiſcopi, vel Synodi, niſi fortè immineat graue periculum, vt incendij, hæreticorum irruentium, vel ſimilium: tunc enim ſufficit auctoritas Præſidis Prouinciæ. Habetur *cap. corpora. de conſecrat. diſt.* 1. Si verò nondum ſint traditæ perpetuæ ſepulturæ poſſunt abſque vllius licentia transferri in aliam partem. Sic Gloſſa *dicti capitis corpora*, *verbo Principis.* Hugo, & Turrecrem. *ibidem*, Angelus *verbo Reliquia*, *numero* 1. & alij.

7 Purus laicus tangens Reliquias cum reuerentia, illáſve tractans vt honeſtè collocet, non peccat etiam venialiter. Ita Sanchez *cit. cap.* 43. *n.* 26. dicens nullibi hoc inueniri prohibitum.

8 Tangere Agnus Dei non licere laicis niſi Subdiaconis, tenet Azor. *tomo* 1. *libro* 9. *cap.* 6. *quæſt.* 3. quia, inquit, benedicuntur oleo ſacro, ac benedictione ſolemni per Summ. Pontificem: ſed addit Azor. non fore culpam grauem, ſi laicus tangat Agnus Dei abſque

con

contemptu: innuens proinde ſolùm fore culpam venialem. At Sanchez *cit.c.*43.*n.*17. ait iam vſum obtinuiſſe vt laici, immo & fœminæ tangant prædictos Agnus Dei. Et probatur, quia Sotus *in* 4.*diſt.*13.*art.*3. *q.* 2. quem recentiores aliqui ſequuntur, dicit laicos, & fœminas tangentes Corporalia, & Calices abſque contemptu, vt ſummum peccare venialiter tantùm: & Canones id prohibentes intelligi de conſilio tantùm.

9 Committens peccatum fornicationis geſtando ſecum Reliquias, non tenetur in confeſſione exprimere circunſtantiam quod ſic peccauerit geſtans Reliquias. Eſt communis Doctorum: nam id nullo iure præcipitur, non enim per id fit directè aliqua irreuerentia Reliquiis. Et ſi aliqua irreuerentia fit, erit tantùm venialis. Idem de geſtante imaginem Chriſti Domini, & ſic peccante inhoneſtè, dicendum erit: ſecus ſi directè faceret iniuriam Reliquiis illas inhoneſtè, & irreuerenter contrectando, tunc enim eſſet mortale peccatum.

10 Reliquiæ Sancti nondum canonizati, nec beatificati, non poſſunt venerari cultu publico, poterunt tamen coli cultu particulari, ſiue ſecreto. Eſt communis Doctorum; vide inter alios Bellarm. *libro* 1. *de Sanctis, cap.* 10. & conſtat *ex cap.* 1. *& cap. finali, de Reliquiis, & veneratione Sanctorum.* Vide Syluestr. *verbo Reliquiæ,* & Summiſtas *eodem verbo.* Sed primò dubitatio eſt quíſnam dicendus ſit Sanctus canonizatus? Ego credo imprimis, quòd ſi loquamur de Sanctis antiquis, omnes illi, qui continentur in Martyrologio, ſeu Kalendario Rom. Eccleſiæ ad primam in Diuino officio dici conſuetam, omnes illi ſunt Sancti canonizati, etiamſi per ſpecialem Bullam Papæ non fuerint canonizati, nec beatificati. Nam eo ipſo quòd

ab

ab Eccleſia in prædicto Martyrologio conſcribuntur vt Sancti, dicuntur poni in Canone Eccleſiæ, ac proinde canonizari vt Sancti. Vnde obiter aduerto, pro concionatoribus, & Religioſis circa conciones & modum loquendi, quod viri aliàs Sancti, ſeu perfecti, ſi ſint antiqui, & nobis noti, & non ſint in Catalogo, vel Martyrologio prædicto, non ſunt Sancti appellandi. Tales ſunt inter alios Petrus Damiani, & Theodoretus, qui indebitè aliquando à concionatoribus citãtur vt Sancti. Hi enim non continentur in Catalogo, ſeu Martyrologio Eccleſiæ. Quanuis autem in horum Doctorum libris in titulo ponatur: Diui Theodoreti, vel Diui Petri Damiani: illa dictio, *Diui*, non ſignificat eſſe canonizatos: ſed ſolùm ſignificat venerationem particularem illi Doctori exhibendam: quemadmodum gentiles aliquando ſuum Imperatorem vocabant Diuum. Beda autem licèt ab Eccleſia vt plurimum vocetur tantùm Venerabilis: eſt tamen canonizatus, quia ponitur in Kalendario 27. die Maij. Ex Sanctis verò recentioribus, qui non ſunt in Kalendario, illi ſunt canonizati, qui per Bullam ſpecialem à Sum. Pontifice tales ſunt declarati, vt in particulari B. Didacus ex Ordine noſtro, B. Hiacinthus ex Ordine Prædicatorum, & ſimiles.

11 Quæris ſecundò: quis cultus ſit dicendus publicus, quis ſecretus circa Reliquias Sanctorum non canonizatorum, nec beatificatorum, vt ille ſit licitus, iſte verò prohibitus? Reſpondeo cultum publicum alicuius Sancti non ex eo dici publicum, quia exhibetur illi publicè coram aliis: ſed quia illi exhibetur nomine totius Eccleſiæ, tanquam ab illa inſtitutus. Vnde poterit quis licitè coram aliis venerari Sãctum nõ canonizatum, illum inuocando, & Sanctum acclamando, id faciens vt particularis perſona, non in nomine

mine Eccleſiæ. Talis enim cultus eſt particularis, & nó publicus. Vnde non liceret illum in publicis Litaniis, vel alio officio communi inuocare vt Sanctum, ille enim cultus eſt publicus, & fit nomine Eccleſiæ.

12 Licitum eſt etiam pingere, ac tenere imaginem Sancti nó canonizati: dummodo nó ponatur in Templo cum imaginibus aliorum Sáctorum, vt tradit Bellarmin. *citato loco.* Iam enim poſita cum imaginibus aliorum Sanctorum coletur cultu publico. Licebit verò ponere imaginem Sancti non canonizati in Eccleſia, pro ornatu, maximè ſi ponatur ſeparata ab aliis Sanctorum imaginibus. Sic Sanch. *cit. cap.* 43. 44. *Decal. n.*6. Neque item licebit ponere imaginem Sancti non canonizati in Oratorio ſecreto domus priuatæ cum lampade: illud enim pertinet ad cultum publicum. Nec licebit illi altare dedicare, vel Templum ædificare, hæc enim ſunt propria Sancti canonizati. Neque item licet illi feſtum publicum inſtituere, quia ſpectat ad cultum publicum: licebit verò alicui priuato in eius honorem, vel memoriam tali die abſtinere à ſeruilibus: hoc enim ſpectat ad cultum priuatum: idémque dicendum de ieiunio publico, ſeu voto publico facto in communi, quod ſcilicet non liceant: licebunt tamen fieri in particulari ab aliquo. Hæc omnia ex Bellar. & Sanch. *cit. locis.*

13 Quando Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 27. *in decreto de Reliq. & venerat. Sanctorum* concedit Epiſcopo vt poſſit de conſilio Doctorum examinare Reliquias denuo inuentas alicuius Sancti antiqui, eáſque approbare, & publicè proponere à populo venerandas, intelligendum eſt ſi ſint Reliquiæ Sancti canonizati, id eſt, in Eccleſiæ Kalendario aſcripti: non verò id poterit, ſi Reliquiæ ſint Sancti non canonizati. Nam ibi Concilium non concedit Epiſcopo vt Sanctum illum

cano

canonizet: hoc enim ſolum ſpectat ad Romanum Pótificem: ſed ſolùm illi pertinet examinare Reliquias Sancti approbati iam ab Eccleſia. Si enim Epiſcopus poſſet proponere Reliquias Sancti non canonizati in publico venerandas, eo ipſo cenſeretur Epiſcopus talem Sanctum canonizare: ille enim cultus publicus ex Concilio *ibi*, & praxi Eccleſiæ ſoli Sancto canonizato ſolet exhiberi. Quamuis autem Reliquiæ Sancti denuo inuentæ eſſent Reliquiæ Sancti non contenti in Martyrologio, ſi tamen de illo extaret traditio authentica quòd fuerit Sanctus, & ita conſenſu vniuerſali Eccleſiæ crederetur; poſsét Reliquiæ illius ab Epiſcopo approbatæ in publico collocari. Ita Suar. *tom.* 1. *in* 3. *p. q.* 25. *art.* 6. *diſput.* 55. *ſect.* 2. Et confirmo, quia forſitan hac de cauſa, Eccleſia in fine Kalendæ ad Primam, iubet vt finita lectione Sanctorum illius diei, dicat in fine, *& alibi aliorum plurimorum Sanctorum*, &c. innuens poſſe alios verè Sanctos illa die coli præter ibi contentos. Id tamen erit intelligendum cum prædicta moderatione, ſi videlicet de illorum ſanctitate ſit traditio, & conſenſus Eccleſiæ. Adde id facere poſſe Epiſcopum, niſi Reliquiæ Sancti canonizati ita eſſent permixtæ Reliquiis aliis vt diſcerni non poſſit quæ ſint vnius, & quæ alterius. Vide alia huc ſpectantia apud Azor. *tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 8 *quæſtion.* 8. & Vaſquez *de Adorat. imaginum*, *lib.* 3. *diſput.* 3. *cap.* 8. *num.* 114.

Si dicas: ſed hæc ſcire quid pertinet ad Religioſos? Reſpódeo: multum illis prodeſt. Nam Tridentinú *cit. Decreto* iubet vt Epiſcopus pro examinãdis nouis Reliquiis cóuocet Theologos, ac pios viros, & hi ſunt vt plurimú Religioſi: & ego vidi paucis abhinc annis, in hoc caſu vocari ab Epiſcopo religioſos etiã nõ magni nominis, pro approbandis nouis Reliquiis. Et in lib.

Gregorij Lopez Madera de Reliquiis, & laminis Mõtis Sancti Granatæ ad finem, habetur teſtimonium Doctorum, & Religioſorum; quos conuocauit tunc ibi Metropolitanus pro iiſdem Reliquiis examinandis, & in publico collocandis. Inter quos Religioſos vocatos, & manu propria ſubſcribentes fuit vnus Pater Sanchez doctiſſimus qui ſcripſit de Matrimonio; & quotidie poterit talis caſus contingere.

14 Adhuc pro Reliquiis aduerto caſum ſæpius obuium. Solent aliqui in Cruce varias capſulas, ſeu foramina iubere fieri miro artificio digeſta, quæ foramina variis Reliquiis implent: & aliquando apponũt aliquas Reliquias Sancti non canonizati. Tunc dico talem Crucem imprimis poſſe abſque ſcrupulo geſtari ad collum, tunc enim talis cultus exhibitus Sancto nõ canonizato, eſt cultus particularis, non publicus. Secũdò dico etiam talem Crucem poſſe poni in Altari publico adorandam, quia Reliquiæ illæ Sancti non canonizati non ponuntur propter ſe, ſed ratione Crucis, & tanquam ornatus illius: & ita illarum non habetur ratio vt pro illis in publico locandis neceſſaria ſit Epiſcopi approbatio. Secus ſi ſolæ propter ſe in Altari collocarentur. Probatur, quia quando vnum eſt propter aliud, conſideratur ſolùm id principale propter quod eſt illud aliud. Si verò Reliquiæ ſint approbatæ aliqua Bulla Apoſtolica, vt hodie iam ſolet fieri, tunc non debet Epiſcopus examinare Reliquias, ſed ſolam Bullam recognoſcere.

15 Adhuc de ſacra Reliquia cerei Agnus Dei, qua frequentius Religioſi, ac ſæculares vtuntur, non erit inutile recẽſere miras, & multas virtutes quas illi Doctores attribuunt pro variis remediis humanæ fragilitatis. Inter alios hoc recẽſet Petrus Thyræus *parte 3.*

de

*de Dæmoniacis,c.45.num.*17. vbi imprimis ponit decem carmina Elegiaca in quibus continentur virtutes Agnus Dei, quia verò tot carmina tædium inferent, nec tam facilè intelligentur: mox eaſdem virtutes breuius ſic complectitur,& clarius.

Fulmina pellit:
Crimina mundat.
Dæmonas arcet.
Liberat igni.
Seruat ab vndis.
Mortéque prompta.
Subiugat hoſtes.
Et parientem
Prole ſecundat.
Plurima dignis
Munera confert.
Paruáque tantùm
Portio prodeſt,
Maxima quantum.

De mirabili verò effectu Reliquiarum Sanctorum mira dicit idem author *ibid.cap.*43.*per totum*, maximè *n.*3.vbi ex Gregorio Nyſſeno ait,olim fideles pro magno pretio habuiſſe etiam puluerem terræ inuentum circa ſepulchra Martyrum. Verba Nyſſeni ſunt. *Si quis puluerem quo conditorium vbi Martyris corpus quieſcit obitum eſt,auferri permittat,pro munere puluis accipitur,atque tanquam res magni pretij condenda terra colligitur.* Sic ibi. Multa alia ibi citat de tali puluere.

RESERVATI CASVS.

Vide ſupra, *litt. C. tit. caſus reſeruati late.*

RESTITVTIO IN *integrum.*

1 IOannes XXII. conceſſit Congregationi Montis Oliueti, vt refertur in Compend. Societatis Ieſu, quòd ſi aliqua læſio in bonis, & vſibus Monaſteriorum Ordinis per quamvis perſonam cuiuſcumque ſtatus, gradus, habitus, ſeu conditionis Eccleſiaſticæ, vel ſæcularis facta fuerit, etiam ſi fiat culpa prælatorum Monachorum, ſeu procuratorum, ipſo iure reſcindatur. Neque opus eſſe aliquam in integrum reſtitutionem fieri ſuper eam, à quolibet quomodocunque. Et hoc ius, & priuilegium trahitur ad præterita indeciſa, præſentia, & futura: præterita inquam nondum deciſa. Sic citat Rodriguez *tom. 1. q. 56. art. 2.* dicens contra Religioſos in hoc non præſcribi niſi per ſpatium centum annorum, iuxta ſupradicta, *verb. Præſcribere, & ver. Priuilegium.* Et eſt quidem hæc magna conceſſio, per quam poterunt Religioſi recuperare multa malè facta, & malè donata, & alia contingentia circa bona, & ædificia ſuæ Religionis: & conſideranda ſunt omnia verba conceſſionis. Extenditur enim ad læſionem quamcumque factam in quibuſcumque bonis Conuentus recuperandam: & in quibuſcumque vſibus intra centum annos, vide *n ſeq.*

2 Vt verò prædicta *n. proximo* melius intelligantur: & ſciatur modus licitus alienandi, Leo X. anno 1526. conceſſit Fratribus Minoribus, Monialibus, ac Tertiariis illorum quòd poſſent bona immobilia alienare, & permu

permutare de conſenſu duarum partium Conuentuum reſpectiuè, quorum dicta bona fuerint: ac de conſenſu maioris partis eorundem, etiam vltra triennium locare, non obſtantibus vltimis voluntatibus teſtatorum, dummodo id ad euidentem Conuentuum vtilitatem cedere cognoſcant. Inſuper locationes in præiudicium domorum, & Monaſteriorum ipſorum factas retractare. Sic Paraſelus *in ſuo Compendio, fol.* 80.

Nota modum quo debent fieri alienationes: primò vt ſit cum duabus partibus Conuentûs. Secundò, vt locationes ſint cum maiori parte Conuentûs. Tertiò, vt cedant in claram, & euidentem vtilitatem Conuentûs. Et hæc inſeruient ad multa remedia. Vide etiam ſupra, *verbo Alienare.*

3 Dato quòd contra aliquod Monaſterium præſcribatur, ignorante Monaſterio contra quod præſcribitur, tali præſcriptione non obſtante poteſt dictum Monaſterium poſt quatuor annos inceptos à die præſcriptionis, ſeu à die ſcientiæ præſcriptionis petere reſtitutionem in integrum. Rodrig *tom.* 3. *q.* 36. *art.* 3.

4 Vide ſupra, *verbo Bona, n.* 3. vbi dicitur quòd bona malè acquiſita, ignorato domino, vel bona Nouitiorum malè acquiſita, ſi item ignoretur dominus, poſſunt dari Minoritis per modum eleemoſynæ.

5 Bona ablata à Religioſo, non illi, ſed Monaſterio reddenda ſunt: maximè ſi timetur quòd Religioſus illis malè debeat vti. Probatur, quia Monaſterium eſt verus dominus, non verò Religioſus. Si verò probabiliter creditur Religioſum non malè vſurum, & rem illam eſſe ſui peculij, ſibíque à Prælato permiſſam, eidem reddi poterit. Rabell. *tom.* 1. *de obligationibus iuſtitiæ, lib.* 2. *de reſt. q.* 2. *ſect.* 1.

SACRAMENTORVM *adminiſtratio.*

1 APud Indos, vbi Religioſi de licentia Papæ ſunt Parochi, poſſunt adminiſtrare omnia Sacramenta ſuis plebanis, quæ ſolent, ac poſſunt Parochi. Sic conceſſerunt Pius V. & Gregorius XIII. ſupra citati, & Adrianus VI. conceſſit, vt ibidem poſſent parochi Regulares baptizare filios Hiſpanorum, & alios cum limitationibus in Bulla poſitis, de quibus ipſi ſciunt, & ipſi viderint. Vide Bullar. Rodrig. *fol.* 737.

2 Hoc illis ibi permittitur tantùm in ſuis parochiis, non verò extra illas. At in ſuis Conuentibus in dictis Indiis occidentalibus poſſunt baptizare parochianos, & Sacramenta etiam dare peregrinis, ita dicunt ſeruari ibi in praxi, & in hoc baptiſmate poſſunt ibi vti oleo quatuor annorum, vt dictum eſt ſupra, *verbo Religioſus. n.* 8.

Circa Baptiſmum quomodo poſſint Religioſi extra Indos baptizare, vel non poſſint, vide ſupra, *verbo Baptizare*, ibi enim traduntur huc attinentia.

Sacramentum Confirmationis ſolus Epiſcopus poteſt miniſtrare, & ideo de hoc nihil eſt quod dicamus.

Circa Sacramentum Pœnitentiæ, quomodò Regulares poſſint illud adminiſtrare, & quæ priuilegia abſoluendi ſæculares habeant circa illud, vide ſupra, *verbo Confeſſor ergo ſæculares.*

3 Circa Sacramentum Euchariſtiæ, primò ſciendum, quòd Religioſus, qui miniſtrat Sacramentum Euchariſtiæ alicui ſæculari in articulo mortis abſque licentia ſui Parochi, incurrit excommunicationem Papæ reſeruatam. *Clementina Religioſi. de priuil. & Clementina*

dudum,

dudum, de ſepult. At ſi Religioſus miniſtret Euchariſtiam, atque extremam vnctionem alicui Religioſo alterius Ordinis, non incurrit dictam cenſuram, quia prædicti textus loquuntur ſolùm de parochiano ob præiudicium Parochi: at Religioſus extraneus non eſt ſubditus illius Parochi. Sic Saytus *lib. 3. de cenſur. c. 29. num.* 28. At ſi Parochus det licentiam tali Religioſo, vt pro ſe faciat, neque peccat, neque incurrit, vt omnes fatentur.

4 A prædicta cenſura, & peccato excuſatur primò ſi infirmus eſt in periculo mortis, & Parochus abeſt: tunc enim poterit licitè: Rodriguez *tomo 1. quæſtio. 56. articul.* 5. contra Nauar. & Henriquez, *tomo 2. lib.* 8. *de Euchariſtia, cap.* 55. *num.* 1. Secundò excipitur, ſi Parochus adſit, ſed iniuſtè nolit dare: tunc enim idem eſt ac ſi Parochus abeſſet, & præſumitur tunc Eccleſia in his duobus caſibus dare hanc licentiam. Et ſic conceſſit Sixtus IV. in Comp. Minorum. *verb. Communicare* §. 6. Addens quòd ſi Parochus ſine cauſa neget extremam Vnctionem, poſſint Religioſi Minores adminiſtrare.

Et nota quòd Sacramentum Pœnitentiæ poſſunt Religioſi miniſtrare cuique ſæculari in articulo mortis etiam irrequiſito, & inuito Parocho: nõ verò Euchariſtiam: quia cùm Sacramẽtum Pœnitentiæ ſit magis neceſſarium tunc, quàm Euchariſtia, ſuppoſito quod detur peccatum: diſpenſat Eccleſia in illo priori, maximè quia poteſt ſæpius pœnitens erubeſcere confiteri proprio Parocho: quod non poteſt euenire in receptione Euchariſtiæ ſacroſanctæ.

5 Poſſunt Religioſi in die Paſchatis miniſtrare Euchariſtiam ſæcularibus in ſuis Conuẽtibus, ſi tales ſæculares iam ſatisfecerunt præcepto communionis annualis in illa præcedente. Quadrageſima apud ſuum

Parochum: & volunt iterum communicare in die Paſchatis, deuotionis gratia, apud Religioſos: tunc enim poterũt Religioſi illam dare abſque licentia Parochi, & abſque vllo peccato. Sic cõceſſum fuit à Paulo III. Patribus Sanct. Hier. vt citat Rodr. *1. tom. q. 56. art. 3.* cũ aliis multis ibi pro hoc citatis, & eſt hodie res indubitata. At ſi prædictus ſæcularis, velit communicare in die Paſchatis, vt ſatisfaciat obligationi illius anni, tũc ei nõ poteſt dari communio ab aliquo Religioſo. Imò neque intra Quadrageſimam poſſunt dare Euchariſtiam vt pœnitens tunc ſatisfaciat præcepto communicandi: illud enim tempus ſumitur tunc pro die Paſchatis, quia pro illa communione annuali debet Parochianus proprium Parochum recognoſcere.

6 Poſſunt Religioſi in die Paſchæ dare Euchariſtiam peregrinis in ſuis Conuentibus qui in illo oppido nõ habent domicilium, ſed tranſeunt, & ſunt in via. Rodrig. *art. 6. cit. quæſt.* & latius Sanchez *lib. 3. de Matrim. diſp. 23. a num. 17. & 18.* Qui idem affirmat de mercenariis, & illis qui locant operas ſuas ad tempus, neque habent ibi parochiam. Et in Compend. Minorum *verb. Communicare* §. 2. declarat Eugenius IV. quòd quàndo quis in tempore Paſchali inuenitur in aliena Diœceſi, ibi intelligatur adipiſci incolatum pro communione quantocumque paruo tempore ſteterit. Quod poteſt intelligi, vt ibi tunc etiam pro paruo tempore communicet, id eſt, à potente miniſtrare: non enim limitat quod ſit Parochus, vel hic aut ille: ſed mens eius eſt quod ſatisfaciat communicando ibi in illo incolatu. Sanchez, inquam, ait poſſe Religioſos in die Paſchæ dare Euchariſtiam peregrinis, mercenariis, & locãtibus operas, ad tempus qui non habent ibi proprium Parochum: neque obſtat, inquit Sanchez, dictum commune quod hi peregrini pro communione debent

debent tunc adire Matricem, vel Cathedralem: quia, vt *ibi* ait Sanchez, nullo iure probatur, quod Cathedralis ſit communis omnium Diœceſis: neque vllo textu probatur peregrinos ad illam debere confluere, ſed ait poſſe illos tunc in quacumque parochia communicare.

7 Religioſus qui cum licentia certò præſumpta, & moraliter certa Parochi alieni miniſtrat Euchariſtiam in articulo mortis, & in die Paſchatis, ſciés certò moraliter, quòd Parochus amicus id velit, non peccat, neque incurrit cēſuram. Suar. *tom.* 3. *diſp.* 72. *ſect.* 2. §. *hinc.* quia habens talem certitudinem moralem de Parochi voluntate, de ſua licentia facere cenſetur.

8 Extra Paſcha, & mortis articulum poſſunt Religioſi in ſuis Eccleſiis Euchariſtiam, cuicumque non impedito liberè miniſtrare. Compendium *verb. Communicare* §. 4. *&* 5. In Eccleſiis verò alienis Parochorum id non poterunt, neque confeſſiones audire, niſi de Parochi licentia; priuilegium enim illud dicit (*in ſuis Eccleſiis*) ſi verò id faciant in Eccleſiis alienis Parochorum abſque illorum licentia, faciunt Parochis iniuriam.

9 Seruitoribus, ac domeſticis intra Conuentum degentibus, in morte, & Paſchate poſſunt Religioſi miniſtrare Euchariſtiam, & extremam vnctionem, & cōfeſſionem. Compend. *verb. Familiares Fratrum*, §. 4. Idem intelligo de famulo coniugato, qui nocte dormit extra Conuentum: huic enim poterunt eadem Sacramenta intra Conuentum miniſtrari, eſt enim commenſalis continuus. Compend. *cit. verb.* §. 10. *ex priuil. Benedictinorum.* Ac de iſto ſi intra Conuentum ſit in articulo mortis, cùm ſemper ferè vixerit intra Cōuētum, ac de ſtipēdio illius, puto illi dādam eſſe à Fratribus extremā vnctionem: ſecus ſi ſit extra Cōuētum. Et

hoc expreſſius de die Paſchæ conceſſit Nicol.V. Conuentui de Goadalupe S.Hier.in Hiſp. & Iul. II. vt habetur in dicto Comp. S.Hier. in Hiſp. *verb.Euchariſtia* §. 2. & 6.

10 Tertiariis ſæcularibus viuentibus in domibus particularibus non poſſunt Minoritæ dare Euchariſtiam in Paſchate, neque in morte. Rodrig. *tom.*1. *quæſt.*56. *art.*10.

11 Extremam vnctionem ſimili modo non poſſunt Regulares miniſtrare ſæculari morienti abſque licentia proprij Parochi ſub pœna excommunicationis, *ex Clementina citata.* Circa hoc tamen ſacramentum occurrunt omnes exceptiones, quæ poſitæ ſunt ſupra circa Sacramentum Euchariſtiæ. Etenim non incurret cenſuram extremam dans vnctionem, primò qui dat abſente Parocho, neque eſt ſpes vt veniat. Secundò ſi ille adſit, & iniuſtè dare nolit. Tertiò, ſi habeo certitudinem moralem quòd ipſe Parochus concedit iuxta omnia prædicta in numeris præcedentibus circa Euchariſtiam.

12 Suis famulis intra clauſtra degentibus poſſunt Regulares miniſtrare extremam vnctionem. vide ſupra dicta, & conceſſa *n.*9.

13 Prædictam excommunicationem pro miniſtratione Euchariſtiæ, & extremæ vnctionis indebitè non incurrunt Religioſi, qui bona fide fecerunt, ſiue cum ignorantia. Papa enim ſolùm excommunicat ſcientes, & audentes Rodrig. *Addu.ad Sum.tomo* 4. *cap.* 192. *num.*2.

14 Circa Ordines recipiendos, vel malè receptos, vide ſupra *verb. Ordines ſacri, per totum*, & *verb. Suſpenſio.*

15 Religioſus ordinarius extra Indos matrimonio aſſiſtens tãquam parochus, manet ſuſpenſus ipſo iure

ad

ad arbitrium ordinarij Parochi illius, cui intererat aſſiſtere tali matrimonio. Tridentinum *ſeſſione* 24. *cap.*1.*de Matrimonio*,& præterea incurrit excommunicationem reſeruatam Papæ, *Clementina* 1.*de priuilegiis*. Neque enim cenſura hæc ablata eſt per Tridentinum, vt tenet Sanchez, *lib.* 3.*de Matrimon.diſput.*48.*num.*8. Dixi, *extra Indos*, quia apud illos ille qui ibi eſt Parochus ex priuilegio, poterit omnia quæ poteſt Parochus. Ille verò Religioſus,qui apud Indos non fuerit Parochus incurret eaſdem cenſuras,ſi matrimonio indebitè aſſiſtat. Circa Religioſos verò Parochos in Indiis quid poſſint circa matrimonium, ſi plura videre volueris,vide Sanchez *lib.*3.*de Matrimon. diſp.*26. *n.*1. *& ſeq.*

De Religioſo autem contrahente matrimonium, vide ſupra, *verbo Matrimonium.*

ADDITIO.

DE Sacramentorum adminiſtratione erga ſæculares conceſſa vel prohibita Religioſis, dixi ſupra ſufficienter. Vnum tantùm poſtea inueni apud Bullarium Rodrig. *fol.* 851. vbi continetur conceſſio Pauli IV. facta Minoribus in hunc modum. Et præmitto,quòd Vicarius Generalis Minorum in partibus Italiæ conqueſtus fuit apud Summum Pontificem, quòd Rectores aliquarũ Eccleſiarum Italiæ, Brigienſ. Mediolan.Bonon.&c.aliqua moleſtias inferebant Minoritis circa Sacramentorum adminiſtrationem erga ſæculares, dicentes non poſſe Minoritas pœnitentiæ, & Euchariſtiæ Sacramenta miniſtrare, niſi ſæcularibus illis qui vadunt ad ſuos Conuentus: non verò extra Conuentus,etiamſi ſæculares eſſent ægroti. Papa igitur concedit in hunc modum. *Quod de*

cætera tam dictorum, quam aliorum quarumcunque Prouinciarum, aut ciuitatum, aut Diœceſum per totum orbem omnium vtriuſque ſexus fidelium pro tempore dicti Ordinis Fratres à ſuis Superioribus, vt moris eſt deputati Confeſſores, confeſſiones etiam infirmorum vbilibet etiam extra domos, & habitacula eorumdem Fratrum audire, eóſque in caſibus, & cenſuris, quibus eis per priuilegia Sedis Apoſtolicæ huiuſmodi hactenus conceſſum eſt poſſe abſoluere, & ipſi hactenus abſoluere conſueuerunt, abſoluere, & pœnitentiam ſalutarem iniungere, ac omni tempore, præterquam in die Reſurrectionis Dominicæ Sacramentum Euchariſtiæ, tam illis, quàm quibuſvis perſonis miniſtrare poſſint Apoſtolica authoritate indulgemus. Sic ibi. Eſt, inquam, notabilis iſta conceſſio, clarè enim concedit poſſe Minoritas quouis tempore ægrotis ſæcularibus extra ſuos Conuentus miniſtrare illa duo Sacramenta Euchariſtiæ, & Pœnitentiæ, etiam in articulo mortis per modum viatici, ídque inconſultis Parochis, excepto die Paſchatis. Conſtat clarè ex illis duobus verbis conceſſionis: *Etiam infirmorum vbilibet extra domos.* Item ex aliis illis verbis: *Omni tempore præterquam in die Reſurrectionis.* Neque inuenio iſtam conceſſionem eſſe reuocatam. Neque puto Rodriguez ipſum illam vidiſſe quando ſcripſit quæſtiones Regulares, nam *in 1. tom. q. 56. & q. 60.* & ibi ad quas ſe remittit in margine Bullarij, *cit. loco*, non facit mentionem iſtius conceſſionis, cùm ſit Papæ recentioris, ann. ſcilicet 1557.

SCRIPTVRA.

Vide ſupra, *verbo Falſarius*, vbi dixi quid ſit falſarius: & *eod. verb.* dixi cócernentia ad crimen falſificantis ſcripturas. Nunc tantùm addo, quòd is, in cuius domo, vel ſcrinio inuenitur ſcriptura falſa Prælati

ſui,

ſui, vel alterius, ſi non conſtet illa vſum fuiſſe non eſt puniendus vt falſarius, poterit enim multas excuſationes afferre, de quibus Nauar. *l.5.Conſil.tit.de Hæreticis, conſil.*18. Leges enim non puniunt niſi falſificantem ſcripturam, & illa vtentem. Sic Franciſcus de Padilla, *in ſuo lib. de Pœnis omnium criminum*, 1.*p.c.*20.*f.*31.*p.*2.*in principio.* pro ſe citans Abbatem. Et leges Portugalliæ, *l* 5.*tit.*52. & 53. non puniunt niſi qui ſcripturam falſificauerit, aut illa vſus fuerit. Vnde ſi non probetur contra Religioſum feciſſe ſcripturam falſam, aut illa fuiſſe vſum, etiamſi in manu illius inueniatur, non eſt puniendus vt falſarius, ſed parua alia pœna; poteſt enim dicere ſe illam inueniſſe in via, & ſeruaſſe, ne alij vterentur. Erit tamen contra illum violenta præſumptio, & dignus erit grauiori pœna, ſi in tali ſcriptura contineatur aliquid, quod ipſe vellet ſibi concedi à Prælato; ita vt ſcriptura facta ſit in proprium commodum ipſius, qui illam habet. Secus autem erit, ſi ſcriptura non ſit facta in commodum ipſius.

SCRVPVLVS.

1 PRo Fratribus nimis ſcrupuloſis, Leo X. conceſſit quòd ſecura conſcientia poſſint ſtare determinationi Guardiani, vel cuiuſcumque alterius Prælati in omnibus dubiis conſcientiam ſuam tangentibus. Compendium Minor. *verbo Declarare*, §. 5. Circa hanc conceſſionem dicendum puto, quòd etiam ſi ſubditus ſcrupuloſus ſit doctus, & litteratus, Prælatus verò ſit illitteratus, adhuc ſubditus tūc ſtare debet declarationi Prælati: nam ibi Papa non diſtinguit de Prælato docto vel indocto, & quando lex non diſtinguit, neque nos debemus diſtinguere.

2 Poteſt

2 Poteſt, ac debet ſcrupuloſus acquieſcere dicto alicuius viri docti, ac pij: imò & dicto ſui Confeſſoris ordinarij, aliàs nunquam fontem ſcrupulorum exhauriet. Azor. *tomo* 1. *lib*. 2. *c*. 20. *q*. 6. Imò addit Nauar. *lib*. 5. *conſil. tit. de pœnit. & remiſſionibus. conſil*. 17. peccare ſaltem venialiter pœnitentem ſcrupuloſum, qui non acquieſcit dicto Confeſſoris docti, & prudentis: nam aliàs faciens acquirit habitum inquietandi ſe. Neque (ait Nauar) tenetur alium adire vt quærat ab illo de ſtatu ſuæ conſcientiæ.

3 Nimis ſcrupuloſus poteſt non confiteri illa quæ ille non iurauit fuiſſe mortalia, vel non iurabit in illis conſenſiſſe. Tenet expreſsè Vaſquez, 1. 2. *diſput*. 68. *cap*. 2. *prope finem*. Et Sà emendatus, *in Aphoriſmis, verbo dubium. num*. 4. *&* 5. & alij coincidunt ferè cum iſtis, maximè Azor. *citato loco*, dum ait, quòd non confiteatur, niſi quòd certò ſciat fuiſſe mortale.

4 Nimis ſcrupuloſi in Confeſſionibus multiplicandis meminerint dicti Caietani, *in Summa, verbo Scrupulus*: vbi ait velle ſe vt omnes ſcrupuloſi in hoc ſibi fidem darent; vt ſcilicet cogitent ſe validè eſſe confeſſos, quando clarè non illis occurrit error manifeſtus, & credant quòd tales timores non proueniunt ab aliquo errore, ſed à ſuo morbo, & à ſua melancholia.

5 Nimis ſcrupuloſi in diuino officio recitando, recordentur quòd ad conſecrationem hoſtiæ ſufficit virtualis intentio in virtute præcedentis intentionis qua primò propoſuit Sacerdos conſecrare, etiam ſi id propoſuerit die heſterno, vel duobus ante diebus, vt in materia de Sacramentis dicunt Theologi: & quòd verè conſecrat, etiam ſi quando conſecrat ſit diſtractus: ac proinde maiori de cauſa idem ſufficiet ad dicendum

dum validè diuinum Officium, quod eſt minus quàm confectio Sacramenti, ſi antequam recitauit, formauit intentionem bene ſoluendi: etiam ſi poſtea dum recitat, ſine data opera diſtrahatur, neque enim actualis attentio eſt in noſtra poteſtate pro hac vita, imò neque poſſibilis de ordinario in omnibus. Et ideo conſulit Azor. *tom.* 1. *lib.* 10. *c.* 12. *ad finem*, vt ſcrupuloſus nunquam repetat: ſi enim repetitioni acquieſcat, indies creſcet, & mille in hoc ſcrupulis agitabitur, vt praxis ipſa docet. Idem tenet Suarez, *tomo* 2. *de Religion. lib.* 4. *cap.* 26. *num.* 20. citans D. Thom. Nauar. & alios. Ego addo quòd meminerint commune dictum Theologorum dicentium, quòd ſi homo hodie propoſuit facere aliquod opus peccaminoſum, & poſt vnum, vel duos dies exiſtens ebrius, vel dormiens dictum opus exequitur, & peccat mortaliter & aliquando incurrit excommunicationem operi annexam ob ſolum propoſitum heſternum, cùm tamen iudicio careret quando fecit. Cùm ergo Deus magis inclinet ad miſericordiam, & ad noſtra opera bona acceptanda, quàm ad mala punienda; ſi tale opus peccaminoſum factum abſque iudicio actuali imputat ad gehennam propter ſolum propoſitum præcedens: magis acceptabit ad bonum, Officium diuinum dictum cum formatione propoſiti antecedentis de bene recitando, licèt cùm recitet, ſit non ebrius, vel dormiens, ſed diſtractus inuoluntariè.

6 Nimis ſcrupuloſus circa conſenſum erga actus internos malos: vel circa aduertentiam circa illos, & circa opera externa mala: habeat ſibi pro regula certa quod Doctores dicunt dum agunt de delectatione moroſa, videlicet, quòd ſi aliàs eſt vir timoratus, aſſuetus non conſentire, habens curam ſuæ ſalutis, credat quòd non conſenſit, neque de illo confiteatur. Secus

erit

erit ſi homo ſit aſſuetus conſentire, neque vt plurimum habet curam animæ: quod cum ſtatu ſcrupuloſi repugnat.

7 Maximè verò circa ſcrupuloſos tentatos de blaſphemiis cùm orant, recitant, vel celebrant, nota quòd hi conſulendi ſunt, vt occurrentibus ſibi illis blaſphemiis contra Deum, Deiparam, & Sanctos non deſiſtant ab oratione, & credãt ſe non conſentire, hac præcipuè de cauſa: quia ſcilicet, non eſt credendum velle peccare illum, qui actu Deum, vel Sanctos inuocat, atque velle iniuriam facere illum, qui actu laudat. Imò ait Rodrig. *tom. 3. quæſt. 66. art. 3.* quòd ſic tentatus tranſeat talibus blaſphemiis non reſpondens, ſed orationem continuet: quia impoſſibile eſt illis obuiare ne veniant, ſicut ventus currens qui cohiberi non poteſt, & diabolus aliquando ſpretus, & contemptus deſiſtit.

ADDITIO.

Vide ſupra *verb. Hæreſis, num. 1. & 2.* & quæ dixi *ſupra hoc eodem verbo*: & in his Additionibus *verb. Opinio.*

VNum ex remediis efficacibus, quod conſulitur ſcrupuloſis eſt vt vincant illos ducti aliqua ratione probabili, vel conſilio pij, ac docti viri. Hoc non obſtante ſolet ſcrupuloſos inquietare iſta obiectio mentalis. Si nunc morti proximus eſſes non auderes cum hoc ſcrupulo è vita diſcedere, oportet ergo, vt confitearis, &c. Reſpond. primò ex Cordub. *in ſuo quæſt. lib. 3. quæſt. 5. propoſit. 4.* multa oportere in eo articulo facere, quæ extra illum faciẽda non ſunt, nam modo, vel hominem iudicio poſſunt priuare, vel in deſpe

rationem inducere. Secundò reſpond. etiam in articulo mortis conſultius facturum ſcrupuloſum ſpernendo ſcrupulos habens pro ſe rationem probabilem, vel Doctorem. Sunt enim remedia applicanda à Doctoribus Eccleſiæ,& proinde ſufficientia pro tempore vitæ, & pro tempore mortis. Et recitat etiam Sanchez *lib.1. Decalog.c.10.n.82.* illud remedium quod aliàs dixi: vt ſcilicet ſcrupuloſus valde, non confiteatur niſi illud quod iurauerit fuiſſe peccatum mortale, quod idem tenet Vaſq. 1.2.*q.19.art.6. diſp.67.cap.2.ad fin.* & Sà *in Aph.ver. Dubium,num.5.*

2 Addit Sanchez *citat. cap.* 10. *numero* 86: quod in nimis ſcrupuloſo circa confeſſiones factas prudens Confeſſor debet aduertere circunſtantiam pœnitentis,& præparationem,factam ad confeſſionem, maximè ſi fuit confeſſio generalis: & exinde iudicare, an pœnitens rationabiliter inquietetur: an verò illud quod patitur ſit purus ſcrupulus: ſæpe enim diabolus vult turbare conſcientias, & tædium confeſſionis ingerere:ac proinde in fauorem nimis ſcrupuloſi debet, attentis circunſtantiis, iudicare, illud peccatum, de quo inquietatur, iam fuiſſe comprehenſum in aliqua generalitate confeſſionis generalis, quanuis dum peccata fatenda numerauit non meminerit illius.

SEPVLTVRA.

Vide ſuprà, *verbo Eccleſia,num.7.*

1 POteſt ſepeliri in ſepultura Eccleſiaſtica Religioſus, qui mane confeſſus eſt, & toto veſpere lætus extitit & ſequenti mane inuentus eſt mortuus in cubiculo clauſo oſtio cum laqueo ad collum appenſo,

quaſi genu flexus, non pendens. Sic reſpondit Nauarr. conſultus in facti contingentia, *lib.3.Conſil.tit.de ſepult. conſil* 6. præſumendum eſt enim benè de recenter confeſſo,& abſoluto, maximè quando de certo non conſtat an ſibi ipſe mortem intulerit. Et per hunc caſum bene poterit fieri illatio ad alios ſaltem minores. Vide infrà *num.* 11.

2 Poſſunt Religioſi ſuos familiares intra clauſtra morientes in ſuis Eccleſiis ſepelire. Compend. *verb. Sepultura.* §. 2.

3 Religioſus, vel Clericus, ſuadens alicui, vouere, iurare, vel promittere quod ſepelietur apud ſuas Eccleſias, vel mutabit ſepulturam iam alibi ab ipſo electam, peccat mortaliter, & incurrit excommunicationem Bonifacij VIII. Compend. *verbo Sepelire,* §. *6.* Et ſi contra actum fuerit electio ſepulturæ non valet: neque eligens poteſt in illa ſepeliri, etiam ſi iurauerit.

Nota primò quod dicitur, *vouere, iurare, promittere.* Si enim Religioſus, vel Clericus ſimplici animo, & verbis ſimplicibus ſolùm petat, vel hortetur vt apud Eccleſiam ſuam aliquis ſepeliatur, non peccat, & non incurrit: ad incurſum enim opus eſt, vt ſit perſuaſio, & interueniat votum, promiſſio, vel iuramentum. Si etiam aliquis non perſuaſus voueat, iuret, vel promittat ſe eſſe ſepeliendum in aliquo Conuentu, promiſſio valet, quia non fuit perſuaſus. Rodr. *in Add. tom.* 4. *c.* 103. *concl.* 10.

4 Vouens, vel promittens ſe ſepelire in aliquo Conuentu perſuadente tantum aliquo Religioſo, non Prælato, quidquid ſit de peccato ſuadentis, non perditur ius ſepeliendi in illo Conuentu, quia opus eſt vt perſuaſio fiat à maiori parte Conuentus. Rodr. *vbi proximè concl.* 5. Dixi *non Prælato*: quia ſi Prælatus ſuadet cum illo

illo effectu, & peccat, & perditur ius ſepulturæ: quia Prælatus repræſentat totum Conuentum. Neque item perditur ius ſepulturæ, ſi aliàs dictus vouens, promittens, aut ſuaſus erat ſepeliendus in illa Eccleſia de iure communi, quia ſcilicet habebat ibi parentes ſepultos, ſed tamen adhuc ſuadens in hoc caſu peccat. Item peccat, & incurrit Religioſus ſuadens ſecuto voto, promiſſo, vel iuramento, etiam ſi poſtea non ſequatur effectus ſepulturæ, quia fortè promiſſum retractauit, Rodrig. *cit. c. num. 7*.

5 Si aliquis Minorita ſuadeat alicui cum iuramento vt eligat ſepulturam apud Dominicanos, non facit contra illud mandatum, quia Papa ſolùm prohibet ne ſuadeat ſepulturam apud ſuam propriam Eccleſiam; non loquitur verò de ſuadente ſepulturam in Eccleſia aliena. Secus ſi idem Minorita id perſuadeat ad inſtantiam Fratris Dominicani, hoc enim iam fit directè in fraudem illius legis. Rodr. *concl. 6*.

6 Secundùm ius commune filius etiam ſub poteſtate patris, & ſeruus ſub poteſtate domini, poſſunt eligere ſepulturã, ſi filius ſit maior 14. annis. Sylu. *ver. Sepultura n. 6*. Secus ſi conſuetudo patriæ præſcripta aliud obſeruet: tunc enim ſtãdum eſt. Filius verò minor 14. annis, ſepeliri debet in ſepulchro parẽtum, vel ab illis electo.

7 Mulier coniugata, vidua non eligens ſepulturam ſepelienda eſt cum viro ſuo: ſi verò bis fuit nupta ſepelienda eſt cum viro vltimo: cum hoc enim habuit vltimum domicilium. Sylu. *cit verbo n. 8. verſ. quintum.* Vir autem ſepulturam non eligens ad hoc non tenetur, ſed apud maiores ſuos debet ſepeliri.

8 Eligentes ſepeliri in aliquo habitu Religioſorum debent deferri ad tumulum patenter, nullo operimento poſito ſupra habitum Religionis. Sixtus *in Monum. Ordinis, conceſſ. 149. 1. impreſſ.*

9 Apud Minores non poteſt dare habitum, ad ſepeliendum aliquem ſæcularem, niſi Guardianus, & cæteri Prælati ſuperiores, vel ille quibus ab illis fuerit commiſſum. Compend. *ver. Sepultura* §. 14. vnde prædictum habitum dare non poteſt ſubditus, neque confeſſor Monialium, neque quiuis alius niſi id ſibi à Prælato concedatur.
10 Notatur pro ſimoniaca lex Synodalis ſi daretur, in qua diceretur ne aperiatur ſepultura aliqua ſi non dentur tres argentei Regales pro fabrica Eccleſiæ. Rodriguez *tom. 3. quæſt. 58. art. 2.* vbi excuſat à ſimonia dare capellas, vel ſepulturam pro eleemoſyna pecuniaria, ſi illud accipiatur ſolùm via eleemoſynæ, quando Eccleſia eſt pauper, & recipitur eo modo quo recipitur pitantia Miſſæ.
11 Si Religioſus moriatur proprietarius, priuatur Eccleſiaſtica ſepultura. *c. ſuper quodam. de ſtat. Monach.* Notat tamen Rodriguez *tom. 3. quæſtion. 56. articul. 1.* quòd ſi Religioſus dummodo non ſit Minorita, inueniatur mortuus cum burſa denariorum, non ſtatim priuandus eſt ſepultura Eccleſiaſtica, quia iura non priuant officio altaris talem Monachum viuentem cum peculio, niſi quando prius monitus noluit dimittere: ergo ſic mortuum, non priuabunt ſepultura Eccleſiaſtica. Adde quòd talis mortuus poterat ſe purgare, quòd ſcilicet denarij eſſent ſui amici, conſanguinei, vel ſibi depoſiti, vel concrediti, vt alteri deferret loco eleemoſynæ, vel reſtitutionis. At dicit *ibi in fine articuli* quòd in hoc Minorita non excuſabitur ob ſtrictiorem Regulæ prohibitionem erga pecuniam recipiendam. At ſi etiam in Minorita circumſtantiæ ſatis probabiles occurrerent, vt crederetur pecuniam non eſſe ſuam, ſed amici, conſanguinei, vel creditam ad erogandam, vel reſtituendam: credo non eſſe priuandum ſepultura:

tunc

tunc enim non peccauit in rigore, quia pecunia non erat ſua.

Addo etiam quod dato caſu quòd Minorita mortuus inueniretur cum pecunia ſua; & tamen factum erat omnino occultum, credo non eſſe priuandum ſepultura: nam ſi viuens cum illa ſic occulta, non poterat puniri publicè, neque infamari, etiam mortuus cum illa omnino occulta non poterit diffamari cum priuatione publica ſepulturæ, maximè quia non poteſt ſe purgare.

12 Cadauera ſuſpenſorum vel occiſorum per miniſtros iuſtitiæ, non poſſunt ſepeliri in loco ſacro abſque licentia Iudicis: ſed non peccant mortaliter conſanguinei illa deponentes, vel ſuffurantes, & ſepelientes ob vitandam propriam infamiam. Rodr. *Addit. Sum. tom.* 4 *cap.* 131 *num.* 2.

13 Qui ſepeliunt in loco ſacro interdictos, excommunicatos maiori excommunicatione, & publicos vſurarios, incurrunt excommunicationem, iuxta *Clementinam* 1. *de ſepulturis*, & Doctores communiter.

14 Greg. XIII apud Marzillam *in ſuo lib. Declarationum Cardinal. lib.* 1. *c.* 10. declarauit quòd corpora volentium ſepeliri in Monaſterio Monialium debent ſepeliri in Eccleſia exteriori, & non intra clauſtra. Vnde innuit quòd abſque licentia Papæ non poteſt eligi ſepultura intra clauſuram Monialium: vel quod id non poſſit fieri abſque licentia eius qui poſsit dare.

ADDITIO.

1 Vide ſupra *verb. Habitus.* Adde quod poſſunt Minoritæ in ſuis Eccleſiis exhumare cadauera ibi ſepulta, & ad alium locum eiuſdem Eccle-

ſiæ transferre, de licentia tamen illorum quorum intereſt, habetur in Compendio Mendicantium §.17. Vide tamen quòd requiritur licentia conſanguinei, vel illius cui funeris cura demandata eſt.

2 Clemens VIII. in Bullario Rodriguez *f.* 1205. *Bulla ſecunda* ſub pœna excommunicationis reſeruatæ Sedi Apoſtolicæ prohibet parochis Indiæ Occidentalis, ne maiorem eleemoſynam petant pro illis qui apud Minoritas ſepeliuntur, quàm pro illis qui in parochialibus Eccleſiis eligunt ſepulturam. Et puto hanc conceſſionem communicari omnibus Conuentibus Ordinis contra omnes Parochos: Tum quia fauor ſit totius Religionis, tum quia eſt declaratio iuris Canonici, imò naturalis quo Parochi, & Clerici tenentur non petere aliquid vltra ius parochiale: quod ipſi tenentur de iuſtitia facere.

SIMONIA.

Si poſſit Prælatus Regularis abſoluere ſubditum ſimoniacum in Ordine ſacro, vide ſuprà, *verbo Prælatus. num.* 29.

4 SImonia eſt in Religioſis, & aliis hoc pactum: da mihi ſuffragium ad tale, & ego illud tibi dabo ad tale. Fit enim clara permutatio in re ſpirituali, quod eſt ſuffragium ad beneficium, vel dignitatem Eccleſiaſticam. Tenet Nauarr. *in Sum. cap.* 23. *n.* 100. & Rodrig. *tom.* 3. *quæſt.* 63. *art.* 4. Ibi tamen excuſat à ſimonia ſi in hoc non fiat pactum, & conuentio clara: ſed ſolùm detur demõſtratio ſpei futuræ. Vt ſi dicatur, da tu ſuffragium, & de tuo honore curabitur ſicut congruum fuerit vel quid ſimile: & ſi tunc amore amicitiæ datur tale promiſſum; abſque animo ſe colligandi per contra-

ctum:

ctum : tunc enim non videbitur interuenire pactum. Secus ſi dicatur clarè : ſi dederis pro me ſuffragium, ego etiam dabo:aliàs non dabo. Hic enim clarè interuenit pactum,& contractus ſimoniacus.

2 Simonia eſt aliquid dare vel recipere pro informando Prælato de qualitatibus prætendentis,vel procurantis officium , vel beneficium. Rodr.*tom.*4.*Addit. Sum.c.*133.*n.*20.

3 Dare aliquid , vel recipere principaliter pro recipiendo aliquo ad Religionem,eſt ſimonia:datur enim res corporalis pro re ſpirituali , qualis eſt ſtatus Religioſus. Et quidem nullum habet dubium , maximè quando recipiendus eſt inhabilis,& non idoneus : vel aliàs pro tunc non erat recipiendus,niſi pretium illud daretur:tunc enim clarius conſtat pretium illud fuiſſe receptum de principali intentione vt Nouitius reciperetur.

4 Abbatiſſæ petentes dotem , pro Nouitia Moniali recipienda excuſantur à ſimonia primò ob praxim , & bonam fidem. Secundò, quia non recipiunt pro pretio rei ſpiritualis,ſed pro ſuſtentatione corporali Nouitiæ: quemadmodum cum vxore recipitur dos ad ſuſtentanda onera matrimonij. Tertiò,quia in Compend. *verb. Moniales.*§. *vltimo*,Clemens VII. conceſſit , vel dixit quòd Moniales nullam incurrunt ſimoniam ex pactionibus quas faciunt in receptione intrantium Ordinem,ſuper dotibus recipiendis pro congruenti,& ſufficienti ſuſtentatione illarum.

Rodriguez tamen circa hoc aduertit *Addit.ad Sum. cap.*133.*num.*21.*tom.*4. quòd Innoc. VIII. hoc ipſum conceſſit cum duabus limitationibus ; prima eſt,quòd quando recipiunt Nouitiam non petant aliquid præcisè pro ingreſſu Ordinis ; ſed pro ſuſtentatione. Secunda eſt , dummodò non recipiant inhabiles ad

Ordinem principaliter ſperantes ſucceſsionem hæreditatis per profeſsionem illius. Et quidem prima conditio clara eſt ex dictis. Secūda verò de receptione inhabilis, rarò eueniet, quia rarò fœmina cenſebitur inhabilis ad Monaſterium, niſi fortè ob infirmitaté grauem & continuam, vel ob ſcandalum notabile de illius receptione, vel quid ſimile. Addit Rodr. *cit. c. n.* 22. quòd ſi Monaſterium eſt diues, & habet commodam ſuſtentationem pro intrantibus, non committi ſimoniam in petenda dote ſi ſolùm petat pro ſuſtētatione: poterit tamen eſſe peccatū auaritiæ, probátque ex Soto.

5 Aſſecutus officium, vel beneficium Eccleſiaſticum, per ſimoniam, eſt excommunicatus & priuatus ipſo iure tali beneficio, vel officio, per conſtitutionem Pauli II. & Pij V. citatas à Capucino in Compend. *ver. Simonia*, vbi ait manere priuatos etiam in foro conſcientiæ abſque alia declaratione. Et addit quod per beneficium etiam intelligitur Prioratus, Guardianatus & ſimiles. Sed circa id quod ait manere priuatum talem Monachum abſque vlla declaratione, vide ſuprà *ver. Leges. num.* 6.

6 Si ſimonia hæc in obtinendo beneficio, vel officio fuit commiſſa inſcio ipſo obtinente, & poſsidente beneficium, vel officium, quia ſcilicet inſcio illo data eſt pecunia, vel quid ſimile collatori ab amico, conſanguineo, &c. tunc taliter ignorans neque peccauit, neque cenſuras incurrit. Tenetur tamen vbi primùm ſciuit interueniſſe pactum ſimoniacum, renunciare officium, vel beneficium, quia per ius canonicum, & Bullas Pontificias eſt inhabilis ad illud etiam ſi ignorans recepit, & poſtea ſciuit: tenet expreſsè Nau. *libr.* 5. *Conſil. tit. de ſimonia. conſil.* 65. In modo tamen renunciandi, vide ſuprà *cit. num.* 6. *ver. Leges.* & *ver. Officia Ordinis. num.* 7.

7 Si

7 Si quis nondum obtinens officium, vel beneficium ſciuit antea, ſimoniam ab alio commiſſam, circa officium ſibi dandum non poteſt acceptare, & tenetur illud renunciare, tunc enim multo magis eſt inhabilis, & ferè cooperatur ſimoniæ alterius. Clarè deducitur ex proximè dictis. Si verò ipſe procurans officium, vel beneficium committit ſimoniam, antequam illud acceptet tenetur omnino renunciare, non enim poteſt acceptare cùm ſit excommunicatus, & inhabilis: ſi verò iam acceptauit tenetur renunciare. Sed adhuc vide *dicto verb. Leges.* & *verbo Officia Ordinis in modò renunciandi, locis proximè citatis.*

8 Eſt præterea ſimoniacus per ius canonicum & citatas Bullas Pontificias, excommunicatus, ſuſpenſus, & inhabilis ad officia, & priuatus obtentis. *Extrauagante 2. de Simonia*, & Capucinus *cit. l. §. Et primò notandum.*

SOLICITARE FOEMINAS IN Sacramento Pœnitentiæ.

COgit neceſſitas temporum, humanitatis fragilitas, & ſanctiſſimum Eccleſiæ decretum per ſummam agere de titulo propoſito. Nam Sanctiſſ. D. Paul. V. propria Bulla mandauit Inquiſitori Generali huius regni, vt procederet contra Confeſſores ſolicitantes fœminas in confeſſione, ſicut contra ſuſpectos in fide: & praxis vidit hoc iam obſeruatum. Prodierunt ſtatim multæ expoſitiones virorum ſapientium, tum prælo traditæ, tum manu ſcriptæ. Et quia res grauiſſima eſt, volui tantiſper meam opinionem ſcribere, cum ſubmiſſione ſancto tribunali Inquiſitionis: Sed tamen prius neceſſe eſt audire tenorem Bullæ, & mandatum DD. Inquiſitorum pro executione eiuſdem Bullæ.

Bulla Sanctiſsim. D. Pauli V. contra Confeſſores ſolicitantes fœminas in Confeſſione.

Paulus Papa V.

Dilecte fili, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Cùm ſicut nuper accepimus non ſine animi noſtri moleſtia, diuerſi Sacerdotes in Regnis Hiſpaniarum, ac eorum Ciuitatibus, & Diœceſibus curam animarum habentes, ſiue eam pro aliis exercentes, aut aliàs audiendis confeſſionibus pœnitentium deputati, in tantam proruperunt iniquitatem, vt Sacramento Pœnitentiæ in actu audiendi confeſſiones abutantur: Nec illi, & qui id inſtituit Domino noſtro Ieſu Chriſto iniuriam facere vereantur, mulieres videlicet pœnitentes ad actus inhoneſtos, dum earum audiunt confeſſiones alliciendo, & prouocando, ſeu allicere, & prouocare tentando, & procurando, ac loco earum per Sacramentum huiuſmodi Creatori noſtro reconciliationis, grauiorum peccatorum mole eas onerando, & in manibus diaboli tradendo, in Diuinæ Maieſtatis offenſam, & animarum perniciem, ac Chriſti fidelium non modicum damnum. Nos in animo inducere nequeuntes, quod qui de fide Catholica rectè ſenſerint Sacramentis ab ipſo Deo inſtitutis abutantur, aut illis iniuriam faciant. Fraternitati tuæ de cuius eximia charitate, virtute atque doctrina plurimum in Domino confidimus, per præſentes committimus, & mandamus quatenus per te, vel per alium, ſeu alios, à te deputandum, ſeu deputandos, contra omnes, & ſingulos Sacerdotes dictorum regnorum, ac illarum ciuitatum, Diœceſum, de præmiſſis quomodolibet diffamatos, tam ſæculares, quam quorumuis etiam exemptorum, Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiectorum Ordinum Regulares, cuiuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis,

ordinis, & præeminentiæ exiſtant, tam ſuper præmiſſis, quàm ſuper fide Catholica, & quidquid de ea ſentiant, diligenter inquiras, & iuxta facultatem tibi contra hæreticos, aut de hæreſi quouis modo ſuſpectos à Sede Apoſtolica conceſſarum continentiam, & tenorem procedas, ac culpabiles repertos, iuxta exceſſuum ſuorum qualitatem prout iuris fuerit, punias: eos etiam, ſi & prout de iure fuerit faciendum, debita præcedente degradatione, ſæcularis iudicis arbitrio puniendos tradendo, non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac Ecclesiarum, & Monaſteriorum, nec non Ordinum quorumlibet, quorum ipſi Sacerdotes fuerint, etiam iuramento confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, ſtatutis, & conſuetudinibus, priuilegiis quoque, indultis, & litteris Apoſtolicis quibuſcunque tenoribus, & formis, ac quibuſcunque clauſulis, & de actis etiam Motu proprio, aut aliàs quomodolibet conceſſis etiam iteratis vicibus approbatis, & innouatis. Quibus omnibus & eorum tenores præſentibus pro expreſſis habentes hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſsè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Dat. Rom. apud Sanctum Marcum, ſub annulo Piſcatoris die 16. Septemb. 1608. Pontificat. noſtri Anno 4.

PVBLICATIO ET MANdatum DD. Inquiſitorum.

PRo executione prædictæ Bullæ DD. Inquiſitores Eboræ particulare mandatum ſeu edictum publicarunt, pro obligandis fidelibus, vt denunciarent ſancto Tribunali culpatos in tali delicto; quia verò tenor illius edicti, multum iuuat pro dicendis, libuit hic adſcribere non integrum, breuitatis gratia, ſed ſubſtantialia verba nobis inſeruitura.

Manda-

Mandamus authoritate Apoſtolica ſub pœna excommunicationis maioris ipſo facto incurrenda ſingulis perſonis, &c. vt intra dies triginta ſcientibus quoſcumque Sacerdotes, ſaculares, vel regulares Religioſos, cuiuſcunque Ordinis, &c. ſolicitaſſe in actu confeſſionis, prouocaſſe, vel procuraſſe aliquas mulieres ad actus turpes, & inhoneſtos denuncient intra prædictum tempus huic ſanctæ Inquiſitionis Tribunali, &c. Dat. Eboræ anno 1609. die 21. Iul.

SEQVITVR EXPOSITIO.

ANtequam expoſitionem aggrediar ſummariã pro grauitate talis delicti, pondero verba, ſeu rationem Sanctiſſ. D. Papę: dolentis quòd tales Confeſſores, cùm deberent aliàs fœminas pœnitentes Deo reconciliare, illas onerant mole grauiorum peccatorum: Et rectè quidem ſanctiſſimus Papa. Deberent enim Confeſſores pœnitentes prouocare ad lacrymas, idcirco enim Sacramentum confeſſionis dicitur Sacramentum Pœnitentiæ, quæ pœnitentia conſiſtit in lacrymis ac dolore, ad quæ duo Confeſſor prudens debet prouocare pœnitentem: hi prouocant ad infernum. Inhærens autem verbis Papæ, de mole peccatorum, credo ipſis confeſſoribus poſſe applicari illud Chriſti Domini dolentis, Matth. 8. *Væ homini illi per quem ſcandalum venit: expedit ei, vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.* Si enim Chriſtus Dominus de quouis ſcandalo actiuo id protulit, multo magis dicendum erit de tali Confeſſore in Sacramento Confeſſionis dante tale ſcandalum actiuum, diabolicum, & ſacrilegum, ídque puſillis fœminis, & cum præiudicio aliorum ſcientium, tale delictum, qui exinde poterunt talis, ac tam neceſſarij Sacramenti tædium concipere.

1 Primò igitur dico tales Confeſſores eſſe ſuſpectos de fide: ſic enim expreſsè declarat Papa, dicens ſe nequire in animum inducere, quòd tales rectè ſentiant de fide Cùm ergo ſuſpectus in fide ſit deferendus ad Tribunal ſancti officij, ſic etiam deferendi erunt tales Confeſſores, ſeruatis conditionibus infra dicendis.

2 Illa verba Bullæ, *Alliciendo & prouocando: ſeu allicere, & prouocare tentando*: clarè innuunt non ſolùm puniri tales Confeſſores ſi effectu ſecuto prouocauerint fœminas, ſeu effectu ſecuto illæ manſerint perſuaſæ ad actus turpes, ſed etiam ſi illæ repugnauerint, dummodo talis Confeſſor attentauerit perſuadere. Vbi vides legiſlatorem pari pœna punire affectum, ſeu conatum ſolum ad opus, etiam effectu non ſecuto. Quanuis enim communior Iuriſtarum opinio apud Iul. Clarum *quæſt. 92. Practic. crimin.* teneat affectum, ſeu conatum ad crimen non puniri eadem pœna effectu non ſecuto: id debet intelligi, niſi lex expreſsè decernat ob criminis atrocitatem. Et hîc Papa ita exprimit, vt patet ex verbis citatis.

3 Dicetur Confeſſor ſolicitare, vel attentare id facere, ſi verbis id faciat, directè, vel indirectè, dummodo ſint ſufficientia ad prouocationem. Idem dicendum erit ſi abſque verbis facto prouocet, vt ſi fœminam oſculetur, manus eius libidinosè tangendo, vel aliam corporis partem cùm ſit manifeſta prouocatio, patet ex verbis generalis Bullæ, quæ ſolùm prohibent prouocationem, & ſolicitationem non diſtinguendo de mediis quibus fiat prouocatio. At opera prædicta, & ſimilia magis prouocant, & ſolicitant quàm verba, vt patet experientia, & ex communi omnium acceptione.

4 Habebit tamen hîc locum ad excuſandum, paruitas

tas materiæ, ſicut habet in omni alia materia. Vnde ſi Confeſſor dicat fœminæ verba leuia, vel aliud ſignum, vel opus leue faciat indicatiuum amoris laſciui, quæ verba ad iudicium prudentis viri nec ſint peccatum mortale, nec ſufficientia ad perſuadendum: credo quòd talis Confeſſor non ſit accuſandus. Eſt enim communis opinio materiam leuem, & paruam excuſare in omnibus delictis, ſaltem à pœna Eccleſiaſtica, vt ſupra diximus in ſimili *verb. Excommunicatio circa percuſſionem clerici interius malam mortaliter, & exterius tantum venialem ob paruitatem operis.* Vide ſuprà, *ver. Excommunic. num. 1.*

5 Virtute huius Bullæ non erit denunciandus Confeſſor, qui intra Sacramentum Confeſſionis ſolicitauerit viros ad peccatum nefandum. Quanuis enim iſtud peccatum grauis ſit, quàm ſolicitare mulieres ad actum turpem ordinarium, lex tamen iſta pœnalis eſt, & ſolùm loquitur de fœminarum ſolicitatione, & iuxta communem Doctorum opinionem non eſt extendenda ad ſimiles caſus etiam atrociores, vt inter alios tenet Caſtr. *lib. 1. de lege pœnali cap. 2.* citans Abbat. & Rodrig. *tom. 1. quæſtion. quæſt. 47. art. 1. ad finem.* Dixi, *virtute iſtius Bullæ.* Nam virtute alterius Bullæ Pontificiæ qua Inquiſitores inquirunt etiam de crimine nefando tenebitur pœnitens denunciare, ſi Confeſſor intra hoc Sacramentum committat aliquid pertinens ad tale delictum conſummatum quod obliget ad denunciandum: at fateor oppoſitum iſtius dicti eſſe probabile, & tales deferendos eſſe ad Inquiſitores virtute huius Bullæ, tenet Lopez *1. p. Inſtruct. cap. 35.* & Salzedo *in Pract. Crimin. cap. 82. ſecundæ impreſſionis.*

6 Non eſt obligatio denunciandi de Confeſſore, qui ante Sacramentum, vel poſt illud perfectum, fœminam

nam ſolicitat. Hæc colligitur clarè ex verbis Bullæ. ibi: *In actu audiendi confeſſiones*: Item ex aliis verbis paulò poſt additis ibi. *Dum earum audiunt confeſſiones.* Quo nihil clarius dici potuit ad intentum vt nō obliget Papa alios denunciari niſi tale crimen commiſerint intra ipſum Sacramentum iam inchoatum, & nondum finitum: confirmo idem ex verbis edicti DD. Inquiſitorum ſupra poſitis, vbi ſolùm iubent denunciare de Confeſſoribus ſolicitantibus in Sacramento confeſſionis. Dictio enim illa, *in*, clarè ſignificat intra Sacramentum, non extra. Et probatur, quia lex iſta pœnalis eſt, vt patet; conſtat verò per regulam iuris *in 6. Regula* 15. quod odia reſtringi, fauores conuenit ampliari. Item *ibidem Reg.* 49. In pœnis benignior eſt interpretatio facienda. At non eſt benigna, ſed dura interpretatio, pœnam impoſitam crimini facto in Sacramento, extendere ad crimen factum prope Sacramentum, ſeu ante ipſum, vel poſt ipſum Sacramentum. Addo exemplum in alio ſacrilegio: nam habere copulam carnalem in Eccleſia eſt ſacrilegium, & polluit illam. At ſi fiat extra Eccleſiam, ſed prope illam nemo dicet quòd ſit ſacrilegium, vel quòd polluat illam, etiam ſi fiat prope illam in diſtantia vnius cubiti, dummodo fiat extra illam. Ergo a ſimili, hoc ſacrilegium in ſolicitatione fœminarum, ſi fiat paulò ante Sacramentum incæptum, non comprehenditur in iſta lege: Imò neque in rigore erit ſacrilegium; nondum enim propriè, & in rigore fit iniuria Sacramento, cùm nondum exiſtat. Nemo enim antequam exiſtat in rerum natura propriè poteſt iniuriam pati. Et per hæc facilè ſoluentur allata ab aliquibus ſine fundamento Bullam extendentibus ad Confeſſores tale crimen committentes ante incæptum, vel poſt finitum Sacramentum.

7 Confeſſor hoc delictum committens intra Sacramentum, qui tamen illud commiſit ante publicationem iſtius Bullæ, id eſt, ante annum 1609. non debuit tunc, nec debet hodie denunciari, ſed ſolùm eſt denunciandus qui commiſit poſt publicationem Bullæ: probatur, quia nulla lex ciuilis, vel Eccleſiaſtica obligat niſi poſt ſui publicationem, neque extenditur ad punienda delicta facta de præterito, ſed ad facienda de futuro: habetur expreſsè in vtroq; niſi fortè lex ipſa claris verbis exprimat ſe etiam punire præterita, ſic habet expreſsè *cap. cognoſcentes. de Conſt.* ibi in illis verbis: *Quoties nouum quid ſtatuitur, ita ſolet futuris formam imponere, vt diſpendiis preterita non commendet.* Et ibidem Gloſſ. *verb. futuris.* idem expreſſius habetur *eod. tit. cap. vltim.* Vbi Papa Greg. IX. explicans quandam conſtitutionem à ſe paulò ante editam, ſic ait: *Declaramus, non ad præterita ſed ad futura tantùm extendi; cùm leges, & conſtitutiones futuris certum ſit dare formam negotiis, non ad præterita facta trahi, niſi nominatim in eis de præteritis caueatur.* ſic ibi, quo nihil clarius dici potuit. Citat etiam ad hoc Azor. 1. *tom. lib. 5. cap. 16. quæſtion. 13. Cæſar. ff. de publicanis.* & *l. leges. Cod. de legib.* Vbi ponit Azor. caſum rarum ad hoc intentum deciſum in priori lege citata.

8 Scio multa contra hoc dictum ab aliquibus obiici, quæ omitto breuitatis gratia: maximè quia iá tranſacti ſunt anni vndecim à publicatione Bullæ, in quo tam longo ſpatio non eſt credibile caſibus ante publicationem Bullæ occurrentibus, non fuiſſe iam datum remedium. Et non vacat vacare quæſtionibus non neceſſariis. Vnam tantùm propono inſtantiam contra præcedens dictum. Nam Sum. Pontifex hîc declarat ſuſpectum eſſe in fide Confeſſorem taliter ſolicitantem Sed ſuſpectus in fide ſemper eſt deferédus Inquiſito

ſitoribus etiam ſi à tempore antiquiſſimo crimen commiſerit ratione cuius ſic eſt ſuſpectus, vt patet, neque ad hoc indigent Inquiſitores noua commiſſione, ſed poſſunt punire ſuſpectum de fide peccantem, à tempore præterito longiſſimo. Ergo ſi iſte Confeſſor ſolicitans eſt ſuſpectus de fide, illis crimen etiam commiſſum ante publicationem iſtius Bullæ eſt deferendum ad tribunal fidei. Ad hanc inſtantiam reſpondeo proponendo aliam quæſtionem. Si hoc crimẽ ante publicationem iſtius Bullæ tanquam ſuſpectum de fide pertinebat ad tribunal fidei, quid opus fuit petere à Summo Pontifice, vel ipſum Motu proprio facere ſpecialem conceſſionem & commiſſionem Inquiſitoribus, vt de illo inquirerent, atque illud punirẽt, quod antea nõ faciebant, ſed ſoli Epiſcopi? Quæ ſpecialis, & noua conceſſio extenſa ad Inquiſitores videtur ſupponere crimen antea non pertinuiſſe ad illos, vel ob non vſum, vel quid ſimile quod Papa intellexit. Ergo cùm antea de illo Inquiſitores in particulari non inquirerent, ſignum eſt quod noua illis conceſſa poteſtas ſit ſolùm pro futuris, non verò de præteritis, quia lex præterita non exprimit, & clarè ſupponit antea Inquiſitores de iſto delicto non ſolere inquirere. Et quemadmodum priuilegium poteſt amitti in parte per non vſum, quia ſcilicet nunquam fuit illa pars priuilegij poſita in praxi. Si etiam, quamuis ſit priuilegiũ amplum Inquiſitorum puniendi omnia delicta contra fidem: potuit tamen pars iſta illius priuilegij inquirendi de his Confeſſoribus perdi per non vſum, quia nunquam de tali crimine inquiſierant. Et ſic fuit neceſſaria noua cõceſſio, ſeu extenſio iſta facta per D. Papam, quæ cùm ſit noua, & quoad hoc concedat nouam poteſtatem nihil loquens de præteritis, reſtat, vt ſolùm de futuro intelligatur.

9 Si fœmina ſolicitet Confeſſorem in Sacramento ad actus turpes,& inhoneſtos : non tenetur Confeſſor de illa denũciare coram Inquiſitoribus. Neque obſtat, quod quemadmodum Confeſſor ſolicitãs eſt ſuſpectus de fide ob notabilem irreuerentiam Sacramenti, ita fœmina ſolicitãs intra illud ob eandem cauſam videtur ſuſpecta de fide,& proinde denuncianda. Non, inquam,obſtat : primò,quia lex eſt pœnalis,& ſolùm loquitur de Confeſſore, non verò de fœmina : lex verò pœnalis non eſt extendenda ad ſimiles caſus, vt ſupra diximus.Secundò,quia non eſt eadem ratio in fœmina abutente Sacramento, atque in Confeſſore; nam Cõfeſſor maiorem irreuerentiam infert Sacramẽto,quàm fœmina : eſt enim Confeſſor Miniſter ex officio cum charactere, ac iuriſdictione, & obligatur iure diuino illud miniſtrare exiſtens in gratia : quæ omnia non requiruntur ex parte fœminæ recipientis Sacramentum. Adde quòd poſſet fœmina accuſare Confeſſorem de fracto ſecreto ſacramentali, quod foret magnum Sacramenti aliàs præiudicium.
10 Si fœmina prius ſolicitauit Confeſſorem,& ipſe tentatione victus conſenſit, & intra Sacramẽtum turpes actus exercuit, vel intra Sacramẽtum conſentiens, & poſtea peccauit:non tenetur fœmina reſipiſcens illum denunciare.Probatur clarè ex verbis Bullæ : *Allicere,vel prouocare*:quæ ſupponunt preces, & poſtulationem prærequiſitas. Confeſſor verò prius ſolicitatus non rogat,non prouocat, neque ſolicitat.
11 Immorantur aliqui hoc loco in mouenda quæſtione, vtrùm per hãc Bullam adimatur poteſtas Epiſcopis, ne per ſe ſolos poſſint de hoc crimine inquirere abſque Inquiſitoribus,illúdque punire. Alij dicunt adimi,alij negãt : meum non eſt hoc diſputare ipſi viderint quibus intereſt : Ego non video in Bulla verba aliqua

aliqua quibus Papa hoc illis interdicat, quod illis ex ordinario antiquitus competebat. Alij inſuper cruciantur in explicandis illis verbis Bullæ: *Quomodolibet diffamatos:* quibus Papa concedit vt diffamatos de hoc crimine aliqualiter, poſſint punire, & inquirunt qualis infamia præcedens neceſſaria ſit, vt poſſit crimen ab Inquiſitoribus puniri. Ab hac etiam diſputatione abſtineo, quia meum non eſt docere, vel conſulere quid DD. Inquiſitores facturi ſint. Solùm diſputo de eo quod conuenit facere Religioſis, ac pœnitentibus, cæteríſque Confeſſoribus.

12 Ex dictis *num.6.* oritur, vel potius reſoluitur præſens dubium. Adiuit fœmina Confeſſorem: vel iſte illam vocauit in loco vbi ſolent confeſſiones audiri, ſed fœmna non habuit animum confitendi, neque Confeſſor intendi miniſtrare Sacramentum: ſed propter circunſtantes ſigno Crucis præmiſſo ſimularunt actum Sacramenti, & Confeſſor in fine ſimulauit exterius verba abſolutionis. Et in medio horum duorum Confeſſor ſolicitauir fœminam: quæris an teneatur fœmina denunciare de Confeſſore? Ex prædictis *num.6.* credo non teneri, etenim non ſolicitauit in Sacramento, ſeu intra Sacramentum. Imò cùm ibi nullum interuenerit Sacramentum, nulla iniuria facta fuit Sacramento, ac proinde nullum ſacrilegium interuenit.

13 Maior dubitatio eſt. Quidam Confeſſor re vera carens iuriſdictione ad ritè abſoluẽdum, vel quia erat excõmunicatus publicè denunciatus, vel notorius clerici percuſſor, vel alia via carens iuriſdictione, audiuit cõfeſſionem fœminæ, & intra illam ſolicitauit eãdem: vtrùm incurrat hãc pœnã, & fœmina ſciẽs inualiditaté Sacramenti teneatur illum deferre ad S. Tribunal? Iſta quæſtio pendet ex alia diſcuſſa in materia de legibus

an pœna impoſita à lege alicui actui,incurratur ab illo qui fecit illum actum,ſed fuit actus nullus,v.g.imponit lex Canonica pœnam rebaptizanti: rebaptizauit quis hominem iam verè baptizatum, ac proinde ſecundus Baptiſmus ab iſto fuit factus nullus:vel etiam baptizauit exterius hominem iam baptizatum,ſed ſine intentione baptizandi, & proinde iſte ſecundus actus fuit nullus:quæritur,an iſte ſecundus rebaptizãs nulliter,incurrat pœnas rebaptizantis? Reſpõdet Suarez(cui aſſentio)*tom.de Legibus,lib.5 c.34.num.9.&* 10. nõ incurrere:probat ibi latè,omitto probationes breuitatis gratiâ. Cuius ibi deciſio facit optimè ad propoſitum dubium.Et ita dicendum prędictum Cõfeſſorem carentem iuriſdictione,ſiue faciat bona fide circa carentiam iuriſdictionis,ſiue mala fide,cùm faciat,vel pætendat facere actum nullum,in abſoluendo,non incurrere pœnam iſtius Bullæ. Et quidem ſi faciat mala fide ſciens ſe carere iuriſdictione,& tamen audiat cõfeſſionem fœminæ, res eſt clara, & exempla Suar. id probant in rebaptizante mala fide.Si verò hic audiens confeſſiones,& ſolicitans careat iuriſdictione,& credens bona fide ſe illam habere,ſed mala fide intendat ſolicitationem,tunc tota dubitatio eſt.Puto caſum reſolui poſſe per alium communiter deciſum,v.g.Intendebam percutere Petrum laicum tantùm: ſed ille erat Petrus clericus inuincibiliter ignoratus. Non incurri cẽſuram percuſſoris clerici,quia de hoc habui bonam fidem:ſed peccaui mortaliter ex occiſione proximi ſæcularis:Sic videtur poſſe reſponderi in iſto malo Confeſſore ſolicitante, qui habuit quidem bonam fidem iuriſdictionis:ſed malam in ſolicitatione: ſed ſemper recurrendum eſt ad ibi dicta ex Suar.quòd iſte Confeſſor faciẽs bona fide circa iuriſdictionẽ exercet actũ nullum,qui in lege nõ punitur,iuxta ibi dicta.Omitto alia

alia,quia caſus rarus eſt,& nunquam fœmina has circunſtantias iuriſdictionis ſolet,vel poteſt aduertere.

14 Ex proximè dictis facilè reſoluitur aliud dubium, quod hîc ab aliquibus proponitur:an videlicet ſi laicus, vel Clericus non Confeſſor occultè ponant ſe in loco confeſſionibus deputato,& fictè audiant confeſſionem fœminæ, illámque ibi ſolicitent, incurrant in pœnam huius Bullæ? Dicendum eſt enim iuxta prædicta,non incurrere,quia prætendunt facere actum nullum,ídque ſcienter.Et Bulla loquens de audienda confeſſione ſacramentali,loqui videtur iuxta communem acceptionem de confeſſione vera,valida, & ordinaria.

15 Si fœmina intra confeſſionem ſolicitata cõſenſit, vt ibi,vel extra Sacramentum actus turpes,& inhoneſtos exerceret, non tenetur denunciare de Confeſſore. Probatur ex dicto communi Doctorum, quòd ſocius criminis,vel complex nõ tenetur denunciare de ſociò delinquente cum periculo ſuæ infamiæ,non enim tenetur prodere ſe. At iſta fœmina denuncians de tali Confeſſore exponit periculo ſuam famam, poterit enim Confeſſor in tribunali fateri ſe tales, ac tales actus inhoneſtos cum illa habuiſſe,illa non repugnante:quod foret fœminam prodere ſe. Ita in quodam caſu hæreſis conſuluit Nauarr.ferè in ſimili de ſocio nõ obligato ad ſe prodendum, *lib. 5. conſiliorum,tit.de hæretic.conſil.* 8 maximè *num.* 3. Quamuis *ibidem* oppoſitum ſentiat de homine ibi conſulente non valente tempore præterito denunciare ſine ſuo periculo, ſed poſtea potente. At prius dictum,videlicet non obligare præceptum denunciationis cum periculo propriæ famæ,eſt communis doctrina,& probatur ex regula ſuperius tradita, *verbo Præceptum:* quòd ſcilicet lex naturalis præpõderat legi poſitiuæ:at cõſeruare propriam famam pertinet ad legem naturalem:denunciare verò

an pœna impoſita à lege alicui actui, incurratur ab illo qui fecit illum actum, ſed fuit actus nullus, v.g. imponit lex Canonica pœnam rebaptizanti: rebaptizauit quis hominem iam verè baptizatum, ac proinde ſecundus Baptiſmus ab iſto fuit factus nullus: vel etiam baptizauit exterius hominem iam baptizatum, ſed ſine intentione baptizandi, & proinde iſte ſecundus actus fuit nullus: quæritur, an iſte ſecundus rebaptizãs nulliter, incurrat pœnas rebaptizantis? Reſpõdet Suarez (cui aſſentio) *tom. de Legibus, lib. 5 c. 34. num. 9. &* 10. nõ incurrere: probat ibi latè, omitto probationes breuitatis gratiâ. Cuius ibi deciſio facit optimè ad propoſitum dubium. Et ita dicendum prędictum Cõfeſſorem carentem iuriſdictione, ſiue faciat bona fide circa carentiam iuriſdictionis, ſiue mala fide, cùm faciat, vel pætendat facere actum nullum, in abſoluendo, non incurrere pœnam iſtius Bullæ. Et quidem ſi faciat mala fide ſciens ſe carere iuriſdictione, & tamen audiat cõfeſſionem fœminæ, res eſt clara, & exempla Suar. id probant in rebaptizante mala fide. Si verò hic audiens confeſſiones, & ſolicitans careat iuriſdictione, & credens bona fide ſe illam habere, ſed mala fide intendat ſolicitationem, tunc tota dubitatio eſt. Puto caſum reſolui poſſe per alium communiter deciſum, v.g. Intendebam percutere Petrum laicum tantùm: ſed ille erat Petrus clericus inuincibiliter ignoratus. Non incurri cẽſuram percuſſoris clerici, quia de hoc habui bonam fidem: ſed peccaui mortaliter ex occiſione proximi ſæcularis: Sic videtur poſſe reſponderi in iſto malo Confeſſore ſolicitante, qui habuit quidem bonam fidem iuriſdictionis: ſed malam in ſolicitatione: ſed ſemper recurrendum eſt ad ibi dicta ex Suar. quòd iſte Confeſſor faciẽs bona fide circa iuriſdictionẽ exercet actũ nullum, qui in lege nõ punitur, iuxta ibi dicta. Omitto

alia

alia, quia caſus rarus eſt, & nunquam fœmina has circunſtantias iuriſdictionis ſolet, vel poteſt aduertere.
14 Ex proximè dictis facilè reſoluitur aliud dubium, quod hîc ab aliquibus proponitur: an videlicet ſi laicus, vel Clericus non Confeſſor occultè ponant ſe in loco confeſſionibus deputato, & fictè audiant confeſſionem fœminæ, illámque ibi ſolicitent, incurrant in pœnam huius Bullæ? Dicendum eſt enim iuxta prædicta, non incurrere, quia prætendunt facere actum nullum, ídque ſcienter. Et Bulla loquens de audienda confeſſione ſacramentali, loqui videtur iuxta communem acceptionem de confeſſione vera, valida, & ordinaria.
15 Si fœmina intra confeſſionem ſolicitata cõſenſit, vt ibi, vel extra Sacramentum actus turpes, & inhoneſtos exerceret, non tenetur denunciare de Confeſſore. Probatur ex dicto communi Doctorum, quòd ſocius criminis, vel complex nõ tenetur denunciare de ſocio delinquente cum periculo ſuæ infamiæ, non enim tenetur prodere ſe. At iſta fœmina denuncians de tali Confeſſore exponit periculo ſuam famam; poterit enim Confeſſor in tribunali fateri ſe tales, ac tales actus inhoneſtos cum illa habuiſſe, illa non repugnante: quod foret fœminam prodere ſe. Ita in quodam caſu hæreſis conſuluit Nauarr. ferè in ſimili de ſocio nõ obligato ad ſe prodendum, *lib. 5. conſiliorum, tit. de hæretic. conſil.* 8 maximè *num.* 3. Quamuis *ibidem* oppoſitum ſentiat de homine ibi conſulente non valente tempore præterito denunciare ſine ſuo periculo, ſed poſtea potente. At prius dictum, videlicet non obligare præceptum denunciationis cum periculo propriæ famæ, eſt communis doctrina, & probatur ex regula ſuperius tradita, *verbo Præceptum:* quòd ſcilicet lex naturalis præpõderat legi poſitiuæ: at cõſeruare propriam famam pertinet ad legem naturalem: denunciare verò

pertinet ad legem poſitiuam humanam:& ideo ſocius delicti non tenetur ſe prodere cum magno ſuo periculo denunciando de alio. Sayro *Clau. Reg. lib. 12. c. 14. n. 32. & n. 26.*

DE MODO QVO FIERI debet denunciatio Confeſſoris ſolicitantis.

16 Iubent DD. Inquiſitores in prædicto edicto, vt denunciatio iſtius delicti fiat intra dies triginta, à cognitione delicti. Si verò intra illos non fiat, incurretur poſita excommunicatio ipſo facto. Imprimis vide pro iſta, & ſimilibus denunciationibus faciendis quæ diximus ſupra, *in his Addit. verbo Correctio fratrum. tit. de denunciatione:* ibi enim dicta, hìc etiam ſuo modo inſeruiunt.

17 Cùm iſtud præceptum ab Inquiſitoribus impoſitum ſit Eccleſiaſticum, & conforme legi diuinæ, patitur eaſdem modificationes, quas Doctores tradunt ſeruandas in edictis Eccleſiaſticis pro viſitatione, ac denunciatione latis, vno, vel altero exceptis, circa durationem temporis, vt mox dicemus. Ita Sayro loquens etiam expreſsè *de edictis Inquiſitorum, lib. 12. Clau. Regiæ, cap. 14 n. 22.* Vbi prius proponit de edictis Epiſcoporum, & Inquiſitorum pro viſitatione latis, ſeu publicatis, & dicta in ſequentibus applicat ad edicta amborum. Ego verò antequam vlterius procedam, noto hàc differentiam inter edictum Epiſcopi latum pro viſitatione, ſeu denunciatione, & edictum Inquiſitorum pro eodem fine: Nam edictum Epiſcopi pro viſitatione, finita viſitatione illius loci in quo ponitur, nõ ligat amplius; vel ſaltem paulò poſt moraliter finitur, quia illorum viſitatio eſt tranſiens, temporanea, ſeu ad tempus

pus: Ad edictum Inquiſitorum pro denunciatione facienda obligat ſemper, & tota vita, quia ſemper illud tribunal viſitat: vt inter alios tenet Henriquez *tom.2. lib.13.de excom.c.18.§.4. Littera M.in Gloſſ.* Vnde fœmina obligata de hoc delicto denunciare quæ poſt 30. dies non denunciauit, etiam ſi abſoluatur ab iſta excommunicatione, non deobligatur, ſed tenetur ſemper ad faciendam denunciationem.

18 Hinc ſequitur proportione habita valere in hoc caſu excuſationes illas quæ excuſant à denunciando in aliis edictis aliorum Epiſcoporum, & Prælatorum regularium. Eſt enim eadem ratio in omnibus, cùm ſint leges Eccleſiaſticæ conformandæ legi naturali, ac diuinæ poſitiuæ, imò & Eccleſiaſticæ poſitiuæ. Quoniam verò in generali iam dixi de cauſis deobligantibus à denunciatione horum dubiorum ſupra, *cit.verb. Correctio, & titulo Denunciatio*, ibi dicta ex doctiſſimo Nauarro hîc repeto. Ibi ergo ex Nauar. *in Sum.Latina num.46.cap.25.* dixi ſex eſſe cauſas ob quas omnes, vel ſingulas illarum poteſt quis deobligari à denunciatione facienda: prima eſt quando peccatum eſt emendatum. Si enim fœmina certò ſciat, per ſuam admonitionem Confeſſorem eſſe pœnitentem, & moraliter intelligat illius pœnitentiam de præterito, eſſe veram, nó tenebitur denunciare; quia finis denunciationis eſt emendatio proximi; cùm verò fœmina intelligat moraliter iſtum Confeſſorem ex ſua admonitione eſſe emendatum, ceſſabit obligatio denunciationis, quia ceſſauit finis illius qui erat emendatio proximi. Secus erit ſi fœmina dubitet, ſi Confeſſor non verè pœniteat, quia tunc tenebitur denunciare.

19 Secunda conditio ibi deobligans à denunciatione poſita à Nau. erat defectus probationis, id eſt, ſi denunciator nó poterat probare. Et in hoc caſu fœminæ

ſolicitatæ, dico hoc non valere: cùm ſit crimē commune, id eſt, contra communitatem, & ſi fœmina nō poſſit probare cum alio teſte, hoc crimen ſolitum fieri in occulto, neque potens habere teſtes, non expectat vt habeam teſtem cum quo probare poſſim, ſed denunciandum eſt, ſi non ſit ſpes emendæ præcedente correctione fraterna cum termino ordinario, vt mox dicemus. Alias cauſas excuſantes à denunciatione ibi vide, quæ non faciunt adeo ad hoc intentum.

20 Solùm immoror, vel aduerto in modo faciendæ huius correctionis fraternæ à fœmina: & quid illi facere cōueniat In quo dubio ſatis reſpondeo quod dixi ſupra *verb. Correctio fraterna, numero* 1. Vbi dixi ex D.Thom. 2.2. *quæſt.* 35. *articul.* 7. & Nauar. *in Summ. Latina cap.* 24. *num.* 14. & tenent Corduba *in annotation. ſuper Sotum, de tegendo ſecreto, fol.* 40. & alij, videlicet quòd in crimine hæreſis etiam habet locum correctio fraterna ſi ſit ſpes moraliter certa emendæ. Secus ſi ex circunſtantiis perſonæ maculatæ originis, malæ conuerſationis, & conſuetudinis moraliter non ſperatur emēda. At hoc crimen ſolicitationis fœminæ ad actus turpes, cùm non ſit formaliter hæreſis, à fortiori patietur eādem legem; vt ſi ſit ſpes emendæ attēta circunſtantia Sacerdotis non infecti macula natiuitatis, aliàs non inhoneſti: non aſſueti ſimilibus, ſed tentationem tranſeuntem paſſi: credo quòd fœmina illius ſuaſioni diſſentiens, illúmque corrigens, & reſipiſcentem moraliter credens, deobligatur ab iſta denunciatione. Si verò fœmina has conditiones in Confeſſore non inueniat, vtpote quia maculatæ generationis ſit: vel quia inhoneſtus: vel quia malis moribus imbutus, vel quia ex ſua monitione, & correctione paruùm doloris ſignum, vel nullum oſtendit, vel, quia etiam oſtenderit, illa rationabiliter ficti-

tium

ſium credit: tunc tenetur denuntiare, quia his præcedentibus correctio nihil proficit:& crimen eſt contra communitatem,Eccleſiæ ſcilicet,cùm ſit pertinens ad fidem.

Conſulerem verò ego fœminas in hoc caſu, vel Confeſſores,vt illis conſulāt, quod antequam denunciationem faciāt,conſulant viros doctos,& pios, qui iudicent de obligatione denunciationis:ideo namque DD. Inquiſitores illis aſſignāt 30.dies,vt poſſint viros doctos conſulere in re tam graui, qualis eſt Sacerdotum punitio. Si verò attentis circunſtantiis proximè dictis, & præmiſſa correctione fraterna, non ſit ſpes certa moraliter emēdæ, tenetur fœmina denunciare, vt dixi, etiamſi crimen ſecretum ſit. Nam eſt crimen cōtra bonum commune,& quando non eſt ſpes emendæ non obligat correctio fraterna. Qua de cauſa non approbo quod multi recentiores in hoc particulari hîc faciunt inquirētes,quæ diffamatio ſufficiat in hoc caſu vt fœmina, vel alius denunciet. Nam ſi ſit Cōfeſſor emendatus certò moraliter, non eſt obligatio denunciandi, quia ceſſauit finis denunciationis,vt diximus ex Nauar. qui finis eſt emendatio proximi. Si verò non ſit emendatus, neque ſit ſpes emendæ ex correctione fraterna facta vel facienda, eſt denunciandus quantumcunque crimen ſit ſecretum; quia eſt crimen ſuſpectum de hæreſi, & proinde contra communitatem. Et ita ſit in crimine hæreſis, quod etiam ſecretiſſimum defertur ad Inquiſitores, quia eſt contra communitatem, & de ordinario in illo non eſt ſpes emendæ,maximè in perſonis ſuſpectis maculatæ generationis,& prauæ conſuetudinis.

Iam verò ſupra dixi, quòd quando hîc Bulla ponit verba illa: *Quomodolibet diffamatos.* non attendit ad obligationem fœminæ,vel aliorum denunciantium,id

enim remitteret Papa ad leges alias Canonicas, & expoſitiones Doctorum; neque hîc Papa verbum aliquod ponit circa obligationem denunciantium. Sed proximè citata verba pertinent ad Inquiſitores, vt puniant quomodolibet diffamatos, vt clarè patet ex tenore Bullæ. Et proinde ipſi Inquiſitores videant quos, & quomodo diffamatos poſſint punire. Ego enim hoc non intendo decernere, neque conſulere poſſum. Solùm aduerto Papam in illis verbis nihil tradere circa obligationem denunciandi, id enim ſolùm faciunt Inquiſitores ſuo particulari edicto: & tam Papa, quàm illi modum, & leges denunciandi de crimine relinquunt legibus Canonicis, & Doctoribus piis explicantibus obligationem denunciationis.

21 Si fœmina ſolicitata ſit nobilis, vel Monialis, vel alia non potens adire Inquiſitores abſque infamia, ſatisfaciet denunciando per epiſtolam miſſam ad Inquiſitores tradendo epiſtolam familiari alicui ſancti Officij, vel ſtet conſilio ſui boni Confeſſoris. Hæc enim faciēs, facit quantum in ſe eſt. Aduerto tamen quod, (ſicut credo)in ſingulis oppidis paruulis vbi non reſidet Tribunal Inquiſitorum Vicarij pedanei ex illorum commiſſione delegata ſolent excipere huiuſmodi denunciationes pertinentes ad illud Tribunal circa perſonas non valentes illud adire.

22 Iubent Inquiſitores vt denuncient de crimine iſto illi etiam qui ſciuerint. Quibus verbis innuunt non ſolam fœminam ſolicitatam teneri denunciare: ſed etiam illos qui de delicto ſciunt. De his autem delictum ſcientibus, currit eadem doctrina quæ ſupra dicta eſt de fœmina *toto n.* 2. Quando enim fœmina excuſabitur à denunciando iuxta ibi dicta, excuſabūtur ſciētes: & è contra quando illa tenebitur, tenebūtur

tur

tur ſcientes. Cum hac declaratione quòd aliquando fœmina obligata non poterit ire perſonaliter & alij ſcientes & valentes adire Tribunal S. obligantur, ſeruando prius dicta *proximo dicto, n.2.* & illa quæ dicunt Doctores in materia correctionis, ac denunciationis fraternæ: quæ hîc non poſſum tranſcribere: Solùm admoneo, quòd ſi aliquis audiuit à fœmina, quæ eſt malæ famæ, & inhoneſta, vel linguæ maleuolæ, quid ſimilé, vt meritò non ſit illi adhibenda fides, & illa dicat ſe fuiſſe ſolicitatam à Confeſſore; is qui audiuit non tenetur denunciare, quia non audiuit à perſona fide digna. Ita Nauar. in ſimili, vel communi caſu, *c.25. n.46. in Sum. Latina*, & alij communiter. Secus ſi fœmina quæ queritur ſe ſolicitatam ſit honeſta, & bonæ famæ, tunc enim audientes tenentur denunciare.

23 Sacerdos ſolicitans intra Sacramentum Pœnitentiæ non incurrit iſtam cenſuram poſitam ab Inquiſitoribus, neque cõmittit aliquod peccatum reſeruatum à Papa, vel Inquiſitoribus. Patet clarè ex tenore Bullæ, & ex tenore edicti Inquiſitorum: nullibi enim ponitur cenſura neque reſeruatio cõtra Confeſſorem, ſed ſola excommunicatio contra fœminam non denunciantem, & contra ſcientem qui non denunciat. Confeſſor verò ſolicitans relinquitur puniendus poſtea pro qualitate delicti, & probationum. Dixi, *ex virtute iſtius Bullæ, vel edicti*, quia ſi in aliqua Diœceſi hoc delictum fuerit reſeruatum; ſicut poteſt reſeruari, ſtabitur legi illius Diœceſis. Neque item Confeſſor ſolicitans incurrit excommunicationem latam contra hæreticos in Bulla Cœnæ, eo quòd ſic ſolicitans ſit ſuſpectus in fide. Nam ſuſpectus in fide non eſt hæreticus propriè, & formaliter. Bulla verò Cœnæ ſolùm excommunicat hæreticos veros, & propriè dictos, illorúmque fautores, receptatores, &c.

24 Vlti

24 Vltimò quæris. Quiſnam poſſit abſoluere fœminam ſolicitatam ſi omiſit denunciare potens id commodè facere intra tempus in edicto aſsignatum? Dico primò, quòd ſi illa adhuc eſt in propoſito non denunciandi, non poteſt abſolui, neque per Iubileum, neque per Bullam Cruciatæ, quia eſt in propoſito peccandi non obediendo Eccleſiæ. Si verò illa poſt triginta dies incurrens cenſuram, iam denunciauit, vel excommunicata venit ad cōfeſſionem cum propoſito firmo ſtatim denunciandi. Dico ſecundò, hanc excommunicationem Inquiſitorum eſſe latam ab homine, vt patet: non enim eſt lata à lege. Et conſtat, quòd ab excommunicatione lata ab homine, non poteſt abſoluere vllus inferior: ſed ſolùm ille homo, ſeu iudex qui illam poſuit, vel Superior illius. Vt inter alios tenet Reginald. *tom. 1. lib. 9. num. 23. &* 30. Vnde ſequitur quòd illam non poſſunt abſoluere Confeſſores ordinarij, quia ſunt inferiores Inquiſitoribus. Imò videtur quòd neque poſſit Epiſcopus, quatenus talis eſt, quia Epiſcopus non eſt Superior Inquiſitoribus, neque hanc cenſuram poſuit. Dixi, *quatenus Epiſcopus eſt*: quia cùm ſit etiam Inquiſitor ordinarius, videtur quòd poterit: maximè cùm aliqui dicant per hanc Bullam non eſſe adeptam poteſtatem Epiſcopis vt poſſint hodie per ſe ſolos punire hoc crimen, ſicut antea faciebant. Ipſi tamen Epiſcopi videant quid poſſint, iam enim ſupra dixi me illorum cauſam non agere. Et ſaltem poterunt ex Cōcilio Tridentino, in hac cauſa ſecreta. Tota dubitatio eſt, an Religioſi per ſua priuilegia cōceſſa à Papa, vt poſſint abſoluere ſæculares in ſuis Conuentibus ab omni cenſura Sedi Apoſtolicæ reſeruata, ſicut habent Patres Societatis Ieſu, in ſuo Compend. *verbo Abſolutio*, §. 1. per Paulum III. An, inquam, virtute iſtius priuilegij poſſint abſoluere ab iſta ex-

communicatione contenta in edicto Inquiſitorum, cùm non ſit excommunicatio Bullæ Cœnæ, quæ ſola prædictis Patribus denegatur in illa Conceſſione. Ego credo quòd poſſunt. Ducor primò ex verbis Conceſſionis prædictæ, quæ refert Rodriguez *tomo 1. quæſt. Regul. q. 61. art. 1.* deſumptis, vt ait ex lib. Authentico, vbi inter alia dicitur vt poſſint abſoluere: *Etiam Sedi Apoſtolicæ reſeruatis*. Noto coniunctiuam dictionem, *etiam*, quæ innuit non ſolùm poſſe abſoluere à reſeruatis Papæ, ſed etiam à reſeruatis cuicunque inferiori Papæ, etiam poterunt abſoluere ab iſta illorum excommunicatione, etiamſi poneretur illis reſeruata: maximè cùm illi eam non ponant reſeruatam, vt patet ex verbis Edicti. Secundò probo *ex Regula 53. in Reg. Iuris in 6.* vbi ſic dicitur: Cui licet quod eſt plus, licet vtique quod eſt minus. At plus eſt abſoluere à cenſuris reſeruatis Papæ, quàm abſoluere à reſeruatis Inquiſitoribus, cùm fauores ſint ampliandi. Tertiò probo ex dictis à Rodrig. *cit. q. art 6.* vbi ait, poſſe Religioſos per ſua priuilegia abſoluere excommunicatos nominatim declaratos ſatisfacta parte: & excommunicatos ab homine, item ſatisfacta parte: at prædicta fœmina excommunicata prius ab homine iam ſatisfecit parti, ſuo modo, quia iam denunciauit vel parat ſe ad denunciandum; ergo poteſt abſolui per prædictum Religioſum virtute ſui priuilegij. Quartò probo ex Reg *cit. n. 23.* vbi ait excommunicationem ab homine poſſe abſoluere hominem, qui excommunicauit, vel Superiorem illius, vel illũ qui fuit ad id delegatus legitimè. At Regulares habentes priuilegium abſoluẽdi à cẽſuris reſeruatis Papę habẽt iuriſdictionẽ abſoluẽdi ab illis cenſur. reſeruatis, quæ poteſt Papa abſoluere: & Papa poteſt abſoluere ab iſta cẽſur. lata per Inquiſitores; ergo illã poterũt etiã abſoluere. Regulares haben-

tes

tes iuriſdictionem delegatam à Papa illis conceſſam in generali, exceptis illis quæ continentur in Bulla Cœnæ. Facit vltimò quod tradit Sanchez 2. *Decalog. cap.10.num.26.* dicens, illum qui legit libros prohibitos in Catalogo, ſi libri non ſunt hæretici alicuius: vel ſi ſint authoris hæretici, non tamen continent hæreſim, vel non tractant de Religione, taliter legentem non incurrere excommunicationem Bullæ Cœnæ reſeruatam Papæ: ſed incurrere excommunicationem poſitam in Catalogo, quæ non eſt reſeruata, pro quo citat Graffis, Sayro, Azor. & Vgolin. Nota verbum vltimum, Quòd excommunicatio Catalogi contra legentes libros prohibitos iuxta proximè dictas moderationes, non eſt reſeruata. Et tamen hæc excommunicatio Catalogi pertinet etiam ad Inquiſitores. Quæ omnia dico ſub illorum cenſura, & correctione.

Et hæc ſunt potiora dubia quæ poſſunt occurrere Confeſſariis circa prædictam Bullam. Omitto alia facilia quæ ex prædictis facilè poterunt enodari.

STATVTVM.

Vide ſupra, *verbo Lex.*

1 RELigiones poſſunt condere ſtatuta obligantia ad mortale, & ad pœnam, quemadmodum Epiſcopi poſſunt in Synodo: & qui de hoc dubitaret, tanquam ſuſpectus de fide puniendus videtur. *c. cùm acceſſiſſent, extra de conſtit.*

2 Quanuis vt plurimum lex, & ſtatutum, ſint idem: hîc tamen loquimur de ſtatuto propriè dicto inter Religioſos communiter accepto, quod ſcilicet fit in Capitulo Generali, vel Prouinciali concurrente, & ſuffra

ſuffragante maiori parte Capituli, & conſenſu Prælati: aliàs non erit ſtatutum propriè, ſecundùm Innocẽt. *c. nouit. de his quæ ſunt à Prælatis*: ſed erit mandatum, ſi fiat à Prælato ſolo, vel à Prælato cum paucis de Capitulo. Eſt communis.

3 Illud mandatum quod Prælatus ſolus, vel ipſe cum paucis, Diffinitoribus ſcilicet, iubet in Capitulo, obligat quidem plus, minúſve, pro forma verborum qua iubetur, ſed cùm non ſit ſtatutum factum à maiori parte Capituli, non eſt perpetuum, ſaltem in Ordine Minorum, ſed tanquam mandatum finitur morte mandantis, vel illo amoto ab officio. Statutum verò eſt de ſe perpetuum, ſicut ipſa communitas perpetua eſt. Rodriguez tenet expreſsè *tom*. 1. *quæſtion*. 10. *art*. 1. vbi ait ſtatutum factum à Capitulo, ſede vacante valere, etiam ſuccedente Epiſcopo, niſi talis ſuccedens reuocauerit. Si verò in aliis Religionibus eſt in conſuetudine vt mandatum factum à ſolo Prælato cum Diffinitoribus in Capitulo ſit etiam perpetuum, ac duret illis amotis ab officio, tali conſuetudini ſtandum eſt. Sanchez *lib*. 8. *de Matrimon. diſputatio*. 28. *numero* 47. ait, præcepta Superiorum ad aliquid faciendum vel non faciendum, ſi non emanant per modum conſtitutionis à potente illam facere, ſed ſunt mandata ab homine, ſemper expirant morte mandantis, etiam re non integra: ſicut expirat excommunicatio ab homine morte excommunicantis. Vide Cordub. *ſuper Regul. D. Franciſci*, *cap*. 10. *quæſt*. 3. *puncto* 1.

4 Duratio ſtatuti Prouincialis cùm ſit vera lex, idem dic de ſtatuto generali, ſequetur naturam legis canonicæ, vel ciuilis, quoad receptionem ſcilicet, interpretationem, abrogationem per contrarium vſum, &c. Non enim magis obligat ſtatutum Religioſos, quàm

quàm lex canonica omnes fideles. Vnde cùm iuxta Doctores communiter, lex non recepta ab initio non liget, & per contrarium vſum certo tempore abrogetur, de quo ſupra (*verb. Lex.*) hæc omnia militant etiam in ſtatuto Regulari Generali, vel Prouinciali.

5 Hoſpites alterius Prouinciæ tenentur ad ſtatuta illius Prouinciæ in qua morantur, tam in foro interno, quàm externo, quoad culpam, & quoad pœnam. Et contrafacientes poterunt ibidem puniri. Suar. *tom. de Legib. lib.* 3. *c.* 33. & Sayr. *lib.* 1. *de cenſur. c* 7. *n.* 9 cum multis ibi citatis, & patet exemplo de armis prohibitis in lege ſæculari, & lege ieiunij Prouincialis, quas leges tenentur etiam exteri obſeruare in illa Prouincia in qua morantur.

6 Quoad legis, ſeu ſtatuti non acceptationem in principio, noto quod eſt communis DD. opinio, eam legem non ligare in conſcientia, etiam ſi in principio culpabiliter, non fuit recepta ab aliquibus: ſed tamen iam hodie Prælati ſciunt, ſed tacent: etiam ſi non ſciant de omnibus Prouinciis: eſt enim impoſſibile moraliter vt ſciant de omnibus Prouinciis. Suarez *lib.* 4. *de legib. cap.* 16. *num.* 9. *&* 10. contra præceptum verò iuris naturalis nunquam præualet non vſus ſine contrarius vſus, quia lex naturalis nunquam abrogatur.

7 Si verò lex non ſeruatur à populo, quia habet ignorantiam illius, non dicitur abrogari lex per illam ignorantiam, ſed data ſcientia obligantur omnes ad illam, ac ſi tunc inciperet. Suarez *citato loco*, ſed Nauar. *lib.* 1. *Conſil. tit. de conſtitut. conſil.* 1. *quæſt.* 6. tenet quòd etiam lex ignorata per contrarium vſum abrogatur tempore ſufficienti, etiam ſi ſit lex Papæ: & probat, quia melior eſt conditio non ſeruantis per ignorantiam, quàm non ſeruantis ſcienter à principio:

&

& tamen lex abrogatur non ſeruata à ſcientibus illam à principio per tempus ſufficiens : ergo etiam abrogabitur per contrarium vſum illorum, qui non ſciunt. Sic ille.

8 Priuilegia à quocumque obtenta contra Regulam, & ſtatuta Religionis, aut eius conſuetudines irrita ſunt. Vnde Ordo Minorum de Obſeruantia reiecit priuilegium obtentum per quendam Commiſſarium Romanum, eo quòd tale priuilegium repugnaret puritati Regulæ noſtræ. Rodrig *tom. 1. q. 10. art. 5.*

9 Statutum Regulare factum contra ius commune, eſt nullum: quia inferior non poteſt derogare legi Superioris. Vnde non valet ſtatutum ſi fiat, vt ſit nulla profeſſio illius, qui vulgò dicitur Chriſtianus nouus tantùm, ſi aliàs non deſcendit ab hæreticis combuſtis : ſi tale ſtatutum de ſolis Chriſtianis nouis non ſit expreſsè approbatum à Papa. Nauar. *in terminis, lib. 3. Conſil. tit. de Regul. conſil. 5.* & Rodrig. *tomo 1. quæſtion. 68. art. 2.* ait non valere ſtatutum factum quo iubetur ne in viſitationibus denunciet Prælato is qui non fuerit preſbyter. Ius enim canonicum non repellit à Religionis habitu illos qui tantùm fuerint Chriſtiani noui, neque illorum profeſſiones annullat. Neque item ius canonicum repellit à denunciatione Subdiaconos, Diaconos, & alios Religioſos quouis ſacro Ordine carentes.

10 Prælatus ſuperior tenetur ſeruare ſtatuta ſuæ Religionis, & ad illa tenetur, quoad vim directiuam non verò quoad coactiuam : id eſt, ſi non ſeru[...]er, peccabit, quia non ſequitur dictamen rationis d[...]iri-gentis in qua fundatur ſtatutum : & hæc eſt vis dire-ctiua ad quam tenetur. At ſi non ſeruet non c[...]ogetur ſubire pœnam poſitam à lege, quia Prælatus nó[...] poteſt

ſe punire, & hæc eſt vis coactiua legis, id eſt, pœna ipſius. Eſt communis Doctorum in materia de Legibus.

11 Statuta Religioſorum facta authoritate Papæ, & ab illo confirmata, poſſunt reuocari in alio Capitulo Generali ſequenti, etiam ſi non interueniat ſpecialis licentia Papæ. Tenet expreſsè Rodriguez *tomo 1. quæſtione 68. articulo 5.* dicens hoc, non eſſe diſpenſare in lege Papæ: quia ibi confirmatio Papæ circa præcedens ſtatutum fuit quid acceſſorium, & non principale. Et ad hoc citat *capitul. cum acceſſione. de conſtitution.* vbi Capitulum Cathedralis receſſit per ſe à quodam ſtatuto per Papam confirmato. Et hîc confirmatio Papæ habet ſolùm vim fauoris, non verò legis Papalis: vt tenet Mirand. *tomo ſecundo, quæſtione vigeſimanona, articulo octauo.* Et citat præterea Rodriguez quandam legem, & Decium. At ſecus dicendum erit, ſi Papa alicui Capitulo Generali præciperet, vt nomine Papæ tale, vel tale ſtatutum ordinaretur, vt fecit Sixtus V. in noſtro Capitulo Generali Romano, ſuo tempore celebrato, circa electiones faciendas per ſchedulas ſecretas, & in ſimilibus: tunc enim nullum Capitulum Generale illud poterit immutare: & quod etiam Abbatiſſæ forent triennales, vt ibidem mandauit. Vnde colliges ſtatutum Prouinciale, factum in vna Prouincia, præſente, & confirmante Generali, poſſe poſtea immutari, non obſtante Generalis aſſiſtentia, & confirmatione, ſi fiat aliud Capitulum Prouinciale in eadem Prouincia.

Sixtus IV. conceſſit Frattibus Minoribus tunc præſentibus & futuris, quòd non poſſint ligari aliqua cẽſura Eccleſiaſtica, nec vllo vinculo peccati mortalis propter

propter ſtatuta, vel conſuetudines, vel declarationes dicti Ordinis (præter Regulam) à quocumque Prælato editas, etiam authoritate Apoſtolica confirmatas: niſi illa ſtatuta, conſuetudines, & cætera, ex diuina lege, & præcepto Romanæ Eccleſiæ inducerent ad mortale. Et cenſuras, & pœnas aliter latas reuocauit, & annullauit: & voluit quod ſolùm haberent vicem pœnæ comminatoriæ, &c. prout habetur in Compend. Mendicant, *verbo Statuta Ordinis*, §. 1.

Circa hanc conceſſionem (quam timeo male hodie exponi) noto primò ibi Collectorem priuilegiorum dicere, quòd ibi Sixtus IV. non reuocauit cenſuras Apoſtolicas poſitas à Summis Pontificibus contra Minoritas in Bullis, & declarationibus Pontificiis editis, vſque ad tempus Sixti IV. ſed ſolùm reuocaſſe, & annullaſſe ſtatuta, & cenſuras poſitas à Prælatis Minorum. At Corduba, *in ſuis Addition. ad Compend. cit.* §. 1. quem ſequitur Rodrig, *tom. 1. quæſt. Reg. q. 11. art. 8.* & Miranda, *tom. 2. Manual. q. 29. art. 10. concluſ. 1.* dicunt Sixtum IV. in illa conceſſione conceſſiſſe, quòd non ligarentur Minoritæ ad peccatum mortale: per ſtatuta, conſuetudines, & declarationes factas ab Ordine; neque per cenſuras illius Ordinis: ſed neque etiam ligarentur per cenſuras, vel declarationes factas à Papa ante Sixtum IV. editas in particulari pro Fratribus ipſi Ordinis. Dixi, *factas in particulari, pro Fratribus iſtius Ordinis:* quia dicunt hi tres authores, quòd hoc non obſtante, ligabuntur Minoritæ cenſuris, & præceptis factis à Summis Pontificibus antecedentibus Sixtum IV. quando tales cēſuræ fuerint factæ, vel editæ contra omnes fideles Catholicos, vel contra omnes Religioſos in communi: ab his enim non liberabuntur Minoritæ, ſed ſolùm ab editis per Papas ante Sixtum IV. contra ipſos Minoritas in particulari, cau-

ſam huius rei aſſignat clarius Rodriguez, *citato art.* ex Corduba.

2 Notant citati tres Doctores, & concordat Collector, *citato loco*, quòd cenſuræ, & declarationes Papales factæ à Summis Pontificibus poſt Sixtum IV. ligabunt Minoritas ad mortale: quia Papa anteceſſor non poteſt ligare manus ſui ſucceſſoris. Et proinde conſtitutiones, & declarationes Pontificiæ factæ poſt Sixt. IV. in particulari pro Minoritis omnino illos ligant ad mortale. Et ſub cenſuris, quales ſunt de non ſubornando, de electionibus ſic, vel ſic faciendis, & ſimilibus multis in particulari editis circa Minoritas poſt Sixtum IV.

Tota dubitatio eſt de cenſuris latis à Prælatis Minorum poſt Sixtum IV. & de ſtatutis Minorum factis in Capitulo Generali, vel Prouinciali, & declarationibus Prælatorum Minorum factis poſt ipſum Sixt. IV. an ſcilicet hæc omnia obligẽt hodie Minoritas, ita vt peccent mortaliter, & incurrant cenſuras contra illa ſtatuta faciendo? Videtur enim quòd non incurrant aliquid horum: quanuis enim Papa anteceſſor non poſſit ligare manus Papæ ſucceſſoris, vt citati quatuor Doctores dicunt: poteſt tamen Papa anteceſſor ligare manus Prælatorum Ordinis futurorum, cùm ſint inferiores Papæ: cúmque Sixtus IV. in illa conceſſione locutus ſit de Prælatis, & Fratribus qui pro tempore fuerint, videtur quòd futurorum Prælatorum Minoritarum ſtatuta, vel cenſuras noluerit hodie obligare ad mortale in conſcientia.

Sit prima concluſio. In Ordine Minorum (idem dic de aliis Religioſis qui vellent cõmunicare citato priuilegio Sixti IV.) quandocumque ſtatutum aliquod, Generale, vel Prouinciale, prohibet, vel iubet aliquid per obedientiá, obligat ad mortale, abſque dubio, poſt

Sixtum

Sixtum IV. quod probatur clarè,quia Sixtus IV.non loquitur citata Bulla de ſtatutis in poſterum faciendis,ſed de iam factis, vt patet ex illo verbo (*editis*) & declaratur,quia tale ſtatutum continet obligationem voti obedientiæ.Et Sixtus IV. ibi non diſpenſauit in voto obedientiæ: neque decuit vt diſpenſaret in illo, aliàs corrueret totum regimen Religionis: imò credo neque potuiſſe Papam in hoc voto diſpenſare, etiam ſi vellet: implicat enim contradictionem,aliquem eſſe Religioſum, & non teneri ad obedientiam. Vnde colligo puniendum eſſe, vt ſcandaloſum, & temerarium Religioſum dicentem non obligare ad mortale ſtatutum Ordinis præcipiens aliquid ſub obedientia.

Secunda concluſio.Statuta,vel præcepta lata à Prælatis Prouincialibus Minoribus ſub cenſura,obligant ad mortale,& cenſura ligat cõtra facientes poſt illam conceſſionem Sixti IV. Hæc eſt æquè vera atque præcedens,& probatur,quia Prælati Religionum ſunt verè Prælati,habentes iuriſdictionem externam, vt poſſint verè excommunicare ſuos ſubditos,vt probaui ſupra,*verbo Abbas ex iure*,& Doctoribus communiter.Et conſtat ex praxi communi Eccleſiæ, & Religionum. Vnde noſtra ſtatuta Generalia Tolletana,*titulo de pœna excom*.dicunt puniendum eſſe veluti erroneum,& perturbatorem Ordinis illum Religioſum qui dixerit nõ poſſe Prælatos Ordinis(etiam Guardianum) ſuos ſubditos excommunicare Neque verò Sixt.IV.debuit hãc iuriſdictionem excommunicandi ab homine, vel per ſtatuta,adimere Prælatis Minorum, vergeret enim in damnum boni regiminis, quod aliquando conſtare nequit abſque fulminatione cenſurarum:& quando id Sixt.IV.intenderet iam eius priuilegium,ſeu lex præceptiua quoad hoc ceſſaret per cõtrarium vſum per tã

longos annos poſt Sixtum;per quos annos Prælati in Ordine concedunt ſtatuta cum cenſuris, & abſoluunt contra facientes. Conſtat verò ex ſupradictis, quòd priuilegium poteſt abrogari per contrarium vſum:& quòd Prælati Religionum poſſunt explicare priuilegium Papæ,& illius vſum reſtringere, vel interdicere. Conſtat item quòd lex Papæ (quando illa Sixti IV. conceſſio eſt lex pura,& non priuilegium) conſtat,inquam, apud Iuriſtas communiter, quòd lex Papæ per contrarium vſum poteſt abrogari intra 40.annos,imò intra 10.annos, de quo latè Suarez, *tom.de Legib.lib.*4. *cap.*16.*à numero* 11. citans multos,& dicens eſſe communem.

Tertia concluſ.In Ordine Minorum ſtatuta generalia non obligant ad mortale, niſi aliàs interueniat ibi alia obligatio legis naturalis,vel diuinæ poſitiuæ,vel Eccleſiaſticæ,vel ſi talia ſtatuta ſint poſita ſub cenſura, vel obedientia.Hæc eſt expreſſa in ſtatutis noſtris Toletanis,*tit.de conſtitutionibus*,ſub iiſdem verbis: & hæc declarat duas præcedentes concluſiones;& eſt Regula Capituli Generalis, cui Minoritæ ſtare debent: idem dic de ſtatutis Prouincialibus. Circa quod ſtatutum generale noto duo:primum eſt:quòd ſtatuta non continentia obedientiam,nec cenſuram, non obligant ad mortale,imò neque ad veniale.Nam ibi abſolutè dicitur,quòd non obligant ad culpam: & cùm lex non diſtinguat de culpa mortali,nec veniali,neque nos debemus diſtinguere.Secundum,quòd quando aliquod ſtatutum Generale, vel Prouinciale, prohibet aliquid Prælatis ſub pœna ſuſpenſionis ab officio duorum menſium, talis tranſgreſſio eſt peccatum mortale: eſt enim ſtatutum cum cenſura ſuſpenſionis.Vnde Guardianus ſcindens arborem abſque licentia ob quam eſt ſuſpenſus,peccat mortaliter.

ADDI

ADDITIO.

Vide ſupra *verb. Lex*, hæc enim duo affinitatem habent. Maximè vide ibi *n.* 14.

IN particulari verò pro Ordine Minorum recurrit admonitio facienda circa illud quod dixi ſupra *eodem verbo Statutum, à num.* 11. latè, poſſe videlicet hodie Prælatos, & Capitula generalia Minorum condere ſtatuta obligantia ad peccatum mortale, & fulminare in illis vel extra illa cenſuras validas non obſtãte cóceſſione quadam Sixti IV. ibi adducta, & à nobis explicata. Ibi enim *concluſione* 3. pro vltima reſolutione dixi ſtatuta Fratrum Minorum condita poſt illam conceſſionem Sixti IV. ſi contineant obedientiam, vel cenſuram, obligare ad peccatum mortale: & illorum cenſuras ligare contrafacientes. Poſtea gauiſus ſum inuenire declarationem Pij V. circa eandem materiam dicentis, declarantis, vel decernentis idem omnino quod ibi dixi. Habetur declaratio in Bullario Rodriguez *fol.* 982. *col.* 1. *num.* 28. vbi refertur illum circa Minoritas ſic decreuiſſe: *Item conceſſit, quòd per quæcumque ſtatuta etiam Apoſtolica, non obligarentur Fratres ad aliquas cenſuras, ſeu pœnas Eccleſiaſticas, vel ad peccatum mortale, ſed tantùm ad pœnas, ſeu pœnitentias per Prælatos iniungendas: non obſtantibus quibuſcumque Apoſtolicis, ſeu regulæ declarationibus: dummodo non ſit contemptus, vel mandatum non ſit impoſitum ſub pœna excommunicationis, vel in virtute ſanctæ obedientiæ.* Sic ibi. Nota vltima, in quibus Papa expreſsè decernit in tribus caſibus ſtatuta Minorum obligare ad mortale, ſi primò ſit cótemptus præcepti: nam contemptus grauis, ac deliberatus præcepti, etiam de re

leui, eſt mortale ratione contemptus. Secundò ait Papa peccari ibi mortaliter ſi ſtatutum habeat annexam excommunicationem. Tertiò, ſi in illo particulari aliquid in virtute ſanctæ obedientiæ. Quo nihil clarius ad intentum poteſt deſiderari. Et hoc eſt quod *in ead. 3. concluſione* dixeram. Quapropter contra oppoſitum dicentes, quaſi contra temerarios in fide puto procedendum.

STIGMATA P. N. Franciſci.

1 IN Comp. *verb. Stigmata P. Franciſci* continentur primò quinque Bullæ diuerſorum Pontificum commendantium dignitatem, & veritatem horum ſacrorum ſtigmatum.

2 *Ibidem* etiam §. 6. continetur Bulla Aldxandri IV. qua prohibet ſub excommunicatione Papæ reſeruata, ne in Regno Caſtellæ, & Legionis aliquis audeat radere ſtigmata ab imagine P. Franciſci. Et ſub eadem cenſura prohibet ne quis prædicet prædictum Patrem caruiſſe illis veris ſtigmatibus. Et eos qui oppoſitum prædicauerint priuat officiis prædicandi, legendi, & confeſſiones audiendi.

3 *Ibidem etiam* §. 7. generaliter excommunicantur ab eodem Papa omnes detractores, contemptores, & irriſores horum ſtigmatum, & hanc cenſuram reſeruat Sedi Apoſtolicæ.

4 *Ibidem à numero 9. & ſequentibus*, continentur tres Bullæ Sixti IV. prohibentis ſub excommunicatione, ne aliquis depingat aliquam imaginem alicuius Sancti, maximè B. Catharinæ Senenſis, cum his ſtigmatibus. Et in prima Bulla probat Papa D. Catharinam illis caruiſſe, quia ſi, inquit, illa talia ſtigmata haberet

pro

proculdubio Pius II. qui illam retulit in catalogum Sanctorum id ſciuiſſet per examen ſuæ vitæ factum ante canonizationem, & ſi ita eſſet omnino rem tantam non ſileret in Bulla canonizationis: in qua tamen Pius nihil omnino ea de re dixit. Quæ eſt ratio in moralibus pene euidens.

5 S. D. Paulus V. promulgauit licentiam generalem omnibus Clericis Regularibus, & ſæcularibus, vt poſſint recitare Diuinum officium de ſtigmatibus Patris noſtri Franciſci, quod incidit die 17. Septembris.

6 Is qui impreſſit hæc ſtigmata B. Patri non fuit Angelus, ſed ipſemet Chriſtus D. Sic Piza *in lib. conformit. lib. 3. fruct. 31. fol. 304. colum. 2. in medio*, referens apparitionem Patris Franciſci factam cuidam deuoto Religioſo, quem hac de re edocuit ipſe Pater. Conſonat quod dicitur in hymno eiuſdem feſti in Breuiario Minorum, cùm dicit de Patre recipiente ſtigmata. Ad quem venit Rex è cœlo, amictu Seraphico, &c. Stigmata Pat. noſt. ſunt canonizata ab Eccleſia. Nam habent ab illa diem feſtum aſſignatum: & tot teſtimonia Pontificum publica: Canonizatio verò, non ſolùm cadit ſupra Sanctos, ſed etiam ſupra myſteria, vel ſupra feſtorum aſſignationem: in qua aſſignatione feſtorum Papa non poteſt errare. Eſt autem canonizatio teſtimonium publicum datum ab Eccleſia, de ſanctitate, feſto, vel myſterio, vt latè & benè probat D. Fr. Ægid. *lib. 1. de Concep. Deiparæ. fol. 9. & lib 3. fol.* 307. citans Suar. *n.* 1.

ADDITIO.

1 DOminus P. Paulus V. cōceſſit Fratribus Minoribus de Obſeruātia vt ſingulis mēſibus ſemel

quouis mẽſe recitarent Officium de Stigmatibus P.N. Franciſci prima die cuiuſque mẽſis non impedita aliquo feſto nouem lectionum: excepto tempore Quadrageſimæ, & Aduentus Domini: & hoc Officium diceretur ab Obſeruantibus Minoritis ſicut approbatum, & cõceſſum prius fuerat pro Fratribus Minoribus Conuentualibus. Circa quod noto ſequentia.

2 Primò, circa id quod dicit poſſe id officium recitari prima die menſis non impedita, non excludere, quin, ſi fuerit impedita prima dies poſſint idem Officiũ dicere ſecunda die, ſexta, vel decima, vel vigeſima, & ſic de cæteris, vſq; ad finem talis menſis. Hoc enim conceſſio ſonat, aliàs paruam gratiam concederet Papa, ſi impedita prima die menſis alio feſto, amplius non liceret intra illum mẽſem, illud Officium recitare. Nam quinque, vel ſex menſes in prima die afferunt feſta nouem lectionum. Secundò, Papa excipit tres menſes Aduentus, & Quadrageſimæ. Tertiò, multæ dies Dominicæ incidunt in primam diem menſis. Si ergo impedito primo die menſis in anno aliquo feſto nouem lectionum non liceret amplius tale Officium recitare, parum fauorabile eſſet priuilegium: maximè cùm vltra prædicta, multi dies infra octauas, vel ipſæ octauæ incidant aliquando prima die menſis. Adde quod Officium defunctorum obligans in choro prima die menſis non impediti, reſeruatur ad quemcunque diem eiuſdem menſis etiam vltimum non impeditum

Poſtea idem D. Paulus V. conceſſit vt omnes alij præter Minoritas poſſent dicere Officium Stigmatum P.N. Franciſci in ſuo proprio die ſemel in anno, v. g. 17. Septembris. Habetur conceſſio in Breuiariis nouis Antuerpiæ anno 1616. apud Moretos, in Offic. Minor. die 17. Septemb.

SVBORNATIO.

1 SVbornatio eſt ſuaſio, qua ſuadetur aliquid verum, vel falſum, in bonum vel malum finem. Sic definit Cardinal. apud Rodriguez, *tomo 2. q. 56. artic. 1.* Hæc autem eſt duplex: alia eſt ſubornatio bona, qua ſuadetur bonum, & verum in bonum finem: id eſt, ſuadentur veræ, ac bonæ qualitates eligendi ad bonum finem Reipublicæ. Subornatio mala eſt, per quam ſuadentur falſæ partes hominis indigni, vt eligantur in damnum Reipublicæ. Et hæc ſubornatio mala poteſt fieri voce, donis, minis, precibus, & ſimilibus.

2 Quando iura, maximè Bullæ Pij V. & Greg. XIII. erga Minoritas, prohibent cum rigore ſubornationes ante electionem, & excommunicant ſubornatores, non prohibent, neque excommunicant bonam ſubornationem qua ſcilicet ſuadetur, & procuratur vt eligatur dignior: vel æquè dignus: nam hoc intereſt Reipublicæ. Et finis Papæ iſte eſt, vt per ſubornationem, non eligatur indignus, vel minus dignus. Solùm ergo prohibet ſubornationem malam, qua ſcilicet ſuadetur, vt eligatur minus dignus, vel indignus. Nauar. *l. 5. Conſil. tit. de conſtitut. conſil. 7. fol. 659. n. 7.* & Rodrig. *tom. 2. q. 56. art. 1.*

3 Non eſt ſubornare, conferre adinuicem quis ſit dignior vt eligatur, & rationes adinuicem pro vtriuſque meritis adducere. Statuta Generalia Tolletana, *verbo Subornatio.* Et inde videtur colligi, quòd ſi aliquis ſolùm petierit ab alio, vt det ſuffragium pro tali indigno, vel minus digno, ſi, inquam, hoc petierit ſimpliciter, non ſuadendo, neque minis, neque donis, neque precibus importunis, neque perſuadendo

falſas

falſas illius qualitates,ſed ſolùm leuiter petendo : talis peccabit mortaliter , quia agit pro indigno , vel minus digno,non tamen videtur incurrere pœnas impoſitas ſubornantibus,quia non ſuaſit:dictum eſt enim quòd ſubornare , eſt ſuadere : aliud verò eſt ſuadere, aliud ſimpliciter petere. Et plus dicit ſuadere quàm petere.

4 Subornatores malè in Ordine Minorum,ſunt excommunicati,& priuati voce actiua,& paſſiua.Et quidem excommunicationem incurrunt ipſo facto abſque vlla declaratione.Quod verò attinet ad priuationem vocis actiuæ & paſſiuæ,Rodrig.*cit.art.*1 cum Soto , Cordub. tenet probabilius non incurri ipſo iure, ſaltem in foro externo:niſi quando diffamatus iam eſt ipſe ſubornator,& in iudicio negat. At Suarez,*de Legibus,lib.*5.*c.*9.in ſimili materia tenet oppoſitum,& dat rationes,quas vide,*ibi.*

5 Prædictas pœnas incurrit ſubornator,etiam ſi non ſequatur effectus ex parte ſubornati , id eſt , etiam ſi ſubornatus,vel pro quo ſubornatur,non eligatur.Rodrig. *Addit.ad Sum.tom.*4.*c.*141 citans,ac ſequens Suarez,& retractat ibi quod tenuerat in contrarium,*in* 2. *tomo Quæſtionum Regularium*;videlicet quòd non ſecuto effectu ſubornationis, non incurrebantur pœnæ:hoc, inquam,retractat.

SVSPENSIO.

Vide ſupra verb.*Sacramenta*,*num.*14 & verb.*Ordines ſacri, num.* 13. *&* 14. *per totum.* & toto ipſo verbo, *Ordines.*

1 SVſpenſio illa eſt poſita in corpore iuris , & dicitur à iure : alia ab homine, id eſt , quæ à particulari

ticulari Iudice imponitur, ob crimen particulare. Rurſus alia eſt ſuſpenſio ab officio: alia à beneficio: alia à ſacris Ordinibus : alia ab Ordine ſuſcipiendo tantùm, non à ſuſcepto : & ſic de aliis quæ omnino videnda ſunt in verbis ſententiæ, debet enim Iudex exprimere à quo, vel à quibus ſuſpendat : & verbis illius ſtandum eſt cum reſtrictione, quia eſt lex valde pœnalis.

2 Suſpenſio ab officio non eſt priuatio officij, ſed ſolùm priuat vſu ipſius per certum tempus, in ſententia deſignatum. Durante verò tempore ſuſpenſionis, peccat mortaliter ſuſpenſus, ſi ſe ingerat officio ſibi prohibito. Contrariatur enim per hoc cenſuræ directè id prohibenti, & eſt in materia grauiſſima. Eſt communis Doctorum : non tamen manet irregularis ob ſolam executionem officij, ſed arbitrio puniendus eſt. Suarez *tomo de cenſur. diſp. 26. ſect. 2. num. 30.* Si verò ſuſpenſus exerceat actum Ordinis manet irregularis; erit autem actus Ordinis exerciti validus, excepta abſolutione ſacramentali : hæc enim non valebit data à ſuſpenſo. Suarez *tomo de cenſur. diſput. 26 num. 30.* Et hîc etiam aduerte proximè notatum, quòd ſcilicet videantur verba ſententiæ à quibus ſuſpendat, an ſolùm ab officio, an etiam à beneficio, & cæteris officiis Eccleſiaſticis.

3 In iure communi fulminantur tredecim ſuſpenſiones contra Religioſos, de quibus in Summa etiam reſumit Rodrig. *tom. 3. q. 65. art. 2.* Et ego adhuc breuius ſic ſummo.

Prima, contra recipientes Ordines ſacros abſque reuerendis ſuorum Prælatorum.

Secunda contra Prælatos alienantes bona ſuorum Conuentuum abſque debita ſolemnitate. De quo ſupra, *verbo Alienare, verbo Procurator, & verbo Syndicus.*

Tertia

Tertia contra Prælatum ſubjicientem laicis bona immobilia Eccleſiæ, vel iura illius, abſque licentia Papæ.

Quarta, contra Prælatum in Ordine Minorum, & Prædicatorum admittentem Nouitium ad profeſſionem, non finito probationis anno: & talis Prælatus ſolùm ſuſpenditur à receptione aliorum Nouitiorum. Sayrus *lib.4.de cenſur.c.13.n.13.*

Quinta, contra Religioſos vſurpantes ſibi decimas Parochiæ, abſque priuilegio, & hi ſuſpenduntur ab officio, & beneficio.

Sexta, contra Prædicatores non facientes conſcientiam de decimis, iis quorum confeſſiones audiunt.

Septima, contra Abbates, & Priores, ſi ſotulares non corrigiatos, & altos, vel non Capucia non ſciſa portauerint, per præſumptionem: ſicut habet ibi Rodrig. ſed de hoc videant ipſi Ordines qui habent Abbates, & Priores.

Octaua, contra Religioſos, qui ex adminiſtratione Euchariſtiæ, Extremæ vnctionis, vel Matrimonij ſolemnis, aut quacumque abſolutione indebita, aliquid acquiſierint, niſi reſtituant intra menſem, poſtquam fuerint requiſiti.

Nona, contra Fratres Prædicatores qui promoti ad Epiſcopatum, non renunciant, ſeu reddunt Ordini libros, & alia quæ habebant tempore promotionis. Et ſuſpenduntur ab Officio Pontificali.

Decima, contra Fratres Prædicatores perturbantes in Officio ſanctæ Inquiſitionis Fratres Minores, & è contra.

Vndecima, contra Prælatum, qui intra menſem non ſatisfacit damnum datum per ſuum ſubditum detrahentem Prælatis Eccleſiæ poſtquam fuerit requiſitus. Vide ſupra, *verbo Epiſcopus, n.8.*

Duo

Duodecima, contra Prælatum, qui non ſatisfacit damnum datum, per ſubditum impedientem ne teſtator relinquat legatum ſuæ matrici.

Decimatertia, contra Prælatos, qui intra Monaſteria admittunt fœminas. Hæc *ibi* Rodriguez, vbi citat loca in quibus prædictæ cenſuræ fulminantur: quæ vide *ibi*. Ego ſolùm aduerto, aliquas ex ibi citatis parum eſſe in vſu, vel ſaltem parum frequentes. Et dico multas alias ſuſpenſiones contineri in multis aliis Bullis particularibus, quas moraliter loquendo impoſſibile eſt recenſere. Videant illi quorum intereſt, vel obſeruare, vel recenſere. Ego enim id non profiteor.

4. Si Prælatus ſit ſuſpenſus, vel excommunicatus per aliquam legem, non debet euitari, & ab officio ceſſare donec declaretur per Iudicem competentem, maximè ſi crimen occultum eſt, *Extrauagans ad euitanda. de ſententia excommunication.* Neque iſta declaratio poteſt fieri abſque citatione culpati, ſiue ſit Prælatus, ſiue ſubditus: vel ſi citatus contumax non compareat. Facta verò interim à Prælato ſupradicto valent in ſuis officiis. Rodriguez cum Nauarro, & aliis quos citat *tomo* 3. *quæſtio*. 65. *artic*.7.

5 Suſpenſus tantùm à diuinis poteſt audire Miſſam: communicare Euchariſtiam; & recipere Sacramentum Pœnitentiæ: nam ſuſpenſus à diuinis, ab his non arcetur, vt colligitur *ex capit. ſi quis Epiſcopus* 11. *quæſtione* 1. & tenet Rodriguez *citata quæſtione* 65. *art*. 8. Solùm enim prohibet ſuſpenſio à diuinis, executionem officij; audire verò Miſſam, & cætera proximè dicta, non pertinent ad officium. Quod attinet ad poteſtatem abſoluendi ſubditos à ſuſpenſione, præter dicta *citato verb. Ordines ſacri. numero* 14.

vide

vide etiam *verb. Diſpenſare*, & *verb. Prælatus ad abſoluendum.*

6 Apoſtata ſi ordinatur Ordine ſacro in apoſtaſia, manet ſuſpenſus ipſo iure: tum quia ordinatus eſt in excommunicatione; tum quia pro tunc inhabilis: & proinde duabus indiget abſolutionibus, ſi durabat apoſtaſia quando fuit ordinatus. Suar. *tom. de cenſur. diſput.* 31. *ſect.* 6. *n.* 1.

7 Ordinatus per ſaltum manet ipſo iure ſuſpenſus, tum ab Ordine iam recepto, tum etiam à recipiendo. Nauar. *in Sum. c.* 27. *num.* 142. & Suarez *de cenſ. diſp.* 31. *ſect.* 1.

8 Recipiens Ordinem ſacrum ante ætatem, ſi prius fecit diligentiam moralem ad ſe certificandum, & tamen deceptus, recepit Ordines, non manet ſuſpenſus, quia fecit bona fide: ſupra *verb. Ordines ſacri. n.* 13. & Sanch. *lib.* 2. *de Matrim. diſp.* 41. *n.* 38. quia ius ſolùm ſuſpendit præſumentes.

9 Suſpenſio poni debet in ſcriptis, aliàs non obligat, & ponens illam peccat mortaliter. Rodr. *tom.* 4. *Addit. cap.* 143. *num.* 11. vbi ait quod ſi Prælatus dicat verbo tenus alicui Religioſo, ne miniſtret Sacramenta, vel tale, aut tale Sacramentum, talis prohibitio non eſt ſuſpenſio, neque cenſura, & proinde contrafaciens peccabit mortaliter, ſed non erit irregularis.

Quod verò hæc ſuſpenſio in ſcripto authentico ponenda ſit, habetur *cap.* 1. *de ſententia excommunicat. in* 6. Et præterea in eodem ſcripto debet contineri cauſa ob quam fertur ſuſpenſio, & idem dic de excommunicatione. Suarez *tom. de cenſur. diſput.* 3. *ſect.* 13. *à num.* 2. *& ſequentibus.* Et Prælatus ponens cenſuram ſuſpenſionis, excommunicationis, vel aliam abſque ſcripto manet ſuſpenſus: & ſi durauerit in illa

ſuſpen

ſuſpenſione per menſem, & officia diuina fuerit executus, manet irregularis. Suarez *loco citato, num. 8*. Addit tamen ibi quòd ſi feratur ſuſpenſio, vel excommunicatio abſque ſcripto, quidquid ſit de peccato, & pœna ſic ponentis, cenſura poſita eſt valida. Vide tamen quæ diximus ſupra *verb. Excommunicare n. 2.* huc enim ſpectant: ſed Doctores ſtrictius loquuntur de ſuſpenſione, & in illa non admittunt excuſationem, ſi feratur abſque ſcripto.

10 Suſpenſus ab Ordine inferiori, ſuſpenditur etiam ab Ordine ſuperiori. Si tamen exequatur Ordinem ſuperiorem non manet irregularis, ſicut manet exequens Ordinem inferiorem à quo expreſſè fuit ſuſpenſus. Sayrus *libr. 4. de cenſur. cap. 7. numero 2. & 10.*

11 Quando ſuſpenſio ponitur indeterminatè, abſque limitatione temporis, durat ad beneplacitum ſuſpendentis: at quando fertur vſque ad tempus certum, v. g. duos menſes, tranſacto dicto termino finitur ſuſpenſio: neque tunc eſt neceſſaria noua abſolutio ſuperioris vt exequatur ſuum officium. Suarez *tom. de cenſur. diſput. 26. ſect. 1. num. 14. & ſequent.* Et idem dicit quando ſuſpenſio lata eſt ſub aliqua conditione, vt ſi ſuſpendatur donec ſatisfaciat, vel quid ſimile: tunc enim expleta conditione ex parte ſuſpenſi, ceſſat ſuſpenſio abſque vlla abſolutione Iudicis: hæc enim tunc eſt mens legis, vel Iudicis. Hoc intellige de ſuſpenſione, quæ non eſt lata ob contumaciam, hæc enim indiget abſolutione: ſecus de illa quæ lata eſt in pœnam pro tempore limitato.

12 Suſpenſionis tempus quoad durationem debet eſſe cõpletum, & numeratum ab hora qua publicatur ſententia, ſi eſt ab homine: ſi verò eſt ſuſpenſio à iure debet cõputari tempus ab hora commiſſi delicti, vſque

ad horam proportionalem in quá finitur menſis, vel annus præfixus in ſententia, vel in iure. Suarez *tom. de cenſur. diſputatio.* 29. *ſectio.* 1. *numero* 4. *& ſequentibus.*

13 Vt abſoluatur ſuſpenſio, vel tollatur, quando per abſolutionem Prælati tollenda eſt, debent interuenire verba ſignificantia illum effectum tollendi illam cenſuram. Ordinaria ſunt: *Abſoluo te ab iſta ſuſpenſione*: ſed non requiruntur hæc verba determinata, ſufficiunt alia quæcumque per quæ mens Iudicis intelligatur eſſe illam tollere. Eſt communis Doctorum, & poteſt colligi ex traditis circa formam Sacramentorum: & melius circa tollendam excommunicationem.

14 Quando in iure ponitur depoſitio ab officio, & intelligitur priuatio ab officio, quod eſt pluſquam ſuſpenſio. Abbas *ad capit. inſinuatum, de ſimonia, & cap. querelam. de iureiurando*, & Doctores communiter.

15 Ille qui ordinatur non ſeruatis interſtitiis, ita vt inter ſubdiaconatum, & cæteros ſuperiores Ordines, deficiat annus, incurrit ſuſpenſionem: non verò incurret ſi deſit annus inter Ordines minores: Concilium enim ſolùm loquitur de Ordinibus maioribus, & de minoribus inter ſubdiaconatum, remittitur ad vſum Prouinciæ. Suarez *de cenſur. diſputation.* 31. *ſectione* 1. *numero* 43. Neque item incurret ſi pro anno requiſito interſtitij diſpenſet Epiſcopus ex cauſa.

16 Propter ſodomiam ſi eſt publica, vel publicata per ſententiam, incurritur ſuſpenſió. Nam Pius V. in ſua Conſtitutione contra hoc crimen iubet in illo culpatos ſiue ſint Clerici ſæculares, ſiue Regulares, carere omni officio, beneficio, & dignitate Eccleſiaſtica,

ſtica, quæ verba pluſquam ſuſpenſionem indicant, imò priuationem. Vnde iam ſuprà diximus non poſſe Prælatos cum huiuſmodi diſpenſare, propter notabile ſcandalum ex iſto vitio ortum. Imo notat Suarez *diſp.31.ſectio.5.num.2.* hoc verum eſſe, ſiue delinquens notatus ſit publica infamia, ſiue non: requiritur tamen vt ſit vitium conſummatum. Vnde non ſufficient ad hoc tactus impudici contra naturam. An verò ad has pœnas incurrendas, ſufficiat ſemel tantùm hoc vitium commiſiſſe, an verò requiratur exercitium multorum actuum, dictum eſt ſuprà, *ver.Pœna.num.7.* Suarez verò *numero proximè citato*, requirit exercitium multorum actuum. Putat tamen *ibid.* & benè has pœnas non obligare reum in foro conſcientiæ quando crimen eſt occultum.

Alia pertinentia ad ſuſpenſionem, quia non adeò concernunt Regulares, omitto: videantur apud Summiſtas *verb.Suſpenſio*, & alios.

SYNDICVS MINORVM.

1 HÆc materia, ſolùm, vel præcipuè pertinet ad Minoritas. Eſt ergo Syndicus Minorum quidam Procurator Sedis Apoſtolicæ ipſius nomine conſtitutus. Alij verò Conuentus aliorum Religioſorum, habent ſuos Syndicos ſeu Procuratores factos, ſeu creatos à Conuentibus modo ſupradicto in *verbo Procurator*, qui non habent tantam authoritatem ſicut habet Syndicus Minorum. Rodriguez *tom.3.quæſtion.39. art.2.*

2 Hic Syndicus Minorum nominari debet à Prouinciali: & non poteſt eligi, ſeu nominari à Guardiano, niſi Prouincialis hoc illi ſpecialiter committat; vt poteſt. *Ibidem* Rodrig. *art.1.*

3 Habet facultatem procurandi in omnibus cauſis, & locis Minorum ad Rom. Eccleſiam ſpectantibus, & Fratrum vſui conceſſis: & pro immunitatibus, libertatibus, iuribus, & priuilegiis Fratrum, & Conuentuum: poteſt etiam alienare bona Fratrum, permutare, &c. de quibus Compend. Minor. *verb. Procurator*, §. 3. vnde videas Procuratores aliorum Ordinum non habere tam amplam facultatem. Si tamen in aliquibus bonis donatis Minoribus ipſi dantes ſibi reſeruarunt dominium, & ſolum vſum Fratribus conceſſerunt, in his bonis non poteſt Syndicus aliquid immutare, quia directè non pertinent ad ſedem Apoſtolicam, ſed ad dominum dominium reſeruantem. Collector priuileg. *in cit. loco Compendij.*

4 Idem Collector Compendij *cit. verb. Procurator*. §. *Sciendum*, & *ſequentibus*, facit ſequentem notationem: quòd ſcilicet Conuentus Minorum non habens Syndicum ponit ſe in periculo frangendi Regulam. Vix enim inuenietur Conuentus quantumcunque reformatus, qui Syndico non indigeat: homines enim ſunt qui ibi viuunt, & ſæpius opus habent ad pecuniam recurrere, quod facere non poſſunt niſi per Syndicum qui eſt Procurator aſſignatus à Papa pro Regulæ obſeruatione, & ſine illo pecuniæ contrectatio Minoritæ omnino prohibita eſt.

5 Clemens VII. in Compend. *cit. ver. Procurator* §. 13. conceſſit, vt Syndicus Minorum in cauſis ciuilibus, vel criminalibus ipſum tangentibus non teneatur reſpondere niſi coram Iudice conſeruatore ipſorum Fratrum. Quod ſaltem puto debere intelligi de cauſis prędictis ipſum tangétibus ratione officij, quæ ſunt cauſæ Ordinis: in his enim clariſſimum eſt coram ſolo Conſeruatore Ordinis debere conueniri. Secus de cauſis Syndicum tangentibus quatenus talis perſona eſt.

At

At Rodriguez *tom.3. quæſtione 39. articulo 4.* contendit, hoc intelligi etiam de cauſis Syndici quatenus talis perſona eſt, & homo Reipublic. & de cauſis ſuis propriis. Et ponit exemplum in familiaribus ſancti Officij. Et quidem mens Papæ *citato loco Compendij*, hæc eſſe videtur. Nam cùm ibi dicat, pro cauſis criminalibus Syndicum debere conueniri coram Conſeruatore, clariſſimè ſupponitur loqui de cauſis criminalibus ipſius Syndici: nam res notiſſima eſt quòd Minoritæ pro cauſis criminalibus non citantur coram Conſeruatore, ſed coram ſuo Prælato. Et proinde ibi loquitur expreſsè de cauſis Syndici, vt perſona eſt. Solùm video poſſe allegari hoc non eſſe in vſu: at non multum erat ſi hoc priuilegium à Regibus illi conſeruaretur, ſi quidem eſt Procurator Papæ. Si alicubi verò conſuetudo hæc vigeat, retinenda omnino eſt. Et fortè contra hoc priuilegium non datur præſcriptio non vſus, quia à Clemente VII. vſque ad præſentem diem non decurrerunt anni centum: & præterea multi poſt illum Pontifices confirmarunt noſtra priuilegia ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis: ita vt tale priuilegium diuerſis ex capitibus perdi non potuerit. Et ſi hoc priuilegium robur obtineret multi ſe offerrent ad officium Syndici ditiores, ac nobiliores, qui magis Conuentibus proficerent, & pro illis magis pugnarent.

5 Dubium eſt apud ſolos Minoritas, an pecunia data pro neceſſitatibus Fratrum, quandiu non conſumitur, & eſt in manu Syndici, ſit ſedis Apoſtolicæ, ſeu Papæ: an verò illius dominium maneat pro tunc apud dantem; Rodriguez *tom. 3. quæſtion. 39. art. 4. §. Ex quibus ſequitur*, reſolutè tenet manere ſub poteſtate Papæ, & ideo quia pecunia iam eſt Papæ non poteſt deponi

niſi in manu Syndici, quia eſt procurator Papæ. Et ita determinatum eſſe per Martinum V. & Paulum IV. Vide ibi tenorem Bullæ Pauli IV. quam citat. Et hæc ratio me conuincit ad tenendum cum illo, quidquid alij dicant manere dominium apud dantem. Si enim dans in rigore maneret dominus poſſet illa reponi extra Syndicum: quod totus Ordo proclamat, ſeu contra clamat.

6 Poſſunt Syndici Minorum dare licentiam Religioſo imprimendi libros, vt de lucro impreſſionis aliquid dent parentibus pauperibus, vel perſonis benemeritis de Religione: talis enim Syndicus cùm ſit Procurator Papæ, habet poteſtatem alienandi etiam in vtilitatem Ordinis: dare verò tunc illis perſonis, redundat ſaltem indirectè in vtilitatem Ordinis. Rodr. *Addit. ad Sum. tom. 3. q. 158. num. 10.*

7 Poteſt Syndicus Minorum petere in iudicio bona acquiſita per Fratres Apoſtatas, vt expendantur in neceſſitatibus Fratrum. Conceſſit Leo X. Minoribus, citat Rodriguez *Addit. ad Summ. tom. 3. cap. 21. numero 7. & ibidem num. 8.* ait non teneri Syndicum ſoluere debita quæ fecit Apoſtata in Apoſtaſia, ſi non affert vnde ſoluantur: nam illa fecit abſque licentia Prælati.

De priuilegiis erga Syndicum tempore interdicti, vide ſuprà, *verbo Interdictum, titulo de illis quæ poſſunt Regulares tempore Interdicti.* Indulgentias verò illis conceſſas ratione officij, vide Compend. *verb. Procurator.* §. 12. gaudet enim Indulgentiis conceſſis ipſis Fratribus, cum moderatione iam dicta per reuocationem Pauli V. domini noſtri. Affert verò Rodriguez *tomo 3. quæſtione 38. articulo* 1. priuilegium Regum Caſtellæ in fauorem Syndici, quòd ſaltem in Portugallia non video eſſe in vſu. De aliis verò pertinentibus

bus ad Syndicum, videant Minoritæ Declarationes Pontificum,& ſua ſtatuta generalia,quæ proſequi non eſt meum intentum.

ADDITIO.

SYndicus in Ordine Minorum, eſt Procurator Papæ, qui nomine ipſius Papæ omnia bona Minoritarum mobilia, & immobilia poteſt diſpenſare vendendo,commutando,alienando, &c. Qui voluerit videre iuriſdictionem Syndici commiſſam illi authoritate Apoſtolica, legat Bullarium Rodrig. *fol.92.* Bullam Martini IV. vbi continetur poteſtas & iuriſdictio: illius forma autem, ac tenor verborum quo Prouincialis debet illum nominare, & conſtituere, habetur in Enchiridione Minoritarum ad finem, ibi vide: omitto enim hîc tranſcribere formam tum Bullæ, tum Enchiridionis,breuitatis gratiâ:vt veniam ad maiora, & magis communia.

TERTIARII.

Vide ſuprà, *verbo Habitus*, *num.*5. & verbo *Interdictum.num.*10.

1 TErtiarij Ordinis Minorum viuentes in communitate ſunt veri Religioſi, & gaudent omnibus priuilegiis,exemptionibus,gratiis,& immunitatibus conceſſis Ordini Minorum,per Bullam Pij V.& Greg.XIII.apud Cartillum *lib.1.de Tertiariis,c.*11.& hoc intelligitur etiam de exemptione à poteſtate Iudicum ſæcularium, & Eccleſiaſticorum. Idem intellige de Tertiariis Sancti P.Dominici, & viuentibus in Congregatione,Compend.*verb.Tertiarij.§.9.*10.*&* 14.

2 Hæc priuilegia, & immunitates non habent Tertiarij particulares, viuentes in domibus ſuis extra communitatem; licèt enim in cap. 11. *Regulæ Tertiariorum iſtorum*, id illis conceſſerit Nicolaus IV. poſtea Pius V. & Gregor. XIII. hoc reuocarunt quoad viuentes extra communitatem propter bonum pacis communis, maximè circa exceptionem, vel exemptionem à tributis. Capucinus *verb. Tertiarij. §. ſecundò notandum.*

3 Dicti Tertiarij in ſuis domibus extra communitatem viuentes, gaudent omnibus Indulgentiis conceſſis Fratribus Minoribus, (intellige hodie conceſſis à Domino Paulo V. iuxta prædicta) Compendium, *verbo Tertiarij §.* 11. cum Notatione ibi Collectoris. & Rodriguez *tom.* 3. *quæſtione* 73. *artic.* 2. & Carrilus *citato capite.* Vbi etiam aduertit, quòd prædicti Tertiarij extra communitatem viuentes, gaudent priuilegio *Canonis, Si quis ſuadente*, dummodo portent habitum iuxta decretum in Regula ipſorum: ídque probat ex Rodriguez. In quo non diſſentio ab illis. Si enim ſuprà, *verbo Manus violenta, numero* 7. diximus ex Vega, Commendatores Militares Chriſti, Sancti Iacobi, & cæteros gaudere illo priuilegio, cùm hi duo contrahant matrimonium, & aliquando non veſtiantur honeſtius, quàm iſti Tertiarij: etiam de his Tertiariis dicere poſſumus, quòd gaudeant illo priuilegio, tanquam perſonæ Deo dicatæ. Solùm timeo, hoc non eſſe receptum in vſu. Habitus autem, ſeu modus veſtium horum Tertiariorum habetur in Regula illorum *cap.* 3. vbi in ſumma dicitur, quòd veſtis illorum ſit vilis, in pretio, & in colore: neque omnino ſit alba, neque omnino nigra, niſi per Viſitatores de conſilio Prouincialium fuerit diſpenſatum. Item, quòd veſtes non habeant ſciſſuras, vulgò, *Golpeados*,

ſed

ſed ſint honeſtæ. Circa veſtem fœminarum eadem ferè ibidem dicuntur, quæ vide. Vnde non dubito quin hi prædicti, ſi habitum ibi præſcriptum portent, gaudeant dicto priuilegio Canonis, propter cauſam proximè dictam.

4 Hi Tertiarij viuentes extra communitatem non ſunt verè ac propriè Religioſi, quia non promittunt tria illa vota eſſentialia. Eſt tamen Ordo illorum ſic viuentium extra communitatem verus Ordo ab Eccleſia approbatus. Ordo autem quoad hoc latius patet, quàm Religio. Eſt enim Religio quid ſtrictius ratione trium votorum: & verbum *Religio* à religando dictum, id ſonat. Quod non ſonat Ordo: ſed verbum *Ordo* ſonat directionem, & ordinationem aliquam quam iſti Tertiarij habent ex Regula. Carrilus *lib. 3. Tertiariorum. cap. 5.*

5 Hi Tertiarij viuentes extra Congregationem, licèt promittant, modo voti, ſeruare mandata Dei, ex vi huius voti, quando violant aliquod præceptum Decalogi, non peccant particulari circumſtantia voti in Confeſſione declaranda, ita vt ſit duplex peccatum. Illud enim votum, non eſt votum propriè, vel votum ſpeciale: ſed eſt votum analogicè non inducens particularem obligationem peccati, etiam venialis. Explicatur hoc iuxta illud quod multi Patres dixerunt, nos in baptiſmo promittere, & vouere ſeruaturos nos eſſe mandata Dei. Tale enim votum in Baptiſmo non eſt votum propriè, ſeu ſpeciale, neque inducit obligationem aliquam peccati ratione voti, etiam venialis: ſed ſolùm habet vim directiuam. Ita reſponſum fuit Conimbricæ, anno 1608. per ſex Doctores lectores, inter quos fuit vnus Pater Suarez, quorum dicta vide apud Carrillum *citato lib. 3. ad finem.* Addit tamen Suarez *ibi citatus* quòd peccatum

verb. grat. furti factum à profeſſo Tertiario, habebit cæteris paribus maiorem grauitatem intra eandem ſpeciem: non quòd ſit diuerſum ſpecie, ratione voti. Et quando tales profeſſores vouent, intendunt ſe obligare eo modo quo Sum. Pontifices explicarunt illam regulam, videlicet quòd non teneantur ratione Regulæ ad vllum peccatum.

6 Prælati Minorum ſuprà hos Tertiarios viuentes extra communitatem non habent vim coactiuam, habent ſolùm vim directiuam: per quam ſolùm poſſunt illos docere, ac dirigere, non punire. Ac proinde ſi tales Tertiarij Prælatis Minorum non paruerint quoad hanc viam directiuam, non peccabunt venialiter. Rodrig. *tom. 3. quæſt. 69. art. 1.*

7 Tertiariæ ſeu Beatæ viuentes in domo particulari profitentes Regulam Nicol. IV. ſi promittant in particulàri caſtitatem, licèt non maneant verè Religioſæ, quia non promittunt tria vota, nihilominus gaudent priuilegiis & immunitatibus illius Ordinis Tertij, cuius Regulam ſunt profeſſæ, & ſunt exemptæ à iuriſdictione Ordinariorum. Compend. *verbo Tertiarij. §. 20.* Et Leo X. in Concil Lateranenſi. Et ſic declarauit Romæ Congregat. Cardinalium circa illas: quam declarationem ponit in terminis Cartillus *citat. lib. 3. cap. 5.* Neque mirum quia alij Tertiarij viuentes extra communitatem, non promittunt caſtitatem: ſed ſolùm vouent mandata Dei, modo ſupra expoſito. At iſtæ Tertiariæ vouent in particulari caſtitatem, non coniugalem, ſed abſolutè, & manent cum habitu Ordinis, & ſub obedientia Prælatorum, & hoc eſt verum etiam ſi non voueant obedientiam, & paupertatem, ſed ſolam caſtitàtem.

8 Illi qui vulgò dicuntur Donati, ſi viuunt intra Conuentum Tertiariorum profitentes illorum Regulam,

lam, eámque ſeruantes, gaudent eiſdem priuilegiis, & gratiis quibus gaudent Fratres illius Conuentus. Aduertit tamen Cartillus *citato cap.* 5. quòd vt iſte Donatus gaudeat priuilegiis illorum Fratrum, debet præterea interuenire pactum ſcriptum inter illum, & Conuentum, per quod Conuentus obliget ſe ad illum ſemper alendum: & ſimiliter Donatus obliget ſe ad ſeruiendum tota vita in illo, vel alio Conuentu aſſignato. Et hoc poſito debet ſtare correctioni Prælati: & tunc nec poterit exire, neque expelli ratione pacti.

9 Moniales Tertij Ordinis quæ in Hiſpania ſubduntur Ordinariis, non gaudent priuilegiis conceſſis Fratribus Minoribus: ſed ſolùm gaudent illæ quæ ſubduntur regimini Minorum. Rodr. *tom.* 3. *quæſt.* 73. *art.* 1. Excipit tamen ibi Conuentum S. Vrſulæ Salmanticæ, & ſuper hoc ait ſe feciſſe diligentiam. Excipe ſi fortè illæ ſubditæ ordinarij particulare priuilegium communicationis impetrarunt.

10 Poteſt Generalis, & Prouincialis Minorum, & illorum Vicarij priuare habitu ſuos Tertiarios extra Congregationem viuentes, ſi id qualitas exceſſus poſtulauerit. Compend. *ver. Tertiarij* §. 8.

11 Tertiarij Minorum viuentes in Congregatione ſubduntur Generali Minorum per Bullam Pij V. apud Capucinum *verb. Tertiarij. fol* 394. vbi ponit alia contenta in eadem Bulla circa iuriſdictionem Generalis erga illos.

ADDITIO.

Dixi ſuprà *hoc eodem verb. num.* 11. Pium V. Tertiarios viuentes in Congregatione feciſſe ſubditos Generali Minorum de Obſeruantia, *loco ibi citato* apud

apud Capucinum. Et quia illa Bulla ibi citata, & relata ad longum in Bullar. Rodrig. *fol.* 970. iubet vt totus Ordo Tertiariorum ſit ſubiectus generali Obſeruantiæ: & quæuis Prouincia Tertiariorum eſſet ſubdita Prouincialibus Obſeruantiæ, illius territorij reſpectiuè, cuius oppoſitum hodie videmus: aduerto quod poſtea in Bullario Rodrig. *fol.* 1197. *col.* 1. *in principio* tempore Clementis VIII. Cardinalis tunc protector declarauit, quòd prædicti Tertiarij non obedirent Prouincialibus Obſeruantiæ, ſed ſuo proprio Prouinciali in Portugalia, ac Miniſtro, & Commiſſario Generalibus Ordinis Obſeruantiæ.

2 Poſt ſuprà dicta contigit caſus ſubſequens in quodam Epiſcopatu valde remoto. Duo Sacerdotes in eremo iuxta vnam ciuitatem cæperunt cum habitu Tertiariorum, qui non viuunt in communitate ſuo bono exemplo aliquos ad ſe allicere, quibus ipſi habitum Tertiariorum Ordinariorum concedebant. Creuit multitudo ſufficiens vt viuerent in communitate, & promiſerunt obedientiam Epiſcopo illius Diœceſis in forma Religioſorum Tertij Ordinis viuentium in congregatione; hoc vno excepto, quòd non portant habitum cum Capucio ſicut alij Tertiarij Ordinarij viuentes in congregatione: ſed portant habitum, quoad formam ſimilem ſæcularibus, in colore verò ſubcineritio, ac Religioſo.

Quæſitum fuit an tales Tertiarij viuentes in iſta ſic congregatione licitè poſſent ſe ſubdere Epiſcopo Diœceſis: An verò tenerentur promittere obedientiam Generali Minorum Obſeruantiæ? Et quia informatio caſus non plenè fuit propoſita: cum diſtinctione ſic reſpondi ad caſum, qui poteſt alibi contingere.

3 Si iſti Tertiarij viuentes in congregatione emittunt tria vota eſſentialia, non poſſunt, nec poterunt

ſe

ſe ſubdere Epiſcopo:& ſubiectio facta fuit nulla: probatur expreſsè ex Bulla Pij V: in Bullar. Rodrig. *fol.* 671. vbi Papa omnes Tertiarios viuentes in congregatione facit ſubditos Generali, ſeu Prælatis Minorum (loquor ſemper de Tertiariis Patris N. Franciſci) Et præterea omnibus, ac ſingulis prædictis Tertiariis præcipit in virtute ſanctæ obedientiæ, vt obediant prædictis Prælatis Minorum. Quod idem præceperat Sixtus IV. cuius verba citat Rodrig. *tom. 3. qq. quæſt.* 72. *art.* 1. *concl.* 3. conſtat idem ex Papa Leon. X. qui fecit Regulam Tertiariorum viuentium in congregatione (habetur in Compendio Capucini *ad finem Compendij fol.* 43.) in cuius Regulæ *cap* 5. præcipit Papa hoc modo: *Obedient per omnia Prouincialibus Miniſtris Ordinis Minorum.* Et in fine prædictæ Bullæ Pius V. facit Commiſſarios ad illam exequendam perſonas in dignitate conſtitutas, vt contra omnes rebelles procedant, &c. Quo poſito non poſſunt prædicti Tertiarij in congregatione viuentes dare obedientiam alteri, qui non ſit Prælatus generalis Minorum. Et hoc verum habet etiamſi ſint Moniales Tertiariæ viuentes in congregatione. Nam Bulla prædicta Pij V. etiam Moniales Tertiarias exprimit, ac ſubdit eiſdem Prælatis Franciſcanis.

4 Secundò dico, ſi iſti Tertiarij viuentes in congregatione non voueant tria vota ſubſtantialia, illorum congregatio eſt omnino deſtruenda neque poſſunt ita permanere, iuxta aliam Bullam eiuſdem Pij V. ſuprà relatam *ver. Monaſter.* & habetur in Bull. Rodr. *f.* 944. per quã præcipit ſub grauibus cenſuris vt Monaſteriũ, in quo aliqui viuunt in congregatione, ſi nõ emittunt tria vota eſſentialia penitus extinguatur, niſi elegerint aliquam regulam approbatam ab Eccleſia, per quam voueant tria vota eſſentialia: hæc autẽ Bulla Pij V. ſolũ

loqui

loquitur de Monaſteriis virorum: non verò de congregationibus fœminarum, vt clarè conſtat ex verbis, & fine ipſius Bullæ: quare poſſunt fœminæ viuere in congregatione abſque tribus votis, vel cum ſolo vno, vel duobus.

Neque obſtat quod ſupra dictum eſt, hos Tertiarios, de quibus eſt quæſtio non portare habitum cum caputio admodum cæterorum Religioſorum, & Tertiariorum viuentium in congregatione in Hiſpania. Non, inquam, obſtat, quia Leo X. in ſua citata Regula pro illis viuentibus in congregatione, non taxauit certam formam habitûs: ſed ſolùm *cap. 6. illius Regulæ.* de illorum veſtitu ſic diſponit: *Depoſitis cæteris vanis huius ſæculi ornamentis, nullum ornamentum corporale portare debent, niſi ſolum humile, & neceſſarium ornamentum corporis ſui.* Ecce quomodo Papa viuentibus Tertiariis in congregatione non aſſignat habitum in forma certa, videlicet cum caputio, vt P.N. Franciſcus in ſua Regula expreſſit pro Minoribus: ſed ſolùm Papa commendauit vt veſtitus eſſet humilis in colore præcipuè, &c. Cùm ergo Tertiarij viuentes in congregatione poſſint abſque caputio, & mantello ordinario eſſe verè Religioſi, ſi emittant tria vota eſſentialia: ſequitur de Conuentu, de quo eſt quæſtio illum non poſſe ſubdi Epiſcopo, ſi emittunt tria vota eſſentialia per primam Bullam Pij V. Si verò non emittunt tria vota eſſentialia, prædictum Conuentum eſſe extinguendum ſecundùm Bullam Pij V.

5 Si verò dicant taliter viuentes in congregatione, ſe nolle profiteri aliquam Regulam Tertiariorum Sancti Franciſci P.N. ſed aliam præter illas, de quibus Rodrig. *citat. q. 72. art. 1.* Dico quòd ſi illa Regula noua ab ipſis electa ſit approbata ab Eccleſia, poterunt id facere iuxta prædictam ſecundam Bullam Pij V.

Dum

Dummodo obedientiam præſtent illi Prælato, quem Regula aſſignauerit. Si verò Regula noua quam elegerint, non ſit ex approbatis ab Eccleſia, ſed denuò introducta, non poſſunt dare obedientiam Epiſcopo, neque ille poteſt illos in tali Regula defendere, & gubernare: eſt enim res certa in iure Canonico, quòd Epiſcopus non poteſt nouam Religionem inſtituere, vel viuendi Regulam nouam Religioſis aſſignare: hoc enim ſolùm ſpectat ad Romanum Pontificem. Habetur expreſsè *in c. vlt. de Religioſis domibus*, vbi Papa Innoc. III. directè intendit obuiare diuerſitati Religionū.

TESTAMENTVM.

1 Conſtat ex iure, & ſtatu paupertatis non poſſe Religioſum facere teſtamentum validùm, cùm nihil habeat, & nihil poſſit donare. Si tamen Religioſus morti proximus ſimpliciter petat à Prælato, vt tale, vel tale ſui vſus concedat alicui Fratri, non facit teſtamentum, neque peccat etiam Minorita: in hoc enim non donat, ſed petit, & ſuam voluntatem petendo ſignificat. Rodrig. cum Nauar. *tom. 3. quæſt. 69. art. 2.*

2 Non poteſt Monachus poſt profeſſionem reuocare teſtamentum factum ante illam: poteſt tamen poſt profeſſionem declarare verba dubia ſui teſtamenti, dicendo, hoc, vel illud prætendi dum conderem; & illi fides danda eſt. Eo modo quo datur fides teſti poſt latum teſtimonium, ſi poſtea vult declarare illud. Tenet Rodr. *cit. quæſt. art. 3.* Neque enim ſic declarans aliquid donat, vel diſtribuit.

3 Monachus factus Epiſcopus poteſt facere teſtamentum de bonis acquiſitis abſque intuitu Eccleſiæ. Rodrig. *art. 4.*

4 Non

4 Non poteſt Religioſus eſſe executor teſtamenti, vulgo *Teſtamenteiro*, niſi prius petita, & obtenta licentia a ſuo Superiore conuentuali. (Excipe Minoritam, qui neque cum tali licentia poteſt) Prælatus enim conuentualis prædicto, non Minoritæ, dare poteſt licentiam; neque eſt neceſſaria licentia Prouincialis, intellige dummodo id Regulæ ſuæ, vel ſtatutis non repugnet, Rodrig. *tom.* 3. *quæſt.* 70. *art.* 1. Si verò Religioſus acceptet cum dicta licentia, tenetur reddere rationem coram Ordinario, vel coram alio Iudice petente rationem adminiſtrationis. Licèt enim aliàs ſit exemptus, per illam tamen acceptationem cum licentia Prælati renunciatum eſt illi exemptioni, & quoad hanc partem ſe ſubiecerunt ambo Iudici potenti procurare executionem teſtamenti. Rodrig. *cit. loco.*

5 Minorita non poteſt eſſe executor teſtamenti etiam de licentia ſui Prouincialis; eſt enim hoc illi interdictum ratione ſui ſtatus ſtrictioris. *Clementina Exiui de Paradiſo.* §. *Verum etiam. de verb. ſignific.* poſſunt tamen teſtatores in ſuis teſtamentis facere Minoritam conſultorem, ſeu conſiliarium executoris ſui teſtamenti, dicendo: Fullanus executor mei teſtamenti nihil faciat niſi de conſilio, vel cum conſilio, vel cum conſenſu Fratris Fullani Minoritæ. Eſt communis Doctorum, maximè Rodrig. *cit. quæſt.* 70. *art.* 1. Et circa hanc clauſulam teſtamenti ſi ponatur, de conſilio ſcilicet, cum conſilio, vel de conſenſu, &c. quid poſſit, aut quid debeat tunc executor facere conſulto Minorita, vide ſuprà, *verb. Priuilegium, num.* 11. Et notat Rodrig. *Additio. ad Sum. tom.* 4. *cap.* 147. *num.* 7. quod non poteſt talis Minorita mandare in executione teſtamenti, vt fiat tale, vel tale: ſed ſolùm conſulere: habet enim ſolum officium conſiliarij, non verò mandatoris. Vbi etiam optimè aduertit, quòd

quòd ſi teſtator vltra vnum Minoritam executorem ſui teſtaméti, relinquat etiam alios ſæculares eiuſdem teſtamenti executores, qui poſſint citari, & rationem reddere teſtamenti coram Iudice, tunc poterit Minorita eſſe executor teſtamenti cum illis ſæcularibus: quia poterunt ſæculares conueniri coram Iudice, irrequiſito Minorita.

6 Poteſt validè teſtator aliquis in ſuo teſtamento nō nominare executorem illius: ſed committere alicui Minoritæ, vt ipſe eligat executorem teſtamenti. Et tūc electus ab illo erit validus executor. Neque in hoc peccat Minorita, quia per hoc non eſt executor teſtamenti. Rodrig. *cit. art.* 2. citans Bartolum, & Couar. Et patet, quia talis Minorita tunc, neque contrectat pecunias per iſtam electionem, neque manet executor teſtamenti: ſed dat alteri quod ipſe habere non poteſt, quod fit in aliquibus caſibus aliquando.

7 Religioſus poteſt eſſe teſtis validus in teſtamento alterius, de licentia ſui Prælati, hoc enim non eſt contra paupertatem. Rodr. *tom.* 3. *q.* 71. *art.* 2.

8 Teſtamentum in quo ſoli Fratres Minores inſtituuntur hæredes, eſt nullum ipſo iure; ſunt enim illi incapaces hæreditatis. *Clementina Exiui de Paradiſo.* §. *quia ergo*, *de verbor. ſignific.* Valebit tamen ſi teſtator dicat, quod pars legata Minoritis vendatur ad illorum ſuſtentationem. Tenet Rodrig. ex Bartolo *Addit. ad Sum. tom.* 4. *c.* 146. *num.* 4. Addítque quòd in Regno Caſtellæ valet teſtamentum etiam ſi non inſtituatur hæres nominatus: quod non valet in Portugallia, neque de iure communi ciuili.

Supra *verb. Legatum*, *num.* 9. dixi poſſe Fratrem Minoritam ſuadere ſuo conſanguineo, vel amico, vt ſibi ſtudenti relinquat in teſtamento legatum pro libris emendis, quibus actu indiget. Quod intellexi, &

volo intelligi de legato non annuo, & perpetuo: ſed pro vna vice tranſeunte. Sicut enim hic Monachus Minorita abſque illo teſtamento, & legato, poteſt iuxta Regulam petere illam pecuniam ab amico pro neceſſitate præſente librorum: ita poterit petere eandem pecuniam pro eiſdem libris quibus indiget in præſenti, cum licentia Prælati vt ſibi donentur per teſtamentum, & legatum per modum tranſeuntis, & vna vice.

Nunc petis: an poſſit Minorita procurare, vt amicus, vel conſanguineus ſibi relinquat in teſtamento legatum annuum, & perpetuum, pro ſuis neceſſitatibus futuris, vel ſaltem an illud legatum ita relictum poſſit acceptare, & ſit validum? Rodriguez *tom. 2. Quæſtion. quæſtione 125. articul. 6.* loquens de hoc caſu licèt dicat poſſe Minoritam illud acceptare cum conditionibus ibi poſitis: tamen nec dicit tale legatum poſſe procurari: neque loquitur de legato annuali, & perpetuo, vt patebit illum attentè legenti. Ipſe tamen Rodriguez *tom. 3. Addition. ad Summ. fol. 269.* loquens in terminis de Minorita ſtudente, innuit poſſe illum procurare, vt amicus, vel conſanguineus ſibi in teſtamento relinquat legatum pro libris, annuum, & perpetuum: hoc enim colligitur ex ibi traditis, cùm innuat librorum neceſſitatem ſemper durare, & huic non poſſe Prælatos Ordinis Minorum prouidere, imò nec ſolere id facere. Cùm tamen librorum neceſſitas ſemper ſit viua, & immineat Minoritæ ſtudenti, prædicanti, vel Theologiam legenti ex præcepto obedientiæ. Et ſic audiui tenere aliquos Doctores recentiores in libris impreſſis.

Ego oppoſitum omnino cenſeo, videlicet Minoritam particularem, nec pro ſtudio poſſe procurare, vt ſibi relinquatur ex teſtamento legatum pecuniarium annuum,

annuum, & perpetuum : & quòd taliter relictum non eſt validum, nec poteſt acceptare. Hoc probo (vt credo) efficaciter. Nam Clemens V. doctiſſimus in Iure Canonico, explicans Regulam Minorum, *c. Exiui de Paradiſo, libro quinto Clement. poſt medium*, ait duo: primum eſt, annuos redditus reputari inter bona immobilia, etiam à iure ciuili, vt habetur Cod. *de ſacroſanct. Eccleſ. l. iubemus*, & alia citata per Gloſſ. *dicta Clementin Exiui. verbo cúmque annui.* Secundum eſt, quod cùm Minoritæ ſint incapaces per regulam poſſidendi immobilia, etiam ſunt incapaces poſſidendi annuos redditus. Et videtur loqui de Ordine in communi, vel de Conuentu in communi. Si autem neque Conuentus in communi Fratrum Minorum poteſt habere annuos redditus, iuxta declarationem tanti Pontificis, multo minus particularis Minorita poterit habere annuum legatum perpetuum in ſua vita. Secundò, quia iuxta declarationes aliorum Pontificum, & ſtatuta Generalia Minorum, Minorita non poteſt recipere, vel procurare pecuniam, niſi pro neceſſitate præſenti, vel imminenti. Non autem videtur neceſſitas librorum in Minorita ſtudente, vel prędicante eſſe neceſſitas præſens, vel imminens per totam vitam, cùm multi in Ordine Minorum, vel omnes legant Theologiam, ac legerint cum libris ordinariis, vel ab Ordine datis, vel ab amicis procuratis, vrgente neceſſitate præſenti: & ſic doctiſſimi Doctores Minoritæ olim abſque iſtis legatis perpetuis ſtuduerunt, prædicarunt, Theologiam legerunt, quando pauciores libri in Ordine reperiebantur. Et hoc maximè locum habet, quando ſtatuta Generalia Minorum dicunt non licere Fratribus, habere libros ſuperfluos. Si autem neque Fratri Minoritæ pro libris hoc licitum eſt, multo minus hoc ei licebit pro aliis neceſſitatibus

vitæ ſubleuandis legatum annuum procurare. Huius opinionis eſt omnino Capucinus, in Compend. *verbo Legatum*, 2 *part. fol.* 194. §. *Si verò aliquid annuum, & ſeq.* vbi conſtanter tenet etiam cum Bartolo, legatum annuum pecuniarium, non poſſe capi, nec procurari à Fratribus. Hoc ipſum eſt etiam de mente Azorij, qui 1. *tomo, lib.* 12. *c.* 23. *q.* 15 dicit non valere legatum annuum relictum Conuentui Minorum pro Sacriſtia, vt ibi proba: ſit autem nec hoc legatum annuum pro ſacriſtia ille ibi admittit, vt probat: minus concedet valere legatum annuum pro Minorita in particulari. Ego tamen ſupra, *verbo Legatum*, *n.* 3. cum Nauarro & Rodriguez admiſi tale legatum annuum pro ſola ſacriſtia Minorum licitum eſſe, quia currit ibi alia ratio quæ non datur in Fratre Minorita particulari. Vltimò facit in hac materia argumentum adductum à Clemente V. *citat. Clement. Exiui* vbi poſtquam dixit non licere Minoritis annuos redditus, prohibet etiam ne Minoritæ aſſiſtant in Curiis Regiis pro negotiis temporalibus procurandis. Et ad hoc ponit hæc verba: (cùm non ſolùm quod malum eſſe dignoſcitur, ſed & omne, quod ſpeciem habet mali, ſit à viris perfectis ſpecialiter euitandum) ſic ille. Quod applicans ad noſtrum intentum dico, quòd ſi dicatur licere Minoritæ particulari procurare pro ſtudio, vel aliis neceſſitatibus hoc legatum perpetuum, & annuum: hoc imprimis non ſolùm habet ſpeciem mali, ſed videtur eſſe omnino malum, iuxta prius dictum Clementis V. de bonis immobilibus circa Minoritas: qualia bona immobilia ibi dicit eſſe annuos redditus. Secundò, hoc legatum annuum in Minorita, non ſolùm habet ſpeciem mali, ſed eſt etiam proxima, & clara occaſio mali: nam Minorita tale legatum annuum poſſidens habet occaſionem vt illa pecunia malè vtatur, & ad

vſus

vſus illicitos conuertat, malè informando Prælatum,&c. Tertiò, habet ſpeciem mali, vel occaſionem mali, quia porta aperietur vt breui tempore ſinguli Minoritæ habeant hæc legata annua, & perpetua: nullus enim tam pauper, & inops eſt, qui non habeat parentes, conſanguineos, vel amicos, qui rogati ſibi relinquant ſimilia legata annua, & perpetua pro neceſſitatibus futuris, fictis, & apparentibus, & hoc in præjudicium animæ, & Regulæ ipſorum: & cum ſcandalo bonorum Religioſorum, imò & ſæcularium.

ADDITIO.

REpeto iterum quod ſupra dixi, *verbo Legatum, numero vltimo*, non poſſe ſcilicet Fratrem Minorem capere legatum annuum relictum ſibi teſtamento pro ſuis particularibus neceſſitatibus. Denuo confirmo cum Azorio, 1. *tom. c.* 23 *q.* 14. vbi loquens de quocunque Religioſo Mendicante, ait: quòd ſi aliquis teſtamento relinquat bona ſua ſtabilia alicui ſæculari, ea lege, vt ex illis ſingulis annis det certum quid Religioſo Mendicanti pro ſuis neceſſitatibus, talis Religioſus non poteſt illud acceptare. Eſſet enim habere proprium, & annuum redditum. Et poteſt ex vi teſtamenti illam pitantiam, vel peculium petere coram iudice, quod repugnat ſtatui hominis Mendicantis. Si verò hoc dicit de quouis Religioſo Mendicante, à fortiore dicendum eſt de maiore Mendicante Fratre Minore. Neque obſtat inſtantia quam Azor. *ibidem* tacitè ponit. Videlicet, quòd talis Religioſus Mendicans, ſi nauiget, vel iter longum conficiat, poterit in tali nauigatione, vel itinere recipere ſuſtentationem ſibi piè oblatam à ſocio ſæculari eiuſdem itineris ſocio, vt patet. Et videtur eadem ratio militare in acci-

pienda iſta ſuſtentatione ad tempus, vel in recipienda illa alia perpetua ad vitam. Non, inquam, obſtat inſtantia, quia eſt valde diuerſa ratio. Nam in illa ſuſtentatione itineris ad tempus, Religioſus acceptans non habet ius ad petendum, neque ſæcularis ibi donans donat ex iuſtitia, ſed ex pura liberalitate: & ſic Religioſus non habet ius ad illam. At quando ſibi relinquitur ex teſtamento, & Religioſus acceptat, eſt ferè acceptare ius ad exigendum ex iuſtitia, quod eſt habere dominium in annuo redditu Religioſo Mendicanti interdicto quod magis prohibetur Minoritæ.

Neque obſtat etiam quod hodie id practicatur in aliquibus Religionibus Mendicantibus: & paſſim practicatur quoad Moniales. Ad quod reſpondeo, ſi id practicatur in aliis Ordinibus, non curo: ipſi viderint quid poſſint ſecundùm ſuam Regulam, vel Pontificias conceſſiones: ſcio ſaltem quòd in Ordine Minorum, neque practicatur, neque eſt compatibile cum Regula illorum, Pontificum declarationibus, & ſtatutis Religionis. Quod verò attinet ad Moniales, ſcio id fieri: ſed dico primò illas non eſſe ex aliquo Ordine Mendicantium, vt patet. Scio ſecundò, in mea Religione iam vidiſſe decretum Prælatorum, vt Moniales particulares habentes peculium, vel particularem annuum redditum conferrent, vel collocarent in manu Prælatæ, quæ teneretur illarum ſpeciales neceſſitates ſubleuare, ac proinde non currit eadem ratio in Minorita maiori Mendicante, vt magis paupertati adſtricto.

TESTIS.

Vide ſupra *verb. Correctio Fratrum,tit. Teſtis.* & proximè *verb. Teſtamentum,n.7.* & *verb. Religioſus,n.6.* & infra *verb. Tortura.*

1 TEſtes conteſtes ſunt illi qui concordant,in facto,loco, & tempore. Vt ſi duo teſtes iurent ſe vidiſſe Petrum blaſphemantem tali blaſphemia particulari,vel talibus verbis: prima die Martij,hora ſexta, in tali loco. Hi ſunt conteſtes, quia in omnibus conteſtantur, id eſt, concordant. Teſtes ſingulares ſunt, qui diſcordant in aliquo, vel in aliquibus illorum. Vt ſi vnus dicat ſe vidiſſe illud illa die, ſed in alio loco: vel alia die: vel dicat,vidiſſe quidem illud,ſed variat, & in die,& in loco,vel in hora: vel ſi vnus teſtificetur de vna blaſphemia, & alius de alia; licèt aliàs concordent in loco, & tempore. Et eſt communis Doctorum.

2 Singularitas teſtium eſt triplex: Obſtatiua, Cumulatiua, Diuerſificatiua. Penha *Direct. Inquiſit. 3. parte Commentar.* 121. Obſtatiua eſt,quando ex dictis teſtium naſcitur contrarietas,quia ſcilicet vnus negat, & alter affirmat. Cumulatiua eſt, quando dictum vnius iuuat dictum alterius,vt ſi vnus dicat ſe vidiſſe,alius dicat ſe audiſſe. Et hæc ſingularitas ſemiplenam tantùm facit probationem: prima verò præcedens nihil facit. Diuerſificatiua eſt,quando naſcitur diuerſitas rei in ſubſtantia. Vt ſi vnus dicat ſe vidiſſe Petrum in vno loco, & tempore peccantem; alius verò dicat ſe vidiſſe illum alio loco,& tempore peccantem:& tunc dictum vnius non infringit dictum alterius, ſed corroborat, non tamen eſt conteſtis.

3 Si teſtes concordent in ſubſtantia, ſeu facto principali, per eadem verba formalia, vel æquiualentia, & in loco, & in tempore, licèt aliàs diſcordent in aliquibus verbis, vel circunſtantiis, non deſinunt eſſe conteſtes, imò illa diſcordia accidentalis, aliquando magis firmat teſtimonium: teſtificantur enim modo humano. Sot. *libro 5. de Iuſtit. quæſtione 7. artic. 2. ad 1.*

4 Quando teſtis paulo poſt iuſtificationem redit vt corrigat ſuum dictum, credendum eſt: illi maximè ſi conſtet, quòd poſtea non eſt allocutus reum, vel accuſantem: & in hoc multum Iudicis prudentiæ ſtandum eſt, & qualitati ipſius teſtis. Eſt communis, & Bart. *in l. eos. col. 11. verſ. Item oppono. ff. de falſis teſtibus.*

5 Religioſi etiam ſi aliàs ſint exempti, & aliqui habeant priuilegium, vt non poſſint cogi ad teſtificandum, vt habet Cógregatio Sáctæ Iuſtinæ ab Eugen. IV. (citat Rodriguez *tomo 3. q. 71. articul. 1.*) Hoc tamen intelligitur, quando aliàs dantur alij teſtes, qui poſſint teſtificari: ſi enim alij deſint poſſunt cogi ad teſtificandum in cauſis ciuilibus, & in criminalibus leuibus, vbi non timetur pœna capitis, vel mutilationis. Colligitur *ex c. cum ſuper. & c. delictorum. de teſtibus cogendis.* Et lumen naturale hoc dictat de iuuando proximo in graui neceſſitate. Et tenet Rodr. *Addit. ad Sum. tom. 4. c. 151. n. 1.*

6 Quod Religioſus poſſit eſſe teſtis coram Iudice ſæculari, cum ſola licentia ſui Prælati localis. Vide ſupra, *verb. Abbas, n. 9.*

7 Teſtis vocatus à Iudice vt teſtificetur, ſi non vadit, tenetur reſtituere parti læſæ bonum illi ablatum, ſi ex defectu ſui teſtimonij incurrit. D. Thom. 2. 2. *q. 62. ar. 7.* Secus ſi non fuit vocatus, tunc enim non tenetur ſe offerre, nec proinde reſtituere.

8 Nemo ſecundùm leges poteſt cogi ad teſtificandum ſuper illis, quæ non poteſt exprimere abſque ſua propria infamia, vtpote, quia fuit ſocius criminis, vel quia teſtificatur contra patrem, matrémque, ex quo ſibi reſultat grauis infamia, *c. quis aliquando. §. non tibi dico, de Pœnitent. diſtinctione* 1. Vnde ſi ſocius criminis cogatur ad teſtificandum, & non poteſt coram Iudice explicare crimen rei delati, abſque eo quod ſe ipſum infamet; poteſt reſpondere ſe neſcire, apud ſe intelligens ſe neſcire ad dicendum, vel neſcire taliter vt cogatur dicere: ſi verò poteſt abſque ſua infamia dicere, tenetur dicere. Rodriguez *tomo* 4. *Addition. cap.* 151. *num.* 7.

9 Qui ſcit aliquid in ſecreto, maximè quando fuit illi commiſſum ab aliquo in ſecreto, & is promiſit ſecretum ſeruare, de ordinario non poteſt illud teſtificari in iudicio. Eſt communis Doctorum. Excipe ſi ex ſuo ſilentio reſultabit damnum alicui tertio, vel communitati: tunc enim tenetur primò admonere illum qui commiſit ſecretum ſi per illum ſtat, vt vitetur damnum tertij, vt tenetur: quod ſi nolit, tenetur iurare verum, & reuelare ſecretum, non obſtante ſecreto commiſſo, & promiſſo, vel voto, vel iuramento; talia enim promiſſa, tunc non obligant cum præiudicio tertij. Et hîc tenet locum dictum illud, quòd ſecretum non debet eſſe pallium iniquitatis. Rodriguez *citato capite numero* 8. vbi notat quòd ſi hic ſciens ſecretum ſcit Iudicem interrogantem non ſeruare formam iuris, non tenetur reſpondere. Vide ſupra *verb. Correctio Fratrum, tit. Denunciatio.*

10 Teſtes plures quàm duo, etiam ſi ſint minus idonei, cum aliis coniecturis concurrentibus plenè probant. Penha *in Director. Inquiſit. Comm.* 113. § *ſit ſecun-*

dum axioma. vbi addit quòd vnus teſtis dignus cum alio teſte indigno probant, ſi ſint alia indicia.

ADDITIO.

Vide ſupra *verb. Correctio Fratrum, ſub titulo de Teſtibus*, vbi poſita ſunt aliqua ad hòc pertinentia.

TORTVRA.

1 Vide ſupra *verb. Correctio Fratrum. numero* 49. vbi dicitur quòd in crimine grauiſſimo torquere poteſt Prælatus Fratrem per ſæcularem, abſque incurſu alicuius cenſuræ. Hoc autem crimen ſaltem erit illud pro quo leges ciuiles pœnam capitis imponunt. Quamuis Rodriguez *Addition. ad Summ. cap.* 155. ſuadeat ne hoc fiat, quia non decet pietatem, & ſecretum Matris Religionis vt torqueatur Monachus, per tortorem malefactorum. Et ego idem dicerem quando poterit excuſari. At talis caſus poterit contingere atrox ſcilicet, ſcandaloſus, & cognitus in populo, vt anteponenda ſit iuſtitia, & ſatisfactio populi, in puniendo Monacho qui fecit delictum ſicut malefactor publicus populi. Vide, & ſupra *verbo Religioſus, numero* 11. vbi dicitur poſſe torqueri Monachum nobilem qui aliàs in ſæculo torqueri non poterat.

2 Tortura non eſt danda Monacho, quando pœna imponenda pro delicto eſt æqualis, vel minor ipſa tortura; iniuſtum enim eſt vt in dubio ſi fecit, iam grauior, vel æqualis pœna detur ac foret pœna delicti. Aldrete ex Auguſtino *lib.* 1. *de Religioſ. diſciplin. cap.* 7. *n.* 8.

3 Tor

3 Tortura dari non poteſt niſi prius iuridicè ſit vnus teſtis cum aliquo indicio contra reum: vel ita vehementia indicia vt æquipolleant, magis quàm ſemiplenæ probationi, & ſit valde probabile reum commiſiſſe delictum: ita vt faciant contra reum vehementes præſumptiones, & ſuperent mediam probationem. Nam licèt ſæcularis Iudex cum ſola ſemiplena probatione torqueat, congruum eſt, quòd circa Religioſos maior ſperetur aliquantulum quàm ſemiplena. Quanuis opinio Iuriſtarum ſit communis, & in aliqua Religione ſtatuto generali approbata, vt ſola ſemiplena probatio ſufficiat ad torturam. Quæ verò ſit ſemiplena probatio, vide ſupra, *verbo Correctio Fratrum, an.* 52. *& ſeqq.*

4 Quando delictum probari poteſt alia via, nullo modo eſt adhibenda tortura. Nam hæc, iuxta communem ſententiam, eſt vltimum remedium in defectum teſtium.

5 Paulus III. ſolùm Romæ, & intra illam, iuſſit obſeruari, vt reus non ſit in tormento vltra vnam horam. In Conſtitutione 58. quæ incipit, *Ad onus.* Et ſic prudentia, pietas Chriſtiana, & conſcientia debent arbitrari tempus, & qualitatem torturæ, & ponderare cum libra iuſtitiæ.

6 Si reus confeſſus fuit crimen in tortura, tunc Prælatus tranſacto vno die integro cum Notario, ac duobus teſtibus tenetur iterum reum audire extra locum vbi fuit tortus: & rogare an ratificet confeſſionem iam factam: quam ſi ratificet, datur plena probatio. Si verò non ratificet, nihil valet præcedens confeſſio facta in tormento. Eſt communis in pràxi.

7 Si reus antea, extra iudicium crimen confeſſus eſt, ídque conſtet per duos teſtes, & vocatus coram Iudice

Iudice negat præcedentem confeſſionem, tunc poteſt torqueri. Si verò in tortura fateatur, tunc non eſt neceſſaria ratificatio extra tormentum. Maſcard. *tomo 1. de probation. concluſione 350. numero tertio*, cum multis citatis, Excipe tamen, ſi quando extra iudicium confeſſus fuit ſuum delictum, ſtatim ibi reuocauit ſuam confeſſionem, quia tunc non ſufficiet confeſſio facta in tortura, abſque ratificatione ſecunda extra illam.

8 Si verò reus negauerit poſt torturam, poterit iterum torqueri de iure. At inter Religioſos hoc non erit laudabile, vt tenet Rodrig *tomo 2. quæſt. 19. art. 9.* Sunt enim Prælati Patres, & Religio Mater, nec proindè decet, vt plurimum, repetitas torturas admittere. Item ſi reus negauerit in tortura, per ius commune purgatus manet, ac liber. Cum quo tamen ſtat, quod ſaltem in Regno Luſitaniæ, pro qualitate criminis, & indiciorum, vel ſemiplenæ probationis punitur aliquando aliquà pœna exilij, vel ſimili, quia ſcilicet negatio illa non plenè purgauit probationem contrariam.

9 In Ordine Minorum, per ſtatuta generalia Tolletana, §. *Si reus, cap. 6. de correct.* negans in tortura manet liber, quia tortura purgauit: additur tamen per parentheſim (ſi reus fuit ſufficienter tortus) vnde innuit quòd ſi reus non fuit ſufficienter tortus, poterit adhuc alio ſupplicio puniri, priuationis vocis actiuæ, & ſimilium: ídque relinquitur Prælati arbitrio, qui debet conſiderare qualitatem perſonæ, criminis, ac torturæ, vires rei. Et iuxta hæc poterit quieſcere, vel augere, ſi videlicet his attentis iudicet reum non fuiſſe tortum ſufficienter; videant ibi Minoritæ ſuam legem, & alij ſuas conſtitutiones.

10 Non

10 Non videtur ſufficiens probatio ad torturam, ſi vnus moribundus dicat: Fullanus me percuſſit, vel occidit: nam illud dictum non eſt iuratum: neque decet ab illo tunc iuramentum ſumere, præterea cùm ſit pars læſa eius dictum eſt infirmum in iure. Neque item ſufficit ad torquendum inimicum illius qui mortuus eſt, ſi ille mortuus repetitur mortuus ex veneno: illa enim ſuſpicio quòd inimicus clarus defuncti propinauerit, eſt leuis, & remota: potuit enim dare venenum inimicus occultus; vel ipſe moriens poſſet volens, ſed ignarus ſumere aliquid venenoſum, &c. & proinde ſic claro inimico nulla ex hoc tantùm poteſt inferri moleſtia. Rodrig. *Addit. Sum. tom.*4. *verbo Tortura. num.* 5. *&* 6.

11 Tenetur Iudex ante torturam dare copiam reo ſemiplenæ probationis, factæ contra illum, vt ſi fortè ſe purget, torturam euadat. Et ad hoc tenetur Prælatus, etiam ſi reus non petat: maximè ſi reus eſt idiota: tenetur enim Iudex hoc manifeſtare reo per ſententiam: hæc enim eſt interlocutoria, à qua ſi non appelletur, infertur grauamen poſtea irreparabile, pro quo vide ſupra, *verbo Appellare, n.*6. vide etiam Rodrig. vbi proximè, *num.* 11. *&* 12.

12 Leges ciuiles excipiunt aliquos vt torqueri non poſſint: de quo Legiſtæ ſuis locis. Et ſtatuta Tolletana Minorum fortè coincidunt, dum dicunt, *citato loco*, non eſſe torquendos Religioſos grauis authoritatis. Quod verbum latè extendi poteſt. Variis enim de cauſis Religioſus poteſt eſſe notabiliter grauis: vt ob litteras, artem notabilem, prælaturam, & ſimiles. Et ſi vis id agnoſcere ex contentis in iure: iuxta illud, non poſſunt torqueri Doctor alicuius ſcientiæ; perſona conſtituta in dignitate Eccleſiaſtica:) qualis eſt etiam Guardianus ex ſupradictis) ſenes decrepiti, &c.

Omnis

Omitto aliquos ex iure communi. Vide Rodriguez, *citato loco Addit.numero* 10. & ſupra, *verbo Religioſus, numero* 11.

TRANSLATIO AD ALIVM Ordinem.

Vide ſupra, *verbo Religio, à numero primo, & ſequentibus, fusè.*

TRIBVTVM, VECTIGAL, Gabella, &c.

1 CONſtat primò Clericos, & proinde Religioſos, eſſe exemptos à ſolutione cuiuſcumque tributi, vel oneris ſæcularis, quomodolibet nuncupati, & impoſiti à Principe, vel ſuperiori ſæculari, communitate, & cæteris ſæcularibus. Et hoc conſtat per multas leges Canonicas, & Bullas, maximè *cap. Clericis, de immunitat. in* 6 de quo latè Rodriguez *tomo* 2. *q.* 65. & Comitolus *libro primo Reſponſ. Moral. quaſtione* 95. citans multa. Nam & Pharao Rex tyrannus exemit à tributis Sacerdotes idolorum, vt patet clarè, *Geneſ.* 47.

2 Quod adeò verum eſt, vt etiam ſi Clerici ſpontè velint ſoluere ſimilia tributa, non poſſint id facere per viam tributi, vt bene Comitolus probat: quia ſcilicet non poſſunt renunciare priuilegio communi Eccleſiæ. Et officiales ſæculares recipientes aliquid à Clericis etiam ſic ſpontè dantibus per viam tributi, manent excommunicati, vt ille *ibidem* probat.

3 In particulari extat valde notanda Bulla Pij V. rigoroſa ſatis, & neſcio ſi bene obſeruata, cuius tenorem tranſcribit Capucinus, *ad finem ſui Compendij. f.* 3.

per

per quam Pius V. rigoroſè præcipit ne ſimilia tributa exigantur à Clericis ſæcularibus, vel Regularibus, ſpecificando: Exactiones, Datias, Gabellas, Pedagia, Vectigalia, Collectas, Impoſitiones, vel quæcumque alia onera ſoluendi aliquid quibuſcumque nominibus nuncupata. Quo nil clarius dici potuit, & adhuc ſpecificat modo ſequenti.

Primò, ne teneantur Clerici, vel Religioſi, vectigal quodcumque pro tranſportatione mercium ſuarum, maximè pertinentium ad illorum ſuſtentationem ſoluere.

Secundò, dicit non teneri ſoluere aliquod tributum quod ſolet ſolui in tranſitu de vno Regno ad aliud Regnum: quod viderint itinerantes quomodo obſeruetur: ipſi enim dicent quid viderint.

Tertiò, exprimit ne teneantur Clerici, vel Religioſi, ſoluere quotam illam quadrantis, poſitam ſuper libram carnis, vel vini, vulgo (*Real de Aguoa*) & alia quæ ibi exprimuntur. Quæ omnia libuit referre, vt videant Magiſtratus ſi hæc ita fiunt. Neque enim in hoc contra priuilegium commune Eccleſiæ poſſunt præſcribere, maximè à tam paruo tempore Pij V. & Eccleſia ſemper reclamante. Vt non poſſim non mirari quæ vidi, & video in oppoſitum: & excepto ſi illi habent priuilegium in contrarium, per quod derogetur, & annulletur, prædicta Bulla Pij. Quam derogationem ego ignoro, & oportebat oſtendere. Addit verò Capucinus *citat. loc.* prædictam Bullam Pij V. non eſſe derogatam per Greg. XIII. ſed in ſuo robore permanere. Adde quod in Bulla Cœnæ Domini, quotannis promulgata, hoc ipſum prohibetur cenſura 18. apud Suar. *tom. de cenſur. diſp. 21. ſect. 2. n. 99.*

Denique pœnæ impoſitæ à Pio V. ſunt hæ. Sancta obedientia: indignatio noſtra: excommunicatio ipſo

ſacto: & pœna duorum millium ducatorum, ſoluendorum à contra facientibus: & tandem monet Prælatos Eccleſiæ, vt ſub eiſdem pœnis, & aliis ad ſuum arbitrium, contradictores compeſcant.

3 Verùm cùm Papa ſit Dominus ſupremus in iſta parte, & poſſit pro cauſa pia applicare redditus Eccleſiaſticos, ſolet aliquando Regibus, & Principibus pro bello contra infideles concedere ſubſidium, ſeu licentiam vt Clerici, & Religioſi de ſuis bonis dent aliquam partem, ſiue ſubſidium pro illo bono communi Eccleſiæ, ſicut conceſſit Greg. XIII. Philippo II. Regi Hiſpaniæ: & credo quod idem conceſſum eſt Regi Sebaſtiano in Portugallia pro expeditione Affricana. Et tunc non ſolùm poſſunt, ſed tenentur Religioſi ſoluere quotam aſſignatam, iuxta verba Bullæ. Quæ verò bona Regularium tunc ſint obligata ad ſoluendam illam quotam, vel ſubſidium tractat Rodriguez *tom. 3. quæſt.* 74. quod quia non eſt in vſu, omitto: magis enim ſpectat ad Clericos quàm ad Religioſos.

Adde quòd aliqui Religioſi habent priuilegium ne ſoluāt illud ſubſidium ſicut conceſſit Eugenius IV. Fratribus B. Mariæ de Guadalupe: ſicut habetur in illorum Compend. *verb. Subſidium.* §. 2. Et idem conceſſum fuit Militibus Sancti Ioannis, ſicut refert Rodriguez *tom. 2. quæſt. 66. articul.* 1. At *in tom. 3. quæſt. 74. articul.* 15. ait prædictos per aliam Bullam Pij V. fuiſſe obligatos ad ſubſidium dictum, *del eſcuſado.*

4 Clerici, vt Religioſi vendentes, aut ementes aliquid non debent Alcauallam, vulgo (*Siſſa*) colligitur ſatis ex ſupradictis, & Bulla Pij V. eſt enim illa Alcaualla tributum, & ſatis quottidianum. Imò aduertit Rodriguez *citata quæſt. 74. art. 7.* iniuſtam fore

legem

legem ciuilem quæ rei Eccleſiæ, ſiue Monaſterij venditæ imponeret quintum ſoluendum Fiſco Regali, quia ibi imponitur nouum onus in damnum Eccleſiæ.

5 Supradicta de exemptione Religioſorum, & Clericorum à tributis, intelliguntur dummodo ipſi non negotientur per mercaturam, vendentes, & ementes, aut permutantes, per negotiationem: ſi enim hoc faciant tenentur ſoluere tributum, & Alcauallam, & cætera illi negotiationi annexa. Rodrig. cum communi, *art.8.* Et ratio eſt, quia negotiatio eſt Clericis prohibita, & quando hanc exercent, non eximuntur illorum bona à tributis laicorum: ſolùm enim illis conceditur priuilegium pro ſua ſuſtentatione abſque negotiatione mercaturæ, vt patet *ex cap. final. de vit. & honeſt. Cleric.*

6 Tunc Clericus, vel Religioſus dicetur mercaturam exercere, quando emit rem vendendam, in ſua integra forma manentem lucri faciendi gratiâ. Vt ſi emat triticum vendendum in eadem forma ſine melioratione aliqua facta ab ipſo Clerico: ſed ſolùm ſeruatione diutina. Si verò rem emat Clericus vt in illa aliquid operetur, & ſua induſtria mutatam, & melioratam vendat vt equum, vel mulam nouam, vt iam educatam vẽdat, tunc non exercetur mercatura propriè, quia non venditur res in integra forma antiqua. Et prætereà in iſtis rebus ſic melioratis, prætenderunt etiam aliquem vſum illarum: in illis verò vẽditis in integra forma, & reſeruatis abſque melioratione, prætẽditur ſolùs quæſtus, qui eſt finis totalis mercaturæ. Addit Rodriguez *quæſtion. cit. art.8.* ſe conſuluiſſe non eſſe negotiatorem Clericum, qui in loco in quo eſt, emit merces aliquas, & illas dat Fratribus ſuis vt cum illis negotiẽtur, quia tunc ille non vendit illas in propria forma. Ait tamen mercaturam facere Clericum, qui vuas mercatur, &

per famulos vinum conficit, vt poſtea vendat. Et per hoc reſolues ſimiles caſus: & tunc Clericus, vel Religioſus debet tributum ſuæ negotiationi annexum.

Ibidem ait Rodriguez non debere Gabellam Monaſterium quod emit oues, & vaccas prægnantes, & poſtea vendit filios: non enim vendit quod emit, ſed quod natum eſt, & fructum rei emptæ. Ait tamen illam debere ſi emat fundum plenum arboribus cum fructibus iam maturis, & pendentibus, ſi vendat hos fructus.

7 Si Nouitij bona intra Nouitiatum vendantur non ſunt exempta à tributis, Nouitius enim quoad hoc, non gaudet hoc priuilegio circa ſua bona. Rodriguez *articul.9.* An verò Iudex ſæcularis tunc poſſit petere tributum: an verò recurrendum ſit ad Nuncium, alij tenent primum. Rodriguez *articul.10.* tenet ſecundum.

8 Tertiarij viuentes in Congregatione, ſunt exempti à tributis, ſicut cæteri Religioſi, ſunt enim verè perſonæ Eccleſiaſticæ, ac veri Religioſi. Non verò eximuntur Tertiarij viuentes in propriis domibus, iuxta ſupradictum, *verb. Tertiarij, num.2.* Neque exprimuntur Tertiariæ etiam promittentes caſtitatem, quia per hoc ſolùm votum non manent Religioſæ, licèt hæ ſint exemptæ à poteſtate Ordinarij, vt ſupra diximus, *eodem verb. Tertiarij.*

ADDITIO.

DIxi ſupra *hoc ipſo verbo Tributum, numero* 3. Religioſos per Bullam Pij V. ibi latè relatam non poſſe cogi ad ſoluendum tributum poſitum populo in vino, carne, & ſimilibus, idque conceſſiſſe tum viris Regularibus, tum Monialibus. Quod autem illa Bulla

Bulla non obſtante poſſint Rectores vrbium ponere tributum prædictum non Religioſis in particulari, ſed in rebus populi communibus indifferenter, vt qui emerit tale, vel tale ſoluat, etiam ſi ſint Religioſi: Primò docet praxis publica, & tolerata. Secundò, quia cùm illud tributum redundet, & inſummatur in bono communi totius populi, & communes illi ſumptus etiam proficiant Religioſis illius populi, qui ſunt membra illius, æquum eſt, vt iidem contribuant pro ſumptibus in ſuum fauorem factis, *iuxta regulam* 55. *de Regul. Iuris in* 6. qui ſentit onus, ſentire debet & commodum: & à contrario ſenſu arguendo; qui ſentit commodum, ſentire debet & onus. Tertiò probatur, *ex l. ad portus, C. de operibus publici, & ex l. ad inſtitutiones, C. de Sacroſ. Eccleſ.* & ſic tenet expreſsè Gloſſa, *cap. non minus. de immunit. Eccleſ. verbo Releuandas.* dicens, quòd pro operibus boni communis contribuere debent Eccleſiaſtici. Ex Theologis verò videtur fauere huic opinioni Henriquez, *tomo* 2. *Summ. lib.* 10. *cap.* 15. §. 5. *gloſ. littera I.* vbi citat Vivald. & ait, quòd in Hiſpania ad redimendum oppidum quod Rex vendere volebat, & vicini oppidani volebant ſoluere pretium oppidi, decretum fuit in Concilio Regio potuiſſe, ac debuiſſe Clericos oppidi ſoluere ſuam partem, pro rata, eo quòd erat bonum commune populi. Et ait Henriquez, quòd iſtæ leges ciuiles non ſunt correctæ per Eccleſiam: imò per illas leges Eccleſiæ, ſic intelligi debere. Idem videtur ſentire Vivaldus *in Candelabro* 4. *impreſſionis Venetæ, anno* 611. *in Explicatione Bullæ Cœnæ, caſu* 18 *num.* 3 vbi ſine diſtinctione dicit, quòd ad pontes, aquæductus, muros, & cætera tangentia bonum commune tenentur ſoluere Eccleſiaſtici: & citat Sotum, & Nauarr. quanuis Sotus *loco citato ab authore*, 3. *de Iuſtit. quæſt.* 4. *art.* 5. tale non dicit. Nauarr. autem

ab illo citatus, non loquitur abſolutè, ſed cum diſtinctione, quando ſcilicet illud bonum commune tangit Clericos immediatè: non verò quando illos tangit ſolùm mediatè, de quo infra. Nauarr. verò id dicit, *in Sum. Latina, cap. 27. numero 115. in fine.* Cum prædictis videtur concordare Lopez, *in 2. part. Inſtructorij, c. 40. §. Sed adhuc, & ſeq.* quamuis *ibidem* re vera id non dicat, ſed cum Nauarro concordet. Tenent *ibidem* alij multi: ſed citati tres ſufficiant quæſtionis ventilandæ gratiâ.

2 Ego imprimis communitates id facientes non arguo, neque peccare credo, maximè quia poſſum credere illas munitas eſſe conceſſione aliqua Pontificia ad id faciendum, maximè cùm non exprimant, ſed id imponere directè Religioſis; ſed in gratiam Religioſorum ſi poſſint ſe defendere ab illo tributo ſoluendo pro rebus ſibi neceſſariis emendis: aduerto ſequentia.

3 Aduerto primò, Bullam Cœnæ in clauſula 18. quando prohibet ne Principes ſæculares, vel Rectores imponant tributa perſonis Eccleſiaſticis, innouare omnia iura, ſeu Canones Eccleſiæ hoc ipſum à tempore antiquo prohibentes, ſiue ſint Canones facti in Conciliis generalibus, vt Lateran. & aliis. Canones verò præcipui de hoc diſponentes inter alios ſunt, *cap. non minus, & cap. aduerſus, de immunit. Eccleſiæ, & cap. quamquam, de cenſibus, in 6.*

4 *Citato verò cap. non minus,* decernit Papa, vt quando Epiſcopus cum Clero viderit, populum non ſufficere ad ſuccurrendum bono neceſſitatis publicæ, tunc poterit Epiſcopus Clericos obligare ad contribuendum pro talibus expenſis publicis. Hæc ſunt verba Textus: *Vbi laicorum non ſuppetunt facultates.* Vnde ſi populi facultates ſufficiant, non poterit Epiſcopus cogere Clericos ad ſoluendum. Deinde, *cit. c. aduerſus*, videns Papa

non

non eſſe ſecurum concedere Epiſcopis executionem illius tributi imponendi Eccleſiaſticis, decreuit vt ſtante ſupra dicta neceſſitate, & non ſufficiente pecunia populi, Epiſcopus id non poſſet præcipere inconſulto Summo Pontifice. Hæc ſunt verba Textus: *Propter imprudentiam tamen quorundam, Romanus Pontifex conſulatur.* Quos omnes Canones, ſicut dixi, innouat ſemper Bulla Cœnæ.

5 Pro ſolutione aduerto: Duobus modis expenſas boni publici ſpectare poſſe ad Eccleſiaſticos: primò in generali, quatenus ſunt ordinaria membra talis populi, huiuſmodi ſunt refectio murorum, pontis, aquæductûs publici, in quibus Eccleſiaſtici nihil habent particulare, niſi tanquam partes ordinariæ illius populi. Secundo modo poſſunt illæ expenſæ, & bonum publicum tangere Eccleſiaſticos, quia illic habent bonum etiam particulare, verbi gratiâ, ſternitur via publica in oppido conſtrata lapidibus. Sternenda eſt via ante portam Clerici, item graſſatur ignis publicus per campum vbi Eccleſia, vel Clericus habent peculiares poſſeſſiones: pro vitando illo igne, vel fluuio inundante agrum, dicetur expenſa ibi facienda ſpecialiter tangere Clericum. Iſta diſtinctio eſt ſumpta ex Nauarro, & Lopez ſupra citatis, & ex Molina, & aliis infra citandis.

6 Vltimò aduerto propoſitum caſum poſſe intelligi, vel de Clericis in communi, vel ſolùm de Religioſis, & Monialibus in particulari, pro quibus Pius V. citatam Bullam conceſſit.

7 Hoc poſito dico primò Bullam Cœnæ, *clauſula* 18. cùm prohibet imponi tributa perſonis Eccleſiaſticis, loqui in generali, ſine diſtinctione, quocunque modo imponantur tributa. Sic enim ait: *Qui per ſe, vel per alios, directè, vel indirectè prædicta facere, exequi, &*

procurare non verentur. Deinde citata capita Iuris Canonici ſunt ſatis clara,& expreſſa.Et notanda ſunt in particulari verba Bullæ Cœnæ : *Directè, vel indirectè.* Dicet enim aliquis : Rectores iſtius populi ponunt hoc tributum in genere , non exprimentes vt ſoluat Clericus , ſeu Religioſus : ac proinde non imponunt tributum perſonis Eccleſiaſticis.Reſpondeo quòd nó imponunt tributum perſonis Eccleſiaſticis directè, cùm illas non exprimant:ſed tamen videntur imponere indirectè : cùm obligent omnes ementes ſoluere: nec Eccleſiaſticæ perſonæ oppidi pro quotidianis emendis poſſint illa quærere extra populum , cum tanto diſpendio:& proinde videtur neceſſarium vt fiat declaratio à Rectoribus populi,quòd Eccleſiaſtici ſint exempti à tali tributo.Neque obſtat quod lex talis tributi non exprimit vt ſoluant Eccleſiaſtici:nam publicani , & venditores illud expreſsè exigunt à perſonis Eccleſiaſticis, quæ proinde non poſſunt negare : eſſet enim illis difficilius,vel litem mouere, vel ex aliis populis illa victualia aſportare. Rectores verò populi ſciunt , & conſenſiunt ab Eccleſiaſticis poſtulari. Et ſunt præterea valde notanda verba prædictæ clauſulæ in Bulla Cœnæ,vbi pręter impoſitionem tributi,etiam de receptione illius ſic dicunt : *Sic impoſita etiam ab ſponte dantibus recipiunt.* Circa quæ verba Suarez *tomo de Cenſur.diſputatione* 21 *ſect.*2.*numero* 99. dicit intelligi de illis qui petunt tributa à Clericis tamquam debita:cuius Doctoris hæc ſunt verba. *Quia ſine alia ſpeciali vi , aut coactione præter exactionem , ſiue impoſitionem dantur. Hæc autem ſufficiens vis eſt,& coactio.*Sic ille.Probatur idem *ex c.quamquam. de cenſibus in* 6. vbi præcipitur quòd talia tributa ab Eccleſiaſticis nemo exigat, vel extorqueat.Et eandem explicationem tradit Suarez *citato loco*,& Sayro *tom.de cenſur.lib.*3.*cap.*22.*num.*1.
&

& Viuald. *loco cit. n.*12. quòd ſcilicet ſolùm petere illa tributa ab Eccleſiaſticis,ſit vis,& violentia. Et confirmatur, quia eo ipſo quod publicani petunt ab Eccleſiaſticis tale tributum ex vi legis debitum inferunt illis vim ipſius legis.

8 Dico ſecundò iuxta præmiſſa ſupra à nobis, quòd neque pro fontibus, pōtibus,muris,& ſimilibus bonis communibus poſſunt prædicta tributa imponi Eccleſiaſticis,niſi concurrentibus duabus circunſtantiis,vel conditionibus. Prima eſt illa quam ſupra diximus *ex cap.non minus, & ex cap.aduerſus*, quando ſcilicet populi pecunia non ſufficit, & concurrente Epiſcopo, imò, & Summo Pontifice conſulto. Secunda eſt,vt ſicut diximus in præmiſſis; Eccleſiaſticos non poſſe cogi ad hæc tributa ſoluenda expendenda in bono communi, quando illud bonum commune tangit Eccleſiaſticos ſolùm in genere,vt ſunt pōs,fons,muri,&c. Sed oportet vt illos tangat in particulari, vt conſtructione viæ ante ſuam portam,obuiatio ignis,vel fluuij comminātium contra agrum vbi ſunt bona particularia Eccleſiæ,vel Clericorum,vel Religioſorum. Sic in terminis tenet Molina *tom. 2. de Iuſt.tract.2. de tributis,diſp.* 672. *concluſ.*1. citans Panorm. & Sylu. Hæc eſt etiam ſententia Lopez ſupra citati, & Nauar. ſi benè conſiderētur. Ratio Molinæ eſt:quia ſi quoties bonum commune tāgit Eccleſiaſticos ſolùm ex æquo, id eſt, tātùm in genere,& in communi,tenerentur ſoluere tributa pro bono illo communi: nunquam Eccleſiaſtici deobligarentur à ſoluendo vllo tributo,nam omne tributum imponitur pro bono communi, omnes in genere, & communiter tangente: vnde fruſtratoria eſſet lex Eccleſiæ eximens Eccleſiaſticos à ſoluendis tributis. Oportet ergo pro Eccleſiaſticis obligandis, vt illud bonum commune tangat illos in particulari modo

iam expoſito. Et hæc ratio apud me videtur conuincere. Et præter Molin. Nauarr. Lopez eſt huius ſententiæ Viuald. *loco citat.* Rodriguez. *Addit. ad Sum. tom 4. capit. 166. concluſ.* 17. & *in Summ. verbo Tributum capit. 73. concluſ.* 12. Petr. Ledeſm. *in Sum. Tract. 7. de Iuſtit. distributiua, concluſ.* 20. ponens diſtinctionem ſupra dictam de bono tangente Eccleſiaſticos in communi vel in particulari. Tenet & Reginald. *lib. 9. ſuæ Sum. numero 376. & ſequentibus*, & Pater Fr. Anton. de Soſa *in Bulla Cœnæ capit. 19. diſputat. 92. & 93.* Qui omnes citant alios adhuc textus, per quos omnino videntur correctæ illæ duæ leges ciuiles in principio adductæ. Citat alia pro nobis Henriq. ſupra, *citato loco in Gloſſ. Littera M.* Et tandem ſufficiat nobis vnus Nauarr. qui præter iam citatum locum, etiam *in ead. Sum. Latina, cap. 17. num.* 202. tanquam teſtis oculatus, poſtquam ibi dixit, peccare illos, & incurrere cenſuras, qui petunt ſimilia tributa ab Eccleſiaſticis, ſpecificans in vino, & carne; imprimis conqueritur quòd ab ipſo clerico, itinerante petitum eſt ſæpius in variis regnis tale tributum. Secundò dicit, vidiſſe ſe in anno Iubilei magni tempore Gregor. XIII. multos gubernatores Vrbium Italiæ Romam intrantes, & multos publicanos cum illis petentes abſolutionem à Summ. Pontifice pro cenſuris incurſis ob impoſitionem, vel exactionem ſimilium tributorum à perſonis Eccleſiaſticis. Vide tantum virum teſtem oculatum, & lege locum ipſius. Addo præterea pro Colophone, Azor. 2. *part. Sum. Moralis, lib.* 8. *cap.* 11. *col.* 1032. *§. indubium vertitur.* Vbi mouens idem dubium de tributo poſito in carne, & vino emendis pro bono communi Reipublicæ, poſtquam dicit non poſſe exigi ab Eccleſiaſticis: ponit hæc verba. *Item receptum eſt vſu in multis locis, vt Eccleſiaſtici talem gabellam non ſoluant,*

vel

vel ſi ſoluant intra annum, vinum, vel carnes, emendo, ad exitum anni Princeps, vel Reſpublica damnum reſarciat pecuniaria compenſatione. Sic ille. Et puto quòd in præſenti materia, à Doctoribus grauibus, & recentioribus quales ſunt ſupra citati, nihil poteſt amplius, vel clarius expectári.

9 Obiicis *in cap. peruenit. de immunitat. Eccleſiæ*, dicere Gregor. Papam, nullum excuſari à murorum vigiliis, ſed omnes ad hoc generaliter compellantur: quatenus cunctis vigilantibus melius valeat ciuitatis cuſtodia procurari. Cùm ergo ibi Papa de Eccleſiæ immunitate loquatur, & non excipiat Eccleſiaſticos ab illa communi neceſſitate, ſequitur poſſe eoſdem obligari pro illo bono communi tangente Eccleſiaſticos ſolùm in genere, vt ſoluant neceſſaria pro ſolo bono communi illos tangente in communi, neque eſſe neceſſarium, vt illos tangat in particulari. Reſpondeo primò. Ibi Papam non exprimere Eccleſiaſticos. Secũdò, quòd ſolùm loquitur de cogendo ad vigilandum, nõ ad tributa ſoluendum. Tertiò dico quòd ſecundùm omnes Doctores lex poſterior corrigens priorem ſeruanda eſt quando ambæ ſeruari non poſſunt, quia Papa poſterior poteſt abrogare legẽ prioris, vt quotidie fit, & fecit nuper. Greg. XIV. & Clem. VIII. circa Motus proprios Sixt. V. circa abortũ, & circa Nouitios. At poſt Greg. Papã loquentẽ ibi in generali, decreti sũt Canones *in eod. tit. de immun. Eccleſia*, iubentes in particulari, ne clerici obligentur ad ſoluenda tributa pro bono publico, niſi interuenientibus illis cõditionibus ſupra memoratis; & proinde ſtandũ eſt legi poſteriori, quando prima, ſeu prior lex contrariatur poſteriori. Conditi ſunt præterea *poſt citat. cap. peruenit*, alij multi Canones per quos videtur corrigi *citatum cap. peruenit*, vel ſaltem declaratur. Faciunt tradita à Nauar. *lib. 5. conſ.*

titul. de pœnis, conſil.37.num.1. Et ibi citata in margine, Facit, & quod traditur à Suarez *tomo de Legibus, lib.6. cap.27. num.3.* Vbi dicit legem poſteriorem aliquando abrogare priorem, etiam ſi prioris legis non faciat mentionem, pro quo citat ibi, *cap.1.de Conſtit.in 6.& Gloſſ ibi verb. Reuocare, & l. ſed, & poſterioris, ff. de Legibus.* Cui dicto, accedit ratio quia voluntas poſterior ſuppoſita poteſtate, vincit, & reuocat priorem contrariam.

10 Quidquid tandem ſit de prædictis allegatis ex iure Canonico, ac Doctoribus Theologis, quæro, an Papa Pius V. potuerit concedere Religioſis, & Monialibus exemptionem ab illo ſpeciali tributo poſito in vini, & carnis emptione, non obſtante iure Canonico communi, ſi quod daretur in contrarium (quod tamen non datur, vt ſuppono:) & credo quòd omnes dicent potuiſſe: etenim Papa eſt ſupra ius commune. Secundò, quia videmus multos Sum. Pontifices conceſſiſſe multa priuilegia Religioſis contraria communi, etiam cum præiudicio tertij, qualis inter alias eſt conceſſio facta Religioſis aliquibus de ſoluendis decimis, quod vergit in præiudicium Eccleſiarum, ſeu Epiſcoporum. Cùm ergo Pius V. in citato Motu proprio concedat Religioſis, & Monialibus, clarè, & expreſsè exemptionem à tali tributo vini, & carnis: & loquatur de omnibus Religioſis, & Monialibus per totum Orbem diffuſis, & Princeps præſumatur habere ius commune in pectore (vt dicunt Iuriſtæ) ſequitur, quòd prædicta conceſſio non eſt derogata, imò quòd derogaret iuri communi contrario, ſi daretur. Hunc Motum proprium Pij V. tranſcribit Capucinus Sorbo *in fine ſui Compendij fol 3.* Vbi ponit Papa multas pœnas contra venientibus illi decreto. Addit *ibi* Capucinus hoc priuilegium non fuiſſe derogatum

gatum à Gregorio XIII. pro quo citat ibi Capucinus *fol.*8. Authorem Catecheſis Neapolitanæ. Addo quòd prædictum priuilegium fuit conceſſum,ex Motu proprio,vt Papa exprimit,quod difficilius reuocatur. Et ego non vidi Bullam poſterioris Pontificis reuocantem prædictum Motum proprium. Addo contra prædictum priuilegium non poſſe allegari præſcriptionem, hæc enim contra bona Religioſorum non currit niſi per centum annos,vt dixi ſupra, *verbo Præſcriptio.*priuilegia verò Religioſorum computantur inter præcipua bona illorum.

11 Neque obſtat,ſi dicas,hoc tributum non imponi Eccleſiaſticis,cùm lex eos non exprimat.Nam ſufficit quòd publicani, ſeu venditores illud exigant ab Eccleſiaſticis ementibus, quod ſupra ex Suarez, & aliis diximus eſſe vim factam Eccleſiaſticis.Neque obſtant adducta in principio,*num.*1. pro parte oppoſita. Nam primum exemplum de praxi,& conſuetudine,non poteſt habere locum ſaltem contra Motum proprium Pij V. contra quem non dari præſcriptionem paulò ante diximus Adde circa praxim quod ſupra diximus dixiſſe ac vidiſſe Nauar.in Italia,& Azor.in Hiſpania: Adde quod Pius V. in Motu proprio citato, reuocat conſuetudines quaſcunque, imò Apoſtolicas ordinationes in oppoſitum, etiam ſi latæ ſint, ac editæ in Conciliis generalibus. Ad ſecundum, deſumptum ex Regul.Iuris, quòd qui ſentit commodum, ſentire debet & onus, dico id verum eſſe,niſi princeps,vel habens poteſtatem concedat alicui, vt non obſtante quòd aliquis ſentiens commodum publicum, liberetur ab onere alicuius ſolutionis.Probatur hæc ſolutio ex praxi principum,etiam ſæcularium,qui multis viris nobilibus cócedunt priuilegia vt non ſoluant ad pontes,fontes,&ſimilia opera publica,de quibus tales viri nobiles

nobiles etiam commodum recipiunt:quod à fortiori poteſt Papa concedere nobilibus Eccleſiæ, quales etiam ſunt Religioſi. Adde quòd prædicta Regula iuris multas patitur exceptiones, vt *ibidem* Gloſſa exponit. De duabus verò legibus ciuilibus *ibidem citatis* non eſt curandum, quia princeps ſæcularis non poteſt condere legem præiudicantem libertati Eccleſiaſticæ, & prædictæ leges correctæ ſunt per ius Canonicum, vt aliqui Doctores affirmant, maximè Gloſſ. *in cap. generaliter verbo Nouarum, & verbo Collationibus* 16. *q.* 1. & alij Doctores *ibidem*. Et alij Doctores citati ab Henriq. *loc. ſupra citat. lib.* 10. *cap.* 15. §. 5. *littera M. in gloſſ.* vbi multos citat Doctores iuris. Et quod magis eſt, duæ citatæ leges ſunt correctæ ab ipſo Iure Ciuili, *in l placet. de Sacroſ. Eccleſ. in Cod. & l.* 2. *C. de Epiſcop. & Cleric. & Authentic. nulla communitas, Cod. de Epiſcop. & Cleric.* per quas Eccleſiaſtici eximuntur ab omni genere tributorum.

Hæc omnia dixi in gratiam Religioſorum habentium prædictum priuilegium Pij V. non condemnans, vt dixi, Reſpublicas oppoſitum facientes, quia forſitan conceſſionem Pontificiam habebunt ſupradictis derogantem, quam tamen non vidi, ſed cuperem videre. Et proinde Doctoribus me ſubmitto, & neminem condemno.

TRIDENTINVM Concilium.

CVm Concilium Tridentinum tantæ ſit venerationis, & tam multa ſit de Regularibus locutum: tótque illorum priuilegia derogauerit, ideóq; ſit toties à nobis citatum in ſupradictis, ſatis vtile duxi breuiter, & per ſummam hîc recitare loca in quibus aliquid loqui

loquitur ſpectans ad perſonas Religioſas, vt ſciant illæ quid poſſint, & quid non poſſint per priuilegia ſua derogata.

Seſs. IV.

PRæſcribitur modus ſeruandus in impreſſione librorum per Religioſos, de quo nos ſupra, *titulo Libri.*

Seſs. V.

C*Ap.* 1. *de Reform.* iubetur vt in Conuentibus Religioſorum vbi commodè fieri poteſt, ſint Lectores digniores ſacræ ſcripturæ aſſignati à Capitulo Generali, ſeu Prouinciali.

Ibidem cap. 2. quòd Prædicatores ad prædicandum in ſuis Eccleſiis petant benedictionem Epiſcopi : & ad prædicandum extra ſuos Conuentus petant licentiam. Nos ſupra, *verb. Prædicatores.* Et idem iubet *seſſ.* 24. *cap.* 4.

Eod. cap. 2. dat licentiam Epiſcopis puniendi Prædicatores prædicantes errores, & ſcandala: de quo etiam ſupra, *verbo Prædicatores* ; & in hoc reuocat expreſsè priuilegia.

Ibidem etiam iubet vt Epiſcopi non ſinant prædicare Regulares extra clauſtra viuentes, & extra obedientiam, niſi noti ſint Epiſcopis, & probati moribus. Et hìc etiam reuocat priuilegia.

Seſs. VI.

C*Ap.* 3. *de Reform.* Regularis degens extra Monaſterium; etiam prætextu priuilegij ſui non obſtante,

ſtante, poteſt puniri ab Ordinario, ſi extra clauſtrum delinquit. Et reuocatur priuilegium.

Seſſ. XIV.

CAp. 2. *de Reform.* iubetur quòd nullus ordinetur quouis Ordine, etiam Minori, abſque expreſſo conſenſu, & litteris dimiſſoriis ſui Prælati, aliàs manet ſuſpenſus ab executione Ordinis ſuſcepti ad arbitrium Prælati.

Ibidem ſeſſ. 14. *cap.* 11. quòd Religioſus de vno Ordine tranſlatus ad alium, non poſſit vagari, etiam cum licentia ſuperioris admittentis, ſed ſuſcipiatur ad profeſſionem; ita vt perpetuò maneat ſub obedientia, & viuat intra clauſuram.

Seſſ. XXII.

In decreto de obſeruand. & euitand. in celebr. Miſs.

1 PRohibet illiberales, & importunas exactiones, & pacta pro celebrandis Miſſis nouis: & licèt in hoc non exprimat Regulares, generaliter tamen loquitur, & proinde etiam de illis.

2 *Ibidem:* ne permittantur celebrare ignoti Sacerdotes extranei, abſque teſtimonio claro ſui Sacerdotij. Etiam generaliter loquitur, & Regulares comprehendit. Vide ſupra, *verbo Miſſa.*

3 Ne Epiſcopi permittant etiam Regulares dicere Miſſam vbique, & in domibus priuatis, & oratoriis non ordinatis ab Epiſcopo, de quo vide ſupra, *verbo Altare*, *n.*1. Et licèt quoad hanc celebrationem priuatam dicat ibi Concilium, quòd poſſint Epiſcopi

illam

illam prohibere non obſtantibus priuilegiis, &c. *Ibi* tamen Concilium non reuocat priuilegia, ſed concedit quòd poſſint reuocare ipſi Epiſcopi. Si tamen non reuocent, vide dicta, *cit. loco.*

4 Prohibet ne Sacerdotes celebrent niſi debitis horis: & ad hoc etiam committit Epiſcopis, vt poſſint reuocare priuilegia. Vide ſupra, *verb. Miſſa, numero* 3. *& ſequentibus.*

5 Prohibet Miſſarum non conſuetum morem in modo candelarum, & aliis quæ ſonant ſuperſtitionem. De quo ſupra, *verb. Miſſa, n.* 8. *& ſeq.*

6 Prohibet *ead. ſeſſ. c.* 4. *de Reform.* ne vocem habeat in Capitulo is qui non fuerit Subdiaconus. De quo vide ſupra, *verb. Elect. n.* 16.

Seſſ. XXIII.

C*Ap.* 10. *de Reformation.* quòd Abbates non poſſint extra ſuos Conuentus, conferre primam tonſuram, vel minores Ordines iis qui non ſubditi ſui Regulares. Et in hoc reuocat priuilegia. Vide ſupra, *verb. Abbas, num.* 2.

Cap. 11. quòd Ordines minores non conferantur niſi ſcientibus ſaltem linguam Latinam, & ſeruatis interſtitiis, & inter hos, & ſubdiaconatum interſit annus, non exprimit Regulares: ſed loquitur generaliter. Vide, *verb. Suſpenſio, n.* 14. & non reuocat priuilegia, neque conſuetudinem.

Cap. 12. aſſignat ætatem in qua etiam Regulares debent ſuſcipere ſubdiaconatum, & cæteros Ordines. Et ad hoc reuocat penitus omnia priuilegia Mendicantium, & Regularium. Vide, *verb. Ordines ſacri, numero* 13. & præterea *ibi* iubet quòd Regulares examinentur.

Cap. 13. quòd duo Ordines ſacri eodem die neque Regularibus conferantur. Reuocat omnino priuilegia.

Cap. 15. quòd non poſſit Regularis audire confeſſiones ſæcularium etiam Sacerdotum abſque examine Epiſcopi. Reuocat priuilegia, & conſuetudines.

Cap. 17. quòd miniſteria Altaris non exerceantur, niſi per conſtitutos in illis Ordinibus. Vnde carens Ordine ſubdiaconatus non poteſt in Altari cantare Epiſtolam. De hoc non ponit reuocationem: neque ad hoc datur priuilegium: imò ſi carens iſto Ordine exerceat tale officium cum ſolemnitate, incurrit pœnas de quibus Doctores agentes de Sacramento Ordinis.

Eadem ſeſſion.c. 13. *&* 14. alia decernit de promouẽdis ad Ordines ſacros quæ ſufficienter ſunt explicata, *verb. Ordines ſacri.& verb.Suſpenſio.* Maximè nota, quod ibi dicit *cap.* 14. poſſe Epiſcopum diſpenſare cum promoto per ſaltum, ſi non miniſtrauerit. Innuítque non poſſe ſi miniſtrauerit. Quid verò poſſit in hoc Prælatus cum ſuo Regulari promoto, per ſaltum, ſi res fuerit omnino occulta iudicare poteris ex dictis ſupra, *verb.Ordines ſacri. n.*14.

Seſſ. XXIV.

*CAp.*2. *de Reformat.* iubentur aliqui exempti accedere ad Concilia Prouincialia Epiſcopalia, ſaltem ij qui obligantur ratione parochialium, aut aliarum Eccleſiarum annexarum.

*Cap.*8. quòd Regulares poſſunt eſſe examinatores, recepto prius iuramento: & quòd nihil ab examinatis accipiant, aliàs labem ſimoniæ non euadent, &c.

Seſſion.

Seſſ. XXV. de Reformat.

CApit.1. *de Reformatio.* iubentur Fratres, & Moniales aptare vitam ad ſuam Regulam, & ſtatuta in veſtitu, cibo, & cæteris. Et admonentur Prælati omnino de cura, ac viſitatione, ſuper his facienda.

Cap. 4. datur licentia Generalibus vt in Capitulo Generali poſſint reducere magnum Miſſarum numerum, pro quibus ſunt tenues eleemoſynæ, ad minorem numerum cum conditionibus ibi appoſitis: de quo vide ſupra *verb. Miſſa, num.* 1.

Seſſ. XXV. de Regular.

IN *hac ſeſſione tota* agitur de Religioſis fusè per *capita* 22 Et aduerto ante omnia, quod omnia contenta in illis 22. Capitulis circa Regulares omnes vtriuſque ſexus præcipit obſeruari, non obſtantibus quibuſcumque priuilegiis, quorumcumque Religioſorum. Omnia enim in contrarium reuocat ibi, *cap. vltimo, ſeu* 22. Et proinde non eſt neceſſe in ſingulis ſequentibus ponere reuocationem, ponam verò ſola præcipua.

Cap. 2. prohibentur Religioſi in particulari habere peculium: & prohibentur Prælati illud illis concedere. De hoc vide ſupra *verb' Peculium. n.* 1. *&* 2. & Monachus habens peculium indebité priuatur voce actiua & paſſiua per biennium.

Cap. 3. conceditur omnibus Religioſis & Monialibus cuiuſq; Ordinis, exceptis Capucinis, & Minoribus obſeruātibus, vt habere poſſint bona immobilia, ac redditus, nō obſtante Regula ipſorū. Secūdò ne in

Conuentibus recipiantur plures Fratres, vel Moniales, quam poſſint ſuſtentari commodè, ex redditibus propriis, & eleemoſynis conſuetis. Tertiò, ne erigantur in poſterum noua Monaſteria abſque licentia Epiſcopi illius Diœceſis.

Cap.4. prohibetur ne Religioſus aliquis addicat ſe ſeruitio vel obſequio alicuius Epiſcopi, vel cuiuſcũque alterius perſonæ ſæcularis, vel Eccleſiaſticæ extra Ordinem, niſi cum ſpeciali licentia Prælati, quocumque prætextu ſe addicat. Secundò, ne Religioſus exeat à ſuo Conuentu, etiam prætextu adeundi Prælati, in ſcriptis obtenta. Aliter facientes, poſſint puniri ab Epiſcopis, tanquam deſertores ſui inſtituti. Tertiò, vt Regularis miſſus ad vniuerſitates cauſa ſtudij habitet intra Conuentum: alioquin ab ordinariis contra illos procedatur.

Cap.5. agitur per totum de clauſura Monialium, de quo nos ſupra *verb. Clauſura Monialium*. Et præcipitur ſub excommunicatione vt Principes, & Magiſtratus requiſiti, dent auxilium ad prædictam clauſuram conſeruandam: & ſub eadem pœna, ne aliquis ingrediatur dictam clauſuram, abſque licentia obtenta in ſcriptis modo ibi prædicto.

Cap.6. præcipitur vt electiones quorumcumque ſuperiorum Regularium fiant per vota ſecreta, ita vt nomina eligentium nunquam publicentur. Secundò, ne poſſint vota, ſeu ſuffragia abſentium ſuppleri per alios præſentes. Aliàs factum irritatur. Et priuantur officio, & inhabilitantur ad futura, qui ſe ſecus eligi permiſerint.

Cap. 7. ponuntur conditiones Abbatiſſæ eligendæ, vt ſit 40. annorum ætatis, 8. profeſſionis, & quod laudabiliter vixerit in Ordine. Si verò talis ibi deſit, poterit eligi habens 30. annos ætatis, & quinque

que profeſſionis. Secundò, quòd ſuperior præſidens electioni, non intret clauſuram, ſed ad crates vota ſingularum audiat.

Cap. 10. Moniales confiteantur, & communicent ſaltem ſingulis menſibus. Et ſuperiores bis aut ter in anno offerant illis Confeſſorem alium extra ſuum Ordinarium. Secundò, prohibet ne Moniales habeant ſacroſanctam Euchariſtiam intra chorum: quod iuxta Rodriguez, & praxim, intelligitur, ſi ita ſit intra chorum, vt pro illa portanda, ac renouanda, aperienda ſit clauſura. Secus ſi ſit ſupra chorum, id eſt, intra parietem chori, vt Moniales non accedant, ſed aſpiciant: Et de foris, per coleam, ſeu ſcallam, poſſit deduci à Sacerdote, ac renouari ſine ingreſſu clauſuræ, toties quoties.

Cap. 11. Regulares qui habent curam Eccleſiarum ſæcularium, ſint ſubditi Epiſcopi in viſitatione, & correctione quoad curam, & adminiſtrationem Sacramentorum. Neque Prælati Regulares poſſint ibi aſſignare aliquem niſi de conſenſu, & examine Epiſcopi. Excipit loca in quibus Generales, vel capita Ordinum habent ſedem principalem: vel in quibus Abbates, & ſuperiores exercent iuriſdictionem Epiſcopalem, & temporalem in parochos.

Cap. 12. præcipit, vt Regulares in ſuis Eccleſiis, publicent, & obſeruent, cenſuras poſitas per ſedem Apoſtolicam, & interdictam: & hæc etiam poſita per ordinarium publicent, & ſeruent. Et obſeruent etiam dies feſtos præceptos ab Ordinariis. De quo ſupra, *verbo Interdictum, & verbo Feſti dies.*

Cap. 13. præcipit vt Epiſcopi componant controuerſias, ac diſcordias omnes inter præcedentias Regularium pro actibus publicis: & quod Regulares

vocati ad proceſſiones, teneantur accedere. Vide ſup. *verbo Proceſſiones.*

Cap. 14. decernitur vt Regularis viuens intra clauſtrum, & extra illud ſcandaloſè delinquens, puniatur à Prælato inſtante Epiſcopo intra tempus aſſignatum ab Epiſcopo. De quo vide amplius, *verbo Epiſcopus, num.* 8.

Cap. 15. decernitur ne fiat profeſſio viri aut fœminæ, ſi non habeant 16. annos ætatis completos : & annum vnum integrum Nouitiatus : aliàs facta irritatur. De quo multa ſupra, *verbo Nouitius, & verbo Profeſſio.*

Cap. 16. iubetur ne Nouitius anno Nouitiatus faciat donationes, niſi intra duos menſes proximos ante profeſſionem : & cum conditionibus ibi poſitis: aliàs ſint irritæ. De quo ſupra, *verbo, Nouitij donationes.* Secundò, ibi præcipitur, vt Nouitius anno probationis finito, ſtatim admittatur ad probationem, vel ejiciatur. Excipit morem Patrum Societatis Ieſu, qui finito biennio emittunt tria vota ſolùm ſimplicia: & profeſſionem ſolemnem emittunt multo poſt ad arbitrium ſui Generalis, quam conſuetudinem illis permittit. Vide ſupra, *verbo Profeſſio, n.* 1. Tertiò, ibi præcipit ne Nouitij, aut parentes, vel conſanguinei dent aliquid Monaſterio, præter victum, aut veſtitum. Vide *verbo Monaſterium, n.* 11.

Cap. 17. Nouitiæ Moniales, antequam profeſſionem emittant, ſunt examinandæ ab Ordinario de libertate, vel per ſuum Vicarium an liberè profiteantur. Et Abbatiſſa tenetur ante profeſsionem, per vnum menſem monere de hoc Epiſcopum : quòd ſi non moneat, ſuſpenditur ad arbitrium Epiſcopi. Vide ſupra, *verbo Nouitia, n.* 3.

Cap. 18. excommunicantur cogentes aliquam fœminam

minam inuitam intrare Religionem, vel habitum ſuſcipere, præter quam quod in caſibus à iure expreſſis, vel auxilium, fauorem, & aſſiſtentiam dantes. E è contra excommunicantur etiam prohibentes aliquam fœminam intrare volentem aliquam Religionem, de quo vide ſupra, *verb. Moniales, n. 6. 7. 8. & 9.* Sed ab his legibus excipit ibi fœminas quæ conuertitiæ, aut pœnitentes appellantur, in quibus conſtitutiones illarum ſeruentur.

Cap. 19. præcipitur primò vt Regularis, qui prætenderit allegare ſe non eſſe verè profeſſum; ob metum, vel defectum ætatis, id faciat in quinquennio cum cæteris ibi conditionibus: de quo vide latè ſuprà *verb. Profeſſionis reclamatio, à n. 44. & ſequentibus.* Secundò, ibi præcipitur ne poſſit aliquis tranſire ad laxiorem Religionem: nec illi detur licentia portandi habitum ſuæ Religionis occultè. Vide *verb. Religio, n. 12.*

Cap. 20. *&* 21. aliqua ponuntur de Abbatibus, & Abbatiis, quæ quia non ſunt communia Regularibus, & vt ibi dicitur, *cap.* 21. difficile habent remedium, omitto: videat ibi quo volet, & cui intereſt.

Hæc ſunt præcipua quæ in Tridentino iniunguntur Regularibus, & in quibus illorum priuilegia reuocantur. Cætera, ſi quæ ſunt, minora ſunt, & ex poſitis in hoc tractatu intelligentur. Caſus verò in quibus Tridentinum ſubjicit Regulares Epiſcopis ſunt: *in ſeſſ 5. c. 2. de Reform. ſeſſ. 6. c. 3. de Reform. ſeſſ. 7. cap. 7. & 14. de Reform. à verſic. Addendo. & infra ſeſſ. 23. c. 16. §. Nullus, ſeſſ. 24. cap. 1. de Reform. Matrimon verſ. Quod ſi quis, & c 2 de Reform & c. 4. verſ. Nullus, ſeſſ. 25. c 4. verſ. Qui verò, & cap. 11 & 13. de præcedentiis, & c. 14. & 16.* præter alia quæ in hoc tractatu inuenies.

ADDITIO.

Vide infra verb. *Viuæ vocis oraculum,num.* 3.

QVæſtio ab aliquibus diſputatur, vtrùm Summi Pontifices qui poſt Concil.Tridentin. promulgarunt aliquos Motus proprios, vel aliqua priuilegia conceſſerunt Religioſis,vel aliis,in quorum fine ponunt multas reuocationes, dicendo, *non obſtantibus quibuſcunque, &c.* cenſeantur derogare Doncilij Tridentini decretis. Et videtur quòd ſic. Nam Papa eſt ſupra Concilium, vt eſt certiſſimum apud Doctores, in materia de fide: & præterea tanquam Princeps præſumitur habere totum ius in pectore:ergo ſi concedit aliquid repugnans Concilio Tridentino, cenſetur illud velle reuocare.Et eadem quæſtio eſſe poteſt quando Papa concedit aliquid contra quodcumque aliud ius commune contentum in Conciliis generalibus,vel in corpore Iuris Canonici. Et confirmatur, quia ſi verba illa poſita in fine Bullarum, *non obſtantibus quibuſcunque*,non operarentur hunc effectum reuocandi decreta Conciliorum,& Canonum, fruſtra ponerentur à Papa,ſi contra talem nouam conceſſionem daretur aliud antiquum decretum Canonis, vel Concilij.Huius opinionis eſſe videtur Rodrig.*tom.* 3. *qq.Reg.q* 46.*art.* 1.§.*ſecunda concluſio* Vbi agens de quodam priuilegio circa quartam funeralem conceſſo Fratribus Prædicatoribus per quod videtur reuocari *Clementina dudum. de ſepult.* quæ facta fuit in Concilio Viennenſi,ſubdit Rodrig.Quod in omni materia ſi per verba derogatoria prolata, licèt generaliter,ab eo qui poteſt,appareat eius voluntas, quod generaliter omnibus derogare voluit illi ſtatutis:pro quo ci-

tat

tat in margine *cap.nonnulli. de reſcript. & c. ex parte, de Capel.*& Inn.& Archidiaconum,& hac ratione motus cenſet ibi Ioannem XXII. per priuilegium ſubſequés derogaſſe *dicta Clementina.*licet illius mentionem, non fecerit: quia,inquit,Papa Ioannes illius Clementinæ notitiam habebat, & ſic ex certa ſcientia illi derogauit.Sic Rodríguez. Et quidem opinio iſta valde probabilis eſt propter rationes ſupra adductas, quæ ſunt etiam poſitæ à Rodriguez. Et vix videtur poſſe illis reſponderi.

2 Sed video ipſum Rodriguez *eod. tom.3.q.37.ar.4. poſt medium,* §.*circa quam*, fusè tenere cum multis Iuriſtis quos citat vtriuſq; Iuris,ac Theologis, quod,vt conceſſiones Pontificiæ poſteriores reuocent aliquod decretum Concilij generalis, eſt neceſſarium, vt fiat expreſſa métio illius Concilij derogati. Citat Archidiac.Baldum, Paul.de Caſtr.Iacobat.Couar.Meneſes, Gutierres, Anaſtaſ. & alios, & dicit eſſe communem, adeo, vt totus mundus eam ſeruet, ſicut ibi refert ex Felino. Rationem aſſignat communem, nam decreta facta in Concilio generali maturius examinantur, & maiori examine proferuntur à tot, ac tantis viris piis ibi concurrentibus ac proinde difficilius Sum.Pontifices diſpenſant in decretis Concilij generalis. Cùm ergo Concilium Triden.his vltimis téporibus durauerit in fieri per annos 27.vt patet ex Bulla Paul. III. Concilium inchoantis, ex Bulla Pij IV. illud confirmantis: cùm præterea conſtet tot,ac tantos viros in omni ſciétia neceſſaria claros ibidem interfuiſſe, credendum eſt nolle Sum. Pótifices decreta talis Concilij tanto tempore, ac tanta maturitate examinata,derogare,niſi id exprimant, moti aliqua particulari neceſſitate. Cuius ſignum eſſe poteſt,quod recentiores Sum. Pontifices confirmátes priuilegia Ordin. v:di-

cunt vt plurimum; *Dummodo Concilij Tridentini decretis non contradicant*: Tenet hoc ipſum Rodriguez *eod. tom. 3. quæſt. 17. articul. 2. §. Nec contra.* Et citat *ibi cap. poſt tranſlationem. de renunciat.* Idem tenet Sanchez *lib. 3. de Matrimon. diſput. 26. num.* Vbi citat Felin. Seluam, Pariſium, Nauar. Couar. Cordubam, Menochium, Molinam, Viuald. & alios multos. Ac proinde dicit, quod vt poſteriores Pontifices derogent decretis Concilij generalis, maximè ſi Concilium ſit modernum, neceſſarium eſt vt ponatur hæc clauſula: *Non obſtante aliqua lege, aut conſtitutione in Concilio generali edita.* Quam clauſulam poſuit Pius V. in Motu proprio quo eximit Religioſos à ſolutione tributi poſiti in emptione carnis, & vini, ſicut dixi *verbo præcedente Tributum in ſolutione ad primum.* Et citat Sanchez duo capit. iuris quæ ibi vide: Ratio verò quam affert eſt prius tradita à Rodriguez *citata quæſt. 37. artic. 4.*

3 Ecce vides duas opiniones primam pauciſſimis Doctoribus firmatam, ſed validis rationibus roboratam. Secundam multitudine doctorum munitam, ſed vnica tantùm ratione, ſeu coniectura debili fulcitam, vt fere hîc locum habere poſſit dictum Nau. *in Sum. Latina c. 7. n. 4.* Vbi ait diſcedendum eſſe à communi opinione, quando pro parte oppoſita datur ratio, vel rationes, quibus vix poteſt reſponderi. Hoc poſito elige quod volueris. Hoc tantùm dico, quod tenentes opinionem ſecundam tot Doctorum, reſpondere poterunt ad obiecta pro prima, iuxta illam regulam Iuris in 6. Quod in conceſſione generali non veniunt illa, quæ ſi concedens rogaretur in ſpeciali, denegaret. At ſi Papa concedens aliquid contra Concilium, rogaretur, Papa non exprimente, maximè contra Tridentinum credibile eſt quod Papa denegaret.

4 Hoc

4 Hoc ſolum aduerto prædictos Doctores Rodrig. & Sanchez cum illis quos citant, id ſolùm aſſerere de decretis poſitis in Concilio generali, ob ratione͂ poſitam *n.* 2. Nihil verò dicunt quando conceſſio Papæ poſterioris contradicit alicui Canoni alicuius Papæ poſito in corpore iuris, quod condidit extra Concilium Generale: vel de aliqua Bulla Pontificia quæ non eſt poſita in corpore iuris. De his enim duobus vide͂tur dicturi, quod reuocatio generalis ordinaria derogabit cuiuis illorum maximè ob dicta in *n.* 1. Et admiſſa priori opinione licebit deducere multas concluſiones in multis caſibus occurrentibus circa valorem priuilegiorum. Quod etiam licebit facere ſtando in opinione 2. ſiue cõmuni, quæ quia quotidiana ſunt rece͂ſeri non poſſunt: ſufficiet ad ſupradicta recurrere.

5 An verò priuilegia Regularium, quæ contrariantur Concil. Trid. ſint reuocata per ipſum Concilium, & per poſteriores Põtifices dixi ſupra *ver. Priuil. n.* 64. Vbi credidi eſſe reuocata: licèt pauci id negent: Eode͂ etiam *ver. n.* 71. & 72. dixi an priuilegia Regularium reuoce͂tur per Bullã Cruciatæ, vel per Bullam Cœnæ.

6 Pro regula adhuc generali, in hac materia dicendum eſt non poſſe Regulam generalem aſſignari, niſi hanc. Cùm reuocatio priuilegij, vel Concilij pendeat à mente & voluntate reuocantis, potentis reuocare: Et mens cuiuſque ex verbis externis, quibus illam indicat, colligi debeat: ſequitur quòd quando Papa reuocat ſtandum eſt verbis ibi prolatis, quibus ſuam voluntatem exprimit, vt Rodriguez dixit *primo loco ſupra cit.* Nam Regula fixa in iure, non eſt alia melior illa, ad quam Doctores in hac materia paſſim recurrunt, videlicet: In conceſſione generali non veniunt illa, quæ concedens conceſſurus non eſſet, ſi in particulari rogaretur.

VELVM MONIALIVM.

1 MVltiplex eſt velum Monialium, quorum notitia inſeruit ad intelligenda multa iura antiqua. Primum eſt velum profeſſionis, quod ſcilicet imponitur in die profeſſionis. Secundum eſt velum conſecrationis. Et hoc datur, quando Monialis conſecratur ab Epiſcopo in virginem: & hoc datur ſolum fœminæ in anno 25. ſuæ ætatis *cap. placuit* 20. *quæſt.* 1. Tertium velum erat ordinationis, quo tradebatur certis fœminis poteſtas, ſeu Monialibus, legendi homilias, & inchoandi Antiphonas in choro, de quo D. Antoni. 3. *p. tit.* 20. *c.* 2. §. 2. Et hoc officium etiam olim dicebatur Diaconiſſa. De quo Baron. *tom.* 1. *Annal. anno* 34. *cap.* 255. *& ſequentibus.* Sed hoc velum, & officium iam non eſt in vſu: hodie enim omnes Moniales, imò Nouitiæ legunt homilias, & inchoant Antiphonas. Quartum velum erat prælationis: quod nihil aliud erat quàm Monialem eligi, & confirmari in Abbatiſſam. Et videtur de hoc loqui *caput iuuenculas* 20. *quæſtione* 1. de quo multa ſupra *verbo Abbatiſſa vidua.* Quintum velum erat continentiæ, quod tradebatur viduis. De quibus omnibus Syluest. *verb. Conſecratio virginum*, & multi alij.

2 De velo conſecrationis, multi multa dicunt: id eſt, de velo virginitatis: multi enim affirmant peccare mortaliter Monialem, quæ ſi virgo non eſt, etiam ſi peccatum illius ſit occultum, permittit ſe conſecrari in virginem. Alij alias faciunt explicationes particulares de modo virginitatis, quæ, quia raræ ſunt, ad rem non videntur facere. Ego credo, quòd ſi Monialis viuat in Conuentu, vbi eſt conſuetudo

tudo, quod omnes conſecrentur in tali ætate, & illa non poſſit recuſare conſecrationem abſque notabili infamia ſuæ caſtitatis, & certum eſt non poſſe moraliter: ſi illa virgo non ſit, & eius peccatum eſt occultum poteſt abſque peccato recipere velum virginitatis cum aliis: non enim tenetur ſe infamare, & tali infamia, qualis hæc eſt in fœmina nobili. Probo clarè dicto ſupra, *verbo Officia Ordinis*, videlicet quòd quando Religioſus in occulto eſt excommunicatus, & inhabilis, & eligitur ad prælaturam, cui renuncians, non acceptatur, neque auditur, neque poteſt ſuum impedimentum abſque notabili infamia detegere; poterit acceptare cum proteſtatione ibi facta, &c. Ius enim naturale honoris ibi præualet poſitiuo. Quod videtur poſſe applicari in caſu præſenti, fama enim honeſtatis in fœmina nobili, magis ponderare videtur, quàm quæuis in viro. Et prætерea acceptare velum virginitatis cum tali impedimento, non videtur tam graue, quàm acceptare prælaturam, ſeu curam animarum in homine excommunicato, & inhabili de iure. Eſt aliud exemplum fortiſſimum de homine exiſtente in peccato mortali, qui neceſſe habet communicare ob timorem infamiæ notabilis, vel celebrare: & tamen caret confeſſore: hîc enim poteſt communicare, vel celebrare, vt euadat notabilem infamiam, ſi habeat contritionem: ergo ſi hic contritus poteſt recipere corpus Chriſti ob vitandam infamiam; videtur quòd poſſit Monialis confeſſa, & communicata ob vitandam infamiam recipere velum virginitatis, ſi aliter vitare non poteſt infamiam. Tenet etiam Rodrig. *tom.* 3. *Addit. c.* 90. *n.* 4.

VENE

VENEFICIA, INCANTATIONES, *Sortilegia.*

INter caſus deſignatos à Clemente VIII. vt poſſent reſeruari, primus erat iſte contentus in titulo. Et quia fortè in aliquibus Religionibus fuit acceptatus, & reſeruatus, non faciam præter intentum iſtius explicationem hîc breuiter inſerere per Summam: nam exacta illius explicatio librum non paruum poſtularet.

1 Igitur hæc tria, veneficia, incantatio, ſortilegium fere non differunt ſpecie, ſed ſolùm ex parte materiæ, ſeu modi quo fiunt, & concordant hæc tria in formali malitia, quæ eſt fieri inſtigante, vel paciſcente diabolo. Eſt igitur hæc diſtinctio: veneficium eſt applicare res naturales inefficaces ad talem effectum non vtendo aliquibus verbis, neque cæremoniis. Incantatio eſt dicere verba inutilia, vel inofficioſa ad talem effectum, non apponendo res naturales, ſed ſola verba. Sortilegium eſt quando mittuntur ſortes, vel quid æquiualens fit ad cognoſcendum ſecretum præteritum, vel futurum, ita vt ſemper in his tribus concurrat diabolus. Colliguntur hæc omnia *ex capite igitur*, 26. *q* 3. *&* 4. quæ deſumpta ſunt ex Diuo Auguſtino. Et ex ibidem dictis intelligitur etiam diſtinctio accidentalis, ſeu ex parte materiæ inter alios, qui pacto diaboli alicuius dicuntur diuini, quia ſcilicet profitebantur ſe plenos diuinitate ad diuinandum. Alij dicebantur Arioli, quia, vt ſecreta panderent circuibant aream ſeu altare dicendo certas orationes. Alij dicuntur Haruſpices, à verbo hora: quia ſcilicet obſeruabant certam horam, vt panderent ſecretum, ſeu diuina. Alij dicebantur Augures ab aue, quia

quia ſcilicet ex volatu auium in hanc,vel contrariam partem portendebant bonum, vel malum ſucceſſum. Alij denique vocabantur aliis nominibus ſumptis ex materia in qua exercebantur: ſed in omnibus prædictis ſemper diabolus mouebat pacto expreſſo,vel virtuali.Et proinde hæc nomina ſæpius confunduntur, vt Ariolus, vel Haruſpex & cæteri dicuntur venefici. Et iſti dicuntur diuini,&c. quia licèt in materia, ac modo differant, ſubſtantia malitiæ, & author illius diabolus in omnibus illis interuenit. Et omnes hos malos artifices comprehendit Papa in iſto primo caſu,veneficia,incantationes,ſortilegia. Ad hæc autem omnia vitia ſe habet tanquam genus ſuperſtitio, quæ eſt in ſubſtantia eſt inuocatio dæmonis. Et eſt magnum peccatum oppoſitum virtuti Religionis, quæ inter virtutes morales eſt prima, teſte D.Thom.2.2, *q.81.art.2.*

DE VENEFICIIS IN PARTICVLARI.

2 DIcitur veneficus qui aliquando vtitur rebus venenoſis: dicitur & maleficus, ex malis quæ infert aliquando rebus viuentibus: cùm igitur hæc prima ſpecies verſetur in applicandis rebus naturalibus alicui effectui, reſpectu cuius producendi non habent efficaciam naturalem: pro regula generali tenendum eſt ex D.Thom.2.2 *q 96. artic.2. ad 3.* Si res aliqua adhibeatur ad aliquem effectum, ad quem producendum non habet virtutem naturalem aliquam, eſt veneficium, vt plurimum, quia ſi tunc ſequatur effectus non eſt virtute cauſæ naturalis, vt patet, ſed diaboli adhibentis rem illam, vt ſignum pacti initi cum perſona illa expreſsè, vel tacitè. Eſt tamen aduertendum ex Victoria *de arte Magica,q.3.*
num.

*num.*7. & aliis non ſemper effectus, qui nobis videntur mirabiles prodire à diabolo: nam poſſunt prodire à cauſa naturali nobis incognita, maximè per magiam naturalem, quæ cognitis ſecretis virtutibus rerum naturalium, illáſque miſcendo producit effectus naturales quidem, ſed vulgo incognitos, quia ignorantur communiter rerum illarum particulares virtutes, quod latè perſequitur Delrio, *lib.*1. *Magic. diſqu. cap.*2. *&* 3. & ſæpe particulares homines, etiam mali, per ſtudium, vel praxim aſſecuti illarum virtutem naturaliter ac licitè producunt illos effectus, qui aliis videntur mirabiles, cùm tamen non ſint tales, neque à dæmone profecti.

3 Vt verò iſti effectus ſic mirabiles cognoſcantur an ſint à dæmone, an à cauſa naturali ſufficiente, accipe ſequentia documenta. Primum ſi ad illum effectum adhibeantur certi ritus, & circunſtantiæ inutiles de ſe, ſed adhibeantur tanquam neceſſarij, vt. ſi fieri debeat opus in tali hora, vel reſpiciendo ad ſolem, vel cœlum: vel certo die, vel certo numero crucium, vel orationum; vel certa corporis poſitura; vel dicendo verba incognita, & inuſitata: vel ponendo characteres ignotos, & ſic de cæteris. In omnibus iſtis credendum eſt adeſſe pactum diaboli: quia illæ circunſtantiæ iuſſæ apponi, vt neceſſariæ, ſunt inutiles ad illum effectum, vt patet: & proinde clarum ſignum eſt apponi à diabolo, vt ſignum pacti initi. Ita Valentia 2.2. *diſp.*6. *q.*13. *punct* 2 & alij communiter. Secundum documentum. Ex modo operationis, poteſt colligi ſi effectus producatur à cauſa naturali: vt ſi quis cauſam habuiſſet in loco ita diſtanti à re patiente, vt ſecundùm veram Philoſophiam per cauſam naturalem ſit impoſſibile in loco tam remoto operari. Quale fuit illud quod ſcriptum dicitur in annalibus Oppidi

pidi Scalabitani in Portugalia, de quadam fœmina, quæ edocta à venefica, in eodem oppido domi ſuæ pungebat pugione imaginem ſui mariti exiſtentis in India Orientali, & illa punctio Scalibi facta torquebat mirabiliter maritum in India exiſtentem ita vt pene maneret exanimis. Tertium eſt ex conditione, ſiue magnitudine eff.ctus ſperati in ſe, vt ſi loquatur ſtatua, vel moueatur quid inanime, vel ſi comminatio fiat de re impoſſibili naturaliter, vel de re abſurda. Tales enim effectus in ſe ita magni ſunt vt naturaliter effici non poſſint, niſi à malo vel bono ſpiritu. Quale etiam erit ſiſtere curſum fluuij, incendere amorem inhoneſtum in aliquo cum amore ferè inſano, & ſic de aliis, quæ vir prudens ac pius ſtatim aſſequetur.

4 Si verò rebus omnibus penſatis, dubium ſit an effectus iſte poſſit produci ab aliqua cauſa naturali latẽte, in tali dubio non eſt aſcribendus effectus diabolo: cùm ignotæ nobis ſint, vt diximus, multæ virtutes rerum naturalium, à quarum aliquo poterit effectus ille produci. De quo multa dicit Auguſtin. 14. *de Ciuit. cap.* 24. & alij. Tunc verò multum valebit conſiderare vitam, ac mores operantis vel docentis, & circunſtantias vanas ſi quas adhibeat: An verò in tali dubio poſſit attribui notabilis ille effectus virtuti diuinæ, vel non: Gerſon. 2. *part. tract. de abſolut. Sacrament. Alphab.* 33. *littera L.* tradit hanc Regulam: *Nunquam attribuenda eſt aliqua virtus ſupernaturalis talibus rebus quibuſcunque, niſi hoc trahi poſſit ex ſcriptura ſacra, vel reuelatione diuina, & oppoſitum credere habet ſpeciem ſuperſtitionis.* Sic ille. Cùm ergo non conſtiterit aliquid ex ſupra dictis, ſuſpectus erit effectus, maximè ſi concurrat vana circunſtantia, & mala vita authoris.

5 Ex

5 Ex his infert Suarez *tom. de Religion. lib. de ſuperſtit. cap.* 1. *n.* 26. & 27. non eſſe abſoluendos vtentes remediis externis ad morbos quæ euidens eſt non poſſe eſſe cauſas naturales ſanitatis, quamuis publicè tolerentur: quia non datur ibi probabilis ratio quod ibi aſſiſtat virtus ſupernaturalis: hoc enim ſolum proprium eſt in verbis formarum Sacramentorum: neque credendum eſt talem virtutem reuelaſſe Deum alicui ſancto.

6 De ſaliuatoribus videlicet qui ſaliua, vel tactu curant morſum canis rabidi. Sanchez 2. *Decal.* à *n.* 45. multa dicit: 1. ait ab aliquibus Doctoribus illos excuſari, cùm poſſit illius ſaliua habere in tali ſubiecto virtutem naturalem, vel poſſint habere gratiam gratis datam etiamſi aliàs ſint flagitioſi. At ipſe Sanchez *ibidem* illos vt plurimum ſuſpectos eſſe dicit, maximè quando in illis reperiuntur ſequentia ab illis dicta. Primum ſolent dicere ſe indigere nimio vini potu ad excedendam hanc virtutem. Secundum eſt, quòd ſolent panem à ſe morſum porrigere morſis à cane rabido: quæ duo licèt aliqui damnent, ipſe tamen Sanchez aliquo modo excuſat, quia per calorem vini, vel ſaliuæ impreſſa in pane poterit illa virtus naturalis, vel excitari, vel communicari. Tertiò aliquando dicunt ſe non poſſe ſanare morſum in præſentia alterius ſaliuatoris maiori vi pollentis: Et hoc tanquam verè ſuſpectum ibi reprobat Sanchez. Sicut etiam reprobat quartum quod dicunt vnum ſaliuatorem cognoſcere alium ſaliuatorem, quamuis illum nunquam viderit. Falſum eſt etiam quod dicunt, illam virtutem ineſſe cuiuis filio ſeptimo per viam maſculinam, ac denique quod poſſint ignem intrare abſque damno. Quibus de cauſis, maximè ſi concurrant aliqua verba inutilia, vel vana

vana circumſtantia habendi ſunt hi omnes tanquam ſuſpecti.

7 Suſpectæ ſunt etiam,ac dānandæ imagines Aſtrologicæ, vel characteres geſtati ad effectus extraordinarios aſſequendos:nam hæc,& ſimilia, (quas vocant nominas abſque Reliquiis Sanctorum) non poſſunt alterare corpora, vt ſanitatem naturaliter inducant. Vide Sayro *Clau.Reg. lib.4.c.6.n.4.*

8 De empſalmis verò multi, multa dicunt:& aliqui affirmant eſſe licitum illis vti. Multa congerit denuo Emanuel Valle *ſect.1.c.1. & ſeqq.*& maximè *ſect.1.c.6. n.* 2. ait communem Doctorum ſententiam illos reprobare. Mihi placet breuis ac reſoluta doctrina de empſalmis tradita à Sanchez *cit.c.*40.*n.*39.per ſequentes propoſitiones. Prima:eſſe licitos ſi fiant ſolis orationibus licitis, & adiurationibus licitis abſq; aliqua vana circunſtantia: vt ſi fiant de precando paſſionem Chriſti,vel quid ſimile,vt medicinæ naturales applicatæ ſortiantur effectum. Pium eſt enim Chriſtum D. vel Sanctos inuocare,vt medicinæ naturales ſortiātur effectum, vt docet Nau. *in Sum.cap.*11.*n.*36. Secunda propoſitio,ſi alia verba adhibent nullam applicantes medicinam naturalem efficacem ad illum morbum curandum, ſed credunt illis ſolis verbis, vel crucibus curādum, eſt curatio vana,& ſuperſtitioſa,ac proinde ſuſpecta. Nam talia verba,vel ſigna non habent virtutem naturalem ad illum effectum,vt patet:Nec virtus ſupernaturalis oſtenditur ex Sacr. ſcriptura vel reuelatione,vt ſupra diximus ex Gerſone. Tertia eſt; quod vt plurimum tales empſalmi ſeu carminationes maximè à fœminis (Vulgo *benzedeiras*) eſſe ſuſpectas, quia vt plurimum vana miſcent, & proinde non eſſe permittendas : maximè ſi Eccleſiaſticus iudex eas interdixit. Et addit vt plurimum his non vti niſi perſonas

viles,& vitæ non probatæ,& ignotæ:& quando eſſent vitæ probatæ,periculum eſt vt aliæ perſonæ vitæ malæ illis vtantur.

9 Ex his regulis generalibus elici poteſt quid dicẽdum ſit circa alia veneficia quando adhibetur res ſeu media, in quibus miſcetur aliqua vana circunſtantia, ſeu verba inefficacia ad talẽ effectum, de quibus latè inuenies apud ſupra citatos Doctores. Nobis ſatis ſit sũmatim perſtringere,ex qua orta dubia reſoluentur.

DE INCANTATIONE SOLO verbo facta.

10 INcantatio, vt diximus,eſt quando fit ſolo verbo: vel fit præcipuè verbis, etiam ſi res aliqua parua adhibeatur, vt cũ adhibentur certæ preces, aut verba ad aliquem effectum obtinendum.Et in hoc inſeruit etiam regula generalis ſupra poſita ex Gerſone,& aliis: videlicet, quòd ſi in citatis verbis etiã ſacris, adhibetur aliqua vana, & inutilis circunſtantia tanquam neceſſaria,vt quod proferantur tali die,hora,cum tali ſitu corporis,vocis;tali charta,tali figura, tali charactere, hæc omnia ſunt ſuſpecta, & proinde damnata. Idem dicendum,ſi adhibeantur nomina incognita, & ſignificationis incognitæ, vt Angelorum non cognitorũ,vel characteres ignoti,quia tunc præſumitur talia inuenta à dæmone,ne deprehẽdatur.Vidi ego meis oculis quandã perſonã religioſam, aliàs ſimplicem, & timoratã, à quouis alio edoctam, quæ quãdo aliquis ægrotus erat in graui morbo periculoſo,accedebat ad illũ,& ſecretò ad aurẽ dicebat ægroto quædam nomina ignota Angelorum incognitorum ſignificationis ignotæ, & tũc ex prolatione illorũ nominũ dicebat ægrotum certò moriturũ, vel non mo-

ritu

riturum. Idem dicendum eſt ſi effectus ſecutus ex verbis ſacris prolatis ſit effectus vanus in ſe, & inutilis, vt ſi ex illorum prolatione moueatur annulus, vel cribrum, vel quid ſimile, quod eſt inutile ad animam, & proinde peccatum verba ſacra ad id applicare, neque item verba prophana. Neque item licitum eſt talia per iocum proferre. Idem dicendum eſt quando in talibus verbis miſcentur aliqua incerta, falſa, vel apocrypha, vt quòd Chriſtus Dominus habuerit febrim, vel ſimilia: quia dæmon pater mendacij iſta inuenit & illis gaudet.

11 Quæris an ſit peccatum prædicta verba ab incantatore applicata ad vanum finem, vt mouendum annulum, proferre aliquando pro bono fine abſque peccato. Caiet. *in Sum. ver. Incantatio.* dicit ſe id feciſſe hoc bono fine: vidit quendam prolatione verborum ſacrorum feciſſe moueri annulum ſupra filum: ipſe Caietanus proteſtans prius ſe non prætendere malum finem, ſed ſolum detegi mendacium, neque illa dicere vt applicata à diabolo, ſed illa verba ad Deum Authorem dirigere; protulit verba, & annulus ſtetit immotus. Credit tamé Sanchez, *cit c.* 40. *n.* 25. quòd proferre illa verba ad illum effectum vanum experiendum, ſemel tantùm ex leuitate, & curioſitate, non eſſe peccatum mortale. Quod ego non credo, neque conſulo, cùm ſit materia grauis facere aliquid ex tam præſumpto pacto diaboli. Addit bene ibi Sanchez, neq; eſſe licitũ proferre illa verba cum hac proteſtatione præmiſſa: ſcilicet, ſi iſte effectus eſt à dæmone non intendo conſequi finem, neque hoc amplius faciam. Eſt enim grauis, vel clara præſumptio quòd ſit ibi ſuperſtitio, & proinde, re, & facto vtitur iam ſuperſtitione.

12 Geſtare nomina ad collum, in quibus continentur ſola verba diuina, vel imago Chriſti Domini, vel

ſignum Crucis, & ſic Sancta alia ſimilia, eſt licitum, dummodo ibi non miſceatur aliqua vana circunſtantia ex relatis, *n.*10. vel non miſceantur aliqua verba barbara, vel quid ſimile. Sayro *Clau. Reg. lib.* 4. *c.* 6. *n.* 6. & cæteri communiter. Geſtare verò ad collum certas ligaturas, quas neque vſus Eccleſiæ, neque Medici commendant, ſuſpectum eſt, & prohibitum: conſtat *ex cap.* 1. 26. *q.* 5. vbi puniuntur anathemate portantes philacteria ſimilia.

13 Addit Sayro *cit. l. n.* 7. eſſe ſuperſtitioſum, & illicitum aperire venam ſanguinis in hominibus in die certa alicuius Sancti, vel colligere herbas in die Sancti Ioannis, vel alterius Sancti, nam illa circunſtantia vana eſt, neque ad effectum naturalem extraneum habet efficaciam. Idem tenet Nau. *in Sum. Latina, cap.* 11. *n.* 36. Ait tamen Sanchez *cit. c. n.* 33. non fore peccatum ſi in colligendis herbis, vel cuſtodiendis animalibus, vel illis à morbo curandis dicantur aliqua verba Diuina, dummodo non ponatur ſpes certa in illis, neque miſceatur aliqua vana circunſtantia, & probat ex D. Auguſt. & D. Thom. Addit verò vanas, & omnino illicitas eſſe publicas ſupplicationes, in quibus imago alicuius Sancti in flumen injicitur, aut prope illud ponitur donec pluat: eſt enim hoc facere iniuriam, & ſupplicatio contra mentem, ac modum Eccleſiæ. Vide ſupradictos Doctores citatos plura dicentes, & Caietanum *in Sum. verb. Incantatio.* Nobis hæc ſufficiant ad cognoſcendum quando Religioſus committat hunc caſum reſeruatum Incantationis.

DE SORTILEGIIS.

14 HÆc eſt tertia particula illius caſus reſeruati, in qua aliquando poteſt etiam intercedere pactum

pactum diaboli, pro quo præmitto tria eſſe genera ſortium. Primum dicitur ſortes diuiſoriæ: quæ ſcilicet mittuntur vt ſciant ſortientes quid cuique tribuendum ſit in electionibus,& controuerſiis aliis. D. Thom. 2.2.*q*.95.*art*.8. Aliæ ſunt conſultoriæ, quæ fiũt vt inquiratur Diuina voluntas quid in aliquo negotio faciendum ſit. Aliæ ſortes dicuntur diuinatoriæ, quibus quis vtitur ad occulta cognoſcenda. Vt ſi ſic, vel aliter carthæ, vel taxilli cadant, conſideretur proſper vel malus effectus: vel cùm diuerſa nomina mittuntur in vrnam, vt cuius nomen prius extractum ſit culpæ reus in tali delicto iudicetur. Vel ſi liber aperiatur,& læta primò legantur, ſit omen bonum, ſecus ſi legantur triſtia.

15 His poſitis, certum eſt apud omnes has ſortes diuiſorias licitas eſſe in contractu humano: vt cùm dubitatur, quis portionem iſtam totam, vel portionem maiorem ſit accepturus, & pactum ſit inter partes, licitum eſt id ſorte iacta terminare: tunc enim partes concordant,& nulli fit iniuria. Eſt communis,& recepta in praxi.

16 Sunt etiam licitæ ſortes in electionibus ad officia ſæcularia. Eſt etiam communis. Sayro *Clau. Reg. lib*. 4.*c*.5.*num*.20.*&* 21.& alij. Nam *c. fin. in fine, de Sortileg*. prohibens ſortes loquitur de electionibus Eccleſiaſticis, vt communiter exponitur, quod nos ſtatim dicemus. Vnde tempore peſtis vel belli licitum eſt ſortes mittere, vt ſuper quem ceciderit, maneat in cuſtodia loci peſte infecti, vel bello ſubiecti, quia partibus conuenientibus nulli fit iniuria. Eſt etiam licitum id quod practicatur in bello, vt quando ſunt multi rei ad mortem.& non conuenit omnes perire, mittantur ſortes vt pauci pereant. Quod intellige, ſi non conſtet certò de perſona, quæ fecit delictum, ſi enim de illa

conſtet erit illicitum, & iniuſtum eſt mittere ſortes. Delr. *lib.4. Diſq. Magic. c.4.q.1.* qui ibidem ait idem licere tempore tempeſtatis cùm quis iaciendus eſſet in mare,& omnes alij conſentirent.

17 Poſſunt verò vitiari, ſeu reddi illicitæ hæ ſortes diuiſoriæ ex circunſtantiis extrinſecis. Primò ratione malæ intentionis, vt ſi quis ab aſtrorum influxu ſorté fœlicem expectaret. Secundò, ſi expectetur ſors fœlix à fortuna. Tertiò ſi expectetur dæmonis auxilium in manu extrahẽtis ſortem, vel ſortes mittantur illo inuocato, vel pręmonente: in his enim omnibus apparet clarè iniquitas. Quartò, erunt illicitæ ſi circa officia ſæcularia mittantur ſortes inter dignos, & indignos, tunc enim erit clara iniuſtitia diſtributiua, & contra bonum Reip. regimen, cùm detur occaſio eligendi indignum. Nau. *in Sum. c.11.n.39* & alij. Quintò, erunt illicitæ ſi mittantur ſortes inter partes, quæ non habent æquale ius ad rem, peccaretur enim contra iuſtitiam commutatiuam. Sextò, poſſunt vitiari ſi pro ſortibus his in rebus ſæcularibus vtantur ſortientes libris Euangeliorum, vel rebus ſacris, quia tunc fit illis irreuerentia. Vide inter alios Suarez *tom.1. de Relig. lib.2. c.12. n.16.*

18 Non licent ſortes in electionibus Eccleſiaſticis: id enim interdicitur clarè *cap. fin. in fine de Sortilegys.* Idque ibi interdicitur generaliter tam circa beneficia, quàm circa officia, & miniſteria Eccleſiaſtica, & eſt communis omnium Doctorum. Nec ipſi compromiſſarij, quibus electores committunt vices eligendi, poſſunt eligi per ſortes, eſt enim electio Eccleſiaſtica, & reprobatur *eod. c. fin citato.* Hinc deduco non poſſe Diffinitores in Religionibus eligi per ſortes, quia ſunt compromiſſarij. Neque item nouitium poſſe eligi per ſortes, quia iſta electio non diſcernit merita, &

poterit

poterit eligi nouitius indignus. Eligere verò nouitiũ per fabas nigras & albas, non eſt eligere per ſortes, quia cùm nigram eligo, deliberatè reprobo ob demerita; & ſic è contra per albam. Si verò intra eandem vrnam miſcerentur fabæ albæ, & nigræ, & quis clauſis oculis manu extraheret quamuis obuiam, non valeret ſuffragium, pro, nec contra: quia fuit ſuffragium datum per ſortes, & ſine deliberatione, vt ego iam in facti contingentia conſului, & feci retractare electionem, ſiue approbationem nouitij, & aliam de nouo fieri. Et ſic cenſuerunt viri doctiſſimi.

19 Si ex oppoſitoribus duo digniores, vel æquè digni eligantur ad vnum officium, vel beneficium, non poſſunt poſtea mitti ſortes quis illorum præferri debeat. Sic enim dicitur *cit. c. fin. de Sortilegijs*, vel ſaltem ex illo colligitur cùm loquatur indiſtinctè & in generali: at ex his duobus vnum præferre, eſt eligere. Et ita colligitur ex gloſſ. recepta, *c. penult. ver. Teneantur. de reſcrip. in 6.* & tradit Suarez *cit. c. 12. n. 7.* & alij. Quæris quid de electionibus practicatis in Collegiis aliquarum Vniuerſitatum, vel aliis Communitatibus, in quibus eliguntur duo, vel tres ad vnum officium, & poſtea ſortes mittuntur inter illos? Reſpondet Sanchez *cit. c.* 40. 2. *Decal. n.* 75. vel talem electionem non eſſe ad officium Eccleſiaſticum, vel neceſſe eſſe vt aliqua conceſſione Pontificia ad id faciendum muniatur. An verò electio Eccleſiaſtica per ſortes ſit de iure naturali prohibita, vel ſolo Eccleſiaſtico; vel, an ſit irrita ipſo iure, vel ſolùm irritanda non eſt adeo neceſſarium hîc apponere, qui voluerit legat Sanch. *cit. cap.* 40. *à n.* 81. *vſque ad* 84.

20 Sortes conſultoriæ rarò ſunt licitæ: quia Deus non vult ſuam voluntatem ſortibus indagari, ſed precibus, & Doctorum piorum conſilio, & ideo prohi-

bentur, *c.Sortes 26.q.5.* Poterunt verò eſſe licitæ quatuor conditionibus concurrentibus. Prima eſt neceſſitas grauis ſpiritualis, vel corporalis ad vitandum aliquod magnum damnum. Secunda, vt debita reuerentia ad Deum mittatur ſortes. Tertia eſt, ne diuina oracula, vel Sanctorum reliquiæ conuertantur ad lucrum temporale: ſecus ſi ad damnum vitandum. Quarta eſt, vt non ſit circa materiam prohibitã, vt circa electiones Eccleſiaſticas. Aduertit tamen Sanch.*cit.c.n.*87.nõ eſſe licitum has ſortes mittere conſultorias petendo, vel ſperando à Deo ſignum aliquod externum ſuæ voluntatis, niſi ad id ſentiretur magna impulſio Diuina, ſine hac enim eſſet tentare Deum. Secus eſſet ſi tale ſignũ non expectaretur, ſed ſola directio Diuinæ prouidentiæ cum fiducia Diuinæ miſericordiæ cum tali animo vt ſortientes parati ſint ad qualemcunque ſortis euentum. Huius occaſione moneo ſæpius Sanctos aliquid feciſſe quod videretur pertinere ad ſortes, id tamen credendum eſt feciſſe non tentando Deum, ſed diuino eius impulſu ductos: exemplum ſit illud ſerui Abraham 24. *Geneſ.* qui veniens ad puteum, precatus eſt Dominum, vt puella veniens ad puteum cui ille diceret verba illa ibi poſita, & illa ſic, & ſic reſponderet, illa eſſet futura electa vxor Iſaac. Quam petitionem quaſi fundatam in ſortibus excuſat à ſuperſtitione, & peccato. Pereira in Gen. ad citata verba Geneſ. *diſp.5.n.56.* Tale fuit factũ P.N.Franciſci in principio noſtræ Religionis, quãdo coram prioribus paucis diſcipulis iuſsit Sacerdotẽ finita Miſſa aperire Miſſale in duabus, vel tribus partibus, vt ex Textu primo obiecto diuinitus eliceret primordia, & fundamenta totius Ordinis. Tale denique fuit illud quod fecit Anconæ: nauigaturus in Ægyptum, & multis Fratribus eum comitari volentibus repugnante nauta nauigij

eodémq; Patre nolente aliquem fratrem contriſtari, aduocato puero, illi dixit, vt deſignaret illos Fratres, quos Deus deligebat vt N. Patrem comitarentur in nauigatione: quod fecit de facto puer, dicens, iſte, & iſte vadant ex voluntate Dei: in his, inquam, omnibus, & ſimilibus credendum eſt prædictos, & alios Sanctos id feciſſe ex Diuino impulſu.

21 Sortes diuinatoriæ ſunt omnino ſuperſtitioſæ & prohibitæ: hæ ſunt, quæ mittuntur ad cognoſcendum ſecretum occultum, vel præteritum, vel futurum, vt ſupra diximus. Ratio eſt, quia prædictæ ſortes vanæ ſunt, & inutiles ad cognoſcendum tale occultum externum, ſoli Deo cognitum, vel Angelis bonis, vel malis: & ideo illicitum eſt tale ſecretum mediis naturalibus inquirere; præſumitur enim id via dæmonis indagari. Et hæ ſortes diuinatoriæ ſunt potiſſimæ, quas Clem. VIII. *in 3.p. huius caſus reſeruati* prætendit prohibere.

22 Eſt autem valdè notandum, quod tradit Suarez *cit. cap.* 12. *num.* 29. quod in his ſortibus diuinatoriis poteſt concurrere ſola ſpeculatio, vel ſola notitia ſpeculatiua, v.g. quis fecit furtum: ibi ſiſtendo. Et tunc eſt ſolum peccatum ſuperſtitionis, & ſuſpecti pacti, vel expreſſi cum diabolo. Secundo modo poteſt fieri talis diuinatio, vel inquiſitio modo practico, id eſt, vt puniatur delinquens occultus, & tunc ſi fiat, vltra ſuperſtitionem, incurritur peccatum iniuſtitiæ cum obligatione reſtituendi famam, & damnum iniuſtè illatum.

23 Quia verò *n.*21. proximè poſito præcipuas ſortes à Clem. VIII. prohibitas diximus eſſe diuinatorias: quæris an aliæ diuinationes factæ per alia media, quæ non ſunt ſortes, comprehendantur etiam in hoc verbo *Sortilegia.* Credo, quòd ſic. Ducor ex eo quod

tradit Franciſcus Longus Capucinus *ſuo lib. de Caſibus reſeruatis Clem. VIII. fol.* 207. *in explicatione huius primi caſus, num.* 4. vbi ex Iaſone citante alios, dicit debere fieri extenſionem iſtam iuris pœnalis vbi agitur de ſalute animæ, & de peccato vitando. Et ibi dicit prædictus author Capucinus in hoc caſu Clemētis VIII. comprehendi omnes ſpecies, quæ ſunt eiuſdem generis. At in diuinatione facta ſine ſortibus cernitur eadem ratio, & pactum diaboli: ergo mens eſt Pontificis iſtam etiam diuinationem comprehendere, cùm fiat per media æquiualentia ſortibus. Addo plures diuinationes hodie fieri abſque ſortibus expreſſis, quàm cum expreſſione ſortium, ac proinde oportuit tali vitio penitus obuiare. Et poſito hoc fundamento incipit prædictus Capucinus Longus *cit. loco num.* 5. explicare diuinationem in communi abſque ſortibus, tanquam in hoc caſu comprehenſam. Qua de re, quia timeo prolixitatem, fuſius vide ſupra citatos Doctores, maximè Sanch. *cit. lib.* 2. *Decalog. toto cap.* 38. quod valde diffuſum eſt. Mihi ſufficit tangere Summam quam ille ponit circa modos diuinationis.

24 Ait ergo ibi, dupliciter dæmonem inuocari poſſe vt reuelet futura. Primò expreſsè, cùm ſcilicet per locutionem vel ſignum externum pacti iam initi inuocatur vt occultum reuelet. Et hoc ait poſſe à dæmone reuelari nouem modis. Primus eſt præſtigium, quando ſcilicet diabolus variis apparitionibus, & aſpectibus ſe præſentat oculis corporeis, illos præſtringens, & illudens, & occulta docens. Secundus eſt per ſomnia, cùm inſtructio dæmonis per ſomnia ſperatur. Tertius dicitur necromantia, cùm adhibitis ſāguine, & certis carminibus, videntur mortui reſurgere, & docere. Quartus eſt per pythones, cùm diabolus

bolus docet per homines arreptitios. Quintus cùm docet per ſigna apparentia in rebus terreſtribus, vt in ligno, metallo, & aliis. Sextus cùm docet per ſigna in aqua, quæ dicitur hydromantia. Septimus cùm docet per ſigna in aëre apparentia. Octauus cùm per ſigna in igne. Nonus cùm docet occulta per exta, ſeu viſcera animalium mortuorum vt faciebat Iul. Apoſtata, & alij. Qui nouem modi diſcendi occulta à dæmone ſortiuntur varia nomina, vt *ibidem* tradit Sanchez, ſed diſtinguuntur ſolùm materialiter ex parte materiæ, in aqua apparet diabolus docturus occultum. Et omnes illi nouem modi conueniunt in vno genere diuinationis communis expreſſæ, qui dicitur Necromantia.

25 Diuinatio verò cum pacto tacito dæmonis, ſeu inuocatione tacita illius, multiplex eſt, multáſque habet ſpecies diſtinctas, etiam ex parte modorum, vel mediorum, quibus homines diuinationem occultorum aſſequi prætendunt; has ſpecies, & illarum nomina ponit D. Thom. 2.2.*q*.65.*art*.3. & Sanchez *citat. cap*.37. ibi vide. Subſtantia illarum eſt, velle ſcire occulta ex motu ſyderum: ex vocibus animalium, & hominum ſternutatione. Tertiò ex auium volatu, vel motu animalium. Quartò ex vocibus hominum præter intentionem dictis, quod dicitur *Omen*. Quintò ex ſomniis. Sextò ex ſignis totius corporis humani. Vltimò cùm vel ex fronte, vel manibus hominis volunt diuinare. Mitto alias quæ ſunt minus frequentes.

26 In his faciendis cùm pactum diaboli non ſit expreſſum, ſed tacitum, poterit excuſare à mortali bona fides & ignorantia, quæ non ſit affectata, nec nimis craſſa. Non enim in his clara multum eſt eius malitia. Ita Caiet. 2.2 *q* 95.*art*.2. Sayro *Clau.Reg.l*.4.*c*.5.*n.vlt*.

Addit

Addit *ibid.* Sayro, & Sanchez *cit. cap. n.* 20. & 21. citans multos, facere contenta *præcedenti n.* 25 per iocum, vel non habendo illis fidem tanquam certis eſſe ſolum peccatum veniale, vt plurimum. Sed tamen aduerto cum Delrio *ibi citato*, ſemper eſſe rem periculoſam, & proinde vitandam, cùm ſit ferè impoſſibile illis vti, non illis credendo. Et communiter his vtentes ſolent malè perire. Peccatum verò erit mortale ſi quis ſuas actiones dirigat ex norma harum conſiderationum. Probatur, quia qui ſic dirigit actiones, iam credit illis diuinatricibus cogitationibus.

27 Circa diuinationem ſumptam ex conſideratione partium corporis humani, quæ phyſiognomia dicitur, ſolùm aduerto illam eſſe licitam cum hac limitatione: ſi ſcilicet ſolum probabiliter conjiciat affectus hominis, ingenium, corporis temperiem, & ſimilia ex corporis diſpoſitione, habitudine membrorum, illorúmque proportione: quia ex his poſſunt illa probabiliter cognoſci: & ex his Greg. Nazianz. cùm eſſet condiſcipulus Iuliani Apoſtatæ coniecit probabiliter malum animum Iuliani futurum ex praua proportione membrorum iuuenis Iuliani, vt refert ipſe Gregor. *oratione* 2. *in Julianum, in medio, fol.* 592. *col.* 2. *editionis Antuerpiæ.* Dixi *probabiliter*, quia id conjicere, & certò affirmare de futura vita erit illicitum. Et hinc ſequitur non poſſe phyſiognomum de facto iudicare de iſto quod ſit actu talis, ſed quod ſit pronus ad tale. Illa enim corporis ſigna non demonſtrant factum, ſed pronitatem ad illud.

28 Idem dicendum eſt de chiromantia quæ conſiderat ſolùm lineas manus, ex talibus enim lineis licitum eſt probabiliter coniectare pronitatem, & inclinationẽ alicuius abſq; certitudine, ſicut licet id coniectare probabiliter ex fronte hominis, cũ limitationibus

nibus dictis *n. præcedente.* Tenet Nauar. *in Sum. cap.* 11. *n.* 31. Symancas *de Cathol. Inſtit. tit.* 21. *n.* 18. Lopez 1. *p inſtructorij, cap.* 41. & alij. Vnde manum oſtendere Ægyptiacæ per iocum, & cauſa ridendi, non erit mortale, vt dicat bonam, vel malam fortunam: erit tamen mortale ſi interueniant hæ duæ conditiones. Prima, ſi oſtendat manum paratus credere firmiter dictis Ægyptiacæ, ſecus ſi ridendi gratia. Secunda eſt, ſi perſona manum oſtendens ſit perſona notabilis, & circunſtantes ex illius facto credant firmiter dicto Ægyptiacæ, tunc enim erit peccatum mortale ratione ſcandali.

29 Denique diuinare per aſtra nunquam eſt licitum, ſed ſemper peccatum, quæ diuinatio dicitur Aſtrologia, ſeu iudiciaria, per quam intenditur ſciri de furto ſecreto de futuro caſu contingenti, & ſic de cæteris: & hæc vltra quam quod ſit comprehenſa cum aliis in hoc caſu Clem. VIII. ob rationem iam dictam, prohibita eſt expreſsè cum aliis diuinandi modis à Sixto V. Bulla particulari quam tranſcribit Penha *in fine Directorij, fol.* 142. in qua ponit multas pœnas his diuinatoribus, & contra legentes vel tenentes illorum libros. De aliis modis diuinandi, vt per ſomnia, per duellum, per aſtra, & ſimilia, qui voluerit fuſiorem explicationem videat Sanchez *citato c.* 38. & Sayrum.

30 Adhuc pro explicatione huius caſus reſeruati de veneficiis reſumens, quæ olim latius dixi explicans hunc caſum in libello paruo. Dico primò hunc caſum incurrere Religioſum, qui facit veneficium, vel vtitur illo facto ab aliis. Hic enim directè facit, vel vtitur veneficio. At ſi iuberet facere illud, & illo non vteretur, vel ſi conſilium daret, vel permitteret fieri, & ſic de cæteris, non incurreret caſum, quia ſolũ facientes,

&

& vtentes comprehendit. Probo quia lex prohibens aliquid, & puniens facientem, non punit mandantem vel conſulentem,& ſimiles,niſi exprimat, vt tenet Syluest. *Excommunicatio vltim. q.4. diſt.3.* Caiet. *in Sum. eod. verbo.* Nauar. *in Sum. c.27.n 41.*

31 Quærere ſolum à venefico de aliqua re occulta, non dicendo vt recurrat ad diabolum, vel veneficium: erit peccatum mortale, vt conſtat, quia via illicita vult ſcire veritatem. Sed credo quòd non erit caſus reſeruatus, quia ſolum rogando non facit, neque vtitur veneficio: ſed vtitur ſcientia venefici, quam ſuppono illum iam habere ex præterito veneficio. At ſi dicat venefico, vt conſulat diabolum, vel recurrat ad veneficium, erit caſus reſeruatus, quia iam vtitur veneficio. Addo quòd ſi fecit Religioſus veneficium, ſed non applicauit, neque vſus eſt illo, erit caſus reſeruatus, quia iam fecit veneficium completum cum pacto dæmonis tacito, vel expreſſo. Et iam non poteſt dici ſolus conatus ad opus, ſed verum, & completum opus venefici).

32 Solet hîc quæri, an liceat rogare veneficum, vel illum obligare vt tollat veneficium ab eo factum. Alij abſolutè negant; alij abſolutè affirmant. Melius diſtinguit Sanchez *lib.7. de Matrim. diſp 96. n.* 10. in hũc modum. Si ſcio veneficum non ablaturum veneficium, niſi recurrendo ad diabolum, vel ad aliud nouum veneficium, tunc non poſſum id ab illo petere, quia ero cauſa illius peccati. Si verò iam factum veneficium poteſt tolli abſque recurſu illo duplici, tollendo ſcilicet res illas à loco vbi poſuit, ad quarum præſentiam durabat veneficium, tunc non eſt peccatũ id ab illo requirere, quia poteſt illas deſtruere nullum committendo peccatum. Et ait Sanchez poſſe tunc id ab illo peti, etiamſi ſit timor vel ſuſpicio

quod

quod ille ablaturus illa impedimenta faciet nouum veneficium: tunc enim mea petitio non eſt cauſa illius, cùm ille poſſit auferre antiquum non faciendo nouum, vt ſuppono. Et quando ego peto à te rem quam tu potes facere benè: non dico tibi vt facias malè.

VICARIVS.

AN Monachus poſsit eſſe Vicarius Generalis Epiſcopi, vide ſupra *ver. Religioſus n.5.*

† De Vicario ordinario Conuentus Regularis, vide ſupra *verb. Guardianus num.3.*

ADDITIO.

QVam poteſtatem habeat Vicarius Prouincialis in Ordine Minorum, & quomodo ſit eligendus pro abſentia, & morte Prouincialis, vide ſupra *verb. Prouincialis.*

VICARIVS IN CAPITE.

SOlent in aliquibus Religionibus aliqui Conuentus Minores habere Prælatum illius, qui non vocatur Prior, Rector, ſeu Guardianus, vt cæteri illius Prouinciæ, ſed vocatur Vicarius, eo quod Conuentus ſit paruus, & habet aliquando tres, vel quatuor tantùm Fratres: maximè quando Conuentus incipit ædificari. Iſti in Ordine Minorum vocantur Vicarij in capite ad diſtinctionem Vicarij Conuentus, qui eſt Vicarius Guardiani. Iſti Vicarij in capite aliquando apud Minores viuunt apud Moniales, & ſunt Confeſſores illarum, aliquando habēt hi Conuentus tres, vel

vel quatuor ſubditos quorum ſit Prælatus, & dicitur Vicarius in capite habens votum in Capitulo, quod non habent cæteri Confeſſores Monialium, qui non ſunt Vicarij in capite.

Hoc loco, cùm hæc ſcriberem quæſitum fuit, an iſti Confeſſores Monialium Vicarij in capite poſſint benedicere corporalia, & cætera paramenta altaris pro Eccleſia Monialium apud quas viuunt. Et videtur quòd non, quia antiqua ſtatuta generalia Minorum, maximè Florentiæ, anno 1493. declarantia qui ſint Prælati in Ordine Minorum, ponunt tantùm, Generalem, Prouincialem, Cuſtodem, Guardianum, & non faciunt mentionem Vicarij in capite: vnde videtur quod non ſint verè Prælati, nec proinde poſſint prædicta benedicere. Secundò quia vt tradit Suarez *tom. de Leg. lib. 8. c. 28. n. 11.* cum multis ibi citatis, pro regula certa habendum eſt, quod priuilegium non debet extendi ad alias perſonas propter ſimilitudinem rationis repertæ in ipſis: ergo hoc priuilegium conceſſum Prælatis Conuentuum ad benedicendum prædicta, non debet extendi ad Vicarios in capite prædictos, eo quod habeant ſimilem rationem Prælatorum cum Prælatis Conuentuum.

Credo tamen, ſaluo meliori iudicio, illos poſſe prædicta benedicere pro Eccleſia illa ſuarum Monialium quarum ſunt Confeſſores. Probo primò ex illa principali conceſſione facta congregationi ſanctæ Iuſtinæ ab Innoc. VIII. apud Capucin. in Compendio *verb. Benedicere, fol. 135.* in qua poſtquam concedit Priori, & Vicario Conuentus, vt prædicta poſſint benedicere: ſubdit: *Et cuilibet habenti principale regimen cuiuſcunque Monaſterij.* Sic ibi. Quæ verba valde generalia ſunt, & applicari poſſunt ſine violentia cuiuis Prælato cuiuſuis Monaſterij. At conſtat primò quod

hi

Vicarij in capite ſunt veri Prælati, ſic enim praxis Religionis obſeruat, maximè de illis Vicariis in capite, qui pręſunt paruo Conuentui, neque ſunt Confeſſores Monialium. Conſtat ſecundò quod illi parui Conuentus etiam trium tantùm Fratrum vulgari nomine vocantur Monaſterium: nam etiam ſæculares, quando vadunt ad hos paruos Conuentus, dicunt: eamus in Monaſterium. Et confirmatur, quia Monaſteria ſunt Collegia, vt probat Rodriguez *ex quadam Rubrica in tom 3. qq. Reg. quæſtion 7. art. 2.* At Collegium faciunt tres tantùm, teſte Sà *in Aphor. verb. Collegium.* Si ergo Vicarij in capite non Confeſſores Monialium, poſſunt illa benedicere, vt praxis obſeruat: etiam poterunt illa benedicere Vicarij in capite Confeſſores Monialium, qui ſunt veri Prælati ſuorum Capellanorum. Neque ad hoc opus eſt vt ſint Prælati ipſarum Monialium, nam etiam Guardiani non ſunt Prælati Monialium, & tamen benedicunt prædicta pro Eccleſiis illarum. Secundò principaliter, quia fauores ſunt ampliandi & illa conceſſio eſt fauor conceſſus Prælatis Ordinum, & proinde videtur extēdendus ad prędictos Vicarios, maximè cùm non fiat in præiudicium tertij.

3 Probo ex Suarez *eod. tom. de legib. lib. 8. cap. 11. numero* 4. vbi ait quod in dubio, an talis perſona comprehendatur in priuilegio ſi ex aliquo capite conſtet iſtam perſonam habere connexionem cum aliis, poſſe fieri ampliationem priuilegij ad illam. At Vicarium in capite diximus non ſolum habere connexionem cum dictis Prælatis, vt patet ex conceſſione citata Innocentij VIII. ſed diximus eſſe verè Prælatum Monaſterij. Facit etiam quod tradit idem Suarez *cit. lib. 8. c. 28. n. 14.* vbi ait non eſſe licitum deriuare priuilegiũ vnius, vt applicetur alteri propter rationem ſimilem: vt, v.g. priuilegium patris non licet deriuare ad filiũ, vel

priuilegium vnius Doctoris deriuare ad alium, at tamen licitum eſt interpretari vnum priuilegium vt plura comprehendat quam in ſuperficie verborum apparet. Et per hoc manet ſoluta obiectio poſita in principio ex eodem Suarez, quando, vel quomodo ſit illicitum extendere priuilegium ad alias perſonas propter ſimilitudinem rationis. Nos verò in hac materia non deriuamus hoc priuilegium benedicendi prædicta ad Vicarios non comprehenſos, ſed ex ipſis verbis priuilegij interpretamur Vicarios iſtos comprehendi, quos non videtur comprehendere ſuperficies litteræ: imò diximus ferè clarè comprehendere. Facit *cap.* 2. *de tranſl. Epiſcop. verſ. ſicut Epiſcopus*, & gloſ. *ibidem*, & *cap. dudum*, 2. *de elect.* & gloſſ. *ibid. verſ. idem de perſonalibus.* vbi dicitur quod vbi eſt eadem ratio ſimilitudinis, eſt etiam eadem ratio iudicij.

Neque obſtat quod poſitum eſt in principio de ſtatuto generali, in quo non numerantur Vicarij in capite. Nam etiam ibi non numeratur Commiſſarius Generalis, qui eſt verè Prælatus. Nec numerantur Vicarij Prouinciales, qui tunc erant veri Prælati: argumentum enim à partium enumeratione non eſt efficax, quia aliquando enumerantur ſolùm præcipua. Adde quod hodie ex praxi communi recepta in Ordine Minorum prædicti Vicarij in capite ſunt veri Prælati, ſicut etiam ſunt in aliis Religionibus illi Vicarij paruorum Conuentuum, qui non ſortiuntur nomen Prioris, Rectoris, & tamen benedicunt prædicta per illam, vel ſimiles conceſſiones.

VIVÆ VOCIS ORACVLA.

1. SOlent aliquando Sum. Pontifices aliqua priuilegia concedere non in ſcripto, ſed ore tenus: & iſta

iſta dicuntur viuæ vocis oracula: quorum multa habentur in Bullario Rodriguez, maximè in vita Leonis X. qui 77. viuæ vocis oracula conceſſit, omnia fere Minoritis. Et quando ſic conceduntur iſta indulta fere ſemper ibidem ponitur teſtimonium perſonæ impetrantis, quæ vt plurimum eſt perſona conſtituta in dignitate Eccleſiaſtica.

2 Huiuſmodi priuilegia ſic conceſſa poſita in libro Authentico tantam vim habent ac ſi ſcripta Bulla concederentur. Conceſſit hoc ſpecialiter idem Leo X. in Bullar. Rodr. *f.720.col.1.n.4.* Vbi Laurentius Cardinalis Sanctorum 4. Coronatorum petiit, & obtinuit, vt omnia conceſſa Minoribus vſque ad illud tempus ſiue ſcripto, ſiue voce, eſſent rata, & denuo confirmata in foro conſcientiæ: & quod conceſſa viuæ vocis oracula non eſſent minoris valoris, quàm ſi per Bullam, aut Breue concederentur.

3 Imò tantam vim habet conceſſio facta viuæ vocis oraculo ab aliquo Papa, quod ſi Papa ſubſequēs reuocet priuilegia conceſſa Religioſis, vel aliis perſonis, & non exprimat ſe reuocare etiam conceſſa viuæ vocis oraculo; iſta non reuocat, nec cenſendus eſt reuocare. Ita in terminis tenet Henr. *tom.1.lib.6.de pœn.cap.6.n.6.* circa illam conceſſionem Pij V. factam Minoritis relatam à Speculo coniug. Claud. & Rodr. *ibi citat.* vt poſſint Minoritæ pro foro conſcientiæ tantum vti priuilegiis antiquis non obſtante derogatione Conc. Trid. Dicit ibi Henr. *in gloſſ. litt. R.* iſtam conceſſionem factam à Pio V. viuæ vocis oraculo, non eſſe reuocatam poſtea à Gregor. XIII. quando reuocauit conceſſiones Pij V. quia Gregor. XIII. reuocauit tantùm priuilegia ſcripta, non verò viuæ vocis oracula. Addit ibi quod illa Bulla derogatoria Gregorij non fuit promulgata, vt etiam refert Nau. *in ſum. Lat. anni* 1584. *c.* 27. *in fin.*

VNCTIO EXTREMA.

VIde ſupra *verbo Sacramenta*, *numero* 11. *&* 12. Ex quibus conſtat quando hoc Sacramentum dari non poſſit, vel poſſit ſæcularibus. Poteſt autem dari famulis intra Conuentum: vide etiam *verbo Familiares.*

VOTVM SIMPLEX *Religionis.*

Non tracto materiam voti, ſed ſolùm illa principalia quæ Nouitios, & profeſſos attingunt, nec poſſunt excuſari.

1 IN profeſſione Nouitij omnia vota, antea facta, vel in ſæculo, vel in Nouitiatu expirant: ita vt amplius non obligent, ſi ipſe Nouitius ſileat, & conſentiat. Eſt communis Doctor. cum D. Thom. 2. 2. *quæſt.88.art.2.ad* 1. & aliorum. Probat D. Thom. quia moritur priori vitæ, & non tenetur ad acta in priori vita. Secundò, quia quodlibet votum ſæculi continetur in tribus votis Religionis, ſicut particulare in vniuerſali: & ſicut minus perfectum in ſuo perfectiori. Expirant etiam iuramenta: Suarez *lib.6.de Voto,cap.*14. *num.* 2.

Dixi, ſi *Nouitius ſileat, & conſentiat*: quia dubium eſt, an ſi Nouitius habet votum aliquod ſimplex tempore profeſſionis, & Prælatus roget, an velit ſibi aufferri vota ſimplicia quæ habet:& Nouitius non conſentiat, dicens ſe nolle: Dubium, inquam eſt, an tale votum ſimplex Nouitij expiret? Et quidem ſi ille tantùm taceat, nihil dicens, omnino expirat, quia tacens conſentit.

ſentit. Si verò dicat ſe nolle, tunc, Sanch. cum Syluest. *lib.9. de Matr. diſp.39. n.45.* innuit talia vota non ceſſare, nec exſpirare per profeſſionem, quia Nouitius ſic reſpondens non conſentit, ſed continuat ſua vota, imò ratificat. Comitolus verò *lib. 2. Reſponſ. Moral. q.12.* oppoſitum videtur innuere, cùm ait ex Caietano, Sot. & aliis vota hæc exſpirare in profeſſione ipſo facto; quæ verba, ipſo iure, ſeu ipſo facto, non videntur admittere conſenſum profitentis. Et *ibidem* Comitolus paulò ſupra, non admittit diſtinctionem Ricardi, quæ erat ſimilis dicto Syluestri, & Sanchez. Imò addit *ibi* Comitolus, ex Diuo Thoma ad hæc vota, *Nouitij irritanda,* non requiri ibi authoritatem Superioris irritantis, quando admittit ad profeſſionem. Si verò Prælati authoritas non requiritur, quia irritantur ipſo iure, videtur, quod neque Nouitij diſſenſus impediet ius profeſſionis annullantis vota. Imò, & Sanchez *lib.8. de Matrim. diſp. 9. num. 21.* videtur hoc idem ſentire dum ait: quod ſi eiectus ab Ordine, dum erat in ſęculo, vouerat Religionem; poſtea eiectus non tenetur intrare Religionem, vt ſatisfaciat voto priori: quia, inquit, omnia vota ſimplicia extinguuntur per profeſſionem: conſtat verò quod profitens ille, quando fecit profeſſionem noluit ſibi aufferri votum illud ſimplex Religionis, quod fecit in ſęculo: at tamen fortè Comitolus, & Sanchez non diſſentiunt, quia Comitolus non loquitur de Nouitio clarè diſſentiente: Sanchez verò loquitur de illo, clarè diſſentiente, & votum ſimplex ratificante. Votum autem pendet à voluntate vouentis.

2 Votum ſimplex Religionis, poteſt multis modis fieri, videlicet in verbis, & in intentione. Primò, in communi, dicendo: *Promitto me fore Monachum.* Secundò, ſi dicat: *Promitto intrare Religionem.* Tertiò,

Facio votum Religionis, vel quid ſimile, verbis ſimilibus. Et in his omnibus votis, & modis vouendi, ſaltem conſtat, teneri vouentem intrare Religionem, & habitum ſuſcipere. An verò teneatur intrans perſeuerare, & profiteri, ita vt ſi exeat peccet mortaliter contra votum, quæſtio eſt dubia. Et in hoc imprimis conſtat apud omnes, quod ſi is qui vouit, recordatur intentionis quam habuit tempore voti, illi intentioni ſtandum eſt, vt ſi habuit intentionem ibi manendi, & profitendi, ſicut faciunt alij intrantes: vel non exiturum, & ſimilia. Tunc enim non ſatisfacit voto, ſi non profiteatur, vel faciat quod in ſe eſt ad illud, nec poteſt voluntariè exire. Si verò ſolùm clarè intendit intrare Ordinem, & experiri an ſibi conueniret ſtatus, ad hoc ſolùm tenetur, & non peccat exeundo. Probatur ex illa Regula, tradita *in l. non omnis, ff. de reb. cred. & cap. ad audiendam. de Decimis*, cùm dicitur: Actus agentium non extenduntur vltra intentionem eorum. Et proinde iſte vouens Religionem, vel fieri Monachum, &c. non obligabitur niſi ad id quod intendit quando vouit.

Quid ſi promittens iſte non recordatur intentionis quam habuit tempore voti, ſed verborum in forma? Reſp. Quod hoc votum: *promitto me intrare Religionem*; ſolùm obligat ad intrandum, non ad manendum. Hæc verò promiſſio: *promitto me fore Monachum*, in modo communi loquendi videtur ſonare quod ſe obliget ad intrandum, & profitendum; hoc enim eſt fore, vel fieri Monachum. Et quòd in dubio, credendum ſit hanc fuiſſe intentionem manendi tenet Suarez *lib. 4. de Voto, cap. 8. num. 7.* cum Rodriguez & Nau. quos citat; & hoc ait Nau. *in ſum. Latina, cap. 12. numero 47.* & hanc puto veriorem, ac ſecuriorem opinionem, quia verba illa in communi modo loquẽdi ſigni-

ficant

ficant intentionem profitendi:& credendum eſt,quòd quando homines loquuntur, intendunt id quod communiter verba ſonant. Scio quod Sà *in Aphoriſ. verb. Votum.n.*13. & Sanchez *lib.*1. *de Matrimonio diſput.*34. *n.*17. dicunt multos Doctores ſentire, quod idem valent hæc duo: *promitto intrare Religionem*; vel *promitto me fore Monachum*,& Sanchez ad hoc etiam inclinat: at ego cum Nauar.& Rodrig.& Suarez teneo, quod ſi non conſtat de intentione: teneri ad perſeuerandum eum qui vouit ſe fore Monachum. Nau. *lib.* 3. *conſil. tit. de Voto, & vot. redemp. conſil.* 22. de illo qui ſic vouit: *Promitto Deo mori in Religione.* ſolum ait quod in rigore fecit votum religionis. Ego dico hæc verba illum cogere,vt non ſolum intret,ſed perſeueret,& teneri ex ſe ad perſeuerantiam, & excluſum ab vna teneri adire aliam.

Hoc autem bene notat Sanchez, quod qui ſolùm promiſit intrare Religionem, non ſatisfacit ſi ingrediatur tantùm animo ficto ſtatim exeundi: ſed debet intrare animo expereundi, ita vt ſi poſſit, perſeueret: aliàs non ſatisfaciet voto.

3 Votum pœnale Religionis, vel caſtitatis, poteſt diſpenſari per Iubileum, vel per Epiſcopum, vel Bullam Cruciatæ, & per eadem poteſt commutari, ſi in illis committatur diſpenſatio. Si enim non committitur,ſed ſola commutatio, hæc ſola fiet. Vt ſi quis vouit: ſi amplius luſero,iurauero,&c. voueo me intraturum Religionem. Hoc,inquam, votum, per prædicta poteſt commutari,& ab Epiſcopo diſpenſari: abſolutè enim eſt votum perpetuum. Henriquez *tomo* 1. *lib.* 7. *capite* 30. *numero* 6. cum multis quos citat, & eſt communis opinio. Eadem ratio eſt, de voto quo promittitur continentia, vſque ad certum tempus tantùm, vel aſſumendi habitum Beatarum, vel non

nubendi, vel de recipiendis Ordinibus ſacris. At Confeſſores Regulares, in hoc voto pœnali Religionis non poſſunt diſpenſare cum ſæcularibus, virtute Bullæ Pauli III. conceſſæ Patribus Societatis Ieſu, de qua ſupra, *verbo Confeſſor*, quia per illam non conceditur poſſe diſpenſare: ſed ſolùm conceditur poſſe commutare.

4 Si aliquis vouit intrare Religionem ſtrictiorem, poteſt illo voto non obſtante, per priuilegium mox citandum recipi in Ordine laxiori abſque peccato. Ita conceſſit Eugen. IV. Benedictinis, in Compend. Min. *verbo Diſpenſatio*, §. 28. & refert Capucinus *Addit. ad Compendium. verb. Nouitius*, 2. *par. f.* 253. & *f.* 402. conceſſúmque fuit etiam Patribus Sancti Hier. ſed vtrobique dicitur, quod ſic receptus in Ordine laxiori ſi exeat in anno Nouitiatus non gaudet illa diſpenſatione, & tenetur voto antiquo, hoc autem priuilegio ſic recipiendi gaudent omnes Ordines communicantes cum prędictis duobus.

5 Qui poſt ſponſalia validè contracta cum aliqua fœmina, fecit votum caſtitatis, aut Religionis, talia vota non dirimunt ſponſalia, ſed ad ſponſalia tenetur, Sanch. *lib.* 1. *de Matr diſp.* 46 *n.* 7. 8 *&* 9. Idem eſt à fortiori ſi virginem deflorauit inuitam. Si verò ſponſalia per aliquod ius poſtea validè annullentur, tenetur ad vota præcedentia. Dico ſi virginem deflorauit, etiam ratione ſponſaliorum cum illa confidentia, & ſpe matrimonij: vt Sanchez *eodem lib. diſp.* 44. Si verò deflorauit abſque ſponſalibus, fraude, promiſſione, & abſque importunis precibus, & poſtea vouit Religionem, ad hanc tenetur intrãdam; ſiue vouerit antea, vel poſt copulam. Eſt communis DD.

6 Si quis vouit Religionem, & poſtea impetrauit diſpenſationem vt nubat, ídque propter vehementes

carnis

carnis tentationes, quas allegauit; non poteſt manere in ſæculo non nubens: fuit enim illa diſpenſatio non abſoluta, ſed partialis, & quaſi conditionalis. Sanchez *de Matrim. lib. 8. diſp. 31. n. 7.*

7 Vouens intrare Religionem, ſeu fieri Religioſum in communi, non ſatisfacit ſi ab vno Ordine exeat, vel ab vno Prælato non acceptetur: ſed opus eſt vt adeat omnes Religiones, quæ ſunt in ſua Prouincia, & facere diligentiam moralem, vt in aliqua recipiatur ad arbitrium prudentis viri, vel diſpenſationem Papæ obtineat. Comitolus *lib. 2. Reſp. quæſt.* 17. dicens ſic reſponſum fuiſſe Romæ à Congregat. Cardinalium.

8 Vouens ſe fore Religioſum in vno tantùm Monaſterio, intuitu ſolo illius excludendo alia, ad illud tantùm tenetur. Suarez *lib. 4. de Voto, cap. 7. num.* 5. ex D. Thom. & Caiet. Si verò vouens præcipuè intendit Religionem illius Monaſterij, & ſecundariò intendit illud Monaſterium, non ſatisfacit petendo illud tantùm Monaſterium. Si verò recordatur ſe vouiſſe Religionem, & non recordatur qualem vouerit, poterit intrare quam maluerit. Eſt communis, & clara. Si verò promiſit vnam tantùm Religionem, & ab vno Prælato ipſius reiicitur, non tenetur quærere Prælatum alium illius Religionis, maximè ſi prius reiiciens fuit Generalis. Et hoc dico pro Ordine in quo ſolus Prouincialis vel Generalis recipiunt Nouitios vt in Ordine Minorum. In aliis enim ſi Conuentus recipiunt, non ſufficit: ſed debent adiri quinque vel ſex Conuentus, vt innuit Suarez *cit. lib. cap.* 8. *num.* 8. & clarius Rodr. *tom.* 4. *addit. fol.* 330. vbi ait quod nemo cogendus eſt adire omnes Prælatos, & omnes Conuentus: & quod non eſt credendum aliquem per votum Religionis in cõmuni, noluiſſe ſe obligare adire regna

 exter

externa ad quærendas omnes Religiones : & quod hic repulſus à quinque , vel ſex Monaſteriis , vel Prælatis habentibus authoritatem recipiendi ad habitum , ſatisfacit huic voto in communi.

9 Votum Religionis,vel aliud ſimile factum occurrente periculo morbi,naufragij, vel calore iracundiæ, vel ſimilis paſſionis, valet , niſi conſtaret defuiſſe tunc vſum rationis ; quæ enim deliberatio ſufficit ad tradendum ſe diabolo,ſufficit ad tradendum ſe Deo. At conſtat, quod dictum , vel factum malum cum prædictis circumſtantiis , eſt ſufficiens ad peccatum : ergo & ad votum. Syluester *verb. Metus,§.8.& verb. Votum,* §. 12. & Nauar. *lib.3. conſil. titul. de voto,conſil.*7. & alij multi. Cognoſcetur verò ſi in vouendo adfuit plena deliberatio : primò ſi ceſſante perturbatione , vouens pœnitet quod vouerit:ſed hoc ſignum non putat Suarez eſſe certum omnino, *tom.2.de Religione,lib.*1.*cap.*10. *n.* 11. Dicit tamen eſſe aliqualem coniecturam. Et *ibidem n.* 13. dicit id pendere à prudentis arbitrio : pońitque pro ſigno certiori, ſi videlicet in vouendo non fuit breuitas temporis : & concurrit aliqua collatio ſeu diſcurſus , de re promiſſa cum actu oppoſito ſine vllo ſigno perturbati diſcurſus : tunc enim datur ſignum plenæ deliberationis,ſecus ſi oppoſitum accidat iuxta prædicta.

10 Vota Religionis facta ab impubere ante 14. annum poſſunt irritare parentes , & tutores intra idem tempus,vt eſt communis opinio.Sed quid ſi puer ante ann.14.tranſiit illum annum, & tacuit : neque tamen votum prius ratificauit : an poſſit pater,vel tutor illud irritare anno 17.Negat Comitolus *l.*2.*Reſp.* cum multis ibi citatis.*quæſt.*7.At affirmat Nauar.Caiet.Sylu. Sà *in Aphoriſ.ver.Voti irritatio,n.*5.cum Valentia,Lopez, & Beia *ibi citat.* & hæc pars videtur communior.

11 Si pater, vel mater voueant ſe facturos eſſe filium ſuum Religioſum, tenentur illum inducere, & ad illud iuuare: at filius non obligatur hoc voto parentum; eſt enim perſonale, & valde difficile, proindéque voluntariè omnino emittendum à propria perſona. Sà *verb. Votum, n.* 10. & Suarez *tom.* 2. *de Relig. lib.* 4. *de Voto, cap.* 9. *num.* 4. Vnde D. Bonauentura voto matris oblatus Religioni, non obligabatur eſſe Minorita ex vi illius voti.

12 Si quis vouit Religionem, ſi Deus illum liberaret à tali peccato per annum, verb. grat. vel per 4. menſes; & iſte poſtea ne Religionem intraret, eo animo ne intraret, commiſit peccatum illud, tenetur intrare: quia intentio ex ſua parte quando vouit, fuit ſe ex ſua parte conaturum ad vitandum peccatum, & proinde poſtea illo animo peccans facit in fraudem voti. Suarez *citato lib. cap.* 17. *num.* 14. dicens eſſe communem. Si verò fecit votum intrandi Religionem, ſi conualuerit ex morbo non tenetur ex hoc voto vitare omnes cibos nociuos: ſed ſolum tenetur non ſumere cibos nociuos cum fraude, ſeu cum animo relabendi in morbum, ne Monachus fiat. Suarez *citat. cap. num.* 19.

13 Votum factum de Religione cum animo ſe non obligandi, non obligat: vel ſi fiat abſque animo interno vouendi: quia obligatio non inducitur niſi per votum verum: tale autem votum non fuit verum, ſed fictum. Eſt tamen illa promiſſio peccatum propter irreuerentiam Deo factam. *Argumento cap: quacumque, artic.* 22. *quæſtione* 5. Intellige non obligare in foro conſcientiæ, in foro enim externo Eccleſia coget ad votum, quia præſumitur vero animo vouiſſe. Si verò promittat animo vero vouendi, & ſe obligandi, cum propoſito tamen non ſeruandi, votum tenet.

tenet. Eſt communis Doctorum : ſed tamen peccauit contra votum.

14 Vouens tradere ſe, & ſua bona Religioni, ſi iuſtè excuſatur ne ſe tradat Religioni, non tenetur tradere bona ſua Religioni, neque eius hæredes: promiſſio enim bonorum fuit mediante ſe, & acceſſoria; & perſonæ traditio fuit principale; & bonorum traditio acceſſoria. Deſtructo verò principali, deſtruitur acceſſorium, quod ſequitur naturam principalis *per regulam iuris in 6*.

15 Votum de non intrando Religionem non valet, quia eſt impeditiuum maioris boni. Et licèt taliter vouens poſſit non intrare, id támen non fiet ex obligatione voti, quæ nulla eſt: ſed ex ratione materiæ, quia ſcilicet ipſum intrare ex ſe non obligat. Si verò quis voueat ſe non intraturum Ordinem, donec ſuccurrat parentibus egentibus, vel ſub alia iuſta conditione, quia id ſine voto facere tenetur, & eſt bonum debitum, obligatur voto.

16 Vouens Religionem tantùm, non obligatur ad caſtitatem ex vi illius voti tantùm, ante ingreſſum, & profeſſionem: etiam ſi ante ingreſſum incipiat eſſe in mora intrandi: Caietanus 2. 2. *quæſt.* 147. *artic.* 3. & communis. Votum enim Religionis, ſolùm ſe extendit ad ingreſſum illius, & materia caſtitatis pro tunc eſt diuerſa. Si quis eſt certus de voto, dubitat verò de voti qualitate: v.g. vouit ſe ad nullam fœminam acceſſurum, ſed dubitat, an ſolùm ad illicitam: ſecundò, vouerit ne caſtitatem, an non ducturum vxorem. Tertiò, vouit caſtitatem & Religionem, dubitat tamen an vouerit caſtitatem dependenter à Religione, vel ſeorſim. Quartò dubitat ſi vouit hanc tantùm Religionem, an Religionem in communi. His dubiis ſtantibus dicunt aliqui teneri vouentem ad id quod

quod tutius eſt:at probabilius Sanch. *lib.2. de Matrim. diſp 41.* cum ibi citatis *num.* 33. ait ſolùm teneri ad id quod minus eſt, ídque probat efficaciter, in fauorem libertatis & fragilitatis humanæ, citans multa.

Quid ſi promiſit ſimul Religionem, & caſtitatem, & poſtea dubitat, an promiſerit ſimul caſtitatem cum Religione; an verò promiſerit caſtitatem, poſtea ſeparatim à Religione pro tempore ingreſſus Religionis? Nauar. *lib. 3. conſil. titul. de voto, conſil.4.* ait, quod ſi habet magnam probabilitatem & coniecturas, quod caſtitatem abſolutè ex tunc vouere intenderit, ex tunc ad illam tenetur ante ingreſſum Religionis. Si verò habet coniecturas quod ſolùm vouit caſtitatem pro tempore Religionis, ad illam ſolùm ex voto tenetur pro illo tempore. Si verò dubius omnino ſit, ex tunc debet ſeruare caſtitatem: quia iudicandum eſt in fauorem voti, & votum caſtitatis poteſt ex tunc ſeruari, neque dependet à voto Religionis. Et fauet *Reg. Iuris in 6.* in obſcuris minimum eſt ſequendum.

17 Si pro voto implendo non eſt præfixus terminus, impletio illius obligat ad arbitrium viri prudentis, & occaſionis oblatæ, vt ſcilicet modò ſtatim recipiat. Eſt communis. Si verò vouens dilataret ingreſſum, vt, verb. grat. litteras, quas neſcit addiſceret, & facilius recipiatur in Ordine, illíque melius inſeruiat, vel ob alium meliorem finem in laudem Dei, non peccabit mortaliter, maximè ſi virum doctum conſulat. Suarez *libro 5. de Voto, capit. 6. numero 9.*

VOTA NOVITII.

18 VOta quæ fecit Nouitius ante ingreſſum, vel in Nouitiatu non poteſt Prælatus irritare. Eſt

com

communis Doctorum. Azor. *tom.* 1. *lib.* 11. *cap.* 17. *q.* 20. quia Prælatus circa Nouitium non habet poteſtatem nominatiuam. Ait tamen Suarez *citato tom* 2. *lib.* 6. *de Voto, c.* 7. *n.* 11. quod ſi Nouitius vouendo dixit, ſi Prælatus, vel Magiſter Nouitiorum conſenſerit, vel approbauerit, tunc poterit Prælatus, vel Magiſter irritare. Vide ſupra, *hoc verb. n.* 1.

19 Vota Nouitiorum poteſt diſpenſare Prælatus ſiue facta in ſæculo, ſiue in Nouitiatu. Sanchez *lib.* 9. *de Matrim. diſp.* 39. *n.* 44. & Malderus Epiſcop. *fol.* 696. Rodrig. Sylueſt. & Angel. qui cùm non diſtinguant, videntur idem ſentire de votis Nouitij factis ante, vel poſt ingreſſum: licèt oppoſitum teneat Suarez *lib.* 6. *de Voto, c.* 11. *n.* 9. cum Nauar. Addit Azor. *citato loco*, & ferè coincidit Suarez, poſſe etiam Prelatum Nouitiorum vota ſuſpendere pro tempore Nouitiatus; ſubeſt enim iuſta cauſa ſuſpendendi, videlicet obſequium Religionis; at facilius erit iuxta prædictos Doctores diſpenſare, vel commutare; vel vtrumque ſimul tollendo omni modo quo potuerit, & ſit iſta eius intentio.

20 Vota quæ Nouitius fecit in ſæculo, quando per profeſſionem non ceſſarent iuxta dicta *n.* 1. tranſacta profeſſione poteſt etiam Prælatus irritare, & ſimiliter de factis in Nouitiatu, poſt factam profeſſionem. Sanchez *citato loco, n.* 45. cum Sylueſt.

21 Poſſunt Prælati, imò & confeſſores Nouitiorum commutare illorum vota facta ante, vel poſt ingreſſum, in labores Nouitiatus: hi enim ſemper excedunt quodcumque votum perſonale antea factum. Rodrig. *in Sum. mor.* 2. *par. c.* 79. *concluſ.* 10. & videtur clara.

VOTI

VOTI SOLEMNITAS in quo conſiſtat.

22 VOti ſolemnitas non eſt ex iure diuino, ſed Eccleſiaſtico: & hæc conſiſtit in hoc, quod vouens tradat ſui dominium per tria vota communia in manu Prælati acceptantis vota, vice ipſius Dei, & tanquam Miniſtri Dei, in Religione approbata ab Eccleſia. Eſt communis Doctorum maximè Sanchez *lib. 7. de Matrimon. diſput.* 25. latè. vbi ait votum ſimplex, & ſolemne, non differre ſpecie; ſed in hac ſola ſolemnitate, traditione ſcilicet externa in manu Prælati acceptantis vota in Religione approbata, vice Dei. Quamuis enim in voto ſimplici, etiam tradatur Deo dominium, non tamen eſt ibi acceptans miniſter Dei. Qualis fere eſt promiſſio ſimplex facta Petro facie ad faciem: & promiſſio facta illi coram Iudice & Notario. Vide Rodriguez *Addit. Sum. 4. par. cap.* 180. *num.* 4. vbi ait pari modo ſolemnitatem matrimonij conſiſtere in eo ſolum, quod vir ſe tradat coram Parocho, & teſtibus, & ipſa fœmina acceptante; & per hanc traditionem, & Dei acceptationem in voto per miniſtros ſuos Prælatos, fit, vt Deus qui aliàs erat Dominus vniuerſalis perſonæ, fiat particularis Dominus illius, & non poſſit illa perſona in illis Domino deeſſe, neque alteri perſonæ illud dominium tradere.

23 Poſſe Papam diſpenſare in voto ſolemni caſtitatis, & Religionis, eſt opinio communior: latè diſcutitur ac defenditur à Sanchez 8. *de Matrim. tota diſput.* 8. vbi pro illa citat turbam Doctorum.

24 Per votum ſolemne irritatur matrimonium ratum non conſummatum. Eſt de fide. Trident. *ſeſſ.* 24. *canon.*

canon. 6. de Matrimon. & cap. deſponſatam 27. quaſt. 2. Annullat etiam matrimonium, ſubſequens contractum, idque iure naturali, & diuino Trident. *ibidem canon. 9.*

25 Solùm votum caſtitatis factum in manu Prælati abſque voto obedientiæ & paupertatis, etiam ſi fiat intra Religionem, non eſt votum ſolemne. Requiruntur enim tria ſimul in quibus radicaliter ſtat omnis perfectio, & per quæ tanquam in radice conſecrantur omnes operationes vitæ Religioſæ. Sanchez ex Abbate, Angelo, & aliis. *lib. 7. de Matrimon. diſp. 25. num. 21.* Vnde votum Tertiariarum, quo vouent ſolùm caſtitatem, de quo ſupra, *verb. Tertiaria,* non eſt votum ſolemne, etiam ſi fiat in manu Prælati.

VOTA PROFESSORVM ſimplicia.

26 VOta profeſſi, facta in ſæculo poteſt Prælatus irritare, diſpenſare, & commutare. Patet clarè ex ſæpius dictis, vide ſupra *n. 21.* & alibi.

27 Religioſus poteſt validè vouere aliquid in materia aliàs bona, & neceſſaria, abſque licentia Prælati: vtpote poteſt vouere ſe non fracturum ieiunium Quadrageſimæ, & ſimilia: neque in his indiget Prælati licentia, vel illi manifeſtare. Nam in his Prælato non præiudicat: neque ipſe vouens adeo caret ſuo dominio, vt hæc vouere nequeat, quæ poteſt licitè exercere, imò quæ debet facere abſque præiudicio obedientiæ. Colligitur ex Diu. Thom. 2. 2. *quæſtione* 88. *articul.* 8. & Syluest. *verbo Votum* 3. *quæſtione* 3. & aliis. & proinde etiam vota circa materiam Regulæ valida erunt. Imò aduerto, quod ſi præceptum regulæ aliàs non obliget ſub mortali, vt fit in multis Regulis Religio-

ligionum; Religioſus vouens illud, voto particulari, obligabitur ſub mortali. Idem dicendum de bonis, quæ ſunt res meliores, & in Regula neque prohibentur, neque præcipiuntur. Quamuis enim hæc vota ſemper habeant annexam conditionem, ſi Prælatus non repugnet: quia tamen in ſe res bonæ ſunt, & licitæ, neque Prælato, neque Ordini præiudicant, valent, donec à Prælato prohibeantur: ſicut valerent vota ſerui, aut filij familias in ſimili materia cum eiſdem circumſtantiis.

28 Votum factum à profeſſo, circa rem prohibitam in Regula ne fiat abſque licentia Prælati, & fit ſub conditione ſi Prælatus conſentiat: obligat donec Prælatus explicet ſuam voluntatem, verbi gratia, votum peregrinandi ad talem Eccleſiam, quod fieri non poteſt abſque licentia Prælati: debet enim fieri cum expreſſa, vel tacita conditione, ſi Prælatus velit: alias fieret de re prohibita. Eſt communis Doctorum. Obligat tamen tale votum ad petendam licentiam à Prælato ſuo tempore: qui ſi repugnet, manet extinctum.

Dicunt verò aliqui, quòd ſubditus petens tunc licentiam peregrinandi, debet manifeſtare Prælato ſe ad illud teneri ex voto, & hoc ſecurius eſt, & verius, licèt Nauar. *in Sum. cap. 12 num. 69.* & Caiet. *in Sum. verb. Votum cap. 3.* & alij dicant non eſſe opus, vt explicet Prælato circumſtantiam voti. Sed prior opinio eſt ſecurior, & certior, vide Sanchez *lib. 9. de matrim. diſput. 43. num. 8.*

29 Votum profeſſi, circa rem in Regula prohibitam, eſt nullum: eſt enim votum de re mala, cùm ſit prohibita. Et prætereà eſt votum de minori bono: Regula enim in ſuis præceptis ſemper di-

rigit ad melius bonum. Et quamuis Regula id non prohibeat ſub mortali, & actus contrarius poſſit eſſe aliquando bonus: vix tamen fiet abſque vlla culpa veniali: frangere enim Regulam aliqualis ſemper culpa eſt. Suarez *lib. 3. de Voto. cap. 6. num.* 19.

30 Votum profeſſi de tranſitu ad ſtrictiorem Ordinem validum eſt. Eſt enim de materia licita non prohibita in Regula; ſed ſuperante perfectionem ſuæ Regulæ, quam ſuppono eſſe minus ſtrictam, & proinde vt plurimùm minus perfectam: eſt communis, & ſuprà, *verb. Diſpenſare* diximus, non poſſe Prælatum hoc votum ſubditi irritare. Poteſt tamen Prælatus hoc votum ſubditi diſpenſare, vt tenet Nauarr. *lib. 3. Conſil. tit. de voto & voti Redempt. conſil.* 14. Si verò Religio in qua viuit talis vouens, habet prohibitionem Papæ ne fiat tranſitus de illa ad aliam, tenebitur vouens procurare talem licentiam, vt ſuprà in materia ſimili diximus, *num.* 27.

Circa Minoritam aduerto, quando Pater noſter Franciſcus prohibet 2. *cap. Regulæ*, ne exeant Fratres de iſta Religione, ſolùm prohibet ne exeant ad ſæculum: non verò prohibet tranſitum ad Cartuſiam, qui fit cum licentia iuris communis, imò & Epiſcopus creatus ex Minorita in rigore exit ab Ordine cum licentia Papæ: & proinde votum Minoritæ ad Cartuſiam eſt validum.

31 Poteſt Prælatus prohibere ſubdito ne votum aliquod faciat abſque ſua licentia; & hoc non eſt prohibere bonum perfectius, ſed velle regularem modum, vt debitè fiat: eo modo quo in Religionibus prohibetur, ne fiant tales, & tales pœnitentiæ. Si verò non obſtante hac prohibitione Prælati ſubditus

ſubditus moueat in materia ſibi licita, iuxta prædicta, votum tenet: quia illa ſimplex prohibitio Prælati non annullat votum: & multa prohibita fiunt, quæ tamen facta, valent. At per Religionem, vel legem Prælati habentis poteſtatem, poteſt fieri lex prohibens omnia vota Religioſi, & annullans ſi fiant. Cùm enim vota Religioſi habeant annexam conditionem, ſi Prælatus non contradicat, ſi Prælatus per legem contradicat, & annullet votum ſubditi, iam non valebit. Suarez *tom. 2. de Relig. lib. 3. de voto, c. 6. n. 25.*

VOTI IRRITATIO.
circa profeſſos.

ADDITIO.

32 POteſt Prælatus irritare omnia vota ſui ſubditi (excipe tranſitum ad ſtrictiorem Ordinem, de quo ſupra) & ſic irritata amplius non conualeſcunt. Eſt communis: habet enim Prælatus poteſtatem dominatiuam ſupra ſubditum, ſicut dominus ſupra ſeruum. Et poteſt etiam irritare vota interna, vt de amando Deo, & ſimilibus, ne ſcilicet fiant cum obligatione peccati, Suarez *lib 6. de voto, c. 7 n. 8.*

33 Si ſubditus petat licentiam exequendi votum declarando illud, & Prælatus neget: vel ſi Prælatus ſciens de voto, prohibet ſubdito ne faciat, hæc ſufficiunt vt votum maneat irritum: & clarius irritabitur, ſi dicat Prælatus reſolutè, Nolo vt vnquam hæc facias. Rodriguez *Addit. Sum. tom. 4. cap. 186. numero 3.* cum ibi citatis. Dixi *reſolutè*: ſi enim Prælatus dicat, *nolo, vt pro nunc facias*, vel quid ſimile, non eſt irritatio voti abſoluta, ſed ſuſpenſio voti. Concordat Sanchez, *libro nono, de*

Matrimon. diſput. 43. *numero* 10. citans alios.

34 Si ſubditus fecit votum cum licentia Superioris, vel Superior factum votum confirmauit, non poteſt iam Superior ſine cauſa tale votum irritare. Si verò ſine cauſa irritet, peccabit mortaliter: irritatio tamen valebit, ita vt votum non conualeſcat ampliùs. Rodriguez *citato tomo* 4. *cap.* 136. *numero* 14. *& eodem capite, numero* 5. ait Prælatum ſucceſſorem, poſſe irritare vota quæ fecit ſubditus cum licentia Prælati præcedentis. Et vtrobique militat hæc ratio ad validam irritationem, quia ſcilicet, neque Prælatus præcedens dans licentiam ad vouendum, neque Prælatus præſens, emittunt iuriſdictionem dominatiuam ad irritandum. Ratio verò ob quam peccat Prælatus qui dedit licentiam ad vouendum, ſi illa iterum irritet abſque cauſa, traditur à Sanchez in ſimili materia. *lib.* 9. *de Matrimon. diſput.* 40. *numero* 17. Quia ſcilicet actus ille, de quo eſt votum, iam erat Deo conſecratus de ſuo conſenſu, & proinde non poteſt abſque cauſa illum Deo ſubtrahere. Secus de eodem voto, facto abſque eius licentia, quia tale votum factum abſque licentia Prælati, & ab eius voluntate dependens non erat abſolutè Deo conſecratum. Vide infrà *num.* 38. *vel* 39. At ſi poſt licentiam datam ſuperuenit iuſta cauſa, vt quia valde moleſta erat eius impletio, & ſic de cæteris, poterit irritare, ſecundùm probabiliorem opinionem.

35 Poteſt etiam Prælatus irritare votum, quod ſubditus fecit animo illud implendi, cùm ſubditus fuerit liber: vt pro tempore quo fuerit extra Conuentum, vel extra Ordinem. Probatur, quia tale votum etiam de præſenti cadit ſub dominio Prælati,

lati, & Prælatus ſupra ſubditum ſemper habet plenum dominium ad irritandum vota. Et taliter nunc irritatum non conualeſcit pro tempore futuro, ſed perdit omnem vim ligandi. Eſt communis Doctorum, & clara.

36 Non poteſt Prælatus irritare votum ſubditi de tranſeundo ad Ordinem ſtrictiorem. Eſt etiam communis, & tacta in præcedentibus.

37 Abbatiſſæ poſſunt irritare omnia vota ſubditarum profeſſarum. Habent enim ſupra illas etiam plenam poteſtatem dominatiuam. Eſt communis Doctorum. Dixi *profeſſarum*, quia vota Nouitiarum, non poteſt Abbatiſſa irritare, quia ſupra illas non habet prædictam poteſtatem. Non tamen poſſunt Abbatiſſæ commutare aliquod votum, vel diſpenſare, circa ſuas ſubditas, vel Nouitias: quia hoc ſolûm poteſt facere habens iuriſdictionem Eccleſiaſticam, cuius fœmina eſt omninò incapax. Hoc tamen poſſunt illarum Prælati; & Confeſſores poterunt omnia vota commutare, non verò diſpenſare.

38 Non peccat ſubditus petens à Prælato irritationem voti, etiam abſque cauſa, eſt communis Doctorum, quia ſic petens vtitur iure ſuo, & ſuum votum habebat dependentiam à conſenſu Prælati: & ſicut non peccat Prælatus irritando, ita nec ſubditus petendo. Hinc etiam vides, quòd non peccat Prælatus irritando votum ſubditi abſque cauſa, niſi quando Prælatus irritat votum factum cum ſua antecedente licentia, vt ſuprà diximus, *num.* 34.

39 Inferior non poteſt irritare votum ſubditi confirmatum à Superiori: poteſt tamen Superior confirmare votum factum ab inferiori: & poteſt

etiam Prælatus Superior irritare votum confirmatum à Prælato inferiori. Ricard. *in 4. diſtinct.* 38. *artic.* 4. *quæſt.* 3. & alij. Ratio eſt, quia poteſtas Superioris, cùm ſit maior, non poteſt reſtringi, vel impediri ab inferiore: & illa poteſt impedire poteſtatem inferioris. Adde quòd votum eſt quaſi lex poſita vouenti, & proinde lex voti confirmata à Superiore non poteſt reuocari ab inferiori. Bene tamen è contra.

VOTI COMMVTATIO ET diſpenſatio erga ſubditos.

ADDITIO.

40 PRæcipua circa hanc materiam, dicta ſunt iam *verbo Diſpenſare, & verbo Prælatus*, vbi vide. Adde.

41 Poſſunt Prælati commutare, & diſpenſare omnia vota ſubditorum, etiam iurata, ſi ſint ſimplicia: patet ex ſupradictis, habet enim Prælatus ſupra ſubditos omnem poteſtatem ordinariam, ad diſpenſandum, & commutandum, maximè pro foro interno: ſupra *verbo Abbas, num.*6. & alibi, & Suarez *lib.* 6. *de voto, cap.*10. *num.* 14. *& ſequentibus*, *& cap.* 14. *numero* 14. Quando dubitatur an quis vouerit, non tenetur voto; Sanchez *libr.* 1. *de Matrimon. diſputat.* 9. *numero* 11. *& ſequentibus*, cum multis ibi citatis. Secus ſi habet opinionem, & magis inclinet quod vouerit: tunc enim tenetur voto.

42 Votum tamen eundi Hieruſalem, Romam, Sanctum Iacobum, Lauretanam Domum, non poſſunt Prælati diſpenſare cum ſubditis. Miranda *tomo* 2. *quæſtione* 32. *articulo* 1. *concluſione* 2. Et probatur, quia neque Epiſcopi poſſunt cum ſubdi-

tis

tis. Poſſunt tamen Prælati prædicta hæc vota irritare, negando licentiam, vt patet ex dictis, *numero* 27. Et innuit Miranda, *citato loco*, *conclusio*. 3. Et præterea, quia multi poſſunt irritare, qui non poſſunt diſpenſare.

43 Non oportet ſcrupulis agitari, an opus in quod votum commutatur, ſit omnino æquale: hæc enim æqualitas non debet eſſe mathematica: & moraliter loquendo omnimoda æqualitas non eſt cognoſcibilis moraliter: ſufficit æqualitas ad arbitrium boni viri ſecluſa fraude, & graui ignorantia, maximè ſi commutatio fiat virtute priuilegij. Syluest. *Votum* 4. *quæstione* 8. *ad finem*, & Rodriguez *in Summ. verbo Votum cap.* 100. *num.* 4. Imò ait Suarez, *lib.* 6. *de Voto*, *cap.* 12. *num.* 6. quod quando conceditur commutatio in æquale extenditur ad commutandum in dubio, an ſit melius, id in quod fit mutatio. Imò & etiam quamuis dubium ſit an ſit minus, dummodò non ſit certum. Credibile enim eſt Papam delegantem, aliquam voluiſſe concedere benignitatem. Et beneficium Principis intra proprietatem verborum, explicandum eſt cum benignitate.

44 Votum approbatum ab aliquo Prælato, vel de eius licentia factum, quando ab illo licitè irritari non poſſet, poteſt ab eodem commutari, & diſpenſari (exceptis illis poſitis *num.* 42.) patet quia hæc poteſtas diſpenſandi, & irritandi eſt poteſtas diſtincta inter ſe, & vna non impedit aliam. Suarez *lib.* 6. *de Voto*, *cap.* 10. *num.* 17. *& ibidem num.* 18. ait, votum confirmatum à Superiore, quod Prælatus inferior non poteſt irritare per potentiam dominatiuam; poſſe tamen hunc inferiorem illud diſpenſare, idque per poteſtatem iuriſdictionis,

quæ eſt diuerſa; eò quòd Superior confirmans votum, non reſeruauit diſpenſationem illius.

45 Hæc poteſtas diſpenſandi, & commutandi poteſt delegari, ſeu committi à Prælatis ordinariis. Eſt communis, & patet ex ſuprà dictis: quia Prælatus habens poteſtatem ordinariam poteſt illam comittere niſi per legem prohibeatur, & reſtringatur.

46 Conceſſa alicui per Prælatum, aut priuilegium poteſtate ad vota commutanda, non cenſetur illi poteſtas dari ad diſpenſandum; niſi illud exprimatur. Cordub. *lib.* 5. *de Indulg. quæstion.* 37. Couarr. *in cap. quamuis pactum* 1. *part.* §. 3. *num.* 4. & alij communiter. Nam commutare & diſpenſare ſunt actus diſtincti, & commutatio eſt quid minus quàm diſpenſatio. Et prætereà commutare poteſt quis per ſeipſum ſaltem in bonum melius: at diſpenſare in ſuo voto nemo poteſt. Et proinde cùm ſint actus adeò diuerſi, conceſſo vno non cenſetur concedi alius. Et prætereà, quia diſpenſatio tollit omnino votum: at commutatio non tollit illud omnino, ſed mutat onus.

47 Conceſſa facultate alicui vt diſpenſet in votis, cenſetur etiam concedi eidem facultas ad commutanda vota. Hæc eſt communior ſententia, & antiquior. Tenet Sot. 7. *de Iuſt. quæſt.* 4. *artic.* 3. *verſ. Abbates.* Henriq. *lib.* 7. *de Indulg. cap.* 30. *num.* 5. cùm ibi citatis. Probatur inter alia, *ex Regul. iuris* 53. *in* 6. vbi dicitur. Cui licet quod eſt plus, licet vtique quod eſt minus: quæ præcipuè verificatur in illis quæ ſunt ſubordinata, qualis eſt commutatio ad diſpenſationem, cui ſubordinatur: nam omnis commutatio voti eſt diſpenſatio ſecundùm quid, ſeu in parte. Et per poteſtatem ad diſpenſandum

ſandum poteſt votum commutari in minus.

48 Qui habet poteſtatem ad diſpenſandum, ſi dubitet de cauſa iuſta, poteſt iniungere aliquod onus facile ad ſecuritatem: neque enim cogitur abſque onere diſpenſare, vt videmus in multis diſpenſationibus Pontificiis, cum certis oneribus iniunctis. Azor. *tom.* 1. *lib.* 11. *cap.* 11. *quæſtione* 4. & Sanchez 8. *de Matrim. diſput.* 7. & tunc partim vtitur poteſtate diſpenſandi, partim commutandi, idque ad ſecuritatem. Vide *numero ſequenti.*

49 Difficilius eſt cognoſcere an ſubſit cauſa iuſta ad diſpenſandum, quàm ad commutandum; nam ad diſpenſandum ſemper requiritur cauſa, ſed tunc attendendæ ſunt circumſtantiæ perſonæ, neceſſitatis, vtilitatis, temporis, &c. de quibus ſuprà, *verb. Diſpenſare.* Ad commutandum verò in melius, vel in æquale, non conſurgunt tot dubia: & in vtroque prudentia diſpenſantis, & commutantis requiritur.

50 Poſſunt Prælati diſpenſare vota iurata ſubditorum. Suarez *lib.* 6. *de voto cap.* 14. *à num.* 14. Quia votum iuratum non eſt diſtinctæ ſpeciei: & iuramentum confirmans votum, eſt ibi acceſſorium, votum verò eſt principale. Cùm ergo Prælatus, maximè per priuilegia, poſſit tollere votum quod eſt principale, poterit etiam tollere iuramentum quod eſt acceſſorium. Quemadmodum homo cui eſt facta promiſſio, poteſt illam remittere, etiam ſi ſit promiſſio iurata. Et idem ferè probat Suarez *citato loco, num.* 19.

51 Quando in Bullis Pontificiis committitur alicui vt diſpenſet cum aliquo, in voto Religionis, caſtitatis, vel ſimilibus, idque cum certis conditionibus, & oneribus; ſi Bulla non dicit, quòd

eligat Confeſſorem; non tenetur Confeſſorem eligere, ſed vnum nominatum, qui extra confeſſionem poterit votum diſpenſare, vel commutare iuxta formam Bullæ. Si verò Bulla dicat, quòd Confeſſor id faciat in foro pœnitentiæ, vel audita confeſſione illius; non poteſt Confeſſor extra confeſſionem id facere. Si verò nihil horum declaretur, ſed tantum dicatur quòd ſit Confeſſor approbatus, non reſtringitur vt id faciat intra Sacramentum Pœnitentiæ: quia ibi tunc nomen Confeſſoris magis eſt muneris, quam actualis exercitij. Suarez *lib. 6. de voto. cap. 16. num. 4.*

52 Tempore Iubilei quando in confeſſione diſpenſantur, vel commutantur vota ante impletas conditiones, requiſitas à Papa, ſi commutatio fiat bona fide, & pœnitens habet propoſitum implendi conditiones: ſi poſtea aliquam conditionem omittat, & Iubileum non aſſequatur quoad Indulgentiam pœnæ, commutatio voti valet, & eſt rata; Henriquez *libr. 7. de Indulgent. cap. 9. in principio gloſſ. & cap. 11. numero 4.* & Cordub. *in Summ. Hiſpan. quæſtion.* 21. & Nauarr. citatus ab Henriquez & alij. Peccat tamen grauiter pœnitens ſi poſtea ſua culpa non implet conditiones, quia peccat contra pactum, & contra obligationem, ex voto relictam.

53 Si Prælatus dicat ſubdito: *ego diſpenſo tecum in omnibus votis, quæ habes, vel commuto omnia tua vota, non præcognoſcendo, quæ ſint illa vota*: talis diſpenſatio & commutatio non valet: quia diſpenſatio, & commutatio requirunt ambæ cognitionem voti; & diſpenſatio debet fieri cum cauſa, & commutatio fieri debet in æquale; ac proinde ad cognoſcendam cauſam diſpenſationis, & rem æqualem

æqualem commutationis, prærequiritur cognitio voti. Eſt clara, & communis. Et Suarez, *libro 6. de Voto. cap. 16. numero* 14. Secus verò puto dicendum, ſi Prælatus dicat: *ego irrito omnia vota tua quæ habes.* Tunc enim valida eſt irritatio, abſque cognitione votorum. Nam irritatio non requirit cauſam, ac proinde non requirit cognitionem voti, cùm poſſit abſque cauſa irritare; excepto voto quod ipſe Prælatus confirmauit iuxta ſupradicta, *numero* 34. Neque etiam irritans neceſſe habet cognoſcere rem æqualem, in quam ſit mutandum votum, quia ad irritationem non hoc requiritur.

54 Neque Papa poteſt diſpenſare validè in aliquo voto abſque iuſta cauſa: & ſi faciat abſque cauſa, diſpenſatio non valet: & à fortiori idem dicendum eſt de Prælatis Regularibus. Eſt communis, & Nauarr. *in Summ. cap.* 12. *numer.* 57. *&* 76. & aliorum.

55 Cauſæ iuſtæ ad diſpenſandum votum ſunt ſequentes. Prima, ſi fuit factum ex metu, iracundia, vel alia ſubita paſſione non tollente deliberationem. Secunda, parua ætas. Tertia, ſi datur cauſa ruinæ attenta materia voti difficili, vel fragilitate vouentis. Quarta, ſi votum impediat maius bonum vouentis. Quinta, ex mutatione notabili ipſius voti, ſi videlicet materia voti facta eſt ſcandaloſa, minus honeſta, nimis difficilis. Sexta, ſi diſpenſatio voti pertineat ad bonum commune. Denique quæcumque alia cauſa iudicata arbitrio viri prudentis, & timorati: vt omnes affirmant: neque enim omnes cauſæ in indiuiduo poſſunt attingi. Vide Suarez *libro ſexto, de Voto, capite 17. à numero octauo, & ſequentibus.*

quentibus. Pari modo dicendum eſt requiri etiam cauſam proportionatam ad commutandum votum; quando commutatio facienda eſt per commutationem in minus bonum: ad hoc enim cauſa etiam requiritur, eſt enim hæc commutatio quaſi quædam diſpenſatio. Suarez *num.* 15.

56 Si Prælatus poteſt occurrere ſubdito commutando votum, non poteſt diſpenſare. Sot. 7. *de Iuſtitia.quæſt.*4.§. *Hinc ergo.* Et Rodrig. *in Summ.* 2. *par.c.* 100. *numero* 4. & Suarez vbi proximè, *numero* 18. Excipit tamen Suarez ſi ſubditus habet multa vota, vel multas obligationes quibus non poteſt benè ſatisfacere, vel timet probabiliter ruinam. Quando verò dubium eſt, an cauſa ad diſpenſandum ſit vrgens, ex proximè dictis, conſulit ibi Suarez, *numero* 21. vt cum diſpenſatione ſimul iniungat aliquod opus per commutationem.

57 Poteſt quis commutare ſuum votum in euidenter melius abſque authoritate Prælati, eſt receptior ſententia, *ex cap. peruenit,* 2. *de iureiur. & cap. Scripturæ, de voto.* Cordub. *in Summ. quæſt.* 149. & alij. Et tunc poteſt fieri etiam abſque cauſa. Excipe niſi hoc prohibeatur, vt aliquando prohibet Papa tranſitum à laxiori, ad ſtrictiorem abſque licentia Prælati: vt ſuprà vidimus.

58 Ad commutandum votum in æquale, clarê cognitum vt tale, requiritur authoritas Prælati, & cauſa iuſta. Hæc eſt ſecurior ſententia, & magis recepta: per decem Doctores quos citat, & ſequitur Suar. *cap.* 19. *citat. libr. à numero* 3. Inter quos etiam citat Rodrig. & fauet, *cap.* 1. *de voto, &* 2. *& cap. quod ſuper his, etiam de voto.* Vide ibi rationes. Et maximè quòd ibi requiratur cauſa, probatur, quia mutatio in æquale ſine cauſa interueniente, non habet

ber rationem honeſtatis, & virtutis; ergo non eſt credendum, quòd Deus contentus ſit tali ſolutione.

59 Quando per priuilegium conceditur Confeſſori, vt commutet votum, ſolùm illi conceditur, vt commutet in æquale, non verò, in minus æquale. Ita tenet praxis, & communis. Commutatio enim, propriè ſignificat æqualitatem, & priuilegij verba accipienda ſunt propriè, vnde qui vouit certam Religionem, non poteſt ſuo arbitrio intrare aliam æqualem.

60 Ad commutandum votum in minus æquale multò magis requiritur, & cauſa, & authoritas Prælati: imò, & priuilegium; conſtat ex dictis.

61 Si votum à Prælato, vel à vouente, commutatum eſt in melius, poſt commutationem factam non poteſt vouens ſua ſponte redire ad votum antiquum; poterit tamen ſi facta eſt commutatio in æquale. Ratio primi eſt, quia illa commutatio habet vim noui voti, ſecunda verò non habet. Et ſic manente primo voto poteſt ad illud redire, & fauori renunciare. Suarez *cap.* 20. *numero* 1. *&* 4. Si verò commutetur in minus æquale, clarius eſt poſſe redire ad prius votum. Si verò poſt commutationem in minus æquale, renunciauit commutationi, iam non poteſt illa vti. Si verò poſt commutationem in æquale illi renuntiauit animo non vtendi, etiam non poteſt illa vti. Suarez, *numero* 20.

62 Si votum commutetur in æquale, vel minus æquale, votum prius nunquam redit etiam ſi poſterior obligatio non impletur cum culpa, vel ſine culpa. Nam per commutationem extinguitur obligatio voti, ſicut per irritationem; obligatio autem

rem ſemel extincta, non reuiuiſcit. *c. ſi illic* 23. *q.* 5. & Doctores communiter.

63 Omnia vota poſſunt commutari in votum Religionis, etiamſi ſit Hieroſolymitanum, Romanum, & ſimilia reſeruata, quia bonum Religionis eſt euidenter melius cæteris omnibus. Habetur *c. Scripturæ, de voto*, & eſt communis.

64 Quando Epiſcopi ex tacita commiſſione, poſſunt diſpenſare in votis Papæ verè reſeruatis, caſtitatis, ſcilicet, Religionis, &c. propter vrgentiſſimam cauſam, quia ſcilicet, vel ſunt vota dubia, vel metu facta, vel imminet graue periculum tranſgreſſionis, & non poteſt haberi recurſus ad Papam, vel Nuntium, tunc non poſſunt Regulares per ſua priuilegia in illis diſpenſare. Rodriguez *in Expoſitione Cruciatæ*, §. 9. *numero* 118. Nomine enim *votorum Epiſcopalium*, ſolùm intelliguntur illa quæ iure Ordinario Epiſcopi poſſunt abſoluere, non verò hæc, quæ ſunt extraordinaria.

65 Diſpenſatio, vel commutatio impetrata ſubreptitiè, eſt nulla, vt omnes fatentur: eſt enim inuoluntaria ex parte concedentis. Subreptitia verò eſt, quando in narratione contingit, vel taciturnitas veri, vel admiſtio falſi: de quo latè Sanchez *toto libro de Matrimon.* & alij alibi.

66 Diſpenſatio, vel commutatio voti debet fieri à Prælato verbis claris, & verè ſignificantibus quod intendit facere: nulla tamen in hoc eſt forma præſcripta, ſed relinquitur arbitrio prudentis, & verbis acceptis in ſignificatione propria, & communi. Verba autem ſecuriora, & clariora ſunt: *Diſpenſo tecum in hoc voto.* Et, *commuto hoc votum.*

VOTI DISPLICENTIA: ſeu pœnitere de voto facto.

ADDITIO.

67 QVi pœnitet ſe vouiſſe cum animo non implendi votum, vel negligit, vel vltra tempus dilatare proponit, peccat mortaliter in his omnibus, facit enim contra obligationem voti, vt patet.

Si verò quis ex tædio, ob vitæ moleſtiam, pœnitet, id eſt, vellet non vouiſſe, & nihilominus proponit ſeruare; non peccat mortaliter, Azor. *tom.* 1. *libro* 11. *cap.* 15. *quæſtione* 19. Vbi etiam docet peccare mortaliter illum qui pœnitet de actu, quo primùm vouit; non enim fas eſt dolere de actu, qui eſt opus virtutis, & honeſtatis: qui verò, vt dixi, ſolùm dolet de pœna, ac labore animo implendi, non peccat, quia non dolet de actu virtutis, neque facit contra votum, ſed dolet de moleſtia.

Addit Suarez *libro* 5. *de voto capit.* 7, *numero* 7. quod per accidens poterit hîc dari peccatum, ratione periculi, cui ſe opponit ſic dolens de voti moleſtia; quatenus ſcilicet illa quæ noſtræ voluntati nimis diſplicent, & cum deliberatione ſunt exoſa, facilè omittuntur: & ſic per moleſtiam illam cogitatam, opponit ſe periculo violandi votum. Quod conſiderandum eſt iuxta proportionem, & qualitatem perſonæ, & materiæ, maximè ſi ob id iam aliquando omiſit implere votum.

DE

DE NATVRA, AC MATERIA voti, & aliquibus votis in particulari.

ADDITIO.

1 AMentes in vna tantùm materia, vel habentes interualla lucida poſſunt validè vouere, vel in lucido interuallo, vel in omni materia in qua non ſunt amentes. Iſta ponitur à Sanchez *lib. de Matrim. diſput.* 8. *num.* 15. & probatur, quia in illo lucido interuallo, & in illa materia in qua non ſunt amentes, poſſunt habere perfectam deliberationem requiſitam ad votum. Sicut habet amens in aliqua tantùm materia, & ſobrius in aliis, vt poſſit validè contrahere matrimonium, vt probat Sanchez *citato loco.*

2 Cùm ad vouendum requiratur ſufficiens deliberatio: & aliquando ſit dubium an prædicta deliberatio præceſſerit: vt hæc cognoſcatur, hæc regula ſtatuenda eſt. Si factum eſt votum ex metu incuſſo, à morbo, tempeſtate, iracundia, vel ſimili affectione, præſumendum eſt pro voto, & credendum ſemper eſt fuiſſe ſufficientem deliberationem, quia illa prædicta non tollunt ſufficientem deliberationem. Vide quæ dixi ſuprà *hoc eodem verb. num.* 9.

3 Si verò ſit dubium, an vouens quando vouit haberet plenum rationis vſum ob teneram ætatem, tunc ſi conſtet habuiſſe ſeptennium completum, præſumendum eſt pro voto, & dicendum quòd valeat, quia in tali ætate præſumit ius ſufficientem deliberationem. Si verò conſtet non fuiſſe expletum ſeptennium, non obligat votum, quia non præſumitur ibi ſufficiens vſus rationis. Si denique dubium ſit, an vouens compleuerit ſeptennium,

nium, præſumendum eſt votum valere, quia non ſolent vota emitti ante ſeptennium. Ita Sanchez 4. *Decalog. num.* 13. *&* 14. Et idem ibidem dicendum ſentit de iuramento emiſſo, vel ex paſſione ſubita, ex tenera ætate modo proximè dicto.

4 Licèt votum ex ſua natura obliget ad mortale, ſi tamen vouens, cùm vouet ſolùm intendat ſe obligare ad veniale, ad id ſolùm obligatur. Imò ſi ſolùm intendat ſe obligare ad pœnam, & ad nullam culpam, ad ſolam pœnam per ſe impoſitam obligabitur. Sed nequit vouens in materia leui obligare ſe ad culpam mortalem. Sanchez *lib.* 1. *de Matrim. diſput.* 9. *num.* 6. Addit Sanchez 4. *Decalog. lib.* 4. *num.* 3. quòd ſi ſolùm intendat ſe obligare ad pœnam non erit propriè votum. Ratio prædicti clara, & optima eſt: quia votum eſt lex priuata, quam ſibi vouens imponit. At legiſlator poteſt intendere etiam in re graui vt ſua lex ad ſolum veniale obliget, vel, vt nec obliget ad veniale, ſed ad ſolam pœnam, vt decernunt ſtatuta Tolletana Minorum reformata *in fine*.

5 Differunt inter ſe votum, & propoſitum rei alicuius faciendæ: Nam per votum voluntas reſolutè, & cum obligatione proponit; At per propoſitum non reſolutè acceptat. Signa verò an fuerit ſolum propoſitum erunt primò, ſi paulò, ante quàm deliberauit, vel paulò pòſt, dubitant an voluerit ſe obligare: eſt ſignum ſolius propoſiti. Secundò, ſi verbo, ore, aut mente prolata indicant ſolum propoſitum, & non promiſſionem: vt ſi dixit, *Faciam hoc:* Tertiò, quando quis eſt certus de verbis promiſſionis, & conſideratis omnibus circumſtantiis adhuc dubitat, credendum eſt fuiſſe verum: vide Valentiam 2.2. *diſput.* 6. *q.* 6. *puncto* 1. Ad-

dit tamen Nauar. *lib. 4. conſiliorum, titul. de Voto, primæ Impreſſionis conſil. 8. n. 3. & 2. Impreſſ. conſil. 5.* hæc verba, *Da mihi Domine ſalutem, & ſeruiam tibi.* Intelligendo de ſeruitio in ſtatu continentiæ, eſſe votum, niſi conſtet mentem dicentis ſolùm fuiſſe propoſitum, non promiſſionem. Idem colligo ſi mens dicentis fuit ſolùm ſeruire Deo caſtè in ſæculo abſtinendo à peccatis antiquis, quæ ſolet eſſe intentio ordinaria talia verba dicentium.

6 Factum votum non dicitur propriè votum, niſi fiat Deo. Nam definitio voti ex D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 88. *art.* 1. eſt. Votum eſt promiſſio Deo facta de bono meliori. Vnde votum factum alicui Sancto re vera eſt votum, quoniam fit tali Sancto quatenus in ipſo honoratur Deus, atque illa promiſſio tendit in Deum. Vnde ſi quis alicui Sancto aliquid promittat cum animo expreſſo quod non intendit ſe obligare Deo, ſed Sancto, non erit votum, quia non eſt promiſſio facta Deo: ſed facta homini excellenti; Valentia *cit. loco, quæſt.* 11. *puncto* 5. Votum verò vt valeat non indiget certis verbis prolatis, vel conceptis, dum conſtet de animo verè ſe obligandi Deo.

7 Si vouens non aduertit, nec diſcurrit circa difficultates inuolutas in materia voti, habens ſe in hoc merè negatiuè, & poſtea in materia voti inuenit difficultates, quas ſi noſſet non vouiſſet, votum obligat: quia illa inaduertentia purè negatiua non deobligat: Nam taliter vouens abſolutè, viſus eſt acceptare abſolutè, quia quid in materia promiſſa foret difficile. At ſi vouens priùs diſcurrit circa materiam, & putans probabiliter illam eſſe leuem, vel aliquis ſibi dixit eſſe leuem, & poſtea inuenit difficultates, quas ſi ſciret non voueret,

tale

tale votum fuit inuoluntarium, & proinde inualidum. Probatur, quia per illam deliberationem præcedentem circa difficultates, iam virtualiter habuit diſſenſum circa has nimias difficultates quem diſſenſum non habuit vouens priori modo, quia nihil diſcurrit. Traditur à Sot. *libro ſeptimo de Iuſt. quæſt.* 1. *art.* 2. & Lop. 1. *parte Inſtruct. cap.* 5. *in fine*, & aliis. Ponit exemplum Sotus in eo qui ſuaſus fuit ab aliquo obſeruantiam ciborum, ac cæterorum alicuius ordinis eſſe facilem, & ille ſic credens, vouit ingreſſum illius, & poſtea inuenit oppoſitum, ait tale votum fuiſſe inuoluntarium, quia iam per illum diſcurſum præcedentem virtualiter diſſenſit in illis difficultatibus. Quod intellige, primò, dummodò iſte ſecundo modo vouens, ac diſcurrens, non ignorantia craſſa, & magna ignoraret illas difficultates omnibus notas: tunc enim teneretur voto. Secundò excipe niſi vouens hoc ſecundo modo, & diſcurrens eſſet tali animo affectus, vt etiam ſi ſciret omnes illas difficultates adhuc voueret: tunc enim non deobligatur. Ratio eſt, quia tunc dolus, & error non fuerunt cauſa voti, & in virtute tales actus vouendi non eſt excluſus hic caſus, imò virtualiter admiſſus. Ita Vaſquez 1. 2. *q.* 7. *art.* 4 *diſp.* 3. *& cap.* 4. *num.* 29. & hoc procedit de difficultatibus iam inhærentibus materiæ voti, quando actu fuit emiſſum.

8 Si verò quando vouit prædictæ difficultates, non inerant materiæ voti, ſed poſtea ſuperuenerunt materiæ, tunc ſi ſunt difficultates magnæ, & vouens illas aduertens non voueret, eſt communis opinio quòd votum non obligat, ſimiliter neque iuramentum. Dixi, *ſi magnæ emergunt difficultates*, quia ſi ſunt paruæ arbitrio boni

viri, obligabit. Ita Nauarrus, *in Summa*, *cap.* 18. *numero* 3. & alij communiter. Nam liberalis promiſſio non eſt extendenda ad id, quod promittens non intendebat. Quod ſic explica: vt omne id, quod ante votum, vel iuramentum reddidiſſet materiam voti, vel iuramenti inhabilem ad producendam obligationem promiſſi, & poſtea ſuperueniat, erit promiſſio inuoluntaria. Secus ſi ſuperuenientiam non redderet materiam inhabilem ad obligationem. Ita explicat Caiet *in Summ. ver. votum, c. penult.* & alij. Et ita intellige dictum *num. præcedenti*, deobligare votum quando præcedente diſcurſu circa difficultates à principio erant magnæ. Si enim ſint paruæ, obligat votum.

9 Qui vouit Religionem quando erat iuuenis, illúdque non impleuit, ſi modò eſt ſenex, & ad profeſſionem inhabilis, non tenetur voto, quia res eſt valdè mutata. Lopez 1. *part. Inſtruct. cap* 44. §. *Sed de illo*, & citat. Victoriam. Et fauet Sot. *lib.* 1. *de Iuſt. art.* 7. *col.* 6. Sed ego ſemper conſulerem ſecuritatis gratia vt alicuius Prælati præſentiam adiret, ſi velit eum ſenem recipere, quia multi ſenes in Religione recipiuntur. Si verò dubium ſit, an materia voti mutata ſit ob difficultates emergentes, iudicandum eſt in dubio votum obligare, quia conſtat de voto, & dubitatur de materiæ mutatione.

10 Si alicui incutiatur metus grauis iuſtè, vel iniuſtè, & poſt illum incuſſum, illi offertur libertas, vt ſi voluerit votum facere Religionis, vel aliud ſimile, illéque liberè voueat, tale votum obligat: quia talis metus non eſt incuſſus ad extorquendum votum, vt ſuppono: Sed ipſe libenter acceptat. Vnde orta eſt praxis licita, quòd maritus

con

condonat vxori adulteræ pœnam adulterij, ſi in Religione profeſſionem emittat. Secus ſi directè metus grauis incuteretur verbis petendo vt voueret, tunc enim non valeret. Sanchez *lib.4. de Matrimon. diſp.12.n.12.& ſeqq.* Dixi *iuſtè, vel iniuſtè.* Nam Rodriguez *tom.2.Sum.c.93.n.3.*& Vega *tom.2.Sum.c.129. caſu 17.*& Lopez *1.part.Inſtruct. c.45.* dicunt etiam ſi metus incutiatur iuſtè, & clarè extorqueatur votum, dicunt votum reddi nullum, ſiue ſimplex, ſiue ſolemne; quos reprobat Sanchez 4. *Decalog. cap.3. num.22* cum Medin. & Sà *ibi citatis*; ſed mihi videtur probabilior opinio Rodrig. & cæterorum: quia materia voti, maximè ſolemnis, requirit omnimodam libertatem.

11 Prohibuit Prælatus ſubdito ne faceret tale votum in materia aliàs licita, & ſubditus nihilominus fecit votum: tale votum obligat. Nam multa fieri prohibentur, quæ tamen facta valent, vt videre eſt in multis exemplis. At in duobus caſibus tale votum non valebit. Primò ſi Prælatus dicat in prohibitione, quod aliàs factum ſit irritum, tunc enim clauſula appoſita irritat factum; & Prælatus poteſt irritare. Secundò, non valebit ſi Prælatus prius irritet, vel prohibeat materiam ipſius voti, vt ſi dicat, mando quòd nemo rem talem faciat, vel, quòd non fiat talis pœnitentia, vel quid ſimile: tunc enim illa res prohibita à Prælato iam non eſt materia voti, cùm ſit res illicita, & proinde votum emiſſum circa illam erit nullum, cùm ſit de re illicita. Et proinde ſubditus peccabit contra obedientiam, vel malè vouendo quemadmodum peccabit contra obedientiam, cùm vouet prohibente Prælato ne voueat, etiam ſi Prælatus non prohibeat materiam voti.

12 Votum de abſtinentiis nimiis, ſi inde reſultet periculum mortis, vel grauis morbi ad arbitrium prudentis viri, non valet: ſi verò dubium ſit ante tale periculum reſultet, vel non adhuc votum non valet, Sot. *lib.7. de Iuſtit. quæſt.1. artic.3.* Tabien. *vot.1. num.vlt.* & alij.

13 Votum de non edendo aliquid igni aſſatum in die ſancti Laurentij, eſt nullum, quia id non conducit ad honorem illius, cùm vouens poſſit carnes igne coctas tunc comedere, vel piſces coctos. Azor. *tom.1. lib.11. cap.14. quæſt.5.* Valeret tamen votum de abſtinendo abſolutè à carnibus in honorem alicuius Sancti. Similiter valeret votum de non manducando aliquid igne conditum in vigilia Sancti Laurentij; quia id cùm ſit ſpecialis abſtinentia pertinet ad honorem Sancti. Eſt etiam irritum votum agitandi tauros in honorem alicuius Sancti, quia id non ſpectat ad honorem illius. Habetur in Concil. Toletano vltimo, *ſeſſione 3. decreto 26.* ſimiliter votum non intrandi mare, eo quòd in illo vouens paſſus ſit periculum, vel non equitandi, eo quòd ex equo ceciderit, eſt irritum, eſt enim de re indifferenti, & nullus finis honeſtus adiungitur. Tolledo *lib.4. Sum. capit. 17. numero 14.* Secus ſi finis honeſtus addatur, vt quia mare notabiliter nocet complexioni, vel quia neſcit equitare.

14 Votum factum directè contra conſilia Euangelij ſunt irrita. Vt ſi voueat non ingredi Religionem, non dare eleemoſynam, &c. Sunt enim impeditiua maioris boni: & non indigent diſpenſatione: & eſt peccatum veniale ſic vouere. Erit verò peccatum mortale, ſi voueat non dare eleemoſynam extremè indigenti. Excipe etiam circa votum

tum Religionis non intrandæ poſſe eſſe licitum, aut validum ſi concurrat circumſtantia deobligans, vt ſi Religionis regula ibi non ſeruatur : ſi habet impedimentum inhabilitatis, vt ſit Religioſus : Si habet parentes in extrema neceſſitate conſtitutos, cui ipſe ſolus poteſt ſubuenire, & ſic de ſimilibus. Sot. *lib.* 7. *de Iuſt.q.* 1. *art.* 3. *dub.* 2.

15 Votum de non petenda diſpenſatione, irritatione, vel commutatione voti, vt plurimum, eſt irritum; quia aliquando expediet ſaluti animæ id petere : idem dic de iuramento. Fauet Sot. *lib.* 8. *de Iuſtit. quæſt.* 1. *artic.* 9. & tenet Sanchez 4. *Decalog. cap.* 8. *num.* 21. *& ſequentib.* Dixi, *vt plurimum*, quia ſi voueret quis illa non petiturum, niſi quando ſalubrius eſſet animæ illa petere, tunc valeret. Si tamen hac limitatione appoſita non obſtante peteretur à Superiore aliquid ex illis tribus, peccaret petendo contra votum, ſed diſpenſatio, vel commutatio data cauſa iuſta valeret, quia tale votum faciens non ademit Superiori poteſtatem diſpenſandi, vel commutandi. Addit Sanchez *citato loco num.* 31. Quòd ſi quis vouit vel iurauit ſe non petiturum commutationem voti, iſtum non poſſe petere diſpenſationem, vel irritationem illius : quia commutatio non tollit vinculum voti, ſed mutat in aliud vinculum : cum ergo diſpenſatio, & irritatio tollant omnino vinculum, iam facit contra votum, quia vouens non petere commutationem, vouit non petere aliquid omnino tollens vinculum. Secundò dicit: Quòd ſi vouit non petiturum ſe irritationem, vel diſpenſationem, poterit petere commutationem puram non admiſtam diſpenſationi, vel irritationi. Tertiò addit, quòd ſi ſolũ vouit non petere irritationem, iſte non poteris

petere diſpenſationem. Neque è contra, ſi ſolùm vouit non petere diſpenſationem, non poterit petere irritationem. Vide ibi cauſas.

16 Doctè tamen *ibidem* notat *num.* 3. quòd cùm iſte vouens non petiturum aliquid ex illis tribus circa votum factum, habeat duo vota, primùm de re priori voto promiſſa, vt votum ieiunandi. Secundò de non petenda diſpenſatione prioris voti; ſi velit diſpenſationem petere, non poteſt petere diſpenſationem vtramque ſimul: tunc enim peccabit contra votum poſterius, ſi petat diſpenſationem primi, ſtante ſecundo voto de illa non petenda. Debet ergo primò, & ſeorſim petere diſpenſationem ſolius ſecundi, id eſt, quo vouit ſe non petiturum: quia hoc petens nondum petit diſpenſationem prioris circa ieiunium: ſed ſolùm petit diſpenſationem de non petenda diſpenſatione. Et obtenta hac diſpenſatione circa ſecundum, poterit deinde licitè petere diſpenſationem primi voti circa ieiunium. Et hæc quidem clara ſunt, & perdoctè tradita: & pro iuramento etiam inſeruientia.

17 Si quis vouit, ſe mandaturum dici tot Miſſas in honorem alicuius Sancti, & inuenit Sacerdotem, qui illas gratis vult dicere, ſatisfacit voto. Nam ille ſolùm vouit Miſſas, non eleemoſynam. Et hoc intelligitur etiam ſi quando vouit, intendit ſoluere pecunias pro Miſſis recordatus pecuniarum: dummodò non intenderit voto pecunias ſoluere in maiorem deuotionem, & tanquam materiam voti. Et in hoc caſu adhuc nota, quòd ſi promiſit pecuniam pro illis Miſſis daturum ſe deſignato Sacerdoti, & iſte remittat, liberatur à ſolutione: ſi verò pecuniam pro eleemoſyna Miſſæ promiſit indifferenter cuilibet Sacerdoti dicenti Miſſas,

Miſſas, tunc non excuſatur iſto Sacerdote remittente. Sanchez *cit.lib.Decal.cap.*11.*n.*33.

18 Sacerdos promittens ſe dicturum tot Miſſas, non ſatisfacit ſi illas dicat ſtipendio aliundè accepto: neque item ſatisfacit laicus, promittens certas Miſſas, & petens à Sacerdote, vt illas dicat quando habet obligationem dicendi Miſſam ſtipendio aliundè. Nam vſus talis voti faciendi non eſt, vt illi ſatisfiat opere aliundè debito.

19 Si quis vouit daturum ſe eleemoſynam certo pauperi tanquam opus pium, & in bonum animæ ſuæ, eligit tamen hunc pauperem eò quòd eſſet ſibi notus, vel alia quacumque de cauſa, debetur alteri pauperi non electo. Si verò vouit tantùm in bonum illius pauperis, non ligat votum ſi iſte pauper eſt mortuus. Hoc patet ex regula ſeruata à Iuriſtis circa legatum relictum pauperi, ſeruant enim tunc eandem diſtinctionem poſitam: tenet inter alios Mol. *tom.*1.*de Iuſt.diſput.*249.*col.penult.* In dubio verò huius intentionis prior intentio præſumitur, & ſic debetur eleemoſyna: ſecus ſi conſtet clarè de ſecunda intentione.

20 De illo qui vouit nunquam bibere vinum, vel abſtinere à carnibus, vel à lacticiniis, vide ſuprà *Ieiunium num.* 4. 5. & 6. ibi enim ſufficienter de his dixi.

21 Votum vitandi alicuius peccati venialis, eſt ſolum peccatum veniale, vt de non mentiendo. Votum enim ibi confirmatorium obligat ſolùm ſicut obligat ipſa materia voti. At ſi mendacium eſſet mortale ex circumſtantia, vt quia grauiter nocivum tertio, vel dictum in iudicio, tunc fractio voti eſſet peccatum mortale. Nauarr. *in Sum. cap.* 12. *num.*65. Sà *Aphoriſ. num.*15. & 22. Idem dicen-

dum ſi materia illius venialis fiat grauis, vel notabilis ex aliqua circumſtantia, vel poſita ſub graui præcepto ob aliquam circumſtantiam, & ſic de cæteris, tunc enim erit mortale.

21 Promittens, ſeu vouens vnam rem indeterminatam, vt dare vnam eleemoſynam, vel vnum animal, non limitando rem certam, tenetur ad votum, ſed tunc dabit, vel faciet ad arbitrium prudentis viri, attentis circumſtantiis perſonæ, & cæteris. Azor. 1. *tom lib.* 11. *quæſt.*2. *cap.* 20. & Molin. *tom.* 2. *de Iuſtit. diſput.*268. *col.*2. Si autem neque determinauit qualitatem rei dandæ, vel faciendæ, vt ſi promiſit dare modium tritici, non diſtinguens de bono, meliori, vel infimo, poteſt dare quodcunque voluerit. Ita Valentia 2.2. *qu. diſput.* 6. *punct.*4.*q.* 3.22.

22 Non obligatur vouens ad id quod tempore voti cogitauit, vel ad id quod ſtatuiſſet, ſi cogitaret: ſed ad id ſolum quod vouit attentis verbis, & animo ſe obligandi. Nam illa quæ cogitauit extra votum, vel quæ cogitaſſet, accidentaria ſunt voto, & non promiſſa, & proinde non obligant.

23 Promittens duas res diſiunctiuè ſatisfacit eligendo vnam, quam maluerit. Adde, promiſi ieiunare diſiunctiuè feria ſexta, vel ſabbatho: facto voto elegi poſtea deliberatè ieiunare feria ſexta, & inchoaui ieiunium: illud ieiunium fregi illa die, non teneor in ſabbatho ſequenti ieiunare: quia per illam electionem certam, ceſſauit obligatio ieiunij ſequentis diei. An verò obligetur ieiunare alia die loco illius primi quo non ieiunauit, dicendum, quòd ſi ieiunium fuit promiſſum in honorem temporis tantùm, poſtea non obligat ad aliud ieiunium. Si verò non ſit promiſſum ieiunium

iunium in honorem temporis, tenetur alia die ieiunare, vt ſi vouit ob macerationem carnis: & ſic de aliis.

DE TEMPORE QVO IMPLERI DEBET. ADDITIO.

24 SI vouens præfixit terminum temporis in quo votum impleret, tenetur ſub mortali intra illud implere: tunc enim tempus illud cadit ſub voto, & in illo includitur. Si verò in voto non incluſit tempus, ſed quando vouit, cogitauit, vel intendit, quòd tali tempore commodiùs impleret. Hoc tempus ſic cogitatum extra votum non obligat: quia ad votum non obligant niſi expreſsè contenta, ſeu intenta in voto vel neceſſariò incluſa in illo. Si verò tempus implendi votum cogitatum tempore voti, fuit contra naturam voti, aſſignatio talis temporis non excuſabit, ſed ſtandum erit dictis in ſequentibus. Si verò dubium ſit an vouens præfixerit tempus voto implendo, credendum eſt non impoſuiſſe.

25 Si vouens non aſſignauit tempus voto implendo, tenetur illud implere vbi primùm id poterit arbitrio prudentis abſque notabili incommodo: aliàs erit tranſgreſſor voti. Probatur inter alia ex *cap. Non eſt de voto*, vbi dicitur non eſſe tranſgreſſorem voti, qui illud dilatat authoritate Apoſtolica, ergo à contrario ſenſu, peccabit qui illud dilatat ſine cauſa, propria authoritate. Et ſecundò probatur, quia quotieſcunque creditor, petit debitum, tenetur reddere debitor: ſed Deus eſt creditor voti, & ſemper petit ſolutionem dato tempore commodo: ergo dato hoc tempore commodo, cùm quis poteſt abſque periculo notabili tenetur ad impletionem voti. Eſt communis

munis Doctorum. Vide Rodr.2.*tom.Sum.cap.99.* & Azor.*tom.1.lib.11.c.15.q.1.*Sà *in Aphoriſm.ver.votum, num.28.*

26 Licitè differtur impletio voti non præfixo tempore, quando ſperatur quòd alio tempore futuro votum deuotiùs,& quietiùs poterit impleri. Quia tunc ea cenſetur poteſtas commodè implendi,& ordinaria intentio voti. Ita Syluest.*ver.notum 2.q.3.* & Aragon.2.2.*q.88.art.3.in fine.*

27 Quæris quamdiu differri poſſit votum ingrediendi Religionem? Rodrig.2.*tom.Sum.c.95.num.9.* ait virum natum annos 12.poſſe dilatare hoc votum vſque ad annum 25.Cordub.*in Sum.q.39.§.El vno es,* ait natum annos 12. poſſe dilatare votum vſque ad annum 17.vel 19.ſi vouit Ordinem Minorum.Sanchez 4.*Decalog.cap.*14.magis reſtringit,dicens poſſe dilatare vſque ad annum 15. vel 16. Alij aliter dicunt. Reſolutio ſit,quòd certa regula aſſignari non poteſt in particulari,ſed prudentis arbitrio illud erit declarandum, attentis circumſtantiis perſonæ, ſtatus,& temporis.Erit etiam cauſa dilatandi voti Religionis intrandæ, expectare commodum tempus, vt parentes patienter ferant ingreſſum Ordinis.Pax enim parentum, illorúmque quietatio cauſa ſufficiens eſt dilatationis.

28 Si oblata iam commoda opportunitate ad implendum votum, exiſtimet quis bona fide ſe differre, non peccat mortaliter, niſi fortè ignorantia ſit craſſa, & ſupina, & mora valdè notabilis. Probatur quia etiam in executione præceptorum Eccleſiæ excuſat ignorantia ſi non ſit craſſa, & ſupina. In voto autem Religionis implendo, ſi poſt oblatam occaſionem implendi fiat dilatatio per dimidium vnius anni, cenſet Sanchez 4. *De-*

calog.

log. cap. 14. fore moram ſeu culpam mortalem, vide *ibi. num* 22. Et ſic in cæteris prudentis arbitrium iudicabit.

29 Si voto dilato timeatur perpetuum impedimentum, voti implendi, dilatio illius eſt mortalis: exponit enim ſe claro tranſgreſſionis periculo. Sylueſter, *verbo votum* 2. *quæſt.* 3. Tabiena *votum* 3. *quæſt.* 3. *num.* 4. & alij communiter. Addit Petrus de Ledeſma, *de Sacramentis*, *tract. de pœnitent. cap.* 8. *dub.* 4. *in fine*, quòd ſi voti impletioni præfixum eſt tempus certum, & hoc tempus nondum aduenit; attamen præuidetur clarum impedimentum pro illo tempore futuro, tunc vouens tenetur præuenire tempus præfixum, & ante illud implere votum. Datur enim ibi eadem ratio, quia ponit ſe periculo tranſgreſſionis, quod periculum poteſt vitari anticipando, Hoc tamen intellige, niſi præueniendo redderetur executio voti notabiliter difficilis: quia non videtur vouens obligandus ad illam tam notabilem difficultatem ſuperuenientem, & non intrinſecam voto.

30 Quæris, promiſit quis ieiunare certa die, vel illa die dicere roſarium: illa die non impleuit: quæris, an alia die teneatur illud implere? Diſtinguendum ſic eſt: vel illud promiſit in honorem, & deuotionem temporis illius, vt quia Aduentus erat, ieiunare: quia feſtum tale erat, vel ieiunare, vel orare, illa enim fiunt in honorem temporis, diei, vel Dei, vel Sancti. Secundo modo poteſt illud promitti non in honorem talis diei vel temporis; ſed apponitur dies, vel tempus, vt terminus executionis voti intra quem implendum eſt, neque vltrà differre liceat. Hoc poſito dicendum, ſi priori modo fuit promiſſum, & non fuit impletum illa die, peccat

cat mortaliter, ſed non tenetur alia die implere. Probatur, quia tunc circumſtantia temporis fuit ipſa intentio in cuius honorem promittebatur: iam verò illa circumſtantia temporis erat intrinſeca illi voto per modum vnius cum re promiſſa, & proinde tranſacto illo ieiunio non manet obligatio circumſtantiæ intrinſecæ incluſæ in voto ipſo iam violato. At quando promittitur, ſecundo modo apponendo diem certam, tunc illa die tranſacta & voto in ea non impleto, obligat, vt impleatur alia die: quod probatur, quia tunc currit diuerſa ratio, oppoſita præcedenti, vt facilè erit applicare. Nam tunc circumſtantia temporis non vouetur per modum vnius cum re promiſſa, ſed virtute ſunt duo vota. Ita Caiet. 2.2.*q.*88.*art.*12.*dub.vltimo*, Rodrig. *tom.*2.*Sum.c.*99.*n.*14. Lopez 1.*part.Inſtruct.cap.*45. & alij communiter.

31 Vouens recitare aliquid coram aliqua particulari imagine, vel in particulari oratorio, ſi id vouit ex ſpeciali deuotione ad talem imaginem, vel locum, & detur impedimentum vt illud ibi facere poſſit, non tenetur alia die id facere. Secus ſi non voueret ex ſpeciali deuotione imaginis, vel loci: tunc enim tranſacto impedimento tenetur. Probatur eadem ratione quæ adducta eſt *num.præcedenti.*

32 Quando vouens in voto præfixit tempus non cenſetur illud apponere intuitu deuotionis, & temporis, ſed intuitu ſe obligandi vt illud exequatur illo tranſacto. Quando verò attentis omnibus circumſtantiis dubium æquale eſt an vouerit intuitu deuotionis, ſiue honoris temporis, an verò tempus præfixum fuerit vt terminus executionis voti, cenſendum eſt factum votum hoc ſecundo modo, & proinde obligare etiam tranſacto illo

tem-

tempore. Ita Sanch. *citat. cap.* 1. *num.* 8. & Azor. *tom.* 1. *lib.* 11. *q.* 11.

AD QVID OBLIGET VOTVM ſimplex Religionis.

ADDITIO.

33 VOuens ingredi religionem ſtrictiorem peccat mortaliter ſi ingreditur laxiorem, quia minus dat quàm promiſit: At ſi profiteatur in laxiore ſatisfacit voto, nec tenetur ad reſtrictiorem. Nauar. *in Sum. cap.* 12. *n.* 48. & vtrumque definitur *in iure, c. penult. de Regul. in* 6.

34 Vouens ingredi Religionem ſtrictiorem, poteſt hoc votum commutare in votum perſeuerandi in Religione laxiori, & ſic facta commutatione intrare, & perſeuerare in laxiore. Probatur, quia ſic commutat votum in melius: nam melius eſt perſeuerare in Religione laxiori, quàm ſolùm ingredi ſtrictiorem ad experiendum, & poſtea exire, quod poterat facere vouens priori modo, dummodò in mente non includeret in voto etiam perſeuerantiam. Sylueſt. *votum* 4. *quæſt.* 7. *d.* 3. Paludan. *in* 4. *diſputat.* 38. *quæſt.* 3. *art.* 1. *num.* 1. & alij. Imò & poterit intrare laxiorem cum animo perſeuerandi in illa, etiamſi non faciat illam commutationem. Nam adhuc eſt maius bonum cum tali animo ingredi laxiorem, quàm votum ſtrictioris Religionis cum ſolo animo experiendi. Sic innuit Paludan. & Sylueſter citati. Hoc limitat, dummodò, quando ingreditur laxiorem cum tali animo, non aduenerit iam tempus, vel aduenturum eſt tempore nouitiatus, ingrediendi ſtrictiorem: quia tunc, cùm iam obliget præceptum ſtrictioris, non poterit iam commutari in votum laxioris intrandæ abſque obliga

obligatione expreſſa perſeuerandi. Vnde dictum *in principio huius numeri* de vouente, quòd poſſit commutare tale votum modo ibi dicto, intellige, ſi vouit ſtrictiorem ordinario modo non vouendo perſeuerantiam in illa. Si enim hanc vouit, non poterit commutare: ſecundò limita poſſe intrare laxiorem, dummodò iam non aduenerit tempus obligans intrare ſtrictiorem, vt proximè diximus.

35 Votum ſimplex Religionis non poteſt commutari propria authoritate in votum caſtitatis. Nam licèt votum Religionis non obliget ad perſeuerandum: ingreſſus tamen ille cum animo experiendi labores, & ibi manendi, ſi ſint tolerabiles, maius bonum eſt quàm ſeruare caſtitatem. Vnde omnes Doctores dicunt, quodlibet votum poſſe commutari in votum ingrediendi Religionem.

36 Colligunt ex prædictis Cord. *quæſt. 139. in Sum.* & Rodr. *tom. 2. cap. 95. 3. fine.* vouentem ingredi conuentum Recollectorum in ordine Minorum, in quo ſtrictius viuitur quàm in Conuentibus, eiuſdem Ordinis, vel Prouinciæ qui dicuntur Obſeruantiæ, peccare ingrediendo Conuentus Obſeruantiæ, vbi non viuitur ſic ſtrictè nudis pedibus, &c. Sed taliter ingreſſum, & profeſſum in Conuentibus Obſeruantiæ poſſe poſtea transferri in Conuentus Recollectorum. Sed aduerto Prælatos Minorum gaudere priuilegio conceſſo Camualduenſibus Montis Oliueti, citato à Capucino ſuper Compendium *ver. Nouitius f. 253.* Quibus conceſſum eſt, vt poſſint recipere ad ſuum Ordinem, etiam illos qui vouiſſent intrare alium Ordinem, etiam ſtrictiorem: quo priuilegio gaudent omnes Mendicantes. Vide ibi latiùs. Per quod priuilegium Prælatus Minorum poteſt recipere ad

Ordi

Ordinem vouentem intrare etiam Conuentus Recollectos & vouentes etiam Cartuziam. Sed aduerto, quòd taliter recipiendus cum voto Recollectorum, vel Cartuziæ, tenetur hoc prius manifeſtare Prælato recipienti, vt diſpenſet. Prædictum enim priuilegium expreſsè dicit, vt Prælatus recipiens priùs diſpenſet, & tunc recipiat. Vnde ſi habens tale votum Recollectorum, vel ſtrictioris Ordinis, nihil exprimat, peccat: ſed profeſſio emiſſa valebit.

37 Quot modis fieri poſſit votum Religionis, quibus verbis, & quomodo ſit interpretanda eius intentio, & obligatio, dixi ſufficienter ſuprà *à n.2. & ſeqq.* vide *ibi*. Addo nunc ſequentia.

38 Qui vouit Religionem, & petit habitum tali modo, vt nutibus, vel ſignis, aut verbis innuat ſe nolle recipi, non ſatisfacit, voto ſatisfaciet verò, ſi id exteriùs minimè ſignificet, etiam ſi animum haberet vt non reciperetur, & de facto non eſt receptus. Probatur, quia hic paſſus ſic repulſam non fecit moralem diligentiam requiſitam ad voti executionem, ſed ſimulato animo petiuit. Sot. *lib.7.de Iuſt.quæſt.2. art.1.* & Azor. *lib. 11. Moral. cap. 22. quæſt. 9.* Non tamen peccaret qui exponeret Prælato impedimentum morbi, vel imbecillitatis impedientis ingreſſum, cum animo tamen parato vt etiam ſic receptus, velit votum implere. Vide Rodrig. 2. *tom. Sum. cap. 95. num. 5.* vbi ait illum qui vouit Religionem D. Franciſci habens morbum Gallicum à quo poſtea verè ſanatus eſt, deobligari ab illo voto, eo quod in Ordine prædicto Minoritæ nudis pedibus incedunt, quod valde nocet illis qui tali morbo aliquando laborauerunt. De vouentibus verò cùm aliquo morbo

laborant, conſulendi ſunt Medici, an Prælatis illos recipere expediat Religioni. Si autem is, qui vouit Religionem ſit malis moribus imbutus, & timeat ſe non poſſe continere, ſicque ſuadeant prudentes viri, non ideò excuſatur ab ingreſſu, & tenetur experiri, multi enim ſic mali intrantes, euaſerunt valdè boni.

39 Qui fecit votum Religionis, non tenetur manifeſtare Prælato ſe habere votum Religionis, (ſecundùm probabilem opinionem) neque tenetur rogato res interponere. Nam qui fecit votum non ſe obligat ad omnia media iuuantia ad illius executionem. Sufficit adhibere media ſufficientia & ordinaria, quale eſt petere admiſſionem animo non ficto inſtanter, &c. Sanchez 4. *Decal. cap.* 16. *num.* 54. *in fine.*

40 Vouens Religionem cum animo expreſſo vt ſit Sacerdos, ſi Prælati nolunt recipere, niſi vt ſit laicus, liberatur à voto, quia votum non obligat illum vltra vouentis intentionem. Sot. *lib.* 7. *de Iuſt. q.* 2. *art.* 1. *ad* 3. Rodrig. *tom.* 2. *Sum. cap.* 95. *num.* 10. & alij. Si verò] quando vouit nihil cogitauit de ſtatu futuro Sacerdotis, vel laici: & tamen habet partes, & conditiones bonas ad ſacerdotium, & Prælatus non vult illum recipere ad ſacerdotium, liberatur à voto. Non verò liberabitur, ſi carens prædicta ſufficientia, recipitur ad ſolum ſtatum laici. Azor. *tom.* 1. *libro* 11. *quæſtione* 4. *cap.* 22.

41 Vouens Religionem non ſatisfacit voto intrans animo ſtatim exeundi: non enim hic eſt mos, vel animus taliter vouentium: ſed debet intrare cum animo experiendi an ſtatus conueniat ipſius ſaluti ſpirituali. Nauarr. *in Summ. cap.* 12. *num.* 47.

47. Angelus *votum 3.num.*18.Syluester *verb.Religio* 2. *q.*19. & alij. Si verò quando vouit in voto incluſit ſtatim animum exeundi,votum eſt nullum. Secus ſi votum fuit abſolutum intrandi,& ſtatim poſt votum formauit animum exeundi, tunc enim tenetur ingredi,& experiri.

42 Vouens ingreſſum Religionis, & perſeuerantiam, ſeu profeſſionem in illa, ſi exeat iuſta cauſa, vt propter morbum, vel quid ſimile, remoto impedimento non liberatur à voto, ſed tenetur iterum Religionem intrare, ſi impedimentum non eſt pertuum. Probatur, quia iſte licèt iuſta cauſa exierit, nondum tamen ſatisfecit voto profeſſionis emittendæ.Ita D.Thom.2.2.*q.vlt.art.*4.& Caiet.*ibid. dubio* 1. Azor.*citat.cap.*22.*q.*8.Rodrig.*citat.cap.*95. 2. *tom.Summ. numero* 7. & alij communiter. At ſi taliter vouens perſeuerantiam, tempore nouitiatus inuenit aliquam notabilem difficultatem, quam inuincibiliter ignorabat, aut poſtea ſuperuenit, poterit licitè egredi, vt patere poteſt ex ſupradictis, quia hæc notabilis mutatio rerum excuſat à voto, vt iam ſuprà diximus. Si verò impedimentum, vel difficultas non ſit perpetua, illa ceſſante tenebitur redire. Si verò quis voueat cum animo perſeuerandi, non includens in voto perſeuerantiam, tenetur ingredi animo perſeuerandi, & experiri: ſed non tenetur ex vi huius voti perſeuerare. Ita Ricard.*in* 4.*diſt.*38.*art.* 8.*q.*3.Angelus *vot.*3. *q.*18. & alij.

43 Si vouens ingreſſum tantùm inuenit grata omnia contenta in Religione, non poteſt licitè exire, ex illa ſola libertate, quæ conceditur nouitiis,ſed tenetur tunc perſeuerare. Probatur, quia hæc eſt communis mens, & intentio vouentium

Religionem, vt ſcilicet, ſi rem ſibi gratam inueniant, perſeuerent : aliàs promiſſio eſſet ſimulata, & ridicula, ac proinde Deo diſplicens. Ita Caiet. 2. 2. *quæſt. vltim. art. 4. dub.* 3. Tolet. *lib. 4. Summ. cap.* 18. *num.* 12. Rodrig. *citat. cap.* 95. *num.* 2. & alij. Et in dubio ſic præſumendum eſt omnes vouere ingreſſum Religionis. Hinc colligitur diſcrimen inter ingredientem Religionem cum voto, & ingredientem abſque illo. Nam ille peccat mortaliter exiens à Religione abſque legitima cauſa : hic autem peccat ſolùm venialiter, quia non facit contra votum : ſed ſolùm leuitatis arguitur, deſerens ſtatutum tantæ perfectionis.

44 Qui votum caſtitatis, vel peregrinationis Hieroſolymitanæ commutaret in ingreſſum Religionis, & poſt ingreſſum inuenit notabilem difficultatem, vel iuſtam cauſam exeundi, non tenetur voto Religionis, nec voto caſtitatis antiquo : nam votum Religionis legitimæ ceſſauit : & antiqua duo vota etiam ceſſarunt per legitimam commutationem. Sanchez *citat. cap.* 16. 4. *Decal. n.* 94. Hoc tamen limitat *ibi, num.* 67. dummodò is, cui prædicta vota ſunt commutata in ingreſſum Religionis, fuerit capax ingrediendi talem Religionem. Si enim ſit incapax illius ob aliquod impedimentum, & non admittatur, commutatio fuit nulla, quia facta eſt in materiam illicitam, & proinde vota antiqua non ſunt extincta, ſi ipſe non admittatur, vel admiſſus expellatur, vel iuſta cauſa exeat.

45 Vt ingrediens Religionem ex voto, dicatur exire cum iuſta cauſa, non requiritur cauſa valdè vrgens, ſed ſufficiet cauſa mediocris : qualis ſufficeret, vt non argueretur leuitatis ingrediens Ordinem abſque voto. Nam vouens perſeuerantiam

in

in Ordine illam ſolam perſeuerantiam intendit, quam intendit ingrediens abſque voto. Hic autem ſolam hanc intendit, vt ſi inueniat gratam Religionem, vt illa ſit grata inuenta leuitatis argueretur illam deſerens. Ait verò Sanchez *citato cap. 16. numero* 100. fore cauſam ſufficientem vltra iam dictas; ſi nouitius patiatur ſaltem per menſem grauem animi triſtitiam, ſiue ex paſſione naturali, ſiue ex dæmonis tentatione ortam. Prudentis verò arbitrio relinquuntur iudicandæ aliæ cauſæ egreſſus: vt ſcilicet ſi inductus fuit nouitius ad malum per aliquem fratrem: ſi non fuit in morbo curatus ſufficienter: ſi fuit grauiter, & iniuſtè reprehenſus, vel rixatus cum alio: & ſic de cæteris. Hoc, inquam, iudicabit prudentis arbitrium an ſint cauſæ mediocres ad egreſſum. Ait verò ibidem fore ſufficientem cauſam egreſſus, ſi videat nouitius Religioſos communiter non viuere cautè in obſeruatione regulæ; & proinde non expedire ſaluti animæ ſuæ. Vel ſi videat aſperitatem Ordinis ſibi non conuenire: & ſic de cæteris. Eſſet etiam cauſa egreſſus neceſſitas notabilis parentum, aut ſororum, quibus in ſæculo poteſt ſubuenire.

49 Egrediens ab Ordine ex iuſta cauſa temporali, vel expulſus à Religione ſemel ſuſcepta ob morbum, vel impedimentum temporaneum non tenetur redire ad Religionem illis cauſis ceſſantibus; iam enim ſuo voto plenè ſatisfecit. Hoc tamen tripliciter limitatur. Primò, dummodò non vouerit perſeuerantiam in Ordine: tunc enim tenetur redire ceſſantibus illis cauſis temporaneis. Secundò limitandum eſt, vt ſi expellatur ob defectum ætatis requiſitæ per Tridentinum, vel ſta-

tutum Religionis, adueniente tali ætate, vel ſublato illo impedimento ſtatuti Ordinis teneatur redire. Tertiò limitandum eſt, niſi culpa ſua expellatur ab Ordine: tunc enim nondum voto ſatisfecit. Vide Tolled. *lib.* 4. *Summ. cap.* 17. *numero* 12. Sed Azor. *lib.* 11. *tom.* 1. *cap.* 22. *quæſt.* 9. *in fine*, tenet expulſum ab Ordine ſua culpa, non obligari ampliùs redire. Sanchez *cit. cap.* 16. *num.* 108. ſic illos conciliat: vt ſi nouitius habens culpas fecit quod potuit moraliter loquendo ad emendam, nihilominus eiectus eſt: non tenetur redire. Si verò hanc moralem emendationem non appoſuit, & ideò eiectus eſt, tenetur redire.

47 De illo qui vouit ſimul Religionem, & caſtitatem ad quid teneatur, vide quæ dixi ſuprà *ver. Votum, n.* 16. *& ſeqq.*

48 Si quis ſæcularis voueat obedientiam, caſtitatem, & paupertatem in manu alicuius Prælati Regularis cum animo fruendi priuilegiis, vel ſuffragiis iſtius Ordinis: iſte primò non tenetur ad ingreſſum Religionis, quia hoc non promiſit. Secundò tenetur ad ſeruanda illa tria vota domi ſuæ, tanquam vota ſimplicia, fuerunt enim valida, & in honorem Dei promiſſa. Ita reſpondit Nauarr. in facti contingentia, *lib.* 3. *Conſil. titul. de Voto, conſil.* 9. Quamuis autem ibi dicat iſtum non teneri ad votum obedientiæ, quia obedientia non fuit acceptata ab illo Prælato; rectiùs tamen probat Sanchez, 4. *Decalog. numero vltimo*, etiam teneri ad obedientiam: nam ſolùm votum Religionis requirit acceptationem cùm ſit contractus. At votum obedientiæ cùm non ſit contractus, non requirit acceptationem. Et proinde ait Nauar. *citato conſilio, in fine*, vt taliter vouens ſit ſecurus in voto paupertatis promiſ-

promiſſæ, ſecuriùs eſſe petere diſpenſationem ab Epiſcopo. In cuius probationem affert Sanchez *citato loco*, quòd ſi quis voueret ſeruare domi ſuæ regulam alicuius Ordinis, teneretur illam ſeruare; ſeruando etiam obedientiam Prælato illius Ordinis.

49 Qui vouit Religionem, & tali voto non obſtante contrahit matrimonium animo conſummandi, peccat mortaliter conſummans, ſiue petendo, ſiue reddendo prima voce. At poſt conſummationem non peccat petendo, vel reddendo, etiamſi promiſerit perſeuerantiam in Religione. At ſi mortuo coniuge talis ſuperuiuat, tenetur intrare in Religionem. Probatur primum, quia votum Religionis ſimplex non ſe extendit ex ſe ad ſeruandam caſtitatem: cùm ergo per conſummationem matrimonij impoſſibilitetur ingreſſus Religionis, iam pro tunc non tenetur ad caſtitatem ex vi talis voti. Probatur ſecundum, quia votum Religionis per conſummationem matrimonij non extinguitur, ſed ſuſpenditur: ergo ſic coniux vouens, & viuens tenetur, voto reuiuiſcente. Vide Sanchez *lib. 9. de matrim. diſp. 33. à n. 13. & ſeqq.*

AD QVID OBLIGET VOTVM ſimplex caſtitatis, vel virginitatis, & ſimilia vota.

ADDITIO.

50 SI vouens virginitatem claré ſolùm intendit abſtinere prima vice à coitu carnali, per quem amittitur virginitas propriè dicta, poſt primum coitum carnalem, non tenetur ampliùs ex tali

cat mortaliter, ſed non tenetur alia die implere. Probatur, quia tunc circumſtantia temporis fuit ipſa intentio in cuius honorem promittebatur: iam verò illa circumſtantia temporis erat intrinſeca illi voto per modum vnius cum re promiſſa, & proinde tranſacto illo ieiunio non manet obligatio circumſtantiæ intrinſecæ incluſæ in voto ipſo iam violato. At quando promittitur, ſecundo modo apponendo diem certam, tunc illa die tranſacta & voto in ea non impleto, obligat, vt impleatur alia die: quod probatur, quia tunc currit diuerſa ratio, oppoſita præcedenti, vt facilè erit applicare. Nam tunc circumſtantia temporis non vouetur per modum vnius cum re promiſſa, ſed virtute ſunt duo vota. Ita Caiet. 2.2. *q.* 88. *art.* 12. *dub. vltimo*, Rodrig. *tom.* 2. *Sum. c.* 99. *n.* 14. Lopez 1. *part. Inſtruct. cap.* 45. & alij communiter.

31 Vouens recitare aliquid coram aliqua particulari imagine, vel in particulari oratorio, ſi id vouit ex ſpeciali deuotione ad talem imaginem, vel locum, & detur impedimentum vt illud ibi facere poſſit, non tenetur alia die id facere. Secus ſi non voueret ex ſpeciali deuotione imaginis, vel loci: tunc enim tranſacto impedimento tenetur. Probatur eadem ratione quæ adducta eſt *num. præcedenti.*

32 Quando vouens in voto præfixit tempus non cenſetur illud apponere intuitu deuotionis, & temporis, ſed intuitu ſe obligandi vt illud exequatur illo tranſacto. Quando verò attentis omnibus circumſtantiis dubium æquale eſt an vouerit intuitu deuotionis, ſiue honoris temporis, an verò tempus præfixum fuerit vt terminus executionis voti, cenſendum eſt factum votum hoc ſecundo modo, & proinde obligare etiam tranſacto illo

tem-

tempore. Ita Sanch. *citat. cap. 1. num. 8.* & Azor. *tom. 1. lib. 11. q. 11.*

AD QVID OBLIGET VOTVM ſimplex Religionis.

ADDITIO.

33 VOuens ingredi religionem ſtrictiorem peccat mortaliter ſi ingreditur laxiorem, quia minus dat quàm promiſit: At ſi profiteatur in laxiore ſatisfacit voto, nec tenetur ad reſtrictiorem. Nauar. *in Sum. cap. 12. n. 48.* & vtrumque definitur *in iure, c. penult. de Regul. in 6.*

34 Vouens ingredi Religionem ſtrictiorem, poteſt hoc votum commutare in votum perſeuerandi in Religione laxiori, & ſic facta commutatione intrare, & perſeuerare in laxiore. Probatur, quia ſic commutat votum in melius: nam melius eſt perſeuerare in Religione laxiori, quàm ſolùm ingredi ſtrictiorem ad experiendum, & poſtea exire, quod poterat facere vouens priori modo, dummodò in mente non includeret in voto etiam perſeuerantiam. Sylueſt. *votum 4. quaſt. 7. d. 3.* Paludan. *in 4. diſputat. 38. quaſt. 3. art. 1. num. 1.* & alij. Imò & poterit intrare laxiorem cum animo perſeuerandi in illa, etiamſi non faciat illam commutationem. Nam adhuc eſt maius bonum cum tali animo ingredi laxiorem, quàm votum ſtrictioris Religionis cum ſolo animo experiendi. Sic innuit Paludan. & Sylueſter citati. Hoc limitat, dummodò, quando ingreditur laxiorem cum tali animo, non aduenerit iam tempus, vel aduenturum eſt tempore nouitiatus, ingrediendi ſtrictiorem: quia tunc, cùm iam obliget præceptum ſtrictioris, non poterit iam commutari in votum laxioris intrandæ abſque obliga-

obligatione expreſſa perſeuerandi. Vnde dictum *in principio huius numeri* de vouente, quòd poſſit commutare tale votum modo ibi dicto, intellige, ſi vouit ſtrictiorem ordinario modo non vouendo perſeuerantiam in illa. Si enim hanc vouit, non poterit commutare: ſecundò limita poſſe intrare laxiorem; dummodò iam non aduenerit tempus obligans intrare ſtrictiorem, vt proximè diximus.

35 Votum ſimplex Religionis non poteſt commutari propria authoritate in votum caſtitatis. Nam licèt votum Religionis non obliget ad perſeuerandum: ingreſſus tamen ille cum animo experiendi labores, & ibi manendi, ſi ſint tolerabiles, maius bonum eſt quàm ſeruare caſtitatem. Vnde omnes Doctores dicunt, quodlibet votum poſſe commutari in votum ingrediendi Religionem.

36 Colligunt ex prædictis Cord. *quæſt.* 139. *in Sum.* & Rodr. *tom.* 2. *cap.* 95. 3. *fine.* vouentem ingredi conuentum Recollectorum in ordine Minorum, in quo ſtrictius viuitur quàm in Conuentibus, eiuſdem Ordinis, vel Prouinciæ qui dicuntur Obſeruantiæ, peccare ingrediendo Conuentus Obſeruantiæ, vbi non viuitur ſic ſtrictè nudis pedibus, &c. Sed taliter ingreſſum, & profeſſum in Conuentibus Obſeruantiæ poſſe poſtea transferri in Conuentus Recollectorum. Sed aduerto Prælatos Minorum gaudere priuilegio conceſſo Camualduenſibus Montis Oliueti, citato à Capucino ſuper Compendium *ver. Nouitius ſ.* 253. Quibus conceſſum eſt, vt poſſint recipere ad ſuum Ordinem, etiam illos qui vouiſſent intrare alium Ordinem, etiam ſtrictiorem: quo priuilegio gaudent omnes Mendicantes. Vide ibi latiùs. Per quod priuilegium Prælatus Minorum poteſt recipere ad

Ordi

Ordinem vouentem intrare etiam Conuentus Recollectos & vouentes etiam Cartuziam. Sed aduerto, quòd taliter recipiendus cum voto Recollectorum, vel Cartuziæ, tenetur hoc prius manifeſtare Prælato recipienti, vt diſpenſet. Prædictum enim priuilegium expreſsè dicit, vt Prælatus recipiens priùs diſpenſet, & tunc recipiat. Vnde ſi habens tale votum Recollectorum, vel ſtrictioris Ordinis, nihil exprimat, peccat: ſed profeſſio emiſſa valebit.

37 Quot modis fieri poſſit votum Religionis, quibus verbis, & quomodo ſit interpretanda eius intentio, & obligatio, dixi ſufficienter ſuprà *à n.* 2. *& ſeqq.* vide *ibi*. Addo nunc ſequentia.

38 Qui vouit Religionem, & petit habitum tali modo, vt nutibus, vel ſignis, aut verbis innuat ſe nolle recipi, non ſatisfacit, voto ſatisfaciet verò, ſi id exteriùs minimè ſignificet, etiam ſi animum haberet vt non reciperetur, & de facto non eſt receptus. Probatur, quia hic paſſus ſic repulſam non fecit moralem diligentiam requiſitam ad voti executionem, ſed ſimulato animo petiuit. Sot. *lib.* 7. *de Iuſt. quæſt.* 2. *art.* 1. & Azor. *lib.* 11. *Moral. cap.* 22. *quæſt.* 9. Non tamen peccaret qui exponeret Prælato impedimentum morbi, vel imbecillitatis impedientis ingreſſum, cum animo tamen parato vt etiam ſic receptus, velit votum implere. Vide Rodrig. 2. *tom. Sum. cap.* 95. *num.* 5. vbi ait illum qui vouit Religionem D. Franciſci habens morbum Gallicum à quo poſtea verè ſanatus eſt, deobligari ab illo voto, eo quod in Ordine prædicto Minoritæ nudis pedibus incedunt, quod valde nocet illis qui tali morbo aliquando laborauerunt. De vouentibus verò cùm aliquo morbo

laborant, conſulendi ſunt Medici, an Prælatis illos recipere expediat Religioni. Si autem is, qui vouit Religionem ſit malis moribus imbutus, & timeat ſe non poſſe continere, ſicque ſuadeant prudentes viri, non ideò excuſatur ab ingreſſu, & tenetur experiri, multi enim ſic mali intrantes, euaſerunt valdè boni.

39 Qui fecit votum Religionis, non tenetur manifeſtare Prælato ſe habere votum Religionis, (ſecundùm probabilem opinionem) neque tenetur rogato res interponere. Nam qui fecit votum non ſe obligat ad omnia media iuuantia ad illius executionem. Sufficit adhibere media ſufficientia & ordinaria, quale eſt petere admiſſionem animo non ficto inſtanter, &c. Sanchez 4. *Decal. cap.* 16. *num.* 54. *in fine.*

40 Vouens Religionem cum animo expreſſo vt ſit Sacerdos, ſi Prælati nolunt recipere, niſi vt ſit laicus, liberatur à voto, quia votum non obligat illum vltra vouentis intentionem. Sot. *lib.* 7. *de Iuſt. q.* 2. *art.* 1. *ad* 3. Rodrig. *tom.* 2. *Sum. cap.* 95. *num.* 10. & alij. Si verò quando vouit nihil cogitauit de ſtatu futuro Sacerdotis, vel laici: & tamen habet partes, & conditiones bonas ad ſacerdotium, & Prælatus non vult illum recipere ad ſacerdotium, liberatur à voto. Non verò liberabitur, ſi carens prædicta ſufficientia, recipitur ad ſolum ſtatum laici. Azor. *tom.* 1. *libro* 11. *quæſtione* 4. *cap.* 22.

41 Vouens Religionem non ſatisfacit voto intrans animo ſtatim exeundi: non enim hic eſt mos, vel animus taliter vouentium: ſed debet intrare cum animo experiendi an ſtatus conueniat ipſius ſaluti ſpirituali. Nauarr. *in Summ. cap.* 12. *num.* 47.

47. Angelus *votum 3.num.*18. Syluester *verb. Religio* 2. *q.*19. & alij. Si verò quando vouit in voto incluſit ſtatim animum exeundi, votum eſt nullum. Secus ſi votum fuit abſolutum intrandi, & ſtatim poſt votum formauit animum exeundi, tunc enim tenetur ingredi, & experiri.

42 Vouens ingreſſum Religionis, & perſeuerantiam, ſeu profeſſionem in illa, ſi exeat iuſta cauſa, vt propter morbum, vel quid ſimile, remoto impedimento non liberatur à voto, ſed tenetur iterum Religionem intrare, ſi impedimentum non eſt pertuum. Probatur, quia iſte licèt iuſta cauſa exierit, nondum tamen ſatisfecit voto profeſſionis emittendæ. Ita D.Thom.2.2.*q.vlt.art.*4. & Caiet.*ibid. dubio* 1. Azor.*citat.cap.*22.*q.*8. Rodrig.*citat.cap.*95. 2. *tom.Summ. numero* 7. & alij communiter. At ſi taliter vouens perſeuerantiam, tempore nouitiatus inuenit aliquam notabilem difficultatem, quam inuincibiliter ignorabat, aut poſtea ſuperuenit, poterit licitè egredi, vt patere poteſt ex ſupradictis, quia hæc notabilis mutatio rerum excuſat à voto, vt iam ſuprà diximus. Si verò impedimentum, vel difficultas non ſit perpetua, illa ceſſante tenebitur redire. Si verò quis voueat cum animo perſeuerandi, non includens in voto perſeuerantiam, tenetur ingredi animo perſeuerandi, & experiri: ſed non tenetur ex vi huius voti perſeuerare. Ita Ricard.*in* 4.*diſt.*38.*art.* 8.*q.*3. Angelus *vot.*3. *q.*18. & alij.

43 Si vouens ingreſſum tantùm inuenit grata omnia contenta in Religione, non poteſt licitè exire, ex illa ſola libertate, quæ conceditur nouitiis, ſed tenetur tunc perſeuerare. Probatur, quia hæc eſt communis mens, & intentio vouentium

Religionem, vt ſcilicet, ſi rem ſibi gratam inueniant, perſeuerent: aliàs promiſſio eſſet ſimulata, & ridicula, ac proinde Deo diſplicens. Ita Caiet. 2. 2. *quæſt. vltim. art. 4. dub.* 3. Tolet. *lib. 4. Summ. cap.* 18. *num.* 12. Rodrig. *citat. cap.* 95. *num.* 2. & alij. Et in dubio ſic præſumendum eſt omnes vouere ingreſſum Religionis. Hinc colligitur diſcrimen inter ingredientem Religionem cum voto, & ingredientem abſque illo. Nam ille peccat mortaliter exiens à Religione abſque legitima cauſa: hic autem peccat ſolùm venialiter, quia non facit contra votum: ſed ſolùm leuitatis arguitur, deſerens ſtatutum tantæ perfectionis.

44 Qui votum caſtitatis, vel peregrinationis Hieroſolymitanæ commutaret in ingreſſum Religionis, & poſt ingreſſum inuenit notabilem difficultatem, vel iuſtam cauſam exeundi, non tenetur voto Religionis, nec voto caſtitatis antiquo: nam votum Religionis legitimæ ceſſauit: & antiqua duo vota etiam ceſſarunt per legitimam commutationem. Sanchez *citat. cap.* 16. 4. *Decal. n.* 94. Hoc tamen limitat *ibi, num.* 67. dummodò is, cui prædicta vota ſunt commutata in ingreſſum Religionis, fuerit capax ingrediendi talem Religionem. Si enim ſit incapax illius ob aliquod impedimentum, & non admittatur, commutatio fuit nulla, quia facta eſt in materiam illicitam, & proinde vota antiqua non ſunt extincta, ſi ipſe non admittatur, vel admiſſus expellatur, vel iuſta cauſa exeat.

45 Vt ingrediens Religionem ex voto, dicatur exire cum iuſta cauſa, non requiritur cauſa valdè vrgens, ſed ſufficiet cauſa mediocris: qualis ſufficeret, vt non argueretur leuitatis ingrediens Ordinem abſque voto. Nam vouens perſeuerantiam in

in Ordine illam ſolam perſeuerantiam intendit, quam intendit ingrediens abſque voto. Hic autem ſolam hanc intendit, vt ſi inueniat gratam Religionem, vt illa ſic grata inuenta leuitatis argueretur illam deſerens. Ait verò Sanchez *citato cap.* 16. *numero* 100. fore cauſam ſufficientem vltra iam dictas; ſi nouitius patiatur ſaltem per menſem grauem animi triſtitiam, ſiue ex paſſione naturali, ſiue ex dæmonis tentatione ortam. Prudentis verò arbitrio relinquuntur iudicandæ aliæ cauſæ egreſſus: vt ſcilicet ſi inductus fuit nouitius ad malum per aliquem fratrem: ſi non fuit in morbo curatus ſufficienter: ſi fuit grauiter, & iniuſtè reprehenſus, vel rixatus cum alio: & ſic de cæteris. Hoc, inquam, iudicabit prudentis arbitrium an ſint cauſæ mediocres ad egreſſum. Ait verò ibidem fore ſufficientem cauſam egreſſus, ſi videat nouitius Religioſos communiter non viuere cautè in obſeruatione regulæ; & proinde non expedire ſaluti animæ ſuæ. Vel ſi videat aſperitatem Ordinis ſibi non conuenire: & ſic de cæteris. Eſſet etiam cauſa egreſſus neceſſitas notabilis parentum, aut ſororum, quibus in ſæculo poteſt ſubuenire.

49 Egrediens ab Ordine ex iuſta cauſa temporali, vel expulſus à Religione ſemel ſuſcepta ob morbum, vel impedimentum temporaneum non tenetur redire ad Religionem illis cauſis ceſſantibus; iam enim ſuo voto plenè ſatisfecit. Hoc tamen tripliciter limitatur. Primò, dummodò non vouerit perſeuerantiam in Ordine: tunc enim tenetur redire ceſſantibus illis cauſis temporaneis. Secundò limitandum eſt, vt ſi expellatur ob defectum ætatis requiſitæ per Tridentinum, vel ſta-

tutum Religionis, adueniente tali ætate, vel ſublato illo impedimento ſtatuti Ordinis teneatur redire. Tertiò limitandum eſt, niſi culpa ſua expellatur ab Ordine: tunc enim nondum voto ſatisfecit. Vide Tolled. *lib.* 4. *Summ. cap.* 17. *numero* 12. Sed Azor. *lib.* 11. *tom.* 1. *cap.* 22. *quæſt.* 9. *in fine*, tenet expulſum ab Ordine ſua culpa, non obligari ampliùs redire. Sanchez *cit. cap.* 16. *num.* 108. ſic illos conciliat: vt ſi nouitius habens culpas fecit quod potuit moraliter loquendo ad emendam, nihilominus eiectus eſt: non tenetur redire. Si verò hanc moralem emendationem non appoſuit, & ideò eiectus eſt, tenetur redire.

47 De illo qui vouit ſimul Religionem, & caſtitatem ad quid teneatur, vide quæ dixi ſuprà *ver. Votum, n.* 16. *& ſeqq.*

48 Si quis ſæcularis voueat obedientiam, caſtitatem, & paupertatem in manu alicuius Prælati Regularis cum animo fruendi priuilegiis, vel ſuffragiis iſtius Ordinis: iſte primò non tenetur ad ingreſſum Religionis, quia hoc non promiſit. Secundò tenetur ad ſeruanda illa tria vota domi ſuæ, tanquam vota ſimplicia, fuerunt enim valida, & in honorem Dei promiſſa. Ita reſpondit Nauarr. in facti contingentia, *lib.* 3. *Conſil. titul. de Voto, conſil.* 9. Quamuis autem ibi dicat iſtum non teneri ad votum obedientiæ, quia obedientia non fuit acceptata ab illo Prælato; rectiùs tamen probat Sanchez, 4. *Decalog. numero vltimo*, etiam teneri ad obedientiam: nam ſolùm votum Religionis requirit acceptationem cùm ſit contractus. At votum obedientiæ cùm non ſit contractus, non requirit acceptationem. Et proinde ait Nauar. *citato conſilio*, *in fine*, vt taliter vouens ſit ſecurus in voto paupertatis

promiſſæ, ſecuriùs eſſe petere diſpenſationem ab Epiſcopo. In cuius probationem affert Sanchez *citato loco*, quòd ſi quis voueret ſeruare domi ſuæ regulam alicuius Ordinis, teneretur illam ſeruare; ſeruando etiam obedientiam Prælato illius Ordinis.

49 Qui vouit Religionem, & tali voto non obſtante contrahit matrimonium animo conſummandi, peccat mortaliter conſummans, ſiue petendo, ſiue reddendo prima voce. At poſt conſummationem non peccat petendo, vel reddendo, etiamſi promiſerit perſeuerantiam in Religione. At ſi mortuo coniuge talis ſuperuiuat, tenetur intrare in Religionem. Probatur primum, quia votum Religionis ſimplex non ſe extendit ex ſe ad ſeruandam caſtitatem: cùm ergo per conſummationem matrimonij impoſſibilitetur ingreſſus Religionis, iam pro tunc non tenetur ad caſtitatem ex vi talis voti. Probatur ſecundum, quia votum Religionis per conſummationem matrimonij non extinguitur, ſed ſuſpenditur: ergo ſic coniux vouens, & viuens tenetur, voto reuiuiſcente. Vide Sanchez *lib. 9. de matrim. diſp. 33. à n. 13. & ſeqq.*

AD QVID OBLIGET VOTVM ſimplex caſtitatis, vel virginitatis, & ſimilia vota.

ADDITIO.

50 SI vouens virginitatem clarè ſolùm intendit abſtinere prima vice à coitu carnali, per quem amittitur virginitas propriè dicta, poſt primum coitum carnalem, non tenetur ampliùs ex tali

voto virginitatis caſtitatem ſeruare, quia id ſolùm intendit vouere, & actus agentium non extenduntur vltra intentionem agentium. Si verò dubitat, quid intenderit ſic vouendo, tenet Sanchez 4. *Decalogi*, *cap.* 21. *num.* 22. taliter vouentem teneri ſemper ad perpetuam caſtitatem, quia votum virginitatis ex ſua natura obligat ad perpetuam caſtitatem, ſicut votum caſtitatis. Sed ego ipſi Sanchez obiicio ipſum Sanchez, qui *lib.* 2. *de matrim. diſput.* 41. *num.* 33. *ex cap. ex parte de cenſibus, cum gloſſ. ibidem*, & aliis quos citat, tenet in dubio voti eligendum quod eſt minus, non quod eſt tutius; eáque de cauſa ibi tenet, quòd vouens caſtitatem, & Religionem, & dubitans an vouerit caſtitatem dependenter à Religione, vel independenter ab illa quod maius eſt, non debere obligari ad ſeruandam caſtitatem independenter à Religione, ac proinde taliter vouentem non eſſe obligandum ad caſtitatem ex vi talis voti ante ingreſſum Religionis, quamuis id tutius ſit: quia, vt probat, in dubio qualitatis voti non debemus obligare vouentem ad id quod tutius eſt, ſed ad id quod minus eſt, vt ibi latè probat. Cùm ergo vouens virginitatem dubitet ad quid ſe intenderit obligare, & minus ſit obligari ad abſtinendum à primo tantùm coitu tollente virginitatem, quàm ad abſtinendum perpetuò, videtur talis obligandus ſolùm ad illud primum quod eſt minus, non ad hoc ſecundum, quod eſt maius, vel tutius. Videtur etiam probari ex ipſo Sanchez 4. *Decalog. cap.* 44. *num.* 3. *in fin.* vbi ait quòd quando quis vouit virginitatem, & non meminit quomodò ex duobus ſupradictis, votum non eſt cenſendum reſeruatum, ſed poſſe diſpenſare Epiſcopum: ergo à ſimi

à ſimili, vel in rei veritate poteſt cogitari quòd ſit emiſſum pro prima tantùm vice. Addo quòd vota ſunt accipienda ſecundùm quod verba ſonant in ſignificatione propria, & communi. At virgo propriè loquendo ſolùm ſignificat illum qui primo coitu, vel nullo coitu amiſit virginitatem: ſi verò primo coitu iam illam amiſit, quantumcunque abſtineat à venereis, non dicitur virgo, ſed caſtus: ergo in ſignificatione propria, vouens virginitatem, & dubitans quid intenderit, ſolùm videtur obligandus ad abſtinentiam primi coitus. Addo quod ibidem addit Sanchez *ex dicto cap. ex parte*, videlicet, quod æquitas poſtulat, vt voluntariè oblata benigniùs exigantur. Et hoc votum eſt voluntariè oblatum: ergo benignè exigendum, vide *citat. num.* 33.

51 Non poteſt verò vouens virginitatem contrahere matrimonium, quia iam ſe impoſſibilitat ad ſeruandam virginitatem, ac proinde de illo iudicandum eſt ſicut de vouente caſtitatem, de qua iam dicimus ſequentia.

52 Si legatus voto virginitatis, vel caſtitatis, vel non nubendi, & ſimilibus quærat à viro docto, an matrimonium initum cum aliquo ex illis votis maneat validum? Aliqui cenſent debere virum doctum tacere, ne detur occaſio peccandi ſic quærenti. At veriùs reſpondet Sanch. 7. *de matrim. disput.* 11 *n.* 12. primò teneri interrogatum exaggerare grauiſſimum id eſſe peccatum, ſempérque ſperari malos euentus: hoc verò præmittens non peccabit detegendo veritatem, ac dicendo fore validum. Tenetur tamen quoad poterit interrogantem à propoſito diuertere.

53 Ligatus voto caſtitatis contrahens matri-

monium, non poteſt petere debitum, poteſt tamen reddere. Eſt communis, vide Azor. *tom.* 1. *lib.* 11. *c.* 21. *q.* 3. At in primo bimeſtri reddens debitum prima vice peccat mortaliter, quia in primo bimeſtri ſecundùm ius Canonicum coniux non tenetur reddere, etiamſi careat voto caſtitatis.

54 Qui poſt votum caſtitatis matrimonium iniit non tenetur ingredi Religionem vt caſtitatem ſeruet. Quia Religionis ingreſſum non vouit, nec pro illo voto ſeruando tenetur ſubire tantum onus, qualis eſt Religionis ingreſſus. Sanchez 9. *de matrim. diſput.* 34. *num.* 3. coniux verò reddere poteſt debitum alteri coniugi quem ſcit ligari voto caſtitatis, & malè petere, quia tunc non cooperatur peccato petentis. Eſt communis, vide Rodrig. 2. *tom. Summ. cap.* 9. *num.* 4. cætera ſpectantia ad petitionem debiti inter coniuges, quorum alter, vel ambo ligantur voto caſtitatis pertinent ad materiam matrimonij.

55 Ligatus voto caſtitatis tenetur ex vi voti abſtinere ab omnibus venereis, cogitatione, tactu, &c. Si verò aliquid horum commiſerit, tenetur in confeſſione explicare circumſtantiam voti. Item ſi ligatus voto caſtitatis matrimonium contraxit, finito matrimonio ſuperuiuat, non poteſt inire aliud matrimonium, ſed tenetur ſeruare votum antiquum: & hoc verum habet, licet durante matrimonio cum illo diſpenſatum ſit ab habente poteſtatem, vt poſſet petere debitum. Nam illa diſpenſatio non extinguit votum, neque eſt diſpenſatio voti: ſed diſpenſatio circa ſolam petitionem debiti: in voto enim caſtitatis ſolus Papa diſpenſat.

56 Votum de aſſumendo Ordine ſacro, impedit

dit ne contrahatur matrimonium. At ſi ineatur, non obligat ad ingreſſum Religionis, iuxta dicta *num.* 54. & illo inito poteſt petere, ac reddere debitum etiam priori bimeſtri. Sanchez *9. de Matrim. diſput.* 33. *numero* 15. Et idem à fortiori erit dicendum de voto non nubendi, ſolùm enim prohibet nubere, non verò reliqua.

DE IRRITATIONE VOTI.

ADDITIO.

57 PRælatus cùm habeat poteſtatem dominatiuam ſupra ſubditum, poteſt omnia vota illius irritare, ipſo ſubdito inuito. Diſpenſare verò, vel commutare non poteſt inuito ſubdito. Suarez *tom.* 2. *de Relig. tract. de Voto, lib.* 6. *cap.* 1. *ad finem.* Eodem modo dominus poteſt irritare vota ſeruorum, qui ſubduntur illi omnimoda poteſtate loquendo de votis, quæ domino præiudicant: non verò ſic poteſt irritare vota famulorum, qui non plenè ſubduntur dominorum poteſtati. Poſſunt tamen domini famulorum prædictorum vota ſuſpendere, ſi ſuo obſequio præiudicent, quæ ſuſpenſio non eſt irritatio, neque tollit votum omnino, ſed ad tempus. Suarez *cit. lib.* 6. *cap.* 3. *numero* 6. & in rigore reſpectu famulorum non dicuntur dominus, ſed paterfamilias. Parentes verò poſſunt irritare omnia vota perſonalia, & realia filiorum intra pubertatem, de quo latiùs agere ſpectat ad materiam de voto.

58. Si aliquis extra Religionem promittat vota in manibus alicuius Prælati, modo iam ſupra expoſito, *numero* 48. obligatur votis modo ibi dicto: ſed

Prælatus

Prælatus ille non poterit irritare illa vota, cùm per illam promiſſionem non acquirat Prælatus iuriſdictionem dominatiuam circa promittentem, neque poſſit illius tranſgreſſionem punire. Vaſquez 1. 2. *quæſt.96. artic.4. diſput.165. cap.4. num.25.* Si quis verò facilis, & proclinis ad vouendum etiam temerariè, proteſtaretur coram Deo ſe nolle ſuis votis obligari, niſi annuente confeſſario, vel aliquo viro docto, talis confeſſarius, vel vir doctus poſſet illa vota irritare; quia illa vota non obligarunt vltra intentionem vouentis. Suar.*cit.lib.6 c.1. num.8.*

59 Poteſt Prælatus Religionis omnia vota ſimplicia ſubditi irritare poſtquam facta ſunt, & præterea idem poteſt antequam fiant, dicendo, nolo quòd aliquod votum emittas: quòd ſi emiſeris, ex tunc illa irrito, Suarez *tom.2.de Relig. tract. de Voto, lib.3.c.15.*& Sanchez *4.Decalog.c.24.n.19.* Hæc autem omnia quæ diximus de irritatione votorum Prælati erga ſubditos, non poſſunt facere Epiſcopi in votis ſuorum ſubditorum, etiam ſi ſint Clerici, quia non habent poteſtatem dominatiuam propriam ſuper illos.

60 Poſſunt Prælati Regulares delegare alicui ſubdito non Prælato vt poſſit irritare vota ſubditorum talis Prælati. Sicut enim poteſt illi ſubdito non Prælato delegare poteſtatem ad diſpenſandum, & commutandum: ita poteſt illi committere vt irritet ſuo nomine vota ſuorum ſubditorum. Sanchez 4. *Decalog. cap.24 numero 54.* citans Leonard.& Suarez.

61 Subditus poteſt vouere omnia illa, quæ regula non contradicit, neque Superior prohibuit, nec ſubditum impediunt ab obſequio Religionis:

&

& talia vota ſtatim ligant donec Superior non contradicat: eſt communis, & omnino certa, Rodrig. *tom.Summ.cap* 39.*n*.3.& alij. Vide quæ dixi ſupra de Votis ſimplicibus Religioſorum *a num*.26. Si verò Religioſus voueat rem expreſsè prohibitam à Prælato,votum eſt nullum,vt iam ſuprà diximus. Quod idem ſentit Sanchez 4. *Decalog. cap*. 25. *numero* 10. Si fiat votum de re prohibita in regula, etiamſi non prohibeat ſub peccato, vel quia res non eſt mala de ſe,ſed ſolùm prohibita. Credit,inquam,etiam hoc votum eſſe nullum. Quia melius eſt conformari regulæ, quàm petere relaxationem regulæ à Prælato.

62 Si Prælatus dedit ſubdito licentiam ad aliquid vouendum, & ſubditus vouit, ſed tamen nondum votum impleuit, poteſt nihilominus Prælatus Religionis illud votum de ſua licentia emiſſum, irritare. Nam per illam conceſſionem vouendi non abdicauit à ſe poteſtatem irritandi, & idem dicendum de viro circa vota vxoris facta ex licentia viri. Sà *in Aphoriſm.verb.Voti irritatio. numero* 2. Sayro *Clau.Reg.lib. cap*. 10.*numero* 12. & alij ferè communiter. Idque verum habet,etiamſi talia vota fiant ſoluenda pro tempore quo vouens erit plenæ libertatis, ſiue etiam dicat Prælatus Regularis ſe illi concedere licentiam irreuocabilem: nam adhuc poterit reuocare: quia neque per illa verba abdicauit à ſe dominium ſupra voluntatem ſubditi.

63 De voto autem, ſeu promiſſione humana facta ex licentia Prælati, dubitas, verbi gratia, promiſit ſubditus de licentia Prælati alicui homini ſe facturum rem certam: an poſſit Prælatus ante impletam promiſſionem, illam irritare? Aragon. 2.2.

quæſt.

Indiæ pro conuerſione fidelium, & ſic de cæteris. Nam hæc vota ſunt emiſſa per Conſtitutiones Generales approbatas à Summ. Pontifice. Et ex conſequenti dici poſſunt vota ſolemnia, quia eadem ſolemnitate emittuntur, & acceptantur atque alia tria ſolemnia. Bene tamen poterit Prælatus irritare votum quòd fecit ſubditus de exequendo aliquo conſilio Euangelij, vt de danda eleemoſyna, de parcendo, & orando pro inimicis: & ſimilibus. Item, poteſt irritare votum emiſſum à ſubdito de non violando aliquo præcepto Decalogi, vt de non fornicando, de non furando. Quia in his diſpenſans, ſeu hæc irritans non diſpenſat in præcepto Decalogi: ſed ſolùm tollit maiorem obligationem quam ſubditus ſibi impoſuit de illo ſeruando, quod poteſt facere propter omnimodam dominationem, quam habet ſupra voluntatem ſubditi. Vide Sylueſt. *votum 3. quæſt.3*. Durand. *in 4.diſt.38.q.1.n.7*. & Tabiena *votum 5.q.4. num. 5*. & alios dicentes, nullum votum ſimplex eſſe firmum in ſubdito abſque voluntate Prælati. Vnde colliges poſſe etiam Prælatum irritare votum quod fecit ſubditus de ſeruando aliquo præcepto contento in ſua regula, quamuis illud præceptum regulæ obliget ſub mortali, vt ſi Minorita fecit votum ſimplex de non equitando abſque neceſſitate: poterit Prælatus in hoc caſu tale votum irritare; quia ſic irritando non irritat præceptum regulæ, neque in illo diſpenſat, vt proximè diximus de Religioſo vouente non violaturum præceptum Decalogi.

69 Vota Religioſorum poſſunt irritare non ſolùm Prælati conuentuales, & illorum Superiores, qui ſunt ordinarij, ſed etiam Viſitatores Prouinciarum

ciarum, quia præſunt toti Prouinciæ, & habent plenam poteſtatem delegatam in regimine illius. Secus ſi illis quoad aliqua poteſtas fuiſſet adempta: hæc enim excepta non poterunt.

70 Nouitiorum vota non poſſunt Prælati irritare, quia nouitij voluntas nondum eſt ſubiecta plenæ dominationi Prælatorum. Eſt communis Nauarr. *in Sum. cap.* 12. *num.* 65. Lopez 1. *part. Inſtruct. cap.* 46. *col.* 1. ſiue hæc vota emiſerint ante ingreſſum, ſiue in nouitiatu. Secus ſi poſt profeſſionem illorum recordentur. Poſſunt tamen Religioſi Prælati ſuſpendere vota nouitij, ſi ſint perſonalia, & impediant Religionis obſequia, & ſic ſuſpenſa non obligabunt, donec in profeſſione commutentur, vel extinguantur. Eſt etiam communis opinio. Dixi, *ſi impediant*, quia ſi non impediunt non poterunt. Dixi etiam *perſonalia*, quia vota realia vt de danda eleemoſyna ſuæ ſubſtantiæ, vel quid ſimile etiam non poterunt, quia quoad hoc nondum ſunt ſubditi illius Prælati: vide Lop. *cit. cap.* & Sayro (*Clau. Regul. lib.* 6. *c.* 10. *n.* 15.

71 Pater nouitius in Religione poteſt irritare vota filij ſæcularis impuberis, vel vota realia filij puberis. Vel è contra, pater ſæcularis poteſt irritare vota filij nouitij. Probatur quia quamdiu pater non eſt profeſſus, non amiſit paternum ius, ac poteſtatiuam dominationem ſupra filium, vt patet. Nec filius nouitius exemptus eſt à patris dominio, cùm adhuc ſub Prælati dominio non ſit poſitus. Secus dicendum, ſi pater, vel filius iam ſit profeſſus, tunc enim non poterit irritare ob rationem contrariam. Bene autem notat Sanchez 4. *Decalog. cap.* 35. *num.* 50. *& ſequentibus*, quòd ſi pater profeſſus poſt profeſſionem eiiciatur ab Ordine non pote-

*quaſt.*88.*art.*8.*fol.*1020. & Leonard.*lib.*2.*de Iuſt. c.*40. *dub.*10. *num.*75. *ad ſecundum*: dicunt poſſe reuocare, etiam abſque cauſa, licèt reuocans ſine cauſa, peccabit. At meliùs Suarez, *tom.*2.*de Religion.lib.*6.*de Voto, cap.*8.*n.*3. & Sanchez 4.*Decalog.cap.*27.*numero* 23. dicunt non poſſe. Addit Suarez, neque Prælatum Superiorem illius poſſe reuocare. Ratio eſt, quia firmitas contractuum humanorum petit, vt conſentiente Superiore potente conſentire, talis firmitas ſit perpetua, & irreuocabilis. Si tamen Superior prohibeat ſubditum, tunc ſubditus non peccabit non implendo quidquid ſit de peccato Prælati indebitè prohibentis.

64 Prælatus æqualis ſuccedens illi, qui licentiam dedit ſubdito aliquid vouendi, ſi reuocet licentiam, ante impletionem voti, poteſt illud irritare. Probatur, quia par in parem poteſtatem non habet, nec Prælatus præcedens poteſt ligare manus Superioris ſuccedentis æqualis, *cap. innotuit, de electione.* Cùm ergo Prælatus ſucceſſor ſit æqualis in iuriſdictione, vt ſupponimus, poterit facere hoc, quod anteceſſor poterat ex ſupradictis.

65 Si Religioſus ſit factus Epiſcopus, vel aliqua quæcunquè perſona exempta: item ſi ejiciatur iuſtè à Religione in perpetuum, non poteſt Prælatus irritare iſtorum vota, quæ ante emiſerunt in Religione. Probatur, quia iſti iam poſiti ſunt extra iuriſdictionem dominatiuam Prælati vt patet, ergo illorum vota non poſſunt irritare, vel diſpenſare. Si verò ejectus ab Ordine redeat ad illum, tunc poterit irritare, ac diſpenſare, quia iterum ſubditur poteſtati dominatiuæ. At ſi Epiſcopus renunciet dignitati,

&

& redeat ad Ordinem, nunquam ſubditur poteſtati dominatiuæ Ordinis: & proinde illius vota nec diſpenſare poterit Prælatus Religionis. Vide Sanch. *4. Decal. c. 30. à n. 21. vſque ad* 27.

66 Vota nouitij emiſſa ante ingreſſum Ordinis, vel in nouitiatu quando per profeſſionem extincta non ſunt, poſſunt poſtea irritari à Prælato poſt profeſſionem, ac ſi emiſſa eſſent poſt profeſſionem: Syluest. *votum 4. q. 7. dicto* 3. vide quæ dixi ſuprà *verb. Vota nouitij num.* 18. *&* 19. & præcipuè *ibidem verb. Votum, num.* 1.

67 Non poteſt Prælatus irritare votum ſubditi, de tranſeundo ad ſtrictiorem ordinem. Nam cùm Ius Canonicum *cap. licet de Regularib.* concedat cuiuis Religioſo, vt petita, etiam non obtenta licentia, poſſit hunc tranſitum facere, iam manet adempta facultas Prælato Regulari diſpenſandi, vel irritandi illud quod Ius Canonicum concedit, & ratum habet. Eſt communis maximè Nau. *lib. 3. Conſiliorum tit. de Voto, conſil. 30. n. 2.* Sayro *Clau. Reg. lib. 6. cap. 10. n. 9.* & aliorum. Si verò Religio in qua viuit Religioſus, habeat particulare priuilegium, vt ex illa non liceat tranſire ad aliam abſque expreſſa, & obtenta licentia Superiorum, vt habent aliquæ Religiones, tunc votum de tali tranſitu erit nullum, neque indigebit irritatione, pro quo vide quæ dixi ſufficienter ſuprà, *ver. Tranſire ad alium Ordinem, à n.* 10. *& ſeqq.*

68 Non poſſunt Prælati irritare aliqua vota, quæ in aliquibus Religionibus emittuntur ſimul cum tribus ſolemnibus, & dicitur quartum votum: quemadmodum PP. Minimi promittunt toto anno cibum quadrageſimalem, & alij promittunt obedire ſi mittantur ad longiſſimam nauigationem

Indiæ

Indiæ pro conuerſione fidelium, & ſic de cæteris. Nam hæc vota ſunt emiſſa per Conſtitutiones Generales approbatas à Summ. Pontifice. Et ex conſequenti dici poſſunt vota ſolemnia, quia eadem ſolemnitate emittuntur, & acceptantur atque alia tria ſolemnia. Bene tamen poterit Prælatus irritare votum quod fecit ſubditus de exequendo aliquo conſilio Euangelij, vt de danda eleemoſyna, de parcendo, & orando pro inimicis: & ſimilibus. Item, poteſt irritare votum emiſſum à ſubdito de non violando aliquo præcepto Decalogi, vt de non fornicando, de non furando. Quia in his diſpenſans, ſeu hæc irritans non diſpenſat in præcepto Decalogi: ſed ſolùm tollit maiorem obligationem quam ſubditus ſibi impoſuit de illo ſeruando, quod poteſt facere propter omnimodam dominationem, quam habet ſupra voluntatem ſubditi. Vide Sylueſt. *votum* 3. *quæſt.* 3. Durand. *in* 4. *diſt.* 38. *q.* 1. *n.* 7. & Tabiena *votum* 5. *q.* 4. *num.* 5. & alios dicentes, nullum votum ſimplex eſſe firmum in ſubdito abſque voluntate Prælati. Vnde colliges poſſe etiam Prælatum irritare votum quod fecit ſubditus de ſeruando aliquo præcepto contento in ſua regula, quamuis illud præceptum regulæ obliget ſub mortali, vt ſi Minorita fecit votum ſimplex de non equitando abſque neceſſitate: poterit Prælatus in hoc caſu tale votum irritare; quia ſic irritando non irritat præceptum regulæ, neque in illo diſpenſat, vt proximè diximus de Religioſo vouente non violaturum præceptum Decalogi.

69 Vota Religioſorum poſſunt irritare non ſolùm Prælati conuentuales, & illorum Superiores, qui ſunt ordinarij, ſed etiam Viſitatores Prouinciarum

ciarum, quia præſunt toti Prouinciæ, & habent plenam poteſtatem delegatam in regimine illius. Secus ſi illis quoad aliqua poteſtas fuiſſet adempta: hæc enim excepta non poterunt.

70 Nouitiorum vota non poſſunt Prælati irritare, quia nouitij voluntas nondum eſt ſubiecta plenæ dominationi Prælatorum. Eſt communis Nauarr. *in Sum.cap.*12. *num.*65. Lopez 1. *part. Inſtruct. cap.* 46. *col.* 1. ſiue hæc vota emiſerint ante ingreſſum, ſiue in nouitiatu. Secus ſi poſt profeſſionem illorum recordentur. Poſſunt tamen Religioſi Prælati ſuſpendere vota nouitij, ſi ſint perſonalia, & impediant Religionis obſequia, & ſic ſuſpenſa non obligabunt, donec in profeſſione commutentur, vel extinguantur. Eſt etiam communis opinio. Dixi, *ſi impediant*, quia ſi non impediunt non poterunt. Dixi etiam *perſonalia*, quia vota realia vt de danda eleemoſyna ſuæ ſubſtantiæ, vel quid ſimile etiam non poterunt, quia quoad hoc nondum ſunt ſubditi illius Prælati: vide Lop. *cit. cap.* & Sayro *Clau. Regul. lib.*6.*c.*10.*n.*15.

71 Pater nouitius in Religione poteſt irritare vota filij ſæcularis impuberis, vel vota realia filij puberis. Vel è contra, pater ſæcularis poteſt irritare vota filij nouitij. Probatur quia quamdiu pater non eſt profeſſus, non amiſit paternum ius, ac poteſtatiuam dominationem ſupra filium, vt patet. Nec filius nouitius exemptus eſt à patris dominio, cùm adhuc ſub Prælati dominio non ſit poſitus. Secus dicendum, ſi pater, vel filius iam ſit profeſſus, tunc enim non poterit irritare ob rationem contrariam. Bene autem notat Sanchez 4. *Decalog. cap.* 35. *num.*50. *& ſequentibus*, quòd ſi pater profeſſus poſt profeſſionem eiiciatur ab Ordine non pote-

rit vota filij irritare quia patriam poteſtatem perdidit in profeſſione, neque illam per eiectionem recuperat. Idémque dicendum de filio profeſſo eiecto ab ordine ob eandem cauſam, qui non redit ad poteſtatem patriam.

VOTI DISPENSATIO,

ADDITIO.

72 PRælati Regulares non ſolùm Superiores, ſed etiam Conuentuales, imò & Præſidentes illorum, quando in abſentia localium Prælatorum habent totam curam Conuentus, poſſunt diſpenſare cum ſuis ſubditis reſpectiuè, in votis ad quæ habent iuriſdictionem conſuetam. Hi verò vltimi Præſidentes id non poſſunt, quando ſunt præſentes locales Prælati. Sayro *Clau. Reg. cap.* 11. *num.*89. Azor. *tom. lib.*11.*cap.*13.*q.*4.*& lib.*7.*cap.*29. *queſt.* 6.

73 Si ſubditus, ſeu Religioſus iam ſit exemptus à poteſtate Prælati, vt quia eſt factus Epiſcopus vel eiectus ab Ordine, vel exiſtens in triremibus, non poſſunt Prælati Regulares cum illis diſpenſare, quia iam non ſubduntur ſpirituali iuriſdictioni Prælati. Secus ſi prædicti redeant ad antiquam obedientiam Prælati. Hinc conſtat quod dixi ſuprà poſſe, ac debere Prælatum quando expellit aliquem à Religione antequam illi notificet, ſententiam repudij diſpenſare cum illo in cenſuris, & aliis pœnis, quibus poteſt diſpenſare, ne poſtea miſer nimis grauetur quærendo illarum abſolutionem, & diſpenſationem: quòd ſi Prælatus hoc non faciat ante lectam ſententiam, id non poterit facere

facere poſt illam intimatam, quia iam non manet ſubditus illius. Sed poſtea debet cum illis diſpenſare Epiſcopus.

74 Poſſunt Prælati diſpenſare, & commutare vota ſuorum nouitiorum. Nauarr. *in Sum. cap.* 12. *n* 65. Nam nouitius gaudet priuilegiis profeſſorum, & tradit Molina, *tom.* 2. *de Iuſt. diſp.* 139. *col.* 3. Henriquez *lib.* 7. *de Indulg. cap.* 22. *n.* 7. & alij, & Rodrig. *tom.* 1. *qq. q.* 25. *art.* 8.

75 Solus Papa cum ſæcularibus diſpenſat in his quinque votis: Religionis, Caſtitatis, Peregrinationis Romanæ ad limina Sanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli, Hieroſolymitanæ (quod vocatur Vltramarinum) & Diui Iacobi ad Compoſtellam. Habetur *ex Extrauagant. & ſi Dominici, la ſegunda, de Pœnit. & remiſſion.* & eſt communis Doctorum. Ex his quinque votis duo priora, Religionis, & caſtitatis nunquam conceditur diſpenſatio, niſi exprimatur etiam in Iubileo magno: imò & in illo ſemper excipiuntur. Cætera tria vota peregrinationum dicunt aliqui, quòd ſi in conceſſione generali diſpenſandi non excipiantur, in ea cenſenda ſunt includi. At Sanchez 4. *Decalog. cap.* 40. *num.* 16. tenet quòd ſi in conceſſione generali, vt Cruciatæ, non exprimantur, non intelligitur concedi illorum diſpenſatio, & ita tenet Suarez *tom.* 2. *de Religion. tract. de Voto, l.* 6. *cap.* 25. *num.* 4. Nam *in citata Extrauagant. & ſi Dominici*, omnia illa quinque vota æquiparantur, vt indigeant ſpeciali Pontificis licentia, vt commutentur, vel in eis diſpenſetur. Sed tamen ipſe Sanchez infrà *num.* 19. concedit clarè, ſi Papa in Cruciata, vel alia generali conceſſione concedat diſpenſare in omnibus votis reſeruatis Sedi Apoſtolicæ, excepto voto caſtitatis & Religionis, cenſentur con-

ceſſa alia tria Peregrinationis: ita enim praxis obſeruat: & conſtat ex dicto communi, quòd exceptio firmat Regulam. Imò addit *n.* 17. quòd ſi Papa concedat omnia vota reſeruata, ſine limitatione, tunc omnia illa quinque reſeruata conceduntur. Sed hoc nuſquam facit in Bulla publica.

76 Dixi ſuprà ex Miranda, & aliis, *hoc verbo, n.* 42. poſſe Prælatos illa tria vota Peregrinationis erga ſubditos irritare, non verò diſpenſare. Nunc addo peregrinationem quam ibi dixi ad domum B. Virginis Lauretanæ, etiam reſeruari cum tribus prædictis, non eſſe certum quòd ſit reſeruatum, vt ait Sanchez 4. *Decal. c.* 40. *n.* 10. quia id non conſtat ex aliqua Bulla authentica. Addit *ibid. n.* 23. quòd hodie non viget excommunicatio lata contra Confeſſores diſpenſantes in aliquo voto ex illis quinque, ſicut aliqui exiſtimarunt. Nam Sixtus IV. qui prædictam excommunicationem poſuit *in citatu Extrauag.* ſolùm excommunicat illos qui diſpenſarent in illis virtute alicuius conceſſionis factæ ab eodem Sixto IV. Qui ergo hodie diſpenſaret in aliquo ex illis, non virtute alicuius conceſſionis eiuſdem Sixti IV. peccaret ſi faceret ſcienter, & non valeret diſpenſatio; ſed non incurreret prædictam excommunicationem.

77 Poſſe Epiſcopum diſpenſare in illis quinque votis, vel quouis illorum, quando emiſſa ſunt ex metu etiam leui: & maximè in voto caſtitatis quando vrget periculum manifeſtum incontinentiæ, nec poteſt adiri Sum. Pontifex, tenet Rodrid. *in Bullar. Cruc.* §. 9. *dubio* 1. *&* 1. *tom. Sum. cap.* 243. *n.* 14. & Sanchez 4. *Decalog. num.* 3. & 33. Id verò quod dixi priori loco de voto aliquo iſtorum facto ex metu leui, intellige ſi talis metus ſit factus ad extorquendum

torquendum votum. Si enim fiat ab intrinſeco, vel à cauſa naturali, non poterit. Idem dicendum eſt de voto triplicis peregrinationis, ſi enim adſit neceſſitas morbi, vel paupertatis, & non poſſit Papa adiri, Epiſcopus diſpenſare poteſt, vt probat Sanch. *lib.* 8. *de Matrimon. diſput.* 9. *n.* 23.

78 Poteſt Epiſcopus diſpenſare in voto virginitatis ſi vouens clarè ſolùm intendit abſtinere à prima vice tantùm, qua perditur virginitas: hoc enim non eſt abſolutè votum caſtitatis. At non poterit, ſi vouens virginitatem intellexit in communi abſtinere ab omni coitu in perpetuum, quia tunc eſt votum caſtitatis. Poteſt etiam Epiſcopus diſpenſare in voto non nubendi, & in voto non fornicandi, quia hæc non ſunt vota caſtitatis. Sic Doctores communiter maximè Sayro *Clau. Regul. lib.* 6. *c.* 1. *n.* 47. & alij. Poteſt item diſpenſare in voto aſſumendi Ordinis ſacri, quia non eſt votum caſtitatis. Poteſt etiam Epiſcopus diſpenſare in modo illarum trium peregrinationum, vt ſcilicet non vadat mendicando, vel pedeſtris, vel nudis pedibus, qui ſic promiſit ire. Sanchez *cit. c.* 4. *n.* 68. & alij: nam hoc non eſt diſpenſare in voto reſeruato, ſed in qualitate illius. Idem poteſt diſpenſare in voto emiſſo de non petenda diſpenſatione niſi à Papa, dummodò votum ſit de materia non reſeruata.

79 Omnia vota quæ poſſunt Epiſcopi diſpenſare cum ſuis ſubditis, *poſita in duobus numeris præcedentibus*, poſſunt etiam diſpenſare Prælati Regulares cum ſuis ſubditis. Hanc latè probat Sanchez 4. *Decalog. c.* 39. *n.* 4. citans multos: & ratio eſt, quia erga ſubditos habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, imò & in aliquibus habent plura priuilegia quàm Epiſcopi.

80 Poſſunt etiam Prælati diſpenſare cum ſubditis in voto tranſeundi ad ſtrictiorem Religionem: licèt non poſſint eiuſmodi votum irritare. Eſt enim diuerſa ratio in diſpenſatione, & irritatione. Rodriguez *tom.2.Sum.cap.89.num.4.* Henriquez *lib.7.de Indulgent.cap.22.num.7.* Poſſunt etiam diſpenſare in voto emiſſo cum ſua licentia, licèt controuerſum ſit an hoc ſic emiſſum de ſua licentia poſſint irritare. Angelus *votum 4.num.8.* Syluest.*votum 4.quæſt.3. num.9.* Aragon.*2.2.quæſt.88.art.8.* Poteſt etiam Prælatus inferior diſpenſare in voto emiſſo de licentia Superioris,licèt illud non poſſit irritare. Suarez *tomo 2.de Religione,libro 6.de voto,cap.1.numero* 18. Poteſt item diſpenſare in voto quo promiſit Religioſus non ſe commiſſurum aliquod peccatum mortale,quia hoc votum non eſt reſeruatum.

81 De poteſtate verò conceſſa Religioſis circa diſpenſationem voti circa ſæculares, maior dubitatio eſt, quia materia magis ampla. Ego *ſuprà ver. Confeſſor, erga ſæculares, & verb. diſpenſatio voti,* dixi aliqua circa hanc materiam, quæ poſſent ſufficere. Nunc addo. Poſſe Religioſos ex ſuis priuilegiis diſpenſare cum ſæcularibus in votis Papæ reſeruatis, quoties Epiſcopi in illis diſpenſant ratione alicuius circumſtantiæ occurrentis, quæ efficiat ea deficere à ratione voti reſeruati, ſeu à materia illius. Quæ verò iſta ſint; vide ſuprà *numer.77. &* 78 ſicut enim diximus, *numero* 79. poſſe Prælatos Ordinum poteſtate ordinaria circa vota ſubditorum, quidquid poteſt Epiſcopus circa vota ſuorum ſubditorum. Pari modo; Idem poſſunt in votis ſæcularium ex poteſtate delegata per duos Summos Pontifices. Primus fuit Innocentius VIII. qui id conceſſit Mendicantibus, exceptis votis

duarum

duarum dietarum (id eſt, viginti leucarum) etiamſi ſint reſeruata Epiſcopis. Secundus fuit Martinus V. quæ refert Sanch.4.*Decal.c.*43.*n.*4.& probat latè *ibi n.*7.Sed declarat Sanch.*cit.n.*7.id non poſſe Prælatos vel Religioſos quando illæ circumſtantiæ occurrentes non efficiunt, vt materia deſinat eſſe verè reſeruata, ſed ſola neceſſitas non adeundi Papæ cogit diſpenſare Epiſcopum, v.g.in voto caſtitatis, & periculo manifeſtæ incontinentiæ, nec data occaſione adeundi Pontificem,in hoc non poterunt Religioſi diſpenſare,quia ſemper manet materia reſeruata: & Epiſcopus in his non diſpenſat, vt Epiſcopus, ſed ex tacita delegatione Papæ, vt etiam diſpenſat in impedimento dirimendi matrimonij iam contracti, vt iterum contrahatur, ſi detur periculum incontinentiæ, nec poteſt adiri Papa. In hoc,inquam, non poſſunt diſpenſare Religioſi. Sed in aliis in quibus circumſtantiæ faciunt, vt materia non ſit reſeruata: vt in voto virginitatis, modo ſuprà expoſito,in voto non nubendi,& ſimilibus dictis *in duobus numeris ſuprà citatis*. Vide quæ ſuprà diximus *his Addit. verb. Confeſſor.*

82 Si Prælatus diſpenſat poteſtate ordinaria,& ſit dubiũ an talis poteſtas ſe extendat ad hunc caſum, poteſt diſpenſare facta dicta diligẽtia, id eſt, cũ ſubdito in quo diſpenſat poteſtate ordinaria. Ratio eſt, quia poteſtas diſpenſandi eſt amplè interpretanda, vt latè probat Sanch.8.*de Matr.d.*2.*n.*Et idem dicẽdum eſt de poteſtate delegata quando diſpenſat cum ſæculari.Hoc intellige ſi ſolùm ſit dubium iuris,v.g. conſtat de voto emiſſo, ſunt tamẽ opiniones an hic caſus ſit reſeruatus, & tunc poteſt diſpenſare, quia tunc caſus non cenſetur reſeruatus.Quando verò eſt dubium facti,vt quia conſtat ſe vouiſſe, ſed dubitat

an fuerit peregrinatio reſeruata, vt Compoſtellæ, vel vouit virginitatem; ſed neſcit an abſolutè, an prima tantùm vice, in his caſibus non cenſetur in rigore votum reſeruatum, quando eſt dubium pro vtraque parte, neque ex verbis, neque ex mente poſſumus veritatem coniicere, & proinde poterit in vtroque diſpenſare. Vide quæ ſuprà dixi *n.* 5.

83 Si Prælatus dubitet an ſit vera cauſa, vt poſſit diſpenſare, & tamen diſpenſat, diſpenſatus manet tutus in conſcientia, Sayro *Clau. Regul. lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 25. Sà *in Aphoriſ. ver. votum, num.* 20. vbi agit de irritat. voti. Ipſe verò Prælatus diſpenſans, ſi id faciat temerè abſque examine cauſæ, peccat mortaliter, quia eſt negligentia in materia graui. Si verò adhibeat moralem diligentiam, & adhuc dubitet, non erit peccatum mortale, ſi deponat dubium practicum. Quia in illo dubio eſt inclinandum in partem benigniorem, & credendum eſt Superiores, & Eccleſiam matrem in tali dubio id concedere. Sylueſt. *verb. Diſpenſatio, q.* 14. *n.* 20. *in fine*, vbi expreſsè agit de Prælatis Regularibus, & Pallatius *in* 4. *diſp.* 38. *diſput.* 3.

84 Quæ verò ſit cauſa iuſta diſpenſandi in votis dixi ſufficienter ſuprà *hoc eod. verb. votum*, *&* *verbo diſpenſare.* Denuò dico non poſſe in hoc certam Regulam præſcribi pro tanta varietate votorum in tot materiis. Sed regula ſolùm eſt viri prudentis arbitrium, qui debet conſiderare perſonam, tempus, materiam voti, &c. occurrentes circumſtantias. Vltra verò cauſas generales, quas dixi ſuprà poſſe efficere cauſam iuſtam diſpenſationis, poſſunt per ſummam notari hæc ſequentia.

85 Prima maior cauſa requiritur ad diſpenſandum in voto quàm in lege humana. Secunda, quo

votum

votum eſt maius, eò requirit maiorem cauſam diſpenſandi. Tertia, minor cauſa requiritur in votis pœnalibus, quàm in votis abſolutis, quia pœnalia ſunt minùs voluntaria. Quarta, ſi cum diſpenſatione admiſcetur aliqua commutatio requiritur minor cauſa, quia non omnino tollitur materia voti. Quinta, ex eo quòd votum ſit iuramento confirmatum, probabile eſt non requirere maiorem cauſam, quàm ſi non eſſet iuratum, quia reputatur idem, ſeu vnum tantùm vinculum. Sexta, votum factum ex imperfecta deliberatione, habet cauſam vt diſpenſetur cum minore cauſa, quia fuit minùs voluntarium. Septimà, ſi ſint vota facta cum nimia leuitate, quod ferè in idem recidit: & maximè videre licet in votis impuberum, maximè quando malitia non ſupplet ætatem. Octaua, vota facta in naufragio, vel ſimili neceſſitate naturali, ſi conſtet non adfuiſſe plenam deliberationem, faciliùs diſpenſantur: Secus ſi conſtet adfuiſſe plenam deliberationem, quia tunc difficiliùs diſpenſabuntur. Nona, ſi metus incuſſus ſit ad extorquendum votum, & metus ſit cadens in virum conſtantem, votum eſt nullum, & non indiget diſpenſatione. Si verò metus ad illud extorquendum ſit leuis, validum eſt votum, ſed eſt cauſa diſpenſandi. Decimò, ſi votum factum fuit ex dolo, quia ſcilicet vouenti dictum eſt aliquid falſum, vt quòd pater, vel vxor eſſent defuncti, habet iuſtam cauſam diſpenſandi. Vndecima, ſi ex diſpenſatione voti ſperatur maior vtilitas ſpiritualis vouentis. Duodecima, quando eſt dubium, ſi vouerit. Decimatertia, quando eſt moralis certitudo ruinæ, vel ex difficultate materiæ promiſſæ, vel ex complexione vouentis. Decimaquarta, ex difficultate magna ſuperuenien-

te ipſi voti. Decimaquinta, ſi vouens inquietur multis ſcrupulis, ita vt implere votum illi valdè noceat, illúmque inquietet, intellige quando ſcrupuli, & inquietudo naſcuntur ex impletione voti. Decimaſexta, ſi vouenti Religionem ſuperueniat morbus continuus vnde ſalus deſperetur. Decimaſeptima, vehemens ludendi deſiderium tantùm, non eſt cauſa diſpenſandi in voto non ludendi ſi vincatur. Secus ſi habet experientiam quando ſæpiùs violat illud votum. Sed ſanum conſilium eſt ſecuritatis gratia ſemper in his diſpenſationibus admiſcere aliquam commutationem, iniungendo aliquid minus diſpéſato, quod exequatur. Prædicta omnia, & alia inuenies apud Sayr. *Clau. Reg. lib. 6. c.* 12. & Azor. *tom.* 1. *c.* 19. *lib.* 11. *& alios.*

86 Aduertunt verò citati Doctores, & nos diximus ſuprà quòd vt diſpenſatio voti ſit valida explicanda eſt voti materia in particulari, & cauſa quæ facit pro diſpenſatione: idémque faciendum pro commutatione voti obtinenda: aliàs non valebit diſpenſatio ſi taceatur verum, vel narretur falſum. Quæ verò taciturnitas veri, & falſi narratio reddant diſpenſationem nullam, pertinet ad alium locum in materia de voto, & de Matrimonio, quando petitur à Papa diſpenſatio in impedimento matrimonij. Vbi agitur de cauſa impulſiua, & finali concurrentibus in voto. Mihi pro Regularibus ſufficiat dicere, quòd tenentur Superiori diſpenſaturo, vel commutaturo verè, & planè declarare voti materiam, & cauſas ob quas diſpenſationem, vel commutationem petunt. Qui verò prædictam materiam diſpenſationum, & de veritate in illa narranda, videre voluerit, legat Sanchez *lib.* 8. *de Matrim. tot. diſput.* 21. *&* 4. *Decalog.*

*log.toto,cap.*47. & alios,in quo *cap.*47. dicit, id quod iam dixi ſuprà,*num.*53. Videlicet quòd ad irritationem votorum non requiritur quòd ſubditus dicat qualitatem voti irritandi, vel cauſam illius: quia irritatio voti nihil aliud requirit quàm voluntatem Superioris irritantis. Imò addit quòd Superior ignarus voti ſubditi, ſi ſub conditione dicat, irrito votum, ſi quod habes manebit irritum, etiam ſi votum ſit internum. Ego tamen credo quòd Prælatus id faciens non cognito voto peccabit: quia non eſt dominus abſolutus tollendæ obligationis factæ Deo non cognita cauſa. At ſubditus manebit tutus in conſcientia, vt in caſu ferè ſimili ſuprà diximus de diſpenſatione, quando non conſtat à parte rei defuiſſe cauſam.

87 Addit Sanchez *citato cap.* 47. omnino declarandum eſſe in petitione diſpenſationis circa votum religionis, an ſolùm vouerit ingreſſum illius, vel etiam vouerit perſeuerantiam in illa. Item declarandum eſſe, ſi ſit votum factum in fauorem tertij, & ſic de aliis circumſtantiis grauibus, & neceſſariis.

VOTI COMMVTATIO.

ADDITIO.

88 VT votum commutetur in melius euidenter non eſt neceſſaria Prælati authoritas. Ita omnes communiter ſentiunt. Vt verò commutetur in æquale cognitum, datur opinio pro vtraque parte: probabilior dicit, non poſſe fieri propria authoritate, ſed requiri authoritatem Prælati: Tertiò ſi commutatio fieri debeat cum du-

bio an ſit in æquale manente formidine, an fiat in æquale, tunc non poteſt fieri, & hoc tertium eſt communis opinio: ſolùm enim dubitant Doctores an liceat fieri commutatio propria authoritate in æquale cognitum abſque formidine. Ita Valentia 2.2.q 6. *diſput.punct*.6. Sayro *Clau.Reg.lib.6.c.*12 *n*.5. & hoc de commutatione voti in dubio ſi ſit in æquale, vel ſi adſit formido, etiam intellige nec fieri poſſe ab ipſo Prælato commutante.

89 Promittens eleemoſynam certo pauperi, ſi ipſe acceptauit, non poteſt promittens illam dare alteri pauperiori, quia commutauit votum factum in præjudicium tertij. Si verò pauper prior nondum acceptauit, neque de voto nouit, poſſum dare alteri pauperiori, quia tunc commuto votum in euidenter melius. Idem dices de illo qui promiſit calicem Eccleſiæ alicui: ſi enim nondum illa Eccleſia neç procurator illius acceptauit, poteſt quis authoritate propria dare alteri Eccleſiæ pauperiori: quia tunc commutat votum in melius: Si verò iam acceptauit procurator Eccleſiæ, vel alter ſuo nomine, iam non poteſt commutare in præiudicium tertij. Si verò Eccleſia cui promiſi nondum acceptauit, an poſſim propria authoritate donare calicem alteri Eccleſiæ æquè pauperi, tunc curret opinio dicentium an poſſit quis propria authoritate votum commutare in æquale cognitum, propria authoritate. Et iuxta id quod dixi *num. præcedente*, ſecuriùs eſt vt petatur licentia ab Epiſcopo, vel à potente commutare: Ita Vega 2.*part. Summ. ver. votum*, *caſu* 115. referens multos dicentes tutiùs eſſe id fieri per Epiſcopum, quando Eccleſia eſt æquè pauper.

90 Non eſt opus vt commutans votum mathematicè

maticè commutet in materiam æqualem: res enim moralis non eſt menſuranda mathematicè. Quare ſi dubium ſit an materia in quam commutat ſit æqualis, poteſt commutare, dummodò non ſibi certò conſtet quòd ſit minor. Nam in moralibus non poteſt maior certitudo expectari. Sayr. *Clau. Reg. lib 6. c. 12, n.* 19. & cæteri communiter.

91 Quoties Prælatus debet commutare votum ſubditi indiget cauſa iuſta. Probatur, quia cùm id non faciat poteſtate dominatiua, ſed ſpirituali à Chriſto Domino tradita, iſta committitur illi tanquam fideli, & prudenti ſeruo diſpenſanti res Chriſti Domini, quæ prudentia requirit cauſam. Colligitur ex D. Thom. 2. 2. *q.* 88. *art.* 12. Hæc tamen commutatio ſi fiat per Iubileum, vel Bullam Cruciatæ, non requirit aliam cauſam quàm aſſignatam iam à Summo Pontifice: quæ ſunt ſubſidium belli, vel illius neceſſitatis ibi expreſſæ. Vnde Confeſſor commutans per Iubileum, vel Cruciatam non indiget examinare cauſam commutationis ex parte vouentis. Extra verò Iubileum & Cruciatam, illi qui commutant vota per poteſtatem delegatam, verbi gratia, per priuilegium Religionum, debent id facere cum cauſa.

92 Si vnus Confeſſor inueniat pœnitentem cui alius Confeſſor commutauit votum in rem minùs æqualem, & ambo Confeſſores ſint viri docti, poterit vltimus Confeſſor quietari, & ſtare opinioni Confeſſoris prioris, qui fortè aliquam circumſtantiam meliùs conſiderauit. Si verò ſecundus Confeſſor eſt vir doctus, & inuenit priorem Confeſſorem idiotam erraſſe omnino in commutatione: tenetur ſecundus Confeſſor aduertere pœnitentem, & facere commutationem ſecundùm regulas

ſupra

ſuprà traditas. Hoc intelligo, ſi ſit ſpes quòd pœnitens acquieſcat. Si enim intelligat prudens Confeſſor non acquieturum, & illum eſſe in bona fide, faciat quod conſulitur Confeſſori circa pœnitentem coniugem, de quo in confeſſione reperit contraxiſſe Matrimonium cum impedimento dirimenti, de quo moraliter loquendo non poteſt impetrare remedium, & dantur pericula ſolita, neque pœnitens debet acquieſcere: Tunc enim ſi eſt in bona fide, poteſt Confeſſor diſſimulare cum illo, & tacere. Et hoc idem dicendum ſi Confeſſor primus commutauit non habens facultatem, & ſic de cæteris poterit ſecundus Confeſſor ſupplere iniungendo ampliùs illud, quod defuit ad æqualitatem voti commutati.

63 Illi qui poteſtate ordinaria commutant vota, vt ſunt Prælati Regulares erga ſubditos, poſſunt illis commutare omnia illa vota, quæ cum illis poſſunt diſpenſare: ídque etiam poſſunt circa vota ſæcularium, quæ poſſunt diſpenſare Religioſi, poſſunt etiam illa commutare. Vnde colliges non poſſe Religioſos per priuilegia ordinaria commutare illa quinque vota Papæ reſeruata, de quibus ſuprà, quia in illis non poſſunt diſpenſare. Idque intellige etiam ſi aliquod votum ex illis quinque commutare velit in aliquid euidenter melius. Nam ipſo facto quòd Papæ ſunt reſeruata tollitur inferioribus omnis poteſtas illa commutanda. Ita Sot.7. *de Iuſt.quæſt.*4.*art.*3. Suarez *tom* 2. *de Legibus,lib.*6.*de voto,capitulo* 1. *numero* 17. Neque vnum reſeruatum ex illis quinque poteſt commutari in aliud reſeruatum ex eiſdem quinque, prætérquam in votum Religionis. Suarez *citato numero* 18. Dixi *in ſolum votum Religionis poſſe alia quatuor*

reſerua

reſeruata commutari, quia ſic expreſsè habetur *cap. Scriptura, de voto.* Vbi dicitur non ſufficere tunc ſolùm commutari votum in ingreſſum Religionis, ſed ingreſſum cum effectu profeſſionis ſecutæ.

94 Votum ingrediendi Ordinem ſtrictiorem poteſt quis propria authoritate commutare in votum profitendi in ordine laxiori, quia hoc ſecundum magis obligat, & proinde eſt euidenter maius bonum, obligatur enim ad profitendum, quod non obligat primum.

95 Non poteſt Prælatus ſubdito inuito commutare votum. Nam cùm per commutationem tranſeat votum ad aliam materiam hanc ſecundam ſubrogatam non poteſt cogi ſubditus acceptare. Suarez *cit. lib. 6. cap. n.* 12. Secus de irritatione, vt iam ſuprà diximus.

96 Cui committitur poteſtas delegata ad diſpenſandum in votis, poteſt etiam illa commutare, ſecundùm probabilem ſatis opinionem, quam retuli ſuprà *verb. votum, num.* 47. ex Sot. Henriquez, & aliis: licèt alij non pauci, nec contemnendi dicant oppoſitum. At conſtat apud omnes communiter, quòd ſi alicui delegetur facultas ad commutandum, quòd iſte ex vi iſtius commiſſionis non poteſt in illis votis diſpenſare. Nam commutare eſt multò minus: & diſpenſare eſt maius. Et hoc fulcitur illa regula iuris in 6. Cui licet quod plus eſt, licet vtique quod minus eſt. Non verò è contra.

97 Quando alicui committitur poteſtas commutandi, vel diſpenſandi in voto, poteſt etiam iuramentum commutare, quia cenſetur idem vinculum ſoli Deo exhibitum, atque illud quod reſultat ex voto. Sanchez *lib. 8. de Matrimon. diſputat.* 2.

num. 18. & Sayro *lib. Clau. Regul. lib. cap.* 8. *num.* 9. Et è contra qui ex poteſtate delegata diſpenſat, vel commutat iuramenta facta Deo, poteſt diſpenſare, vel commutare vota. Sanchez 4. *Decal. cap.* 53. *num.* 10. At ſi iuramentum ſit factum homini, & in fauorem illius non poterit diſpenſare in præiudicium tertij, quia neque Papa per ſe hoc facere ſolet. Imò & ſi concedatur facultas ad commutanda vota iurata, non poterit commutare ſi ſit factum iuramentum in fauorem tertij. Quam conceſſionem circa vota iurata, conceſſam Patribus Societatis IESV adduxi ſuprà *ver. Confeſſor erga ſaculares*, illis factam à Paulo III. intelligitur verò prædicta conceſſio de ſolis votis iuratis Deo factis. Idque ſiue iuramentum fiat ſimul cum voto, ſiue fiat poſt votum ad illius confirmationem.

98 Quando in Iubileo, vel Cruciata conceditur commutatio ad vota non exprimendo iuramenta, poteſt etiam commutari iuramentum, ſiue ſit factum ſimul cum voto, ſiue poſtea ad votum confirmandum. Suarez *tom.* 1. *de Religionibus*, *lib.* 6. *de voto*, *cap.* 14. *num.* 19. quia tale iuramentum non mutat materiam voti. Vide Sayro *Clau. Reg. lib.* 9. *cap.* 8. *num.* 9. & Capucin. *Compend. verb. votum, notab.* 5.

99 Iubileus, Cruciata, & priuilegia Ordinum de ordinario non concedunt diſpenſationem voti, ſed ſolam commutationem: Et ex conſequenti per hæc tria vota ſæcularium non poſſunt diſpenſari, vt patet ex tenore ipſorum.

100 Non poſſunt Religioſi virtute ſuorum priuilegiorum, neque Cruciatæ, commutare iuramenta ſæcularium quæ fiunt circa illa quinque vota reſeruata, abſque voto: vt ſi quis iurauit ſe ingreſſu

ingreſſurum Religionem, vel quid ſimile. Nam illæ conceſſiones ſolùm exprimunt circa vota, non verò circa iuramenta quando fiunt abſque voto. Et Paulus III. in Conceſſione facta Societati IESV, ſola illa iuramenta conceſſit quorum vota conceſſit: at non conceſſit vota illa quinque reſeruata: Ergo neque iuramenta de materia illorum quinque votorum. Eſt enim idem vinculum iuramenti, ac voti: ac proinde ſi fiat iuramentum in materia reſeruata, erit etiam iuramentum ipſum reſeruatum. Sanchez 4. *Decalog. cap.* 54. *n.* 21. & 22.

101 Durante Bulla, vel Iubileo poſſunt commutari vota in illis conceſſa toties quoties fuerint emiſſa, vt ſi durante Iubileo fuit mihi commutatum votum ibi reſeruatum, & poſtea illud idem emiſi, poteſt mihi ſecundò commutari Iubileo durante, & ita de conceſſo in Cruciata illa durante. Henriquez *lib.* 6. *de pœnitent. cap.* 17. *n.* 3.

102 Si tranſacto Iubileo aliquis immemor voti reſeruati, quod habebat, non petiuit commutationem illius, poterit illo tranſacto petere commutationem ab eodem, vel ab alio cõfeſſore. Ita Sayr. *Clau. Reg. lib.* 6. *c.* 12. *n.* 17. & Sanch. 4. *Decal. c.* 54. *n.* 39. citans Henriq. Sà, & Stunicam. Rationem aſſignat, quia ſola opera pro indulgentia aſſequenda alligantur tempori: At pro abſolutione à reſeruatis, & pro votis acquirens Iubileum aſſequitur priuilegium, vt abſoluatur ab omnibus commiſſis vſque ad tempus Iubilei, & ſic tranſacto Iubileo poterit vti hoc priuilegio. Et confirmat ibi ex verbis Iubilei. Hoc tamen non valebit in Cruciata, quia in illa exprimit Papa, finito anno non valere illius priuilegia.

103 Facultas conceſſa Religioſis ad commutan-

da vota ſæcularium, non limitatur, vt ſolùm commutent vota illorum qui ſunt illius Diœceſis in qua eſt Confeſſor, ſed extenditur ad omnes vndequaque venientes. Bulla enim Pauli III. non reſtringit, & priuilegia Mendicantium ſunt fauores, & proinde amplianda.

104 Si votum commutandum fuit iuratum, non proinde petit maiorem rem ſubrogari, id eſt, commutari in maius, ratione iuramenti, eſt enim vnum tantùm vinculum. Conſtat ex ſuprà dictis.

105 Denique pro commutando voto frequenti, videlicet peregrinationis, quæ ſint attendenda, ſeu computanda in illo commutando, vt omittam multa, dico per ſummam eſſe computanda ſequentia. Primò, labor ipſe itineris per ſe, abſque expenſis. Secundò, expenſæ faciendæ in itinere, tam eundo quàm redeundo, vt patet ex *cap. magna, de voto*, vbi iubentur computari vtriuſque itineris expenſæ. Et hæc eſt verior, & ſecurior ſententia: Et iſtæ expenſæ conſiderandæ ſunt iuxta qualitatem vouentis, ſi in propria perſona votum exequeretur. Tertiò, conſideranda ſunt itineris pericula, hæc enim omnia vouens, Deo obtulit: imò, & abſentia rerum ſuarum, & damnum inde illis ſubortum. Quartò, expenſæ faciendæ in loco vbi morabitur, vel debuit votum exequi. Et pro his omnibus cõputatis debet illi arbitrari eleemoſyna, vel opus quod illis æquiualeat. Ita communiter citati ſuprà Doctores, maximè Sanch. *lib.*4. *Decal. c.*56. *à n.*11. *vſque ad* 23. Si verò vouit peregrinationem eundo mendicando, ſolùm tenetur computare labores, & pericula itineris. Neque oportet vt pecunia, vel eleemoſyna in quam commutatur, mittatur ad illum locum, vel Eccleſiam, ad quam debuit peregrina

grinari. At attendendum eſt, quod ex illa ſumma eleemoſynæ ſubrogatæ, deducendæ ſunt pro rata expenſæ quas domi erat facturus, has enim expenſas non obtulit Deo. Vide Sayr. *citat. cap.* 12. *n.* 20 vbi ait, quòd ſi in itinere erat ſingulis diebus expenſurus ſex argenteos, & domi tres ſoluet: tantùm tres in commutatione. Et ibi ait poſſe etiam adhiberi ieiunia, orationes, & ſimilia.

Cætera quoad vota Religioſorum, vide ſuprà, vbi ſufficienter de illis dixi, qui verò his non fuerit contentus, videat integros libros de voto apud citatos Doctores. Et hæc omnia ſubiicio correctioni Eccleſiæ, & Doctorum.

VOX ACTIVA, ET paſſiua.

1 NAuarr. *lib.* 1. *conſil. tit. de elect. conſil.* 6. multis capitibus iuris explicat breuiter quid hoc ſignificet, dicens; quòd taliter priuatus per Bullam Papæ, &c. non poteſt in Capitulo collegialiter iuncto, dare vocem aliquam ad vllum actum ibi tractatum in Capitulo; vnde nec poteſt dare ſuffragium pro Nouitio, neque ad aliquid minoris negotij. Secundò, quòd non poteſt paſſiuè in eodem Capitulo eligi, vel nominari, ad aliquid, quod ſit honoris, & præeminentiæ: poſſe tamen ibi eligi, vel deputari ad illa, quæ ſunt oneris, & pœnæ. Et citat pro hoc Cardinalem, &c.

2 Rigidior pœna eſt, quando quis priuatur actibus legitimis: hanc verò explicant Statuta Toletana Generalia Minorum; quod inhabilitat ad omnia officia: & quòd talis non poteſt eſſe Diffinitor, diſcretus ad Capitulum Generale, vel Pro-

uinciale, Lector, Confeſſor, Magiſter Nouitiorum, neque eligere, neque eligi. Poterit verò taliter priuatus exercere Ordines ſacros, vel illos recipere, ſi aliàs non impeditur aliqua cenſura.

3 Priuatio verò officiorum Ordinis in Ordine Minorum priuat, ne ſit Generalis, Commiſſarius Generalis, Viſitator, Prouincialis, Guardianus, Vicarius, Præſes, & Confeſſor Monialium: cætera poteſt ſic priuatus habere.

LAVS DEO.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

INDEX

INDEX ALPHABETICVS CONTENTORVM IN HOC OPERE.

A

ABbas, Prior, Guardianus, & ſimiles Superiores Conuentuales. folio 1. Additio. fol. 5
Abbatiſſa, Prioriſſa. 12
An Monialis quæ fuit vidua poſſit eſſe Abbatiſſa. 15. Additio. 22
Abbatiſſa admittens ſæculares intra clauſuram. 27
Abbatiſſa vidua. 30
Abortus. 31. Addit. 40
Abſoluere. 44
Accuſatio. ibid.
Ædificare. ibid.
Alienare bona Eccleſiæ. 44. Addit. 46
Appellare. 48. Add. 50. add. ad Add. 54
Altare. 64
Annus, dies, tempus. 66
Apoſtata. 70. Add. 72

B

BAptizare. 71
Benedicere. 76. Add. 78
Bona. 80. Add. 81

Bulla Cœnæ. 84. Add. 85
Bulla Cruciata. ibid.

C

CAnonica portio. 86. Add. 89
Cardinalium declarationes. 92
Carcer. 93
Caſus reſeruati. 94. Add. 101. Add. ad Add. 105
Cappellæ Monaſteriorum. 107
Celebrare. Vide verb. Miſſa, & verb. Altare.
Clauſura Monachorum. 108. Add. 109
Clauſura Monialium. 118
Egreſſus Monialium à Clauſura. 123. Add. 126
Cuius ætatis puellæ recipi poſſint in clauſura Monialium. 129
Egreſſus Monialium à clauſura. 134 Add. ad Add. 136
Commiſſarius Prouinciæ. 139. Add. 140
Communicare. Vide verb. Sacramenta.
Communicatio priuilegiorum. 142
Conceptio Deiparæ Mariæ. 147
Concilium Tridentinum. Vide in littera T, verb. Trid.
Confeſſor Regularis eiuſque præſentatio. 156
Confeſſor erga Religioſos. 158
Confeſſor Regularis erga ſæculares. 165
Confeſſor Regularis circa cenſuras, & irregularitates ſæcularium. 169. Add. 172
Confeſſor diſpenſans cum coniugatis ad petendum debitum. 177
Confeſſor regularis aperiens litteras Papæ ex commiſſione ſui Generalis. 182
Conſeruatores, & forma illos creandi. 196
Correctio Fratrum. 200
Correctio fraterna, & ſecreta. 201
Denunciatio. 202
Teſtis. 206

Exco

Exceptiones Teſtium. 210
Semiplena probatio. 212
Citatio rei. 213
Accuſatio. 215
Reus. ibid.
Iudex, ſententia, pœna. 218. *Add.* 220

D

DEnunciatio. 224
Teſtis. 230
Reus. 233
Iudex. 238
Decima. 247
Diffinitores. 249
Diſpenſare. 250
Diſpenſatio. 254. *Add.* 259

E

ECcleſiæ Fratrum. 270
Eccleſiæ immunitas. 272. *Add.* 276
Eccleſiæ reconfirmandæ forma. 279
Eccleſiæ res non alienandæ. 285
Eijcere, ſeu expellere ab Ordine. 287. Add. 291
Electio, eligere. 298. *Add.* 306. *Add. ad Add.* 312
Eleemoſyna. 314
Epiſcopus. 315. Add. 319
Excommunicare. 326. Add. *Excommunicatio.* 329
De Excommunicatione lata à iure, vel ab homine. 337
Exemptio, & Additio. 343
Exorciſmus. 344

F

FAlſarius. 245. Add. *ad* Addit. 350
Fama. ibid.
Famuli, ſeu familiares Fratrum. 351
Feſti dies. 352. Add. 353

Bulla Cœnæ. 84. Add. 85
Bulla Cruciatæ. ibid.

C

Canonica portio. 86. Add. 89
Cardinalium declarationes. 92
Carcer. 93
Caſus reſeruati. 94. Add. 101. Add. ad Add. 105
Cappella Monaſteriorum. 107
Celebrare. Vide verb. Miſſa, & verb. Altare.
Clauſura Monachorum. 108. Add. 109
Clauſura Monialium. 118
Egreſſus Monialium à Clauſura. 123. Add. 126
Cuius ætatis puellæ recipi poſſint in clauſura Monialium. 129
Egreſſus Monialium à clauſura. 134 Add. ad Add. 136
Commiſſarius Prouinciæ. 139. Add. 140
Communicare. Vide verb. Sacramenta.
Communicatio priuilegiorum. 142
Conceptio Deiparæ Mariæ. 147
Concilium Tridentinum. Vide in littera T, verb. Trid.
Confeſſor Regularis eiuſque præſentatio. 156
Confeſſor erga Religioſos. 158
Confeſſor Regularis erga ſæculares. 165
Confeſſor Regularis circa cenſuras, & irregularitates ſæcularium. 169. Add. 172
Confeſſor diſpenſans cum coniugatis ad petendum debitum. 177
Confeſſor regularis aperiens litteras Papæ ex commiſſione ſui Generalis. 182
Conſeruatores, & forma illos creandi. 196
Correctio Fratrum. 200
Correctio fraterna, & ſecreta. 201
Denunciatio. 202
Teſtis. 196

Exce

Exceptiones Teſtium. 210
Semiplena probatio. 212
Citatio rei. 213
Accuſatio. 215
Reus. ibid.
Iudex, ſententia, pœna. 218. *Add.* 220

D

DEnunciatio. 224
Teſtis. 230
Reus. 233
Iudex. 238
Decima. 247
Diffinitores. 249
Diſpenſare. 250
Diſpenſatio. 254. *Add.* 259

E

ECcleſiæ Fratrum. 270
Eccleſiæ immunitas. 272. *Add.* 276
Eccleſiæ reconfirmandæ forma. 279
Eccleſiæ res non alienandæ. 285
Eijcere, ſeu expellere ab Ordine. 287. Add. 291
Electio, eligere. 298. *Add.* 306. *Add. ad Add.* 312
Eleemoſyna. 314
Epiſcopus. 315. Add. 319
Excommunicare. 316. Add. *Excommunicatio.* 329
De Excommunicatione lata à iure, vel ab homine. 337
Exemptio, & Additio. 343
Exorciſmus. 344

F

FAlſarius. 245. Add. ad Addit. 350
Fama. ibid.
Famuli, ſeu familiares Fratrum. 351
Feſti dies. 352. Add. 353

G

GEneralis Ordinis. 357. Add. 359
Guardianus. 360. Add. 361

H

HAbitus. 365. Add. 367. Add. ad Add. 369
Hæreditas. 370
Hæreſis. 372. Add. 375
Communicatio cum hæreticis. 383
Homicidium. 387. de Homicidio voluntario. 388. de caſuali. 398. ob defenſionem vitæ. 406
De irregularitate Iudicis damnantis ad mortem. 410
De irregularitate militum in bello iuſto, vel iniuſto. 412
Horæ Canonicæ. 417. Add. 421. Add. ad Add. 426

I

IEiunium. 428. Add. 429
Ignorantia, & inaduertentia. 435
Illegitimus, vel legitimus. 453. Add. 457
Impetrare indulta abſque licentia. 458
Indulgentia. 459
Circa Indulgentias, & Iubileum, alia. 465. Add. 470
Pro Iubileo & Indulgentia. 484
Inhabilitas. 488
Interdictum, & omnia ad illum pertinentia, per titulos varios, ac diſtinctos. 492. vſque ad 524
Inuocare brachium ſæculare. 524
Irregularitas. 525. Add. ibid.
De ablatione Irregularitatis. 538
Itinerantes Fratres. 540
Iudæi, Hæretici, Sarraceni. 541
Iuramentum. 541. Add. 542

L

LAborare. 567. Add. ibid.
Laici Fratres. 568

Leg.

Legatum. ibid. Addit. 570
Lex, ſiue Leges. 574. *Add.* 579
Librorum prohibitio, ſeu impreſſio. 590. *Add.* 593
Libellus famoſus. 601
Licentia. 608. *Add.* 609
Litera, vel Epiſtola. 612. *Add.* 613
Ludus, ſeu ludere. 619

M

MAnus violenta. 621. *Add.* 627
Matrimonium. 630. *Add.* 632
Miniſter prouincialis. 637. *Add.* ibid.
Miſſa. ibid. Add. 643
Monaſterium. 650. *Add.* 653
Moniales. 657. *Add.* 662. *Add. ad Add.* 674

N

NOtarius. 676. *Add.* 678
Punitio Religioſi extra Conuentum publicè delinquenti petente Epiſcopo. 679
Nouitia. 680. Addit. 682
Nouitius. 687
Nouitÿ informationes. 689
Nouitÿ qualitates. 694
Nouitÿ abſolutio ante ingreſſum, & poſt illum. 703
Nouitiorum, ac Nouitiarum donationes. 708
Nouitÿ annus in probatione. 710. Add. 713
Nouitius maculatus ob parentum genealogiam. 722

O

OBedientia. 728. Add. 732
Officia Ordinis. 735. Add. 737
Opinio eligenda. 761
Ordines Sacri. 772
Ordinis ſacri ſuſpenſio. 777. Add. 783

P

Pactum. 785. Add. 786
Parentes Fratrum. 788. Add. 790
Parochus Frater. 795. Add. 796
Peculium. 799. Add. 797
Pœna. 797. Add. 803
Pœnitentia impoſita à Confeſſore. 804
Præceptum. 808
Prædicatores. 813
Prælatus. 820
Prælatorum electio. 822
Prælati iuriſdictio pro foro externo. 822
Prælati poteſtas ad abſoluendos ſubditos. 827
Prælati poteſtas ad diſpenſandum, 833. Add. 835
Præſcriptio contra bona Regularium. 850
Præſcriptio quoad crimina. 851
Priuilegium quid, & quotuplex. 852
Priuilegij forma. 856
Priuilegij communicatio. 860
Priuilegij confirmatio. 864
Priuilegij vſus. 871
Priuilegij extenſio, ſeu reſtrictio. 873
Priuilegij ceſſatio. 876. & ſeqq. vſque ad fol. 888
Priuilegij declaratio, vel prohibitio. 889. Add. 890. Add. ad Addit. 893
Proceſſiones. ibid. Add. 897
Procurator Monialium. 898
Profeſſio Fidei. 899
Profeſſio Nouitij. 901
Profeſſio nulla ex iure naturali. 905
Profeſſio nulla ex defectu ætatis, & anni integri. 908
Profeſſio ex iure communi. 911
Dubia circa valorem profeſſionis. ibid.
Profeſſio coniugati. 914

Profeſſio

Profeſſionis nullæ remedium. 919
Profeſſionis nullæ reclamatio. 922. *Add.* 926. *Add. ad Add.* 926
Profeſſio Hermaphroditi. 937
Prouincia, Prouincialis. 950. *Addit.* 951. *Addit. ad Addit.*

R

Redditus annualis. 962
Regula Religionum. 965
Religioſi tranſlati ad alium ordinem, cuius ſint bona. 965
Religioſus, ſeu Regularis. 978. *Add.* 982
Reliquiæ Sanctorum. 984
Reſeruati caſus. 994
Reſtitutio in integrum. ibid.

S

Sacramentorum adminiſtratio. 996. *Add.* 1001
Scriptura. 1002
Scrupulus. 1003. *Add.* 1006
Sepultura. Add. 1011
Simonia. 1012
Solicitare fœminas in Sacramento pœnitentiæ. 1015
Statutum. 1036. *Add.* 1045
Stygmata Patris N. Franciſci. 1046
Subornatio. 1049
Suſpenſio. 1050
Syndicus Minorum. 1057. *Add.* 1061

T

Tertiarij. 1061. *Add.* 1065
Teſtamentum. 1069. *Add.* 1075
Teſtis. 1077. *Add.* 1080
Tortura. ibid.
Tributum, Vectigal, Gabella. 1084. *Add.* 1088
Tridentinum Concilium. 1098. *Add.* 1108

Velum

V

VElum Monialium. 1112
Veneficia, incantationes, ſortilegia. 1114
De Veneficiis in particulari. 1115
De Incantatione ſolo verbo facta. 1120
De Sortilegiis. 1122
Vicarius. 1133. *Addit.* ibid.
Vicarius in capite. 1133
Viua vocis oracula. 1136
Vnctio extrema. 1138
Votum ſimplex Religionis. ibid.
Vota Nouitij. 1147
Voti ſolemnitas in quo conſiſtat. 1149
Vota Profeſſorum ſimplicia. 1150
Voti irritatio circa profeſſos. 1153
Voti commutatio; & diſpenſatio erga ſubditos. 1156
Voti diſplicentia, ſeu pœnitere de voto facto. 1165
De natura, & materia voti, & aliquibus votis in particulari. 1166
De tempore quo impleri debet. 1177
Ad quid obliget votum ſimplex Religionis. 1181
Ad quid obliget votum ſimplex caſtitatis, vel virginitatis, & ſimilia vota. 1189
Voti diſpenſatio. 1200
Voti commutatio. 1209
Vox actiua & paſſiua. 1217

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google